

АЛЕКСАНДЪР
ДЮМА

ВИКОНТ
ДЪО БРАЖЕЛОН
ИЛИ

ДЕСЕТ ГОДИНИ
ПО-КЪСНО
І ЧАСТ

Народна младеж

Александър Дюма

Виконт дьо Бражелон, или
десет години по-късно –
Луиза дьо ла Валиер

ТОМ I

Глава първа БЕЗПОЛЕЗНИ УСИЛИЯ

Пристигайки при Дьо Гиш, Раул завари Дьо Вард и Маникан. След историята с дуела Дьо Вард си даваше вид, че не познава Раул.

Дьо Гиш го посрещна. Горещо стискайки ръката на приятеля си, Раул хвърли бегъл поглед към гостите му, като се стараше да отгатне от какво са загрижени.

Дьо Вард беше хладен и непроницаем. Маникан сякаш беше погълнат да съзерцава мебелировката на стаята.

Дьо Гиш отведе Раул в съседния кабинет и го накара да седне.

– Изглеждаш чудесно!

– Странно – отвърна Бражелон, – настроението ми е заникъде.

– Както и моето. Любовните ми работи не вървят.

– По-добре, графе. Щях много да съм огорчен, ако всичко ти вървеше добре.

– Нещастен съм и в добавка наоколо виждам само щастливци.

– Не те разбирам – отвърна Раул. – Моля те, приятелю, обясни ми.

– Сега ще разбереш. Напрасно се борих с чувството си, то растеше и постепенно ме обхвана целия. Спомних си твоите съвети, виках на помощ всички свои сили. Добре разбирам къде отивам. Знам, че това е гибелно. Нека! Все пак ще вървя напред.

– Безумце! Още първата ти крачка ще те погуби.

– Да ме погуби! Каквото има да става – да става!

– Изглежда, разчиташ на успех... мислиш, че принцесата ще те обикне?

– Не съм уверен, Раул, но се надявам, защото без надежда не може да се живее.

– Да допуснем, че имаш щастие, тогава гибелта ти е сигурна.

– Умолявам те, Раул, не спори с мен, не можеш да промениш решението ми, а и аз не искам това. Толкова дълго се мъчих, че вече не мога да отстъпя. Толкова силно страдах, че смъртта би ми се сторила благоденствие. Не само съм безумно влюбен, но ме терзае страшна ревност.

Раул стисна юмруци. Можеше да се помисли, че е разгневен.

– Тогава добре! – каза той.

– Добре или зле, все ми е едно. Ето какво искам от теб, приятелю мой, братко мой. Последните три дни принцесата непрекъснато е опиянена от възхищение. Първия ден не се решавах да погледна към нея – мразех я за това, че не страда като мен. На другия ден не можех да откъсна очите си от нея и тя, забелязах го..., тя, Раул, гледаше на мен ако не със състрадание, то с известна благосклонност. Но между нас застана трети човек. Неговата усмивка предизвиква нейната. Редом до нейния кон постоянно препуска конят на другия, в ухото ѝ звучи неговият ласкав глас. Главата ми гори през всичките тези три дни. По жилите ми се разлива огън. Длъжен съм да прогоня тази сянка, да загася тази усмивка, да заглуша този глас!

– Ти се каниш да убиеш принца! – възкликна Раул.

– Не, не. Не я ревнувам от принца. Не я ревнувам от съпруга, а от любовника!

– От любовника?

– Да... Нима сега нищо не забелязваш? Когато пътувахме, беше по-проницателен.

– Ти ревнуваш от херцог Бъкингам?

– Умирам от ревност!

– Пак ли?

– Този път нещата лесно могат да се уредят, вече му изпратих писмо.

– Значи ти си му писал?

– А ти откъде знаеш?

– Той сам ми съобщи това. Ето виж.

Раул протегна на Дьо Гиш писмото, получено почти едновременно с неговото. Графът жадно го прочете и забеляза:

– Това е писмо на благороден и, най-главното, на учтив човек.

– Разбира се, херцогът е възпитан човек. Надявам се, твоят отговор е съставен с такива изрази.

– Ще ти прочета всичко, ако отидеш при него от мое име.

– Това е почти невъзможно.

– Защо?

– Херцогът се обръща към мен за съвети така, Както и ти.

– Да, но се надявам, че твоите предпочитания са към мен. Слушай какво ще те помоля да му кажеш... Не е трудно... През някой от следващите дни, днес, утре, вдругиден, с една дума – когато пожелае, бих

искал да се срещна с него във Венсанската гора.

– Херцогът е чужденец. Освен това неговото особено положение не му позволява да приеме твоето предизвикателство. Не забравяй, че Венсанската гора е разположена недалеч от Бастилията.

– Всички последствия засягат само мен.

– Но какъв е поводът за това... Какъв повод ще представя?

– Бъди спокоен, той няма да те попита за това... Аз го нерввам по същия начин, както и той мен. Моля те, иди при херцога. Готов съм да го умолявам да приеме предизвикателството ми.

– Това не е нужно. Херцогът ме предупреди, че иска да поговорим. Той играе карти при краля... Да отидем там. Ще го извикам в галерията. Ти ще стоиш настрана. Достатъчни са ми две думи. Да вървим!

По пътя Раул, който единствен знаеше тайните на двете страни, трескаво мислеше как да ги помири.

Влизайки в залатата от светлина галерия, където с блясъка на звезди от небесния свод се движеха най-известните придворни красавици, Раул за миг забрави за Дьо Гиш и се загледа в Луиза. Намирайки се сред своите приятелки, тя като омагьосана гълъбица не сваляше очи от блестящата група, наобиколила краля. На десет крачки от принца херцог Бъкингам пленяваше французите и англичаните с величествен си вид и разкошно облекло.

Някои от старите придворни си спомняха за баща му, но сравнението не беше във вреда на сина.

Бъкингам разговаряше с Фуке. Последният му разказваше някаква история за за Бел-Ил.

– Сега не мога да се приближа до него – забеляза Раул.

– Потърси удобен момент, но те моля да свършим днес. Целият Горя.

– Ето кой ще ни помогне – каза Раул, забелязвайки Д'Артанян в новия му блестящ мундир на капитан на мускетарите.

Той се отпрати към него.

– Граф Дьо ла Фер ви търсеше, господине – каза той.

– Току-що говорих с него – отвърна Д'Артанян, гледайки разсеяно наоколо.

Изведнъж погледът му стана напрегнат, като на орел, забелязал плячка.

Раул го проследи и видя, че Дьо Гиш се покланя на Д'Артанян, но не можа да разбере към кого е обърнат надменният изпитателен поглед на капитана.

– Кавалере – каза Раул, – бихте ли могъл да ми окажете една голяма услуга?

– Каква, мили виконте?

– Нужно ми е да кажа две думи на херцог Бъкингам, но той разговаря с господин Фуке и не е възможно да прекъсна разговора им.

– Така ли? С господин Фуке? Той тук ли е? – попита Д'Артанян.

– Нима не виждате? Ето там.

– Значи мислиш, че за мен е по-удобно да се приближа до него, отколкото за теб?

– Вие сте човек с по-високо положение.

– Да, това е вярно. Аз съм капитан на мускетарите. Този чин получи толкова скоро, че постоянно забравям за него.

– Вижте, той гледа към вас... ако не греша.

– Не, не грешаш, именно на мен той оказва тази чест.

– Значи сега е най-подходящият момент.

– Така ли мислиш?

– Моля ви, вървете.

– Отивам.

Дьо Гиш не свалеше очи от Раул. Той му направи знак, че нещата са уредени.

Д'Артанян се отправи направо към групата около херцога и вежливо размени поклони с господин Фуке и с останалите.

– Здравейте, господин Д'Артанян. Разговаряхме за Бел-Ил – започна Фуке с непринудения тон на светски човек, който голяма част от хората не могат да овладеят цял живот.

– За Бел-Ил? Ето какво било! – учуди се Д'Артанян. – Нали той ви принадлежи, господин Фуке?

– Господин суперинтендантът едва сега ми каза, че го е подарил на краля – каза Бъкингам. – Много се радвам да ви видя, господин Д'Артанян.

– А вие познавате ли Бел-Ил, кавалере? – попита Фуке мускетаря.

– Бил съм там само веднъж, господине – любезно отвърна Д'Артанян.

– Дълго ли прекарахте там?

– Един ден, монсеньор.

– И какво видяхте?

– Всичко, което може да се види в течение на един ден.

– С вашите очи, господине, за един ден могат да се видят доста неща.

В същото време Раул направи знак на Бъкингам.

– Господин суперинтендант – каза Бъкингам, – оставям ви вместо себе си капитана, който по-добре от мен се ориентира в бастиони, ескарпи, контраескарпи. Вика ме приятел.

Бъкингам тръгна към Раул, спирайки се по пътя до масата, около която бяха седнали и играеха принцесата, кралицата майка, младата кралица и кралят.

– Погледни, Раул, погледни! – подтикна приятеля си Дьо Гиш. – Ето го... побързай!

След като направи комплимент на принцесата, Бъкингам отново тръгна към Раул. Той също тръгна към него. Дьо Гиш остана на мястото си, като внимателно продължи да наблюдава.

В момента, когато трябваше да се срещнат, към херцог Бъкингам се приближи принцът.

По начервените му устни играеше очарователна усмивка.

– Боже мой! – произнесе той с приятелски тон. – Какво чувам, мили ми херцоже.

Бъкингам се огледа. Не беше забелязал приближаването на принца.

Херцогът трепна неволно. Бузите му се покриха с лека бледост.

– Какво сте чули, ваше височество? Кое ви изненада толкова?

– Дори ме хвърли в отчаяние, господине! – отвърна принцът. – Това известие огорчи целия двор.

– Ваше височество е много благосклонен към мен – поклони се Бъкингам. – Досещам се, че става въпрос за моето заминаване.

– Именно.

– Уви, ваше височество, аз съм в Париж само пет-шест дни и моето заминаване може да огорчи единствено мен.

Дьо Гиш чу последното изречение и на свой ред трепна.

– Неговото заминаване! – промърмори той. – Но какво говори той?

Филип продължи с предишния си любезен тон:

– Напълно разбирам, че кралят на Великобритания ви вика, господине. На всички е известно, че негово величество Чарлз II не може да мине без вас. Но ние също не можем така лесно да се разделим. Приемете моето искрено съжаление.

– Ваше височество – каза херцогът, – повярвайте ми, напускам френския двор...

– Защото такава е волята на краля. Разбирам това. Но ако мислите, че моето желание има някаква тежест пред краля, то аз се наемам да изпрося от негово величество Чарлз II да ви остави във Франция още

известно време.

– Безкрайно съм поласкан, ваше височество – отвърна Бъкингам. – Но аз получих категорична заповед. Не мога повече да остана във Франция, тъй като и така пресрочих времето и рискувам да предизвикам недоволството на господаря си. Едва днес си спомних, че бях длъжен да замина преди четири дни.

– Така ли? – възкликна принцът.

– Да – добави Бъкингам, повишавайки глас така, че да го чуят принцесата и кралицата. – Аз приличам на онзи източен човек, който сънувал чуден сън и за няколко дни загубил разсъдъка си. В едно прекрасно утро се събудил здрав, тоест, със здрав разсъдък. Френският двор опиянява като този сън, ваше височество, но в края на краищата човек трябва да се събуди и да си замине. Не мога повече да остана тук, както любезно ми предлагате, ваше височество.

– Кога ще тръгнете? – загрижен попита Филип.

– Утре, ваше височество... От три дни моите екипажи са готови.

Принцът наведе глава, сякаш искаше да каже: „Какво пък, щом нещата са решени, няма за какво да говорим повече.“ Бъкингам погледна към кралиците. Ана Австрийска му благодари с поглед.

Той се усмихна в отговор, криейки зад веселостта си своето възмущение.

Принцът се отдалечи.

В този миг от другата страна на залата към Бъкингам тръгна Дьо Гиш.

Раул се изплаши, че нетърпеливият младеж може да хвърли сам предизвикателството, и му прегради пътя.

– Не, не, Раул, вече няма от какво да се безпокоиш – каза Дьо Гиш, протягайки двете си ръце на херцога. Той го увлече зад колоните.

– О, херцог, херцог! – възкликна той. – Простете ми за моето писмо, аз бях луд. Върнете ми го.

– Това е истина – отвърна младият херцог с тъжна усмивка. – Няма за какво да ми се сърдите. Напускам я и повече никога няма да я видя.

Чувайки тези приятелски думи, Раул разбра, че присъствието му е излишно, и отстъпи встрани.

Той се сблъска с Дьо Вард, който говореше с Дьо Лорен за заминаването на Бъкингам.

– Това заминаване е съвременно – подхвърли Дьо Вард.

– Защо?

– Защото предпазва милия херцог от удар със шпага. Те се

изкикотиха.

Раул се обърна с негодувание, мръщейки вежди и изчервявайки се до корена на косите си. Дьо Лорен отиде някъде, но Дьо Вард чакаше спокойно.

– Уважаеми господине – обърна се Раул към Дьо Вард, – вие, изглежда, не можете да се отучите от навика си да оскърбявате отсъстващи. Вчера засегнахте господин Д'Артанян, а днес нападате херцог Бъкингам.

– Уважаеми господине – отвърна Дьо Вард, – вие отлично знаете, че понякога оскърбявам и присъстващи.

Дьо Вард почти докосваше с рамото си Раул. Те си размениха погледи на омраза.

Изведнъж около тях се чу изискано вежлив глас:

– Счу ми се, че тук се произнася моето име.

Двамата младежи се обърнаха. Беше Д'Артанян, който с усмивка сложи ръка на рамото на Дьо Вард. Раул отстъпи, за да направи място на мускетаря. Дьо Вард затрепера с цялото си тяло, побледня, но не помръдна.

Продължавайки да се усмихва Д'Артанян застана до Дьо Вард.

– Благодаря, мили Раул – каза той. – Господин Дьо Вард, бих искал да поговоря с вас. Не си тръгвайте, Раул, всички могат да чуят какво ще кажа на този господин.

Усмивката изчезна от лицето му, а погледът стана студен и остър като стоманено острие.

– На вашите услуги, господине – промълви Дьо Вард.

– Уважаеми господине – продължи Д'Артанян, – отдавна търся възможност да поговоря с вас, но едва днес ми се удаде. Действително, мястото не е много удобно. Може би ще дойдете при мен? Съвсем близко е.

– Слушам ви, господине – каза Дьо Вард.

– Сам ли сте?

– Не, с мен са господата Маникан и Дьо Гиш.

– Добре – одобри Д'Артанян. – Но двама са малко. Ще намерите още някого, нали?

– Разбира се – каза младият човек, без да му стане ясно какво иска Д'Артанян. Колкото пожелаете.

– Приятели?

– Да, господине.

– Тогава запасете се с тях, моля ви. Елате и вие, Раул. Доведете

също господин Дьо Гиш и херцог Бъкингам.

– Боже мой, господине, за какво е този шум – отвърна Дьо Вард, усмихвайки се насила.

Капитанът направи знак, който го приканваше към търпение, и се отпрати към стаята си, където седеше в очакване граф Дьо ла Фер.

– Е, какво? – попита той, виждайки Д'Артанян.

– Господин Дьо Вард ми оказва честта да ме посети в обществото на няколко свои и наши приятели.

Действително, след мускетаря се показаха Дьо Вард и Маникан. След тях идваха учудените Дьо Гиш и Бъкингам, които не разбираха какво искат от тях. Последен влезе Раул с неколцина придворни. Той забеляза графа и застана до него.

Д'Артанян прие гостите си колкото се може по-любезно. Извинявайки се пред всеки от тях за причиненото безпокойство, той се обърна към Дьо Вард, който въпреки самообладанието си не можеше да скрие своето смесено с тревога учудване.

– Уважаеми господине – започна Д'Артанян, – сега, когато не сме в кралския дворец и можем да говорим високо, без да нарушаваме приличието, искам да ви съобща защо се осмелих да ви поканя заедно с всички тези господа. Узнах от граф Дьо ла Фер, мой приятел, че разпространявате за мен оскърбителни слухове. Казаха ми, че сте ме считали за свой смъртен враг на основание, че съм бил враг на вашия баща.

– Това е истина, уважаеми господине, казвал съм това – отвърна Дьо Вард и бледността му се смени с леко изчервяване.

– И така, вие ме обвинявате в престъпление или в подлост? Моля ви по-точно да формулирате вашето обвинение.

– Пред свидетели ли, уважаеми господине?

– Разбира се, че пред свидетели. Виждате, че нарочно съм ги избрал за съдии в това дело на честта.

– Вие не цените моята деликатност, господине. Аз ви обвинявах, вярно е, но подробностите за своето обвинение държах в тайна. Задоволявах се с това, да изразя омразата си пред хора, които не можеха да не ви разкажат за нея. Вие не взехте предвид моята сдържаност, макар че бяхте заинтересован от моето мълчание. Къде остана обичайното ви благоразумие, господин Д'Артанян?

Д'Артанян започна да хапе мустаците си.

– Уважаеми господине – каза той, – вече имах честта да Ви помоля да формулирате по-точно обвинението, дето ми отправяте.

– На глас ли?

- Разбира се.
- Дори ако става въпрос за срамна постъпка?
- Непременно.

Свидетелите на тази сцена започнаха тревожно да се споглеждат, но след като видяха, че Д'Артанян не проявява никакво вълнение, се успокоиха.

Дьо Вард запази мълчание.

– Говорете, уважаеми господине – помолите мускетарят. – Нали виждате, всички чакат.

– Добре, слушайте. Моят баща обичаше една жена, една благородна жена, и тя обичаше баща ми.

Д'Артанян и Атос се спогледаха. Дьо Вард продължи:

– Господин Д'Артанян се сдобива с писмо, в което се определя среща, и преоблечен се явява вместо този, когото очакват. После се възползва от тъмнината...

– Това е вярно – потвърди Д'Артанян. В стаята се чуха леки упреци.

– Да, извърших тази лоша постъпка. Длъжен бяхте да добавите, уважаеми господине, след като сте толкова безпристрастен, че по времето, когато ставаха тези събития, аз няхах още двадесет и една година.

– Въпреки това тази постъпка е срамна – каза Дьо Вард. – За пълнолетен благородник такава неделикатност е непростима.

Този път в стаята шумът означаваше учудване и дори съмнение.

– Действително, това беше лоша постъпка – съгласи се Д'Артанян. – Без да дочакам упреците на господин Дьо Вард, аз сам горчиво се упреквах за нея. С течение на времето станах по-разумен и по-честен и изкупих своята вина с безкрайни съжаления. Обръщам се към вашия съд, господа. Това се случи през 1626 година, в такива времена, за които, господа, знаете само по разкази. Времена, когато любовта беше невзискателна и не избираше средствата, а съвестта не служеше както сега за източник на мъки и радости. Ние бяхме млади бойци, вечно в сражения, вечно с извадена шпага. Всяка минута ни заплашваше смърт. Войната ни направи груби, а кардиналт ни караше да бързаме. С две думи, аз се разкаях за своята постъпка, нещо повече – и досега се разкайвам за нея, господин Дьо Вард.

– Това е разбираемо, господине, такава постъпка не може да не предизвика разкаяние. Въпреки това вие погубихте тази жена. Тази, за която говорите, не можа да понесе срама и обидите и избяга от Франция. Оттогава никой не знае какво е станало с нея.

– Вие грешите – мръчно се усмихна граф Дьо ла Фер, протягайки

ръка към Дьо Вард, – виждали са я, уважаеми господине. Сред нас дори има хора, които ще я познаят по моето описание. Това беше двадесет и пет годишна слаба и бледа блондинка, която беше омъжена в Англия.

– Омъжена? – попита Дьо Вард.

– Нима не знаехте това? Виждате ли, ние по-добре сме осведомени. А знаете ли, че я наричаха обикновено миледи, без да прибавят към тази титла никакво име?

– Да, господине, знам това.

– Боже мой! – прошепна Бъкингам.

– И така, тази жена, родом от Англия, се върна там, след като три пъти устройваше заговори срещу господин Д'Артанян! Според вас е била права? Съгласен съм, господин Д'Артанян я беше оскърбил. Но не беше хубаво, че в Англия тази жена съблазни един млад човек, наричащ се Фелтън и намиращ се на служба при лорд Уинтър. Защо побледняхте, милорд Бъкингам? Очите ви горят от гняв и скръб. В такъв случай завършете тази история, милорд, и кажете на господин Дьо Вард коя беше тази жена, поставила нож в ръката на убиенца на вашия баща.

Всички извикаха. Херцогът изтри челото си с кърпа. За известно време се възцари мълчание.

– Виждате ли, господин Дьо Вард – каза Д'Артанян, на когото този разказ направи дълбоко впечатление, тъй като думите на Атос събудиха у него заспалите спомени. – Вие виждате, че не аз съм бил причината за гибелта на тази жена, защото душата ѝ отдавна беше погубена. Сега, когато всичко е ясно, на мен ми остава, господин Дьо Вард, смирено да поискам от вас прошка за срамната си постъпка, както на времето бих я поискал от вашия баща, ако той беше жив, когато се върнах във Франция след екзекуцията на Чарлз I.

– Това е прекалено, господин Д'Артанян – извикаха всички присъстващи.

– Не, господа – каза капитанът. – Сега господин Дьо Вард, надявам се, че между нас всичко е свършено. Повече няма да ви се налага да разпространявате слухове, които ме обиждат. Разчистихме си сметките, нали?

Дьо Вард се поклони, промърморвайки нещо.

– Надявам се също така – продължи Д'Артанян, приближавайки се до младия човек, – че занапред въобще ще се откажете от своя лош навик да злословите. Ако сте толкова съвестен и чувствителен, че обвинявате мен, стария войник, след тридесет и пет години за една глупава юношеска постъпка, ако, повтарям, сте такъв рицар на честта, то с това

вие самият поемате задължението никога да не извършвате подобна постъпка, нищо, което противоречи на честта и съвестта. Затова, пазете се до ушите ми да не стигне някоя история, в която сте замесен!

– Милостиви господине – изчерви се Дьо Вард, – вашите заплахи са излишни.

– Не съм свършил, господин Дьо Вард! – прекъсна го Д'Артанян. – Ще се наложи да ме изслушате.

Всички се приближиха, за да чуят по-добре.

– Току-що прокламирахте на висок глас честта на една жена и вашия баща. Това звучеше много добре. Приятна е мисълта, че нашите деца притежават тази порядъчност и деликатност, която така не ни достигаше. Приятно е, когато млад човек във възрастта, когато се похищава честта на жените, обратно, се стреми да я защитава.

Дьо Вард стисна юмруци и прехапа устни. Беше очевидно, че не знае накъде клони мускетарят, а началото на думите му не предвещаваха нищо добро.

– Как тогава сте си позволили да упрекнете виконт Дьо Бражелон, че не познава майка си?

Очите на Раул заблестяха.

– Това си е моя лична работа, господин Д'Артанян – извика той, пристъпвайки напред.

Дьо Вард се усмихна злобно. Д'Артанян отстрани Раул с ръка.

– Не ме прекъсвайте, млади човече! – продължи той, без да сваля властния си поглед от Дьо Вард. – Засегнах тук въпрос, който не се решава с шпага. Разговаряме на тази тема сред хора, които неведнъж са вадили шпаги в защита на честта си. Затова съм ги поканил тук. Тези господа знаят, че тайна, заради която се дуелират, престава да бъде тайна. И така, господин Дьо Вард, повтарям въпроса си: защо оскърбихте този млад човек, засягайки неговите баща и майка?

– Струва ми се – отвърна Дьо Вард, – че можем да говорим каквото си поискаме, ако успеем да подкрепим думите си с всички средства, намиращи се на разположение на порядъчния човек.

– Какви средства може да има порядъчния човек, за да потвърди едно оскърбление?

– Шпагата!

– Грешите не само против логиката, но и против религията и честта. Вие рискувате живота на няколко души, включително вашия, който, струва ми се, е в голяма опасност. За да бъдете последователен в рицарските си идеи, сте длъжен да се извините на господин Дьо Бражелон

веднага. Ще му кажете, че лекомислено сте го оскърбили, че благородството и чистотата на произхода му се отразяват във всичките му постъпки. Ще направите това, което направих току-що аз, старият капитан, пред вас, пеленачето!

– А ако не го направя?

– Тогава...

– Ще се случи това, на което искате да попречите – усмихна се Дьо Вард. – Логиката ви ще доведе до дуел, който е забранен от краля.

– Не, уважаеми господине, заблуждавате се.

– Какво тогава ще се случи?

– Ще отида при краля, който има добро отношение към мен – имам щастието да му окажа няколко дребни услуги навремето, когато вас още ви е нямало на този свят, вследствие на което по моя молба той ми изпрати попълнена и подписана заповед до коменданта на Бастилията, господин Безмо дьо Монлезен. Ще кажа на краля: „Господарю, един човек дълбоко засегна честта на господин Дьо Бражелон, като обиди майка му. Аз написах името на този човек върху заповедта, която ваше величество благоволи да ми даде, и по този начин господин Дьо Вард ще лежи в Бастилията три години.“ Д'Артанян извади от джоба си заповедта и я показа на Дьо Вард.

Виждайки, че младият човек приема думите му на шега, мускетарят сви рамене и спокойно тръгна към масата с огромна мастилница и още по-огромно перо, което би стреснало дори Портос.

Едва сега Дьо Вард осъзна, че това не бе празна заплаха. В тези времена Бастилията плашеше всички. Той направи крачка към Раул и едва чуто произнесе:

– Господине, поднасям ви извиненията си, току-що продиктувани от господин Д'Артанян. Принуден съм да направя това.

– Почакайте, господин Дьо Вард – прекъсна го мускетарят с невъзмутимо спокойствие, – вашите изрази са неточни. Аз не съм казвал: „Принуден съм да ви поднеса извиненията си.“ Казах: „Моята съвест ме кара да ви поднеса извиненията си.“ Така ще е по-добре, повярвайте ми. Това изречение ще изразява по-добре вашите чувства.

– Приемам – каза Дьо Вард, – но се съгласете, господа, че е по-добре да получиш удар от шпага, отколкото да си подложен на такава тирания.

– Не, господине – намеси се Бъкингам, – защото ударът с шпага не доказва дали сте прав или не. Той само показва ловкостта ви.

– Уважаеми господине! – викна Дьо Вард.

– Пак ли се каните да кажете някоя мърсотия? – прекъсна го Д'Артанян. – По-добре млъкнете!

– Това ли е всичко, господине? – попита Дьо Вард.

– Всичко! – отвърна Д'Артанян. – Тези господа и аз сме удовлетворени.

– Бъдете уверен, господине – поде отново Дьо Вард, – че опитът да ни помирите е не особено успешен.

– Защо?

– Защото се разделяме с господин Дьо Бражелон още по-големи врагове отпреди.

– Що се отнася до мен, грешите – каза Раул. – Аз не изпитвам никаква злоба към вас.

Дьо Вард беше смазан. Огледа присъстващите с помътнял поглед.

Д'Артанян любезно се поклонил на придворните, които присъстваха на сцената, и всички си тръгнаха, стискайки му ръката един по един.

Към Дьо Вард не погледна никой.

– Нима няма някой, на когото да излея обидата си? – извика побеснял младият човек.

– Има, господине – прошепна му на ухото глас, пълен със заплаха.

Дьо Вард се обърна и видя херцог Бъкингам, който нарочно беше изостанал.

– Вие? – извика Дьо Вард.

– Да, аз. Не съм поданик на Франция и не оставам на френска територия, тъй като заминавам за Англия. Аз също съм насъбрал достатъчно горчивина и злоба и трябва да ги излея върху някого. Принципите на господин Д'Артанян ми харесват, но не съм склонен да ги прилагам спрямо вас. Аз съм англичанин и ви предлагам това, което вие така неуспешно предлагате на другите.

– Херцог!

– И така, драги Дьо Вард, вие се задушавате от злоба, излейте я върху мен. След тридесет и шест часа ще бъда в Кале. Да тръгнем заедно. Така пътят няма да ни се стори толкова дълъг. Ще извадим шпаги на морския бряг, когато го залее приливът. Всеки шест часа брегът принадлежи на Франция, а следващите шест – на Бога.

– Добре, приемам вашето предизвикателство.

– Ако ме убиете – каза херцогът, – ще ми направите голяма услуга.

– Ще направя всичко, което е по силите ми, за да ви доставя това удоволствие, херцог! – отвърна Дьо Вард.

– Ваш покорен слуга, господин Дьо Вард. Утре сутринта моят

камердинер ще ви съобщи часа на тръгването ни. Ще тръгнем заедно като двама приятели. Обичам да яздя бързо. Сбогом.

Бъкингам се поклони и се върна при краля.

Силно раздразнен, Дьо Вард се отправи към дома си.

Глава втора БЕЗМО ДЪО МОНЛЕЗЕН

След като дадоха урок на Дьо Вард, Атос и Д'Артанян се спуснаха на двора.

– Знаете ли – каза Атос, – Раул няма да избегне дуела с Дьо Вард. Той е храбър и лош.

– Познавам това семейство – отвърна Д'Артанян, – доста работа имах с таткото. Доста работа ми създаде, макар че тогава мускулите ми бяха добри, а увереност имах в излишък. Струваше си да се види как се справих с него. Ех, приятелю, днес никой не прави такива удари, ръката ми не спираше да работи нито за секунда. Впрочем вие сте ме виждали, Атос, как действам. Шпагата ми като змия се извиваше на всички страни, за да ухапе някого. Никой не можеше да устои на този натиск. Дьо Вардбаща доста ме измори. Помня, че към края ръката ми беше изтръпнала.

– Затова ви казвам, Дьо Вардсин непременно ще търси начин да се дуелира с Раул и ще постигне своето. Раул няма да го отбягва.

– Не споря, но Бражелон е пресметлив. Той каза, че не се сърди на Дьо Вард, и ще изчака противникът да го предизвика. Тогава всички преимущества ще са на негова страна. Кралят няма да се разсърди, а има средство да го успокоим, ако се наложи. Но откъде тези страхове? Вие не сте човек, който лесно се тревожи.

– Как да не се тревожа! Раул утре ще отиде при краля, за да чуе неговата дума за женитбата му. Раул ще бъде бесен и ако срещне Дьо Вард в това състояние, взривът е неизбежен.

– Няма да допуснем това, приятелю.

– Само без мен! Искам да се върна в Блоа. Всички тези придворни интриги са ми противни. Вече не съм на възраст да се примирявам с тази пошлост. С една дума, като ви няма в Париж, ми е скучно. А тъй като вие не може да сте непрекъснато с мен, реших да замина.

– Колко не сте прав, Атос! Вашият дар и произход не се нуждаят от това. Хората с вашата закалка не трябва да зариват в земята таланта си.

Погледнете старата ми ларошелска шпага. Погледнете испанското й острие. Тя ми служи вярно тридесет години, докато веднъж не падна счупена върху мраморните стълби на Лувъра. Направихме от парчето ловджийски нож, който ще ми служи още сто години. С вашата честност, искреност, хладнокръвие, мъжество и образование сте най-подходящият съветник и ръководител за кралете. Останете, господин Фуке не е толкова дълговечен като шпагата ми.

– Не, драги мой! – с усмивка отвърна Атос. – Моето честолюбие се простира по-високо и по-далече. Да бъда министър, да бъда роб? Нима не стоя по-високо от всички министри? Нима не ме наричахте великия Атос? Ако бях министър, кълна се, не бихте го казали. Не съм за тази работа.

– В такъв случай да прекратим разговора. Д'Артанян здраво стисна ръката на Атос:

– Не се безпокойте. Раул ще се оправи без вас. Нали съм в Париж!

– Тогава тръгвам към Блоа. Тази вечер ще се простя с вас, а утре, щом съмне, ще препусна.

– Как ще отидете сам в хотел? Защо не взехте със себе си Гримо?

– Гримо спи. Той си ляга рано. Старецът бързо се изморява. Аз го пазя.

– Ще ви дам мускетар да ви осветява пътя с факел. Ей, да дойде някой тук!

На зова му се появиха седем мускетари.

– Ще се намери ли сред вас някой, който да съпроводи граф Дьо ла Фер?

– С удоволствие, но трябва да поговоря с господин Д'Артанян – обади се някакъв глас.

– Кой говори? – Д'Артанян се помъчи да различи говорещия в тъмнината.

– Аз, любезни ми Д'Артанян.

– Господи, това е Безмо!

– Той самият, господине.

– Какво правите тук?

– Чакам разпорежданията ви, господин Д'Артанян.

– Колко досадно – въздъхна Д'Артанян, – вярно е, казах ви, че трябва да приемете арестант, но защо дойдохте сам?

– Трябва да поговорим.

– Защо не ме предупредихте?

– Аз чаках – смирено каза Безмо.

Виконт дьо Бражелон, или десет години по-късно – Луиза дьо ла Валиер

– Тогава тръгвам. Довиждане, Д'Артанян! – Атос се прости с приятеля си.

– Разрешете ми преди това да ви представя господин Безмо дьо Монлезен, коменданта на Бастилията.

Безмо се поклони. Атос отвърна на поклона му.

– Това е онзи кралски гвардеец, с когото пирувахме по времето на кардинала.

– Разбира се, помня много добре – тръгвате си Атос.

– Граф Дьо ла Фер, с прозвище Атос – прошепна мускетарят на ухото на Безмо.

– Да, един от знаменитата четворка.

– Именно. Но какво ви води насам, драги ми Безмо? Между другото, кралят се отказа от ареста.

– Толкова по-зле – въздъхна комендантът.

– Как по-зле? – засмя се Д'Артанян.

– Разбира се, че е по-зле, нали затворниците са моят доход!

– Вярно. Не съм гледал на нещата от тази страна.

– Ето, вашето положение е завидно, вие сте капитан на мускетарите.

– Не е лошо. Но вие сте комендант на Бастилията. Първият затвор на Франция.

– Добре знам това – печално промълви Безмо.

– С какъв унил глас го казвате. Хайде да си сменим местата. Искате ли?

– Не ме огорчавайте, господин Д'Артанян! Бих желал да говорим на четири очи.

– Тогава ме хванете под ръка и да се разходим. Луната свети чудесно и вие ще ми поверите вашите скърби в дъбовата алея.

Д'Артанян помъкна тъжния комендант към дъното на двора, говорейки с ласкаво-назидателен тон.

– Хайде, разказвайте по-смело, господин Безмо.

– Това е дълга история.

– Да не би да предпочитате да хленчите? Тогава всичко ще трае по-дълго. Басирам се, че получавате поне петнадесет хиляди ливри от вашите птички.

– От вашите уста в божиите уши, господин Д'Артанян.

– Учудвате ме, Безмо. Правите се на сираче. Я се огледайте в огледалото. Вижте колко сте охранен и закръглен като холандско сирене. Вече сте на шестдесет, а човек не би ви дал и петдесет!

- Това е така, но...
- Дявол го взел! Знам, че е така, както знам и за вашите петдесет хиляди доход със сигурност.
- Нисичкият Безмо тропна с крак.
- Почакайте – викна Д'Артанян, – сега ще ви докажа: в Бастилията сте сит, квартирата ви е безплатна, получавате шест хиляди заплата.
- Да предположим.
- Имате поне петдесет затворници, всеки от които ви носи поне по хиляда ливри.
- И с това не споря.
- Ето ви петдесет хиляди годишно. Вече три години сте комендант, значи имате сто и петдесет хиляди ливри.
- Изпускате една дреболия, господин Д'Артанян.
- Каква?
- Това, че вие получихте вашата длъжност от ръцете на краля.
- Да, разбира се.
- А аз получих моята от господата Трамбле и Лувиер.
- Вярно е, Трамбле не е човек, който ще даде нещо даром.
- Лувиер също. Като резултат трябваше да дам седемдесет и пет хиляди на Трамбле и още толкова на Лувиер.
- Дявол го взел! Значи сто и петдесет хиляди са им паднали в ръцете?
- Именно.
- И какво още?
- Петнадесет хиляди екю, или петдесет хиляди пистола, както предпочитате, платими на три пъти. Доходите за три години, като израз на моята признателност.
- Но това е чудовищно!
- И не е всичко!
- Какво искате да кажете?
- Ако не изпълня едно от тези условия, тези господа си взимат длъжността обратно. Сделката е подписана от краля.
- Невероятно!
- Представете си.
- Жал ми е за вас, бедни ми господин Безмо. В такъв случай, защо кардинал Мазарини ви е оказал такава разорителна услуга? По-добре да ви беше отказал.
- Да, разбира се. Но за това го помоли моят покровител.
- Вашият покровител? Кой е той?

– Как кой? Вашият приятел Дербле!

– Той самият. Арамис. Беше много любезен с мен.

– Любезен? Като ви заставя да приемате такива условия?

– Виждате ли, бях оставил службата при кардинала. Господин Дербле каза за мен добра дума на Лувиев и на Трамбле, но те се дърпаха. Много ми се искаше, тъй като знаех какво дава тази длъжност. Разказах за своите мъки на господин абата и той предложи да ми стане поръчител при всички плащания.

– Как? Арамис? Вие ме смаяхте! Арамис ви е станал поръчител?

– Да, той беше много внимателен. Взе необходимите подписи и господата Трамбле и Лувиев си подадоха оставката. Аз се задължих да плащам на всеки ежегодно по двадесет и пет хиляди ливри. Всяка година през май господин Дербле лично се явяваше в Бастилията и ми донасяше по две хиляди и петстотин пистола за моите крокодили.

– Значи дължите на Арамис сто и петдесет хиляди ливри.

– Там е нещастieto, че дължа само сто хиляди.

– Не ви разбирам.

– Естествено! Той идва само две години. Днес е тридесет и първи май, а него го няма. Утре в дванадесет часа изтича последният срок на платежа. Значи, ако утре не платя, съгласно условията те могат да си вземат длъжността обратно. Ще бъде разорен и ще излезе, че съм работил три години даром и отгоре на всичко съм заплатил двеста и петдесет хиляди ливри за нищо, драги ми господин Д'Артанян.

– Любопитна история.

– Разбира се. Ясно е сега защо съм загрижен.

– Като бял ден!

– Ето затова дойдох при вас, защото само вие можете да ме извадите от затрудненото положение.

– По какъв начин?

– Вие се познавате с абата Дербле, нали?

– Разбира се.

– Можете да ми съобщите адреса на неговата енория, нали?

Защото аз го търсих в Ноази льо Сек, но там го няма.

– Разбира се, че го няма. Той сега е вански епископ.

– Ван, това е Бретан, нали?

– Да.

Нисичкият Безмо започна да си скубе косите.

– Тогава съм загинал. Ван! Ван! – викаше Безмо.

– Вашето отчаяние ме натъжава. Но епископът не живее в своята

епархия като затворник! Господин Дербле може би е по-близко, отколкото мислите.

– Мисля, че можете да ми кажете адреса му, моля ви!

– Не го зная, приятелю.

– Всичко е свършено! Аз съм загинал. Ще се хвърля в краката на краля!

– Безмо, вие ме учудвате. Бастилията носи петдесет хиляди доход. Защо не изтискахте от нея още петдесет хиляди?

– Аз съм честен човек, драги господин Д'Артанян, и държа своите затворници като царе.

– Ей богу, жал ми е за вас... Слушайте, Безмо, може ли да се вярва на честната ви дума?

– Що за въпрос, капитане?

– Тогава ми обещавайте, че жива душа няма да узнае това, което ще ви кажа.

– Никой! Нито една жива душа!

– Нали искате на всяка цена да откриете Арамис?

– На всяка цена!

– Тогава идете при господин Фуке.

– Какво общо има тук господин Фуке?

– Колко сте недосетлив!... Къде се намира Ван?

– Дявол да го вземе!

– Ван се намира в епархията на Бел-Ил. Бел-Ил принадлежи на господин Фуке. Той е уредил на Арамис тази епархия.

– Вие ми отваряте очите и ме връщате към живота.

– Толкова по-добре. Отивайте направо при господин Фуке и му кажете, че трябва да поговорите с господин Дербле.

– Каква блестяща идея! – с възхищение възкликна Безмо.

– Но помнете – каза Д'Артанян, поглежайки го строго, – помнете, че сте ми дали честна дума.

– Да, свещена дума – отвърна закръгленият човек, канейки се да се затича.

– Къде отивате?

– При господин Фуке.

– Господин Фуке сега е при краля. Ще трябва да отложите своето посещение до утре.

– Тръгвам! Благодаря!

– Желая ви успех!

– Благодаря!

„Ето ти една интересна история – каза си Д'Артанян, бавно качвайки стълбата. – Каква ли изгода има Арамис, че прави подобни услуги на Безмо? Хм!... Рано или късно ще узнаем.“

Глава трета ИГРАТА ПРИ КРАЛЯ

Д'Артанян беше прав. Фуке играеше на карти при краля.

Изглежда, заминаването на Бъкингам беше разляло балсам във всички сърца.

Принцът сияеше и се разтапяше от любезности пред майка си.

Граф Дьо Гиш нито за момент не се отделяше от Бъкингам, разпитвайки го за предстоящото пътешествие. Херцогът беше приветлив и замислен като човек, направил решителна крачка. Той слушаше графа, като от време на време хвърляше към принцесата тъжни и нежни погледи.

Опиянена от успеха си, принцесата делеше вниманието си между краля, който играеше с нея, принца, който се подсмиваше над крупните ѝ печалби, и Дьо Гиш, който не скриваше детинската си радост.

Що се отнася до Бъкингам, той я занимаваше много малко. Този беглец, този изгнаник, се превръщаше вече за нея в блед спомен. Харесваха ѝ усмивките, ухажванията, комплиментите на Бъкингам, докато беше тук. Но след като си тръгва: далеч от очите – във от сърцето!

Херцогът не можеше да не забележи тази промяна. Тя болезнено го нараняваше. Той беше по природа деликатен, горд и способен на дълбока привързаност човек. Херцогът проклрнаше деня, в който тази страст беше овладяла сърцето му. Студеното равнодушие на принцесата действаше върху Бъкингам. Той не беше в състояние да я презира, но вече беше способен да усмирява поривите на сърцето си.

Принцесата се досещаше за настроението на херцога и с удвоена енергия се стараше да се възнагради за изплъзващия се поклонник. Тя даде пълна воля на своето остроумие, решавайки, че на всяка цена трябва да затъмни всички, да засенчи самия крал.

Постигна своето. Двете кралици, въпреки достойнството си, и кралят, независимо от всеобщото преклонение пред него, бяха изместени на втори план.

Намръщените кралици малко по малко станаха разговорливи и дори започнаха да се смеят. Кралицата майка беше заслепена от блясъка, който отново озаряваше кралския род благодарение на ума на внучката

на Хенрих IV.

Людовик, който завиждаше като младеж и като крал на всеки успех, не можеше да остане равнодушен към това изящно френско остроумие, което английският хумор правеше още по-привлекателно. Той като дете се поддаваше на очарованието от блестящия водопад шеги.

Очите на принцесата искряха, когато някой от ухажорите и поднесе цвете. От алените ѝ устни се лееше веселие, както назидателни речи от устата на стареца Нестор.

Тази вечер Людовик XIV оцени у принцесата женствеността. Бъкингам видя в нея кокетка, достойна за най-жестоко наказание. Дьо Гиш започнала гледа на нея като на божество, а придворните като на възходяща звезда, чиято светлина трябва да стане източник на всякакви облаци.

А само преди няколко години по време на танците Людовик дори не благоволи да подаде ръка на тогавашното грозноватичко момиче. Доскоро Бъкингам изгаряше от страст към тази кокетка. Дьо Гиш гледаше на това божество като на жена. Придворните не смееха дори крадешком да похвалят тази звезда, страхувайки се да не разсъдят краля, на когото тя някога не се беше харесала.

Ето какво ставаше в тази паметна вечер при играта на карти у краля.

Младата кралица, макар че беше испанка и племенница на Ана Австрийска, обичаше краля и не умееше да скрива чувството си.

Ана Австрийска, наблюдателна като жена и властолюбива като кралица, почувства бързо, че принцесата набира сила, която не е за пренебрегване. Тя отстъпи пред нея.

Това накара младата кралица да стане и да се отдалечи в покоите си. Кралят не обърна внимание на излизането ѝ, макар че кралицата показваше, че не се чувства добре.

Установеният от Людовик XIV етикет му даваше право да не проявява никакво вълнение. Той предложи ръка на принцесата и без да погледне към брат си, я изпрати до нейните покои.

Беше забелязано, че на прага на стаята ѝ кралят въздъхна дълбоко.

Жените, от чието внимание нищо не се изплъзваше, и най-вече Монтале, не пропуснаха да прошепнат на приятелките си:

– Кралят въздъхна.

– И принцесата въздъхна. Беше истина.

Принцесата въздъхна беззвучно, но придружи въздишката си с такъв изразителен поглед на своите красиви черни очи, че лицето на краля

се покри с доста забележима червенина.

С една дума, Монтале беше допуснала нескромност и тази нескромност, изглежда, подежда силно на приятелката ѝ, тъй като госпожица Дьо ла Валиер побледня силно, когато кралят се изчерви, и цяла трепереща, влезе в стаята на принцесата, забравяйки дори да вземе от нея ръкавиците, както изискваше етикетът.

Вярно е, че тази провинциалистка можеше да се оправдае за нескръпността, която я беше овладяла в присъствието на краля. Действително, затваряйки вратата, тя не сваляше очи от краля, който излизаше заднишком от стаята на принцесата.

Кралят се върна в залата, където вървеше играта. Искаше му се да започне разговор, но скоро стана ясно, че мислите му се оплитат.

Той няколко пъти сбърка при изчисленията, което беше добре дошло за някои придворни, ползващи се от подобни грешки още от времето на Мазарини.

Така Маникан, със свойствената му разсеяност (да не си помисли читателят нещо лошо за него), Маникан, най-честният човек на света, прибра падналите на килима двадесет хиляди ливри, сякаш нищо не се бе случило. Собственикът им остана неизвестен.

Господин Дьо Вард, развълнуван от току-що станалите събития, остави печалбата си от шестдесет луидора на херцог Бъкингам, а той пък, подобно на баща си, не обичаше да си цапа ръцете с пари и ги остави до един свещник, сякаш той беше живо същество.

Кралят постепенно се овладя и тогава до него се приближи Колбер, който през цялото време търсеше случай да поговори с него. С най-почтителни изрази, но и с най-голяма настойчивост той започна нещо да съветва краля.

Людовик внимателно изслуша Колбер и като се огледа, попита:

– Нима господин Фуке още не си е тръгнал.

– Не, господарю, аз съм тук – отзова се суперинтендантът, който беше зает в разговор с Бъкингам.

Той веднага се приближи до краля. Людовик също направи няколко крачки насреща му и каза с очарователна небрежност:

– Извинете, господин суперинтендант, че ви попречих, но аз обикновено ви викам, когато сте ми нужен.

– Винаги съм на услугите на краля! – отвърна Фуке.

– По-точно, на мен са ми нужни услугите на вашата хазна – каза кралят, усмихвайки се с неохота.

– Моята хазна още повече е на услугите на краля – хладно отговори

Фуке.

– Работата се състои в това, че искам да устроя празник във Фонтенбло. Вратите ще бъдат отворени цели две седмици. Нужни са ми...

Той погледна косо към Колбер.

Фуке спокойно дочака края на изречението.

– Четири милиона – каза кралят в отговор На злорадата усмивка на Колбер.

– Четири милиона! – повтори суперинтендантът с нисък поклон.

Ноктите му се бяха впили в гърдата и през ризата издраскаха кожата до кръв, но лицето му с нищо не издаде вътрешното му вълнение.

– Да, господине – каза кралят.

– В какъв срок, господарю?

– Е, когато можете... Впрочем... не... колкото може по-скоро.

– Необходимо е време...

– Време! – възкликна Колбер тържествуващ.

– Време, за да се преброят парите – продължи суперинтендантът, хвърляйки към Колбер поглед, пълен с презрение. – На ден могат да се претеглят и преброят само един милион, господарю.

– Значи, четири дни – заключи Колбер.

– Ах – прекъсна го Фуке, обръщайки се към краля, – моите служители правят чудеса, когато трябва да се угоди на ваше величество! Четирите милиона ще бъдат готови само след три дни.

Дойде ред на Колбер да побледнее. Людовик го погледна с учудване.

Фуке спокойно се отдалечи, усмихвайки се по своя път на многочислените си приятели, в чиито очи четеше искрено разположение, граничещо със състрадание. Не по усмивката трябваше да се съди за настроението му. Всъщност той беше напълно отчаян.

Няколко капки кръв бяха изцапали ризата му, но дрехите ги скриха, както усмивката скри неговия бяс.

По това, как Фуке седна в каретата, и слугите се досетиха, че техният господар е разстроен. Затова всичките му заповеди се изпълняваха с такава точност, както командите на разгневения капитан на военен кораб по време на буря.

Каретата полетя като стрела. По пътя Фуке едва успяваше да приведе в ред мислите си.

Той се отправи към Арамис, който още не си беше легнал.

Що се отнася до Портос, той вечеря отлично с печено овнешко, два печени фазана и цяла планина раци, след което като античен борец

разпореди да натъркат тялото му с ароматни масла, да го завият в чаршафи и да го занесат до затоплената постеля.

Както вече казахме, Арамис още не си беше легнал. Облякъл удобен кадифен халат, той пишеше писмо след писмо със своя бърз ситен почерк, който можеше да помести четвърт книга само върху една страница.

Вратата се отвори бързо и суперинтендантът влезе бледен, развълнуван, загрижен.

Арамис вдигна глава.

– Добър вечер, драги ми Дербле – каза Фуке. Наблюдателният поглед на прелата веднага забеляза угнетеното състояние на влезлия.

– Добра ли беше играта при краля? – попита Арамис, за да започне разговор.

Фуке седна и със знак заповяда на придружилия го лакей да излезе от стаята. Когато последният изчезна, той отвърна:

– Прекрасна!

Арамис, който през цялото време го наблюдаваше внимателно, забеляза как приятелят му се облегна нервно на креслото.

– Загубихте както обикновено? – поинтересува се Арамис, без да изпусне от ръка перото.

– Даже свръх обикновеното! – отвърна Фуке.

– Но вие винаги така спокойно се отнасяте към своите загуби.

– Понякога да!

– Какъв лош играч сте!

– Всяка игра е различна, господин Дербле.

– Колко загубихте, монсеньор?

Фуке мълча няколко секунди, за да се овладее напълно, и отвърна без никакъв признак на вълнение в гласа:

– Днешната вечер ми струва четири милиона.

Той горчиво се изсмя. Арамис, който никак не очакваше подобна цифра, изпусна перото от ръката си.

– Четири милиона! – каза той. – Вие сте загубили четири милиона? Възможно ли е?

– Господин Колбер държеше моите карти – отвърна суперинтендантът със същия зловещ смях.

– Ах, разбирам. Значи ново искане на пари?

– Да, приятелю.

– От краля ли?

– От неговата собствена уста. Не е възможно да убиеш човек с по-

очарователна усмивка.

– Дявол да го вземе!

– Какво мислите за това?

– Мисля, че просто искат да ви разорят. Това е ясно като бял ден.

– Значи убежденията ви не са се променили?

– Да. Впрочем тук няма нищо чудно, защото ние и по-рано го бяхме предвидили.

– Вярно, но не съм очаквал, че ще стане въпрос за четири милиона.

– Ако знаехте състоянието на моята хазна, скъпи Дербле, нямаше да разсъждавате толкова спокойно.

– Обещахте ли ги?

– Какво ми оставаше?

– Вие сте прав.

– В деня, когато аз откажа, Колбер ще намери тази сума. Къде? Не знам. Но той ще я намери и тогава съм загубен!

– Без съмнение. След колко дни обещахте тези четири милиона?

– След три дни. Кралят много бързаше.

– След три дни!

– Ах, приятелю мой – продължи Фуке, – помислете си само, сега, когато пътувах по улицата, минавачите си викаха: „Ето, минава богаташът Фуке!“. Наистина, скъпи мой, от това човек може да полудее.

– Не, монсеньор, не си струва! – флегматично отвърна Арамис, пошипвайки с пясък току-що написаната страница.

– Тогава ми дайте лекарство против тази неизлечима болест.

– Единственото лекарство е да заплатите.

– Но аз едва ли мога да събера такава сума. Ще трябва да събера всичко. Колко погълна Бел-Ил! Колко погълнаха пенсиите! Сега парите станаха рядкост. Да допуснем, че този път ще намерим пари, а по-нататък? Повярвайте ми, с това нещата няма да спрат. Кралят, у когото се пробуди вкус към златото, прилича на тигър, който е опитал месо: и двамата са ненаситни. В един прекрасен Ден все пак ще се наложи да кажа: „Това е не възможно, господарю.“ В този ден аз съм загинал. Арамис само сви рамене.

– Човек във вашето положение, монсеньор, загива само когато поиска.

– Частно лице, каквото и положение да заема, не може да се бори с краля.

– Ха! Когато бях млад, се борех със самия кардинал Ришелю, който освен че управляваше Франция, беше и кардинал!

– Нима имам армия, войници, съкровища? Дори Бел-Ил вече не е мой.

– Нуждата ще ви научи на всичко. Тъкмо когато ви се стори, че всичко е загубено, изведнъж ще се намери някакво решение и ще ви спаси.

– Кой ще намери това решение?

– Вие самият.

– Аз? Аз не съм изобретателен.

– В такъв случай аз.

– Хващайте се за работа още тази минута.

– Има още много време.

– Вие ме убивате със своята флегматичност, Дербле! – каза суперинтендантът, изтривайки с кърпа челото си.

– Нима сте забравил какво ви говорих някога?

– Какво?

– За нищо не се безпокойте, ако имате смелост. Имате ли я?

– Мисля, че да.

– Тогава не се безпокойте.

– Значи всичко е решено: в последната минута ще се явите на помощ, Дербле?

– Аз само ще се разплатя с вас за всичко, което направихте за мен, монсеньор.

– Да се поддържат хора като вас, господин Дербле, е задължение на финансистите.

– Ако предпазливостта е типична за финансистите, то милосърдието е добродетел за духовниците. Този път действайте сам, монсеньор. Още не сте стигнали до върха. Когато настъпи този момент, ще видим.

– Това ще стане много скоро.

– Прекрасно. А в настоящия момент ми позволете да кажа, че паричните ви затруднения много ме огорчават.

– Защо именно в настоящия момент?

– Защото аз сам се канех да искам от вас пари.

– За себе си?

– За себе си или за своите, или за нашите.

– Каква сума?

– Успокойте се! Сумата е достатъчно кръгла, но не чудовишна.

– Кажете я!

– Петдесет хиляди ливри.

– Дреболия.

- Наистина ли?
- Разбира се, петдесет хиляди ливри винаги ще се намерят. Ах, защо този интригант Колбер не се задоволява с такива суми? Щеше да ми е много по-лесно. За кога са ви нужни парите?
- За утре сутринта. Утре е първи юни.
- Какво от това?
- Крайният срок на едно от нашите поръчителства!
- Нима имаме такива?
- Разбира се. Утре изтича срокът за плащане на последната третина.
- Каква третина?
- Сто и петдесетте хиляди ливри на Безмо.
- Безмо? Кой е той?
- Комендантът на Бастилията.
- Вярно. Вие искате да заплатя сто и петдесет хиляди ливри За този човек?
- Да.
- Но за какво?
- За длъжността му, която той купи, или по-точно, която ние купихме от Лувиев и Трамбле.
- Много смътно си спомням за това.
- Не е чудно, толкова работа имате. Аз обаче мисля, че по-важно за нас от тази работа няма.
- Тогава кажете ми за какво купихме тази длъжност?
- Първо, за да му помогнем.
- А после?
- После, да помогнем и на самите себе си.
- Как така на самите себе си? Вие се шегувате.
- Идват времена, монсеньор, когато познанството с коменданта на Бастилията може да бъде много полезно.
- За щастие, не разбирам думите ви, Дербле.
- Монсеньор, ние имаме свои поети, инженер, архитект, свои музиканти, свой печатар, свои художници. Трябва да имаме и свой комендант на Бастилията.
- Мислите ли?
- Монсеньор, нека се избавим от илюзиите си. Като нищо можем да попаднем в Бастилията, драги Фуке – каза епископът, усмихвайки се и показвайки белите зъби, които преди тридесет години бяха пленили Мари Мишон.

– И вие мислите, че сто и петдесет хиляди ливри не са много висока цена за това познанство, Дербле? Обикновено вие по-добре влагате капиталите си.

– Ще дойде време, когато ще разберете своята грешка.

– Драги ми Дербле, когато попаднеш в Бастилията, няма какво да се надяваш на помощта на старите си приятели.

– Защо, след като разписките са в ред? А освен това, повярвайте ми, сърцето на този добряк Безмо не е като на придворните. Уверен съм, че той винаги ще ми бъде благодарен за тези пари, а да не говорим, че пазя всичките му разписки.

– Що за дяволии! Някакво лихварство под вид на благотворителност?

– Господине, моля ви, не се бъркайте в тези неща. Ако тук има лихварство, то отговарям за него единствено аз. Ползата от него е за двама ни, това е всичко.

– Това някаква интрига ли е, Дербле?

– Може би.

– И Безмо участва в нея?

– Защо да не участва? Срещат се и по-лоши участници. Значи мога да разчитам, че ще получа утре пет хиляди пистола?

– Може би ще ги искате тази вечер?

– Би било още по-добре. Искам да тръгна на път по-рано. Бедният Безмо не знае къде съм и сигурно се пече на горещи въглени.

– Ще получите парите след час. Ах, Дербле, процентите за вашите сто и петдесет хиляди ливри никога няма да изкупят моите четири милиона – добави Фуке, ставайки от креслото.

– Кой знае, монсеньор.

– Спокойна нощ! Преди да си легна, трябва да поговоря с моите служещи.

– Спокойна нощ, монсеньор!

– Дербле, вие ми пожелавате невъзможното.

– Значи ще получа петдесет хиляди ливри днес?

– Да.

– Тогава спете съня на праведник! Лека нощ, монсеньор! Въпреки уверения тон, с който беше произнесено това пожелание, Фуке си тръгна, клатейки глава и въздишайки дълбоко.

Глава четвърта ДРЕБНИТЕ СМЕТКИ НА ГОСПОДИН БЕЗМО ДЬО МОНЛЕЗЕН

Камбанарията на църквата Свети Павел удари седем часа, когато Арамис, облечен като обикновен гражданин със затъкнат в пояса ловджийски нож, мина, яздейки, по улица Пти-Мюси и се спря пред вратата на Бастилията.

Двама караулни пазеха тази врата.

Те безпрепятствено пропуснаха Арамис, който, без да слиза от коня, влезе в двора и тръгна по тесния проход към подвижния мост, което ще рече, към истинския вход на затвора.

Мостът беше спуснат, а отстрани стоеше стража. Тя охраняваше моста отвън. Арамис спря и доста грубо го попитаха за какво е дошъл.

Абатът със своята обичайна вежливост обясни, че би желал да разговаря с господин Безмо дьо Монлезен.

Първият караулен извика другия, който стоеше на отсрещната страна на рова, в будка. Той се подаде през прозореца и внимателно разглежда новопристигналия. Арамис повтори молбата си.

Тогава часовоят извика младшия офицер, който се разхождаше по достатъчно широкия двор. Офицерът, след като узна каква е работата, отиде да доложи на един от помощниците на коменданта.

След като изслуша молбата на Арамис, помощниккомендантът го попита за името му и му предложи да почака малко.

– Не мога да ви кажа името си, господине – каза Арамис, – ще ви кажа само, че трябва да предам на господин коменданта извънредно важно известие, и мога да ви гарантирам, че той много ще се зарадва да ме види. Ще кажа нещо повече: ако му предадете, че аз съм човекът, когото очаква на първи юни, той сам ще се яви пред мен.

Офицерът не можеше да допусне, че такова важно лице като коменданта ще се безпокои заради някакъв гражданин, дошъл на кон.

– Много добре. Комендантът се кани да заминава някъде. Виждате, че в двора има запрегнатата карета, следователно няма да му се наложи специално да излиза за вас. Той ще ви забележи, когато мине покрай вас.

Арамис кимна с глава в знак на съгласие. Самият той не искаше да се представя за важно лице. Прелатът търпеливо зачака, подпрял се отпред на седлото.

След около десет минути каретата на коменданта се приближи към входа. Безмо се показва, след което седна в каретата.

Началникът на крепостта трябваше да се подлага на същите формалности, както и страничният човек. Караулният отиде до екипажа, когато той се приближи до подвижния мост и комендантът отвори вратата, изпълнявайки по този начин установените от него правила. Поглеждайки в каретата, часовоят можеше да се увери, че никой не напуска Бастилията тайно.

Конете затропаха по подвижния мост.

В минутата, когато отваряха решетката, офицерът се приближи до каретата, която спря за втори път, и каза няколко думи на коменданта. Той веднага се подаде от каретата и видя Арамис на коня. Радостно извика и излезе, по-точно излетя от каретата, приближи се до Арамис, хвана го за ръка и започна да се извинява. Малко остана да му целуне ръка.

– Колко мъки трябва да се изтърпят, за да се добере човек до Бастилията, господин комендант. Навярно тези, които ги изпращат тук насилствено, попадат на мястото значително по-лесно.

– Извинете ме, моля. Ах, монсеньор. Колко се радвам, че виждам ваше преосвещенство!

– Шшт! Вие не мислите какво говорите. Бог знае какво могат да си въобразят, ако видят епископа в такова облекло.

– Простете, извинете, действително не помислих!... Заведете в конюшната коня на този господин! – извика Безмо.

– Не трябва, не трябва! – запротестира Арамис.

– Защо не трябва?

– Защото в тази чанта има пет хиляди пистола.

Комендантът така засия, че ако в този момент го бяха видели затворниците, щяха да си помислят, че при него е пристигнал истински принц.

– Да, да, прав сте. Заведете коня до дома на коменданта. Ще пожелаете ли, драги ми Дербле, да седнете в каретата, за да отидем у нас?

– Да седна в каретата, за да мина през двора? Нима ме мислите за такъв инвалид, господин комендант? Не, не, ще тръгнем пеш, непременно пеш.

Тогава Безмо предложи ръката си, но прелатът отказа. Така те стигнаха до дома на коменданта: Безмо потриваше ръце и поглеждаше косо към коня, а Арамис съзерцаваше голите черни стени.

Доста обширен вестибюл и права стълба от бял камък водеха към стаята на Безмо.

Домакинът премина през антрето и столовата, след което отвори тайна врата и се затвори със своя гост в голям кабинет, чиито прозорци гледаха към двора и конюшната.

Безмо настани прелата с тази подобаваща вежливост, тайната на която знаят само много добрите или признателни хора. Кресло, възглавница под краката, масичка на колела – всичко това комендантът приготви сам. Той го правеше с особена грижа, сякаш свещенодействаше. Безмо сложи на масичката чувалчето със злато, което един от войниците му внесе в стаята с такова благоговение, с каквото свещеникът носи светите дарове.

Войникът излезе. Безмо затвори след него вратата, дръпна завесата на прозореца и погледна Арамис в очите, за да види не се ли нуждае прелатът от още нещо.

– И така, монсеньор – каза той, без да сяда, – вие както винаги сте верен на своята дума?

– Делата, драги ми Безмо, и акуратността не са добродетел, а задължение.

– Да, делата и акуратността... разбирам, но нима ние с вас имаме такива отношения... Вие просто ми оказвате услуга, монсеньор.

– Добре, драги Безмо! Признайте си, че въпреки цялата ми акуратност сте се безпокоили...

– Само за вашето здраве – промърмори Безмо.

– Исках да дойда още вчера, но не можах, защото бях много изморен.

Безмо постави още една възглавница зад гърба на госта си.

– Затова днес реших да дойда при вас по-рано – продължи Арамис.

– Вие сте чудесен човек, господине.

– Само че, доколкото виждам, напразно съм бързал.

– Защо?

– Вие се канехте някъде да излизате. Безмо се изчерви.

– Действително, канех се.

– Значи ви попречих. Ако знаех, за нищо на света не бих дошъл – продължи Арамис, пронизвайки с поглед бедния комендант.

– Ах, ваше преосвещенство, вие никога не можете да ми пречите!

– Признайте си, че тръгнахте да търсите пари?

– Не – мънкаше Безмо, – кълна се... че отивах...

– Ще тръгва ли господин комендантът при господин Фуке или не? – разнесе се нечий глас от двора.

Безмо се спусна като ужилен към прозореца.

– Не, не! – отчаяно завика. – Кой глупак говори за господин Фуке? Пияни ли сте? Кой смее да ме безпокои, когато съм зает?

– Вие сте тръгвали към господин Фуке? При суперинтенданта или абата?

На клетия човек страшно му се искаше да излъже, но не посмя.

– При господин суперинтенданта.

– Значи са ви били нужни пари, щом сте се канили да ходите при човека, който ги дава?

– Кълна ви се, никога не бих поискал пари от господин Фуке! Само исках да узная адреса ви.

– Адреса ми от Фуке? – извика Арамис, безкрайно учуден.

– Но разбира се! – смутен каза Безмо, притеснен от погледа на прелата. – Естествено, че от господин Фуке!

– В това няма нищо лошо. Само не мога да разбера защо ще искате адреса ми от господин Фуке!

– За да ви пиша.

– Това е разбираемо, но мен ме интересува защо ще търсите моя адрес от суперинтенданта!

– Защото Бел-Ил му принадлежи.

– Какво от това?

– Бел-Ил се намира в епархията на Ван, а след като вие сте епископ на Ван...

– Като знаете това, защо направо не ми писахте, а тръгнахте да търсите адреса ми от господин Фуке?

– Може би съм постъпил неправилно – окончателно се обърка Безмо – или нетактично. Моля за извинение.

– Хайде, хайде. Каква нетактичност...

Арамис гледаше с усмивка коменданта, като в същото време си задаваше въпроса: как Безмо, без да знае адреса му, знае, че е епископ във Ван.

„Ще се опитаме да получим отговор“ – каза си той.

– Слушайте, господин комендант, нека направим нашите малки изчисления.

– На вашите услуги, ваше преосвещенство. Но кажете ми... – Какво?

– Няма ли да ми окажете честта да закусите с мен?

– С удоволствие.

– Чудесно.

Безмо позвъни три пъти.

- Какво значи това позвъняване?
- Това значи, че имам гост и трябва да се направят известни приготовления.
- Моля ви, не се безпокойте толкова.
- Но какво говорите! Считаю за свой дълг да ви нагостя добре. Никой принц не би направил за мен това, което направихте вие.
- Да оставим това. По-добре кажете как вървят работите ви в Бастилията?
- Нелошо.
- Значи от затворниците идва някакъв приход?
- Слабичък...
- Така ли?
- Кардинал Мазарини не се отличава с голяма строгост.
- Значи бихте предпочели по-сурово правителство, както при предишния кардинал?
- Да. При Ришельо всичко вървеше прекрасно. Братът на негово преосвещенство направи цяло състояние.
- Повярвайте ми, драги коменданте – каза Арамис, приближавайки се към Безмо, – младият крал струва колкото стария кардинал. Ако на старостта са присъщи омраза, подозрителност и страх, то на младостта са присъщи гняв, страсти, недоверчивост. През тези три години вие внасяхте вашите доходи при Лувиер и Грамбле, нали?
- Уви.
- Значи нямате никакви спестявания?
- Ах, ваше преосвещенство! Плащайки на тези господа петдесет хиляди ливри, аз им давам всичко, което изкарвам. Вчера казах същото и на господин Д'Артанян.
- Така ли? – очите на Арамис светнаха, но веднага угаснаха. – Значи вчера сте видели господин Д'Артанян? Как се чувства той?
- Превъзходно.
- И какво му казахте?
- Казах му – продължи комендантът, без да забележи пропуската си, – че твърде добре храня затворниците си.
- А колко са те?
- Шестдесет.
- Кръгличка цифра.
- Ех, господине, случвало се е да имам по двеста.
- При шестдесет също може да се живее без оплакване.
- На друг комендант всеки затворник би носил най-малко ПО сто и

петдесет пистола.

– Сто и петдесет пистола?

– Ами как? Смятайте: на принц по кръв петдесет ливри на ден.

– Но тук няма такива, нали? – попита Арамис със слабо трепнал глас.

– Слава богу, няма. Искам да кажа, за нещастие!

– Как... за нещастие?

– Разбира се, иначе доходите ми щяха да пораснат.

– Това е справедливо. И така, на принц по кръв – петдесет.

– На маршал на Франция по тридесет и шест.

– Но при вас няма маршал.

– Уви, няма. Наистина, на генераллейтенанти и на бригадни генерали се полагат по двадесет и четири, а тук имам двама.

– Така ли?

– След това идват съветниците от парламента. За тях петнадесет ливри.

– Колко са?

– Четирима.

– Не знаех, че за съветници се дава толкова много.

– Да. На обикновени съдии, адвокати и духовни лица по десет ливри.

– Те са седем, нали? Прекрасно!

– Не, лошо е!

– Защо?

– Но това не са обикновени хора, с какво са по-долу от съветниците?

– Прав сте. Не виждам основание да бъдат оценявани пет ливри поевтино.

– Разбирате ли? За добра риба плащам четири или пет ливри, а за хубаво пиле ливра и половина. Да предположим, че ги развъждам тук, но трябва да купувам фураж, а тук е пълно с плъхове.

– Защо не си вземете половин дузина котки?

– Да не мислите, че котките ще ядат плъхове. Принудих се да се откажа от тях. Разбирате ли... плъховете изяждат фуража ми. Принудих се да внеса от Англия териери, за да душат плъховете. Но тези кучета имат ужасен апетит, като арестанти пета категория. Без да смятаме, че понякогадушат зайци и кокошки.

Не можеше да се разбере дали Арамис го слуша или не. Наведените очи свидетелстваха за вниманието му, а нервното движение на пръстите

– че е погълнат от някаква мисъл.

– И така – продължи Безмо, – добрата птица ни излиза ливра и половина, а добрата риба – четирипет ливри. В Бастилията храна се полага три пъти на ден. Затворниците няма какво да правят и само ядат. Човек, за когото са отпуснали десет ливри, ми излиза седем и половина.

– А току-що ми казахте, че тези, които храните за десет ливри, ги храните по същия начин, както и тези за петнадесет ливри.

– Да.

– Значи от последните печелите седем и половина ливри?

– Трябва и аз да изкарам нещо! – измърмори Безмо, виждайки, че се е хванал на въдицата.

– Вие сте прав. Нали имате и такива арестанти, за които се отпускат по-малко от десет ливри?

– Разбира се: гражданите и занаятчиите.

– Колко се отпуска за тях?

– По пет ливри.

– А те добре ли похапват?

– Разбира се. Вярно е, че не всеки път им дават камбала, гъска или испанско вино, но три пъти на седмица имат хубаво ядене.

– Но това е филантропия, драги коменданте. Вие ще се разорите.

– Не. Ако петнадесетливровият не си е изял пилето или нещо е останало от десетливровия, аз го изпращам на петливровия. За тези бедняци това е цяло угощение. Какво да се прави! Трябва да бъдем състрадателни.

– А колко приблизително ви остава от петливровия?

– Тридесет су.

– Какъв честен човек сте, Безмо!

– Благодаря ви, ваше преосвещенство. Струва ми се, че сте прав. Но знаете ли за кого най-много се грижа?

– За кого?

– За дребните търговци и писарите, за които се отпускат по три ливри. Не им се случва често да видят шарани от Рейн или есетри от Ламанша.

– А нима от петливровите не остава по нещо?

– Ах, монсеньор, не мислете, че съм толкова стиснат. Тези клетници са много щастливи, когато им дам гъшо крилце, козе филе или парче баница с трюфели, с една дума, такива ястия, каквито и на сън не са виждали. Те ядат, пият, викат след десерта „да живее кралят“ и благославят Бастилията. Всяка неделя ги угощавам с две бутилки шампанско,

които ми излизат по пет су. Тези бедняци ме превъзнасят и с голямо съжаление излизат от затвора. Знаете ли какво забелязах?

– Какво?

– Забелязах нещо, което ме устройва. Забелязах, че някои затворници, след като излязат на свобода, много скоро попадат отново тук. И всичко това е заради моята кухня. Ей, богу!

Арамис недоверчиво се усмихна.

– Но вие се усмихвате?

– Да.

– Уверявам ви, че някои имена се срещат в нашия списък по три пъти в разстояние на две години.

– Искате ми се да погледна този списък.

– Защо не! Макар че е забранено да се показват такива документи на външни лица.

– Естествено.

– Но ако вие, монсеньор, желаете да видите със собствените си очи...

– С голямо удоволствие.

– Ето, вижте!

Безмо се приближи до шкафа и извади оттам дебела книга. Арамис чакаше с голямо нетърпение. Безмо се върна, сложи книгата на масата и се спря на буквата М.

– Ето, вижте: Мартиние, януари хиляда шестстотин петдесет и девета и юли хиляда шестстотин и шестдесета. Мартиние, март хиляда шестстотин шестдесет и първа – памфлети, мазаринади и т.н. Нали разбирате, това е само предлог. Кой попада в Бастилията за мазаринади? Просто юначагата сам се е наклепал, за да попадне тук. А с каква цел? За да си похапне от моята храна за три ливри!

– За три ливри! Нещастник!

– Да, ваше преосвещенство, поетите също принадлежат към последния разряд. Полага им се същата храна, както и на дребните търговци и писарите. Но аз вече ви казах, че за тях се грижа най-много.

В това време Арамис машинално прелистваше страниците, правейки се, че имената съвсем не го интересуват.

– Както виждате, в хиляда шестстотин шестдесет и първа са записани осемдесет имена. В хиляда шестстотин петдесет и девета също осемдесет.

– А, Селдон! – каза Арамис. – Изглежда ми познато име. Не сте ли ми разказвали за този юноша?

– Разказвах ви. Беден студент, който е съчинил... Как се наричат двата латински стиха, които се римуват?

– Дистих.

– Именно.

– Бедният! За дистих!

– Колко леко гледате на това. А знаете ли, че той е съчинил това двустишие срещу йезуитите.

– Все едно, наказанието е много строго.

– Не го жалете! Миналата година ми се стори, че се интересувахте от него.

– Да.

– А тъй като вашето внимание е по-важно от всичко за мен, то веднага го включих на петнадесет ливри.

– Значи на същата издръжка като този – каза Арамис, продължавайки да прелиства и спирайки се на едно име редом с Мартиние.

– Именно.

– Този Марчиали италианец ли е? – попита Арамис, показвайки с палец фамилията, която привлече вниманието му.

– Шшт! – прошепна Безмо.

– Защо е тази тайнственост? – сниши глас Арамис, неволно стискайки юмрук.

– Мисля, че вече ви говорих за този Марчиали.

– Не, за първи път чувам за него.

– Възможно е. Говорих ви за него, без да назовавам имена.

– И какъв е той, стар грешник? – опита се да се усмихне Арамис.

– Не, напротив, той е млад.

– Значи е свършил голямо престъпление?

– Непростително.

– Убил ли е някого?

– Какво говорите!

– Подпалил ли е нещо?

– Опазил бог!

– Клеветил ли е срещу някого?

– Не! не! Той...

Безмо сложи ръка на устата си и прошепна на ухото на Арамис:

– Осмелил се е да прилича на...

– Да, спомням си! – каза Арамис. – Действително ми разказвахте за него, но неговото престъпление ми се видя толкова нищожно.

– Нищожно?

– По-точно, не умишлено...

– Ваше преосвещенство, такава прилика никога не е неумишлена.

– Вярно, забравих! Но драги ми коменданте – каза Арамис, затваряйки книгата, – изглежда ни викат.

Безмо взе книгата, бързо я сложи в шкафа, заключи го и скри ключа в джоба си.

– Ще желаете ли да закусим сега, монсеньор? Действително чухте добре. Викат ни за закуска.

– С голямо удоволствие, драги Безмо. Те се запътиха към столовата.

Глава пета ЗАКУСКА ПРИ ГОСПОДИН БЕЗМО

Арамис бе винаги въздържан в храненето, но този път оказа чест на великолепната закуска на Безмо. Само от виното пи съвсем малко.

През цялото време Безмо бе оживен и весел. Петте хиляди пистола, към които той поглеждаше от време на време, радваха душата му. Той поглеждаше с умиление към Арамис.

Епископът се бе разположил в креслото, отпивайки малки глътки вино като познавач.

– Какви глупости говорят за лошата храна в Бастилията! – каза той, намигайки. – Щастливци са тези затворници, ако всеки ден им се дава дори и само по половин бутилка от това бургундско.

– Всички петнадесетливрови пият от него. Старо, отлежало вино.

– Значи и бедният Селдон също пие от тази превъзходна напитка?

– А, не!

– А на мен ми се счу, че го държите на петнадесет ливри.

– Него? Никога! Човек, който съчинява дистрикти... Как им казвахте?

– Дистих.

– На петнадесет ливри! Много ще му дойдат! Съседът му действително е на петнадесет ливри. Този от втората Бертоди, ера.

– Драги коменданте, простете ми, но вашият език не е съвсем разбираем за мен.

– Да, наистина. От втората Бертодиера – това означава, че арестантът се намира на втория етаж в Бертодиеровата кула.

– Следователно Бертодиера се казва една от бастилските кули? Да,

чувал съм, че тук всяка кула си има име. Къде е тази кула?

– Ето, погледнете тук – Безмо показва, приближавайки се до прозореца, ето там, на двора, втората отляво.

– Виждам. Значи в нея лежи затворник, за когото се отпускат по петнадесет ливри.

– Да.

– А отдавна ли лежи?

– Отдавна. Седем или осем години.

– Нима нямате точни сведения?

– Но той не е бил затворен по мое време.

– А нима нищо не ви казаха Лувьер и Трамбле?

– Драги ми... извинете, ваше преосвещенство.

– Нищо. И така, вие казахте...

– Казвам, че тайните на Бастилията не се предават заедно с нейните ключове.

– Това ли било? Значи този тайнствен затворник е държавен престъпник?

– Не, не мисля. Просто пребиваването му в Бастилията е обгърнато в тайна. Както всичко тук.

– Да допуснем – каза Арамис. – Но защо говорите свободно за Селдон, а за този.

– За втората Бертодиера?

– Да.

– Защото престъплението на човек, съчинил дистих, е несъизмеримо с това на този, приличаш на...

– Да, разбирам. А тъмничарите? Те разговарят със затворниците, нали?

– Разбира се.

– В такъв случай, сигурно арестантите им казват, че не са виновни.

– Те непрекъснато повтарят това. Все една и съща песен си пеят.

– А не би ли могла приликата, за която говорите, да им направи впечатление?

– Ах, драги ми Дербле! Трябва да си придворен, за да се занимаваш с такива дреболии.

– Хиляди пъти сте прав, драги Безмо. Бъдете добър, още малко вино.

– С удоволствие, но не малко, а пълна чаша.

– Не, не! Вие сте си останал мускетар до мозъка на костите. А аз станах епископ. Капка за мен и чаша за вас.

– Нека бъде по вашему. Арамис и комендантът се чукнаха.

– А освен това – добави прелатът, вдигайки чашата и присвивайки очи към искрящото вино, – там, където намирате прилика, някой друг може въобще да не я забележи.

– Не може да бъде! Всеки, който е видял колко прилича този затворник...

– А на мен ми се струва, че това е само игра на въображението.

– Не. Това е така и аз ви давам дума!

– Вижте – възрази Арамис, – срещал съм мнозина, които в лице приличат на този, за когото говорим, но никога не съм им отдавал значение.

– Просто защото има различни степени на прилика. Приликата на моя затворник е поразителна и ако вие го видите, напълно ще се съгласите с мен.

– Ако го видя... – равнодушно каза Арамис. – Но по всяка вероятност това никога няма да стане.

– Че защо?

– Защото, ако кракът ми стъпи в тези ужасни килии, ще имам чувството, че съм погребан там завинаги.

– О, не. Помещението съвсем не е лошо.

– Разкажете ми...

– Не бива да говорите така за втората Бертодиера! Там има разкошна килия, чудесно обзаведена, с килими.

– Какво говорите!

– Да! Да! На този юноша му е провървяло. Получил е най-добрата килия в Бастилията!

– Хайде, хайде – хладно го прекъсна Арамис, – никога няма да повярвам, че в Бастилията има хубави килии. Що се касае до килимите, те вероятно съществуват само във въображението ви. Представям си паяци, жаби, плъхове...

– Жаби! В карцерите може би, не отричам...

– Най-жалка мебел и никакви килими.

– А на очите си ще повярвате ли? – каза Безмо, ставайки все по-възбуден.

– Не, за бога! Не трябва!

– Дори да се убедите в това сходство, което отричате, както и килимите?

– Сигурно това е привидение, призрак, жив труп!

– Ни най-малко! Здрав младеж.

- Печален, замислен?
- Напротив, веселяк.
- Не може да бъде!
- Да вървим.
- Къде?
- С мен.
- Защо?
- Ще направим обиколка на Бастилията.
- Какво?
- Ще видите всичко със собствените си очи.
- А правилата?
- Това са дребни неща. Днес моят майор е свободен, лейтенантът обхожда бастионите, ние сме пълни господари.
- Не, не, драги коменданте! Тръпки ме побиват при мисълта за грехота на ключалките и резетата, които ще трябва да отключвате.
- Хайде!
- А ако случайно ме забравите някъде и остана заключен в третата или четвъртата Бертодиера, а?... Бррр...
- Вие се шегувате.
- Не, говоря съвсем сериозно.
- Вие се отказвате от неповторима възможност. Знаете ли, че за да я постигнат, някои принцове са ми предлагали по петдесет хиляди ливри?
- Нима е толкова интересно?
- Забранената ябълка, ваше преосвещенство. Забраненият плод. Вие като духовно лице добре знаете това.
- Ако нещо действително ме интересува, то е бедният студент, съчинил дистиха.
- Добре. Ще го видим и него. Той е съвсем наблизно, в третата Бертодиера.
- Защо казвате наблизно?
- Защото, ако бях любопитен, на първо място бих се интересувал от прекрасната килия с килимите и нейния обитател.
- Чудо невиждано! Килими! Сигурно и обитателят е съвсем невзрачна личност.
- Петнадесетливор, ваше преосвещенство, петнадесетливор! Такива личности винаги са интересни.
- Точно щях да ви попитам. Защо на този човек се отпускат петнадесет, а на бедния Селдон само три ливри?

– Тези различия са тънка работа, господине. Тук кралят прояви известна доброта...

– Кралят?

– По-точно, кардиналт. „Този нещастник до смъртта си е обречен да гние в тъмницата!“ – каза Мазарини.

– Защо?

– Защото престъплението му е вечно, значи и наказанието трябва да бъде вечно.

– Вечно?

– Разбира се! Освен ако не се разболе от едра шарка, нали разбирате... Но за това има малка надежда. В Бастилията въздухът е чист.

– Вие сте удивително находчив, драги Безмо.

– Нали?

– С две думи, искате да кажете, че този нещастник е обречен да страда тук до края на живота си?

– Не съм казал да страда, монсеньор. Петнадесетливровите не страдат.

– Е, да се измъчва в затвора.

– Такава му е съдбата, но на него по всякакъв начин се стараят да му облекчат условията на живот. Освен това мисля, че този юначага не се е родил на този свят, за да яде такива вкусни гозби. Вижте тази неначената баница и раците, до които не се е докоснал. Марнски раци, големи като лангусти. Всичко това заедно с бутилка бургундско отива във втората Бертодиера. Мисля, че вече не бива да се съмнявате.

– Не, драги Безмо, няма. Но всичко това се отнася за петнадесетливровите, а вие забравихте бедния Селдон.

– Моля! В чест на вашето посещение ще получи бисквити, мармалад и тази бутилчица портвайн.

– Вие сте превъзходен човек, казвам ви го и пак го повтарям, драги Безмо.

– Да вървим, да вървим – подкани комендантът, чиято глава се беше замаяла от виното или от похвалите на Арамис.

– Помнете, че идвам само за да изпълня вашата молба – каза прелатът.

– Ще ми бъдете благодарен за тази разходка.

– Тогава да вървим.

– Първо да предупредя...

Безмо звънна два пъти. На вратата се показва тъмничар.

– Отивам в кулата. Никакви стражи, барабани и въобще шум!

– Ако не бях оставил тук плаща си, щях да имам чувството, че аз самият отивам в затвора – престори се на уплашен Арамис.

Тъмничарят тръгна напред, комендантът и Арамис след него, ръка за ръка. Няколко войници по пътя им се изпънаха като струна при вида на коменданта.

Безмо преведе госта си през малък площад, откъдето те тръгнаха към подвижния мост, по който часовете ги пропуснаха безпрепятствено, познавайки началството.

– Господине – високо попита комендантът, за да може всяка дума да бъде чута от караулните, – имате ли добра памет? Имам предвид плановете и чертежите, тъй като дори на архитектите е забранено да влизат с хартия, перо или молив.

„Колко интересно! – помисли Арамис. – Сега пък станах архитект. Това прилича на шегата с Д'Арганян, който ме видя в Бел-Ил като инженер.“

Напрягайки гласа си, заяви:

– Бъдете спокоен, господин комендант! Достатъчно е да видя с очите си нещо, за да го запомня.

На Безмо дори веждите му не помръднаха. Стражата взе Арамис за архитект.

– Да започнем от Бертодиерата! – викна Безмо, за да го чуят всички.

– Добре – отвърна Арамис. Безмо се обърна към надзирателя:

– Използвай случая и отнеси в номер две отделените от мен лакомства.

– В трети номер, драги Безмо, в трети номер! Вечно грешите.

– Вярно.

Те започнаха да се изкачват по стълбата.

Само в този двор имаше толкова решетки, резета и ключалки, че биха стигнали за целия град.

Арамис не беше нито мечтател, нито чувствителен човек, макар че на млади години бе писал стихове. Сърцето му беше възприемчиво като на всеки петдесетгодишен човек, който е любил много жени, по-точно, бил е любим на много.

Когато започна да се качва по каменните стъпала, изтрити от толкова нещастници, когато го облъхна влагата на мрачните сводове, сърцето му омекна видимо, той наведе глава и със замъглени очи последва Безмо.

Глава шеста ЗАТВОРНИКЪТ ОТ ВТОРАТА БЕРТОДИЕРА

Когато се качиха на втория етаж, Арамис не знаеше дали се задъхва от умора или от възбуждане. Облегна се на стената.

– Искате ли да започнем оттук? – попита Безмо. – Понеже ще посетим две килии, струва ми се, че е все едно дали ще се качим първо на третия етаж и после ще се спуснем на втория или пък обратно. Освен това в тази килия трябва да се направи известен ремонт – побърза да добави той, за да може стоящият недалеч тъмничар да чуе думите му.

– Не, не – запротестира Арамис, – да се качим нагоре, нагоре, коменданте! Там работата е по-неотложна.

Те продължиха да се изкачват още по-нагоре.

– Поискайте ключовете от надзирателя – прошепна Арамис на спътника си.

– Веднага.

Безмо взе ключовете и собственооръчно отключи вратата на третата килия. Надзирателят влезе първи и сложи на масата ястията, които добрият комендант наричаше лакомства.

После се отдалечи.

Затворникът дори не се помръдна.

Тогава Безмо влезе сам в килията, като помоли Арамис да го почака до вратата.

Прелатът можеше спокойно да разгледа младия човек, по-скоро юноша на около осемнадесет години, който, виждайки влизания комендант, се хвърли по корем на кревата с несвързани вопли:

– Майко, майчице!

В тези вопли се чувстваше такава безнадеждна мъка, че Арамис неволно трепна.

– Драги ми гостенино – обърна се Безмо към затворника, опитвайки се да се усмихне, – ето ви десерт и развлечение. Десертът е за тялото, а развлечението за душата. Ето този господин ще ви успокои.

– Ах, господин комендант! – възкликна юношата. – Оставете ме сам цяла година, давай ми само хляб и вода, но кажете, че след година ще ме пуснат оттук, кажете, че след година отново ще видя майка си!

– Приятелю мой – каза Безмо, – вие сам казвахте, че вашата майчица е много бедна, че живеете лошо, а вижте тук какви удобства има!

– Да, тя е бедна, господине. Значи колкото може по-скоро трябва да

й се върне кърмилецът. Лоша ни била къщата? Ах, господине, когато човек е на свобода, навсякъде му е добре!

– Значи, както твърдите, освен този нещастен дистих...

– Съчиних го без всякаква зла умисъл, кълна ви се. Дойде ми в главата, когато четях Марциал. Ах, господине, нека ме накажат както искат, дори да отсекаат ръката, която е писала, аз ще работя с другата, само ме върнете при майка ми!

– Дете мое – продължи Безмо, – вие знаете, че това не зависи от мен. Аз мога само да увелича вашата дажба. Мога да дам чашка портвайн или да добавя парче баничка.

– Боже мой, Боже мой! – изстена юношата, падайки на земята и търкаляйки се по пода.

Арамис повече не можеше да понася тази сцена и излезе в коридора.

– Нещастният младеж! – прошепна той.

– Да, той е много нещастен, но за всичко са виновни неговите родители – каза тъмничарят, който стоеше до вратата на килията.

– Защо?

– Разбира се... Защо са го карали да учи латински?... Да си пълниш главата с науки е вредно... Аз едва умея да чета и да пиша и, както виждате, не съм попаднал в затвора.

Арамис огледа човека, който смяташе, че надзирателят не е затворник.

Безмо също се появи в коридора, виждайки, че нито утешенията, нито виното действат. Той беше разстроен.

– А вратата, вратата! – викна надзирателят. – Забравихте да заключите вратата.

– Наистина, ето, вземи ключовете.

– Ще се опитам да ходатайствам за това дете – каза Арамис.

– Ако вашите ходатайства са неуспешни – каза Безмо, – то поне помолете да го преведат на десет ливри, и двамата с него ще спечелим.

– Ако и другият затворник вика майка си, няма да влизам при него, а ще направя измерванията си отвън.

– Не се бойте, господин архитект – успокои го надзирателят, – той е мирничък като агънце и все мълчи.

– Тогава да вървим – съгласи се с неохота Арамис.

– Нали вие сте архитектът на затвора? – попита го надзирателят.

– Да.

– Как досега не сте свикнали на такива сцени? Странно! Арамис

разбра, че за да избегне всякакви подозрения, трябва да извика на помощ цялото си самообладание.

Безмо отвори килията.

– Остани и почакай на стълбата – заповяда той на тъмничаря.

Последният се подчини.

Безмо мина напред и сам отвори втората врата.

В килията, осветена от слънчевите лъчи, проникващи през затворения с решетки прозорец, се намираше красив юноша, невисок, с къси коси и небръснат. Беше седнал на табуретка, опрян с лакът на креслото. На кревата се търкаляше неговият костюм от тънко черно кадифе. Самият той беше с прекрасна батистена риза.

При звука на отварящата се врата младият човек небрежно обърна глава, но като позна Безмо, стана и вежливо се поклони. Когато очите му се срещнаха с погледа на Арамис, който стоеше в сянка, епископът побледня и изпусна шапката си, сякаш беше получил удар.

Нито един мускул не трепна по лицето на привикналия със своя квартирант Безмо. Старателно като усърден слуга той започна да сервира върху масата баницата и раците. Зает с това, не забеляза вълнението на своя гост.

Свършвайки да сервира, комендантът се обърна към младия затворник.

– Днес изглеждате много добре.

– Благодаря ви, господине – отвърна юношата.

Като чу този глас, Арамис едва се удържа на крака. Все още мъртвобледен, той неволно направи крачка напред.

Това движение не се изплъзна от вниманието на Безмо независимо от заниманията му.

– Това е архитектът, който е дошъл да види дали не дими вашата камина – каза Безмо.

– Не, тя никога не дими, господине.

– А вие казвахте, господин архитект, че е невъзможно да бъдеш щастлив в затвора – каза комендантът, потривайки ръце, – обаче пред вас е затворник, който е щастлив. Надявам се, не се оплаквате от нищо...

– Никога.

– И не ви е скучно? – попита Арамис.

– Не.

– Какво ви казвах? – прошепна Безмо.

– Не мога да повярвам на очите си. Ще разрешите ли да му задам

няколко въпроса?

– Колкото желаете.

– Тогава бъдете добър да го попитате знае ли защо е попаднал тук.

– Господин архитектът пита – строго се обърна към затворника Безмо – знаете ли защо сте попаднали в Бастилията.

– Не, господине – спокойно отвърна младият човек, – не знам.

– Но това е невъзможно! – възкликна Арамис, обзет от вълнение. –

След като не знаете причината за арестуването си, би трябвало да сте бесен.

– Отначало беше така.

– Защо престанахте да се възмущавате?

– Поумнях.

– Странно – каза Арамис.

– Нали е удивително? – намеси се Безмо.

– Какво ви накара да поумнеете? – заинтересува се Арамис. – Мога ли да узная?

– Дойдох до извода, че след като нямам никаква вина, значи, че Бог не ме наказва.

– Но какво е затворът, ако не наказание?

– Сам не зная – отвърна младият човек. – Мога само да кажа, че мнението ми е съвсем различно от това преди седем години.

– Слушайки ви, господине, и виждайки вашата покорност, човек може да помисли, че вие дори обичате Бастилията.

– Примирявам се с нея.

– Имате ли някаква увереност, че някога ще бъдете свободен?

– Нямам увереност господине, имам една надежда само и признавам, че с всеки изминал ден тази надежда гасне.

– Защо да не излезете на свобода? Нали по-рано сте бил свободен?

– Именно здравият смисъл не ми позволява да очаквам освобождение. Защо е нужно да ме затварят, след като после ще ме пуснат?

– А на колко сте години?

– Не зная.

– Как се казвате?

– Забравих името, което ми дадоха.

– Кои са вашите родители?

– Никога не съм ги познавал.

– А хората, които ви възпитаваха?

– Те никога не ме наричаха свой син.

– Обичали ли сте някога някого, преди да ви затворят?

- Обичах своята дойка и цветята.
- Това ли е всичко?
- Обичах и своя лакей.
- Жал ли ви е за тези хора?
- Много плаках, когато умряха.
- Те умряха, преди да ви арестуват, или след това?
- Те умряха в навечерието на деня, когато ме взеха.
- Двамата едновременно ли?
- Да, едновременно.
- А как ви взеха?
- Някакъв човек дойде, качи ме в една карета, заключи вратата и ме

доведе тук.

- Бихте ли познали този човек?

– Той беше с маска. Струва ми се, че го бях виждал с тая маска да поднася цвете на някаква жена, също с маска, някъде... облечен маскарадно.

– Нали това е много необикновена история? – шепнешком каза Безмо.

Дъхът на Арамис беше спрял.

- Да, необикновена.

– Но най-удивителното е, че той никога не ми е съобщавал толкова подробности.

- Може би защото никога не сте го питали – отвърна Арамис.

– Възможно е, аз не съм любопитен. Е, как намирате килията, нали е чудесна?

- Великолепна.

- Килимът...

- Разкошен.

- Хващам се на бас, че той не е имал такъв, преди да го затворят.

- Аз също мисля така.

На това място Арамис отново се обърна към младия човек:

- А не помните ли да ви е посещавал някой непознат човек?

– Разбира се. Три пъти идва една жена с гъст воал на лицето, който тя повдигаше само когато ни затваряха и оставахме сами.

- Помните ли тази жена?

- Разбира се.

- За какво говорехте с нея?

Юношата се усмихна тъжно.

- Тя ме питаше същото, което питате и вие: дали ми е скучно и

дали ми е добре.

– А какво Правеше, когато идваше и когато си тръгваше?

– Прегръщаше ме, притискаше ме до сърцето си и ме целуваше.

– Помните ли я?

– Прекрасно.

– Искам да ви попитам помните ли чертите на лицето ѝ.

– Да.

– Значи, ако случаят ви събере, бихте я познали?

– О, разбира се!

Върху лицето на Арамис премина доволна усмивка.

В тази минута Безмо чу крачките на тъмничаря, който се изкачваше по стълбата.

– Не е ли време да тръгваме? – прошепна той на Арамис. Последният беше узнал всичко, което му беше необходимо.

– Както обичате.

Виждайки, че се канят да си тръгнат, юношата вежливо се поклони. Безмо отвърна с леко кимване, а Арамис, видимо трогнат, се поклони ниско на затворника.

Излязоха. Безмо заключи вратата.

– Е, какво мислите? – попита на стълбата Безмо. – Какво ще кажете за всичко това?

– Открих една тайна, драги коменданте – отвърна Арамис.

– Нима? Що за тайна?

– В дома на този юноша е било извършено убийство.

– Хайде, хайде!

– Ами как! Лакеят и дойката са умрели в един и същи ден. Очевидно от отрова.

– Ай, ай, ай!

– Какво ще кажете за това?

– Ще кажа, че прилича на истина... Нима този юноша е убиец?

– Кой ви казва това? Как можете да заподозрете нещастното дете в убийство?

– Да, да, това е нелепо.

– Престъплението е било извършено в дома, където той е живял. Това е ясно. Може би е видял престъпниците и сега се опасяват да не ги издаде.

– Дявол да го вземе, ако знаех, че е било така, бих удвоил наблюдението над него.

– Но той няма никакво желание за бягство.

– О, вие не знаете що за народ са тия арестанти!

– Има ли при него книги?

– Нито една. Най-строго е забранено да му се дават.

– Най-строго?

– Забранено е от самия Мазарини.

– При вас ли е тази забрана?

– Да, монсеньор. Искате ли да ви я покажа, когато се върнем В
къщи?

– Много ми се иска, аз съм голям любител на автографите.

– За оригиналността на този аз отговарям. Има само една поправка.

– Поправка! Какво е поправено?

– Една цифра.

– Цифра?

– Отначало е било написано: „издръжка за петдесет ливри“.

– Значи като на принцовете по кръв?

– Но както разбирате, кардиналтът е забелязал своята грешка. Той е
зачеркнал нулата и е поставил единица пред петицата. Впрочем...

– Е?

– Нищо не ми казахте за приликата?

– По много проста причина, драги Безмо: такава няма!

– Хайде сега пък!

– А ако има, то тя е само във вашето въображение. Ако тази прилика
съществува някъде извън вашето въображение, добре ще направите
на никого да не казвате това.

– Вие сте прав.

– Крал Людовик XIV сигурно би се разгневил, ако изведнъж узнае,
че разпространявате слух, съгласно който някакъв поданик има дързостта
да прилича на него.

– Да, да, вие сте прав – забърза се изплашеният Безмо, – но аз съм
го казвал само на вас, а аз изцяло се доверявам на вашата дискретност,
монсеньор.

– Бъдете спокоен.

Разговаряйки по този начин, те се върнаха в жилището на Безмо.
Комендантът извади от шкафа книга, приличаща на тази, която вече бе-
ше показвал на Арамис, но заключена с катинар.

Ключът от този катинар Безмо винаги държеше при себе си на от-
делна връзка.

Поставяйки книгата на масата, той я разтвори на буквата М и пока-
за на Арамис следната добавка в графата за забележки:

„Да не се дават никакви книги, най-фино бельо, изящни костюми, никакви разходки, никаква смяна на тъмничарите, никакви контакти с външния свят.

Разрешават се музикални инструменти, всевъзможни удобства и комфорт, за продоволствие петнадесет ливри. Господин Дьо Безмо може да поиска повече, ако петнадесетте ливри се окажат недостатъчни.“

– Наистина – каза Безмо, – трябва да поискам добавка. Арамис затвори книгата.

– Да – потвърди той, – написано е от ръката на Мазарини, познах почерка му. А сега, драги ми коменданте – продължи той, сякаш темата на предшестващия разговор беше изчерпана, – да преминем, ако ви е угодно, към нашите малки сметки.

– Кога ще разпоредите да се разплатим с вас? Определете си сами срок.

– Няма нужда от дата. Просто ми напишете разписка, че сте получили сто и петдесет хиляди франка.

– С изплащане при предявяване на разписката?

– Да. Но вие разбирате, че аз ще чакам дотогава, докато сам пожелае да ми заплатите.

– Аз не се безпокоя – с усмивка каза Безмо, – но вече съм ви дал две разписки.

– Сега ще ги скъсам.

Арамис показва на Безмо разписките и ги скъса пред него.

Убеден от тази проява на доверие, комендантът без колебание подписа разписка за сто и петдесет хиляди франка, като се задължаваше да ги заплати при първото поискване от прелата.

Арамис, който наблюдаваше през рамото на коменданта, докато последният пишеше, прибра разписката в джоба си, без да я чете, с което окончателно успокои своя длъжник.

– Сега – каза епископът, – няма да ми се сърдите, ако открадна от вас някой затворник?

– По какъв начин?

– Като изпрося за него помилване. Аз казах, че господин Селдон много ме интересува.

– Ах, да!

– Какво ще кажете за това?

– Това е ваша работа. Постъпете, както искате. Виждам, че имате дълги ръце.

– Сбогом, коменданте, сбогом!

Арамис си тръгна съпроводен от добрите пожелания на коменданта.

Глава седма ДВЕТЕ ПРИЯТЕЛКИ

В същото време, когато господин Дьо Безмо показваше на Арамис затворниците в Бастилията, пред вратата на дома на госпожа Дьо Белиер спря карета и от нея слезе облечена в коприна млада жена.

Когато съобщиха на домакинята, че е пристигнала госпожа Ванел, тя беше погълната от четенето на някакво писмо, което бързо скри, и изтича да посрещне гостенката.

Маргарита Ванел се хвърли да я целува, стискаше й ръцете, без да й даде възможност да каже нито дума.

– Скъпа моя – каза тя, – ти съвсем ме забрави! Съвсем се загуби по тези придворни празници.

– Та аз дори не съм присъствала на сватбените тържества.

– С какво толкова си заета?

– Приготвям се за заминаването си в Белиер.

– Да не би да искаш да станеш селска жителка? Харесва ми, когато у теб се появяват такива желаня. Но ти си бледна!

– Не, чувствам се прекрасно.

– Толкова по-добре, защото аз се изплаших. Знаеш ли какво ми казаха?

– Какво ли не говорят!

– Готова съм всичко да ти разкажа, но ме е страх, че ще се разсърдиш.

– Това никога няма да стане! Нали ти сама си се възхищавала от спокойния ми характер.

– Ето какво, скъпа маркизо, казват, че от известно време си започнала много по-малко да тъгуваш за бедния господин Дьо Белиер!

– Това са зли сплетни, Маргарита, аз скърбя и винаги ще скърбя за мъжа си, но откакто той почина, изминаха вече две години, а аз съм само на двадесет и осем и скръбта за покойника не може да изпълва всичките ми мисли. Ти първа не би повярвала на такава скръб, Маргарита.

– Защо пък не? Ти имаш такова нежно сърце! – злъчно възрази госпожа Ванел.

– Но нали и ти имаш също нежно сърце, а аз не намирам, че

сърдечните скърби съвсем са те убили.

В тези думи се усещаше явен намек за раздялата на Маргарита с господин Фуке и доста прозрачен упрек в лекомислие.

Тези думи окончателно извадиха Маргарита от равновесие и тя извика:

– Тогава ще ти кажа! Говори се, че си влюбена, Елиза. При това тя не сваляше очи от госпожа Дьо Белиер, която неволно избухна:

– Нещастните жени! Всеки гледа да ги оклевети – повиши глас маркизата след минута мълчание.

– О! Тебе, Елиза, не те клеветят.

– Как да не ме клеветят, след като казват, че съм влюбена?

– Преди всичко, ако е истина, то не е клевета, а само злословие, после – ти не ми даваш да довърша, – говорят, че макар да си влюбена, със зъби и нокти защитаваш своята добродетелност. Казват, че живееш зад седем ключалки и при теб е по-трудно да се проникне, отколкото при Даная, макар че тя е била в кула от бронз.

– Много си остроумна, Маргарита – каза, треперейки, госпожа Дьо Белиер.

– Ти винаги си ме хвалела, Елиза... С една дума, имаш репутация на непреклонна и недостъпна. Виждаш, че ни най-малко не те клеветя. За какво се замисли?

– Ако казват, че съм влюбена, то вероятно споменават нечие име.

– Разбира се, че споменават.

– Учуди ме твоето изказване за Даная. Това име неволно ми напомня за златния дъжд. Не е ли така?

– Искаш да ми кажеш, че Зевс се е превърнал заради Даная в златен дъжд? Значи моят възлюбен... Този, когото ми приписваш...

– Извини ме, моля те, но аз съм твоя приятелка и не ти приписвам никого.

– Да допуснем... Тогава враговете.

– Добре, ще ти кажа името. Само не се плаши, той е много влиятелен човек.

– По-нататък...

Като осъдена, която очаква екзекуцията си, маркизата до болка стисна ръце, така че нейните добре гледани нокти се забиха в дланта ѝ.

– Това е един много богат човек – продължи Маргарита, – може би най-богатият, с една дума, казва се...

Маргарита дори затвори очи.

– Херцог Бъкингам – каза най-после Маргарита с висок смях.

Стрелата попадна в целта. Името Бъкингам, произнесено вместо това, което очакваше маркизата, подежда като лошо наточената секира, която вместо да обезглави Дьо Шале и Дьо Ту, когато ги качиха на ешафода, само им нарани шията. Тя бързо се съвзе.

– Ти наистина си остроумна жена. Достави ми голямо удоволствие.

Шегата ти е прелестна... Никога не съм виждала господин Бъкингам.

– Нито веднъж? – каза Маргарита, старасейки се да остане сериозна.

– Не съм излизала, откакто херцогът е в Париж.

– Може да не се виждате, но да си пишете – възрази госпожа Ванел, закачливо протягайки крак към парчето хартия, което се търкаляше по килима.

Маркизата изтръпна. Това беше пликът от писмото, което бе зачела преди пристигането на приятелката ѝ. Носеше печата и герба на суперинтенданта.

Госпожа Дьо Белиер се премести незабелязано до дивана и покри плика с пищните дипли на роклята си.

– Чуй ме – заговори накрая тя, – чуй ме, Маргарита, нима си дошла при мен толкова рано, за да ми разказваш всичките тия нелепици?

– Не, преди всичко дойдох да се видим и да ти напомня едновременните ни навици, нашите малки радости. Помниш ли, ходехме на разходка във Венсанската гора и там, под дъба, на нашето тайно място, водехме разговори за онези, които ни обичат и които ние обичаме.

– Предлагаш ми да се разходим ли?

– Чака ме каретата и съм свободна почти целият ден.

– Не съм облечена, Маргарита... а ако искаш да побъррим, то и без Венсанската гора ще намерим в моята градина и дърво да се скрием, и цял килим от маргаритки и момини сълзи, чийто аромат стига чак до тук.

– Драга маркизо, неприятно ми е, че се отказваш от моето предложение... толкова ми се искаше да излея душата си пред теб.

– Повтарям ти, Маргарита, моето сърце еднакво ти принадлежи в тази стая и под липата в моята градина, както и там – в гората под дъба.

– За мен не е едно и също... приближавайки се към Венсанската гора, чувствам, че моите въздишки ще се чуват по-добре там, за където са предназначени в тези последни дни.

При тези думи маркизата застана нащрек.

– Ти се учудваш, нали... че аз все още мисля за Сен-Манде?

– Сен-Манде! – не можа да се сдържи госпожа Дьо Белиер. Погледите на двете жени се кръстосаха като шпаги в началото на дуел.

– Ти, която си толкова горда?... – каза маркизата с пренебрежителна усмивка.

– Аз... горда!... – отвърна госпожа Ванел. – Такава е моята природа... не прощavam забравата, не търпя измяната. Когато захвърлям някого и той плаче, мога да го залюбя отново, но когато мен ме захвърлят и се смеят, съм готова да полудея от любов.

Маркизата се надигна от дивана.

„Тя ревнува!“ – мярна се в главата на Маргарита.

– Значи – каза маркизата – ти безумно обичаш господин Бъкингам, тоест... господин Фуке?

Маргарита болезнено усети удара и цялата кръв се качи в лицето ѝ.

– Затова ти се канеше да отидеш във Венсан... тоест, Сен-Манде!

– Аз самата не знам къде искам да отида. Мислех, че ти ще ме посъветваш нещо.

– Не мога. Не умея да прощavam. Може би не умея да обичам така, както ти, но ако моето сърце е оскърбено, това е завинаги.

– Но господин Фуке не е оскърбявал твоите чувства – с подчертана наивност забеляза госпожа Ванел.

– Ти прекрасно разбираш какво искам да кажа. Господин Фуке не е оскърбявал моите чувства. Аз не съм се ползвала от благосклонността му и не съм търпяла обиди от него. Но ти имаш повод да се оплакваш. Ти си моя приятелка и аз не бих те съветвала да постъпваш така, както се каниш да постъпиш.

– Но какво си си помислила?

– Тези въздишки, за които спомена, говорят достатъчно красноречиво.

– Започваш да ме дразниш! – извика изведнъж младата жена, събрала всички сили като борец, който се готви да нанесе последния удар. – Мислиш само за моите страсти и слабости, а забравяш за чистите и великодушни подбуди. Ако в тази минута чувствам симпатия към господин Фуке и дори правя крачка за сближение с него, признавам си откровенно, то е поради това, че съдбата му дълбоко ме вълнува и според мен той е един от най-нещастните хора на света.

– Защо? – попита маркизата, слагайки ръка на гърдите си. – Нима се е случило нещо?

– Случило се е това, скъпа моя, че кралят прехвърли милостта си от господин Фуке към господин Колбер.

– Да, чух това.

– Това е разбираемо, след като се разкри историята в Бел-Ил.

– А мене ме уверяваха, че това в края на краищата е послужило за запазване честта на господин Фуке.

Маргарита се разсмя толкова злобно, че госпожа Дьо Белиер с удоволствие би й забила кинжал в сърцето.

– Скъпа моя – продължи Маргарита, – сега не става въпрос за честта на господин Фуке, а за спасението му. Няма да минат и три дни, и ще стане очевидно, че министърът на финансите е окончателно разорен.

– О! – възкликна маркизата, усмихвайки се на свой ред. – Вижда ми се много бързо.

– Казах три дни, защото обичам да лелея надежди. Но има голяма вероятност бурята да се разрази още днес.

– Защо?

– По най-простата причина: господин Фуке няма повече пари.

– Във финансовия свят, драга Маргарита, се случва така, че днес човек няма нито грош, а утре си играе с милиони.

– Това би могло да стане с господин Фуке по времето, когато имаше двама богати и ловки приятели, които събираха за него пари, измъквайки ги от всички сандъци. Само че тези негови приятели умряха и той няма откъде да черпи милионите, които кралят поиска от него вчера.

– Милиони? – с ужас възкликна маркизата.

– Четири милиона... четно число.

„Подла жена“ – прошепна на себе си госпожа Дьо Белиер, измъчена от злорадството на приятелката си. Събра всички сили и отвърна:

– Мисля, че господин Фуке ще намери четири милиона.

– Ако той има четирите милиона, които кралят иска днес, сигурно няма да ги има след месец, когато кралят му поиска отново.

– Кралят пак ли ще иска от него пари?

– Естествено. Затова казвам, че разорението на господин Фуке е неминуемо. Той ще дава безотказно пари от самолюбие, а когато се свършат, ще бъде разорен.

– Това е истината! – каза маркизата с треперещ глас. – Планът е добре замислен... Кажете ми, моля те, господин Колбер много ли мрази господин Фуке? Мисля, че никак не го обича... Господин Колбер сега е в своя зенит. Засега печели и ако го познаваш по-отблизо, той има гигантски замисли, голяма издръжливост, внимателен е. С една дума, ще отиде далеч.

– Той ли ще бъде министър на финансите?

– Възможно е... Ето защо, скъпа моя маркизо, толкова съжалявам този беден човек, който ме обичаше, дори ме обожаваше. Ето защо,

виждайки колко е нещастен, в душата си аз му простих измяната... за която той се разкайва, ако се съди по някои факти. Ето защо съм склонна да го утеша и да му дам добър съвет. Той навярно ще разбере моята постъпка и ще ми бъде благодарен.

Маркизата, унищожена от този натиск, пресметнат с точността на добър артилерийски огън, не знаеше нито какво да мисли, нито какво да отговори.

– Тогава защо – каза тя накрая с тайната надежда, че Маргарита няма да доубива победения враг, – защо да не отидеш при господин Фуке?

– Действително започвам сериозно да се замислям над това. Не, не е прилично аз да правя първата крачка. Разбира се, господин Фуке ме обича, но той е много горд. Не искам да се подхвърлям на такъв риск. Освен това трябва да внимавам и за мъжа си. Ти не казваш нищо... В такъв случай ще се посъветвам с господин Колбер.

Тя стана с усмивка, като се канеше да си тръгне. Краката на маркизата не я държаха.

Маргарита направи няколко крачки, наслаждавайки се на унижението и на мъката на своята съперница, но изведнъж попита:

– Няма ли да ме изпратиш?

Маркизата тръгна след нея, бледа и студена, забравила за плика, който така грижливо се бе старала да скрие под роклята си по време на разговора. Тя отвори вратата към молитвената стая и без да погледне Маргарита Ванел, влезе там и се заключи.

Щом маркизата изчезна, нейната завистлива съперница се хвърли като пантера към плика ѝ го вдигна.

– Каква лицемерка! – изсъска тя, скърцайки със зъби. – Разбира се, че е чела писмо от Фуке, когато аз пристигнах!

Тя на свой ред изтича от стаята.

В същото време маркизата, след като се оказа в безопасност зад вратата, почувства, че силите я напускат. Тя стоя побледняла и вкаменена почти цяла минута, след което като статуя, разклатена от ураган, се полюшна и падна безчувствена на килима.

Глава осма СРЕБРОТО НА ГОСПОЖА ДЪО БЕЛИЕР

Ударът беше толкова по-силен, тъй като беше неочакван. Измина доста време, преди маркизата да се оправи. Идвайки на себе си, тя

започна да размисля за назряващите събития. Маркизата прехвърли в ума си всичко, което ѝ бе съобщила нейната безжалостна приятелка.

Скоро природният ум на тази енергична жена взе връх над чувството на безплодно състрадание.

Не принадлежеше към жените, които плачат и нареждат над нещастieto, вместо да се опитат да действат. Притискайки слепоочието си с изстинали пръсти, тя седя така, размишлявайки, около десет минути. После вдигна глава и с твърда ръка натисна звънеца.

Решението беше взето.

– Всичко ли е готово за отпътуването? – обърна се към влязлата камериерка.

– Да, госпожо, но ние мислехме, че ще заминете за Белиер не по-рано от три дни.

– Но вие сте опаковали скъпоценностите и среброто.

– Да, госпожо, но обикновено оставяме тези неща в Париж. Вие никога не вземате със себе си скъпоценностите на село.

Маркизата помълча, след което каза със спокоен тон:

– Изпратете някого да повика бижутера ми. Камериерката тръгна да изпълни заповедта, а маркизата влезе в кабинета си и започна внимателно да разглежда своите скъпоценности.

Никога преди не беше обръщала толкова внимание на богатствата си. Разглеждаше скъпоценностите само когато избираше нещо от тях. А сега се любоваше на големината на рубините и чистотата на брилянтите. Изпадаше в отчаяние от най-малкото петънце или недостатък. Златото ѝ се струваше недостатъчно тежко, а камъните – малко.

Влезлият в стаята бижутер я завари над това занимание.

– Господин Фоше! Нали вие ми доставихте всички тези скъпоценности?

– Да, маркизо.

– Не мога да си спомня колко струваше това сребро.

– Госпожо, вазите, купите и чиниите с техните калъфи, приборите за хранене, купите за лед и съдовете за варене на сладко – всичко това ви струваше навремето шестдесет хиляди ливри.

– Господи, само толкова ли?

– Госпожо, едно време намирахте, че е много скъпо...

– Наистина, наистина. Действително си спомням, че беше скъпо.

Тук се оценява работата, нали?

– Да, госпожо, гравирването, изчукването и отливването.

– А каква част от стойността съставлява работата?

- Една трета.
- Имаме и друго сребро, старинно, на моя мъж.
- Госпожо, то не е такава тънка работа. За него могат да се вземат само тридесет хиляди ливри. Стойността на самия метал.
- Значи деветдесет – прошепна маркизата. – Но, господин Фоше, имам още и среброто на майка ми, нали си спомняте, цяла планина. Държах го само като спомен.
- Госпожо, това сребро е цяло състояние за хора, по-малко обезпечени от вас. По онова време нещата се правеха доста масивни, не като днес. Но такива прибори не е прието да се слагат на масата. Много са масивни.
- Точно това ми е нужно. Колко тежат?
- Около петдесет хиляди ливри. Без да говорим за огромните вази за бюфет. Само те струват по десет хиляди ливри чифтът.
- Сто и петдесет – възкликна маркизата. – Уверен ли сте в цифрата, господин Фоше?
- Разбира се, госпожо. Не е трудно да бъдат претеглени.
- Да видим другите неща.
- Тя отвори ковчежето със скъпоценности.
- Познавам тези изумруди – каза бижутерът. – Сам съм ги слагал в украшенията. Това са най-хубавите изумруди в двора, тоест, простете, най-хубавите са на госпожа Дьо Шатилъон, тя ги има от фамилията Гиз, но вашите са втори след тях.
- Колко струват? Има ли възможност да ги продадем?
- Госпожо, вашите скъпоценности ще бъдат купени с удоволствие. Всички знаят, че имате най-добрите камъни в цял Париж. Вие не сте от тези дами, които сменят купеното. Винаги купувате най-хубавото и умеете да го запазите.
- Колко може да се вземе за тези изумруди?
- Сто и тридесет хиляди ливри.
- Маркизата записа цифрата в тефтерчето си.
- А за тази огърлица? – попита тя.
- Отлични рубини. Не знаех, че са у вас.
- Оценете ги.
- Двеста хиляди ливри. Само средният струва сто хиляди.
- Да, така и мислех. Сега брилянтите. Ах, имам маса брилянти. Пръстени, верижки, обици, закопчалки. Оценявайте ги по-скоро, господин Фоше!
- Въоръженият с лупа бижутер извади везните и започна да мери и да

разглежда, пресмятайки наум.

– Всичките тези камъни могат да ви осигурят рента от четиридесет хиляди ливри на година.

– Значи според вас струват осемстотин хиляди?

– Около това.

– Така и мислех. Без да смятаме обковките, нали?

– Да, госпожо. Ако ми бяха дадени тези вещи за продажба, щях да се задоволя само със златния обков като комисионна. Бих изкарал поне двеста и пет хиляди ливри.

– Тогава бихте ли се заели с продажбата, при условие че ще ми заплатите сега за всичко в брой?

– Какво говорите, госпожо! Нима се каните да продадете своите скъпоценности!

– По-тихо, господин Фоше. Моля ви, не се безпокойте. Просто ми отговорете. Вие сте честен човек. От тридесет години сте доставчик на нашия дом. Познавахте баща ми и майка ми, които са поръчвали бижута още на вашите родители. Говоря с вас като с приятел. Съгласен ли сте да вземете златния обков, при условие че ми заплатите в брой.

– Осемстотин хиляди ливри! Това е огромна сума! Толкова трудно е да бъде събрана!

– Зная.

– Помислете, госпожо, какви слухове ще плъзнат, когато се разчуе за продажбата на вашите скъпоценности!

– Никой няма да разбере това. Вие ще ми изготвите същите, но с фалшиви камъни. Не ми възразявайте. Така искам. Продайте ги на части. Продайте камъните без обкова.

– Камъните е по-лесно да се продадат. Принцът търси скъпоценности за тоалета на принцесата. Вече е обявен конкурс. Лесно мога да му продам вашите камъни за шестстотин хиляди ливри. Уверен съм, че ще бъдат по-хубави от останалите.

– За колко дни можете да го уредите?

– За три дни.

– Добре, останалото продайте на частни лица.

– Госпожо, умолявам ви да помислите добре! Ако бързате, ще загубите сто хиляди ливри...

– Готова съм да загубя и двеста. Искам всичко да бъде оформено още тази вечер. Съгласен ли сте?

– Съгласен, но не искам да крия, че от тази сделка ще спечеля пет хиляди пистола.

– Толкова по-добре. Как ще извършите плащането?

– В злато или ценни книжа на Лионската банка, които могат да се реализират при господин Колбер.

– Със съдовете ще излезе милион – прошепна маркизата. – Господин Фоше, вземете също златото и среброто. Ще кажете, че искам да се претопи на модели, които повече ми харесват.

– Слушам, госпожо маркизо.

– Златото, което ми се полага за съдовете, сложете в сандък и заповядайте на един от вашите служители да тръгне с него, така че моите хора да не го видят. Нека ме чака в каретата.

– В каретата на жена ми ли?

– Ако желаете, може да пътувам и с нея.

– Добре, маркизо.

– Среброто ще превозите с помощта на трима мои хора.

– Слушам, госпожо.

Маркизата позвъни.

– Наредете да се докара фургон за господин Фоше. Бижутерът се поклони и си тръгна. По пътя той разказваше, че маркизата е решила да претопи старите си съдове и да направи нови в по-съвременен стил.

След три часа маркизата отиде при господин Фоше и получи от него за осемстотин хиляди ливри ценни книжа на Лионската банка и двеста и петдесет хиляди ливри в златни монети, поставени в сандък, който чиновникът с труд донесе до каретата.

Тази карета, или по-точно къща на колела, беше предмет на възхищение за целия квартал. От горе до долу беше покрита с алегорични рисунки и облаци, осеяни със златни и сребърни звезди. Знатната дама седна в тази недодялана барака заедно с чиновника, който се беше свил в ъгъла от страх да не повреди роклята на маркизата.

Човечецът извика на кочияша:

– В Сен Манде!

Глава девета ЗЕСТРАТА

Конете на господин Фоше бяха от мощната першеронска порода, чиито крака приличаха на хълмове. Както и каретата, те се бяха появили на този свят в първата половина на столетието. Естествено, не можеха да препускат толкова бързо като английските коне на господин Фуке и

затова им бяха нужни почти два часа, за да преодолеят разстоянието до Сен-Манде.

Маркизата спря пред вратата, която ѝ беше добре позната, макар че я беше виждала само един път.

Тя извади от джоба си ключ, постави го в ключалката, отключи и бутна вратата, която се отвори безшумно. След това се разпореда на чиновника да качи сандъка на втория етаж. Но той се оказа толкова тежък че човекът беше принуден да прибегне до помощта на кочияша.

Сандъкът беше поставен в стаичка, изпълняваща функциите на антре или будоар, до залата, в която видяхме господин Фуке в краката на маркизата.

Госпожа Дьо Белиер даде на кочияша един луидор, подари на чиновника най-прелъстителната си усмивка, след което освободи и двамата. Сама заключи след тях вратата и остана в стаичката сама.

Макар че не се виждаха слуги, всичко беше приготвено за евентуален гост. В камината гореше огън, в свещниците бяха поставени свещи, на етажерката имаше закуски, вина и плодове, на масата – книги, а в японските вази – букети живи цветя.

Всичко беше като в някаква вълшебна къща.

Маркизата запали свещите, вдъхна аромата на цветята, седна и се замисли.

Размишляваше как да остави на господин Фуке тези пари, за да не може да се досети откъде са. Реши да използва първата дошла ѝ в главата идея.

Да позвъни, да извика господин Фуке и да избяга. Давайки му този милион, тя щеше да бъде толкова щастлива, колкото ако го беше намерила. Но Фуке щеше да се досети и сигурно да откаже да приеме това, което би приел като заем, а не като подарък. По такъв начин цялата идея щеше да пропадне.

За да можеше да се постигне пълен успех, трябваше сериозно да се обмисли тази крачка, да бъде убеден суперинтендантът в безизходността на положението, да се пусне в ход цялото красноречие на приятелството, а ако и това се окажеше малко, да се събуди у него страст, на каквато никой не може да устои.

Суперинтендантът беше известен като много чувствителен и горд човек. За нищо на света той не би допуснал една жена да се разори заради него. Той щеше с всички сили да се бори и само любимата жена би могла да сломи упорството му.

Но обичаше ли я той?

Способен ли бе този лекомислен и увличащ се човек да се ограничи с една жена, та била тя и ангел?

– Длъжна съм да изясня това – прошепна маркизата. – Кой знае, може би сърцето, което така жадувам да овладее, ще се окаже при това изпитание пошло и низко. Хайде, хайде! – възкликна тя. – Стига съмнения, стига колебания, време е да започне изпитанието! Време е!

Погледна часовника.

Беше седем, той трябваше да си е в къщи. Сега бе неговото работно време. По-смело!

С трескаво нетърпение младата жена приближи към огледалото, усмихна се на отражението си, завъртя тайната пружина и натисна звънца. После, сякаш беше останала без сили от тази борба, падна на колене пред огромното кресло и обхвана главата си с ръце.

След десет минути се раздаде звук на отваряща се врата. Фуке влезе. Беше бледен. Тежки мисли помрачаваха лицето му.

Сигурно беше много угрижен, след като толкова бавно откликна на този любовен зов. Той, човекът, за когото наслажденията бяха всичко на този свят!

След безсънната нощ и мъчителните размисли лицето му беше състарено. Свойственото за него безгрижно изражение беше изчезнало и около очите му се забелязваха дълбоки тъмни кръгове.

Но той беше красив както преди. Осанката му излъчваше благородство, а тъжната гънка около устните му, която толкова рядко се появяваше, придаваше на лицето му някакъв нов, привлекателен оттенък.

В черен костюм с бели дантели на гърдите, суперинтендантът се спря замислен на вратата на стаята, в която толкова пъти бе намирал търсеното щастие.

Мрачното му спокойствие и печалната му усмивка направиха на госпожа Дьо Белиер огромно впечатление.

Очите на жената винаги разпознават по лицето на любимия гордостта или страданието. За да възнагради жените за тяхната слабост, природата ги е надарила с неповторима чувствителност. При първия поглед към господин Фуке тя разбра, че той е дълбоко нещастен.

Разбра, че е прекарал нощта без сън, а денят му е донесъл само разочарование.

Силите ѝ се възвърнаха, тя почувства, че го обича повече от живота си.

Стана, приближи се до него и каза:

– Вие ми писахте тази сутрин, че започвате да ме забравяте и че

след като не ви виждам, значи съм престанала да мисля за вас. Дошла съм да опровергая подобни твърдения, още повече, че виждам по очите ви...

– Какво виждате, маркизо? – попита учуденият Фуке.

– Че никога по-силно не сте ме обичали, отколкото в тази минута, и че виждате в моята постъпка доказателство, че не съм ви забравила.

– Ах, маркизо – отвърна Фуке и благородното му лице се огря от радост, – вие сте ангел и мъжете нямат право да се съмняват във вас. Остава им само да се преклонят пред нозете ви и смирено да очакват вашето благоволение.

– В такъв случай това благоволение ще ви бъде дадено.

Фуке поиска да падне на колене пред нея.

– Не – спря го тя, – седнете до мен. Ах, ето че сега ви идва една лоша мисъл.

– Защо говорите така?

– Издаде ви усмивката. Кажете, какво си помислихте? Кажете, бъдете откровен. Между приятели не бива да има тайни!

– Отговорете, защо бяхте толкова сурова към мен през тези три или четири месеца!

– Сурова?

– Разбира се. Нали ми забранихте да ви посещавам!

– Уви, приятелю мой – дълбоко въздъхна госпожа Дьо Белиер, – вашето посещение при мен ви донесе дълбоко нещастие. Моят дом е следен от същите очи, които тогава ви видяха. Могат да ви видят пак. Побезопасно за нас е аз да идвам тук. Толкова сте нещастен, че не искам да станете още по-нещастен... заради мен.

Фуке трепна.

Тези думи му напомниха за паричните проблеми, докато той се беше вече потопил в любовни мечти.

– Аз ли съм нещастен? – насили се да се усмихне той. – Вие говорите с такъв скръбен тон, че ще ме накарате да повярвам в думите ви. Нима тези красиви очи могат да ме гледат само жалостиво? Така ми се иска да прочета в тях друго чувство!

– Не аз съм печална. Погледнете се в огледалото.

– Действително съм малко бледен, но това е от много работа. Кралят вчера поиска пари...

– Зная. Четири милиона.

– Нима ви е известно? – изненада се Фуке. – Откъде разбрахте? Това стана, след като кралиците се оттеглиха в покоите си. Само един

човек беше там, когато кралят.

– Достатъчно е, че знам, нали? Продължете, приятелю, кралят поиска от вас пари...

– Така че, нали разбирате, маркизо, трябваше да се намерят пари и да се преброят, да се запишат в книгите, за това е нужно време. Откакто Мазарини е мъртъв, финансовите работи са занемарени и объркани. Моите чиновници са затрупани от работа, затова не съм спал тази нощ.

– Значи имате тази сума? – обезпокои се маркизата.

– Е, маркизо, хубав министър на финансите щях да бъда, ако не можех да намеря никакви си жалки четири милиона!

– Аз съм уверена, че ги имате или ще ги имате.

– Как така, ще ги имам?

– Съвсем наскоро той поиска два милиона.

– Напротив, оттогава ми се струва, че е минала цяла вечност. Нека не говорим за пари.

– Напротив, точно за това ще говорим, приятелю!

– Така ли!

– Послушайте! Аз дойдох точно за това тук.

– Какво искате да кажете? – в очите на Фуке блесна тревожно любопитство.

– Кажете, господине, министърът на финансите несменяемо лице ли е?

– Учудвате ме, маркизо! Говорите като спестител с мен!

– Точно такава е причината. Искам да вложа при вас капитал и, естествено, трябва да зная дали фирмата е надеждна.

– Наистина не мога да разбера накъде клоните.

– Говоря съвсем сериозно, скъпи ми господин Фуке. Имам капитал, който ме притеснява. Омръзна ми да купувам земя и бих искала някой от моите приятели да пусне тези пари в оборот.

– Но мисля, че не е толкова спешно, нали?

– Напротив. Дори е много спешно.

– Добре. Ще поговорим за това после.

– Не бива да отлагаме, тъй като донесох парите тук.

Тя посочи сандъка, след което го отвори и пред изумените очи на Фуке се показаха връзки банкови книжа и купища злато.

Той стана от стола едновременно с нея. За момент се замисли, после отстъпи, рухна в креслото и закри лицето си.

– Ех, маркизо, маркизо!

– Какво има?

– Интересно какво е мнението ви за мен, за да ми предлагате подобни неща!

– Но кажете какво си въобразихте?

– Тези пари... вие ги донесохте, защото сте чули за моето затруднено положение. Не отричайте! Нали отгатнах? Нали познах?

Познавам сърцето ви!

– Чудесно тогава! След като сте толкова проникателен, знайте, че ви ги предлагам!

– Значи познах! – възкликна Фуке. – Наистина, госпожо, никога не съм ви давал повод да ме оскърбявате.

– Да ви оскърбявам! – побледня тя. – Колко странни са хората! Казвате, че ме обичате. Искате в името на тази любов да се лиша от репутацията и честта си! А когато ви предлагам пари, отказвате!

– Вие имате пълната свобода да отстоявате това, което наричате чест и репутация. Дайте и на мен свободата да защитя своето достойнство. Нека бъде разорен. Нека да падна под тежестта на собствените си грешки, дори заради угризения на съвестта, но ви заклевам, не ми нанасяйте този последен удар!

– Говорите безразсъдно, господин Фуке! – каза маркизата.

– Възможно е.

– И безжалостно!

Фуке се хвана за гърдите, сякаш искаше да задуши някакво вътрешно вълнение.

– Обсипвайте ме с упреци, маркизо – простена той, – няма да ви отговарям.

– Вие не искате да приемете от мен този знак на дружеското ми разположение към вас?

– Не искам.

– Погледнете ме, господин Фуке. Очите на маркизата заблестяха.

– Предлагам ви любовта си!

– О, маркизо! – единствено успя да каже Фуке.

– Чувате ли? Аз ви обичам, обичам ви отдавна. У жените, както и при мъжете, съществува лъжлива срамежливост, лъжлива чувствителност. Аз отдавна ви обичам, но не се решавах да ви призная.

– Ах! – едва успя да каже Фуке, пляскайки с ръце.

– Ето че ви признавам... Вие на колене ме молехте за любов, а аз ви отказвах. Бях толкова сяпа, както сте вие в тази минута. А сега сама ви предлагам своята любов.

– Любов, но само любов!

- И любов, и живота си, и самата себе си! Всичко, всичко!
- Това е огромно щастие за мен!
- Ще бъдете ли щастлив? Кажете, ако съм ваша... изцяло ваша...
- Това ще бъде най-висше блаженство!
- Тогава... завладейте ме! Но ако заради вас се лишавам от предразсъдците си, то и вие трябва да се лишите от вашата чувствителност.
- Маркизо, не ме изкушавайте!
- Фуке, една дума само, едно „не“, и аз отварям тази врата, която води към улицата. Никога повече няма да ме видите. Но ако е „да“, то ще тръгна след вас навсякъде, със затворени очи, сама, без защита, без съжаление, безропотно. Това ще бъде зестрата ми!
- Това ще е вашето разорение – каза Фуке, изсипвайки на пода съдържанието на сандъка. По пода се затъркаляха златни монети. – Тук има милионно състояние.
- Точно един милион... Тук са скъпоценностите ми, които няма да ми трябват вече, ако ме обичате. Няма да ми трябват и ако не ме обичате.
- Това е твърде голямо щастие за мен! Твърде голямо! – възкликна Фуке. – Отстъпвам, предавам се, сразен от любовта ви! Приемам вашата зестра!
- А ето и годеницата! – засмя се маркизата и се хвърли в прегръдките му.

Глава десета ЗЕМЯТА БОЖИЯ

В същото това време Бъкингъм и Дьо Вард пътуваха по пътя от Париж за Кале като добри приятели.

Бъкингъм толкова бързаше, че отмени голяма част от визитите си.

Той направи обща визита на принца, принцесата, вдовстващата кралица и младата кралица.

Херцогът се разцелува с Дьо Гиш и с Раул, като увери първия в пълното си уважение към него, а втория – в своята преданост и вечно приятелство, които са неподвластни на времето и разстоянията.

Фургоните с багажа тръгнаха напред. Бъкингъм потегли същата вечер придружен от цялата си свита.

Дьо Вард беше обиден, че англичанинът сякаш го влачеше след себе си на буксир. Той прехвърляше в изобретателния си ум всевъзможни

средства, за да избегне тези вериги, но не намираше нищо подходящо. По неволя трябваше да плаща за злия си език и лошия характер.

Накрая, след като прецени всички обстоятелства, той постави вещите си в куфар, нае два коня и в съпровод само на един лакей тръгна към станцията, където трябваше да седне в каретата на Бъкингам.

Херцогът прие неприятеля си колкото може по-добре. Той се премести, за да му даде възможност да се настани по-удобно, предложи му бонбони и покри колената му със скъпа кожа. После започнаха разговор за двора, без да споменават нито принцесата, нито принца, без да говорят за семейството му, за краля, като премълчаваха снаха му, за кралицата майка, премълчавайки дъщеря ѝ, за английския крал, без да говорят за сестра му.

Ето защо пътуването, съпроводено с продължителни спирания, беше очарователно.

Бъкингам, който беше французин по образование и ум, остана във възторг от такъв интересен спътник.

По пътя закусваха, опитваха коне по прекрасните поляни, ходиха на лов за зайци, тъй като Бъкингам водеше със себе си своите хрътки. Времето течеше неусетно.

Напускайки Франция, херцогът тъгуваше най-много за новата французойка, която беше довел до Париж. Мислите му бяха пълни със спомени и съжаления.

Когато той ставаше замислен, Дьо Вард млъкваше и се стараше да не му пречи.

Тази чувствителност сигурно би накарала Бъкингам да промени отношението си към Дьо Вард, ако последният не запазваше своята ехидна усмивка и зъл поглед.

Инстинктивната омраза е неунищожима. Нищо не може да я загаси. Понякога я покрива слой пепел, но под него тя тлее още ПО-СИЛНО.

Изчерпвайки целия си запас от попътни приключения, те стигнаха най-после до Кале.

Беше към края на шестия ден от тяхното пътуване.

Хората на херцога бяха изпратени напред, за да наемат лодка за прехвърлянето им до малката яхта, която маневрираше, разпънала белите си крила на разстояние два-три пушечни изстрела от брега.

Екипажът на части бе превозен до яхтата. На Бъкингам бе доложено, че всичко е готово и той може да се прехвърли, когато поиска, заедно със своя спътник, френския благородник.

На никого и през ум не минаваше че те двамата са смъртни врагове.

Бъкингам се разпореда да предадат на капитана на яхтата да я държи в готовност. Морето беше тихо, всичко предвещаваше великолепен залез и херцогът реши да отпътува през нощта, а вечерта искаше да се разходи по песъчливия бряг.

Той обърна внимание на прекрасната гледка: небето на хоризонта аленееше със своя пурпур, а пухкавите облаци се издигаха като амфитеатър от слънчевия диск до неговия зенит като наслагани един върху друг планински хребети.

Топлият въздух, соленият мирис на море, ласкавото подухване на ветреца, а в далечината тъмните очертания на яхтата с преплитащите се като дантела корабни въжета на фона на аленещото небе, тук и там по хоризонта платната, които приличаха на крила на чайки, реейки се над морето, – на тази картина действително можеше да се любоваш. Тълпа зяпачи съпровождаше лакеите в позлатени ливреи, вземайки управителя и секретаря за домакина и неговия приятел.

Що се отнася до Бъкингам, той беше облечен обикновено, със сива копринена жилетка и лилав кадифен камизол, с шапка, нахлупена над очите, без ордени и отличителни знаци, така че не бяха забелязани нито той, нито Дьо Вард, който беше облечен в черно като чиновник.

Хората на херцога бяха получили заповед да държат лодката готова, но да не се приближават до брега, преди да ги извика херцогът или неговият приятел.

– Запазете спокойствие, каквото и да видите – каза херцогът, умишлено натъртвайки на последните думи.

Минавайки няколко крачки по брега, Бъкингам се обърна към Дьо Вард:

– Струва ми се, господине, че е време... Приливът започва и след десет минути водата така ще намокри пясъка, по който ходим, че няма да чувстваме под краката си земята.

– Милорд, аз съм на вашите услуги, но...

– Искате да кажете, че още сме на кралска земя, нали?

– Разбира се.

– В такъв случай да отидем по-далеч. Виждате ли това парче земя, което от всички страни е обкръжено с вода? Водата се качва и скоро ще залее островчето. То сигурно не принадлежи на никого, освен на Господ Бог, защото не е нанесено на картите. Виждате ли го?

– Виждам, но няма да можем да стигнем до него сега, без да си намокрим краката.

– Ще ни бъде много удобно на тази малка сцена. Как ви се струва?

– Ще се чувствам навсякъде добре, където моята шпага ще има честта да се кръстоса с вашата, милорд.

– Да отидем там тогава! Аз съм отчаян, че заради мен ще намокрите краката си, господин Дьо Вард, но пък ще можете да кажете на краля: „Господарю, не се бих върху земята на ваше величество.“ Може би това е прекалено, но такива сте по природа вие, господа французите. Не се обиждайте, това придава особена прелест на вашия ум, прелест, свойствена само на вашата нация. Знаете ли, трябва да побързаме, господин Дьо Вард. Водата се вдига и нощта скоро ще настъпи.

– Аз не бързам, за да не ви изпреваря. Кажете, милорд, краката ви още ли не са се намокрили?

– Засега не. Погледнете нататък. Виждате ли, моите хора ни гледат и се боят да не потънем. Вижте как забавно танцува лодката върху гребена на вълните, но от това зрелище получавам; морска болест. Разрешете ми да се обърна към тях с гръб.

– Но, милорд, тогава слънцето ще бие право в очите ви.

– Вечер лъчите му са слаби, а освен това то скоро ще залезе, така че не се безпокойте.

– Както ви е угодно, милорд.

– Разбирам ви, господин Дьо Вард, и съм ви много признателен. Желаете ли да свалите камизола си? Ще ви бъде по-удобно.

– Съгласен съм.

Бъкингам съблече камизола си и го хвърли на пясъка. Дьо Вард последва примера му.

Очертанятия на двете фигури, които от брега приличаха на бели призраци, ясно се открояха на фона на червено-виолетовата мъгла, която се спускаше от небето към земята.

– Честна дума, херцог, сега вече не можем да отстъпваме! – каза Дьо Вард. – Чувствате ли, че краката ни затъват до глезените?

– Да.

– На вашите услуги съм, херцог.

Дьо Вард и херцогът извадиха шпагите си.

– Господине – започна херцогът, – една последна дума... Бия се с вас, защото не ми харесвате, защото измъчихте сърцето ми с подигравки над моята страст, която действително изпитвам в тази минута и съм готов да дам живота си за нея. Вие сте зъл човек, господин Дьо Вард, и аз ще направя всичко възможно, за да ви убия, защото чувствам, че ако не загинете сега от моята шпага, то в бъдеще ще причините много зло на моите приятели. Ето какво исках да ви кажа, господин Дьо Вард.

Бъкингам се поклони.

– А аз, милорд, от своя страна ви отговарям така: до този момент просто не ми допадахте, но сега, когато ме демаскирахте, ви мразя и ще направя всичко възможно, за да ви убия.

Дьо Вард също се поклони.

В тази минута шпагите се кръстосаха и в тъмнината светнаха мънии. Двамата противници владееха изкусно оръжието, така че първите атаки бяха безрезултатни. Нощта се спускаше бързо над земята, затова се налагаше да се нанасят удари слепешком.

Изведнъж Дьо Вард почувства, че шпагата му удари в нещо твърдо. Той бе попаднал в рамото на Бъкингам. Шпагата на херцога се отпусна заедно с ръката му.

– Ох! – изстена той.

– Засегнах ви, нали, милорд? – попита дьо Вард. – отстъпвайки две крачки назад.

– Да, господине. Но леко.

– Но вие свалихте шпагата си.

– Това стана неволно, от допира със студената стомана. Вече съм добре. Да започнем отново, ако ви е удобно, уважаеми господине.

Той направи отчаяна атака напред и рани маркиза в гърдите.

– Аз също ви засегнах.

– Не – каза Дьо Вард, без да се помръдне.

– Но виждам, че ризата ви е в кръв.

– Добре тогава – викна побеснелият Дьо Вард. – Ето ви... Напрягайки силите си, той прониза ръката на Бъкингам при лакътя. Шпагата мина между две кости. Бъкингам почувства, че дясната му ръка се обезсилва напълно. Той премести шпагата в лявата и преди Дьо Вард да успее да заеме отбранителна позиция, го прободe в гърдите.

Той се залюля, краката му се подкосиха и без да успее да измъкне шпагата си, която беше заседнала в ръката на херцога, се строполи в червената от светлината вода, която вече се оцвети в истински червен цвят.

Дьо Вард беше още жив. Той съзнаваше, че се приближава към него смъртна опасност. Водата се изкачваше бързо. Херцогът също видя това. Той събра всичките си сили и измъкна шпагата от рамото си, след което се обърна към Дьо Вард:

– Жив ли сте, маркизе?

– Да – отвърна Дьо Вард едва чуто, той се задавяше от кръвта, която заливаше гърлото му, – но силите ми отслабват.

– Какво да правим? Можете ли да ходите? Бъкингам го повдигна на коляно.

– С мен е свършено – изстена Дьо Вард и падна отново. – Повикайте хората си – помоли той, – иначе ще се удавя.

– Ей, вие! – викна Бъкингам. – Лодката насам! По-живо, елате!

Моряците веднага заработиха с веслата. Но водата се качваше по-бързо, отколкото се движеше лодката.

Бъкингам видя, че водата всеки момент ще покрие Дьо Вард, тогава с лявата си, здрава ръка хвана противника през кръста и го повдигна. Вълната заля херцога до пояса, но той не се помръдна. После тръгна към брега. Но едва беше направил и десет крачки, когато нова вълна, по-висока и по-яръстна, го заля до гърдите, събори го и едва не го удави.

След като тя премина, на пясъка останаха херцогът и загубилият съзнание Дьо Вард.

В същата минута четирима моряци, виждайки опасността, се хвърлиха от лодката в морето и за секунди се оказаха до херцога. Техният ужас бе неопишуем, когато видяха, че господарят им е целият в кръв. Поискаха да го отнесат.

– Не, не! – протестираше херцогът. – Първо занесете маркиза на брега!

– Смърт, смърт на французина! – раздаде се глухият протест на англичаните.

– Назад! – извика херцогът, гордо изправяйки се на крака. – Веднага изпълнете заповедта ми. Веднага закарайте господин Дьо Вард на брега или всички ви ще обеса.

В същото време лодката пристигна. Управителят и секретарят скочиха и се приближиха до маркиза. Той не проявяваше никакви признаци на живот.

– Поверявам ви този човек – каза херцогът, – отговаряте за него с главите си. Към брега! Закарайте господин Дьо Вард на брега!

Те взеха внимателно тежко ранения на ръце, пренесоха го върху сухия пясък, докдето не стигаше морският прилив. Няколко любопитни и десетина рибари се бяха събрали на брега, привлечени от необичайното зрелище: двама мъже до пояс във вода се бяха дуелирали.

Англичаните им предадоха ранения в минутата, в която той дойде на себе си и отвори очи. Секретарят на херцога извади от джоба си добре натъпкана кесия и я подаде на най-почтения на вид рибар.

– Това е от моя господар, херцог Бъкингам – добави той, – грижете

се внимателно за маркиз Дьо Вард.

Той се върна, съпроводен от хората си, в лодката, в която трудно се прехвърли Бъкингам, убеден предварително, че господин Дьо Вард е във от опасност. На Дьо Вард сложиха камизола на херцога и го понесоха на ръце към града.

Глава единадесета ТРОЙНАТА ЛЮБОВ

След като Бъкингам си замина, Дьо Гиш си въобрази, че целият свят му принадлежи.

Принцът нямаше ни най-малък повод да ревнува, а освен това кавалерът Дьо Л орен го владееше съвършено и принцът предостави на всички в дома пълна свобода.

Кралят, увлечен от принцесата, измисляше все нови развлечения, за да направи приятно пребиваването ѝ в Париж, така че не минаваше и ден без празненство в Пале Роял или прием у принца.

Кралят се разпореди във Фонтенбло да бъде направена подготовка за приема на двора и всички се стараеха да попаднат в числото на поканените. Принцесата беше заета от сутрин до вечер. Езикът и перото ѝ работеха без почивка. Разговорите ѝ с Дьо Гиш ставаха все по-оживени, което често е предвестник на страстта.

Когато погледът става замислен при обсъждането на цвета на някакъв плат, когато цял час преминава в спорове за качеството или аромата на някаква саксия или цвете, естествено е, че думите от подобни разговори могат да бъдат чути от всички, но въздишките и жестовете са недостъпни за тях.

След като се наприказваше до насита с господин Дьо Гиш, принцесата си бърбореше с краля, който всеки ден я посещаваше акуратно. Времето минаваше в игри, съчиняване на стихове, всеки си избираше някакъв девиз, емблема. Тази пролет не беше само годишно време, тя беше младостта на народа, оглавяван от Людовик XIV. Кралят си съперничеше с всички по красота, младост и любезност. Той беше влюбен във всички красиви жени, дори и в съпругата си – кралицата.

При цялото си могъщество обаче в началото винаги беше срамежлив. Тази срамежливост го задържаше в границите на обикновената вежливост и нито една жена не можеше да се похвали, че е предпочетена пред другите. Можеше да се предскаже, че денят, в който той ще

обяви своите предпочитания, ще стане изгрев на нова ера, но той мълчеше и господин Дьо Гиш, възползвайки се от това, оставаше крал на любовните интриги на целия двор.

Малко по малко той зае определено място в двора на принца, който го обичаше и се стараше колкото може повече да го приближи до себе си. Затворен по природа, преди пристигането на принцесата той прекалено се усамотяваше, а след това не се отделяше от нея.

Всички наоколо бяха забелязали това, а най-вече злият му гений – кавалерът Дьо Лорен, към когото принцът беше прекалено привързан заради веселието му, макар че имаше зли помисли. Дьо Лорен засукваше мустак пред красавици с букет зад гърба твърде често. Но ето че виждайки Дьо Гиш да заема мястото му при принца, прибягна до крайна мярка. Той просто избяга, оставяйки принца в крайно недоумение.

Първия ден принцът почти не забеляза отсъствието му, защото Дьо Гиш беше тук и часовете на нощта и деня, които не беше посветил на принцесата, самоотвержено посвещаваше на принца.

На другия ден принцът, след като видя, че около него няма никой, попита за местонахождението на кавалера. Отговориха му, че никой не знае нищо.

Дьо Гиш, който беше прекарал цялата сутрин с принцесата в избиране на цветове и кройки, дойде да утеши принца. Следобед трябваше да се заеме с оценката на лалета и аметисти и Дьо Гиш отново отиде в стаята на принцесата.

Принцът остана сам. Беше време за тоалета му, той се чувстваше най-нещастният човек на света и отново попита дали някой не знае къде се намира Дьо Лорен.

– Никой нищо не знае за него – гласеше все същият отговор.

Тогава принцът, който не знаеше какво да прави от скука, тръгна, както си беше по халат, към жена си. Там той откри цяло сборище от младежи, които се смееха и си шепнеха по ъглите. На едно място група жени бяха заобиколили мъж и едва сдържаша смеха си, а на друго – Маникан и Маликорн бяха обсадени от Монтале, госпожица Дьо Тоне-Шарант и други девиси.

Недалеч от тези групи седеше принцесата, а пред нея на колене Дьо Гиш беше изсипал върху дланите си бисери и скъпоценни камъни, които тя подбираше с тънките си бели пръсти.

В другия ъгъл се беше настанил китарист, който свиреше испанска сегидиля, любимата музика на принцесата, откакто младата кралица я пееше – с някакъв особено тъжен оттенък. Разликата беше само, че

думите, които испанката произнасяше с трептящи върху ресниците сълзи, англичанката ги пееше с усмивка, позволяваща да се видят ослепително белите ѝ зъби.

Този кабинет, натъпкан с младежи, беше едно изключително весело зрелище.

Влизайки, принцът беше поразен при вида на толкова хора, които се веселят без него. Овлادا го такава завист, че той възкликна без да ще като дете:

– Какво става тук! Вие се забавлявате, а аз скучая отгатак самичък!

Всички утигнаха, както при гръмотевица млъква чуруликането на птиците.

Дьо Гиш моментално скочи на крака. Маликорн се скри зад полата на Монтале. Маникан се изправи и застана в церемониална поза. Китаристът скри китарата под масата и я покри с килима.

Единствено принцесата не се помръдна и усмихвайки се, отвърна на съпруга си:

– Нали си правите тоалета по това време!...

– А вие нарочно сте го избрали, за да се веселите – процеди през зъби принцът.

Това изречение послужи като сигнал за всеобщо бягство. Жените се разлетяха като ято изплашени птици. Китаристът се стопи като сянка. Маликорн, без да престава да се крие зад полата на Монтале, се вмъкна зад драпериите. Що се отнася до Маникан, той се притече на помощ на Дьо Гиш, който през цялото време стоеше около принцесата, и двамата храбро удържаха началния натиск. Графът беше твърде щастлив, за да се сърди на принца, но последният беше много ядосан на съпругата си.

Беше му нужен повод за кавга и за такъв му послужи изчезването на цялата тълпа, която се веселеше преди неговото идване.

– Защо всички се разбягаха, щом влязох? – обидено и надменно каза той.

Принцесата отвърна хладно, че когато се появява главата на къщата, всички от уважение се стараят да се държат по-далече.

Казвайки това, тя направи такава забавна физиономия, че Дьо Гиш и Маникан не можаха да сдържат смеха си. Принцесата се засмя също, а общото веселие заразително подежда и на самия принц, така че му се наложи да седне: когато се смееше, фигурата му губеше важността и достойнството си.

След като престана да се смее, той се разсърди още повече. Ядосваше го фактът, че не бе могъл да запази сериозния си вид.

Гледаше със зли очи към Маникан, без да смее да излее гнева си на Дьо Гиш.

При даден от него знак двамата излязоха от стаята. Принцесата, останала сама, започна тъжно да прехвърля перли, като мълчеше и не се смееше повече.

– Колко мило – наду се принцът, – посрещате ме като чужд.

Излезе ядосан до крайност.

На пътя му попадна Монтале, която беше дежурна в стаята пред кабинета на принцесата.

– Много е приятно да ви гледа човек, но само иззад вратата. Монтале направи дълбок реверанс:

– Не разбирам напълно какво иска да каже ваше височество.

– Повтарям, госпожице, че когато се смеете заедно с всички в стаята на принцесата, то всеки външен, ако не остане зад вратата, се оказва излишен.

– Разбира се, ваше височество не говори за себе си?

– Напротив, госпожице, казвам „излишен“ именно за себе си. Срещата, която ми устройхте, не беше много любезна. И още как! Именно по времето, когато при моята жена – тоест, в моя дом – свирят и се веселят и когато аз поискам да се развеселя, всички бягат!... Какво означава това? Вероятно в мое отсъствие става нещо много лошо...

– Но днес беше същото, както вчера и по-рано! – оправдаваше се Монтале.

– Нима? Значи всеки ден си хихикат така, както днес!...

– Разбира се, ваше височество.

– И всеки ден става едно и също?

– Едно и също, ваше височество.

– Всеки ден ли има такова дрънкане?

– Ваше височество, китарата беше само днес. Когато я няма, свирят на цигулка и на флейта. На жените е скучно без музика.

– Дявол да го вземе! А на мъжете?

– Какви мъже, ваше височество?

– Господин Дьо Гиш, господин Дьо Маникан и останалите.

– Но те са приближени на ваше височество.

– Да, да, права сте, госпожице.

Принцът се прибра в своята половина. Седна замислен в креслото, без дори да се погледне в огледалото.

– Къде може да е пропаднал Дьо Лорен? – каза той. До креслото стоеше лакей.

– Никой не знае къде е той, ваше височество.

– Пак този отговор!... Първият, който пак каже „не знам“, ще го уволня.

При тези думи на принца всички се разбягаха по същия начин, както когато бе влязъл при принцесата. Принцът побесня, ритна с крак някаква масичка, която се разлетя на парчета.

После тръгна към галерията и хладнокръвно хвърли на земята ваза от емал, кехлибарена чаша и бронзов свещник. Вдигна се страшен шум. Отвсякъде тичаха хора.

– Какво ще заповяда ваше височество? – страхливо се реши да запита началникът на стражата.

– Занимавам се с музика – отвърна принцът, скърцайки със зъби.

Началникът на стражата изпрати да повикат придворния лекар. Преди да пристигне той, се появи Маликорн и доложи на принца:

– Ваше височество, кавалерът Дьо Лорен идва след мен. Принцът погледна Маликорн и се усмихна. Действително в стаята влезе кавалерът.

Глава дванадесета РЕВНОСТТА НА ГОСПОДИН ДЪО ЛОРЕН

Херцог Орлеански извика от удоволствие, виждайки кавалера Дьо Лорен.

– Ах, колко се радвам! – каза той. – Откъде идвате? Всички казват, че сте пропаднали някъде.

– Да, ваше височество.

– Това някакъв каприз ли е?

– Каприз? Смя ли да капризнича, когато се намирам до ваше височество? Дълбокото уважение...

– Добре, да оставим уважението. Всеки ден ми доказваш обратното. Но аз ти прощавам. Защо изчезна?

– Защото не съм нужен на ваше височество.

– Как така?

– Около ваше височество има толкова интересни хора. Чувствах, че нямам сили да се състезавам с тях. Затова се отдалечих.

– Във всичко това няма нито капка здрав смисъл. Какви са тези хора, с които не искаш да се състезаваш? Гиш?

– Не споменавам имена.

– Но това са глупости! Какво ти пречи Гиш?

– Не съм казал това, ваше височество. Не ме насилвайте. Вие знаете, че Гиш е мой добър приятел.

– Тогава кой?

Кавалерът прекрасно знаеше, че любопитството се усилва както жаждата, когато отнемат протегнатата чаша.

– Искам да знам къде изчезна.

– Забелязах, че притеснявам...

– Кого?

– Принцесата.

– Как така? – учудено попита херцогът.

– Много просто. Може би нейно височество изпитва нещо като ревност, виждайки благоразположението, което проявявате към мен.

– Тя даде ли ти да разбереш това?

– Ваше височество, от известно време принцесата не разменя с мен дори и една дума.

– От колко време?

– Откакто господин Дьо Гиш ѝ харесва повече от мен и тя започна да го приема по всяко време.

Херцогът се изчерви.

– По всяко време... Какво казахте, кавалере? – строго произнесе той.

– Виждате ли, ваше височество, вече си навлякох вашето неудоволствие. Така си и знаех.

– Работата не е в неудоволствието – вие употребявате странни изрази. В какво принцесата оказва предпочитание на Дьо Гиш пред вас?

– Аз млъквам – отвърна кавалерът с церемониален поклон.

– Напротив, настоявам да говорите. Ако заради това сте се отделили, значи сте много ревнив.

– Който обича, винаги е ревнив, ваше височество. Нима вие самият не благоволявате да ревнувате нейно височество? Нима вие самият няма да станете мрачен, ако постоянно виждате около нея някой, към когото тя показва явно предпочитание? А нали дружбата е същото чувство като любовта? Ваше височество понякога ми оказва великата чест да ме нарича свой приятел.

– Да, да... Ето пак говорите двусмислено. Знаете ли, кавалере, вие не умеете да разговаряте.

– Каква двусмисленост, ваше височество??

– Вие казахте: показва явно благоволение... Какво разбирате под

благоволение?

– Нищо особено, ваше височество – каза кавалерът с възможно най-благия тон. – Например когато мъжът вижда, че жената кани при себе си някакъв мъж и го предпочита пред другите. Когато този мъж винаги се намира до възглавницата ѝ или до вратата на каретата ѝ. Когато краката на този мъж винаги са до роклята на тази жена. Когато двамата все се оказват един до друг, макар че според хода на разговора това съвсем не е нужно. Когато букетът на жената се оказва в еднакъв цвят с лентите на мъжа. Когато заедно се занимават с музика, сядат един до друг на вечеря, когато при появяването на мъжа разговорът им секва, когато човекът седмица преди това е бил съвършено равнодушен към съпруга, а внезапно се оказва най-добрият му приятел... тогава...

– Тогава... доизкажи се де!

– Тогава, ваше височество, струва ми се, че съпругът има право да ревнува. Но тези неща нямат никакво отношение към нашия разговор.

Принцът видимо се вълнуваше и вътрешно се бореше със себе си, докато накрая каза:

– Все пак вие не ми обяснихте защо избягахте. Сега ми заявихте, че не сте искали да притеснявате принцесата, като добавихте, че сте забелязали от нейна страна пристрастие към компанията на Дьо Гиш.

– Ваше височество, не съм казвал това!

– Не, казахте.

– Ако съм казал, то е защото не съм видял нищо особено.

– Значи все пак нещо сте видели?

– Ваше височество, поставяте ме в затруднено положение.

– Съвсем не, продължавайте. Ако говорите истината, защо ще се смущавате!

– Аз винаги говоря истината, ваше височество, но се колебая, когато трябва да повтарям това, което говорят другите.

– Да повтаряте? Значи все пак нещо се говори?

– Признавам, че е така.

– Кой?

Кавалерът изобрази негодувание.

– Ваше височество – каза той, – вие ме подхвърляте на истински разпит, като някакъв подсъдим... А всеки истински благородник се старае да забравя слуховете, които долитат до ушите му. Ваше височество иска да превърна празното дърдорене в цяло събитие.

– Обаче – извика принцът с досада – вие сте избягали заради слуховете, нали?

– Трябва да кажа истината. Казвах ми, че господин Дьо Гиш постоянно се намира в компанията на принцесата, това е всичко. Повтарям, това е най-невинното и напълно позволено развлечение. Не бъдете несправедлив, не стигайте до крайност, не преувеличавайте. Вас това не ви засяга.

– Как! Как да не ме засягат слуховете за постоянните посещения на Дьо Гиш при жена ми?

– Не, ваше височество, не. Каквото казвам на вас, бих го казал и на самия Дьо Гиш, до такава степен го считам невинен. Същото бих казал и на нея самата. Но вие разбирате от какво се страхувам? Страхувам се да не излезе, че съм ревнивец по задължение, по силата на вашата благосклонност към мен, докато аз ревнувам от приятелство към вас. Зная вашата слабост. Когато обичате, от нищо да не се интересувате освен от любовта си. Вие обичате принцесата. И може ли да не я обичате? Вижте в какво безизходно положение се оказах. Принцесата избра от вашите приятели най-красивия и най-привлекателния. Тя така ви повлия в негова полза, че вие започнахте да пренебрегвате останалите. Вашето пренебрежение е смърт за мен. Стига ми немилостта на нейно височество. Ето защо реших да отстъпя място на фаворита, на чието щастие завиждам, макар че изпитвам към него предишната дружба и възхищение. Кажете, може ли да се възрази против такива разсъждения? Нима моето поведение не може да се нарече поведение на добър приятел?

Принцът се хвана за главата и започна да роши косите си. Мълчанието трая достатъчно дълго, така че кавалерът можа да оцени въздействието на ораторското си изкуство. Накрая принцът каза:

– Слушай, кажи всичко, бъди откровен. Ти знаеш, че вече забелязах подобно нещо от страна на тоя луд Бъкингам.

– Ваше височество, не обвинявайте принцесата, иначе ще ви напусна. Как! Нима вие я подозирате!

– Не, не, кавалере, в нищо не подозирам моята жена. Но все пак... виждам... съпоставям...

– Бъкингам беше просто луд.

– Луд, за чието поведение ти ми отвори очите.

– Не, не – каза живо кавалерът, – не аз ви отворих очите, а Дьо Гиш. Не бива да бъркате.

Той се размя язвително, със смях, напомнящ съскане на змия.

– Е, да, ти каза само няколко думи. Гиш прояви повече настойчивост.

– И още как, мисля аз! – продължи кавалерът със същия тон.

- Той отстояваше светостта на олтара и домашното огнище.
- Какво? – заплашително произнесе принцът, възмутен от тази насмешка.
- Разбира се. Нима на господин Дьо Гиш не принадлежи първото място във вашата свита?
- С една дума – каза с известно успокоение принцът, – тази страст на Бъкингам е била забелязана?
- Разбира се.
- Е, добре! А страстта на господин Дьо Гиш също ли се забелязва от всички?
- Ваше височество, вие пак грешите. Никои не е казвал, че господин Дьо Гиш изгаря от страст.
- Е, добре, добре!
- Вие виждате сам, ваше височество, че беше сто пъти по-добре да ме оставите в моето уединение, отколкото да се раздухват разни нелепи подозрения, които принцесата с право ще счита за престъпление.
- Какво трябва да се прави според теб?
- Не трябва да се обръща никакво внимание на тези нови епикурейци. Тогава всички слухове постепенно ще затихнат.
- Ще видим, ще видим.
- Време имаме много, а опасността е нищожна. Главното за мен е да не загубя вашето приятелство. За друго не искам и да мисля.
- Принцът поклати глава, сякаш искаше да каже: „Ти не желаеш да мислиш за нищо, а аз съм затрупан от грижи.“
- Дойде време за обяд и принцът изпрати да повикат принцесата. Донесоха му отговор, че нейно височество няма да слезе на масата, а ще обядва в кабинета си.
- Вината е моя – каза принцът. – Показах се ревнивец и сега ми се сърдят.
- Ще обядваме сами – въздъхна кавалерът. – Жалко за Дьо Гиш.
- Гиш няма дълго да се сърди. Той е добър.
- Ваше височество – изведнъж каза кавалерът, – дойде ми една добра идея. По време на нашия разговор, изглежда, разстроих ваше височество. Значи аз трябва да уредя всичко. Ще потърся графа и ще го доведа.
- Каква добра душа имаш, кавалере.
- Така го казахте, сякаш много сте учуден от това.
- Колко си злопаметен.
- Може би, но все пак си признайте, че умея да изглаждам

причиненото от мен зло.

– Да, признавам.

– Ваше височество, ще благоволите ли да ме почакате няколко минути?

– Добре, върви... Дотогава ще премеря някои нови костюми.

Кавалерът излезе, събра слугите и им даде разпореждания. Всички тръгнаха нанякъде. Остана само един камердинер.

– Върви да разбереш дали Дьо Гиш не е при принцесата. Можеш ли да го направиш?

– Много лесно, ваша милост. Ще попитам Маликорн, а той ще узнае от госпожица Монтале. Няма смисъл да разпитваме, цялата прислуга на господин Дьо Гиш се разотиде, тя сигурно знае, но с нея е тръгнал и той самият.

– Все пак разузнай по-добре.

Не бяха минали и десет минути, когато камердинерът се върна. Той извика господаря си с тайнствен вид на черната стълба и го заведе в някаква стаичка с прозорец към градината.

– Какво има? – попита кавалерът. – Защо са тези предпазни мерки?

– Погледнете под онзи кестен.

– Е?... Ах, боже мой, това е Маникан... Какво чака той? – Сега ще видите. Минутка търпение. Виждате ли сега?

– Виждам... един, двама... четирима музиканти с инструменти, а зад тях самият Дьо Гиш. Но какво прави той тук?

– Чака да отворят вратата към стълбата на придворните дами. Тогава ще се качи при принцесата и тя ще има за обяд нова музика.

– Това е прекрасно, че го казваш.

– Така ли мислите, ваша милост?

– Господин Маликорн ли ти го каза?

– Той самият.

– Значи той те обича?

– Той обича негово височество принца.

– Защо?

– Иска да постъпи на служба при него.

– Дявол да го вземе, ще трябва да го приемем. Интересно, колко ти е дал за това?

– Тайна! Но тя може да бъде продадена, ваша милост.

– Плащам ти за нея сто пистола. Дръж!

– Благодаря, ваша милост! Вижте, вратата се отваря и една жена пуска музикантите.

– Това Монтале ли е?

– По-тихо, господине, не произнасяйте на висок глас това име. Да кажеш Монтале е все едно да кажеш Маликорн. Ако не си добре с единия, няма да си добре и с другия.

– Добре. Нищо не съм видял.

– А аз нищо не съм получавал – каза камердинерът, прибирайки кесията.

След като се убеди, че Дьо Гиш влезе при принцесата, Дьо Лорен се върна при принца, който беше успял да се облече великолепно и сияеше целият.

– Казват – извика кавалерът, – че кралят е избрал слънцето за свой герб. Всъщност той подхожда повече на вас.

– Какво става с Гиш? – попита принцът.

– Няма го! Избягал е, изпарил се е. Сигурно вашата сутрешна постъпка го е изплашила. Никъде го няма.

– Дявол да го вземе, този празноглавец е способен да се качи на коня и да се прибере в имението си. Бедният младеж! Нищо, ще го повикаме обратно. Хайде да обядваме.

– Почакайте, ваше височество, днес е такъв ден, че в главата ми се раждат разни щастливи мисли. Ето сега имам една нова.

– Каква?

– Принцесата ви се сърди. И е права. Трябва с нещо да я зарадвате. Идете при нея да обядвате.

– Но тя може да го вземе за слабост!

– Каква слабост! Това е доброта! Принцесата тъжи, рони сълзи в чинията си. Очите ѝ са зачервени, а съпругът не трябва да разплаква жена си.

– Но аз наредих да сервират тук.

– Какво от това, ваше височество! Тук ще умрем от скука. Сърцето ми не може да понесе, че принцесата там е сама. Вие също няма да се чувствате добре, макар че си придавате суров вид. Вземете ме и мен. Ще бъде прелестно. Обзалагам се, че ще се повеселим. Тази сутрин вие сте се провинили.

– Кавалере, кавалере! Лош съвет ми даваш!

– Давам ви добър съвет. Още повече, че сега сте неотразим. Така ви отива лилавият костюм, обшит със злато. Вашата външност ще учуди принцесата повече, отколкото постъпката ви. Вие ще я очаровате. Хайде, решавайте се!

– Ти ме убеди.

Принцът тръгна с кавалера към половината на принцесата. Дьо Лорен успя да прошепне на ухото на лакея:

– Постави хора при запасния изход. Никои да не може да избяга!
По-живо!

Той влезе в приемната на принцесата зад гърба на херцога.

Лакеите искаха да доложат за пристигането им, но кавалерът каза с усмивка:

– Не докладвайте. Негово височество иска да бъде изненада.

Глава тринадесета ПРИНЦЪТ РЕВНУВА ОТ ДЪО ГИШ

Принцът шумно разтвори вратите като човек, влизащ с най-добри намерения, който не се съмнява, че ще достави удоволствие.

Принцесата, покорена от звуците на музиката, беше оставила започнатия обяд и тантуваше, забравила за всичко на света.

Неин кавалер беше Дьо Гиш. Той стоеше на едно коляно, вдигнал ръце, полужакрыл очи, като испански танцор с горящ поглед и ласкав жест. Принцесата пърхаше около него усмихната, съблазнителна. Монтале се възхищаваше. Ла Валиер седеше в ъгъла и замечтано гледаше тантуващите.

Невъзможно е да се опише как подейства на тези щастливи хора появата на принца. И също така трудно е да се опише как подейства на Филип видът на тези щастливи хора.

Граф Дьо Гиш нямаше сили да стане. Принцесата замря, без да довърши стъпката, неспособна да промълви нито дума. Кавалерът Дьо Лорен се беше облегал на вратата и спокойно се усмихваше, като човек, който изпитва най-обикновено възхищение.

Бледността на принца, конвулсивните потрепвания на ръцете и краката му поразиха всички присъстващи. Звуците на музиката се смениха с дълбока тишина.

Възползвайки се от всеобщото мълчание, кавалерът Дьо Лорен почтително приветства принцесата и Дьо Гиш, като се стараяше да ги представи с този поздрав като домакини.

Принцът приближи до тях и каза пресипнало:

– Много се радвам, много се радвам. Идвах към вас, като мислех, че ще ви заваря болна и тъжна, а ви заварвам в разгара на удоволствието. Радвам се да го видя. Изглежда, моят дом е най-веселата къща на

света!

После се обърна към Дьо Гиш:

– Не знаех, че сте такъв прекрасен танцьор, графе. Отново се обърна към жена си и продължи:

– Бъдете по-любезна с мен. Когато устройвате такива веселби, кадетите и съпруга си. А то аз съм съвсем изоставен.

Дьо Гиш вече беше успял да се овладее и с вродената си гордост, която толкова му отиваше, каза:

– Ваше височество, вие знаете, че животът ми е на ваше разположение. Когато потрябва да го дам, аз винаги съм готов. Сега трябва само да танцуваме под звуците на цигулката и аз танцувам.

– Вие сте прав – хладно каза принцът. – А вие не виждате, принцесо, че вашите дами отвличат моите приятели. Господин Дьо Гиш е не ваш приятел, а мой. Ако искате да обядвате без мен, си имате дами. А когато аз обядвам сам, моите кавалери трябва да са при мен. Не ме ограбвайте съвсем.

Принцесата почувства и упрека, и урока. И се изчерви.

– Ваше височество – възрази тя, – преди пристигането ми във Франция не знаех, че принцесите заемат тук същото положение, каквото жените в Турция. Не знаех, че е забранено да се виждат с мъже. Но ако такава е вашата воля, аз ще ѝ се покоря. Може би ще поискате да преградите прозорците ми с железни решетки, моля, не се стеснявайте!

Тази реплика предизвика усмивка у Монтале и Дьо Гиш, но отново изпълни с гняв сърцето на принца.

– Много мило! – започна той, сдържайки се с усилие. – Как почти телно се отнасят с мен в собствения ми дом!

– Ваше височество, ваше височество – шепнесе на ухото му Дьо Лорен, така че всички да виждат, че го успокоява.

– Да вървим! – отвърна му принцът и се обърна толкова рязко, че едва не събори принцесата.

Кавалерът го последва в кабинета му, където принцът даде воля на яростта си.

– Твоето мнение?

Кавалерът беше скръстил ръце и гледаше към небето:

– Ваше височество, положението е много сериозно.

– Това е ужасно! Такъв живот не може да продължава повече!

– Какво нещастие наистина! – допълни Дьо Лорен. – А ние мислехме, че със заминаването на палавия Бъкингам всичко ще стане спокойно.

– Стана още по-зле.

– Не съм казвал това, ваше височество.

– Ти не го казваш, но аз го казвам. Бъкингам никога не би се осмелил да стори и четвърт от това, което видяхме.

– Какво именно...

– Но как?... Да се криеш, за да танцуваш, да се правиш на болна, за да обядваш насаме с него!

– Не, не, ваше височество!

– Да, да – принцът започваше да реагира като малко дете. – Но аз няма да търпя това!

– Ще стане скандал...

– Дявол го взел! С мен не се церемонят, та аз ли да се церемоня! Почакайте ме, кавалере. Ей сега ще се върна.

Принцът мина в съседната стая и запита лакея дали се е върнала от параклиса кралицата майка.

Ана Австрийска беше щастлива. В семейството ѝ цареше съгласие, народът беше във възторг от младия крал, държавните доходи растяха, външният мир беше обезпечен, с една дума, очертаваше се спокойно бъдеще. Понякога се упрекуваше, че бе приела бедния юноша като майка, а го отхвърляше като мащеха.

Неочаквано при нея влезе херцог Орлеански.

– Майко – викна той, затваряйки след себе си вратата, – така повече не може да продължава!

Ана Австрийска вдигна към него прекрасните си очи и въздъхна.

– За какво говорите?

– За принцесата.

– Сигурно лудият Бъкингам ѝ е изпратил някое прощално писмо?

– Не, майко, работата въобще не е в Бъкингам. Принцесата вече му е намерила заместник.

– Филип, какво говорите? Вашите думи са много лекомислени.

– Нима не сте забелязала, че господин Дьо Гиш постоянно е при нея, дори когато не е нужно?

Кралицата плесна с ръце и се разся.

– Филип – каза тя, – вие положително сте болен.

– От това не ми става по-леко, майко, аз страдам много.

– Вие искате да ви лекуват от болест, която съществува само във вашето въображение? Вие желаете, ревнивецо, да ви поддържат, да одобряват поведението ви, макар че вашата ревност не почива на никакви основания.

– Ето, започвате и за този да говорите същото, което говорехте за онзи.

Принцът се поклони засегнат.

– Но ако ви представя факти, ще повярвате ли?

– Сине мой, във всичко останало освен ревността бих ви повярвала без всякакво позоваване на факти, но за нея това не ви обещавам.

– Значи да разбирам вашите думи така: ваше величество ми заповядва да мълча и да забравя за всичко.

– В никакъв случай, вие сте мой син и мой майчински дълг е да бъда към вас снизходителна.

– Доведете до край своята мисъл: вие сте снизходителна към мен, защото аз съм безумец.

– Не преувеличавайте, Филип, и недейте да представяте жена си като развалено същество.

– Но фактите!

– Слушам ви.

– Днес сутринта в десет часа при принцесата свиреше музика.

– Невинно забавление.

– Господин Дьо Гиш разговаряше с нея насаме... Да пропуснах да ви кажа, че последната седмица той я следва като сянка.

– Сине мой, ако те правеха нещо лошо, щяха да се скрият.

– Прекрасно! – извика херцогът. – Само това и чаках, да го кажете. Запомнете го добре. Днес сутринта ги изненадах и съвършено ясно изразих своето недоволство.

– Бъдете уверен, че това е напълно достатъчно, ако не сте прекалили в своето недоволство. Тези млади жени са много обидчиви. Да ги упрекна в грешка, която не са извършили, понякога е все едно да кажа, че са могли да я направят.

– Добре, добре, почакайте. Запомнете какво казахте, майко: „Днешният урок е достатъчен и ако те правеха нещо лошо, щяха да се скрият.“

– Да, ще го запомня.

– Ето тогава, разкайвайки се, че сутринта се бях поразгорещил, и въобразявайки си, че Дьо Гиш е сърдит и седи в къщи, аз отново се върнах при принцесата. Познайте какво намерих там? Отново музика, танци и Дьо Гиш. Той се е криел там.

Ана Австрийска смръщи вежди.

– Това не е хубаво – каза тя. – Какво каза принцесата?

– Нищо.

– А Гиш?

– Също... впрочем не... измърмори някаква дързост...

– И какъв извод направихте, Филип?

– Че аз съм измамен и че Бъкингам е бил само прикритие, а истинският герой е Дьо Гиш.

Ана сви рамене.

– По-нататък?

– Искам да отдалеча Гиш, както Бъкингам, и ще моля краля за това, освен ако...

– Освен ако?

– Освен ако вие, майко, сама не се заемете с това, вие сте толкова умна и добра.

– Не, няма.

– Какво говорите, майко!

– Послушайте, Филип, нямам намерение всеки ден да казвам на хората неприятни неща. Младежите ме слушат, но това влияние може много лесно да се загуби... А главното е, че нищо не доказва вината на Дьо Гиш.

– Той не ме харесва.

– Това е ваша лична работа.

– Добре тогава, знам какво трябва да направя – разгорещено повиши глас принцът.

Ана го погледна с безпокойство.

– Какво сте намислили?

– Ето какво: щом се появи у нас, ще наредя да го удавят в басейна.

Изричайки тази свирепа закана, принцът очакваше, че кралицата ще се ужаси, но, Ана остана напълно спокойна.

– Ами какво пък, удавете го – каза тя.

Филип беше слаб като жена. Той започна да се оплаква, че никой не го обича и че дори майка му е преминала на страната на враговете му.

– Вашата майка просто гледа по-далеч от вас и престана да ви уговаря, защото вие не я слушате.

– Аз ще отида при краля! – извика той.

– Тъкмо се канех да ви предложа същото. Сега чакам негово величество, той винаги ме посещава по това време.

Още не беше завършила, когато Филип чу шум от отваряща се врата в съседната стая и бързите стъпки на краля. Принцът се изплаши и избяга през страничната врата, оставяйки майка си сама. Ана Австрийска се закикоти и продължи да се смее до влизането на краля.

Като грижовен син Л людовик идваше да се осведоми за здравето

на майка си. Освен това трябваше да ѝ съобщи, че приготовленията за заминаването за Фонтенбло са завършени.

Чувайки смеха ѝ, той се успокои и сам се засмя.

Ана го взе за ръка и весело каза:

– Знаете ли, ужасно се гордея, че съм испанка.

– Защо, ваше величество?

– Защото испанките са по-добри от англичанките.

– Не ви разбирам.

– Кажете, откакто сте се оженили, случвало ли ви се е да упреквате кралицата?

– Нито веднъж.

– А мина доста време от сватбата ви. Вашият брат е женен от две седмици...

– И какво?

– Вече втори път се оплаква от принцесата.

– Как, пак ли Бъкингам?

– Не, сега Гиш.

– Значи принцесата е голяма кокетка.

– Боя се, че е така.

– Бедното братче!

– Виждам, че прощавате кокетството.

– Когато става въпрос за принцесата, прощavam, тъй като по природа тя не е кокетлива.

– Може би, но вашият брат от това губи ума си.

– Какво иска?

– Кани се да удави Гиш.

– Колко жестоко!

– Не се смейте. Той действително е отчаян. Измислете нещо.

– С удоволствие ще направя всичко, за да спася Гиш.

– Ако ви чуе брат ви, ще направи заговор против вас, както чичо ви против баща ви.

– Не, Филип ме обича и аз го обичам. Няма да се караме с него. Но какво ще стане?

– Трябва да забраните на принцесата да кокетничи, а на Гиш да я ухажда.

– Само това! Брат ми има много високо мнение за кралската власт... шега ли е да промениш характера на жена! На мъж както и да е...

– Какво мислите да правите?

– Гиш е благоразумен човек. Ще го убедя сам.

– А принцесата?

– С нея ще бъде по-трудно. Тук думите не са достатъчни. Ще трябва да съчиня цяла проповед.

– Трябва да се побърза.

– Обещавам да направя всичко възможно. Но днес следобед има репетиция на балета. Може да се възползвам.

– Ще проповядвате, танцувайки?

– Да, майко.

– Обещавате ли да я върнете в правия път?

– Ще изкореня ереста с убеждение или с огън.

– На добър час! Само не ме намесвайте в тази работа. Принцесата не би ми простила за нищо на света. Аз съм свежърва и трябва да съм в добри отношения със снаха си.

– Госпожо, кралят ще поеме всичко върху себе си. Знаете ли, аз размислих. По-добре да ида сега и да поговоря с нея.

– Това е прекалено тържествено.

– Какво от това? За проповедта е нужна тържественост. Цигулките могат да заглушат половината от доводите ми. Освен това трябва да попреча на брат ми да осъществи свирепите си замисли. Принцесата у дома ли е?

– Мисля, че да.

– Какви са главните точки на обвинението?

– С две думи: вечно музика... постоянни посещения на Гиш... Подозрение, че се крият от съпруга...

– Доказателства?

– Никакви.

– Добре. Тръгвам.

Кралят прецени в огледалото своя параден костюм и бледото си лице, по-красиво от всякога.

– Принцът пак ли се сърди и се крие?

– Да, огънят и водата не бягат така стремително един от друг, както тези двамата.

– Майко, целувам ви ръцете, най-красивите във Франция.

– Желая ви успех, господине... Бъдете миротворец.

– Аз не прибягвам до пратеници, значи ще успея – отвърна Людовик.

Той излезе със смях и през цялото време оправяше ту костюма, ту перуката си.

Глава четиринадесета ПОСРЕДНИКЪТ

Когато кралят се появи у принцесата, всички усетиха най-голямо безпокойство. Надвисваше буря и Дьо Лорен, сновейки из групата придворни, с оживление и радост виждаше и оценяваше първите ѝ признаци. Както предвещаваше Ана Австрийска, присъствието на краля придаде на събитието тържествен характер.

В тези времена, през 1662 година, скарването между брата на краля и съпругата му и намесата на краля в семейните работи бяха немаловажно събитие. Не беше за учудване, че най-смелите хора, които бяха около Дьо Гиш, се разбягаха в ужас на всички страни. Самият граф, поддал се на общата паника, се уедини в дома си.

Колкото и да беше зает кралят с предстоящата задача, това не му попречи да огледа с око на познавач двата реда млади красиви придворни дами, които се бяха построили в галерията и скромно бяха свели очи пред него.

Всички се изчервяваха, почувствали върху себе си кралския поглед. Само една от тях, с дълги копринени коси и нежна кожа, побледня и се олюля, макар че приятелката ѝ я подпираше с лакът. Беше Ла Валиер, която, подкрепена по този начин от Монтале, вече не страдаше от липса на храброст.

Кралят се огледа неволно. Всички глави, които се бяха изправили, веднага се сведоха. Само русата главичка на Дьо ла Валиер остана изправена. Сякаш всичките ѝ сили се бяха изчерпали.

Влизайки при принцесата, Людовик я завари полулегнала на възглавниците. Тя стана и направи дълбок реверанс, измърморвайки няколко думи за честта, която ѝ оказват. След това седна, но явно беше, че слабостта и безсилието, което показваше, са изкуствени, тъй като по бузите ѝ играете очарователна руменина, а очите ѝ, леко зачервени от пролетите неотдавна сълзи, заблестяха още по-силно.

Кралят седна и благодарение на своята наблюдателност забеляза следите от безпорядък в стаята и от вълнение – по лицето на снаха си. Той си придаде весел и безгрижен вид.

– Мила сестро – каза той, – в колко часа ще започне репетицията на балета?

Принцесата бавно и грациозно поклати очарователната си главичка.

– Ах, господарю – каза тя, – бъдете милостив, извинете ме този път.

Току-що се канех да ви съобщя, че не съм в състояние да участвам в репетициите.

– Как? – учуди се кралят. – Нима не сте добре?

– Да, господарю.

– Тогава ще повикам лекаря.

– Не, лекарите са безсилни против моята болест.

– Вие ме плашите.

– Господарю, искам да ви помоля за разрешение да се върна в Англия.

Кралят се учудваше все повече.

– В Англия! Какво говорите, сестро моя!

– Принудена съм да моля за това – решително каза внучката на Хенрих IV.

Прекрасните ѝ черни очи засвяткаха.

– Много ми е тъжно, че се обръщам с такава молба към ваше величество. Но аз съм много нещастна в този двор. Искам да се върна в родината си.

– Сестро, сестро!

Кралят се приближи до нея.

– Изслушайте ме, господарю – продължаваше младата жена, малко по малко завладяваща събеседника с красотата си. – Аз съм свикнала да страдам. Още в ранно детство съм била пренебрегвана и унижавана. О, не възразявайте, господарю! – рече тя с усмивка.

Кралят се изчерви.

– Искам да кажа, че Бог ме е създал на този свят за това. Мен, дъщерята на могъщ крал, но както той е лишил баща ми от живот, така е могъл да ме лиши от гордостта ми. Аз много страдах и причиних с това големи страдания на майка си. Но дадох клетва, че ако достигна някога независимо положение, макар и положението на обикновена жена, изкарваща с ръцете си насъщния, няма да търпя унижение! Това време настъпи. Достигнах положението, принадлежащо ми по рождение. Приближих се до трона. Аз мислех, че като се омъжа за френски принц, ще намеря у него родственик, приятел, равен, но виждам, че съм намерила само господар. Това ме възмушава, господарю. Майка ми нищо не знае за това. Вас, когото така обичам и почитам...

Кралят трепна. Нито един женски глас досега не го беше вълнувал така.

– Вие, господарю, знаете всичко, след като сте дошъл тук. Може би ще ме разберете. Ако не бяхте дошъл, аз сама щях да дойда при вас.

Искам да ми позволят да замина. Надявам се, вие сте толкова деликатен, че ще ме разберете и ще ме покровителствате.

– Сестро, сестро! – кралят се беше объркал от този стремителен натиск. – Помислили ли сте за последствията от тази крачка?

– Господарю, не мисля за нищо, просто се подчинявам на чувствата си. Нападат ме и аз инстинктивно се защитавам.

– Но какво са ви сторили? Кажете, моля ви!

Както виждаме, принцесата прибегна до обичайния женски трик – от обвиняема се превърна в обвинител. Този трик е неоспорим признак за вина, но жените винаги умеят да извлекат от него изгода.

Кралят дори не забеляза, че въпросът, с който беше дошъл: „Какво сте направили на брат ми?“ се превърна в „Какво са ви сторили?“

– Какво са ми сторили? – повтори принцесата. – О, господарю, трябва да си жена, за да го почувстваш! Накараха ме да лея сълзи.

Тя избърса замъглените си очи със своето бисернобяло пръстче и отново започна да плаче.

– Сестро моя, успокойте се, умолявам ви – каза кралят, доближавайки се до нея и хващайки влажната и трепереща ръчица.

– Господарю, първо ме лишиха от моя брат. Милорд Бъкингам беше приятен и весел гост, мой сънародник, познаващ всичките ми навици, приятел, с когото в кръга на останалите наши близки сме прекарвали толкова щастливи дни в моя чуден парк Сент-Джеймс.

– Но той беше влюбен във вас, сестро!

– Празен повод! Какво значение има – каза тя със сериозен тон – влюбен ли е бил в мен Бъкингам или не? Нима за мен е опасен влюбеният?... Ах, господарю, далеч не е достатъчно мъжът да бъде влюбен...

Тя се усмихва толкова нежно, така ласкаво, че сърцето на краля отначало заби учестено, но после се успокои.

– Позволете, но нали брат ми ревнуваше? – прекъсна я кралят.

– Добре, разбирам. Това е повод... Той ревнуваше и Бъкингам беше изгонен.

– Защо изгонен?

– Е, отдалечен, отстранен, уволнен, наречете го както искате, господарю. Така или иначе, един от първите благородници на Европа беше принуден да напусне френския двор на Людовик XIV като селски ерген, заради някакъв поглед или букет цветя. Това е недостойно за този най-галантен двор... Извинете, господарю, забравих, че като казвам това, посягам на вашата върховна власт.

– Повявайте ми, сестро, съвсем не аз отдалечих херцог

Бъкингам... Той ми е много симпатичен.

– Не вие? – ловко подхвана принцесата. – Толкова по-добре!

Тя така съумя да подчертае думите по-добре, сякаш искаше да каже по-зле. Настъпи дълго мълчание.

След това принцесата отново заговори:

– И така, господин Бъкингам замина... сега знам защо е бил отдалечен и от кого... струваше ми се, че най-после ще настъпи спокойствие, но не... принцът намира нов предлог. И ето...

– И ето – оживено каза кралят, – появява се друг. Неща съвсем естествени. Вие сте красива и винаги ще бъдете обичана.

– В такъв случай – извика принцесата, – около мен винаги ще бъде пустиня. О, аз знам, че това искат и това ми готвят. Но не, предпочитам да се върна в Лондон. Там ме познават и ценят. Там няма да се страхувам, че моите приятели ще бъдат наричани мои любовници. Ха, какво недостойно подозрение! Принцът загуби в моите очи целия си престиж, след като видях в него тиранина.

– Престанете, успокойте се! Цялата вина на моя брат е в това, че ви обича.

– Обича ме? Принцът ме обича? Ах, господарю!... Хенриета гръмко се разсмя.

– Принцът никога няма да обикне жена! – каза тя. – Принцът прекалено много обича себе си. Не, за мое голямо нещастие, принцът принадлежи към най-лошия вид ревнивци: той ревнува, без да обича.

– Признайте си – каза кралят, който чувстваше явна възбуда от този вълнуващ разговор, – признайте си, че Гиш ви обича.

– Ах, господарю, аз наистина не знам!

– Вие трябва да сте го видели. Влюбеният винаги се издава.

– Господин Дьо Гиш с нищо не се е издал.

– Сестро, сестро, твърде усърдно защитавате господин Дьо Гиш.

– Аз? Бог да ви е на помощ, господарю, остава само и вие да започнете да ме подозирате.

– Не, не, принцесо – живо възрази кралят, – не се огорчавайте, не плачете! Успокойте се, моля ви.

Тя плачеше и по ръцете ѝ се стичаха едри сълзи. Кралят започна да ги изсушава с целувки.

Принцесата го погледна толкова тъжно и нежно, че Людовик беше улучен право в сърцето.

– Значи не изпитвате никакви чувства към Дьо Гиш? – попита той с безпокойство, което никак не подходеше на ролята му на посредник.

– Никакви, абсолютно никакви.

– Значи, мога да успокоя брат си.

– Ах, господарю, той с нищо не може да бъде успокоен. Не му вярвайте, че ревнува. Той просто се е наслушал на лоши съвети. Характерът му е такъв. Неспokoен.

– Когато нещата ви засягат, нормално е да бъдете неспокоен. Принцесата наведе очи и замълча. Кралят също. Той все още държеше ръката ѝ.

Както се стори на двамата, това мълчание трая цяла вечност.

Принцесата внимателно освободи ръката си. Тя беше уверена в победата. Битката беше спечелена.

– Принцът се оплаква – плахо каза кралят, – че вие предпочитате компанията на другите пред неговата.

– Господарю, принцът само се гледа в огледалото и заедно с кавалера Дьо Лорен измисля интриги против жените. Наблюдавайте го сам, господарю.

– Добре, ще го наблюдавам. Но какъв отговор да му предам?

– Отговор? Моето заминаване!

– Пак повтаряте тази дума! – невнимателно възкликна кралят, сякаш десетминутният разговор задължително трябваше да промени намеренията на принцесата.

– Господарю, аз не мога да бъда щастлива тук! – каза тя. – Господин Дьо Гиш пречи на принца. Какво, и него ли ще изгонят?

– Ако е необходимо, защо не? – каза с усмивка Людовик XIV.

– А след господин Дьо Гиш... за когото ще съжалявам, предупреждавам ви, господарю...

– Ще съжалявате за него?

– Няма съмнение. Той е любезен, различен е, отнася се към мен приятелски.

– Знаете ли, ако брат ми ви слушаше – каза леко засегнат кралят, то аз не бих се заел да ви помирявам, дори не бих опитал.

– Господарю, можете ли да попречите на принца да ме ревнува от първия срещнат? А господин Дьо Гиш съвсем не е първият срещнат.

– Пак! Предупреждавам ви, че и аз като добър брат ще се изпълня с предубеждение към господин Дьо Гиш.

– Ах, господарю, ах! – каза принцесата. – Умолявам ви, не се заразявайте нито от симпатиите, нито от предубежденията на принца. Оставете си крал. Така ще бъде по-добре за всички.

– Вие сте очарователна присмехулица, сестро, и аз разбирам защо

дори тези, на които се смеете, ви обожават.

– Затова ли, господарю, вие, когото избрах за свой защитник, се каните да преминете на страната на моите преследвачи?

– Аз? Ваш преследвач! Опазил ме бог!

– В такъв случай – тъжно продължи тя, – изпълнете молбата ми.

Пуснете ме в Англия.

– Не, никога! – възкликна Людовик XIV.

– Значи тук съм пленница?

– Да, вие сте в плен на Франция.

– Какво да правя тогава?

– Ще ви кажа.

– Слушам ви, ваше величество.

– Вместо да се оградите с вятърничави приятели... вместо да ни смущавате с вашата самота, бъдете винаги с нас, да живеем като дружно семейство. Не ще и дума, господин Дьо Гиш е много любезен кавалер, но ние, макар че нямаме неговия ум...

– Господарю, защо е тази скромност?

– Не, казвам истината. Можеш да бъдеш крал и в същото време да разбираш, че имаш по-малко шансове да се харесаш, отколкото този или онзи придворен.

– Готова съм да се закълна, господарю, че вие не вярвате на нито една дума, казана от вас.

Кралят я погледна нежно.

– Можете ли да ми обещаете да не прекарвате времето си във вашата стая с чужди хора и да ни подарите свободното си време? Искате ли да подпишем настъпателен и отбранителен съюз против общия враг?

– Да, господарю. Но вие верен съюзник ли сте?

– Ще видите.

– Откога започва нашият съюз?

– От днес.

– Аз сама ще съставя договора!

– Добре.

– А вие ще подпишете ли?

– Без да го чета.

– Ако е така, господарю, обещавам ви чудеса. Вие сте светилото на двора и когато се появите на нашия небосклон...

– Е?...

– Всичко ще засияе.

– О, принцесо, принцесо! – възкликна Людовик. – Вие знаете, че

слънцето сте вие. Наистина, аз го избрах за своя емблема, но това е само символ.

– Господарю, вие хвалите вашата съюзнаца, значи се каните да я измамите – каза принцесата, заплашвайки краля с тънкото си пръстче.

– Как! Считате, че ви мамя, уверявайки ви в своята дружба?

– Да.

– А какво ви кара да се съмнявате?

– Едно нещо.

– Едно-единствено?

– Да.

– Какво е то? Ще бъда нещастен, ако не бих могъл да се справя с едно-единствено нещо.

– Това нещо не е във ваша власт, господарю, то е по-силно дори от Господ Бог.

– Какво е то?

– Миналото.

– Не ви разбирам, принцесо – каза кралят именно защото прекрасно беше разбрал.

Принцесата го хвана за ръка.

– Господарю – усмихна се тя, – аз имах нещастieto толкова дълго да не ви се харесвам, че често си задавам въпроса, как можяхте да ме изберете за своя снаха.

– Вие не сте ми харесвали?

– Хайде, не отричайте!

– Позволете!

– Не, не, аз помня добре.

– Нашият съюз започва от тази минута! – възкликна кралят с истинска жар. – Да не си спомняме за миналото нито вие, нито аз. Пред моите очи е само настоящето. Ето го. Вижте!

Той отведе принцесата до огледалото и в него се отрази румена красавица, пред която не би устоял дори светец.

– Но все пак аз се боя – прошепна тя, – че нашият съюз няма да бъде здрав.

– Искате ли да положим клетва? – попита кралят, възбуден от начина, по който се развиваше техният разговор.

– О, не бих се отказала от клетва – каза принцесата. – С нея нещата ще бъдат по-истински!

Кралят превеи коляно, а тя с усмивка, която не можеха да опишат нито художник, нито поет, му подаде двете си ръце, към които той

притисна разгорещеното си лице. И на двамата не достигаха думи.

Кралят почувства, че принцесата издърпва ръцете си, които леко го погалиха по бузите. Той веднага стана и излезе от стаята.

В очите на придворните се хвърли неговата ярка руменина и те си направиха извода, че сцената е била бурна. Но кавалерът Дьо Лорен побърза да забележи:

– Успокойте се, господа! Когато негово величество е разгневен, той побледнява!

Глава петнадесета СЪВЕТНИЦИТЕ

Кралят си тръгна от принцесата възбуден по неизвестна за самия него причина. Наистина, необяснимо е как понякога се запалва тайната игра на симпатия между две същества без всякаква причина, как се залюбват сърцата, останали много години равнодушни едно към друго.

Защо Людовик по-рано почти мразеше принцесата? Защо сега той намираще същата тази жена толкова красива, толкова желана? Защо принцесата, увлечена по друг цяла седмица, сега оказваше такова внимание на краля?

Людовик нямаше намерение да прелъстява принцесата. Възлите, свързващи я с брат му, бяха или му се виждаха непреодолима преграда. Той беше твърде далеч от тази преграда, за да забележи нейното съществуване. Намирайки се във властта на страстите, които си играят с нас, никой не може да каже къде ще спре, дори този, който предварително е пресметнал всички вероятности за успех или падение. Що се касае до принцесата, не беше трудно да се разбере нейното влечение към краля. Тя беше млада, кокетна и трескаво търсеше поклонници. Беше една от онези страстни, неудържими натури, които на сцената са готови да минат по разпалени въглени, само и само да предизвикат аплодисменти и възторг сред публиката.

Следователно нямаше нищо чудно, че в своето движение напред тя премина последователно от Бъкингъм към Дьо Гиш, превъзхождащ херцога по достойнство, което така ценят жените. Нямаше нищо особено в това, че тя жадуваше за възхищението на краля, който беше не само пръв по положение в своето кралство, но и действително беше един от най-умните и обаятелни хора.

За обяснение на внезапно избухналите чувства на Людовик към

снаха му психологията би привела вместо доводи някакви баналности, а биологията би се насочила към тайното влечение на телата. Принцесата имаше прелестни черни очи. Людовик имаше сини. Тя беше весела и експанзивна, той – скритен и подвластен на меланхолия. На случая беше угодно те да се сблъскат за първи път на почвата на общата заинтересованост в разрешението на семеен конфликт. При своето съприкосновение тези две противоположни натури избухнаха. Людовик се прибра при себе си убеден, че принцесата е най-обаятелната жена на света. Принцесата, останала сама, мислеше с възторг за неотразимото впечатление, което беше направила на краля.

Но докато нейното чувство оставаше пасивно, при него то се проявяваше бурно. Людовик беше млад и лесно се възпламеняваше. Освен това той не се съобразяваше с никакви прегради, когато искаше да осъществи желанието си.

Кралят съобщи на принца, че всичко е уредено, принцесата изпитва към него пълно уважение и най-искрена привързаност, но има горд и недоверчив характер и би трябвало да се щади нейното самолюбие. Принцът му възрази със своя обичаен кисело-сладникав тон, че той не може да си обясни самолюбието на жена, която не постъпва съвсем безупречно, и че въобще най-пострадалият човек в този спор е безспорно той, принцът.

Кралят му отвърна с твърде рязък тон колко близко до сърцето си е приел интересите на своята снаха:

– Принцесата, слава Богу, е въвн от подозрение.

– От страна на другите, да, съгласен съм – каза принцът, – но аз говоря за себе си.

– И на вас, брате мой, ще кажа – продължи кралят, – че поведението на принцесата не заслужава вашето порицание. Да, разбира се, тя е млада жена, може би разсеяна и дори странна, но дълбоко в душата си е благородна. Английският характер не винаги добре е бил разбран във Франция. Свободата на английските нрави нерядко учудва тези, които не знаят каква душевна чистота лежи в тяхната основа.

– Какво пък – каза принцът, започвайки да се дразни все повече и повече, – след като ваше величество опрощава греховете на моята съпруга, която аз обвинявам, то е съвсем естествено тя да е невинна и на мен ми остава само да си замълча.

– Послушайте, братко – горещо възрази кралят, чиято съвест му нашепваше, че принцът не греши напълно, – послушайте, братко, всичко, което правя и говоря, е в името на вашето щастие. Узнах, че сте се

оплаквали от липса на доверие и внимание от страна на принцесата, и не бих искал това безпокойство да продължава. Мой дълг е да охранявам щастието на вашето семейство, както и това на най-нищожния от моите поданици. С голямо удоволствие се убедих, че се тревожите напразно.

– Значи ваше величество се е убедил в невинността на принцесата – продължи принцът сякаш водеше разпит. Той упорито гледаше брат си. – Аз се прекланям пред кралската мъдрост, но убеден ли сте в невинността на предизвикалите скандала, от който се оплаквам?

– Вие сте прав, братко – каза кралят. – Ще помисля върху това.

Тези думи съдържаха в себе си утешение и заповед. Принцът разбра и се отдалечи.

Людовик отново отиде при майка си. Разговорът с неговия брат не го удовлетвори и той чувстваше необходимост да получи по-пълно оправдание на своята постъпка.

Ана Австрийска не беше толкова снизходителна към господин Дьо Гиш, както към херцог Бъкингам. Още от първите думи тя видя, че Людовик не е склонен към осъждане. Тогава тя сама заговори със суров тон. Това беше една от обичайните клопки на кралицата, когато искаше да узнае истината. Людовик обаче отдавна беше излязъл от детската възраст. Почти година откак бе станал крал и вече се беше научил да се преструва.

Слушайки внимателно Ана Австрийска, по някои нейни изразителни погледи и ловки намеци той се убеди, че тя ако не отгатва, то поне подозира слабостта му към принцесата. От всичките му помощници Ана Австрийска беше най-полезният, а от всички врагове – най-опасният.

Тогава Людовик смени тактиката. Той обвини принцесата, оправда принца и спокойно изслуша всичко, което майка му говореше за Дьо Гиш, както изслушваше преди речите ѝ за Бъкингам. Той си тръгна от нея, когато тя напълно се увери, че е удържала пълна победа над него.

Вечерта всички придворни се събраха на репетицията на балета.

В това време бедният Дьо Гиш имаше няколко посетители. От един той се боеше. Това беше кавалерът Дьо Лорен. Видът му беше съвсем успокояващ. По неговите думи принцът се намирал в прекрасно настроение, така че можело да се мисли, че на съпружеския хоризонт няма ни най-малко облаче. И въобще принцът съвсем не е злопаметен. Както каза с лека ръка кавалерът Дьо Лорен, от едно време се е считало, че от двамата синове на Людовик XIII принцът е този, който е наследил характера на баща си – нерешителен, колебаещ се, с пориви на доброта от

време на време, лош в основата си, но безвреден за приятелите си.

Дьо Лорен ободряваше Дьо Гиш, като се опитваше да му докаже, че принцесата скоро ще надделее над съпруга си, а който има влияние върху нея, ще може да влияе и върху принца.

Дьо Гиш, който беше предпазлив и недоверчив човек, отвърна:

– Възможно е, кавалере, но аз считам принцесата за много опасна.

– С какво?

– Тя е забелязала, че принцът не се увлича много по жените...

– Това е вярно – смеейки се, каза кавалерът Дьо Лорен.

– Затова принцесата може да избере първия срещнат, за да възбуди ревност у мъжа си и да си го възвърне.

– Каква дълбока мисъл! – възкликна кавалерът.

– Но колко е вярна! – каза Дьо Гиш.

И единият, и другият не казаха това, което мислеха. Дьо Гиш, обвинявайки принцесата, мислено ѝ искаше прошка. Кавалерът се учудваше от дълбочината на мисълта на Дьо Гиш и го влечеше към пропастта.

Тогавя Дьо Гиш направо го запита какви последствия е имало от сцената сутринта и особено от сцената по време на обедя.

– Вече ви казах, всички се смяха, а принцът най-много.

– Но на мене ми казаха, че принцесата е била посетена от краля.

– Какво чудно има? Само принцесата не се смееше и кралят отиде да я развесели.

– И какво?

– Нищо не се е променило, всичко е както обикновено.

– Ще има ли репетиция на балета тази вечер?

– Разбира се.

– Уверен ли сте в това?

– Напълно.

В този момент в стаята със загрижен вид влезе Раул. Виждайки го, кавалерът, който изпитваше към него, както към всеки благороден човек, тайна омраза, стана от мястото си.

– И така, значи ме съветвате?... – обърна се Дьо Гиш към кавалера.

– Съветвам ви да спите спокойно, скъпи графе.

– А аз ще ви дам съвсем противоположен съвет, Дьо Гиш каза Раул.

– Какъв, приятелю?

– Да възседнете коня и да заминете в едно от вашите именя. А там можете да последвате съвета на кавалера и да спите колкото искате.

– Как да заминее? – възкликна Дьо Лорен, преструвайки се на учуден. – Защо му е на Дьо Гиш да заминава?

– Защото вие не може да не знаете, че всички само за това говорят, за сцената, която се е разиграла между принца и Дьо Гиш.

Графът побледня.

– Никой нищо не говори – отвърна кавалерът, – никой. Вие лошо сте осведомен, господин Дьо Бражелон.

– Напротив, уважаеми господине, много добре съм осведомен и давам на Дьо Гиш приятелски съвет.

По време на този спор обърканият до известна степен граф поглеждале ту единия, ту другия си съветник. Той инстинктивно чувстваше, че в този момент се разиграва нещо, което ще окаже влияние върху него за цял живот.

– Не е ли истина – обърна се кавалерът към Дьо Гиш, – не е ли истина, че сцената не беше чак толкова бурна, колкото си мисли господин Дьо Бражелон, който впрочем не присъстваше?

– Работата не е в това – настоя Раул, – дали е била бурна или не, тъй като аз не говоря за самата сцена, а за последствията от нея. Знам, че принцът е заплашвал, и знам, че принцесата е плакала.

– Принцесата е плакала? – извика Дьо Гиш, пляскайки с ръце.

– Така ли! – смеейки се, подхвана кавалерът. – Такива подробности не са ми известни. Явно вие по-добре от мен сте информиран, господин Дьо Бражелон.

– Именно защото съм по-добре информиран, кавалере, настоявам Дьо Гиш да замине.

– Извинете, че ви противореча, господин виконт, но още веднъж ви повтарям, че от това заминаване няма никаква нужда.

– Заминаването е необходимо.

– Почакай! Защо пък изведнъж да заминавам?

– А кралят? Кралят?

– Кралят? – възкликна Дьо Гиш.

– Предупреждавам те, че кралят е взел присърце тази работа.

– Стига! – успокояващо каза кавалерът. – Кралят обича Дьо Гиш и особено неговия баща. Помислете, ако графът замине, това ще изглежда като признание, че действително е заслужил порицание. Ако човек се крие, значи е виновен или се страхува.

– Не се страхува, а му е неприятно като на всеки човек, когото напразно обвиняват – каза Бражелон. – Да придадем именно такъв вид на неговото заминаване. Това много лесно може да се направи. Ще разкажете, че двамата сме положили всички усилия, за да го задържим, а и вие, кавалере, всъщност го задържате. Да, Дьо Гиш, вие в нищо не сте

виновен. Днешната сцена ви е засегнала. Това е всичко. Наистина, тръгвайте.

– Не, Дьо Гиш, останете – убеждаваше го кавалерът, – останете именно защото не сте виновен, както казва виконтът. Извинете ме, господин Дьо Бражелон, че не съм съгласен с вас.

– Няма защо, уважаеми господине, но забележете, че изгнанието, на което господин Дьо Гиш ще се подложи, няма да трае дълго. Той ще се върне, когато реши, и ще бъде посрещнат с усмивки, а гневът на краля може да предизвика такава буря, че краят е трудно да се предвиди.

Дьо Лорен се усмихна.

– Нали това искам – прошепна той, свивайки рамене.

Последното движение не се изплъзна от графа. Той се опасяваше, че ако напусне двора, другите могат да го сметнат за страхливост.

– Не, не! – викна той. – Решено е. Оставам, Бражелон.

– Обръщам се към теб като пророк! – тъжно каза Раул. – Тежко ти, Дьо Гиш, тежко ти!

– Аз също съм пророк, но не на нещастие. Напротив, настойчиво ви повтарям, графе, останете!

– Значи вие сте уверен, че днешната репетиция на балета не е отменена? – попита графът.

– Напълно съм уверен.

– Виждаш ли, Раул – каза Дьо Гиш, стараяйки се да се усмихне, – виждаш сам, че нашият двор не е готов за война, след като с такова усърдие се готви за танци. Признай си, че е така, Раул.

Той тъжно поклати глава.

– Няма какво повече да кажа.

– Но в края на краищата – попита кавалерът, мъчейки се да узнае от какви източници черпи Раул сведенията, чиято точност вътрешно си признаваше дори самият той, – казвате, че сте добре информиран, господин виконт, дори по-добре от мен, най-близкия човек до принца. Как е станало това?

– Ваша милост – отвърна Раул, – прекланям се пред това заявление. Да, вие трябва да сте великолепно информиран и като човек на честта да сте неспособен да кажете нещо друго освен това, което знаете. Вие не можете да говорите иначе, освен каквото мислите. Аз млъквам, признавам се за победен и ви отстъпвам бойното поле.

С вид на човек, който иска да си почине, той седна в широкото кресло, докато графът викаше прислугата, за да се облече.

Дьо Лорен трябваше да си тръгва, но се боеше Раул, след като

остане насаме с Дьо Гиш, да не го разубеди. Затова той хвърли в боя последното си оръжие:

– Принцесата днес ще бъде ослепителна. За първи път ще се покаже в костюма на Помона.

– Ах, наистина! – възкликна графът.

– Да, да – продължи Дьо Лорен, – тя вече се разпореди. А знаете ли, господин Дьо Бражелон, че ролята на Пролетта е взел за себе си самият крал?

– Ще бъде възхитително – зарадва се Дьо Гиш – и това струва ми се, е най-важната причина да остана. Аз изпълнявам ролята на Вертумен и танцувам с принцесата, така че без разрешението на краля не бих могъл да тръгна. Моето заминаване ще разстрои балета.

– Аз изпълнявам ролята на обикновен фавън – каза кавалерът. – Лош танцор съм и краката ми са криви. Довиждане, господа. Не забравяйте, графе, кошницата с плодове, които трябва да поднесете на Помона.

– Няма да забравя, бъдете спокоен – увери го възхитеният граф.

– Сега мога да съм сигурен, че няма да замине – каза на себе си кавалерът, излизайки от стаята.

Когато Дьо Лорен си тръгна, Раул дори не се опита да разубеждава приятеля си, чувствайки, че всичко е напразно.

– Графе – промълви той с печален, мелодичен глас, – подавате се на опасна страст. Познавам ви. Вие сте човек на крайностите, а и тази, която обичате, също... Добре, да предположим за минута, че тя ви залюби...

– О, никога! – възкликна Дьо Гиш.

– Защо никога?

– Защото би било ужасно нещастие за двама ни.

– Тогава, приятелю мой, вместо да ви считам за непредпазлив, позволете ми да мисля, че сте просто безумец.

– Защо?

– Уверен ли сте, че нищо няма да търсите от тази, която обичате?

– О, да, напълно съм уверен!

– Тогава обичайте я отдалеч.

– Как отдалеч?

– Така. Не е ли все едно дали е тук или не, след като нищо не искате от нея? Обичайте портрета и или някаква вещ, дадена за спомен.

– Раул!

– Обичайте сянката, мечтата, химерата, обичайте любовта... защо

се обръщате?... Аз млъквам, идват лакеите ви. В щастие и нещастие винаги можете да разчитате на мен, Дьо Гиш.

– О, аз съм уверен в това!

– Това е всичко, което исках да ви кажа. Наконтете се добре, Дьо Гиш, бъдете красавец. Прощавайте!

– Нима няма да дойдете на репетицията на балета, виконт?

– Не, трябва да направя още едно посещение. Е, прегърнете ме и довиждане.

Събирането беше определено да се състои в покоите на краля.

Явиха се двете кралици, принцесата, няколко придворни дами и кавалери. Цялото това общество в очакване на танците беше заето с разговор, както беше прието в тези времена.

Въпреки твърдението на кавалера Дьо Лорен, нито една от дамите не беше в празничен костюм, но всички имаха богати облекла, рисувани от различни художници за балета на полубоговете. Така наричаха кралетите и кралиците, чийто пантеон беше Фонтенбло.

Принцът донесе рисунка, на която беше изобразен в своята роля. Лицето му все още беше загрижено. Той учтиво и почтително поздрави младата кралица и майка си. Със съпругата си размени поклони доста небрежно и отдалечавайки се от нея, се завъртя рязко на токове. Този жест и студенината му бяха забелязани.

Господин Дьо Гиш възнагради принцесата за тази студенина с поглед, пълен с огън, и трябва да си признаем, принцесата му върна погледа с лихвите. Ще отбележим още, че Дьо Гиш никога не е бил толкова красив. Погледът на принцесата сякаш озари със светлина лицето на сина на маршал Дьо Грамон. Снахата на краля почувства, че над главата ѝ се събират облаци. Тя също усещаше, че в течение на този ден, при това изобилие на материал за бъдещи събития, беше несправедлива и може би дори бе предала човека, който я обичаше с такава страст и жар.

Струваше ѝ се, че беше настъпил моментът да възнагради бедния човек, с когото така жестоко се бе отнесла тази сутрин. В сърцето ѝ всичко говореше в полза на Дьо Гиш. Тя искрено го съжаляваше и това му даваше преимущество пред всички други. В сърцето ѝ не оставаше място нито за съпруга, нито за краля, нито за Бъкингам, там властваше единствено Дьо Гиш.

Наистина, принцът също изглеждаше красив, но беше невъзможно да се сравнява с графа. Всяка жена може да каже, че между красотата на любовника и красотата на съпруга има огромна разлика.

И така, след появата на принца, след това галантно и сърдечно

приветствие, адресирано до младата кралица и кралицата майка, след лекия небрежен поклон към принцесата, който бе забелязан от придворните, всичко ставаше така, че любовникът имаше предимство пред съпруга.

Принцът беше твърде знатна особа, за да забелязва такива дреболии. Твърдо усвоената мисъл за собственото превъзходство много лесно доказва непълноценността на човека, съставил си такова мнение за себе си.

Кралят влезе. Всички се опитваха да прочетат бъдещите събития по погледа на този човек, който вече започваше да властва над света.

В противовес на своя мрачен брат Людовиг целият сияеше. Поглеждаше към рисунките, които му протягаха от всички страни, хвалеше едни, отхвърляше други, с една дума – създаваше около себе си щастливци и нещастници.

Изведнъж с крайчеца на околото си той улови немия разговор с погледи между принцесата и графа.

Прехапа устна и се приближи до двете кралици.

– Ваши величества, току-що ми известиха, че във Фонтенбло всичко е готово съгласно разпорежданията ми.

По залата премина шепот, изразяващ удовлетворение. Кралят прочете по лицата на всички желание да бъдат поканени на празника.

– Аз тръгвам утре – добави той. Възцари се дълбоко мълчание.

– Моля всички присъстващи да ме придружат.

По лицата цъфнаха радостни усмивки. Само принцът остана в предишното си лошо настроение.

Един след друг към краля се приближаваха благородници, бързащи да му благодарят за поканата.

Приближи се и Дьо Гиш.

– Ах, графе – каза кралят, – не ви забелязах. Графът се поклони, а принцесата побледня.

Дьо Гиш отвори уста, за да произнесе своята благодарност.

– Графе – спря го кралят, – сега е време тъкмо за есенните посеви. Уверен съм, че вашите нормандски фермери ще се зарадвам много на пристигането ви във вашето имение.

След този жесток удар кралят обърна гръб на нещастния граф.

Сега дойде ред на Дьо Гиш да побледнее. Той направи две крачки към краля, забравяйки, че може само да отговаря на въпроси, а не да пита.

– Струва ми се, че не разбрах добре – смънка той.

Кралят обърна леко глава и му хвърли един от онези студени и пронизващи погледи, които се забиват като нож в сърцето на изпадналите в немилост хора. После произнесе бавно и разчленено:

– Казах, в имението ви.

По челото на графа изби студена пот. Пръстите му се разтвориха и изгърваха шапката.

Людовиг хвърли поглед към майка си, за да подчертае пред нея пълнотата на своята власт. Потърси с поглед брат си, за да разбере дали той е доволен от отмъщението. Накрая спря очи върху принцесата. Тя се усмихваше и разговаряше с госпожа Дьо Ноайл: или не беше чула нищо, или се правеше на незасегната.

Кавалерът Дьо Лорен също гледаше с враждебен, подобен на таран поглед.

В кабинета на краля остана само Дьо Гиш. Постепенно всички бяха излезли.

Пред очите на нещастника се мяркаха някакви сенки.

Със страшно усилие на волята той се овладя и побърза към къщи, където го очакваше Раул, овладян от мрачни предчувствия.

– Е, какво стана? – прошепна той, виждайки приятеля си да влиза с олюляваща се походка, без шапка, с блуждаещ поглед.

– Да... да... прав си... да... – едва успя да каже той. После, загубил всичките си сили, падна в креслото.

– А тя?

– Тя?! – извика нещастният младеж, вдигайки юмрук към небето. – Тя?

– А тя? – попита пак Раул.

– Смееше се.

Нещастният изгнанник се засмя и падна безчувствен на пода. Беше унищожен.

Глава шестнадесета ФОНТЕНБЛО

Вече четири дни градините на Фонтенбло бяха оживени от непрекъсващото празнично веселие. Господин Колбер беше претрупан с работа. Всяка сутрин пресмяташе нощните разходи, а през деня съставяше програми, сметки, наемаше хора, плащаше.

Господин Колбер получи четири милиона и се опитваше да ги

изразходва с разумна икономия.

Разходите за митологията го хвърляха в ужас. Всеки сатир и всяка дриада му струваха по сто ливри на ден. Костюмите струваха по триста. Всяка нощ фойерверките и илюминациите поглъщаха по сто хиляди. Отделно илюминацията на брега на изкуственото езеро излизаше тридесет хиляди ливри. Празниците изглеждаха великолепни. Колбер не можеше да си намери място от радост.

По всяко време на деня и нощта можеше да се види как кралят и принцесата тръгват на лов или устройват приеми за някакви измислени персонажи, които без умора изобретяваха в продължение на две седмици и в които се проявяваха блестящият ум на принцесата и щедростта на краля.

Принцесата, която беше героиня на празника, отговаряше на притеснените речи на пратениците на някакви неизвестни народи: гараманти, скити, хиперборејци, кавказци и патагонци, които сякаш никнеха изпод земята пред нея. На всеки от тях кралят подаряваше брилянти и разни скъпи вещи.

Делегациите декламираха стихове, в които кралят беше сравняван със слънцето, а принцесата – с луната. За кралицата и за принца никой не споменаваха, сякаш кралят беше женен не за Мария-Терезия Австрийска, а за Хенриета Английска.

Щастливата двойка се държеше за ръце, разменяше неуловими ръкостискания. Младите хора на едри глътки пиеха от сладката напитка на похвалата, която се ражда от младостта, красотата, могъществото и любовта. Всички във Фонтенбло се учудваха на неочаквано придобитото от принцесата влияние върху краля. Всеки си казваше, че истинската кралица е принцесата. Действително, кралят потвърждаваше тази странна мисъл с всяка своя дума и всеки свой поглед. Той черпеше своите желания и своето вдъхновение от очите на принцесата. Опиваше се от радост, ако тя го удостоеше с усмивка.

А принцесата? Наслаждаваше ли се тя на своето могъщество, виждайки целия свят в краката си? Тя самата не можеше да си признае това, но знаеше и чувстваше едно: че няма повече никакви желания и че е съвършено щастлива. Всичко това ставаше по волята на краля и в резултат принцът, който беше второто лице в държавата, стана трето.

Сега му беше още по-зле от времето, когато музикантите на Дьо Гиш свиреха при принцесата. Тогава поне можеше да излее яда си върху виновника. Изгонвайки врага си обаче, благодарение на съюза с краля, той почувства върху плещите си бreme, което беше далеч по-тежко от

предишното.

Всяка нощ принцесата се прибираше напълно изтощена. Езда, къпане в Сена, спектакли, обеда под дърветата, балове на брега на големия канал, концерти. Всичко това можеше да повали дори един здрав швейцарец, а какво остава за тази слаба, нежна жена.

Нека предположим, че що се отнася до танците, разходките, концертите, жените са по-издържливи от най-якия мъж. Но женските сили също са ограничени. Що се отнася до принца, то той не виждаше принцесата дори по време на вечеря. На нея ѝ бяха отредили стаи в кралския павилион заедно с младата кралица и кралицата майка.

Разбира се, кавалерът Дьо Лорен не го напускаше и вливаше по капка отрова в пресните му рани.

След заминаването на Дьо Гиш принцът се развесели и разцъфтя, но трите дни престой във Фонтенбло отново го хвърляха в меланхолия.

Веднъж, когато посвещаваше повече от обикновеното внимание на своя тоалет, си спомни, че за този ден няма никаква програма. Реши да събере своя двор и да заведе принцесата да вечерят в Мор, където имаше прекрасен извънградски дом.

С това намерение той тръгна към кралския павилион и беше много учуден, не намирайки там жива душа. Лявата врата водеше към стаите на принцесата, а дясната – към покоите на младата кралица.

В стаята на жена си узна от шивачката, която работеше там, че в единадесет часа всички са тръгнали да се къпят в Сена и че тази разходка се е превърнала в истински празник, а придворните екипажи чакат пред вратите на парка.

„Чудесна идея! – помисли принцът. – Жегата е ужасна и аз сам с удоволствие бих се изкъпал.“

Той потърси около себе си хора. Но нямаше никого наоколо. Тръгна към навеса за карета. Там някакъв коняр му каза, че нямало нито една карета и никакъв екипаж. Тогава той нареди да оседлят два коня, един за него, другия за камердинера. Конярят учтиво му отвърна, че няма и коне.

Принцът, побледнял от гняв, се отпрати отново към кралския павилион и стигна до самата молитвена стая на Ана Австрийска.

През полуотворената врата видя снаха си на колене пред кралицата майка. Доколкото можеше да види, младата жена плачеше горчиво.

Кралиците не го виждаха и не го чуваха.

Той застана до вратите и започна да подслушва. Това печално зрелище събуждаше любопитството му.

Младата кралица се оплакваше през сълзи:

– Да, кралят ме пренебрегва, изцяло е погълнат от удоволствия, в които аз не взимам никакво участие.

– Търпение, търпение, дъще моя – отвърна Ана Австрийска на испански и добави няколко думи, също по испански, които принцът не разбра.

Кралицата ѝ отвърна с нови оплаквания, от които принцът разбра само думата „баньос“, повтаряна многократно с израз на досада и раздражение.

„Баньос – помисли си принцът. – Това означава къпане“. Той започна да съединява в едно цяло откъслеците от дочутите думи.

Във всеки случай беше лесно да се досети, че кралицата горчиво се оплаква и че ако Ана Австрийска не можеше да я утеши, то с всички сили се опитваше да го направи.

Принцът се изплаши да не го видят и се изкашля. Двете кралици се обърнаха. Като видя принца, младата кралица бързо стана и изтри очите си.

Принцът прекалено добре познаваше придворния свят, за да задава въпроси, и прекалено добре беше усвоил правилата за приличие, за да запази мълчание, затова учтиво поздрави.

Кралицата майка му се усмихна ласкаво.

– Какво има, сине мой?

– Ами... нищо... – промърмори принцът. – Търсех.

– Кого?

– Принцесата.

– Принцесата отиде да се къпе.

– А кралят? – попита принцът с тон, който хвърли младата кралица в трепет.

– И кралят, и целият двор отидоха да се къпят – отвърна Ана Австрийска.

– А вие какво правите, господарке? – каза принцът.

– О, служа като плашило на тези, които се развличат!

– Както изглежда, и аз също! – каза принцът.

Ана Австрийска направи знак на снаха си и тя си тръгна, заливайки се в сълзи.

Принцът смръщи вежди.

– Какъв тъжен дом – каза той. – Не ви ли се струва, майко?

– Да... не... тук всеки търси развлечения.

– Това огорчава онези, за които чуждите развлечения не са по вкуса

им.

– Колко странно се изразявате, мили Филип!

– Казвам каквото мисля, майко.

– Но какво има?

– Попитайте моята снаха, която сега споделяше с вас скърбите си.

– Какви скърби?

– Нали чух. Случайно, но чух всичко. Чух как се оплаквате от знаменитите къпания на принцесата.

– Това са глупости!

– О, не, не винаги се плаче от глупост... Кралицата непрекъснато повтаряше „баньос“. Нали това значи „къпане“!

– Повтарям ви, сине мой – каза Ана Австрийска, – че вашата снаха се измъчва от детинска ревност.

– Ако това е така, госпожо – отвърна принцът, – то аз най-смирено си признавам същия грях.

– Вас също ли ви измъчва ревност заради тези къпания?

– Естествено! Кралят отива да се къпе с моята жена и не взима със себе си кралицата! Принцесата отива да се къпе с краля и не намира за необходимо да ме предупреди за това! Как би могла да бъде доволна моята снаха? Вие искате аз да съм спокоен?

– Но, мили Филип – спря го Ана Австрийска, – говорите шуротии. Вие накарахте да изгонят Бъкингам. Заради вас отпращах в изгнание господин Дьо Гиш. Не искате ли сега и краля да изгоните от Фонтенбло?

– Моите искания не отиват толкова далеко, госпожо – произнесе раздражено принцът. – Но аз сам мога да си тръгна от тук и ще го направя.

– От ревност към краля! Към вашия брат!

– Да, от ревност към краля, към моя брат!

– Знаете ли, принце – възкликна Ана Австрийска, преструвайки се на ядосана и възмутена, – започвам да мисля, че действително сте полу-дъл и решил да не ми давате мира. Тръгвам си, защото не зная какво да правя с вашите измислици.

С тези думи тя стана и излезе, оставяйки побеснелия от ярост принц.

Около минута той стоя като парализиран. Идвайки на себе си, се върна в конюшната, намери коняря и започна да иска от него карета или кон. След като получи отговор, че няма нито едното, нито другото, принцът изтръгна камшика от ръцете на нещастника и го подгони из

двора, без да обръща внимание на виковете му за помощ. Като се изтощи напълно, плувнал в пот, останал без дъх, треперейки като от треска, той се върна в стаята си, изпочупи всичкия порцелан, после се хвърли в леглото, както беше с ботуши и шпори, и завика:

– Помощ, помощ!!!

Глава седемнадесета КЪПАНЕТО

Във Валвен, под непроницаемия свод от върби, спускащи клоните си до сините вълни, стоеше лодка със стълбичка и сини перденца. Тя служеше за убежище на къпещите се Диани, приканвани от двадесетина акгеоновци, язещи на коне по брега.

Но и самата Диана, Диана срамежливата, облечена в дълга хламида, едва ли е била по-целомъдрена и по-недостъпна от младата и прекрасна като богиня принцеса. Под ловджийската туника на Диана се виждаха кръгли и бели колене. Колчанът със стрелите не можеше да скрие мургавите плещи на богинята. Бедрата ѝ бяха загърнати с дълго покривало, непроницаемо за най-нескромните и най-любопитни очи.

Когато тя се качваше по стълбичката, двадесет поети (в нейно присъствие всички ставаха поети), двадесет галопиращи по брега поети спряха своите коне и в един глас възкликнаха, че от тялото на принцесата във водите на щастливата река се стичат не капки, а истински перли.

Кралят, който разиграваше коня си в центъра на тази кавалкада, прекъсна техните излияния и се отстри, боейки се да не оскърби скромността на жената и достойнството на принцесата.

За известно време сцената опустя и на лодката се възцари тишина. По шума от стъпки, по играта на гънките, по вълните, пробягващи по завеските, можеше да се отгатне шетането на прислужничките.

Кралят с усмивка слушаше дърдоренето на придворните, но беше явно, че вниманието му е насочено другаде.

И наистина, едва звъннаха металическите халки на завеските, подавайки знак, че богинята ще се появи, когато кралят бързо обърна коня си и препусна покрай брега, давайки сигнал на всички, които имаха задължението да се присъединят към принцесата.

Пажовете се хвърлиха незабавно към конете. Пристигнаха каляските, които стояха скрити под гъстите корони на дърветата. Появи се тълпа лакеи, носачи и прислужнички, помагачи по време на къпането на

господарите си. В онова време тази тълпа беше нещо като говорещ вестник.

Тук бяха и селяните от околността, които искаха да видят краля и принцесата. За десетина минути цялата тази безпорядъчна тълпа представляваше изключително живописно зрелище.

Кралят слезе от коня и всички придворни го последваха. Той предложи ръката си на принцесата, която беше с богато обшит със сребро костюм за езда, прекрасно очертаващ изящната ѝ фигура. Влажните черни коси заобикаляха нежната бяла шия. Радост и здраве блестяха в прекрасните ѝ очи. Беше освежена и дълбоко развълнувана под големия дантелен чадър, с който я следваше един паж. Не съществуваше нищо понежно, изящно, поетично от тези две фигури в розовата сянка на чадъра. Кралят, чиито зъби се белееха в непрекъсната усмивка, и принцесата, чиито черни очи искряха като скъпоценни камъни.

Принцесата се приближи към своя кон – великолепен бегач от андалуска порода, бял, без никакво петънце по себе си, може би малко тежичък, но с красива, умна глава и опашка до земята. Отлична смесица на арабска и испанска кръв. Принцесата спря пред стремето, сякаш нямаше сили да постави крак върху него. Кралят я хвана за талията и я повдигна, докато ръката ѝ като огнен пръстен обви шията му.

Людовик неволно докосна устни до ръката, която не се отдръпна. Принцесата благодари на своя царствен помощник. Всички незабавно скочиха на конете.

Кралят и принцесата изостанаха, за да пропуснат екипажите и скороходците. След каляските, които возеха свитата на Диана, тълпа прелестни нимфи, с разговори и смях препуснаха повечето конници, пренебрегвайки правилата на етикета. Кралят и принцесата пуснаха конете си ходом.

По-солидните придворни, стареещи се винаги да бъдат пред очите на краля, за да побързат при първия му зов, язدهха след него, задържайки нетърпеливите си жребци, приравнявайки крачката им към конете на краля и принцесата. Те се наслаждаваха на удоволствието, което носи обществото на остроумни хора, които изящно изригват потоци от ужасни мръсотии по адрес на своите ближни. С голямо удоволствие те се отдадоха на обичайното си злословие. Най-много шеги и смях предизвикваше нещастният принц. За Дьо Гиш искрено съжаляваха и трябва да признаем, не без основание.

В това време кралят и принцесата, след като оставиха конете да си починат и си прошепнаха един на друг сто пъти точно това, което

предполагаха придворните, пуснаха конете си в лек галоп и под копитата на кавалкадата зазвънтяха усамотените горски пътеки. Едва тогава тихите разговори, леките намеци и приглушеният смях се смениха с викове. Веселието обхвана всички – от лакеи до принцове. Вдигна се шум и олелия. Гургите и сойките се разлетяха на всички страни, а козите и елените изплашено бягаха към храстите.

При влизането в града кралят и принцесата бяха посрещнати от дружните викове на тълпата. Принцесата бързаше към съпруга си. Тя инстинктивно чувстваше, че принцът прекалено дълго не взима участие в общото веселие. Кралят се отправи към кралиците. Той съзнаваше задължението си да възнагради поне една от тях за своето отсъствие.

Принцът не прие съпругата си. Каза да ѝ съобщят – той спи. Кралят бе посрещнат не от усмихващата се Мария-Терезия, а от излязлата в галерията Ана Австрийска. Тя го взе за ръка и го заведе в стаята си.

Какво говориха те, или по-добре да кажем, какво кралицата майка каза на Людовик XIV, това никой никога не узна. Единствено разстроеното лице на краля, когато излезе, можеше да подсказва нещо.

Но нашата задача е да изтълкуваме всичко и да информираме нашите читатели. Не бихме изпълнили това, ако читателите не узнаят нищо за съдържанието на този разговор. Поместваме всичко в следващата глава.

Глава осемнадесета ЛОВ НА ПЕПЕРУДИ

Кралят, след като се прибра, даде някакви разпореждания и тъкмо се канеше да събере мислите си, когато откри върху тоалетната масичка бележка, написана очевидно с променен почерк. Отвори я и прочете:

„Елате по-бързо, имам да ви казвам много неща.“

Кралят и принцесата се бяха разделили толкова скоро, че трудно беше да се разбере как това „ново“ беше успяло да се събере след другото „много“, което те си бяха казали по пътя от Валвен до Фонтенбло.

Нечетливият почерк на записката накара краля да се замисли. Той леко оправя костюма си и тръгна към нея.

Принцесата искаше да покаже, че го чака, и затова излезе със своите дами в градината.

След като узна, че тя е тръгнала на разходка, кралят повика намиращите се наблизно придворни и ги покани със себе си.

Принцесата беше устроила лов на пеперуди на просторната, осеяна с хелиотроп и маргарити ливада. Тя гледаше как тичат младите и бързоноги придворни дами, а сама с нетърпение чакаше краля.

Скърцането на стъпки по пясъка я накара да се обърне. Людовик XIV беше без шапка. С едно замахване на пръчката той свали една пеперуда, която вдигна от тревата вървящият след него Дьо Сент-Енян.

– Виждате ли, принцесо, аз също ловя пеперуди – каза той, приближавайки се. – Господа – добави, обръщайки се към свитата си, – заемете се с лова и занесете плячката на своите дами.

Това означаваше – отдалечете се от нас.

Беше забавно да се гледа как стари, почтени благородници, отдавна забравили стройност и изящество, започнаха да тичат след пеперудите, губейки шапките си и удряйки с пръчки по храстите, сякаш се сражаваха с испанците.

Кралят подаде ръка на принцесата и я придружи до открита беседка, нещо като хижа, замислена от плахия гений на някакъв неизвестен майстор, който беше положил началото на причудливия и фантастичен стил на тогавашното градинарско изкуство.

Този навес, украсен с рози и виещи се се лиани, се издигаше над скамейка без облегало и беше поставен така, че седящите под него можеха да виждат всичко наоколо, без самите те да могат да бъдат подслушвани и наблюдавани. Всеки неканен свидетел, приближил се да подслушва разговора, щеше веднага да бъде забелязан.

Кралят оттук приветстваше и насърчаваше ловците със знаци. Той набоде пеперудата върху златна карфица и давайки си вид, че разговаря за своята плячка, започна:

– Струва ми се, че тук можем да говорим спокойно.

– Господарю, трябва да говоря на четири очи с вас, но не пред всички.

– Аз също – каза Людовик.

– Учуди ли ви моята бележка?

– Тя ме уплаши. Но това, което искам да ви кажа, е много важно.

– Едва ли. Знаете ли, че принцът затвори вратата пред мен?

– Пред вас! Но защо?

– Не се ли досещате?

– Принцесо, мисля, че това, което ще си кажем, е едно и също.

– Какво се случи с вас?

– Като се прибрах, срещнах майка си и тя ме заведе в покоите си.

– Кралицата майка! Тогава е съвсем сериозно!

– И аз мисля така. Ето какво ми каза... Ще позволите ли без предисловие?

– Слушам ви, господарю.

– Принцът говори ли с вас често за мен?

– Доста често.

– А за своята ревност?

– О, още по-често.

– За ревността си от мен?

– Не, не от вас, а от...

– Да, знам. От Бъкингам и Гиш, това е така. Но представете си, сега е намислил да ви ревнува от мен...

– Така ли? – лукаво се усмихна принцесата.

– Струва ми се, че не сме давали никакъв повод...

– Поне аз... но как узнахте за ревността на принца?

– Моята майка ми съобщи, че принцът влязъл при нея като безумец и изсипал цял поток оплаквания от вашето... ще ме извините, нали...

– Говорете, говорете.

– От вашето кокетство. Майка ми се стараела да го разубеди, но той ѝ отвърнал, че не иска да чуе нищо.

– Хората са много лоши, господарю. На какво прилича това! Брат и сестра не могат да разменят ѝ две приказки, без да започнат подозрения и клюки! Ние не правим нищо лошо, господарю. Дори в мислите ни няма нищо лошо.

Тя хвърли към краля горд, предизвикателен поглед, който разгаря пламъка на желанието и при най-студените и благоразумни хора.

– Разбира се – въздъхна Людовик.

– Знаете ли, господарю, ако продължава така, аз няма да издържа. Оценете справедливо нашето поведение. Нима не е порядъчно?

– Да, много.

– Наистина, ние често сме заедно, защото имаме еднакви вкусове и мисли. Може да възникне някаква съблазън, но тя не се е появила!... За мен вие сте само брат и нищо повече.

Кралят се намръщи, но тя продължи:

– Когато вашата ръка се среща с моята, тя не предизвика у мен това вълнение, този трепет... като при влюбените...

– Достатъчно, достатъчно, умолявам ви! – прекъсна я измъченият крал. – Вие нямате милост и искате да ме убиете.

– Какво означава това?

– Но вие... вие направо ми казвате, че нищо не чувствате към мен.
– О, господарю... не съм казвала това... моите чувства...
– Хенриета... достатъчно... още веднъж ви моля... ако си въобразявате, че аз съм от мрамор като вас, то грешите.

– Не ви разбирам.
– Добре, добре – въздъхна кралят, навеждайки очи. – Значи нашите срещи... и ръкостискания... и вашите погледи... Аз съм виновен... да, вие сте права... разбирам какво искате да кажете.

Той наведе глава и закри лицето си с ръце.
– Бъдете по-сдържан, господарю – живо каза принцесата, – гледа ви господин Дьо Сент-Енян.

– Да, действително – гневно възкликна Людовик. – Нямам и сянка от свобода. Не мога да имам прости и искрени отношения с хората. Мислиш, че си намерил приятел, а всъщност намираш шпионин. Мислиш, че си намерил приятелка, а намираш... сестра.

Принцесата млъкна и се нацупи.
– Принцът е ревнив! – каза тихо тя с особен тон, чиято омагьосваща прелест е невъзможно да бъде повторена.

– Вие сте права! – възкликна кралят.
– Да – продължи принцесата, гледайки към Людовик така, че изгаряше сърцето му. Вие сте свободен, вас не ви подозират и не тровят домашния ви живот.

– Уви, още нищо не знаете. Кралицата също ревнува.
– Мария-Терезия?
– До полуда. Ревността на брат ми е следствие от нейната ревност. Тя е плакала и се е оплаквала на моята майка ядосана от това къпане, което за мен беше такова наслаждение.

„И за мен“ – казваше погледът на принцесата.
– Принцът ги подслушал и доловил думата „баньос“, която кралицата произнесла с особена тъга. Това го накарало да се вмъкне при тях, да се намеси в разговора им и да наговори на майка ми такива неща, че тя била принудена да си тръгне. Вие сте имали работа с ревнив мъж, а пред мен винаги ще стои призракът на същата ревност – с подпухнали очи, хлътнали бузи и кривещи се устни.

– Бедният крал! – прошепна принцесата, докосвайки леко ръката на Людовик.

Той задържа тази ръка, за да я притисне тайно от зрителите, които не преследваха толкова пеперуди, колкото клюки, и протегна към принцесата умиращата пеперуда. Дватама се наклониха над нея, сякаш

брояха петънцата или зрънцата златен прах върху нейните криле. Настъпи мълчание. Косите им се докосваха, дъхът им се смеси, а ръцете горяха. Така изминаха пет минути.

Глава деветнадесета КАКВО МОЖЕШ ДА ХВАНЕШ, ПРЕСЛЕДВАЙКИ ПЕПЕРУДИ

Няколко мига младите хора не се помръднаха, обхванати от мисълта за зараждащата се любов, която посипва с цветя пътя на въобразените на двадесетгодишните. Хенриета крадешком гледаше към Людовик. В дълбините на сърцето му тя видя любовта, както опитен водолаз вижда перла на дъното на морето.

Тя разбра, че Людовик се колебае, дори може би е обхванат от съмнения и трябва леко да размърда това лениво или нерешително сърце.

– И така?... – каза тя, прекъсвайки мълчанието.

– Какво искате да кажете? – попита Людовик.

– Искам да кажа, че ще се наложи да се върна към приетото от мен решение.

– Какво решение?

– Към това, за което вече съобщих на ваше величество, когато между нас стана първото обяснение по повод ревността на принца.

– Какво ми казахте тогава?

– Нима вече сте забравили, господарю?

– Уви, ако е някое ново нещастие, сигурно скоро ще си спомня.

– Това е нещастие само за мен, господарю – отвърна Хенриета, – но необходимо нещастие.

– Но кажете най-после, за какво става дума?

– За заминаването ми.

– Значи пак това ужасно решение?

– Повярвайте ми, господарю, взех това решение не без вътрешна борба. Наистина трябва да се върна в Англия.

– Никога, никога няма да допусна да напуснете Франция! – викна кралят.

– И все пак – продължи принцесата с тон на спокойна решителност – това е съвършено необходимо, господарю. Нещо повече, аз съм убедена, че такава е волята на майка ви.

– Воля! – възкликна кралят. – Произнасяте странни думи в мое присъствие, скъпа ми сестро!

– Но няма вие – отвърна с усмивка Хенриета – не бихте се подчинили с удоволствие на волята на добрата ви майка?

– Престанете, за Бога! Разбивате сърцето ми! Говорите за заминаването си с такова спокойствие...

– Не съм родена за щастие, господарю – тъжно отвърна принцесата. – Още от детинство съм свикнала най-свидните ми мечти да не се сбъдват.

– Истината ли говорите? Значи сега заминаването би попречило да се осъществи свидната ви мечта?

– Ако отвърна „да“, това ще ви утеши ли, господарю?

– Колко сте жестока!

– Тихо, господарю, към нас идва някой. Кралят се огледа.

– Няма никого – продължи Людовик. – Нима вашето въображение... или по-добре да кажем, вашето сърце не е способно да ви подскаже някакво друго решение?

– Боже мой, какво трябва да ми внуши?

– Кажете, как да докажем, че ревността на принца няма основание?

– Преди всичко, господарю, не трябва да му се дават никакви поводи за ревност, тоест, да обичат само него.

– Очаквах нещо друго.

– Какво очаквахте?

– Ревнивецът може да бъде успокоен, ако се скрие чувството към този, който възбужда ревността му.

– Да се скрие е трудно, господарю.

– Щастието винаги се постига с труд. Що се касае до мен, то кълна ви се, мога да объркам всички ревнивци, като си давам вид, че се отнасям към вас, както към всяка друга жена.

– Лошо, слабо средство...

– На вас не може да се угоди, скъпа Хенриета. Вие отхвърляте всичко, което ви предлагам. Предложете нещо вие самата... Аз се доверявам на изобретателността на жените.

– Добре, измислих. Слушате ли ме, господарю?

– Що за въпрос! Вие решавате моята съдба, а питате дали ви слушам!

– Съдя по себе си. Ако подозирах, че моят мъж ухажда друга жена, бих могла да се успокоя само от едно нещо.

– Какво е то?

– Първо, да се убедя, че той не се интересува от тази жена.

– Нали същото ви казах преди малко.

– Да, но аз не бих се успокоила, докато не видя, че той ухажда друга.

– Ах, разбирам ви, Хенриета – каза с усмивка Людовик. – Средството ви е остроумно, но жестоко.

– Защо?

– Вие лекувате ревнивеца от подозренията, но нанарявате сърцето ми. Страхът ще премине, но ще остане болката, а това е още по-лошо.

– Съгласна съм. Но затова пък той няма да забележи, дори няма да заподозре кой е истинският му противник, и няма да попречи на истинската любов. Той ще насочи вниманието си нататък, накъдето на никого и на нищо няма да попречи. С една дума, господарю, моята система, против която вие, за мое учудване, възразявате, е вредна за ревнивците, но е полезна за влюбените. Кой, господарю, освен вас някога е съжалявал ревнивеца? Това е особена болест, загнездила се във въображението, и като всички въображаеми болести е неизлечима. Спомням си по този повод афоризма на моя доктор Доли, много остроумен човек: „Ако имате две болести – казваше той, – изберете си една, която ви харесва, и аз ще ви я оставя. Тя ще ми помогне да се оправя с другата.“

– Добре казано, драга ми Хенриета – отвърна с усмивка кралят. – Още утре ще му дам пенсия за този афоризъм. Значи вие трябва да изберете по-малката злина. Вие се усмихвате. Досещам се: по-малката злина е пребиваването ви във Франция. Много добре: аз ще ви оставя тази злина и сам ще се заема с лечението на по-голямата злина. Още днес Ще потърся предмет за отклоняване вниманието на ревнивците от двата пола, които ни преследват.

– Шшт... Този път действително идват – каза принцесата и се наведе да откъсне стръкче от гъстата трева.

И наистина, от височинката към тях тичаше цяла тълпа дами и кавалери. Причината за този набег беше един великолепен гроздов сфинкс, приличащ отгоре на сова, и с долни крилца, напомнящи розови листчета.

Този рядък улов беше попаднал в мрежичката на госпожица Дьо Тоне-Шарант, която с гордост го показваше на по-малко щастливите си съпернички. Царицата на лова седна на около двадесет крачки от скамейката на Людовик и Хенриета, облегна се на разкошния дъб, обвит с бръшлян, и забодя пеперудата върху дългата си пръчка. Госпожицата беше много красива. Затова всички кавалери напуснаха останалите дами

и се събраха около нея в кръг, под предлог че я поздравяват за успеха.

Кралят и принцесата се усмигнаха и наблюдаваха тази сцена, както възрастни гледат на игрите на децата.

– Какво ще кажете за госпожица Тоне-Шарант, Хенриета? – попита кралят.

– Ще кажа, че косите ѝ са много светли – отвърна принцесата, показвайки единствения недостатък в почти съвършената красота на бъдещата госпожа Дьо Монтеспан.

– Да, много е руса, това е така, но според мен тя е красавица.

– Да, и кавалерите обикалят около нея. Ако вместо пеперуди ловяхме ухажори, вижте колко щяхме да съберем около нея.

– Какво ще кажете, ако кралят се намеси в тълпата от ухажори и хвърли поглед към красавицата? Как мислите, ще продължи ли принцът да ревнува?

– О, господарю, госпожица Дьо Тоне-Шарант е доста силно лекарство – въздъхвайки, каза принцесата. – Ревнивецът би се излекувал, но ще се появи ревнивка!

– Хенриета, Хенриета! – възкликна Людовик. – Вие изпълвате сърцето ми с радост. Вие сте права, госпожица Дьо Тоне-Шарант е твърде красива, за да служи за прикритие.

– Прикритието на краля – с усмивка отвърна Хенриета, – Това прикритие трябва да бъде красиво.

– Значи ми я препоръчвате – попита Людовик.

– Какво да ви кажа, господарю? Да дам такъв съвет, значи да дам оръжие против себе си. Ще бъде безумие да ви препоръчам за отвличане на вниманието жена, много по-красива от тази, която казвате, че обичате.

Кралят потърси ръката на принцесата и погледа ѝ, след което прошепна на ухото ѝ няколко нежни думи толкова тихо, че дори авторът на тази книга не можа да ги чуе.

След това добави на висок глас:

– Добре, изберете сама тази, която трябва да лекува нашите ревнивци. Аз ще я ухажвам, ще ѝ посвещавам цялото си свободно време, ще ѝ давам цветята, предназначени за вас, ще ѝ шепна за всички нежни чувства, които възбуждате в мен. Само избирайте по-внимателно, иначе като ѝ предлагам откъснатата от моята ръка роза, неволно ще гледам към вас и моите ръце, моите устни винаги ще се стремят към вас, ако ще цялата вселена да узнае тайната ми.

Докато тези думи, стоплени от любовна страст, се лееха от устата

на краля, принцесата се изчервяваше, потрепваше щастлива, горда, упоена. Тя не можеше нищо да каже в отговор: нейната гордост, нейната жажда за преклонение бяха удовлетворени.

– Ще избира – каза тя, вдигайки към него прекрасните си очи, – само че не така, както искате, защото целият този тамян, който се каните да кадите пред олтара на друга богиня... ах, господарю! аз ревнувам! Искам изцяло да се върне към мен, да не пропадне нито една частица от него. Ще ви избира такава, разбира се, с вашето кралско позволение, която най-малко би била способна да ви увлече, за да остане образът ми недокоснат във вашето сърце.

– За щастие – каза кралят, – сърцето ви не е лошо, иначе би трябвало да треперя от вашите заплахи. Освен това сред заобикалящите ни жени трудно би се намерило неприятно лице.

Докато кралят говореше, принцесата стана от скамейката, хвърли поглед към ливадата и го повика:

– Приближете се до мен, господарю. Виждате ли там, при жасминовите храсти, една хубавичка девойка, изостанала от другите? Тя върви сама, навела глава, и гледа в краката си, сякаш е загубила нещо.

– Госпожица Дьо ла Валиер? – попита кралят.

– Да.

– О!

– Нима не ви харесва, господарю?

– Но погледнете я, бедничката. Толкова е слабичка, почти безплътна.

– А нима аз съм дебела?

– Но тя някак си е тъжна.

– Пълна моя противоположност. Нали ме упрекуват, че съм много весела!

– Освен това накуцва. Вижте, нарочно пропусна всички пред себе си, за да не забележат недостатъка ѝ.

– Какво от това? Затуй пък няма да избяга от Аполон като бързоногата Дафне.

– Хенриета, Хенриета! – каза кралят с досада. – Вие нарочно избирате най-непривлекателната от вашите придворни дами.

– Да, но все пак тя е моя придворна дама, забележете!

– Какво от това?

– За да виждате вашето ново божество, вие ще трябва искате – не искате да идвате при мен. Скромността няма да ви позволи да търсите срещи насаме, ще се виждате с нея само в моя домашен кръг и ще

говорите не само с нея, но и с мен. С една дума, всички ревнивци ще видят, че ме посещавате не заради мен, а заради госпожица Дьо ла Валиер.

– Куцичката...

– Но тя едва-едва накуцва.

– Тя никога не говори.

– Но затова пък, когато заговори, демонстрира прелестни зъби.

– Хенриета!

– Нали сам ми предоставихте избора.

– Уви, да.

– Подчинявайте се тогава без възражения.

– Ако бяхте избрали фурия, пак бих се подчинил.

– Ла Валиер е кротка като овчица. Не се бойте, тя няма да се съпротивлява, когато ѝ кажете, че я обичате.

Принцесата се закикоти.

– На мен ще ми оставите братската дружба, братското постоянство и кралската благосклонност, нали?

– Ще ви оставя сърцето си, което бие само за вас.

– Мислите ли, че нашето бъдеще е сигурно?

– Надявам се.

– Ще престане ли майка ви да вижда в мен враг?

– Да.

– И Мария-Терезия няма повече да говори на испански в присъствието на моя мъж, който не обича чужди езици, тъй като все му се струва, че го ругаят!

– Може би е прав – каза кралят.

– И накрая, ще обвиняват ли както преди краля в престъпни чувства, след като изпитваме един към друг само чиста симпатия без задни мисли?

– Да, да – измънка кралят. – Наистина, но ще започнат да говорят друго.

– Какво има още, господарю? Нима никога няма да ни оставят на спокойствие.

– Ще казват, че имам лош вкус. Но какво значи моето самолюбие пред нашето спокойствие!

– Моята чест, господарю, искате да кажете, честта на нашето семейство. Повярвайте ми, напразно се настройвате предварително против Ла Валиер. Тя накуцва, това е вярно, но не е лишена от ум. Впрочем, до каквото се докосне кралят, то се превръща в злато.

– Запомнете, Хенриета, все още съм в дълг към вас и вие бихте

могли да ме накарате да заплащам доста по-скъпо за вашето оставане във Франция.

– Господарю, идват към нас... Още една дума...

– Слушам.

– Вие сте благоразумен и предпазлив, и сега ще трябва да се въоръжите с цялото си благоразумие и с цялата си предпазливост.

– Още тази вечер ще се заема с ролята си – със смях каза Людовик.

– Ще видите, че имам призвание за ролята на пастирчето. Днес следобед имаме голяма разходка в гората, после вечеря, а в десет часа – балет.

– Знам.

– И така, тази вечер моят любовен пламък ще се издигне по-високо от нашите фойерверки и ще гори по-силно от факлите на вашия приятел Колбер. Кралицата и принца ще ги заболят очите от неговия блясък.

– Бъдете предпазлив, господарю!

– Боже мой, какво направих!

– Ще трябва да си взема обратно похвалите, с които изглежда прекарах... Нарекох ви предпазлив и разумен... Започвате с такова безумие, нима страстта може да се запали като факел? Нима крал като вас може да падне изведнъж, без всякаква подготовка, в краката на девойка като Ла Валиер?

– Хенриета, Хенриета! Хващам се за думите ви... Още не сме започнали кампанията, и вие ме нападате.

– Не, само ви предупреждавам. Нека пламъкът да се разгаря постепенно, по малко, а не мигновено. Ако вие проявите такъв жар, никой няма да повярва, че сте се влюбили. Ще мислят, че сте полудял, ако не отгатнат веднага играта ви. Хората понякога не са толкова глупави, колкото изглеждат.

Кралят беше принуден да признае, че принцесата е мъдра като ангел и хитра като дявол. Той се поклонил:

– Добре, нека бъде така. Ще обмисля плана за атаката. Генералите, например моят братовчед Конде, побеляват над стратегическите си карти, докато помръднат от място някоя от своите пешки, както наричат армейския корпус. Искам да обмисля плана за цялата кампания. Знаете, че Страната на нежните чувства е разделена на няколко области. Ще се спра първо в село Ухажване, после при чифлик Любовни записки и после ще тръгна към височината Откровена любов. Пътят е ясен нататък. Госпожица Скюдери¹ не би ми простила, ако прескоча някоя станция.

---

1. Мадлен дьо Скюдери (1648–1653) – френска писателка романистка. Б. пр.

– Сега сме на верен път, господарю. Но не е ли време да се разделим?

– Уви, време е. Все едно, ще ни разделят.

– Действително – каза Хенриета. – Тук тържествено носят пеперудата на Тоне-Шарант. Под звуците на тръби, както е прието на ловджийски празници.

– Значи решено е. Днес по време на разходката през гората ще се промъкна през дърветата и ще заваря Ла Валиер сама, без вас...

– Аз ще я отдалеча от себе си. Това е моя грижа.

– Прекрасно. Ще отида при нея пред всичките и приятелки и ще пусна първата стрела.

– Само се целете добре, да не пропуснете целта – засмя се принцесата.

На това място тя се раздели с краля и тръгна да посрещне веселия кортеж, движещ се под звуците на тръба, както подобава за такива тържествени случаи.

Глава двадесета БАЛЕТЪТ „ГОДИШНИТЕ ВРЕМЕНА“

След обяда, който завърши около пет часа, кралят се прибра в кабинета си, където го очакваха шивачите. Предстоеше проба на знаменития костюм на Пролетта, над който се трудеха множество придворни художници.

Всички роли в балета вече бяха разучени от участниците в представлението. Кралят искаше да направи изненада. След като завърши с делата си, той изпрати да повикат двамата му церемониалмайстори: Вилроа и Сент-Енян. Те заявиха, че чакат само заповедите му, че всичко е готово и могат да започнат. Трябваше само топла вечер и хубаво време.

Кралят отвори прозореца. Над върховете на дърветата плуваха златисти облаци. Луната изгряваше. Зелените огледални езера бяха замрели като омагьосани. Лебедите дремеха с прибрани крила като кораби на котва.

Поглеждайки още веднъж тази дивна картина, кралят даде заповедта, която очакваха церемониалмайсторите. Всичко трябваше да стане по царски. Затова бе необходимо да се реши още един въпрос. Людовик го зададе:

– Имате ли пари?

– Господарю – отвърна Сент-Енян, – ние вече се разбрахме с господин Колбер.

– Отлично.

– Господин Колбер каза, че ще се яви пред ваше величество, щом пожелаете да продължите празниците.

– Добре, нека дойде.

Колбер като че ли бе подслушвал зад вратата. Той влезе в стаята, щом се произнесе името му.

– Много ми е приятно, господин Колбер – приветства го кралят. – А вие, господа, пристъпете към задълженията си.

Сент-Енян и Вилроа се поклониха и излязоха. Кралят седна в креслото до прозореца.

– Днес танцувам в балета, господин Колбер – съобщи той.

– Значи утре, господарю, трябва да платя сметките.

– Защо?

– Обещах на доставчиците да платя на другия ден след балета.

– Щом сте обещали, платете.

– Прекрасно, господарю. Само че за да платя, са нужни пари, както казваше господин Дьо Ледигер.

– Как? А тези четири милиона, които обеща господин Фуке, нима не са донесени?

– Господарю, те бяха донесени в уречения час.

– Тогава?

– Цветните стъкла, фойерверките, цигулките и готвачите изядоха тези четири милиона за една седмица.

– Всичките ли?

– До последното су. Всеки път, когато ваше величество заповядваше да се направи илюминация по бреговете на големия канал, изгаряше толкова масло, колкото вода има в басейните.

– Добре, господин Колбер. Значи нямате повече пари?

– Аз нямам, но господин Фуке има. Лицето на Колбер светна от злорадство.

– Какво искате да кажете?

– Господарю, ние вече взехме от господин Фуке шест милиона. Той ги даде с такава лекота, че навярно няма да откаже още, ако е необходимо. Сега тъкмо е време да стане още по-щедър.

Кралят смръщи вежди.

– Господин Колбер, аз съм на друго мнение. Не искам да поставям

в затруднително положение такъв верен слуга като господин Фуке. Той вече даде шест милиона за една седмица, а това е значителна сума.

Колбер побледня.

– Ваше величество преди известно време говореше друго, особено когато дойдоха вестите от Бел-Ил.

– Оттогава промених мнението си.

– Нима ваше величество не вярва вече в заговора?

– Господин интендант, моите работи засягат само мен и аз вече ви казах, че сам ще се справям.

– Значи имам нещастieto да съм изпаднал в немилост пред ваше величество! – извика Колбер, треперейки от страх и ярост.

– По никакъв начин! Напротив, вие ми харесвате.

– Ах, господарю – усмихна се престорено ковчезникът, – каква е ползата, че ви се харесвам, след като не мога да ви служа!

– Вашите услуги ще са нужни някой друг път.

– Как ще заповядаме да постъпя сега?

– Колко пари са ви нужни?

– Около седемстотин хиляди ливри, господарю.

– Ще ги вземете от личните ми пари. Колбер се поклони.

– Но едва ли – добави Людовик, – при цялото ви умение да правите икономии, ще се оправите с тази нищожна сума, затова ще ви подпиша ордер за три милиона.

Кралят взе перото и написа няколко думи. След това подаде листа на Колбер и каза:

– Бъдете спокоен, господин Колбер, съставеният от мен план е истински кралски план.

След тези произнесени с цялата тържественост думи младият господар освободи Колбер и поръча да извикат шивачите.

Заповедта, дадена на церемониалмайсторите от краля, скоро стана известна в целия Фонтенбло. Всички знаеха, че кралят пробва костюма си и че вечерта ще има балет. Тази новина се разнесе с бързината на мълния, запали след себе си кокетство и капризи, предизвика множество желания и безумни мечти. В тази минута сякаш по вълшебство всички, които умееха да държат в ръка игла и можеха да отличат камизол от панталон, както казва Молиер, бяха повикани на помощ от контетата и дамите.

Кралят завърши тоалета си към девет часа. Той се появи в открита карета, украсена с цветя и зеленина. Кралиците се разположиха на великолепна естрада, издигната на брега на езерото пред театър с

изключителна красота.

За пет часа дърводелците събраха всички части от този театър, тапicerите поставиха столовете и сякаш по сигнал с вълшебна пръчка хиляди ръце, помагайки си една на друга, без суетене и припряност изградиха на това място съоръжението под звуците на музика, след което осветителите украсиха театъра и брега на езерото с безброй свещи.

На обсипаното със звезди небе нямаше нито едно облаче. Сякаш цялата природа беше дошла на помощ на фантазията на краля. Вместо покрив над театъра се простираше небесният свод. Пред декорите светеше, отразявайки огньовете, огледалната вода на езерото, а по-нататък се виждаха синкавите силуети на дърветата с куполообразни върхове.

Когато кралят пристигна, зрителната зала беше пълна. Тя заслепяваше очите с блясъка на златото и скъпоценните камъни, така че беше невъзможно да се различи нито едно лице. Малко по малко, след като очите свикнаха с това сияние, от него една след друга започнаха да изникват прекрасни дами като звезди върху нощното небе.

Сцената изобразяваше горичка, по която скачаха високо кривокраки фавни. Дриадата ги дразнеше и те я преследваха. Други дриади й идваха на помощ, като всичко това беше изобразено в разнообразни танцови стъпки.

В разгара на суматохата се появяваше Пролетта с цялата си свита и въдворяваше ред. Годишните времена, съюзници на Пролетта, я съпровождаха под звуците на химн, чиито думи бяха изпълнени с тънка хвалба. Флейтите, обоите и цигулките създаваха селската атмосфера.

Кралят, който всъщност беше Пролетта, излезе на сцената сред гръм от ръкопляскания.

Туника от цветя обгръщаше меко тънката му, стройна фигура. Копринените чорапи с телесен цвят очертаваха изящните му крака във виолетови пантофи със зелени панделки. Прекрасни вълнисти коси, свеж цвят на лицето, мек поглед на сините очи, устни, изобразяващи снизходителна усмивка – такъв беше тогава този крал, справедливо наречен „крал на всички Амури“. Той се движеше леко, сякаш плуваше по сцената.

Излизането беше блестящо. Сетне се появи граф Дьо Сент-Енян, видимо бързащ към краля или принцесата.

Принцесата носеше дълга рокля, лека и прозрачна, така че под нея понякога ясно се очертаваше ту коляно, ту малко краче в копринена пантофка. Със своята свита от вакханки тя весело се приближаваше до мястото, където трябваше да танцува.

Ръкоплясканията продължиха толкова дълго, че графът успя да се приближи до краля, застинал в танцова поза.

– Какво има, Сент-Енян? – попита Пролетта.

– Боже мой, ваше величество – прошепна преbledнелият придворен, – ваше величество не е помислил за Танца на плодовете.

– Защо... помня, той няма да се състои.

– Не, господарю. Ваше величество не е дал заповед и музикантите не са уведомени.

– Досадно – измърмори кралят. – Невъзможно е да се изпълни този танц, тъй като го няма Дьо Гиш.

– Господарю, четвърт час ще има музика без танци. Това ще погуби целия спектакъл. Наистина, оркестърът би могъл да изхвърли този номер, но работата е там, господарю...

– Какво има още?

– Господин Дьо Гиш е тук.

– Тук? – учуди се кралят, смръщвайки вежди. – Той тук?... Сигурен ли сте?

– Той е с костюм за танци, господарю. Погледнете вдясно. Графът чака.

Кралят почувства, че се изчервява. Той се обърна живо. И наистина, вдясно от него, блестяйки с красота в костюма на Вертумен, стоеше Дьо Гиш, явно очакващ погледа на краля, за да го заговори. Трудно можеше да се опишат учудването на краля и изненадата на принца, който се замаята в своята ложа, появилият се в залата шепот, вълнението на публиката и вълнението на принцесата при вида на партньора й.

Кралят мълчаливо впери поглед в графа.

Той се приближи и най-почтително се поклони:

– Господарю, вашият покорен слуга се явява днес на служба, както би се явил и на бойното поле. Кралят, лишавайки се от този Танц на плодовете, би изгубил най-хубавия танц от своя балет. Не исках красотата, изяществото и изкуството на краля да пострадат заради мен. Аз напуснах моите земеделци и дойдох на помощ на моя крал.

Всяка дума беше добре претеглена и убедителна. Хвалбата се хареса на краля, а проявеното мъжество го предразположи. Той каза само:

– Аз не съм ви заповядвал да се връщате, графе.

– Разбира се, господарю, но ваше величество не ми е заповядвал и да остана там.

Кралят чувстваше, че времето тече. Още минута само, и всичко щеше да пропадне. Освен всичко друго в сърцето му цареше щастие. Той

почерпи вдъхновение от недвусмисления поглед на принцесата.

Очите на Хенриета му казаха:

„Нали ви ревнуват. Разсейте подозренията. Който не се бои от двама съперници, не се бои от нито един.“

Със своята ловка намеса принцесата успя да се наложи. Кралят се усмихна на Дьо Гиш.

Той не разбра нищо от този безмълвен разговор. Забеляза единствено, че принцесата се старее да не гледа към него. Своего помилване той дължеше на нея. Кралят беше доволен. Само принцът не можа да разбере нищо.

Балетът започна. Всичко беше великолепно.

Когато цигулките въодушевиха царствените танцьори, когато наивната пантомима на онази епоха се разгърна в целия си блясък, залата се разтърси от аплодисменти.

Дьо Гиш сияеше като слънце, но слънце придворно, готово да се задоволи с второстепенна роля. Той не се интересуваше от постигнатия успех, който според него принцесата не оцени, а мечтаеше как отново да завоюва нейната благосклонност. Само че тя дори не го погледна.

Малко по малко тревогата помрачи цялата му радост, целия му блясък. Краката му се подгъваха, ръцете не го слушаха, а главата му бучеше.

От тази минута кралят стана действително първият танцьор в кадрила. Той хвърли поглед към своя победен съперник.

Дьо Гиш не приличаше на себе си. Той танцуваше лошо, бездушно и скоро съвсем спря.

Кралят и принцесата тържествуваха.

Глава двадесет и първа НИМФИТЕ ОТ ПАРКА ФОНТЕНБЛО

Почти цяла минута кралят се наслаждаваше на своята победа. Тя беше пълна. После се обърна към принцесата, за да ѝ се полюбува.

В младостта хората обичат може би по-горещо и страстно, отколкото в зряла възраст. Но при тях всички други чувства се проявяват с такава сила, че самолюбието не отстъпва на любовта, за разлика от по-късно, към тридесет – тридесет и петте им години, когато любовта става всепоглъщаща.

Людовик си мислеше за принцесата, но повече мислеше за себе си.

Тя мислеше само за себе си, без въобще да мисли за краля. В цялото това преплитане на царствени романи и царствен егоизъм жертвата беше Дьо Гиш. На всички се хвърлиха в очи вълнението и безпомощността на бедния човек и всичко това беше толкова по-учудващо, защото никой досега не го беше виждал с отпуснати ръце, наведена глава и изгаснал поглед. Обикновено никой не се съмняваше в Дьо Гиш, когато ставаше въпрос за вкус и еlegantност. Отначало мнозинството от присъстващите приписа неговия неуспех в балета на обикновена придворна хитрост. Но по-проницателните, а такива в двора не липсваха, се досетиха, че нещо не е наред.

Накрая всичко потъна в бурни аплодисменти. Кралиците изразиха своето милостиво одобрение, а публиката – шумния си възторг. Кралят се оттегли, за да се преоблече, и Дьо Гиш, оставен сам на себе си, се приближи до принцесата. Тя седеше в дъното на сцената, очаквайки второто си излизане и новия си триумф. Не беше чудно, че не забелязва нищо и никого.

При появата на Дьо Гиш нейните две придворни дами, облечени като дриади, предвидливо изчезнаха.

Дьо Гиш се приближи и се поклони на нейно кралско височество. Но принцесата дори не обърна глава. Кръвта замръзна в жилите му. Това пълно равнодушие го зашемети. Наистина, той идваше отдалече, не знаеше какво се беше случило, и не можеше да предвиди нищо. Виждайки, че неговият поклон остава без отговор, той се приближи още една крачка и с пресекнал глас произнесе:

– Ваше височество, имам чест да ви засвидетелствам най-смирено то си почитание.

Този път принцесата благоволи да повдигне тъмните си очи към графа:

– Ах, това сте вие, господин Дьо Гиш, здравейте. И веднага се обърна на другата страна. Графът едва успя да се съдржи.

– Ваше кралско височество, вие танцувахте възхитително.

– Така ли намирате? – небрежно отвърна тя.

– Да, вашата роля напълно съответства на характера на ваше кралско височество.

Принцесата се обърна и внимателно погледна Дьо Гиш:

– Какво искате да кажете с това?

– Вие играете прекрасна, надменна и лекомислена богиня – отвърна той.

– За Помона ли говорите, графе?

– Говоря за тази богиня, която вие играете, ваше кралско височество.

Принцесата направи гримаса.

– Но вие самият, господине – добави тя, – сте превъзходен танцьор.

– О, ваше височество, аз принадлежа към числото на тези, които съвсем не ги забелязват. А ако понякога ги забележат за миг, То веднага ги забравят.

Той дълбоко и тъжно въздъхна, поклони се бързо и с разтреперано от мъка сърце и с пламтящ поглед се скри зад декорите.

Принцесата сви леко рамене. Забелязвайки, че придворните ѝ дами стеснително стоят встрани, тя ги повика с поглед.

Бяха девойките Дьо Тоне-Шарант и Дьо Монтале.

– Чухте ли, госпожици? – попита принцесата.

– Какво, ваше височество?

– Какво каза граф Дьо Гиш...

– Не, не сме чули.

– Учудващо – каза принцесата със състрадателен тон – как се е отразило изгнанието върху умствените способности на бедния Дьо Гиш. – Тя продължи, повишавайки глас, за да може нещастникът да не пропусне нито една дума. – Първо, той лошо изигра своята партия, а след това наговори куп глупости.

Тя стана, като си пееше мелодията, върху която щеше да танцува след малко.

Гиш чу всичко това. Стрелата се заби дълбоко в сърцето му. Ядосан, рискувайки да развали целия празник, той се хвърли да бяга, късайки на парчета прекрасното облекло на своя костюм, като губеше по пътя клончетата от лоза, смокиня и бадем, както и всички останали атрибути на изобразявания от него бог.

След четвърт час се върна отново в театъра.

Принцесата завършваше своето па.

Тя забеляза графа, но не погледна към него, а той на свой ред, побеснял, се обърна злобно с гръб, когато тя мина покрай него съпроведена от своите нимфи и тълга подмазвачи.

В същото време в другия край на театъра при езерото седеше жена, устремила поглед към един ярко осветен прозорец. Прозорецът на кралската ложа!

Излизайки от театъра, за да подиша свеж въздух, Дьо Гиш мина покрай нея и се поклони. Тя се изправи с вид на човек, сепнат в своите мечти, които се старая да скрие дори от себе си.

Гиш я позна и се спря:

– Добър вечер, госпожице!

– Добър вечер, графе.

– Колко съм щастлив, че ви виждам, госпожице Дьо ла Валиер!

– Аз също се радвам на нашата среща, графе! – младата жена направи опит да си тръгне.

– Останете, моля ви! – помоли Дьо Гиш. – Вие обичате самотата. Толкова добре ви разбирам. Такива склонности си позволяват само добрите сърца. На нито едно от тях не е скучно далеч от светските удоволствия! О, госпожице, госпожице!

– Какво става с вас, графе? Вие сте разстроен?

– Аз? Съвсем не съм разстроен.

– В такъв случай позволете ми да ви благодаря за назначението си. Зная, че това е станало само благодарение на вашето ходатайство.

– Да, наистина, спомням си и много се радвам, госпожице. Вие вероятно обичате някого?

– Аз?

– Ах, извинете, не зная какво говоря. Хиляди пъти ви моля за извинение. Принцесата беше права, това жестоко изгнание повреди моите умствени способности.

– Но на мен ми се струва, графе, че кралят ви прие доста благосклонно?

– Благосклонно?... Така ли мислите... Изглежда благосклонно... да.

– Разбира се, че е благосклонно! Според мен вие се върнахте без негово позволение, нали?

– Вярно е и ми се струва, че сте права, госпожице. Да сте виждали господин виконт Дьо Бражелон?

При произнасянето на това име момичето трепна:

– Защо ме питате?

– Боже мой! Нима ви оскърбих с нещо? – сепна се Дьо Гиш. – Аз наистина съм достоен за съжаление!

– Вие сте нещастен. И достоен за съжаление, господине. Струва ми се, че страдате много.

– Ах, госпожице, защо нямам такава предана сестра като вас!

– Вие имате верни приятели и точно този, за когото питате, е един от тях.

– Да, вярно е. Той е един от най-добрите ми приятели. Довиждане, госпожице, довиждане.

Той се спусна като безумец към езерото. Черната му сянка се плъзгаше по ярко осветените дървета и се разсейваше по повърхността на водата.

Ла Валиер го изпрати съчувствено с поглед.

– Да, да, той страда и аз започвам да се досещам защо. Сигурно ще се скрие в някоя стая, ще обърне гръб на огледалото и ще погрознее.

В тази минута до нея дотичаха Дьо Монтале и Дьо Тоне-Шарант.

Току-що бяха сменили костюмите си на нимфи с обикновени рокли и възбудени от прекрасната нощ и успеха на спектакъла, търсеха приятелката си.

– Как, тука ли сте били? – учудиха се те. – Ние мислехме да отидем на уговореното място.

– От четвърт час съм тук – отвърна Ла Валиер.

– Не ви ли харесаха танците?

– Не.

– А целият спектакъл?

– Също не ми хареса. Предпочитам да гледам тази тъмна гора, в чиято дълбочина святкат огънчета, сякаш светят очите на някакво тайнствено същество.

– Колко поетична натура е нашата Ла Валиер – каза Дьо Тоне-Шарант.

– Тя е непоносима! – възрази Монтале. – Когато се забавляваме, плаче, когато ни обиждат и ние, жените, плачем, тя се смее.

– А аз не съм такава – намеси се Дьо Тоне-Шарант. – Който ме обича, трябва да ме хвали, който ме хвали, ми харесва, а който ми харесва, той...

– Защо не се доизказваш? – засмя се Монтале.

– Защото е трудно – отговори палавото момиче, – продължи вместо мен, щом си толкова умна!

– А на вас, Луиза, харесва ли ви някой? – попита Монтале.

– Това не засяга никого – каза младата девойка, ставайки от импровизираната пейка, върху която беше проседяла целия балет. – Слушайте, нали се разбрахме да прекараме днес без надзор и придружители. Ние сме три, дружни сме, времето е чудесно. Вижте как бавно плува по небето луната, заливайки със сребро върховете на кестените и дъбовете. Каква чудесна разходка! Ще отидем там, където никой няма да ни безпокои и никой няма да ни придружава. Помните ли, Монтале, нашите шавернски и шамборски гори и тополи в Блоа? Там си доверявахме нашите тайни и надежди.

– Аз също мечтая често – започна Дьо Тоне-Шарант, – но...

– Тя никога нищо не разказва – забеляза Монтале, – а това, което мисли госпожица Дьо Тоне-Шарант, е известно само на Атенаис.

– Шшт – спря ги Ла Валиер. – Чувам стъпки...

– По-скоро в храстите! – изкомандва Монтале. – Седнете, Атенаис, вие сте толкова висока!

Двете госпожици послушно се наведоха. В тази минута се показаха двама млади хора, които с наведени глави се движеха под ръка по пясъчната алея край брега. Девоjkите се притиснаха една към друга и за-таиха дъх.

– Това е господин Дьо Гиш – пошепна Монтале на ухото на Дьо Тоне-Шарант.

– Това е господин Дьо Бражелон – на свой ред прошепна Ла Валиер.

Младите хора се приближаваха, като разговаряха оживено.

– Сега беше тук – каза графът. – Не беше призрак, разговарях с нея и може би съм я уплашил.

– С какво?

– Боже мой! Още не бях се оправил от всичко, което се случи с мен. Сигурно не ме е разбрала и се е изплашила.

– Не се вълнувайте, приятелю, тя е добра и ще ви прости. Тя е умна и ще ви разбере.

– Ами ако прекалено добре ме е разбрала?

– Какво от това?

– Ако разкаже?...

– Вие не познавате Луиза, графе – забеляза Раул. – Тя е самото съ-вършенство. Тя няма недостатъци.

Младите хора отминаха и гласовете им заглъхнаха в далечината.

– Какво значи това, Ла Валиер? – започна Дьо Тоне-Шарант. – Защо виконт Дьо Бражелон ви нарича Луиза?

– Заедно сме отрасли – отвърна Ла Валиер, – познаваме се от деца.

– А освен всичко останало Раул е твой годеник. Това е известно на всички.

– А аз не знаех... Наистина ли, госпожице?

– Как да ви кажа – изчерви се Луиза, – господин Дьо Бражелон ми направи чест да поиска ръката ми, но...

– Но какво?...

– Както изглежда, кралят...

– Какво кралят?

– Не пожела да даде съгласието си за този брак.

– Защо? Какво общо има тук кралят? – заядливо се обади Ора. – Нима кралят има право да се намесва в подобни работи? „Политиката си е политика – както се изразяваше Мазарини, а любовта си е любов.“ След като обичаш господин Дьо Бражелон и той те обича, венчайте се. Аз давам съгласието си за този брак!

Атенаис се изкикоти.

– Говоря сериозно, ей богу – каза Монтале, – и мисля, че в Този случай моето мнение не струва по-малко от мнението на краля. Нали, Луиза?

– Да се възползваме от това, че тези господа отминаха – каза Луиза, – да претичаме през ливадата и да се скрием в храсталака.

– Още повече – забеляза Атенаис, – че около замъка и театъра се виждат някакви светлини, сякаш ще изпращат някоя важна особа.

– Да тичаме! – извикаха девойките.

Грациозно вдигайки дългите си поли, те пресякоха ливадата между езерото и най-глухата част на гората.

Ла Валиер, по-скромна и по-свита от приятелките си, не можеше да тича така бързо и се наложи те да я почакаат.

В този момент някакъв човек, който се криеше досега в рова, покрит с лози, изскочи и се затича към замъка.

Отдалеч се чуваше шум от колелата на препускащите по пътя карети. Бяха екипажите на кралиците и принцесата, съпроводжани от няколко конници. Копитата на конете потропваха равномерно като хекзаметъра на Вергилий. Някаква далечна музика се сливаше с шума на колелата. Когато тя млъкваше, се чуваше пеенето на славей. Около този нежен певец в тъмната гора тук и там светеха очите на сови, особено чувствителни към неговата песен.

Кожутата в папратника и фазанът на клончето също слушаха тази музика. Започналата в храстите шумотевица издаваше присъствието на тази невидима публика.

Нашите горски нимфи изпискваха всеки път, когато чуеха някакъв шум, но все пак продължаваха пътя си.

Така те стигнаха до кралския дъб, който в своята младост беше чувал любовните въздишки на Хенрих II за прекрасната Диана дьо Поатие, а по-късно и на Хенрих IV за Габриел Дестре. Около дъба градинарите бяха направили скамейка от чимове и мъх, където кралете можеха спокойно да си почиват.

Глава двадесет и втора КАКВО СЕ ГОВОРЕШЕ ПОД КРАЛСКИЯ ДЪБ

Шегите на младите момичета неволно замряха сред горската тишина. Дори най-младата, Монтале, стана сериозна.

– Колко е приятно – въздъхна тя, – откровено да си поговорим за всичко, а най-главното, за нас самите.

– Да, отвърна Дьо Тоне-Шарант, – при двора под кадифето и брилянтите винаги се крие лъжата.

– А аз каза Луиза – никога не лъжа. Когато не мога да кажа истината, мълча.

– Така можете да изпаднете в немилост, скъпа моя – забеляза Монтале, – тук не е Блоа. Там ние поверявахме на старата принцеса всичките си горести и желания. Тя понякога си спомняше, че също е била млада. Разказваше ни за своята любов към мъжа си, а ние ѝ разказвахме историите за нейните похождения, според мълвата. Бедната жена! Тя заедно с нас се смееше. Къде ли е сега?

– Ах, Монтале, веселке моя – обади се Луиза, – пак въздишаш. Гората не ти действа сериозно.

– Мили приятелки – забеляза Атенаис, – не съжелявайте за живота в Блоа, тук също не е лошо. При двора мъжете говорят за такива неща, които строго са забранени за майките, опекуните и особено духовниците. А все пак това е приятно, нали?

– Ах, Атенаис! – изчерви се Луиза.

– Нашата приятелка се разоткровеничи. Да се възползваме от това! – засмя се Монтале.

– Използвайте, защото днес вечерта може да ви разкрия най-съкровениите си тайни.

– Ех, ако господин Дьо Монтеспан беше с нас! – подхвърли Монтале.

– Вие мислите, че аз обичам господин Дьо Монтеспан?

– Той е такъв красавец.

– Да, и това е голямо преимущество в моите очи.

– Виждате ли!

– Нещо повече, от всички мъже той е най-красивият, най...

– Какво има там? – скочи бързо от скамейката Луиза.

– Сигурно някаква кошута минава през храстите.

– Боя се само от хората – каза замислено Атенаис.

– Когато не приличат на господин Дьо Монтеспан, нали?

– Стига сте ме дразнили... Той действително ме ухажда, но това нищо не значи. Господин Дьо Гиш също ухажда принцесата.

– Бедният! – възкликна Луиза.

– Защо бедният? Мисля, че принцесата е достатъчно красива и заема високо положение.

Ла Валиер поклати тъжно глава.

– Когато обичаш – каза тя, – то обичаш не за красотата и високото положение, главното в човека е душата му.

Монтале гръмко се засмя.

– Душа, погледи – какви нежности! – присмя се тя.

– Аз говоря само за себе си – защити се Луиза.

– Благородни чувства! – хладно, със сянка на презрение каза Атенаис.

– Непознати ли са ви тези чувства, госпожице? – попита Ла Валиер.

– Прекалено са ми познати. Но оставете ме да продължа. Как може да съжалявате човек, който ухажда принцесата. Той сам си е виновен.

– Не! Не! – прекъсна я Ла Валиер. – Принцесата си играе с чувства като малките деца с огъня, без да разбира, че една искра може да подпали целия дворец. Тя блести и това ѝ стига. Тя иска целият ѝ живот да е низ от непрекъснати радости и удоволствия. Господин Дьо Гиш я обича, а тя никога няма да отговори на чувствата му.

Атенаис презрително се засмя.

– Каква ти любов! – сви рамене тя. – Кому са нужни тези благородни чувства? Добре възпитаната жена с великодушно сърце, след като се движи сред мъже, трябва да внушава любов, дори обожание, а на ум да си казва: „Струва ми се, че аз няма да съм аз, ако мразя този човек по-малко от останалите“.

– Ето какво го очаква господин Дьо Монтеспан! – плесна с ръце Ла Валиер.

– Него и всеки друг. Аз все пак го предпочитам и ще бъда с него. Скъпи мои, ние, жените, властваме, докато сме млади – между петнадесет и тридесет и пет години. Докато живеете само със сърцето си, накрая ще ви остане единствено то!

– Колко е страшно – прошепна Ла Валиер.

– Браво! – възкликна Монтале. – Вие сте смела, Атенаис. Далеч ще стигнете.

– Не ме ли одобрявате!

– Одобрявам ви от цялата си душа! – обади се присмехулицата.

– Шегувате се, Монтале, нали? – попита Луиза.

– Не, не, аз напълно съм съгласна с това, което каза Атенаис, но аз...

– Какво аз?

– Не умея да действам така. Кроя планове, на които биха завидели холандският наместник и сам испанският крал, а когато настъпи време за действие, не излиза нищо.

– Страхувате ли се? – забеляза презрително Атенаис.

– Чак ме е срам.

– Жал ми е за вас, но поне умеете да избирате.

– Наистина не знам. Не!... Съдбата ми се надсмива, мечтая за император, а намирам...

– Ора, Ора, престани! – извика Луиза. – За да станеш интересна, си готова да пожертваш хора, които предано те обичат.

– Това не ме интересува. Който ме обича, трябва да бъде щастлив, иначе ще го изгоня. Нещастие за мен е да проявя слабост, нещастие ще бъде и за него да страда от тази слабост. А аз ще си го изкарвам на него! Честна дума!

– Ора!

– Така и трябва – каза Атенаис, – може би по този път ще постигнете каквото искате. Мъжете в много отношения са истински глупаци. За тях кокетството, гордостта и непостоянството са едно и също. Аз, например, съм горда, по-точно непристъпна и рязко отблъсквам претендентите, като съвсем не искам да ги задържам около себе си. А мъжете казват, че съм кокетка, и самолюбието им нашепва, че мечтая за тяхното ухажване. Другите жени, като вас, Монтале, се поддават на нежни думи. Те биха загинали, ако на помощ не им се притече благодетелният инстинкт, който ги заставя неочаквано да променят тактиката и да наказват този, пред когото едва не са отстъпили.

– Ето това се казва научна дисертация! – забеляза Монтале с тон на лакомка, предъвкваща изискано ядене.

– Това е ужасно! – прошепна Луиза.

– Благодарение на такова кокетство, а това се нарича наистина кокетство – продължи придворната дама, – благодарение на него любовникът, който току-що се е гордял със своите успехи, изведнъж губи цялото си самочувствие. Той вече се е мислил за победител, а изведнъж му се налага да даде заден ход. В резултат вместо ревнив, неудобен и сучен мъж ние имаме покорен, страстен и горещ любовник, тъй като пред него всеки път стои нова любовница. Това е цялата философия на

кокетството. Благодарение на него ставаш царица сред жените, след като Бог не ти е дал скъпоценното качество – умението да управляваш собственото си сърце и разум.

– Колко сте ловка – възкликна Монтале. – Как добре сте разбрали женската роля.

– Искам да си осигуря щастлив живот – скромно каза Атенаис. – Като всички слаби любещи сърца и аз само се защитавам от гнета на по-силните.

– А Луиза мълчи.

– Просто не мога да ви разбера – отзова се Луиза. – Говорите така, сякаш не живеете на земята, а на някаква друга планета.

– Няма що, хубава е вашата земя. Земя, където мъжът кади тамян пред жената, докато не ѝ се замае главата, а след това ѝ нанася оскъбление.

– Защо трябва да се замайваш? – възрази Луиза.

– Това е съвсем нова теория, скъпа моя. Какво средство знаете, за да можете да устоите, след като сте увлечена.

– Само ако знаехте какво значи сърце – възкликна младото момиче, вдигайки своите красиви влажни очи към тъмното небе, – аз всичко бих ви обяснила и бих ви убедила. Любещото сърце е по-силно от цялото ви кокетство и цялата ви гордост. Кокетната може да предизвика вълнения, дори страст, но никога няма да внуши истинска любов. Любовта, както аз я разбирам, е съвършено, пълно, непрекъснато самопожертвуване, и при това от двете страни. Ако аз обикна някого, ще го моля да не посяга на моята чистота и свобода и ще му кажа, а той ще разбере, че душата ми се разкъсва, отказвайки се от наслаждения. Той, който ме обожаваше, ще бъде трогнат от моята тъжна жертва и също ще се пожертва. Той ще ме уважава и няма да иска моето падение, за да не нанесе след това оскъбление, съгласно вашата кощунствена теория. Ето така разбирам любовта. Нима можете да кажете, че моят възлюблен ще ме презира? За нищо на света няма да повярвам, освен ако по природа той е подлец. Но моето сърце е гарант, че няма да спра избора си върху подлец. Моят поглед ще му служи за награда за всичките му жертви и ще пробуди у него такива качества, които той не е подозирал.

– Луиза! – прекъсна я Монтале. – Всичко това са думи, а на дело постъпвате по съвсем друг начин.

– Какво искате да кажете?

– Раул дьо Бражелон ви обожаваше, едва ли не на колене ви моли за любов. Нещастният виконт е жертва на вашата добродетелност. От

моего лекомислие или от гордостта на Атенаис той никога не би страдал така.

– Просто това е особен вид кокетство – усмихна се Атенаис, – госпожицата го използва, без дори да подозира.

– Боже мой! – извика Луиза.

– Да. Познаваме това простодушие: повишена чувствителност, постоянна екзалтация, страстни пориви, водещи до нищо... Това също е връх на изкуството и също е много ефективно. Ако помисля малко, може би ще го предпочета пред моята гордост, във всеки случай той е много по-изтънчен от кокетството на Монтале.

Двете придворни дами се заляха от смях.

Ла Валиер мълчаливо поклати глава и каза:

– Ако бях чула в присъствието на мъже четвърт от това, което ми наговорихте тук, или ако съм убедена, че го мислите, бих умряла на място от срам и обида.

– Тогава умирайте, нежна хлапачко – отвърна госпожица Дьо Тонешарант. – Макар че тук няма мъже, но затова пък има две жени, ваши приятелки, които направо ви обвиняват, че сте простодушна кокетка, което ще рече, най-опасната от всички съществуващи.

– Какво говорите! – възкликна Луиза, като се изчерви и едва не се разплака.

В отговор се раздаде нов взрив от смях.

– Почакайте, ще попитам за това Бражелон, който те познава от дванадесет години, обича те и ако може да ти се вярва, нито веднъж не е целунал дори крайчеца на пръстите ти.

– Какво ще кажете за такава жестокост, госпожице с нежно сърце? – обърна се Атенаис към Ла Валиер.

– Ще кажа само една дума: добродетел. Да не би вие да отричате и добродетелта?

– Послушай, Луиза, недей да лъжеш – Ора я хвана за ръката.

– Как! Дванадесет години непристъпност и строгост!

– Преди дванадесет години съм била само на пет. Детските лудории не се смятат.

– Е, добре, сега си на седемнадесет, ще приемем не дванадесет, а три години. Значи в продължение на три години постоянно си била жестока. Но против теб говорят сенчестите гори на Блоа, срещите при светлината на звездите, нощните срещи под кедрите, неговите двадесет и вашите четиринадесет, пламенните му погледи, говорещи по-красноречиво от думите.

– Каквото и да е, аз ви казах истината.

– Не е за вярване!

– Но предположете, че...

– Какво има? Говори!

– Доизкажи се, защото ще предположим нещо, което не си сънувала.

– Можете да предположите, че ми се е струвало, че обичам, но всъщност да не е така.

– Как, ти не обичаш?

– Какво да правя! След като не съм постъпвала като другите, които обичат, значи не обичам, значи моят час не е настъпил.

– Пази се, Луиза! – каза Монтале. – Ще ти отговоря с твоето неотдавнашно предупреждение. Раул го няма, затова не го обиждай. Бъди великодушна. Ако след като прецениш всичко, стигнеш до заключение, че не го обичаш, кажи му го направо. Бедният юноша!

Тя отново започна да се смее.

– Госпожицата току-що съжаляваше господин Дьо Гиш – намеси се Атенаис. Няма ли тук връзка? Може би равнодушието към един се обяснява със състрадание към друг?

– Какво пък – тъжно въздъхна Луиза, – оскърбявайте ме, смейте се, ясно е, че не сте способни да разберете.

– Боже мой, каква обида и тъга, и сълзи! – възкликна Монтале. – Ние се шегуваме, Луиза, уверявам те, съвсем не сме такива чудовища, каквито ни мислиш. Погледни гордата Атенаис, тя не обича господин Дьо Монтеспан, но щеше да изпадне в отчаяние, ако Монтеспан не я обичаше... Погледни ме мен, аз се смея на господин Маликорн, но той отлично умее, когато иска, да ми целува ръка. Освен това най-старата от нас няма и двадесет години... Всичко е пред нас!

– Вие сте луди, наистина сте луди! – прошепна Луиза.

– Да, ти единствена си със здрав ум.

– Разбира се!

– Значи все пак не обичаш бедния Бражелон? – попита Атенаис.

– Може би – избърза Монтале – тя не е съвсем уверена в това. Във всеки случай имай предвид, Атенаис, ако господин Дьо Бражелон се окаже свободен, огледай го добре, преди да дадеш дума на господин Дьо Монтеспан.

– Скъпа моя, господин Дьо Бражелон не е единственият интересен мъж. Господин Дьо Гиш по нищо не му отстъпва.

– На днешния бал той нямаше успех – каза Монтале. – Принцесата

не го погледна нито веднъж.

– А господин Дьо Сент-Енян блестеше. Уверена съм, че много от жените, които го видяха как танцува, няма скоро да го забравят. Нали, Ла Валиер?

– Защо ме питате? Не съм го виждала и не искам да го виждам.

– Няма какво да се хвалиш със своята добродетелност! Нали имаш очи!

– Зрението ви е прекрасно.

– Значи днес вечерта си видяла всички наши танцьори.

– Да, почти всички.

– Това „почти“ звучи не много любезно за тях.

– Какво да правя!

– Кой от всички тези кавалери, които си видяла, предпочиташ?

– Да – намеси се Монтале, – господин Дьо Сент-Енян, господин Дьо Гиш, господин...

– Никого, всички са еднакво хубави.

– Нима в това блестящо събрание, в този пръв в света двор никой не ти е харесал?

– Не казвам това.

– Тогава сподели с нас. Назови твоя идеал.

– Какъв идеал?

– Значи все пак имаш такъв?

– Наистина – възкликна изкараната от търпение Ла Валиер, – аз решително не ви разбирам. Вие също имате сърце, както и аз, и очи, и изведнъж говорите за господин Дьо Гиш, за господин Дьо Сент-Енян или за някой друг, когато на бала беше кралят.

Тези думи, произнесени бързо, развълнувано и страстно, предизвикаха такова учудване у двете приятелки, че Ла Валиер се изплаши от току-що казаното.

– Кралят! – извикаха в един глас Монтале и Атенаис. Луиза закри лицето си с ръце и наведе глава.

– Да да! Кралят! – прошепна тя. – Нима според вас някой може да се сравни с него?

– Може би си права, госпожице, като казваш, че имаш превъзходно зрение. Ти виждаш далеч, дори твърде далеч! Само че, уви, кралят не е от тези хора, върху които могат да се спират нашите нещастни погледи.

– Вие сте прави, вие сте прави! – извика Луиза. – Не всички очи могат безопасно да гледат към слънцето. Но аз ще го погледна, дори да ослепея!

В тази минута, сякаш в отговор на тези думи, в храстите се чу шум на листа и коприна.

Придворните дами скочиха ужасени. Те видяха как се заклатаха клончетата, но не видяха никого.

– Това е вълк или глиган! – изплашено извика Монтале. – Да бягаме, да бягаме по-скоро!

В неописуем ужас трите се втурнаха по първата попаднала им алея и си поеа дъх едва на края на гората. Там се спряха и се притиснаха една към друга. Сърцата им биеха до пръсване. Чак след няколко минути дойдоха на себе си. Луиза беше останала съвсем без сили.

Ора и Атенаис я подкрепяха.

– Едва се спасихме – каза Монтале.

– Ах, госпожици – каза Луиза. – Боя се, че там имаше звяр, по-страшен от вълк. По-добре беше да ме разкъса вълк, отколкото някой да чуе думите ми. Ах, аз съм луда. Как можах да си въобразя подобни неща!

При тези думи тя се залюля като тревичка, краката ѝ се подкосиха и загубвайки съзнание, се изплъзна от ръцете на приятелките си и падна на тревата.

Глава двадесет и трета БЕЗПОКОЙСТВОТО НА КРАЛЯ

Да оставим нещастната Ла Валиер в безсъзнание и с грижещите се за нея приятелки и да се върнем при кралския дъб.

Девоиците не бяха успели да се отдалечат на двадесетина крачки, когато шумът, който ги бе изплашил, се усили. Иззад храстите се показа човек, който излезе на полянката и виждайки, че скамейката е празна, се разсмя.

По даден от него знак от храстите излезе и неговият спътник.

– Нима, господарю – започна спътникът, – уплашихте нашите госпожици, които толкова интересно разговаряха за любовта?

– Да, за съжаление – отвърна кралят. – Но ти не се страхувай, Сент-Енян!

– Каква щастлива среща, господарю! Ако се осмелявах да ви давам съвети, бих ви посъветвал да се затичате подире им.

– Те са вече далеч.

– Това не е така. Ако знаеха, че ги преследват, те с голямо удоволствие биха оставили да ги настигнат. Особено ако узнаеха кой е

преследвачът.

– Ти си много самонадеян.

– Ами как! На едната аз й бях по вкус, а другата ви сравняваше със слънцето.

– Ето затова трябваше да се крием. Къде се е видяло слънцето да свети през нощта?

– Ей Богу, ваше величество, вие не сте любопитен. На ваше място непременно бих поискал да узная кои са тези две горски нимфи, две дриади или феи, които имат толкова високо мнение за нас.

– Аз и така ще ги позная.

– По какъв начин?

– По гласа. Това сигурно са придворни дами. Тази, която говореше за мен, имаше прелестен глас.

– Ваше величество става неравнодушен към похвалите.

– Не може да се каже, че злоупотребявам с тях.

– Простете господарю, аз съм глупак. А каква е тази страст, за която ми признахте, след като вече сте я забравили?

– Как съм я забравил? Съвсем не. Нима може да се забравят прелестните очи на Ла Валиер?

– Да, но другата има такъв прелестен глас.

– Коя?

– Тази, която се възхищаваше от слънцето.

– Послушайте, господин Дьо Сент-Енян.

– Извинете, господарю.

– Впрочем, аз нямам претенции към твоите думи, че еднакво ми харесват приятните гласове и красивите очи. Знам, че си бърбивец и че утре ще си платя за откровеността.

– Как така?

– Естествено. Всички утре ще узнаят, че имам слабост към малката Ла Валиер. Пазете се, Сент-Енян, само на вас съм открил тайната си и ако дори един човек ми каже за това, ще знам кой ме е издал.

– С какъв жар говорите, господарю!

– Съвсем не, просто не искам да компроментирам това момиче.

– Не се безпокойте, господарю.

– Даваш ли ми дума да мълчиш?

– Кълна се, господарю!

„Отлично! – помисли си кралят, усмихвайки се. – Утре на всички ще е известно, че през нощта съм преследвал Ла Валиер.“

– Знаеш ли, струва ми се, че се заблудихме – каза Людовик,

оглеждайки се наоколо.

– Това не е толкова страшно.

– Как ще излезем през тази вратичка?

– През нея ще излезем направо към мястото, където се пресичат алеите.

– Там, където отивахме, когато чухме женски гласове ли?

– Именно, господарю, особено последните думи, когато ни споменавах двамата.

– Ти доста често започваш да си спомняш за това.

– Простете, ваше величество, но съм във възторг от мисълта, че има на света жена, която мисли за мен, докато аз не подозирам нищо и не се опитвам да я ухажвам. Ваше величество не може да разбере това, тъй като положението ви е високо и привличате всеобщо внимание.

– Не, Сент-Енян – каза кралят, опирайки се приятелски на ръката на своя спътник, – ще повярваш ли, че това наивно признание, това безкористно признание на жена, която може би никога няма да привлече вниманието ми... впрочем цялата тайнственост на днешната случка ми направи голямо впечатление и ако не се интересувах толкова силно от Ла Валиер...

– Нека това не ви спира, ваше величество. Тя ще ви отнеме доста време.

– Какво искаш да кажеш?

– Според слуховете Ла Валиер е с много висока нравственост.

– Ти все повече разпаляваш интереса ми. Много ми се иска да я намеря. Да тръгваме по-скоро.

Кралят лъжеше. Съвсем не му се искаше това, но трябваше да играе своята роля.

Той бързо тръгна напред. Сент-Енян го следваше. Изведнъж кралят спря. Спря и неговият спътник.

– Сент-Енян – каза той, – струва ми се, че някой стене. Чуй.

– Действително, като че ли викат за помощ.

– Май че в тази посока – каза кралят, сочейки в далечината.

– Прилича на плач, на женско ридание – забеляза Сент-Енян.

– Да тичаме натам!

Кралят, заедно със своя любимец, се затича в посоката, откъдето се чуваха гласовете. Колкото повече се приближаваха, толкова по-силно се чуваше шумът.

– Помогнете, помогнете! – викаха два женски гласа. Младите хора се затичаха още по-бързо.

Изведнъж те видяха на тревата под клонестите върби жена на колене, поддържаща главата на друга, изпаднала в безсъзнание. На няколко крачки от тях стоеше по средата на пътя трета и викаше за помощ.

Кралят изпревари своя спътник, прескочи изкопа и се приближи до групата в момента, в който от пътеката, водеща към замъка, се показа група хора, привлечени от виковете за помощ.

– Какво се е случило, госпожице? – попита кралят.

– Кралят! – извика Монтале и учудено разтвори прегръдката си. Ла Валиер падна на тревата.

– Да, аз съм. Колко сте неловка! Коя е вашата нещастна приятелка?

– Господарю, това е госпожица Ла Валиер! Тя припадна.

– Боже мой! – възкликна кралят. – По-бързо тичайте за лекар!

Кралят се стареше да показва голямо вълнение. Но от Сент-Енян не се изплъзнаха фалшивите нотки, които не отговаряха на признанията за любов, чути преди малко.

– Сент-Енян – продължи кралят, – моля ви, погрижете се за госпожица Дьо ла Валиер. Извикайте доктора. Искам да предупредя принцесата за нещастieto с нейната придворна дама.

Сент-Енян остана да се грижи за припадналата. Трябваше по-бързо да я пренесат в замъка. Кралят тръгна напред, зарадван от възможността да се приближи до принцесата.

За щастие, покрай тях мина карета. Те я спряха и пътуващите веднага направиха място за Ла Валиер.

Вятърът от бързата езда скоро съживи момичето.

В това време кралят намери принцесата в малката горичка, седна до нея и се постара незабелязано да притисне крака си до нейния.

– Бъдете предпазлив, господарю – каза му Хенриета, – видът ви съвсем не е равнодушен.

– Уви! отвърна Людовик XIV едва чуто. – Боя се, че няма да сме в състояние да спазваме уговорката си.

После продължи на висок глас:

– Знаете ли за произшествието?

– Какво произшествие?

– Боже мой! Виждайки ви, забравих, че дойдох заради това. Аз съм много разстроен. Една от придворните ви дами току-що припадна. Ла Валиер...

– Бедната! – спокойно каза принцесата. – Защо? Какво ѝ е станало?

После добави шепнешком:

– Как мислите, господарю! Искате да накарате всички да повярват,

че сте влюбен в нея, а стоите тук, когато може би тя умира.

– Ах, принцесо – въздъхна кралят, – вие по-добре от мен играете ролята си. Вие всичко претегляте!

Стана от мястото си.

– Принцесо! – каза Людовик така, че всички да чуят. – Позволете ми да ви оставя. Много се безпокоя и бих искал лично да се убедя дали ѝ е оказано внимание и лекарска помощ.

Кралят тръгна към Ла Валиер, докато присъстващите си предаваха един на друг последните му думи: „Аз много се безпокоя“.

Глава двадесет и четвърта ТАЙНАТА НА КРАЛЯ

По пътя Людовик срещна граф Сент-Енян. – Какво стана? – попита той с престолено безпокойство. – Как е нашата болна?

– Извинете, господарю, но трябва да си призная със срам, че не зная нищо за нея.

– Как така нищо не знаете! – престори се на сърдит кралят.

– Простете, господарю, но сега срещнах една от трите бърбровки и си признавам, че тази среща ми отвлече вниманието.

– Значи я намерихте? – живо попита Людовик.

– Намерих тази, която така похвално говореше за мен, а намирайки нея, започнах да търся и другата. В този момент се появихте вие.

– Как се казва вашата красавица, Сент-Енян? Или може би е тайна?

– Господарю, това, разбира се, трябва да е тайна, и то голяма, но от вас не крия нищо. Това е госпожица Дьо Тоне-Шарант.

– Красива ли е?

– Необикновена красавица, господарю, познах я по гласа, когато произнасяше моето име. Приближих се до нея и я заговорих, което беше много лесно в тъпата. Започнах да я разпитвам и тя, без да подозира нищо, ми каза, че била със своите приятелки под кралския дъб, когато някой ги изплашил. Дали вълк, дали злосторник... Те се втурнали да бягат...

– А как се казват приятелките ѝ? – живо прекъсна тирадата му кралят.

– Господарю, заповядайте да ме затворят в Бастилията!

– Защо?

– Защото съм егоист и глупак. Бях така радостен от откритието, че

си загубих ума. Освен това мислех, че ваше величество толкова се интересува от Ла Валиер, че не сте придали никакво значение на подслушаното от нас бърборене. После госпожица Дьо Тоне-Шарант ме напусна и отиде при Ла Валиер.

– Да се надяваме, че и на мен ще ми провърви, както на теб. Да отидем при болната.

„Интересно! – помисли си Сент-Енян. – Той действително е увлечен по малката. Никога не бих помислил.“

Показа на краля стаята, в която бяха настанили Ла Валиер. Людовик влезе, последван от Сент-Енян.

В просторната зала с нисък таван и прозорец, гледащ към цветарника, в широко кресло беше седнала Ла Валиер и с пълни гърди вдишваше ароматния нощен въздух.

Разкошните ѝ руси къдри под фееричната шапка се пръскаха на вълни около полуприкритите с дантели гърди и плещи, а от очите и течеха едри сълзи. Стори му се, че е още там, в гората, седнала на клон. Матова бледност покриваше лицето ѝ, като му придаваше неопишуема нежност, а физическите и нравствените страдания бяха наложили върху него отпечатък на благородна скръб. Тя седеше неподвижно, сякаш беше безкрайно далече. Изглежда, не чуваше нито шушукането на приятелките си, нито отдалечения шум на тълпата, долитащ през отворения прозорец. Беше се затворила в себе си и само прекрасните ѝ тънки ръце от време на време потрепваха като че от невидимо докосване. Замислена, тя не усети влизането на краля.

Той видя отдалече неподвижната фигура, осветена от мекия блясък на луната.

– Боже мой – възкликна той с непресторен ужас. – Какво ѝ е? Като че ли е безжизнена!

– Не, господарю – каза шепнешком Монтале. – Напротив, сега е много по-добре. Нали, Луиза, сега се чувстваш по-добре?

Ла Валиер не отговори нищо.

– Луиза – продължи Монтале, – кралят се безпокои за здравето ти.

– Кралят! – извика Луиза, скачайки, сякаш наистина бе още там, под стария дъб, и я изгаряше пламък. – Кралят се безпокои за моето здраве?

– Да – отвърна Монтале.

– Кралят е тук? – учуди се Ла Валиер, без да смее да повдигне очи.

– Боже мой, това е същият глас! – прошепна кралят на ухото на Сент-Енян.

– Вие сте прав, господарю – отвърна той. – Това е същата, която е влюбена в слънцето.

– Шшт! – прошепна кралят. После се приближи към Луиза.

– Вие не сте добре, госпожице? Видях ви преди няколко минути в безсъзнание на тревата. Какво се случи с вас?

– Господарю – прошепна бедната девойка, побледнявайки и треперейки като в треска, – самата аз не зная.

– Вероятно много сте ходили – каза кралят. – Може би е от умора.

– Не, господарю – побърза да отговори вместо приятелката си Монтале, – това не е от умора. Цялата вечер седяхме под кралския дъб.

– Под кралския дъб? – трепна Людовик. – Значи не съм сбъркал. – Той намигна на графа.

– Да, да – потвърди Сент-Енян, – под кралския дъб заедно с госпожица Дьо Тоне-Шарант.

– Откъде знаете? – попита Монтале.

– Много просто. Самата Тоне-Шарант ми каза.

– Тогава сигурно ви е казала и причината за припадъка на Луиза.

– Тя ми спомена за някакъв вълк или злосторник, не разбрах добре.

Ла Валиер слушаше със замръзнал поглед, дишайки тежко, сякаш отгатваше истината. Людовик приписа това състояние на прекараната уплаха.

– Не се бойте – успокои я той, сам развълнуван, – вълкът, който ви уплаши, е бил с два крака.

– Значи това е бил човек! – извика Луиза. – Значи някой ни е подслушвал!

– Дори да е така! Нима сте говорили неща, които не трябва да бъдат чути?

Ла Валиер плесна с ръце и закри лицето си, за да скрие избилата червенина.

– Ах! – изстена тя. – Кажете, за Бога, кой е бил в храстите? Кралят я хвана за ръката.

– Това бях аз, госпожице – каза той, наклонявайки се с уважение към нея. – Нима се боите от мен?

Ла Валиер извика високо. Силите за втори път я напуснаха и тя със стон, безчувствена падна в креслото. Кралят успя да протегне ръка и да я задържи.

На две крачки от тях стояха Тоне-Шарант и Монтале. Те също стояха като вкаменени, спомняйки си разговора с Ла Валиер, и съвсем забравиха, че трябва да ѝ се притекат на помощ, дотолкова се бяха

объркали от присъствието на краля, който, преклонил коляно, държеше в обятията си загубилата съзнание Луиза.

– Вие всичко сте чули, господарю? – прошепна с ужас Атенаис.

Кралят не отговори. Той внимателно гледеше полузатворените очи на Ла Валиер, стискайки отпусната ѝ ръка.

– Всичко, до последната дума – обади се Сент-Енян, приближавайки се до госпожица Тоне-Шарант с надеждата, че и тя ще припадне в обятията му.

Но гордото момиче много трудно можеше да бъде докарано до припадък. То хвърли унищожителен поглед към графа и избяга от стаята.

По-храбрата Монтале се наведе към Луиза и я пое от ръцете на краля, чиято глава започваше да се замайва от аромата на косите ѝ.

– На добър час! – прошепна Сент-Енян. – Интересна случка! Ще бъда глупав, ако първи не разкажа за нея.

Кралят се приближи към него с предупредителен жест:

– Нито дума, графе!

Бедният крал съвсем беше забравил, че само преди час бе казал същото на Сент-Енян, но със съвсем друго намерение. Да придаде на случката колкото може по-голямо значение.

Разбира се, второто предупреждение се оказва също така безполезно, както и първото. След половин час цяло Фонтенбло знаеше, че госпожица Дьо ла Валиер е признала под кралския дъб пред Монтале и Тоне-Шарант своята любов към краля.

Също така стана известно, че кралят е бил много разтревожен за здравето на госпожица Ла Валиер, че е побледнял и затреперил, взимайки в обятията си припадналата красавица. По такъв начин никой не се съмняваше, че е станало велико събитие. Кралят се е влюбил в госпожица Дьо ла Валиер и принцът може да спи съвсем спокойно.

Учудена не по-малко от другите от такова развитие на нещата, кралицата майка побърза да съобщи за него на младата кралица и на Филип Орлеански. На всекиго от тях тя предаде новината по различен начин. На снаха си каза така:

– Виждате ли, Тереза, колко сте грешили, като обвинявахте краля. Днес вече му приписват нова любов и навярно този слух е също толкова фалшив, колкото вчерашният.

Разказвайки за приключението под кралския дъб на принца, тя добави:

– Колко ви е заслепила ревността, скъпи мой Филип! Ясно е като бял ден, че кралят съвсем си е загубил главата заради девицата Ла

Валиер. Сега да не вземете да кажете на жена си, че ще стигне до кралицата!

Последното предупреждение подейства незабавно. Лицето на принца просия. Той тържествуваше, но тъй като още нямаше дванадесет, а празникът щеше да продължи до два часа през нощта, Филип намери жена си, предложи ѝ ръката си и тръгна да се разхожда с нея.

Само след няколко крачки той направи това, за което го предупреждаваше майка му:

– Моля ви, не казвайте на кралицата какво се говори за краля!

– А какво се говори? – осведоми се съпругата му.

– Че моят брат по най-невероятен начин се е влюбил.

– В кого?

– В девицата Ла Валиер.

Беше тъмно и никой не видя усмивката на принцесата.

– Ето какво било! – каза тя. – Откога е това?

– По всяка вероятност отскоро, само от няколко дни. Но това е бил само пушек, пламъкът избухна едва днес.

– Какво пък, кралят има прекрасен вкус, девойката е очарователна.

– Вие се подигравате, скъпа моя.

– Аз? Защо мислите така?

– Във всеки случай тази страст ще донесе някому щастие, дори на самото момиче.

– Вие говорите така, сякаш четете в сърцето на моята придворна дама. Защо сте така уверен, че тя ще отвърне с взаимност на страстта на краля?

– А защо мислите, че няма да отвърне?

– Защото обича виконт Дьо Бражелон.

– Мислите ли?

– Тя дори му е годеница.

– Беше.

– Как така?

– Когато към краля се обърнаха за разрешение за този брак, той каза да го даде.

– Отказа?

– Отказа, въпреки че го молеше граф Дьо ла Фер, когото той така уважава за участието във възстановяването му на престола и за много други неща.

– Тогава за бедните влюбени остава само едно: да чакат кралят да промени решението си. Те са млади и времето е пред тях.

– Ах, душичке – каза Филип, смеейки се на свой ред, – виждам, че не знаете всички подробности, не знаете какво толкова дълбоко трогна краля.

– Какво го е трогнало? Казвайте по-скоро!

– Едно доста романтично приключение.

– Вие знаете колко обичам такива приключения, а ме измъчвате.

– И така, под кралския дъб... знаете ли къде е този кралски дъб?

– Не е ли все едно къде. И така, под кралския дъб?...

– Под кралския дъб госпожица Дьо ла Валиер е била с две свои приятелки и мислейки, че са съвсем сами, си е признала своята страстна любов към краля.

– Ето какво било! – каза принцесата, която започваше да се вълнува. – Тя се е признала в любов към краля?

– Да.

– Кога?

– Преди един час. Принцесата трепна.

– Никой ли не е знаел за тази страст преди това?

– Никой.

– Дори негово величество?

– Дори самият той. Момичето дълбоко е пазило своята тайна, но не издържало и си признало пред приятелките.

– Откъде узнахте тази глупост?

– От същото място, откъдето стана известно всичко това.

– Откъде?

– От самата Ла Валиер, която е признала своята любов пред Монта-ле и Тоне-Шарант.

Принцесата се закова на място и с нервно движение издърпа ръката си.

– Значи преди един час тя е направила това признание?

– Да, приблизително преди час.

– И кралят е научил за това?

– Тук именно се заключава романтичната страна на това приключение. Кралят и Сент-Енян стояли недалеч от дъба и, естествено, не пропуснали нито дума от този интересен разговор.

При тези думи принцесата почувства удар от нож в сърцето.

– Но сетне аз се виждах с краля – каза без да иска тя – и той нито дума не ми каза за това.

– Виждате ли! – наивно възкликна принцът, като тържествуващ съпруг. – Как може да ви разкаже това, което най-строго е забранил да

ви казват.

– Какво!? – гневно извика принцесата.

– Казвам, че всичко е искал да остане в тайна от вас.

– Защо?

– Страхувал се е, че сте толкова близка с кралицата, та няма да издържите и ще ѝ разкажете всичко.

Принцесата млъкна. Беше ѝ нанесен смъртоносен удар. Тя не се успокои, докато не се срещна с краля.

Кралят, естествено, узнава всичко последен, както любовникът е единственият човек, който не знае какво говорят за неговата любима. Затова, когато Людовик видя търсещата го навсякъде принцеса, се приближи към нея малко смутен, но все така любезен и внимателен.

Принцесата чакаше той сам да заговори за Ла Валиер. Но тъй като не го дочака, тя запита:

– Е, какво се е случило с онова момиче?

– С какво момиче?

– С Ла Валиер... Нали ми казвахте, господарю, че е припаднала.

– Все още не е добре – каза кралят с престорено равнодушие.

– Това може да навреди на слухове, които така искахте да пуснете, господарю.

– Какви слухове?

– Че се интересувате от Ла Валиер.

– Надявам се, че те сами ще се разпространят – отвърна кралят разсеяно.

Принцесата почака още малко. Тя искаше да знае дали кралят ще ѝ разкаже за приключението под кралския дъб. Но той не обели нито дума за това. Тя също не се решаваше да го запита. Така се и разделиха, без нито дума за всичките тези събития.

Веднага след като кралят се отдалечи, принцесата потърси Сент-Енян. Това не беше трудно, тъй като графът като стражеви кораб, който придружава големи кораби, винаги се намираще някъде близо до краля.

В тази минута на нея ѝ беше нужен именно такъв човек като Сент-Енян. Той от своя страна търсеше по-знатни слушатели, за да разкаже за разговора под дъба с всички подробности. Затова графът не чака дълго да го уговорят. Когато той завърши разказа си, принцесата каза:

– Признайте си, че това е прелестна приказка.

– Не е приказка, а истинско произшествие.

– Все едно, но си признайте, че сам не сте присъствали, а просто сте го чули от някого.

– Кълна се в честта си, ваше височество, че всичко това стана в мое присъствие.

– Според вас това признание е направило впечатление на краля, нали?

– Същото, каквото направи на мен признанието на госпожица Дьо Тоне-Шарант! – възкликна Сент-Енян. – Помислете само, принцесо, Ла Валиер сравни краля със слънцето. Това е много похвално сравнение!

– Кралят не е много по хвалбите.

– Ваше височество, кралят, колкото и да го сравняват със слънцето, все пак е човек, в което аз се убедих със собствените си очи, когато госпожица Дьо ла Валиер падна в неговите объятия.

– Ла Валиер е паднала в объятия на краля?

– Каква ефектна картина беше това! Представете си, когато Ла Валиер падна...

– Казвайте, казвайте какво сте видели! Казвайте какво сте видели.

– Същото, което видяха и всички останали. Когато Ла Валиер падна безчувствена в объятия на краля, той също едва не припадна.

Принцесата извика, тъй като нямаше сили да спре задушавания я гняв.

– Благодаря – нервно се изсмя тя, – вие сте чудесен разказвач, господин Дьо Сент-Енян.

Задъхвайки се от ярост, тя почти тичешком се устреми към замъка.

Глава двадесет и пета НОЩНИ ПОХОЖДЕНИЯ

Принцът се раздели с принцесата в отлично настроение и чувствайки се много уморен, се прибра у дома, предоставяйки на останалите да прекарат остатъка от нощта както им дойде наум.

След като се прибра, той веднага се зае с тоалета си с още по-голямо внимание от обикновено. Чувствуваше се победител. Докато камердинерите му работеха около него, той си подпяваше мотиви от музиката към балета, в който неотдавна бе танцувал кралят.

След това извика шивачите и им нареди да му покажат приготвения за следващия ден костюм. Остана много доволен и възнагради всеки от тях. Накрая обърна голямо внимание на кавалера Дьо Лорен, който току-що се беше върнал от празненството.

Кавалерът се поклонил на принца и известно време пазеше

Виконт дьо Бражелон, или десет години по-късно – Луиза дьо ла Валиер

мълчание, като командир на стрелци, наблюдаващ накъде да насочи огъня си. После като че ли се реши и започна:

– Обърнахте ли внимание на едно странно обстоятелство, ваше височество?

– Не. На какво?

– На така наречения лош прием, оказан от негово величество на граф Дьо Гиш.

– Така наречен?

– Да, разбира се, защото всъщност кралят му върна своята благосклонност.

– Не съм го забелязал – каза принцът.

– Как? Вие не сте забелязали, че кралят, вместо да го изпрати в изгнание, което би било напълно естествено, като че ли му изказа похвала за неговото странно упорство, позволявайки му да заеме място в балета?

– Намирате, че кралят не е прав, господин Дьо Лорен?

– А вие, принце, нима не споделяте мнението ми?

– Не съвсем, драги кавалере, аз одобрявам постъпката на краля, това, че той не подхвърли на немилост нещастника, по-скоро душевно засегнат, отколкото злоумишленник.

– А мен – забеляза кавалерът – това великодушие, признавам си, много ме учудва.

– Защо? – попита Филип.

– Считах краля за по-ревнив – злобно каза кавалерът. Няколко мига принцът чувстваше раздражението на своя фаворит, а последната фраза действа като искра върху барут.

– Ревнив! – извика принцът. – Ревнив?! Към какво или към кого, кажете, моля!

Дьо Лорен усети, че е изтървал думи, които не е трябвало да каже. Той се опита да замаже стореното.

– Към авторитета си – отвърна с престорено равнодушие. – От какво друго може да ревнува кралят?

– Ах, да, разбира се! – съгласи се принцът.

– Нима ваше кралско височество няма да каже добра дума за милия Дьо Гиш?

– Ей Богу, не! – отвърна принцът. – Дьо Гиш е умен и храбър. Държа се лекомислено с жена ми, но аз не му желая нищо лошо въпреки това!

Кавалерът пося подозрение спрямо Дьо Гиш, както се опита да направи и за краля, но явно забеляза, че в тази минута е нужна

снизходителност, дори пълно равнодушие и че за осветляване на положението ще му бъде необходимо да поднесе лампата до самия нос на съпруга.

С помощта на тази маневра понякога ти се удава да изгориш другите, но по-често се случва да се опариш сам.

„Добре, добре – помисли си кавалерът. – Ще почакам Дьо Вард, той за един ден ще направи повече, отколкото аз за месец. Защото мисля, прости ми, Боже, или по-точно, прости му Боже, че той е по-ревнив от мен. Впрочем нужен ми е не Дьо Вард, а някакво събитие, каквото засега не виждам. Разбира се, завръщането на Дьо Гиш е много знаменателно след изгонването му, но значението на този факт се омаловажава, ако се вземе под внимание, че Дьо Гиш се върна именно когато кралят вече не се интересуваше от него. Че принцесата е заета с краля, това е ясно. Но кралят не е лъжица за моята уста, а и аз не мога да го хапя повече, тъй като на принцесата ѝ остана малко време да любезничи с негово величество. Носи се слух, че кралят вече не се интересува от нея. Оттук следва, че трябва да стоим спокойно и да чакаме някакъв нов каприз, той ще разреши проблема.“

С тези мисли Дьо Лорен седна в креслото. Принцът му беше разрешил да сяде в негово присъствие. Тъй като целият му запас от отрова се беше свършил, то по-нататъшният разговор с него не представляваше вече никакъв интерес.

За щастие, както казахме, принцът беше в прекрасно разположение на духа, което стигаше за двама до минутата, когато освободи лакеите и свитата и премина в спалнята си. Тръгвайки си, той поръча на кавалера да предаде поздрав на принцесата и да ѝ каже, че тъй като нощта е влажна, а той се страхува за зъбите си, няма да слиза повече в парка.

Дьо Лорен влезе при принцесата точно в момента, когато тя се връщаше в стаите си. Той точно изпълни заръката, но в очите ѝ видя равнодушие, увеличено от някакво смущение, с което тя изслуша неговото съобщение.

Това за него беше нещо ново.

Ако този странен израз беше у принцесата в момент, когато се кани да излиза, той непременно би я последвал. Но принцесата се прибираще и тук нямаше какво повече да се прави. Той се завъртя на токове като щъркел, огледа се на всички страни, тръсна глава и машинално тръгна към цветарника.

Още не беше направил и стотина крачки, когато срещна двама млади хора, хванати под ръка, с наведени глави, да подритват попадналите

под краката им камъчета. Бяха господата Дьо Гиш и Дьо Бражелон.

Тази среща, както винаги, предизвика у кавалера Дьо Лорен инстинктивно отвращение. Въпреки всичко той се поклони дълбоко и получи в отговор същото.

След като видя, че паркът опустява, че огньовете на илюминацията догарят и че подухва утринният ветреца, зави наляво и се върна в замъка през малкия двор, а двамата млади хора завиха надясно и продължиха пътя си към големия парк.

Когато кавалерът се изкачваше по малката стълбичка, която водеше към един таен вход, той забеляза, че в прохода между големия и малкия двор се появи жена, а след нея втора.

Жените вървяха бързо, което можеше да се отгатне по шума на копирените им рокли. Кройката на техните наметки, изящното телосложение и тайнственият и високомерен вид, особено на първата, възбудиха любопитство у кавалера.

„Много познати фигури“ – каза си той, спирайки се на последното стъпало.

Като добра хрътка се канеше да тръгне след тях. В този момент го спря тичащият след него вече няколко минути лакей.

– Господине – доложи той, – пристигна куриер.

– Добре, добре – отвърна кавалерът. – До утре имаме много време.

– Донесъл е някакви спешни писма, които на господин кавалера може би ще бъде приятно да прочете.

– Така ли! – възкликна Дьо Лорен. – Откъде са?

– Едното е от Англия, а другото от Кале. Последното е изпратено по специален човек и видимо е много важно.

– От Кале! Кой дявол се е сетил да ми пише чак от там?

– Струва ми се, че познах почерка на вашия приятел Дьо Вард.

– В такъв случай идвам веднага – извика кавалерът, забравяйки, че току-що се бе канил да шпионира. Докато се изкачваше към стаята си, двете непознати изчезнаха в дъното на отсрещния двор.

Нека ги последваме, като оставим Дьо Лорен да преглежда пощата си.

Когато двете жени се приближиха до дърветата, първата задъхано спря и повдигна внимателно воала си.

– Далече ли е още до това място? – попита тя.

– Да, ваше височество, още петстотин крачки, но вие си починете, защото скоро ще се уморим.

– Вярно е.

Принцесата, тъй като това беше тя, се облегна на едно дърво.

– Слушайте, госпожице – каза тя, след като си пое малко дъх, – не скривайте от мен нищо, кажете ми цялата истина.

– Ето, ваше величество започва вече да се сърди – гласът на младото момиче затрепери.

– Успокойте се, скъпа ми Атенаис, ни най-малко не се сърдя. Всъщност всичко това не ме засяга. Вие се безпокоите да не сте казали нещо излишно под дъба. Вие се боите, че може би сте засегнали краля, а аз искам да ви успокоя, като сама се убедя дали е било възможно да ви подслушват.

– Разбира се, че е било възможно, кралят беше съвсем близко до нас.

– Да, но вие вероятно не сте говорили много високо, така че някои думи може да не са били чути.

– Ваше височество, ние мислехме, че сме съвсем сами.

– Вие три ли бяхте?

– Да, Ла Валиер, Монтале и аз.

– Значи именно вие сте говорили толкова непредпазливо за краля.

– Боя се, че е така. Но в такъв случай ще бъдете ли, ваше височество, така добра, да ме помирите с негово величество?

– Ако е нужно, ще го направя, обещавам ви. Но както вече ви казах, преди да тръгнем срещу неприятностите, трябва да бъдем сигурни, че кралят е чул нещо. На двора е тъмна нощ, а под дърветата е още по-тъмно. Кралят вероятно не ви е познал. Да започнем разговор за това, значи да се издадем.

– Ах, ваше височество, след като са познали госпожица Дьо ла Валиер, познали са и мен. Освен това господин Дьо Сент-Енян не остави у мен никакво съмнение за това.

– Значи вие сте говорили нещо много обидно за краля?

– В никакъв случай, ваше височество, нито една дума. Една от нас прекалено много го хвалеше, така че в сравнение с нейните похвали моите думи биха изглеждали доста студени.

– Тази Монтале е толкова безразсъдна – каза принцесата.

– Не, не беше Монтале! Монтале нищо не каза, думите бяха на Ла Валиер.

Принцесата трепна, сякаш за първи път чуваше това.

– Ах, не, не! – възкликна тя. – Кралят не е могъл всичко да чуе. По-добре да направим опита, заради който сме дошли тук. Покажете ми този дъб.

Принцесата тръгна по-нататък.

– Знаете ли къде е той?

– Уви, ваше височество, знам.

– Ще го намерите ли?

– Ще го намеря дори със затворени очи.

– Великолепно. Ще седнете на тази скамейка, където сте седели с Ла Валиер, и ще повторите със същия тон това, което сте говорили с нея. Аз ще се скрия в храстите и ще ви кажа дали се чува от там или не.

– Добре, ваше височество.

– Значи ако действително сте говорили толкова високо, че кралят ви е чул, в такъв случай...

Атенаис с напрежение чакаше края на изречението.

– В такъв случай – каза принцесата с пресекнал от бързото ходене глас, – в такъв случай трябва да ви забраня...

Принцесата още повече ускори крачка. Изведнъж спря.

– Дойде ми една идея – зарадва се тя.

– Сигурно това е някаква прекрасна мисъл – каза госпожица Дьо Тоне-Шарант.

– Вероятно Монтале също се чувства неловко.

– Не, не много. Тя по-малко говори, значи по-малко е компрометирана.

– Все едно, тя ще ви помогне, като излъже малко.

– Разбира се, особено ако узнае, че ваше височество ще прояви към мен разбиране.

– Струва ми се, че отгатнах какво трябва да направите, дете мое.

– Колко е хубаво!

– Ще кажете, че и трите сте знаели, че кралят е стоял зад тези храсти и че с него е бил господин Дьо Сент-Енян.

– Да, ваше височество.

– Нали знаете, Атенаис, че той беше много поласкан от добрите ви думи за него.

– Виждате ли, ваше височество, от тук всичко се чува – извика Атенаис, – значи господин Сент-Енян е чул наистина всичко.

Забелязвайки пропуската си, принцесата прехапа устни.

– Нали познавате добре този човек, от кралските милости му се е замаяла главата и сега говори разни глупости, дори си ги измисля. Работата не е в това. Важното е дали е чул кралят или не.

– Разбира се, че е чул, ваше височество.

– В такъв случай ще направите така: ще повтаряте, че на трите ви е

било известно, чувате ли, на трите, защото ако възникне подозрение към една, ще заподозрат в лъжа и другите. И така: повтарям, на трите ви е било известно за присъствието на краля и Сент-Енян и вие сте решили да се посегувате с тях.

– Ах, ваше височество, да се шегуваме с краля! Ние никога няма да посмеем да кажем това.

– Но това е било шега, чиста шега, невинна забава, позволена за жени, които искат да хванат с изненада мъжете. С това се обяснява всичко. Всичко, което Монтале е говорила за Маликорн, е шега. Всичко, което сте говорили за Сент Енян, също е шега, а тези думи, които е казала Ла Валиер...

– И които много би искала да си вземе обратно...

– Уверена ли сте в това?

– Напълно. Мога да се закълна.

– Значи още по-лесно може всичко да се представи като шега. Господин Маликорн няма да се сърди. На господин Дьо Сент-Енян ще му бъде неловко, тъй като вместо да се присмива на вас, ще се смеят на него. А кралят ще бъде наказан за любопитството, което не подхожда на неговия сан. Нека малко се посмеят и на него. Не мисля, че той ще се разсърди.

– Ах, ваше височество, вие сте ангел на добротата и разума.

– Това е в мой интерес.

– Как така?

– Вие ме питате как така е в мой интерес да пазя придворните си дами от шеги, насмешки и дори клевета. Уви. Вие знаете, дете мое, че дворът не е снизходителен към подобни грешки. Но ние вече вървим доста време, не стигнахме ли?

– Още петдесетина крачки. Сега да завием наляво.

– Значи можете да гарантирате за Монтале?

– Да.

– И тя ще направи всичко, което поискате?

– Всичко. С възторг ще го стори!

– А Ла Валиер?

– С нея ще бъде по-трудно. Тя изпитва отвращение към лъжата.

– Но ако се убеди, че за нея е изгодно...

– Страхувам се, че това няма да я накара да промени убежденията си.

– Да, да – ядосано каза принцесата, – мене вече ме предупредиха за нея. Тя е ужасна лицемерка. Една от онези преструвани, които

призовават Бога, за да се крият зад гърба му. Но ако тя не поиска да излъже, ще си навлече насмешките на целия двор и гнева на краля. В такъв случай госпожица Дьо ла Бом льо Блан дьо ла Валиер да не ми се сърди, ако я изпратя у дома ѝ. Нека там, в Турен или Блезоя, или не знам къде си, да си играе своите пасторали.

Тези думи бяха произнесени с такава жестокост и енергия, че младото момиче се изплаши. Тя реши да казва всичко, каквото ѝ заповядат.

Накрая пристигнаха до кралския дъб.

– Ето мястото – каза Дьо Тоне-Шарант.

– Сега ще се убедим дали се чува – каза Хенриета.

– Шшт... – прошепна младото момиче, забравяйки за етикета и хващайки принцесата за ръка.

Хенриета се спря.

– Виждате ли, че се чува – каза Атенаис.

– Не.

– Слушайте.

Принцесата затаи дъх. Действително се чува следните думи:

– Казвам ти, виконт, че без нея не мога да живея.

При звука на този глас Хенриета побледня под воала си. Тя хвана за ръка спътничката си и я отдалечи на двадесетина крачки, откъдето глаговете не се чуваха.

– Останете тук, мила Атенаис, и пазете да не ни изненадат. Струва ми се, че говорят за вас.

– За мен?...

– За вас или за вашето приключение. Ще ида да послушам. Идете да доведете Монтале и ме чакайте в края на гората.

Виждайки, че Атенаис се колебае, принцесата продължи с тон, който не търпеше възражение:

– Вървете!

Атенаис вдигна полите си и по пътеката между дърветата се върна към цветарника.

Принцесата се спотаи в храстите, като се облегна на един голям кестен.

Треперейки от страх и изгаряйки от любопитство, си каза:

„Ще почакам! След като така добре се чува, да чуем какво говори за мен на виконт Дьо Бражелон този влюбен глупак Дьо Гиш.“

Глава двадесет и шеста НЕЙНО ВИСОЧЕСТВО СЕ УБЕЖДАВА, ЧЕ ПРИ ЖЕЛАНИЕ МОЖЕ ДА СЕ ЧУЕ ВСИЧКО, КОЕТО СЕ ГОВОРИ

За малко се беше възцарило мълчание, сякаш всички тайнствени нощни шумове се бяха притаили заедно с принцесата, за да чуят горещите любовни признания.

Говореше Раул. Той се беше облегнал на ствола на голям дъб и отговаряше на приятеля си със своя нежен, мелодичен глас:

– Уви, драги Дьо Гиш, това е голямо нещастие.

– О, да – съгласи се графът, – ужасно!

– Вие не ме разбрахте или не ме чухте. Аз наричам нещастие не любовта ви, а това, че не можете да я скривате.

– Какво искате да кажете?

– Казвам, че вече правите признания не на вашия изпитан приятел, който по-скоро ще умре, но няма да ви издаде, а на първия срещнат.

– На първия срещнат? – учуди се Дьо Гиш. – Вие с ума ли сте, Бражелон, че казвате подобни неща?

– Казвам това, което е в действителност.

– Не може да бъде! Как и при какви обстоятелства съм направил подобно безразсъдство?

– Искам да кажа, приятелю, че вашите очи, вашите жестове, вашите въздишки ви издават. Всяка гореща страст води до неразумни действия. Човек престава да се владее. Той е във властта на някакво безумие, което го кара да излива страданието си пред конете, пред дърветата, пред цветята, ако няма пред него приятел, пред когото да се изповяда. Но, мой бедни приятелю, запомнете, няма случай да не се намери някой в тази минута и да чуе това, което не е предназначено за ушите му. Дьо Гиш дълбоко въздъхна.

– Знаете ли – продължи Бражелон, – в тази минута ми е жал за вас. Откакто сме тук, вие вече стогици пъти ми разказвате за вашата любов към нея. Но дори нищо да не сте казали, въздишките ви издават. Оттук изводът, че ако не се самоконтролирате по-добре, рано или късно ще се разрази скандал. Кой ще ви спаси тогава? Отговорете ми. Кой ще спаси нея? Защото дори тя да не е виновна за вашата любов, това ще бъде оръжие против нея.

– Боже бой – измънка Дьо Гиш.

От гърдите му отново се отрони дълбока въздишка.

– Това не е отговор, Дьо Гиш.

– Знам.

– Тогава какво ще отговорите?

– Ще кажа, че тогава ще страдам повече, отколкото в тази минута.

– Не ви разбирам.

– Цялата тази борба ми разсипа нервите. Сега не мога нито да мисля, нито да действам. Дори не струвам колкото един съвсем обикновен човек. Последните ми сили ме напуснаха, най-твърдите ми решения се превърнаха в прах и аз не съм способен повече да се боря. Помниш ли, когато воювахме, ни се случваше да се сблъскаме с отред фуражири, пет-шест души. Започвахме да се бием. Случваше се да им дойдат на помощ още десетина души. Нищо. Озверяваш и продължаваш да се биеш. Но ако дойдат нови десетина души, не ти остава нищо друго, освен да пришпориш коня си, ако още го имаш. Щом не искаш да паднеш под куршумите. Аз сега съм точно в такова положение. Отначало се борех с Бъкингам. Сега се появи кралят. Аз няма да се боря с него. Дори кралят да я остави, нямам сили да се боря с характера на тази жена. Ни най-малко не се заблуждавам: ако попадна в мрежите на тази любов, ще загина.

– Трябва да упрекваш не нея, а себе си!

– Защо?

– Така. Ти знаеш, че принцесата е лекомислена. Обича всичко ново, чувствителна е към похвалите, независимо дали идват от дете или слепец, а ти гориш от такава страст, че ще се погубиш. Любувай ѝ се, обожавай я, защото не е възможно мъж да я види, и да не се влюби. Но като я обичаш, уважавай в нея сана на нейния мъж, после него самия и накрая не забравяй за собствената си безопасност.

– Благодаря, Раул.

– За какво?

– За това, че след като виждаш как страдам, ме утешаваш. За това, че ми говориш за нея всичко най-хубаво, каквото мислиш, и дори това, което не мислиш.

– О – забеляза Раул, – грешиш, Дьо Гиш, аз не винаги казвам това, което мисля, но в такива случаи мълча. Когато говоря, не умея да се преструвам и да мамя и този, към когото се обръщам, може да разчита напълно на мен.

През цялото това време принцесата жадно се вслушваше в най-

малкия шум, идващ от храстите, и внимателно се взираше в тъмнината.

– В такъв случай аз я познавам по-добре от теб – каза Дьо Гиш. Тя съвсем не е лекомислена. Тя е суетна. Не се увлича по новото, не помни старото и на нищо не вярва. Тя не е чувствителна към похвалите жена, а жестока кокетка. Дяволска кокетка! Истина е! Повярвай ми, Бражелон, изпитвам всички мъки на ада сега. Аз, храбрият и презиращият опасностите, се натъквам на препятствие, което не е по силите ми. Знаеш ли, Раул, пазя за себе си победата, която ще ѝ донесе много мъки и сълзи!

Раул погледна приятелят си, който измъчен и задъхан залепи глава до дъба.

– Победа? – запита той. – Каква победа?

– Каква ли?

– Да.

– В един прекрасен ден ще се приближа до нея и ще кажа: „Аз бях млад, аз бях луд от любов, паднал в краката ви, не смеех да ви погледна, очаквайки да ме ободрите с дума или с поглед. Стори ми се, че съм доловил този поглед, и се изправих, но тогава без никакъв повод от моя страна, освен че ви заобичах по-силно, вие ме отхвърлихте от каприз, за да си доставите удоволствие, вие, безсърдечната жена, не вярваща в нищо и не знаеща какво е любов. Независимо че в жилите ви тече кралска кръв, вие сте недостойна за любовта на един честен човек. Аз се наказвам за това, че съм ви обичал, и умирам, проклинайки ви!“

– Боже мой! – възкликна Раул, трогнат от дълбоката искреност, лъхаша от думите на графа. – Ще ти кажа, че наистина си луд!

– Да, да! – продължаваше Дьо Гиш, обзет изпяло от мисълта си. – Тъй като тук няма с кого да воювам, ще замина някъде на север. Ще постъпя на служба при императора и милостивия куршум на някой унгарец, хърват или турчин ще сложи край на съществуването ми.

Още не беше завършил думите си, когато се чу шум. Раул скочи и застана нащрек.

Дьо Гиш както преди седеше на скамейката стиснал главата си с ръце.

Храстите се разтвориха и пред младите хора се появи бледна и развълнувана жена. С едната си ръка тя отстраняваше клоните, които ѝ пречеха, а с другата свали капишона на наметалото, с което бяха загърнати раменете ѝ. По влажните, блестящи очи, по царствената осанка, по величествения жест, а най-вече по ударите на сърцето си Дьо Гиш позна принцесата и извика, затваряйки очи.

Раул смутено въртеше шапката си в ръце, докато измърмори

някакво приветствие.

– Господин Дьо Бражелон – обърна се към него принцесата, – бъдете добър да погледнете из алеите дали не се виждат някои от моите придворни дами. А вие, графе, останете. Аз съм уморена и искам да се облегна на ръката ви.

Ако гръм беше паднал над главата на Дьо Гиш, той по-малко щеше да се уплаши, отколкото при звука на този глас.

Но графът беше действително смел човек и дълбоко в сърцето си той беше взел окончателно решение. Ставайки, младият човек хвърли към Бражелон поглед на дълбока признателност.

Вместо веднага да отговори на принцесата, той се приближи до виконта и стисна ръката на своя благороден приятел. От гърдите му се откъсна въздишка, в която беше вложил всичките клокочеши в сърцето му чувства.

А гордата принцеса, която никак не беше свикнала да се съобразява с някого, чакаше покорно. Ръката ѝ остана увиснала във въздуха и чак когато Раул си тръгна, тя я отпусна без гняв, но не и без вълнение върху ръката на Дьо Гиш.

Те останаха сами сред тъмната и безмълвна гора, в чиято тишина се чуваха само крачките на Раул, отдалечаващ се бързо по невидимите пътеки.

Над главите им се беше разтворила шатра от ароматни гъсти листа, в чийто просвет блестяха звезди.

Принцесата отведе тихичко графа на стотина крачки от недискретното дърво, което в тази нощ чу и позволи да се чуят толкова горещи излияния, и след като излезе на съседната поляна, откъдето се виждаше далеч наоколо, каза:

– Доведох ви тук защото там, където бяхме, се чува всяка дума.

– Казвате, че се чува всяка дума, принцесо? – машинално повтори младият човек.

– Да.

– Какво значи това?

– Значи, че чух целия ви разговор.

– Боже мой, Боже мой, само това липсваше! – прошепна Дьо Гиш и наведе глава като уморен от борбата с вълните плувец.

– Значи вие имате такова мнение за мен?

Дьо Гиш побледня и се обърна. Той не отговаряше нищо, изглеждаше така, сякаш щеше да припадне всеки момент.

– Какво пък, това е добре – продължи кротко принцесата. –

Предпочитам обидната истина пред лъжливата похвала. Нека бъде така! Значи според вас, господин Дьо Гиш, аз съм долна кокетка!

– Долна! – извика младият човек. – Това не съм казвал. Не мога да нарека долна тази, която за мен е по-скъпа от всичко на света. Не, не съм казвал това.

– Според мен жена, която вижда човек, изгарящ от пламъка, който тя самата е запалила, и не се опита да го загаси, е долна жена.

– Какво значение имат думите ми? – продължи графът. – Какво съм аз в сравнение с вас и струва ли си да се безпокоите дали съществувам на този свят?

– Господин Дьо Гиш, вие сте мъж, а аз – жена, след като ви познавам така добре, аз съвсем не искам да загивате заради мен. Реших да променя отношението си към вас и характера си. Ще бъда не само откровена, но и правдива. Умолявам ви, графе, не ме обичайте и забравете, че съм говорила и гледала към вас.

Дьо Гиш се обърна и изгори принцесата с поглед.

– Принцесо – извика той, – вие искате прошка, вие ме молите, вие?

– Да, да, аз. След като ви причиних зло, съм длъжна да го поправам. И така, графе, всичко е решено! Вие ми прощавате лекомислието и кокетството. Не ме прекъсвайте! Аз ви прощавам това, че ме нарекохте лекомислена и кокетка, дори нещо по-лошо. Откажете се от вашата мисъл за смъртта и по такъв начин ще запазите за вашето семейство, за краля и дамите рицаря, когото всички уважават и обичат.

Последните думи бяха произнесени от принцесата с такава искреност и нежност, че сърцето на Дьо Гиш едва не изхвъркна от гърдите.

– О, принцесо!...

– Слушайте по-нататък – продължи тя, – когато се откажете от мен, отначало по необходимост, а по-късно в изпълнение на молбата ми, по-правилно ще ме оцените и съм уверена, че ще замените тази любов, извинете, това безумие, с искрено приятелство, което ще ни предложите, и което, кълна ви се, ще бъде прието с радост.

По челото на Дьо Гиш изби пот, сърцето му замря, студ пробягна по жилите му, той хапеше устните си, тропаше с крак, с една дума – по всякакъв начин се опитваше да сдържи своето нетърпение.

– Принцесо – каза накрая, – това, което ми предлагате, е невъзможно, аз не мога да приема вашите условия.

– Как! – каза принцесата. – Вие се отказвате от моето приятелство?

– Не, не, не ми трябва приятелство, принцесо, предпочитам да умра от любов, отколкото да живея с приятелство.

– Чуйте ме, графе!

– Ах, принцесо – викна Дьо Гиш, – аз съм стигнал до този предел, когато не може да съществува друго уважение и друг разсъдък освен това на честния човек към обожаваната жена. Изгонете ме, прокълнете ме, отречете се от мен и ще бъдете права. Аз се оплаквах от вас, но го правех толкова горчиво само защото ви обичам. Казах ви, че ще умра, и ще го направя. Жив ще ме забравите, но мъртъв – никога, в това съм уверен!

Принцесата на свой ред се обърна и застина погълната от мечти, вълнувайки се не по-малко от него.

След известно мълчание тя попита:

– Значи вие много ме обичате?

– О, безумно! Готов съм да умра от любов, дори ако ме изгоните и престанете да ме слушате повече.

– В такъв случай вашата болест е безнадеждна – каза тя с весело изражение, – болест, която трябва да се лекува внимателно. Дайте ми ръката си... Студена е като лед.

Дьо Гиш преклони коляно и впи устните си в горещите ръце на принцесата.

– Тогава обичайте ме – каза принцесата, – след като не можете да не ме обичате.

Тя леко стисна пръстите му и го привлече към себе си с жест на кралица и любовница. Тялото на Дьо Гиш потрепери. Принцесата почувства този трепет и разбра, че той действително я обича.

– Вашата ръка, графе – помоли тя, – и да си тръгваме.

– Ах, принцесо! – каза графът развълнуван, с горящи очи. – Вие сте намерили друго средство да ме погубите.

– За щастие, то е такова, че действа по-дълго от другите, нали? – отвърна принцесата.

Тя го завлече към храстите.

Глава двадесет и седма КОРЕСПОНДЕНЦИЯТА НА АРАМИС

В същото време, когато работите на Дьо Гиш приеха току-що описания от нас поврат, Раул разбра, че принцесата го бе отдалечила, за да не пречи на обяснението, чиито резултати той не можеше да предвиди. Тръгна и се присъедини към придворните дами, разхождащи се из

цветните алеи.

Изкачвайки се към стаята си, кавалерът Дьо Лорен с учудване четеше писмото на Дьо Вард, написано от ръката на камердинера. В него той подробно разказваше за удара със шпага, получен в Кале, и предлагаше да се съобщи за това на Дьо Гиш и на принца, което по всяка вероятност би било неприятно и на единия, и на другия. Особено цветисто Дьо Вард описваше на Лорен любовта на Бъкингам към принцесата и завършваше писмото с предположението, че тази страст е взаимна.

Протичайки тези изречения, кавалерът сви рамене. Сведенията на Дьо Вард не се отличаваха със свежест. Той нищо не беше узнал за по-нататъшния ход на събитията.

Кавалерът хвърли писмото през рамо на съседната маса и каза презрително:

– Наистина невероятно! Бедният Дьо Вард не е глупак, но изглежда в провинцията хората бързо затъпяват. Дявол да го вземе този глупак! Беше му казано да ми съобщава всички важни новини, а той пише глупости. Вместо да чета това празно писмо, аз навярно бих открил в парка интригата, която би компрометирала някоя жена и би поставила под удар с шпага някой мъж. Това би развлякло принца за три дни.

Той погледна часовника.

„Вече е много късно. Два часа, всички сигурно са се върнали при краля и довършват пира. Днес не можах да проследя никого, освен ако някоя случайност...“

С тези думи, с които сякаш призоваваше на ума си своята добра звезда, той се приближи до прозореца, откъдето се виждаше усамотената част на парка.

Начаса, сякаш някой зъл гений бе в негова услуга, той забеляза, че в замъка се завръща неизвестен мъж. Съпровождаше го някой, загърнат в копринено наметало. По фигурата Лорен позна жената, която бе изпоснал преди два часа.

– Дявол го взел! – възкликна той, пляскайки с ръце. – Да бъда проклет, както казва нашият приятел Бъкингам, ако това не е моят шанс!

Стремглаво се спусна по стълбището с надежда да завари в двора мъжа и спътничката му с тъмната пелерина. Приближавайки се до вратата на малкия двор, почти се сблъска с принцесата, чието лице се виждаше под капишона.

За нещастие, тя беше сама.

Кавалерът съобрази, че спътникът и не е успял да отиде много далеч за тези няколко минути. Затова той припряно ѝ се поклони и я

пропусна. После, когато тя направи няколко крачки с бързината на човек, който се страхува да не го познаят, кавалерът, виждайки че тя е прекалено заета със себе си, затича към градината, озъртайки се на всички страни.

Успя съвсем навреме, тъй като мъжът, съпровождащ принцесата, още се виждаше. Той се приближаваше към едно от крилата на замъка и скоро щеше да се скрие от погледа му.

Не биваше да се губи нито минута. Кавалерът затича подире му, но колкото и да бързаше, непознатият се скри зад ъгъла.

Преследваният от Дьо Лорен беше намалил крачка и очевидно беше обзет от мисли, така че скоро щеше да бъде настигнат, но завивайки зад ъгъла, кавалерът се сблъска с двама мъже.

Той се приготви да изругае, когато позна в единия суперинтендант. Спътника на Фуке Дьо Лорен виждаше за първи път. Това беше негово преосвещенство ванският епископ.

Срещайки се с високопоставени особи, както изискваше етикетът, кавалерът трябваше да се извини и да отстъпи назад. Тъй като господин Фуке се ползваше с всеобщо уважение и дори кралят го уважаваше, макар че не го обичаше, кавалерът направи това, което би направил сам кралят. Той му се поклони, докато Фуке го поздрави, виждайки, че този придворен го е блъснал, без да има лоши намерения.

След като позна Дьо Лорен, той му каза няколко любезни думи, на които последният беше принуден да отговори.

Колкото и кратък да беше този диалог, интригантът с крайно съжаление констатира, че жертвата му беше успяла да изчезне.

Отказвайки се от преследването, кавалерът реши да поговори с Фуке.

– Ах, господине, колко е късно. Всички бяха учудени, особено принцът, от отсъствието ви, макар че кралят ви беше поканил.

– Не можах, господине. Едва сега се освободих.

– В Париж спокойно ли е?

– Напълно. Никой не роптае против новия данък.

– Разбирам, вие искахте първо да се уверите как го приемат, и после да дойдете на празника.

– Все пак закъснях малко. Затова се обръщам към вас с въпроса: в замъка ли е кралят и мога ли да го видя още днес или трябва да почакам до утре?

– Загубих го от поглед преди два часа.

– Да не е при принцесата?

– Не мисля, защото току-що я срещнах по стълбите, връщаше се у дома. Освен ако този придворен, с когото се сблъскахте, не е бил кралят.

Кавалерът направи пауза, като очакваше да чуе името на преследвания от него. Но Фуке отвърна:

– Не, господине, не беше кралят.

Разочарованият интригант се поклонил още веднъж, огледа се и виждайки Колбер сред група хора, каза.

– Ето там под дърветата има човек, който може да ви даде по-точни сведения от мен.

– Кой е той? – попита Фуке, който поради слабото си зрение виждаше зле в тъмнината.

– Господин Колбер.

– Така ли? Този човек, който разговаря с факлоносците, самият господин Колбер ли е?

– Да, той самият. Дава разпорежданията си за утрешната илюминация.

– Благодаря ви, господине.

Фуке направи движение, с което показваше, че е узнал всичко, което му е било необходимо.

От своя страна кавалерът не беше научил нищо, поради това се оттегли недоволен с нисък поклон.

Когато той си тръгна, Фуке се намръщи и се замисли. Арамис го гледаше тъжно и със съжаление.

– Нима се вълнувате при произнасянето на името на този човек? Преди няколко минути бяхте весел и доволен и изведнъж помрачихте само при вида на това нищожество. Нима престанахте да вярвате в щастливата си звезда?

– Престанах – печално каза Фуке.

– Защо, ако смея да попитам?

– Защото съм много щастлив в тази минута. Драги ми Дербле, вие като учен човек сигурно знаете историята на един самоски тиран. Какво да хвърля в морето, за да предотвратя надвисващото нещастие? Аз съм щастлив, много щастлив, че не желая нищо повече от това, което имам. Издигнах се толкова високо... Нали знаете девиза ми: „Куо нон асендам“ – какво ли няма да достигна. Аз се издигнах толкова високо, че сега ми остава само да се спускам. Следователно не може да се вярва в подобряването на положението ми, тъй като постигнах всичко, което може да иска един смъртен.

Арамис устреми към него своя ласкав, но твърд поглед.

– Ако знаех в какво се състои щастието ви, може би щях да се опаявам от изпадането ви в немилост, но вие се отнасяте към мен като към истински приятел и смятате, че ще ви помагам в нещастията. Целя много това. Но ми се струва, че от време на време бихте могли да споделяте с мен вашите успехи, за да мога да им се порадвам, тъй като държа на тях повече, отколкото на моите собствени.

– Драги прелате – засмя се Фуке, – моите тайни са твърде нечестиви, за да ги споделям с духовно лице, колкото и светско да е то.

– Това са глупости! А на изповед?

– Ако бяхте мой изповедник, щеше да се налага доста да се изчервявам.

Фуке отново въздъхна. Арамис го погледна с усмивка:

– Скритността също е добродетел!

– По-тихо – каза Фуке, – онази отровна твар ме е познала и идва към мен.

– Колбер?

– Да, отидете настрана, драги Дербле, не искам този мръсник да ни вижда заедно, защото ще намрази и вас.

Арамис стисна ръката му.

– За какъв дявол ми е дружбата му? Нима вашата не ми стига?

– Може би, когато вече няма да ме има... – тъжно каза Фуке.

– Е, ако такова време настъпи, ще се постарая да минем и без приятелството на господин Колбер. Просто няма да обръщаме внимание на омразата му. Но кажете ми, драги Фуке, защо, вместо да разговаряте с този подмазвач, както го нарекохте, и от когото не виждам никаква полза, защо не отидете направо при краля или в краен случай при принцесата?

– При принцесата? – разсеяно каза суперинтендантът, потънал в спомени. – Да, разбира се, при принцесата.

– Спомнете си – продължи Арамис, – получената новина за голямото благоволение, с което е започнала да се ползва принцесата в последните два-три дни. Струва ми се, във вашите планове и за нашите общи интереси трябва да поухажвате приятелките на негово величество. Това е единственото средство да се разклати укрепващият авторитет на господин Колбер. Идете колкото може по-скоро при нея и си осигурете поддръжката ѝ.

– А вие напълно ли сте уверен, че сега кралят е увлечен именно по нея?

– Ако стрелката се е завъртяла, то това е от днес сутринта! Нали знаете, че имам своя полиция.

– Прекрасно. Отива веднага и за всеки случай ще прибегна до мое-то изпитано средство: ето този чифт великолепни старинни камеи върху основа от брилянти.

– Видях ги: прекрасна, рядка и красива вещ!

Беседата им беше прекъсната от лакей, който водеше след себе си куриер.

– За господин суперинтенданта – гръмко обяви куриерът, подавайки на Фуке писмото.

– За негово преосвещенство ванския епископ – каза тихо лакеят, подавайки писмото на Арамис.

Тъй като лакеят имаше факел, той застана между двамата, за да може да четат едновременно.

Като видя ситния, четлив почерк върху плика, Фуке трепна радостно. Само този, който е обичал или е обичан, ще разбере неговото безпокойство, заменено от радост. Той бързо разпечата писмото, в което имаше само няколко думи.

„Само един час, откакто се разделихме, и вече цяла вечност не съм ти казвала: обичам те.“

Това беше всичко.

Действително госпожа Дьо Белиер се бе разделила с Фуке само преди час. Прекарала с него два дни и опасявайки се да не би споменът за нея да се изглади в сърцето, което ѝ беше толкова скъпо, тя бе изпратила при него куриер с това важно съобщение. Фуке целуна писмото и даде на пратеника малко злато.

Що се касае до Арамис, той беше зает с четене на писмо със съвсем различно съдържание. То гласеше:

„Днес вечерта кралят е бил зашеметен от научената новина. Една жена го обича. Той е узнал за това съвсем случайно, подслушвайки разговора на тази млада девойка с приятелките ѝ. Сега кралят е изцяло във властта на новата си придобивка. Девойката се казва Дьо ла Валиер и тя далеч не е толкова красива, за да може този каприз да се превърне в бурна страст. Пазете се от госпожица Дьо ла Валиер.“

Нито дума за принцесата.

Арамис бавно сгъна писмото и го прибра в джоба си. Що се касае до Фуке, той през цялото време притискаше до устните си писмото на госпожа Дьо Белиер.

– Слушайте – каза Арамис, докосвайки ръката на Фуке.

– Какво? – отзова се Фуке.

– Дойде ми една мисъл. Знаете ли придворна дама на име Ла Валиер?

– Не, не зная.

– Спомнете си добре!

– Мисля, че е една от придворните дами на принцесата.

– Сигурно е тя.

– Какво искате да кажете?

– Това, че още днес трябва да посетите особата.

– Така ли! А защо?

– Нещо повече. Именно на нея трябва да занесете наикита.

– Откъде го измислихте?

– Вие знаете, господине, че аз давам добри съвети.

– Но така неочаквано...

– Другото е моя работа. Започнете да ухажвате Ла Валиер, господин суперинтендант. А аз ще убедя госпожа Дьо Белиер, че това ухажване е чисто дипломатическо.

– Какво говорите, приятелю – възкликна Фуке, – кое име произнесохте?

– Името, което трябва да ви убеди, господин суперинтендант, че както съм добре осведомен за вашите работи, също така съм осведомен за работите на другите лица. Казвам ви, ухажвайте госпожица Дьо ла Валиер.

– Ще ухажвам когото кажете – отвърна щастливият Фуке.

– Хайде, хайде, слезте по-скоро на земята от вашето седмо небе. Ето го господин Колбер. Охо, докато ние четяхме, той е събрал около себе си цяла тълпа. След като толкова се въртят около него и го хвалят, значи се превръща в сила!

Действително Колбер беше заобиколен от всички останали в градината придворни, които, надпреварвайки се, му подхвърляха комплименти за успешно организирания празник и приятно гъделичкаха самолюбието му.

– Ако Лафонтен беше тук – каза, усмихвайки се Фуке, – какъв прекрасен случай щеше да има да издекламира баснята: „Жабата, която искаше да стане вол“.

Колбер излезе на ярко осветено място. Фуке го чакаше с неутрална и леко насмешлива усмивка. Интендантът също му се усмихваше. Той забеляза своя враг още преди четвърт час и се приближаваше към него на зиг-заг.

Усмивката на Колбер не предвещаваше нищо добро.

– Дръжте се – прошепна Арамис на суперинтенданта, – този мошеник се кани да поиска от вас още няколко милиона за своите цветни стъкла и фойерверки.

Колбер се поклони пръв, старайки се да си придаде колкото може по-почтителен вид. Фуке едва кимна с глава.

– Е, как, ваше превъзходителство – попита Колбер, – как ви хареса празникът? Проявихме ли добър вкус?

– Превъзходен – отвърна Фуке така, че в думите му беше невъзможно да се долови някаква ирония.

– Благодаря ви – злобно процеди през зъби Колбер. – Вие сте много снизходителен... Ние, слугите на краля, сме бедни хора и Фонтенбло не може да се сравни с Во.

– Това е вярно – флегматично отвърна Фуке.

– Какво да се прави, ваше превъзходителство – изкикоти се Колбер, – нашите средства са скромни.

Фуке направи жест, който изразяваше съгласие.

– Обаче – продължи Колбер – вие бихте могли с присъщия ви размах да устроите за негово величество празник във вашите чудесни градини... Тези градини, които ви струваха шестдесет милиона.

– Седемдесет и два – поправи го Фуке.

– Още по-добре – опита се да се усмихне Колбер, – това ще бъде наистина великолепно.

– Но няма вие мислите, господине, че негово величество ще благоволи да приеме поканата ми?

– О, не се съмнявам – живо възкликна Колбер, – дори съм готов да гарантирам за това.

– Много сте любезен – каза Фуке. – Значи мога да разчитам на вас?

– Да, да, ваше превъзходителство, напълно.

– Тогава ще помисля над това...

– Съгласете се, съгласете се – бързо прошепна Арамис.

– Вие ще помислите? – запита отново Колбер.

– Да – отвърна Фуке, – трябва да избира деня, когато ще мога да се обърна с покана към краля.

– Ако искате, още тази вечер, ваше превъзходителство.

– Съгласен съм – отвърна суперинтендантът. – Господа, бих искал да покана и всички вас, но вие знаете, че където и да отиде кралят, той е у дома си, следователно трябва да получите покана от негово величество.

Тълпата зашумя радостно. Фуке се поклони и си тръгна.

– Проклет горделивец – изсъска Колбер, – съгласява се, а прекрасно знае, че това ще му струва десет милиона.

– Вие ме разорихте – прошепна Фуке на Арамис.

– Аз ви спасих – възрази последният, докато Фуке се изкачваше по стълбата и молеше да доложат на краля, че желае да го приемат.

Глава двадесет и осма РАЗПОРЕДИТЕЛЯТ

Бързайки да остане сам, за да може по-добре да разбере чувствата си, кралят се усамоти в своите стаи и при него скоро се появи господин Дьо Сент-Енян след проведеня разговор с принцесата.

Читателят вече знае за този разговор.

Фаворитът, който беше горд с това, че беше ценен от две страни, и съзнавайки, че преди два часа бе станал пазител на тайната на краля, вече започваше да гледа на придворните работи от висотата, където се бе възкачил, или по-точно – където го бе възкачил случаят. Той виждаше наоколо само любов и гирлянди.

Любовта на краля към принцесата, на принцесата към краля, на Дьо Гиш към принцесата, Дьо ла Валиер и кралят, Маликорн и Монтале, госпожица Дьо Тоне-Шарант и той, Сент-Енян – нима от такова изобилие не би се завъртяла главата на придворния? А Сент-Енян беше образец за придворни, бивши, сегашни и бъдещи.

Освен това той се беше представил като прекрасен разказвач и тънък ценител. Като че ли кралят го слушаше с голям интерес, особено когато разказваше с какво любопитство принцесата го е разпитвала за всичко, което засягаше госпожица Дьо ла Валиер.

Макар че кралят беше охладнял към Хенриета, цялата страстност, с която тя се беше опитвала да научи всичко за него, приятно гъделичкаше самолюбието му. Това му доставяше удовлетворение, но само това. Сърцето му нито за мигне беше разтревожено от факта, че принцесата може да си помисли каквото и да е за това приключение.

Когато Сент-Енян завърши, кралят го попита:

– Сега знаеш какво е госпожица Дьо ла Валиер, нали?

– Знам не само това какво представлява сега, но и какво ще бъде в близко бъдеще.

– Какво искаш да кажеш?

– Искам да кажа, че тя представлява това, което би желала да бъде всяка жена, тоест предмет на любовта на ваше величество. Искам да кажа, че тя ще бъде всичко, което ваше величество пожелае да направи от нея.

– Съвсем не за това те питам... не е нужно да зная какво е днес и какво ще е утре, както ти вече каза, това зависи от мен, но аз бих искал да знам каква е била вчера. Разкажи ми всичко, което знаеш за нея.

– Казват, че е скромна.

– О – усмихна се кралят, – вероятно това са празни думи.

– Те се чуват достатъчно рядко в двора, господарю, така че може да им се вярва.

– Може би сте прав, драги мой... А какъв е произходът ѝ?

– Достатъчно знатен: дъщеря на маркиз Дьо ла Валиер, осиновена дъщеря на господин Дьо Сен Реми.

– Ах, да, майордома на моята леля... Помня, помня, бегло съм го виждал в Блоа. Там тя беше представена на кралицата. Сега се упреквам, че не съм ѝ отделил вниманието, което заслужава.

– Уверен съм, господарю, че вие ще успеете да наваксите пропуснатото.

– Значи казвате, че според слуховете госпожица Дьо ла Валиер няма любовник.

– Във всеки случай не мисля, че ваше величество ще има страшен съперник.

– Почакай – извика изведнъж кралят, сякаш се беше сетил нещо.

– Какво ще обичате, господарю?

– Спомних си.

– Какво?

– Ако тя няма любовник, то има годеник.

– Годеник?

– Как не знае за това, графе?

– Не зная.

– Но ти знаеш всички новини!

– Извинете, ваше величество. А вие познавате ли този годеник?

– Разбира се! Неговият баща дойде при мен с молба да подпиша брачния договор: това беше...

Кралят без съмнение се канеше да назове виконт Дьо Бражелон, но изведнъж прекъсна наполовина изречението, смръщвайки вежди.

– И това е?... – запита отново Сент-Енян.

– Не помня – отвърна Людовик XIV, опитвайки се да сподави

вълнението си.

– Разрешете, ваше величество, да ви помогна да си спомните.

– Не, всъщност и сам не зная за кого се канех да говоря. Смътно си спомням само, че една от придворните дами се канеше да се омъжва, но за кого – не мога да си спомня.

– Може би госпожица Дьо Тоне-Шарант? – попита Сент-Енян.

– Може би.

– Тогава фамилията на годеника е Монтеспан, но госпожица Дьо Тоне-Шарант, както ми се струва, никога не се е държала с него така, че той да се страхува да и направи предложение.

– С една дума – каза кралят, – на мен нищо или почти нищо не ми е известно за госпожица Дьо ла Валиер и аз те моля, Сент-Енян, да събереш сведения за нея.

– Слушам, господарю. А кога ще имам честта да видя ваше величество, за да му предам тези сведения?

– Щом ги събереш.

– Ще ги събера моментално, ако те долетят при мен със същата скорост, с която аз се стремя отново да се явя пред краля.

– Добре казано! Впрочем принцесата не е ли изразявала някога недоволство от бедното момиче?

– Не, аз не съм забелязал, господарю.

– Принцесата никога ли не се е сърдила?

– Не зная, тя винаги се смее.

– Прекрасно, но аз чувам шум в преддверието, сигурно ще ми докладват за някакъв куриер.

– Наистина, господарю.

– Иди разбери, Сент-Енян.

Графът изтича до вратата и замени няколко думи със стоящия до входа камердинер.

– Господарю – съобщи той, след като се върна, – това е господин Фуке, който току-що е пристигнал по заповед на краля, както той казва. Явил се е, но тъй като е вече твърде късно, не моли за незабавна аудиенция. Достатъчно му е кралят да знае за неговото пристигане.

– Господин Фуке! Писах му в три часа да се яви във Фонтенбло утре сутринта, а той се явява в два часа през нощта, това се казва усърдие! – възкликна кралят, много доволен от такава изпълнителност. – Господин Фуке ще получи аудиенция. Аз съм го извикал и съм длъжен да го приема. Нека го въведат. А ти, графе, на разузнаване, и до утре!

Кралят сложи пръст на устните си, а зарадваният Сент-Енян

изхвъркна от стаята, разпореждайки се камердинерът да въведе господин Фуке.

Последният влезе в кралските покои. Людовик стана насреща му с любезна усмивка.

– Добър вечер, господин Фуке, благодаря ви за акуратността. Изглежда, моят пратеник е пристигнал при вас доста късно.

– В десет вечерта, господарю.

– Работили сте много тези дни, господин Фуке, тъй като ме уверяваха, че последните три-четири дни никъде не сте излизали от своя кабинет в Сен-Манде.

– Действително работих тези три дни, господарю – отвърна с поклон суперинтендантът.

– Известно ли ви е, господин Фуке, че трябва да разговарям с вас за много неща? – продължи кралят с най-любезния си тон.

– Ваше величество е много милостив към мен. Разрешете ми да ви напомня за обещаната аудиенция.

– Изглежда, някой от духовенството се кани да ми благодари, не е ли така?

– Отгатнахте, господарю. Може би часът не е подходящ, но времето на човека, когото доведох, е много ценно и тъй като Фонтенбло лежи по пътя към неговата епархия...

– Кой е той?

– Новият вански епископ, когото ваше величество благоволи да назначи преди три месеца по моя препоръка.

– Възможно е – каза кралят, който беше подписал заповедта, без да я чете, – и така, той е тук?

– Да, господарю. Ван е много важна епархия. Овците на този пастир се нуждаят много от неговото божествено слово. Това са диваци, които трябва да се възпитават, като се поучават, и господин Дербле няма съперници в това отношение.

– Господин Дербле! – каза кралят, на когото се стори, че някога е чувал това име.

– На ваше величество не е известно скромното име на един от най-верните и предани негови слуги? – живо попита Фуке.

– Не, нещо не си спомням... И той се кани да тръгва?

– Да, той е получил днес писма, с които по всяка вероятност се иска незабавното му пристигане, и ето, тръгвайки за такава глуха провинция като Бретан, би желал да засвидетелства своите почитания към ваше величество.

– И той чака, така ли?

– Той е тук, господарю!

– Нека влезе.

Фуке направи знак на камердинера.

Вратата се отвори и Арамис влезе.

Изслушвайки приветствията му, кралят внимателно гледаше лицето, което, видно веднъж, трудно можеше да бъде забравено.

– Ван! – произнесе той. – Вие ли сте ванският епископ?

– Да, господарю.

– Ван в Бретан? Арамис се поклони.

– На морето?

Арамис се поклони още веднъж.

– Това е на няколко левги от Бел-Ил.

– Да, господарю – отвърна прелатът, – около шест левги.

– Шест левги, това е нищо – каза Людовик.

– Но за нас, бедните бретонци, господарю – отвърна Арамис, – шест левги са огромно разстояние, ако се върви по сушата, а по морето това е цяла безкрайност. Имам честта да доложа на краля, че от реката до Бел-Ил има шест левги по море.

– Чул съм, че господин Фуке има там красива къща! – попита кралят.

– Да, говори се – отвърна Арамис.

– Как така... говори се? – учуди се кралят.

– Да, господарю.

– Признавам си, господин Фуке, че ме учудва едно обстоятелство.

– Какво?

– Начело на вашите приходи стои господин Дербле, а вие не сте му показали Бел-Ил?

– Ах, господарю – промълви епископът, без да дава възможност на Фуке да отговори, – ние, бедните бретонски прелати, повечето време си седим у дома.

– Ваше преосвещенство, аз ще накажа господин Фуке за неговото невнимание.

– По какъв начин, господарю?

– Ще ви преместя другаде.

Фуке прехапа устни, а Арамис се усмихна.

– Какво ви носи Ван? – продължаваше кралят.

– Шест хиляди ливри, господарю.

– Боже мой, нима толкова малко? Значи вие имате собствени

средства, господин епископ?

– Аз нямам нищо, господарю. Само господин Фуке е така добър да ми дава на годината хиляда и двеста ливри.

– В такъв случай, господин Дербле, аз ви обещавам нещо по-добро. Арамис се поклони.

От своя страна кралят му се поклони едва ли не почитателно, което той имаше навик да прави, разговаряйки с жени и духовници.

Арамис разбра, че аудиенцията му свърши. За довиждане той произнесе някаква простичка фраза, напълно подходяща за устата на селски пастир.

– Какво прекрасно лице има този човек – каза кралят, изпращайки го с поглед до вратата и гледайки след него дори след като тя се затвори.

– Господарю – отвърна Фуке, – ако този епископ беше получил по-добро образование, то нито един прелат в цялото кралство нямаше да бъде по-достоеен за високи почести.

– Нима не е учен?

– Той е сменил шпагата с расото и го е направил доста късно. Но това не е важно и ако ваше величество отново ми разреши да говоря за него...

– Моля ви. Но преди да говорим за него, нека поговорим за вас.

– За мен, господарю?

– Да, трябва да ви предам хиляди поздравления.

– Нямам сили да покажа на ваше величество колко съм щастлив.

– Да, господин Фуке, но аз бях настроен против вас.

– Тогава се чувствах много нещастен, господарю.

– Но всичко премина. Нима не сте забелязали?

– Забелязах, господарю. Аз покорно очаквах деня, в който ще се открие истината. Явно този ден е дошъл.

– Значи вие знаехте, че сте в немилост пред мен?

– Уви, господарю.

– А знаете ли защо?

– Разбира се. Кралят ме е сметнал за прахосник.

– Не.

– Или по-точно, посредствен администратор. С една дума, ваше величество е сметнал, че след като поданиците му нямат пари, и той няма да има.

– Мислех, но се убедих, че е било грешка. Фуке се поклони.

– Нямате ли други оплаквания или жалби?

– Нито едното, нито другото. А пари има.

– Да, последния месец просто ме засипахте с тях.

– Имам не само за най-необходимото, но и за всичките ви капризи.

– Слава богу! Не, господин Фуке, няма да ви подлагам на изпитание, от днес в течение на два месеца няма да ви поискам нито су.

– Ще се възползвам от това и ще събера за краля пет или шест милиона, които ще му послужат като фонд в случай на война.

– Пет или шест милиона?

– Разбира се, само за кралския дом.

– Значи вие мислите за война, господин Фуке?

– Мисля, че Бог е дал на орела клон и нокти, за да ги пуска в ход като доказателство за царствения си произход.

Кралят почервения от удоволствие.

– В последните дни изхарчихме много пари, нали няма да мърморите?

– Господарю, ваше величество има пред себе си още двадесет години младост и цял милиард, който вие може да изхарчите за това време.

– Цял милиард! Това е много, господин Фуке – усмихна се кралят.

– Ще ги събера, господарю... ваше величество има в лицето на господин Колбер и в мое лице двама ценни служители. Единият ще ви помага да харчите тези пари – това съм аз, ако услугите ми са приети от негово величество, а другият ще икономисва – това е господин Колбер.

– Господин Колбер? – с учудване попита кралят.

– Разбира се, господарю. Господин Колбер прекрасно умее да брои пари.

Чувайки такава похвала за врага, кралят почувства пълно доверие във Фуке. Всичко това беше, защото нито с гласа си, нито с погледа си суперинтендантът се издаде. Това не беше похвала, след която можеш да ругаш.

Кралят разбра и отдаде дължното на такъв ум и на толкова великодушие:

– Вие хвалите господин Колбер?

– Да, господарю, защото той не само е достоен човек, но е много предан на интересите на ваше величество.

– Вие мислите така, защото той често се е противопоставял на вашите намерения?

– Именно, господарю.

– Обяснете ми това, моля ви.

– Това е много просто. Аз съм човекът, необходим, за да намира

пари, а той трябва да им попречи да се изпарят.

– Добре, господин суперинтендант. Но може би ще ми кажете нещо, което да нанесе поправка в този похвален отзив.

– Като администратор ли, господарю?

– Да.

– Нито една дума, господарю.

– Нима?

– Кълна се в честта си, аз не познавам във Франция по-добър изпълнител от господин Колбер.

В1661 година думата изпълнител не съдържаше в себе си този признак, който му се придава в днешно време. В устата на Фуке, когото кралят току-що нарече господин суперинтендант, то имаше отгънък на нещо унизително, така че откриваше цяла пропаст между Фуке и Колбер.

– Но – каза Людовик XIV – колкото и Колбер да е стиснат, а той се разпореждаше с моите празници във Фонтенбло, уверявам ви, никак не пречеше да се изпаряват моите пари.

Фуке се поклони и не отвърна нищо.

– Не намирате ли? – попита кралят.

– Намирам, господарю – отвърна Фуке, – че господин Колбер е проявил организаторски способности и в това отношение напълно заслужава похвалите на негово величество.

Думата организаторски се яви прекрасно допълнение към думата изпълнител. Никой не можеше да се сравни с краля по отношение чувствителността към най-малките нюанси в думите и умението да долавя и най-замаскираните намерения. Затова Людовик разбра, че от гледна точка на Фуке изпълнителят е бил прекалено честен, тоест че разкошните празници във Фонтенбло биха могли да бъдат още по-разкошни.

Оттук кралят направи извода, че присъстващите са могли да открият недостатъци в неговите увеселения. Той изпита досадата на провинциалист, който пристига в Париж облякъл най-красивите си дрехи. Такъв човек елегантните хора или прекалено внимателно го гледат, или въобще не му обръщат внимание. Тази трезва и в същото време внимателно обмислена част от разговора с Фуке внуши на краля още по-голямо уважение към ума и дипломатическите способности на министъра.

Фуке се отдалечи и кралят легна в леглото си, леко недоволен и раздразнен от току-що получения урок. Повече от половин час той се въртя, припомняйки си украсата, драпериите, менюто на угощенията, архитектурата на триумфалните арки, подробностите на илюминациите

и фойерверките, устроени по разпореждане на изпълнителя – Колбер. След като преброди мислено всичко, което се бе случило през тази седмица, кралят откри няколко петна върху картината на своите празненства.

Със своята изискана вежливост и тактика Фуке току-що бе уронил силно престижа на Колбер в очите на краля. А интендантът си мислеше, че никога не му се е удавало така да навреди на Фуке, колкото и да бе пускал в ход своята дребнавост, злоба и упорита омраза.

Глава двадесет и девета ФОНТЕНБЛО В ДВА ЧАСА СУТРИНТА

Както видяхме, Дьо Сент-Енян напусна кралските стаи в същия момент, когато там влизаше суперинтендантът.

Той беше получил задача, която трябваше да се изпълни колкото може по-бързо. Това означаваше, че графът се кани да положи всички усилия, за да използва времето си колкото може по-добре.

Той реши, че първите необходими сведения може да получи от Дьо Гиш. И забърза към него.

Дьо Гиш, както видяхме преди известно време, се беше скрил зад ъгъла и сякаш си беше тръгнал. В стаята му обаче го нямаше. Сент-Енян тръгна да го търси.

След като кръстоса парка във всички посоки, той забеляза между дърветата нещо, подобно на човешка фигура. Тя беше неподвижна като статуя и изглеждаше погълната от съзерцанието на един прозорец, макар че той беше с плътно спуснати пердетата.

Тъй като това беше прозорецът на принцесата, Сент-Енян реши, че статуята не е никой друг освен Дьо Гиш. Той тихо се приближи и се убеди, че не е сбъркал.

Прекараното време с принцесата го беше изпълнило с такова щастие, че то се оказа непосилно за неговата душа.

На Дьо Сент-Енян беше известно, че Дьо Гиш е играл някаква роля при представянето на Ла Валиер пред принцесата. Придворният е длъжен да знае и да помни всичко. Той не знаеше само с какво право и при какви условия Дьо Гиш се е съгласил да окаже покровителство на Ла Валиер. Но ако се постаряеше добре, все нещо щеше да научи. Затова Сент-Енян се канеше да разпита Дьо Гиш с цялата деликатност и настойчивост, на които беше способен.

Планът му беше такъв.

Ако сведенията се окажат благоприятни, да настоява пред краля, че именно той е намерил тази перла, и да търси привилегията сам да я постави в кралската корона. Ако сведенията се окажат неблагоприятни, което беше напълно възможно, да разбере до каква степен кралят е увлечен по Ла Валиер, и след това да му предаде сведенията в такава форма, че да последва изгнанието на момичето. После да си припише заслугата за това изгнание в очите на всички жени, желаещи да покорят кралското сърце, започвайки с принцесата и свършвайки с кралицата.

Ако кралят прояви упорство в своите желания, да скрие от него лошите сведения. Да уведоми Ла Валиер, че тези лоши сведения, без изключение, са дълбоко погребани в паметта на човека, който ги е узнал. По този начин да блесне със своето великодушие в очите на нещастното момиче и да пробуди в него чувства на признателност и страх. С помощта на тези чувства вечно да я държи в зависимост, правейки я своя съмишленичка в двора, която, преуспявайки сама, би била заинтересована и от неговото издигане.

Ако допуснем, че в един прекрасен ден тайната на миналото все пак ще се открие, да се вземат всички предохранителни мерки, за да излезе, че нищо не му е било известно. Дори в такъв ден той ще остане в очите на Ла Валиер все същият великодушен човек.

С тези мисли, узрели в главата на Сент-Енян само за някакъв половин час, най-добрият син на века, както би казал Ла фонтен, се зае за работа, твърдо решил да накара Дьо Гиш да заговори. С други думи, да посее у него съмнение относно щастието му, за причините на което Дьо Сент-Енян не знаеше нищо.

Беше един часът през нощта, когато той забеляза неподвижния Дьо Гиш, облегнал се на ствола на едно дърво в сперени към осветения прозорец очи.

За Дьо Гиш този час беше зарята на неизреченото щастие. Той би позлатил всеки просяк, застанал на пътя му, само той да не нарушава сладките му мечти.

Точно в този момент Сент-Енян взе възможно най-лошото решение, като го потупа по рамото.

– Тъкмо вас търсех, любезни – извика той.

– Мене? – трепна Дьо Гиш, чиито устни шепнеха току-що скъпото за него име.

– Да, вас. Намирам ви в разговор с луната и звездите. Да не би да сте заболели от недъга на поезията, драги графе. Да не би да съчинявате

стихове?

Младият човек беше принуден да се усмихне, докато вътрешно изпращаше хиляди проклетия по адрес на Сент-Енян.

– Може би – каза той. – Но по каква щастлива случайност?...

– Виждам, че лошо сте ме чули.

– Как така?

– Казах ви, че ви търся.

– Търсите мене?

– Търся ви и ви хванах.

– В какво?

– В прослава на Филис.

– Вие сте прав, няма да споря с вас – размя се Дьо Гиш. – Да, драги графе, аз възпявам Филис.

– Това ви отива.

– На мен?

– Разбира се, че на вас. На вас, безстрашния покровител на всички красиви и умни жени.

– Що за шуротии говорите?

– Истината ви говоря. Всичко ми е известно. Знаете ли, аз съм влюбен.

– Вие?

– Да.

– Толкова по-добре, драги графе. Да тръгнем нататък, за да ми разкажете.

Тъй като се изплаши Сент-Енян да не забележи осветения прозорец, Дьо Гиш хвана графа под ръка и се опита да го отведе.

– Не, не – каза той, като се дърпаше. – Не ме водете в този тъмен парк, там е много влажно.

В такъв случай водете ме вие и питайте какво искате – примирите се Дьо Гиш.

Вие сте крайно любезен. След като помълча малко, Сент-Енян продължи: Драги графе, много бих искал да чуя вашето мнение за една особа, която сте покровителствали.

– И която вие обичате?

– Не казвам нито да, нито не, драги мой... Вие разбирате, че не можеш да се хвърлиш с главата напред, без да вземеш някои предпазни мерки.

– Вие сте прав – въздъхна Дьо Гиш, – сърцето е доста чуплива вещ.

– А моето – особено. То е много нежно, уверявам ви.

- Това е известно на всички, графе. А по-нататък?
- По-нататък ето какво. Става въпрос за госпожица Дьо Тоне-Шарант.
- Така ли? Драги Сент-Енян, струва ми се, че вие сте полудял.
- Защо?
- Аз никога не съм я покровителствал.
- Нима?
- Никога.
- А нима вие не я представихте на принцесата?
- Вие по-добре от всеки би трябвало да знаете, че госпожица Дьо Тоне-Шарант е от такова потекло, че не се нуждае от никаква протекция. Напротив, принцесата сама пожела да я има като придворна дама.
- Вие ми се смеете.
- Не, честна дума, не разбирам какво искате да кажете.
- Значи вие нямате нищо общо с това?
- Не.
- Вие не я познавате?
- За първи път я видях в деня, когато се представяше на принцесата. Тъй като съвсем не я познавам, не бих могъл да ви дам сведенията, които търсите.
- Дьо Гиш направи движение, сякаш се канеше да се изплъзне от своя събеседник.
- Чакайте, чакайте – възкликна Дьо Сент-Енян, – ще ви задържа само минутка още.
- Простете ми, но ми се струва, че е много късно, време е да се прибираме.
- Но вие не бързахте, когато ви срещнах, или по-точно, намерих?
- Аз съм на вашите услуги, драги графе, ако искате нещо да ми кажете.
- Много добре, кълна се в Сътворителя! Половин час по-рано или по-късно, от това дантелите ви няма да се измачкат нито по-малко, нито повече. Закълнете ми се, че причина за вашето мълчание не са никакви лоши сведения за тази девойка.
- Доколкото ми е известно, тя е чиста като кристал.
- Вие ме зарадвахте! Но не искам да изглеждам като човек, лошо осведомен в тези работи. На всички е известно, че вие намирахте придворни дами за двора на принцесата. По този повод дори има песен за вас.
- Драги мой, отлично знаете, че при двора това се прави по

всякакъв повод.

– Знаете ли тази песен?

– Не, изпейте я, тогава ще я науча.

– С удоволствие, но забравих как започваше. Затова пък зная как свършва.

– Добре, и това е нещо.

На всички придворни дами, виж, доставчик е Дьо Гиш.

– И смисъл има малко, и римата е лоша.

– Какво искате, скъпи мой? Тази песен е съчинена не от Расин, не от Молиер, а от Лафелад. Благородникът не може да владее римата като истинския стихотворец.

– Колко е досадно, че помните само края.

– Почакайте, ето ви началото на втория куплет.

– Слушам ви.

Отстъпи място, кавалер, на Монтале и...

– Пфу! „И Ла Валиер“ – възкликна нетърпеливо Дьо Гиш, без въобще да разбере накъде клони Сент-Енян.

– Да, да, наистина, Ла Валиер! Правилно подбрахте римата, драги мой.

– Много трудно е да се досетиш!

– Именно Монтале и Ла Валиер. Тези две девойки са ваши две протежета.

Сент-Енян се разкикоти.

– А защо в песента не се казва нищо за госпожица Дьо Тоне-Шарант? – попита Дьо Гиш.

– Не знам.

– И така, доволен ли сте?

– Разбира се, но там все пак се споменава Монтале – каза Сент-Енян, продължавайки да се смее.

– О, вие ще я намерите навсякъде! Много подвижно момиче!

– Познавате ли я?

– Чул съм по нещо. За нея се грижеше някой си Маликорн, който на свой ред помагаше на Маникан. Маникан ме помоли да устроя Монтале като придворна дама в двора на принцесата, а Маликорн – като офицер в свитата на принца. Аз им ходатайствах. Нали знаете, че изпитвам известна слабост към този чудак Маникан.

– И увенчаха ли се с успех вашите начинания?

– Що се касае до Ора дьо Монтале – да. Що се касае до Маликорн и да, и не. Него просто го търпят. Това ли е всичко, което искахте да

знаете?

- Остава римата.
- Каква рима?
- Подбрана от вас.
- Ла Валиер?
- Да.

Сент-Енян отново се заля от смях, който толкова дразнеше Дьо Гиш.

– Това е вярно, точно аз я въведох при принцесата! – каза Дьо Гиш.
– Хахаха!
– Но, драги графе – продължи Дьо Гиш, – вие ще Ми направите голяма услуга, ако не пускате шеги по адрес на това име. Госпожица Дьо ла Валиер е безупречна личност.

– Безупречна?
– Да.
– Нима до вас не стигнаха последните слухове?
– Не, и вие много ще ме задължите, ако запазите тези слухове за себе си и за тези, които ги разпространяват.

– Защо толкова се вълнувате от това?
– Защото Ла Валиер обича един от моите близки приятели. Сент-Енян трепна.

– Това ли било?
– Да, графе! – продължи Дьо Гиш. – Вие сте най-възпитаният от всички французи и трябва да разберете, че няма да позволя да поставят приятеля ми в неловко положение.

– Разбирам прекрасно! Сент-Енян прехапа устни от досада. Дьо Гиш вежливо му се поклони.

– Вие ме гоните? – каза Сент-Енян, който до смърт искаше да узнае името на приятеля.

– Ни най-малко. Каня се да завърша стиховете си за Филис.
– Що за стихове са това?
– Четиристишии. Спомняте ли си, четиристишието е тънка работа.
– И още как!
– Тъй като от четири стиха ми остава да съчиня още три и половина, то искам да се съсредоточа.

– Разбирам. Довиждане, графе.
– Довиждане.
– Всъщност.
– Какво?

– Ръката ви е лека.

– Много.

– Значи ще успеете да завършите вашите три и половина стиха до сутринта?

– Надявам се.

– В такъв случай, до утре.

– До утре. Сбогом.

Ще не ще, Сент-Енян трябваше да се сбогува. Той се скри зад дърветата и изчезна.

По време на разговора те се бяха отдалечили на известно разстояние от замъка.

Всеки математик, поет и мечтател има своите развлечения. Сент-Енян, след като се раздели с Дьо Гиш, се оказа в края на парка, където започваха различните служби и където зад големи акации и кестени, оплетени с дива лоза, се издигаше стена. Тя отделяше парка от двора със службите.

След като остана сам, той тръгна към тези постройки. Дьо Гиш пое в обратната посока. Следователно единият се връщаше към цветарника, а другият отиваше към оградата.

Сент-Енян крачеше по мекия пясък под непроницаемия свод от люляк, боровинки и папрат, без никой да го види и чуе. Той обмисляше изход от трудното положение, разочарован, че не му се бе удало да научи нещо повече за Ла Валиер въпреки всички хитрини, до които бе прибегнал.

Изведнъж до ухото му достигнаха човешки гласове. Беше шепот, женски оплаквания, прекъсвани от въпроси, тих смях, въздишки и учудващи възгласи, но най-ясно се чуваше женски глас.

Сент-Енян спря и с учудване установи, че гласовете идват някъде отгоре.

Вдигайки глава, той видя жена, която се беше покачила на стълба върху оградата. Тя разговаряше, като жестикулираше ожесточено, с мъж, седящ на едно дърво. Виждаше се само главата му. Жената беше от едната страна на оградата, а мъжът – от другата.

Глава тридесета ЛАБИРИНТЪТ

Дьо Сент-Енян търсеше сведения, а откри цяло приключение.

Провървя му.

Тъй като искаше да узнае какво правят тези двамата тук в този късен час, а главното, за какво разговарят, той тихо се прокрадва до самата стълба.

След като се настани по-удобно, чу следния разговор:

Говореше жената:

– Наистина, господин Маникан – в гласа се усещаха упреци, но и известна доза кокетство, – наистина, не мога да разбера защо рискувате? Ако продължим, може да ви заварят неочаквано. Много е вероятно – прекъсна я най-спокойно и флегматично мъжът.

– Какво ще кажат тогава? Ако някой ме види, ще умра от срам.

– Аз мисля, че вече не сте дете и трябва да сте по-умна.

– Поне да имаше нещо между нас, а така може да си навлека неприятности за тоя дето духа. Не. Сбогом, господин Маникан!

„Прекрасно. Познах жената, сега остава да узная кой е мъжът“ – каза си Сент-Енян, разглеждайки стъпилите на пречките изящни крачета с чорапи телесен цвят и копринени пантофки.

– За Бога, почакайте още малко, скъпа Монтале! – извика Маникан.

– За Бога, не изчезвайте! Трябва да ви кажа още толкова неща.

„Монтале! – прошепна си Сент-Енян. – Една от тройката. Значи всяка си има увлечение! Маникан, а не Маликорн, както мислех...“

Чувайки призива на събеседника си, Монтале се спря наред стълбата. Нещастният Маникан се премести на друг клон на кестена, за да бъде на по-удобно място.

– Изслушайте ме, моля ви, нали не ме подозирате в лоши намерения?

– Ни най-малко. Защо е това писмо, с което напомняте за услугите си? Защо е тази среща в такъв час и на такова място?

– Вие ме питате защо съм се опитал да пробудя у вас чувство на благодарност, напомняйки ви, че ви въведох при принцесата! Просто защото исках да получа среща с вас, на което вие така любезно се съгласихте. Просто не намерих друг предлог. Затова избрах това място и този час. А трябва да ви питам за неща, които не са за пред свидетели.

– Послушайте, господин Маникан!...

– Аз имам най-чисти намерения, драга Монтале.

– Господин Маникан, мисля, че трябва да си тръгвам.

– Изслушайте ме, иначе ще прескоча при вас. По-добре не ми противоречете, тъй като едно клонче много ме дразни и не отговарям за себе си.

– Добре. Слушам ви, но побързайте, защото, ако вас ви дразни клонче, в моята подметка се е врязала пречката на стълбата. Под обувките ми има бомба, предупреждавам ви!

– Бъдете любезна, госпожице, подайте ми ръката си.

– Защо?

– Подайте я.

– Ето я. Но какво правите?

– Тегля ви към себе си.

– Защо? Да не би да искате да седна на клона при вас?

– Не, но искам да седнете на оградата. Ето така. Мястото е широко и удобно и бих дал много да ми позволите да седна до вас.

– И там ви е добре. Ще ни видят.

– Мислите ли?

– Уверена съм.

– Добре, нека бъде както казвате, макар че е много неудобно на клона.

– Господин Маникан, вие се отвлякохте от темата.

– Вярно.

– Вие писахте ли ми?

– Писах.

– Защо ми писахте?

– Представете си, днес в два часа Дьо Гиш замина.

– По-нататък?

– Виждайки, че тръгва, аз както обикновено, го последвах.

– Виждам, след като сте тук.

– Почакайте... Нали ви е известно, че бедният Дьо Гиш беше в немилост.

– Уви, да.

– Следователно от негова страна беше връх на неблагоприятието да се появи във Фонтенбло, при тези, които го изгониха от Париж.

– Вие разсъждавате като покойния Питагор, господин Маникан.

– Трябва да кажа, че Дьо Гиш е упорит като всеки влюбен и не се вслуша в нито един мой съвет. Молих го, но той не поиска и да чуе. Дявол да го вземе!

– Какво става?

– Извинете, госпожице, но този проклет клон, за който имах честта да ви съобщя, току-що ми скъса панталона.

– Не е беда, сега е тъмно – смеейки се, отвърна Монтале, – продължавайте, господин Маникан.

– Господин Дьо Гиш се отпрати, яздейки, а аз го последвах пеша. Вие разбирате, че само глупак или луд бърза да се дави след своя приятел. Аз го пуснах да препуска напред, а сам тръгнах, без да бързам, като бях напълно уверен, че нещастникът няма да бъде приет или ако го приемат, то ще бъде така, че след първите думи на упрек ще бъде принуден да се върне назад. Следователно аз ще го посрещна, като се връща у дома, някъде около Ри или Мелун. Съгласете се, че и това е много: единадесет левги нататък и толкова насам. Монтале сви рамене.

– Смейте се, щом желаете, госпожице, но ако вие не седяхте така удобно върху гладките камъни на оградата, а бяхте яхнали клон като мен, то и вие, подобно на мен, бихте желали да слезете долу колкото може по-скоро.

– Минутка търпение, драги Маникан, една минутка. И така, вие казвате, че сте отминали Ри и Мелун?

– Да, минах Ри и Мелун и продължих пътя си, учудвайки се, че той не се показва отникъде. Най-накрая пристигнах във Фонтенбло, разпитвах, търсих навсякъде, но никой не беше го виждал и никой не беше разговарял с него в града. Оказва се, че пристигнал в галоп, влязъл през вратите на замъка и изчезнал. От осем часа вечерта го търся по цялото Фонтенбло, питам за него навсякъде и всеки, но Дьо Гиш го няма. Умирам от безпокойство. Вие разбирате, че не бих могъл да се хвърля направо в устата на вълка, не можех сам да вляза в замъка като моя непредпазлив приятел. Тогава изпратих куриер до вас с писмо. Сега, госпожице, в името на небето, успокойте ме.

– Това съвсем не е трудно, драги Маникан. Вашият приятел Дьо Гиш беше приет много добре.

– Нима?

– Кралят беше много любезен с него.

– Как така? Кралят, който сам го изпрати в изгнание?

– Принцесата му се усмихваше, а принцът, изглежда, го обикна повече от преди.

– Ето какво било – бавно каза Маникан. – Сега разбирам защо е останал. А за мен нищо ли не каза?

– Нито дума.

– Това не е хубаво от негова страна. А какво прави сега?

– По всяка вероятност спи, а ако не спи, мечтае.

– А какво правихте цялата вечер?

– Танцувахме.

– Онзи знаменит балет? А как се представи Дьо Гиш?

– Беше прекрасен.

– Юначага! Сега ме извинете, госпожице, но ще трябва да премина при вас.

– Как така?

– Нали разбирате, не мога да разчитам на това, че в този късен час ще ми отворят вратите на замъка. Много бих искал да легна да спя на този клон, но се боя, че това е възможно само ако се превърна в папагал.

– Но аз не мога, господин Маникан, да вкарвам гостенин през оградата.

– Двама гости, госпожице – каза нечий глас съвсем плахо, от което стана ясно, че говорещият разбира цялото неприличие на подобна молба.

– Боже мой – ужаси се Монтале, старейки се да разгледа кой стои под кестена, – кой е там?

– Аз, госпожице.

– Кой сте вие?

– Вашият покорен слуга Маликорн.

Маликорн, произнасяйки тези думи, се изкачи по долните клони до нивото на оградата.

– Господин Маликорн!... Господи боже мой, вие и двамата сте полудели.

– Как се чувствате, госпожице? – вежливо попита Маликорн.

– Само това ми липсваше! – отчаяно възкликна Монтале.

– Ах, госпожице – прошепна Маликорн, – не бъдете толкова сурова, умолявам ви!

– Ние сме ваши приятели – каза Маникан, – а на приятели не трябва да се желае гибелта. Да ни оставите тук цялата нощ, това е все едно да ни осъдите на смърт.

– Е – засмя се Монтале, – господин Маликорн е такъв здравеняк, че няма да умре, ако прекара една нощ под звездите!

– Госпожице!

– Това ще бъде справедливо наказание за постъпката му.

– Добре! Нека Маликорн се разбере с вас както иска, а аз ще прескоча – обяви Маникан.

Промъквайки се по прословутия клон, от който толкова горчиво се оплакваше Маликорн, Маникан си помогна с крака и ръце и накрая се намери седнал до Монтале.

Монтале искаше да избута Маникан. Маникан полагаше всички усилия да се задържи. Тази блъсканица продължи няколко секунди, като

не беше лишена от привлекателност. Нищо не се изплъзваше от внимателното око на Сент-Енян. Маникан най-после взе надмощие. След като завладя стълбата, той се спусна няколко стъпала и галантно подаде ръка на противничката си.

В същото време по кестена се покатери Маликорн и седна на същия клон, на който досега седеше Маникан. Той се канеше да продължи, докато Маникан и Монтале се спускаха няколко стъпала надолу. Монтале се смееше и се съпротивляваше.

В този момент се раздаде гласът на Маликорн:

– Госпожице! Не ме напускайте, умолявам ви! Положението ми е много неудобно и не бих могъл да се прехвърля през оградата без чужда помощ. За Маникан скъсаната дреха не е проблем. Той ще си избере друга от гардероба на Дьо Гиш, а аз не мога да разчитам дори на неговия костюм, тъй като е скъсан.

– Според мен – каза Маникан – аз незабавно трябва да тръгна да търся Дьо Гиш. По-късно няма да мога да стигна до него.

– Аз също мисля така – каза Монтале, – тогава тръгвайте!

– Хиляди благодарности! Довиждане, госпожице! – каза Маникан, скачайки на земята. – Вие сте необикновено любезна.

– Винаги съм на вашите услуги, господин Маникан. Сега трябва да се отърва и от господин Маликорн.

Маликорн въздъхна.

– Вървете, вървете – продължаваше Монтале.

Маникан направи няколко крачки, после се върна при стълбата и попита:

– Всъщност, госпожице, как да стигна до господин Дьо Гиш?

– Няма нищо по-лесно. Ще минете по буковата алея...

– Добре.

– Ще стигнете до кръстопътя...

– Добре.

– Ще видите четири алеи...

– Чудесно.

– Ще тръгнете по едната от тях...

– По коя по-точно?

– По дясната...

– По дясната?

– Не, по лявата.

– Дявол да го вземе!

– Не... не... почакайте...

– Ясно е, че и вие не знаете пътя. Спомнете си добре, госпожице.

– По средната...

– Но те са четири!

– Това е вярно. Всичко, което зная, е, че една от алеите води до принцесата, тази алея ми е добре известна.

– Но господин Дьо Гиш не е при принцесата, нали?

– Слава Богу, не!

– Следователно алеята, която води към принцесата, не ми е нужна и искам да я сменя с тази, която води към господин Дьо Гиш.

– Да, разбира се, и аз също я знам, но как да я познаем от тук, просто не ми идва наум.

– Да предположим, госпожице, че съм намерил тази щастлива алея.

– Тогава ще тръгнете по нея. Ще ви остане само да минете през лабиринта.

– Какъв е пък сега този лабиринт?

– Доста сложен. В него и през деня, и през нощта можеш да се заблудиш. Безкрайни завой наляво и надясно. Отначало трябва да направиш три завоя надясно, после два наляво, после един завой... един или два? Почакайте! Накрая, след като излезете от лабиринта, ще попаднете в кленовата алея и тази алея ще ви отведе право до павилиона, в който се намира господин Дьо Гиш.

– Нямащо, добре ми показвате пътя. Не се съмнявам, че ако се ръководя от вашите указания, веднага ще се заблудя. Затова искам да ви помоля за една услуга.

– Каква?

– Да ми предложите вашата ръка и да направлявате моите крачки, както... както... аз отлично знам митологията, госпожице, но положението е толкова сериозно, че тя изцяло ми се изпари от главата. Да тръгваме, моля ви.

– А аз? – извика Маликорн. – На кого ме оставяте.

– Не, това е невъзможно! – каза Монтале, обръщайки се към Маникан. – Ако някой ме види с вас в такъв час, помислете какви приказки ще тръгнат!

– Нашата чиста съвест ще ви бъде вместо защита, госпожице – отвърна поучително Маникан.

– Не, господине, това не е възможно!

– Тогава ми позволете да помогна на Маликорн да слезе. Той е умно момче и има прекрасен нюх, ще ме води напред и ако загинем, ще загинем заедно. Или ще ни спасят. Ако ни срещнат двамата, няма да ни

обърнат внимание, а ако съм сам, ще ме вземат или за любовник, или за крадец. Спускайте се, Маликорн, ето ви стълба.

– Господин Маликорн – извика Монтале, – забранявам ви да слизате от дървото! Под заплаха от моя най-жесток гняв!

Маликорн, който си беше сложил вече крака върху оградата, тъжно го прибра.

– Шшт... – прошепна Маникан.

– Какво има? – попита Монтале.

– Чувам стъпки.

– Ах, боже мой!

Действително шумът от стъпките ставаше по-силен, клоните се разтвориха и се появи Сент-Енян, смеейки се весело и простирайки ръка, сякаш искаше да спре всички в това положение, в което се намираха. Маликорн на дървото, с протегната шия, Монтале върху стъпалото на стълбата, за която сякаш беше залепена, Маникан на земята с повдигнат крак, готов да тръгне на път.

– Добър вечер, Маникан – поздрави го графът. – Заповядайте, приятелю. Днес много ни липсвахте и всички питаха за вас. Госпожице Дьо Монтале, ваш покорен слуга!

Монтале се изчерви.

– Ах, Боже мой! – измърмори тя, закривайки лицето си с ръце.

– Успокойте се, госпожице – каза Сент-Енян, – аз знам, че сте невинна, и ще го кажа пред всички. Маникан, да тръгваме.

Буковата алея, кръстовището и лабиринтът са ми познати места. Аз ще бъда вашата Ариадна. Ето, и аз си спомних забравената от вас митология.

– Вярно! Благодаря ви, графе.

– Няма ли да вземете с вас, графе – помоли Монтале, – и господин Маликорн?

– Не, не, опазил ни Бог! – обади се Маликорн. – Господин Маникан до насита се е наприказвал с вас. Сега, госпожице, е мой ред. Толкова неща трябва да ви кажа за бъдещето ви.

– Чувате ли? – разсмя се графът. – Останете с него, госпожице. Нима не знаете, че тази нощ е нощта на тайните?

Той взе Маникан под ръка и бързо го помъкна по пътя, който Монтале толкова добре знаеше и толкова лошо показваше.

Тя ги изпрати с очи, докато се скриха от погледа ѝ.

Глава тридесет и първа КАК МАЛИКОРН БЕШЕ ИЗГОНЕН ОТ СТРАННОПРИЕМНИЦАТА „КРАСИВИЯ ПАУН“

В същото време Маликорн се постара да се разположи по-удобно. Когато Монтале се обърна, веднага й се хвърли в очи промяната в положението му. Той седеше като маймуна върху каменната ограда, опирайки се с крака на горното стъпало на стълбата. Главата му като на някой фавън беше увита с бръшлян, а краката му бяха оплетени с дива лоза.

Що се отнася до Монтале, то беше напълно възможно човек да я вземе за дриада.

– На какво прилича това? – възмущаваше се тя, като се изкачваше по стълбата. – Защо не ме оставите на мира, а ме преследвате? Мен, нещастната, тиран такъв!

– Аз? – учуди се Маликорн. – Аз ли съм тиран?

– Разбира се. Вие непрекъснато ме компрометирате, господин Маликорн. Вие сте злобно чудовище!

– Аз?

– Какво търсите във Фонтенбло? Кажете ми! Нали живеете в Орлеан!

– Питате какво ми трябва тук? Трябваше да ви видя!

– Виж ти! Каква бърза работа!

– Много бърза, госпожице, макар че на вас ви е все едно. Що се отнася до моя дом, прекрасно знаете, че го напуснах, и в бъдеще не ми трябва никакъв друг дом освен този, в който живеете вие. Тъй като сега живеете във Фонтенбло, аз пристигнах тук.

Монтале сви рамене.

– Значи искате да ме видите?

– Да.

– Добре, видяхте ме! Сега си тръгвайте!

– О, не!

– Как така не?

– Не съм дошъл само за да ви видя, а трябва и да говоря с вас.

– Ще поговорим. Но не сега и не тук.

– Не сега? Бог знае дали ще ви видя някъде другаде. Такъв удобен случай като този никога повече няма да ни се представи.

– Но сега аз не мога.

– Защо?

- Защото днес през нощта станаха хиляда приключения.
- Тогава това ще бъде хиляда и първото.
- Не, госпожица Дьо Тоне-Шарант ме чака в нашата стая. Трябва да й съобща нещо много важно.
- Отдавна ли чака?
- Най-малко от един час.
- В такъв случай – каза спокойно Маликорн – ще почака още няколко минути.
- Господин Маликорн, вие се забравяте.
- Вие ме забравяте, госпожице, а ролята, която ме карате да играя тук, започва да ме дразни. Цяла седмица се въртя около вас, а вие не благоволявате да ме забележите.
- Как, вие сте тук вече цяла седмица?
- Да, скитам се из парка като призрак, обгарял от фойерверките, от които ми изгоряха две перуки. Вечно съм мокър от вечерната влага и от пръските на фонтаните. Вечно съм гладен, измъчен, принуждаван да бягам през оградата като крадец. Дявол да го вземе, нима това е живот за същество, което не е създадено да бъде нито белка, нито саламандра, нито видра! Вие сте толкова безчовечна, че ме накарахте да загубя човешкия си образ. Аз протестирам! Аз съм човек, дявол да го вземе, и ще си остана такъв, освен ако за това не последват нови нареждания от нашия небесен началник!
- Какво ви е нужно? Какво искате? – попита Монтале със смекчен тон.
- Да не започвате да ме убеждавате, че не сте знаели за моето пребиваване във Фонтенбло?
- Аз...
- Бъдете откровена.
- Подозирах за това.
- Нима за цяла седмица не можахте да направите така, че да се виждате с мен поне веднъж на ден?
- Винаги ми пречеа, господин Маликорн.
- Дрън-дрън...
- Попитайте другите придворни дами, ако не ми вярвате.
- Никога не питам за това, което сам зная по-добре от другите.
- Успокойте се, господин Маликорн, скоро всичко ще се промени.
- Отдавна беше време.
- Нали знаете, че за вас мисля винаги, независимо дали ви виждам или не! – каза Монтале, мъркаща като котка.

– Да, мислите!

– Честна дума!

– Няма ли нещо ново?

– За какво?

– Относно моето поръчение да се узнае какво става при принца?

– Ах, скъпи Маликорн, тези дни беше невъзможно да се приближа до него.

– А сега?

– Сега е друго нещо. От вчерашния ден той спря да ревнува.

– Така ли? От какво премина ревността му?

– Пусна се слух, че кралят е прехвърлил вниманието си към друга жена, и принцът веднага се успокои.

– А кой пусна този слух? Монтале сниши глас:

– Между нас казано, струва ми се, принцесата и кралят просто са се наговорили.

– Хаха!... – засмя се Маликорн. – Това беше единственото средство. А как е нашият беден влюбен – господин Дьо Гиш?

– Съвсем е изоставен.

– Те пишат ли си?

– Не. Цялата седмица не съм виждала никой от тях да вземе перото в ръка.

– А вие в какви отношения сте с принцесата?

– В много добри.

– Ас краля?

– Той ми се усмихва, когато минава покрай мен.

– Добре. Кажете, коя жена ще използват за прикритие?

– Ла Валиер.

– Бедната. Ние трябва да попречим на това.

– Защо?

– Защото, ако възникне подозрение, Раул дьо Бражелон ще я убие или ще убие себе си.

– Добрият Раул! Мислите ли, че ще го направи?

– Жените имат претенции да са познавачи на човешките страсти – каза Маликорн, – а сами не умеят да четат нито в собствените си сърца, нито в собствените си очи. Бражелон безумно обича Ла Валиер и ако тя намисли да го мами, той ще я убие или ще се убие.

– Но кралят ще я защити – увери го Монтале.

– Кралят? – възкликна Маликорн.

– Разбира се.

– Раул ще го убие като обикновен хусар.
– Вие сте полудял, господин Маликорн!
– Ни най-малко. А аз вече знам как ще постъпя.
– Как?
– Ще предупредя тихичко Раул за тази шега.
– Бог да ви пази, нещастнико! – извика Монтале, изкачвайки се на едно стъпало по-близо до него. – Да не сте посмели да кажете и една дума!

– Защо?
– Защото вие още не знаете всичко...
– А какво се е случило?
– Днес вечерта... Никой ли не ни подслушва?
– Не.
– Днес вечерта под кралския дъб Ла Валиер заяви просто и ясно: „Не разбирам как, виждайки краля, една жена може да обикне друг мъж.“

Маликорн чак подскочи върху стената.
– Нима е казала това тази нещастница?
– Дума по дума.
– Тя наистина ли го мисли?
– На Ла Валиер каквото ѝ е на ума, това ѝ е на езика.
– За това трябва да бъде отмъстено. Колко сте лукави жените!
– Успокойте се, драги Маликорн, успокойте се!
– Напротив, злото трябва да се сече от корен. Трябва навреме да предупредя Раул.

– Не е много умно, а и вече е късно!
– Защо?
– Тези думи на Ла Валиер...
– Да.
– Тези думи...
– Е?
– Стигнаха до краля.
– Кралят е научил? Били са му предадени тези думи?
– Той сам ги е чул.
– „Ой-ой“, – както казваше господин кардиналът.
– Кралят се е намирал в това време недалеч от кралския дъб.
– Значи – заключи Маликорн – сега при принцесата и краля всичко ще тръгне по мед и масло, а Раул ще стане изкупителната жертва?
– Вие сте напълно прав.

– Но това е ужасно!

– Нищо не може да се направи.

– Да, по-добре е да не се застава между кралския дъб и краля, иначе такъв малък човек като мен ще бъде смачкан – промълви сподавено Маликорн.

– Това е самата истина.

– Сега да помислим за нас.

– Това исках и аз самата.

– Отворете прекрасните си очички.

– А вие дайте по-близо големите си уши.

– Приближете малката си уста, за да мога да я целуна по-силно.

– Ето – каза Монтале и му отвърна със звучна целувка.

– Да се разберем. Първо да изясним отношенията. Дьо Гиш обича принцесата, Ла Валиер обича краля, кралят обича принцесата и Ла Валиер, а принцът не обича никого освен себе си. Сред подобни любовни истории дори глупак би направил кариера, какво остава за такива умни хора като нас.

– Вие все си мечтаете.

– Не мечтая, а това са фактите. Позволете ми да бъда ваш водач, скъпа моя. Мисля, че досега не можете да се оплачете от моите съвети, нали?

– Не мога.

– В такъв случай нека миналото ви служи като гаранция за бъдещето. Тъй като всеки тук мисли само за себе си, да помислим за себе си и ние.

– Вие сте съвършено прав.

– Но само за себе си.

– Става.

– Съюзът ни ще бъде настъпателен и отбранителен.

– Кълна се, че свято ще го спазвам.

– Протегнете ръка ето така: всичко за Маликорн!

– Всичко за Маликорн!

– Всичко за Монтале! – отвърна Маликорн, протягайки на свой ред ръката си напред.

– А сега какво ще правим?

– Ще държим постоянно очите си отворени, ще наострим уши, ще събираме улики против другите, без да им даваме нищо компрометиращо за себе си.

– Съгласна съм!

- И аз!
- Тогава всичко е решено. А сега, когато сключихме договора, сбогом.
- Как така сбогом?
- Така. Върнете се в своята странноприемница.
- В своята странноприемница?
- Да, нали сте отседнали в странноприемницата „Красивия паун“?
- Монтале, Монтале, вие сама се издадохте! Вие отлично знаете за моето пребиваване във Фонтенбло.
- Какво доказва това? Че с вас се занимават повече, отколкото заслужавате, неблагодарнико!
- Хм...
- Върнете се в „Красивия паун“.
- Колко е неприятно!
- Защо?
- Това е свършено невъзможно.
- Нима нямате стая там?
- Имах, но сега нямам.
- Нямате? Кой ви я взе?
- Послушайте какво стана... Един път се връщам убит от умора, тъй като цял ден бях тичал след вас, и изведнъж виждам в странноприемницата носилка, върху която четирима селяни носят болен монах.
- Монах?
- Да. Стар францисканец с бяла брада. Виждам, че носят този болен монах в странноприемницата. Качвам се след него по стълбата и виждам, че го внасят в моята стая.
- Във вашата стая?
- Да, в моята собствена стая. Мислех, че е станала грешка, викам собственика, а той ми казва, че стаята била наета от мен за една седмица, срокът изтекъл и сега е наета от този францисканец.
- Как така!
- И аз казах тогава: как така! Нещо повече, исках да се разсърдя и отново се качих горе. Обърнах се към самия францисканец, исках да му докажа, че постъпката му е неучтивва. Но този монах, въпреки цялата си слабост, се повдигна на лакът, впери в мен огнен поглед и каза с глас, който беше годен за командване на кавалерийски отред: „Изхвърлете този нахалник навън!“.
- Тази заповед моментално беше изпълнена от собственика и четиримата носачи, които ме пуснаха по стълбата малко по-бързо, отколкото аз сам бих слязъл. Ето защо, скъпа, останах без

покрив.

– Но какъв е този францисканец? – попита Монтале. – Да не е генерал на ордена?

– Навярно. Стори ми се, че така го величаеше полугласно единият от носачите му.

– И така?

– И така, вече нямам нито стая, нито странноприемница, нито покрив и все пак реших, както моят приятел Маникан, да не ношувам под открито небе.

– Какво ще правим? – извика Монтале.

– Това е въпросът.

– Няма нищо по-просто – раздаде се изведнъж нечий глас. Монтале и Маликорн извикаха заедно от изненада. Гласът беше на Сент-Енян.

– Драги Маликорн – каза той, – щастливият случай отново ме води тук, за да ви избавя от трудното положение. Да вървим, предлагам ви стая при себе си и ви гарантирам, че няма да ви я отнеме никакъв францисканец. Що се отнася до вас, госпожице, бъдете спокойна. Вече съм посветен в тайните на госпожиците Дьо ла Валиер и Дьо Тоне-Шарант. Вие току-що бяхте така добра да ме посветите във вашата. Благодаря. Ще пазя тези три тайни така свято, както и едната.

Маликорн и Монтале се спогледаха като ученици, заварени на местопрестъплението. Но тъй като Маликорн не можеше да не види удобствата от предложението на Сент-Енян, той направи знак на Монтале, че е съгласен, и тя му отвърна по същия начин.

После той бавно се спусна по стълбата, обмисляйки как по-изкусно да измъкне от господин Дьо Сент-Енян всичко, което последният би могъл да знае за тази прословута тайна. Монтале побягна като кошута и никакъв лабиринт не можеше да я отклони от пътя ѝ.

Сент-Енян действително заведе у дома си Маликорн, като му оказваше голямо внимание. Той беше щастлив, че държи в ръцете си двама души, които можеха да му дадат сведения за тайните на придворните дами.

Глава тридесет и втора КАКВО В ДЕЙСТВИТЕЛНОСТ СЕ СЛУЧИ В СТРАННОПРИЕМНИЦАТА „КРАСИВИЯ ПАУН“

Преди всичко да съобщим на читателя някои подробности за странноприемницата „Красивия паун“, след което да преминем към описание на наемателите, които я заемаха.

Странноприемницата „Красивия паун“, както всяка друга странноприемница, дължеше своето название на табелата. На нея беше нарисован паун с разперена опашка. Само че по примера на някои художници, които придаваха на змията, съблзнила Ева, лице на красив юноша, творецът на табелата беше нарисувал на красивия паун лице на жена.

Странноприемницата беше жива епиграма на онази половина от човешкия род, която по думите на Легуве олицетворява красотата на живота. Тя се намиреше във Фонтенбло, на първата странична улица вляво, пресичаща главната артерия – Парижката улица, която всъщност представляваше цялото градче.

В тези времена страничната улица се казваше Лионска, може би защото водеше в посоката на тази втора столица на кралството. Тя се състоеше от две къщи на заможни граждани, отделени една от друга с големи градини с жив плет. Изглеждаше обаче, че на тази улица има три къщи. Ще обясним защо всъщност те бяха само две.

Странноприемницата „Красивия паун“ гледаше към главната улица. Към улица Лионска гледаха два еркера, разделени с дворове. В тях имаше просторни помещения за всички пътешественици независимо дали са пеш, на кон или с карета. Тук пътниците намираха не само подслон и храна. Веселията не стихваха, виното се лееше, слугите чупеха гърбове пред богатите благородници, които имаха и място за уединение и разходки, когато, изпаднали в немилост, обмисляха планове за реванш и отмъщение.

От прозорците на тези крила се виждаше цялата улица, обрасла с поникнала между паветата трева. По-нататък имаше жива ограда от цветя и бодливи храсти, които като с ръце обгръщаха споменатите две крила. Още по-нататък, в празното място между къщите, се виждаше верига от гъсти дървета, стоящи като часовои пред голямата гора, която започваше от Фонтенбло.

Наемателят, който заемаше ъгловото помещение, можеше да види през прозореца минавачите, да чуе стъпките им, да се любува на

уличните увеселения, на влизащите в странноприемницата, а поглеждайки към Лионската улица, да се отдаде на селската тишина и покой. Освен това в случай на необходимост, чувайки някакво тропане по главната врата, той можеше да се измъкне през черния вход на Лионската улица и покрай градините да стигне до гората.

Както си спомня читателят, Маликорн за първи път ни разказа за тази странноприемница. С цел да се оплаче за своето изгонване, той каза на Монтале далеч не всичко за тази тъй интересна къща.

Ще се постареем да запълним този пропуск в разказа на Маликорн.

Той пропусна да ни каже по какъв начин бе попаднал там. Освен това той спомена само за францисканеца, без да ни осветли относно другите личности, населяващи странноприемницата.

Начинът, по който проникнаха там, държането им, трудността за всеки външен човек да получи легло там, освен ако не е приносител на тайна парола, всичко това трябваше да учуди Маликорн и действително така стана. Но той беше прекалено погълнат от собствените си работи и не беше забелязал много от това, което ставаше тук.

В действителност всички помещения на странноприемницата се заемаха от постоянни хора, спокойни, с приветливи лица, нито едно от които не му беше познато. Всички те пристигнаха след неговото идване. Всеки, влизайки, произнасяше парола, която отначало му правеше впечатление. След като разпита, Маликорн разбра, че това е предпазна мярка, тъй като тук отсядаха много богати благородници, а градът гъмжеше от мошеници и крадци.

Пазейки добрата слава на странноприемницата, нейният собственик се грижеше гостите му да не бъдат ограбени.

Старейки се да изясни положението в странноприемницата, Маликорн си задаваше понякога въпроса – защо него го пуснаха безпрепятствено, когато пред очите му много желаещи получаваха отказ. Порази го и това, че Маникан, такъв знатен велможа, който трябваше според него да бъде уважаван от всички, беше изпроводен с думите „несио вос“ – не ви познаваме, когато искаше да нахрани коня си в „Красивия паун“.

Всичко това беше загадка за Маликорн, над която той не си блъска много главата, тъй като беше зает със своите любовни и честолюбиви замисли. Но дори да беше пожелал да научи нещо, неуспехът му бе сигурен, независимо от целия му ум.

С няколко думи ще покажем на читателя, че за разрешението на подобни загадки трябва да си най-малко Едип.

Вече цяла седмица в странноприемницата живееха седем

пътешественици, които бяха пристигнали един ден след като Маликорн се бе настанил там.

Тези седем пътешественици бяха пристигнали с многочислена свита. Имаше един немски генерал със секретар, лекар, трима лакеи и седем коня. Казваше се Востпур. Испански кардинал с двама секретари, две племенници, родственик офицер и дванадесет коня. Казваше се монсеньор Хередия. Богат търговец от Бремен с лакей и два коня – казваше се Боншет. Венециански сенатор с жена и дъщеря – красавици, на име синьор Марини. Шотландски земевладелец със седем планинци от своя клан; наричаше се Маккамнър. Австриец от Виена без свита, титла и герб, който пристигна с карета, по-скоро войник, отколкото свещеник, но го наричаха съветник. Накрая, дама фламандка с прислужничка, лакей и компаньонка, много важна и величествена, с превъзходни коне. Наричаха я фламандската дама.

Всички тези личности, както казахме, пристигнаха в един и същи ден, а тяхното появяване не предизвика никаква суматоха в странноприемницата, улицата не беше затрупана с багаж, тъй като всичко беше уредено предварително от куриери или секретарите на въпросните личности.

Маликорн, който беше пристигнал предния ден, след като се представи, каза, че е приятел на високопоставен благородник, който ще пристигне скоро, за да се наслади на празненствата.

След като го изслуша, собственикът му се усмихна като на стар познат и каза:

– Изберете стаята, която ви се хареса, тъй като вие пристигнахте пръв.

Това беше казано с подчертано сервилничене, което на езика на всички гостилничари значеше: „Бъдете спокоен, господине, ние знаем с кого си имаме работа, и ще се държим с вас както подобава“.

Думите и жестовете се сториха на Маликорн благожелателни, макар че той не разбираше причината за тази любезност. Не желайки да харчи много пари, той сметна, че ще получи отказ, ако поиска най-малката стая, затова реши да хване собственика в крачка.

Маликорн се усмихна като човек, на когото се отдава заслужено внимание, и каза:

- Уважаеми, ще взема най-хубавата и най-веселата стая.
- С конюшня?
- С конюшня.
- Откога?

– Незабавно, ако е възможно.

– Много добре.

Само че – добави Маликорн – няма да взема сега голямото помещение.

– Добре – съгласи се хазиянът му с вид на човек, който е наясно с всичко.

– Известни причини ме карат да избира тази малка стая лично за мен.

– Да, да, да – съгласи се човекът.

– Щом пристигне приятелят ми, той ще вземе голямото помещение.

Тъй като то ще му принадлежи, сметката за него ще я урежда сам.

– Прекрасно, прекрасно. Значи се договорихме.

– Договорихме?

– Дума по дума.

– Странно... – промърмори Малигорн.

– Значи вие разбирате?

– Да.

– Това е всичко, което е необходимо. Тъй като вие разбирате... Нали разбирате?

– Напълно.

– Отлично. Заведете ме в моята стая.

Собственикът на „Красивия паун“ тръгна напред с шапка в ръка.

Маликорн се настани в своята стая и беше крайно учуден, че хазиянът, срещайки го по стълбите, постоянно му намигваше като на съучастник.

„Сигурно има някакво недоразумение – казваше си Маликорн. – Но докато не се изясни, ще се ползвам от него. Нищо повече не ми е нужно.“

Той тръгваше от своята стая като ловджийско куче, търсейки придворни новини, ту изгаряйки се във фойерверките, ту мокрейки се във фонтаните, както каза на Монтале.

На другия ден след като се прибра, той присъства на пристигането на седмината пътешественици, които заеха всички помещения в странноприемницата.

При вида на всички тези благородници и придружаващите ги Маликорн потърка радостно ръце, като се поздравяваше, че е пристигнал навреме. Ден по-късно, и щеше да е без легло, на което да си почива след завръщането си от своите експедиции.

Когато всички гости бяха настанени, хазиянът влезе в стаята на

Маликорн и с обичайната почителност каза:

– Любезни ми гостенино, в третото крило за вас е оставено голямо помещение. Нали знаете?

– Разбира се, че зная.

– Правя ви истински подарък.

– Благодаря.

– Затова, когато пристигне приятелят ви...

– Е?

– Ще остане доволен от мен, освен ако е такъв човек, на когото не можеш да угодиш с нищо.

– Ще ми позволите ли да кажа няколко думи за него?

– Говорете, за Бога! Вие сте господар тук!

– Знаете, че той трябва да пристигне...

– Да, трябва.

– Вероятно е променил намеренията си.

– Не.

– Уверен ли сте?

– Напълно.

– Защото, ако имате съмнения...

– Слушам ви.

– Аз ви казвам, че той може да не дойде...

– Нали ви казах.

– Да, но човек предполага, Господ разполага. Верб волант, скрипта манет!

– Какво значи това?

– Думите отлитат, написаното остава. Тъй като той не ми е написал нищо, аз се задоволих с устните му обяснения. Но сега ви разрешавам, ако се появят желаещи, да го дадете под наем срещу добра цена.

– Какво ми разрешавате?

– Да го дадете под наем, ако ви предложат добра цена.

– Да го дам под наем?

– Да.

– В никакъв случай! Освен ако не ви е писал...

– Не.

– Но той е писал до мен.

– А-аа!

– Да.

– Ас какви изрази? Да видим дали писмото се схожда с устните му заповеди.

– Ето какво има приблизително в писмото:

„До господин съдържателя на странноприемницата «Красивия паун»

Вие вероятно сте предупреден, че във вашата странноприемница е определена среща на няколко важни личности. Аз принадлежа към членовете на обществото, събиращо се във Фонтенбло. Запазете стая за моя приятел, който ще пристигне преди или след мен...“

– Вие сте този приятел, нали? Маликорн скромно се поклони.

Собственикът продължи:

„И голямо помещение за мен. За голямото помещение ще плащам аз, но искам малката стая да не струва скъпо, тъй като е предназначена за бедняк...“

– Това отново сте вие, нали?

– Да, разбира се – отвърна Маликорн.

– Значи се разбрахме. Вашият приятел ще плаща за голямото помещение, а вие за малкото.

„Да ме разпънат на кръст, ако разбирам нещо“ – помисли Маликорн.

А на глас каза:

– Кажете, доволен ли сте от името?

– Кое име?

– Което стои в края на писмото. Може ли да ви служи като поръчителство?

– Аз исках вас да питам за него.

– Как, писмото е било без подпис?

– Да – каза хазиянът, чиито очи светнаха от любопитство и нетърпение.

– В такъв случай, след като той не се е подписал.

– Да?

– Значи е имал причини за това.

– Без съмнение.

– Аз, неговият довереник, няма да разкривам инкогнитото му.

– Вие сте прав, господине, и аз няма да настоявам.

– Цена вашата деликатност. Но както е казал моят приятел, за моята стая се полага отделно заплащане, да се договорим за нея.

– Господине, това е решен въпрос.

– Все пак да направим сметката. Стая, храна, конюшня и храна за моя кон. Колко ще ми струва?

– Четири ливри, господине.

– Значи дванадесет, ливри за изминалите три дни.

– Да, господине, дванадесет ливри.

– ЕТО ГИ.

– Защо искате да платите сега?

– Защото – тайнствено сниши глас Маникан, виждайки, че тайнствеността се харесва, – защото не искам да остана да дължа, ако ми се наложи да замина внезапно.

– Вие сте прав, господине.

– Значи съм у дома си.

– Да.

– Отлично. Сбогом. Хазяинът си тръгна.

Оставайки сам, Маликорн си помисли:

„Само господин Дьо Гиш или Маникан биха могли да напишат това писмо. Първият – от желание да си подсигури стая във двореца, а вторият – по поръчение на първия.

Сигурно те са дошли до следното решение: в голямото помещение под гъст воал може да бъде приета дама, като се подсигури за всеки случай втори изход към улицата.

Малката стая е била предназначена за Маникан като негов верен страж или за самия господин Дьо Гиш, играещ за по-голяма сигурност ролята на господар и представител едновременно.

Но какъв е този конгрес, който се е състоял в странноприемницата? Това сигурно са хора, които е трябвало да бъдат представени на краля. Но кой е този бедняк, за когото е била запазена малката стая? Хитрост, за да се замаскира по-добре Дьо Гиш или Маникан? Ако съм отгатнал правилно, това е половин беда. Разстоянието между Маликорн и Маникан се състои само в състоянието на кесията.“

Маликорн се успокои, след като стигна до този извод, предоставяйки на седмината гости да се разхождат из странноприемницата и да се разпореждат в нея.

Когато в двора всичко беше спокойно, когато шпионажът и въпросите, които задаваше, му омръзнаха, когато му омръзнаше да пише писма, които никога не му се удаваше да изпрати по предназначението им, Маликорн се връщаше в своята уютна стаячка и облакът се на балкона, започваше да мисли за странните пътешественици, които не се интересуваха от тържествата във Фонтенбло, сякаш за тях не съществуваха

на този свят нито радости, нито забавления.

Така продължи до седмия ден, който ние подробно описахме в предната глава заедно с принадлежащата му нощ.

Тази нощ Маликорн седеше до прозореца, за да се освежи. Беше вече доста късно, когато се показва Маникан, яздейки кон, недоволено оглеждащ се на всички страни.

„Най-накрая! – каза си Маликорн, който позна Маникан от пръв поглед. Най-накрая се появява, за да заеме помещението си, тоест моята стая.“

Той го извика. Маникан вдигна глава и на свой ред позна Маликорн.

– Дявол да го вземе – каза той и лицето му просветля, – колко се радвам, че ви срещам, Маликорн. Обикалям из цялото Фонтенбло, като напразно търся две неща: Дьо Гиш, стая и конюшня.

– Що се касае до Дьо Гиш, не мога да ви дам за него нито добри, нито лоши сведения, защото не съм го виждал. Колкото за стая и конюшня, работата е друга.

– А-аа!

– Да. Те са били запазени тук.

– Запазени? От кого?

– Струва ми се, от вас.

– От мен?

– Нима вие не сте поръчвали тук стаи?

– Дори и не съм мислил.

В същото време на прага се появи фигурата на собственика.

– Имате ли стая? – попита Маникан.

– Имате ли поръчка, господине?

– Не.

– В такъв случай няма стая.

– Ако е така, то аз съм поръчал стаята – каза Маниган.

– Стая или цяло помещение?

– Всичко, което ви е угодно.

– Писмено?

Маликорн кимна утвърдително на Маникан.

– Разбира се, че писмено – отвърна Маникан. – Нима не сте получили моето писмо?

– От коя дата? – попита хазяинът, на когото колебанията на Маникан се сториха подозрителни.

Маникан се почеса по тила и погледна към Маликорн, но

последният вече слизаше по стълбата на помощ на приятеля си.

В същия миг на входа на странноприемницата спря някакъв пътешественик, загърнат по испански в дълга мантия. Той беше чул целия разговор.

– Миналата сряда – меко и вежливо произнесе тайнственият непознат, докосвайки рамото на хазяина.

Маникан побърза да се отдръпне, а Маликорн, който се беше появил на свой ред на прага, също се почеса по тила. Хазяинът се поклони на пристигналия с вид на човек, познал своя истински клиент.

– Помещението за ваша милост е приготвено – угоднически каза той, – конюшните също. Само че...

Той се огледа.

– Къде са вашите коне?

– Моите коне може да дойдат, а може и да не дойдат. Мисля, че на вас ви е все едно, след като ще ви се заплати за всичко, което е било поръчано.

Собственикът се поклони още по-ниско.

– А оставихте ли за мен – продължи непознатият – малката стая, както ви бях писал.

– Ай! – извика Маликорн, като се опитваше да се скрие.

– Господине, ето вече цяла седмица тя се заема от приятеля ви – той посочи Маликорн, който съвсем се беше скрил в ъгъла.

Пътешественикът, повдигайки мантията си, хвърли поглед на Маликорн.

– Този господин не е мой приятел. Хазяинът едва не подскочи.

– Аз не го познавам – поклати глава новопристигналият.

– Как! – извика съдържателят на странноприемницата, обръщайки се към Маликорн. – Вие не сте ли приятел на този господин?

– Нима не ви е все едно, след като ви е заплатено – величествено отговори Маликорн, явно дразнейки непознатия.

– Съвсем не ми е все едно! – отвърна хазяинът, започвайки да разбира, че е станало някакво недоразумение. – И ви моля, господине, да освободите помещението, което не сте поръчали.

– Но господин току-що пристигналият – каза Маликорн – не се нуждае от моята стая и голямата зала едновременно... и ако той вземе стаята, аз ще взема залата, а ако той предпочете залата, аз ще взема стаята.

– Много съжалявам, господине – меко каза непознатият, – но на мен са ми нужни и стаята, и голямото помещение.

– А за кого? – попита Маликорн.

– Залата е за мен.

– Отлично. А стаята?

– Погледнете – каза непознатият, протягайки ръка към приближаващото се шествие.

Маликорн погледна в показаната му посока и видя носилка, върху която лежеше францисканецът, за когото той беше разказал на Монтале, съчинявайки някои подробности.

Като следствие от появяването на непознатия, болен францисканец беше изгонването на Маликорн, когото гостилничарят и селяните, служещи за носачи, безцеремонно бяха изхвърлили на улицата.

На читателя вече бяха съобщени резултатите от това изгонване и предаден разговорът на Маникан с Монтале, която първият, отличаващ се с по-голяма ловкост от втория, беше съумял да открие, за да я разпита за Дьо Гиш. На читателя също така са известни последвалият разговор на Монтале с Маликорн и любезността на граф Дьо Сент-Енян, който предложи стая на двамата приятели.

Остана ни да разкрием пред читателя кои бяха непознатият с мантията, наел двете помещения, както и не по-малко тайнственият францисканец, който със своето появяване разруши всички планове на Маликорн и Маникан.

Глава тридесет и трета ЙЕЗУИТЪТ ОТ ЕДИНАДЕСЕТА ГОДИНА

За да не затрудняваме читателя, ще побързаме преди всичко да отговорим на първия въпрос.

Загърнатият в мантията пътешественик беше Арамис, който, след като се раздели с Фуке, извади от пътната си чанта костюм, преоблече се, излезе от замъка и се отправи към странноприемницата „Красивия паун“, където още преди седмица беше поръчал двете помещения.

Веднага след като изгони Маликорн и Маникан, Арамис се приближи до францисканеца и го попита къде иска да се установи, в голямата или малката стая.

Францисканецът попита къде са разположени тези стаи. Беше му казано, че малката е на втория, а голямата – на третия етаж.

– В такъв случай избирам малката – каза монахът. Арамис безмълвно се съгласи.

– Малката стая – покорно повтори той, обръщайки се към Съдържателя.

Той почтително се поклони и тръгна към избраната стая.

На читателя може да се стори необичайно почтителното отношение на епископа към един обикновен монах, монах от един беден орден, на когото без всякаква молба от негова страна предоставиха стая, която се явяваше предмет на мечтите на толкова пътешественици.

Освен това как да обясним неочакваната поява на Арамис в странноприемницата, когато той можеше спокойно да се настани в замъка заедно с господин Фуке.

Францисканецът не издаде нито звук, когато го изкачваха по стълбата, макар че по всичко личеше, че той страда жестоко, и всеки път, когато носилката се закачеше в стената или в перилата на стълбата, цялото му тяло потреперваше.

Когато накрая го внесоха в стаята, той каза на носачите:

– Помогнете ми да седна в това кресло.

Селяните оставиха носилката на пода и вдигайки внимателно болния, го сложиха да седне в креслото, стоящо до възглавницата на кревата.

– Сега – меко каза той – извикайте при мен собственика. Те се подчиниха.

След пет минути на прага се появи съдържателят на „Красивия паун“.

– Приятелю мой – каза му францисканецът, – уредете, моля ви, сметката с тези момчета. Това са васали от графство Мелун. Те ме намериха в безсъзнание на пътя и без да знаят дали трудът им ще бъде заплатен, искаха да ме занесат у дома си. Но тъй като аз знам колко струва на бедните гостоприемството, оказано на болен, бих предпочел странноприемницата, където и без друго ме очакват.

Хазяинът с учудване погледна францисканеца. Монахът се прекръсти по особен начин. Хазяинът се прекръсти по същия начин.

– Да, наистина – отвърна той, – вас ви очаквах, отче, но ние се надвахме да ви посрещнем в добро здраве.

Тъй като селяните с учудване гледаха тази внезапно появила се почтителност у богатия собственик към бедния монах, последният извади от дълбокия си джоб няколко златни монети и като ги показа на селяните, каза:

– Ето, приятели мои, с какво ще заплатя за грижата към мен. Затова се успокойте и не се страхувайте да ме оставите тук. Моят орден, по

чиито работи пътешествам, не иска да прося милостиня. Помощта, оказана ми от вас, също заслужава възнаграждение, затова вземете тези два луидора и си вървете с мир.

Селяните не се решаваха да приемат парите. Тогава хазяинът взе от монаха двете златни монети и ги пхна в ръката на единия от тях. Носачите си тръгнаха с изсочили от изненада очи.

След като вратата се затвори, францисканецът се замисли. После прокара по пожълтялото си чело своята суха от треската ръка и поглади бялата щръкнала брада с треперещи пръсти.

Хълтналите му от вълнението и болестта очи сякаш бяха приковани към някаква мъчителна, натрапчива мисъл.

– Какви доктори има тук, във Фонтенбло? – попита той накрая.

– Те са трима, отче.

– Кажете имената им.

– Преди всичко Линиге.

– Друг!

– Кармелит, наричан брат Гюбер.

– Друг!

– Светски лекар по фамилия Гризар.

– А-аа! Гризар! – прошепна монахът. – Извикайте ми по-скоро господин Гризар!

Съдържателят почтително се поклони.

– Какви свещеници има наблизо?

– Какви свещеници?

– От какви ордени?

– Има и йезуити, августинци и корделиери, но, отче, най-близо са йезуитите. Ще заповядаме ли да повикаме йезуитски духовник?

– Да, вървете. Съдържателят излезе.

Читателят се досеща, че по кръстния знак, който двамата размениха помежду си, собственикът и болният разбраха, че принадлежат към страшното общество на йезуитите.

След като остана сам, монахът извади от джоба си връзка книга и внимателно прочете някои от тях. Но болестта му надви, очите му помътняха, челото му се покри със студена пот и той почти загуби съзнание, отмятайки главата си назад, докато ръцете му безсилно увиснаха от двете страни на креслото.

Няколко минути той не се помръдна, докато не се върна съдържателят, който водеше със себе си полуоблечения доктор. Шумът от техните стъпки и чистият въздух, нахлул през отворената врата, върнаха болния

в съзнание. Той бързо хвана разпилените хартии и с тънката си, изсъхнала ръка ги пхна под възглавницата на креслото.

Хазиянът излезе, оставяйки болния насаме с доктора.

– Елате по-близо, господин Гризар – помоли францисканецът. – Не трябва да губим нито минута. Опипайте ме, преслушайте ме, прегледайте ме и поставете диагнозата.

– Нашият домакин – отвърна докторът – ми каза, че имам честта да окажа помощ на член на нашето общество.

– Да, на член на обществото – потвърди монахът. – Кажете ми истината, чувствам се много зле, изглежда умирам.

Докторът взе ръката на монаха и напипа пулса му.

– О! – каза той. – Опасна треска.

– Какво наричате опасна треска? – попита болният.

– На члена от първа или втора година бих казал неизлечима треска – отвърна докторът, поглеждайки въпросително монаха в очите.

– А на мен?

Докторът се колебаеше.

– Погледнете белите ми коси, челото ми, набраздено от мисли, погледнете моите бръчки, по които пресмятам прекараните изпитания. Аз съм йезуит от единадесета година, господин Гризар.

Докторът трепна.

Действително йезуитите от единадесета година бяха посветени във всички дела на ордена. Това бяха хора, за които науката нямаше граници, обществото – прегради, а подчинението – ограничения.

– И така – почтително се поклони Гризар, – изглежда се намирам пред лицето на магистъра.

– Да, и действайте съобразно с това.

– Какво искате да знаете?

– Действителното ми положение.

– В такъв случай – каза лекарят – ще ви кажа, че имате възпаление на мозъка, с други думи – остър менингит, достигнал до последната фаза.

– Значи няма надежда?

– Не казвам това – каза докторът, – но като вземем предвид възбудения мозък, учестеното дишане, ускорения пулс и треската, която ви разяжда...

– От нея днес вече три пъти губя съзнание – прекъсна го францисканецът.

– Ето защо считам вашето състояние за опасно. Защо не спрехте

някъде по пътя?

– Тук ме чакаха и аз бях длъжен да пристигна.

– Дори ако заплатите с живота си?

– Дори с цената на живота си.

– В такъв случай, като взимам под внимание всички симптоми, ще ви кажа, че положението е почти безнадеждно.

Францисканецът се усмихна накриво.

– Това, което току-що казахте, би било напълно достатъчно дори за йезуит от единадесета година, но за мен е твърде малко и аз имам право да искам повече. Говорете истината, бъдете откровен, както ако бяхте пред лицето на Господ Бог. Освен това аз вече изпратих за свещеник.

– Все пак се надявам – прошепна докторът.

– Отговаряйте – заповяда болният, показвайки с величествен жест златния пръстен, чийто печат до този момент беше обърнат навътре. Върху него беше гравирани знакът на обществото на Исус.

Гризар извика:

– Генерал!

– По-тихо – помоли францисканецът, – сега разбирате, че трябва да кажете всичко.

– Монсеньор, монсеньор, извикайте духовника – прошепна Гризар, – защото след два часа, когато се повтори пристъпът на треската, вие ще започнете да бълнувате и ще умрете по време на пароксизма.

– Добре – каза болният, смръщвайки за миг вежди, – значи ми остават още два часа?

– Да, ако вземете лекарството, което ще ви изпратя.

– Това лекарство ще ми даде още два часа ли?

– Да, два часа.

– Аз ще го взема, дори то да е отрова, защото тези два часа са нужни не за мен, а за славата на ордена.

– О, каква загуба! – прошепна докторът. – Каква катастрофа за нас.

– Загуба на един човек, нищо повече – отвърна францисканецът. – Господ ще се погрижи за това, бедният монах, който ви напуска, да намери достоен наследник. Сбогом, господин Гризар. Това, че ви срещнах, е милост господня. Лекар, който не е участник в нашата свята конгрегация, не би ми казал истината за моето състояние и аз, разчитайки на още няколко дни живот, не бих взел необходимите предпазителни мерки. Вие сте учен, господин Гризар, и това прави чест на всички ни. Щеше да ми бъде неприятно да видя, че един от членовете на нашия орден е посредствен в своята работа. Сбогом, господин Гризар, сбогом и ми

изпратете час по-скоро вашето лекарство.

– Благословете ме поне, монсеньор!

– Мислено, да... Вървете... мислено, повтарям ви... господин Гризар... Вирибус инпосибиле! С душа... а силите не достигат.

Той отново се повали в креслото, почти загубвайки съзнание. Доктор Гризар се колебаеше, без да знае какво да предприеме. Дали да му окаже незабавна помощ, или да тича и да приготви обещаното лекарство. Реши да приготви лекарството, бързо излезе от стаята и изтича по стълбата.

Глава тридесет и четвърта ДЪРЖАВНА ТАЙНА

Няколко минути след като доктор Гризар излезе, пристигна повиканият свещеник.

Едва беше престъпил прага, когато францисканецът впери в него проучващия си поглед. После поклати глава и прошепна:

– Този човек е беден духом и аз се надявам, че Господ ще ми прости, ако умра, без да прибягвам до помощта на това олицетворение на простотата.

Духовникът от своя страна гледаше към умиращия с учудване, примесено с уплаха. Той никога не беше виждал готови да се склопят очи да горят с такъв огън. Никога не беше виждал готов да угасне поглед да бъде толкова страшен.

Францисканецът направи бързо и заповедническо движение с ръка:

– Седнете, отче, и ме изслушайте.

Йезуитът духовник беше добър пастир, протичък и наивен; новак в ордена, на когото от всички тайни на обществото на Исус беше известна само церемонията на посвещението, и се подчини на този странен изповядващ се.

– В тази странноприемница живеят няколко човека – продължи францисканецът.

– А аз мислех – учуди се йезуитът, – че тук съм повикан за изповед. Нима това е изповед?

– Защо е този въпрос?

– За да знам дали съм длъжен да пазя в тайна вашите думи.

– Моите думи са част от изповедта. Аз ви ги доверявам като на духовник.

– Добре – каза свещеникът, сядайки в креслото, което току-Що с голям труд беше напуснал францисканецът, премествайки се на кревата.

Францисканецът продължаваше:

– Казах ви, че в тази странноприемница има няколко души.

– Чух това.

– Всичко трябва да бъдат осем. Йезуитът кимна, че е разбрал.

– Първият, с когото искам да поговоря – разпореждаше се умираещият, – е немец от Виена, по фамилия барон фон Востпур. Направете ми услуга да отидете при него и да му кажете, че този, когото чака, е пристигнал.

Духовникът с учудване погледна каещия се. Изповедта му се стори странна.

– Подчинете се! – произнесе францисканецът с недопускащ възражение тон.

Добрият йезуит покорно стана и излезе от стаята. Веднага щом той излезе, францисканецът отново взе книгата, които беше оставил поради пристъпа на треската.

– Барон фон Востпур – забеляза той – е честолюбив, глупав и ограничен.

Прибра книгата и ги скри под възглавницата.

От коридора се чува бързи крачки. Духовникът се върна, съпроводен от барона, който толкова високо виреше глава, сякаш искаше да пробие тавана с перото на своята шапка. При вида на францисканеца с мрачен поглед, заобиколен от тази бедна обстановка в стаята, немецът попита:

– Кой ме вика?

– Аз! – отвърна францисканецът. После се обърна към духовника и добави:

– Добри ми отче, оставете ни за няколко минути. Щом баронът излезе, вие ще се върнете.

Йезуитът излезе и беше сигурно, че ще се възползва от случая, за да разпита собственика относно тази странна изповед и този странен монах, който се държи с него, сякаш е камердинер.

Баронът се приближи до кревата и се канеше да заговори, когато монахът му направи знак да пази мълчание.

– Всяка минута е скъпоценна – бързо започна болният. – Вие сте пристигнали, за да участвате в състезанието, нали?

– Да, отче.

– И се надявате, че ще ви изберат за генерал?

– Надявам се.

– А знаете ли какви условия са необходими, за да се достигне тази висша степен, правеща човека господар на кралете, равен на папата?

– Кой сте вие – попита баронът, – за да ме подлагате на такъв разпит?

– Аз съм този, когото чакате.

– Главният избирател?

– Аз съм вече избран.

– Вие...

Францисканецът не му даде да се изкаже. Той протегна своята отслабнала ръка, върху нея блестеше пръстенът, знак за генералската степен.

Баронът се отдръпна от учудване, после се поклони с дълбока почителност и каза:

– Как, вие сте тук, монсеньор? В тази бедна стая, върху тази изоставена постеля, и тук избирате бъдещия генерал, което ще рече – вашия приемник?

– Не се безпокойте за това, господине. Изпълнете по-бързо главното условие: да съобщите на ордена тази важна държавна тайна, благодарение на която един от първите дворове на Европа завинаги би попаднал с вашето посредничество във феодална зависимост от ордена. Кажете, притежавате ли тази тайна, както твърдите във вашата молба, подадена във Върховния съвет?

– Господине.

– Впрочем да започнем поред... Вие действително ли сте барон фон Востпур?

– Да, монсеньор.

– Това ли е вашето писмо?

Йезуитският генерал извади от връзката книжа писмото и го подаде на барона.

Баронът го погледна и направи утвърдителен знак:

– Да, монсеньор, това е моето писмо.

– Можете ли да ми покажете отговор от секретаря на Върховния съвет?

– Ето го, монсеньор.

Баронът протегна на францисканеца писмо със следващия кратък текст:

„До негово превъзходителство барон фон Востпур“.

В него имаше само едно изречение:

„Между петнадесети и двадесет и втори май, във Фонтенбло, в странноприемницата «Красивия паун».

АМ.Д.Г²“

– Добре – кимна францисканецът, – всичко е наред, говорете.

– Моят отред се състои от петдесет хиляди души. Всички офицери са подкупени. Разположил съм лагера си на река Дунав. За четири дни мога да сваля от престола императора, който, както знаете, се противи на разпространението на нашия орден, и да го заместя с принц от неговия род, който ми е посочен от ордена.

Францисканецът го слушаше, без да дава признаци на живот.

– Това ли е всичко?

– В моите планове влиза и европейска революция – добави баронът.

– Добре, господин Востпур. Ще получите отговор. Върнете се и след четвърт час заминавайте от Фонтенбло.

Баронът излезе, вървейки заднишком с такъв преклоняващ се вид, сякаш се кланяше на самия император, когото се канеше да предаде.

– Това не е тайна – прошепна францисканецът, – това е заговор... Впрочем – прибави той след минутка размишление – бъдещето на Европа вече не зависи от австрийския двор.

Той задраска от списъка името на барон Востпур с червения молив, който беше в ръката му.

– Сега е ред на кардинала – продължи той, – от страна на Испания имаме нещо значително по-сериозно.

Вдигайки очи, той видя духовника, който като ученик покорно чакаше нарежданията му.

– А, а! – каза той, забелязвайки тази покорност. – Говорихте ли със собственика?

– Да, монсеньор, и с лекаря.

– СГризар?

– Да.

– Значи той се е върнал?

– Той чака с обещаното лекарство.

– Добре, ако потрябва, ще го повикам. Сега вие разбирате цялата важност на моята изповед, нали?

– Да, монсеньор.

– В такъв случай поканете испанския кардинал Хередия по-скоро. Тъй като вече знаете за какво става дума, останете тук, защото често ми

---

2. Ад майорсм Деи глаориам (лат.) – та висшата слава господня. – Б. пр.

става зле.

– Да извикам ли доктора?

– Не още, почакайте... Само испанския кардинал... Вървете!

След пет минути бледен и разтревожен влезе кардиналът.

– Казаха ми, монсеньор... – прошепна той.

– На работа! – с глух глас произнесе францисканецът.

Той показа написаното от кардинала писмо до Върховния съвет.

– Това вашият почерк ли е?

– Да, но...

– А вашата покана?

Кардиналът се колебаеше с отговора. Неговият пурпур беше възмутен от власеницата на бедния францисканец.

Умиращият протегна ръката си и показа пръстена. Пръстенът оказва своето въздействие, което беше толкова по-силно, колкото по-висок беше рангът на лицето, към което се обръщате францисканецът.

– Тайната, тайната, по-бързо! – изискваше болният. Казвайки това, той се подпираше на ръката на своя духовник.

– Пред него ли? – с безпокойство попита кардиналът.

– Говорете на испански.

– На вас ви е известно, монсеньор – продължи кардиналът на кастилски, – че съгласно условията на брака на инфантата с френския крал упоменатата инфанта и крал Людовик се отказаха от всякакви искания за владееене на испанската корона! Болният кимна.

– От това следва, че мирът и съюзът между двете кралства зависят от спазването на тази точка от договора.

Францисканецът отново кимна.

– Не само Франция и Испания – каза кардиналът, – но и цяла Европа ще бъде потресена, ако една от страните наруши договора.

Ново кимване откъм леглото.

– По такъв начин – заключи кардиналът – човек, способен да предвиди събитията и ясно да различава това, което като мъгляво видение се мярка в съзнанието на обикновените хора, тоест, мисълта за бъдещите блага и бедствия, такъв човек може да предпази света от велика катастрофа. Може да обърне в полза на ордена събитията, отгатнати от този човек, който ги и подготвя.

– По-бързо, по-бързо – прошепна францисканецът, бледнеейки все повече.

Кардиналът се наклони над самото ухо на умиращия.

– Монсеньор – каза той, – известно ми е, че френският крал е

решил при пръв удобен случай, за какъвто може да послужи например смъртта на испанския крал или на брата на инфантата, с оръжие в ръка да поиска от името на Франция наследството. В мое разпореждане има подробно разработен политически план на Людовик XIV за тази цел.

– Къде е този план?

– Ето го – отвърна кардиналт.

– Чия ръка го е писала?

– Моята.

– Това ли е всичко, което искахте да съобщите?

– Струва ми се, монсеньор, че казах достатъчно – отвърна кардиналт.

– Наистина, вие оказахте на ордена голяма услуга. Но по какъв начин сте научили тези подробности, с помощта на които сте съставили този план?

– Плащам на слугите на френския крал и те ми предават парчета от документи, оцелели в камината.

– Вие сте много изобретателен – прошепна францисканецът, опитвайки се да се усмихне. – Господин кардинал, след четвърт час ще напуснете тази странноприемница. Отговорът ще ви бъде изпратен. Вървете!

Кардиналт си тръгна.

– Извикайте Гризар и потърсете венецианеца Марини! – каза болният.

Духовникът се почини, а францисканецът през това време извади своя списък и вместо да зачеркне името на кардинала, както направи това с барона, постави до него кръстче. След това, загубил сили, падна на кревата и прошепна името на доктор Гризар. Идвайки на себе си, изпи половината от лекарството, което му даде докторът. Венецианецът и докторът стояха до вратата.

Синьор Марини изпълни същите формалности, както и двамата му конкуренти. Като тях и той прояви нерешителност, виждайки две външни лица, но успокоен от генерала, му разкри, че папата е разтревожен от могъществото на ордена и е замислил да проведе пълното изгонване на йезуитите, старейки се за тази цел да си осигури помощта на европейските дворове. Той изброи съюзниците на папата и разказа за предвижданията мерки за изпълнението на този план. Назова също архипелага, където след ареста трябваше да се заточат двама кардинали, всички йезуити от единадесета година, следователно всички висши чиновци на ордена заедно с тридесет и двама най-видни римски йезуити.

Францисканецът благодари на сеньор Марини. Разкриването на папския план правеше немалка услуга на ордена. Като всички венецианецът получи заповед да замине след четвърт час и излезе от стаята сияещ, сякаш пръстенът вече беше надянат на ръката му.

Само че когато той си тръгна, францисканецът прошепна:

– Всички тези хора са шпиони и бандити. Нито един не става за генерал. Всички откриват заговори, а никой не е научил тайни. Обществото на Исус се управлява не чрез разрушения и войни, с насилие, а по пътя на тайнственото влияние, което дава на човека моралното превъзходство. Не, моят наследник не е намерен и за завършек на всички нещастия Господ ме поразил и аз умирам. Нима обществото ще се разруши заедно с моята смърт поради липса на колона, която да го поддържа? Нима дебнещата ме смърт ще сложи край на ордена? Ако имах още десет години живот, завинаги щях да затвърдя неговото съществуване, тъй като с царуването на новия крал се откриват блестящи перспективи.

Част от тези думи францисканецът произнесе мислено, част гласно и младия йезуит с ужас го слушаше, както се слуша бълнуване при треска. По-просветеният доктор Гризар жадно попиваше тези думи, сякаш пред него се беше отворил непознат свят, където може да погледне, без да има сили да го докосне.

Изведнъж францисканецът се надигна.

– Да завършим – каза той, – смъртта се приближава. Неотдавна мислех да умра спокойно и се надявах... сега съм в отчаяние, освен ако сред останалите... Гризар, Гризар, дайте ми да поживея още само час!

Гризар приближи към умиращия и му даде няколко капки, но не от лекарството, което беше останало недопито, а от течността, която беше донесъл със себе си в някакво шишенце.

– Извикайте шотландеца – поиска францисканецът, – извикайте бременския търговец. По-бързо, по-бързо! Исусе, умирам... Задушавам се!

Духовникът се затича за помощ, сякаш можеше да съществува човешка сила, която да предотврати смъртта, надвиснала над болния, но на прага на стаята той срещна Арамис. Последният сложи на устните си пръст и с поглед ги застави да отстъпят навътре в стаята.

Докторът и духовникът се спогледаха и по всичко личеше, че се канят да отстранят Арамис. С две кръстни знамения, всяко по свой начин, той ги закова на място.

– Началник! – прошепнаха те.

Арамис бавно влезе в стаята където умиращият се бореше с

първите признаци на агонията.

Дали еликсирът му беше подействал, или появата на Арамис му беше придала сили, но францисканецът се напрегна и се повдигна на леглото с горящи очи, полуотворена уста и влажни от пот коси.

В стаята се чувстваше тежък въздух. Прозорците бяха затворени, камината гореше, а две жълти восъчни свещи се стопяваха в медните свещници и още повече нагряваха въздуха.

Арамис отвори прозореца и устреми към умиращия поглед, пълен с внимание и уважение.

– Монсеньор, моля за прошка, че влязох, без да ме повикате, но вашето състояние ме тревожи и аз се боя, че вие ще си отидете от този свят, без да се видите с мен, тъй като във вашия списък аз съм шести поред.

Умиращият трепна и погледна списъка.

– Значи вие сте този, когото някога наричаха Арамис, а после кавалера Дербле? Значи вие сте ванският епископ?

– Да, монсеньор.

– Познавам ви, виждал съм ви.

– На последния юбилей се срещнахме при светия отец.

– Спомних си. Вие също сте в числото на кандидатите.

– Монсеньор, чух, че на ордена е необходимо да държи в своите ръце важна държавна тайна, и знаейки, че от скромност вие сте решили да предадете своите задължения в полза на този, който притежава такава тайна, аз написах за своята готовност да кандидатствам, тъй като само на мен е известна много важна тайна.

– Говорете – каза францисканецът, – готов съм да ви изслушам и да отсъдя колко е важна вашата тайна.

– Монсеньор, тайната, която ще имам честта да ви доверя, не може да бъде казана на глас. Всяка мисъл, която излиза извън пределите на нашето съзнание и получава този или онзи израз, вече не принадлежи на нейния родител. Думата може да бъде доловена от внимателно и враждебно ухо, затова не трябва да я подхвърляме случайно, иначе тайната престава да бъде тайна.

– Как в такъв случай ще ми съобщите вашата тайна? Арамис помоли доктора и духовника да излязат и подаде на францисканеца двоен запечатан плик.

– Но написаните думи могат да бъдат по-опасни от думите, казани на глас, не мислите ли?

– Не, монсеньор – отвърна Арамис, – защото в този плик ще видите

знаци, които са достъпни само за вас и за мен.

Францисканецът гледаше Арамис с нарастващо изумление.

– Това – продължи Арамис – е същият шифър, който сте използвали през 1655 година и който можеше да бъде разшифрован само от вашия покоен секретар Жоан Жужан, ако се върнеше от онзи свят.

– Значи познавате този шифър?

– Аз го дадох на Жужан.

Арамис почтително се поклони и тръгна към вратата. Жестът на монаха го спря.

– Исусе, това е човекът.

После прочете повторно документа и запита:

– Ще се приближите ли?

Арамис се приближи със същия спокоен и почтителен вид. Генералът на ордена го привлече към себе си.

– Как и от кого бихте могли да получите подобна тайна?

– От госпожа Дьо Шеврьоз, близка приятелка и доверено лице на кралицата.

– Какво стана с нея?

– Умря.

– Кой друг знае?

– Двама прости хорица, мъж и жена.

– Кои са те?

– Те са го възпитавали.

– Какво е станало с тях?

– Те също са мъртви... Тайната изпепелява като огън...

– Но вие сте жив?

– Никой не знае, че тайната е в мои ръце.

– Отдавна ли?

– Петнадесет години.

– И вие сте я запазили?

– Аз исках да живея.

– А сега я подарявате на ордена без честолубие, без да искате възнаграждение?

– Дарявам я на ордена, изпитвайки честолубиви помисли и не безкористно – отвърна Арамис. – Тъй като вече ме познавате, ако останете жив, ще направите от мен това, което трябва да бъде.

– Тъй като умирам – отвърна францисканецът, – то аз те правя свой наследник... Вземи!

Той свали пръстена и го сложи на пръста на Арамис. После се

обърна към свидетелите на тази сцена:

– Ще потвърдите, когато стане необходимо, че аз с болно тяло, но здрав разум, свободно и доброволно предавам този пръстен – знак на могъщество – на монсеньор Дербле, вански епископ, и го назначавам за свой приемник. Аз, смиреният грешник, готов да се представи пред Бога, се прекланям пред него първи, за да дам пример на всички.

Действително францисканецът се поклони, а докторът и йезуитът паднаха на колене. Арамис, побледнял не по-малко от болния, обгърна с поглед участниците в тази сцена. Удовлетвореното честолюбие нахлува заедно с кръвта в сърцето му.

– Да побързаме – помоли францисканецът, – не ми дава покой и ме гнети това, което трябва да направя още. Няма да успея да свърша замисленото.

– Аз ще изпълня всичко – обеща Арамис. – Добре.

После умиращият се обърна към доктора и йезуита и добави:

– Оставете ни сами. Те се подчиниха.

– С този знак – каза той – вие можете да преместите земята, ако е нужно, с този знак ще разрушавате, с този знак ще градите. Ин хоч си нио винсес – в името на това знаме ще победиш! Затворете вратата! – завърши францисканецът, обръщайки се към Арамис.

Епископът затвори вратата и се върна.

– Папата е направил заговор против ордена, той трябва да умре.

– Той ще умре – спокойно каза Арамис.

– Орденът дължи седемстотин хиляди ливри на един бремениски търговец на име Боншет, който е пристигнал тук, за да иска като гаранция моя подпис.

– Ще му бъде заплатено.

– Шестима малтийски рицари, ето имената им, благодарение на бърливостта на един йезуит от единадесета година, са узнали тайната, доверявана само на членовете на ордена, посветени в трета степен. Трябва да се узнае как са постъпили тези хора с довереното им, и да не се допусне по-нататъшно разгласяване.

– Ще бъде направено.

– И накрая: в Антверпен живее една дама, далечна внучка на Раваляк. Тя има документи, компрометиращи ордена. През цялата петдесет и първа година семейството ѝ е получавало петдесет хиляди ливри пенсия. Пенсията е тежко бреме... а орденът не е богат... Изкупете документите за определена сума, а в случай на отказ спрете пенсията. Без да подхвърляте ордена на опасност.

– Ще обмисля.

– Миналата седмица в лисабонското пристанище е трябвало да пристигне кораб от Лима. Официално той трябва да превозва шоколад, но в действителност товарът му е от златни слитъци. Всеки от тях е покрит със слой шоколад. Този кораб принадлежи на ордена. Всичко е на стойност седемнадесет милиона ливри. Вземете го. Ето документите.

– В кое пристанище ще влезе?

– В Байона. Ако не попречи времето, ще пристигне след три седмици.

– Това ли е всичко?

Францисканецът кимна с глава, защото не можеше да говори повече. Кръвта му беше нахлула в гърлото и започваше да капе от устата, ноздрите и ушите. Нещастникът успя да стисне ръката на Арамис и падна на пода.

Арамис сложи ръка на сърцето му. То не биеше. Като се наведе, Арамис видя, че парче книга е оцеляло от огъня, той го взе и го изгори. После повика доктора и духовника.

– Вашият каещ се се представи пред Бога – обърна се към духовника. – Сега се нуждае само от молитви и погребение. Идете и пригответе всичко необходимо за скромното погребение на един беден монах... Вървете!

Йезуитът излезе. Обръщайки се към лекаря, който имаше бледо и разтревожено лице, Арамис каза тихо:

– Господин Гризар, излейте от тази чаша всичко, което е останало в нея. В него има още твърде много от това, което Върховният съвет ви заповяда да добавите в лекарството.

Зашеметеният, изплашен, смазан Гризар едва не се строполи. Арамис милостиво сви рамене, взе чашата и изля съдържанието в камината. После си тръгна, отнасяйки със себе си книгата на покойника.

Глава тридесет и пета ПОРЪЧЕНИЕТО

На следващия ден, или по-точно, същия ден, веднага щом разказаните от нас събития завършиха към три часа сутринта, преди закуска, когато кралят тръгваше на богослужение с двете кралици, а принцът, съпроводен от кавалера Дьо Лорен и още няколко офицери от своята свита, тръгна на кон към реката, за да се изкъпе, и в замъка остана само

принцесата, която не желаше да излиза, под предлог че не е добре, Монтале незабелязано се измъкна от стаята на придворните дами, увличайки със себе си Ла Валиер. Двете момичета, внимателно озъртайки се, преминаха през градината и се добраха до парка.

Небето беше облачно. Горещият вятър навеждаше към земята цветята и храстите. Вдигнатата по пътя прах се виеше на облаци и падаше върху дърветата.

Монтале, която през цялото време изпълняваше ролята на ловък раззнавач, направи няколко крачки и след като се увери още веднъж, че никой не ги подслушва и не ги следи, каза:

– Слава Богу, най-после сме свършено сами. От вчерашния ден всички ни шпионират и се пазят от нас като от чумави.

Ла Валиер наведе глава и въздъхна.

– Това не прилича на нищо – продължи Монтале. – Започвайки от Маликорн и завършвайки с господин Дьо Сент-Енян, всички искат да узнаят нашата тайна. Хайде, Луиза, да поговорим малко, за да зная как-во да правя.

Ла Валиер вдигна към своята приятелка чистите си и дълбоки като синевата на пролетно небе очи.

– А аз – каза тя – ще те запитам защо ни повикаха при принцесата. Защо ношувахме при нея, а не в стаите си? Защо ти се върна толкова късно и защо днес от сутринта над нас е установено строго наблюдение?

– Скъпа ми, Луиза, на моя въпрос ти отговаряш с въпрос, или поточно, с десет въпроса, а това съвсем не е отговор. След малко ще ти разкажа всичко, но тъй като това, което ме питаш, не е важно, то може да почака. Аз те питам за нещо, от което всичко ще зависи: има ли тайна, или няма.

– Не зная – отвърна Луиза, – известно ми е само, че от моя страна беше направена още една грешка след глупавите вчерашни думи и още по-глупавия припадък. Сега всички говорят само за нас.

– По-ясно казано, за тебе, мила моя – разсмя се Монтале, – за тебе и за Тоне-Шарант. Вие двете вчера изпращяхте признания към облациите, но за нещастие, те бяха чути.

Ла Валиер наведе глава.

– Наистина, ти ме огорчаваш.

– Аз?

– Да, тези шеги са ми много неприятни.

– Виж какво, Луиза, аз съвсем не се шегувам, напротив, говоря много сериозно. Аз те изведох от замъка, пропуснах обедната литургия,

измислих си мигрена, така както я измисли принцесата, и показах десет пъти по-голямо дипломатическо изкуство, отколкото господин Колбер е наследил от господин Мазарини и го употребява спрямо господин Фуке, съвсем не за да гледам как хитруваш с мен, след като останахме насаме с теб. Не, аз не те питам от просто любопитство, а защото положението е наистина критично. Това, което каза вчера, е известно на всички. Всички говорят за това. Всеки си фантазира по своему. Тази нощ ти имаше честта да обърнеш вниманието на целия двор към себе си, а и днес интересът към теб не е изстинал, мила моя. На тебе ти приписват толкова нежни и остроумни фрази, че госпожица Дьо Скюдери и нейният брат биха умрели от яд, ако тези изречения им бяха предадени точно.

– Ах, мила Монтале – въздъхна бедното момиче, – ти по-добре от всички знаеш какво казах, нали на теб го казах!

– Боже мой, наистина зная, но работата не е в това. Аз не съм забравила нито една твоя дума, но ти действително ли мислеше това, което каза?

Луиза се смути.

– Пак разпити? – извика тя. – Готова съм да дам всичко, за да забравя казаното от мен... Защо всички се стараят да ми напомнят за думите ми? Това е ужасно!

– Какво е тук ужасното?

– Ужасното е, че моята приятелка, която трябва да ме пази и да ми дава съвети, вместо това ме убива със своите въпроси.

– Това е вече прекалено! – възмути се Монтале. Никой не се кани да те убива, никой не се кани да те ограбва, измъквайки от теб тайната ти. От теб се иска доброволно да я откриеш, защото тя не се отнася само до теб, а до всички нас Същото би ти казала и Тоне-Шарант, ако беше тук. Вчера вечерта тя искаше да разговаря с мен в нашата стая и аз отивам там след всичките маникановски и маликорновски разговори, но изведнъж научавам, че принцесата е наказала придворните дами да не ношуват в стайте си, а при нея. Тя ги арестувала, за да не им даде възможност да разговарят една с друга. Днес сутринта тя се е затворила с Тоне-Шарант. Кажете ни, скъпа, доколко ние с Атенаис можем да разчитаме на теб, и ние ще ти кажем колко можеш да разчиташ на нас.

– Лошо разбирам въпроса ти – каза развълнуваната девойка.

– Струва ми се, че отлично ме разбираш. Ще ти го кажа още по-ясно, за да нямаш възможност да извърташ. Кажете ясно: обичаш ли господин Дьо Бражелон? Сега е ясно, нали?

При тези думи Луиза подскочи, сякаш до нея беше паднал снаряд.

– Дали обичам Раул? Приятеля ми от детинство, моя брат?

– Не, не и не! Ти отново се опитваш да се измъкнеш. Не те питам дали обичаш приятеля от детството си, а годеника си!

– Господи, какъв суров разпит!

– Аз не съм по-сурова от обикновено. Задавам въпрос, така че отговаряй?

– Положително сега не разговаряш с мен приятелски, но аз ще ти отговоря като приятелка.

– Отговаряй!

– Добре. В моето сърце има много странни и смешни предразсъдъци относно това, как жената трябва да пази тайните си, и никой не може да погледне в дълбочината на душата ми.

– Отлично знам това. Ако можех да погледна там, не бих те разпитвала и бих казала направо: „Мила Луиза, имаш щастието Да познаваш господин Дьо Бражелон, един чудесен младеж, който е прекрасна партия за момиче без зестра. Господин Дьо ла Фер оставя на сина си около петнадесет хиляди ливри годишен доход. Значи ти ще имаш като негова жена тази сума като доход. Това е чудесно! Така че не завивай нито надясно, нито наляво, а иди направо при господин Дьо Бражелон, тоест, пред олтара, където той ще те заведе. А после, в зависимост от неговия характер, ще бъдеш или свободна, или робиня. С други думи, ти ще можеш да вършиш всички безумства, които извършват или много свободните, или много поробените хора!“ Ето, скъпа Луиза, какво бих ти казала, ако можех да погледна в дълбочините на твоето сърце!

– Аз бих ти благодарила – прошепна Луиза, – макар че твоят съвет не ми се вижда много добър.

– Почакай, почакай... след този съвет бих добавила: Луиза, опасно е да се седи цели дни с наведена глава, отпуснати ръце и блуждаещи очи. Опасно е да се разхождаш по тъмните алеи и да пренебрегваш развлеченията, които вълнуват всички млади девойки. Опасно е да чертаеш по пясъка с върха на пантофката си букви, които, макар и да изтриваш, все пак личат, особено когато повече приличат на Л, отколкото на Б. Опасно е, най-накрая, да се отдаваш на мечти, родени от самотата и главоболието. От тях бузите на младите момичета стават бледи и мозъкът им се изсушава. От тях нерядко се случва най-милото същество в света да се превърне в скучно и намръщено и най-умното момиче да стане глупачка.

– Благодаря ти, скъпа Ора – кротко отвърна Ла Валиер, – да казваш такива неща е в характера ти и аз съм ти много благодарна, че си така

откровена.

– Казвам така за мечтателите, които строят въздушни замъци. Вземете от моите думи тази поука, която намериш за необходимо. Знаеш ли, дойде ми наум един разказ за една мечтателна и меланхолична девойка. Тези дни господин Данжо ми обясни, че думата меланхолия се състои от две гръцки думи, едната от които значи черна, а другата – жлъч. Ето, аз си спомних онази млада девойка, която умряла от черна жлъч, само защото си въобразила, че някакъв принц, крал или император... не е ли все едно кой... я обожавал. Тогава, когато този принц, крал или император... наричай го както искаш... в действителност обича някоя друга. Странно нещо, тя нищо не е забелязвала, а всички наоколо ясно виждали, че тя служи само като прикритие на неговата любов. Дали и ти, Ла Валиер, като мен се смееш на тази луда?

– Смя се – прошепна бледата като смъртник Луиза, – разбира се, че се смя.

– И добре правиш, защото всичко това е много забавно. Историята или приказката, както искаш я наречи, ми харесва. Ето защо я запомни и ти я разказвам. Представи си, скъпа Луиза, какви опустошения би предизвикала в твоя мозък меланхолията, с други думи – черната жлъч. Реших да ти разкажа това, за да не се случи с някоя от нас нещо подобно. Трябва твърдо да запомним следната истина: днес примамка, утре – за смях, вдругиден – смърт.

Ла Валиер трепна и побледня още повече.

– Когато с нас се занимава кралят – продължи Монтале, – той ясно ни го показва и ако ние представляваме целта на неговите стремежи, той лесно ще постигне тази цел. Ти виждаш, Луиза, че в подобни случаи девойките са подложени на една и съща опасност и трябва да бъдат открити една с друга, за да може сърцата, които не са заразени от меланхолия, да наблюдават за сърцата, в които тя може да проникне.

– Тихо, тихо! – извика Ла Валиер. – Някой идва!

– Действително някой идва – съгласи се Монтале, – но кой би могъл да бъде? Всички са на църква с краля или на къпане с принца.

Младите девойки веднага забелязаха в края на алеята, под зеления свод на клоните, стройната фигура на млад човек с шпага, мантия и високи ботуши с шпори. Отдалеч той приветливо им се усмихна.

– Раул! – възкликна Монтале.

– Господин Дьо Бражелон! – прошепна Луиза.

– Ето най-подходящия съдник за разрешаване на нашия спор – каза Монтале.

– Ора, смили се над мен! – умоляваше я Ла Валиер. – Досега беше жестока, но не бъди безжалостна!

Тези думи, произнесени с истинска жар, изгониха ако не от сърцето на Монтале, то поне от лицето ѝ всякаква следа от ирония.

– Вие сте прекрасен като Амадис, господин Дьо Бражелон! – извика тя. – И се явявате в пълно въоръжение, както той.

– Поздравявам ви, госпожици! – каза, покланяйки се, Бражелон.

– Защо са тези ботуши? – заинтересува се Монтале, докато приятелката ѝ запазваше мълчание.

– Защо ли? – повтори въпроса Раул.

– Да – осмели се да прекъсне мълчанието си Ла Валиер.

– Защото заминавам – отвърна той, гледайки към Луиза. Ла Валиер почувства пристъп на суеверен страх и залитна.

– Вие заминавате, Раул? – учуди се тя. – Къде?

– В Англия, скъпа Луиза – поклони се младият човек със свойствената за него учтивост.

– Какво ще правите в Англия?

– Кралят ме изпраща там.

– Кралят? – в един глас извикаха Луиза и Ора, като неволно се спогледаха, спомняйки си току-що прекъснатия разговор.

Раул забеляза тези погледи, но те останаха непонятни за него.

Той си обясни това със съжалението към него от страна на младите момичета.

– Негово величество – започна той – благоволи да си спомни, че граф Дьо ла Фер се ползва от благосклонността на крал Чарлз към него, когато отивах към църквата, той ме видя и със знак ме извика. Когато се приближих, кралят каза: „Господин Дьо Бражелон, идете при господин Фуке, при когото се намират моите писма до английския крал, вие ще ги занесете.“ Аз се поклоних. „Да – добави той, – преди да заминете, се отбийте при принцесата, тя ще ви даде поръчение до брат си.“

– Боже мой! – замислено прошепна дълбоко обезпокоената Луиза.

– Толкова бързо? Толкова скоро ли ви е заповядано да заминете? – попита Монтале, зашеметена от тази странна заповед.

– За да се подчиняваш както трябва на този, когото уважаваш – каза Раул, – трябва да се подчиняваш незабавно. Десет минути след получаването на заповедта, аз бях готов. Принцесата е предупредена и пише писмо, което ще благоволи да ми даде. А в това време аз узнах от госпожица Дьо Тоне-Шарант, че вие сте в парка, и дойдох тук, където ви заварих и двете.

– И двете не сме добре – горчиво се усмихна Монтале, идвайки на помощ на Луиза, чието лице явно се беше променило.

– Не сте добре? – повтори Раул, нежно докосвайки ръката на Луиза.
– Да, действително, ръката ви е ледена!

– Това са дреболии.

– Нали този студ не достига до сърцето ви, скъпа Луиза? – с нежна усмивка попита младият човек.

Луиза бързо вдигна глава, сякаш предполагаше, че този въпрос е породен от подозрения. Тя не беше на себе си.

– Вие знаете, че за приятел като вас – произнесе с усилие тя – моето сърце никога няма да бъде хладно.

– Благодаря ви, Луиза. Познавам сърцето и душата ви и разбира се, че не съдя за състоянието на чувствата ви по топлината на тялото. Вие знаете колко ви обичам и с каква беззаветна преданост ще отдам живота си за вас. Затова ще ми простите, ако говоря малко по детински с вас.

– Говорете, Раул – прошепна треперещата Луиза, – слушам ви.

– Не мога да се разделя с вас, отнасяйки със себе си тъга, знам, че е нелепо, но ме мъчи.

– Значи заминавате за дълго? – попита Ла Валиер със сподавен глас, докато Монтале се обърна.

– Не, сигурно ще се върна след две седмици.

Ла Валиер притисна ръка към разтуптялото се сърце.

– Странно – каза Раул, – заминавайки от вас, винаги съм бил весел, макар да съм се отправял в опасен път. Винаги съм бил със спокойно сърце, опиянен от надеждата за бъдещо щастие, въпреки че са ме заплашвали куршумите на испанците или тежките алебарди на валоните. Днес не ме заплашва нищо, предстои ми спокоен и приятен път, след който ме чака награда, която сигурно ще завоювам. Аз може би ще ви завоювам, каква по-голяма награда за мен от това. Все пак, Луиза, не знам защо то-ва щастие, всички тези надежди се разсейват като дим, като несбъдната мечта и там, в дълбочината на сърцето ми, цари тъга, някакво угнетение, униние. Не знам защо е така, Луиза, защото никога не съм ви обичал със силата, която ме владее в тази минута. О, Боже мой, Боже мой!

При последното възклицание на това разбито сърце Ла Валиер се обля със сълзи и падна в ръцете на Монтале. Макар че Ора не беше много мекосърдечна, все пак очите ѝ се овлажниха.

Раул видя сълзите на гоненицата си. Но погледът му не проникна по-надълбоко, за да узнае какво се крие зад тях Той коленичи пред нея и

целуна ръката ѝ. Беше очевидно, че в тази целувка вложи цялата си любов.

– Станете, станете! – заповяда му Монтале, готова да се заплаче. – Атенаис идва към нас.

Раул стана, усмихна се още веднъж на Луиза, която вече не смееше да го погледне, и горещо стискайки ръката на Монтале, се обърна, за да посрещне госпожица Дьо Тоне-Шарант. Шумът на копринената рокля се чуваше съвсем наблизо.

– Принцесата написа ли вече писмото? – попита той, след като тя се приближи достатъчно, за да го чуе.

– Да, виконт, писмото е написано, запечатано и нейно височество ви чака.

Чувайки тези думи, Бражелон се поклонил на Атенаис, хвърлил последен поглед към Луиза, отправи приветствие към Монтале и тръгна към замъка.

По пътя той непрекъснато се обръщаше. Трите придворни дами млчешком го съпроводиха с поглед, докато той не се скри от очите им.

– Най-после – каза Атенаис, – първа нарушавайки възцарилото се млчание. – Най-после можем свободно да поговорим за вчерашното събитие и да решим как да се държим по-нататък. Ако искате да ми обърнете малко внимание, – продължи тя, оглеждайки се, – накратко ще ви кажа мнението си, преди всичко за това – как гледам на нашите задължения. Ако не ме разберете от половин дума, ще ви обявя разпореждането на принцесата.

Тя енергично подчерта последните си думи, за да не остане никакво съмнение у приятелките ѝ относно официалния характер на тези думи.

– Разпореждания на принцесата! – в един глас извикаха. Монтале и Луиза.

– Ултимум! – дипломатически каза госпожица Тоне-Шарант.

– Боже мой! – прошепна Ла Валиер. – Значи принцесата знае...

– Принцесата знае повече, отколкото ѝ казахме – отсече Атенаис, – затова да бъдем нашрек.

– Да – отвърна Монтале, – говори, аз те слушам внимателно.

– Боже мой, Боже мой! – прошепна треперещата Луиза. – Ще преживея ли всичко това?

– Не се плашете – каза Атенаис, – имам лекарство за вас. Тя седна между двете си приятелки, взе ги за ръце и се нареди да говори. Но не беше успяла да отвори уста, когато по пътя зад оградата на замъка се чу конски тропот.

Глава тридесет и шеста ЩАСТЛИВ КАТО ПРИНЦ

По пътя към замъка Бражелон срещна Дьо Гиш. Преди това се беше сблъскал с Маникан, който на свой ред се бе видял с Маликорн. Как Маликорн се срещна с Маникан? По най-прост начин. Той изчака завръщането му от обедната служба, където беше отишъл с Дьо Сент-Енян. Те много се зарадваха на срещата си и Маникан се възползва от случая да попита приятеля си дали няма някое екло в джоба.

Без да се учуди на този въпрос, Маликорн отвърна, че джобът му, от който всеки взима, без да слага нищо, прилича на кладенец, който дава вода през зимата, но през лятото благодарение на усърдието на градинарите пресъхва до дъно. Джобът му беше достатъчно дълбок, за да може да се черпи от него до насита по време на жетвата, но за нещастие, злоупотребите го бяха опустошили напълно.

На тези думи Маникан отвърна замислено:

- Това е вярно.
- Значи трябва да го напълним – добави Малигорн.
- Без съмнение, но как?
- Няма нищо по-лесно, скъпи ми Маникан.
- Добре, да чуем!
- Място при принца, и въпросът е решен.
- Имате ли това място?
- Имам право на него.
- Тогава?
- Това, че право на длъжност без длъжност е като кесия без пари.
- Правилно – съгласи се Маникан.
- Значи ще се борим за мястото.
- Най-скъпи от скъпите ми – въздъхна Маникан, – да се получа място при принца е много трудно в нашето положение.
- Мислители?
- Разбира се. В сегашната ситуация не можем нищо да искаме от принца.
- Защо?
- Защото той е доста хладен към нас.
- Глупости! – отрязва Маликорн.
- А ако поухажваме принцесата? – предложи Маникан. – Може би ще му угодим!

– Вярно. Ако ухажваме принцесата, принцът ще ни обожава.

– Хм!

– Ние не сме глупаци! Затова вие, господин Маникан, като виден дипломат трябва да помирите принца с Дьо Гиш.

– Кажете, Маликорн, какво ви довери Дьо Сент-Енян?

– На мен? Нищо. Просто ме питаше, това е всичко.

– С мен той не беше толкова сдържан.

– Какво ви каза?

– Че кралят е безумно влюбен в Ла Валиер.

– Това ни е известно, дявол го взел! Всички тук говорят само за това. Вие постъпете обаче съгласно съвета ми. Поговорете с Дьо Гиш и го убедете да заглади вината си пред принца.

– Но затова е необходимо първо да го намерим.

– Мисля, че не е толкова трудно. За да го видите, направете като мен. Почакайте го. Той обожава разходките.

– Да, но къде се разхожда?

– Що за въпрос. Нали е влюбен в принцесата!

– Така казват.

– Значи се разхожда под прозорците ѝ.

– Вижте, мой мили Маликорн, не сте сбъркали. Ето го.

– Как бих могъл да сбъркам? Това не е в нашата тема. Много ли ви трябва пари?

– Ох! – жално въздъхна Маникан.

– В такъв случай бъдете спокоен. Ще направя всичко възможно.

– Действайте!

Дьо Гиш беше приближил до тях. Маликорн си тръгна, а Маникан се приближи до графа.

Дьо Гиш беше мрачен и замислен.

– Кажете, каква рима подбирате, скъпи графе? – обърна се към него Маникан.

Дьо Гиш позна приятеля си и го хвана под ръка.

– Драги Маникан, аз търся нещо по-важно от рима.

– Какво именно?

– Ще ми помогнете ли да намеря това, което търся? Вие сте мързелив, значи сте изобретателен.

– Моята изобретателност е на вашите услуги, графе.

– Искам да вляза в една къща, където имам работа.

– Ами влезте.

– Естествено, но там живее ревнив мъж.

– Нима е по-страшен от Цербер?

– Не по-страшен, но е по-ревнив.

– Той има ли три глави като този, който охранява входа към ада?

Не вдигайте рамене, драги графе! Имам основание да ви задам този въпрос, защото според поетите, за да омилостивиш Цербера, трябва да го нагостиш с баничка. Привикнал съм да гледам на нещата трезво и затова, графе, ако има три глави, трябва да го нагостите с три банички.

– Шегобиец! – усмихна се графът.

– Сега – продължи Маникан – да се запознаем по-отблизо с тази къща, каквато и да е тя, защото подобна тактика няма да ни навреди.

– Ах, Маникан – въздъхна Дьо Гиш, – трябва да намерим добър предлог!

– Предлог? Ще намерим сто, хиляда предлога. Ако беше тук Маликорн, вече щеше да е измислил петдесет хиляди предлога.

– Кой е този Маликорн? – попита графът, присвивайки очи, сякаш се мъчеше да си спомни – Струва ми се, че съм чувал тази фамилия.

– Мисля, че сте я чували... Дължите на баща му тридесет хиляди екю.

– Ах, да... Славният момък от Орлеан.

– На когото обещахте място в този дом... не в този, където живее ревнивият мъж, а в дома на принца.

– Добре, ако твоят приятел е толкова изобретателен, нека измисли как да омилостивим принца, и да ме помири с него.

– Добре, ще поговоря с него.

– Кой идва насам?

– Виконт Дьо Бражелон.

– Раул? Да, действително.

Дьо Гиш тръгна към приятеля си.

Вие ли сте, скъпи Раул?

– Да, исках да се сбогувам с вас, мили приятелю – отвърна Раул. – Здравейте, господин Маникан.

– Как, вече тръгваш ли?

– Да. По заповед на краля.

– Къде?

– За Лондон. Отивам при принцесата, за да дам писмото на Чарлз

II.

– Тя е сама. Принцът не е в къщи.

– Къде може да е той?

– Отиде да се къпе.

– Тогава, приятелю мой, като негов приближен предай му моите извинения. Бих го почакал, за да чуя разпореденията му, ако негово величество не ми беше наредил чрез господин Фуке незабавно да тръгвам.

Маникан подбутна Дьо Гиш с лакът.

– Ето ти предлог.

– Какъв?

– Извиненията на Дьо Бражелон.

– Не е много подходящ.

– Превъзходен е, ако принцът не ви се сърди. Ако се сърди, е лош, както и всеки друг предлог.

– Прав сте, Маникан. Трябва ми случай, какъвто и да е, за да се помирим. На добър път, Раул!

Приятелите се прегърнаха.

След минута Раул влизаше вече при принцесата.

Тя още седеше зад писалището, където беше писала писмото. Пред нея гореше свещ от розов восък, който беше използван за запечатване на писмото. Потънала в размисъл, тя беше забравила да духне свещта.

Дьо Бражелон беше очакван. Едва беше влязъл, и за него доложиха на принцесата.

Той беше олицетворение на изяществото. Който веднъж го бе видял, вече не можеше да го забрави. Принцесата не само го беше виждала, тъй като той беше един от първите, които я посрещнаха на френска земя, но и го помнеше добре, тъй като я придружаваше от Хавър до Париж.

Хенриета беше запазила много добри впечатления от него.

– Ах, това сте вие, виконт! – каза тя. – Ще се видите с моя брат, който ще бъде щастлив да ви изкаже признателност, дължаща се на заслугите на вашия баща!

– Граф Дьо ла Фер беше достатъчно възнаграден с милостта на краля за онези дребни услуги, които е имал чест да му окаже, и аз ще отнеса на негово величество уверението в уважение, преданост и благодарност от сина и бащата.

– Познавате ли брат ми, виконт?

– Не, ваше височество. Ще имам щастието да видя негово величество за пръв път.

– Вие не се нуждаете от препоръки. Но ако се съмнявате във вашите достойнства, кажете смело, че аз гарантирам за вас.

– Ваше височество е много добра.

– Не, господин Дьо Бражелон. Помня как пътувахте до мен, и

забелязах вашата голяма съдържаност редом с безумствата, които извършваха двамата лудетини Дьо Гиш и Бъкингам. Да не говорим за тях, а за вас. Отивате там, за да получите място ли? Простете ми за този въпрос. Задавам го не от любопитство, а да ви бъде полезна с нещо, ако мога.

– Не, принцесо. Отивам в Англия, за да изпълня поръчение на негово величество. Това е всичко.

– Разчитате ли да се върнете във Франция?

– Щом изпълня поръчението, освен ако негово величество крал Чарлз II не ми даде други заповеди.

– Аз съм сигурна, че той ще ви помоли да останете при него по-дълго.

– Тъй като аз не се осмелявам да противореча на негово величество, ще ви помоля предварително, принцесо, да напомните на френския крал, че един от най-преданите му слуги се намира далеч от него.

– Пазете се да не би в минутата, когато ви извика във Франция, заповедта да ви се стори злоупотреба с власт.

– Не ви разбирам, принцесо.

– Френският двор е несравним, знам това, но и в английския двор си има хубави жени.

Раул се усмихна.

– Тази усмивка – каза принцесата – не предвещава нищо хубаво за моите съотечественички. Вие сякаш им казвате, господин Дьо Бражелон: „Аз дойдох при вас, но сърцето ми остана от другата страна на пролива“. Нали такова е значението на вашата усмивка?

– Ваше височество владее способността да четете в дълбочината на сърцето. Сега разбирате защо дългия престой в английския двор ще бъде за мен нежелателен.

– Няма нужда да питам дали такъв елегантен кавалер среща взаимност в чувствата си.

– Аз съм израсъл с тази, която обичам, и ми се струва, че и тя изпитва същите чувства.

– Заминавайте по-скоро, господин Дьо Бражелон, и по-скоро се връщайте. След вашето завръщане ще видим двама щастливци, тъй като се надявам, че по пътя към вашето щастие няма препятствие.

– Уви, има, и то голямо.

– Какво?

– Волята на краля.

– Волята на краля?... Кралят е против вашия брак?

– Във всеки случай го отлага. Исках съгласието на краля чрез граф

Дьо ла Фер, а негово величество е отвърнал, че трябвало да се почака.

– Нима особата, която обичате, не е достойна за вас?

– Тя е достойна дори за кралска любов, принцесо.

– Искам да кажа – може би произходът ѝ е по-нисък от вашия?

– Тя е от знатно семейство!

– Млада, красива?

– На седемнадесет години и за мен е прекрасна.

– В провинцията ли е или в Париж?

– Тя е във Фонтенбло, принцесо.

– При двора?

– Да.

– Познавам ли я?

– Тя има честта да е ваша придворна дама, ваше височество.

– Името ѝ? – с безпокойство в гласа попита принцесата. – Освен ако – добави тя като бързо се овладя, – ако това име не е тайна.

– Не, ваше височество. Моята любов е достатъчно чиста, за да не правя от нея тайни. Още повече не бих я скрил от вас. Това е госпожица Луиза дьо ла Валиер.

Принцесата не можа да удържи възклицанието си, в което имаше нещо повече от обикновено учудване.

– Ах, Ла Валиер!... Тази, която вчера... Тя замълча.

– ... се почувства зле – продължи принцесата.

– Да, ваше височество. Едва днес сутринта узнах за това.

– Виждали ли сте я днес?

– Имах честта да се сбогувам с нея.

– И вие казвате – продължи принцесата, правейки усилия да остане спокойна, – че кралят... е отсрочил вашата сватба с тази девойка?

– Да, принцесо.

– Той обясни ли с нещо тази отсрочка?

– С нищо.

– Отдавна ли граф Дьо ла Фер е искал от краля съгласие за вашия брак?

– Преди повече от месец, принцесо.

– Странно.

Сякаш облаци бяха затъмнили очите ѝ.

– Повече от месец – повтори тя.

– Да, повече от месец.

– Вие сте прав – каза принцесата с усмивка, в която Дьо Бражелон можеше да забележи известно насилване. – Моят брат не трябва дълго

да ви задържа при себе си. Заминавайте по-бързо, а аз в първото си писмо до Англия ще ви повикам от името на краля.

Принцесата стана, за да връчи на Дьо Бражелон писмото. Раул разбра, че аудиенцията е завършила. Той го взе, поклони се и излезе.

„Цял месец! – прошепна на себе си принцесата. – Нима съм била до такава степен сляпа? Нима той вече цял месец я обича?“

За да се разсее, принцесата незабавно започна да пише писмо до брат си, в което викаше Дьо Бражелон във Франция.

Както вече видяхме, граф Дьо Гиш отстъпи пред съветите на Маникан и позволи да бъде заведен в конюшната, където те наредиха да им оседлят коне. След това, по описаната от нас по-горе малка алея, те тръгнаха да посрещнат принца, който, след като се беше изкъпал, свеж и бодър, се връщаше в замъка покрил лицето си със женски воал, за да не изгори от лъчите на силното слънце.

Принцът беше в отлично настроение, предизвикано от съзнанието за собствената красота. Във водата той сравняваше белотата на своето тяло с цвета на кожата на придворните и се беше убедил, че благодарение на грижите му за външността никой не можеше да се сравнява с него, дори кавалерът Дьо Лорен. Освен това принцът доста успешно си беше поплувал и нервите му след дългия престой в студената вода поддържаха тялото и духа му в щастливо равновесие. Ето защо, виждайки Дьо Гиш, който галопираше срещу него на красив бял кон, принцът не можа да съдържи радостното си възклицание.

– Струва ми се, че нещата вървят добре! – забеляза Маникан.

– А, здравей, Дьо Гиш! Здравей, бедни ми Дьо Гиш! – възкликна принцът.

– Приветствам ви, монсеньор! – отвърна Дьо Гиш, ободрен от тона на Филип. – Желая здраве, радост, щастие и благоденствие на ваше височество!

– Добре дошъл, Дьо Гиш! Тръгни от дясната ми страна. Но задържай своя кон, защото искам бавно да се движа под този зелен свод.

– Слушам, монсеньор.

Приемайки поканата, Дьо Гиш тръгна от дясната страна на принца.

– Е, драги ми Дьо Гиш – каза принцът, – разкажи какво знаеш за този женкар, когото някога познавах и който сваляше жена ми!

Дьо Гиш почервения, а принцът примираше от смях, сякаш думите му бяха върхът на остроумието. Неговата свита счете за необходимо да последва примера му, макар че не чу шегата. Всички започнаха гръмко да се смеят до последния човек от кортежа.

Дьо Гиш, макар и смутен, не загуби присъствие на духа. Маникан го гледаше.

– Ах, монсеньор – отвърна Дьо Гиш, – бъдете милосърден към нещастника, не ме хвърляйте в устата на кавалера Дьо Лорен, за да ме разкъса!

– Как така?

– Ако чуе, че ми се смеете, той без всякаква жалост ще започне да ми се подиграва.

– На твоята любов към принцесата?

– Пощадете ме, монсеньор!

– Все пак, Дьо Гиш, признай си, че ухажваше принцесата!

– Никога в живота си, монсеньор.

– Хайде, признай си от уважение към мен! Признай си, освобождавам те от изискването на етикета. Бъди откровен, сякаш става дума за госпожица Дьо Шале или госпожица Дьо ла Валиер.

Принцът отново се заля от смях.

– Защо ли си играя с тази двуостра шпага? По този начин ранявам едновременно и теб, и моя брат. Едната е твоя годеница, а другата – негова бъдеща любовника.

– Наистина, вие днес сте в отлично настроение, ваше височество.

– Да, днес се чувствам отлично. Приятно ми е да те видя.

– Благодаря, ваше височество.

– Значи ти си ми бил сърдит?

– Аз, монсеньор?

– Да.

– Но за какво, боже мой?

– За това, че попречих на твоето ухаждане на жена ми.

– О, ваше височество!

– Не отричай. Ти излезе от принцесата с озверял поглед, но това ти донесе нещастие, скъпи мой. Ти танцува в балета повече от лошо. Не се мръщи, Дьо Гиш, това не ти отива, изглеждаш като мечка. Ако принцесата гледаше към теб вчера, то аз съм напълно уверен, че...

– Какво, монсеньор? Ваше височество ме плаши!

– Тя съвсем те забрави. Принцът отново се закикоти.

„Наистина – помисли Маникан, – високият сан няма никакво значение, всички са еднакви.“ Принцът продължаваше:

– Но ти най-после се върна и има надежда, че кавалерът отново ще стане любезен.

– Защо, монсеньор? По какъв начин мога да влияя на господин Дьо

Лорен?

– Много просто, той ревнува от теб.

– Нима?

– Това е самата истина.

– Това е прекалено голяма чест за мен.

– Разбираш ли, когато ти си до мен, той ме ласкае, а когато си тръгнеш, ме тормози. Знаеш ли каква мисъл ми дойде в главата?

– Не, монсеньор.

– Когато ти беше в изгнание, защото тебе те изгониха, бедни ми Дьо Гиш...

– А кой беше виновен за това, ваше височество? – попита Дьо Гиш, придавайки си недоволен вид.

– Разбира се, че не аз, драги графе – отвърна негово височество. – Не съм искал кралят да те отстранява, честна дума!

– Зная, че не сте вие, ваше височество, но...

– Но принцесата! Няма да отричам. С какво си се провинил пред нея?

– Наистина, ваше височество...

– Зная, че жените си имат приумици. Жена ми не е изключение. Но ако са те изгонили заради нея, то аз не ти се сърдя.

– В такъв случай, ваше височество, аз съм нещастен само наполовина.

Маникан, който яздеше до тях и не изпускате нито дума, се наклони към шията на коня си, за да скрие смеха си.

– Знаеш ли, твоето изгнание ми помогна да съставя един план.

– Какъв?

– Когато Дьо Лорен не те вижда и има чувството, че царува сам, той започва да се отнася зле с мен, тогава моята жена противоположно на това става любезна с мен, независимо че я пренебрегвам. Дойде ми наум да стана образец мъж, такава рядкост при двора. Реших да обикна своята жена.

Дьо Гиш гледаше принца с неприкрито учудване.

– Ваше височество сигурно се шегува – промърмори той с треперещ глас.

– Ей Богу, съвсем сериозно го казвам. Имам имение, което ми подари брат ми по случай сватбата ми. Жена ми има пари, дори много, защото получава едновременно от брат си и от девера си. Значи можем да напуснем двора. Аз бих отишъл в замък Вилие-Котере. Той е разположен сред гори и ние бихме се наслаждавали на безоблачна любов в местата,

където моят дядо Хенрих IV се е опиянявал от щастие с красавицата Габриел... Какво ще кажеш за този план, Дьо Гиш?

– Ще кажа, че ме хвърля в трепет, монсеньор – отвърна графът, обхванат от истинско вълнение.

– Виждам, че не би понесъл втори път да те изгонят.

– Аз ли, монсеньор?

– В такъв случай аз няма да те взема със себе си, както бях решил преди това.

– Как така няма да ме вземете със себе си, ваше височество?

– Да, ако случайно се скарам с двора.

– О, монсеньор, аз ще отида с ваше височество накрай света.

– Глупак – измърмори Маникан, като блъсна с коня си този на Дьо Гиш и за малко не го изхвърли от седлото.

След това мина покрай него с такъв вид, сякаш не му се беше удало да сдържи коня си, и му прошепна:

– Мислете какво говорите!

– Значи е решено – каза принцът, – щом си ми толкова предан, ще те взема със себе си.

– Където ви е угодно, ваше височество – радостно отвърна Дьо Гиш, – където ви е угодно, ако искате веднага!

– Готов ли сте?

Графът със смях пусна юздите и конят му се втурна напред.

– Минутка търпение – помоли принцът, да отидем в замъка.

– Защо?

– За жена ми, дявол да го вземе!

– Но защо? – попита Дьо Гиш.

– Ох, разбира се, нали ти казвам, че това е план за съпругеска любов, значи трябва да взема със себе си и жена си.

– В такъв случай, ваше височество – отвърна графът, – аз съм в отчаяние, вие се лишавате от мен.

– Какво искаш да кажеш?

– Да. Защо взимате със себе си принцесата?

– Ами... забелязвам, че я обичам.

Дьо Гиш побледня, но с всички сили се мъчеше да запази веселия си вид.

– Ако обичате принцесата, ваше височество – въздъхна той, – то тази любов ви е достатъчна и приятели не са ви нужни.

– Не е лошо, не е лошо! – прошепна Маникан.

– Теб пак започва да те хваща страх от принцесата.

– Аз вече си платих за това, ваше височество. Тя беше виновница за моето изгнание.

– Боже мой! Имаш отвратителен характер, Дьо Гиш. Колко си злопаметен, приятелю.

– Бих искал вие да сте на мое място, монсеньор.

– Значи затова така лошо танцува вчера. Искал си да ѝ отмъстиш, като я караш да прави неправилни фигури. Ах, Дьо Гиш, това е много дребнаво и аз ще ѝ го разкажа!

– Ваше височество може да ѝ казва каквото пожелае. Принцесата няма да ме намрази по-силно, отколкото ме мрази в тая минута.

– Хайде сега, пак преувеличаваш. И всичко това за някакви си две седмици престой на село, на които тя те е обрекла.

– Ваше височество, две седмици са две седмици, но когато умираш от скука, две седмици са пяла вечност.

– Значи не си склонен да ѝ простиш?

– Никога.

– Хайде, хайде, Дьо Гиш, бъди по-добър и аз ще те помиря с нея. Когато я посещаваш по-често, ще видиш, че тя съвсем не е зла и е много умна.

– Ваше височество...

– Ще видиш, че тя умее да приема като принцеса и да се смее като обикновено момиче. Ще видиш, че когато тя поиска, часовете минават като минути. Дьо Гиш, приятелю, трябва да промениш мнението си за жена ми.

„Сигурен съм, – помисли си Маникан, – това е съпруг, на когото жена му ще донесе нещастие и покойният цар Кантавъл е бил истински тигър в сравнение с негово височество.“

– И така – завърши принцът, – трябва да я опознаеш по-добре. Само че аз трябва да ти показвам пътя. Принцесата не прилича на другите и затова не всеки намира достъп до сърцето ѝ.

– Ваше височество.

– Не се опъвай, Дьо Гиш, иначе ще се скараме! – каза принцът.

– Ако той иска това – прошепна Маникан на ухото на Дьо Гиш, – достави му удоволствието.

– Ваше височество – поклони се графът, – аз се подчинявам.

– За начало ще направим така – продължи принцът, – днес при принцесата ще се играят карти. Ти ще обядваш с мен и аз ще те заведа при нея.

– Ваше височество – започна да протестира Дьо Гиш, – позволете

ми да откажа.

– Пак ли! Но това е бунт!

– Вчера принцесата твърде лошо ме прие пред всички.

– Така ли? – засмя се принцът.

– Толкова лошо, че дори не ми отвърна, когато я заговорих. Може би е добре да нямаш самолюбие, но пък много малко си е много малко, както се казва.

– Графе, след като обядваме, ще се преоблечеш и ще дойдеш при мен. Аз ще те чакам.

– Щом ваше височество заповядва...

– Заповядвам.

„Той няма да се откаже – помисли Маникан, – такива неща винаги здраво засядат в главите на съпрузите. Защо Молиер не може да го чуе! Би изобразил всичко в стихове! А след това би събрал тълпа слушатели без усилие, за да ги прочете!“

Разговаряйки по този начин, принцът и неговата свита се върнаха в замъка. Молиер бе темата, от която се откъснаха едва в стаите.

– Да не забравя – спомни си Дьо Гиш на прага, – имам поръчение до ваше височество.

– Предай ми твоето поръчение.

– Господин Дьо Бражелон замина за Лондон по заповед на краля и ме помоли да ви засвидетелствам неговата почит към ваше височество.

– Много добре, пожелавам на добър път на виконта. Аз го обичам много. Върви да се облечеш и се връщай при нас. Ако не се върнеш...

– Какво ще стане тогава, ваше височество?

– Ще накарам да те затворят в Бастилията.

– Сега е ясно – каза със смях Дьо Гиш, – че негово височество принцът е пълна противоположност на нейно височество принцесата. Тя ме изпраща в изгнание, защото не ме обича, а принцът ме затваря в тъмница, защото много ме обича. Ето ново хрумване за един Молиер! Благодаря, принце! Благодаря, принцесо!

– Хайде, хайде – прекъсна го принцът, – ти си чудесен приятел и отлично знаеш, че не мога да мина без теб. Връщай се по-скоро.

– Добре, но и аз на свой ред искам да пококетирам, ваше височество.

– Какво ти става?

– Ще се върна при ваше височество само при едно условие.

– Какво?

– Трябва да услужа на един приятел на моя приятел.

- На кого?
- На Маликорн.
- Какво противно име!
- Той го носи с чест, ваше височество.
- Да допуснем. И какво?
- Трябва да намеря място на господин Маликорн при ваше височество.
- Какво място?
- Някакво. Да наблюдава вещо.
- Отлично, можем да го уредим. Вчера уволних надзирателя на дворцовите покои.
- Нека бъде надзирател на дворцовите покои, ваше височество. Какво ще трябва да върши?
- Нищо, ще наблюдава и ще докладва.
- Нещо като вътрешна полиция.
- Именно.
- Това е идеална работа за Маликорн – намеси се Маникан.
- Знаете ли за кого става дума, господин Маникан? – обърна се към него принцът?
- Много добре, ваше височество. Той е мой приятел.
- Какво е вашето мнение?
- Мнението ми е, че ваше височество никога няма да има друг подобър надзирател на дворцовите покои.
- А колко носи тази длъжност? – попита графът.
- Не знам, но винаги са ми казвали, че когато тази длъжност се заема от подходящ човек, няма цена.
- А какво наричате, принце, подходящ човек?
- Разбира се, умен!
- В такъв случай мисля, че монсеньорът ще бъде доволен, защото Маликорн е умен като дявол.
- Тогава това място ще ми излезе доста скъпо! – със смях каза принцът. – Ти ми правиш истински подарък, графе.
- И аз мисля така, ваше височество.
- Добре! Кажете на твоя господин Меликон...
- Маликорн, ваше височество.
- Никога няма да свикна с това име.
- Но вие произнасяте правилно Маникан, ваше височество.
- Може би с времето ще се науча да произнасям Маликорн. Навикът ще ми помогне.

– Каквото и да каже ваше височество, гарантирам ви, че вашият надзирател на дворцовите покои няма да се обиди. Характерът му е чудесен.

– В такъв случай, драги Дьо Гиш, кажете му, че е назначен... Не, почакайте.

– Какво ще обича ваше височество?

– Искам първо да го погледна. Ако е така безобразен като името си, ще си взема думата назад.

– Ваше височество го познава.

– Аз ли?

– Разбира се. Ваше височество вече го е виждал в кралския дворец. Дори аз сам ви го представих.

– Ах, да, спомням си... но това е очарователен младеж.

– Зная, че ваше височество го е забелязал.

– Да, да, да! Виждаш ли, Дьо Гиш, нито аз, нито жена ми не искаме пред нас да се мяркат изроди. Жена ми взема само красавици за придворни дами, а в моята свита има само благородници с порядъчни лица. По такъв начин, Дьо Гиш, ако аз имам деца, те ще бъдат вдъхновени от красавиците, а ако моята жена има деца, те ще бъдат сътворени по красиви еталони.

– Великолепно разсъждение, ваше височество – каза Маникан, одобрявайки думите на принца с поглед.

Що се отнася до графа, той видимо не намери разсъждението за много блестящо, тъй като се изрази с някакъв неопределен жест. Маникан тръгна да съобщи на Маликорн хубавата новина.

Дьо Гиш с явно неудоволствие тръгна да се преоблича.

Принцът весело си пееше, докато се оглеждаше в огледалото и чакаше обяда. Настроението му оправдаваше поговорката: „щастлив като принц“.

Глава тридесет и седма РАЗКАЗЪТ НА НАЯДАТА И ДРИАДАТА

Следобед в замъка всички се облякоха официално. Обикновено обядваха в пет часа. Да дадем на обитателите на замъка един час за обяда и два часа за тоалет. Следователно всеки от тях беше готов към осем вечерта.

В това време започнаха да се събират при принцесата. Тази вечер

приемаше тя. Тези вечери никой не пропускаше, тъй като те имаха такава прелест, каквато нямаха събиранията при благочестивата и добродетелна кралица. За нещастие, добротата е по малко занимателна, отколкото злият език.

Трябва да добавим обаче, че за принцесата такава оценка не подхождаше.

Тази изключителна натура беше събрала в себе си прекалено неподправено великодушие, благородни пориви и изтънчени мисли, за да може да я наречем зла. Принцесата имаше упорит характер, твърде често съдбовен за човека, който го притежава. Личност с такъв характер се пречупва там, където друг само би се превил. За разлика от покорната Мария-Терезия тя храбро посрещаше нанасяните ѝ удари.

Сърцето ѝ отблъскваше всяко нападение; като подвижна мишена при играта на обръч, принцесата, ако не беше смазана от самото начало, отвърщаше с удар на удара на безразсъдния, който се е осмелил да встъпи в борба с нея.

Злоба ли беше това или обикновено лукавство? Ние считаме за богати и силни онези характери, които подобно на дървото на знанието сеят едновременно и добро, и зло. Пускат двойна, винаги цветуща, винаги плодородна корона от клони. Желаетелите добро винаги намират върху нея добър плод, а безполезните и паразитите умират, след като са яли от лошия плод, което съвсем не е лошо.

Принцесата беше замислила да бъде втора, а може би и първа дама и се беше постарала да направи своя дом приятен за всички. С помощта на разговори, срещи, предоставяне на всеки пълна свобода и възможност да каже думата си, при условие че тя е точна и остра. Затова при принцесата се говореше много по-малко, отколкото на другите места.

Принцесата не можеше да търпи бърборковците и жестоко им отмъщаваше, не им позволяваше да говорят. Тя мразеше претенциозността и не прощаваше дори на краля този недостатък.

Поети, остроумни хора, красиви жени тя приемаше като властителка на този салон. Достатъчно мечтателна сред заобикалящите я, за да накара поетите да мечтаят. Достатъчно привлекателна, за да блести сред най-първите красавици. Достатъчно остроумна, за да може най-прекрасните хора да я слушат с удоволствие.

Лесно е да се разбере, че такива събирания привличаха при принцесата всички. Младежта се стичаше на тях на тълпи. Когато кралят е млад, в двора всички са млади.

Затова старите дами, тези твърди глави от епохата на регентството,

или миналото царуване, мърмореха. Тяхното недоволство се посрещаше с насмешки и издевателства над тези почтени особи, които доведоха духа на господството до такава степен, че командваха отреди войници по време на войните на Фрондата, за да може, както казваше принцесата, да запазят някаква власт над мъжете.

Точно в осем нейно височество влезе с придворните си дами в големия салон и завари там няколко придворни, които я чакаха повече от десет минути. Сред тези най-настъргвени гости тя потърси с поглед този, който по нейно мнение би трябвало да дойде първи. Не го намери.

Почти в същия миг, когато завършваше този преглед, съобщиха за идването на принца.

Филип беше великолепен. Накичен бе с всички скъпоценности на кардинал Мазарини, по-точно с тези от тях, които министърът волю-неволю трябваше да изостави, с всички скъпоценности на кралицата майка и дори с някои от украшенията на жена му, така че той светеше като слънце.

След него бавно вървеше Дьо Гиш с кадифен костюм в бисерносив цвят, украсен със сребро и сини ленти. Той изкусно си придаваше съкрушен вид. Освен всичко това костюмът беше украсен с тънки дантели, които не отстъпваха по красота на скъпоценностите на принца. Перото на шапката му беше червено.

В това облекло Дьо Гиш привличаше към себе си вниманието на всички. Интересна бледност, известна дълбочина на погледа, матови ръце под пишци дантелени маншети, меланхолна гънка на устните, с една дума – достатъчно беше да се погледне към него, за да се признае, че не много френски царедворци могат да се състезават с хубостта и елегантността му.

И ето, принцът, който имаше претенции да загъмни звездата, ако тя намислеше да се състезава с него, беше отхвърлен на втори план в очите на присъстващите, които бяха макар и мълчаливи, доста строги съдии.

Принцесата разсеяно погледна към Дьо Гиш, но колкото и мимолетен да беше този поглед, той украси лицето ѝ с очарователна руменина. Тя го намираще красив и превъзходен и почти, беше престанала да съжалява, че удържаната победа над краля ѝ се изплъзва.

Мимо волята ѝ цялата кръв от сърцето се прехвърли към бузите.

Принцът се приближи към нея с високомерен вид. Той не забеляза руменината по бузите, а дори и да беше я забелязал, не би разбрал истинската причина за появата ѝ.

– Принцесо – каза той, целувайки ръката ѝ, – ето един нещастен

изгнанник, за когото се решавам да се застъпя пред вас. Моля ви да вземете под внимание, че той принадлежи към числото на моите приятели и много бих ви молил да му окажете добър прием.

– Какъв е този изгнанник? – попита принцесата, като се оглеждаше.

Доиде момент принцът да пропусне напред своето протеже. Той се отдръпна настрана и даде път на Дьо Гиш, който с доста намръщен вид се приближи към принцесата и почтително се поклони.

– Как? – попита принцесата, давайки си вид на много изненадана. – Граф Дьо Гиш ли е нещастният изгнанник?

– Да – потвърди принцът.

– Та нали само него виждам тук – каза принцесата.

– Вие сте несправедлива – поклони се принцът.

– Аз?

– Разбира се. Простете на бедния човек.

– Да простя? За какво да прощavam на господин Дьо Гиш?

– Обясни, моля те, Дьо Гиш. За какво искаш да получиш прошка? – попита принцът.

– Уви, нейно височество прекрасно знае това – лицемерно отвърна Дьо Гиш.

– Подайте му ръката си, принцесо – помоли Филип.

– Щом това ви доставя удоволствие.

С неподдаващо се на описание движение на очите и рамената принцесата протегна ръката си на младия човек, който притисна устни лакомо към нея.

Дълго не ги откъсна от тях, а и принцесата не бързаше да си отдръпне ръката, защото принцът добави.

– Дьо Гиш съвсем не е лош, принцесо, той няма да ви ухапе. Присъстващите се възползваха от тези думи, които не бяха кой знае колко смешни, и гръмогласно се закикотиха. Действително положението беше изключително и някои добри души забелязаха това.

Принцът все още се наслаждаваше на впечатлението, направено от думите му, когато съобщи за идването на краля.

Ще се опитаме да опишем вида на салона в този момент.

В средата на залата при камината, украсена с цветя, седеше принцесата с придворните дами, около които се навъртаха кавалерите. Други групи се бяха наместили в нишите на прозорците и като отреди от гарнизон, поместен в кулите на крепост, от своите укрепени пунктове ловяха всички произнесени думи от прекрасната домакиня.

В една от най-близките до камината групи беше Маликорн,

произведен с помощта на Дьо Гиш и Маникан в надзирател на дворцовите покои. Офицерският му мундир беше ушит преди два месеца и блестеше с познатата си. Той заслепяваше със сиянието си и с огъня на погледите си Монтале, седяща вляво от принцесата.

Принцесата разговаряше с госпожица Дьо Шатийон и госпожица Дьо Креки – нейни съседки, като от време на време подхвърляше по някоя дума към принца, който се беше смалил, след като чу възгласа:

– Кралят!

Госпожиците Дьо ла Валиер и Монтале седяха отляво на принцесата, Луиза беше предпоследна в редицата на придворните дами. Вдясно от нея беше Дьо Тоне-Шарант. Тя беше като новобранец, когото са разположили между обстреляни стари войници.

Подкрепена по такъв начин от двете си приятелки, тя закриваше лицето си с ветрило и даваше вид, че слуша думите им, нашепвани ту в едното ту, в другото ѝ ухо.

Когато произнесоха името на краля, всички в залата се размърдаха и заговориха.

Принцесата, като домакиня, стана да посрещне царствения гост. Ставайки от мястото си, тя хвърли поглед наляво, който Дьо Гиш сметна за отправен към него, а всъщност беше насочен към Ла Валиер.

Кралят се приближи към централната група и всички присъстващи забързаха към него. Всички глави се склониха пред него, а нежните женски шии заприличаха на наведените лилии пред цар Аквилон. Тази вечер у Людовик нямаше нищо царствено. Той беше олицетворение на младостта и красотата.

Неговото радостно настроение оживи всички присъстващи. Всеки се изпълни с увереност, че ще прекара прекрасна вечер, дори само зато-ва, че кралят ще гостува на принцесата.

Ако някой можеше да се сравни с краля по веселост и хубаво настроение, това беше господин Сент-Енян. Целият порозовял, в розов костюм, с розово лице, с розови ленти и, най-главно, с розови мисли, а мисли той имаше тази вечер достатъчно.

Те бродеха из главата му и разцъфнаха особено когато забеляза, че госпожица Тоне-Шарант също е облечена в розово. Не искаме да кажем, че хитрият царедворец не е знаел предварително, че прекрасната Атенаис ще избере розова рокля. Той в съвършенство владееше изкуството да застави шивача или прислужницата да проговорят.

Изпращаше към Атенаис толкова смъртоносни погледи, колкото ленти имаше по камизола и панталона си, с една дума, безброй.

Когато кралят приключи приветствието си към принцесата и я покани да седне, кръгът незабавно се затвори.

Людовик започна да разпитва принца за къпането. Като поглеждаше към дамите непрекъснато, той разказа, че поетите описват в стиховете си като галантно развлечение къпането във Валвен и че един от тях, господин Лоре, сигурно е бил довереник на някоя нимфа, толкова истина звучи в стиховете му.

Много от дамите счетоха за свой дълг да се изчервят.

Възползвайки се от момента, кралят реши да се огледа. Само Монтале не се смути толкова, та да не забележи, че кралят поглъща с очи госпожица Дьо ла Валиер.

Смелостта на Монтале принуди краля да измести погледа си и това спаси Луиза от огъня, който щеше да предизвика този настойчив поглед. Принцесата завладя Людовик, засипвайки го с град от въпроси, а никой на този свят не умееше да разпитва като нея.

Кралят искаше да включи всички в разговора и затова удвои остроумието и любезността си.

Принцесата беше жадна за комплименти и реши на всяка цена да ги изтръгне от устата на краля. Тя се обърна към него със следните думи:

– Господарю, вие знаете всичко, което става в кралството, и затова сте знаели предварително стиховете на господин Лоре, подсказани му от тази нимфа. Може би ваше величество ще благоволи да ни ги предаде.

– Принцесо – отвърна кралят с изискана любезност, – не се решавам... Струва ми се, че именно вас биха смутили някои подробности. Но Дьо Сент-Енян разказва отлично и има отлична памет, а което не запомни, импровизира. Уверявам ви, че той е голям поет.

Изведеният на преден план розов господин беше принуден да се представи в неизгодна за него светлина. За нещастие на принцесата той мислеше само за собствените си работи и вместо да я обсипе с комплименти, които тя чакаше с такова нетърпение, Сент-Енян опита щастието си.

Хвърляйки поглед към прекрасната Атенаис, която използваше на практика изказаната от нея предната вечер теория, тоест, не удостоверяваше с никакво внимание обожателя си, графът каза:

– Ваше височество, извинете, ако лошо съм запомнил стиховете на господин Лоре. Там, където кралят не е запомнил нищо, какво остава за простия смъртен като мен.

Принцесата не прие особено благосклонно това поражение на

царедвореца.

– Ах, принцесо – добави Сент-Енян, – в сегашното време не е толкова важно какво казват нимфите на сладките води. Дори може да се каже, че в прозрачните стихии не става нищо интересно. Великите събития стават на сушата, принцесо. За това, което става на сушата, се разказва толкова...

– Какво става на сушата? – попита принцесата.

– За това трябва да попитаме дриадите – каза графът, – както ви е известно, те обитават гъстите гори.

– Знам, че те по природа да доста бърбиви, господин Дьо Сент-Енян.

– Да, принцесо, но когато те разказват само приятни неща, не бива да ги упрекваме в бърбивост.

– Значи те разказват приятни неща? Графе, вие раздразнихте любопитството ми и на мястото на краля бих ви заповядала да разкажете за тези приятни неща, които дриадите разказват, тъй като според вас единствено вие разбирате техния език.

– Аз изцяло съм на услугите на негово величество.

– Той разбира езика на дриадите – намеси се принцът. – Щастливец е този Сент-Енян.

– Не по-зле от френския език, ваше височество.

– Слушаме ви, графе! – нетърпеливо се намеси принцесата. Кралят почувства известно притеснение. Неговият довереник би могъл да го постави в неудобно положение.

Това личеше ясно по всеобщото внимание, с което беше посрещнато предисловието му и по повишеното внимание на принцесата. Дори най-сдържаните се готвеха да ловят всяка дума от устата на графа.

В залата се закашляха, започнаха да се приближават, да поглеждат крадешком към придворните дами. Последните замахаха с ветрила като дуелисти, готови да посрещнат атаката на противника си.

Тогавашното общество беше свикнало с остроумни словесни състезания и пикантни разкази. В този момент един съвременен салон, усетил скандала, разгласата и трагедията, би се разбягал, а гостите на принцесата, напротив: разположиха се по-удобно, за да не пропуснат нито една дума, нито един жест от комедията, съчинена за тях от господин Дьо Сент-Енян. Те знаеха, че каквато и да бъде развързката, всичко ще е остроумно и благополучно.

Графът се ползваше с репутацията на учтив човек и добър разказвач. Сред дълбоката тишина, която би уплашила всеки, но не него, той

започна своя разказ:

– Принцесо, кралят ще ми позволи първо да се обърна към вас, тъй като вие проявихте най-голям интерес към моите думи. Имам чест да ви съобща, че дриадите с най-голямо удоволствие се събират и обитават хралупите на дъбовете и тъй като те са много красиви, естествено, избират най-красивите дървета.

При този увод, много прозрачно намекващ за прословутата сцена при кралския дъб, сърцата на слушателите затуптяха толкова силно, било от радост, било то тревога, че ако Сент-Енян нямаше силен и мощен глас, те биха го заглушили.

– Сигурно е, че във Фонтенбло има дриади, тъй като тук съм виждала най-красивите дъбове! – намеси се принцесата.

Произнасяйки тези думи, тя погледна към Дьо Гиш, който не може да се оплаче, както и от предишния поглед, макар че в него личеше известна небрежност, тягостна за любещото сърце.

– Тъкмо се канех да разкажа на ваше височество именно за Фонтенбло – каза Сент-Енян, – защото дриадата, за която ще стане дума, живее в парка на замъка на негово величество.

Действието започна и сега пътят назад беше отрязан както за разказвача, така и за слушателите.

– Да ви чуем – каза принцесата, – струва ми се, вашата повест няма да е толкова интересна като народна приказка, но ще бъде занимателна като светска хроника.

– Ще започна от самото начало – каза графът. – Във Фонтенбло, в една красива хижа, живеят пастири. Единият от тях се казва Тирсис и притежава богати владения, получени като наследство от родителите. Тирсис е млад и красив и е първият пастир в околността. Можем да го наречем и крал.

Раздаде се одобрителен шепот и графът продължи:

– Силата на Тирсис се равнява на мъдростта му. По ловкост никой не може да му съперничи, особено на лов. Дали язди кон по прекрасните равнини, или ръководи игрите на послушните му пастири, винаги ти се струва, че прилича на бога Марс, който разтърсва копие то си над тракийските равнини, или по точно, на Аполон, разпръскващ над земята огнени стрели.

Всеки ще се съгласи, че този алегоричен портрет на краля беше не-лошо начало. Затова слушателите не останаха равнодушни и гръмко аплодираха. Не остана равнодушен и кралят, който обичаше тънките похвали, но мразеше явното подмазвачество. Сент-Енян продължаваше:

– Не само заради войнствените си игри пастирът Тирсис си беше извоювал правото да бъде крал на пастирите.

– На пастирите от Фонтенбло – каза кралят, усмихвайки се на принцесата.

– О – възкликна тя, – Фонтенбло е произволно избрано от поета. Аз бих казала, на пастирите от целия свят.

Кралят забрави ролята си на безпристрастен слушател и се поклони.

– Достоинствата на този крал на пастирите блестят особено много в обществото на красавици – продължаваше Сент-Енян сред похвален шепот. – Умът му е изтънчен, а сърцето – чисто. Той умее да прави комплименти с приятен тон. Умее да обича със скромност, която обещава на победените красавици най-приятна участ. Всичко е обкръжено с тайна и внимание. Който го е виждал и чувал, не може да не го обича. Който обича и е обичан от Тирсис, е намерил щастието.

Дьо Сент-Енян направи пауза. Кралят с удоволствие приемаше казаните комплименти и колкото и уродливо да беше представен този портрет, той особено много се харесваше на тези, които бяха искрено убедени в достоинствата на пастира Тирсис. Принцесата помоли разказвача да продължи.

– Тирсис имаше верен приятел – продължи Сент-Енян, – или по-точно, верен слуга, наречен... Аминтас.

– Обрисувайте ни този Аминтас – лукаво помоли принцесата, – вие сте такъв прекрасен художник, господин Дьо Сент-Енян...

– Принцесо...

– Моля ви, не превръщайте този беден Аминтас в жертва, аз никога няма да ви простя това, графе!

– Принцесо, Аминтас е достатъчно дребен в сравнение с Тирсис, за да правим някакво сравнение. Някои приятели в днешно време приличат на онези слуги от древността, които са искали да бъдат погребани живи в краката на своите починали господари. Мястото на Аминтас е в краката на Тирсис. Той нищо не иска и ако този славен герой...

– Славен пастир, искате да кажете? – попита принцесата, упреквайки на шега графа.

– Ваше височество е права, сгреших – отвърна придворният – и ако пастирът Тирсис прави чест понякога на Аминтас, като го нарича свой приятел, като му открива сърцето си, то това е изключителна милост, която той приема като върховно блаженство.

– Всичко това – прекъсна го принцесата – ни рисува пълната

преданост на Аминтас, но не ни дава неговия портрет.

Нарисувайте го, искам да го видя.

Дьо Сент-Енян се поклонил ниско на снахата на негово величество и се подчини:

– Аминтас е малко по-възрастен от Тирсис. Той не е съвсем пренебрегнат от природата, дори казват, че музите се усмихнали при раждането му, както Хеба се усмихва на младостта. Той няма претенции да блести. Много му се иска да бъде обичан и ако го опознаеш по-отблизо, ще се окаже достоен за любов.

Последното изречение, придружено от изразителен поглед, беше насочено директно към Дьо Тоне-Шарант, която издържа атаката, без да трепне.

Скромността и изтънчеността на тази реплика предизвикаха всеобщо одобрение. Аминтас ги пожъна под формата на аплодисменти и дори Тирсис кимна благосклонно с глава.

– Една вечер – продължи разказвачът – Тирсис и Аминтас се разхождали в гората, разговаряйки за своите любовни страдания. Забележете, госпожо, че това е вече разказ на самата дриада, тъй като иначе не би било възможно да се узнае какво са говорили двамата. Те влезли в най-гъстата част на гората, за да се усамотят и без пречки да си поверят един на друг своите мъки, когато изведнъж доловили гласове.

– Ах, ах – чуха се възклицания, – колко интересно! Принцесата поиска, като бдителен генерал, от Монтале и Ла Валиер да се държат мъжки, тъй като те изнемогваха под атаката на прозрачните обвинения.

– Тези мелодични гласове – започна отново Сент-Енян – принадлежали на няколко пастирки, които също решили да се насладят на свежестта на гората и знаейки, че тази част на гората обикновено е недостъпна, се събрали, за да обменят мнения за овчарския занаят.

Последната фраза на Сент-Енян предизвика взрив от смях и едва забележима усмивка на краля, който погледна към Тоне-Шарант.

– Дриадата уверява, че пастирките са били три и че са били млади и красиви – продължи графът.

– Как са ги наричали? – попита принцесата.

– Как са ги наричали? – повтори въпроса Сент-Енян, сякаш възмутен от тази нескромност.

– Ами да. Пастирите нарекохте Тирсис и Аминтас, наречете и пастирките с някакви имена.

– О, принцесо, аз не съм съчинител, аз просто преразказвам това, което ми съобщи дриадата.

– Как дриадата нарече тези пастирки? Каква непослушна памет имате! Да не би дриадата да е скарана с богинята Мнемозина?

– Принцесо, тези момичета... но помнете, че да се казват имена е престъпление...

– За което жената ви прощава, графе, при условие че ни съобщите имената на пастирките.

– Те се наричали Филис, Амарилис и Галатея.

– Най-последно! Струваше си да чакаме толкова време, докато ги назовете! – каза принцесата. – Това са очарователни имена. А сега, какви са портретите им?

Сент-Енян се намръщи.

– О, графе, карайте поред! – помоли принцесата. – Нали, господарю, са ни нужни описанията на тези пастирки?

Кралят очакваше такова развитие с известно безпокойство, но не се реши да дразни такава опасна събеседничка. Освен това той беше убеден, че Сент-Енян при обрисуването на портретите ще намери няколко тънки щриха и те ще направят благоприятно впечатление на тази слушателка, чието сърце искаше да плени. С такава надежда и с такива опасения кралят разреши на разказвача да ги опише.

– Добре – съгласи се Сент-Енян с вид на убеден човек. У! Той започна описанието си.

Глава тридесет и осма

КРАЯТ НА РАЗКАЗА НА НАЯДАТА И ДРИАДАТА

– Филис – въздъхна Сент-Енян, хвърляйки предизвикателен поглед към Монтале с вид на учител по фехтовка, който подканва противника си да заеме отбранителна позиция, – Филис не е нито брюнетка, нито блондинка. Не е висока, но не е и ниска. Не е студена, но не е и възторжена, независимо че е пастирка, тя е умна като принцеса и дяволска кокетка. Има превъзходно зрение и сърцето ѝ желае да завладее всичко, до което достига погледът ѝ. Тя прилича на птичка, която вечно чурулика, ту спускаща се на ливадата, ту гонеща пеперуди, ту кацаща на върха на някое дърво, сякаш хвърля предизвикателство към всички птицелови, сякаш ги кани да се изкачат на дървото, за да я хванат с ръце или да я подмамат на земята в своите мрежи.

Портретът беше толкова точен, че всички погледи се обърнаха към Монтале, която внимателно слушаше господин Сент-Енян, сякаш

ставаше дума за някаква личност отвън.

– Това ли е всичко, графе? – попита принцесата.

– Това е само бегло описание, ваше височество. За Филип може да се говори още много. Боя се да не злоупотребявам с търпението на ваше височество или да засегна скромността на пастирката, затова преминавам към нейната приятелка Амарилис.

– Добре – съгласи се принцесата, – разкажете ни за Амарилис и ние ще ви слушаме с внимание.

– Амарилис е най-голямата от трите, но – побърза да добави Сент-Енян – тя няма още и двадесет години.

Веждите на госпожица Дьо Тоне-Шарант, които се бяха смръщили при първите думи на разказвача, се изгладиха и тя се усмихна.

– Тя е висока, има разкошни коси, вчесани както при гръцките статуи, походката ѝ е величествена, движенията ѝ са горди, така че по-скоро прилича на богиня, отколкото на обикновена смъртна. Тя прилича най-много на Диана Ловджийката, само че с известна разлика... жестоката пастирка, след като открадва веднъж колана на Амур, когато бедното момче спи, знаете, нали, в розовия храст, сега пуска своите стрели не към обитателите на гората, а безжалостно ги отправя към всички бедни пастири, които се приближат до нея на по-малко от един изстрел или един поглед разстояние.

– О, каква зла пастирка! – каза принцесата. – Нима никога няма да се набоде на една от тези стрели, които така безжалостно хвърля във всички посоки?

– Всички пастири се надяват на това – въздъхна Дьо Сент-Енян.

– Но най-много пастирът Аминтас, нали? – попита принцесата.

– Пастирът Аминтас е толкова срамежлив – Продължи най-смирено графът, – че ако у него живее тази надежда, той никому не я доверява и я е заключил дълбоко в сърцето си.

Отговор на тази характеристика на пастира беше последвалият одобрителен шепот.

– А Галатея? – попита принцесата. – С нетърпение чакам вашата изкусна ръка да довърши портрета, който Вергилий не успя да допише.

– Принцесо – отвърна Дьо Сент-Енян, – вашият покорен слуга не е никакъв поет в сравнение с великия Вергилий Марон, но въпреки това, ободрен от вашите разпореждания, аз ще положа всички старания.

– Слушаме ви – каза принцесата.

– Тя е бяла като мляко, златоруса като пшеница и разпръсква във въздуха аромата на своите къдри. Често се питаш дали това не е

красавицата Европа, която възбуди любовта на Юпитер, играейки с приятелките си на цъфналата поляна. От очите ѝ, сини като небесния лазур в най-прекрасните летни дни, струи нежен пламък. Мечтателност подхранва това лице, от което се излъчва любов. Когато смръщва вежди и навежда глава към земята, слънцето в знак на дълбока скръб се скрива зад облаците. Затова пък, когато тя се усмихва, цялата природа оживява и замлъкналите до този миг птици отново започват да пеят своите песни сред клоните.

– Галатей – завърши описанието си – е най-достойна за обожание от целия свят. Ако някога тя подари някому своето сърце, щастлив ще бъде този смъртен, когото нейната девствена любов пожелае да превърне в божество!

Принцесата слушаше това описание като всички останали и само одобряваше най-поетичните места с леко кимване на глава, но беше невъзможно да се отгатне дали тези похвали се отнасят до разказвача, или потвърждават сходството на портрета с оригинала.

Виждайки, че принцесата не се възхищава явно, никой от слушателите не се осмели да аплодира, дори принцът, който в дъното на душата си намираше, че Дьо Сент-Енян твърде дълго се спира на описанието на пастирките, а доста бегло нахвърля портретите на пастирите.

Обществото сякаш беше застинало.

Разказвачът, изчерпал цялата си риторика и всички цветове от палитрата си за портрета на Галатей, очакваше, че след благоприятното възприемане на другите описания ще последва гръм от ръкопляскания. След като те не последваха, той беше учуден повече, отколкото кралят и всички присъстващи.

Няколко мига цареше тишина, нарушена от принцесата, която попита:

– Господарю, какво е мнението на ваше величество за тези три портрета?

Кралят се опита да избави Дьо Сент-Енян, без да се компрометира:

– Според мен отлично беше описана Амарилис – каза той.

– А аз предпочитам Филис – обади се принцът, – това е чудесна нимфа, по-скоро добър малчуган.

Всички се разсмяха.

Този път погледите бяха толкова настойчиви, че Монтале почувства как се изчервява.

– И така – продължи принцесата, – какво говореха тези пастирки?

Уязвеното самолюбие на Сент-Енян трудно можеше да удържи

атаката на тези свежи сили.

– Принцесо – опита се да завърши своя разказ той, – тези пастирки си признаваха една пред друга своите чувства.

– Продължавайте, продължавайте, господин Дьо Сент-Енян, вие сте неизчерпаем източник на пасторална поезия – каза принцесата с любезна усмивка, връщайки на разказвача цялата му увереност.

– Те разказваха, че любовта не таи в себе си опасност, но нейното отсъствие е смърт за сърцата.

– Какво заключение извадиха от това? – поинтересува се принцесата.

– Решиха, че трябва да се обича.

– Много добре. Поставяха ли някакви условия?

– Да, свободата на избор – отвърна Дьо Сент-Енян. – Трябва да добавя – така каза дриадата, – че една от пастирките, струва ми се Амарилис, дори се изказа против любовта, макар да не отричаше, че в сърцето ѝ е проникнал образът на един пастир.

– На Аминтас или на Тирсис?

– На Аминтас, ваше височество – каза скромно Дьо Сент-Енян. – Тогав Галатея, кротката Галатея с чистите очи, отвърна, че нито Аминтас, нито Алфисбей, нито Титир и въобще никой от най-красивите пастири на тази страна не може да се сравни с Тирсис, който затъмнява всички, както дъбът затъмнява със своята величественост всички дървета, а лилията със своята пищност – всички цветя. С една дума, тя нарича такъв портрет на Тирсис, че дори той, който я слушаше в този момент, въпреки цялото си величие сигурно се е почувствал поласкан. По такъв начин Тирсис и Аминтас бяха отличени от Амарилис и Галатея. И ето, тайната на двете сърца се разкри в мрака на нощта в гъстата гора. Ето, ваше височество, какво ми разказа дриадата, на която е известно всичко, което става в гъстата трева и в хралупите на дъбовете. На която е известна любовта на птиците, разбираем е смисълът на тяхната песен, езикът на вятъра сред клоните и жуженето на златните и изумрудените насекоми във венчетата на дивите цветя. Тя ми разказа всичко това и аз само повторих нейните думи.

– Значи вие завършихте, нали, господин Дьо Сент-Енян? – попита принцесата с усмивка, която хвърли краля в трепет.

– Да, свърших, принцесо – отвърна графът, – и ще се чувствам щастлив, ако узная, че ми се е удало да развлека ваше височество в течение на няколко минути.

– Тези минути хвъркнаха незабелязано – усмихна му се Хенриета, –

защото вие превъзходно разказахте всичко, което сте чули. Но, драги Дьо Сент-Енян, за нещастие, вашите сведения сте получили само от една дриада, нали?

– Да, ваше височество, признавам, че само от една.

– Значи вие не сте удостоили с внимание една малка наяда, която остана съвсем незабелязана, а знаеше много повече, отколкото вашата дриада, драги графе.

– Наяда? – повториха няколко гласа, които явно подозираха, че този разказ ще има продължение.

– Да, наяда. Тя се намираще до дъба, за който говорите и който се нарича кралски, доколкото ми е известно. Нали е така, господин Дьо Сент-Енян?

Сент-Енян и кралят се спогледаха.

– Да, принцесо – отвърна графът.

– Вие не сте забелязали, че около този дъб сред незабравките и маргаритките ромоли ручей.

– Струва ми се, че принцесата е права – каза кралят, който с безпокойство следеше всяко движение на устните на снаха си.

– Гарантирам ви, че там има ручей – потвърди принцесата, – и за доказателство служи това, че живеещата в него наяда ме спря, когато минавах покрай нея.

– Не може да бъде! – извика Дьо Сент-Енян.

– Да – продължаваше принцесата, – тя ме спря и ми съобщи много от това, което господин Дьо Сент-Енян пропусна в своя разказ.

– Разкажете ни, моля ви! – помоли принцът. – Вие толкова прелестно разказвате.

На този съпружески комплимент принцесата отвърна с поклон.

– Моята история няма да има поезията на графа и неговия талант на разказвач.

– Но вие ще бъдете слушана със същия интерес – каза кралят, който усети нещо враждебно в гласа на снаха си.

– Впрочем – продължи принцесата – аз говоря от името на тази малка, бедна наяда, най-очарователната от всички полубогини, които някога съм срещала. По време на своя разказ тя толкова се смя, а тъй като смехът е заразителен, ще поискам позволението ви също да се посмея, припомняйки си нейните думи.

Кралят и Сент-Енян забелязаха, че при тези думи мнозина се развеселиха, бързо се спогледаха, питайки се с погледи дали не се крие тук някакъв заговор.

Принцесата беше решила твърдо да сложи ножа в раната и затова с наивния си, а всъщност най-опасен вид каза:

– И така, аз вървах покрай ручей и намирах много току-що разцъфнали цветя. Значи Филис, Амарилис, Галатея и всички ваши пастирки току-що са минали по тази пътечка.

Кралят прехапа устни. Разказът ставаше все по-заплашителен.

– Моята малка наяда – продължи принцесата – си почиваше изтегната на дъното на ручей. Когато тя доплува до мен и докосна края на роклята ми, аз не исках да се отнеса лошо с нея, още повече че божество, дори и второстепенно, стои по-високо от една смъртна принцеса. Отнесох се с нея приветливо и ето какво ми каза тя, заливайки се от смях: „Представете си, принцесо...“. Вие разбирате господарю, че това са думите на наялата...

Кралят кимна в знак на съгласие и принцесата продължи:

– „Представете си, принцесо, бреговете на моя ручей бяха свидетели на едно много забавно зрелище. Двама любопитни пастири, любопитни до крайност, станаха жертва на мистификация от страна на три нимфи или три пастирки...“ Извинете, но не си спомням дали тя каза нимфи или пастирки. Но това не е важно, нали?

По време на това предисловие кралят видимо се изчерви, а Дьо Сент-Енян, който беше загубил всякакво самообладание, облещи очи.

– Двамата пастири – продължи моята наяда, като се смееше, – тръгнаха по следите на трите девизи... Искам да кажа на трите нимфи, тоест, извинете, на трите пастирки. Това не винаги е благоразумно и може да притесни онези, след които вървиш. Обръщам се към всички присъстващи дами и съм уверена, че нито една от тях няма да спори с мен.

Кралят беше много обезпокоен от продължението на този разказ, но все пак я помоли да продължи.

– Но пастирките – каза ми моята наяда – видяха как Тирсис и Аминтас се промъкнаха в гората. Луната помогна да ги познаят през дърветата... Вие се смеете – прекъсна разказа си принцесата. – Почакайте, почакайте, още не сте чули всичко.

Кралят побледня, а Сент-Енян изтри изпотеното си чело. В групата на дамите се чу приглушен смях и шепот.

– Както казах, пастирките, забелязвайки нескромните пастири, седнаха при кралския дъб и когато тези неканени свидетели се приближиха на такова разстояние, че можеха да чуят всяка тяхна дума, започнаха да произнасят горещи признания, думите на които благодарение на самолюбието, свойствено за всички мъже, се сториха на двамата пастири

сладки като мед.

При тези думи, които събралите се не можеха да слушат, без да се смеят, в очите на краля проблясна мълния.

– Честна дума, очарователна шега – каза кралят, ставайки, – а вие, принцесо, я разказахте не по-малко очарователно. Но сигурна ли сте, че правилно сте разбрали вашата наяда?

– Нали графът ни уверява, че добре разбира езика на дриадите, – енергично се защити принцесата.

– Без съмнение – каза кралят. – Но вие знаете, че графът има една слабост, иска да влезе в Академията и за тази цел е изучил много неща, които, за щастие, са ви неизвестни и напълно е възможно езикът на речните нимфи да принадлежи към числото на неовладените от вас предмети.

– Вие разбирате, господарю – отвърна принцесата, – че в такива неща не можеш да се доверяваш само на себе си. Слухът на жената не може да се нарече непогрешим, беше казал свети Августин, ето защо аз поисках да се подкрепя с други свидетелствания и тъй като моята наяда е богиня-полиглот... нали така се казва, господин Дьо Сент-Енян?

– Да, ваше височество – каза напълно разстроеният граф.

– Тъй като моята наяда – продължи принцесата – е полиглот и отначало говореше с мен на английски, то аз се побоях, както вие казвате, че лошо ще я разбере, наредих да повикат госпожиците Монтале, Дьо Тоне-Шарант и Дьо ла Валиер като я помолих да повтори пред тях на френски всичко, което ми беше разказала на английски.

– И тя се съгласи? – попита кралят.

– О, няма на света същество по-любезно от нея... Да, господарю, тя повтори всичко дума по дума. Така че не остават никакви съмнения. Нали така, госпожици? – обърна се принцесата към левия фланг на своята могъща армия. – Нали е вярно, че наялата каза именно това, което разказвам, и аз ни най-малко не съм променила думите и? Филип... извинете, сбърках, госпожице Ора дьо Монтале, нали е истина?

– Истина е, принцесо! – отчетливо каза госпожица Дьо Монтале.

– Истина ли е, госпожице Дьо Тоне-Шарант?

– Самата истина! – отвърна Атенаис не по-малко твърдо, но не така ясно.

– А вие какво ще кажете, Ла Валиер? – попита принцесата. Бедната девица чувстваше устремения към нея огнен поглед на краля, но не се осмели да отрича, нито се осмеляваше да излъже, само наведе глава в знак на подчинение. Главата ѝ повече не се повдигна. Студът, който я

вледеняваше, беше по-мъчителен, отколкото хладният повеи на смъртта.

Това тройно потвърждение смаза краля. Сент-Енян дори не се опитваше да скрие отчаянието си и без да съзнава какво говори, бърбореше:

– Чудесна шега! Много добре изпълнена, госпожи пастирки!

– Това е справедливо наказание за любопитството! – каза кралят с дрезгав глас. – Кажете, кой след това наказание, настигнало Тирсис и Аминтас, ще се реши отново да проникне в сърцата на пастирките? Аз – никога... А вие, господа?

– Ние също не! – повтори в хор група придворни. Принцесата тържествуваше, виждайки разочарованието на краля. Тя се наслаждаваше, като мислеше, че нейният разказ ще послужи като развръзка на цялата тази история.

Принцът, когото двата разказа бяха размели, макар че нищо не беше разбрал от тях, се обърна към Дьо Гиш и го попита:

– Защо мълчиш, графе? Няма ли какво да кажеш? Може би ти е жал за Тирсис и Аминтас?

– Жал ми е от цяла душа! – отвърна Дьо Гиш. – Защото любовта е такава сладка химера, че когато я загубиш, губиш повече от живота си. Затова, ако тези двама пастири са се сметнали за любими и ако са били щастливи, а изведнъж вместо щастие срещнат не само пустота, подобна на смъртта, но и насмешка над чувствата им, която е хиляди пъти по-лоша от смъртта... ако е така, то аз ще кажа, че Тирсис и Аминтас са най-нещастните от всички смъртни.

– Вие сте прав, господин Дьо Гиш – съгласи се кралят, – защото смъртта е твърде жестоко наказание за едно малко любопитство.

– Значи разказът на моята наяда не се хареса на краля? – наивно попита принцесата.

– Бъдете спокойна, принцесо – каза Людовик, взимайки я за ръка. – Вашата наяда ми се хареса още повече, тъй като тя беше правдива, и нейният разказ, трябва да признаем, е потвърден от неопровержими доказателства.

С тези думи той хвърли към Ла Валиер такъв поглед, чието значение никой не можеше да определи, започвайки от Сократ и свършвайки с Монтен.

Тези думи и този поглед окончателно довършиха бедното момиче, което падна на рамото на Монтале, сякаш беше загубило съзнание.

Кралят стана, без да обърне внимание на това малко произшествие,

което никой не забеляза, и против навиците си (обикновено кралят прекарваше по-дълго при принцесата) се прости с гостите и тръгна към апартаментите си.

Дьо Сент-Енян го последва. Колкото беше весел, когато влизаше при принцесата, толкова сега беше отчаян.

Госпожица Дьо Тоне-Шарант не беше толкова чувствителна, колкото Ла Валиер, не се изплаши ни най-малко, нито пък загуби съзнание.

Глава тридесет и девета КРАЛСКАТА ПСИХОЛОГИЯ

Кралят бързо влезе в апартаментите си.

Може би Людовик XIV вървеше толкова бързо, за да не залита. Той оставяше след себе си следа като от някаква тайнствена тъга.

Всички бяха забелязали доброто настроение на краля при неговата поява у принцесата и всички се радваха на това, но никой не знаеше истинския му смисъл. Напротив, причината за това развълнувано, бурно тръгване беше понятна на всички или поне всички считаха, че не е трудно да се разбере.

Лекомислието на принцесата, нейните шегички, малко резки за обидчив характер, особено ако такъв характер притежава кралят, твърде фамилиарното обръщение към него като към обикновен смъртен, ето какви причини според гостите предизвикаха бързото и неочаквано тръгване на Людовик XIV.

Принцесата беше по-проницателна, но и тя отначало точно така си обясни неговото поведение. На нея ѝ беше достатъчно да подразни самолюбието на този, който твърде бързо беше забравил поетите ангажменти, като видимо без всякаква причина пренебрегваше плодовете на най-благородната и най-славна своя победа.

При това състояние на нещата принцесата считаше за необходимо да покаже на краля разликата между любовта във висшето общество и малката страст, типична за някой провинциален благородник.

Предавайки се на високопоставената любов, чувствайки нейната царствена сила, подчинявайки се до известна степен на етикета и изискванията, кралят не само не се унижаваше, но беше длъжен да намери в нея спокойствие, увереност, тайнственост и всеобщо уважение.

Отдавайки се на любовна интрига с придворна дама, той би срещнал и у последния от придворните само осъждане и насмешка. Щеше да

изгуби своята безпогрешност и недосегаемост. Слизайки до простосмъртните страсти, той щеше да се подложи на тревожни вълнения.

С една дума, да се превърне кралят в простосмъртен, да се докоснеш до лицето му като до лице на най-обикновен слуга, означаваше да нанесеш страшен удар на тази благородна кръв. Да се засегне самолюбието на Людовик беше по-лесно, отколкото да се пробуди в сърцето му любов. Принцесата умно беше преценила отмъщението си и, както видяхме, постигна своята цел.

Нека читателят не си помисли, че у принцесата живееха бурните страсти на средновековните героини. Напротив, тя, млада, грациозна, остроумна, кокетлива, влюблива по-скоро по въображение и честолюбие, отколкото по влечение на сърцето, беше открила епохата на беглите наслаждения, която продължи сто и двадесет години, от средата на шестнадесети век до последната четвърт на осемнадесети век.

Тя виждаше или си въобразяваше, че вижда нещата в истинската им светлина. Знаеше, че кралят, нейният царствен девер, първи се беше смял на простичката Ла Валиер, и беше сметнала, че не е в навичите му да обича особа, която може да предизвика насмешки дори за един миг.

Освен това нима на стража не стоеше самолюбието, този демон, играещ такава могъща роля в драматичната комедия, наречена женски живот. Нима самолюбието не й нашепваше високо, с шепот, полугласно, с всички тонове и оттенъци, че тя, принцесата, богатата, красивата, младата, е невъзможно да се сравнява с жалката Ла Валиер, наистина също млада, но главното – бедна? В това няма нищо чудно. Известно е, че най-ярките характери изпитват задоволство, като се сравняват със своите близки.

Може би читателят ще запита какво е целяла тя с тази тънка и добре обмислена атака? Защо беше изразходвала толкова усилия, ако не е целяла да изгони от сърцето на краля другото, наивното, което искаше да заеме там място. Защо принцесата отдаваше толкова голямо значение на Ла Валиер, ако не се е страхувала от нея?

Не, принцесата не се боеше от нея от гледна точка на историка, който, знаейки всичко, вижда бъдещето, или по-точно, миналото. Тя не можеше да бъде пророк. Принцесата не можеше да чете повече от който и да е друг в тази страшна книга, наречена бъдеще, която крие най-важните събития зад най-стаените си страници.

Не, принцесата искаше просто да накаже краля за неговата чисто женска потайност. Тя искаше да му докаже, че след като прибегва до такива оръжия за нападение, то тя, жената, умна и от род, ще съумее да

открие в своя арсенал оръжие за отбрана, годно да отрази удара, нанесен дори от кралска ръка.

Освен това тя искаше да му докаже, че във войни от такъв род няма крале или че кралете, борещи се за себе си като обикновени смъртни, рискуват да загубят короната си при първия удар. Че, накрая, ако кралят се надява да предизвика само с вида си обожание у всички придворни дами, то това би било дръзко и оскърбително за жените, които стоят по-високо от другите, и урокът, получен от този горделивец, ще му бъде полезен.

Ето какво мислеше, без съмнение, принцесата за краля.

Самото събитие оставаше настрана от нея.

Ръководейки се от тези съображения, тя беше направила съответните внушения на придворните си дами и беше подготвила току-що разиграната комедия.

Кралят беше смазан. Откакто беше излязъл изпод опеката на Мазарини, Людовик за първи път бе видял с него да се отнасят като с обикновен смъртен.

Подобно държание от страна на поданиците му пробуди у него желание да даде достоен отговор. Силите се набират в борба.

Но да се бориш с жени, да се подложиш на насмешки и на нападения от някакви провинциалистки, специално пристигнали от Блоа, беше връх на безчестието за младия крал, изпълнен с тщеславие, внушено от съзнанието за личните качества и високата представа за кралската власт.

Нищо не трябваше да се пуска в ход. Нито упреци, нито изгнание, нито дори израз на собственото недоволство.

Изразявайки недоволство, той би показал като Хамлет, че е поразен от оръжието на насмешките.

Да се сърдиш на жени – какво унижение, особено когато тези жени могат да ти отмъстят със смях.

О, ако в тази история имаше замесен някакъв благородник, какво удоволствие би изпитал Людовик да го тикне в Бастилията!

Дори в такъв случай неговото разсъждение се охлаждаше от следните факти:

Да имаш армия, затвори, почти божествена власт, и да ползваш всичко това, за да задоволиш някаква дребна злоба, то би било недостойно за обикновен чиновник, а какво остава за краля!

Оставаше само мълчешком да преглътне обидата, запазвайки на лицето си обикновеното благодушие и приветливия израз.

Нужно беше да се продължат приятелските отношения с

принцесата, сякаш нищо не се бе случило. Приятелски?... Защо не?

Принцесата бе или виновница за неприятното събитие, или неволна наблюдателка.

Ако тя беше организирала всичко, това означаваше голяма дързост, но нима тази роля не бе съвсем естествена?

Кой се вмъкна при нея в разгара на медения ѝ месец, за да ѝ нашепва любовни думи? Кой се осмеляваше да мисли за изневяра? Кой, прикривайки се с кралската мантия, каза на тази млада жена: „Не се страхувайте от нищо, обичайте френския крал, той е над всичко и с едно движение на кралския скиптър ще ви защити от всичко, дори от угризенията на съвестта“?

Младата жена послуша кралските думи и отстъпи пред съблазняващия глас и сега, пожертвала своята чест, тя получаваше невярност, толкова по-оскърбителна, защото предпочетена пред нея е друга, стояща значително по-ниско и имаща право да се нарече любима.

Значи дори да бе виновница за станалото, принцесата не трябваше да бъде обвинявана.

Ако, напротив, тя се окажеше само пасивна участничка, основанията за обвинения щяха да са още по-малко.

„Нима е била задължена да обуздава провинциалните езичета? Нима е била длъжна да обуздава дързостта на тези момичета?“

Тези разсъждения нанасяха чувствителен урон на самолюбието на краля, но мислено преброждайки всички свои обиди и огорчения, след като на пръв поглед превърза раните си, Людовик усети нова, непозната, глуха, нетърпима болка.

Той не смееше да си признае, че тя идва от сърцето му.

Наистина, историкът трябва да разкаже на читателя как кралят разговаряше със себе си. Той позволи на наивното признание на Ла Валиер да погъделичка сърцето му. Той повярва в чистата любов, в любовта към човека, безкористно, и душата му, която беше много по-млада и по-наивна, отколкото бе предполагал, се устреми насреща на друга душа, която току-що му беше открила тайните си.

Необикновеното в тази сложна история на любовта беше сборът от взаимни чувства на две сърца. Тук нямаше нито едновременност, нито равенство. Едното сърце винаги започва да обича преди другото. Но също и престава да обича след другото. Колкото повече любов беше изказала Ла Валиер, толкова повече тя беше усетена от краля.

Това го учудваше.

Но нали му доказаха, че това признание е оскърбление,

мистификация, нанесена на човека и краля!

По такъв начин тази девойка, у която, честно казано, нямаше нищо необикновено, която бе средна хубост, знатност и ум, избрана от принцесата да играе роля на нищожество, не само хвърли предизвикателство към краля, но го пренебрегна, него, който беше достатъчно да плесне с ръце като султан, за да паднат всички в краката му!

От вчера той беше толкова зает с това момиче, че не можеше да мисли за нищо друго. От вчера въображението му се задоволяваше с прелести, които не бяха негово притежание. С една дума, кралят, който имаше толкова неотложни дела, когото викаха толкова жени, от вчера вечерта беше посветил всяка минута от живота си, всеки удар на сърце-то си на тази единствена мечта.

Наистина това беше прекалено.

Тъй като негодуванието на краля го караше да забрави всичко, в частност присъствието на Сент-Енян, то се изливаше в най-невъздържани ругатни.

Графът се беше скрил в ъгъла и оттам наблюдаваше бурята.

В сравнение с кралския гняв неговото собствено разочарование му се струваше толкова нищожно! Той само се боеше този гняв да не се стовари върху него.

Изведнъж кралят спря да се разхожда и хвърляйки разгневен поглед към нещастника, каза:

– А ти, Сент-Енян?

Дьо Сент-Енян направи движение, сякаш искаше да попита: „Какво искате да кажете, господарю?“

– Ти се оказа същият глупак като мен, нали?

– Господарю...

– Ти също се хвана на тази груба шега?

– Господарю, нека ваше величество не се гневи, но на вас ви е известно, че жените са ограничени същества, създадени за зло. Значи невъзможно е да се иска от тях добро!

Кралят изпитваше дълбоко уважение към собствената си личност и започваше да се научава да владее чувствата си, навик, който щеше да запази за цял живот; разбра, че уронва достойнството си, придавайки такова значение на един нищожен епизод.

– Не – живо каза той, – ти грешиш, Сент-Енян, аз не се сърдя. Просто се възхищавам на ловкостта и смелостта на тези две момичета и се учудвам колко глупаво попаднахме в капана на сърцата си, след като сме имали всичкото време да научим предварителните подробности.

– Сърце, господарю, сърце! На този орган трябва да предоставим само физически функции и да му отнемем моралните. Признавам си, че след като видях сърцето на ваше величество да е толкова заето от тази...

– Заето? Моето сърце? Умът може би, но що се касае до сърцето... то...

Людовик забеляза, че се готви да прикрие единия фланг, но започва да открива другия.

– Впрочем – добави той – няма за какво да упреквам тази хлапачка. Аз знаех, че тя обича друг.

– Виконт Дьо Бражелон, да. Предупреждавах ваше величество.

– Ти си прав, но не си първият. Граф Дьо ла Фер искаше от мен ръката на Ла Валиер за сина си. Щом като се обичат толкова, щом се върне Бражелон от Англия, ще ги венчаем.

– Вече познавам цялото великодушие на краля!

– Стига, Сент-Енян, стига, стига за това – прекъсна го Людовик.

– Да забравим обидата, господарю.

– Това няма да бъде трудно – въздъхна кралят.

– За начало ще напиша за пялата тази тройка една хубава епиграма. Ще ѝ сложа заглавие: „Наяла и дриада“, това ще достави удоволствие на принцесата.

– Действай, Сент-Енян, действай – прошепна кралят. – Ще ми декламираш стиховете. Това ще ме разсее. Всичко това са дреболии, Сент-Енян, дреболии – добави кралят с вид на човек, комуто е трудно да диша.

Той се беше оправил и беше придал на лицето си израз на ангелско търпение, когато на вратата почука камердинерът. Дьо Сент-Енян почтително се отмести.

– Влезте – каза кралят. Камердинерът леко отвори вратата.

– Какво се е случило?

Камердинерът показа писмо, сгънато на тригълник.

– За негово величество – каза той.

– От кого е?

– Не зная, писмото ми беше дадено от един от дежурните Офицери.

По даден знак от краля лакеят му подаде писмото.

Кралят се приближи до свещта, отвори писмото, прочете подписа и не можа да сдържи възклицанието си.

Сент-Енян, който почтително стоеше встрани, не пропускаше нито дума.

Той изтича към краля.

Кралят освободи лакея с движение на ръката.

– Боже мой! – произнесе кралят, прочитайки писмото.

– Да не би да се чувствате зле, ваше величество?

– Не, не, чети!

Кралят му подаде писмото.

Очите на Сент-Енян жадно се насочиха към подписа.

– Ла Валиер! – възкликна той. – О, господарю!

– Чети, чети! Сент-Енян прочете:

„Господарю, простете ми за настойчивостта, но – най-главно – простете ми, че не съблюдавам етикета в моето писмо. То ми се струва изключително спешно и неотложно, затова си позволявам да се обърна с него към ваше величество.

Върнах се разбита от мъка и умора, господарю, умолявам ваше величество да ми даде аудиенция, на която ще кажа на краля цялата истина.

Луиза дьо ла Валиер.“

– Какво ще кажеш? – попита кралят, взимайки писмото от Сент-Енян, който беше слисан от току-що прочетеното.

– Аз ли какво да кажа?

– Какво мислиш за това?

– Не зная.

– И все пак?

– Господарю, хлапачката е почувствала бурята и се е изплашила.

– От какво се е изплашила? – гордо попита Людовик.

– Хм! Ваше величество има хиляди причини да се сърди на автора или на авторите на тази зла шега. Паметта на ваше величество, обърната откъм лошата ѝ страна, служи като вечна заплаха за човека, който е сбъркал.

– Аз съм на друго мнение.

– Кралят вижда по-добре от мен.

– Виж какво виждам в тези редове: мъка, принуда... Особено ако си припомним някои подробности от сцената, разиграла се при принцесата... С една дума...

Кралят не се доизказа.

– С една дума – продължи мисълта на краля Сент-Енян, – ваше величество иска да даде аудиенция. Ето кое е ясно за мен.

– Аз ще направя нещо повече, Сент-Енян.

– Какво именно, господарю?

– Взemi си мантията...

- Но, господарю...
  - Знаеш ли къде са стаите на придворните дами на принцесата?
  - Разбира се.
  - Знаеш ли как да се промъкнем до там?
  - Не, не знам.
  - Не познаваш ли някого там?
  - Наистина, господарю, вие имате щастливи хрумвания.
  - Познаваш ли някого?
  - Да.
  - Кого?
  - Един млад човек, който е в добри отношения с една девойка.
  - Придворна дама ли е тя?
  - Да, придворна дама.
  - С Дьо Тоне-Шарант ли? – попита Людовик със смях.
  - Не, за нещастие, с Монтале...
  - Как се казва?
  - Маликорн.
  - Можеш ли да разчиташ на него?
  - Така ми се струва, господарю. Сигурно има някакъв ключ... Ако има, той ще ми го даде... Оказал съм му една услуга...
  - Толкова по-добре. Да вървим!
  - На услугите съм на ваше величество.
- Кралят наметна пелерината си върху плещите на Сент-Енян, сам наметна неговия плащ и двамата излязоха бързо.

Глава четиридесета КАКВО НЕ БЯХА ПРЕДВИДИЛИ НИТО НАЯЛАТА, НИТО ДРИАДАТА

Дьо Сент-Енян спря на площадката на стълбата, която водеше към преддверието на придворните дами и към втория етаж на принцесата. Тук той заповяда на минаващия лакей да извика Маликорн, който все още се намиреше при принца.

Маликорн се появи след около десет минути и започна внимателно да се вглежда в тъмнината.

Кралят беше отстъпил в най-тъмния ъгъл на вестибюла. На преден план се беше изпъчил Дьо Сент-Енян.

Изслушвайки молбата му, Маликорн се обърка.

– Аха – каза той, – вие искате да ви заведе в стаите на придворните дами?

– Да.

– Нали разбирате, че не мога да изпълня подобна молба, без да зная целта на вашето посещение.

– За нещастие, драги ми Маликорн, аз съм лишен от възможността да ви дам каквото и да е обяснение. Вие сте длъжен да ми се доверите като на приятел, който ви оказа вчера услуга и който моли вие да му окажете услуга днес.

– Но аз, господине, ви казах от какво имам нужда: просто не исках да спя под голо небе. Всеки честен човек може да ви каже това, докато вие нищо не ми съобщавате.

– Повярвайте ми, драги Маликорн – настояваше Дьо Сент-Енян, – че ако имах позволение, бих ви обяснил всичко.

– В такъв случай, господине, не мога да ви пусна да влезете при госпожица Дьо Монтале.

– Защо?

– Това ви е известно много добре, защото вие ме заварихте на оградата, когато ѝ разкривах сърцето си. Съгласете се, бих бил повече от любезен, ако ви отворя вратата на дамата, която ухаждам.

– Кой ви е казал, че искам от вас ключа от нейната стая?

– От коя тогава?

– Нали тя не живее сама?

– Не, не е сама.

– Заедно ли живее с госпожица Дьо ла Валиер?

– Да, но вие нямате работа при госпожица Дьо ла Валиер, така както и при госпожица Дьо Монтале. На този свят има само двама души, на които бих дал този ключ: на господин Дьо Бражелон, ако ми го поиска, и на краля, ако ми заповяда.

– В такъв случай дайте ми този ключ, господине, аз ви заповядвам! – произнесе кралят, излизайки от тъмнината с разтворено наметало. – Госпожица Дьо Монтале ще слезе при вас, а ние ще се качим при госпожица Дьо ла Валиер, тъй като имаме работа само при нея.

– Кралят! – извика Маликорн, падайки в краката на Людовик.

– Да, кралят – отвърна с усмивка Людовик, – който ви е благодарен както за съпротивата, така и за капитулацията. Станете, господине, и ни окажете услугата, която искаме от вас.

– Слушам, господарю – каза Маликорн, ставайки.

– Помолете госпожица Дьо Монтале да слезе! – заповяда кралят. – И нито дума за моето посещение.

Маликорн се поклони и започна да се изкачва по стълбите.

Кралят толкова внезапно промени решението си и толкова бързо тръгна след него, че макар Маликорн да се бе изкачил до половината, Людовик стигна до стаята на придворните дами заедно с него.

Той видя през полуотворената врата Ла Валиер, седнала в кресло, а в другия ъгъл на стаята – Монтале, която се решише пред огледалото и беше встъпила в преговори с Маликорн.

Кралят широко разтвори вратата и влезе. Като позна краля, Монтале нададе силен вик и избяга. Виждайки това, Ла Валиер също се изправи, но веднага след това падна в креслото.

Кралят бавно приближи до нея.

– Вие искахте аудиенция, госпожице – студено започна той, – готов съм да ви изслушам. Говорете.

Верен на своята роля на глух, сляп и ням, Дьо Сент-Енян се намести в ъгъла до вратата на табуретка, която сякаш нарочно беше поставена там за него. Скрит зад завесата, той изпълняваше ролята на доброто стражево куче, което пази своя господар, без да го безпокои.

Испаднала в ужас при вида на ядосания крал, Ла Валиер стана за втори път и умоляващо го погледна.

– Господарю – прошепна тя, – простете ми.

– За какво да ви прощavam, госпожице?

– Господарю, аз много се провиних, нещо повече – извърших престъпление.

– Вие?

– Господарю, аз оскърбих ваше величество.

– Ни най-малко – отвърна Людовик.

– Умолявам ви, господарю, не говорете с мен сурово! Чувствам, че съм ви оскърбила, господарю. Но ще ви докажа, че не съм го направила с умисъл.

– С какво всъщност, госпожице – попита кралят, – сте ме оскърбили? Нищо не разбирам. Напълно невинна шегата на младо момиче. Вие се присмяхте на един лековерен млад човек и това е напълно естествено. Всяка жена на ваше място би постъпила по същия начин.

– О, ваше величество, вие ме унищожавате с тези думи.

– Защо?

– Защото, ако шегата беше мое дело, тя съвсем нямаше да бъде невинна.

– Това ли е всичко, което искахте да ми кажете, молейки ме за аудиенция?

Кралят даде вид, че се кани да си тръгне. Ла Валиер направи крачка към него и с ясен, но пресеклив глас възкликна:

– Ваше величество чу ли всичко?

– Какво всичко?

– Всичко, което казах под кралския дъб?

– Не съм пропуснал нито дума, госпожице.

– Слушайки ме, ваше величество е могъл да помисли, че аз съм злоупотребила с вашето лековерие?

– Да, лековерие, правилно казахте.

– Нима на ваше величество не е известно, че бедните момичета понякога са принудени да се подчиняват на чужда воля?

– Простете, но не мога да разбера как тази воля, която толкова свobodно се прояви под кралския дъб, би могла да бъде подчинена на чужда воля.

– А заплахата, господарю!

– Заплахата?... Кой ви е заплашвал? Кой е посял да ви заплашва?

– Тези, които имат това право, господарю.

– Никой няма право да заплашва в моето кралство.

– Простете ми, господарю, но дори около ваше величество има хора, достатъчно високопоставени, за да могат да погубят една девойка без бъдеще, без състояние, която не притежава нищо освен доброто си име...

– Как биха могли да я погубят?

– Могат да погубят нейната репутация, като я изгонят позорно.

– Госпожице – каза кралят с дълбока горчивина в гласа, – не обичам хора, които се оправдават, като прехвърлят вината на Други.

– Господарю!

– Да, тежко ми е да видя, че вместо простичко признание вие изпитите пред мен цяла мрежа от упреци и обвинения.

– На които вие не придавате никакво значение? – извика Луиза.

Кралят мълчеше.

– Но кажете, за Бога! – горещо се молеше Ла Валиер.

– Тъжно ми е да го призная каза кралят с хладен глас. Девойката плесна с ръце.

– Значи вие не ми вярвате?

Кралят не отговори нищо.

– Значи вие предполагате, че аз, аз... че аз съм организирила този

смешен, безчестен заговор, за да се надсмее толкова безсърдечно над вашето величество?

– Боже мой, това съвсем не е смешно и не е безчестно – възрази кралят, – това не е заговор, а просто една забавна шега и нищо повече.

– О! – отчаяно прошепна Ла Валиер. – Кралят не ми вярва! Кралят не иска да ми повярва!

– Да, не искам.

– Боже! Боже!

– Какво по-естествено може да има? Кралят върви след мен, подслушва ме, дебне ме. Кралят може би иска да се позабавлява с мен, какво пък, ние ще се позабавляваме с него. И тъй като кралят има сърце, ще го прободем право в него.

Ла Валиер покри лицето си с ръце, заглушавайки риданията си.

Людовик безжалостно продължи да говори, изливайки върху бедната си жертва всичко, което сам беше изтърпял:

– Ще измислим една басня, например, че аз го обичам и съм спряла избора си върху него. Кралят е толкова наивен и самонадеян, че ще повярва на думите ми. Тогава навсякъде ще разгласим за тази наивност на краля и ще се посмеем над него.

– О! – извика Ла Валиер. – Да се мисли така е ужасно!

– Това не е всичко – продължи кралят. – Ако този надменен крал приеме шегата сериозно, ако той непредпазливо изрази пред някого своята радост, тогава ще го унизим пред двора. Приятно ще е да разкажем на възлюбления си за за похожденията на господаря, измамен от любимата. Каква зестра за бъдещия мъж!

– Господарю – възкликна напълно отчаяна Ла Валиер, – моля ви, нито дума повече, умолявам ви! Нима не виждате, че ме убивате!

– Каква изтънчена шега – продължи кралят, леко смутен. Ла Валиер внезапно рухна на паркета и доста силно си удари коленете.

– Господарю – молеше тя, кършейки ръце, – ще предпочета позора пред предателството!

– Какво правите? – попита кралят, без да се помръдне.

– Когато пожертвам заради вас честта и живота си, може би ще повярвате на искреността ми. Разказът, който чухте при принцесата, е лъжа отначало докрай. Това, което казах под дъба...

– Е?

– Това е истината.

– Госпожице! – възкликна кралят.

– Господарю продължи Ла Валиер, увлечена от нетърпимото си,

изгарящо чувство. – Господарю, дори да умра на място от срам, аз бих твърдяла, докато имам глас: казах, че ви обичам, и действително ви обичам!

– Вие!

– Да, аз. Обичам ви от мига, когато ви видях, от минутата, когато там, в Блоа, където чезнех, вашият царствен поглед падна върху мен, животворен и лъчезарен. Аз ви обичам, господарю! Знам: бедната девойка, обичаша краля и признала му това, нанася обида на величеството. Накажете ме за тази дързост, презирайте ме за безразсъдството, но никога не си помисляйте, никога не казвайте, че съм се присмяла над вас, че съм ви предала! В мен тече кръв, вярна на кралете, и аз обичам... обичам моя крал! Ах... умирам!

Остана без сили и дъх, тя падна като подкосена, като цветче, срязано от сърпа на жетваря, за когото ни е разказвал Вергилий.

След тези думи и тази гореща молба у краля не останаха нито досада, нито съмнение. Цялото му сърце се отвори пред горещото дихание на тази любов, предадена с думи на мъжество и благородство.

След като изслуша признанието, кралят почувства внезапна слабост и закри лицето си с ръце. Но когато пръстите на Ла Валиер се впиха в ръката му и горещото им дихание сгря тялото му, Людовик вдигна Ла Валиер и я притисна в обятията си.

Главата ѝ безжизнено се отпусна на рамото му.

Изплашеният крал извика Сент-Енян.

Досега седял неподвижно в своя ъгъл, той притича, като си даваше вид, че бърше сълзите си. Той помогна на Людовик да настанят момичето в креслото, напръска я с „водата на унгарската кралица“, без да спира да повтаря:

– Госпожице! Послушайте ме, госпожице! Успокойте се! Кралят ви вярва, кралят ви прощава! Вие може да го развълнувате много, госпожице, негово величество е чувствителен, негово величество също има сърце! Госпожице, обърнете внимание, кралят е бледен!

Ла Валиер не се събуждаше.

– Госпожице! – продължаваше Сент-Енян. – Много ви моля, събудете се. Време е! А ако на краля му прилошее, ще трябва да викам лекар! Какво нещастие, Боже мой! Събудете се! Направете едно усилие!

Трудно можеше да се измислят по-красноречиви и по-убедителни думи от тези, произнесени от Сент-Енян, но нещо по-силно и по-убедително върна в съзнание Ла Валиер.

Кралят се отпусна на колене пред нея и започна да покрива ръцете

й с горещи целувки. Тя дойде на себе си, отвори очи, в които животът мъждукаше, и прошепна:

– О, господарю, значи ваше величество ми прощава? Кралят мълчеше. Вълнението му беше твърде силно. Сент-Енян счете за необходимо да се оттегли. Той видя, че очите на Людовик горяха. Ла Валиер се изправи.

– Сега, господарю – мъжествено произнесе тя, – сега, когато съм оправдана поне в очите на ваше величество, разрешете ми да се отправя в манастир. Там до края на живота си ще благославям моя крал и ще умира, благодарейки на Бога, че ми е подарил един ден щастие.

– Не, не! – отвърна кралят. – Вие ще живеете тук, благодарейки на Бога и обичайки Людовик, който ще ви устрои живот, пълен с блаженство, който ви обича и се кълне в това!

– О, господарю, господарю!

За да разсее всички съмнения, кралят започна толкова горещо да я целува, че Сент-Енян се скри зад завесата.

Тези целувки, които тя нямаше сили да отблъсне, възпламениха младото момиче.

– О, господарю! Не ме карайте да се разкайвам за откровеността си, защото това ще докаже, че ваше величество още ме презира.

– Госпожице – каза развълнуван кралят, отстъпвайки назад, – никога не обичам и не уважавам толкова на този свят, колкото вас. От днес никой, кълна ви се, никой няма да се ползва с по-голяма почит от вас в моя двор. Моля ви да простите порива ми, госпожице, който беше от прекалена любов, но аз ще ви докажа нейната сила, като ви оказвам цялото уважение, каквото можете да пожелаете.

Поклони се и попита:

– Госпожице, ще позволите ли да запечатам целувката си върху вашата ръка?

Почтително докосна с устни ръката на младото момиче.

– От днес – добави Людовик, като се изправи и галеше Ла Валиер с поглед, – от днес сте под мое покровителство. На никого не казвайте за злото, което ви причиних, и простете на другите за това, което са ви сторили. Сега ще стоите толкова високо, че те няма да ви внушават страх, вие просто ще ги съжалявате! Кралят се поклони, сякаш беше в храм, и повика Сент-Енян:

– Графе, надявам се, че госпожицата ще ви удостои с част от своята благосклонност в замяна на дружбата, която ѝ дарявам навеки.

Дьо Сент-Енян преклони коляно пред Ла Валиер.

– Колко щастлив ще бъда – прошепна той, – ако госпожицата ме удостои с тази чест!

– Ще ви изпратя приятелката – каза кралят. – Сбогом, или поточно, довиждане!

Кралят весело се отдалечи, увличайки след себе си Сент-Енян.

Принцесата не беше предвидила такава развръзка. Нито наядата, нито дриадата ѝ бяха говорили за това.

Глава четиридесет и първа НОВИЯТ ГЕНЕРАЛ НА ЙЕЗУИТСКИЯ ОРДЕН

В същото време, когато Ла Валиер и кралят съединяваха в първото си признание тъгата по миналото, щастието от сегашната минута и надеждите за бъдещето, Фуке, който се бе върнал у дома си, тоест в апартаментите в замъка, разговаряше с Арамис за всичко онова, което кралят бе пренебрегнал за момента.

– Кажете ми – започна Фуке, след като настани госта си в креслото и сам седна до него, – кажете ми, господин Дербле, как вървят работите в Бел-Ил? Имате ли някакви новини от там?

– Господин суперинтендант – отвърна Арамис, – там всичко върви според нашите желания. Всички разходи са изплатени и нито един от плановете ни не е разкрит.

А гарнизонът, който кралят се канеше да изпрати там? Днес сутринта разбрах, че е пристигнал преди две седмици.

– А как го приеха там?

– Прекрасно.

– Какво стана с предишния гарнизон?

– Той е бил стоварен в Сарзо и от там незабавно е изпратен в Кемпер.

– А новият гарнизон?

– Той вече е наш.

– Уверен ли сте в това, което казвате, епископе?

– Уверен съм. Сега ще разберете как е станало всичко.

– Но от всички места за разквартируване на гарнизони Бел-Ил е най-лошото.

– Знам и действам съобразно с това. Там е тясно, гарнизонът е откъснат от света, няма жени, няма игрални домове. А в наше време – добави Арамис със свойствената му усмивка – е тъжно да гледаш как

младите хора жадуват за развлечения и колко привързани стават към този, който им даде възможност да се повеселят.

– А ако те се развличат в Бел-Ил?

– Ако се развличат благодарение на краля, ще отдадат сърцето си на него, но ако скучаят заради краля и се развличат с помощта на господин Фуке, ще обикнат господин Фуке.

– А вие предупредихте ли моя интендант незабавно след пристигането им...

– Не. Оставихме ги да скучаят цяла седмица и след като тя изтече, те започнаха да роптаят, че предишните офицери имали повече развлечения. Тогава им беше обяснено, че предишните офицери са съумели да се сприятелят с господин Фуке, който, виждайки в тях свои приятели, е положил всички усилия, за да не скучаят. Тогава се замислиха. Интендантът обаче начаса добави, че макар да не му е известно разпореждането на господин Фуке, той достатъчно добре познава своя господар и с увереност би могъл да каже, че всеки благородник, намиращ се на служба при краля, го интересува. Въпреки че новопристигналите не са му известни, той е готов да направи за тях това, което е правил за предишните...

– Чудесно! Надявам се, че обещанията са изпълнени. Нали знаете, че не искам от мое име да се дават празни обещания.

– След това в разпореждане на офицерите бяха дадени две корабчета и коне, както и ключовете от главното здание. Сега те си устройват там забавления и се разхождат с дамите от Бел-Ил, по-точно, с онези от тях, които не страдат от морска болест.

– А войниците?

– Нали разбирате, че всичко е относително. На войниците се дават вино, хубава храна и високо заплащане. Значи можем да разчитаме на този гарнизон.

– Добре.

– Оттук правя извода, че ако всеки два месеца ни сменят гарнизона, то за две години цялата армия ще премине през Бел-Ил. Тогава зад нас ще стои не един полк, а войска от петдесет хиляди души.

– Добре зная – каза Фуке, – че никой освен вас, господин Дербле, не може да бъде такъв скъпоценен и незаменим приятел, но – добави той със смях – забравяме нашия приятел Дьо Балон. Какво става с него? Признавам си, че тези три дни, които прекарах в Сен-Манде, ме накараха да забравя всичко на този свят.

– Затова пък аз не съм забравил – отвърна Арамис. – Портос е в

Сен-Манде и там го глежат много. Хранят го изискано, сервира му тънки вина, разхожда се в малкия парк, който ползвате само вие. Той тренира мускулите си, като превива млади ели или събаря стари дъбове, както Милон Протонски, и тъй като в нашия парк няма лъвове, то сигурно ще го заварим невредим. Нашият Портос е храбрец!

– Да, но когато му стане скучно, ще започне да разпитва.

– Той не се вижда с никого.

– Но нали нещо чака, на нещо се надява?

– Аз съм му внушил една надежда и той живее с нея.

– Каква?

– Да бъде представен на краля.

– Охо! Като какъв?

– Разбира се, като инженер, укрепил Бел-Ил, дявол да го вземе.

– Значи сега трябва той да се върне в Бел-Ил?

– На всяка цена. Дори мисля да го изпратя там колкото може по-скоро. Портос е такъв човек, че само Д'Артанян, Атос и аз знаем слабостите му. На нашите офицери ще направи впечатление на рицар от времето на кръстоносните походи, ще напои целия главен щаб, без сам да се напие, и ще стане предмет на общо учудване и симпатия. Ако стане необходимо да се изпълни някаква заповед, Портос е идеалният изпълнител. Всички ще бъдат принудени да вършат каквото той пожелае.

– Тогава го пращайте.

– Точно това искам, но след няколко дни, тъй като трябва да ви кажа нещо.

– Какво?

– Нямам доверие на Д'Артанян. Както сте забелязали, него го няма във Фонтенбло, а той никога не пътува напразно.

Затова сега, когато привърших своите работи, ще се постарая да узная с какво е зает той.

– Значи всичко сте уредили?

– Да.

– Вие сте щастливец, как бих искал и аз да кажа същото.

– Надявам се, че нямате причини за безпокойство?

– Кой знае?

– В такъв случай – каза Арамис с типичната си последователност на мислите, – в такъв случай можем да помислим за момичето, за което ви споменах вчера.

– За кое момиче? – за ла Валиер.

– Ах, да, наистина!

- Нали нямате нищо против да поухажвате тази девойка?
- Пречи ми едно нещо.
- Кое?
- Сърцето ми е заето от друга жена и аз не чувствам абсолютно нищо към това момиче.
- Ужасно е, ако сърцето ти е заето в момент, когато ти е нужна главата.
- Вие сте прав. Нали виждате, щом казахте една дума, и аз оставих всичко. Да се върнем на това момиче. Каква полза виждате от това, да се заема с ухаждането ѝ?
- Говорят, че кралят се интересувал от нея.
- А според вас това не е истина, така ли? Нали знаете всичко!
- Знам, че кралят внезапно е променил чувствата си. Само преди няколко дни той изпитваше страст към принцесата, по същото време принцът се оплакал на кралицата майка, имало съпружески недоразумения и последвали майчини съвети.
- Откъде знаете всичко това?
- От сигурен източник.
- Какво следва?
- След тези недоразумения и сетнешните съвети кралят е престанал да разговаря с нейно височество.
- А по-нататък?
- По-нататък той се заел с Ла Валиер. Тя е придворна дама на принцесата. Нали знаете какво се нарича прикритие?
- Разбира се.
- Тогава знайте, госпожица Дьо ла Валиер служи за прикритие на принцесата. Възползвайте се от тази възможност. Нараненото самолюбие ще ни облекчи победата. Тайната на краля и принцесата ще е в ръцете на момичето. Знаете ли какво прави умният човек с притежаваната тайна?
- Досещам се. Но как да намеря достъп до нея?
- Мене ли ще питате за това? – учуди се Арамис.
- Питам, защото нямам време да се занимавам с нея.
- Тя е бедна, скромна, а вие ще ѝ създадете положение. Дали ще покори краля като негова фаворитка, или просто ще стане пазителка на неговите тайни, в нея вие ще намерите верен човек.
- Добре – каза Фуке. – Какво трябва да направим по отношение на това момиче?
- А какво пряхте, когато искахте да се харесате на някоя жена,

господин суперинтендант?

– Пиших ѝ. Обяснявах се в любов. Предлагах ѝ услугите си, като се подписвах: Фуке.

– Нито една ли не оказа съпротива?

– Само една. Но преди четири дена и тя се предаде като останалите.

– Ще бъдете ли така добър да напишете няколко думи? – усмихна се Арамис, подавайки перото на Фуке.

Фуке го пое.

– Диктувайте – каза той. – Главата ми е толкова заета с други работи, че не съм в състояние да напиша и две думи.

– Съгласен съм – каза Арамис, – пишете.

Той започна да диктува:

„Госпожице, видях ви и не се учудвайте, че ви намерих красавица. Но тъй като не заемате достойно за вас положение при двора, вие просто чезнете тук.

Ако имате честолубие, любовта на един порядъчен човек ще послужи като опора за вашия ум и прелест.

Слагам любовта си във вашите крака, но тъй като всяка, дори благоговейната и обкръжена с тайни любов може да стане компрометираща, такава достойна особа не трябва да подхвърля на риск репутацията си, без да получи в замяна гаранции, осигуряващи нейното бъдеще.

Ако благоволите да отговорите на любовта ми, то аз ще докажа признателността си, като ви направя свободна и независима.“

Довършвайки писмото, Фуке погледна към Арамис.

– Подпишете се.

– Нужно ли е?

– Вашият подпис върху писмото струва милиони. Не забравяйте това, драги суперинтенданте.

Фуке сложи подписа си.

– По кого ще го изпратите?

– По свой лакей.

– Сигурен ли сте в него?

– Той е проверен човек. Впрочем ние водим игра без всякакъв риск.

– Защо?

– Ако е истина това, което казвате за услугите, направени от това момиче на краля и принцесата, то кралят ще ѝ даде пари, колкото поиска.

– Значи у краля са се появили пари? – учуди се Арамис.

– Сигурно, след като не иска от мен.

-
- Ще поиска, бъдете спокоен.
- Ще ви кажа нещо повече. Мислех, че ще ме кори за празника във
Во.
- И какво?
- Дори не загатна.
- Ще загатне.
- Вие считате краля за много жесток, драги Дербле.
- Не него.
- Той е млад, значи добър.
- Той е млад, значи е слаб и роб на страстите си. Господин Колбер
държи в мръсните си ръце неговите слабости и страсти.
- Значи вие се боите от него.
- Не отричам.
- В такъв случай аз съм пропаднал.
- Защо?
- Моето влияние пред краля се крепеше на парите ми.
- Какво от това?
- Аз съм разорен.
- Не сте.
- Как не съм! Нима познавате работите ми по-добре от самия мен?
- Може би.
- А ако той поиска от мен да организирам този празник?
- Ще го направите.
- А пари?
- Нима някога са ви липсвали?
- Ако знаехте колко трудно намерих последните, за празника във
Фонтенбло!
- Другата сума няма да ви затрудни.
- Кой ще ми я даде?
- Аз.
- Вие ще ми дадете шест милиона?
- Ако се наложи, мога да дам и десет.
- Наистина, драги Дербле, вашата самоувереност ме плаши повече
от гнева на краля.
- Напразно.
- Кажете тогава, кой сте вие?
- Мисля, че знаете.
- Струва ми се, че започвате да ставате загадка за мен. Какво цели-
те всъщност?

– Искам да видя на трона на Франция крал, който да е признателен на господин Фуке, и искам господин Фуке да ми бъде предан.

– О! – възкликна Фуке, стискайки ръката на Арамис. – Що се касае до моята преданост, аз съм изцяло ваш, но драги ми Дербле, вие се заблуждавате.

– За какво се заблуждавам?

– Кралят никога няма да ми е предан.

– Аз не говоря за сегашния крал, а въобще за краля.

– Нима не е все едно?

– Не. Това са напълно различни неща.

– Не ви разбирам.

– Сега ще разберете. Да предположим, че Людовик XIV не е крал.

– Не е крал ли?

– Не. Просто на трона седи някой, изцяло зависещ от вас.

– Това е немислимо.

– Дори ще ви бъде задължен за трона си.

– Вие сте полудял! Само Людовик XIV може да седи на френския престол. Не виждам кой би могъл да го замени.

– А аз виждам.

– Освен брата на краля, принца – каза Фуке, поглеждайки с безпокойство към Арамис, – но той...

– Не става дума за него.

– Вие искате принц без кралска кръв... принц, който няма никакво право...

– Моят крал, по-точно, вашият крал, ще притежава всички необходими качества, повярвайте ми.

– Пазете се, господин Дербле, пазете се. Вие ме хвърляте в смут и главата ми почва да се мае.

Арамис се усмихна:

– Какви дреболии ви смущават!

– Повтарям ви. Вие ме плашите! Арамис отново се усмихна.

– Но вие се смеете! – учуди се Фуке.

– Ще дойде време, когато и вие ще се смеете. Засега се смея само аз.

– Но обяснете ми, за Бога!

– Когато настъпи часът, ще научите всичко, бъдете спокоен. Вие не сте апостол Петър, а аз не съм Христос, но ще ви кажа: Защо се съмняваш, о неразумни?...

– Боже мой... съмнявам се... съмнявам се, защото не разбирам

нищо.

– Значи сте сляп и затова ще се обърна към вас като към апостол Павел: Ще настъпи ден и очите ти ще се отворят!

– Колко бих искал да вярвам в това! – възкликна Фуке.

– Вие не вярвате? А аз десет пъти ви преведох над бездната, в която сяхте да паднете, ако бяхте сам. От генерален прокурор станахте интендант, от интендант – първи министър, от първи министър – всемогъщ дворцов финансист. Не, не – добави Арамис с неизменната си усмивка, – вие не виждате, значи не вярвате.

Епископът стана, канейки се да тръгва.

– Само още една дума – каза Фуке. – Никога не сте говорили така с мен. С толкова самоувереност, или по-точно, с такава дързост!

– За да говориш високо, гласът ти трябва да е свободен.

– И вашият глас е такъв?

– Да.

– Откога?

– От вчера.

– Пазете се, господин Дербле, вие сте много самонадеян!

– Как да не съм самонадеян, като в ръцете си имам власт?

– Значи имате власт?

– Нали вече ви предлагам десет милиона и отново ви ги предлагам.

Развълнуваният Фуке се изправи.

– Не разбирам нищо! Вие казахте, че се каните да сваляте и качвате крале на трона. Сигурно съм полудял или зле съм чул!

– Вие не сте полудял, аз действително казах това.

– Но как можете да говорите подобни неща?

– Можеш с пълно право да говориш за сваляне на корони и за възкачване на нови крале, когато стоиш по-високо от троновете и кралете... земни.

– Значи вие сте всемогъщ? – извика Фуке.

– Казах го и отново го повтарям – отвърна с треперещ глас Арамис. Очите му блестяха странно.

Фуке безсилно падна на креслото и стисна главата си с ръце. Епископът го наблюдава няколко мига като ангел, който се вира в простия смъртен.

– Сбогом! – каза накрая той. – Спете спокойно и изпратете писмото на Ла Валиер. Утре ще се видим, нали?

– Да, утре – отвърна Фуке, разтърсвайки глава като човек, който едва сега е дошъл на себе си. – Но къде ще се видим?

– На разходката на краля, ако ви е угодно.

– Много добре.

Те се разделиха.

Глава четиридесет и втора БУРЯТА

На другия ден още от сутринта беше мрачно и облачно. За този ден беше определено да стане разходката на краля, затова всички се взираха в небето.

Над дърветата висеше влажна мъгла и слънцето, което едва се виждаше през гъстата пелена, не можеше да я разсее. Нямаше роса по тревата. Лехите бяха сухи, а цветята искаха влага. Птиците пееха по-сдържано от обикновено, сред листата, сякаш застинала гора. Не се чуваше шум и шумолене – диханието на природата, породено от слънцето. Цареше мъртва тишина.

След като се събуди, кралят погледна през прозореца и беше удивен от мрачната природа. За съжаление, всички разпореждания бяха дадени и приготвленията завършени, а най-главното бе, че Людовик много разчиташе на тази разходка, която се очертаваше достатъчно примамлива. Реши без колебание, че времето е без значение и разходката трябва да се състои, след като е обявена.

Впрочем в някои обикнати от Бога земни царства има часове, когато, изглежда, волята на земния крал има влияние над волята божия. Август си бе имал своя Вергилий, който бе казвал: „Цяла нощ вали, а на сутринта зрелищата се връщат.“ Людовик си имаше своя Боало, но той казваше нещо съвсем друго и Бог се отнасяше към него толкова милостиво, колкото към Август.

Людовик изслуша месата както обикновено, макар че споменът за едно създание силно го отвличаше от мисълта за Създателя. По време на службата той неведнъж броеше минутите, после секундите, които го отделяха от щастливия миг, когато трябваше да започне разходката, тоест мига, в който по пътеката трябваше да се зададе принцесата с нейните придворни дами.

От само себе си се разбира, че никой в замъка не знаеше за нощната среща на краля с Ла Валиер. Може би бързивата Монтале щеше да се раздрънка, ако Маликорн не я беше сплашил, че това не е в неин интерес.

Що се касае до Людовик, той беше толкова щастлив, че почти беше простил вчерашната постъпка на принцесата. Наистина, той по-скоро трябваше да е доволен от нея. Ако не беше онази игра, той не би получил писмото на Ла Валиер. Без това писмо нямаше да има аудиенция, а без тази аудиенция Людовик нямаше да научи нищо. Сърцето му беше изпълнено с толкова блаженство, че в него не оставаше място за досада. Поне не в тази минута.

И така, вместо да се намръщи при вида на снаха си, Людовик реши да бъде още по-внимателен и дружелюбен, отколкото обикновено. Но само при едно условие: че тя яма да го кара да чака дълго.

Ето за какво мислеше той, слушайки месата, ето какво го караше да забравя по време на църковната служба за неща, които най-християнският крал и най-старши син на църквата не биваше да забравя.

Но Бог е толкова снизходителен към юношеските заблуждения и всичко юношеско, което се докосва до любовта, дори до греховната любов, бащински се поощрява от него. Вследствие на което Людовик видя на излизане от службата през разкъсаните облаци късче лазурно небе, разстлано като килим под нозете господни.

Той се върна в замъка и тъй като часовникът показваше десет, а разходката беше определена за дванадесет, започна работа с Лион и Колбер.

По време на тези занимания Людовик се разхождаше бавно от масата към прозореца, който гледаше към павилиона на принцесата, и затова видя на двора господин Фуке, почтително приветстван от придворните, които бяха узнали за вчерашната аудиенция при краля. Фуке тръгна с любезен и щастлив вид да приветства своя крал.

Като го видя, Людовик инстинктивно се обърна към Колбер. Той се усмихна, изглеждаше изпълнен с любезност и доволство. Това приятно настроение се беше появило у него, след като един от секретарите му бе донесъл пакет, който той, без да разпечата, бе прибрал в дълбокия си джоб.

Но тъй като в радостта на Колбер се криеше нещо зловещо, от двете усмивки кралят предпочете тази на Фуке. Той направи знак да влезе суперинтендантът, после се обърна към Лион и Колбер:

– Завършете работата и я оставете на писалището ми. Ще я прегледам на свежа глава.

После излезе.

Поканен от краля, Фуке се заизкачва бързо по стъпалата, придружен от Арамис, който се смеси с тълпата придворни така, че Людовик

не го забеляза.

Горе на стълбата кралят посрещна Фуке.

– Господарю – каза суперинтендантът, виждайки приветливата усмивка на лицето на младия монарх, – от няколко дни ваше величество ме обсипва с благоволения. Сега във Франция не царува млад крал, а млад бог, богът на наслажденията, щастието и любовта.

Кралят се изчерви. Комплиментът беше доста ласкаещ, но беше право в целта.

Людовик XIV покани Фуке в малкия салон, който отделяше работния му кабинет от спалнята.

– Знаете ли защо ви повиках? – попита кралят, сядайки на перваза, за да не изпускат от поглед цветарника, към който гледаше втората врата на павилиона на принцесата.

– Не, господарю... но съм уверен, че е за нещо приятно, ако съдя по приветливата усмивка на ваше величество.

– Така ли ви се струва?

– Не, ваше величество, просто съм уверен.

– В такъв случай грешите.

– Аз ли, господарю?

– Да. Напротив, искам да ви се скарам.

– На мен ли, господарю?

– На вас, и то доста сериозно.

– Наистина, ваше величество ме плаши. Но съм готов да ви слушам, уверен в добротата и справедливостта на ваше величество.

– Казват, господин Фуке, че подготвяте голям празник във Во!

Фуке се усмихна като болен, който усеща първите признаци на забравената, но връщаща се отново треска.

– А вие не ме каните! – продължи кралят.

– Господарю, не мислех за този празник и едва вчера един от моите приятели (Фуке подчерта тази дума) ми напомни за него.

– Но вчера ние се видяхме и вие не ми казахте нито дума за това, господин Фуке.

– Господарю, можех ли да се надявам, че ще слезете от царствената си висота и ще посетите скромното ми жилище.

– Извинете, но вие не ми казахте нито дума за този празник.

– Повтарям, нищо не съм казал за този празник на краля, първо, защото още нищо не беше решено и, второ, защото се боях от отказ.

– Кое ви караше да се боите от отказ? Пазете се! Решил съм да ви разпитам докрай!

– Горещото желание да получа съгласие от краля при моята покана.

– Добре, господин Фуке. Виждам че много лесно ще стигнем до разбирателство. Вие горите от желание да ме поканите на празника си, а аз – от желание да присъствам на него. Започвайте, ще приема вашата покана.

– Как! Ваше величество ще приеме?

– Наистина, излиза, че аз сам се каня, а не че само приемам поканата ви! – засмя се Людовик.

– Ваше величество ми оказва огромна чест! – извика Фуке. – Но съм принуден да повтора думите на господин Дьо ла Вьо-вил, отправени към вашия дядо Анри IV: „Господи, аз не съм достоен.“

– А аз ще отговоря, господин Фуке, че ако устроите празник, ще дойда дори без покана!

– Благодаря ви, ваше величество, благодаря! – каза Фуке, повдигайки глава при вестта за тази височайша милост, която би трябвало да го разори. – Но кой е предупредил ваше величество?

– Мълвата, господин Фуке. Разказват чудеса за вас и за вашия дом. Ще се възгордеете ли, ако узнаете че кралят ви завижда?

– Това ще ме направи най-щастлив от всички смъртни, господарю, защото в деня, когато кралят се запали от завист към собственика на Во, последният ще намери подарък, достоен за краля.

– Значи, господин Фуке, вие ще устроите празник и ще отворите широко вратите на вашия дом.

– Моля ваше величество да определи деня.

– Точно след месец.

– Ще бъде ли угодно на ваше величество да изрази още някакво желание?

– Не, господин суперинтендант. Искам само да ви виждам по-често около себе си.

– Господарю, имам честта да участвам в разходката на ваше величество.

– Много добре. Тогава аз тръгвам, господин Фуке, защото виждам, че и дамите са готови.

Произнасяйки тези думи, кралят се затича за ръкавиците и шапката си с бързината на влюбен юноша. Камердинерът му ги подаде.

От двора се чуваше тропот на колела по посипаната с камъчета пътека и цвилене на коне.

Кралят слезе по стълбите. Когато се появи на изхода, всички замръзнаха на местата си. Кралят тръгна право към младата кралица. Що се

касае до кралицата майка, тя не се чувстваше добре и не искаше да излиза. Мария-Терезия седна в каретата заедно с принцесата и запита краля за посоката, която трябва да поемат.

Точно в този момент Людовик видя Ла Валиер, уморена и бледна след събитията от вчерашния ден. Тя седнаше в карета заедно с три свои приятелки. Кралят отговори на кралицата доста разсеяно, че му е все едно накъде ще тръгнат и че той ще се чувства навсякъде добре, където се чувства добре кралицата.

Тогава тя заповяда на кочияшите да карат към Апремон.

Конете препуснаха напред.

Кралят възседна коня си. Няколко минути той язди близко до вратичката на каретата, в която бяха кралицата и принцесата.

Небето се беше прояснило. Но във въздуха се чувстваше тежест, която правеше атмосферата задушна. Тук-там из слънчевите лъчи се мяркаха блестящи пращинки. Беше горещо.

Тъй като кралят явно не обръщаше внимание на времето, то и останалите също не се безпокояха. Целият кортеж се движеше към Апремон съгласно заповедта на кралицата.

Придворните бяха шумни и весели. Всеки се стараше да забрави язвителните думи, произнасяни предната вечер.

Принцесата беше особено очарователна.

Всъщност, когато тя видя краля да язди до вратичката на каретата, и през ум не ѝ мина, че той язди тук заради кралицата. Надеждата, че нейният рицар се е върнал при нея, се възроди отново.

Само след четвърт левга обаче кралят се усмихна милостиво, поклони се, спря коня си, пропусна каретата на кралицата, след нея и каретата на старшите придворни дами, както и всички останали екипажи. Виждайки, че той спира, кортежът се нагани също да спре, но кралят даде знак да продължат.

Когато каретата, в която седеше Ла Валиер, мина покрай него, Людовик се приближи до нея.

Поклони се на дамите и се канеше да язди близко до тях, когато внезапно целият кортеж спря. Очевидно кралицата, обезпокоена от отсъствието на съпруга си, беше дала знак за спирание.

Кралят нареди да попитат за причината.

– Искам да похода пеш – гласеше отговорът.

Тя очевидно се надяваше, че кралят няма да се реши да тръгне пеш заедно с придворните дами, до които яздеше.

Наоколо беше гора.

Разходката обещавахе да бъде прекрасна, особено за мечтателите и влюбените.

Три красиви, дълги и сенчести алеи тръгваха в различни посоки от мястото, където кортежът беше спрял. През дантелата на листата се виждаха късчета синьо небе.

В дълбочината на алеите се виждаха да пробягват изплашени диви кози, които за секунда се спираха по средата на алеята, повдигнали глава, след което се втурваха като стрела и с един скок се озоваваха в гъстата гора. От време на време заек философ, клекнал на задните си лапи, търкаше муцунка, размишлявайки дали не е време за бягство и дали след хората не идват и кучета, които ще прекъснат неговите размишления, обеда му и любовните авантюри.

След кралицата всички слязоха от екипажите.

Мария-Терезия се беше облегла на ръката на една от придворните си дами и поглеждала скришом към краля, който не подозираше, че е предмет на вниманието ѝ, тръгна към първата попаднала ѝ пред погледа пътека. Отпред вървяха двама пажове и с пръчки отместваха клонките от пътя на нейно величество.

Слизайки от каретата, принцесата видя до себе си граф Дьо Гиш, който веднага ѝ предложи услугите си.

Принцът, възхитен от вчерашното си къпане, обяви, че отива към реката, и като освободи Дьо Гиш, остана в замък с Лоарен и Маникан. Ревността му се беше изпарила. Затова напразно го търсеха из кортежа. Впрочем той рядко взимаше участие в масовите развлечения, така че неговото отсъствие донесе по-скоро облекчение, отколкото разочарование.

По примера на принцесата и кралицата всеки си намери развлечение по свой вкус.

Както вече казахме, кралят се намираше до каретата, в която седеше Ла Валиер. Скачайки от коня след спирането на каретата, той ѝ предложи ръката си. Монтале и Дьо Тоне-Шарант веднага се отдалечиха, първата от скромност, а втората от користни съображения. Едната искаше да се хареса на краля, а другата – да го раздразни.

В последния половин час природата също взе своето решение. Висящата във въздуха мараня малко по малко се сгъсти на запад и после, увлечена от въздушния поток, започна бавно и застрашително да се приближава.

Бурята се чувстваше, но тъй като кралят не я забелязваше, никой не се осмеляваше да я види.

Разходката продължаваше. Някои от придворните вдигаха от време

на време глава към небето. По-страхливите се държаха близо до каретите, където се надяваха да се скрият в случай на буря.

Останалата част от придворните, виждайки, че кралят смело навлиза в гората, пое след него.

Забелявайки това, той взе под ръка Ла Валиер и я поведе по странична пътека, където никой не се осмели да го последва.

Глава четиридесет и трета ДЪЖДЪТ

В същата посока, в която тръгнаха Ла Валиер и кралят, но не по пътеката, а направо през гората, крачеха двама души, свършено равнодушни към приближаващата буря. Вървяха с наведени глави, сякаш обмисляха нещо сериозно. Не виждаха нито Дьо Гиш, нито принцесата, нито краля, нито пък Ла Валиер.

Изведнъж мълния озари въздуха и се раздаде далечен, глух гръм.

– Аха – вдигайки глава, забеляза единият от спътниците, – започва буря. Дали да не се върнем в каретата, драги Дербле?

Арамис вдигна глава към небето:

– Е, няма защо да бързаме. Значи мислите, Че вчерашното ви писмо е стигнало до адресата.

– Уверен съм в това.

– На кого поръчахте да го занесе?

– На един мой проверен слуга, както вече имах честта да ви съобщя.

– Получихте ли отговор?

– Още не съм го видял. Вероятно тя е дежурила при принцесата и го е накарала да чака. Трябваше да тръгваме и аз не го дочаках. Затова не ми е известно какво е станало там.

– Видяхте ли краля преди тръгването?

– Да.

– Как ви се стори той?

– Безупречен или безчестен в зависимост от това, дали в момента е говорел истината или лицемерил.

– Празникът?

– След месец.

– Самопокани ли се?

– Толкова настойчиво, че не мога да не усея пръста на Колбер.

- Аз мисля същото.
- Нощта успя ли да разсее илюзиите ви?
- Какви илюзии?
- Относно помощта, която можете да ми окажете в този случай.
- Не. Цялата нощ писах и всички разпореждания са дадени.
- Празникът ще ми струва няколко милиона. Не забравяйте това!
- Аз давам шест... За всеки случай намерете два или три...
- Вие сте магьосник, драги Дербле!

Арамис се усмихна.

- Но след като разпилявате милиони – попита Фуке с тревога в гласа, – защо преди няколко дни не дадохте петдесетте хиляди на Безмо?
- Защото преди няколко дни бях беден като Йов.
- А днес?
- Днес съм по-богат от краля.

– Отлично – кимна Фуке, – аз умея да се ориентирам в хората. Знаем, че не сте способен да нарушите думата си. Вашата тайна да си остане у вас и повече да не говорим за това.

В този момент се чу глух тътен, който се превърна в силен гръм.

- Охо! – възкликна Фуке. – Казах ли ви!

Действително небето сякаш се разтвори и едри капки дъжд заудряха по листата.

- Да се върнем при каретата – предложи Арамис.
- Няма да успеем...

– Все още можем да стигнем, преди водата да е прокапала през листата.

- По-добре да се скрием в някоя пещера.
- Това е добро като идея, но откъде пещера?
- Има, и то само на десет крачки от тук.

– Колко сте щастлив, че имате такава памет – възкликна Арамис. – А не се ли боите, че кочияшът, като не ви види, че сме тръгнали по обиколен маршрут, и ще тръгне след каретите на придворните?

– Не, не се боя. Ако оставя някъде кочияша и екипажа, те ще се помръднат само ако кралят специално им заповяда, а това не е много сигурно. Но струва ми се, че не само ние сме влезли толкова навътре. Чувам някакви гласове.

Казвайки това, Фуке се опита да разтвори с бастунчето си гъстата зеленина, която скриваше от тях пътя.

Арамис погледна заедно с него в образувалия се процеп.

- Жена! – възкликна той.

– Мъж! – каза Фуке.

– Ла Валиер!

– Кралят!

– Охо! – възкликна Арамис. – Нима и кралят знае вашата пещера? Това не ме учудва. Той има достатъчно добри отношения с нимфите на Фонтенбло.

– Не е беда! – отвърна Фуке. – Да влезем там. Ако кралят не знае къде се намира, само ще наблюдаваме какво ще стане. Ако пък знае, тъй като пещерата има два изхода, когато той влезе през единия, ние ще излезем през другия.

– А далеч ли е още? – попита Арамис. – Дъждът вече прониква през листата.

– Вече стигнахме.

Фуке разгърна клоните и пред тях се появи едва забележим отвор, напълно покрит с бръшлян. Суперинтендантът показваше пътя. Арамис вървеше след него. Влизайки в пещерата, той се огледа.

– Внимавайте, те също се движат в тази посока!

– В такъв случай да им отстъпим място – усмихна се Фуке и дръпна Арамис за наметалото. – Не мисля, че кралят познава моята пещера.

– Действително – каза Арамис, – те търсят нещо. Изглежда, че им е нужно някакво клонесто дърво, това е всичко.

Арамис не грешеше. Кралят гледаше нагоре, а не около себе си.

Той държеше Ла Валиер под ръка. Девојката се плъзгаше по влажната трева. Людовик се огледа по-внимателно и забелязвайки огромен клонест дъб, насочи Ла Валиер към него. Бедното момиче се оглеждаше на всички страни, сякаш се боеше и искаше някой да ги забележи или просто да има до тях нечие присъствие.

Кралят я доведе до ствола на дървото, под което беше свършено сухо, сякаш никакъв дъжд не е валиял. Той застана до нея със свалена шапка. Няколко минути по-късно капките дъжд започнаха да си пробиват път през листата и да падат върху главата на краля, но той не ги забелязваше.

– Господарю – прошепна Ла Валиер, сочейки шапката му. Кралят се поклони и решително отказа да я сложи.

– Това е изключително удобен случай да им предложим нашето място – прошепна Фуке на ухото на Арамис.

– Това е изключително удобен случай да ги подслушаме, без да пропуснем нито дума от това, което те ще кажат – прошепна в отговор епископът.

Двамата замълчаха, тъй като гласът на краля ясно достигаше до тях.

– Боже мой, госпожице – каза кралят, – виждам, или по-точно, отгатвам вашето безпокойство. Повярайте ми, искрено съжалявам, че ви отделих от останалото общество и заради мен можете да се намокрите. Но вие вече сте мокра, може би вече ви е студено?

– Не, господарю.

– Но вие треперите!

– Господарю, аз се страхувам, че в момента, когато всички са се събрали, моето отсъствие може да бъде зле изтълкувано.

– С удоволствие бих ви предложил да се върнем при каретите, госпожице, но погледнете и чуйте: може ли сега да се върви нанякъде.

Действително, гръмотевиците следваха една подир друга и дъждът се лееше на потоци.

– Освен това – продължаваше кралят – никой не би посмял да каже за вас нещо лошо. Вие сте в компанията на френския крал, което ще рече, с първия благородник на кралството.

– Разбирам ви, господарю – отвърна Ла Валиер, – за мен това е велика чест, но аз не се страхувам за себе си.

– А за кого тогава?

– За вас, господарю.

– За мен ли, госпожице? – усмихна се кралят. – Не ви разбирам.

– Нима ваше височество е забравил какво се случи снощи при нейно височество?

– Не говорете за това, моля ви, или по-добре ми позволете още веднъж да ви благодаря за вашето писмо и...

– Господарю – прекъсна го Ла Валиер, – вали, а ваше величество е без шапка.

– Моля ви да не се безпокоите за мен. Аз се страхувам, че вие може да се намокрите.

– О, аз съм селянка – отвърна с усмивка Ла Валиер. – Свикнала съм да тичам по ливадите около Лоара и по градините в Блоа във всяко годишно време. Що се отнася до моя тоалет – добави тя, поглеждайки към своята скромна муселинова рокля, – то ваше величество вижда, че за него няма какво да се страхувам.

– Действително, госпожице, неведнъж съм забелязвал, че вие дължите всичко на самата себе си, а не на облеклото. Вие не сте кокетка. За мен това е голямо достойнство.

– Господарю, не ме правете по-добра, отколкото съм в

действителност. Просто кажете: вие не можете да бъдете кокетка.

– Защо?

– Защото аз не съм богата – усмихна се Ла Валиер.

– Значи вие признавате, че обичате красивите неща? – живо възкликна кралят.

– Господарю, намирам красиво само това, което е достъпно за мен, другото...

– Другото ви е безразлично.

– Другото ми е чуждо, тъй като е недостижимо.

– А аз намирам, госпожице – каза кралят, – че вие не заемате при моя двор положението, което ви се полага. Аз действително твърде малко съм осведомен за заслугите на вашето семейство. Моят дядо се е отнесъл твърде пренебрежително към вашите родственици.

– О, не, господарю! Негово кралско височество херцог Орлеански винаги е бил благосклонен към моя втори баща господин Дьо Сен Реми. Нашите услуги са били скромни и за тях ние напълно сме възнаградени. Не на всеки е дадено щастието да служи бляскаво на краля. Аз, разбира се, не се съмнявам, че ако би се представил случай, моите родственици не биха се спрели пред нищо, но за съжаление, не сме имали това щастие.

– Кралете са длъжни да поправят несправедливостта, госпожице – отвърна кралят, – и аз с удоволствие взимам върху себе си това задължение към вас.

– Не, господарю – живо възкликна Ла Валиер, – оставете всичко както си е.

– Как така, госпожице? Вие се отказвате от това, което аз искам и съм длъжен да направя за вас!

– Всичко, което бих искала, господарю, беше направено за мен в деня, в който бях удостоена с честта да бъда приета в двора на принцесата.

– Но ако вие отказвате внимание към себе си, приемете поне за вашите родственици знака на моята признателност.

– Господарю, вашите великодушни намерения ме плашат, тъй като ваше величество със своята благосклонност веднага ще създаде завистници на моите близки, а на себе си – нови врагове. Оставете ме, господарю, в забрава. Нека моите чувства към вас останат светли и безкористни.

– Но това е учудващо! – възкликна кралят.

– Интересно – прошепна Арамис на ухото на Фуке. – Кралят не е

свикнал с такива думи.

– А какво ще стане, ако тя отговори по същия начин и на моето писмо? – прошепна на свой ред Фуке.

– Нека не бързае, да изчакаме края – отвърна Арамис.

– Освен това, драги Дербле – добави суперинтендантът, който беше достатъчно зле разположен, за да повярва в искреността на чувствата, изразени от Ла Валиер, – понякога е доста изгодно да изглеждаш безкористен в очите на краля.

– Точно това си помислих и аз – отвърна Арамис. – Да послушаме какво ще стане по-нататък.

Кралят се приближи плътно до Ла Валиер и вдигна над главата ѝ шапката си, тъй като проникващият през листата дъжд ставаше посилен.

Ла Валиер погледна със своите прекрасни очи пазещата я от дъжда кралска шапка, поклати глава и въздъхна.

– Боже мой! – каза кралят. – Каква печална мисъл може да проникне във вашето сърце, когато аз го защитавам със своето собствено сърце.

– Ще ви отговоря, господарю. Вече засягах този въпрос, толкова деликатен за момиче на моите години. Но ваше величество ми заповяда да мълча. Господарю, вие не принадлежите на себе си. Вие сте женен и чувството, което би ви отдалечило от кралицата и приближило към мен, ще се превърне в източник на дълбоко огорчение за нея.

Кралят се опита да прекъсне Ла Валиер, но тя продължи с умоляващ жест:

– Кралицата ви обича нежно, тя следи всяка крачка на ваше величество, която ви отдалечава от нея. На нея ѝ е подарено щастието да срещне един прекрасен съпруг, и тя със сълзи се моли на небето да ѝ го запази. Кралицата е ревнива към най-малкия жест на сърцето ви.

Кралят отново искаше да каже нещо, но Ла Валиер отново решително го спря:

– Нима не е престъпление при тази нежна и благородна любов да се дава на кралицата повод за ревност? Простете ми тези думи, господарю. Боже мой, аз знам, че е невъзможно, или по-точно, трябва да бъде невъзможно най-великата в света кралица да ревнува от едно толкова обикновено момиче като мен. Но тя е жена и както при всяка жена, сърцето ѝ може да се отвори за подозрения, които могат да ѝ бъдат внушени от думите на лоши хора. В името на небето, господарю, не ми отделяйте толкова много внимание! Аз не го заслужавам.

– Нима, госпожице – извика кралят, – вие не разбирате, че говорейки по този начин, превръщате моето уважение към вас в преклонение?

– Господарю, вие приписвате на моите думи значение, което те нямат. Вие ме мислите за по-добра, отколкото съм. Смилете се над мен, господарю! Ако не знаех, че кралят е най-великодушният човек в цяла Франция, бих помислила, че ваше величество иска да ми се присмее...

– Разбира се, вие не мислите така! – възкликна Людовик.

– Господарю, ще бъда принудена да мисля така, ако ваше величество говори с мен по този начин.

– Значи аз съм най-нещастният крал в целия християнски свят – рещи Людовик с неподправена тъга, – ако не мога да внуша доверие към своите думи на жената, която обичам повече от всичко на света и която разбива сърцето ми, като отказва да повярва в моята любов.

– Господарю – каза Ла Валиер, отстранявайки се внимателно от краля, който все повече се приближаваше към нея, – бурята като че ли утихва, дъждът спря.

В същото време, докато бедното момиче се опитваше да укроти сърцето си, проявяващо твърде голяма готовност да се подчини на желанието на краля, бурята се погрижи да ги опровергае. Гората се озари от синя мълния с фантастичен блясък и удар на гръмотевица, напомнящ артилерийски залп, се раздаде над самата глава на краля и Ла Валиер, сякаш височината на гостоприемния дъб я беше привлякла.

Младото момиче извика изплашено.

Кралят с едната си ръка я притисна към сърцето си, а другата протегна над главата ѝ, сякаш я защитаваше от удара на мълнията.

Няколко минути цареше тишина, по време на която тази очарователна двойка, като всичко младо и изпълнено с любов, замря неподвижно. Фуке и Арамис също застинаха в съзерцание.

– О, господарю! – прошепна Ла Валиер. – Чувате ли?

Тя склони глава на рамото му.

– Да – каза кралят, – нали виждате, че бурята не утихва.

– Господарю, това е предупреждение. Кралят се усмихна.

– Господарю, това беше глас божи, който ни заплашва с наказание.

– Нека – отвърна кралят. – Аз приемам тази гръмотевица като предупреждение и дори като заплаха, но само в случай че през следващите пет минути се повтори със същата сила. В противен случай позволете ми да мисля, че бурята е само буря и нищо повече.

Кралят повдигна глава, сякаш предизвикваше небето. Но то, изглежда, беше влязло в сговор с Людовик, защото в продължение на пет

минути след гръмотевицата, която изплаши влюбените, не се чу никакъв звук, освен от падащите капки. Когато гръмотевицата се обади отново, нейният звук беше далеч по-тих, сякаш през последните пет минути бурята, подгонена от поривите на вятъра, се беше изместила на десетки левги оттук.

– Е, какво, Луиза – прошепна кралят, – още ли ще ме плашите с гнева на небесата? Ако непременно търсите предзнаменование в мълнията, няма още мислите, че тя носи нещастие?

Младото момиче вдигна глава. В същото време дъждът нахлу през листата и заструи по лицето на краля.

– О, господарю, господарю! – извика Луиза с израз на непреодолим страх, който развълнува краля до дъното на душата му. – Нима заради мен ваше величество остава с непокрита глава под проливния дъжд? Но аз съм само едно обикновено момиче!

– Вие сте моето божество – отвърна кралят, – което изгони бурята. Вие сте богиня, която връща слънцето и топлината!

В същия момент блесна слънчев лъч и падащите от дърветата капки заблестяха като брилянти.

– Господарю – отвърна почти победената Ла Валиер, правеща последно усилие. – Господарю, още веднъж ви моля да помислите за неприятностите, които ваше величество ще изтърпи заради мен. Боже мой, в тази минута вас ви викат, вас ви търсят. Кралицата сигурно се безпокои, а принцесата... О, принцесата... – извика с ужас младото момиче.

Тези думи направиха необходимото впечатление на краля. Той трепна и пусна Ла Валиер, която държеше в прегръдките си до тази минута.

– Принцесата ли казахте?

– Да, принцесата. Тя също ревнува! – многозначително каза Ла Валиер.

Нейните срамежливи и целомъдрено наведени очи най-после се решиха въпросително да погледнат към краля.

– Но на мен ми се струва, че принцесата – възрази Людовик, правейки усилие над себе си, – няма никакво право...

– Уви! – прошепна Ла Валиер.

– Нима? – каза кралят почти с упрек. – И вие считате, че сестра може да ревнува брат си?

– Господарю, аз не смея да поглеждам в тайните кътчета на вашето сърце!

– Нима вярвате на това? – възкликна кралят.

– Да, господарю, и мисля, че принцесата ревнува! – твърдо каза Ла Валиер.

– Боже мой – обезпокои се кралят. – Нима нейното отношение към вас ви дава повод за такива подозрения? Принцесата се отнесе с вас зле и вие го приписвате на ревност, така ли?

– Не, господарю, в нейните очи аз означавам толкова малко!

– Но ако е така... – енергично произнесе Людовик.

– Господарю – прекъсна го Ла Валиер, – дъждът спря и, изглежда, идват насам.

Забравяйки всякакъв етикет, тя хвана краля за ръка.

– Какво от това, госпожице, нека дойдат. Кой ще се осмели да каже, че има нещо лошо в това, че съм бил в обществото на госпожица Дьо ла Валиер?

– Смилете се, господарю! Всички ще решат, че е странно кралят така да се е намокрил заради мен.

– Аз само изпълних дълга си на благородник и тежко и горко на този, който се забрави и започне да осъжда поведението на своя крал.

Наистина в този момент се показаха няколко придворни, които с любопитство оглеждаха гората. След като забелязаха краля и Ла Валиер, те явно решиха, че са намерили това, което им е нужно.

Бяха пратеници на кралицата и на принцесата. Свалиха шапки в знак, че са забелязали негово величество.

Независимо от смущението на Ла Валиер Людовик както преди стоеше в своята нежна, почтителна поза. После, когато всички придворни се събраха на алеята и видяха вниманието, което кралят оказваше на младата девица, оставайки пред нея със свалена шапка по време на бурята, Людовик ѝ предложи ръката си, отвърна с кимване на почтителните поклони на придворните и все така с шапка в ръка я изпрати до каретата.

Бурята беше преминала, но дъждът продължаваше и придворните дами, на които етикетът не им позволяваше да седнат в каретите преди краля, стояха без наметала под този дъжд, от който кралят грижливо зачитаваше със своята шапка най-незначителната измежду тях.

Както всички останали, кралицата и принцесата бяха принудени да наблюдават тази преувеличена любезност. Принцесата беше така оживена, че побутна с лакът кралицата:

– Вижте, моля ви се, вижте!

Кралицата беше затворила очи, сякаш главата ѝ се маеше. Тя поднесе ръка към лицето си и седна в каретата. Принцесата я последва.

Кралят яхна коня си и без да оказва никакво предпочитание към някоя от каретите, препусна напред. Върнал се във Фонтенбло, той хвърли поводите на притичалия лакей, продължавайки да бъде замислен и погълнат от своите чувства.

Когато тълпата се отдалечи и шумът от каретите започна да затихва, Арамис и Фуке, сигурни, че никоой не ги вижда, излязоха от пещерата и мълчаливо стигнаха до алеята. Епископът сякаш искаше да проникне с поглед в най-гъстото място на гората.

– Господин Фуке – каза той, след като се убеди, че са сами, – трябва на всяка цена да получите обратно вашето писмо до Ла Валиер.

– Няма нищо по-просто – отвърна Фуке, – в случай че слугата още не го е предал.

– Това е необходимо на всяка цена, нали разбирате?

– Да, кралят обича тази девойка. Не мислите ли?

– Да. Но което е по-лошо, и тя го обича страстно.

– Значи сменяме тактиката?

– Без съмнение и без да губим време. Нужно е да се срещнете с Ла Валиер и без да правите опит да спечелите нейната благосклонност, което е невъзможно, да й заявите, че сте най-преданият ѝ слуга и най-верният приятел.

– Така ще направя – отвърна Фуке, – и без всякакво неудоволствие, защото ми се струва, че тази госпожица има златно сърце.

– А може би тя е много ловка! – размишляваше на глас Арамис. – И тогава приятелството с нея става още по-необходимо.

След като помълча известно време, той добави:

– Или аз греша, или тази хлапачка ще подлуди краля. По-бързо в каретата и напред към замъка!

Глава четиридесет и четвърта ТОБИ

Два часа след като каретата на суперинтенданта тръгна към Фонтенбло със скоростта на облаците, гонени от последните пориви на бурята, Ла Валиер седеше в стаята си по обикновен муселинов пенъоар и довършваше своята закуска на малка мраморна маса.

Внезапно вратата се отвори и лакеят доложи, че господин Фуке иска разрешение да ѝ засвидетелства своето уважение.

Наложил се тя да попита два пъти лакея, тъй като бедното момиче

познаваше Фуке само по име и не можеше да разбере какво общо може да има между нея и главнокомандващия финансите.

След неотдавнашната среща беше напълно възможно министърът да идва при нея по поръчение на краля. Ла Валиер се погледна в огледалото, оправи къдриците си и заповяда да го поканят в стаята.

Все пак тя не можеше да сподави вълнението си. Посещението на суперинтенданта не беше обикновено събитие в живота на придворните дами. Той се славеше със своята щедрост, галантност и внимание към дамите и по-често получаваше покани, отколкото молеше за аудиенция. В много домове посещението на суперинтенданта носеше богатство, а в много сърца се зараждаше любов.

Фуке почтително влезе при Ла Валиер и ѝ се представи с това непорочно изящество, което беше отличителна черта на изтъкнатите хора от онази епоха, а в днешно време е нещо свършено непонятно, дори и на портретите, където тези хора са изобразени като живи.

На церемониалното приветствие на Фуке Ла Валиер отвърна с реверанс на пансионерка, като предложи на суперинтенданта да седне.

Вместо това Фуке се поклони:

– Няма да седна, госпожице, докато не ми простите.

– Но за какво, Боже мой?

Фуке устреми към младото момиче своя пронизателен поглед, но видя само най-обикновено учудване.

– Виждам, госпожице, че сте толкова великодушна, колкото и умна, и във вашите очи аз чета исканата от мен прошка. Но ми е малко да ми простите с думи, затова ви предупреждавам, че трябва да ми простят вашето сърце и ум!

– Кълна ви се, господине – обърка се Ла Валиер, – никак не ви разбирам.

– Тази нова проява на вашата деликатност ме очарова – отвърна Фуке – и виждам, че вие не искате да ме карате да се червя.

– Да се червите? Да се червите пред мен? Но кажете ми защо?

– Нима греша – попита Фуке – и моята постъпка, за щастие, не ви е оскърбила?

Ла Валиер сви рамене.

– Едно е сигурно, господине, вие говорите със загадки и аз видимо съм твърде невежа, за да ги разбера.

– Добре, няма да настоявам. Моля ви само за едно: кажете ми, че мога да разчитам на вашето пълно и безусловно опрощаване.

– Господине – каза Ла Валиер, която започваше да става

нетърпелива, – мога да ви кажа само едно и се надявам, че то ще ви удовлетвори. Ако знаех каква е вашата вина пред мен, щях да ви простя. А още повече, като не я знам...

Фуке прехапа устни, както обикновено правеше Арамис.

– Значи – продължи той – мога да се надявам, че независимо от случилото се ние ще останем в добри отношения и вие любезно се съгласявате да приемете моето уважение и приятелство.

На Луиза се стори, че започва да разбира нещо.

„О – помисли си тя, – не бих могла да повярвам, че господин Фуке толкова жадно ще търси източници на новоизявена благосклонност.“

А на глас каза:

– Вашето приятелство, господине? Вие ми предлагате вашето приятелство? Наистина това за мен е голяма чест и вие сте прекалено любезен.

– Аз знам, госпожице – отвърна Фуке, – че дружбата на господаря може да се покаже по-блестяща и по-желана, отколкото приятелството на слугата, но мога да ви уверя, че слугата също може да се окаже толкова предан, верен и напълно безкористен.

Ла Валиер се поклони. Действително в гласа на суперинтенданта звучаха искреност и неподправена преданост. Тя протегна ръката си на Фуке и се усмихна:

– Аз ви вярвам!

– В такъв случай – добави той – моля ви веднага да ми дадете това нещастно писмо!

– Какво писмо?

Фуке още веднъж устреми към нея своя проникателен поглед. Същото наивно и простодушно изражение на лицето.

– След това отричане, госпожице, принуден съм да призная, че вие сте най-деликатното същество, което съм виждал, и аз самият не бих бил честен човек, ако се боях от нещо, идващо от страна на такава великодушна девойка като вас.

– Наистина, господин Фуке, с дълбоко съжаление съм принудена да ви повторя, че наистина нищо не разбирам.

– Значи можете да ми дадете дума, че от мен не сте получавали никакво писмо?

Давам ви дума.

– Добре. Това ми е напълно достатъчно, госпожице. Позволете ми отново да ви уверя в моето най-дълбоко уважение и преданост.

Фуке се поклони и излезе. Той побърза да се върне в дома си,

където го чакаше Арамис, а Ла Валиер остана напълно учудена от целия този разговор.

– Е? – попита Арамис, който нетърпеливо очакваше завръщането на суперинтенданта. – Как ви се стори фаворитката на краля?

– Възхитен съм. Тя е умна, сърдечна и внимателна жена.

– Не се ли обиди?

– Ни най-малко. Тя просто не разбра нищо.

– Как не разбра?

– Не разбра, че съм ѝ писал.

– Но вие трябваше да ѝ дадете да разбере, че трябва да върне писмото. Надявам се, че сте го взели?

– Не.

– Но поне уверихте ли се, че го е изгорила?

– Драги ми Дербле, цял час си играя на недомлъвки и тази игра вече ми омръзна, макар че е доста занимателна. Разберете ме: малката се престори, че не ме разбира, отрече получаването на писмото и затова не можеше нито да го върне, нито да го изгори!

– Но какво говорите! – разтревожи се Арамис.

– Казвам, че тя се закле, че не е получавала никакво писмо.

– Но това е прекалено. Вие не настояхте ли?

– Напротив. Дори бях малко невъзпитан.

– Значи тя отрича всичко?

– Да.

– Нито веднъж ли не се издаде?

– Нито веднъж.

– Значи сте оставили писмото си в нейните ръце?

– Какво можех да направя?

– Това е голяма грешка!

– Какво бихте направили на мое място?

– Разбира се, не можете да я принудите, но такова писмо не бива да остава у нея.

– Тази госпожица е много великодушна.

– Ако беше великодушна, щеше да ви върне писмото.

– Повтарям ви: тя е великодушна. Видях го в очите ѝ, а аз имам опит в тези неща!

– Значи мислите, че е искрена?

– От все сърце.

– Тогава ние грешим.

– Как така?

– Мисля, че тя действително не е получила писмото.
– Как така? И вие мислите...
– Предполагам, че по неизвестни за нас причини вашият човек не е дал писмото.

Фуке веднага позвъни.

Влезе лакей, на когото беше наредено да извика незабавно Тоби.

Няколко мига по-късно влезе повиканият слуга. Човек прегърбен, с бягащи очички, с тънки устни и къси ръце.

Арамис впери в него пронизващия си поглед.

– Позволете ми аз да го разпитам.

– Моля – отвърна Фуке.

– Арамис се канеше да зададе въпросите си, когато наум му дойде нещо ново.

– Не – започна той, – ще види, че придаваме твърде голямо значение на думите му. По-добре разпитайте го вие.

Арамис седна с гръб към слугата, но наблюдаваше всяко негово движение в огледалото насреща.

– Тоби, приближи се – каза Фуке. Лакеят се приближи с уверена стъпка.

– Как изпълни моето поръчение?

– Както обикновено, ваша милост.

– Разкажи ми.

– Влязох в стаята на госпожица Дьо ла Валиер, която отсъстваше, и оставих записката на тоалетната масичка. Вие така ми наредихте.

– Вярно, но това ли е всичко?

– Всичко, ваша милост.

– Имаше ли някого в стаята освен теб?

– Никого нямаше.

– Скри ли се, както ти заповядах?

– Да.

– После тя се върна, така ли?

– След десетина минути.

– Кой друг би могъл да вземе писмото?

– Никой, защото човек не е влизал в стаята.

– Отвън да, но отвътре?

– От моето скривалище се виждаше цялата стая.

– Сега слушай внимателно – каза Фуке, наблюдавайки лакея. – Ако това писмо не е попаднало на нужния адрес, по-добре си признай. Защото, ако се окаже така, ще платиш с главата си.

Слугата потрепера, но се овладя бързо.

– Ваша милост – повтори той, – аз оставих писмото на тоалетната масичка и ви моля за половин час, за да ви докажа, че писмото е в ръцете на госпожица Дьо ла Валиер, или да ви го донеса обратно.

Арамис с любопитство наблюдаваше Тоби.

Фуке му повярва, тъй като този човек му бе служил вярно двадесет години.

– Добре – каза той, – върви, но ми донеси доказателство, че говориш истината.

Слугата излезе бързо.

– Какво ще кажете, драги ми прелате?

– Трябва на всяка цена да узнаем истината. Писмото или е стигнало до Ла Валиер, или не е. В първия случай тя трябва да го върне или изгори, а във втория – да го намерим, та дори това да ни струва милион. Съгласен ли сте с мен?

– Да. Но ми се струва, че съгъстявате боите, драги ми епископе.

– Вие сте слепец! – прошепна Арамис.

– Ла Валиер, която вие взимате за тънък дипломат, е просто кокетка, която се надява, че ще продължа да я ухажвам, след като съм започнал. След като се е уверила в любовта на краля, е решила чрез писмото да ме държи в ръцете си. Това е напълно естествено.

Арамис поклати глава.

– Вие май не сте съгласен?

– Тя не е кокетка – отвърна Арамис.

– Позволете да забележа...

– Аз отлично познавам кокетките.

– Ех, приятелю, приятелю!

– Искате да кажете, че това време е останало твърде далеч в миналото? Но жените не се променят.

– Да, но мъжете се променят. Вие сте станал по-подозрителен от преди. – Фуке се разсмя и продължи: – Ако Ла Валиер реши да ми подари една трета от любовта си, а на краля две трети, ще го намерите ли за нормално?

Арамис стана нетърпеливо от мястото си.

– Ла Валиер никога не е обичала и няма да обикне никого освен краля.

– Но кажете, какво бихте направили на мое място?

– Първо, не бих пуснал от дома си този слуга.

– Тоби?

- Да, Тоби. Той е предател.
- Какво говорите!
- Уверен съм в това. Аз бих го държал затворен, докато не признае.
- Още не е късно. Ще го извикаме и вие ще го разпитате.
- Прекрасно.
- Но ви уверявам, че просто ще си губите времето. Той служи при мен от двадесет години и нищо никога не е сбъркал. А това – Фуке се засмя – е толкова просто, да сбъркаш!
- Все пак извикайте го. Струва ми се, че днес сутринта го видях да разговаря с един от слугите на Колбер.
- Къде?
- При конюшните.
- Но как така? Моите слуги са на нож с хората на този дървенияк.
- Повтарям ви, че го видях. Когато влезе, лицето му ми се стори познато.
- Защо не казахте нищо, докато беше тук?
- Защото току-що си припомних.
- Тогава вие ме плашите, драги епископе! – каза Фуке обезпокоен и позвъни.
- Дано не сме закъснели! – прошепна Арамис.
- Фуке позвъни още веднъж. На вратата се появи камердинерът.
- Тоби! – извика Фуке. – Извикайте Тоби! Слугата се отдалечи бързо.
- Нали ми предоставяте пълна свобода на действие?
- Възможно най-пълната!
- Мога ли да пусна в ход всички средства, за да узная истината?
- Да.
- Дори заплаха?
- Отстъпвам ви задълженията на главния прокурор. Минаха десет минути. Тогава с глух глас Вън от търпение, Фуке позвъни отново.
- Тоби! – извика той.
- Търсят го, ваша милост – поклони се камердинерът.
- Той трябва да е наблизо. Аз не съм го изпращал никъде.
- Ще го потърся отново, ваша милост. Камердинерът излезе отново. Арамис мълчаливо се разхождаше из стаята.
- Фуке започна да звъни така, че можеше да разбуди и мъртвец.
- Камердинерът се появи, треперейки цял.
- Ваша милост греша – каза той, без да дочака въпроса на господаря си. – Сигурно сте му дали някакво поръчение, защото е отишъл в

коњушната, оседдал е най-добрия кон и е заминал.

– Заминал? Незабавно го догонете! – извика Фуке.

– Хайде, успокойте се – Арамис го хвана за ръката, – станалото станало.

– Станало?

– Бях уверен в това. Сега да не вдигаме тревога. Ще се ориентираме по-добре и ще вземем мерки.

– В края на краищата – въздъхна Фуке – бедата не е голяма.

– Мислите ли?

– Разбира се. На всеки мъж е позволено да пише любовни писма.

– За мъжа – да, но за поданика... особено когато жената е обичана от краля!

– Приятелю, преди седмица кралят не обичаше Ла Валиер, дори вчера не изпитваше никакви чувства към нея, а писмото е от вчера. Аз не бих могъл да знам за любовта на краля, когато тя не е съществувала.

– Да допуснем, но писмото, за нещастие, е без дата. Това ме безпокои. Ако имаше дата, щях да съм напълно спокоен.

Фуке сви рамене.

– Нима съм под опека и кралят управлява моя ум и желания?

– Вие сте прав – съгласи се Арамис, – да не придаваме на тази работа твърде голямо значение. Освен това... ако нещо ни заплашва, ще съумеем да се защитим.

– Да ни заплашва? – учуди се Фуке. – Нима това мравешко ухапване вие наричате заплаха, която може да застраши живота и положението ми?

– Ах, господин Фуке, мравешкото ухапване може да срази и великан, ако е отровно.

– Нима вашето всемогъщество, за което говорехте неотдавна, вече е рухнало?

– Аз съм всемогъщ, но не съм безсмъртен.

– Все пак, струва ми се, най-важното сега е да намерим Тоби. Не мислите ли?

– Сега вече няма да го хванете – каза Арамис – и ако ви е бил скъп, по-добре си сложете траур!

– Но нали все пак се намира някъде?

– Вие сте прав, моля ви да ми предоставите свобода на действие – отвърна Арамис.

Глава четиридесет и пета ЧЕТИРИТЕ ШАНСА НА ПРИНЦЕСАТА

Кралицата майка покани при себе си Мария-Терезия. Болната Ана Австрийска погрозняваше и се състаряваше с учудваща бързина, както това става с жените, които са прекарвали бурна младост. Към физическите страдания се бяха прибавили мъките от мисълта, че редом с младата красота, ум и власт тя служи само като живо напомняне за миналото.

Съветите на лекаря и жестокото огледало я огорчаваха по-малко, отколкото поведението на придворните, които я напускаха като плъхове, бягащи от трюма на кораба, където започва да прониква вода.

Ана Австрийска беше недоволна от срещите с по-големия си син.

Беше време, когато кралят, чиито чувства бяха по-скоро за пред придворните, отколкото искрени, посещаваше майка си един път сутрин и един път вечер за по един час. Откакто бе взел в свои ръце управлението на държавата, тези визити бяха съкратени до половин час, а сутрешните постепенно се прекратиха съвсем.

Сутрин майката и синът се срещаха на масата, а вечерните посещения бяха заменени със срещи при краля или принцесата, където кралицата отиваше с удоволствие заради синовете си.

Като следствие от това принцесата придоби огромно влияние в двора и при нея се събираше най-блестящото общество.

Ана Австрийска чувстваше това.

Болна, принудена често да седи у дома, тя доста често стигаше до отчаяние, предвиждайки, че скоро ще дойде времето на тъжната и безнадеждна самота.

Тя с ужас си спомняше самотата, на която някога я беше обрекъл кардинал Ришельо, онези непоносими вечери, когато единственото й утешение бяха младостта и красотата, винаги придружавани от надеждата.

Тя реши най-после да покани целия двор при себе си и да привлече принцесата с нейната блестяща свита в тъмните и тъжни стаи, където вдовицата и майка на френския крал беше обречена да утешава винаги разплакалата от самотата съпруга на сина си.

Ана се замисли.

През живота си тя беше скроила много интриги. В онези добри времена, когато в младата й глава се бяха раждали щастливи идеи, до нея винаги беше една приятелка, умееща да подклажда честолюбието й,

любовта ѝ, приятелка по-пламенна и честолюбива от нея самата, която искрено я обичаше, голяма рядкост в двора, а сега отдалечена от нея по дребнави съображения.

Оттогава и в течение на много години кой можеше да се похвали, че е дал добър съвет на кралицата, освен госпожа Дьо Мотвил или Мо-лена – дойката испанка, която като съотечественичка беше доверена на кралицата. Кой от днешната младеж можеше да ѝ напомни миналото, само заради което тя живееше.

Ана Австрийска си помисли за госпожа Дьо Шеврьоз, която се отпрати в изгнание по-скоро доброволно, отколкото по заповед на краля, и там умря като съпруга на малко известен благородник. Тя си зададе въпроса: какъв би бил съветът на госпожа Дьо Шеврьоз при подобни обстоятелства, и на кралицата се стори, че онази хитра, опитна и умна жена ѝ отвърща със своя пълен с ирония глас:

„Всички тези млади хора са бедни и алчни. Нужно им е злато, за да могат да се отдават на своите удоволствия. Привлечете ги към себе си, като им подхвърлите някой кокал.“

Ана Австрийска реши да последва този съвет.

Кесията ѝ беше пълна. Тя разполагаше с големи суми, събрани за нея от Мазарини и пазени в надеждно място. Никой във Франция нямаше такива скъпоценни камъни, особено подобни едри бисери, при вида на които кралят винаги въздъхваше: бисерите на неговата корона му се струваха като дребни зърна, когато гледаше камъните на майка си.

Ана Австрийска не притежаваше повече нито красота, нито очарование. В замяна на това беше богата и привличаше лицата, които я посещаваха, с надеждата за някоя голяма печалба на карти или с подхвърлена милостиня, или, на последно място, с някоя доходна служба, която тя достатъчно умело измолваше от краля, за да поддържа влиянието си.

Най-напред тя изпита това средство върху принцесата, която искаше да привлече най-бързо.

Въпреки цялата си гордост и самоувереност принцесата се улови в мрежата. Богатеейки по малко от подаръците, тя свикна с тях и с удоволствие получаваше това преждевременно наследство.

Същото средство Ана Австрийска приложи по отношение на принца и на самия крал. Тя организираше при себе си лотарии.

Една от тези лотарии щеше да се разиграе при кралицата майка в деня, до който ние стигнахме с нашия разказ. Ана Австрийска разиграваше две прекрасни брилянтни гривни с много фина изработка.

В тях бяха монтирани старинни камъни с голяма ценност, а самите

брилянти не бяха скъпи, но оригиналността и изяществото на изработката бяха такива, че в двора мнозина искаха да получат гривните, а не само да ги виждат на ръката на кралицата; в дните, когато тя ги слагаше, се считаше за особена милост разрешението да им се любуват, когато й целуват ръка.

По този повод придворните бяха измислили галантен каламбур, казваха, че гривните щели да бъдат безценни, ако за свое нещастие не украсявали ръката на кралицата. На този каламбур беше оказана голяма чест. Той беше преведен на всички европейски езици и на тази тема се разпространяваха повече от хиляда френски и латински двустиишия.

Денят, в който Ана Австрийска разиграваше брилянтите в лотарията, беше за нея решаващ. Кралят не се беше показвал при нея вече две денонощия. Принцесата се сърдеше след сцената с дриадите и наядите. Наистина, кралят не беше сърдит, но силното чувство го отвличаше далеч от придворните бури и развлечения.

Ана Австрийска реши да се намеси, като обяви знаменитата лотария за следващата вечер. За тази цел тя реши да се срещне с младата кралица, която, както казахме, сутринта извика при себе си.

– Дъще моя – каза Ана, – ще ви съобщя една приятна новина. Кралят ми говори за вас с най-нежни думи. Той е млад и лесно се увлича. Но докато вие сте до мен, той няма да се реши да остави съпругата си, към която освен всичко друго силно е привързан. Днес вечерта разигравам лотария, ще дойдете ли?

– На мен ми казаха – неуверено забеляза младата кралица, – че ваше величество ще разиграва в лотарията своите прекрасни гривни. Но те са такава рядкост, че ние не трябва да ги изпускате от кралската съкровищница, дори и само защото са принадлежали на вас.

– Дете мое – каза Ана Австрийска, която отлично разбираше младата кралица и нейното желание да получи тези гривни за себе си, – аз трябва на всяка цена да примамя при себе си принцесата.

– Принцесата? – попита, изчервявайки се, младата кралица.

– Ами да! Нима не е по-добре да виждаш до себе си съперницата, за да я наблюдаваш и направляваш, отколкото да знаеш, че кралят е при нея, винаги готов да я ухажда. Тази лотария е примамка, която аз използвам за тази цел. Нима вие ще ме упрекнете?

– Не, не! – извика Мария-Терезия и с детски порив, толкова свойствен за испанките, запляска от възторг.

– Нали няма да съжालявате, скъпа моя, че не съм ви подарила тези гривни, както исках да направя в началото?

– О, не, не, скъпа майко!

– И така, дете мое, облечете се красиво, за да може нашата вечер да стане колкото може по-блестяща. Колкото сте по-весела, толкова очарователна ще бъдете и ще затъмните останалите жени със своя блясък.

Мария-Терезия си тръгна изпълнена с възторг.

Само след час Ана Австрийска прие при себе си принцесата и като я обсипваше с ласки, каза:

– Имам приятни новини. Кралят е във възторг от моята лотария.

– А аз съвсем не съм във възторг – отвърна принцесата, – никак не мога да свикна с мисълта, че тези прекрасни гривни могат да украсяват нечии чужди ръце.

– Хайде, хайде – отвърна Ана Австрийска, прикривайки с усмивка жестоката болка в гърдите. – Не се възмущавайте така, мила моя... и не гледайте на живота така мрачно.

– Ах, кралице, съдбата е сяпа... казват, че сте приготвили двеста билета?

– Точно двеста. Но нали знаете, че печалбата е само една.

– Знам. На кого ли ще се падне? Нима можете да отгатнете? – отчаяно каза принцесата.

– Вие ми напомнихте за съня, който сънувах тази нощ... ех, мои хубави сънища... аз спя толкова малко.

– Какъв сън?... Болна ли сте?

– Не – усмихна се кралицата, потискайки с удивителна сила на волята новия пристъп на болка в гърдите. – Присъни ми се, че кралят е спечелил гривните.

– Кралят?

– Вие искате да ме попитате какво ще прави кралят с гривните?

– Да.

– Всичко би било много хубаво, ако кралят спечели наградата, защото след като получи тези гривни, той трябва да ги подари някому.

– Например да ви ги върне.

– В такъв случай аз самата незабавно бих ги подарила някому. Нали не мислите – със смях каза кралицата, – че пускам тези гривни в лотарията от някаква нужда. Просто искам да ги подаря, без да събуждам завист. Ако случаят не ме избави от затруднението, ще му помогна... прекрасно знам на кого да ги подаря.

Тези думи се придружаваха от такава пленителна усмивка, че принцесата трябваше да заплати за нея с целувка на благодарност.

– Но вие отлично знаете – добави Ана Австрийска, – че кралят няма да ми върне гривните, ако ги спечели.

– В такъв случай ще ги подари на кралицата.

– Не, и то по същата причина, поради която няма да ми ги върне. Още повече, че ако исках да ги подаря на кралицата, щях да мина и без неговата помощ.

Принцесата крадешком погледна към гривните, които блестяха на съседната маса, тъй като калъфът им беше отворен.

– Колко са красиви! – въздъхна тя. – Но ние забравихме вашия сън, забравихме, че той си остава само един сън.

– Ще бъда много учудена – възрази Ана Австрийска, – ако той не се сбъдне. Всички мои сънища се сбъдват.

– В такъв случай може да бъдете пророчица.

– Повтарям ви, дете мое, че почти никога не сънувам, но този сън странно съвпада с моите мисли и с моите предположения.

– Какви предположения?

– Например, че вие ще спечелите гривните.

– Тогаво кралят няма да ги спечели.

– О! – възкликна Ана Австрийска. – От сърцето на негово величество разстоянието до вашето сърце... сърцето на скъпата му сестра... не е толкова голямо, за да може да се счита сънят за несбъднат. Вие имате много шансове. Смятайте.

– Смятам.

– Първо, сънят. Ако кралят спечели, той ще ви ги подари.

– Да допуснем, че това е някакъв шанс.

– Ако сама ги спечелите, те са ваши.

– Това е ясно.

– Накрая, ако ги спечели принцът...

– Той ще ги подари на кавалера Дьо Лорен – звънко се засмя принцесата.

Ана Австрийска последва примера на снаха си и също се разсмя, но от това болката и се усили и лицето ѝ побледня.

– Какво ви стана? – изплаши се принцесата.

– Нищо, дреболия... Твърде много се смях... Да минем към четвъртия ви шанс...

– Не мога да си го представя.

– Извинете, но аз също мога да спечеля гривните и ако ги спечеля, можете да разчитате на мен...

– Благодаря, благодаря! – възкликна младата жена.

– Надявам се, съдбата ви е избрала и моят сън започва да придобива по-ясни очертания.

– Наистина, вие ми внушавате надежда и увереност – каза принцесата – и спечелените по такъв начин гривни ще бъдат сто пъти по-скъпоценни за мен.

– И така, до довечера!

– До довечера.

Те се разделиха като добри приятелки. Ана Австрийска приближи до гривните и разглеждайки ги, каза:

– Те действително нямат цена, защото с тяхна помощ тази вечер ще завоювам едно сърце и ще разкрия една тайна.

После се обърна към празното легло и добави:

– Сигурна съм, мила моя приятелко, че ти би повела играта по същия начин.

Споменът за херцогиня Дьо Шевръоз напомни на кралицата за забравената младост с веселите шеги, огромната енергия и щастие.

Глава четиридесет и шеста ЛОТАРИЯТА

В осем часа вечерта всички дворцови благородници и дами се събраха при кралицата майка.

Ана Австрийска, в официално облекло, блестеше с остатъка от красотата си и всички други средства, които кокетството може да даде в опитни ръце, като скриваше или се опитваше да скрие от тълпата млади придворни, които я заобикаляха и ѝ се възхищаваха, разяждащата я болест, от която щеше да умре след няколко години.

Принцесата, облечена празнично и кокетно, и кралицата, семпла както винаги, седяха до Ана и се стараеха да привлекат нейното внимание.

Придворните дами се бяха обединили в армия, за да могат с по-голяма сила да отблъскват ухажванията на младите кавалери. Те отразяваха атаките като батальон, построен в каре.

Монтале, като опитен боец в такива престрелки, защитаваше с кръстосан огън целия дамски строй.

Дьо Сент-Енян, който се беше отчаял от упоритата, студена госпожица Дьо Тоне-Шарант, се стареше да изглежда равнодушен към нея. Само че блясъкът на нейните очи всеки път го побеждаваше и той се

върщаше към нея с още по-голяма покорност, на която тя отвръщаше с нови дързости. Горкият граф не знаеше на кой светец да се моли.

Придворните започваха да се увъртат около Ла Валиер.

Надявайки се да привлече погледа на Атенаис, господин Дьо Сент-Енян също се приближи до нея. Някой по-неосведомен можеше да помисли, че тук се е появило съперничество между Луиза и Атенаис.

Но такива хора не бяха чули, нито видели сцената под дъба по време на дъжда. Мнозинството беше осведомено за благосклонността на краля към Ла Валиер и младата девойка беше привлякла около себе си най-умните и най-глупавите.

Първите ѝ угаждаха, казвайки си като Монтен: „Какво ли знам аз?“. Вторите говореха като Рабле: „А защо не?“. След нея тръгнаха всички, както по време на лов цялата сюрія следва група от пет-шест хрътки, които единствени чувстват миризмата на преследвания звяр или дивеч.

Кралицата и принцесата, забравили за високото си положение, с чисто женско любопитство разглеждаха тоалетите на своите дами и гостенки. Или другояче казано, те безпощадно ги критикуваха.

Погледите на младата кралица и принцесата едновременно се спряха на Ла Валиер, около която, както им се струваше, се бяха събрали много кавалери. Принцесата беше безжалостна.

– Наистина – каза тя, накланяйки се към кралицата майка, – ако съдбата беше справедлива, тя щеше да се окаже по-благосклонна към Ла Валиер.

– Това е невъзможно! – отвърна с усмивка кралицата майка.

– Защо?

– Билетите са само двеста, така че в списъка не могат да влязат всички придворни.

– Значи нея я няма в списъка?

– Няма я.

– Колко жалко! Тя би могла да спечели гривните и да ги продаде.

– Да ги продаде? – възкликна кралицата.

– По този начин може да си осигури зестра, избавяйки се от необходимостта да се омъжи бедна, както навярно ще се случи.

– Нима! Бедната! – каза кралицата майка. – Значи тя няма тоалети?

Тя произнесе тези думи като жена, на която никога не са липсвали средства.

– Прости ми, Господи, но ми се струва, че тя е със същата пола, с която беше сутринта на разходката. Тя успя да я спаси благодарение на грижите на краля, който я укри по време на дъжда.

При тези думи на принцесата в залата влезе кралят. Тя не беше забелязала влизането му, увлечена в своето злословие. Изведнъж вниманието ѝ привлече Ла Валиер, която каза няколко думи на заобиколилите я дами и те се отдалечиха от нея. Тяхното движение насочи погледа ѝ към входната врата. В този момент капитанът от гвардията обяви влизането на краля.

Ла Валиер, която досега внимателно гледаше към галерията, внезапно наведе очи.

Кралят беше облечен разкошно и с вкус и разговаряше с принца и господин Дьо Роклор, които вървяха отдясно и отляво, съвсем близо до него.

Кралят се приближи отначало към кралиците, на които внимателно се поклони. Целуна ръка на майка си, направи няколко комплиментата на принцесата за елегантния ѝ тоалет и започна да обхожда присъстващите. Поздрави Ла Валиер по същия начин, както и всички останали. После негово величество се върна при майка си и съпругата си.

Виждайки, че кралят се обръща към младото момиче с най-банална фраза, те направиха заключение, че увлечението на краля е преминало.

Трябва да отбележим, че сред придворните, наобиколили Ла Валиер, беше и господин Фуке и неговото особено внимание поддържаше разстроената девойка. Той се канеше да я заговори, но към тях се приближи Колбер и покланяйки се на суперинтенданта по всички правила, реши на свой ред да започне разговор с Ла Валиер. Фуке възпитано се отдалечи.

Монтале и Маликорн, които изпиваха с очи тази сцена, се спогледаха.

Дьо Гиш, който стоеше в нишата на прозореца, виждаше единствено принцесата. Но тъй като тя често спираше погледа си върху Ла Валиер, то очите му от време на време също се устремяваха към придворната дама.

Ла Валиер инстинктивно чувстваше върху себе си силата на тези очи, отправени към нея с любов, любопитство или завист. Никой и нищо не ѝ идваше на помощ: нито съчувствени думи от страна на приятелките, нито любовен поглед на краля. Беше невъзможно да се изрази страданието на бедното момиче.

Кралицата майка нареди да бъде изнесена отпред маса, върху която бяха наредени лотарийни билети, след което помоли госпожа Дьо Мотвил да прочете списъка на избраните.

Няма защо да споменаваме, че списъкът беше съставен по всички

правила на етикета: най-отпред беше кралят, после кралицата майка, след нея кралицата, принцът, принцесата и т.н. Всички сърца потрепваха по време на този прочит. Поканените бяха повече от триста, всеки се питаше дали името му ще бъде прочетено в този списък.

Както останалите, така и кралят слушаше съвсем внимателно.

Когато беше произнесено и последното име, той разбра, че Ла Валиер не присъства в списъка. Възмущен това можеше да бъде забелязано от всеки. Кралят се изчерви както винаги, когато нещо го ядосаше.

Лицето на кротката и покорна Ла Валиер не изразяваше нищо.

По време на четенето кралят непрекъснато я наблюдаваше. Това й действаше успокоително. Тя беше твърде щастлива, за да може някаква друга мисъл, освен мисълта за нейната любов, да проникне в ума или сърцето ѝ. Възнаграждавайки я за това трогателно смирение с нежни погледи, кралят ѝ показваше, че цялата ѝ деликатност е достигнала до него.

Най-после списъкът беше прочетен. Лицата на жените, които бяха пропуснати или забравени, изразяваха разочарование.

Маликорн също не беше в списъка и неговата гримаса говореше на Монтале:

– Нима няма да направим така, че занаятчието да не ни забравя.

– О, разбира се – отвръщаше му тънката усмивка на госпожица Ора.

Билетите бяха раздадени по номера.

Най-напред получи билет кралят, после кралицата майка, после кралицата, принцът, принцесата и т.н.

След това Ана Австрийска отвори торбичка от испанска кожа, в която имаше двеста перлени топки с гравирани върху тях номера, след което предложи на най-младата придворна дама да извади оттам една топка.

Всички тези приготовления се правеха бавно и присъстващите чакаха напрегнато, повече с жадност, отколкото с любопитство.

Дьо Сент-Енян се наклони към ухото на госпожица Дьо Тоне-Шарант.

– Всеки от нас има по един билет, госпожице – каза ѝ той, – хайде да съберем нашите шансове. Ако аз спечеля, гривните ще бъдат ваши, ако вие спечелите, ще ми подарите един поглед на вашите чудни очи.

– Не – отвърна Атенаис, – гривните ще си бъдат ваши, ако вие ги спечелите. Всеки за себе си.

– Вие сте безпощадна – каза графът – и аз ще ви накажа за това с едно четиристишие...

– Тихо – прекъсна го момичето, – ще ми попречите да чуя печелившия номер.

– Номер едно – произнесе момичето, което извади перлена топка от торбичката.

– Кралят! – извика кралицата майка.

– Кралят спечели! – радостно повтори младата кралица.

– Вашият сън се сбъдна! – възторжено прошепна принцесата на ухото на Ана Австрийска.

Единствено кралят не даде никакъв израз на удоволствие.

Той само благодари на съдбата за нейната благосклонност към него, като леко се поклони на девойката, която играеше ролята на представителка на капризната богиня.

След като получи от ръцете на Ана Австрийска калъфа с гривните, кралят каза сред завистливия шепот на всички събрани:

– Действително ли тези гривни са толкова красиви?

– Погледнете – отвърна му Ана Австрийска – и сам преценете.

Кралят внимателно отвори калъфа и огледа гривните.

– Да – каза той, – какви чудесни камъни и каква прекрасна изработка!

– Каква изработка! – повтори принцесата.

Кралица Мария-Терезия от пръв поглед разбра, че кралят няма да ѝ подари гривните, но тъй като по всичко личеше, че той не се кани да ги подари и на принцесата, тя беше повече или по-малко удовлетворена.

Кралят седна.

Най-приближените му придворни един след друг се приближаваха, за да се полюбуват на скъпоценностите, които скоро, с позволение на краля, започнаха да преминават от ръка на ръка. На часа всички познавачи и профани започнаха да издават възклицания на възхищение и да обсипват краля с поздравления. Действително възторгът беше обясним: едните се възхищаваха от брилянтите, а другите от камеите.

Дамите изразяваха явно нетърпение, виждайки че съкровището е завладяно от кавалерите.

– Господа, господа – каза кралят, от когото нищо не оставаше скрито, – наистина може да се помисли, че вие носите гривни като сабиняните. Време е да ги предадете на дамите, които, както ми се струва, повече от вас разбират от такива неща.

Тези думи се сториха на принцесата като начало на изпълнението

на решението, взето от краля. Нейната щастлива увереност се подкрепяше от погледите на кралицата майка.

Придворният, който държеше гривните в момента и на когото кралят направи забележка, побърза да ги предаде на кралица Мария-Терезия, която, знаейки, че те не са предназначени за нея, едва ги погледна и ги предаде на принцесата. Тя, и особено принцът, ги разглеждаха дълго с жадни очи. След което Хенриета предаде скъпоценностите на другите дами, произнасяйки само една дума, но с такъв израз, сякаш гривните ѝ се бяха паднали:

– Великолепни!

Дамите, получили гривните от ръцете на принцесата, се полюбуваха и ги предадоха нататък.

В същото време кралят спокойно разговаряше с Дьо Гиш и с Фуше. По-точно, не разговаряше, а слушаше. Привикнал с всички превратности на думите, като всички хора, обладаващи неоспорима власт, той взимаше от отправените към него изрази само онези думи, които заслужаваха отговор.

Що се отнася до вниманието му, то беше насочено към съвсем друго място: движеше се заедно с погледа му.

Госпожица Дьо Тоне-Шарант беше последна в списъка на дамите, участващи в лотарията. Затова тя стоеше в края на редицата, а след нея оставаха само Монтале и Ла Валиер.

Когато гривните стигнаха до тези две придворни дами, сякаш никой не им обърна внимание. Сякаш скромните ръце, които ги държаха в момента, бяха лишили скъпоценностите от всякакво значение.

Монтале дълго съзерцава гривните, треперейки от радост, завист и лакомия. Без колебание тя би предпочела брилянтите пред камейте, а стойността пред красотата. Затова с голяма неохота ги предаде на своята съседка. Ла Валиер ги погледна почти равнодушно.

– Какви разкошни, какви великолепни гривни! – възкликна Монтале. – Защо не им се възхищаваш, Луиза? Наистина, ти не си жена!

– Аз съм възхитена – отвърна тъжно Ла Валиер. – Но защо да желая нещо, което не може да ти принадлежи?

Кралят леко се беше наклонил напред и внимателно слушаше думите на Луиза. Едва беше затихнал гласът ѝ, когато, сияещ, той стана и преминавайки през цялата зала, се приближи до нея:

– Грешите, госпожице, вие сте жена, а всяка жена има право на скъпоценности!

– О, господарю! – възкликна Ла Валиер. – Значи ваше величество

не желае да повярва в моята скромност!

– Аз вярвам, че вие притежавате всички добродетели, в това число и искреност, затова ви моля откровено да кажете мнението си за тези гривни.

– Те са толкова прекрасни, господарю, че могат да бъдат поднесени само на кралицата.

– Аз съм във възторг от вашите думи, госпожице. Гривните са ваши и кралят ви моли да ги приемете!

Ла Валиер почти с уплаха се опита да върне кальфа на краля, но той меко отстрани треперещата ѝ ръка.

Всички замряха от учудване, възцари се глуха тишина. Единствено кралиците, които не бяха чули разговора, не можеха да разберат какво става.

Принцесата повика при себе си Дьо Тоне-Шарант.

– Боже мой, каква щастливка е Ла Валиер! – възкликна Атенаис. – Кралят току-що ѝ подари гривните!

Принцесата прехапа устни до кръв. Младата кралица погледна първо към нея, после към Ла Валиер, след което се изсмя гръмко. Ана Австрийска седеше неподвижно, погълната от зародилите се в нея подозрения, като страдаше непоносимо от болката в гърдите.

Дьо Гиш, виждайки бледността на принцесата и разбирайки причината за това, побърза да излезе. Маликорн се възползва от общата сума-тоха, приближи се до Монтале и прошепна:

– Ора, до теб е нашето щастие и нашето бъдеще.

– Да! – отвърна Монтале.

После нежно целуна Ла Валиер. А в същото време, ако можеше, би я удушила с най-голямо удоволствие.

ТОМ II

Глава първа
МАЛАГА

По време на дългата и жестока борба на страстите, разиграла се под покрива на кралския дворец, един от нашите герои се намираще в забравата и затова се чувстваше много нещастен.

Действително, Д'Артанян, когото трябва да назовем по име, за да си спомним за неговото съществуване, нямаше нищо общо с това блестящо и лекомислено общество. След като прекара с краля два дни във Фонтенбло, гледайки пасторалните и героико-комичните маскаради на своя повелител, мускетарят почувства, че те не могат да запълнят съществуването му.

Той беше заобиколен от хора, които всяка минута му задаваха един и същ въпрос: „Как, според вас, ми стои този костюм, господин Д'Артанян?“ На което той отговаряше: „Според мен вие сте облечен като най-красивата маймуна на Сенлоранския панаир.“

Това беше типичният комплимент на Д'Артанян и волю-неволю тези, които се интересуваха, трябваше да се задоволят с него.

Когато го питаха: „Как ще се облечете тази вечер, господин Д'Артанян?“ – той обикновено отговаряше: „Обратно, аз ще се събличам.“

Всички се смееха на тези думи, дори дамите.

Прекарал по-този начин два дни, мускетарят видя, че нищо съществено не се случва и че кралят напълно е забравил или си дава вид, че е забравил Париж, Сен-Манде и Бел-Ил, че господин Колбер мисли само за илюминации и фойерверки, а дамите поне още един месец ще правят мили очи и ще отговарят на нежни погледи. Д'Артанян реши да помоли краля за отпуск по семейни причини.

– Вие искате да ме напуснете, господин Д'Артанян? Людовик XIV не можеше да допусне, че някой, който е имал щастието да зърне лицето му, би могъл да го напусне.

– Господарю – каза Д'Артанян, – тръгвам, защото не съм ви нужен. Ако можех да ви окуражавам по време на танците, тогава щеше да е друго.

– Но, драги Д'Артанян, кавалерите нямат нужда от окуражаване по

време на танците.

– Извинете – поклони се мускетарят и продължи все така иронично, – не знаех това.

– Значи не сте видели как танцувам?

– Видях, но мисля, че аз не съм ви нужен. Освен това, ако се наложи, знаете къде да ме намерите.

– Добре – съгласи се кралят.

След като вече знаем, че Д'Артанян получи отпуск, ние няма да го търсим във Фонтенбло, това би било просто безполезно и с разрешение на читателя ще отидем право на улица Ломбард в магазинчето „Златният напръстник“ при нашия почтен приятел Планше.

Часът бе осем вечерта. Беше горещо и задушно. В стаята на приземния етаж беше отворено едно-единствено прозорче. Ноздрите на мускетаря бяха погъделичкани от миризма на подправки, примесена с по-малко екзотичния аромат на оборски тор, проникващ от улицата.

Д'Артанян се настани в голямото кресло с крака върху табуретка, така че тялото му образуваше тъп ъгъл. Погледът му, обикновено проницателен и остър, сега беше застинал. Той тъпо гледаше късчето небе през прозореца. Това късче небе беше толкова малко, че би стигнало само за кръпка на някой чувал с боб, с който беше затрупано магазинчето.

Вкамененият в тази поза Д'Артанян не приличаше вече на войник, а на буржоа, почиващ си между обедата и вечерята и от вечеря до лягане. Мозъкът му беше спрял да работи, така че в него нямаше място за никакви мисли. Материята беше завладяла духа и бдително пазеше някоя добра идея да не се промъкне в главата на мускетаря.

Вече беше настъпила вечерта и в магазинчето се палеха свещите. Прозорците на горните етажи се затваряха, а отвън се долавяха стъпките на стражата.

Д'Артанян не чуваше нищо и унесено гледаше към късчето небе. На две крачки от него върху един чувал лежеше Планше, подпрял брадата си с юмрук. Той гледаше мускетаря, който спеше или мечтаеше с отворени очи. Наблюденията на Планше продължаваха вече от доста време.

След продължителен размисъл Планше реши, че е най-добре да слезе от чувала, което и направи, мърморейки едновременно с това: „Тъпак!“ (С този епитет той възнагради себе си.)

Но Д'Артанян, който през живота си беше чул какво ли не, въобще не реагира на думите на Планше. Все пак на бившия слуга се стори, че при думата „тъпак“ по лицето на бившия му господар пробягна

одобрителна усмивка.

Планше стана по-смел:

– Спите ли, господин Д'Артанян?

– Не, Планше. Аз дори не спя – отвърна мускетарят.

– Думата дори ме хвърля в отчаяние.

– Защо? Това е съвсем обикновена дума.

– Господин Д'Артанян, вече мина седмица, откак пристигнахте от Фонтенбло. Вече седмица не командвате вашия отряд и не провеждате учения. Липсва ви грохота на мускетите и барабания трясък. Аз съм носил мускет и ви разбирам.

– Уверявам те, че въобще не скучая.

– В такъв случай защо лежите като умрял?

– Драги ми Планше, когато аз участвах, когато ти участваше, когато всички участвахме в обсадата на Ла-Рошел, в нашия лагер имаше един арабин, изкусен стрелец. Беше умно момче, макар и с маслинов цвят на кожата. Този арабин, като хапнеше или поработеше, лягаше точно като мен сега и пушеше някакви вълшебни листа с луличка. Ако някой минаващ наблизко офицер го упрекнеше, че вечно дреме, арабинът отвръщаше: „По-добре да седиш, отколкото да стоиш, по-добре да лежиш, отколкото да седиш, по-добре да умреш, отколкото да лежиш.“

– Тоя арабин е бил мрачен по цвят на кожата и по мисли. Всъщност аз си го спомням. Той май с голямо удоволствие сечеше главите на протестантите.

– Вярно. А понякога ги балсамираше, ако си струваше труда.

– Господин Д'Артанян, вие слабеете.

– О-о-о! – извика Д'Артанян, удряйки се по гърдите, които закънтяха като празна броня. – Това е невъзможно.

– Уверявам ви, че сте тъжен и затова слабеете пред очите ми... Малага!... Ако продължава така, ще взема рапирата и ще пробода господин Дербле.

– Какво? – възкликна Д'Артанян, подскачайки в креслото. – Как можеш да произнесеш такива кощунствени думи! Как би могъл да вдигнеш оръжие срещу господин Дербле, твоя предишен господар, мой приятел, духовно лице и мускетар, станал епископ?

– Бих вдигнал оръжие срещу собствения си баща, когато ви виждам в такова състояние.

– Но господин Дербле е благородник.

– Все ми е едно, ако ще три пъти да е благородник. Заради него са ви завладели черни мисли, а от тях се слабее. Малага! Не искам

господин Д'Артанян да отслабне в собствения ми дом.

– Черни мисли заради господин Дербле? Я ми обясни по-подробно.

– Вече три нощи ви мъчи кошмар. И на сън казвате: „Арамис, коварният Арамис!“

– Казвал съм това? – разтревожи се Д'Артанян.

– Казахте го, честна дума! И вече три дни, като се върна в къщи, ме питате: „Видя ли господин Дербле?“ Или: „Няма ли за мен писмо от Дербле?“

– Какво чудно има, че се интересувам от мой стар приятел?

– Това, разбира се, е напълно естествено, но не в такава степен, че човек да намалява теглото си.

– Планше, аз ще надобелея, обещавам ти.

– Добре, господарю, приемам вашето обещание, тъй като знам, че вашата дума е свещена.

– Обясни ми едно нещо. Каква е тази странна ругатня?

– За „малагата“ ли става дума?

– Да.

– Откак станах бакалин, винаги така ругая.

– Но това е името на сорт грозде!

– Ругая така, когато съм бесен. Щом кажа „малага“, значи вече не се владеея.

– Но преди това не съм чувал нищо подобно от теб.

– Вярно е. Научиха ме – и Планше подмигна хитро.

– Кажы, какво правиш, за да не скучаеш?

– Забелязали ли сте, че от време на време заминавам?

– Драги Планше, когато хората се виждат всеки ден и единият заминае някъде, то това е твърде забележимо за другия. Нима ти не чувстваш моето отсъствие, когато заминавам от Париж по работа?

– Естествено. Тогава съм като тяло без душа.

– Значи по този въпрос няма разногласия. Продължавай!

– Обърнали ли сте внимание на датите на моите заминавания?

– На петнадесети и тридесети всеки месец.

– Колко дни отсъствам?

– По два – три, понякога по четири дни.

– Какво правя в това време според вас?

– Събираш пари.

– Като се върна, каква ми е физиономията?

– Много доволен.

– Значи сте забелязали, че съм много доволен. И на какво

приписвате това задоволство?

– На това, че търговията ти върви добре. Че изгодно си закупил ориз, сливи, захар, сушени круши и подправки. Ти винаги си имал твърде неспокоен характер, Планше, затова аз никак не се учудих, когато разбрах, че си се захванал с търговия с бакалски стоки. Това е най-приятната търговия и като се занимаваш с нея, ти имаш работа с най-ароматните плодове на земята.

– Добре казано, господине! Но вие грешите!

– Нима?

– Да. Вие мислите, че всеки две седмици заминавам за пари или за покупки. Бог да ви е на помощ, господарю, как можете да мислите подобно нещо!

Планше така се разсмя, че Д'Артанян започна да се съмнява в собствената си проницателност.

– Признавам си – усмихна се мускетарят, – че ти се оказваш по-хитър, отколкото те мислех.

– Това е самата истина.

– Как така истина?

– Вие сте гениален човек, ей Богу! Когато се касае до войни, неочаквани решения, тактика и ловки удари... кралете са нищо в сравнение с вас! Но когато става въпрос за душевни и телесни радости, за сладостта на живота, ако мога така да кажа, господарю, гениалните хора не стават за нищо! Те са палачи на самите себе си.

– Ей Богу, Планше – каза Д'Артанян, изгарящ от любопитство, – ти страшно ме заинтригува.

– Ще ви заведа на едно място, там ще ви бъде много весело.

– Прекрасно.

– Това е мястото, от което сте избягали поради скуката.

– Фонтенбло?!

– Именно.

– Слушай, престъпнико, да не би да имаш там имот?

– Една къщичка. Там е много красиво.

С тези думи той стана от чувала с царевица и започна да се протяга като пукаше с всички кокалчета на пръстите на ръцете си.

– Планше, Планше! – възкликна Д'Артанян. – Явно с тебе не сме изляли торбата със сол!

– Защо говорите така, господарю?

– Излиза, че не съм те познавал достатъчно, и сега окончателно се връщам на мисълта, която веднъж ми дойде на ум в Булон, когато ти

едва не задуши нещастния Любен, лакея на господин Дьо Вард. Твоята изобретателност е неизчерпаема.

Планше самодоволно се засмя, пожела лека нощ на мускетаря и тръгна към стаята зад бакалницата, която му служеше за спалня.

Д'Артанян отново седна в предишната си поза и лицето му, прояснило се за миг, стана отново замислено. „Да, работата е в това: първо, да узная какво иска Безмо от Арамис; второ, да узная защо няма известия от Арамис; трето, да узная къде е Портос. Тук се крие някаква тайна. Щом приятелите не ми съобщават нищо, ще се обърнем за помощ към нашия беден ум. Ще направим всичко възможно, дявол го взел, или «малага», както казва Планше.“

Глава втора ПИСМОТО НА ГОСПОДИН ДЪО БЕЗМО

За да изпълни взетото решение, Д'Артанян се отправи на следващата сутрин към господин Дьо Безмо. Този ден в Бастилията се правеше генерално чистене. Топовете се измиваха и почистваха, стълбите се изстъргваха, дори тъмничарите лъскаха ключовете си. Само войниците от гарнизона се разхождаха из дворовете, под предлог че са достатъчно чисти.

Комендантът го прие с изискана вежливост, но беше толкова сдържан, че въпреки всичките си усилия Д'Артанян не можа да изкопчи нищо от него. Колкото по-сдържан беше комендантът, толкова по-подозрителен ставате мускетарят. Дори му се струваше, че Безмо се държи така, защото е получил някакво указание. В Пале-Роял Безмо беше съвсем различен. Там той не беше този хладен и въздържан човек, какъвто се показваше в Бастилията сега.

Когато Д'Артанян подхвана разговор за паричните затруднения, поради които комендантът бе потърсил помощ от Арамис, и за неговата разговорливост онази вечер, Безмо се скри зад разпореждания, които трябвало да даде веднага, и Д'Артанян трябваше да го чака толкова дълго, че започна смъртно да скучае и си тръгна, без да го дочака.

Когато у Д'Артанян се зараждате някакво подозрение, умът му започваше усилено да работи. Както котката сред четирикраките, така и Д'Артанян сред хората беше олицетворение на тревога и нетърпение. Разтревожената котка може да остане на едно място, колкото пращинката, когато я духне вятър. Когато тя дебне мишка обаче, замира

неподвижно на едно място и нито гладът, нито жаждата могат да я накарат да напусне поста си.

Изгарящ от нетърпение, Д'Артанян изведнъж отхвърли това чувство като твърде тежко наметало. Той дойде до извода, че от него крият точно това, което трябва да научи. Развивайки по-нататък мислата си, мускетарят реши, че Безмо непременно ще съобщи на Арамис за посещението му, ако действително е получил някакви разпореждания от него. Така и стана.

Безмо още не се беше върнал от затвора, когато Д'Артанян се скри в засада до улица Пти-Мюси, откъдето се виждате всеки излизаш от Бастилията. Прекарвайки около час на сянка под навеса на странноприемницата „Златната бразда“, той видя най-после, че от Бастилията излиза войник. Беше човекът, когото чакаше. Всеки пазач от Бастилията имаше своите свободни дни, дори часове, затова на никого не се позволяват да живее в крепостта и да води там жена си. Те можеха да излизат, без да привличат любопитни погледи. Но войниците стояха на пост по едно денонощие и им беше забранено да излизат през това време. Д'Артанян знаеше това. Те можеха да излизат в униформа само със специална заповед или някакво спешно поръчение.

И така, от Бастилията излезе войник и тръгна бавно, бавно, с вид на щастлив смъртен, който, вместо да попадне в караула или бастиона, неочаквано е получил свобода и възможност да се поразходи, при което тези две удоволствия се съчетаваха със служебна задача. Войникът тръгна към предградието Сент-Антоан, като се наслаждаваше на въздуха и слънцето и хвърляше по едно око към минаващите жени.

Д'Артанян го проследи от разстояние. Неговите намерения още не се бяха оформили в главата му. „Преди всичко трябва да видя лицето на този глупак. После ще съдя за характера му“ – помисли мускетарят. Ускори крачка и задмина войника. Той не само разгледа лицето му, но установи, че носът на войника е подозрително червен.

„Малкият обича да посърбва“ – реши той. Едновременно с червения нос установи, че зад колана на момчето е затъкнат бял лист. „Отлично, значи носи писмо! Сигурно е горд, че него са избрали, и няма да продаде посланието в никакъв случай“ – продължаваше да разсъждава мускетарят.

Докато Д'Артанян мислеше над това обстоятелство, войникът продължи да крачи по посока на предградието Сент-Антоан. „Той, естествено, се насочва към Сен-Манде – каза си мускетарят – и аз няма да узная какво има в това писмо!...“ В момента идеите му се бяха изчерпали.

„Ако бях в униформа – каза си Д'Артанян, – щях да наредя да държат този юначага заедно с писмото. Първият срещнат патрул щеше да ми помогне. Но, дявол да го вземе, нима трябва да съобщавам името си заради подобен подвиг? Да го напия? Но тогава той ще заподозре нещо, а току виж и аз съм се напил... Ах, дявол да го вземе, колко безмозъчен съм станал! Да нападна нещастника, да го обезоръжа и да го убия заради писмото? Това може да се направи, ако писмото е от кралицата до лорда или от кардинала до кралицата. Но, Боже мой, заради жалките интриги на господата Арамис и Фуке против господин Колбер да погубя човешки живот! Не, тази идея не струва дори десет су!“

Докато философстваше по този начин, гризейки нокти и хапейки мустаци, той изведнъж видя малка група полицаи, водени от комисар. Бяха подкарали човек с красива външност, който се дърпаше с последни сили. Полицаяте бяха скъсали дрехите му и ето че започнаха да го влачат. Арестуваният викаше, че с него трябвало да се държат вежливо, тъй като бил благородник. Виждайки нашия войник, бедният човек извика:

– Ей, войнико, помогни ми!

Войникът приближи до арестувания, а около малката група започна да се събира тълпа. В тази минута на Д'Артанян му дойде идея. Това беше първата добра мисъл, както читателят ще се убеди по-нататък.

Благородникът започна да разказва на войника, че го били арестували в една къща като най-обикновен крадец, докато всъщност той бил любовник на дамата. Куриерът започна да му изразява съчувствие и да му дава съвети с цялата сериозност, с която френският войник се притича на помощ, когато става дума за любовна история. Д'Артанян се промъкна до войника, притиснат от тълпата, и ловко измъкна писмото от пояса му. Тъй като в този момент благородникът с разкъсаните дрехи дърпаше войника към себе си, а комисарят от своя страна дърпаше благородника обратно, Д'Артанян грабна писмото без всякакви затруднения. Той се отстригна на около десетина крачки зад ъгъла и прочете адреса:

„До господин Дьо Балон, при господин Фуке в Сен-Манде.“

– Отлично! – каза Д'Артанян.

Като се стараше да не разкъса плика, той го отвори и извади съгнатия на четири лист, върху който бяха написани следните думи:

„Драги Дьо Балон, благоволете да предадете на господин Дербле, че той идва в Бастилията и разпитва.

Ваш предан Дьо Безмо“

– Сега всичко е ясно – възкликна Д'Артанян. – Портос е заедно с

тях.

След като узна каквото му беше нужно, мускетарят си помисли: „Дявол да го вземе! Бедният войник ще отнесе наказанието от Безмо заради мен, ако се върне без писмото... Какво ще стане с него? Всъщност това писмо съвсем не ми е нужно. Когато изядеш яйцето, защо е нужно да пазиш черупките?“

Д'Артанян видя, че комисарят и полицаите успяха да убедят войника да не се намесва и поведоха арестувания нататък. Пратеникът па Безмо все още беше заобиколен от хората. Д'Артанян се вмъкна в центъра на тълпата, незабелязано пусна писмото и бързо се отдалечи. Най-после войникът отново тръгна по посока на Сен-Манде, продължавайки да си мисли за благородника, който го бе помолил за застъпничество. Изведнъж той си спомни за писмото, погледна колана си и видя, че там няма нищо. Неговият отчаян вид достави голямо удоволствие на Д'Артанян.

Бедният човек започна ужасено да се озърта, докато най-после, на около двадесет крачки от себе си, забеляза белеещия се плик. Устреми се към него като сокол към плячка. Наистина, пликът се беше позацапал и посмачкал, но все пак бе налице.

Д'Артанян забеляза, че счупеният печат разтревожи войника. В края на краищата той се утеши и отново пхна писмото в пояса си. „Върви – мислено го съветваше Д'Артанян, – сега имам достатъчно време, можеш да ме изпревариш. Значи Арамис не е в Париж, щом Безмо пише до Портос. Милият Портос, колко приятно е да се срещне човек с него... и да побеседва“ – завърши своите размишления гасконецът. Влизайки в крачка с войника, мускетарят реши да се яви при господин Фуке четвърт час след него.

Глава трета

ЧИТАТЕЛЯТ С УДОВОЛСТВИЕ ВИЖДА, ЧЕ СИЛАТА НА ПОРТОС НЕ Е НАМАЛЯЛА

Д'Артанян както обикновено направи своите изчисления и установи, че часът се равнява на шестдесет минути, а минутата на шестдесет секунди. Благодарение на това съвсем точно изчисление той се появи пред вратите на суперинтенданта в момента, когато войникът излизаше от там с празни ръце. Портиерът полуотвори вратата пред него. Д'Артанян много искаше да влезе, без да докладват за него, но се наложи да

каже името си. Според мускетаря това трябваше да премахне всички пречки, но портиерът се колебаеше. Д'Артанян разбра, че слугата има строга заповед. Затова реши да излъже, което не беше трудно, особено когато виждаше в лъжата държавна полза или собствена изгода. Затова той добави, че е изпратил войника, който току-що е донесъл писмото до Дьо Валон и че в това писмо се съобщава за неговото пристигане. Чак след тези думи вратите се разтвориха и Д'Артанян влезе.

Някакъв лакей искаше да го съпроводи, но Д'Артанян заяви, че не е нужно, тъй като прекрасно знае къде се намира Дьо Валон. На толкова осведомен човек просто нямаше какво да се възрази. Д'Артанян получи пълна свобода на действие. Приемни, салони, градини, всичко беше огледано внимателно от мускетаря. Почти четвърт час той броди из този почти кралски дворец, където всяка вещ беше произведение на изкуството и имаше толкова слуги, колкото врати и колони.

„Положително – каза си той – тези стаи нямат чет... Може би Портос се е върнал в Пиерфон, без да излиза от дома на господин Фуке?“

Накрая Д'Артанян стигна до далечната част на двореца, която беше опасана от каменна ограда, обвита с декоративни растения с пищни цветове. На равни разстояния една от друга върху оградата се издигаха статуи. Весталките, загърнати в пеплуми, сякаш стояха на стража, устремили към двореца срамежлив поглед. Хермес беше сложил палец на устните си. Ирида бе разперила криле. Нощта със сноп от макове се извисяваше над градините и постройките, които се белееха на фона на черните кипариси, устремили връх към небето. Около кипарисите растяха рози, които се захващаха със своите цъфтящи клончета за всяко дърво и обсипваха статуите с дъжд от благоуханни цветчета.

Тази вълшебна красота настрои мускетаря поетично. Мисълта, че Портос живее в такъв рай, го издигаше в неговите очи. Д'Артанян видя някаква врата и натисна дръжката. Тя се отвори.

Озова се в кръгъл павилион, където не се чуваше нищо освен ромоленето на фонтана и пеенето на птиците. Мускетарят беше посрещнат от лакей.

– Тук ли живее господин Дьо Валон? – с решителен тон попита Д'Артанян.

– Да, господине – отвърна лакеят.

– Доложете му, че го чака кавалерът Д'Артанян, капитан на мускетарите на негово величество.

Д'Артанян беше въведен в салона. Не се наложи дълго да чака. Скоро подът на съседната зала затрепери под добре познатите стъпки,

вратата се разтвори и Портос с известно смущение се хвърли в обятията на приятеля си.

– Вие сте тук? – възкликна той.

– А вие? – отвърна Д'Артанян. – Ах, хитрец такъв!

– Да – със смутена усмивка каза Портос, – изглежда, ви учудва това, че ме намирате при господин Фуке.

– Ни най-малко! Защо да не бъдете приятел на господин Фуке? Господин Фуке има много приятели, особено сред умните хора.

От скромност Портос не прибави този комплимент към своята сметка.

– Освен това – добави той – вие ме видяхте, когато бях в Бел-Ил.

– Още една причина да ви считам за приятел на господин Фуке.

– Аз просто съм негов познат – с известно объркване каза Портос.

– Приятелю мой, вие сте виновен пред мен!

– С какво?

– Как с какво? Работите над строежа на укрепленията в Бел-Ил, а нито дума не казвате за това.

Портос се изчерви.

– Нещо повече – продължи Д'Артанян, – срещате ме там, знаете, че съм на служба при краля, а не се досещате, че кралят жадува да узнае що за изключителен човек ръководи укрепленията, за които му разказват чудеса. Не се досещате, че той ме е изпратил да събера сведения за този човек.

– Значи кралят ви е изпратил да съберете сведения?

– Разбира се! Но да не говорим за това.

– Дявол да го вземе! – извика Портос. – Напротив, трябва да поговорим! Значи кралят е знаел, че Бел-Ил се укрепва?

– Разбира се! На краля всичко му е известно.

– Но не му е било известно кой строи укрепленията?

– Не, не му е било известно, но съдейки по разказите, той е подозирал, че те се строят от някакъв изключителен специалист във военното дело.

– Дявол да го вземе! Ако знаех това!...

– Нямахте да избягате от Ван? Нали?

– Не. Какво си помислихте, когато не ме намерихте там?

– Започнах да размишлявам, драги мой.

– Ето какво било... И докъде доведоха вашите размишления?

– Досетих се за всичко, което става.

– За всичко?

– Да.

– За какво се досетихте? Нека чуем – каза Портос, настанявайки се по-удобно на креслото.

– Преди всичко за това, че вие укрепвате Бел-Ил.

– Това не е толкова трудно! Вие ме видяхте, когато работех.

– Почакайте, досетих се и за още нещо. Досетих се, че вие укрепвате Бел-Ил по заповед на господин Фуке.

– Съвършено вярно.

– Разбрах, че господин Фуке иска да държи това строителство в най-строга тайна.

– Действително, доколкото ми е известно, той имаше такова намерение – съгласи се Портос.

– Да, но знаете ли защо е искал да запази всичко в тайна?

– Просто никой да не узнае за тези укрепления, дявол го взел!

– Мислел е да окаже по този начин внимание на краля. Чух как господин Фуке сам говореше за това на краля.

– Какво е говорил?

– Че е решил да укрепи Бел-Ил и да му го поднесе като подарък.

– Значи вие сте чули как господин Фуке казва всичко това на краля?

– Предавам точните му думи. Той дори добави: „Бел-Ил е укрепен от един мой приятел, прекрасен инженер, и аз ще помоля заради всичко това да го представя на ваше величество.“

„Името му?“ – попита кралят. „Барон Дьо Валон“ – отвърна господин Фуке. „Добре – отвърна кралят, – вие ще ми го представите.“

– Кралят е казал това?

– Имате думата на Д'Артанян!

– Но защо в такъв случай досега не са ме представили? – учуди се Портос.

– Нима не са ви казвали за това представяне?

– Казвали са ми, но аз все още го чакам.

– Не се безпокойте, ще ви представят. Д'Артанян реши да смени темата на разговора.

– Както виждам, вие живеете усамотено, скъпи приятелю – забеляза той.

– Аз винаги съм обичал самотата. Оказва се, че съм меланхолик – въздъхна Портос.

– Странно! – каза Д'Артанян. – Не съм забелязвал това преди.

– То е, откакто започнах да се занимавам с науки – със загрижен

вид отвърна Портос.

– Надявам се, че умственият труд не е навредил на телесното ви здраве?

– О, ни най-малко.

– Силата ви не е ли намаляла?

– Ни най-малко, приятелю, ни най-малко!

– А на мен ми казаха, че в първите дни след вашето пристигане...

– Не съм бил способен да се помръдна, нали?

– Как! – усмихна се Д'Артанян. – Защо не сте могли да се помръднете?

Портос усети, че изгърси глупост, и поиска да се поправи:

– Пристигнах от Бел-Ил с лоши коне и това ме умори.

– Сега не се учудвам, че видях по пътя седем или осем паднали коня, когато пътувах след вас.

– Виждате ли, аз съм доста тежък.

– Значи вие сте били напълно изтощен?

– Мазнината ми се стопи и се разболях.

– Бедният Портос... А как се отнесе Арамис към вас?

– Отлично... Той поръча на личния лекар на господин Фуке да се грижи за мен. Но представете си, само след няколко дни започнах да се задушавам.

– Как така?

– Стаята се оказа много малка, а аз съм поглъщал прекалено много въздух. Тогава ме преместиха в друга.

– И там вече дишахте свободно?

– Там ми стана много по-добре, но лошото беше, че нямаше какво да правя. Докторът ме уверяваше, че не трябва да се движа. Аз обаче се чувствах по-силен от всякога. Тогава стана един неприятен случай.

– Какъв случай?

– Представете си, скъпи приятелю, аз се разбунтувах срещу предписанията на лекаря и реших да изляза, независимо дали това ще му хареса или не. Наредих на лакея да ми донесе дрехите...

– Значи сте били съблечен, мой бедни Портос?

– Не може да се каже, че съм бил съвсем съблечен, защото имах великолепен халат. Лакеят се подчини и аз си сложих дрехите, които ми бяха станали твърде широки. Но се случи нещо странно: краката ми, напротив, се бяха разширили.

– Да, разбирам.

– Ботушите ми бяха станали тесни.

– Значи краката ви са отекли?

– Отгатнахте.

– Естествено! Това ли наричате неприятен случай?

– Именно. Но аз не разсъждавах като вас. Казах си: „Ако на моите крака десет пъти са нахлузвани ботуши, то няма никакви причини да не ги нахлузя единадесети път.“

– Позволете ми да забележа сега, мили Портос, че вие не сте разсъждавали нелогично.

– С една дума, аз седнах до една стеничка и се опитах да си обуя десния ботуш, дърпах го с ръце и го подпирах с другия крак, като правех някакви невероятни усилия. Изведнъж двете уши на ботуша останаха в ръцете ми, а кракът ми се устреми напред като снаряд от катапулт.

– От катапулт! Колко сте силен по фортификациите, драги Портос.

– И така, кракът ми се устреми напред, срещна по пътя си някаква преграда и я проби. Приятелю мой, стори ми се, че съм като Самсон, който разрушил храма. Ако знаете какво стана! На пода се изсипаха картини, статуи, саксии, килими и завеси! Наистина невероятно! Без да смятаме това, че от другата страна на тази преграда стоеше етажерка с порцелан.

– Съборихте ли я?

– Да. Тя отлетя в другия край на стаята – Портос се засмя гръмогласно.

– Разбих порцелан – продължи той с пресекващ от смеха глас – за повече от три хиляди ливри, хахаха!... Без да смятаме полилея, който падна право на главата ми и се разлетя на хиляди парчета, ха – ха – ха...

– На главата? – учуди се Д'Артанян, хващайки се за главата.

– Право върху нея.

– И ви проби черепа?

– Не, нали ви казах, че полилеят се счупи на хиляди парчета, защото беше стъклен, от венецианско стъкло. Уникална рядкост, тежаща двеста фунта.

– И ви падна на главата?

– Да... гла... ва... та... Представете си едно позлатено кристално кълбо с инкрустации, отдолу с фунии, от които излиза пламък, когато запалят свещите.

– Но нали все пак не е бил запален?

– За мое щастие, иначе щях да изгоря.

– И се отървахте само с това, че ви попритисна?

– Не.

– Как така не?

– Ами така, полилеят ми падна върху черепа. А, изглежда, в нашия род костта на темето е необикновено здрава и би издържал дори ако върху мен беше паднала парижката „Света Богородица“.

– Какво говорите?

– Да, да – продължи Портос, – та полилеят падна, кристалът се строши и аз паднах облян...

– В кръв? Бедният Портос!

– Не, в благовонно масло, което миришеше превъзходно, но много силно и главата ми се замая от този аромат. Случвало ли ви се е да изпитате нещо подобно, Д'Артанян?

– Случвало ми се е, когато съм мирисал момини сълзи. И така, бедни ми Портос, вие паднахте и бяхте замаян от някакъв аромат?

– Най-чудното от всичко беше, че лекарят се кълнеше, че никога в живота си не бил виждал подобно нещо.

– Но сигурно ви е изскочила цицина – прекъсна го Д'Артанян.

– Не една, а цели пет.

– Защо пет?

– Защото отдолу на полилея имаше пет необикновено остри украшения, те се забиха в косата ми, която, както виждате, е много гъста.

– За щастие.

– Само одраскаха кожата. Но обърнете внимание на нещо странно. Такова нещо може да се случи само на мен – вместо да станат дупки, ми изскочиха цицини. Лекарят не можа задоволително да обясни това явление.

– Тогава аз ще ви го обясня.

– Много ще ви бъда задължен – каза Портос, като мигаше, което при него беше знак на огромно мозъчно напрежение.

– Откакто вашият мозък започна да изучава науките и да се занимава с изчисления, той сериозно е увеличил обема си. По такъв начин вашата глава се е препълнила с наука.

– Така ли мислите?

– Уверен съм в това. Оттук следва изводът, че черепната ви кухня не само не дава възможност да проникне във вашата глава нищо външно, но тъй като е препълнена, използва всеки случаен отвор да изхвърли навън ненужното.

– А-аа! – доволно възкликна Портос, на когото това обяснение се видя по-разбираемо от обяснението на лекаря.

– Петте цицини, предизвикани от петте украшения на полилея, са

пет натрупвания на научни знания, измъкнали се навън под въздействието на външни обстоятелства.

– Действително! – зарадва се Портос. – Ето защо главата ме болеше повече отвън, отколкото отвътре. Ще ви призная даже, че слагайки шапката на главата си с енергично движение, както правим ние, военните, понякога изпитвам страшна болка, ако не си меря силата.

– Портос, аз ви вярвам.

– И ето, скъпи ми приятелю – продължи великанът, – господин Фуке разбра, че неговият дом не е достатъчно здраво построен за мен и реши да ми отдели друго помещение. Затова съм тук.

– Този парк е охраняван, нали? Парк за срещи, който е известен с тайнствените похождения на суперинтенданта.

– Не знам, не съм имал нито срещи, нито тайнствени приключения. Беше ми позволено да тренирам тук мускулите си и възползвайки се от това разрешение, аз измъквам дърветата с корен.

– Защо?

– За да си раздвижа ръцете и да се сдобия с птичи гнезда. Така е поудобно, отколкото да се катеря като маймуна.

– Вие имате овчарски склонности като Тирсис, драги ми Портос.

– Да, аз обичам птичите яйца много повече от кокошите. Не можете да си представите какво изискано блюдо е омлет от четиристотин или петстотин яйца от канарчета, скорци и дроздове.

– Как! От петстотин яйца! Но това е чудовищно!

– Но всички те се събират в една салатiera.

Д'Артанян пет минути се любува на Портос, сякаш го виждаше за първи път. Портос просто разцъфна под погледа на приятеля си. Така те прекараха няколко минути. Д'Артанян гледаше, а Портос блаженстваше. Явно беше, че мускетарят търси нова тема за разговор.

– Какво ще правите, Портос, когато ви Стане много скучно?

– О, аз няма да стоя тук дълго! Арамис чака да ми изчезне и последната цицина, за да ме представи на краля. Казват, че кралят не можел да търпи цицини.

– Значи Арамис е все още в Париж?

– Не.

– Къде е той?

– Във Фонтенбло.

– Сам ли е?

– Не, с господин Фуке.

– Много добре, но знаете ли...

- Не. Като ми кажете, тогава ще знам.
- Струва ми се, че Арамис ви забравя. Там се смеят, танцуват, пируват и прият вино от избите на господин Мазарини. Известно ли ви е, че във Фонтенбло всяка вечер се представя балет?
- Дявол да го вземе!
- Първо, той ви е лишил от свобода.
- Как така ме е лишил от свобода? Нима не съм свободен?
- Разбира се, че не!
- Искан ми се да го докажете.
- Няма нищо по-просто. Излизате ли на улицата?
- Никога.
- Яздите ли кон?
- Не.
- Пускат ли приятели при вас?
- Никога.
- Ами, драги, който никога не излиза на улицата, който никога не язди и който никога не се среща с приятели, той е лишен от свобода.
- За какво му е на Арамис да ме лишава от свобода?
- Нали Арамис състави плана за укрепленията на Бел-Ил? Портос се изчерви.
- Да, но той само това направи – начерта плановете.
- Драги Портос, работата е, че Арамис, който е начертал само плана, иска да го смятат за инженер, а вас, който сте построили камък по камък крепостните стени и бастиони, иска да понижи до ранга на обикновен строител.
- Строител – това значи каменар?
- Да, каменоделец.
- Който бърка варта ли?
- Именно.
- Общ работник?
- Точно така.
- О, милият Арамис мисли, че все още е на двадесет и пет!
- А отгоре на всичко, че вие сте на петдесет.
- Бих искал да го видя как работи!
- Да.
- Стар пръч, разяден от подаграта.
- Да.
- И с болни бърбеци.
- Да.

– Три зъба са му паднали.

– Четири.

– А вижте моите!

Разтваряйки дебелите си устни, Портос показа два реда зъби, наистина по-тъмни от снега, но чисти, твърди и здрави като слонова кост.

– Не можете да си представите, Портос – каза Д'Артанян, – какво внимание обръща кралят на зъбите. Виждайки вашите, аз взех решение. Ще ви представя на краля.

– Вие?

– А защо не? Да не мислите, че положението ми в двора е по-лошо от положението на Арамис?

– Съвсем не!

– Нали не смятате, че искам да си припиша някакви заслуги за укрепването на Бел-Ил?

– Разбира се, че не!

– Значи аз действам само във ваш интерес.

– Не се съмнявам в това.

– Ето какво тогава, аз съм близък приятел на краля, доказателството е, че когато той трябва да каже на някого нещо неприятно, аз взимам това задължение върху себе си.

– Но, мили приятелю, ако вие ме представите... Арамис ще се разсърди.

– На мен?

– Не, на мен.

– Но не е ли все едно кой ще ви представи: той или аз, след като трябва да бъдете представен?

– А какво ще каже господин Фуке, когато разбере, че съм заминал?

– Нима сте дали дума да не напускате мястото на вашето заточение?

– Не съвсем. Само обещах да не излизам от тук без предупреждение.

– После ще поговорим за това. Имате ли тук някакво задължение?

– Аз ли? Нищо сериозно.

– Освен ако не сте посредник на Арамис по някаква важна работа.

– Давам ви дума, че не.

– Нали разбирате, че аз казвам това само от съчувствие към вас. Да предположим, че имате задължение да изпращате на Арамис писма, документи...

- Писма – да! Изпращам му някои писма.
- Къде?
- Във Фонтенбло.
- Сега имате ли такива писма?
- Но...
- Оставете ме да се доизкажа. Имате ли такива писма?
- Току-що получих едно.
- Интересно ли е?
- Сигурно.
- Значи не ги четете?
- Аз не съм любопитен.

Портос извади от джоба си писмото, донесено от войника, чието съдържание не знаеше, за разлика от Д'Артанян.

– Знаете ли какво трябва да направите? – попита Д'Артанян. – Трябва сам да го занесете във Фонтенбло. А тъй като кралят е във Фонтенбло...

- То вие ще се възползвате от случая...
- Аз ще се възползвам от случая, и ще ви представя на краля.
- Дявол да ви вземе, Д'Артанян, колко сте изобретателен!
- И така, вместо да изпращате на вашия приятел повече или по-малко вярна информация, ние сами ще му отнесем писмото.
- Толкова просто е, а на мен дори наум не ми дойде.
- Ето защо, драги Портос, трябва да тръгнем незабавно.
- Наистина – съгласи се Портос, – колкото по-скоро отидем, толкова по-малко ще закъсне писмото.
- Портос, вие разсъждавате като Аристотел и логиката винаги идва на помощ на вашето въображение.

– Мислите ли?

– Това е следствие от сериозните занимания – отвърна Д'Артанян. – Да вървим!

- А какво ще стане с моето обещание към господин Фуке?
- Кое обещание?
- Да не напускам Сен-Манде, без да го предупредя.
- Ах, мой мили Портос – усмихна се Д'Артанян, – какво дете сте! Нали отивате във Фонтенбло?

– Да.

– И ще видите там господин Фуке?

– Да.

– В такъв случай ще се приближите до него и ще кажете:

„Господин Фуке, имам чест да ви предупредя, че аз току-що напуснах Сен-Манде.“

– И така – произнесе със същата тържественост Портос, – след като ме види във Фонтенбло при краля, господин Фуке няма да посмее да каже, че аз лъжа.

– Драги ми Портос, тъкмо се канех да ви кажа същото, но вие ме изпреварихте. О, какъв щастливец сте вие, времето е пощадило вашия ум!

– Да, не се оплаквам.

– Значи идвате с мен.

– Ще наредя да оседляят конете.

– Нима тук имате коне?

– Цели пет.

– Които сте докарали от Пиерфон?

– Не, подарени са ми от господин Фуке.

– Драги Портос, за двама ни не са нужни пет коня. Аз също имам три коня в Париж. Ще станат осем. Това е твърде много.

– Нямахте да са много, ако тук бяха моите хора, но уви!

– Съжалявате ли за това?

– Съжалявам за Мускетон. Той ми липсва.

– Вие имате много чувствително сърце – каза Д'Артанян, – но знаете ли, оставете конете тук, както сте оставили Мушкетон там.

– Но защо?

– Защото после може би ще се окаже по-добре господин Фуке нищо да не ви е подарявал.

– Не ви разбирам.

– Няма защо да разбирате. После ще ви обясня, Портос.

– Хващам се на бас, че тук се крие някаква политика.

– Много тънка политика.

При думата политика Портос наведе глава. След като помисли малко, продължи:

– Ще ви призная Д'Артанян, че не съм политик.

– Отлично знам това.

– Никой не го знае. Нали сам ми казахте...

– Какво съм ви казал, Портос?

– Че всяко нещо с времето си. Казахте ми това, а аз го знам от опит.

Идва време, когато получаваш ударите от шпага с по-малко удоволствие отпреди.

– Да. Това е моя мисъл.

- Моя също, макар че аз не вярвам в смъртоносните удари.
- Но вие сте убивали, нали?
- Да. Но нито веднъж не съм бил убиван.
- Много добър довод.
- Аз не мисля, че ще умра от удар на шпага или от куршум.
- Значи не се боите от нищо?... Може би от вода...
- Плувам като видра.
- Тогава от треска?
- Не съм боледувал от треска и мисля, че никога няма да се разболея. Всъщност ще ви призная нещо – Портос сниши глас.
- Какво? – Д'Артанян също сниши глас.
- Ще ви призная, че до смърт се боя от политиката.
- Какво говорите!

– По-тихо – гръмогласно заповяда Портос. – Виждал съм негово преосвещенство кардинал Ришельо и негово преосвещенство кардинал Мазарини. Единият правеше червена политика, другият – черна. Никога не съм бил доволен от първата, нито пък от втората. Първата отведе на дървника господин Дьо Марсияк, Дьо Ту, Дьо Сен Мар, Дьо Шале, Дьо Бутвил, Дьо Монморанси, а втората – множество членове на Фрондата, към които принадлежахме и ние, драги мой.

- Към които не принадлежахме – поправи го Д'Артанян.
- Не, принадлежахме, защото, ако вадех шпага заради кардинала, то ударите нанасях заради краля.

- Драги Портос!
- Нека довърша. Аз се боя от политиката, затова, ако зад всичко това се крие политика, незабавно се връщам в Пиерфон.

– Ще бъдете напълно прав. Но аз ви казвам направо, политиката ми омръзна. Вие работихте по укрепването на Бел-Ил. Кралят пожела да узнае името на талантливия инженер, ръководил работите. Вие сте срамежлив като всички хора, които си вършат работата. Може би Арамис иска да ви остави в сянка, но аз ще ви взема с мен и високо ще обявя вашите заслуги. Кралят ще ви награди. Това е моята политика.

– Такава политика ми харесва – каза Портос, протягвайки ръка на Д'Артанян.

Но той познаваше много добре тази ръка. Знаеше, че ръката на обикновен човек, попаднала между петте пръста на Портос, няма да се измъкне без повреди. Затова протегна на приятеля си вместо длан – юмрук. Портос дори не забеляза това. Те веднага се измъкнаха от къщата.

Часовите започнаха да шепнат помежду си, като произнасяха

няколко думи, които Д'Артанян разбра, но не се зае да ги обяснява на Портос.

„Нашият приятел – каза си той – просто е бил пленник на Арамис. Да видим какво ще стане, когато този затворник излезе на свобода.“

Глава четвърта ПЛЪХЪТ И СИРЕНЕТО

Д'Артанян и Портос тръгнаха пеш. Когато престъпиха прага на бакалницата на Планше, Д'Артанян обяви, че господинът е пътешественик, на когото трябва да се оказва голямо внимание, а Портос докосна с перото на шапката тавана. Някакво тежко предчувствие помрачи подготовяното за утрешния ден развлечение на Планше. Но нашият бакалин имаше златно сърце и въпреки вътрешното си безпокойство прие Портос сърдечно и с почит.

Портос отначало се държеше надут поради разстоянието, което дели барона от търговеца. Но малко по малко започна да се държи по-непринудено, виждайки с какво усърдие и внимание шета Планше около него.

Особено високо беше оценено разрешението, или по-точно, предложението да бърка с огромните си ръчища в съндъчетата със сушени и захаросани плодове, в чувалите с бадеми и орехи, в пакетите със сладки неща. Ето защо, независимо от предложението да се преместят в друга стая, Портос предпочете да остане цялата вечер в бакалницата, където пръстите му винаги намираха това, което усещаше носът и виждаха очите.

Прекрасните провансалски стафиди, орехите от Форест и туренските сливи развличаха Портос цели пет часа непрекъснато. Зъбите му като воденични камъни трошеха орехите, а черупките той плюеше на пода и те прасяха под краката на всички. Захващайки с устни цяла чепка мускатово грозде с тегло половин фунт, той на една хапка го отпращаше в стомаха си.

Обхванати от ужас клиенти мълчаливо се споглеждаха. Те не познаваха Портос и никога не го бяха виждали. Породата на титаните, носили броня по времето на Хуго Капет, Филип-Август, Франциск Първи, беше започнала да изчезва. Затова мислите им се въртяха около людоедите от приказките, в чийто ненаситен гърбук щеше да изчезне цялата стока от магазина, заедно с Планше, бъчвите и съндъците.

Чупейки, дъвчейки, отгривайки, отхапвайки и гълтайки, Портос от време на време казваше на бакалина:

– Търговията ви е чудесна, приятелю Планше.

„Ако върви така, фалитът му е сигурен“ – мърмореше старшият продавач, на когото Планше беше обещал да предаде магазина. Напълно отчаян, той се приближи до Портос, който преграждаше пътя към тезгяха. Нещастникът се надяваше, че Портос ще стане и това ще го отдалечи от лакомствата.

– Какво ви е нужно, приятелю – любезно го попита Портос.

– Искам да мина, ако това не ви безпокои.

– Справедливо желание и то въобще не ме безпокои.

С тези думи той хвана продавача през кръста, вдигна го във въздуха, внимателно го пренесе над коленете си и го остави на земята. През цялата тази операция усмивката не слезе от лицето му. Бедният човечец усети, че краката не го държат, и се отпусна върху чувал с тапи. Все пак, виждайки, че великанът е крогък, той събра смелост и каза:

– Господине, бъдете внимателен.

– Защо, приятелю мой? – попита Портос.

– Сега във вътрешностите ви ще се разгори пожар.

– Как така?

– Всички тези лакомства палят...

– Кои?

– Стафиди, орехи, бадеми...

– Но ако те палят...

– Сигурно е, господине...

– То медът освежава.

Портос протегна ръка към отворената бъчвичка с мед, където беше оставена лопатка, и загреба с нея половин фунт.

– Любезни приятелю, сега ще ви помоля за вода.

– Кофа ли, господине? – с наивен вид попита продавачът.

– Не, гарафата ще ми стигне – добродушно отговори Портос. Поднесе гарафата към устата си като тръбач мундшука и я пресуши на една дълга глътка. Планше беше неприятно изненадан. Чувствата на собственик и самолюбието му се размърдаха в сърцето, но тъй като древните традиции на гостоприемството се спазваха свято при него, той се престори, че е погълнат от разговор с Д'Артанян, като повтаряше неуморно:

– Ах, господине, каква радост!... Ах, господине, каква чест!

– В колко часа ще вечеряме, Планше? – Попита Портос. – Вече ми се отвори апетит.

Старшият продавач плесна с ръце. Другите двама се скриха под тезгяха, бойки се, че Портос ще поиска прясно месо.

– Тук само леко ще закусим – успокои ги Д'Артанян, – ще вечеряме в имението на Планше.

– Значи отиваме в имението ви, Планше? – попита Портос. – Толкова по-добре.

– За мен ще бъде голяма чест, господин барон.

Думите „господин барон“ направиха силно впечатление на продавачите, които видяха в невероятния апетит признак на висок произход. Титлата ги успокои. Те никога не бяха чували людоед да бъде наричан „господин барон“.

– Ще си взема за път малко бисквити – небрежно каза Портос. С тези думи той изсипа съндъче с ананасови бисквити в широкия джоб на своята дреха.

– Бакалницата ми е спасена! – радостно възкликна Планше.

– Да, като сиренето – каза старшият продавач.

– Какво сирене?

– Холандското, в което беше влязъл плъх и от него намерихме само кората.

Планше се огледа и реши, че сравнението е преувеличено до известна степен.

Старши продавачът разбра какво става в ума на господаря.

– Беда ще е, ако се върне! – каза той.

– Имате ли плодове? – попита Портос, качвайки се на полуетажа, където беше сервирана закуска.

„Уви!“ – помисли си бакалинът, хвърляйки умоляващ поглед към Д'Артанян, но той не обърна никакво внимание на това.

След закуската тръгнаха на път.

Беше вече късно, когато тримата ездачи, тръгнали от Париж в шест часа, се добраха до Фонтенбло. По пътя всички бяха весели. Компанията на Планше се нравеше на Портос, защото бакалинът беше внимателен и с любов разказваше за своите поляни, гори и заешки леговища. Портос имаше вкуса и гордостта на чифликчия. Виждайки, че спътниците му са увлечени в разговор, Д'Артанян беше отпуснал поводите на коня си, забравил бе за Планше и Портос и за всичко на света. Луната светеше меко през синкавите просвети между клоните. Тревите благоухаеха и конете вървяха бодро.

Портос и Планше разговаряха за подготовката на сеното. Планше призна на Портос, че достигайки зряла възраст, е оставил земеделието

заради търговията, че детството му е преминало в Пикардия, сред разкошни поляни, където тревата стига до пояс, и под зелените ябълкови дървета с ароматни плодове, затова се е зарекъл – щом събере достатъчно пари, да се върне сред природата и да завърши живота си, както го е започнал. По-близо до земята, към която рано или късно всички се връщат!

– Та вие скоро ще излезете в почивка, мили Планше – каза Портос.

– Защо мислите така?

– Струва ми се, че сте посъбрали капиталац.

– Да, малък.

– На каква цифра се каните да спрете?

– Господине – каза Планше, без да отговори на този доста интересен въпрос, – много ме огорчава едно нещо.

– Кое?

– Едно време вие ме наричахте просто Планше и тогава бихте казали: „Към какво се стремиш, Планше?“

– Разбира се, че бих казал така – смути се Портос, – но в предишните времена...

– Искате да кажете, че преди бях слуга на господин Д'Артанян? Но и сега, въпреки, че не съм му слуга, аз все пак му служа, макар че от известно време...

– Какво е станало от известно време?

– От известно време имам честта да му бъда съдружник.

– Какво? – възкликна Портос. – Д'Артанян върти търговия!?

– Въобще не съм и помислял за това – обади се Д'Артанян, когото последните думи на Портос извадиха от унеса. Той се намеси в разговора леко и непринудено. – Не Д'Артанян се е заел с търговия, а Планше, напротив, се е впуснал в политиката.

– Да – гордо каза Планше, – ние заедно направихме една малка операция, която ми донесе сто хиляди, а на господин Д'Артанян двеста хиляди.

– Гледай ти! – учудено каза Портос.

– Затова, господин барон – продължи бакалинът, – ще ви моля да ме наричате отново Планше, както в добрите стари времена и да ми говорите „на ти“. Не можете да повярвате какво удоволствие ще ми доставите!

Портос вдигна ръка, за да потупа дружески Планше по рамото. Но конят се дръпна навреме и вместо рамото на Планше ръката му улучи хълбока на коня, който едва не се строполи.

Д'Артанян се разсмя и започна да мисли на глас:

– Пази се, Планше! Ако Портос те обикне, ще започне да те гали, а от неговите ласки никак няма да се чувстваш добре. Портос си е останал същият Херкулес като преди.

– Но нали Мушкетон е още жив, а господин баронът го обича много.

– Разбира се – потвърди Портос с въздишка, от която трите коня се изправиха на задните си крака, – тази сутрин казвах на Д'Артанян колко ми е скучно без него. Кажете ми, Планше...

– Благодаря, господин барон, благодаря.

– Ти си славен юначага. Кажете, колко десетини парк имаш?

– Парк ли?

– Да. После ще преброим ливадите и горите.

– Къде ще броите, господине?

– В твоето имение.

– Но аз нямам нито паркове, нито гори, нито поляни, господин барон.

– Какво имаш тогава? – попита Портос. – И защо говориш за имение?

– Не съм говорил за имение, господин барон – възрази засрамено Планше, – а за местенце... Имам две стаи за приятели и това е всичко.

– Къде се разхождат тогава твоите приятели?

– Преди всичко в кралската гора. Там е много хубаво.

– Да, това е прекрасна гора – потвърди Портос, – почти като моята в Бери.

Планше се ококори.

– Имате гора като Фонтенбло ли, господин барон?

– Дори две, но тази в Бери обичам повече.

– Защо?

– Защото не знам къде свършва, и там е пълно с браконieri.

– Защо изобилието на браконieri прави тази гора приятна за вас?

– Защото те преследват дивеча ми, а аз преследвам тях. И става една мъничка война.

В този момент, вдигайки глава, Планше забележа първите три къщи на Фонтенбло, които ясно се очертаваха на фона на небето. Над тяхната тъмна, безформена маса се издигаха острите покриви на замъка, плочите по които блестяха на лунната светлина като люспи на гигантска риба.

– Господа – обяви Планше, – имам честта да ви съобщя, че пристигаме във Фонтенбло.

Глава пета ИМЕНИЕТО НА ПЛАНШЕ

Конниците вдигнаха глави и се убедиха, че Планше казва истината. След десетина минути те се озоваха на улица Лионска, срещу странноприемница „Красивия фазан“. Висок плет от хмел, бодливи храсти и бръшлян образуваше непреодолима черна преграда, зад която се виждаше бяла къща с керемиден покрив. Два от прозорците на този дом гледаха към улицата. Те не светеха. Между тях се виждаше малка врата, под козирка с колони.

Планше скочи от коня, сякаш се канеше да почука, после размисли, взе коня си за юздата и измина още тридесетина крачки. Спътниците му го следваха. Като се приближи до вратата, Планше вдигна дървеното резе, което беше единствената преграда, и бутна едно от крилата. После той стъпи в малък двор и поведе коня след себе си. Острият мирис на тор показваше, че наблизно има обор.

– Добре мирише – звучно каза Портос, – който на свой ред скочи от коня. – Готов съм да помисля, че съм попаднал в моя пиерфонски краварник.

– Имам само една крава – скромно каза Планше.

– А пък аз имам около тридесет, но не съм ги броил напоследък.

Планше затвори вратата след двамата конници. Скачайки от седлото с обичайната си ловкост, Д'Артанян жадно вдишваше селския въздух и като парижанин късаше клончета от храстите. Портос започна да бере шушулки от увития по коловете грах и усърдно да унищожава зърната заедно с люспите.

Планше разбуди някакъв стар инвалид, който спеше върху купчина мъх. Като позна Планше, старецът започна да го нарича „нашия господар“, доставяйки голямо задоволство на бакалина.

– Заведи конете в конюшната, старче, и хубаво ги нахрани – каза Планше.

– Да, това са чудо коне – каза старецът, – трябва да се наядат до насита.

– Не се престаравай, приятелю – подхвърли му Д'Артанян, – ще им стигне стиска слама и малко овес.

– За моя жребец е нужна студена вода – добави Портос, – струва ми се, че му е горещо.

– Не се безпокойте, господа – заяви Планше, – татко Селестен е

бивш кавалерист. Той разбира от коне. Заповядайте в стайте си, господа.

Поведете своите приятели по сенчеста алея, която пресичаше градината, след това те прекосиха едно езерце и стигнаха до къщата, чиято фасада гледаше към улицата. Приближавайки се до нея, през отворените прозорци на долния етаж човек можеше да види вътрешността на стаята, да я наречем приемната на Планше. Тя меко се осветяваше от лампа, поставена върху масата, и погледната отдалеч, изглеждаше като олицетворение на приветливостта, спокойствието, уюта и щастието. Независимо от това върху какво падаше светлината на лампата – върху старинния фаянс, върху мебелите, светещи от чистота, или закаченото върху килим оръжие – навсякъде играеха бляскави точки.

През прозореца надничаха жасминови клони, а масата беше покрита с ослепително бяла покривка. Върху нея имаше прибори за двама души. Жълтеникавото вино се отразяваше като кехлибар от кристалната гарафа, а голямата синя порцеланова кана със сребърен капак беше пълна с пенлив сидер. До масата, в кресло с широка облегалка, сякаш дремеше млада жена. Нейното цветущо лице сияеше от здраве и свежест. На коленете ѝ лежеше кълбо прежда. Всичко в нея сякаш говореше: „Ето ме, аз съм щастието.“

От изненада приятелите се спряха пред прозореца. Виждайки израза на лицата им, Планше се почувства много доволен.

– Ах, измамнико Планше – засмя се Д'Артанян, – сега разбирам причината за твоите отсъствия!

– Охо, каква бяла покривка – изгърмя гласът на Портос.

При звука на този глас котката, която лежеше до домакинята, избяга. Жената моментално се събуди, след което Планше любезно покани гостите в стаята със сервираната маса.

– Позволете ми, скъпа – каза той, – да ви представя кавалера Д'Артанян, моя покровител.

Д'Артанян взе ръката на дамата с галантност на придворен кавалер, представян на принцеса.

– Господин барон Дьо Валон дьо Брасие дьо Пиерфон! – продължи Планше.

Портос на свой ред се поклони така, че от поклона му би останала довольна самата Ана Австрийска.

Дойде ред и на Планше. Той, без да се стеснява, целуна тъй свежата дама, като предварително поиска с очи разрешение за това от Д'Артанян и Портос. Естествено, беше му разрешено.

Д'Артанян се усмихна на Планше:

– Ето един човек, който знае да живее.

– Господине – със смях отвърна Планше, – животът е капитал и човек трябва да го влага възможно най-изгодно!

– А ти получаваш от него огромни проценти! – засмя се Портос така, че стените затрепериха.

Планше отново се приближи до домакията:

– Скъпа, това са хората, които дълго ръководиха моя живот. Аз неведнъж съм ви говорил за тях.

– Вие споменавахте още две имена – каза жената с едва забележим фламандски акцент.

– Госпожата холандка ли е? – попита Д'Артанян.

– Аз съм от Антверпен.

– Тя се казва госпожа Хехтер – добави Планше.

– Не наричайте така госпожата – каза Д'Артанян. – Това име я състарява.

– Аз я наричам Трюшен.

– Очарователно! – въздъхна Портос.

– Трюшен – продължи Планше – пристигна при мен от Фландрия със своите добродетели и две хиляди флорина. Тя бягаше от непоносимия си мъж, който често я е биел. Тъй като аз съм от Пикардия, винаги съм харесвал жените от Артоа. Артоа е на една крачка от Фландрия. Тя дойде да се оплаче на своя кръстник, бакалин на улица Ломбард, където аз сега търгувам. Вложи в моята търговия две хиляди флорина, аз ги умножих и ето сега тя получава десет хиляди.

– Браво, Планше!

– Тя е свободна, богата, има си крава и командва слугинята и татко Селестен. Всичките ми ризи са изтъкани от нея, а зиме ми плете чорапи, сега, като влязохте, също ми плетеше... Срещаме се всеки две седмици и тя се чувства щастлива.

– Аз действително съм щастлива... – кимна Трюшен. Портос започна да суче мустаци.

„Този дявол – помисли си Д'Артанян – какво ли има наум?“ Междувременно Трюшен съобрази веднага каква е работата, отиде в кухнята, за да накара слугинята да побърза, след това донесе още два комплекта прибори и отрупа масата с изискани ястия, които превърнаха вечерята в пир. Краве масло, сланина, аншоа, риба тон, следвани от цялото разнообразие на стоките от бакалницата на Планше. Пилета, зеленчуци, прясна риба, дивеч, с една дума – всичко, което можеше да даде селото. В добавка на това Планше се върна от избата с десет бутилки,

покрити с гъст слой прах. Техният вид зарадва сърцето на Портос.

– Аз съм гладен – заяви той.

После седна до госпожа Трюшен, хвърляйки ѝ смъртоносни погледи. Д'Артанян седна от другата ѝ страна. Щастливият Планше скромно седна срещу тях.

– Не се сърдете – каза той, – ако по време на вечерята Трюшен често става от масата. Тя желае да се увери, че леглата ви са приготвени както трябва.

Действително, домакинята много пъти се качва горе и от втория етаж се чуваше скърцане и местене на легла.

В това време тримата мъже ядяха и пиеха. Особено усърден беше Портос. Удоволствие беше да ги гледа човек. Въпреки изпитото вино Д'Артанян беше запазил цялата си въздържаност. Портос пък я беше загубил в значителна степен. Д'Артанян посъветва Планше да извърши отново пътешествие до избата. Тъй като бакалинът беше загубил способността да марширува като пехотинец, капитанът на мускетарите предложи да го придружи. Така те тръгнаха, пейки с такива гласове, че сам дяволът би се изплашил. Портос и Трюшен останаха на масата.

Докато двамата любители на виното се движеха из тъмната изба, избирайки най-добрите бутилки, до тях достигна звънка целувка. „Портос си е въобразил, че се намира в Ла-Рошел“, помисли си Д'Артанян.

Върнаха се натоварени с бутилки. Планше беше толкова увлечен от песента, че не виждаше и не чуваше нищо. Д'Артанян обаче беше запазил острото си око и ясно забеляза, че лявата буза на Трюшен е доста по-червена от дясната. Портос храбро се усмихваше и с две ръце сучеше мустаци. Трюшен също се усмихваше на великолепия господин.

Пенливото анжуйско вино превърна отначало тримата сътрапезници в трима дяволи, а после в три дръвника. На Д'Артанян едва му стигнаха силите да вземе свещта и да освети собствената стълба на Планше. В това време Планше теглеше Портос, когото развеселената Трюшен буташе отзад.

На Д'Артанян принадлежеше честта да открие стаята и леглата. Портос се строполи на постелята и приятелят му с труд го разсъблече. След като легна, Д'Артанян си каза: „Дявол да го вземе, а се бях заклеймил никога повече да не пия жълто вино, което мирише на оръжейно масло. Ха! Какво биха казали моите мускетари, ако видеха своя капитан в това състояние?“ Дърпайки завесата, той добави: „За мое щастие, нищо няма да видят.“

Трюшен занесе почти на ръце Планше, сложи го на кревата, дръпна

завесата и затвори вратата на спалнята.

– Весело нещо е селото – промърмори Портос, протягайки краката си така, че таблата на леглото се откачи с трясък, но никой не обърна внимание на това, толкова беше весело в имението на Планше.

В два часа през нощта всички в къщата вече спяха.

Глава шеста

КАКВО СЕ ВИЖДА ОТ КЪЩАТА НА ПЛАНШЕ

На следващото утро тримата герои спяха сладък сън. Трюшен предвидливо беше затворила капациите, бойки се първите слънчеви лъчи да не повредят зрението на спящите. Затова зад завесите при Портос и под балдахина на Планше беше тъмно като в избата, докато Д'Артанян беше събуден от палав слънчев лъч, проникнал през капациите. Той веднага скочи от кревата, сякаш се готвеше да тръгне в атака. Превзе с пристъп стаята на Портос, която беше до неговата. Портос спеше дълбоко и хъркаше толкова гръмко, че стените трепереха. Д'Артанян го събуди с мъка. Портос започна да търка очи.

В това време Планше се облече и тръгна да поздрави гостите си, които след вечерашната вечер се държаха доста несигурно на краката си.

Въпреки ранното утро цялата къща беше изпълнена със суетня. Слугинята беше устроила безжалостно клане в птичарника, а татко Селестен късаше свежи плодове в градината. Слънцето щастливо пронизваше листата, плодовете и самото щастие на стареца. В игриво настроение Портос подаде ръка на Планше, а Д'Артанян поиска разрешение да целуне госпожа Трюшен, която не можа да откаже на това невинно желание. Фламандката се приближи до Портос и също така благосклонно му позволи да я целуне. Той звънко долепи устни до бузата ѝ, след което дълбоко въздъхна.

После Планше хвана двамата си приятели за ръце:

– Сега ще ви покажа къщата си. Вчера беше тъмно като в печка и нищо не можеше да се види. На дневна светлина всичко е съвсем различно и вие ще останете доволни.

– Да започнем с изгледа – предложи Д'Артанян, – най-хубав ми се вижда изгледът от прозорците. Винаги съм живял в кралски дворци, а кралете умеят да избират пейзажа, който се открива от прозорците им.

– Аз също винаги съм обичал изгледа от прозорците – намеси се Портос. – В пиерфонското ми имение наредих да просекат четири алеи,

от които се открива великолепна панорама.

– Сега ще видите моя изглед – каза Планше.

– Но това е улица Лионска – учуди се Д'Артанян.

– Към нея гледат два прозореца, изгледът не е нищо особено: една шумна и оживена странноприемница, което не е приятно съседство. Порано към улицата гледаха четири прозореца, но два от тях зазидах.

Върнаха се в коридора, който водеше към стаите, и Планше отвори капациите:

– Ето и гората. На хоризонта е вечно изменящата се цветова гама: жълтеникава през пролетта, зелена през лятото, червена през есента и бяла през зимата.

– А тук някакво широко поле... – каза Портос. – Но какво е това там? Кръстове, плочи...

– Гробище! – възкликна Д'Артанян.

– Да, да – потвърди Планше. – Уверявам ви, че да се гледа към него е много интересно. Не минава ден, без да заровят някого. Фонтенбло е достатъчно гъсто населено. Понякога идват девойки в бяло с хоругви, понякога богати граждани с хор от певци, а понякога се мяркат и офицери.

– Това не ми харесва – намръщи се Портос.

– Да, не е много весело – съгласи се Д'Артанян.

– Уверявам ви, че гробището навява свети мисли – възрази Планше.

– Не споря!

– Нали всички ни чака смърт – продължи Планше. – Някъде прочетох една мисъл, която остана в паметта ми: „Мисълта за смъртта е благотворна мисъл.“

– Но съгласете се – намеси се Д'Артанян, – мисълта за зеленината, за цветята, за реките, за синьото небе и широките долини също е свята мисъл...

– Ако имах всичко това, от нищо не бих се отказал – каза Планше, – но тъй като в мое разположение е само това малко гробище с цветя, обрасло с мъх, сенчесто и тихо, то аз седоволявам с него и мисля за гражданите от улица Л омбард, които всеки ден чуват единствено грохота на две хиляди каруци и шляпането в калта на петдесет хиляди минувачи.

– Но те са живи – възкликна Портос, – живи!

– Именно затова – скромно се усмихна Планше – аз си отдъхвам при вида на мъртвите.

– Какъв юначага е Планше – каза Д'Артанян, – роден за поет и

бакалин.

– Господине – каза Планше, – от хората, които са създадени да се радват на всички земни радости, аз съм най-щастливият.

Д'Артанян седна на перваза и започна да размишлява над философията на бившия си слуга.

– Май сега ще ни покажат комедия! – извика Портос. – Чувам пеене.

– Това е от най-евтините погребения – пренебрежително каза Планше. – На гробището има само свещеник, оплаквач и един певец. Виждате, господа, че покойният или покойната не са били принцове.

– Никой не придружава покойника.

– Не, ето идва някой – показа с ръка Портос.

– Вярно, някакъв човек с наметало – потвърди Д'Артанян.

– Не си струва да гледаме – каза Планше.

– На мен ми е интересно – живо го прекъсна мускетарят и се облегна на перваза.

– Аха, започва да ви харесва – весело каза Планше. – С мен също бе така. В първите дни ми беше тъжно да се кръстя от сутрин до вечер, а заупокойното пеене се забиваше в ушите ми и в мозъка като свредел. Сега ме приспива и никъде не съм виждал такива пойни птички като на гробищата.

– А на мен не ми е весело – каза Портос, – аз ще слеза долу.

С един скок Планше се озова до него, предложи му ръката си, за да го заведе в градината.

– Вие тук ли оставате? – обърна се Портос към Д'Артанян.

– Да, след малко ще дойда при вас.

– Господин Д'Артанян няма да загуби – каза Планше. – Виждате, от другия край на гробището се задава жена...

– Да, да, Планше! – оживено каза Д'Артанян. – Сега ме остави! Вече потъвам в душеспасителни размисли, затова не ми пречи.

Планше си тръгна, а Д'Артанян с любопитство започна да наблюдава погребението иззад полуотворените капаци. Двама гробари свалиха ковчега от катафалката и спуснаха печалния си товар в ямата. Човекът с наметалото, единствен зрител на тази мрачна сцена, стоеше на няколко крачки, облегал на високия кипарис и грижливо закрил лицето си от гробарите и от духовника. Погребението свърши само за пет минути. Гробът беше засипан, гробарят каза на свещеника няколко думи и си тръгна. Човекът с наметалото се поклони на минаващите покрай него и пусна монета в ръката на гробаря.

– Що за чудеса виждат очите ми! – измърмори Д'Артанян. – Та това е Арамис!

Арамис (това действително беше той) остана сам. Но това беше съвсем за малко, тъй като чу наблизко стъпки по пътя, последвани от по-явата на една дама. Той веднага свали шапка с церемониална вежливост и заведе дамата под сянката на няколко кестена и липи, посадени до нечия разкошна гробница.

– О, изглежда, ванският епископ си е определил среща на гробищата – промълви Д'Артанян. – Той си остава все същият абат Арамис, който тичаше подир жените в Ноази льо Сек. Но все пак тази среща на гробищата е доста странна.

Разговорът продължи повече от половин час. Д'Артанян не можеше да види лицето на дамата, защото тя стоеше с гръб към него. Но по неподвижността на събеседниците, по спокойните жестове, по тяхната сдържаност той разбра, че не говореха за любов. Когато разговорът свърши, дамата се поклони ниско на Арамис.

„Все пак всичко свършва като истинска любовна среща... Отначало кавалерът скланя коляно, после дамата притихва и за нещо го моли... но коя е тази дама? Какво ли не бих дал да видя лицето ѝ.“

Това, за съжаление, беше невъзможно. Арамис тръгна напред, а жената пусна воала си и тръгна след него. Д'Артанян не можа повече да издържи. Изтича към прозореца. Арамис влезе в странноприемницата.

Дамата се отправи в противоположната посока, по всяка вероятност към впрегнатата с два коня карета, която чакаше в края на гората. Вървеше бавно, навела глава и дълбоко замислена.

„На всяка цена трябва да узная коя е тази жена!“ – каза си мускетарят.

Без да се колебае повече, той тръгна след нея. По пътя трескаво мислеше как да я накара да вдигне воала си. „Тази жена не е млада – разсъждаваше Д'Артанян. – Тя е светска дама. Позната ми е, ей Богу, тази походка ми е позната!“

Звънът на неговите шпори и крачките му отекваха шумно по пустата улица. Изведнъж съдбата му се усмихна, когато почти се беше отчаял. Шумът от крачките разтревожи дамата. Тя реши, че някой я гони или следи и не без основание се огледа.

Д'Артанян подскочи, като попарен, обърна се рязко и прошепна: „Госпожа Дьо Шеврьоз!“

Той реши на всяка цена да разчепка докрай тази история. Помоли татко Селестен да научи от гробаря кого са погребвали сутринта.

– Някакъв беден францискански монах – беше отговорът. – Той нямаше дори куче, което да го обича на земята и да го изпрати до последното му жилище.

„Ако това действително е било така – помисли си Д'Артанян, – Арамис нямаше да присъства на погребението. Негово преосвещенство епископът на Ван не се отличава с кучешка преданост, що се касае обаче до кучешкия нюх, това е съвсем друга работа.“

Глава седма КАК ПОРТОС, ТРЮШЕН И ПЛАНШЕ СЕ РАЗДЕЛИХА КАТО ПРИЯТЕЛИ БЛАГОДАРЕНИЕ НА Д'АРТАНЯН

Всички хапнаха добре в дома на Планше. Портос счупи една стълба и две вишневи дръвчета, опустоши маслиновите храсти, но не можа да се добере до ягодите, тъй като, по неговите думи, за това му пречел поясът.

Трюшен, която беше свикнала вече с великана, му каза откровенно:
– Не ви пречи поясът да се наведете, пречи ви коремчето.

Възхитеният Портос целуна Трюшен, която му беше набрала цяла кошница ягоди и му ги пускаше в устата. Пристигналият в това време Д'Артанян се скара на Портос за мързела му и наум съжали Планше.

Портос си похапна отлично. Сетне прошепна, поглеждайки към Трюшен:

– Тук много ми харесва.

Трюшен се усмихна. Планше последва примера ѝ, но усмивката му беше пресилена.

Тогава Д'Артанян се обърна към Портос:

– Разкошът, с който ви е обградил Планше, не трябва да ви пречи, приятелю мой, да си спомните за истинската цел на нашето идване във Фонтенбло.

– За моето представяне на краля ли става дума?

– Именно. Сега ще отида да направя необходимите приготовления.

А вас ви моля да останете тук.

– Добре – съгласи се Портос.

Планше изплашено погледна към Д'Артанян.

– Нали няма да отсъствате дълго? – попита той.

– Не, приятелю, още довечера ще те избавя от двамата ти обременителни гости.

– Как можете да говорите така, господин Д'Артанян!

– Виждаш ли, ти имаш чудесно сърце, но много малък дом. Случвало се е човек да има само две десетини и все пак да може да помести краля и неговите гости, но, за съжаление, ти не си роден благородник.

– И господин Портос не е роден благородник – измърмори Планше.

– Но той стана такъв, драги мой. Ето вече двадесет години получава по сто хиляди ливри на година и петдесет години, откакто е собственик на два юмука и гръб, които нямат равни на себе си в цялата прекрасна Франция. Портос е голям господар в сравнение с теб, приятелю, и... не искам да продължавам, защото си достатъчно умен.

– Не, господине, моля ви, продължете!

– Погледни опустошената си градина, празната си изба, пустия килер, виж счупения си креват и... госпожа Трюшен.

– Ах, Боже мой! – възкликна Планше.

– Портос владее тридесет села, в които живеят триста негови весели васали, а освен това е и хубавец.

– Ах, Боже мой! – повтори Планше.

– Госпожа Трюшен е превъзходна жена – продължаваше Д'Артанян, – пази я, нали ме разбираш?

Той потупа бакалина по рамото.

В тази минута забеляза, че Трюшен и Портос се скриха в беседката. Трюшен с чисто фламандското си изящество правеше за Портос обици от вишни, а Портос се топеше от любов като Самсон пред Далила. Трябва да отдадем справедливост на Портос, че той въобще не се смуги, тъй като по всяка вероятност смяташе, че не прави нищо лошо. Но Трюшен също не се смуги и това не се хареса на Планше. Помогна му „предимството“, че в своята бакалница беше виждал доста важни хора и се беше научил спокойно да понася неприятностите. Той взе Портос под ръка и му предложи да разгледат конете. Портос заяви, че е уморен. Тогава Планше предложи на барон Дьо Валон кайсиев конфитюр, домашно производство, който според неговите уверения бил някакво чудо. Баронът се съгласи. Така през целия ден Планше беше принуден да угажда на своя мъчител. Той принесе своя бюфет в жертва на самолюбие то си.

Д'Артанян се върна след два часа.

– Всичко е готово – каза той. – Видях негово величество, преди да тръгне на лов. Вечерта кралят ще ви чака.

– Кралят ще ме чака? – извика Портос, като се изправи. Сърцето на

човека е неустойчиво като морските вълни и трябва да признаем, че от тази минута Портос престана да гледа на госпожа Трюшен със същата нежност, която беше размекнала сърцето на фламандката. Планше с всички сили раздухваше пламъка на неговото честолюбие. Той разказа, или по-точно, направи така, че да оживеят всички бляскави случки от миналото: битки, обсади, всякакви тържествени церемонии. Той напомни за разкоша на англичаните, за успеха на тримата храбри приятели и как най-скромният от всички – Д'Артанян – накрая се превърна в техен водач.

Той пробуди у Портос ентузиазъм, възкресявайки пред него отминалата младост. Похвали душевното благородство на този голям господар и неговото свещено уважение към приятелството. Планше беше красноречив. Планше беше умен. Той очарова Портос, хвърли в трепет Трюшен и накара Д'Артанян да потъне в спомени.

В шест часа мускетарят нареди да приготвят конете и помоли Портос да се облече. Той благодари на Планше за гостоприемството и подхвърли няколко думи в смисъл, че ще се опита да потърси в двора някаква служба за него, което незабавно го издигна в очите на госпожа Трюшен, тъй като бедният бакалин въпреки своята доброта, щедрост и преданост губеше много, сравнен с двамата знатни гости. Жените винаги са такива: страстно желаят това, което нямат, а след като го постигнат, изпитват разочарование.

Оказвайки по този начин услуга на своя приятел Планше, Д'Артанян прошепна на Портос:

- Вие имате много красив пръстен, приятелю мой.
- Струва триста пистола – въздъхна Портос.
- Госпожа Трюшен по-добре ще ви помни, ако ѝ оставите този пръстен.

Портос се колебаеше.

– Да не би да намирате, че той не е достатъчно красив – попита мускетарят. – Разбирам ви: такъв важен господин като вас не може да отсяда в дома на бивш слуга, без да му заплати гостоприемството. Но повярвайте ми, сърцето на Планше е златно и той ще забрави, че имате доход от сто хиляди ливри.

– Искане ми се – започна Портос, поласкан до крайност от тези думи, – да подаря на госпожа Трюшен малка ферма в Брасие. Това също не е лош пръстен... Дванадесет десетини...

– Прекалено е, добри ми Портос, прекалено... запазете го за понататък.

Като свали от пръста на Портос брилянтения пръстен, Д'Артанян се приближи до Трюшен.

– Госпожо – каза той, – баронът не знае как да ви помоли да приемете от любов към него това пръстенче. Господин Дьо Балон е един от най-щедрите и скромни хора на този свят. Той искаше да ви подари ферма в Брасие, но аз го разубедих.

– Ах! – възкликна Трюшен, поглъщайки с жадни очи брилянта.

– Колко сте щедър, бароне! – извика трогнатият Планше.

– Добри ми приятелю! – измърмори Портос, доволен от начина, по който Д'Артанян изрази мисълта му.

Тези възклицания дойдоха като развръзка на деня, който можеше да завърши доста неприятно за Планше. Но сред действащите лица беше Д'Артанян, а там където Д'Артанян се разпореждаше, всичко завършваше по негов вкус и желание.

Накрая всички се разцелуваха. Благодарение на щедростта на барона Трюшен почувства истинското си място и изчервявайки се, поднесе челото си на благородника, с когото съвсем доскоро се държеше крайно фамилиарно.

В пристъп на щедрост Портос охотно би изсипал цялото съдържание на джобовете си в ръцете на слугинята и на татко Селестен, но Д'Артанян го спря навреме.

– Сега е мой ред – каза той.

Даде един пистол на слугинята и два на стареца. Самият Арпагон щеше да се зарадва и да стане щедър, ако можеше да чуе благословиите, с които те възнаградиха мускетаря.

Д'Артанян помоли Планше да го изпрати до замъка и покани Портос в стаята си. Беше му се отдала възможност да се промъкне незабелязано за хората, с които не желаше да се среща.

Глава осма ПРЕДСТАВЯНЕТО НА ПОРТОС

Вечерта в седем часа кралят даваше в големия салон аудиенция на холандския посланик. Тя продължи петнадесет минути. След това Людовик прие няколко дами и господа, неотдавна причислени към двора. В тъгла зад колоната стояха Портос и Д'Артанян.

– Погледнете – каза Д'Артанян.

Портос се повдигна на пръсти и видя господин Фуке в параден

костюм. Арамис вървеше след министъра към краля.

– Арамис! – възкликна Портос.

– Господин Фуке го представя на краля.

– Ах!

– Заради укрепленията на Бел-Ил! – продължи Д'Артанян.

– Ами аз?

– Вие? Вие, както вече имах честта да ви кажа, сте добрият Портос, затова сте помолен да не напускате за известно време Сен-Манде.

– Ах! – отново възкликна Портос.

– Но за щастие, аз съм тук – успокои го Д'Артанян – и сега ще дойде вашият ред.

В същия момент Фуке се обърна към краля със следните думи:

– Господарю, моля ви за благосклонност. Господин Дербле не е честолюбив, но той знае, че може да бъде полезен. Ваше величество трябва да има агент в Рим. Това трябва да е могъщ човек. Ние можем да получим кардиналска митра за господин Дербле.

Кралят не отговори.

– Аз много рядко досаждам с молби на ваше величество – каза Фуке.

– Трябва да помисля – каза кралят, всякога изразяващ своите колебания по този начин.

На тези думи нямаше какво да се отговори. Фуке и Арамис се спогледаха.

Кралят продължи:

– Господин Дербле може да ни послужи във Франция, например в качеството си на архиепископ.

– Господарю – възрази Фуке със свойствената си галантност, – ваше величество обсипва с милости господин Дербле. Архиепископството може да послужи като допълнение към кардиналската митра благодарение на щедростта на краля. Едното не изключва другото.

Находчивостта на Фуке се хареса на краля и той се усмихна.

– Дори Д'Артанян не би могъл да отговори по-добре – кимна той.

Д'Артанян тутакси се изправи пред него:

– Вика ли ме ваше величество? Арамис и Фуке отстъпиха назад.

– Позволете ми, господарю – живо каза Д'Артанян, измъквайки Портос отпред, – позволете ми да представя на ваше величество господин барон Дьо Валон, един от най-храбрите благородници на Франция.

Виждайки Портос, Арамис побледня. Фуке стисна юмруци под дантелените си маншети.

– Портос е тук! – прошепна Фуке.

– Тихо! Това е измяна! – прошепна Арамис.

– Господарю – продължи Д'Артанян, – още преди шест години трябваше да представя господин Дьо Валон на ваше величество. Но някои хора са подобни на звездите. Те не се движат без спътници. Плеядата не може да бъде раздробена. Ето защо, представяйки ви господин Дьо Валон, аз избрах тази минута, в която ваше величество може да види до него и господин Дербле.

Арамис едва се съдържаше. Той гордо погледна Д'Артанян, приемайки хвърленото предизвикателство.

– Така ли! Те са били приятели? – попита кралят.

– Най-близки, господарю, и единият отговаря за другия. Попитайте ванския епископ кой укрепил Бел-Ил.

Фуке се отдръпна още по-надалеч.

– Бел-Ил – студено каза Арамис – беше укрепен от барона. Той посочи Портос, който за втори път се поклонил. Люгодовик гледаше и не вярваше на очите си.

– Да – каза Д'Артанян, – а сега благоволете да попитате господин барона кой му е помагал при строежа.

– Арамис – откровено каза Портос и посочи епископа. „Какво означава всичко това – помисли си епископът – и каква ще бъде развръзката на тази комедия?“

– Как! – възкликна кралят. – Господин кардиналът... искам да кажа епископът, се нарича Арамис?

– Това е военният му псевдоним – обясни Д'Артанян.

– Така ме наричат приятелите – поправи го Арамис.

– Защо скромничите? – извика Д'Артанян. – Под дрехите на свещеника, господарю, се крие най-блестящият офицер, най-безстрашният благородник и най-ученият богослов на вашето кралство.

Людовик вдигна глава.

– Също и инженер! – добави той, любувайки се на прекрасното лице на Арамис.

– Просто се наложи да бъда инженер, господарю – поклонил се Арамис.

– Моят приятел е мускетар – каза с жар Д'Артанян, – чиито съвети стотици пъти са помагали на министрите на вашия баща... С една дума, господин Дербле заедно с господин Дьо Балон, известния на ваше величество граф Дьо ла Фер и аз бяхме квартет, за който много се говореше по време на покойния крал и непълнолетието на ваше величество.

– Той е укрепил Бел-Ил! – многозначително повтори кралят. Арамис направи крачка напред.

– За да служи на сина, както аз служих на бащата – завърши той.

Д'Артанян не сваляше очи от Арамис, докато той произнасяше тези думи. Долови в тях истинско уважение, гореща преданост и толкова искреност, че той, Д'Артанян, вечният скептик, безпогрешният Д'Артанян повярва в тях. „С такъв тон не се лъже“ – помисли си той.

Людовик беше трогнат.

– В такъв случай – обърна се той към Фуке, който с тревога очакваше края на тази сцена, – кардиналската митра ви е осигурена. Аз ви давам дума, господин Дербле, че щом се отвори вакантно място, вие ще станете кардинал. Благодарете на господин Фуке.

Тези думи бяха чути от Колбер и го нараниха в сърцето. Той побърза да излезе отдалата.

– Ваш ред е, господин Дьо Валон – обърна се към него кралят, – икайте... Обичам да награждавам слугите на моя баща.

– Господарю... – започна Портос.

Но се оказа, че не е в състояние да продължи.

– Господарю! – намеси се Д'Артанян. – Този достоен благородник е смазан от величието на вашата особа, въпреки че мъжествено се е бил под огъня на оръдията и на хиляди неприятели. Но аз зная за какво мисли той и тъй като повече съм свикнал да гледам към слънцето... ще споделя с вас неговите мисли: нищо не му е нужно, той нищо не иска освен щастието да съзерцава ваше величество в течение на четвърт час.

– Вие днес ще вечеряте с мен – каза с милостива усмивка кралят на поклонящия се Портос.

Баронът стана моравочервен от радост и гордост. Кралят го освободи и Д'Артанян, след като прегърна приятеля си, го отведе настрана.

– Моля ви на масата да седнете до мен – прошепна му на ухото Портос.

– Добре, приятелю.

– Арамис ми се сърди, нали?

– Никога в живота си Арамис не ви е обичал повече, отколкото сега. Помислете си само: току-що изпросих за него кардиналска митра!

– Това е вярно – каза Портос. – А кажете, доволен ли е кралят, когато на масата му ядат много?

– Много му е приятно – каза Д'Артанян. – Той има кралски апетит.

Глава девета ОБЯСНЕНИЕ

Арамис се обърна рязко, приближи до Портос, който стоеше зад колоната, и му стисна ръката:

– Вие сте избягали от моя затвор?

– Не му се карайте – каза Д'Артанян, – аз бях този, драги Арамис, който го пусна на свобода.

– Ах, приятелю мой! – произнесе Арамис, като гледаше само към Портос. – Нима загубихте търпение?

Д'Артанян се притече на помощ на Портос.

– Вие, духовните лица – обърна се към Арамис, – сте велики политици. Ние, военните, вървим право към целта. Това е всичко. Аз направих посещение на милия комендант Безмо.

Арамис застана нащрек.

– Добре, че ми напомнихте, имам писмо за вас от господин Безмо! – каза Портос, като подаде на епископа познатото ни вече писмо.

Арамис поиска разрешение да го прочете, след което държанието му не предизвика у Д'Артанян никакво безпокойство, тъй като съдържанието му беше известно. Освен това Арамис се владееше толкова добре, че Д'Артанян му се възхити. След като прочете посланието, Арамис го сложи в джоба си с напълно спокоен вид.

– И така, драги капитане, вие казахте... – започна той.

– Казах – продължи мускетарят, – че направих служебно посещение на Безмо. И съвсем естествено беше да разговаряме за вас и вашите приятели. Трябва да отбележа, че Безмо се държа с мен съвсем студено. Когато си тръгнах, ме спря някакъв войник, който ме попита (сигурно ме е познал, въпреки цивилните дрехи): „Капитане, ще ми направите ли услуга да прочетете адреса на това писмо?“ Аз прочетох: „До господин Дьо Валон в Сен-Манде при господин Фуке“. „Я виж! – помислих си аз. – Портос не се е върнал в Пиерфон или в Бел-Ил, както предполагам. Портос живее в Сен-Манде и сигурно е сам.“ След което се отправих натат.

– Много добре! – разсеяно кимна Арамис.

– Вие не сте ми разказвали това – забеляза с укор Портос.

– Нямах време, приятелю.

– Тогава вие доведохте Портос във Фонтенбло, така ли?

– При Планше.

– Планше живее във Фонтенбло? – изненада се Арамис.

– Да, до гробището! – неочаквано каза Портос.

– Как? До гробището? – попита с подозрение в гласа Арамис.

„Отлично – помисли си мускетарят, – сега е моментът.“

– Да, до гробището – потвърди Портос. – Планше е мъж на място и при него готвят отлично, но прозорците му гледат към гробището. Това действа угнетяващо. Ето, тази сутрин...

– Тази сутрин?... – попита Арамис, който ставаше все по-неспокоен.

Д'Артанян им обърна гръб и забарабани по стъклото на прозореца някакъв военен марш.

– Гледахме едно погребение – продължи Портос. – Много тъжно зрелище. Никога няма да живея в къща, откъдето постоянно се виждат мъртъвци... А на Д'Артанян това, изглежда, се хареса.

– Д'Артанян видя ли тази церемония?

– Не само че я видя, но я поглъщаше с очи.

Арамис трепна и се обърна към мускетаря, но той беше завързал оживен разговор с Дьо Сент-Енян. Арамис продължи да разпитва Портос. Изстискал целия сок от този огромен лимон, той го захвърли, приближи се до Д'Артанян, потупа го по рамото и каза:

– Приятелю мой, ние с вас няма да оставаме за вечеря с краля.

– Аз ще остана на вечеря.

– Можете ли да ми отделите десет минути?

– Дори двадесет. По-рано негово величество няма да седне на масата.

– Къде ще разговаряме?

– Ако искате тук на скамейката. Кралят тръгна, значи можем да седнем, в залата няма никой.

– Признайте си, приятелю – започна Арамис, – че вие внушихте на Портос известно недоверие към мен.

– Признавам си охотно, но не е това, в което ме подозирате. Виждайки, че Портос скучае до смърт, аз реших да го представя на краля и да направя за него и за вас онова, което вие никога няма да можете да направите.

– Какво именно?

– Да ви похваля в присъствието на краля.

– Благодаря ви. Много добре го направихте.

– Аз приближих към главата ви изплъзващата се вече кардиналска митра.

– Признавам си – продължи Арамис, усмихвайки се странно, – че вие несъмнено сте незаменим приятел.

– Значи сте съгласен, че моите действия са били в интерес на Портос?

– Знаете ли – каза Арамис, – ние трябва да си кажем цялата истина. Вие обичате ли ме както по-рано, драги Д'Артанян?

– Именно както по-рано – отвърна Д'Артанян, – без да се обвързва много с подобен отговор.

– В такъв случай ви благодаря и ви моля да говорим съвсем открито – предложи Арамис. – Вашето идване в Бел-Ил беше заради краля, нали?

– Разбира се.

– Значи искахте да ни отнемете удоволствието да поднесем на краля укрепения Бел-Ил?

– Но, приятелю мой, за да ви отнема това удоволствие, би трябвало да знам предварително за вашите намерения.

– Когато дойдохте в Бел-Ил вие още не сте знаели?

– За вас – да! Но за Портос... Как да се досетя, че е станал инженер, способен да строи укрепления като Полибий или Архимед? Един латински писател е казал: „Оратор се става, а поетите се раждат.“ Но той не е казал: „Важното е да се родиш Портос, пък инженер можеш да станеш!“

– Вие винаги сте се отличавали с очарователно остроумие – студено се усмихна Арамис. – Но да минем нататък. След като узнахте нашата тайна, вие побързахте да я съобщите на краля?

– Побързах, уважаеми, тъй като видях, че вие също бързате. Когато човек, тежък двеста петдесет и осем фунта като Портос, пропуска бясно с пощенски коне, когато прелатът, болен от подагра, лети като вятър, у мен възникват подозрения, че двама мои приятели не искат да ме предупредят, че те искат да скрият от мен нещо много важно. Тогава аз също пропускам... доколкото ми позволяват възможностите и отсъствието на подагра.

– С една дума – продължи Арамис, – сега вие знаете всичко.

– Ей Богу, не всичко!

– Знаете, че трябваше незабавно да предупредя господин Фуке, за да може той да изпревари вашето идване при краля.

– Тук има нещо тъмно.

– Съвсем не! Господин Фуке има много врагове. Но това ви е известно, нали? И един особено опасен.

– Опасен?

– Смъртен! За да се пребори с влиянието на този враг, се наложи Фуке да доказва на краля дълбоката си преданост и готовност на всякак-ви жертви. Той направи на негово величество сюрприз, подарявайки му укреплението Бел-Ил. Ако вие пръв бяхте пристигнали в Париж, изненадата щеше да пропадне. Щеше да се създаде впечатление, че ние сме се изплашили. Това е цялата тайна – завърши Арамис, доволен, че е успял да убеди мускетаря.

– Много по-просто щеше да бъде – опита да се усмихне Д'Артанян, – ако ме бяхте отвели настрана, когато бяхме в Бел-Ил, и ми бяхте казали: „Драги приятелю, ние укрепваме Бел-Ил ан Мер, за да го поднесем на краля... Ще ви бъдем задължени, ако споделите с нас вие с кого сте: с господин Колбер или с господин Фуке?“ Може би нищо нямаше да ви отговоря, но ако бяхте ме попитали: „А вие приятел ли сте ми?“ – аз бих отвърнал: „Да“.

Арамис наведе глава.

– Така – продължи Д'Артанян – аз щях да бъда обезоръжен и идвайки при краля, щях да заявя: „Господин Фуке укрепва Бел-Ил, и то превъзходно. Ето какво ми поръча да предам на ваше величество господин губернаторът на Бел-Ил“ или: „Господин Фуке се кани да ви посети, за да ви съобщи за своите намерения.“ Аз нямаше да изиграя тази глупава роля, вашата изненада нямаше да бъде провалена и ние нямаше да се гледаме накриво.

– А сега – каза Арамис – вие действате като приятел на Колбер. Наистина ли сте негов приятел?

– Ей Богу, не! – възкликна капитанът. – Господин Колбер е педант и аз го мразя, както мразех Мазарини, но той не е страшен за мен.

– А аз обичам господин Фуке – заяви Арамис – и съм му предан. Вие знаете какво беше моето положение... аз бях беден... господин Фуке ми даде доход, изпроси за мен епископство, оказа ми много услуги и продължава да бъде любезен с мен. Достатъчно дълго съм живял на този свят, за да оценя нечие приятелско отношение. По този начин господин Фуке завоюва сърцето ми и аз съм изцяло на негово разположение. А навярно знаете от Портос как се е забъркал в тази история.

– Не – отвърна Д'Артанян. – Аз наистина съм любопитен, но никога не разпитвам човек, особено приятел, който иска да запази тайната си.

– Аз ще ви разкажа всичко.

– Няма нужда. Вашето признание ще ме обвърже.

– Не се бойте. Винаги съм обичал Портос за неговото простодушие и доброта. Той е откровен човек. Откак станах епископ, аз търся

простодушни хора, които да ми внушават любов към истината и ненавист към интригите. Затова повиках Портос във Ван. Господин Фуке ме обича и разбирайки, че Портос е мой приятел, обеща да му съдейства пред краля. Това е цялата тайна.

– Няма да злоупотребя с нея – усмихна се Д'Артанян.

– Много добре знам това, приятелю. Никой не притежава в такава степен чувство за чест, както вие.

– Поласкан съм, Арамис.

– Сега да поговорим за нас. Желаете ли да станете приятел на господин Фуке? Не ме прекъсвайте, преди да сте чули какво искам да кажа.

– Слушам ви.

– Желаете ли да станете маршал на Франция, пер, херцог и да владее херцогство?

– Какво трябва да направя, за да получа всичко това? – попита Д'Артанян.

– Да бъдете съмишленик на господин Фуке.

– Аз съм привърженик на краля, скъпи приятелю.

– Но струва ми се, не изцяло?

– Нямам навика да се раздвоявам.

– Мисля, че освен голямо сърце вие притежавате и известна доза честолюбие?

– Да, разбира се. Аз искам да бъда маршал на Франция, пер и херцог. Пер ще ме направи кралят. Той ще ми даде всичко това.

Арамис внимателно го погледна.

– Нима кралят не е властелин? – продължи Д'Артанян.

– Никой не оспорва това, но Людовик XIII също беше властелин.

– Да, приятелю, но между Ришельо и Людовик XIII не стоеше Д'Артанян – спокойно каза мускетарят.

– Около краля има доста подводни камъни.

– Но не и около този крал.

– Естествено, обаче...

– Слушайте Арамис, виждам, че тук всеки мисли за себе си и никой не мисли за нашия господар. А аз, поддържайки него, ще поддържам себе си.

– Забравяте за неблагодарността.

– От нея се боят само слабите.

– Изглеждате доста самоуверен.

– Може би.

– А ако с времето станете ненужен на краля?

– Напротив, мисля, че в бъдеще ще съм му по-потребен от когато и да е. Вижте, ако се появи нов принц Конде, който може да го обуздае? Само това... само това в цяла Франция! – Д'Артанян се потупа по ръкохватката на шпагата.

– Вие сте прав – каза Арамис и го прегърна. – Приятелю, вие сте перла в кралската корона.

Тук те се разделиха.

„Така си и мислех, това не е току-тъй“ – мярна се в главата на Д'Артанян.

„Трябва по-скоро да запали фитила – каза си Арамис. – Д'Артанян е усетил миризмата на барут.“

Глава десета ПРИНЦЕСАТА И ДЪО ГИШ

Видяхме как Дьо Гиш излезе от залата в момента, когато Людовик XIV галантно поднасяше на Ла Валиер великолепните гривни, спечелени от него на лотарията. Разяждан от подозрения и тревоги, известно време той се бе разхождал около двореца. След това зачака на терасата да се появи принцесата. Мина повече от половин час. Едва ли при това усамотяване в главата на графа са витаели весели мисли. Той извади от джоба си бележник, поколеба се малко и написа:

„Принцесо, умолявам Ви да ми отделите няколко мига разговор. Нека тази молба не Ви плаши. Тя е продуктивна само от дълбоко уважение, с което аз... и т.н. и т.н.“

Той подписа тази необикновена молба, сгъна я на четири, но в този момент забеляза, че гостите на кралицата започват да се разотиват. Видя Ла Валиер, а след нея Монтале, която разговаряше с Маликорн. Принцесата все не се показваше. Но тъй като можеше да мине само оттук, Дьо Гиш внимателно наблюдаваше. Най-после я видя. Два пажа ѝ осветяваха пътя с факли. Вървеше доста бързо и излизайки, извика от вратата:

– Пажове, вървете да намерите граф Дьо Гиш. Той трябва да ми даде отчет за една поръчка. Ако е свободен, помолете го да дойде при мен.

Дьо Гиш мълчеше, скрит в сянката. Но щом принцесата се прибра, той презглава избяга от терасата и с най-равнодушен вид – смачкал ненужната вече бележка – тръгна срещу пажовете, които отиваха към стаята му.

Той завари принцесата бледа и развълнувана. До вратата стоеше

Монтале, на която много се искаше да узнае какво става в главата на господарката ѝ.

– Заповядайте, господин Дьо Гиш – каза принцесата. – Госпожице Дьо Монтале, вие сте свободна.

Заинтригувана още повече, Монтале се поклони и излезе. Принцесата и графът останаха сами.

Всички преимущества бяха на негова страна. Принцесата сама го беше поканила на среща. Но как той би могъл да се възползва от такава милост? Принцесата беше толкова своенравна, с такъв променлив характер! Тя скоро го показа:

– Нима няма какво да кажете, графе?

Стори му се, че е отгатнала мислите му (влюбените са доверчиви и слепи, както и пророците), отгатнала желанието му да я види и целта на това желание.

– Принцесо – поклони се той, – аз съм много изненадан.

– От историята с гривните, нали?

– Да, принцесо.

– Според вас кралят е влюбен, така ли?

Дьо Гиш внимателно я погледна и тя наведе очи под този поглед, проникващ чак до сърцето.

– Според мен – отвърна той – кралят иска да поизмъчи някого, иначе нямаше да афишира своите чувства. Не би се решил толкова хладнокръвно да компрометира девойка, която до този момент е била безупречна.

– Тази безсрамница? – високомерно подхвърли принцесата.

– Мога да ви уверя, ваше височество, че Ла Валиер обича човек, достоен за уважение.

– За Бражелон ли става дума?

– Да, принцесо. Той е мой приятел.

– Какво го интересува краля, че той ви е приятел?

– Кралят знае, че Бражелон е годеник на Ла Валиер, и тъй като Раул честно е служил на краля, негово величество няма да му причини това непоправимо нещастие.

Принцесата се изсмя гръмко и смехът ѝ поразил неприятно Дьо Гиш.

– Повтарям ви, принцесо, не мисля, че кралят е влюбен в Ла Валиер, и за доказателство искам да ви попитам: чие самолюбие искаше да засегне кралят в този случай? Вие познавате целия двор и можете да ми помогнете да си изясня този случай, още повече че ме уверяват в голямата близост между ваше височество и краля.

Принцесата прехапа устни и след като не намери отговор, реши да смени темата.

– Докажете ми – каза тя, гледайки графа, – че именно вие сте искали да говорите с мен, макар че аз изпратих да ви повикат.

Дьо Гиш тържествено извади бележката и я подаде на принцесата.

– Нашите желания съвпаднаха.

– Да – каза с нежност графът, – и аз ви обясних защо исках да ви видя. Но, вие принцесо, още не сте ми казали защо ме викате.

Тя се колебаеше.

– Ще полудея заради тези гривни – промълви изведнъж тя.

– Вие сте очаквали кралят да ги поднесе на вас?

– А защо не?

– Но, принцесо, кралят освен снаха има и съпруга!

– А освен Ла Валиер – възкликна уязвената принцеса – той има мен! Той има целия двор!

– Уверявам ви, принцесо – поклони се учтиво графът, – че ако някой чуеше думите ви и видеше зачервените ви очи и – да ми прости Бог – тази сълза на ресниците... ако би видял това, ще каже, че ваше височество ревнува.

– Да ревнувам? – надменно каза принцесата. – Да ревнувам от Ла Валиер!

Тя разчиташе да смири Гиш с този високомерен жест и надменен тон.

– Да, вие ревнувате от Ла Валиер, принцесо! – смело повтори той.

– Изглежда, господине, вие си позволявате да ме оскърбявате! – възмути се тя.

– Не, принцесо – отвърна развълнувано графът, решил твърдо да укроти този пристъп на гняв.

– Вън! – извика принцесата, изкарана от кожата, вбесена от хладнокръвието и мълчаливото уважение на Дьо Гиш.

Той отстъпи няколко крачки, поклони се, след това се изправи бял като платно и с леко потреперващ глас произнесе:

– Не трябваше така да се старая, след като съм подложен на съвършено несправедлив гняв.

Обърна се, без да бърза. Не беше направил и пет крачки, когато принцесата се хвърли като тигрица, хвана го за ръкава и възкликна, привличайки го към себе си:

– Вашата престорена вежливост е по-страшна за мен от всяко оскърбление. Оскърбявайте ме, но не спирайте да говорите!

Цяла трепереше от ярост.

– Принцесо – меко отвърна графът, изваждайки шпагата си, – пронижете сърцето ми, но не ме измъчвайте!

По погледа, устремен към нея, пълен с любов, решимост и отчаяние, тя разбра че този спокоен човек ще забие шпагата в сърцето си, ако тя изрече само една дума още.

Измъкна оръжието от ръката му и притискайки се до него с пламенност, която би могла да мине за нежност, каза:

– Графе, пощадете ме! Вие виждате, че страдам, а у вас няма пито капка жалост!

Сълзи задавиха думите ѝ. Виждайки принцесата да плаче, Дьо Гиш я вдигна на ръце и я отнесе до креслото. Тя се задушаваше.

– Защо – шепнеше той на колене, – защо не ми разкажете какво ви мъчи? Обичате ли някого? Кажете ми! Това ще ме убие, но преди това ще ви утеша! Ще облекча страданията ви!

– Нима толкова ме обичате?

– Да, принцесо, обичам ви! Тя му протегна двете си ръце.

– Аз действително обичам! – прошепна тя толкова тихо, че никой освен Дьо Гиш не би я чул.

– Краля ли?

Тя леко кимна с глава и усмивката ѝ приличаше на онзи просвет между облаците, в който след буря сякаш се открива раят.

– Но в сърцето на знатната жена бушуват и други страсти. Любовта е поезия, но истинското чувство на благородното сърце е гордостта. Графе, аз съм родена на трон, горда съм и ревниво се отнасям към положението си. Защо кралят приближава до себе си недостойни?

– Отново! Защо отново оскърбявате бедната девойка, която ще стане жена на моя приятел?

– Нима сте толкова наивен да вярвате в това?

– Ако не вярвах – отвърна Дьо Гиш силно пребледнял, – Бражелон още утре би узнал всичко, стига да имах някакви основания да смятам, че Ла Валиер е забравила клетвата си. Впрочем не! Долно е да се издават женски тайни и да се смущава спокойствието на приятеля.

– Мислите ли – попита принцесата, като се смееше истерично, – че да не знаеш е щастие?

– Да, мисля.

– Докажете го! Докажете го! – заповяда му тя.

– Не е трудно да се докаже. Принцесо, целият двор говори, че кралят ви е обичал и вие сте му отвърнали с любов.

– Е? – тежко дишаше тя.

– Представете си, че Раул, моят приятел, се приближи до мен и ми каже: „Да, кралят обича принцесата, да, кралят е покорил сърцето на принцесата“, тогава аз бих го убил!

– Оттук следва – промълви принцесата с тон на упорита жена, която се чувства непристъпна, – че господин Дьо Бражелон трябва да ви представи доказателства за думите си.

– А докато съм в неведение, – отвърна с въздишка Дьо Гиш, – не бих се задълбавал и моето незнание би ми спасило живота.

– Нима до такава степен сте егоист и студен човек, че ще позволите младият човек да обича Ла Валиер както преди?

– Дотогава, докато не бъде доказана виновността на Ла Валиер.

– А гривните?

– Ах, принцесо, вие се надявахте, че кралят ще ви ги поднесе. Какво тогава щях да мисля аз?

Доводът беше неотразим. Принцесата бе победена. От този момент тя не можа да възвърне самочувствието си. Но тъй като душата ѝ бе пълна с благородство, а умът ѝ се отличаваше с острота, тя оцени цялата деликатност на Дьо Гиш.

Принцесата се досети, че Дьо Гиш подозира Ла Валиер, но желае да ѝ даде време да размисли и за да не я погуби завинаги, се въздържа от решителни крачки и не събира по-точни сведения. С една дума, тя намери в сърцето на графа толкова истинско величие и толкова великодушие, че почувства как собственото ѝ сърце се възпламенява от съприкосновението с такъв чист пламък.

Въпреки че се страхуваше да не би да не се хареса, Дьо Гиш си остана последователен и предан приятел и това го издигаше до степен герой, а нея сваляше до положението на дребнава, ревнива жена. Тя почувства към него такава нежност, че дори не можеше да я изрази с думи.

– Колко ненужни приказки – каза тя, хващайки го за ръката. – Подозрение, безпокойство, недоверие, страдание! Изглежда, ние произнесохме всички тези думи...

– Уви, да, принцесо!

– Зачеркнете ги от сърцето си, както аз ги изхвърлям от моето. Нека Ла Валиер обича краля или не го обича, нека кралят обича Ла Валиер или не я обича, хайде ние с вас, графе, да уточним ролите си. Защо се ококорихте? Басирам се, че не ме разбирате!

– Вие сте толкова своенравна, принцесо, че се боя да не би отново да не ви угодя.

– Вижте как треперите и колко сте изплашен! – пошегува се тя. – Да, господине, налага ми се да играя две роли. Аз съм снаха на краля. Трябва ли на това основание да се намесвам във всичко това? Вашето мнение?

– Колкото може по-малко, принцесо.

– Съгласна съм, но това е въпрос и на достойнство. И, второ, аз съм жена на принца.

Дьо Гиш въздъхна.

– А това трябва да ви задължава да говорите с мен винаги с най-голямо уважение и респект.

– О! – възкликна Дьо Гиш и падна в краката ѝ.

– Струва ми се, че имам още една роля. Бях забравила за нея. Аз съм жена – тихо прошепна тя – и аз също обичам.

Дьо Гиш се изправи. Тя разтвори обятията си и устните им се сляха.

Зад вратата се чуха стъпки. Влезе Монтале.

– Търсят господин Дьо Гиш – каза Монтале, успяла да забележи объркването на актьорите, играещи четири роли, тъй като и Дьо Гиш също играеше своите.

Глава единадесета МОНТАЛЕ И МАЛИКОРН

Монтале казваше истината. Господин Дьо Гиш го търсеха навсякъде и да остава повече при принцесата беше рисковано. Затова принцесата, независимо от наранената гордост и прикрития гняв, в нищо не можеше да упрекне Монтале, така дръзко нарушила усамотението на влюбените.

Дьо Гиш също беше загубил ума си, но преди идването на Монтале, затова, като чу гласа на придворната дама, без да се прости с принцесата, побърза да изчезне, не спазвайки дори елементарната етика между равни. Принцесата остана с вдигната ръка.

Всъщност Дьо Гиш можеше да каже, както след сто години Керубино, че отнася на устните си щастие за цяла една вечност.

Монтале завари влюбените в голямо объркване. „Този път, мисля, ще узная толкова, че и най-любопитната жена ще ми завиди.“

Принцесата беше толкова смутена, че се прибра в спалнята си. Монтале се втурна да намери Маликорн. Той внимателно оглеждаше

потъналия в прах куриер, излизаш от стаята на Дьо Гиш.

Виждайки, че Маликорн е зает, тя реши да не го безпокои и едва когато той спря да напряга зрението си и да проточва шия, тя го потупа по рамото.

– Е – попита Монтале, – какво ново има?

– Господин Дьо Гиш обича принцесата.

– Това е много старо! Аз ще ви кажа една новина, която не знаете.

Принцесата обича Дьо Гиш.

– Едното произтича от другото.

– Не винаги, мили мой.

– Това по мой адрес ли е?

– Присъстващите винаги се изключват.

– Благодаря – поклони се Маликорн. – А как стоят нещата с краля?

– Кралят е поискал да види Ла Валиер вечерта, след лотарията.

– И какво, видял ли я е?

– Не. Вратата е била заключена. Кралят си е тръгнал като крадец, забравил инструмента си. А при вас какво ново?

– Господин Бражелон е изпратил куриер до господин Дьо Гиш. Трябва да си разделим задълженията – добави Маликорн, – за да не се объркаме.

– Няма нищо по-просто – отвърна Монтале. – Три свежи интриги, ако се обработят както трябва, ще ни донесат поне по три любовни писма на ден.

– Какво говорите, скъпа – възкликна Маликорн, свивайки рамене. – Три писма! Това е типично за еснафските чувства. Мускетарят на стража и девойката в манастира си разменят по едно всеки ден през процепа в стената. В едно писмо се събира цялата поезия на тези бедни сърца. А у нас... Колко зле познавате дълбочината на кралските чувства!

– Хайде, свършвайте по-бързо – нетърпеливо го прекъсна Монтале. – Тук всеки момент ще дойде някой!

– Да свършвам? Та аз току-що започнах. Имам още три важни точки.

– Ти ще ме умориш с твоята фламандска флегматичност.

– А вие ще ме объркате с италианския си темперамент. Значи аз ви казах, че нашите влюбени ще разменят по цели томове всеки ден. Но какво следва от това?

– Следва, че нито една от нашите дами не може да пази получаваните писма. Значи аз ще пазя цялата кореспонденция при мен.

– Това е невъзможно – каза Маликорн.

– Защо?

– Защото не сте у дома си. Защото имате обща стая с Ла Валиер и защото стаята ви често се оглежда и претърсва. Защото кралицата е ревнива като испанка и кралицата майка – също. Накрая, принцесата е ревнива като десет испанки.

– Забравяте някого.

– Кого?

– Принца.

– Досега говорех само за жените. Нека ги обозначим. Номер едно е принцът.

– Номер две е Дьо Гиш.

– Номер три – виконт Дьо Бражелон.

– Номер четири е кралят.

– Кралят?

– Разбира се, кралят. Той не само е най-ревнивият, но и най-могъщият между тях.

– О, скъпа!

– По-нататък.

– В какво гнездо на оси сме попаднали!

– Мисля, че е по-благоразумно да завладеем всички тези любовни интриги.

– Вие няма да се справите.

– С ваша помощ ще се справя и с десет интриги. Това е стихията ми, скъпи приятелю. Аз съм създадена за дворцов живот, както саламандърът е създаден да живее в огъня.

– Вашето сравнение не ме успокоява, скъпа. Чул съм от доста учени хора, че, първо, саламандърът не съществува в природата и, второ, че ако съществуваше, щеше да излиза от огъня напълно опечен.

– Вашите учени може би знаят всичко, което засяга саламандъра, но те не могат да ви кажат това, което аз ще ви кажа: Ора дьо Монтале само след месец ще бъде първият дипломат при френския двор.

– Може, но при условие че аз ще бъда вторият.

– Става. Ще сключим нападателен и отбранителен съюз.

– Само внимавайте с писмата.

– Ще ви ги давам веднага щом ги получа.

– Какво ще кажем на краля за принцесата?

– Че принцесата все още обича краля.

– Какво ще кажем на принцесата за краля?

– Че тя ще постъпи доста лекомислено, ако не го щади.

– Какво ще кажем на Ла Валиер за принцесата?

– Каквото решим. Ла Валиер е наша.

– Наша?

– От две страни. Първо, благодарение на виконт Дьо Бражелон. Надявам се, не сте забравили, че господин Дьо Бражелон е писал много писма до госпожица Дьо Ла Валиер.

– Нищо не съм забравил.

– Тези писма ги получих аз и те са скрити – в Блоа, в познатата ви стая.

– Милата стаичка, пълна с любов, преддверие на палат, в който някога ще ви настая! Но, простете ми, вие казвате, че всички тези писма са в стаичката?

– Да.

– Не сте ли ги скрили в ковчеже?

– Да, разбира се, в същото ковчеже, където съм скрила вашите писма и моите собствени писма, когато работата или развлеченията ви пречеха да дойдете на среща.

– Отлично! – възкликна Маликорн. – Няма да се наложи да ходя до Блоа за писмата. Те са тук при мен.

– Донесли сте ковчежето?

– Да, то ми е много скъпо, защото е ваше.

– Тогав пазете го добре. В него има документи, които след време ще струват доста скъпо.

– Знам. Но какво става при господин Дьо Гиш?

– Нищо. Той отваря прозореца.

– Да бягаме по-скоро!

Действително, в стаята на Дьо Гиш се отваряше прозорец. Но той го правеше не за да се помъчи да види сянката на принцесата през пердетата, както биха си помислили някои неосведомени хора. Не само любовни чувства вълнуваха графа. Както вече казахме, при него беше пристигнал куриер, изпратен от Бражелон. Той донесе писмо. Дьо Гиш два пъти прочете писмото от Раул, което му направи дълбоко впечатление.

– Колко странно! Странно! – шепнеше той. – По какъв непреодолим начин съдбата приближава хората до тяхната цел.

Заставайки до прозореца, по-близо до светлината, той за трети път прочете писмото, което разпалваше мозъка и очите му.

„Кале

Скъпи графе!

Срещнах в Кале господин Дьо Вард, който беше тежко ранен на дуел с херцог Бъкингам. Дьо Вард, както знаете, е храбър, но отмъстителен и злобен човек. Той много ми говори за вас, уверявайки ме, че е добре разположен към вашата особа. Също така ми разказва за принцесата, която намира за красива и любезна. Той се досеща за вашата любов към известната ви особа.

Също така той ми говори за тази, която аз обичам, и ми изрази голямо съчувствие, съпровождайки го с такива неясни намеци, че отначало се изплаших, но след това го отдах на навика му да се държи тайнствено.

Ето за какво става дума. Той получил известие от Фонтенбло. Вие разбирате, че то може да бъде единствено от господин Дьо Лорен.

В това съобщение се казва, **ЧЕ В СЪРЦЕТО НА КРАЛЯ Е СТАНАЛА ПРОМЯНА** Знаете за какво става дума. Освен това в съобщението **СЕ ГОВОРИ ЗА ЕДНА ПРИДВОРНА ДАМА, КОЯТО ДАВАЛА ПОВОД ЗА КЛЮКИ.**

Тези неясни изречения ме лишиха от сън. Съжалих, че моят прям и слаб характер, независимо от известната доза упорство, ми попречи да отговоря на тези твърдения. Тъй като господин Дьо Вард тръгна за Париж, аз не се опитах да го задържа за обяснения. Признавам откровено, че ми се стори неделикатно да подлагам на разпит човек с току-що заздравяла рана.

Накратко казано, той замина – по неговите думи заради това – да види любопитното зрелище, каквото навярно в скоро време ще представлява дворецът. Взимайки си сбогом, той ме поздрави и ми изрази съболезнования. Не разбрах нито едното, нито другото. Бяхразстроен от мислите си и недоверието си към този човек, недоверие, което – както ви е известно – не можах да преодоля досега.

Но едва бе тръгнал, и мислите ми станаха съвсем ясни. Невъзможно е да се предположи, че човек с характера на Дю Вард ще се въздържа да тури няколко капки отрова в разговорите си с мен. Затова в тайнствените думи на господин Дьо Вард навярно няма никакъв тайнствен смисъл, който бих могъл да отнеса към себе си или към известната ви особа.

Принуден по заповед на краля да тръгна за Англия, аз нямам никакво намерение да тичам след него, за да получа обяснение за

недомлъвките му. Затова ви изпращам този куриер и ви пиша писмо, от което ще узнаете за всички мои съмнения. Аз размишлявах дълго, а вие действайте.

Господин Дьо Вард скоро ще пристигне във Фонтенбло. Узнайте какво означават намеците му, ако за вас те са неизвестни. Господин Дьо Вард твърдеше също, че херцог Бъкингам си тръгнал от Париж ощастлив от принцесата. В отговор на тези думи аз незабавно бих извадил шпагата си, ако не намирах, че службата при краля ме кара да пренебрегна личните сметки.

Изгорете това писмо, което ще ви донесе Оливен.

Той е самата преданост.

Много ви моля, скъпи графе, да напомните за мен на госпожица Дьо ла Валиер, чиито ръце целувам с уважение.

Прегръщам ви.

Виконт Дьо Бражелон“

„И Ако се случи нещо сериозно – трябва да предвидим всичко, скъпи приятелю – изпратете в Лондон куриера с една единствена дума: «Елате» – и аз ще бъда в Париж тридесет и шест часа след получаване на вашето писмо.“

Дьо Гиш въздъхна, сгъна писмото за трети път, но вместо да го изгори, както му беше написал Раул, го прибра в джоба си.

Искаше му се още много пъти да чете тези редове.

– Колко тревога и заедно с нея какво доверие! – прошепна графът. – В това писмо е цялата душа на Раул. В него той е забравил за граф Дьо ла Фер, а говори за своето уважение към Луиза. Ах – продължи Дьо Гиш със заплаха в гласа, – значи вие се бъркате в моите работи, господин Дьо Вард? Тогава аз ще се заема с вашите! Бедни ми Раул, твоеото сърце ми поверява за съхранение съкровище, аз ще го пазя, не се страхувай!

След като си даде това обещание, Дьо Гиш прати за Маликорн с молба да дойде при него колкото може по-бързо.

Маликорн веднага се появи. Тази бързина беше първото следствие от разговора с Монтале.

Колкото повече Дьо Гиш го разпитваше, толкова повече Маликорн отгатваше намеренията му. В резултат след двадесет минути разговор, от който разчиташе да узнае цялата истина за Ла Валиер и краля, Дьо Гиш узна само това, което беше видял със собствените си очи. Докато Маликорн узна или отгатна, разбирайте го както искате, че у Раул се

зараждат подозрения и че Дьо Гиш се кани да пази съкровището на Хесперидите.

Маликорн се съгласи да играе ролята на дракона.

На другия ден вечерта стана известно за завръщането на Дьо Вард и за посещението му при краля. След тази визита оздравяващият трябваше да посети принца. Дьо Гиш побърза нататък.

Глава дванадесета КАК ДЬО ВАРД БЕШЕ ПРИЕТ В ДВОРА

Принцът прие Дьо Вард с онзи неотменна благосклонност, която се поражда у лекомисления човек от надеждата да получи интересни новини.

Цял месец никой не беше виждал Дьо Вард, така че той беше интересен. Да се държиш добре с него, означаваше до известна степен да изневериш на старите приятели, а в изневярата винаги е скрита частица прелест, освен това с такова внимание се заглаждат минали недоразумения. Ето защо принцът прие Дьо Вард с голямо внимание.

Кавалерът Дьо Лорен, който се боеше много от съперника си, но уважаваше характера му – твърде близък до неговия собствен, но посмел – кавалерът Дьо Лорен посрещна Дьо Вард още по-ласкаво от принца.

Както вече казахме, Дьо Гиш също беше любимец на принца, но той се държеше малко по-настрана, като чакаше да свършат всички тези нежности.

Разговаряйки с гостите на принца и дори със самия принц, Дьо Вард не изпускаше от очи Дьо Гиш. Инстинктът му подсказваше, че Дьо Гиш е дошъл заради него. Затова, след като поздрави всички, Дьо Вард веднага се отправи към него. Те размениха най-изискани приветствия. След това Дьо Вард се върна при принца и неговата свита.

Сред всеобщите поздравления за благополучното завръщане беше обявено, че идва принцесата. Тя вече знаеше за пристигането на Дьо Вард. Всички подробности за неговото пътешествие и дуела с Бъкингам също й бяха известни. Тя не без удоволствие се канеше да присъства на съобщението, което трябваше да направи нейният враг.

Принцесата пристигна съпроводена от няколко придворни дами. Дьо Вард я поздрави по най-любезен начин и започвайки враждебните действия, обяви за готовността си да разкаже за херцог Бъкингам. Това

беше отговор за студеното посрещане от страна на принцесата. Принцесата почувства удара, но се направи, че не е попаднал в целта. Принцът се изчерви, а Дьо Гиш побледня. Тя обаче запази безразличния си вид.

Принцесата беше смела, но непредпазлива. При всяко отстъпление на неприятеля тя се устремяваше напред. След минута размисъл безстрашно се хвърли в огъня.

– Много ли страдахте от раните си, господи Дьо Вард? – попита тя.

– Не, принцесо. Аз почти не чувствах болка.

– Но в такава страшна горещина...

– Морският въздух освежава, принцесо, а освен това аз имах утешение.

– Така ли! Толкова по-добре!... Какво утешение?

– Да знам, че моят противник страда повече от мен.

– О! По-сериозно от вас ли беше ранен? Не знаех това – каза напълно безстрастно принцесата.

– Вие грешите, принцесо, или по-скоро си давате вид, че грешите. Неговото тяло не изпитвате такава болка като моето, но затова пък неговото сърце беше засегнато.

Дьо Гиш разбра накъде отива работата. Той направи знак на принцесата, умолявайки я да прекрати двубоя. Но тя, давайки си вид, че не е забелязала нищо, попита, продължавайки да се усмихва:

– Нима херцог Бъкингам е бил ранен в сърцето? Досега мислех, че тези рани са неизлечими.

– Уви, принцесо – с изискана любезност отвърна Дьо Вард, – всички жени мислят така и затова са толкова самонадеяни.

– Неправилно го разбрахте, мила моя – нетърпеливо забеляза принцът. – Господин Дьо Вард иска да каже, че херцог Бъкингам е бил ранен в сърцето не от шпага, а от друго оръжие.

– Така ли било? – учуди се принцесата. – Господин Дьо Вард се е пошегувал, това е добре. Интересно би било да се знае дали тази шега щеше да се хареса на херцога! Жалко, че той не е тук, нали господин Дьо Вард?

Очите на младия човек заблестяха.

– На мен ми е много мъчно – каза той, стиснал зъби.

Дьо Гиш не се помръдваше. Принцесата, изглежда, чакаше да ѝ се притече на помощ. Принцът се колебаеше. Тогава се обади кавалерът Дьо Лорен.

– Принцесо, Дьо Вард знае много добре, че за херцог Бъкингам сърдечните рани не са нещо ново.

– Вместо да придобия съюзник, аз си спечелих двама врагове, и то сериозни – прошепна принцесата.

Тогава тя смени темата на разговора. Принцовете и принцесите, както е известно, могат да сменят темата на разговорите и етикетът изисква това право да се уважава. Оживлението спадна. Главните артисти изиграха ролите си.

Принцесата си тръгна рано и принцът, който искаше да говори с нея, ѝ предложи ръката си. Кавалерът Дьо Лорен, който много се страхуваше от възстановяването на добрите отношения между съпрузите, не можеше да ги остави на спокойствие.

Затова той се насочи към апартаментите на принца, с цел да го посрещне на връщане и да унищожи с дветри думи всички благоприятни впечатления, които би могла принцесата да остави у него. Дьо Гиш направи крачка към Дьо Вард, изразявайки желанието си да поговори с него. Освобождавайки се от събеседниците си, Дьо Вард се приближи до него и двамата започнаха да се разхождат из салона.

– Разказвайте! Вие сте се срещали в Булон с много интересни хора и неотдавна сте се виждали с един мой приятел.

– Срещал съм се с хора?... И с ваш приятел?...

– Колко е къса паметта ви!

– Ах, да! Бражелон!

– Именно.

– Който пътува с поръчение до Чарлз II.

– Вярно. Нима нищо не ви е разказал и вие нищо не сте му казали?

– Наистина не помня какво съм му казал, но затова отлично помня какво не съм му казал.

Дьо Вард притежаваше изключително тънък усет. По хладното и дистанцирано обръщение на Дьо Гиш той ясно почувства че разговорът взема неприятна посока. Реши да бъде нащрек.

– И какво му спестихте? – заинтересува се Дьо Гиш.

– Всичко, което засяга Ла Валиер.

– Ла Валиер?... Нищо не разбирам! Колко странно! Да узнаете нещо далеч от Париж, което Бражелон, намирайки се тук, не знае.

– Вие сериозно ли ми задавате този въпрос?

– Напълно сериозно.

– Как! Вие, придворният, постоянният посетител в двореца, фаворит на принцесата, да не знаете нищо?

Дьо Гиш избухна:

– За коя принцеса говорите?

– Знам само една, уважаеми графе. Говоря за съпругата на принца. Нима в двора има още някаква принцеса? Кажете.

Дьо Гиш едва се съдържаше. Кавгата беше неминуема. Но Дьо Вард искаше повод за нея да бъде принцесата, а Дьо Гиш я подхващаше заради Ла Валиер. От този момент започна пълна с преструвки игра, която можеше да продължи, докато един от противниците не се почувства засегнат. Дьо Гиш успя да се овладее.

– Аз не се интересувам от принцесата, драги ми Дьо Вард. Интересува ме само това, което току-що казахте.

– Какво съм казал?

– Че сте скрили нещо от Бражелон.

– Скрил съм това, което вие знаете не по-лошо от мен – парира го Дьо Вард.

– Давам ви дума, че не знам нищо.

– Хайде, хайде!

– Ако ми кажете, ще знам, но иначе – не, кълна ви се!

– Но как така? Аз пристигам от Булон, а вие, който сте тук и виждате всичко с очите си, не знаете това, което мълвата е занесла чак там. Сериозно ли ме уверявате, че нищо не знаете?

– Както искате, Дьо Вард, но отново ви повтарям, че нищо не зная.

– Вие сте прикрит и предпазлив човек.

– Значи нищо няма да ми кажете, както и на Бражелон?

– Вие се преструвате на глух, дори принцесата не би могла да се владее по-добре от вас.

„Ах, ти, двоен лицемер! – помисли си Дьо Гиш. – Отново изкарваш принцесата на предна линия.“

– След като е трудно да се разберем за Ла Валиер и Бражелон, хайде тогава да поговорим за вашите лични работи – предложи Дьо Вард.

– Нямам никакви лични работи. Надявам се, че не сте казали на Бражелон нищо, което не можете да повторите пред мен.

– Не, естествено. Но разберете, Дьо Гиш, колкото съм неосведомен за едни неща, толкова съм осведомен за други. Например за парижките връзки на Бъкингам мога да ви кажа много неща, тъй като го придружавах. Не искате ли да послушате?

Челото на Дьо Гиш се изпоти и той го избърса.

– Не – отвърна, – хиляди пъти не! Аз въобще не съм любопитен и не желая да зная неща, които не ме засягат. Херцог Бъкингам ми е просто познат, докато Раул е мой близък приятел. Затова на мен ми е съвършено безразлично какво е станало с херцога, а живо се интересувам от

всичко, което засяга Раул.

– Всичко, което се е случило с него в Париж?

– В Париж и в Булон. Разбирате, че ако нещо се случи, ще го защитя. Работите на Раул са по-важни от моите собствени.

– Но Раул ще се върне.

– Да, когато изпълни поръчението. А дотогава, разбирате, не мога да бъда равнодушен към слухове, които са в негова вреда.

– Още повече, че той ще прекара в Лондон доста време – с тънка усмивка забеляза Дьо Бард.

– Мислите ли? – учуди се Дьо Гиш.

– А нима вие предполагате, че са го пратили в Лондон само за да отиде дотам и да се върне? О, не, той е изпратен в Лондон, за да остане там.

– О, графе, много неприятно предположение за Бражелон и то напълно се връзва с това, което той ми писа от Булон.

Дьо Бард си възвърна хладнокръвието. Иронията твърде много го увлече и той невнимателно даде преимущество на своя противник.

– Кажете, какво ви е писал той? – попита Дьо Бард.

– Че вие веруломно сте оклеветили Ла Валиер и вероятно сте се смели на доверието му към тази девойка.

– Всичко това е вярно – съгласи се Дьо Бард – и аз очаквах да чуя от виконт Дьо Бражелон това, което един мъж казва на друг, когато му се правят оскърбителни намеци. Така например, ако търсех с вас кавга, бих казал, че принцесата, след като отдаде вниманието си на херцог Бъкингам, го отпрати заради вас.

– Това ни най-малко не би ме оскърбило, драги Дьо Бард. – Дьо Гиш насила се усмихна, въпреки че по жилите му плъзна огън. – Такава милост е по-сладка от мед.

– Съгласен съм, но ако аз действително исках да ви предизвикам, щях да се постарая да ви улича в лъжа. Бих ви разказал за една горичка, където вие сте се срещали с тази знаменита принцеса, за падания на колене, за целуване на ръчички и тогава вие, който сте човек потаен и обидчив...

– Кълна ви се – прекъсна го Дьо Гиш, усмихвайки се насила, – кълна ви се, че това не би ме засегнало и нямаше да ви опровергавам. Какво да се прави, мили графе, така съм създаден: всичко, което се отнася за мен, приемам с ледено равнодушие. Друг е въпросът обаче, когато това засяга човек, който отсъства, който, заминавайки, ме е помолил да защитавам честта му. Всичко, което засяга този човек, ме вълнува

необичайно.

– Разбирам ви, господин Дьо Гиш, но каквото и да казвате, вас сега не може да ви интересува нито Бражелон, нито това незначително момиче на име Ла Валиер.

В този момент през салона минаваха неколцина придворни, които чуха току-що произнесените думи и щяха да чуят и следващите. Дьо Вард забеляза това и умишлено продължи да говори високо.

– О, ако Ла Валиер беше кокетка като принцесата, чиито закачки, съгласен съм, са напълно невинни, нещата щяха да са по-иначе. Принцесата все пак първо изпрати Бъкингам в Англия, а после вас – в изгнание. Та вие попаднахте в мрежата ѝ, нали е така, господине?

Придворните се приближиха; Бяха Дьо Сент-Енян и Маникан.

– Какво да се прави, скъпи! – засмя се Дьо Гиш. – Това може да се случи на всеки. Аз приех шегата сериозно, но изпратен в изгнание, видях своята грешка, победих честолюбието, преклоних се пред когото е нужно и получих разрешение да се върна. Признах си вината и си дадох дума да се избавя от своите заблуждения. Виждате, че сега се смее на това, което разбиваше сърцето ми само преди четири дни. Но Раул обича. Той не се присмива на слуховете, които могат да разрушат щастието му. Слухове, които вие сте му предали, въпреки че знаете не по-зле от всички, че са гнусна клевета!

– Клевета! – възкликна Дьо Вард, разярен от това, че благодарение на хладнокръвието на Дьо Гиш падна в клопката.

– Да, клевета! Ето ви писмото, в което Раул ми съобщава, че вие сте се изказвали зле за госпожица Ла Валиер, и ме пита кое от казаното от вас за това момиче е истина. Нали няма да възразите, ако поканя като съдии на нашия спор тези господа, господин Дьо Вард.

Дьо Гиш хладнокръвно прочете на глас изреченията от писмото, които засягаха Ла Валиер.

– Сега – продължи Дьо Гиш – за мен става съвършено ясно, че вие сте искали да нарушите спокойствието на Бражелон и че ватите думи са били продиктувани от злоба.

Дьо Вард се огледа, за да потърси нечия поддръжка. Но като се вземе под внимание, че той пряко или косвено беше оскърбил Ла Валиер, която поначало бе героиня на деня, придворните отрицателно поклащаха глави, без да му съчувстват ни най-малко.

– Господа – каза Дьо Гиш, долавяйки инстинктивно мислите на свидетелите, – нашият спор с господин Дьо Вард засяга такива деликатни въпроси, че никой не трябва да чуе повече от това, което вие чухте.

Затуй ви моля да ни позволите да завършим разговора насаме, както подобава на благородници, когато единият е уличил другия в лъжа.

– Господа, господа! – чуха се възклицания.

– Нима вие намирате, че аз не съм бил прав, когато защитавах госпожица Ла Валиер – попита Дьо Гиш. – В такъв случай ще призна грешката си и ще си взема обратно всички думи, които съм казал на господин Дьо Вард.

– Какво говорите! – обади се Дьо Сент-Енян. – Госпожица Дьо ла Валиер е ангел.

– Олицетворение на добродетел и целомъдрие! – подкрепи го Маникан.

– Виждате ли, господин Дьо Вард – поклони се Дьо Гиш, – не само аз защитавам бедната девойка. Господа, за втори път се обръщам към вас с молба да ни оставите насаме. Виждате, че и двамата сме напълно спокойни.

Придворните веднага се разотидоха. Младите хора останаха сами.

– Добре изиграно – каза Дьо Вард.

– Нали? – каза Дьо Гиш.

– Няма как, в провинцията аз ръждясвах, докато вие, графе, сте се научили тук доста добре да се владеете и успяхте да ме смутите. В женско общество винаги научаваш нещо. Приемете моите поздравления.

– Приемам ги.

– Разрешете ми да предам по този повод поздравления и на принцесата.

– Сега, драги ми Дьо Вард, можете дори да крещите за това.

– Не ме дразнете!

– О, аз не се боя от вас! Всички знаят, че сте зъл човек. Ако сега започнете да говорите за принцесата, ще ви сметнат за страхливец и принцът ще заповяда още тази вечер да ви обесят на прозореца му. Говорете, скъпи Дьо Вард, говорете колкото желаете!

– Аз съм победен.

– Но не в такава степен, в каквата заслужавате.

– Виждам, че с радост бихте ме проснали на земята.

– Дори нещо повече!

– Лош момент сте избрали, драги графе. След неотдашната партия срещата с вас не ми е по силите. Аз загубих твърде много кръв в Булон. При най-малко усилие раните ще се отворят и вие ще спечелите една твърде евтина победа.

– Вярно е – съгласи се Дьо Гиш, – макар че, появявайки се в нашето

общество, вие си давахте вид, че сте съвсем здрав и че ръцете ви действат превъзходно.

– Ръцете ми действат, вярно е, но в краката съм много слаб и след този проклет дуел нито веднъж не съм хващал шпага, докато, мога да се обзаложа, вие сте фехтували всеки ден.

– Давам ви дума, господине – отвърна Дьо Гиш, – че вече шест месеца не съм се упражнявал.

– Не, графе, след като размислих, реших да не се дуелирам с вас. Ще почакам Бражелон, който по вашите думи ми е сърдит.

– Не, вие няма да дочакате Бражелон! – извика Дьо Гиш. – Нали сам казахте, че той може да се забави в Лондон, а в това време вашият злобен ум ще успее да свърши своето дело.

– Но аз ще имам извинение. Внимавайте!

– Давам ви една седмица, за да оздравеете окончателно.

– Това вече е по-добре. След седмица ще видим.

– Да, да, разбирам. За една седмица може да се изплъзнете от врага. Не съм съгласен да ви дам дори един ден!

– Вие сте се побъркали, господине – извика Дьо Вард, отстъпвайки назад.

– А вие сте безчестен, щом отказвате да се дуелирате. Ще кажа на краля, че оскърбявайки Ла Валиер, отказвате да се биете.

– О, та вие сте олицетворение на коварството, господин честен човек.

– Най-опасно е коварството на този, който винаги се държи лоялно.

– В такъв случай върнете ми силата на краката или разпоредете да ви направят силно кръвопускане, за да изравним шансовете си.

– Не, измислих нещо по-добро.

– Какво по-точно?

– Ще се дуелираме на коне с пистолети. Всеки ще има право да даде по три изстрела. Вие сте превъзходен стрелец. Знам, че сте улучвали птица, пускайки коня си в галоп. Недейте да отричате, защото съм го виждал.

– Мисля, че сте прав – каза Дьо Вард, – в такъв случай може би ще ви убия.

– С това ще ми направите услуга.

– Ще се постарая.

– Значи решено?

– Ръката ви!

– Ето я... но при едно условие.

- Какво?
- Дайте ми дума, че кралят няма да знае нищо за това.
- Кълна ви се.
- Отивам за конете.
- Аз също.
- Къде ще отидем?
- Знам удобно място. Една поляна.
- Да вървим заедно.
- Защо не?!

Тръгвайки към конюшната, двамата противници минаха покрай слабо осветените прозорци на принцесата. Зад дантелената завеса се мярна сянка.

– Ето жената – усмихна се Дьо Вард, – която дори не подозира, че заради нея отиваме на смърт.

Глава тринадесета ДУЕЛЪТ

След като избраха конете, Дьо Вард и Дьо Гиш собственоръчно ги оседлаха. Дьо Вард нямаше пистолети, но пък Дьо Гиш имаше два чифта. Той ги донесе, зареди ги и даде възможност на Дьо Вард да избира. Той избра тези пистолети, с които беше стрелял вече двадесетина пъти и с които пред очите на Гиш беше убивал лястовичка в полет.

– Не се учудвайте – каза той, – че съм предпазлив. Вие познавате оръжието си. Следователно аз само изравнявам шансовете.

– Излишна забележка – отвърна Дьо Гиш, – никой не оспорва вашето право.

– А сега – продължи Дьо Вард – ще ви помоля да ми помогнете да възседна коня.

– В такъв случай трябва да се бием прави.

– Не, като седна на седлото, се чувствам прекрасно.

– Много добре, да не говорим повече за това. Дьо Гиш помогна на Дьо Вард да възседне коня.

– Само че – забеляза Дьо Вард – ние толкова сме увлечени от желанието да се унищожим, че пропуснахме едно обстоятелство.

– Какво?

– Тъмнината. Ще трябва да се убиваме един друг слепешката.

– Няма значение, последствията са едни и същи...

– Трябва да се вземе под внимание още нещо: честните хора никога не се сражават без секунданти.

– О – възкликна Дьо Гиш, – ние ще действаме по всички правила.

– Да, но аз не искам да давам повод да се говори, че сте ме убили от засада, също както не искам, ако аз ви убия, да бъда обвинен в престъпление.

Дьо Гиш размишлява известно време. В главата му окончателно се затвърди мисълта, че Дьо Вард иска да привлече свидетели с цел да възобнови разговора за принцесата и да придаде на дуела друг повод. Затова той нищо не отговори.

Двамата противници излязоха от замъка през същата врата, до която неотдавна видяхме Монтале и Маликорн. Сякаш за да се преборят с горещината, на тъмното небе се бяха събрали облаци и нощта бавно ги гонеше от изток на запад. Този тежък свод без пролуки и без блясък на звезди притискаше земята и започваше бавно да се разтваря от поривите на вятъра като огромно платно. Западаха едри, топли капки дъжд и събираха прахта на малки топчета. В същото време жадуващите за влага цветя, храсти и дървета в предчувствие на бурята изпусаха силен аромат, който навяваше сладки спомени за младостта, за вечния живот, за щастието и любовта.

– Как хубаво мирише земята – каза Дьо Вард, – тя ни мами, привлича ни към себе си.

– Знаете ли – каза Дьо Гиш, – искам да споделя нещо с вас по повод на нашия дуел. Ще изберем удобна поляна, ще слезем от конете, ще ги привържем където намерим и ще се срещнем без оръжие. След това всеки от нас ще се отдалечи на петдесет крачки и отново ще тръгне срещу другия.

– Добре! Именно по този начин преди три седмици аз убих в Сен-Дьони бедния Фоливан.

– Извинете, забравяте една подробност.

– Каква?

– По време на дуела с Фоливан вие вървахте един срещу друг с шпаги в зъбите и пистолети в ръце.

– Вярно.

– Но този път, както желаете вие, отново ще възседнем конете и ще се дуелираме. Ще стреля първи този, който пожелае.

– Така е най-добре. Но тъй като е вече тъмно, ще има повече пропуски, отколкото през деня.

– Възможно е. Всеки има право на три изстрела. За първите два

пистолетите са заредени, а за третия трябва отново да ги заредим.

– Добре! Къде ще стане нашият дуел?

– Виждате ли горичката пред нас?

– Рошен? Много добре я виждам.

– Познавате ли я?

– Познавам я чудесно.

– На средата ѝ има полянка. Ще отидем там.

– Съгласен съм.

– Вижте колко е хубаво. Цялата светлина на звездите, както е казал Корней, е събрана на това място. За естествена граница му служат дърветата, които ограждат площадката като стена.

– Добре? Действайте, както казахте.

– В такъв случай да определим условията по-точно.

– Ето какво предлагам. Ако конят бъде убит, ездачът може да се сражава и спешен.

– Не възразявам, защото нямаме резервни коне.

– Но другият дуелист не е задължен да слиза от коня.

– Другият дуелист може да действа както желае.

– Срещайки се, противниците могат, без да се разминат, да стрелят в упор.

– Прието.

– Три изстрела, не повече, нали?

– Мисля, че е достатъчно. Ето барут и куршуми за вашите пистолети. Отмерете три заряда, вземете три куршума, аз ще направя същото. След това ще разпилеем остатъците от барута и ще изхвърлим куршумите.

– Да се закълнем в кръста – добави Дьо Вард, – че никой от нас няма нито повече барут, нито повече куршуми!

– Кълна се – съгласи се Дьо Гиш и вдигна ръка към небето. Дьо Вард го последва.

– А сега, мили графе – каза той, – позволете ми да кажа, че не успяхте да ме измамите. Вие сте любовник или скоро ще бъдете любовник на принцесата. Отгатнах вашата тайна и вие се страхувате, че ще я разглася. Желаете да ме убие, за да осигурите мълчанието ми, това е разбираемо, на ваше място и аз бих постъпил по същия начин.

Дьо Гиш наведе глава.

– Но струваше ли си – продължи Дьо Вард с тържествуващ тон, – да ми стоварвате и тази неприятност с Бражелон? Пазете се, приятелю, вкараният в задънена улица глиган става бесен, както преследваната

лисица става свиреп ягуар. Доведен от вас до крайност, аз отчаяно ще се защитавам.

– Това е ваше право.

– Да, но се пазете, ще ви създам много неприятности. Например вие се досещате, че аз не съм толкова глупав, да заключа моята тайна, или по-точно, вашата тайна в сърцето си с катинар! Един мой приятел, доста умен човек, вие го познавате, е посветен в тайната ми. Така че ако ме убие, моята смърт няма да ви донесе много голяма полза, докато, напротив, ако аз ви убия, хм!... Нали разбирате, тогава всичко е възможно...

Дьо Гиш трепна.

– Ако аз ви убия – продължаваше Дьо Вард, – двама врагове на принцесата ще направят всичко възможно да я погубят.

– О, господине – извика побеснелият Дьо Гиш, – не разчитайте на моята смърт! Единия от тези врагове се надявам да убия сега, а другия при пръв удобен случай.

Дьо Вард отвърна с такъв сатанински смях, че суеверен човек би се изплашил. Но Дьо Гиш не беше впечатлен от това.

– Разбрахме се за всичко, господин Дьо Вард. И така, тръгвайте за мястото на сражението, ако не искате да тръгна аз.

– Не, защо – отвърна Дьо Вард, – възхитен съм, че мога да ви избявам от този труд.

Той пусна коня си в галоп, пресече поляната и застана точно срещу мястото, което заемаше Дьо Гиш.

Дьо Гиш не мръдна. На това разстояние от сто крачки противниците, скрити от гъстите сенки на върбите и кестените, въобще не се виждаха един друг. За около минута се възцари пълна тишина. После всеки от тях чу двойното щракане на ударниците на pistolетите. Дьо Гиш, следвайки обичайната си тактика, пусна коня в галоп, уверен, че плавното поклащане и бързината му ще го запазят.

Той тръгна по права линия към мястото, където според него трябваше да бъде Дьо Вард. На половината път разчиташе да се срещне с противника си, но това не стана. Тогава той продължи, предполагайки, че Дьо Вард го очаква, на мястото си.

Но след като измина две трети от поляната, той изведнъж видя как наоколо се освети, и в същия миг куршум със свистене свали перото, което украсяваше шапката му. Почти веднага след първия изстрел, който озари поляната, последва втори и куршумът улучи коня на Дьо Гиш в главата, малко под ухото. Животното падна. Тези два изстрела бяха

неочаквани за Дьо Гиш, тъй като идваха от страна, напълно противоположна на очакваната. Но той имаше много добро самообладание и успя да пресметне своето падане, макар и не съвсем точно – кракът му се ока-за под коня. Когато конят започна да рита в агония, Дьо Гиш успя да освободи крака си.

Чувствайки, че животното слабее, той пхна пистолетите в кобури-те от страх да не гръмнат при падането и да не остане без оръжие. Като ставаше, той отново извади оръжието и тръгна към мястото, където при светлината на изстрелите бе видял Дьо Вард. Дьо Гиш веднага разгада тактиката на противника си, която се оказа съвсем проста. Вместо да тръгне срещу Дьо Гиш или да остане на място да го чака, Дьо Вард бе-ше направил петнадесет крачки в кръг, държейки се през цялото време в сянка, и когато противникът му се появи в средата на поляната, той доб-ре се прицели и стреля, при което отмереният галоп на коня по-скоро му помогна, отколкото попречи.

Ние вече знаем, че въпреки тъмнината първият куршум прелетя са-мо на един пръст от главата на Дьо Гиш. Дьо Вард беше толкова уверен в успеха, та му се бе сторило, че е паднал. Той много се учуди, когато забеляза, че конникът както преди стои върху седлото. Тогава побърза да стреля втори път, но ръката му трепна и той уби коня. Този пропуск би му помогнал, ако Дьо Гиш останеше да лежи на тревата притиснат от коня. Преди графът да се освободи, Дьо Вард щеше да успее да зареди пистолета си.

Но Дьо Гиш скочи на крака, имаше на разположение още три из-стрела. Той моментално оцени положението. Трябваше да изпревари Дьо Вард. Той се затича, за да може да се приближи до противника си, преди той да е заредил пистолета.

Дьо Вард видя, че графът лети към него като ураган. Куршумът влизаше трудно въпреки натиска на шомпола. Да заредиш лошо, значи да загубиш време, или по-точно – да загубиш живота си. Той пришпори коня си и го изправи на задните крака. Дьо Гиш се обърна и в момента, когато конят се спускаше, ечна изстрел, който свали шапката на Дьо Вард. Той разбра, че има на свое разположение няколко секунди и се възползва от тях, за да зареди пистолета си.

След като видя, че противникът му остава на седлото, Дьо Гиш хвърли първия пистолет, който вече беше ненужен, и тръгна към Дьо Вард, вдигнал втория. Още не беше направил и три крачки, когато Дьо Вард се прицели в него и стреля. В отговор се чу гневен вопъл, ръката на графа увисна като камшик. Пистолетът му падна на земята. Дьо Вард

видя как Дьо Гиш се наклони, хвана пистолета с лявата ръка и направи крачка напред. Моментът беше съдбоносен.

„Свършен съм – прошепна Дьо Вард, – той е само ранен!“

В мига, в който Дьо Гиш се прицелваше, изведнъж тялото му отслабна. Той тежко въздъхна и падна до краката на коня на Дьо Вард.

„Всичко свърши!“ – прошепна последният.

Дръпна поводите и конят му прескочи безжизненото тяло и се понесе към замъка.

Пристигнал там, Дьо Вард повече от четвърт час обмисля положението. Той толкова бързо напусна бойното поле, че дори не разбра дали действително Дьо Гиш е мъртъв. Във възбудения му ум възникнаха две предположения: Дьо Гиш или е мъртъв, или е само ранен.

„Ако е убит, трябва ли да го оставя на вълците? Това ще бъде безсмислена жестокост, тъй като, мъртъв, Дьо Гиш не може да разгласи тайната за дуела. Ако не е убит и не му окажа помощ, ще се прочуя като дивак, неспособен на великодушие!“

Този последен довод взе връх. Дьо Вард попита къде е Маникан. Събуди го и му разказа за дуела. Маникан каза само две думи:

– Да вървим!

По пътя въображението на Маникан се развихри и като слушаше подробностите, ставаше все по-мрачен.

– Значи – каза той, когато Дьо Вард замълча, – вие считате, че той е мъртъв?

– Уви, да!

– Вие се бихте без свидетели, така ли?

– Такова беше желанието.

– Странно! Толкова малко подхожда на господин Дьо Гиш.

– Надявам се, че не се съмнявате в моите думи!

– Хм, хм...

– Значи се съмнявате?

– Малко... но съмненията ще се увеличат, ако видя, че бедният ми приятел е мъртъв.

– Господин Маникан!

– Господин Дьо Вард!

– Струва ми се, че вие ме оскърбявате.

– Мислете каквото искате. Какво да правя, като никога не са ми харесвали хора, които идват и казват: „Аз убих този и този, това е голямо нещастие, но го убих честно.“

– Тихо, пристигнахме!

Действително пред тях се показа поляната, където на откритото се чернееше като неподвижна маса убитият кон. Вдясно от него лежеше по гръб в тревата клетият граф, облят в кръв. Той си беше на предишното място и по всяка вероятност не беше направил през това време нито едно движение.

Маникан падна на колене, повдигна графа и видя, че е хладен. Отново го пусна. Започна да търси наоколо и намери пистолета на Дьо Гиш.

– Уви! – каза той и се изправи бледен като привидение с пистолета в ръка. – Уви, не сте сбъркали, той действително е мъртъв!

– Мъртъв? – повтори Дьо Вард.

– Да, и пистолетът му е зареден.

– Нали ви казах, че стрелях в него в движение, когато той се прицелваше в мен.

– Уверен ли сте, че сте се били с него на дуел, господи Дьо Вард? Признавам си, много се опасявам дали тук няма обикновено убийство. Не, не, изслушайте ме! Вие сте стреляли три пъти, а неговият пистолет е зареден! Вие сте убили коня му и него самия, а той, Дьо Гиш, един от най-добрите стрелци на Франция, не е улучил нито вас, нито вашия кон! Наистина, господин Дьо Вард, вие ме доведохте тук за свое нещастие. Прелятата от вас кръв ме удари в главата и аз съм като пиян, но кълна се в честта си, след като имам тази възможност, аз ще ви пръсна черепа, господин Дьо Вард, помолете се за душата си.

– Господин, Дьо Маникан, вие се шегувате!

– Напротив, говоря свършено сериозно.

– Ще ме убиете?

– Без всякакви угризения на съвестта, поне в настоящата минута.

– Вие благородник ли сте?

– Бях паж, значи съм благородник.

– Дайте ми тогава възможност да се защитавам.

– За да постъпите и с мен така, както с бедния Дьо Гиш?

Маникан извади пистолета си, смръщи вежди и го насочи към гърдите на Дьо Вард. Дьо Вард дори не се опита да бяга. Толкова беше изненадан. Изведнъж сред възцарилата се тишина, която на Дьо Вард се стори цяла вечност, се чу стон.

– Чувате ли – извика Дьо Вард, – той е жив, жив! На помощ, господи Дьо Гиш! Искат да ме убият!

Маникан отстъпи назад и видя, че графът с мъка се е изправил, подпирайки се на ръка. Маникан хвърли пистолета и с радостен възглас се

хвърли към приятеля си. Дьо Вард избърса студената пот от челото си.

– Навреме се свести! – прошепна той.

– Какво става с вас? – попита Маникан ранения. – Къде сте ударен?

Дьо Гиш му показва осакатените пръсти и окървавената гръд.

– Графе! – извика Дьо Вард. – Обвиняват ме в убийство. Умолявам ви, бъдете ми свидетел, че се бих честно.

– Това е истина – каза раненият. – Господин Дьо Вард се би честно и който отрича това, ще стане мой враг.

– Първо ми помогнете, господине, да занесем клетия човек в къщи – помоли Маникан, – после ще ви дам каквото искате удовлетворение. Да превържем раните на графа с нашите носни кърпи, след което да изстреляме двата останали куршума.

– Благодаря ви – каза Дьо Вард. – За един час два пъти гледах смъртта в лицето, тя е много грозна и аз предпочитам да получа от вас извинение.

Графът заяви, че се чувства достатъчно силен, за да върви сам. Куршумът беше размазал безименния пръст и кутрето, после се беше плъзнал покрай ребрата, но не бе проникнал в гърдите. Така че Дьо Гиш беше загубил съзнание по-скоро от болката, отколкото от самата рана.

Маникан го крепеше от едната страна, а Дьо Вард от другата. Така го отведоха във Фонтенбло при същия лекар, когото извикаха при умиращия францисканец.

Глава четиринадесета КРАЛСКАТА ВЕЧЕРЯ

В същото време кралят беше на масата, малкото поканени заеха места около него, когато той както обикновено с жест ги покани да седнат. Макар че по това време етикетът не беше установен окончателно, френският двор беше напълно скъсал с традицията на простотата и патриархалната приветливост, които можеха все още да се наблюдават при Анри IV. Подозрителността на Людовик XIII малко по малко ги бе изместила и ги бе заменила с външна пищност, маскираща нищожната личност на този крал. Людовик XIV седеше на отделна маса, която като председателска катедра се извисяваше над съседните маси. Трябва да добавим, че тази маса беше по-голяма от останалите. Освен това тя беше цялата отрупана с множество разнообразни ястия: риба, дивеч, месо, плодове, зеленчуци и сладкиши.

Младият и силен крал, страстен ловец, голям любител на различни физически упражнения, освен всичко имаше и гореща кръв като всички Бурбони, а известно е, че от това храносмилането се ускорява и апетитът се възбужда отново. Людовик XIV беше страшен сътрапезник. Той обичаше да критикува своите готвачи, но когато успееш да му угодят, неговите похвали нямаха граници. Отначало кралят изсърбваше няколко супи – или ги слагаше на едно място, или пък ги пробваше поотделно, помагайки си с чаша старо вино.

Той ядеше бързо и лакомо.

Портос чакаше сигнала от Д'Артанян, но поглеждайки към краля, полугласно каза на мускетаря.

– Струва ми се, че можем да започваме. Негово величество дава добър пример. Погледнете.

– Кралят се храни – каза Д'Артанян, – но в същото време и разговаря. Направете така, че ако случайно се обърне към вас, устата ви да не е пълна. Ако е пълна, ще бъде невежливо и некрасиво.

– Тогава по-добре да не вечерям – въздъхна Портос. – Признавам, че съм гладен. Тук всичко мирише така съблазнително и дразни едновременно и обонянието, и апетита ми.

– Откажете се от мисълта да не ядете – усмихна се Д'Артанян. – Ще оскърбите негово величество. Кралят обикновено казва, че добре работи този, който добре се храни, и не обича, когато на масата му се яде слабо.

– Но как мога да стоя с празна уста, когато ям?

– Много просто – отвърна Д'Артанян, – трябва просто да глътнете всичко, което имате в устата, когато кралят неочаквано се обърне към вас.

След този разговор Портос се захвана с яденето с голям ентузиазъм.

Кралят от време на време поглеждаше към присъстващите и с вид на познавач оцени способностите на новия си гост.

– Господин Дьо Валон! – обърна се той към него.

Портос току-що беше сложил в устата си половин заешки гръб. Чувайки името си, той трепна и с мощно движение на глътката отправи парчето в стомаха си.

– Слушам, господарю – отвърна Портос с глух, но достатъчно ясен глас.

– Нека занесат на господин Дьо Валон това овнешко филе – заповяда кралят. – Обичате ли овнешко, господин Дьо Валон?

– Господарю, аз обичам всичко! – отвърна Портос.

– Всичко, което предлага ваше величество – подсказа му Д'Артанян.

Кралят одобрително кимна с глава.

– Който много работи, много яде – продължи кралят, възхитен, че е намерил такъв могъщ сътрапезник като Портос.

Последният получи блюдото с овнешко и прехвърли част от него в чинията си.

– Е, как е? – попита кралят.

– Вкусно! – спокойно отвърна Портос.

– Има ли такива крехки овни във вашата провинция, господин Дьо Валон? – продължи да пита кралят.

– Господарю – каза Портос, – мисля, че в моята провинция, както и навсякъде, всичко най-хубаво принадлежи на краля. Освен това аз ям овнешкото по друг начин, не така, както е приготвено за ваше величество.

– Как го ядете?

– Обикновено нареждам да ми пригответ едно цяло овне, – Цяло?

– Да, господарю.

– По какъв начин?

– Ето по какъв. Моят готвач е немец, господарю. Той напълва овнето с наденици, които купува от Страсбург, с колбаси, които поръчва от Троя, и със славейчета, които получава от Питивие. Не знам по какъв начин, но той сваля месото на овнето от костите като пилешко, но при това запазва кожата и тя образува препечена коричка. Овнето се реже на колела като огромен колбас, а отвътре тече розов сок, който на вид е приятен, а на вкус възхитителен.

Портос млясна с език.

Кралят слушаше с широко отворени очи и заемайки се с подадения му задушен фазан, забеляза:

– Това е лакомник, на когото бих завидял. Как ви се струва! Цялоовне!

– Да, господарю, цяло!

– Подайте тези фазани на господин Дьо Валон. Виждам, че той е познавач.

Нареждането беше изпълнено.

После, връщайки се към овнетата, кралят попита:

– А онова ястие не е ли много тлъсто?

– Не, господарю. Мазнината изтича заедно със сока и изплува отгоре. Моят прислужник я събира със сребърна лъжица, която е специално

пригответена за това.

– Къде живеете? – интересува се кралят.

– В Пиерфон, господарю.

– В Пиерфон? Къде е това, господин Дьо Валон? Близко до Бел-Ил?

– Не, господарю. Пиерфон е недалеч от Соасон.

– А аз мислех, че ми говорите за овнета, които пасат по крайморски ливади.

– Не, господарю. Моите ливади, макар че не са край морето, ни най-малко не им отстъпват.

– Вие имате чудесен апетит, господин Дьо Валон! С вас е приятно да се седи на масата.

– Ах, господарю! Ако ваше величество някога посети Пиерфон, ние двамата бихме изляли едно овне, защото на вас също не ви липсва апетит.

Д'Артанян енергично бутна Портос под масата. Портос се изчерви.

– В щастливата възраст на ваше величество – каза Портос, за да поправи грешката си, – аз служех като мускетар и нищо не можеше да ме засити. Апетитът на ваше величество е превъзходен, но ваше величество има много голям избор, за да може да се нарече голям лакомник.

Вежливостта на сътрапезника се хареса на краля.

– Ще опитате ли тези кремове? – обърна се той към Портос.

– Господарю, ваше величество се отнася с мен така милостиво, че ще ви кажа цялата истина.

– Кажете, господин Дьо Валон, кажете!

– От сладките неща, господарю, признавам само тестени, и то подебели. От всичките тези мусове и кремове коремът ми се надува, те заемат твърде много място, което ми е скъпо, тъй като не обичам да го пълня с дреболии.

– Господа – възкликна кралят, сочейки Портос, – ето ви един истински гастроним! Така са се хранили нашите бащи, които са разбирали от яденето като ние с вас само кълвем като кокошки.

С тези думи той сложи в чинията си бяло пилешко месо, смесено с шунка. Портос от своя страна се захвана с една патица. Виночерпецът напълни бокала на негово величество.

– Налейте от моето вино на господин Дьо Валон – заповяда кралят.

Това беше голяма чест на кралската маса. Д'Артанян натисна коляното на приятеля си.

– Ако можете да изядете половината от главата на глигана, която стои там, гарантирам ви, че след половин година ще бъдете херцог и

пер.

– Сега ще ѝ видя сметката – флегматично каза Портос. Действително, скоро му подадоха главата, защото на краля правеше удоволствие да се занаяс с човек с такъв апетит. Той не прашаше на Портос ястия, ако не беше ги опитал сам. Така той опита и главата на глигана. Портос не се уплаши: изяде не половината, както му предлагаше Д'Артанян, а три четвърти от главата.

– Няма да повярвам – каза полугласно кралят, – че дворянин, който всеки ден така добре яде и има такъв апетит, не е най-честният човек в моето кралство.

– Чувате ли? – каза Д'Артанян в ухото на приятеля си.

– Да, изглежда, съм заслужил известна милост – отвърна Портос, поклащайки се на стола.

– Вашият вятър е попътен. Да, да, да!

Кралят и Портос продължиха да се хранят за всеобщо удоволствие. Някои от гостите се опитаха да им подражават от чувство за състезателност, но скоро бяха принудени да се откажат.

Кралят се беше зачервил. Притокът на кръв към лицето означаваше, че се е нахранил. В такива минути Людовик не ставаше весел, както всички хора, пиещи вино, а изпадаше в мълчание, в мрачно настроение. Портос, напротив, беше обзет от бодраост и игривост.

Поднесоха десерта. Кралят вече не мислеше за Портос. Той все често поглеждаше към вратата, като се питаше защо закъснява Сент-Енян.

Най-накрая, когато кралят, дишайки тежко, довършваше купичката с конфитюр от сини сливи, господин Дьо Сент-Енян влезе. Очите на краля, които бяха добили тъмен оттенък, отново заблестяха. Людовик стана.

След краля станаха всички, дори Портос, който в момента дояждаше парче нуга, способна да залепи челюстите дори на крокодил. Вечерята завърши.

Глава петнадесета СЛЕД ВЕЧЕРЯТА

Кралят хвана Дьо Сент-Енян под ръка и мина с него в съседната стая.

– Колко закъсняхте, графе – каза кралят.

– Чаках отговора, господарю.

– Нима толкова дълго е отговаряла тя на моето писмо?

– Господарю, вие писахте на Ла Валиер в стихове и тя искаше да ви се отплати по същия начин, със същата златна монета.

Людовик счупи печата на малкото писмо, в него действително се оказаха стихове, които историята е запазила за нас. Те са по-хубави по замисъл, отколкото по изпълнение. Докараха краля до възторг и той го изрази бурно. Общото мълчание, възцарило се в залата, го смути, тъй като беше чувствителен относно етикета: помисли, че радостта му може да даде храна за нежелателни коментари. Людовик прибра писмото в джоба си, после се обърна към гостите и по-специално към Портос:

– Господин Дьо Валон, вашето присъствие ми достави огромно удоволствие и аз ще се радвам да ви видя отново.

Портос се поклонил и отстъпвайки назад, излезе от стаята.

– Господин Д'Артанян – продължи кралят, – изчакайте заповедите ми в галерията. Много съм ви признателен за запознанството с господин Дьо Валон. Господа, аз утре се връщам в Париж по случай заминаването на испанския и холандския посланик. До утре.

Залата веднага опустя.

Кралят взе Сент-Енян под ръка и му нареди да прочете още веднъж стиховете.

– Госпожица Ла Валиер е много опечалена – каза Дьо Сент-Енян.

– От какво?

– От нещастieto с бедния Дьо Гиш.

– Боже мой, с Дьо Гиш?

– Да, господарю, пръстите му са раздробени, гърдите му са простреляни и той умира. Маникан току-що го е завел при доктора във Фонтенбло и слухът за това е стигнал до тук.

– Бедният Дьо Гиш! Как се е случило всичко това? Вие ми съобщавате всичко по много странен начин, Дьо Сент-Енян. Разкажете ми подробно.

– Господарю, чух за кавга между двама придворни.

– Кога?

– Тази вечер, преди вечерята на ваше величество.

– Това не доказва нищо. Аз съм дал такива строги заповеди относно дуелите, че ми се струва невъзможно някой да посмее да ги наруши.

– Господарю, казват, че станало на лов.

– Тази вечер?

– Не зная, господарю... но господин Дьо Маникан знае или трябва

да знае.

– Обяснете ми как се е случило всичко. Може би мускетът се е пръснал?

– Възможно е. Но като прецених всички обстоятелства, господарю, мисля, че не е така. До господин Дьо Гиш е бил намерен зареден пистолет.

– Пистолет? Нима на лов се ходи с пистолет?

– Господарю, казват също, че конят на Дьо Гиш е бил убит и неговият труп и досега лежи на поляната.

– Конят? Дьо Гиш е яздил? Нищо не разбирам, Дьо Сент-Енян. Къде е станало това?

– В горичката Рошен, на кръглата поляна, господарю.

– Добре, извикайте господин Д'Артанян.

Дьо Сент-Енян се подчини. Мускетарят влезе при краля.

– Господин Д'Артанян – каза кралят, – ще излезете от тук по задната стълба, ще идете към горичката Рошен, към кръглата поляна. Познавате ли местността?

– Господарю, два пъти съм се бил там.

– Как! – извика кралят, учуден от отговора.

– Господарю, това беше преди указа на кардинал Дьо Ришельо – отвърна Д'Артанян с обичайната си невъзмутимост.

– Това е друго нещо, господине. Ще отидете там и внимателно ще огледате местността. Там са ранили човек и лежи мъртъв кон. Ще ми доложите какво мислите за това произшествие.

– Добре, господарю.

– Разбира се, аз искам да чуя вашето собствено мнение, а не на някой друг.

– Ще го чуете след час, господарю.

– Забранявам ви да се срещате с когото и да е.

– Като изключим човека, който ще ми даде фенер.

– Е, това е ясно – разсмя се кралят в отговор на тази реплика, която той не би изтъпял от никого освен от капитана на своите мускетари.

Д'Артанян слезе по задната стълба.

– Сега да извикат моя лекар – заповяда Людовик. Запъхтеният лекар се появи след десет минути.

– Господине – обърна се към него кралят, – ще идете с господин Дьо Сент-Енян където той ви отведе и ще ми дадете сведение за състоянието на болния, когото ще прегледате.

Лекарят се подчини безпрекословно. По това време вече никой не

се решаваше да не слуша заповедите на Людовик XIV. Той излезе, съпроводен от Сент-Енян.

– А вие, Сент-Енян, ми изпратете Маникан, преди докторът да е успял да говори с него.

Глава шестнадесета КАК Д'АРТАНЯН ИЗПЪЛНИ ПОРЪЧЕНИЕТО НА КРАЛЯ

В същото време, докато кралят даваше последните си заповеди, които щяха да му помогнат да изясни истината, Д'Артанян, без да губи нито секунда, изтича в конюшните, взе фенер, сам оседла коня си и се отправя към мястото, посочено му от негово величество. Както бе обещал, той не се срещна с никого и прояви такова усърдие, че се справи без помощта на слуги и коняри. Д'Артанян беше от хората, които считат за свое задължение в трудни минути да покажат най-добрите си качества.

Пускайки коня в галоп, мускетарят след пет минути беше в горичката. Той го върза за първото попаднало дърво и тръгна пеш към поляната. Внимателно огледа всичко с фенер в ръка. Половин час по-късно яхна мълчаливо коня и бавно се върна във Фонтенбло, потънал в размисъл.

Людовик го чакаше в кабинета си. Той беше сам и нещо пишеше. От пръв поглед Д'Артанян забеляза, че редовете са с нееднаква дължина и са нашарени със задрасквания. Реши, че това са стихове.

– Е, какво, узнахте ли нещо?

– Да, господарю.

– Какво установихте?

– Приблизително следното, господарю... – каза Д'Артанян.

– Аз ви помолих за точни сведения.

– Ще се постарая да бъда колкото може по-точен. Времето беше благоприятно за току-що проведеното от мен разследване: вечерта е валияло и пътеките са били мокри...

– Бъдете по-ясен, господин Д'Артанян.

– Господарю, ваше величество ми каза, че на поляната в горичката Рошен лежи мъртъв кон, затова преди всичко огледах състоянието на пътищата. Казвам – пътища, защото в центъра на поляната се пресичат четири. Единствено по този, по който отидох, има пресни следи. По

него са вървели два коня хълбок до хълбок. Осемте копита идеално са се отпечатали върху меката глина. Единият от конниците е бързал повече от другия. Следите на единия кон изпреварват следите на другия с едни гърди.

– Значи сте уверен, че са били двама? – попита кралят.

– Да, господарю. Конете са били тежки и са се движели с отмерена крачка. Те са добре тренирали, защото, стигайки до кръстопътя, са завили по съвършено прав ъгъл.

– По-нататък!

– На това място конниците за минута са спрели, вероятно за да уточнят условията на дуела. Единият от конниците е говорел, а другият е слушал и е отговарял. Неговият кон е рил земята с копито, това показва, че той е слушал много внимателно с отпуснати поводи.

– Значи е имало дуел?

– Това е въвн от всякакво съмнение.

– Продължавайте, вие сте много проникателен наблюдател.

– Единият от конниците е останал на място – този, който е слушал, а другият е пресякъл поляната и първо се е обърнал с лице към своя противник. После останалият на място е пусал коня си в галоп и е преминал две трети от поляната, мислейки, че язди срещу противника си. Той обаче се е премествал в кръг покрай гората.

– Естествено, имената не са ви известни, нали?

– Да, господарю. Но движещият се по поляната в кръг е бил на черен кон.

– Откъде узнахте това?

– Няколко косъма от опашката са останали върху тръните по края на поляната.

– Продължавайте.

– Другият кон не е трудно да опиша, защото той лежеше мъртъв на бойното поле.

– От какво е загинал?

– От куршум, който е пробил слепоочието.

– Пистолетен или от мускет?

– Пистолетен, господарю. Раната на коня ми разказа за тактиката на този, който го е застрелял. Той се е движел по покрайнината на гората, за да излезе във фланг на противника си. Аз минах по неговите следи, които се виждат по тревата.

– Следите от черния кон?

– Да, господарю.

– Продължавайте, господин Д'Артанян.

– Сега, за да може ваше величество ясно да си представи разположението на противниците, ще оставя за момент стоящия на място конник и ще премина към този, който е препускал в галоп.

– Добре.

– Неговият кон е бил убит с точен изстрел.

– Как разбрахте това?

– Конникът не е успял да скочи от седлото и е паднал заедно с коня. Видях следите от крака му, който той трудно е измъкнал изпод коня. Шпората, притисната от мъртвото животно, е оставила бразда в земята.

– Добре. А какво е направил, след като се е изправил?

– Тръгнал е право към своя противник.

– Който все още се е намирал в края на гората ли?

– Да, господарю. После, идвайки до него по-близо, той се е спрял, заел е удобна позиция, тъй като токовете му са се отпечатали един до друг, стрелял е, но не е улучил.

– Откъде знаете, че не е улучил?

– Намерих пробитата от куршума шапка.

– Но това е доказателство! – възкликна кралят.

– За съжаление, недостатъчно, господарю – хладно отвърна Д'Артанян, – шапката е без инициали, без герб, има само червено перо, като на всички шапки, дори ширитите са съвсем обикновени.

– После човекът с пробитата шапка е стрелял за втори път?

– Той вече е бил дал два изстрела, господарю.

– Как узнахте това?

– Намерих гилзите, господарю.

– Какво е станало с другия куршум?

– Той е отрязал перото от шапката на конника, към когото е бил отправен, и е прерязал брезичката в противоположния край на поляната.

– В такъв случай конникът с черния кон е бил обезоръжен, докато неговият противник е имал още един куршум.

– Господарю, докато падналият се изправи, неговият противник е успял да зареди пистолета си. Но той се е вълнувал и ръката му е треперела.

– Откъде знаете?

– Половината барут се е изсипал на земята и той е изпуснал шомпола, без да успее да го сложи на мястото му.

– Вие ми съобщавате удивителни работи, господин Д'Артанян.

– Достатъчно е малко наблюдателност, господарю, и всеки

разузнавач ще може да ви достави тези сведения.

– Слушайте ви, аз мога да си представя цялата картина.

– Действително, мислено я възстанових, като, разбира се, са възможни малки отклонения.

– Да се върнем към падналия конник. Вие казахте, че той е тръгнал към противника си, докато последният е зареждал пистолета?

– Да, но в същия миг, когато се е прицелвал, неговият противник е стрелял.

– О? – възкликна кралят. – И този изстрел?...

– Последствията от него са били ужасни, господарю. Спешилият се конник е паднал по гръб след като е направил три неуверени крачки.

– Къде е попаднал куршумът?

– На две места, първо в дясната ръка, после в гърдите.

– Но как можахте да се сетите за това? – попита възхитен кралят.

– Много просто: ръкохватката на пистолета беше цялата окървавена и по нея имаше следи от куршума и частици от счупения пръстен. По всяка вероятност раненият е загубил два пръста – безименния и кутрето.

– За ръката съм съгласен, но раната в гърдите?

– Господарю, на разстояние два и половина фута една от друга има две локви кръв. Около едната от тях тревата е късана от конвулсивно стисната ръка, а около другата само е смачкана от тежестта на тялото.

– Бедният Дьо Гиш! – възкликна кралят.

– Значи това е бил господин Дьо Гиш? – спокойно каза мускетарят.

– У мен възникна такова предположение, но не се реших да го кажа на ваше величество.

– По какъв начин е възникнало у вас?

– Познах герба на Грамоните върху амуницията на убития кон.

– Мислите ли, че раната е сериозна?

– Доста сериозна, защото той е паднал веднага и дълго е лежал неподвижно. Все пак е имал сила да стане и да тръгне, подкрепян от двама души.

– Значи сте го срещнали, когато се е връщал?

– Не, но ясно различих следи от трима души: човекът отясно и човекът отляво са се движили леко и свободно, докато средният трудно се е придвижвал. Освен това по следите му туктам има кръв.

– А сега, господине, след като толкова ясно възстановихте цялата картина на дуела, кажете ми нещо за противника на Дьо Гиш.

– Господарю – отвърна Д'Артанян, – щом този нещастник е успял да се скрие, моля ваше величество да ми разреши да кажа, че няма да го

издам.

– Всеки дуелист е престъпник, господине.

– Но не и в моите очи, ваше величество – студено се поклони Д'Артанян.

– Господине! – извика кралят. – Давате ли си сметка за своите думи?

– Напълно, господарю, но в моите очи човек, който добре се бие, е порядъчен човек. Такова е мнението ми. Може би не сте съгласен с мен, все пак вие сте господарят...

– Господин Д'Артанян, аз бях заповядал... Д'Артанян прекъсна краля с възпитан жест:

– Вие ми заповядахте да проуча всички подробности около дуела. Те са ви предоставени. Ако ми заповядате да арестувам противника на Дьо Гиш, ще изпълня заповедта ви, но не искайте от мен да ви съобщя името му, защото ще откажа да изпълня това искане.

– В такъв случай арестувайте го.

– Кажете ми името, господарю. Людовик ядосано тропна с крак. След минута размисъл каза:

– Вие сте прав, десет пъти, сто пъти сте прав.

– Аз мисля така и се радвам, че ваше величество споделя мнението ми.

– Още две думи... Кой е оказал помощ на Дьо Гиш?

– Не зная.

– Но вие говорехте за двама... Значи е имало секундант...

– Секундант не е имало. Нещо повече... Противникът на Дьо Гиш е избягал, без да му окаже помощ.

– Негодник!

– Ами, господарю, това е следствие от вашите заповеди. Човекът се е бил добре, избягнал е смъртта и иска за втори път да я избегне. Това неволно ми напомня господин Дьо Бутвил... Оставаше да се предаде...

– Но така става страхливец.

– Не, просто е предвидлив.

– Значи е избягал? В каква посока?

– Към замъка.

– А после?

– После, както имах честта да кажа на ваше величество, двама души са дошли пеша и са оказали помощ на господин Дьо Гиш.

– Имате ли доказателства, че са дошли след двубоя?

– Неопровержими. По време на двубоя дъждът е престанал, но

земята не е успяла да изсъхне. Следите от стъпки ясно са се отпечатали върху влажната почва. Но след дуела, когато Дьо Гиш е лежал, следите не са така отчетливи.

Людовик плесна с ръце от възхищение.

– Господин Д'Артанян, вие действително сте най-ловкият човек в кралството.

– Същото мислеше Ришельо, казваше го и Мазарини, господарю...

– Сега остава да проверите проникателността си.

– Господарю, човешко е да се греша, както казват философите.

– В такъв случай вие не сте човек, щом никога не грешите.

– Ваше величество каза, че ние ще проверим това. По какъв начин?

– Изпратих за господин Маникан и той сега ще дойде.

– Нима господин Маникан знае тайната?

– Дьо Гиш няма тайни от Маникан.

Д'Артанян поклати глава:

– Повтарям ви, че никой не е присъствал на двубоя, освен ако господин Маникан не е един от двамата, които са отвели Дьо Гиш.

– Тихо! – каза кралят. – Той идва.

– Ще видим какво ще стане – прошепна мускетарят.

В същата минута на прага застанаха Сент-Енян и Маникан.

Глава седемнадесета ЗАСАДАТА

Кралят даде знак на мускетаря, а след това и на Сент-Енян. Смихълт му беше: „Мълчете, ако ви е мил животът!“

Д'Артанян като войник се настани в ъгъла. Дьо Сент-Енян като фаворит се подпря на гърба на кралското кресло. Маникан изнесе напред десния си крак, след което се усмихна приятно и протягайки грациозно бялата си ръка, направи реверанс.

– Добър вечер, господин Маникан – каза кралят.

– Ваше величество ми оказва чест, канейки ме при себе си – поклонни се Маникан.

– Да, за да узнаем от вас всички подробности за нещастния случай с Дьо Гиш.

– О, господарю, това е много тъжно!

– Бяхте ли с него?

– Не съвсем, господарю.

– Но вие сте пристигнали на мястото няколко минути след случката.

– Да, господарю, приблизително половин час след това.

– Как е станало нещастieto?

– Знаете ли, господарю, къде се намира горичката Рошен?

– Да. Там е сборен пункт на ловците. Разкажете ми всички известни ви подробности за нещастния случай, господин Маникан.

Маникан се огледа, видя само Д'Артанян, който се беше облегал на стената със спокоен, благодушен и доброжелателен вид, и Дьо Сент-Енян, с когото беше дошъл и който стоеше, както и преди, подпрян на облегалката на кралското кресло. Маникан събра смелост и започна:

– Ваше величество знае, че на лов често стават нещастни случаи.

– На лов?

– Да, господарю. Искам да кажа, когато се устройва засада.

– Така ли? – възкликна кралят. – Значи нещастният случай е станал по време на засада?

– Да, ваше величество! – потвърди Маникан. Нима ваше величество не знае?

– Само в най-общи черти – каза в скоропоговорка кралят, който не обичаше да лъже. – За какъв дивеч беше направена засада?

– За глиган, господарю.

– Как така е хрумнало на Дьо Гиш да отиде сам на засада за глиган? Това е работа за селяни и подходяща само за човек, който няма кучета и викачи за един приличен лов, както маршал Дьо Грамон.

Маникан сви рамене.

– Младостта е безразсъдна – произнесе той наставнически.

– Продължавайте – нареди кралят.

– С една дума – подчини се Маникан и произнасяйки бавно дума по дума, местейки крака като човек, вървящ в блато, – с една дума, господарю, бедният Дьо Гиш е отишъл на засадата съвсем сам.

– Сам! Виж ти какъв ловец! Нима господин Дьо Гиш не знае, че глиганът се нахвърля на ловеца?

– Точно така е станало, господарю.

– Знаел ли е с какъв звяр ще има работа?

– Да, господарю, селяните са видели животното в картофените ниви.

– Що за звяр е бил?

– Двегодишен глиган.

– В такъв случай, господине, вие е трябвало да ме предупредите, че

графът иска да се самоубива. Аз съм го виждал на лов и познавам уменията му. Когато стреля по глиган, той взима всички предпазни мерки и стреля с каквото трябва, а сега е тръгнал на лов с pistolети.

Маникан трепна.

– С pistolети, прекрасни за дуел, а не за лов на глигани.

– Господарю, някои неща са необясними.

– Вие сте прав и произшествието, за което говорим, е от този род.

Продължавайте.

По време на разказа Сент-Енян може би щеше да направи знак на Маникан да не се увлича, но кралят го наблюдаваше строго. Що се касае до Д'Артанян, то статуята на мълчанието в Атина щеше да бъде по-изразителна и шумна от него. Маникан, като продължи да се движи по избирания от него път, все повече се оплиташе в мрежите.

– Господарю – каза той, – вероятно е станало така: Дьо Гиш е дебел глиган.

– На кон?

– На кон. Стрелял е и е пропуснал целта.

– Колко несръчен е бил!

– Звярът се е хвърлил към него.

– Като е убил коня!

– Ах, ваше величество знае за това?

– Казаха ми, че в горичката Рошен, на кръстопътя, е намерен мъртъв кон. Предположих, че това е конят на Дьо Гиш.

– Така е, господарю.

– Добре, значи конят е загинал, но какво се случило с Дьо Гиш?

– Дьо Гиш е паднал на земята, бил е нападат от глигана и е ранен в ръката и гърдите.

– Ужасно! Трябва да признаем, че Дьо Гиш си е виновен сам. Как може да се ходи на засада за такъв дивеч само с pistolети? Забравил ли е разказа за Адонис?

Маникан се почеса по врата.

– Действително, това е голяма непредпазливост.

– Как си обяснявате това, господин Маникан?

– Господарю, каквото е писано от съдбата, то ще се случи.

– О, вие сте били фаталист?

Маникан не знаеше на кой господ да се моли. Тонът на краля не приличаше на тон на лековерен човек. От друга страна, в него се чувстваше настойчивост и суровост на съдебен следовател. – Звучеше повече насмешка, отколкото заплаха.

– Значи вие твърдите – продължи кралят, – че намереният мъртъв кон принадлежи на Дьо Гиш?

– Да, да, разбира се.

– Това учуди ли ви?

– Не, господарю. На последния лов, ако си спомняте, така беше убит конят под господин Сен-Мор.

– Да, но на него му беше разпран коремът. Ако коремът на коня на Дьо Гиш също беше разпорен, аз нямаше да се учудвам.

Маникан се облещи.

– Учудва ме това, че на коня на Дьо Гиш коремът е цял, затова пък му е пробито слепоочието.

Маникан се чудеше къде да се дене.

– Може би греша – каза кралят – и конят на Дьо Гиш не е ударен в слепоочието? Съгласете се, господин Маникан, че това е много странна рана.

– Господарю, вие знаете, че конят е много умно животно, може би е опитал да се брани.

– Но конят се брани с копита, а не с глава.

– Сигурно изплашеният кон е паднал – фъфлеше Маникан – и глиганът, глиганът... нали разбирате, господарю, глиганът...

– За коня, разбирам, но конникът?

– Много просто, след коня глиганът се е заел с конника и, както вече имах честта да съобщя на ваше величество, е раздробил китката на Дьо Гиш, когато той се е канел да стреля втори път, и после с удар на зъбите го е ранил в гърдите.

– Ей Богу, звучи правдоподобно, господин Маникан, напразно сме се съмнявали в красноречието ви. Вие разказвате превъзходно.

– Кралят е безкрайно добър – смути се Маникан и се поклони несръчно, – безкрайно добър.

– От днес забранявам на моите благородници да ходят на засада. Това е все едно да разреша, дуелите!

Маникан трепна и направи крачка, канейки се да тръгва.

– Моля ви, останете господин Маникан – каза Людовик, – имам работа за вас.

В същия миг камердинерът повдигна завесата и доложи за пристигането на кралския лекар.

– Това е господин Вало, който току-що е посетил ранения Дьо Гиш, сега ще разберам какво е състоянието на ранения.

Маникан се почувства още по-неловко отпреди.

– По такъв начин нашата съвест ще бъде чиста – прибави кралят и погледна към Д'Артанян, но той дори с вежда не помръдна.

Глава осемнадесета ДОКТОРЪТ

Господин Вало влезе. Всички бяха в предишните си пози. Кралят седеше, Дьо Сент-Енян беше облегнат върху креслото на краля, Д'Артанян – на стената, а Маникан стоеше мирно пред краля.

– Изпълнихте ли разпореждането ми, господин Вало? – попита Людовик. – Бяхте ли при колегата си във Фонтенбло?

– Да, господарю.

– Видяхте ли там господин Дьо Гиш? В какво състояние е той? Кажете откровено.

– Не е добре, господарю.

– Значи глиганът не го е разкъсал?

– Кого не е разкъсал?

– Дьо Гиш.

– Какъв глиган?

– Глиганът, който го е ранил.

– Господин Дьо Гиш е бил ранен от глиган?

– В крайна сметка така казват.

– По-скоро го е ранил някой браконьер...

– Как така браконьер?

– Или някой ревнив мъж или съперник, който в желанието си да му отмъсти е стрелял в него.

– Но какво говорите, господин Вало! Нима раните на господин Дьо Гиш не са от глиган?

– Раните на господин Дьо Гиш са от пистолетен куршум, който е раздробил безименния пръст и кутрето на дясната ръка, след което е заседнал в гръдните мускули.

– Куршум? Уверен ли сте, че господин Дьо Гиш е ранен с куршум? – престорено се учуди кралят.

– Дотолкова съм уверен, че мога да ви го покажа. Ето го, господарю.

Той поднесе на краля сплескания куршум, Кралят го погледна, но не го взе в ръка.

– Това нещо е било в неговите гърди? – попита той.

– Не съвсем. Куршумът не е проникнал надълбоко и както виждате, се е сплескал, удрайки се по всяка вероятност в гръдната кост.

– Боже мой – тъжно въздъхна кралят, – защо не ми съобщихте за това, господин Дьо Маникан?

– Господарю...

– Що за измислици бяха това: за глигана, засадата, нощния лов? Хайде, говорете!

– Ах, господарю!

– Струва ми се, че вие сте прав – обърна се кралят към капитана на мускетарите, – все пак е имало дуел.

Кралят много добре умееше да компрометира своите подчинени и да сее раздор между тях.

Маникан погледна към мускетаря с упрек.

Д'Артанян оцени този поглед и не пожела да остане под подозрение. Той направи крачка напред и каза:

– Господарю, ваше величество ми заповяда да огледам поляната в горичката Рошен и да доложа какво според мен е станало там. Аз съобщих на ваше величество резултатите от своите наблюдения, но имена не съм споменавал. Ваше величество пръв назова граф Дьо Гиш.

– Добре, добре, господине! – надменно каза кралят. – Вие изпълнихте дълга си и аз съм доволен от вас, това трябва да ви е достатъчно. Но вие, господин Дьо Маникан, не изпълнихте своя дълг и ме излъгахте.

– Излъгал съм ви, господарю? Това е твърде тежка дума.

– Измислете друга.

– Господарю, аз няма какво да измислям. Вече имах нещастieto да не угодя на ваше величество и намирам, че ми остава само покорно да понеса всички упреци, с които ваше величество ще пожелае да ме обсипе.

Маникан побледня и се поклони. Д'Артанян направи още една крачка напред. Реши да се намеси, ако нарастващият гняв на краля премине всякакви граници.

– Господине – продължи кралят, – виждате, че да отричате по-нататък е безполезно. Сега стана ясно, че господин Дьо Гиш се е дуелирал.

– Аз не отричам това, господарю, и ваше величество щеше да постъпи великодушно, ако не принуждава благородника да лъже.

– Кой ви принуждава?

– Господарю, господин Дьо Гиш е мой приятел. Ваше величество е забранил дуелите под страх от смъртно наказание. Лъжата можеше да спаси моя приятел и аз излъгах.

– Правилно – прошепна Д'Артанян, – сега той се държи като мъж!

– Господине – възрази кралят, – вместо да лъжете, трябваше да му попречите да себие.

– Господарю, на ваше величество, първия благородник на Франция, е добре известно, че ние, благородниците, никога не сме считали господин Дьо Бутвил опозорен само защото беше екзекутиран на площад Грев. Да сложиш главата си на дръвника не е позор, позор е да бягаш от врага си.

– Добре – съгласи се Людовик XIV, – ще ви дам възможност да поправите грешката си.

– Ако това средство не е против честта на благородника, аз с готовност ще се възползвам от него, господарю.

– Назовете ми името на противника на Дьо Гиш!

„Охо! – каза си Д'Артанян. – Нима се връщат времената на Людовик XIII?“

– Господарю! – с упрек възкликна Маниган.

– Доколкото разбирам, вие не искате да го назовете?

– Господарю, аз не го знам.

– Браво! – извика Д'Артанян.

– Господин Маниган, дайте шпагата си на капитана. Маниган грациозно се поклони, откачи шпагата си и с усмивка я връчи на Д'Артанян.

Тук изненадващо се намеси Дьо Сент-Енян.

– Господарю – поклони се той, – моля за позволенията на ваше величество...

– Говорете – каза кралят, който може би дълбоко в себе си беше доволен, че се е намерил човек, който е изявил желание да обуздае гнева му.

– Маниган, вие сте храбрец и кралят ще оцени вашата постъпка, но който прекалено ревностно защитава своите приятели, той им вреди. Маниган, знаете ли името на човека, за когото ви пита негово величество?

– Да, знам го.

– В такъв случай назовете го.

– Ако бях длъжен да направя това, досега щях да го направя.

– Тогава ще кажа аз, защото не виждам никаква необходимост да бъда толкова чувствителен като вас.

– Както желаете, но ми се струва...

– Стига! Няма да позволя заради своето великодушие да попаднете

в Бастилията. Говорете, или ще го направя аз.

Маникан беше умен човек и разбра, че от поведението му присъстващите са си съставили за него благоприятно мнение. Сега оставаше да го затвърди, като си възвърне благоволенieto на краля.

– Говорете, господине – обърна се той към Сент-Енян. – Аз направих всичко, което искаше от мен съвестта ми, и нейните изисквания бяха толкова строги – добави той, обръщайки се към краля, – че ме заставиха да не изпълня заповедта на негово величество. Но се надявам, че ваше величество ще ми прости, след като узнае, че бях длъжен да пазя честта на една дама.

– Дама? – с безпокойство попита кралят.

– Да, господарю.

– Причина за дуела е била дама? Маникан се поклони.

Кралят стана и се приближи до него.

– Ако това е някаква значителна особа – каза той, – аз няма да се хвана на вашите уловки, напротив.

– Господарю, всичко, което се отнася до придворните на краля или до слугите на неговия брат, е важно в моите очи.

– Моя брат? – повтори Людовик XIV с известно объркване. – Значи причина за дуела е била дама от свитата на брат ми?

– Или на принцесата.

– На принцесата? Значи тази дама?...

– Тя е придворна дама на нейно величество херцогиня Орлеанска.

– Значи вие казвате, че господин Дьо Гиш се е дуелирал заради нея.

– Да, и този път не лъжа.

Лицето на краля изрази безпокойството му.

– Господа – каза той, като се обърна към свидетелите на тази сцена, – благоволете да ни оставите за няколко минути. Трябва да остана насаме с господин Дьо Маникан. Знаем, че трябва да съобщим за свое оправдание доста деликатни неща. Вземете обратно шпагата си, господин Дьо Маникан.

– Нали е учудващо самообладанието на този млад човек – прошепна мускетарят, като взе под ръка Дьо Сент-Енян, за да излязат заедно от стаята.

– Той ще се измъкне – каза Сент-Енян на ухото на мускетаря.

– И с чест, графе!

Незабелязано от краля Маникан хвърли благодарен поглед към Сент-Енян и към мускетаря.

– Знаете ли – продължи Д'Артанян, престъпвайки прага, – имах не

особено високо мнение за новото поколение. Сега виждам, че съм грешил. Нашата младеж не е толкова лоша.

Доктор Вало си излезе след фаворита и капитана. Кралят и Дьо Маникан останаха сами.

Глава деветнадесета Д'АРТАНЯН ПРИЗНАВА, ЧЕ Е СБЪРКАЛ И ЧЕ МАНИКАН Е БИЛ ПРАВ

Кралят се приближи до вратата, убеди се, че никой не подслушва, и бързо се обърна към събеседника си:

– Сега сме напълно сами, господин Дьо Маникан, и аз ви моля да дадете обяснения.

– Ще бъда напълно откровен, господарю.

– Преди всичко – започна кралят, – нека ви е известно, че към честта на дамите се отнасям с най-голямо уважение.

– Затова, господарю, исках да пощадя вашата деликатност.

– Да. Сега ви разбирам. Казвате, че дуелът е във връзка с една от придворните дами на моята снаха и че лицето, за което става дума – противникът на Дьо Гиш, с една дума, човекът, когото не искате да назовеете...

– Господин Дьо Сент-Енян ще го назове, господарю.

– Казвате, че той е оскърбил една от придворните дами на принцесата?

– Да. Госпожица Дьо ла Валиер.

– Ах! – произнесе кралят с тон на човек, който е очаквал да чуе това име, макар че ударът беше насочен право в сърцето му. – Значи е била оскърбена госпожица Дьо ла Валиер?

– Не казвам, че е била оскърбена, господарю.

– Но в такъв случай...

– Казвам, че за нея са се отзовали с неуважителни думи.

– Неуважителни думи! И вие отказвате да ми кажете името на този нахалник?...

– Господарю, сметнах, че въпросът е вече решен, и ваше величество няма да ме принуждава да играя ролята на доносник.

– Вие сте прав – съгласи се кралят, като едва сдържаше вълнението си. – Освен това скоро ще ми стане известно името на човека, когото

трябва да накажа.

Маникан видя, че работата взема нова насока. Що се отнася до краля, той забеляза, че се е увлякъл и е отишъл много далеч. Овладея се и продължи:

– Ще го накажа не защото става дума за госпожица Ла Валиер, макар че към нея изпитвам особено уважение, а защото предмет на разпра-та е била жена. Искам в моя двор жените да бъдат предмет на уважение, а не на дуели.

Маникан се поклони.

– Сега, господин Дьо Маниган – продължи кралят, – какво е било казано за госпожица Ла Валиер?

– Нима ваше величество не се досеща?

– Вероятно са казали, че тя обича някого?

– Това е напълно вероятно.

– Но госпожица Дьо ла Валиер има право да обича когото пожелае.

– Точно това твърдеше господин Дьо Гиш.

– Затова ли се е дуелирал?

– Да, господарю, именно затова. Кралят се изчерви.

– Нищо повече не ви е известно, така ли?

– Относно кое, господарю?

– Относно този любопитен въпрос, за който разказвате сега.

– Какво е угодно на краля да знае?

– Например името на човека, когото Ла Валиер обича и когото според противника на Дьо Гиш няма право да обича.

– Господарю, аз нищо не зная, нищо не съм чул, нито съм се интересувал. Аз считам Дьо Гиш за благороден човек и той временно е заел мястото на покровителя на Ла Валиер. Той го е направил, защото истинският покровител стои много високо, за да се застъпи за нея.

Тези думи бяха повече от прозрачни. Кралят се изчерви, но този път не от удоволствие. Той ласкаво потупа Маникан по рамото.

– Виждам, че вие не само сте умен млад човек, но и прекрасен благородник, а вашият приятел Дьо Гиш е рицар точно по моя вкус. Нали ще му предадете моите думи?

– Значи ваше величество ми прощава?

– Напълно.

– Свободен ли съм?

Кралят се усмихна и му протегна ръка. Маникан я целуна.

– Освен това, вие сте чудесен разказвач. Превъзходно ми разкажете за нещастния случай с Дьо Гиш. Аз ясно видях глигана, изскачащ от

гората, видях падащия кон, видях как глиганът, оставяйки коня, се хвърля към конника. Вие не разказвате история, а рисувате картина.

– Господарю, аз мисля, че ми се присмивате – тъжно се усмихна Маникан.

– Напротив – отвърна сериозно Людовик, – аз не само че не ви се присмивам, господин Дьо Маникан, но изразявам желание вие да разкажете този случай пред двора.

– А за случая с лова?

– Също, и то в този вид, в който го предадохте на мен, без да изменяте нито дума, нали ме разбирате?

– Напълно, господарю.

– Ще го разкажете ли?

– При първия удобен случай.

– Сега извикайте господин Д'Артанян. Надявам се, че вече не се страхувате от него?

– О, господарю, след като се изпълних с увереност в благосклонността на ваше величество към мен, аз не се страхувам от никого на света.

Д'Артанян, Дьо Сент-Енян и доктор Вало се върнаха в салона.

– Господа – каза кралят, – извиках ви да ви кажа, че обясненията на господин Дьо Маникан напълно ме удовлетвориха.

Д'Артанян и Сент-Енян едновременно погледнаха доктора и погледът им сякаш казваше: „Е, какво ви казвах?“ Кралят отведе Маникан настрана и му прошепна:

– Нека господин Дьо Гиш се лекува добре и аз му желая скорошно оздравяване. Веднага щом се оправя, ще му благодаря от името на всички дами, но би било добре този случай да не се повтаря.

– Господарю, дори да му предстоеше сто пъти да умре, той сто пъти щеше да направи същото, щом трябва да защити честта на ваше величество.

Това беше откровено казано. Но както вече сме отбелязвали, Людовик XIV обичаше хвалбите и не беше особено взискателен към тяхното качество.

Кралят се обърна към тримата свидетели на сцената:

– Кажете ми, господин Д'Артанян, как стана така, че вашето остро зрение се оказа помътено?

– Но какво имате предвид, ваше величество?

– Това, което се е случило в горичката Рошен. Вие сте видели следи от двама конници и двама пеши и мислено сте възстановили двубоя.

Представете си, никакъв двубой не е имало. Всичко е било илюзия!

– А-аа! – възкликна Д'Артанян.

– Представете си: вашият разказ ми се стори правдоподобен сигурно защото от него лъхаше такава увереност. Дьо Гиш се е борил с глигана и с никого друго. Борбата е била дълга и ожесточена.

– А-аа! – пак така реагира Д'Артанян.

– За съжаление, така е.

– Сигурно, щом вие казвате, ваше величество. Сигурно погледът ми се е замъглил – кимна Д'Артанян, предизвиквайки възторг у краля.

– Значи сте съгласен с версията на господин Дьо Маникан?

– Разбира се, ваше величество.

– Сега разбрахте как е станало всичко, нали?

– Сега всичко ми се вижда съвсем различно, отколкото преди половин час.

– Как си обяснявате тази грешка?

– Много просто. В горичката Рошен аз разполагах само с един жальк фенер от конюшната...

– А сега?

– Сега ми светят всички полилеи на вашия кабинет и ваше величество излъчва светлина колкото две слънца.

Кралят се засмя и Сент-Енян го последва.

– Ето и господин Вало – продължи Д'Артанян – не само си въобрази, че раната е от куршум, но дори му се стори, че е вадил този куршум от гърдите на дьо Гиш.

– Наистина – започна Вало, – аз...

– Докторе, всичко това ви се е присънило: раната на господин Дьо Гиш, куршумът, всичко това е сън – изреждаше неумолимо Д'Артанян, – не казвайте на никого, защото ще ви се смеят.

– Добре измислено – одобри кралят, – Д'Артанян ви дава чудесен съвет. Не разказвайте никому повече за своите сънища. Аз ви давам дума, че няма да съжалявате, господин Вало. Лека нощ господо. Ах, какво опасно нещо е засадата за глиган.

– Да, тя е много, много опасна, тази засада за глигани! – гръмко повтори Д'Артанян.

Той повтаряше това изречение във всички стаи, през които мина.

– Сега, когато сме сами – обърна се кралят към Сент-Енян, – кажи ми името на противника на Дьо Гиш.

Дьо Сент-Енян погледна внимателно краля.

– Не се безпокой – окуражи го кралят, – знаеш много добре, че ще

трябва да му простя.

– Дьо Вард.

– Добре.

Отправяйки се към спалнята си, Людовик XIV добави:

– Да простя не означава да забравя.

Глава двадесета КОЛКО Е ХУБАВО ДА ИМАШ ДВЕ ТЕТИВИ НА ЛЪКА СИ

Маникан си излезе от краля много доволен, че му се е удало така щастливо да се измъкне, и слизайки по стъпалата, усети, че някой го дърпа за ръкава.

Обърна се и видя Монтале, която му прошепна тайнствено:

– Господине, елате бързо, моля ви!

– Но къде, госпожице?

– Истинският рицар не би ми задал подобен въпрос, а просто би тръгнал след мен, без да иска обяснения. Отиваме при принцесата.

– Така ли? При принцесата?

Той тръгна след Монтале, която припикаше пред него лека като Галатея.

„Този път ловджийските истории са неуместни – каза си Маникан. – Но ако се наложи, ще опитаме... Ако се наложи, ще измислим нещо.“

Монтале все така подтичваше.

„Колко е уморително – мислеше си Маникан – да напрягаш едновременно ума и краката си.“

Накрая те пристигнаха. Принцесата беше привършила нощния си тоалет и беше облечена с разкошен пеньоар. Тя чакаше някого с явно нетърпение. Затова Монтале и Маникан останаха до вратата.

– Най-последно! – възкликна тя.

– Това е господин Дьо Маникан – представи го Монтале. Маникан се поклони с уважение.

Принцесата направи знак на Монтале да се отдалечи. После се обърна към Маникан:

– Какво се е случило? Казват, че някой в замъка е бил ранен?

– За нещастие, да, принцесо... господин Дьо Гиш.

– Значи действително се е случило нещастие с господин Дьо Гиш.

А знаете ли вие, господин Дьо Маникан – живо каза тя, – че кралят изпитва отвращение към дуелите?

– Разбира се, принцесо. Но дуелът с див звяр не се осъжда от негово величество.

– Надявам се, че няма да ме залъгвате с нелепата басня, пусната неизвестно от кого, че графът бил ранен от глиган. Не, не господине, истината е открита и в настоящия момент господин Дьо Гиш не само страда от раната си, но рискува да загуби свободата си.

– Уви, принцесо – въздъхна Маникан.

– Какво казахте на негово величество?

– Разказах му как господин Дьо Гиш е стоял в засада, как от горичката Рошен е изскочил глиган, как господин Дьо Гиш е стрелял по него и как накрая освирепелият звяр се е нахвърлил върху стрелеца, убил е коня му и е ранил него самия.

– И кралят повярва в това?

– Напълно.

– Вие ме учудвате, господин Дьо Маникан, вие ме учудвате! Принцесата започна да се разхожда из стаята, поглеждайки от време на време въпросително към Маникан, който неподвижно и безстрастно стоеше все на същото място.

– А всички в един глас говорят съвсем друго. Техните обяснения за раната са съвсем различни.

– Какви са, принцесо? Извинете, че задавам такъв въпрос.

– И това питате вие, най-близкият му приятел и довереник?

– Близък приятел – да, но довереник – никога. Дьо Гиш е от хората, които никому не доверяват тайните си. Дьо Гиш е много потаен, принцесо.

– Добре, тогава ще имам удоволствието да ви откроя тайните, които Дьо Гиш умее да крие така добре! – каза с досада в гласа принцесата. – Тъй като кралят може да пожелае да ви разпита още веднъж и ако му разкажете отново тези небивалици, той повече няма да повярва на нищо.

– Струва ми се, че ваше височество се заблуждава за краля. Той останал много доволен от мен, кълна се.

– В такъв случай това доказва невзискателността на негово величество.

– Струва ми се, че ваше височество греша. Негово величество приема, както е известно, само сериозни доказателства.

– Вие мислите, че кралят ще ви благодари за тази нагла лъжа? Когато утре узнае, че господин Дьо Гиш е предизвикал кавгата заради

приятеля си виконт Дьо Бражелон и че тази кавга е довела до дуела!

– Кавга заради Бражелон ли? – наивно тон попита Маникан. – Какво иска да каже с това ваше височество?

– Какво чудно има? Господин Дьо Гиш е подозрителен и раздражителен и често губи контрол над себе си.

– Аз, напротив, принцесо, мисля, че господин Дьо Гиш е много търпелив човек, който се ядосва само ако има сериозен повод.

– Нима да се застъпиш за честта на приятеля си не е сериозен повод?

– Разбира се, че е сериозен, принцесо. Особено за сърце като неговото.

– Не можете да отречете, че Дьо Гиш и Бражелон са приятели. Значи Дьо Гиш се е застъпил за честта на Бражелон и тъй като него го няма, той се е дуелирал вместо него.

Маникан слушаше с усмивка принцесата.

– Мога да ви кажа само едно: не разбирам нито дума от това, което ми разказахте.

– Как! Не разбирате нищо за кавгата между Дьо Вард и Дьо Гиш? – раздражено извика принцесата.

Маникан мълчеше.

– Кавга – продължи тя, – възникнала от една достатъчно недоброжелателна, но достатъчно обоснована фраза относно поведението на една дама.

– Ах, на дама! Това е друго нещо – съгласи се Маникан.

– Започвате да разбирате, нали?

– Извинете, ваше височество, но аз не се решавам...

– Не се решавате! – извика принцесата във от себе си. – В такъв случай аз ще се реша.

– Принцесо, принцесо – спря я Маникан, давайки си вид, че е страшно изплашен. – Преценете добре думите, които искате да кажете.

– Може да се помисли, че ако бях мъж, щяхте да ме извикате на дуел въпреки нареждането на краля, както господин Дьо Гиш е извикал господин Дьо Вард заради съмнения му в добродетелността на госпожица Ла Валиер.

– Госпожица Дьо ла Валиер! – извика Маникан и подскочи от учудване, защото най-малко от всичко беше очаквал да чуе това име.

– Какво става с вас, господин Дьо Маникан, защо подскочихте така? – иронично се усмихна принцесата. – Нима и вие имате дързостта да се съмнявате в нейните добродетели?

– Но в цялата тази история не е ставало дума за добродетелността на госпожица Дьо ла Валиер, принцесо.

– Как! Двама души се дуелират заради жена, а вие казвате, че тя няма нищо общо и че за нея не е ставало дума? Не знаех, че сте толкова ловък царедворец, господин Дьо Маникан.

– Извинете, принцесо – каза младият човек, – ние съвсем не се разбираме. Изглежда, вие ми правите честта да говорите с мен на един език, а аз ви говоря на друг.

– Как така?

– Извинете, но ми се стори, че ваше височество казва, че Дьо Гиш и Дьо Вард са се били на дуел заради госпожица Ла Валиер?

– Боже мой, аз не твърдя, че господин Дьо Гиш лично е взел при сърце интересите на Ла Валиер, а че е действал по пълномощие.

– По пълномощие?

– Хайде, не се правете на изненадан! Нима не ви е известно, че Бражелон е годеник на Ла Валиер и че тръгвайки по поръчение на краля за Лондон, е помолил Дьо Гиш да защитава честта на интересуващата го особа.

– Повече нито дума няма да кажа. Ваше височество е осведомена по-добре от мен.

– За всичко, предупреждавам ви!

Маникан се разсмя и този смях едва не извади от равновесие принцесата, която не се отличаваше с голяма сдържаност.

– Принцесо – с поклон каза Маникан, – да оставим тази работа на забравата. Тя никога няма да се изясни напълно.

– Грешите, тя е напълно ясна! Кралят научава, че Дьо Гиш е защитил тази авантюристка, която се прави на важна личност; узнава, че господин Дьо Гиш е влязъл в ролята на пазач на градината на Хесперидите, помолен от приятеля си Бражелон, и че Дьо Гиш е ухапал Дьо Вард, който се е осмелил да протегне ръка към златната ябълка. А за вас не е тайна, че на краля много се иска да отхапе от тази ябълка. Той няма да е особено благодарен на Дьо Гиш, че е взел ролята на дракона. Сега ясно ли е, или ви трябват още разяснения? Говорете, питайте!

– Не, принцесо. На мен ми стига.

– Тогава нека ви стане известно, че негодуванието на негово величество може да доведе до ужасни последствия. У господари с характера на краля любовната страст прилича на ураган.

– Който вие ще усмирите, принцесо.

– Аз! – извика принцесата с ироничен жест. – Аз! Откъде накъде?

- Защото вие не понасяте несправедливостта, принцесо.
- Нима според вас е несправедливо да се пречи на краля да върти любовни истории?
- Но вие ще се застъпите за господин Дьо Гиш?
- Вие се забравяте, господине!
- Напротив, аз разсъждавам трезво. А интересите на господин Дьо Гиш са и ваши интереси! – с горещ шепот каза Маникан и очите му пламнаха странно.
- Какво искате да кажете?
- Казвам, принцесо, че ме учудва как ваше височество не се е досетило, че името Ла Валиер в цялата тази история е само претекст.
- Претекст за какво? – прошепна принцесата. Погледът на Маникан беше толкова красноречив, че тя започна да се досеща.
- Принцесо, струва ми се, че казах достатъчно, за да убедя ваше височество да не напада в присъствие на краля бедния Дьо Гиш. И без това върху него ще се стовари враждата на онези, които не обичат ваше височество.
- На мен ми се струва, че, напротив, върху графа ще се стовари неприязънта, която изпитват някои към Ла Валиер. Дори и на някои, които са добре разположени към нея.
- Принцесо, нима ще трябва – под страх да си навлека вашия гняв – да изрека името на особата, станала причина за този спор?
- Особа? – попита, изчервявайки се принцесата.
- Нима ще трябва – продължи Маникан – негодуванието, раздражението и гневът на бедния Дьо Гиш да се засилят, когато до него достигнат слуховете, пускани от тази особа. Нима ще трябва – ако все така отказвате да отгатнете името на тази особа, което име от уважение към него не се решавам да произнеса – нима ще трябва да ви припомня сцените между принца и Бъкингам и сплетните, пуснати по повод изгонването на херцога? Нима трябва да ви разказвам за всички старания на графа да угоди на тази особа, заради която той живее и диша, за да я ограда от всякакво безпокойство и да я защити? Добре, аз ще го направя и тогава може би вие ще разберете защо графът, след като е изчерпал търпението си, слушайки злословията на Дьо Вард, е пламнал от жажда за мърт само при споменаването на тази особа.
- Принцесата закри лицето си с ръце.
- Ах, господин Маникан, мерите ли думите си и съзнавате ли на кого ги казвате?
- Тогава принцесо – продължи Маникан, правейки се, че не е чул

възкликанието на принцесата, – вас няма да ви учуди желанието на графа да започне тази свада, нито удивителната ловкост, с която той я е прехвърлил на чужда територия, далеч от интересите ви. Ако личността, заради която се е бил Дьо Гиш и е пролял кръвта си, не прояви признателност към ранения – не заради раняването, не заради пролятата кръв, а заради защитата на нейната чест, която му е по-скъпа от собствената му чест, тогава, принцесо, не зная какво да кажа.

– Ах – възкликна принцесата, забравила за присъствието на Маникан, – действително ли всичко се е случило заради мен?

Маникан най-после можеше да си отдъхне. Той го беше заслужил.

Принцесата също мълча известно време. Вълнението ѝ се отгатваше по поривистото дишане, по тъмния поглед, по движението на ръцете, които тя често притискаше до сърцето си. Тя имаше чувството, че с Маникан се намира пред таен съдник – отец с мистериозно лице, полускрито от качулка, претеглящ в ръцете си бисерите, които трябва в края на краищата да положи или на гърдите на Ла Валиер, или на нейните. Завинаги. Но какво ще бъде прорицанието? Забележително бе, че дори в тази минута принцесата не престана да бъде кокетка. Кокетството и като огън намираще храна навсякъде.

– В такъв случай – каза тя – графът е угодил на двама души едновременно. Господин Дьо Бражелон също трябва да му бъде признателен.

– Действително, прекрасна услуга е оказана на госпожица Ла Валиер и на господин Дьо Бражелон. Дуелът ще предизвика шум, който ще обезсмърти тази девица и неминуемо ще я скара с виконта. По такъв начин пистолетният изстрел на Дьо Бард едновременно уби честта на жената, щастието на мъжа и може би смъртно е наранил един от най-добрите благородници на Франция. Ах, принцесо, вие имате студен разум, той осъжда всички и не оправдава никого.

Последните думи на Маникан отнесоха и последните съмнения, останали не в сърцето, а в ума на принцесата. И не чувствителната жена, не подозрителната жена, а любещото сърце болезнено почувства опасността, надвиснала над Дьо Гиш.

– Смъртно ранен! – прошепна тя, като че ли не ѝ достигаше въздух.
– Нима казахте, че е смъртно ранен, господин Дьо Маникан?

– Пръстите му са раздробени и гърдите са му простреляни.

– Боже мой, Боже мой! – възкликна принцесата, трескаво възбудена. – Но това е ужасно, господин Дьо Маникан! Всичко това е направил онзи негодник, онзи страхливец, подлец и убиец Дьо Бард! Наистина под небето няма справедливост!

Маникан видимо беше развълнуван. Действително той беше вложил много енергия в защитната си реч.

Що се отнася до принцесата, тя съвсем забравяше за приличието, когато у нея се събудеше страст – гняв или любов, тогава нищо не можеше да спре порива ѝ. Принцесата приближи до Маникан, който безсилно се беше отпуснал в креслото. Силното вълнение сякаш му даваше право да наруши етикета.

– Господине – каза принцесата, хващайки го за ръката, – бъдете откровен. Действително ли положението на Дьо Гиш е толкова сериозно?

– Много е сериозно – отвърна Маникан. – Най-напред, заради загубата на кръв от ранената ръка и, после, от раната в гърдите, където куршумът е засегнал някакъв важен орган.

– Значи той може да умре?

– Да, възможно е. Той ще умре без утехата, че вие знаете за саможертвата му.

– Но вие ще му кажете! Нали сте му приятел!

– Не, принцесо, аз ще разкажа на Дьо Гиш, ако, разбира се, е в състояние да ме чуе, само това, което съм видял: колко сте жестока към него!

– Господине, това би било варварско от ваша страна.

– Не, принцесо, ще му кажа цялата истина. На неговата възраст организмът е здрав и силен, а лекарите са опитни и вещи. Ако горкият граф се оправи, аз не искам да умре от друга рана, нанесена му в сърцето.

След тези думи Маникан стана, канейки се да си тръгне.

– Кажете поне – почти умоляващо го попита принцесата – в какво състояние е болният и кой лекар се грижи за него.

– Състоянието на графа е лошо, а за него се грижат доктор Вало – личният лекар на негово величество, и още един лекар, при когото занесохме ранения.

– Как? Той не е ли в замъка?

– Уви! Той беше толкова зле, че не можехме да го донесем до тук.

– Дайте ми адреса му, господине – живо каза принцесата, – аз ще се поинтересувам за здравето му.

– Улица Фер, тухлена къща с бели капаци на прозорците. На вратата е написано името на лекаря.

– При ранения ли отивате, господин Маникан?

– Да, принцесо.

– В такъв случай направете ми една услуга. Върнете се при

господин Дьо Гиш, отстранете всички и си вървете и вие.

– Принцесо...

– Да не губим време за безплодни спорове. Работата е малко по-друга. Задоволете се с това, което ще ви кажа. Ще изпратя една от придворните си дами, а може и две, тъй като вече е късно. Не ми се иска да ви видят, или да го кажем направо – да ги видят. Тези предпазни мерки са ви ясни. Вие схващате от половин дума.

– Да, принцесо. Мога да постъпя още по-добре. Ще тръгна пред вашите дами. Така те няма да се лутат и в същото време ще им окажа помощ, ако се наложи.

– По този начин те ще влязат в дома, където е Дьо Гиш, без всякакви затруднения, нали?

– Разбира се, принцесо. Аз ще вляза пръв и ще отстраня всички пречки, ако случайно възникнат.

– Добре, господин Маникан. Вървете и чакайте на долната площадка на стълбите.

– Отивам, принцесо.

– Почакайте. Маникан се спря.

– Когато чуете да слизат две жени, тръгнете, без да се оглеждате.

– А ако слязат други две дами и аз се заблудя?

– Те ще плеснат три пъти тихо с ръце.

– Слушам, принцесо.

– Вървете, вървете!

Маникан се поклонил за последен път и излезе радостен. Той знаеше, че посещението на принцесата е най-добрият лек за раните на Дьо Гиш.

Не беше минал и четвърт час, когато той дочу скърцане на отваряща се врата. После тихи стъпки и трикратно пляскане с ръце, което беше условният знак.

Маникан веднага излезе, съгласно дадената дума, и без да се огледа, тръгна към къщата на лекаря във Фонтенбло.

Глава двадесет и първа ГОСПОДИН МАЛИКОРН, АРХИВАРИУСЪТ НА НЕГОВО ВЕЛИЧЕСТВО

Две жени, загърнати с наметала и с черни домина от кадифе,

колебливо последваха Маникан.

На втория етаж, зад червени пердета, меко струеше светлината на лампата. В дъното на стаята на легло с вити колени лежеше Дьо Гиш. Главата му бе отпусната на две възглавници, очите му бяха безжизнени и помътени, а дългите черни коси се бяха пръснали по възглавницата и разпилени къдрици закриваха лицето му. Чувстваше, че в тази стая господства треската. Умът му беше завладян от видения, които Бог изпраща на пътниците, отправящи се във вечността. Няколко петна засъхнала кръв се тъмнееха на пода.

Маникан се изкачи бързо по стълбите, бутна тихо вратата, надникна и като видя, че всичко е спокойно, влезе на пръсти в стаята и се приближи до голямото кресло в стил Анри IV. Маникан събуди гледачката и я помоли да излезе. После си зададе въпроса, дали да събуди Дьо Гиш, за да му съобщи приятната новина. Но тъй като зад вратата се чуваше шумолене на копринени рокли и тежкото дишане на спътничките му, той последва гледачката в съседната стая. Точно когато затваряше вратата, в стаята влязоха двете жени.

Първата посочи със заповеднически жест на спътничката си табуретката до вратата и решително се отправи към леглото, разтвори завесата и прибра широките ѝ дипли зад възглавницата. Тя видя бледното лице на графа, видя дясната му ръка, бинтована с бяло платно, което рязко се открояваше на фона на тъмното одеяло, покриващо ложето на страданието. Трепна, виждайки, че тъмното петно на превръзката постепенно се увеличава. Ризата на младия човек беше разкопчана, сякаш нощната свежест щеше да облекчи дишането му.

Тежък стон се изтръгна от гърдите на младата жена. Тя се прислони до таблата на леглото и започна да наблюдава печалната картина.

Хъркане и стонове долитаха през стиснатите зъби на графа. Дамата с маската хвана лявата ръка на ранения, която бе гореща като разпален въглен. В сравнение с нейната ръка, студена като лед, ръката на ранения наистина гореше. От хладното докосване болният отвори очи. Дьо Гиш напрягаше зрението си, за да се върне в действителността.

Първото, което видя, беше призрак, застанал до колоната на кревата. Очите на болния се разшириха, но в тях не блесна нито искрица съзнание.

Стоящата при кревата направи знак на спътничката си, която седеше на табуретката до вратата, и тя, сякаш предварително си бе научила урока, каза със звънлив, ясен и мелодичен глас:

– Графе, нейно височество принцесата иска да знае как се чувствате

и да изрази с моята уста най-дълбоки съболезнования.

При думата „принцеса“ Дьо Гиш напрегна зрението си. Той не виждаше жената, която беше произнесла тези думи. Затова неволно се обърна на татата, откъдето идват гласът. Но тъй като ледената ръка не пускаше неговата, той отново се обърна към призрака.

– Вие ли ми говорите, госпожо? – попита със слаб глас. – Или има още някой в стаята?

– Да – едва чуто отвърна призрактът с наведена глава.

– Тогава предайте на принцесата – с усилие произнесе раненият, – че щом тя си е спомнила за мен, аз ще умра без съжаление.

При думата „умра“, произнесена от графа, дамата с маската не можа да удържи сълзите си. Ако съзнанието на Дьо Гиш беше по-ясно, той щеше да види бисерите, които се ронеха над постелята му. Забравила, че е с маска, дамата поиска да избърше сълзите си, но срещайки студения, безчувствен плат, тя с гняв скъса маската и я захвърли.

При вида на появилото се сякаш от облаците лице Дьо Гиш извика. Слабостта му пречеше да говори. Дясната му ръка инстинктивно се протегна към видението, но веднага безсилно падна на възглавницата. Кървавото петно на превръзката се разшири още повече. В същото време очите на младия човек се замъглиха и се затвориха, сякаш бяха встъпили в борба с безжалостния ангел на смъртта. След няколко конвулсивни движения главата му замря на възглавницата. Лицето му стана мъртвешки бледно.

Дамата се изплаши, но страхът не я отблъсна, а, напротив, привлече я към леглото. Тя се наведе над ранения, сгривайки с диханието си лицето му, до което се докосваше. Целуна лявата ръка на Дьо Гиш. Болният отвори очи, без да вижда нищо. И отново потъна в безсъзнание.

– Да тръгваме – каза дамата, обръщайки се към своята спътничка. – Не трябва да оставаме повече, защото ще извърша някое безразсъдство.

– Ваше височество е забравила маската си – каза бдителната спътничка.

– Вземете я – отвърна дамата и се втурна към стълбите в страшен душевен смут.

Тъй като вратата към улицата оставаше полуотворена, двете дами изхвъркнаха през нея и веднага се върнаха в двореца.

Едната от дамите се изкачи бързо в покоите на принцесата и остана там. Другата влезе в стаята на придворните дами. Без дори да си поеме дъх, написа следните думи:

„Днес вечерта принцесата посети господин Дьо Гиш, от тази страна

всичко върви чудесно. Действайте и вие и, главно – изгорете бележката!“

Тя сгъна записката и излезе в коридора, който водеше към заемания от свитата на принца помещения. Спря се пред една врата, почука два пъти, пъкна в процепа бележката и избяга. След като се върна в стаята си, тя унищожи всички следи от нощната разходка и писането на тайната бележка.

При тези действия забеляза на масата доминото на принцесата, което бе взела по заповед на своята господарка, но беше забравила да го върне.

Да не забравя да направя утре това, което забравих днес. – помисли си тя.

Взе маската и почувства, че кадифето е влажно. Поглеждайки пръстите си, Монтале видя, че те не само са влажни, но и изцапани с кръв. Маската беше паднала върху едно от петната в стаята на Дьо Гиш и вероятно незасъхналата кръв я беше изцапала. Белият хастар беше почервенял.

„Така значи – възкликна Монтале, която читателят вече е познал по маниерите и поведението. – Не, сега няма да я дам. Сега е твърде скъпоценна!“

Монтале изтича към кутията от кленово дърво, в която пазеше тоалетните принадлежности и парфюмите си.

„Прекрасна маско, обагрена с кръвта на храбрия рицар, ти ще отидеш при писмата на Ла Валиер и на Раул, в склада на ценностите, които някога ще послужат за източник на историята на френските крале. Ти ще отидеш при господин Маликорн – със смях каза палавницата, – да, при почтения господин Маликорн! – И тя духна свещта. – Който мисли, че е само надзирател на покоите на принца, а всъщност е произведен от мен в архивариус и историограф на дома на Бурбоните и на най-добрите родове в кралството. Нека тази мечка Маликорн се оплаче, ако може!“ После затвори завесата над леглото и заспа.

Глава двадесет и втора ПЪТЕШЕСТВИЕТО

На следващия ден, когато часовникът биеше единадесет, кралят, съпроводен от двете кралици и принцесата, се спусна по стълбите към каретата, която бе впрегната с шесторка коне, нетърпеливо риещи

земята. Целият двор, в костюми за път, очакваше краля. Това множество от оседлани коне, карети и екипажи заедно с пажовете и лакеите представляваше блестящо зрелище.

Кралят седна в каретата с двете кралици. Принцесата беше с принца. Придворните дами последваха примера на кралската фамилия и седнаха по две в екипажите. Каретата на краля потегли начело на кортежа. Следваше я каретата на принцесата, после останалите според етикета.

Беше горещо. Слабият ветрец, който сутринта носеше свежест, скоро се нагорещи от слънчевите лъчи и носеше само жар със своите пориви. Принцесата започна първа да се оплаква от горещината. Принцът ѝ пригласяше, облегнал се на седалката с такъв вид, сякаш щеше да припадне, и през цялото време с дълбоки въздишки се освежаваше с благовония и ароматни смоли.

Принцесата се обърна учтиво към него:

– Знаете ли, принце, мислех, че в тази горещина ще ми предостави цялата карета, а вие ще тръгнете на кон.

– На кон ли? – изплашено възкликна принцът, показвайки с това колко странно му се вижда предложението на принцесата. – На кон? В никакъв случай, принцесо, нали от този горещ вятър цялата ми кожа ще се обели!

Принцесата се разсмя.

– Вземете моя чадър! – предложи тя.

– А кой ще го държи? – отговори принцът с възможно най-хладнокръвния тон. – Освен това нямам кон!

– Как така нямате кон? – учуди се принцесата, която, след като не постигна своето, искаше поне да подразни съпруга си. – Нямали сте кон? Грешите, господине, ето го вашия любим жребец.

– Моят любим жребец? – попита принцът, опитвайки се да се наклони към вратичката, но това движение му причини толкова безпокойство, че той отново се облегна и замря неподвижно.

– Да – каза принцесата, – господин Маликорн води за юздите вашия кон.

– Горкият кон! – отвърна принцът. – Колко ли му е горещо! С тези думи той затвори, очи сякаш състоянието му беше малко преди умирање. Принцесата лениво се изтегна в другия ъгъл на каретата и също затвори очи, но не за да спи, а да се отдаде спокойно на мислите си.

Междувременно кралят, който се беше настанил на предната седалка на каретата, тъй като задните се заемаха от двете кралици, изпитваше досада, свойствена за влюбените, които имат желание постоянно да

съзерцават предмета на своята любов и винаги се разделят с него неудовлетворени, чувствайки ново, още по-силно желание.

Понеже, както казахме, кралят оглавяваше процесията, той не можеше да вижда от своето място каретата на придворните дами и госпожици, които вървяха по-назад. Освен това беше необходимо постоянно да отговаря на въпросите на младата кралица, която беше особено щастлива от присъствието на скъпия мъж и забравяйки за придворния етикет, изливаше върху него цялата си любов, като го обкръжаваше с всевъзможни грижи, сякаш се опасяваше да не ѝ го отнемат или да не му дойде мисъл да я напусне.

Ана Австрийска, измъчвана от пристъпи на тъпа болка в гърдите, се стараеше да изглежда весела. Тя отгатваше нетърпението на краля, но умишлено удължаваше изтезанията му, подхващайки разговор точно в минутата, когато той се отдаваше на мечтите за тайната си любов.

Най-после грижовността на младата кралица и клопките на Ана Австрийска станаха непоносими за краля, който не умееше да сдържа поривите на сърцето си. Той първо се оплака от горещината, последваха и други оплаквания. Мария Терезия не се досещаше за истинските намерения на мъжа си. Разбирайки думите му буквално, тя започна да го разхлажда с ветрило от шраусови пера.

Тъй като повече не можеше да се оплаква от горещината, кралят каза, че му отекни краката. Но в същата минута каретата спря за смяна на конете и кралицата предложи:

– Не искате ли да се разходим? И на мен краката ми отекоха. Ще походим малко пеш, после каретата ще ни догони и отново ще седнем в нея.

Кралят смръщи вежди. Ако ревнивата жена се владее достатъчно, за да не даде повод на съпруга си да се разсърди, тя може да го подложи на жестоки изпитания.

Въпреки това кралят не можеше да откаже. Той слезе от каретата, подаде ръка на кралицата и направи няколко крачки с нея, докато сменяха конете. Със завист гледаше към придворните, които имаха щастие то да яздят.

Скоро кралицата забеляза, че и разходката доставя на краля също толкова малко удоволствие, колкото и пътуването с карета. Затова тя го помоли да се върнат в каретата. Кралят заведе кралицата до стъпенката, но не се качи след нея. Отдръпнал се на три крачки, той затърси във върволицата от екипажи този, който живо го интересуваше.

До вратичката на шестата карета се виждаше бледото лице на Ла

Валиер. Замечтан, кралят не забеляза, че всичко е готово и чакат само него. Изведнъж дочу почиттелен глас. Беше господин Маликорн, който държеше за юздите два коня.

– Ваше величество е искал кон?

– Кон ли? Вие сте довели моя кон? – попита кралят, но не позна придворния, към чието лице още не беше привикнал.

– Господарю – отвърна Маликорн, – ето кон на услугите на ваше величество.

Маликорн показа жребца на принца, който принцесата беше забелязала от каретата – великолепно, прекрасно оседлано животно.

– Но това не е моят кон! – каза кралят.

– Господарю, този кон е от конюшната на негово височество. Но негово височество не язди, когато е толкова топло.

Кралят не отговори нищо, но бързо се приближи до коня. Маликорн веднага му нагласи стремето и след секунда негово величество беше на седлото. Развеселен от тази неочаквана сполука, кралят с усмивка се приближи до каретата на чакащите го кралици и сякаш не забелязвайки изплашеното лице на Мария Терезия, възкликна:

– Какво щастие! Намерих кон. В каретата се задушавах. До скоро виждане, госпожи!

Той се наклони грациозно към яката шия на коня и моментално изчезна. Ана Австрийска се подаде от прозорчето и го проследи с поглед. Когато се изравни с шестата карета, той спря коня и свали шапка.

Неговият поклон беше предназначен за Ла Валиер, която при вида на краля извика от учудване и поруменя от удоволствие. Седящата в другия ъгъл на каретата Монтале се поклони на краля. После, като умна жена, се престори, че е погълната от разкриващия се през лявото прозорче пейзаж.

Разговорът на краля и Ла Валиер, като всички разговори на влюбени, започна с красноречиви погледи и лишени от всякакъв смисъл фрази. Негово величество обясни, че в каретата изнемогвал от горещина и ездата му се сторила необикновено приятна.

– Намери се благодетел – каза кралят, – който отгатна моите желаниа. Много ми се иска да зная кой е този благородник, който съумя толкова изкусно да послужи на краля и да го избави от жестоката скука.

В тази минута Монтале сякаш се събуди от мечтите си и устреми поглед към краля. Тъй като кралят гледаше ту Ла Валиер, ту нея, тя можеше да си помисли, че въпросът е отправен към нея и следователно има право да отговори.

– Господарю, конят, който ваше величество язди, принадлежи на принца и го водеше благородник, намиращ се на служба при негово височество.

– Не знаете ли, госпожице, как се нарича?

– Господин Маликорн, господарю. Ето го, той язди вляво от каретата.

Тя посочи Маликорн, който галопираше с блажено лице; знаеше добре, че в тази минута се води разговор за него, но не се издаваше, сякаш беше глухоням.

– Да, той е – кимна кралят. – Запомних това лице и няма да забравя името му.

Кралят нежно погледна към Ла Валиер.

Ора си свърши работата. Тя навреме подхвърли името на Маликорн и то падна на добра почва. Оставаше му само да пусне корени и да донесе плодове. Затова Монтале се облегна в ъгъла си и със знаци поздрави Маликорн, който бе имал щастието да се хареса на краля.

– Уви, госпожице – въздъхна кралят, – ето и края на селската свобода. Вашите задължения при принцесата стават все по-сложни и ние повече няма да се видим.

– Ваше величество толкова обича принцесата – забеляза Луиза, – че вие често ще ме посещавате, минавайки през стаята.

– Ах – нежно каза кралят, снишавайки глас, – да се срещаш не означава само да се виждаш, а за вас това изглежда, че е достатъчно.

Луиза нищо не отвърна. Само сподави една въздишка.

– Вие притежавате голямо самообладание – каза кралят. Ла Валиер се усмихна тъжно.

– Употребете това си качество за любов и аз ще благодаря на Бога, че ви го е дал.

Луиза замълча и само погледна към краля. Като опарен от този поглед, Людовик прекара ръка по лицето си, пришпори коня и препусна напред.

Облягайки се в каретата с полузатворени очи, Ла Валиер се любуваше на красивия ездач с развети от вятъра пера на шапката. Клетото момиче обичаше и се опиваше от своята любов. След няколко мига кралят се върна.

– Със своето мълчание вие ме измъчвате. Вие навярно сте непостоянна и нищо не ви струва да скъсате добрите отношения... С една дума, аз се страхувам за зараждащата се в мен любов.

– Господарю, вие грешите – отвърна Ла Валиер, – ако аз обикна, то

е за цял живот.

– Ако обикнете! – надменно каза кралят. – Значи сега вие не обичате?

Тя скри лицето си в ръце.

– Виждате ли? – каза кралят. – Аз съм бил прав, вие сте непостоянна, капризна, а може би кокетка? Ах, Боже мой, Боже Мой!

– О, не, господарю, успокойте се, не, не, не!...

– Можете ли да ми обещаете, че никога няма да се промените към мен?

– Никога, господарю, никога.

– И никога няма да бъдете жестока?

– Не, не!

– Добре. Обещайте ми или по-добре се закълнете, че ако някога в бъдещия живот, пълен с жертви, тайни, тъга, препятствия и недоразумения, ние се провиним с нещо един към друг или просто не сме справедливи, закълнете се пред мен, Луиза...

Луиза се разтрепери. Тя за първи път чу името си от устата на краля.

Людовик свали ръкавицата и протегна ръка към каретата.

– Закълнете се – продължи той, – че ако се скараме, ние непременно ще търсим още същата вечер помирение и ще направим всички усилия срещата или писмото, ако сме далеч един от друг, да ни донесат утеха или успокоение.

Ла Валиер сграбчи с изстинали пръсти горещата ръка на влюбения крал и нежно я стисна. Това ръкостискане беше прекъснато от коня на Людовик, който се изплаши от въртящото се пред него колело.

Ла Валиер се закле.

– Сега, господарю – помоли тя, – върнете се при кралицата. Чувствам, че там се надига буря и тя ще ви донесе нещастие, беда.

Людовик се подчини, поклони се на Монтале и препусна с коня си към каретата на кралицата. В една от каретите той видя заспалия принц. Но принцесата не спеше и когато кралят минаваше покрай тях, подхвърли:

– Какъв чудесен кон, господарю!... Та това е жребецът на принца.

А младата кралица попита само:

– Сега, по-добре ли сте, скъпи господарю?

Глава двадесет и трета ТРИУМВИРАТ

Пристигайки в Париж, кралят свика съвет и една част от деня посвети на работа. Младата кралица остана с Ана Австрийска и когато кралят излезе, се разрида.

– Ах, майко – каза тя, – кралят вече не ме обича. Какво ще стане с мен, Боже господи?

– Мъжът винаги ще обича жена като вас – отвърна Ана.

– Може да дойде време, майко, когато той ще обикне друга.

– На кое казвате „ще обикне“?

– Винаги ще мисли за някоя друга, ще търси срещи с нея!

– А нима сте забелязали такова нещо у краля?

– Не, госпожо – неуверено промълви младата кралица.

– Виждате ли, Мария!

– Но съгласете се, скъпа майко, че кралят ме пренебрегва.

– Кралят, дъще моя, принадлежи на цялото кралство.

– Ето защо той не ми принадлежи. Ето защо и аз като много други кралици ще бъда изоставена, кралят ще забрави любовта, а славата и почестите ще станат притежание на други. Ах, майко, кралят е толкова красив! Много жени ще му се признават в любов и ще го обичат.

– В краля жените рядко обичат мъжа. Но ако това се случи, в което аз се съмнявам, пожелайте си тези жени действително да обичат вашия мъж. Първо, самоотвержената любов на жената бързо омръзва на мъжа. Второ, жената, обиквайки, губи всякаква власт над мъжа, от когото тя не получава нито могъщество, нито богатство, а единствено любов. Пожелайте си кралят да обича колкото може по-малко, а избраницата му – колкото може повече.

– Ах, майко, беззаветната любов крие в себе си огромна сила.

– А вие казвате, че сте изоставена!

– Вярно е, говоря глупости... Едно нещо обаче не бих могла да понеса.

– Кое именно?

– Да направи щастлив избор, или ново семейство, с друга жена. – О, ако някога узная, че кралят има деца от друга жена... ще умра!

– Мария! Мария! – усмихна се в отговор кралицата майка и взе за ръка младата жена. – Запомнете какво ще ви кажа, и нека думите ми ви послужат за утешение: кралят не може да има наследник без вас. Вие

обаче може да имате наследник без краля.

С тези думи Ана Австрийска гръмко се изсмя, остави снаха си и тръгна към принцесата, за чието пристигане в тази минута съобщи паж.

Лицето на принцесата беше загрижено като на човек, който крои нещо.

– Дойдох да разбера – започна тя – не се ли измориха ваши величества от пътешествието?

– Ни най-малко – отвърна кралицата майка.

– Малко – каза Мария Терезия.

– А аз съм много обезпокоена.

– От какво? – погледна я Ана Австрийска.

– Кралят сигурно се е изморил от ездата.

– Не, за него е полезно да пояди.

– Аз сама го посъветвах – каза, побледнявайки Мария Терезия.

Принцесата нищо не каза, в отговор се появи една от скептичните й усмивки, при които лицето ѝ оставаше неподвижно, само устните ѝ се изкривяваха. Тя веднага смени темата на разговора:

– Заварихме Париж такъв, каквото го напуснахме: интриги, клюки, кокетство – все същото.

– Интриги? Какви интриги? – попита Ана Австрийска.

– Много се говори за господин Фуке и госпожа Дьо Плеси-Белиер.

– Която е в списъка под номер десет хиляди – усмихна се кралицата майка. – А клюките?

– Някакви истории с Холандия.

– Принцът ми разказа за историята с медалите.

– Тези медали, които са сечени в Холандия – възкликна младата кралица, – на които има облак, минаващ през лицето на краля слънце? Това съвсем не са клюки. Това си е чисто и просто неприлична постъпка.

– Толкова жалка, че кралят няма да ѝ обърне внимание – забеляза кралицата майка. – А кокетството? Вие намекнахте за госпожа Долон.

– Не, не! Търсете по-близо.

– Каса де устед³ – прошепна Ана Австрийска на ухото на снаха си почти без да мърда устни.

Принцесата не я чу и продължи:

– Знаете ли ужасната новина?

– Разбира се! За раняването на господин Дьо Гиш?

---

3. Камъните са в нашата градина (исп.) – Б. пр.

– И вие, както всички, си обяснявате това с нещастен случай по време на лов?

– Да, разбира се – отвърнаха двете кралици, проявявайки този път интерес.

Принцесата се приближи до тях.

– Дуел! – произнесе тя.

– А! – възкликна кралицата майка, за чиито уши думата, „дуел“ звучеше неприятно. По време на нейното царуване дуелите във Франция бяха забранени.

– Прискърбен дуел, който едва не струва на принца двама приятели, а на краля – двама предани слуги.

– За какво е станал този дуел? – попита младата кралица, подтиквана от някакъв странен инстинкт.

– Заради кокетството – тържествуващо каза принцесата. – Противниците са разсъждавали за добродетелността на една дама. Единият е твърдял, че редом с нея Атина Палада е нищо, а другият – че тази дама подражава на прелъстителката на Марс.

– Венера, в резултат на което двамата господа са се сбили като Ахил и Хектор.

– Венера прелъстила Марс? – прошепна младата кралица, която не се реши да се задълбочава в сравнението.

– Коя е тази дама? – попита без заобикалки Ана Австрийска.

– Вие като че ли казахте, че е придворна дама?

– Нима съм казала това? – учуди се принцесата.

– Да. Дори ми се стори, че споменахте име.

– А знаете ли, че тази жена носи голямо нещастие на кралския дом?

– Това е госпожица Дьо ла Валиер! – каза кралицата майка.

– Представете си! Тази грозотия!

– Аз я считах за годеница на един благородник, който не е нито Дьо Гиш, нито Дьо Вард.

– Напълно е възможно, ваше величество.

Младата кралица взе бродерията си и започна с престорено спокойствие да оправя конците. Но треперещите пръсти издаваха вълнението ѝ.

– Какво казахте за Венера и Марс? – продължи да разпитва кралицата майка. – Нима има някакъв Марс?

– Тя се хвали, че има.

– Казвате, че се хвали?

– Това е било причината за дуела.

– Господин Дьо Гиш е държал страната на Марс?

– Разбира се, като негов предан слуга.

– Предан слуга! – извика младата кралица, забравила за съдържанието си, толкова я измъчваше ревност. – Чий слуга?

– Можеш да защитиш Марс само като принесеш в жертва Венера. Затова господин Дьо Гиш е твърдял, че Марс няма нищо общо и че Венера е просто фукла.

– Господин Дьо Вард е настоявал, че Венера е права – спокойно каза Ана Австрийска, – така ли?

„Скъпо ще заплатите за раната, нанесена на най-благородния човек“ – помисли си принцесата.

Тя нападнаше с ожесточение Дьо Вард, отмъщавайки по този начин за ранения и връщайки собствения си дълг. Принцесата беше уверена, че ще ѝ се удаде да погуби окончателно своя враг. Тя наговори толкова много, че ако я чуеше Маникан, щеше да съжалява за положените за приятеля си грижи, които щяха да донесат толкова беди на нещастния враг.

– Във всичко – каза Ана Австрийска – виждам само едно зло – Ла Валиер.

Младата кралица започна отново да се занимава с ръкоделието си, възвърнала самообладанието си.

– Нима не сте съгласна с мен? – обърна се към нея Ана Австрийска. – Нима не я считате виновна за кавгата и дуела?

Кралицата мълчеше, а принцесата направи неопределен жест, който можеше да се вземе и за положителен, и за отрицателен.

– Тогава не разбирам защо говорите за опасността от кокетството? – добави кралицата майка.

– Ако тази особа не беше кокетка, Марс нямаше да ѝ обърне никакво внимание – побърза да отговори принцесата.

При новото споменаване на Марс бузите на младата кралица пламнаха, но тя продължи заниманието си.

– Не желая в моя двор един мъж да се въоръжава против друг – флегматично каза Ана. – Тези нрави може би бяха търпими във времето, когато разединеното дворянство се обединяваше само от ухажването на жени. В онези времена царуваха жените, поощряващи смелостта на мъжете с дуели. Сега, слава Богу, във Франция има само един повелител. Всички сили и замисли трябва да бъдат посветени на него. Няма да търпя моя син да бъде лишаван от верни слуги.

Тя се обърна към младата кралица:

– Какво да правим с тази Ла Валиер?

– Ла Валиер? – с учудване повдигна глава Мария-Терезия. – Аз не съм чувала това име.

Този отговор беше последван от ледена усмивка, много подходяща за кралска уста.

Принцесата също беше от кралски род и се отличаваше с ум и съобразителност, но думите на младата кралица я унищожиха. Трябваша й няколко минути, за да дойде на себе си.

– Тя е една от моите придворни дами – поклони се принцесата.

– В такъв случай – произнесе Мария-Терезия със същия тон – този проблем засяга вас, сестро... а не нас.

– Простете – възрази Ана Австрийска, – това ме засяга. Аз отлично разбирам – тя погледна многозначително принцесата – защо ваше височество ме уведоми за това.

– Всичко, което излиза от вас – накриво се усмихна принцесата английчанка, – е самата мъдрост.

– Можем да я изпратим в провинцията – меко забеляза младата кралица – и да ѝ дадем пенсия.

– От моята каса – добави живо принцесата.

– Не, не принцесо – прекъсна я Ана Австрийска, – не е нужно да се вдига шум. Кралят не обича да се пускат лоши приказки за дамите. Нека всичко свърши по семейному. Принцесо, бъдете любезна и изпратете тази девойка при мен... А вие, дъще моя, бъдете любезна да ни оставите сами няколко минути.

Молбата на вдовицата кралица беше равносилна на заповед. Мария-Терезия се отдалечи в покоите си, а принцесата нареди на пажа да повика Ла Валиер.

Глава двадесет и четвърта ПЪРВАТА КАВГА

Ла Валиер влезе в стаята на кралицата майка, без да подозира, че против нея има опасен заговор. Тя мислеше, че я канят на дежурство, а в такъв случай кралицата майка беше винаги добра с нея. Освен това Ла Валиер не беше пряко подчинена на Ана Австрийска и имаше с нея само официални отношения. С вродена любезност и високо положение вдовстващата считаше за свой дълг да придаде на официалните отношения колкото може повече мекота.

Ла Валиер приближи до кралицата майка с кротка и спокойна усмивка, която беше главната ѝ прелест. Ана Австрийска повика с жест девойката до самото си кресло. В тази минута принцесата се върна и с най-безразличен вид седна до свекърва си, взимайки ръкоделието на Мария Терезия.

Ла Валиер очакваше, че веднага ще ѝ бъде дадено някакво разпореждане, но виждайки цялата подготовка, тя с любопитство започна да се вглежда в лицата на кралицата и принцесата.

Ана размисляше. Принцесата демонстрираше пълно безразличие, но безучастният ѝ вид можеше да разтревожи и по-малко срамежливи хора от Ла Валиер.

– Госпожице – внезапно започна кралицата майка, без ни най-малко да се старае да смекчи испанския си акцент, макар че винаги го правеше, когато говореше спокойно, – елате по-близо, да поговорим за вас, след като сте на всички в устата.

– Аз ли? – възкликна Ла Валиер, побледнявайки.

– Не се преструвайте, красавице! Известно ли ви е как премина дуелът между господин Дьо Гиш и господин Дьо Бард?

– Боже мой, ваше величество. Вчера до мен стигнаха слуховете за него – отвърна Ла Валиер.

– Нима вие не предполагате, че ще има такива слухове?

– Как бих могла да предполагам, ваше величество?

– Дуелът не е без причина и вие знаете причината за враждата между двамата противници.

– Не съм я знаела, ваше величество.

– Упоритото отричане е твърде стар начин за защита, а вие сте достатъчно умна, госпожице, за да прибегвате до баналности. Измислете нещо друго.

– Боже мой, ваше величество ме плаши със своя леден тон! Нима съм имала нещастieto да си навлека вашата немилост?

Принцесата се разсмя. Ла Валиер я погледна с почуда.

– Немилост? – повтори въпроса Ана Австрийска. – Да си навлечете немилост? Вие не разбирате какво говорите, госпожице Ла Валиер, аз подхвърлям на немилост само онези хора, за които мисля. За вас си спомних само защото прекалено много се говори, а не обичам когато придворните дами от моя двор стават предмет на разговори.

– Ваше величество ми прави чест, обръщайки се към мен – възрази изплашената Ла Валиер, – но аз не разбирам защо ще се занимават с мен.

– Ще ви кажа. Господин Дьо Гиш се е принудил да ви защити.

– Мен?

– Да, вас. Той е постъпил рицарски, а красивите търсачки на приключения обичат рицарите да чупят копията си заради тях. Но аз ненавиждам двубоите и особено такъв род приключения... направете си отук извод.

Ла Валиер падна в краката на кралицата, но тя се обърна с гръб към нея. Ла Валиер протегна ръка към принцесата, която ѝ се изсмя в очите. Гордостта застави госпожицата да се изправи.

– Ваше величество – помоли тя, – кажете в какво съм се провинила. Виждам, че ваше величество ме осъжда, без да ми даде възможност да се оправдая.

– Така ли! – извика Ана Австрийска. – Чувате ли, принцесо, какви красиви думи! Какви високи чувства! Прилича на принцесата годеница на великия Кир, кладенец на нежността и героичните чувства! Личи си, моя красавице, че общувате с короновани особи!

Ла Валиер почувства, че я раняват в самото сърце и побеля като лилия.

– Исках да ви кажа – презрително продължи кралицата, – че ако продължавате да изпитвате подобни чувства, така ще унизите нас, жените, че ще ни е срам да седим редом с вас. Опомнете се, госпожице. Между другото чух, че вие сте сгодена. Истина ли е?

Ла Валиер притисна ръка до сърцето си, на което беше нанесена нова рана.

– Отговаряйте, когато ви питат!

– Да, ваше величество.

– Кой е вашият годеник?

– Виконт Дьо Бражелон.

– Знаете ли, че това за вас е голямо щастие, госпожице, че вие, девойка без състояние и без положение в обществото... без особени лични достойнства, трябва да благославяте небето, което ви е подарило такава бъдеще?

Ла Валиер мълчеше.

– Къде се намира виконт Дьо Бражелон? – попита кралицата.

– В Англия – отвърна принцесата, – където, разбира се, скоро ще стигнат слухове за успехите на госпожицата.

– Боже мой – прошепна отчаяно Ла Валиер.

– И така, госпожице – каза Ана Австрийска, – младият човек ще бъде върнат и вие ще заминете с него някъде. Ако имате други намерения,

девойките понякога имат странни желания, повярвайте ми, аз ви изпращам на добър път. Лекувала съм и по-различни от вас.

Ла Валиер вече не чуваше. Но безжалостната кралица продължи:

– Ще ви изпратя сама на такова място, където ще имате възможност дълго да обмисляте всичко. Размисълът охлажда горещата кръв и разсейва илюзиите на младостта. Струва ми се, че ме разбрахте.

– Ваше величество!...

– Нито дума повече!

– Ваше величество, аз не съм виновна в това, за което ме обвинявате. Погледнете колко съм отчаяна. Толкова обичам и уважавам ваше величество!

– По-добре би било, ако не ме обичахте и уважавахте – със студена ирония отвърна кралицата. – Да не си въобразявате, че бих гледала през пръсти, ако бяхте наистина виновна?

– Ваше величество, вие ме убивате.

– Моля ви, без комедии, иначе ще ви подготвя такава развръзка, че никак няма да се радвате. Вървете си и нека това ви послужи за урок.

– Ваше височество – промълви Ла Валиер, обръщайки се към херцогиня Орлеанска, хващайки я за ръката, – вие сте толкова добра, застъпете се за мен.

– Аз! – изсмя се принцесата. – Аз – добра?... Вие не вярвате на това, което говорите, госпожице!

Тя рязко издърпа ръката си.

Вместо да изпие до дъно чашата на унижението, Ла Валиер внезапно се успокои и се овладя. Тя направи дълбок реверанс и си тръгна.

– Какво ще стане сега, според вас? – попита Ана Австрийска. – Тя ще продължи ли?

– Нямам доверие в кротките и търпеливи характери – отвърна принцесата. – Търпеливото сърце е необикновено мъжествено, а кроткият дух е уверен в себе си.

– Гарантирам ви, че тя доста ще се позамисли, преди отново да погледне към бога Марс.

– Освен ако не се въоръжи с неговия щит – възрази принцесата.

Гордият поглед на кралицата майка беше отговор на тази тънка забележка. Двете дами, почти уверени в победата, се отправиха към Мария Терезия, която ги чакаше с престорено равнодушие.

Беше около шест и половина. Кралят току-що беше свършил с държавните дела и вечеряше. Без да губи време, той взе Сент-Енян под ръка и му заповяда да го заведе в стаята на Ла Валиер. Придворният се учуди

много.

– Но, господарю, тукашното помещение на придворните дами е истинска витрина. Всички виждат кой влиза и кой излиза. Струва ми се, че е нужен някакъв предлог... например...

– Казвай какъв?

– Няма ли да бъде угодно на ваше величество да почака, докато принцесата се прибере?

– Никакъв предлог. Никакво чакане! Стига сме си играли на криеница, стига тайни! Не виждам никакво безчестие за краля на Франция в това да разговаря с едно умно момиче. Нека се срамува този, който помисли нещо лошо!

– Простете ми, ваше величество, за излишното усърдие...

– Казвай!

– А кралицата?

– Истина е. Искам кралицата винаги да е заобиколена с внимание. Тази вечер ще посетя госпожица Ла Валиер, а после ще измислям разни поводи за това. Утре ще се заемем с другите работи, днес нямам време.

Дьо Сент-Енян не отговори. Работата беше там, че искаше да запази репутацията си в очите на принцесата и двете кралици. В същото време му се искаше да се хареса на госпожица Ла Валиер, а да се съчетаят двете неща беше доста сложно.

Трябва да отбележим, че прозорците на кралиците и принцесата гледаха към двора. Виждайки го да придружава краля, те биха скъсали всякакви отношения с него, а авторитетът на тези три дами не можеше да се сравнява с мимолетното влияние на сегашната фаворитка. Нещастният Дьо Сент-Енян, който толкова мъжествено оказваше подкрепа на Ла Валиер в парка Фонтенбло, беше изгубил увереността си тук, в Париж, пред очите на всички. Той намираше у тази девойка хиляди недостатъци и бързаше да ги съобщи на краля.

Но най-после мъчението свърши. Дворът беше прекосен. Нито една завеса не се повдигна, нито един прозорец не се отвори. Кралят вървеше бързо. Караха го да бърза дългите крачки на графа и нетърпението.

При вратите Сент-Енян поиска да се скрие, но кралят го спря. Това беше съвсем ненужно внимание за графа. Наложих му се да влезе заедно с краля при Ла Валиер.

При появата на Людовик младото момиче избърса очите си. Кралят забеляза това. Той започна да я разпитва с настойчивостта на влюбен.

– Дреболии, господарю – усмихна се тя.

– Но вие сте плакали?

– Не, господарю.

– Погледнете, Сент-Енян, няма грешка! Графът трябваше да отговори, но той се обърка.

– Но очите ви са зачервени – настояваше кралят.

– Това е от праха, господарю.

– Не, не, върху лицето ви няма онова изражение на задоволство, което толкова ви краси. И ви прави привлекателна. Вие избягвате погледа ми!

– Господарю!...

– Какво говоря, вие не искате да ме погледнете! Тя действително извърщаше глава.

– Кажете, за Бога, какво се е случило?

– Повтарям ви, господарю, това са дреболии и аз съм готова да ви докажа, че съм съвършено спокойна.

– Казвате, че сте спокойна, а сте объркана. Може би са ви обидили или разсърдили?

– Не, не, господарю!

– Трябва да ми разкажете всичко – очите на краля заблестяха.

– Никой не ме обиждаше, господарю, никой!

– Тогава върнете на лицето си онова весело и замечтано изражение, на което се любувах сутринта. Направете ми удоволствие.

– Както наредите, господарю, както наредите!

– Каква необяснима промяна! – възкликна кралят.

Той погледна към Сент-Енян, който също беше забелязал потиснатото настроение на Ла Валиер. Кралят молеше, напразно се опитваше да разсее тъгата ѝ, да я извади от вцепенението. Тази тайнственост се видя подозрителна на Людовик и той започна да се оглежда наоколо.

В стаята висеше миниатюрен портрет на Атос. Кралят забеляза този портрет. Чертите на Атос му напомниха за Бражелон, тъй като портретът беше рисуван в младите години на графа. Той не сваляше очи от миниатюрата. Погледът му не обещаваха нищо добро.

Ла Валиер беше толкова угнетена и толкова далеч от мисълта за този портрет, че не можеше да се досети коя е причината за загрижеността на краля. Той изведнъж си спомни, че Ла Валиер и Дьо Бражелон са били близки от ранно детство. Спомни си за годежа, който беше следствие от тази близост. Спомни си как Атос го молеше от името на Раул за ръката на Ла Валиер.

Людовик си въобрази, че след завръщането в Париж тя е получила от Лондон известия, които са засенчили неговия образ, образа на краля.

Червоят, наречен ревност, веднага го загриза. Той отново нетърпеливо я заразпитва. Ла Валиер не можеше да отговори: щеше да се наложи да разкаже всичко, да обвини кралицата, да обвини и принцесата. А това означаваше да започне открита борба с двете високопоставени и могъщи жени.

Отначало ѝ се струваше, че след като тя не крие пред краля нищо от това, което става в нея самата, кралят ще прочете истината в сърцето ѝ въпреки мълчанието. Струваше ѝ се, че ако той действително я обича, трябва да я разбере, трябва да се досети за всичко. Нима взаимното привличане не е божествен пламък, осветяващ всичко, което става в сърцето, и избавящ действително обичащите от необходимостта да говорят?

Затова мълчеше, покрила лицето си с ръце, само от време на време въздишаше и плачеше. Тези сълзи и въздишки отначало трогнаха, след това изплашиха Людовик, а накрая започнаха да го дразнят. Кралят не понасяше съпротива, дори когато се изразяваше само във въздишки и сълзи. Думите му станаха остри, настойчиви и резки. Това усили страданието на младото момиче, но тя мъжествено понасяше новото изпитание. Кралят премина към преки обвинения. Ла Валиер дори не се опита да се защити. В отговор само отрицателно клатеше глава, повтаряйки две думи:

– Боже мой, Боже мой!

Този отчаян вик на болка не само не успокояваше, а още повече усилваше раздразнението на краля. Това беше повик към сила, стояща по-високо от него, към същество, което можеше да защити Ла Валиер от него. Освен това той намираше поддръжка у Дьо Сент-Енян. Както вече видяхме, той чувстваше, че се задава буря. Не знаеше каква степен може да достигне любовта на Людовик. Затова ясно си представяше как върху бедната Ла Валиер скоро ще се посипят ударите на кралиците и принцесата, и не беше дотолкова рицар, че да не се страхува от водовъртежа, който можеше да увлече и него.

Затова Дьо Сент-Енян всеки път, щом кралят се обърнеше към него, отвърщаше полугласно или с отсечени жестове, като се мъчеше да налее масло в огъня и да доведе нещата до открита кавга, след която да не му се налага повече да се компрометира, като придружава високия си покровител до Ла Валиер. Кралят ставаше все по-нервен. Скръстил ръце, той застана пред Луиза:

– За последен път ви питам, госпожице, ще пожелаете ли да отговорите? Как ще ми обясните тази промяна, това непостоянство и тези

капризи?

– Какво искате от мен, Боже мой? – прошепна Ла Валиер. – Нали виждате, господарю, че сега съм душевно смазана. Нали виждате, че не са ми останали нито воля, нито мисли, нито думи!

– Нима е толкова трудно да ми кажете истината? За това ще са ви нужни много по-малко думи от тези, които току-що изрекохте.

– Истината за какво?

– За всичко.

Думите за обяснение започнаха да напират от сърцето към устата на Ла Валиер. Ръцете ѝ направиха някакво движение, но устата остана безмълвна. Бедното момиче още не се чувстваше толкова нещастно, та да се реши на признание.

– Аз нищо не знам – промълви тя.

– О, това е нещо повече от кокетство. Това е нещо повече от каприз! – извика кралят. – Това е предателство!

Този път нищо не го спря и той, без да се оглежда, избяга от стаята с жест, пълен с отчаяние. Дьо Сент-Енян го последва доволен, че нещата се развиват по този начин. Людовик се спря едва на стълбите и каза, хващайки се трескаво за перилото:

– Колко недостойно бях измамен!

– По какъв начин, господарю? – попита фаворитът.

– Дьо Гиш се е дуелирал заради виконт Дьо Бражелон, а този Бражелон...

– Да, господарю?

– Тя все още обича този Бражелон. Повярвайте ми, Дьо Сент-Енян, ще умра от срам, ако след три дни у мен остане дори капка любов към нея.

– Нали казвах на ваше величество, нали ви казвах! – повтаряше Дьо Сент-Енян, следвайки краля, като страхливо поглеждаше към прозорците.

Този път, за нещастие, не всичко мина толкова успешно, както на идване. Едно от пердетата се повдигна и зад него се мярна лицето на принцесата.

Тя видя, че кралят излиза от крилото на придворните дами. Веднага щом Людовик се скри, принцесата стана и стремително тръгна към стаята, която кралят току-що беше напуснал.

Глава двадесет и пета ОТЧАЯНИЕ

След излизането на краля Ла Валиер се изправи и протегна ръце напред, сякаш искаше да го спре, после, когато вратата след него се затвори и шумът от крачките му затихна, силите ѝ стигнаха да падне пред разпятието.

Така лежеше смазана, притисната от своята мъка, без да чувства нищо друго. Изведнъж чу шума на отварящата се врата, трепна и се огледа, като мислеше, че това е кралят, който се връща. Вместо него влезе принцесата. Какво я интересуваше тя? Ла Валиер отново падна пред разпятието.

Принцесата беше развълнувана и разгневена.

– Госпожице – каза тя, заставайки пред Ла Валиер. – Разбира се, че това е много похвално, да стоиш на колене, да се молиш и да се преструваш на много набожна. Но колкото и да сте покорна на небесния цар, трябва все пак да изпълнявате волята на земните владетели.

Ла Валиер с мъка повдигна глава.

– Доколкото си спомням – произнесе принцесата, – току-що ви беше дадено нареждане.

Неподвижният и нищо не виждащ поглед на Ла Валиер показваше, че тя е забравила за всичко на този свят.

– Кралицата ви заповяда – каза принцесата – да се държите така, че да не дадете никакъв повод за слухове по ваш адрес. А от тук току-що излезе лице, чието присъствие при вас е осъдително.

Ла Валиер мълчеше.

– Не трябва моят дом – продължаваше принцесата, – домът на особа от кралско потекло, да служи като лош пример, а вие да сте олицетворение на това. Затова знайте, госпожице, казвам го само между нас, за да не ви унижавам: от тази минута сте свободна и можете да се върнете в Блоа при майка си.

Ла Валиер вече не чувстваше никакви оскърбления и никакви страдания. Тя не се помръдна. Ръцете ѝ все така лежаха на скута като ръцете на Мария Магдалена.

– Чухте ли? – попита принцесата.

Тръпката, която пробягна по тялото на Ла Валиер, беше единственият отговор. Тъй като жертвата не показвате никакви признаци на живот, принцесата си тръгна.

Едва сега Ла Валиер почувства със застиналото си сърце туптене, което все повече се усилваше около китките, шията и слепоочията. Постепенно то се усили и скоро премина в треска, в безумно бълнуване, във вихъра на което минаваха образи на приятели и врагове. В ушите ѝ сред звъна и шума се смесваха думи на заплаха и думи на любов. Тялото престана да я слуша. Сякаш крила на мощен ураган я повдигнаха и я отнесоха от предишното съществуване. На хоризонта тя видя надгробен камък, който израсна пред нея, откривайки страшната, черна обител на вечната нощ.

Но малко по малко тежкото бълнуване спря, отстъпвайки място на типичното за нейния характер покорство пред съдбата. В сърцето ѝ проблясна лъч надежда, както слънчев лъч в килия на беден затворник. Тя мислено се пренесе на пътя от Фонтенбло за Париж, видя краля на кон до вратичката на каретата как ѝ говори за любовта си и как я моли за нейната любов, принуждава я да се закълне, заклевайки се сам, че нито един ден за тях няма да завърши с кавга и че среща, писмо или някаква вест винаги ще донесат успокоение след тревогите през деня. Значи кралят не може да не удържи на думата си, която сам бе поискал от нея, освен ако не е деспот и не се чувства обвързан с никакви обещания.

О, неговият гняв нямаше да продължи дълго! Сега, останал сам, той сигурно страдаше така, както и тя. Тя продължи да чака с тръпнеща душа, не бе възможно кралят да не дойде! Беше десет и половина.

Трябваше да дойде или да ѝ пише, а може би и да ѝ изпрати добра дума чрез господин Дьо Сент-Енян. Ако той дойдеше, тя щеше да се хвърли към него, забравила всякакъв свян, който сега ѝ се струваше неуместен, щеше да каже: „Обичам ви, както преди, те са тези, които не искам да ви обичам.“

О, ако той дойдеше, само ако дойдеше!... Тя веднага би му простила всичко, което той я накара да изстрада! Толкова по-силно би го обикнала за преживените страдания! Ла Валиер обърна глава към вратата с полуотворена уста, чакаше целувката, която толкова нежно и страстно ѝ обещаваха тази сутрин устните на краля, когато произнасяше думата „любов“.

Ако кралят не дойдеше, то тогава поне щеше да ѝ пише. Това беше втората утеха, по-малко сладка от първата, но все пак можеше да бъде доказателство за любов, макар и по-крехко. О, с каква радост тя би прочела това писмо, колко бързо би му отговорила!

„Ако кралят не дойде или не ми пише, мислеше си все така трескаво тя, във всеки случай ще изпрати Дьо Сент-Енян, или той сам ще се

яви при мен. Тогава ще му разкажа всичко. Кралското величие няма да заключи устата ми и тогава в сърцето на краля няма да останат никакви съмнения.“

Всичко у Ла Валиер – сърце и поглед, тяло и душа – се превърна в очакване. Тя си каза, че има още един час надежда. До полунощ кралят може да дойде, да ѝ пише или да изпрати Дьо Сент-Енян. Едва в полунощ очакването щеше да стане напразно и всяка надежда щеше да загине.

Всеки шум в двореца караше бедната девойка да си мисли, че идват при нея. Всеки случаен минувач през двора ѝ се струваше пратеник на краля.

Удари единадесет, после единадесет и четвърт, после единадесет и половина. Струваше ѝ се, че минутите текат бавно, а те си отиваха толкова бързо!

Удари единадесет и три четвърти.

Полунощ, полунощ! Това беше краят на всички очаквания. С последния удар на часовника угасна последната светлина, с последната светлина угасна и последната надежда.

Значи кралят я измами, наруши клетвата, която ѝ беше дал сутринта. Само дванадесет часа деляха клетвата от клетвопрестъпването. Толкова кратко траяха нейните илюзии! Значи кралят не само не обича, а дори и презира тази, върху която се бяха нахвърлили всички. Той до такава степен я презира, че дори не я бе защитил от безчестието на изгонването, равняващо се на позорна присъда. Всъщност самият той, самият крал, беше истинската причина за това безчестие.

Горчива усмивка, единствен израз на гнева, се беше появила на ангелското лице на жертвата след тази дълга борба. Действително, какво ѝ оставаше на тази земя освен краля? Нищо. Оставаше само Бог на небето.

Тя се обърна към разпятието и го целуна. Ако някой беше надзърнал в тази минута в стаята и, щеше да види, че бедната девойка, доведена до отчаяние, взимаше страшно решение.

Краката ѝ повече не бяха способни да я държат и тя, дишайки тежко, се отпусна на стъпалата пред малкия олтар, притиснала глава до разпятието, вперила очи в прозореца, чакайки да се съмне.

В два часа сутринта все още се намираще в това вцепенение, или по-точно, в този екстаз. Тя повече не принадлежеше на себе си.

Когато покривите на двореца започнаха да стават лилави и в тъмнината неясно се обрисоваха контурите на разпятието от слонова кост,

Ла Валиер стана с усилие и слезе в двора, закривайки лицето си с наметалото. Приблужи до вратата в същия момент, когато мускетарите на пост я отваряха, за да пуснат първия обход швейцарци. Луиза незабелязано се промъкна след часовете на улицата и началникът на патрула не можа да разбере коя беше тази жена, която толкова рано напуска двореца.

Глава двадесет и шеста БЯГСТВО

Ла Валиер се измъкна заедно с патрула.

Войниците тръгнаха по улица Сент-Оноре надясно, а тя машинално зави наляво. Взе решение и намеренията ѝ станаха ясни. Тя се канеше да постъпи в манастира на кармелитките в Шайо, чиято игуменка беше известна със своята строгост.

Ла Валиер съвсем не познаваше Париж. Тя никога не беше излизала пеш и не би могла да намери пътя дори и ако беше по-спокойна. Затова никак не беше чудно, че веднага зави в погрешна посока. Искаше ѝ се да се отдалечи колкото може повече от двореца, все едно накъде. Беше чула, че Шайо се намира на брега на Сена, и затова тръгна нататък. Зави по улица Кок и тъй като не можеше да мине през Лувъра, се насочи към църквата Сен Жермен л'Озероа, към празното място, където по-късно Перо щеше да построи знаменитата колонада.

Скоро излезе на крайбрежната улица. Беше възбудена и вървеше бързо, едва чувствайки слабостта, която от време на време я караше да накуцва, напомняйки ѝ за навяхването от детските години.

В друго време външността ѝ би предизвикала подозрение у най-проницателните хора, би привлякла погледите и на най-нелюбопитните минувачи. Но в два и половина сутринта парижките улици са почти безлюдни. По тях се срещат само трудолюбиви занаятчии, отиващи на работа, или безделници, връщащи се у дома след пиянска нощ. За първите денят започва, а за вторите свършва.

Ла Валиер се страхуваше от всеки срещнат, тъй като беше неопитна и не можеше да отличи честния човек от негодника. Нищетата беше за нея плашило и всички хора, които срещаше, ѝ се струваха бедняци. Въпреки безпорядъка в тоалета си беше облечена изящно, в роклята, с която се беше явила пред кралицата майка. Освен това бледното лице и красивите очи, виждащи се под наметалото, което тя повдигаше за да

оглежда пътя, предизвикваха различни чувства у минавачите: нездраво любопитство у едни, съжаление у други.

Така Ла Валиер, вълнувайки се, бързайки и спъвайки се, стигна до площад Грев. От време на време се спираше, притиснала ръка към сърцето си, облягаше се на някоя стена, за да си отдъхне, и после още по-бързо се устремяваше напред.

На площада Ла Валиер се сблъска с трима дрипльовци, които слизаха от закотвена на кея лодка: тя беше натоварена с вино и явно се виждаше, че тези хора му бяха оказали чест. С нестройни гласове те възпяваха Бакхус и слизайки на брега, заобиколиха младата девойка.

Ла Валиер направи няколко неуспешни опита да се отскубне от тях. Краката ѝ се подкосиха. Разбра, че ще припадне, и отчаяно завика. В същия миг пръстенът около нея се разкъса под мощен натиск. Единият от оскърбителите се претърколи през глава, друг полетя към реката, а третият падна.

Пред девойката стоеше офицер мускетар с намръщени вежди, заплашително свити устни и вдигната ръка. При вида на униформата и особено на човека, който я носеше, брегът за миг опустя.

– Ето ти на! – учудено извика офицерът. – Но това е госпожица Ла Валиер!

Зашеметена от станалото и поразена от звука на името си, тя повдигна очи и видя Д'Артанян.

– Нали ще ме защитите, господине? – произнесе с умоляващ глас.

– Разбира се, но къде отивате в този ранен час?

– В Шайо.

– В Шайо? През Репе? Но вие се отдалечавате!

– В такъв случай, господине, бъдете така добър да ми покажете пътя и да ме изпратите.

– С голямо удоволствие!

– Но как се оказахте тук? По каква милост на небето успяхте да ми се притечете на помощ? Имам чувството, че сънувам или полудявам.

– Оказах се тук, госпожице, защото имам къща на площад Грев. Вчера дойдох за наема и пренощувах тук. Сега ми се иска по-рано да стигна до двореца, за да проверя постовете.

Ла Валиер се облегна на ръката му и тръгна бързо. Все пак се чувстваше, че силите не ѝ стигат, затова Д'Артанян ѝ предложи да си почине. Тя отказа.

– Вие сигурно не знаете къде се намира Шайо? – заинтересува се Д'Артанян.

- Не зная.
- Доста е далеч.
- Все ми едно!
- Има поне една левга.
- Нищо, ще стигна до там.

Д'Артанян повече не възрази. По тона на гласа той винаги разбираше кога едно решение е сериозно.

Той по-скоро носеше, отколкото придружаваше Ла Валиер. Най-после се показаха хълмовете.

- При кого отивате, госпожице? – попита Д'Артанян.
- При кармелитките, господине.
- При кармелитките?! – с учудване повтори той.
- Да. И след като господ ви е изпратил на моя път, приежете благодарността ми. Сбогом.
- При кармелитките! Вие се сбогувате? Значи искате да останете при тях?... – извика Д'Артанян.
- Да, господине.
- Вие!!!

В това вие, след което ние поставихме три удивителни, за да му придадем колкото може повече изразителност, се криеше цяла поема. То възкресяваше у Ла Валиер старите спомени за Блоа и съвсем прясното минало във Фонтенбло, то ѝ казваше: „Вие можехте да бъдете щастлива с Раул и да станете толкова могъща с Людовик, а вие отивате в манастир!“

– Да, господине – отвърна тя, – аз. Искам да стана божия служителка и се отказвам от света.

Вече се виждаше в бяло и черно, с библия в ръка, на свещи, пред последна изповед. С променено лице, сякаш не беше вече тя, сякаш беше свършено друго същество, завинаги отдадено на Бога.

– Но не грешите ли относно призванието си? Не се ли мамите относно божията воля?

– Не, защото Бог ви изпрати при мен. Без вас сигурно не бих стигнала до тук. Значи Бог е искал да стигна до целта.

– Съмнявам се – каза в отговор Д'Артанян, – вашето разсъждение ми се струва твърде необедително.

– Във всеки случай – продължи Ла Валиер – вие сте посветен в плановете ми. Остава само да ви помоля за едно последно внимание, като предварително ви благодаря.

– Говорете, госпожице.

– Кралят не знае за моето бягство от двореца. Д'Артанян отстъпи крачка назад от учудване.

– Кралят – продължи Ла Валиер – не знае, че се каня да постъпя в манастир.

– Кралят не знае!... – извика Д'Артанян. – Внимавайте, госпожице, вие не сте предвидили всички последствия от вашата постъпка. Без негово знание нищо не трябва да се предприема, това се отнася особено до придворните.

– Аз повече не съм придворна, господине.

Д'Артанян гледаше към девойката с нарастващо учудване.

– Господине, умолявам ви да се закълнете – от жалост, от великодушие и от чувство за чест.

– За какво?

– Закълнете ми се, господин Д'Артанян, че няма да разкажете на краля за срещата си с мен и за това, че аз съм в манастира на кармелитките.

Д'Артанян поклати глава:

– Няма да ви дам такава клетва.

– Защо?

– Защото познавам краля, познавам вас, познавам себе си, както и човешката природа въобще. Не, такава клетва аз няма да ви дам.

– В такъв случай – произнесе Ла Валиер с неочаквана за нея сила – вместо да ви благославям до края на дните си, ще ви кажа – бъдете проклет! Вие ме правите най-нещастната от всички жени!

Ние вече сме казвали, че Д'Артанян умееше да различава гласа на сърцето. Последните думи на Ла Валиер го развълнуваха. Той видя, че лицето ѝ се промени, по тялото ѝ премина тръпка, и разбра, че отказът му ще я убие.

– Нека бъде по вашему – съгласи се той. – Бъдете спокойна, госпожице, нищо няма да кажа на краля.

В радостен порив тя хвана ръката на Д'Артанян и силно я стисна. Мускетарят беше трогнат.

Ла Валиер бавно тръгна към манастира, чиито очертания се виждаха върху бледнеещото небе. Д'Артанян наблюдаваше отдалеч девойката. Вратата на манастирската приемна беше полу-отворена. Ла Валиер се промъкна като сянка през нея и като благодари на Д'Артанян с леко кимване, се скри.

Останал сам, Д'Артанян се замисли над станалото, после се отправи към близкия мускетарски пост, избра най-добрия кон и след десет

минути беше в двореца. Дворцовата кула удари пет часа.

Д'Артанян се осведоми за краля. Негово величество беше легнал в обичайния си час след аудиенцията, дадена на Колбер, и вероятно още спеше.

– Да – каза мускетарят, – тя не ме е лъгала. Кралят нищо не знае. Ако му беше известно и половината от това, което аз знам, в двореца всички щяха да са на крак!

Глава двадесет и седма КАК ПРЕКАРА ЛЮДОВИК ВРЕМЕТО ОТ ЕДИНАДЕСЕТ И ПОЛОВИНА ДО ДВНАДЕСЕТ

След като се върна от Ла Валиер, кралят завари Колбер, който очакваше неговите разпореждания относно определения за следващия ден церемониал.

Както вече казахме, ставаше дума за прием на холандския и испанския посланик. Людовик XIV имаше сериозни причини да е недоволен от Холандия. Щатите вече няколко пъти правеха всевъзможни хитрини в отношенията си с Франция. И сякаш без да придават особено значение на възможния разрыв, отново се отказваха от съюз с най-християнския крал, като заплитаха интриги с Испания.

Когато Людовик XIV пое цялата власт, след смъртта на Мазарини, той веднага се сблъска с този проблем. На младия човек не беше лесно да го разреши, но тъй като по онова време нацията беше единодушна с краля, то тялото с готовност изпълняваше всички решения, които взимаше главата.

Достатъчно беше едно гневно избухване, прилив на млада и жива кръв към мозъка, и предишният политически курс се сменяше, като се създаваше нова комбинация. Ролята на дипломатите през тази епоха се свеждаше до подготовката на преговори, които биха могли да бъдат полезни на владетелите.

В сегашното си настроение Людовик не беше способен да взема мъдри решения. Още разстроен от скарването с Ла Валиер, той се разхождаше из кабинета и само търсеше повод да избухне след дългото въздържание.

Като видя краля, Колбер веднага се ориентира в положението и отгатна намеренията на монарха. Той започна да лавира. Когато негово

величество попита какво трябва да се каже утре на посланика, интендантът изрази учудване – как така господин Фуке не е осведомил за нищо краля?

– На господин Фуке – каза той – е известно всичко, което засяга Холандия. Цялата кореспонденция отива при него.

Кралят вече беше свикнал с нападките на Колбер срещу Фуке и затова пусна тази забележка покрай ушите си.

Виждайки какво впечатление правят думите му, Колбер смени тактиката и заяви, че господин Фуке не е толкова виновен, колкото изглежда да на пръв поглед, ако се вземат под внимание сегашните му грижи. Кралят наостри уши.

– Какви грижи? – попита той.

– Господарю, хората са си хора и господин Фуке заедно с големите достойнства си има и недостатъци.

– Кой ги няма, господин Колбер!

– Ваше величество също има недостатъци – смело каза Колбер, който умееше да подправи грубото ласкателство с леко порицание.

Кралят се усмихна.

– Какъв недостатък има господин Фуке?

– Все същия, господарю, казват, че е влюбен.

– В коя?

– Май ставаше дума за една от придворните дами на принцесата.

Кралят трепна.

– На вас ви е известно повече, отколкото искате да кажете, господин Колбер.

– Уверявам ви, господарю, не зная!

По лицето на краля мина облак. После, желяйки да покаже, че се владее напълно, Людовик тръсна глава и каза:

– Да минем сега към холандските дела.

– Преди всичко, господарю, кажете ми в колко часа ще е удобно на ваше величество да приеме посланиците?

– Сутринта в девет.

– Не е ли твърде рано?

– За приятелите е без значение. С приятелите можем да не се церемоним. Ако враговете се обидят, толкова по-добре. Да си призная аз с удоволствие бих свършил с всичките тия блатни птици, които ми омръзнаха с техните крясъци.

– Господарю, ще бъде направено, както е угодно на ваше величество. Значи в девет часа. Ще дам разпореждане. Аудиенцията тържествена

ли ще бъде?

– Не. Искам да се разбера с тях, без да влошавам положението на нещата, което често се случва, когато присъстват твърде много хора. В същото време искам да добия яснота, за да не се връщам повече към този въпрос. Сега да поговорим за посланиците. Какво им е нужно?

– От съюза с Испания Холандия нищо няма да спечели, докато от съюза с Франция ще загуби много.

– Как така?

– Встъпвайки в съюз с Испания, холандските щати ще бъдат защитени откъм владенията на своя съюзник. Те не могат да ги завладеят. От Антверпен до Ротердам има само една крачка през Шелда и Маас. Ако искат да забият зъби в испанската баница, то вие, господарю, като зет на испанския крал можете само след два дни да се явите с кавалерията си в Брюксел. Значи те искат да ви скарат с Испания и да посетят у вас подозрелия, като ви откажат от желанието да се бъркате в техните работи.

– Нима не би било по-просто – отвърна кралят – да подпишат с мен здрав съюз, който, естествено, ще ми даде някои преимущества, но за тях ще бъде изгоден във всяко отношение.

– Не. Ако Франция случайно придобие обща граница с Холандия, ваше величество ще се окаже неудобен съсед. Младият, буен и войнствен френски крал може да нанесе чувствителни удари на Холандия, особено ако се приближи до нея.

– Прекрасно разбирам всичко това, господин Колбер, и разсъжденията ви са превъзходни. Но кажете ми, моля, какви са вашите изводи?

– Решенията на ваше величество винаги се отличават с мъдрост.

– Какво ще ми кажат тези посланици?

– Те ще кажат на ваше величество, че много желаят съюз с вас, но това ще бъде лъжа. Те ще казват на испанците, че три държави трябва да се обединят, за да попречат на процъфтяването на Англия. Това също е лъжа, защото Англия в сегашно време е естествен съюзник на ваше величество. Тя има флот, докато вие нямате. Именно Англия може да послужи като преграда за могъществото на Холандия в Индия. Накрая, Англия е монархия, с която ваше величество има родствени връзки.

– Добре, но какво бихте отговорили вие?

– Аз бих отговорил сдържано, господарю, че Холандия не е много разположена към френския крал, че холандското обществено мнение е недружелюбно към ваше величество, защото в Холандия са били сечени медали с оскърбителни надписи.

– С оскърбителни за мен надписи? – извика възбудено кралят.

– Не, господарю, думата оскърбителни не е подходяща, исках да кажа с прекалено похвални за холандците надписи.

– Е, гордостта на холандците малко ме интересува – отдъхна си кралят.

– Ваше величество хиляди пъти е прав... Обаче – на краля това е по-добре известно, отколкото на мен – за да се спечелят отстъпки, в политиката се позволяват хитри ходове. Оплаквайки се от холандците, ваше величество ще придобие в очите им голям авторитет.

– Що за медали са това? – попита Людовик. – Щом ще говоря за тях, трябва да знам всичко.

– Не зная точно, господарю... някакъв крайно неприятен девиз... това е смисълът, а думите не са важни.

– Много добре. Ще поставя ударение върху думата „медал“, а те да го разбират както искат.

– Ще го разберат! Ваше величество може също така да подхвърли няколко думи за разпространяваните памфлети.

– Никога! Памфлетите хвърлят кал повече върху техните автори, отколкото върху тези, към които са отправени. Благодаря ви, господин Колбер, можете да си вървите.

Кралят се замисли. На лицето му можеше да се прочете страшна борба между гордостта и любовта. Часовникът удари дванадесет. Точно в това време бедната Ла Валиер умираше от скръб.

Кралят въздъхна и се поздрави мислено за мъжеството, че е успял да прояви в любовта същата твърдост, както в политиката.

Глава двадесет и осма ПОСЛАНИЦИТЕ

След като пристигна в двореца, Д'артанян узна почти всичко, за което току-що разказахме. Сред дворцовите служители той имаше много приятели. Те се гордееха с това, че ги поздравява капитан на мускетарите, една толкова важна личност. Независимо от тщеславието те се гордееха и с това, че представляват интерес за храбрец като Д'Артанян.

Всяка сутрин мускетарят се осведомяваше за всичко, което не е могъл да узнае или да види предната вечер, тъй като не беше вездесъщ. От това, което беше видял сам и узнал от другите, той събираше цял куп сведения, които в случай на нужда вършеха необходимото.

Затова двете очи на Д'Артанян му служеха по-добре, отколкото

стоте очи на Аргос. Политически тайни, тайни от спалните, думи, които идваха от придворните, на свой ред чути от краля – всичко знаеше Д'Артанян и всичко пазеше в огромната си и непристъпна каса, каквато представляваше неговата памет, където наред с другите бяха заключени и кралските тайни, скъпо купени и добре пазени.

Затова, след като му стана известно за срещата на краля с Колбер и за определения за другия ден прием на посланиците, както и за това, че там ще стане дума за медали, Д'Артанян, като възстанови целия разговор с помощта на няколко достигнали до него думи, зае поста си в кралските покои, за да бъде на мястото си, когато кралят се събуди.

Кралят се събуди много рано, което беше доказателство, че е спал зле. В седем часа той тихо откряна вратата. Д'Артанян беше на поста си. Негово величество беше бледен и изглеждаше уморен. Тоалетът му не беше довършен.

– Разпоредете се да извикат господин Дьо Сент-Енян – каза той.

Естествено, Дьо Сент-Енян очакваше да го повикат и когато дойдоха, той беше вече облечен.

Графът побърза към краля. Няколко мига по-късно покрай Д'Артанян минаха кралят и Дьо Сент-Енян. Кралят вървеше напред. Д'Артанян стоеше до прозореца, който гледаше към двора, и можеше от мястото си да наблюдава събитията. Той се досещаше къде ще отиде кралят. Людовик тръгна към придворните дами.

Подсвирквайки си старинния марш на мускетарите, който му идваше в главата само във важни случаи, Д'Артанян с удоволствие си представяше каква буря от гневни викове ще се вдигне, когато кралят се върне.

Действително, като влезе при Ла Валиер и намери стаята ѝ празна, а леглото недокоснато, кралят се изплаши и извика Монтале. Тя веднага дотича, но се учуди не по-малко от него.

– Как мислите, къде може да е отишла? – попита кралят.

– Господарю – отвърна Монтале, – Луиза е много сантиментална. Често съм я виждала да става на размъване и да излиза в градината. Може би и сега е там.

Това предположение се стори на краля правдоподобно и той веднага тръгна да търси бегълката.

Когато Д'Артанян отново го видя, Людовик беше бледен и разговаряше оживено със спътника си. Кралят тръгна към градината. Сент-Енян го следваше запъхтян.

Д'Артанян не напускаше позицията си до прозореца. Безгрижно

подсвирквайки си, като че ли не забелязва нищо, а всъщност нищо не му се изплъзваше от погледа.

„Ясно! – прошепна си той, когато кралят се скри от очите му. – Стратта на негово величество е по-силна, отколкото предполагаш. Той върши неща, които не би направил заради госпожица Манчини.“

След четвърт час кралят отново се появи. Беше обходил всяко ъгълче на градината. Няма защо да казваме, че търсенията му бяха напразни.

Дьо Сент-Енян вървеше след негово величество, като си вееше с шапката и с изплашен глас разпитваше за Ла Валиер всички слуги и всички срещнати. Той се сблъска с Маникан. Последният току-що беше пристигнал от Фонтенбло.

– Не сте ли виждали госпожица Дьо ла Валиер? – попита Дьо Сент-Енян.

Винаги замечтаният и разсеян Маникан си въобрази, че го питат за Дьо Гиш и отвърна:

– Благодаря ви, графът е малко по-добре.

Удари осем часът.

– Обикновено в този час кралят закусват. Етикетът предписваше в осем часа сутринта той да бъде винаги гладен.

Людовик разпреди да му дадат закуската върху масичка в спалнята, където хапна надве-натри. Дьо Сент-Енян, с когото той не се разделяше, му прислужваше на масата. След закуска кралят даде няколко аудиенции на военни, изпращайки в същото време Дьо Сент-Енян на разузнаване.

След като свърши с аудиенциите, Людовик нетърпеливо започна да чака завръщането на Сент-Енян, който беше вдигнал на крак всички свои слуги. Така мина времето до девет часа.

Когато удари девет, кралят премина в кабинета си. Посланиците влязоха при първия удар на часовника, а при последния се появиха кралиците и принцесата.

Холандия се представяше от трима дипломати, а Испания от двама.

Кралят кимна за поздрав.

В тази минута влезе Дьо Сент-Енян. Неговата поява беше за краля по-важна от разговора с посланиците, колкото и да бяха те на брой и каквито и държави да представляваха.

Затова първо погледна въпросително към Сент-Енян, но той отрицателно поклати глава. Кралят едва не загуби самообладание, но тъй като очите на кралиците, придворните и посланиците бяха обърнати към него, направи усилие и предложи на посланиците да се изкажат.

Един от испанските представители започна дълга реч, в която прославяше изгодата от съюза с Испания.

Кралят го прекъсна:

– Господине, всичко, което е добро за Франция, трябва да бъде превъзходно за Испания.

Тези думи и особено категоричният тон, с които бяха казани, подействаха на посланика като студен душ и накараха кралиците да се изчервят. Тяхната национална испанска гордост беше засегната.

След това думата взе холандският посланик и започна да се оплаква от предубеждението на краля към правителството на неговата страна.

Кралят го прекъсна:

– Господине, странно е да се слушат вашите оплаквания, след като аз самият би трябвало да се оплаквам. А вие виждате, че аз не го правя.

– От какво можете да се оплачете, ваше величество? Кралят се усмихна горчиво.

– Нима, господине, ще ме укорите, че имам предубеждение към правителство, което си позволява да ми нанася публично оскърбление и което поощрява оскърбителите?

– Господарю!...

– Повтарям – продължи кралят, ядосан от своите лични огорчения повече, отколкото от политическите проблеми, – повтарям ви, че Холандия е пристанище за всички, които ме мразят, и особено за онези, които ме оскърбят.

– Смилете се, господарю!...

– Трябват ли ви доказателства? Те лесно могат да бъдат представени. Къде се пишат дръзките памфлети, които ме показват като жалък и нищожен монарх? Вашите печатници са задръстени от тях. Ако тук бяха моите секретари, аз щях да ви цитирам заглавията и имената на печатарите.

– Господарю – отвърна посланикът, – памфлетът не е произведение на нацията. Справедливо ли е такъв могъщ крал като ваше величество да търси от цял народ отговорност за престъплението на няколко луди, умиращи от глад поети?

– С това съм склонен да се съглася, господине. Но когато амстердамският монетен двор сече позорящи ме медали, нима и за това са виновни неколцина луди?

– Медали? – промълви посланикът.

– Медали – повтори кралят, гледайки към Колбер.

– Ваше величество е напълно уверен... – осмели се да подхване

холандецът.

Кралят не сваляше очи от Колбер, но той се правеше, че не разбира, и мълчеше.

Тогава Д'Артанян направи две крачки напред и като извади от джоба си медал, го подаде на краля.

– Ето медала, за който говори ваше величество.

Кралят го взе. Със собствените си очи, които, откак бе взел властта, гледаха на всичко отвисоко, той видя оскърбящото изображение, върху което Холандия като Исус Навин спира слънцето, и следния надпис: „Ин консекцио мео стетит сол“.

– „В мое присъствие е спряно слънцето“! – гневно възкликна кралят. Надявам се, че вече няма да отричате?

– Ето това слънце – каза Д'Артанян.

Той показа нарисуваното на всички знамена слънце с повтарящата се пищна емблема навсякъде, придружена от гордия девиз на латински: „Нек блурибус импар“ – „не е равен на мнозина“.

Гневът на Л юдовик, и без това подхранен от личните неприятности, не се нуждаеше от тази нова храна. По святкащите му очи се виждаше, че ще се разрази буря.

Погледът на Колбер обузда гнева на краля.

Посланикът събра храброст и започна да се извинява. Той каза, че не трябва да се придава голямо значение на националното тщеславие, че Холандия се гордее с положението на велика държава, което тя е постигнала въпреки малките си сили, и ако успехите ѝ донякъде са опиянили неговите съотечественици, той моли краля да прояви снизходителност.

Търсейки съвет, кралят погледна към Колбер, но той не се помръдна.

После погледна към Д'Артанян. Мушкетарят сви рамене.

Това движение сякаш вдигна шлюза, за да отприщи дълго съдържания гняв на краля. Никой не знаеше накъде ще се устреми потокът, и затова се възцари тягостно мълчание.

От него се възползва вторият посланик и също започна да се извинява. По време на неговата реч кралят отново потъна в размисъл, като слушаше развълнувания глас на холандеца, както разсеян човек слуша ромоленето на фонтана. Забелязал това, Д'Артанян се наклони към Сент-Енян и му каза, премервайки гласа си така, че да го чуе кралят:

– Знаете ли новината, графе?

– Каква новина?

– За Ла Валиер.

Кралят трепна и неволно направи крачка към двамата събеседници.

– Какво се е случило с нея? – попита Дьо Сент-Енян с тон, които лесно можем да си представим.

– Бедното момиче отишло в манастир – отвърна Д'Артанян.

– В манастир? – възкликна Дьо Сент-Енян.

– В манастир! – възкликна след него кралят наред речта на посланика.

Подчинявайки се на изискванията на етикета, той скоро се овладя, но продължаваше да подслушва разговора.

– В кой манастир? – попита Дьо Сент-Енян.

– В манастира на кармелитките в Шайо.

– Откъде знаете?

– От нея самата.

– Нима сте я видели?

– Аз сам я изпратих до манастира.

Кралят улавяше всяка дума. Всичко в него вреше и кипеше.

– Защо е избягала? – попита Сент-Енян.

– Защото вчера изгонили от двореца бедното момиче – отвърна Д'Артанян.

Едва беше казал тези думи, когато кралят спря посланика със заповеднически жест.

– Достатъчно, господине! Стига толкова! После се приближи до мускетаря и запита:

– Кой тук говори, че Ла Валиер е в манастир?

– Господин Д'Артанян – отвърна фаворитът.

– Истина ли е? – попита кралят, гледайки към мускетаря.

– Самата истина. Кралят побледня.

– Струва ми се, че казахте още нещо, господин Д'Артанян?

– Не си спомням, господарю.

– Казахте, че госпожица Дьо ла Валиер е била изгонена от двореца.

– Да, господарю.

– Това също ли е истина?

– Разберете сам, господарю.

– От кого?

– О! – произнесе Д'Артанян, показвайки с вида си, че не може да отговори на този въпрос.

Кралят рязко се отдръпна, оставяйки посланиците, министрите и придворните. Кралицата майка стана. Тя беше чула всичко, а за

останалото се досещаше. Принцесата едва не припадна от гняв и страх. Тя също се опита да стане, но краката не я държаха и тя отново падна в креслото.

– Господа – каза кралят, – аудиенцията свърши. Утре ще ви дам отговор, или по-точно, ще обявя волята си на Испания и Холандия.

С повелителен тон той освободи посланиците.

– Пазете се, сине мой! – негодуващо каза кралицата майка. – Струва ми се, че лошо се владеее.

– Ако аз не съм способен да се владее – изръмжа заплашително младият лъв, – то мога да ви гарантирам, ваше величество, че ще съумея да се справя с онези, които ме оскърбяват. Елате с мен, господин Д'Артанян!

Насред всеобщото учудване и ужас кралят излезе от кабинета си. Той изтича по стълбата и тръгна през двора.

– Господарю – каза Д'Артанян, – ваше величество не отива накъдето трябва.

– Отивам към конюшните.

– Не е нужно, господарю. Конете за ваше величество са приготвени.

Кралят само погледна своя слуга, но този поглед обещаваше повече, отколкото можеше да желае честолюбиеето на трима дартаняновци.

Глава двадесет и девета ШАЙО

Макар че никой не ги беше викал, Маникан и Мапикорн тръгнаха след краля и след Д'Артанян. Дватама бяха много умни, но честолюбиеето често довеждаше Маликорн твърде рано, а Маникан поради мързела си често закъсняваше.

Този път и двамата се явиха навреме.

Бяха приготвени пет коня. Двата бяха предназначени за краля и Д'Артанян, а другите два за Маникан и Маликорн. На петия кон седна паж.

Кавалкадата се понесе в галоп. Д'Артанян сам беше избрал конете. Те подхождаха идеално за събиране на разделени влюбени. Не препускаха, а летяха. Само десет минути по-късно пристигнаха в Шайо, вдигайки облаци прах.

Кралят буквално изхвъркна от коня. Колкото-и стремително да

беше това движение, Д'Артанян го беше изпреварил.

Людювик благодари със знак на мускетаря и хвърли поводите на пажа. После се втурна вътре и бързо отваряйки вратата, влезе в приемната. Маникан, Маликорн и пажът останаха зад оградата, а Д'Артанян последва краля.

Първото, което кралят видя в приемната, беше Луиза: вместо на колелю тя се беше проснала на пода пред голямото каменно разпятие.

Девојката лежеше върху студените плочи едва забележима в полумрака на залата, осветена само от тясно прозорче с решетки, което почти беше закрито от пълзящите растения. Тя беше сама, неподвижна, студена като камъка, върху който лежеше тялото ѝ. Кралят помисли, че е мъртва и високо извика.

Людювик вече беше обвинил с едната си ръка кръста на момичето, Д'Артанян му помогна да я повдигне, тъй като се беше вкочанила. Кралят я взе в обятията си и започна да сгрива с целувки ледените ѝ ръце и слепоочия.

Д'Артанян удари камбанката.

При звъна се стекоха кармелитките и възмутено се разпищяха, виждайки двама непознати мъже да подкрепят някаква жена.

Игуменката също се появи. Въпреки своята суровост тя беше достатъчно светска жена и от пръв поглед различи краля по уважението, което му оказваха неговите спътници, и по властността, с която той се държеше.

Виждайки краля, игуменката веднага се оттегли, само по такъв начин можеше да запази достойнството си. Тя изпрати по монахините лекарства, като им заповяда да затворят вратите.

Отдавна беше време за това. Мъката на краля се изразяваше все по-бурно. Той беше взел решение да изпрати за своя лекар, но в тази минута Ла Валиер дойде на себе си. Отвори очи и първото нещо, което видя, беше кралят в краката ѝ. Без съмнение тя не го позна, защото тъжно въздъхна.

Людювик я поглъщаше с жаден поглед. Накрая помътнелите ѝ очи се спряха върху него. Тя го позна и се опита да се изтръгне от обятията му.

– Как! – прошепна. – Още ли не е извършено посвещаването?

– Не, не! – отвърна кралят. – То няма да бъде извършено, кълна ви се!

Въпреки слабостта си Ла Валиер се изправи.

– То трябва да бъде извършено! – каза тя. – Не ме спирайте!

– Как! Вие искате да ви позволя да се принесете в жертва? – извика кралят. – Никога, за нищо на света!

Д'Артанян си тръгна и влюбените останаха сами.

– Господарю! – продължи Ла Валиер. – Умолявам ви, не казвайте нито дума повече. Не погубвайте моя живот и моето бъдеще. Не погубвайте славата си заради минутна прищявка.

– Прищявка! – възкликна кралят.

– Сега, господарю – продължи Ла Валиер, – аз ясно чета във вашето сърце.

– Обяснете ми.

– Безразсъдното увлечение за кратко време можеше да ви се стори достатъчно оправдание. Но вие имате задължения, които са несъвместими с любовта към една бедна девойка. Забравете ме!

– Да ви забравя?

– Всичко вече е свършено.

– По-скоро ще умра!

– Господарю, вие не можете да обичате тази, която решихте да убие те толкова жестоко тази нощ.

– Какво говорите? Не разбирам!

– Помните ли какво поискахте вчера сутринта от мен? Да ви обичам. Какво ми обещахте в замяна? Никога да не лягате в постелята, без да се сдобрим, ако се случи да ми се разсърдите.

– Простете ми, простете ми, Луиза! Ревността ме накара да си загубя ума.

– Господарю, ревността е лошо чувство, което се разпространява като бурен, ако не се изтръгне от корен. Вие пак ме ревнувате и скоро ще ме погубите. Съжалете ме, позволете ми да умра.

– Още една дума, госпожице, и аз ще умра във вашите крака!

– Не, не, господарю, аз се познавам по-добре от вас. Не се погубвайте заради една нещастница, която всички презират!

– О, назовете ми вашите преследвачи, умолявам ви!

– Не се оплаквам от никого, господарю. Обвинявам само себе си. Сбогом, господарю! Като разговаряте така с мен, вие се компрометирате.

– Пазете се, Луиза! Със своите думи вие ме довеждате до отчаяние. Пазете се!

– Господарю, умолявам ви, разрешете ми да остана в манастира!

– Аз ще ви отнема, ако трябва, от самия Бог!

– Но преди това – извика клетото момиче – изтръгнете ме от ръцете

на жестоките врагове, които застрашават живота и честта ми. Ако имате достатъчно сили за любов, намерете сили да ме защитите. Тази, която по думите ви обичате, е оскърбена, обсипана с насмешки и изгонена!

– Изгонена! – викна кралят. – За втори път чувам тази дума!

– С позор, господарю. – Вие виждате сега, че имам само един защитник – Бог, едно утешение – молитвата, едно убежище – манастира.

– Вие ще имате моя дворец и моя двор. Не се бойте, Луиза. Тези, които вчера са ви изгонили, утре ще треперят пред вас! Какво говоря, още сутринта те почувстваха моята сила. Луиза, Луиза, за вас ще бъде жестоко отмъстено! С кървави сълзи ще платят оскърбителите за вашите мъки! Кажете имената им!

– Никога! За нищо на света!

– Как тогава да ги накажа?

– Господарю, ръката ви ще отмалее, когато разберете кого трябва да накажете!

– О, вие не ме познавате! – извика Людовик. – Аз няма да се спра пред нищо. Ще превърна в пепел цялото кралство и ще прокълна цялото си семейство. Да, аз ще отсека дори тази ръка, ако тя се окаже толкова страхлива, та да не съкруши враговете на най-кроткото и мило създание на този свят!

Действително, произнасяйки тези думи, Людовик силно удари с юмрук по дъбовата преграда, която в отговор изстена глухо.

Ла Валиер се ужаси. В гнева на този всемогъщ млад човек имаше нещо величествено и зловещо, като в яростта на разбунтувала се стихия. Луиза, която досега мислеше, че мъката и страданията ѝ не могат да се сравнят с нищо, беше победена от мъката на краля, изригнала в заплахи и гняв.

– Господарю – каза тя, – за последен път ви моля да ме оставите. Аз вече намерих спокойствие в това свято място. Бог е мой защитник, пред когото ще рухне цялата човешка злоба. Господарю, още веднъж ви моля да ми разрешите да живея тук.

Пред очите на краля възникна видение: Луиза, вече застаряла, неузнаваема, и друга някаква монахиня милват момченце. Луиза не ще бъде никога майка, но любовта към Бога ще я въздига до материнското чувство. Тази картина подлуди съвсем Людовик.

– В такъв случай – възкликна той – признайте си, че вие никога не сте ме обичали, кажете, че унижението ми и разкаянието Ми ласкаят вашата гордост, но мъката ми не ви опечалява. Кажете, че френския крал за вас не е любим, чиято нежност би могла да ви донесе щастие, а

деспот, чиято прищявка е разбила сърцето ви. Не казвайте, че се стремите към Бога, кажете, че бягате от краля. Не, Бог не е съмишленник на пепрекклонните решения. Бог допуска разкаянието и прощава. Бог не е противник на любовта.

Чувайки тези думи, които вливаха огън в жилите ѝ, Луиза отчаяно се разрида.

– Значи вие не сте чули? – каза тя.

– Какво?

– Че съм изгонена, че съм презирана и достойна за презрение.

– Аз ще ви обгърна с уважение, вие ще бъдете най-обожаваната жена в моя двор, всички ще ви завиждат!

– Докажете ми, че не сте ме разлюбили.

– По какъв начин?

– Оставете ме.

– Ще ви докажа любовта си, без да се разделям с вас.

– Нима, господарю, можете да помислите, че аз ще допусна това? Нима мислите, че ще ви позволя да обявите война на цялото си семейство? Нима мислите, че ще ви позволя да отблъснете заради мен майка си, сестра си и жена си?

– А, най-после назовахте вашите гонители! Кълна се във всемогъщия Бог! Ще ги накажа!!!

– Ето затова бъдещето ме плаши. Затова се отказвам от всичко. Затова не искам да отмъщавате за мен. Стига сълзи, мъки и жалби! Аз на никого няма да причиня страдания и няма да стана виновница за нечии сълзи. Достатъчно е, че самата плаках и страдах!

– Луиза, Луиза, умолявам те! Заповядай, разпореждай се, наказвай или помилвай, но само не ме напускай!

– Уви, господарю, налага се да се разделим.

– Значи ти не ме обичаш?

– Бог вижда, че ви обичам!

– Лъжа, лъжа!

– Ако не обичах, господарю, нямаше да ви възспирам. Бих отмъстила за нанесените оскърбления, бих тържествувала над враговете, както вие ми предлагате. Но вижте, аз не искам дори сладостно възмездие чрез ватата любов, която е смисълът на моя живот. Аз исках да умра, мислейки, че вие вече не ме обичате.

– Да, да, сега всичко ми е ясно. Вие сте светица, която заслужава огромно уважение. Затова нито една жена няма да придобие над мен такава власт. Кълна ви се, бих разбил на парчета целия свят, ако този свят

застане между мен и вас. Вие ми заповядвате да се успокоя и да простя! Добре, ще се успокоя. Искате да бъде кротък и благ? Ще бъде милостив и кротък. Заповядвайте, ще се подчинявам...

– Боже мой! Мога ли аз, бедното момиче, да продиктувам дори половин дума на такъв могъщ крал като вас.

– Вие сте животът и душата ми! Нима душата не управлява тялото?

– Значи ме обичате, скъпи господарю?

– С цялата си душа. С усмивка бих отдал за вас живота си, само кажете една дума.

– Обичате ли ме?

– Да, да!

– Значи няма какво повече да искам от този свят... дайте ми вашата ръка, господарю, и да се сбогуваме. Аз изпитах в този живот цялото отредено ми щастие.

– Не, не! Твоят живот едва сега започва. Вчера нямаше щастие за теб, но днес, утре и завинаги ще има! Изгони мисълта за раздялата, изгони мрачното отчаяние, любовта е наш Бог, тя е храна за живота ни. Ти ще живееш за мен и аз за теб.

Като падна пред нея на колене, в порив на неизразима радост и благодарност той започна да покрива с целувки краката ѝ.

– Господарю! Господарю! Това е само сън!

– Защо само сън?

– Защото аз не мога да се върна в двора. Аз съм изгнаница. Как мога да се срещам с вас? Не е ли по-добре да се зазидам в манастира и да живея със спомените за вашата любов, за последните пориви на сърцето ви и за вашето последно признание? Повтарям ви, аз вече изпитах определените ми от съдбата радости.

– Вие – изгнаница? – извика Людовик, – Кой смее да гони, когато аз зова?

– О, господарю, има сила, над която кралете не могат да властват: това е общественото мнение. Помислете, нима кралят може да обича изгонена от двореца жена. Такава жена е недостойна за краля.

– Жената, която ми принадлежи, е недостойна за мен?

– Да, именно, господарю. От момента, в който ви принадлежи, вашата любовница е недостойна за вас.

– Вие сте права, Луиза. Но повече няма да бъдете изгнаница.

– Значи още не сте разговаряли с принцесата?

– Ще се обърна към майка си.

– Значи не сте се виждали и с майка си?

- Нима и тя също? Бедна Луиза! Значи против нас са всички?
- Вие няма да успеете да умилостивите нито майка си, нито сестра си. Повярвайте ми, злото е непоправимо, защото аз никога няма да се съглася да прибегнете до насилие.
- Добре, за да ви докажа своята любов, Луиза, ще направя невъзможното: ще отида при принцесата!
- Вие?
- Ще поискам да отмени решението си, ще я заставя!
- Ще я заставите? Не, не!
- В такъв случай ще я убедя. Луиза поклати глава.
- Ако трябва, няма да се спра дори пред молби! – каза Людовик. – Ще повярвате ли след това в моята любов?
- Луиза вдигна глава.
- За Бога, не се унижавайте заради мен, по-добре да умра! Людовик се замисли и лицето му помрачня.
- Ще обичам така, както вие обичате – каза той. – Ще понеса всичко, което вие сте понесли. Нека това бъде моето изкупление във вашите очи. Да отхвърлим всякакви дребнавости. Да бъдем велики като нашата мъка и силни като нашата любов!
- Произнасяйки тези думи, той обви с ръце талията ѝ.
- Единствена моя радост, живот мой, елате с мен!
- Тя направи последно усилие, съсредоточавайки в него не волята си – волята ѝ вече беше победена – а остатъка от силите си.
- Не, не! – едва чуто прошепна тя. – Бих умряла от срам.
- Но вие ще се върнете като кралица! Никой не знае за вашето бягство. Само Д'Артанян...
- Значи той също ме е предал? Той се закле...
- Аз се заклех да не казвам на краля! – Д'Артанян се подаде през откренатата врата. – И удържах думата си. Разговарях с господин Дьо Сент-Енян и ако кралят ме е чул, вината не е моя. Нали така, господарю?
- Да, той е прав, простете му – каза кралят.
- Ла Валиер с усмивка протегна на мускетаря малката си бяла ръка.
- Господин Д'Артанян – каза възхитен кралят, – намерете отнякъде карета за госпожицата.
- Господарю – отвърна капитанът, – каретата чака.
- Вие сте непостижим! – възкликна кралят.
- Все пак бавно ме оценявате – прошепна Д'Артанян, поласкан от похвалата.

Ла Валиер се предаде и позволи на царствения си възлюблен да я отведе. Но при вратата на приемната се отскубна от прегръдките на краля, отново се хвърли към разпятието, целуна го и каза:

– Боже мой, ти ме доведе до себе си, ти ме и отблъсна, ала твоята милост е безкрайна. Но когато се върна, забрави, че съм си тръгвала – тогава няма вече да те напусна!

От гърдите на краля се изтръгна ридание. Д'Артанян изтри една сълза. Людовик отведе девојката, настани я в каретата и сложи до нея мускетаря.

Сетне скочи на коня и препусна към двореца. Веднага след пристигането си той помоли принцесата да го приеме.

Глава тридесета ПРИ ПРИНЦЕСАТА

Наблюдавайки как бе завършил приемът на посланиците, дори най-недалновидните усетиха, че намирисва на война.

Самите посланици, които бяха лошо осведомени за интимната дворцова хроника, взеха за своя сметка изтърваните от краля думи: „Ако аз не съм способен да се владее, ще съумея да се справя с онези, които ме оскърбяват.“

Съдбата бе благосклонна към Франция и Холандия, че Колбер тръгна след посланиците и им даде известни разяснения. Но кралиците и принцесите бяха в течение на всички събития, така че заплахата на краля силно ги обезпокои и не на шега ги изплаши. Особено принцесата чувстваше, че кралският гняв ще се излее върху нея. Гордостта не ѝ позволяваше да се обърне за поддръжка към кралицата майка и тя се прибра разтревожена, но без мисъл да бяга от борбата. От време на време Ана Австрийска изпращаше да се осведомят дали кралят се е върнал.

Възцарилото се в двореца мълчание по повод изчезването на Луиза предвещаваше много беди. На всички беше известен острият и избухлив нрав на краля.

Без да обръща внимание на слуховете, принцесата се затвори в стаята си, повика Монтале и с най-спокоен тон заразпитва за случилото се. Когато надарената с красноречие Монтале внимателно завършваше своя разказ, като съветваше принцесата да бъде снизходителна и я убеждаваше, че тогава и другата страна ще прояви снизходителност, на прага заснана господин Маликорн, съобщавайки, че кралят моли да бъде приет.

Върху лицето на достойния приятел на Монтале бе изписано силно възмущение. Той чувстваше, че срещата, искана от Людовик, ще стане една от най-интересните глави в повестта за кралските сърца.

Принцесата се разтревожи от посещението на девера си. Тя не го очакваше толкова скоро, а главно, не очакваше от краля такива преки действия. Жените са свикнали да водят война по заобиколни пътища и се оказват много неопитни и слаби, когато трябва да приемат фронтален бой. Но както вече казахме, принцесата не принадлежеше към хората, които отстъпват, и реши гордо да вдигне хвърлената ръкавица.

Пет минути по-късно кралят вече се изкачваше по стълбите. Той се беше зачервил от бързата езда. Измачканият му и прашен костюм контрастираше рязко със свежия и изискан тоалет на побледнялата принцеса. Людовик седна, без да дочака покана. Монтале се скри. Принцесата също седна.

– Сестро моя – каза Людовик, – известно ли ви е, че тази сутрин госпожица Дьо ла Валиер е избягала, принудена да отнесе скръбта и отчаянието си в манастир?

Тези думи бяха произнесени със силно развънуван глас.

– За пръв път чувам това от устата на ваше величество – отвърна принцесата.

– А аз мислех, че вие сте узнали новината тази сутрин, по време на приема на посланиците.

– По вашето възмущение, господарю, действително предположих, че е станало нещо необикновено, но точно какво, не разбрах.

Кралят действаше открито и тръгна право към целта.

– Сестро моя – продължи той, – защо сте уволнили госпожица Дьо ла Валиер?

– Защото не ми харесва нейният начин на служене – сухо отвърна принцесата.

Кралят стана морав и очите му така засвяткаха, че принцесата трудно издържаше под погледа му. Все пак той успя да се овладее и продължи:

– Необходима е много сериозна причина, сестро моя, за да може такава добра жена като вас да изгони и да поругае честта не само на тази девойка, но и на цялото ѝ семейство. Вие знаете, че градът внимателно наблюдава поведението на придворните дами. Да уволниш една от тях, означава да я обвиниш в престъпление или в некоректна постъпка. Какво престъпление е извършила госпожица Дьо ла Валиер?

– След като се заемате с ролята на покровител на госпожица Ла

Валиер – хладно отвърна принцесата, – аз ще ви обясня, въпреки че имам право да не давам на никого обяснения.

– Дори на краля? – гневно извика Людовик.

– Вие ме нарекохте ваша сестра – каза принцесата – и аз съм у дома си.

– Все едно! – отвърна Людовик, който се засрами от избухването си. – Нито вие, нито който и да е в моето кралство няма право да отказва обяснение, след като аз го искам!

– Щом така поставяте въпроса, остава ми само да се подчиня на вашето величество и да замълча.

– Нека не се хващаме за думите.

– Покровителството, което вие оказвате на госпожица Дьо ла Валиер, ме кара да се отнасям към нея с уважение.

– Повтарям ви, да не се хващаме за думите. Вие знаете, че аз съм първият сред френските благородници и съм длъжен да пазя честта на всички благороднически семейства. Когато вие изгонвате госпожица Дьо ла Валиер или някоя друга дама... Принцесата сви рамене.

– И ви повтарям, някоя друга дама – продължи кралят, – аз съм длъжен да ви поискам обяснение, за да утвърдя или отхвърля вашата присъда.

– Да отхвърлите моята присъда? – надменно каза принцесата. – Ако аз изгоня една от своите прислужнички, вие ще ме заставите да я приема обратно?

Кралят мълчеше.

– Ако не се възмутят от такова унижение на достойнството ми, аз няма да бъда принцеса от вашата кръв, дъщеря на крал, ще падна пониско от изгонената от мен придворна дама!

Кралят скочи, изпаднал в ярост.

– Вие нямате сърце, принцесо! – извика той. – Щом така постъпвате с мен, позволете ми и аз да постъпя с вас също така сурово!

Понякога заблуденият куршум променя изхода на сражението. Тези случайно изтръгнали се от устата на краля думи разколебаха принцесата: тя се изплаши да не изпадне в немилост.

– Питам ви, принцесо, какво е провинението на госпожица Ла Валиер?

– Тя е голяма интригантка. Заради нея са се дуелирали двама приятели. Тя предизвиква най-неприятни приказки за себе си, така че целият двор мръщи вежди само като чуе името ѝ.

– Ла Валиер? – попита кралят.

– Под кротката и лицемерна външност – продължи принцесата – се крие хитра и злобна душа!

– У Ла Валиер?

– Вие лесно можете да изпаднете в заблуждение, но аз добре я познавам. Тя е способна да посее вражда между най-близки роднини и между най-близки приятели. Виждате ли, тя вече сее раздор между нас.

– Кълна се – каза кралят, – че от нейната уста никога не се е отронила лоша дума. Кълна се! Дори виждайки гнева ми, тя ме умоляваше да не откъщавам никому. Кълна се, че вие нямате по-предана и уважаваща ви приятелка от нея.

– Приятелка? – каза принцесата с израз на голямо презрение.

– Пазете се, принцесо – каза кралят, – забравяте за моето отношение към Ла Валиер. От този момент всичко се променя. Госпожица Дьо ла Валиер ще бъде това, което аз искам да направя от нея. И стига да реша, тя ще седне на трона!

– Все пак... не е родена на него. Вие можете да й уредите бъдещето, но не сте властен да й смените миналото!

– Принцесо, аз бях с вас много любезен и много вежлив, не ме карайте да си спомням, че съм крал!

– Господарю, вече два пъти ми казвате това. Имах честта да ви отговоря, че съм във ваша власт.

– В такъв случай съгласна ли сте да ми окажете една услуга и отново да вземете при себе си госпожица Дьо ла Валиер?

– Защо, господарю? Вие имате трон, който можете да й предложите. Аз съм твърде нищожна, за да покровителствам такава могъща особа.

– Стига злоба и презрение! Направете това заради мен.

– Никога!

– Значи ме принуждавате да започна война в собственото си семейство!

– Аз също имам семейство и ще намеря в него убежище.

– Какво е това? Заплаха? Нима дотолкова сте се забравили? Нима мислите, че ако нещата стигнат до разрыв, вашите роднини ще ви окажат поддръжка?

– Надявам се, господарю, че вие няма да ме принудите да направя постъпки, недостойни за положението ми.

– Аз се надявах, че ще си спомните нашето приятелство и ще се държите с мен като с брат.

Принцесата се замисли за миг.

– Господарю, ако разкажа на всички за поведението на Ла Валиер, ако за това узнаят кралиците...

– Хайде стига, Хенриета, не заглушавайте гласа на сърцето. Спомнете си, че сте ме обичали, и си спомнете също, че човешкото сърце трябва да е толкова милосърдно, колкото сърцето на Всевишния. Не бъдете безжалостна и непреклонна и простете на Ла Валиер.

– Не мога. Тя ме оскърби.

– Но заради мен, заради мен!

– Господарю, ще направя всичко за вас освен това.

– Вие ме хвърляте в отчаяние... Вие ме карате да се обърна към последното средство на слабите хора: към гнева и отмъщението!

– Господарю, аз ви карам да се обърнете към разума.

– Съжалете се, сестро, за първи път в живота си моля някого, вие сте моята последна надежда.

– Господарю, вие плачете?

– Да, от яд и унижение. Да бъда принуден да се моля, аз, кралят. Цял живот ще проклинам този миг. За една секунда вие ми причинихте повече зло, отколкото можех да си представя в най-мрачните минути на живота си.

Кралят даде воля на сълзите си, които действително бяха сълзи на гняв и срам. Принцесата не се трогна – и най-чувствителните жени не чувстват състрадание към мъките на гордостта – но тя се изплаши да не би с тези сълзи от сърцето на краля да си отиде и всяка човечност.

– Заповядайте, господарю! – каза тя. – Ако вие предпочитате моето унижение пред вашето, макар че моето ще стане известно на всички, а вашето видях само аз, готова съм да се подчиня.

– Не, не, Хенриета! – възкликна Людовик в порив на благодарност.

– Вие ще отстъпите пред братската молба.

– Аз се подчинявам. Значи вече нямам брат!

– И тъй – каза той – вие ще приемете бедната Луиза и ще ѝ простите?

– Ще я държа у дома си.

– Не, вие ще ѝ върнете вашето приятелство, скъпа сестро.

– Аз никога не съм я обичала.

– Тогава от любов към мен ще се обръщате към нея ласкаво, нали, Хенриета?

– Добре, ще се отнасям с нея като с ваша възлюблена. Кралят стана. С тези съвсем не навреме изпуснати думи принцесата унищожи цялата заслуга на своето самопожертвование. Людовик повече за нищо не ѝ

беше задължен. Уязвен и смъртно обиден, той отвърна:

– Благодаря, принцесо. Вечно ще помня оказаната от вас услуга.

Сбогува се с нея с подчертано церемониален поклон. Минавайки покрай огледалото, той видя, че очите му са зачервени, и се ядоса. Но беше вече късно. Маликорн и Д'Артанян успяха да забележат зачервените му очи. „Кралят е плакал“ – помисли си Маликорн. Д'Артанян се приближи до Людовик.

– Господарю – каза той шепнешком, – трябва да се върнете по малката стълбичка у вас.

– Защо?

– Защото по лицето ви има следи от улична прах. Вървете, господарю, вървете.

„Хм, хм! – помисли си той, когато кралят го послуша като малко дете. – Тежко на оня, който докара до сълзи жената, способна така да разстрои краля...“

Глава тридесет и първа КЪРПИЧКАТА НА ГОСПОЖИЦА ДЪО ЛА ВАЛИЕР

Принцесата не беше зла, беше само избухлива. Кралят не беше безразсъден, беше само влюбен. Едва бяха сключили нещо като договор, който възстановяваше правата на Ла Валиер, когато и двамата се постараха да извлекат изгода.

Кралят всяка минута искаше да вижда Ла Валиер. Принцесата, ядосана на краля за разигралата се между тях сцена, не желаше да допусне това. Ето защо тя му създаваше затруднения на всяка крачка.

Действително, за да се среща с любовницата си, кралят трябваше да ухажда снаха си. Върху това беше построена тактиката на принцесата.

Тя си избра за компаньонка Монтале и идвайки при нея, кралят всеки път се оказваше в женско обкръжение. Не го оставяха нито за минута сам. Разговорите на принцесата се открояваха като връх на остроумието и изящството.

Монтале не я оставяше нито за секунда. Скоро кралят не можеше вече да я понася. Монтале това и чакаше. Веднага пусна в ход картата Маликорн. Възползвайки се от някакъв предлог, младият човек каза на краля, че в двора има една много нещастна жена. Кралят попита коя е тя. Маликорн отвърна: госпожица Дьо Монтале. На тези думи кралят отговори, че го радва нещастieto на една особа, която прави другите

нешастни. Маликорн предаде тези думи на Монтале и тя взе мерки. Очите на краля се отвориха. Той забеляза, че където и да отиде, там веднага се появява и принцесата. Тя непрекъснато го придружаваше, за да не говори в приемната с някоя от придворните ѝ дами.

Принцесата отиде дори по-далеч.

Веднъж кралят седеше сред дамите, сложил под маншета си бележка, която искаше незабелязано да предаде на Ла Валиер.

Принцесата бе отгатнала намерението му. Трудно беше да се попечи на краля да отиде където пожелае. В такъв случай трябваше да не му се дава възможност, когато се приближи до Ла Валиер да я поздрави, да пусне бележката върху коленете, ветрилото или носната кърпа.

Само че кралят също си отваряше очите и усети клопката.

Той стана, придърпа креслото си към госпожица Дьо Шатийон и започна да се шегува с нея.

Играеха на „бориме“. От госпожица Дьо Шатийон Людовик премина към Монтале, а после към госпожица Дьо Тоне-Шарант. С ловка маневра той се оказа пред Ла Валиер, закривайки я от другите.

Принцесата се правеше, че изцяло е погълната от ръкоделието.

Кралят показа на Ла Валиер крайчеца на бележката и тя протегна кърпичката си, канейки го с поглед: „Сложете бележката тук“. Тогава кралят ловко пусна на пода носната си кърпичка, която до този момент лежеше на креслото.

Ла Валиер веднага сложи незабелязано на мястото на кърпичката на краля собствената си кърпичка. Сякаш нищо не се бе случило, кралят я взе, пъкна вътре бележката и я сложи на предишното място. На Ла Валиер ѝ оставаше само да протегне ръка, за да вземе кърпичката със скъпоценната бележка.

Но принцесата видя всичко. Тя високо заповяда на Шатийон:

– Моля ви, Шатийон, вдигнете кърпичката на краля. Тя е паднала на килима.

Придворната дама моментално изпълни заповедта. Кралят се помръдна, Ла Валиер се смути и всички видяха върху креслото другата кърпичка.

– Извинете ме, ваше величество е имал две кърпички – каза придворната дама.

Волю-неволю кралят трябваше да прибере кърпичката на Ла Валиер заедно със своята собствена. По такъв начин той я получаваше за спомен от своята любима, но тя пък от своя страна се лишаваше от честиристишието, което струваше на краля десет часа напрегната работа и

може би беше равно на цяла поема. Естествено, кралят се разсърди, а Ла Валиер се отчая.

Но се случи нещо невероятно.

Когато кралят си тръгваше, в преддверието го посрещна предупреденият от някого Маликорн.

Преддверията в Пале-Роял бяха тъмни и вечер се осветяваха лошо.

Кралят харесваше полумрака. Известно е, че любовта, която възпламенява душата и сърцето, не обича светлина.

В преддверието беше тъмно и пажът осветяваше с факел пътя на негово величество. Кралят вървеше бавно и с мъка съдържаше гнева си. Маликорн едва не се сблъска с краля и започна да се извинява по всички правила на дворцовия етикет. Но кралят беше в лошо настроение и отвърна сърдито нещо. Маликорн изчезна безшумно.

Тази вечер Людовик влезе в малък спор с кралицата и изпита желание, влизайки в кабинета си, да целуне кърпичката на Ла Валиер. Той се обърна към камердинера:

– Донесете ми вечерния костюм, без да пипате нищо в джобовете.

Заповедта беше изпълнена. Кралят лично провери джобовете си. Намери само своята кърпа. Кърпата на Ла Валиер беше изчезнала.

Докато кралят се измъчваше в догадки, му донесоха писмо от Ла Валиер. Тя пишеше:

„Колко сте внимателен, скъпи господарю, изпращайки ми такива прекрасни стихове. Колко е изобретателна и постоянна вашата любов. Възможно ли е да не бъдете обичан?“

„Какво означава това? – помисли си кралят. – Тук има някаква грешка.“

– Потърсете добре – заповяда той на камердинера. – В джоба ми трябваше да има носна кърпа и ако не я намерите, ако сте я пипали...

Людовик се опомни. Да се превръща в държавно престъпление загубата на една носна кърпа беше голяма непредпазливост. Затова добави:

– В тази кърпа имаше важен документ.

– Господарю – каза камердинерът, – в джобовете на ваше величество имаше само една кърпа, ето тази.

– Да, вие сте прав – през зъби отвърна кралят. – О, бедност, колко ти завиждам! Щастливец е този, който сам вади от джобовете си носни кърпички и бележки.

Той препрочете писмото от Ла Валиер, мъчейки се да разбере по какъв път неговото четиристишие е стигнало до предназначението си. В

писмото имаше добавка:

„По вашия пратеник връщам отговора, толкова малко достоен за вашите стихове.“

– Ето какво било! Сега вече имам някаква нишка – радостно възкликна Людовик. – Кой донесе тази бележка?

– Господин Маликорн – отвърна лакеят.

– Нека влезе. Маликорн се появи.

– От госпожица Дьо ла Валиер ли идвате? – с въздишка попита кралят.

– Да, господарю.

– Носихте ли нещо от мен на госпожицата?

– Аз ли, господарю?

– Да, вие.

– Абсолютно нищо, господарю, нищо.

– А ето че госпожица Дьо ла Валиер ми пише за това.

– Господарю, госпожица Дьо ла Валиер греша. Кралят смръщи вежди.

– Каква е тая игра? Защо госпожицата ви нарича „мой пратеник“? Какво сте занесли на тази дама? Отговаряйте по-бързо, господине!

– Господарю, аз отнесох на госпожица Дьо ла Валиер само една носна кърпичка и нищо друго.

– Кърпичка?... Каква кърпичка?

– В минутата, когато вчера имах нещастieto да бутна ваше величество... нещастие, за което ще съжалявам цял живот, особено след като ваше величество изрази неудоволствието си, в тази минута, вкаменен от мъка, видях на пода нещо бяло.

– Аха!

– Наведох се и видях, че е носна кърпа. Отначало помислих, че ваше величество при сблъскването с мен е изпуснал кърпата си, но като я разгледах внимателно, забелязах върху нея монограм. Оказа се, че е монограмът на госпожица Дьо ла Валиер. Помислих, че госпожицата е изпуснала кърпичката си, отивайки към салона, и на връщане ѝ я дадох. Кълна се на ваше величество, че всичко това е истина!

– Ето вече за втори път срещата с вас ми донесе щастие, господине – каза кралят, – можете да разчитате на моето благоразположение.

А истината бе, че Маликорн просто беше измъкнал кърпичката от джоба на краля толкова ловко, че би могъл да му завиди и най-опитният джебчия в прославения град Париж.

Принцесата така и не узна за тази случка. Но Монтале намекна за

нея пред Ла Валиер и тя впоследствие я разказа на краля, който много се смя и нарече Маликорн велик политик. Людовик XIV беше прав. Сега на всички е известно, че той е умел да вниква в човешките характери.

Глава тридесет и втора В НЕЯ СЕ ГОВОРИ ЗА ГРАДИНАРИ, ПРИДВОРНИ ДАМИ И СТЬЛБИ

За нещастие, чудесата не можеха да продължават дълго, а лошото настроение на принцесата не се променяше. След седмица кралят вече не можеше да погледне Ла Валиер, без да предизвика подозрения.

Когато се определяше време за разходка, принцесата незабавно се разболяваше, тъй като не желаше повторение на сцената по време на дъжда или под кралския дъб. Когато беше болна, тя не излизаше и придворните ѝ дами оставаха с нея.

Нямаше никаква възможност за нощни срещи. При първия си опит за такава среща кралят претърпя жалък неуспех.

Както по-рано във Фонтенбло, той взе със себе си Дьо Сент-Енян и заедно с него тръгна към Ла Валиер. Но той завари само госпожица Дьо Тоне-Шарант, която се развика: „Пожар, крадци!“ Тогава дотичаха цял легион камериерки, прислужнички и пажове. Б резултат Дьо Сент-Енян, който остана на местопроизшествието, за да спаси честта на своя господар, си навлече строго мъмрене от Ана Австрийска и от принцесата. В допълнение на всичко на следващия ден той получи две покани за дуел от представители на семейство Мортмар. Наложил се кралят да се намеси за заглаждане на недоразумението.

Тази бъркотия стана, защото принцесата неочаквано нареди придворните дами да си сменят стаите. Ла Валиер и Монтале сега бяха длъжни да ношуват в кабинета на своята господарка.

Дори кореспонденцията стана невъзможна. Да пишеш под наблюдението на такъв строг Аргус като принцесата, значеше да се излагаш на голяма опасност.

Можем да си представим колко гняв и ярост предизвикваха у лъва всичките тези иглени убождания. Кралят се напрягаше с всички сили, търсейки средство за решение на въпроса, но тъй като не беше доверил сърдечните си тайни нито на Маликорн, нито на Д'Артанян, решение на проблема не се намираше.

Вярно е, че Маликорн от време на време предприемаше геройски опити да предизвика краля към откровеност. Но едва започнал да кълве, Людовик било от срам, било от недоверие, изпускаше кукичката със стръвта.

Така една вечер той вървеше през градината, поглеждайки тъжно към прозорците на принцесата. Маликорн, който следваше краля заедно с Маникан, се спъна в оставена сред храстите стълба и каза на своя спътник:

– Нима не забелязахте, че току-що се спънах в една стълба и едва не паднах?

– Не – каза разсеяният както обикновено Маникан, – но струва ми се, че не паднахте.

– Чиста случайност. Не трябва така да се захвърлят стълби.

– Да, може лесно да си счупиш врата, особено ако си разсеян.

– Мисълта ми не е за това, исках да кажа, че е опасно така да се оставя стълба под прозорците на придворните дами.

Людовик едва забележимо трепна.

– Защо? – попита Маникан.

– Говорете по-високо! – пошепна му Маликорн, като го сръга в ребрата.

– Защо? – повтори Маникан, повишавайки глас. Кралят наостри уши.

– Ето например – каза Маликорн – стълба, дълга деветнадесет фута, стига до прозорците на горния етаж.

Вместо отговор Маникан потъна в размисъл.

– Попитайте какви прозорци – подсказа му Маликорн.

– За какви прозорци говорите? – попита Маникан на висок глас.

– За прозорците на принцесата.

– А-ааа!

– Не казвам, разбира се, че някой ще посмее да се изкачи при принцесата, но в нейния кабинет зад стената спят Ла Валиер и Монтале, две хубавички девойки.

– Зад тънката стена? – попита Маникан.

– Виждате ли онзи прозорец, който не свети толкова ярко?

– Виждам го отлично.

– Това е прозорецът на момичетата. Горещо е, вижте, госпожица Дьо ла Валиер отваря прозореца. Ах, предприемчивият влюбен би могъл много да ѝ каже, ако знаеше, че тази стълба стига до прозореца.

– Но нали вие казахте, че тя не е сама, че с нея е госпожица Дьо

Монтале?

– Госпожица Дьо Монтале не влиза в сметката. Тя ѝ е приятелка от детинство и е беззаветно предана. Истински кладенец, в който потъва всяка тайна!

Кралят не пропусна нито дума от този диалог. Маликорн дори забележа, че кралят беше забавил крачка, за да му даде възможност да се доизкаже. Като стигна до вратата, той освободи всички освен Маликорн.

Когато всички се разотидоха, кралят се обърна към Маликорн, който с внимание очакваше Людовик да го заговори.

– Какво говорехте за стълба, господине?

– За стълба ли, господарю?

Маликорн вдигна очи към небето, сякаш искаше да догони отлетелите думи.

– Да, за стълба, дълга деветнадесет фута.

– Ах, да, господарю, спомних си. Нямахме изобщо да си отворя устата, ако можех да предположа, че вие чувате разговора ми с господин Маникан.

– Защо не бихте си отворили устата?

– Защото не искам да докарам някое мъмрене на клетия градинар, който е забравил да я прибере.

– Не се безпокойте... Каква е тая стълба?

– Желаете ли ваше величество да я види?

– Да.

– Няма нищо по-лесно. Ето я там, в храстите.

– Покажете ми я.

Маликорн поведе краля към стълбата. Кралят измери с крачки дължината ѝ.

– Хм! Казвате, че е дълга деветнадесет фута?

– Да, господарю.

– Струва ми се, че грешите... Тя е по-къса.

– Легнала е трудно да се премери, господарю. Ако я опрем до дърво или стена, по-лесно ще определим височината ѝ.

– Все едно, господин Маликорн, няма да повярвам, че тази стълба е дълга деветнадесет фута.

– Знам, че окомерът на ваше величество е превъзходен, и все пак бих се обзаложил, че не греша.

Кралят поклати глава.

– Има добър начин да проверим думите ми – каза Маликорн.

– Какъв?

– На всички е известно, че долният етаж на двореца е висок осемнадесет фута. Опирайки стълбата до стената, ще можем да определим височината ѝ.

Маликорн вдигна стълбата като перце и я опря на стената.

Случайно или не стълбата беше опряна точно под прозореца на Ла Валиер. Горният ѝ край опря на корнизата, така че от предпоследното стъпало човек можеше да разговаря с обитателите, или по-точно, с обитателките на стаята.

Едва стълбата бе опряна на стената, и кралят, без всякакви по-нататъшни разговори, започна да се катери по нея. Но не беше изкачил и половината, когато се показа патрул швейцарци, и той побърза да слезе и да се скрие в храстите.

Маликорн разбра, че трябва да се пожертва. Ако беше се скрил като краля, патрулът щеше да започне претърсване и да открие или краля, или него, а може би и двамата. По-добре беше да намерят само него.

Затова Маликорн се скри толкова неумело, че почти веднага беше заловен. Арестуваният Маликорн беше отведен в поста, където беше опознат и освободен.

В това време кралят, прибягвайки от храст до храст, се добра до черния вход към апартаментите си посрамен и разочарован.

Гласовете привлякоха към прозореца Ла Валиер и Монтале. Дори принцесата се показа, желяейки да разбере какво има.

Маликорн искаше да извикат Д'артанян. Той незабавно пристигна. Напразно Маликорн се оправдаваше, напразно Д'Артанян го бе взел под закрила. Напразно тези умни и изобретателни хора придаваха на случилото се невинен смисъл. Маликорн заяви, че е искал да стигне до госпожица Дьо Монтале, както преди няколко дни господин Дьо Сент-Енян се беше опитвал да влезе при госпожица Дьо Тоне-Шарант.

Принцесата беше непреклонна. Ако Маликорн действително се е опитал да проникне през нощта при Монтале, той трябва да бъде наказан за назидание на другите. Ако Маликорн е действал не по собствена инициатива, а като посредник между Ла Валиер и лице, което той не иска да назове, тогава престъплението е още по-тежко, защото за извинение не би могла да се приеме простимата страст.

С една дума, принцесата изпадна в ярост и наложи отстраняването му от свитата на принца. В своето заслепление тя не беше взела под внимание факта, че Маликорн и Монтале я държат в ръцете си със случая на нощното ѝ посещение при Дьо Гиш и много други любопитни подробности.

Вбесената Монтале искаше веднага да си отмъсти, но Маликорн я убеди, че подкрепата на краля изкупва всички несгоди на този свят и да пострада човек заради краля е прекрасно. Маликорн беше прав. Затова, макар че Монтале беше жена, Маликорн успя да я убеди. Да побързаме да прибавим, че и кралят им помогна да се утешат. Първо, той награди Маликорн с петдесет хиляди ливри за загубеното място. След това го взе при себе си на служба доволен, че може така да отмъсти на принцесата за всички несгоди, които търпяха той и Ла Валиер. Лошото бе, че Маликорн не можеше повече да краде за него носни кърпички и да мери стълби, и затова се чувстваше много нещастен.

Нямаше никаква надежда за среща с Ла Валиер, докато тя оставаше в Пале-Роял. Никакви пари и награди не можеха да помогнат. За щастие, Маликорн не дремеше. Монтале също правеше всичко възможно, за да помогне за тази среща.

– Какво правите нощем при принцесата?

– Спя – отвърна тя.

– Колко лошо е да спиш с такава мъка на сърцето!

– Каква мъка имам аз?

– Нима не сте отчаяна от разлъката с мен?

– Ни най-малко. Нали получихте петдесет хиляди ливри и място при краля.

– Все едно. Вие сте страшно огорчена, че не можете да се виждате с мен, както по-рано, и навярно сте отчаяна, че загубих доверието на принцесата, не е ли така?

– Да, това е вярно.

– Тогава мъката сигурно ви пречи да спите нощем и вие ежеминутно ридаете, въздишате и се секнете шумно.

– Но, мили Маликорн, принцесата не понася и най-малкия шум.

– Отлично зная това. Ето защо, след като види безутешната ви мъка, тя ще се постарее да ви освободи от задълженията.

– А после?

– После разделената от вас Ла Валиер ще почне така да стене и да плаче по нощите, че ще изкара принцесата от кожата ѝ.

– Значи почвате от тази нощ да плачете и да се вайкате.

– Бъдете спокоен.

– Предайте на Ла Валиер каквото ви казах.

– Не се бойте. Тя и без това нощем тихо си плаче.

– Да плаче на глас!

Те се разделиха доволни един от друг.

Глава тридесет и трета В КОЯТО СЕ ГОВОРИ ЗА ДЪРВОДЕЛСКО ИЗКУСТВО И СЕ ДАВАТ ПОДРОБНОСТИ ЗА УСТРОЙСТВОТО НА СТЬЛБИТЕ

Съветът на Маликорн беше предаден на Ла Валиер, която отначало го намери за неблагоразумен, но след известни колебания, предизвикани по-скоро от плахост, отколкото от нежелание, се съгласи да го последва.

Това изобретение – плачове и оплакване на две жени в спалнята на принцесата – беше плод на гениалния Маликорн. Тъй като неправдоподобното винаги изглежда правдиво, а невероятното – естествено, тази приказка от „Хиляда и една нощ“ доведе до очакваните от Маликорн резултати. Принцесата първо отстрани Монтале. А след три дни, по-точно, след три нощи, отстрани и Ла Валиер. Преместиха я в мансардата над стаите на придворните. Само един етаж, по-точно, таван, отделяше придворните дами от придворните офицери.

Към стаята на госпожицата водеше специална стълба, оставена под надзора на госпожа Дьо Навайл. Тя беше чувала за предишните опити на негово величество, затова нареди да се поставят решетки на прозорците и в отворите на камините. По такъв начин госпожица Дьо ла Валиер, по-точно, нейната чест беше защитена много добре и стаята и заприлича на клетка.

Когато Ла Валиер беше в стаята си, а това почти винаги беше така, тъй като принцесата много рядко се ползваше от услугите ѝ, откакто тя бе поставена под наблюдението на госпожа Навайл, Луиза имаше само едно развлечение – да гледа през решетката към градината. Седейки така, веднъж тя забеляза Маликорн в стаята срещу нея. Той държеше в ръка отвес, правеше някакви изчисления и ги записваше на лист хартия. Приличаше на инженер, който измерва от изкопите ъглите на бастион или височината на крепостните стени. Ла Валиер го позна и му кимна. Маликорн отвърна с нисък поклон и се скри.

Луиза беше учудена от тази студенина, толкова нетипична за него. Но си спомни, че той беше загубил мястото си заради нея и следователно не можеше да се държи добре с нея, още повече че едва ли би могла да му върне предишното положение. Ла Валиер умееше да прощава обиди и да съчувства на нещастieto. Щеше да поиска съвет от Монтале,

но я нямаше. В същото време Ора пишете писмо.

Изведнъж видя някакъв предмет да лети към нея, хвърлен от прозореца, където току-що се намираше Маликорн. Предметът прелетя през двора, мина между пръчките на решетката и падна на пода в нейната стая. Тя се наведе и с любопитство го вдигна. Беше макара, но вместо копринени конци на нея беше намотана хартийка. Ла Валиер я изглади с ръка и прочете:

„Госпожице,

искам да узная две неща.

Първо, какъв е подът в стаята ви – дървен или тухлен?

Второ, на какво разстояние от прозореца е креватът ви?

Извинете за безпокойството и ми върнете макарата по същия начин, както я получихте. Тъй като ще ви бъде трудно да я хвърлите в моята стая, просто я пуснете долу.

Главното е да ме считате и занаят предан слуга.

Маликорн

П.П. Отговорете на същия лист.“

– Клетият човек – каза си Ла Валиер, – сигурно се е побъркал.

Тя погледна съжалително отсреща и в полумрака съзря Маликорн. Той сякаш прочете мислите ѝ и поклати глава: „Не, не, умът ми е на място. Успокойте се.“

Нямаше никакви причини да не изпълни молбата му дори да беше полудял. Тя взе молив и написа: „Дървен.“ След това премери разстоянието между прозореца и кревата и написа: „Десет крачки.“

След като свърши, погледна към него. Той се поклонил и направи знак, че слиза в двора. Ла Валиер разбра, че слиза за макарата. Тя се приближи до прозореца и съгласно наставленията пусна макарата. Маликорн веднага я грабна и побягна към стаята на Сент-Енян.

Той беше избрал стая близо до покоите на краля, защото приличаше на онези растения, които се стремят към слънцето, за да дадат повече листа и плодове. Двете му стаи бяха разположени в крилото, където живееше Людовик XIV.

Господин Дьо Сент-Енян беше горд със съседството си, което му осигуряваше лесен достъп до негово величество и увеличаваше шансовете за случайни срещи с краля. Той беше обзавел разкошно стаите си с надежда, че негово величество ще го посети някога. А кралят беше избрал Сент-Енян за свой довереник при контактите с Ла Валиер и не

можеше без него нито денем, нито нощем.

Маликорн беше приет незабавно, тъй като се ползваше с доверието на краля. Дьо Сент-Енян запита посетителя дали носи някакви добри новини.

– Има. И то доста интересни! – отвърна Маликорн. – Госпожица Ла Валиер е преместена в друга стая.

– Но нали живееше при принцесата? – облещи се Сент-Енян.

– Да. Но на принцесата ѝ е омръзнало това съжителство и е преместила госпожицата в стаята, която се намира точно над вашето бъдещо жилище.

– Защо над моето жилище? – извика Дьо Сент-Енян, показвайки с пръст към горния етаж.

– Не – отвърна Маликорн, – не тук, а там.

Той посочи срещуположното крило на двореца.

– Убеден съм, че вие трябва да се настаните под стаята на Ла Валиер.

При тези думи графът погледна Маликорн по същия начин, както го бе погледнала Ла Валиер преди половин час. С други думи, той го взе за побъркан.

– Господине – каза Маликорн, – на вас ви е известно, че на етажа под придворните дами и принцесата живеят придворните на краля и принца.

– Да, там живеят Маникан, Дьо Вард и други.

– Представете си, господине, какво странно съвпадение – двете стаи на Дьо Гиш са разположени точно под тези на Ла Валиер и Монтале.

– Какво от това?

– Тези стаи са свободни, защото раненият Дьо Гиш лежи във Фонтенбло.

– Ей Богу, нищо не разбирам!

– Ако аз имах щастието да се наричам Дьо Сент-Енян, щях да разбера веднага.

– Какво щяхте да направите?

– Щях да сменя тези стаи със стаите на Дьо Гиш.

– Що за измислица! – възнегодува графът. – Да се откажа от привилегията да живея близо до краля, привилегия, която се дава само на херцози, принцове по кръв и перове?... Драги Маликорн, позволете ми да отбележа, че вие сте се побъркали.

– Господине – със сериозен вид каза младият човек, – вие правите

две грешки... Първо, аз съм си просто Маликорн и, второ, не съм се побъркал.

Той извади от джоба си бележка и добави:

– Сега чуйте, а след това прочетете тази записка.

– Слушам ви.

– Нали знаете, че принцесата охранява Ла Валиер, както Аргус – нимфата Йо?

– Зная.

– Как ви се струва, какво очаква този, който би помогнал да се съединят двете любещи сърца?

– Кралят би го обсипал с почести.

– Нима не ви се иска да опитате кралската благодарност?

– Разбирам ви – отвърна Дьо Сент-Енян, – благодарността на моя повелител за умелото изпълнение на задълженията ми ще е много скъпоценна за мен.

– Тогава погледнете това листче.

– Какво е това? План?

– План на стаите на господин Дьо Гиш, които по всяка вероятност ще станат ваши.

– Никога!

– Защо?

– Защото двете ми стаи са непостижима мечта за много придворни и аз няма да ги отстъпя. За тях си точат зъбите господин Дьо Роклор, господин Дьо ла Ферте, господин Данжо.

– Тогава прощавайте, графе, аз ще предложа на някой от тези господа моя план и ще му разясня изгодите от него.

– Защо вие сам не заемете тази стаи?

– Защото кралят никога няма да ме удостои с посещение за разлика от тези господа.

– Какво! Кралят ще посети тези господа!

– Дали ще ги посети? Вие ме питате дали кралят ще посети апартаменти, разположени толкова близко до стаята на госпожица Ла Валиер!

– Добро съседство... през един етаж... Маликорн разгъна хартиятата, намотана на макарата.

– Обърнете внимание, че подът в стаята на госпожицата е дървен.

– Какво от това?

– Ами ето какво – ще извикате дърводелец, ще му завържете очите, за да не знае къде го водят, и после ще го накарате да направи отвор в пода или в тавана, все едно как ще го наречем.

– Ах, Боже мой! Но това е гениална идея!

– На краля тя ще се стори съвсем обикновена, уверявам ви.

– Влюбените не мислят за опасностите.

– От каква опасност се боите, графе?

– Това е много шумна работа и ще се чува в целия дворец.

– Гарантирам ви, графе, че изпратеният от мен дърводелец ще работи безшумно. Ще изпили със специална пила четириъгълник шест фута и дори близките съседи няма да чуят нищо.

– Драги Маликорн, като ви слушам, главата ми се замайва.

– Да продължим – спокойно отвърна Маликорн, – в стаята с пробилия таван ще поставите стълба, по която или госпожица Ла Валиер ще слезе, или кралят ще се качи.

– Но стълбата ще се вижда!

– Не. Вие ще я скриете с преграда, облепена със същите тапети като стените. Отвърстието в пода на госпожицата ще се прикрива от леглото.

– Наистина... – започна със светнали очи Сент-Енян.

– Сега, графе, мисля, че не е нужно да ви обяснявам защо кралят често ще влиза в стаята. Мисля, че господин Данжо достойно ще оцени идеята, която смятам да развия пред него.

– Драги Маликорн, вие забравяте, че аз пръв научих за нея, значи първенството по право се пада на мен.

– Значи искате да ви бъде оказано предпочитание?

– И още как!

– Работата е там, господин Дьо Сент-Енян, че при първото раздаване на наградите аз ви осигурявам по този начин орденска лента, а може би нелошо херцогство.

– Във всеки случай – каза почервенелият от удоволствие Сент-Енян – това ще послужи за доказателство, че кралят ненапразно ме нарича приятел, и затова аз ще ви бъда задължен, мой скъпи Маликорн.

– Няма да се окажете с къса памет, нали? – усмихна се младият човек.

– Такива неща не се забравят, господине.

– Аз, графе, нямам честта да бъда приятел на краля, аз съм само негов слуга.

– Щом смятате, че на тази стълба ще намеря синята лента, мисля, че върху нея и за вас ще се намери грамота за дворянска титла.

Маликорн се поклони.

– Сега остава да се заемем с преселението – предложи Сент-Енян.

– Не мисля, че кралят ще се възпротиви. Поискайте разрешение от

него.

- Веднага отивам.
- Аз пък отивам за дърводелеца.
- Кога ще дойде при мен?
- Тази вечер.
- Не забравяйте за предпазните мерки.
- Ще го доведе с вързани очи.
- Ще ви дам една от моите карети.
- Без гербове.
- Един лакей също. Без ливрея.
- Отлично, графе.
- А Ла Валиер?
- Какво ви безпокои?
- Какво ще каже, като види нашето творение?
- Уверявам ви, това ще ѝ достави голямо развлечение.
- Съвсем естествено.
- Уверявам ви, че ако на краля не достигне смелост да се изкачи, любопитството ще я накара тя да слезе при нас.
- В колко часа ще дойде дърводелецът?
- В осем часа.
- Според вас колко време ще му отнеме работата?
- Около два часа, но ще се забави с окончателното оформяне. Нощта и част от другия ден, с една дума – за цялата работа ще отидат около два дни.
- Два дни! Това е много.
- Какво искате? Когато се открива пролука към рая, трябва да ѝ се даде приличен вид.
- Прав сте, скъпи Маликорн. Довиждане. Вдругиден вечерта ще съм в новото жилище.

Глава тридесет и четвърта РАЗХОДКА С ФАКЛИ

Възхитен от току-що чутото и очарован от откриващите се перспективи, Дьо Сент-Енян тръгна към стаите на Дьо Гиш. Само преди четвърт час графът нямаше да отстъпи стаите си дори за милион, но сега, ако се наложеше, беше готов да купи за същия този милион бленуваните стаи.

Само че никой не искаше това от него. Господин Дьо Гиш не знаеше къде са му определили стаи, и освен това беше толкова болен, че хич не му беше до местене. Затова Дьо Сент-Енян без всякакъв труд получи стаите на Дьо Гиш, а своите преотстъпи на господин Данжо, който връчи на управителя на графа шест хиляди ливри, считайки, че е сключил много изгодна сделка. Стаите на Данжо останаха за Дьо Гиш. Трудно беше да се каже дали след всички тези размествания Дьо Гиш действително ще живее в тях. Що се отнася до господин Данжо, той бе изпаднал в такъв възторг, че дори през ум не му минаваше да заподозре Сент-Енян в преследване на някакви користни цели.

Само час след взимането на решението Сент-Енян стана собственик на новите стаи. А десет минути след като стана собственик, Маликорн влизаше при него с дърводелеца. В същото време кралят неведнъж бе търсил Сент-Енян, но пратениците му намираха Данжо, който ги препращаше в стаите на Дьо Гиш.

Ето защо кралят вече беше изразил своето неудоволствие, когато Дьо Сент-Енян влезе запъхтян при него.

– Значи и ти ме напускаш – каза Людовик XIV с такъв тъжен глас, с какъвто сигурно Цезар преди осемнадесет века е произнесъл: „И ти ли, Бруте!“

– Господарю – каза Дьо Сент-Енян, – аз не напускам краля, но съм зает с преместване.

– Мислех, че ти си се настанил още преди три дни.

– Да, господарю. Но тук ми е неудобно и се премествам в отсрещното крило.

– Значи съм бил прав, ти също ме напускаш! – извика кралят. – Това преминава всякакви граници! Достатъчно беше да се увлека по една жена, и цялото ми семейство се сплоти, за да я отдели от мен. Имах приятел, на когото доверявах всички скърби и радости и който ми помагаше да ги понасям, но ето че този приятел се умори от моите оплаквания и ме напуска, без дори да поиска разрешение!

Дьо Сент-Енян се размя.

Кралят се досети, че зад това неуважение се крие някаква тайна.

– Какво става? – попита с надежда в гласа.

– Господарю, този приятел, когото кралят обвинява, иска да направи опит да му върне загубеното щастие.

– Ще ми помогнеш да се видя с Ла Валиер? – каза бързо Людовик.

– Господарю, още не мога да кажа със сигурност, но се надявам.

– По какъв начин? Каж ми, Дьо Сент-Енян. Искам да знам твоя

план. Искам да ти помогна с цялата си власт.

– Господарю, самият аз не зная как ще действам, но имам всички основания да мисля, че утре...

– Утре? Какво щастие! Но защо се местиш?

– Знаете ли къде се намират стаите, определени за граф Дьо Гиш?

– Да.

– Знаете, че над тях има две стаи. В едната живее Монтале, а в другата...

– А в другата Ла Валиер, нали така?

– Именно, господарю.

– Най-после разбрах! Идеално, Дьо Сент-Енян. Това е идея на приятел, идея на поет. Приближавайки ме към нея, когато целият свят ме разделя... ти правиш за мен повече, отколкото Пилат за Орест и Патрокъл за Ахил.

– Господарю – усмихна се Дьо Сент-Енян, – съмнявам се дали като изслуша плана ми докрай, ваше величество ще продължи да ме удостоява с такива щедри сравнения. Ах, господарю, уверен съм, че много придворни пуритани, без да се замислят, ще се изкажат по мой адрес съвсем не толкова похвално, когато разберат какво се каня да направя за ваше величество.

– Дьо Сент-Енян, аз няма да издържа до утре... утре! Та до утре има цяла вечност! Не искам повече такива страдания: да бъдеш на две крачки от нея, да я виждаш, да докосваш роклята ѝ и да не можеш да замениш с нея нито дума. Не, отказвам се от това мъчение, което ти считах за щастие, но което всъщност е изтезание, изгарящо очите ми и разбиващо сърцето ми. Да я виждам в присъствието на други и да нямам възможност да ѝ кажа, че я обичам, когато цялата ми душа излъчва любов и я издава пред другите! Не, аз съм се закълел никога повече да не правя това и ще удържа на думата си!

– Изслушайте ме, господарю.

– Нищо не искам да слушам, Дьо Сент-Енян.

– Все пак ще продължа. Необходимо е, господарю, разберете, абсолютно необходимо е принцесата и придворните дами да отсъстват два дни от двореца. Трябва да се организира лов или разходка.

– Но това ще се стори много странно на всички. С подобно нетърпение аз ще покажа на целия си двор, че моето сърце вече не ми принадлежи. Казах, че мечтая да покора целия свят, но преди това трябва да покора самия себе си!

– Хората, които казват това, господарю, са дръзки подбудители. Но

които и да са те, аз няма да кажа нито дума, ако ваше величество предпочита да се съгласи с мнението им. В такъв случай утрешният ден ще се отдалечи за неопределено време.

– Добре, Дьо Сент-Енян, ще тръгнем тази вечер с факли... Ще ношувам в Сен-Жермен, утре ще закуся там и ще се върна в Париж към три часа. Това достатъчно ли е? Нищо повече ли няма да ми кажеш?

– Не че не искам, не мога. Изобретателността е велико нещо, господарю, но случайността играе в живота толкова голяма роля, че аз обикновено се старая да ѝ отделям колкото може по-малко място, като съм уверен, че и без моя помощ тя ще се погрижи за себе си.

– Добре, оставям всичко на теб.

Ободреният крал отиде право при принцесата, където обяви за предстоящата разходка. Принцесата веднага видя в тази импровизация замисъла на краля да поговори с Ла Валиер по пътя под прикритието на тъмнината или някъде на друго място. Но с нито дума не издаде подозренията си и с усмивка прие поканата. Високо заповяда на госпожиците да се приготвят, като реши да направи тази вечер всичко възможно, за да попречи на любовните интриги на негово величество.

Когато бедният влюбен си тръгна, мислейки, че Ла Валиер ще участва в разходката, принцесата разпореди:

– Днес ще са ми необходими само две дами: госпожица Монтале и госпожица Дьо Тоне-Шарант.

Ла Валиер беше предвидила удара и се подготви за него. Преследванията бяха закалили характера ѝ. Тя не достави удоволствие на принцесата да види по лицето ѝ тъга и объркване.

Луиза Попита с най-ангелската си усмивка дали е свободна. И като получи положителен отговор, каза:

– Ще се възползвам от това, за да довърша бродерията, на която ваше височество благоволи да обърне внимание и която предварително имах честта да подаря на ваше височество.

Ла Валиер направи реверанс и си тръгна. След нея тръгнаха Монтале и Тоне-Шарант. Слухът за разходката незабавно се разпространи из двора. След десет минути Маликорн знаеше за решението на принцесата. Той веднага пхна под вратата ѝ бележка, в която пишеше: „Трябва Л. да прекара нощта в стаята на принцесата.“

Съгласно уговорката Монтале първо изгори бележката, после се замисли. Тя беше доста изобретателна, затова в главата ѝ бързо узря план.

Когато настана време да тръгне към принцесата, тоест в пет часа, тя се затича по поляната, но на десет крачки от група офицери внезапно

извика и грациозно падна на коляно, след което стана и продължи, накуцвайки. Младите хора се спуснаха да я подкрепят. Монтале си беше навехнала крака. Въпреки всичко, вярна на дълга си, тя реши да продължи към принцесата.

– Какво става с вас? Защо накуцвате? – попита принцесата. – Взех ви за Ла Валиер.

Монтале разказа как поради своето усърдие си навехнала крака. Принцесата изрази съжаление и поиска незабавно да изпрати за лекар. Монтале започна да я уверява, че изкълчването не е сериозно.

– Ваше височество, огорчава ме само фактът, че няма да мога днес да изпълнявам задълженията си. Бих искала да помоля ваше височество Ла Валиер да ме замести.

Принцесата се намръщи.

– Но аз няма да моля за това – продължи Монтале. – Ла Валиер явно много се зарадва, че ще има свободна вечер и цяла нощ само за себе си. Нямах смелостта да я помоля да ме замести.

– Какво? Тя се е зарадвала? – попита учудена принцесата.

– Безумно се зарадва, цялата ѝ тъга премина и дори запя. Нали ваше височество знае, че тя мрази светлината. У нея е останало нещо от дивите племена.

„Не – помисли си принцесата, – тази веселост ми се вижда неестествена.“

– Тя вече е приготвила всичко в стаята си – продължаваше Монтале, – за да обядва и да прочете една от любимите си книги. Ваше височество има още шест госпожици, всяка от които ще счете за чест да я придружи. Затова не се обърнах с молба към госпожица Дьо ла Валиер.

Принцесата замълча.

– Нали не съм сбъркала – запита Монтале, обезкуражена от малкия успех на своята военна хитрост, на която толкова разчиташе, че не беше подготвила нищо в запас. – Ваше височество одобрява ли постъпката ми?

На принцесата ѝ мина мисълта, че през нощта кралят може да напусне Сен-Жермен, тъй като разстоянието до Париж беше само четири и половина левги – само за час можеше да бъде в Париж.

– Но Ла Валиер сигурно е предложила услугите си, разбирайки за нещастieto, което ви е сполетяло?

– Тя още не знае за него. Но дори и да знаеше, аз нямаше да искам от нея нещо, което би разстроило плановете ѝ. Струва ми се, че тази вечер желае да се развлича по рецептата на покойния крал, който казваше

на господин Дьо Сент-Мар: „Да поскучаем, господин Дьо Сент-Мар, добре да поскучаем,“

Принцесата беше убедена, че зад копнежа на Ла Валиер за самота се крие някаква тайна, най-вероятно едно нощно завръщане на Людовик. У нея не останаха никакви съмнения. Ла Валиер беше предупредена за това завръщане и нейната радост идваше оттук. Естествено, целият план е бил съставен предварително!

– Госпожице Дьо Монтале, благоволете да предадете на приятелката си госпожица Ла Валиер, че съм в отчаяние от мисълта, че трябва да разваля плановете ѝ, но вместо да скучае в самота, както ѝ се е искало, ще тръгне за Сен-Жермен, за да скучае заедно с нас.

– Горката Ла Валиер – каза Монтале с печален вид, ликувайки вътрешно. – Нима ваше височество не може...

– Достатъчно – прекъсна я принцесата, – това е моето решение. Предпочитам обществото на госпожица Ла Валиер пред обществото на другите госпожици. Вървете да ми я изпратите и лекувайте крака си.

Монтале не застави принцесата да повтори заповедта си. Тя се върна, написа отговор до Маликорн и го пхна под килима. В него имаше само една дума: „Ще отиде.“ Дори една спартанка не би могла да напише по-лаконичен отговор.

„Ще я наблюдавам по пътя – мислеше си принцесата. – Вечерта ще я сложа в моята стая. Трябва кралят да е много ловък, за да успее да размени дори и една дума с нея.“

Ла Валиер покорно прие заповедта за тръгване – все едно че не бе имало нареждане да остане. В душата си тя се зарадва и погледна на новото нареждане като на утешение, изпратено ѝ от небето. По-малко прощителна от Монтале, тя приписваше всичко на случайността.

Когато придворните, с изключение на болните, изпадналите в немилост и навехналите крака си, тръгнаха към Сен-Жермен, Маликорн доведе дърводелеца с каретата на Сент-Енян и го въведе в разположеното под стаята на Ла Валиер помещение. Човекът веднага се хвана за работа, съблазнен от обещаната тлъста награда.

От придворните механици бяха взети най-добрите инструменти, между другото трион с такива остри зъби, че режеше като сирене твърдите като желязо дъбови греди. Работата вървеше доста бързо и четири-тъгълното парче от тавана, избрано между два трегера, скоро падна, подхванато от Сент-Енян, Маликорн, дърводелеца и един лакей, който беше роден на този свят, за да вижда и чува всичко, но да не казва нищо.

Според новия план па Маликорн отворът беше направен в ъгъла.

Причината беше следната:

Тъй като в стаята нямаше тоалетна, Луиза бе поискала същата сутрин параван, който напълно скриваше отвора в пода, допълнително замаскиран от дърводелеца.

Когато всичко беше готово, майсторът се качи в стаята на Ла Валиер и с изрязаните парчета от паркета направи капак, който не можеше да бъде забелязан и от най-внимателния поглед.

Маликорн беше предвидил всичко: капак с дръжка и два шарнира и за две хиляди ливри стълба на винтове.

Стълбата се оказа по-дълга от необходимото, но дърводелецът я скъси и тя зае мястото си. Въпреки, че трябваше да издържа царствен товар, прикрепването ѝ към стената беше само с два болта. По същия начин беше прикрепена и към пода.

Зъбите на триона бяха обилно смазани с масло, а дръжката – обвита с плат. Най-шумната работа беше извършена през нощта по време на отсъствието на Ла Валиер и принцесата.

Когато около два часа следобед целият двор се завърна от нощната разходка и Ла Валиер се качи в стаята си, всичко беше свършено. Нито една пращинка не беше останала, за да уличи заговорниците.

Единствено Сент-Енян в усърдието си беше наранил пръстите си, после си скъса ризата и проля много пот за славата на своя крал. Длапите му се покриха с мазоли. През цялото време той придържаше стълбата. Освен това сам донесе петте отделни части на стълбата, състоящи се от по две стъпала. Ако кралят би могъл да види отнякъде усърдието на графа, той би му останал благодарен до края на живота си.

Както бе предвидил Маликорн, дърводелецът завърши работата си в определеното време и си тръгна доволен, отнасяйки със себе си осемдесетте луидора. Такива пари той печелеше за половин година.

Никой не се досещаше за станалото в стаята на Ла Валиер.

Но на другата вечер, когато се върна в стаята си, Ла Валиер чу шум в ъгъла. Тя с учудване погледна към мястото, откъдето се чуваше шумът. Той се повтори.

– Кой е там? – попита изплашено тя.

– Аз! – чу се познатият глас на краля.

– Вие!... Вие!... – извика Луиза, убедена, че сънува. – Но къде сте?... Къде сте, господарю?

– Тук – отвърна кралят, отмествайки паравана и появявайки се като призрак от дъното на стаята.

Ла Валиер извика и падна трепереща в креслото.

Глава тридесет и пета ПРИВИДЕНИЕТО

Ла Валиер се справи бързо от уплахата. Кралят се държеше с таково уважение, че спокойствието ѝ веднага се върна. Виждайки, че тя недоумява как е попаднал при нея, Людовик ѝ обясни устройството на стълбата и по всякакъв начин се стараше да я убеди, че не е призрак.

– О, господарю – каза Ла Валиер с очарователната си усмивка, като поклащаше русата си главица, – вечно сте в мислите ми. Не минава нито секунда бедната девойка, чиято тайна подслушахте във Фонтенбло и която не пуснахте в манастир, да не мисли за вас!

– Луиза, аз не съм на себе си от възторг! Ла Валиер се усмихна тъжно и продължи:

– Уви, господарю, остроумното ви решение няма да ни донесе никаква полза.

– Защо?

– Защото стаята не е запазена от неочакваните посещения на принцесата. През деня тук непрекъснато идват приятелките ми, а да се заключиш отвътре, означава да напишеш на стаята: „Не влизайте, тук е кралят.“ Дори в тази минута вратата на стаята може да се отвори и да ни заварят заедно.

– Сигурно тогава ще ме вземат за привидение – каза със смях кралят. – Защото никой няма да разбере как съм попаднал тук. Нали привиденията имат навик да проникват през стените и тавана.

– Ах, господарю, какъв скандал ще стане! Никога не се е говорило толкова за бедните госпожици, непощадени от злословията.

– Какво да правя, скъпа Луиза?... Кажете ми!

– Трябва... Простете, думите ми могат да ви се сторят жестоки.

– Слушам ви – Людовик се усмихна.

– Трябва да махнете стълбата и да се откажете от цялото това начинание. Помислете, господарю, ако ви заварят тук, ще стане скандал и ще убие цялата радост от нашите срещи.

– Може, без да се маха стълбата, да се намери начин да се избягнат всички тези неприятности. Аз ви обичам повече, отколкото вие мен, затова съм по-изобретателен от вас.

Тя го погледна и хвана протегнатата му ръка.

– Казвате – продължи кралят, – че всеки лесно може да влезе и да ме завари тук.

- Да, господарю, и в тази минута дяла тръпна при тази мисъл.
- Така е, но никой няма да ме завари, ако се спуснем двамата в стаята под нас.
- Господарю, какво говорите? – възкликна изплашеното момиче.
- Лошо ме разбирате, щом още при първите ми думи започвате да се сърдите. Знаете ли на кого са долните стаи?
- На граф Дьо Гиш.
- На господин Дьо Сент-Енян.
- Наистина ли? – зарадва се Ла Валиер.
- Това възклицание, изтръгнало се от зарадваното сърце на девойката, блесна мълниеносно като сладко предчувствие във възхитеното сърце на краля.
- Да, на нашия приятел Сент-Енян.
- Но аз не мога да гостувам на господин Дьо Сент-Енян! – възрази Луиза. – Това е невъзможно, невъзможно!
- Мисля, че под охраната на краля всичко е възможно. Нали вярвате на думите ми?
- Вярвам, когато ви няма. Когато сте с мен, когато чувам вашия глас, на нищо повече не вярвам.
- Но какво може да ви убеди, Боже мой!
- Знам, че е неуважително да се съмняваш в негово величество, но за мен вие не сте кралят.
- Слава богу, да се надяваме... Но аз измислих... Ще ви успокои ли присъствието на трето лице?
- Присъствието на господин Дьо Сент-Енян? Да.
- Наистина, Луиза, вашата недоверчивост ме оскърбява. Ла Валиер не отвърна нищо, само погледна с проникващия до дъното на сърцето му ясен поглед и тихо каза:
- Не вие сте този, на когото не вярвам. Не към вас са отправени моите подозрения.
- Добре, съгласен съм – въздъхна кралят. – Господин Дьо Сент-Енян, който има щастието да се ползва от доверието ви, винаги ще присъства на нашите срещи...
- Почакайте, това не е всичко. Малко търпение, защото не сме стигнали до края, господарю...
- Добре. Пронижете открай докрай сърцето ми.
- Вие разбирате, че дори в присъствието на Сент-Енян нашите срещи трябва да имат някакъв разумен предлог. Измислете нещо...
- Вие сте необикновено предпазлива, толкова искам да съм като

вас. За нашите срещи ще има разумен предлог и аз вече го измислих. Значи утре, ако желаете...

– Утре?

– Искате да кажете, че утре е твърде късно? – възкликна кралят, притискайки горещата ръка на Ла Валиер.

В същия момент в коридора се чуха стъпки.

– Господарю, господарю – прошепна тя, – някой идва! Бягайте!

С един скок кралят се озова зад паравана. Скри се навреме. Когато повдигаше капака, вратата се отвори и влезе Монтале. Без всякакви церемонии. Хитрушата знаеше, че ако почука, ще покаже обидно недоверие към Ла Валиер. Забеляза, че два стола стоят твърде близо един до друг. Доста се забави, докато затваряше вратата, и кралят успя да повдигне капака и да се спусне по стълбата.

Едва доловим звук даде на придворната дама да разбере, че кралят е успял да се спусне при Сент-Енян. Чак тогава тя се справи с вратата и се приближи до Ла Валиер:

– Луиза, хайде да поговорим сериозно.

Все още силно развълнувана, Ла Валиер с ужас чу думата „сериозно“, на която Монтале натърти.

– Боже мой, Ора! – прошепна тя. – Какво още се е случило?

– Мила моя, принцесата се досеща за всичко. Напоследък тя започна да променя често решенията си. Отначало те приближи до себе си, после те отдалечи, сега отново те приближава.

– Действително, това е странно. Но аз свикнах със странностите ѝ.

– Почакай, това не е всичко. Сигурно си забелязала, че вчера принцесата не те включи в свитата си, но после изведнъж промени решението си. Мисля, че тя има достатъчно козове в ръцете си, защото ми се струва, че върви право към целта. След като не може да постави препятствия по пътя на потока, който помита всичко тук, във Франция... Имам предвид бурния поток, който разби вратата на манастира на кармелитките в Шайо и прекатури всички придворни предразсъдъци както в Париж, така и във Фонтенбло.

– Уви, уви! – Ла Валиер закри лицето си с ръце, по които капеха сълзи.

– Не се огорчавай, ти не знаеш и половината от чакащите те неприятности. След като не получи помощ във Франция, след като безуспешно се опита да получи помощта на двете кралици и принца, принцесата си спомни за едно лице, което има известни права над теб. В настоящия момент то не е в Париж. То е в Англия.

– Да, да – въздъхна окончателно разстроената Луиза.

– Добре знаеш, че това лице се намира при двора на Чарлз II в Англия. И затова ето както. Тази вечер от кабинета на принцесата тръгна писмо за двореца Сейнт-Джеймс. Куриерът получи заповед да лети без спиране към Хемптън Корт, лятната резиденция на английския крал, на дванадесет мили от Лондон. Принцесата пише редовно два пъти в месеца. Тъй като последното писмо тя изпрати преди три дни, струва ми се, че само много важни обстоятелства могат да я накарат отново да хване перото. Знаеш, че тя не обича да пише. Обзалагам се, че в това писмо става дума за теб.

– За мен?

– Видях писмото оставено незапечатано на писалището на принцесата и ми се стори, че в него се споменава... името на Бражелон...

– Монтале – каза Луиза със сълзи в гласа, – всички светли мечти от младостта са се изпарили от главата ми. Няма какво да крия от теб, нито от когото и да е в този свят. Животът ми е като отворена книга, в която може да четеш всеки, като се започне от краля и се свърши с първия срещнат. Ора, скъпа Ора! Какво да правя?

– Трябва да се обсъди и обмисли.

– Аз не обичам господин Дьо Бражелон. Не тълкувай думите ми превратно. Обичам го като нежна сестра, но той не иска това и аз не съм му обещавала да го обичам истински.

– С една дума, ти обичаш краля и това е достатъчно извинение.

– Да, аз обичам краля – прошепна Ла Валиер – и скъпо съм заплатила за правото да произнасям тези думи. Кажете, Монтале, да се омъжи ли за Раул или да се подчиня на краля?

– Знаеш ли – с усмивка каза Монтале, – ти ме поставяш в неудобно положение. Питаш ме дали да не се омъжиш за Раул, с когото сме приятели и на когото ще причиня голямо огорчение, ако се изкаже против него. След това ми задаваш въпроса: трябва ли да се подчиниш на краля? Но аз съм негова поданица и бих го оскърбила, давайки ти този или онзи съвет. Ах, Луиза, Луиза, много леко гледаш на това трудно положение!

– Ти не ме разбра, Ора – каза Ла Валиер, засегната от насмешливия тон на Монтале, – ако говоря за брак с господин Дьо Бражелон, то е защото не мога да се омъжи за него, без да му причиня огорчение. От друга страна, трябва ли да позволя на краля да похити достойнството ми, което е малко, но скъпо? Затова искам съвет, как да изляза от положението...

– Скъпа Луиза – отвърна, след като помълча малко, Монтале, – аз не съм от седемте гръцки мъдреци и не зная вечните правила на поведение. Но все пак имам известен опит и мога да ти кажа, че жените искат съвет само ако са в много затруднено положение. Ти си дала тържествено обещание и не си загубила чувството си за чест. Затова, след като си поела подобен ангажимент, човек трудно може да ти даде съвет, особено когато за любещото сърце всичко е неприемливо, ако е против чувствата му. Няма да ти давам съвети, защото ти ще се почувстваш още по-зле след това. Единственото, което искам да те попитам, е: искаш ли да ти помагам?

– Преди това ми кажи, Ора – рече Ла Валиер, стискайки ръката на приятелката си, – на чия страна си?

– На твоя, ако ти действително приятелски се отнасяш с мен.

– Но принцесата ти доверява тайните си?

– Още повече мога да ти бъда полезна. Ако не знаех нищо за намеренията ѝ, моята помощ би се намалила чувствително и от познанството ти с мен нямаше да има полза. Приятелството винаги се подхранва от подобни услуги.

– Значи оставаш нейна приятелка, както преди?

– Разбира се, недоволна ли си от това?

– Не – замислено отвърна Дьо ла Валиер, на която тази цинична откровеност се стори оскърбителна.

– Прекрасно, в противен случай щеше да си глупачка. Знаеш ли, от както сме в двора, доста сме се променили... Нима ти в Блоа беше втората кралица на Франция?

Луиза наведе глава и заплака.

– Бедното момиче! – Монтале я погледна съчувствено. После се сепна и добави:

– Бедният крал!

Целуна Луиза по челото и тръгна към стаята си, за да чака Маликорн.

Венера и Амур царуваха с пълна сила в двора. Прегърнати в постоянен шепот...

Глава тридесет и шеста ПОРТРЕТЪТ

По време на болестта, наречена любов, пристъпите отначало са

доста чести. После стават все по-редки. Установяваме това като обща аксиома и продължаваме нашия разказ.

На следващия ден, тоест в деня, за който бе насрочена първата среща при Сент-Енян, Дьо ла Валиер намери зад паравана записка от краля. Тя беше пхнната от долния етаж в процепа на паркета. Никоя нескромна ръка, никой поглед не би могъл да проникне там, където бе проникнала тази записка.

Отново Маликорн беше измислил този начин за връзка. Той реши, че кралят не трябва за всичко да е задължен на Сент-Енян, и затова взе върху себе си ролята на пощальон.

Ла Валиер я прочете жадно. В нея се определяше среща за два часа и се даваше пояснение как се вдига капакът. „Облечете се по-празнично“ – се казваше в послеписа. Тези думи я изненадаха, но и успокоиха.

Времето течеше бавно. Най-послед определеният час настъпи. Точна като жрица на Хера, Луиза повдигна капака. Едва беше ударил два часа. Виждайки краля галантно да и подава ръка, тя се затрогна силно.

Когато Ла Валиер слезе, към нея се приближи усмихнат Сент-Енян. С изискан поклон той благодари за оказаната чест. После се обърна към краля:

– Господарю, той е тук.

Ла Валиер с безпокойство погледна Людовик.

– Госпожице – каза кралят, – когато ви помолих да слезете тук, имах нещо предвид. Поканил съм известен художник, който умее до съвършенство да постигне в портрета сходство с оригинала, затова ще ви помоля да разрешите да ви нарисова. Ако пожелаете, портретът може да остане при вас. Луиза се изчерви.

– Виждате – каза кралят, – ние тук ще бъдем не трима, а дори четирима. След като не сме сами, ще имаме толкова гости, колкото пожелаете.

Ла Валиер леко стисна пръстите му.

– Да минем в съседната стая, ако е угодно на ваше величество – предложи Сент-Енян.

Той отвори вратата и пусна гостите пред себе си.

Ла Валиер беше със светлосива копринена рокля. Ахатовата огърлица подчертаваше белотата на кожата ѝ. В малките си, изящни ръце държеше букет от бенгалски рози, над които като чаша с благовония се извисяваше харлемско лале със сиво-виолетови цветчета. Този букет струваше на градинаря пет години труд, а на краля – пет хиляди ливри.

В току-що предоставената от Сент-Енян стая чакаше художникът.

Млад човек с кадифен костюм, красиви черни очи и смолисти коси.

Платното беше приготвено, както и палитрата с боите. Художникът се поклони на Дьо ла Валиер с любопитство на артист, изучаващ модела си, след което съдържано поздрави краля, все едно че беше обикновен благородник. Най-накрая отведе Ла Валиер до приготвеното кресло и предложи на госпожицата да седне.

Младото момиче седна грациозно и непринудено. В ръцете си държеше цветя, краката ѝ лежах на възглавница, а художникът, за да изглежда всичко по-естествено, ѝ предложи да се занимава с нещо. Людовик, като всеки влюбен, се отпусна в краката ѝ.

Така че Дьо ла Валиер седеше облегната, а кралят я поглъщаше с очи. Художникът наблюдава с интерес няколко минути тази група, докато Сент-Енян завиждаше мълчаливо.

Художникът бързо направи своите ескизи, след което под първите щрихи на четката започна да се очертава поетично лице с розови страни и кротки очи, заобиколено от златисти коси.

Влюбените говореха малко и се съзерцаваха безкрай. Понякога очите им ставаха толкова страстни, че художникът се обезпокои да не нарисува Ерицина вместо Ла Валиер. Той разказваше истории в духа на Патро или Талман дьо Рео.

Когато Дьо ла Валиер се умореше, правеха почивка.

За допълнение служеха поднос от китайски порцелан с най-красивите плодове, които можеха да се намерят, и херес, святкаш като топаз в кристалните чаши, но на художника му предстоеше да увековечи лицето, най-ефимерното от всичко наоколо.

Людовик беше опиянен от любов, Ла Валиер – от щастие, а Сент-Енян – от честолубие.

Така минаха два часа. Когато удари четири, Ла Валиер стана и направи знак на краля. Людовик се изправи, приближи се до картината и направи няколко комплимента на художника. Дьо Сент-Енян отбеляза сходството, постигнато още след първия сеанс.

Ла Валиер на свой ред благодари на художника, изчервявайки се, и се отдалечи в съседната стая, където я последва кралят, извиквайки Сент-Енян със себе си.

– До утре, нали? – обърна се кралят към Ла Валиер.

– Щом искате, господарю, до утре! – Тя нямаше сили за съпротива.

Леко се изкачи по стълбата и се скри.

– Какво ще кажете, господарю? – попита Сент-Енян.

– Ще кажа, че тази любов е като неутолима жажда. Напразно

погълщам капките влага, които вашата изобретателност ми осигурява. Колкото повече пия, толкова повече ми се пие. По-скоро измисли нещо ново!

– Господарю, единственото, което мога да ви кажа, е, че ще помисля.

Тъй като нямаше възможност да се любовува на оригинала, кралят реши да погледне още веднъж портрета. Той направи малки бележки на художника, след което си тръгна. После Сент-Енян освободи художника.

Стативът, палитрата и четките още не бяха прибрани, когато зад завесата се подаде главата на Маликорн. Дьо Сент-Енян го посрещна с отворени обятия, но и с малко тъга. Облакът, затъмняващ царственото слънце, беше помрачил и неговия верен спътник. Маликорн забеляза тъгата по лицето на графа.

– Защо сте толкова мрачен, графе?

– Не е за учудване, приятелю. Кралят е недоволен.

– Разбирам, не е харесал това, че на любовната му среща е имало свидетели. Как не предвидихте това, графе? Утре, след като дойде кралят, вие трябва да си намерите неотложна работа и да се отлъчите за малко. Да речем за двадесет минути.

– Да оставя краля сам за двадесет минути?! – ужаси се Сент-Енян.

– Добре, смятайте, че нищо не съм казал – Маликорн тръгна към вратата.

– Не, не, драги Маликорн, изкажете се докрай. Струва ми се, че започвам да разбирам... А художникът?

– Художникът да закъснее половин час. Ще ми позволите ли да ми на утре, за да видя резултата?

– Разбира се.

– Имам чест да бъда ваш покорен слуга, господин Дьо Сент-Енян.

Маликорн се поклонил и се отдалечи с достойнство.

„Този младеж е по-умен от мен“ – каза си Сент-Енян, убеден от доводите му.

Глава тридесет и седма ХЕМПТЪН КОРТ

Откровеният разговор между Монтале и Луиза в края на предишната глава ни води към главния герой на нашата повест – бедния

странстващ рицар, изгонен от Париж по желание на краля.

Ако читателят реши да ни последва, ние ще се прехвърлим през пролива между Кале и Дувър, ще пресечем зелената плодородна равнина, оросявана от хиляди ручей, която обгражда Черинг, Медстоун и десетина други градчета, кое от кое по-живописни, и най-накрая ще се озовем в Лондон. А от Лондон, след като узнаем, че Раул е пребивавал в Уайтхол, после в Сейнт-Джеймс, бил е приет от генерал Мънк, след което е получил достъп до най-отбрано общество, ние ще го последваме в една от летните резиденции на Чарлз II – Хемптън Корт на брега на Темза.

На това място реката още не е онзи оживен път, по който се придвижват половин милион пътешественици всяка година. Тук вълните й не са черни като вълните на Коцит, казващ: „Аз също съм море.“

Не, това е все още тихата речичка с мъхести брегове, с големи, широки вирове, в които се отразяват върби и буки, с редки лодки, заспали туктам из храсталците и тръстиките, в обрасли с незабравка и камъш заливчета.

Пейзажът беше красив и спокоен: някаква тухлена белосана къща с дървени стълби вдясно на пейзажа, образуван от плътната стена на зеления остролистник. Сред високата трева ту се показва, ту изчезва някакво хлапе с червена риза като мак, развяван от поривите на вятъра.

Едрите бели овце със затворени очи преживят пашата в сенките на невисоки ясени, а чапла рибарка, проблясвайки със златисто-изумрудените си пера, се носи над водата, като лекомислено закача пръчката на своя събрат рибар, дебнеш големите шарани.

Над целия този рай, изтъкан от дълбока сянка и мека светлина, се извисява замъкът Хемптън Корт, построен от кардинал Уолси и предизвикал завист дори у краля, тъй че собственикът му беше принуден да го подари на своя повелител Хенри VIII.

Хемптън Корт е с кафяви стени, големи прозорци с красиви железни решетки, с хиляда кулички и странни камбанарийки, с тайни входове и фонтани в двора като Алхамбра; Хемптън Корт е люлка на рози и жасмин. Той радва зрението и обонянието и служи като очарователна рамка за прелестната любовна картина, създадена от Чарлз II, сред великолепните платна на Тициан, Порденон и Ван Дайк, от същия този Чарлз II, в чиято галерия висеше портретът на екзекутирания Чарлз I и където по дървената ламперия на стените се виждаха следи от пуритански куршуми, изстреляни от войниците на Кромвел на 24 август 1648 година, когато бяха докарали краля като пленник в Хемптън Корт.

Тук събираше двора си неговият син, вечно жаден за удоволствия, този поет по душа, неотдавнашен бедняк, който в дните на наслаждения си наваксваше всяка минута, прекарана в лишения и нищетата.

Тревата на Хемптън Корт беше толкова нежна, та ти се струваше, че ходиш по кадифе, но не тя, не грамадните липи, чиито клони като върбови висяха до земята и скриваха под сенките си любовници и мечтатели, не лехите с пищни цветя, заобикалящи ствола на всяко дърво и представляващи ложе за високите двадесет фута розови храсти, не тези красоти обичаше Чарлз II в прекрасния дворец Хемптън Корт.

Може би той обичаше червеникавата повърхност на реката, която се бърчете при най-лекия ветрец, разкошна като косите на Клеопатра. Или езерата, обрасли с тръстика и бели лилии, които разтваряха млечно-белите си цветове, за да покажат златистото си сърце. Тези тайнствени, мълвящи води, по които плуват черни лебеди и малки лакоми патици, гонещи зелените, виещи се над цветята, мухи и жабите в техните убежища от прохладен мъх.

А може би го привличаха огромните остролистници, леките, прехвърлени през канавките, мостчета, сърните, мяркащи се в безкрайните алеи, или глухарите, които пърхаха сред кленовете и буковете.

Всичко това го имаше в Хемптън Корт, и още: дълги редици бели рози, виещи се по високи рамки и засипващи земята с благоуханния сняг на своите листчета, В тамошния парк имаше стари смокини с позеленели стволлове, покрити с поетични и разкошни пластове мъх.

Чарлз II обичаше в Хемптън Корт очарователните женски фигури, които следобед се мяркаха по терасите и алеите. Той, както и Людовик XIV, заповядваше на известни художници да запечатват тяхната красота, така че върху платната оставаха увековечени множество красиви очи, излъчващи любов.

В деня, в който пристигнахме в Хемптън Корт, небето както във Франция бе нежно и ясно. Във въздуха цареше влажна топлина. Хелиотропът, пръснат по цветарника, излъчваше опияняващ аромат. Беше един часът. Върнал се от лов, кралят обядва, посети херцогиня Касълмен и след като доказва по такъв начин верността си към официалната любовница, спокойно можеше да ѝ изневери до вечерта.

Целият двор флиртуваше и кокетираше. Дамите съвсем сериозно питаха кавалерите си какви чорапи ще им отиват повече: розови или зелени. Чарлз II бе обявил, че единственото спасение за дамите са зелените копринени чорапи, защото такива носи мис Люси Стюарт.

Но да оставим краля да убеждава все така другите, че неговият вкус

е най-добрият, и да обърнем внимание на вървящата по буковата алея млада дама в тъмна дреха под ръка с друга дама – в лилаво. Те бяха преминали поляната, наред която се издигаше фонтан с бронзови сирени, и беседвайки, се изкачиха на терасата, край която имаше няколко павилиона в различна форма. Почти всички бяха заети и младите жени минаха покрай тях, без да спрат, при което едната се изчерви, а другата се замисли.

Най-после стигнаха до края на терасата, която гледаше към Темза.

– Къде отиваме, Стюарт? – попита по-младата.

– Ти водиш, скъпа Грефтън. Аз те следвам... Ще се обясним.

– За какво?

– По повод на това, че с виконт Дьо Бражелон постоянно се срещате в градината.

– Отгук правиш заключение, че ние... се обичаме?

– Защо не? Той е очарователен младеж. Надявам се, че никой не ви подслушва – каза мис Люси Стюарт, показвайки, че безпокойството ѝ е по-скоро проформа.

– Не, не – отвърна Мери, – кралят е в овалния си кабинет с херцог Бъкингам.

– По повод на херцога, Мери... Мисля, че след завръщането си от Франция се е обявил за твой рицар. Как се отнасяш към това? Мълчиш. Е, добре, ще попитам красавеца Бражелон – със смях каза Стюарт. – Да вървим по-скоро!

– Почакай. Преди това трябва да поговоря с теб. Кажй, Стюарт, нали знаеш малките тайни на краля. Кажй, защо Дьо Бражелон е в Англия? Какво прави тук?

– Слушай – каза Стюарт с престорена важност, – така да бъде, ще ти издам държавна тайна. Искаш ли да ти преразкажа препоръчителното писмо на Людовик XIV до негово величество Чарлз II, донесено от господин Дьо Бражелон? Виждам, че искаш. Ето го: „Брате мой, изпращам ви придворен, син на човек, когото обичате. Моля ви да го приемете добре и да му внушите любов към Англия.“ Не отговарям за точността на изразите, но смисълът е същият.

– Какво следва от това? По-точно, какъв извод ще направи кралят?

– Че негово величество кралят на Франция има някакъв повод да отстрани господин Дьо Бражелон и да го ожени... някъде извън пределите на Франция. Както знаеш, негово величество прие Бражелон великолепно и приятелски. Той му предостави най-хубавата стая в Уайтхол и тъй като ти си украсението на двора, след като отхвърли любовта на

краля... хайде, не се изчервявай... то кралят реши да те предразположи към французина и да му направи прекрасен подарък. Ето защо ти, наследничка на триста хиляди, бъдеща херцогиня, умна и добра, участваш по желание на краля във всички разходки, предприемани от господин Дьо Бражелон. Тук има нещо като заговор. Ако искаш да запалиш фитила, аз ще ти дам огън.

Мис Мери се усмихна очарователно и каза, стискайки ръката на приятелката си:

– Благодаря на краля.

– Непременно. Но се пази! Бъкингъм е ревнив! – заплаши я Люси.

Едва беше произнесла тези думи, и от един павилион излезе херцогът и приближавайки се до дамите, с усмивка каза:

– Вие грешите, мис Люси! Аз не съм ревнив и ето ви доказателство: вижте, там мечтае в самота виконт Дьо Бражелон, който според вас трябва да е причина за моята ревност. Бедният! Надявам се, че няма да откажете да споделите самотата му, мис Мери. Искам да поговоря с мис Люси.

Покланяйки се на мис Стюарт, херцогът добави:

– Разрешете ми да ви предложа ръката си и да ви изпратя до краля, който ви чака.

След като остана сама, Мери Грефтън седя известно време неподвижна, навела грациозно глава, нещо свойствено за младите англичанки. Очите ѝ бяха нерешително устремени към Раул, а в сърцето ѝ се водеше борба, за която можеше да се съди по това, че страните ѝ ту побледняваха, ту аленееха. Накрая тя решително тръгна към скамейката, на която, както каза херцогът, Раул мечтаеше самотен.

Колкото и леки да бяха стъпките па мис Мери, шумът от тях привлече вниманието на Раул. Той се огледа, забеляза я и тръгна към нея.

– Изпратиха ме при вас, господине – каза Мери Грефтън, – приемате ли ме?

– На кого дължа това щастие, госпожице? – попита Раул.

– На господни Бъкингъм – престорено весело каза Мери.

– Херцогът, който така се стреми към вашето очарователно общество? Възможно ли е това, госпожице?

– Изглежда, всички са се наговорили да правят така, че да прекарваме заедно по-голямата част от деня, господине. Вчера кралят ми заповяда да седна до вас на масата, днес херцогът ме изпраща да ви правя компания на пейката.

– Той си тръгна, за да ми освободи пътя? – смутено каза Бражелон.

– Погледнете към завоя на алеята: той тръгна с мис Стюарт. Кажете, виконт, във Франция кавалерите оказват ли си подобни любезности?

– Не мога да ви кажа точно какво правят във Франция, тъй като едва ли мога да се нарека французин. Бил съм в много страни като войник и много време съм прекарал на село. Аз съм истински дивак.

– Англия не ви харесва, нали? Ах... напразно херцог Бъкингам ме изпрати тук.

– Напразно! – живо каза Раул. – Вие сте права, аз съм намусен човек и с мен е скучно. Господин Бъкингам не е трябвало да ви изпраща.

– Именно защото на мен не ми е скучно с вас – възрази Мери с нежния си глас, – Бъкингам не трябваше да ме праща.

– Не мога да разбера как така той ви е пратил при мен! Нали ви обича и вие него... – каза Бражелон смутен.

– Не, Бъкингам не е влюбен в мен, той обича херцогиня Орлеанска, а що се отнася до мен, то аз не изпитвам никакви чувства към него. Вие приятел ли сте на херцога, виконте?

– Бъкингам ми прави честта да ме нарича свой приятел, откакто се запознахме във Франция, защото е близък приятел на човека, когото обичам като брат.

– Граф Дьо Гиш! Който е влюбен в херцогиня Орлеанска и е обичан от нея! – възкликна девойката.

Раул наведе глава. Мис Грефтън продължи с въздишка:

– Те са много щастливи... Оставете ме, господин Бражелон, след като херцогът толкова неуместно ме предложи за ваша спътничка. Вашето сърце е заето от друга и вие ми дарявате вниманието си като милостиня. Признайте си... Ще бъде лошо от ваша страна, ако не кажете истината.

– Моля ви, признавам.

Грефтън го погледна. Бражелон се държеше толкова естествено и в очите му имаше такава прямота, че Мери не можете да го заподозре в невежливост или глупост. Тя разбра, че той обича друга, обича французойка, най-искрено.

Не след дълго той си призна и това и тя каза:

– Значи трябва да направя първата крачка. Вие не искате да говорите, тъй като сега сте сигурен, че не обичам херцога и може би съм влюбена във вас. Вие сте искрен и скромен млад човек. Предпочетохте да ми кажете: „Моята любов е във Франция.“ Благодаря ви, господин Бражелон, за благородството. Занапред аз ще ви обичам още повече... приятелски. Но стига за мен, да поговорим за вас. Забравете, че мис

Грефтън ви е говорила за себе си, кажете ми по-добре защо напоследък ставате все по-тъжен?

Раул беше дълбоко развълнуван от този нежен и задушевен глас. Той не намери какво да отговори, и Мери отново му дойде на помощ:

– Съжалете се над мен – каза тя. – Моята майка беше францужойка. Значи мога да кажа, че по кръв съм такава. Но над моята френска страстност тегне английската мъгла и скука. У мен се раждат златни мечти за упоително щастие, но мъглата ги обвива и те се стопяват. Така стана и сега. Простете, дайте ми ръката си и ми разкажете като на приятелка за вашите мъки.

– Вие казвате, че сте францужойка по кръв и душа?

– Да, майка ми беше францужойка, а баща ми беше приятел на Чарлз I и емигрира във Франция. Така че по време на процеса срещу краля на Англия и управлението на Кромвел аз бях във Франция. След реабилитирането на Чарлз II баща ми се върна в Англия и почти веднага почина. Тогава кралят ми даде титлата херцогиня и разшири владенията ми.

– Имате ли родственици във Франция?

– Имам сестра, която е по-голяма от мен седем-осем години. Тя се омъжи във Франция и успя да овдолее. Това е маркиза Дьо Белиер. Сигурно я познавате. Тя също е влюбена и последните й писма показват, че е щастлива. Аз нямам, както вече ви казах, и половината от душата й, но нямам и стотна от щастieto й. Да поговорим за вас. Кого обичате във Франция?

– Едно мило момиче, чисто и нежно като лилия.

– Но ако то също ви обича, защо сте тъжен?

– До мен стигнаха слухове, че вече не ме обичала. Писмото, в което се съобщава за това, не е подписано.

– Анонимно! Но това е подлост!

– Вижте – каза Раул, подавайки й четената сто пъти бележка. Мери Грефтън я взе и започна да чете:

„Виконт, добре правите, че се развличате с придворните красавици в Англия, защото в замъка на Людовик XIV вашата любов е обсадена. Останете си завинаги в Лондон или се връщайте по-скоро в Париж.“

– Без подпис? – каза Мери. – Значи не трябва да се вярва.

– Получих още едно писмо. От господин Дьо Гиш, Слушайте:

„Приятелю, аз съм ранен и болен. Върнете се, Раул, върнете се. Дьо Гиш“

– Какво се каните да правите?

– След като получих преди два дни това писмо, реших веднага да искам разрешение от краля за тръгване. На писмото пише „Фонтенбло“. Странно, нали? Дворът е в Париж. Аз бих тръгнал, но когато се обърнах към краля с молба да замина, той се засмя и каза: „Господин посланик, защо решихте да си тръгнете? Нима вашият крал ви отзовава?“ Аз се изчервих и се смутих. Наистина съм изпратен тук от краля и нямам заповед да се връщам.

Мери събра вежди замислено:

– А тази която обичате... писа ли ви?

– Нито веднъж.

– Нито веднъж? Значи не ви обича.

– Уверен съм, че нещо ѝ е попречило!...

– Ето херцога... Нито дума за нашия разговор! Действително в края на алеята се показва Бъкингам. Той с усмивка приближи към тях, протягайки ръка:

– Разбрахте ли се за това, което може да ви направи щастлива, скъпа Мери, и да разсее мъката на Раул?

– Не ви разбирам, милорд – каза Бражелон.

– Разрешавате ли ми да говоря пред виконта, скъпа Мери? – с усмивка попита Бъкингам.

– Ако искате да кажете – гордо отвърна девойката, – че съм готова да обикна господин Дьо Бражелон, не си правете труда! Аз сама му го казах.

Като помисли малко, Бъкингам отвърна, без да се смути:

– Оставих ви с виконта, защото познавам вашия тънък усет и деликатност. Неговото болно сърце може да бъде изцерено само от лекар като вас.

– Но преди да говорим за сърцето на Дьо Бражелон, вие ми говорихте за вашето. Значи искате да лекувам две сърца едновременно?

– Вярно е, мис Мери. Но трябва да признаете, че аз бързо се отказвах от вашата помощ, след като се убедих, че раната ми е неизлечима.

– Милорд – каза Мери, – господин Дьо Бражелон е щастлив. Той е обичан и обича. Значи лекар не му е нужен.

– Господин Дьо Бражелон е застрашен от тежко заболяване – каза Бъкингам. – На него повече от всякога ще му е нужно грижливо лечение.

– Какво искате да кажете, милорд? – живо попита Раул.

– На вас нищо няма да кажа. Но ако желаете, ще посветя мис Мери в неща, които вие не бива да чувате.

- Милорд, вие знаете нещо и ме подлагате на мъчение!
- Знам само, че мис Грефтън е най-очарователното създание, което едно болно сърце може да срещне по пътя си.
- Милорд, аз вече ви казах, че господин Дьо Бражелон обича друга!
- каза Мери.
- Напразно.
- Нещо скривате, милорд. Обяснете ми защо обичам напразно?
- Но кого обича той? – извика Мери.
- Той обича жена, която е недостойна за него – отвърна Бъкингам с типична за англичаните флегматичност.
- Мис Мери Грефтън извика и този вик хвърли в трепет Раул повече от последните думи на херцога.
- Херцог, вие казахте думи, обяснението за които аз, без да губя нито минута, ще се отправя да търся в Париж.
- Вие ще останете тук! – каза Бъкингам. – Нямате право да заминете: поръчение от краля не се изоставя дори причината да е жена, по-достойна от мис Грефтън.
- В такъв случай разкажете ми всичко.

Бъкингам вече отваряше уста да разкаже всичко, което знаеше, но на терасата се показа лакей, който приближи до павилиона, където се намираха кралят и мис Стюарт. Следваше го куриер, покрит с прах – явно току-що слязъл от коня.

– Куриер от Франция! От принцесата! – извика Раул, който позна ливреята на нейните слуги.

Куриерът помоли да бъде доложено за него на краля. Херцогът и мис Грефтън в това време си размениха многозначителни погледи.

Глава тридесет и осма КУРИЕРЪТ НА ПРИНЦЕСАТА

Чарлз II доказвате или се опитваше да докаже на мис Стюарт, че мисли само за нея. Той ѝ обещавахе същата силна любов, каквато дядо му Хенри IV е изпитвал към Габриела.

За нещастие, той беше избрал лош ден за това, тъй като мис Стюарт беше решила да го накара да ревнува. След като чу неговите уверения, тя, вместо да се трогне, както очакваше Чарлз II, се разсмя:

– Ах, господарю, господарю! Ако исках от вас доказателства за любовта ви, толкова лесно щях да ви улича в лъжа!

– Чуйте – отвърна кралят, – знаете ли моите картини от Рафаел и колко държа на тях? Всички ми завиждат, че ги притежавам. Знаете също, че баща ми ги е купил чрез Ван Дайк. Искате ли още днес да заповядам да ги отнесат у вас?

– Не – отвърна мис Стюарт, – дръжте ги при себе си, господарю. Аз нямам място за такива знатни гости.

– В такъв случай ще ви подаря Хемптън Корт.

– Защо такава щедрост, господарю? По-добре ме обичайте по-дълго, това е всичко, което искам от вас. Вижте младия французин... колко е тъжен...

– Виконт Дьо Бражелон ли? И вие ли? Това е някакво проклетие! Всички мои дами са полудели заради него! Аз му позволявам да обича мис Грефтън, а той си позволява да скучае – няма това не показва, че е глупав?

– Колко мило! Значи, ако мис Люси Стюарт не ви обичаше, вие щяхте да обикнете мис Грефтън?

– Не съм казал това. Вие много добре знаете, че мис Грефтън не ме обича. В такъв случай човек се утешава само като се влюби отново. Повтарям, не става въпрос за мен, а за този млад човек. Може да се помисли, че тази, която е оставил в Париж, е най-малко Троянската Елена!

– Значи младият човек е оставил някого?

– Вярното е, че него са оставили. Или заставили. Все това.

– По заповед на краля?

– Именно. Но не го споделяйте с никого.

– Значи в негово отсъствие похищават любимата му...

– Да, и представете си, бедното момче вместо да благодари на краля, се оплаква!

– Да благодари на краля, че са му отнели възлюблената? Нима може да се говорят такива неща пред жени, особено пред любовници, господарю?

– Но разберете ме, ако тази, която му отнемат, е мис Грефтън или мис Стюарт, бих го разбрал. Дори бих сметнал, че малко тъгува, но някаква накуцваща туберкулозна... По дяволите верността, както казват във Франция! Да се отказваш от богата заради бедна, от любещата заради измамница – кой е виждал подобно нещо?

– Вие мислите, че Мери действително иска да му се хареса?

Тогавя виконтът ще остане в Англия. Мери е момиче с мозък в главата и ще постигне своето!

– Боя се, скъпа, че това няма да стане. Вчера виконтът искаше

разрешение да замине.

– Вие отказахте ли му?

– Естествено. Людовик много желае отсъствието му и сега моето самолюбие е засегнато. Не искам да говорят, че съм предложил на този младеж най-съблазнителната примамка в цяла Англия.

– Вие сте много любезен, господарю – с очарователна усмивка каза мис Стюарт.

– Разбира се, вие не влизате в сметката – извини се кралят, – вие сте кралска примамка и след като съм се хванал на нея, аз се надявам, че никой друг няма да се изкуси... Не искам напразно да се харесвам на този младеж. Той ще остане тук и тук ще се ожени, кълна ви се!

– Надявам се, че когато се ожени, няма да се сърди на ваше величество, а ще ви бъде признателен. Всички тук се стараят да му угодят, дори Бъкингам, който дори... това е нещо невероятно... му прави път.

– Дори вие го наричате очарователен!

– Господарю, стига сте хвалили пред мен мис Грефтън, позволете ми и аз да похваля господин Дьо Бражелон. Между другото от известно време вашата доброта ме учудва. Вие мислите за онези, които отсъстват, прощавате обидите, почти сте съвършен. Защо е така?...

– Ами защото вие ми позволявате да ви обичам – засмя се Чарлз.

– Сигурно има и друга причина.

– Щом държите, ще ви кажа: Бъкингам повери този млад човек на грижите ми, като каза: „Господарю, заради виконт Дьо Бражелон аз се отказвам от мис Грефтън. Последвайте моя пример!“

– Херцогът е рицар, нямам думи.

– Стига! Сега пък започнахте да хвалите Бъкингам. Явно сте решили да ме изкарате днес от равновесие.

В този момент на вратата се почука.

– Кой смее да ни безпокои?

– Наистина, господарю, вашето „кой смее“ е много самонадеяно и за да ви накажа...

Тя отиде до вратата и я отвори.

– Но това е куриер от Франция! – възкликна Чарлз II. – Може би от сестра ми?

– Да, господарю – каза лакеят, – с извънредно поръчение.

– Нося писмо от нейно височество херцогиня Орлеанска – добави куриерът. – Толкова е спешно, че съм го доставил за двадесет и шест часа, въпреки че загубих три четвърти час в Кале.

– Вашето усърдие ще бъде възнаградено – каза кралят, – отваряйки

писмото.

След като го прочете, той се засмя гръмко.

Мис Стюарт с мъка сподавяше изгарящото я любопитство.

– Франсис – обърна се кралят към лакея, – разпоредете се да нагостят куриера и утре до възглавницата си да намери кесия с петдесет луидора.

Той се засмя още по-силно. Приблужи се до прозореца, отвори го и като се надвеси навън, извика:

– Херцог Бъкингам, скъпи Бъкингам, елате тук по-скоро! Херцогът се отзова на повикването, но виждайки мис Стюарт, се спря на прага и не посмя да влезе. Едва след нова покана се подчини и виждайки, че кралят е весел, приближи до него.

– Е, драги Бъкингам, как вървят работите с французина?

– Почти съм отчаян, господарю. Очарователната мис Грефтън иска да се омъжи за него, а той не я иска.

– Но този французин е много прост! – възкликна мис Стюарт. – Нека да каже да или не. На това трябва да се сложи край!

– Но вие знаете или сте длъжна да знаете, че Бражелон обича друга!

– В такъв случай – притече се кралят на помощ на дамата – нека просто каже не.

– През цялото време му доказвам, че постъпва зле, като не казва да.

– Значи си му съобщил, че Ла Валиер го мамии?

– Да, съвършено недвусмислено. А той подскочи, сякаш се канеше да прескочи Ламанша.

– Най-после е направил нещо! – каза мис Стюарт. – И то добро.

– Но аз го удържах – продължи Бъкингам – и го оставих с мис Мери, като се надявам, че сега няма да замине, както възнамеряваше.

– Канел се е да замине? – възкликна кралят.

– По едно време ми се струваше, че няма земна сила, която може да го спре. Но очите на мис Мери се обърнаха към него. Това ще го спре.

– Грешиш, Бъкингам! – каза кралят. – Този нещастник е обречен да бъде мамен или още по-лошо, със собствените си очи да се увери в измамата.

– На разстояние и с помощта на мис Грефтън ударът ще бъде смекчен.

– Ни най-малко. Няма да му помогнат нито разстоянието, нито мис Грефтън. Бражелон ще тръгне за Париж след час.

Бъкингам трепна, а Стюарт широко отвори очи.

– Но ваше величество знае, че това е невъзможно – протестира

херцогът. – Представете си в какъв гняв ще изпадне. Дори сам кралят да е виновен, не бих гарантирал безопасността му.

– Кралят има мускетари – спокойно каза Чарлз II. – Знам какво са те. Случвало ми се е да чакам в приемната в Блоа. Той има господин Д'Артанян. Това се казва телохранител! Няма да се побоя от двадесет разявени бражелоновци, ако имах четирима като него.

– Все пак, ваше величество, помислете над това – каза Бъкингам.

– Прочети – каза вместо отговор Чарлз, протягайки писмото на Бъкингам, – и сам кажи как би постъпил на мое място.

Херцогът взе писмото от принцесата и започна да го чете развълнуван:

„Заради вас, заради мен, заради честта и благополучието на всички ни незабавно върнете във Франция виконт Дьо Бражелон. Ваша предана сестра Хенриета“

– Какво ще кажеш за това?

– Ей Богу, нищо – отвърна зашеметеният Бъкингам.

– Нима ще ме посъветваш – натъртено рече кралят – да не послушам сестра си, след като така настойчиво ме моли за помощ? Прочети отдолу допълнението, аз също не го забелязах... Херцогът разгърна листа и прочете:

„Хиляди поздрави на тези, които ни обичат!“

Херцогът побледня и наведе глава. Листът затрепера и натежа в ръцете му, сякаш се бе превърнал в олово.

Кралят почака и след като видя, че Бъкингам мълчи, каза:

– Нека той се подчини на съдбата си, както ние се подчиняваме на нашата. Всеки трябва да понесе своя товар страдания. Аз понесох двойния си кръст. Сега по дяволите грижете! Изпратете ми този благородник, херцог.

Херцогът отвори решетестата врата на павилиона и показвайки на краля Бражелон и Мери, които вървяха един до друг, каза:

– Ах, господарю, каква жестокост спрямо бедната мис Грефтън!

– Хайде, хайде, викни го! – каза Чарлз II, мръщейки вежди. – Колко чувствителни сте станали всички! Наистина! Мис Стюарт трие очите си! Ах, проклет французин!

Херцогът извика Раул и предложи ръката си на мис Грефтън.

– Господин Дьо Бражелон, неотдавна искахте разрешение да заместите за Париж, нали?

– Да, господарю – каза Раул, изненадан от това встъпление.

– Аз ви отказах. И вие бяхте недоволен от мен.

– Не, господарю, защото ваше величество имаше основание за този отказ. Ваше величество е толкова мъдър, че решенията ви трябва да се приемат с благодарност.

– Аз се позовах на това, че френският крал не е изразявал желание да ви отзове. И размислих. Кралят действително не е определил срок за завръщането ви, но той ме молеше да се погрижа да не скучаете. Очевидно тук не ви харесва, след като искате разрешение да си вървите?...

В тази минута Раул се обърна към вратата, където до херцог Бъкингам се беше облегнала бледната и разстроена мис Грефтън.

– Вие не отговаряте? – продължи Чарлз. – Стара пословица казва: „Мълчанието е знак на съгласие.“ Господин Дьо Бражелон, вие можете да тръгнете за Франция, когато пожелаете. Аз ви разрешавам.

– Господарю! – възкликна Раул.

– Ах! – възкликна Мери, стискайки ръката на Бъкингам.

– Още тази вечер можете да бъдете в Дувър – продължи кралят, – приливът започва в два часа през нощта.

Зашеметеният Раул промълви няколко думи, от които не се разбра дали благодари, или се извинява.

– Сбогом, господин Дьо Бражелон. Желая ви всичко хубаво – каза кралят. – Направете ми удоволствие да приемете този брилянть, който бях определил като сватбен подарък за вас.

Мис Грефтън щеше всеки момент да припадне.

Приемайки брилянта, Раул почувства, че коленете му треперят. Каза няколко благодарствени думи към краля и мис Стюарт и се обърна към Бъкингам, за да си вземе сбогом с него.

Възползвайки се от момента, кралят си тръгна. Херцогът се грижеше за мис Грефтън, като се стараше да я успокои.

– Помолете го да остане, госпожице, моля ви – шепнеше Бъкингам.

– Напротив, ще му пожелаая да тръгне веднага – каза Мери, събрала сили, – аз не съм от тези жени, за които гордостта е по-силна от другите чувства. Ако го обичат във Франция, нека се върне там и да ме благославя, че съм го посъветвала да тръгне към щастието си. Ако не го обичат там, нека се върне и аз ще го обичам както преди. Неговите нещастия няма да отслабят чувствата ми към него. Върху герба на моя род е написан девизът: „Хабейти парум, егенти кункта“ – тоест, на имация – малко, на нямация – всичко!

– Съмнявам се, приятелю – каза Бъкингам, – че ще намерите във Франция съкровище като това, което оставяте тук.

– Мисля или поне се надявам – сериозно каза Раул, – че любимата

ми е достойна за мен. Ако се разочаровам, както вие ми дадохте да разбера, херцог, ще изтръгна от сърцето си тази любов дори ако трябва да я изтръгна заедно с него.

Мери Грефтън го погледна с неизразимо страдание в очите. Раул печално се усмихна:

– Госпожице, брилянтът, подарен ми от краля, беше предназначен за вас. Позволете ми да ви го поднеса. Ако се ожения във Франция, изпратете ми го. Ако не се ожения, оставете го за себе си.

„Какво ли иска да каже?“ – помисли си Бъкингам, докато Раул с уважение стискаше вкочанените пръсти на Мери.

Мис Грефтън разбра устремения към нея поглед на херцога.

– Ако този пръстен беше венчален, не бих го взела – каза тя.

– Но всъщност вие му предлагате да се върне при вас.

– Ах, херцог – със сълзи възкликна девойката, – такава жена като мен не е създадена за утешение на мъже като него.

– Значи вие мислите, че той няма да се върне?

– Не, няма да се върне – задушавайки се, произнесе мис Грефтън.

– А аз твърдя, че във Франция го чака разбито щастие, изгубена любов... дори опетнена чест... Какво ще му остане освен вашата любов? Отговорете, Мери, ако познавате сърцето си!

Мис Грефтън се опря на ръката на Бъкингам и докато Раул стремглаво тичаше по липовата алея, тихичко издекламира стиховете от „Ромео и Жулиета“:

Трябва да заминеш и да живееш или да останеш и да умреш.

Когато гласът ѝ замлъкна и Раул вече беше изчезнал от очите им, мис Грефтън се прибра бледа и мълчалива.

Възползвайки се от присъствието на куриера, който бе донесъл писмото за Чарлз II, Бъкингам написа писма до принцесата и до граф Дьо Гиш.

Кралят беше прав. В два часа през нощта Раул се качи на кораба, който трябваше да го откара във Франция.

Глава тридесет и девета СЕНТЕНЯН ИЗПЪЛНЯВА СЪВЕТА НА МАЛИКОРН

Кралят отделяше много време за портрета на Ла Валиер, тъй като

му се искаше да стане колкото може по-хубав, а сеансите – по-дълги. Трябваше да се види как следи четката на художника, как очаква довършването на този или онзи детайл или появата на един или друг тон. Той току предлагаше на художника разни допълнения, на които маестрото не съгласяваше с уважение.

Когато художникът, по съвета на Маликорн, закъсняваше, а Сент-Енян изчезваше за малко, трябваше да се види красноречивото мълчание, което съединяваше в едно двете души, желаещи спокойствие и мечти. Минутите бяха вълшебни. Приближавайки се до своята възлюблена, кралят я изгаряше с погледа и дъха си.

Когато в предверието се чуваха стъпките на художника или на Сент-Енян, кралят започваше да пита нещо, Ла Валиер му отговаряше и очите и говореха на влезлия, че през отсъствието му влюбените са преживели цяло столетие.

С една дума, Маликорн, този философ по неволя, беше внушил на краля неутолима страст към неговата възлюблена.

Страховете на Ла Валиер се оказаха напразни. Никой не се досещаше, че през деня тя изчезва от стаята си за по два-три часа. Престорваше се на болна. Посетителите ѝ, преди да влязат, чукаха. Маликорн измисли акустичен апарат, с помощта на който Ла Валиер чуваше чукането на вратата на стаята.

Затова, без да прибегва до помощта на осведомителки, тя се връща в стаята си, предизвиквайки известни подозрения, но след това и най-големите скептици биваха успокоени.

Когато на другия ден Маликорн отиде при Сент-Енян, за да разбере как е минал сеансът, графът трябваше да признае, че този четвърт час свобода е подействал на краля много добре.

– Трябва да увеличаваме дозата – забеляза Маликорн, – но по малко, за да изострим апетита.

Апетитът беше изострен дотолкова, че на следващия ден художникът прибра нещата си, без да дочака завръщането на Сент-Енян. А графът, като се върна, забеляза по лицето на Ла Валиер сянка на досада, която тя не успя да прикрие. Кралят не беше толкова сдържан. Той изрази недоволството си с движение на рамената, което беше доста красноречиво. Тогава Ла Валиер се изчерви.

„Добре – мислено си каза Сент-Енян. – Днес господин Маликорн ще бъде във възторг.“

– Ясно е – каза впоследствие действително доволният Маликорн, – госпожицата се е надявала, че ще закъснеете попе още четвърт час.

– А кралят е очаквал най-малко половин час, драги Маликорн.

– А художникът?

– Аз ще се заема с него – отвърна Маликорн, – позволете ми само да наблюдавам израза на лицата и да се съобразя с обстоятелствата. Това са моите вълшебни средства. Магьосниците определят височината на слънцето и звездите с астролоаб. На мен ми е достатъчно да видя дали има кръгове под очите и дали са вдигнати ъгълчетата на устните.

Хитрият Маликорн имаше достатъчно време за наблюдение. Още същата вечер кралят отиде при принцесата с кралиците, но поглеждаше Ла Валиер с такива тъжни очи, че през нощта Маликорн каза на Сент-Енян:

– Утре.

Той се отправи към художника на улица Жарден Сент-Пол с молба да отложи сеанса си за два дни.

Когато Ла Валиер, вече свикнала с капака, се спусна на долния етаж, Сент-Енян не беше у дома си. Кралят, както обикновено, я чакаше при стълбата с букет в ръка. Когато тя слезе, я прегърна. Развълнуваната Ла Валиер се огледа, но като не видя в стаята никого освен краля, не се разсърди.

Седнаха. Людовик се намести до възглавниците, с които се беше оградил Ла Валиер, и сложи глава на коленете на възлюбената си, гледайки към нея. Изглежда беше настъпил мигът, когато нищо не можеше да застане между двете души.

Луиза го гледаше с упоение. В нейните кротки и чисти очи се запали пламък, който проникваше все по-дълбоко в сърцето на краля, като отначало го сгряваше, а после го запали.

Разгорещен от докосването до нейните треперещи колена, замиращ от щастие, когато ръката на Луиза се спускаше към косата му, кралят очакваше всеки момент появата на художника или на Сент-Енян. В това тъжно очакване той се опитваше да приспи сърцето и чувствата си, като отстраняваше действителността, за да преследва сянката.

Но вратата не се отваряше. Сент-Енян и художникът не се появяваха. Тайнствената, пълна със страст типгана беше приспала дори птиците в тяхната златна клетка. Победеният крал обърна глава и притисна горещи устни към ръката на Ла Валиер. Сякаш обезумяла, тя конвулсивно притисна ръцете си към устните на влюбения крал.

Людовик падна на колене и тъй като главата на Ла Валиер оставаше наведена, челото му се оказа на нивото на устните ѝ и тя в екстаз докосна с неумела целувка ухаещите коси, които галеха страните ѝ.

Кралят я притисна в прегръдките си и те размениха първата гореща целувка, която превръща любовта в бълнуване.

Този ден художникът и Сент-Енян не се появиха изобщо.

Тежкото и сладко опиянение, чувството на възбуда, вливаше в тяхната кръв тънка отрова, като навяваше лек, приличащ на щастие сън, който ги покри като облак, отделящ минало от бъдеще.

Сред тази дрямка, пълна със сладки мечти, непрекъснатият шум на горния етаж трябваше да разтревожи Ла Валиер, но не можеше да я събуди. Тъй като шумът обаче продължаваше и ставаше все по-силен, той най-после пробуди и върна към действителността опиянената от любов девойка. Тя скочи изплашено.

– Някой ме чака горе, Людовик! Людовик, нима не чувате?

– Нима аз също не ви чакам? – нежно каза кралят. – Нека и другите почакат.

– Крадено щастие... гордостта ми трябва да мълчи, както и сърцето... – каза тя през сълзи. – Ето, чувам гласа на Монтале!

Тя започна бързо да се качва по стълбата. Кралят я последва, не беше в състояние да се раздели с нея и покриваше с целувки ръцете и роклята ѝ.

– Да, да – повтори Ла Валиер, наполовина вдигнала капака, – това е гласът на Монтале. Сигурно се е случило нещо сериозно.

– Вървете, любов моя, и се връщайте по-скоро!

– Само не днес. Сбогом, сбогом!

Тя се наведе още веднъж, за да целуне възлюбления си, и се скри нагоре, където действително я чакаше Монтале и шепнеше:

– По-бързо, по-бързо! Той идва!

– Кой? Кой идва?

– Раул!

– Да, това съм аз! – долетя весел глас откъм парадната стълба.

Ла Валиер извика силно и отстъпи назад.

– Това съм аз, скъпа Луиза! – влизайки, извика Раул. – О, знаех, че вие все още ме обичате!

Ла Валиер направи някакъв изплашен жест, искаше нещо да каже, но успя да изрече само:

– Не, не! – и падна в обятията на Монтале. – Не се приближавайте към мен!

Монтале спря Раул със знак, който буквално го накара да замръзне на прага. После, поглеждайки към паравана, промълви:

– Ах, колко е непредпазлива! Дори не е затворила капака!

Тя бързо изтича към паравана, затвори го и се канеше да пусне капак. В този миг оттам изскочи кралят, който, чувайки вика на Ла Валиер, бързаше да ѝ се притече на помощ. Падна пред нея на колене, обсипвайки с въпроси и Монтале, която започваше да губи самообладание. Тогава откъм вратата се чу друг отчаян вик. Кралят тръгна към коридора. Монтале безуспешно се опитваше да го спре. Оставяйки Ла Валиер, кралят изтича навън от стаята. Раул вече беше далеч и Людовик видя само някаква сянка, която се скри зад завоя на коридора.

Глава четиридесета СТАРИ ПРИЯТЕЛИ

В същото време, когато в двора всеки беше зает с делата си, някаква фигура незабелязано се промъкваше по площад Грев към познатата ни вече къща.

Фасадата на къщата гледаше към площад Бодуайе. Тази достатъчно голяма къща, заобиколена от градини, а откъм улица Сен-Жан – с железарски магазинчета, запазващи я от любопитни погледи, сякаш беше затворена в тройна ограда от камък, шума и зеленина като балсамирана мумия в троен ковчег.

Упоменатият от нас човек вървеше с твърда крачка, макар че не беше в първа младост. При вида на неговата мантия с тухлен цвят и дългата шпага, която се виждаше под нея, всеки би познал в него търсача на приключения, а вглеждайки се внимателно в засуканите му мустаци и в тънката и гладка кожа на бузата, която се виждаше под широкополата шапка, можеше да предположи, че тези приключения са любовни.

Когато непознатият влезе в къщата, на камбанарията Сен-Жерве часовникът удари осем. След десет минути на същата врата почука съпроводена от въоръжен лакей дама. Вратата веднага се отвори от някаква старица.

Влизайки, дамата свали воала си. Тя вече не беше красавица, но бе запазила своята привлекателност. Не беше млада, но оставаше подвижна и представителна. С богатия си моден тоалет маскиреше възрастта, която само Нинон дьо Ланкло с усмивка показва пред всички.

Едва влезе, и описаният от нас кавалер се приближи до нея с протегната ръка и я поздрави. Заведе я в елегантно обзаведена гостна, където върху стъклата на високите прозорци догаряха последните слънчеви лъчи, пробили си път между тънките върхове на елите.

Кавалерът и дамата седнаха един до друг. Никой от тях нямаше нужда от светлина. Те биха се потопили в мрак със същото удоволствие, с каквото самозабравено се бяха потопили един в друг.

– Скъпи Арамис – каза херцогинята, – вие не дадохте никакъв признак па живот след нашата среща във Фонтенбло и, признавам си, вашата поява в деня, когато умря францисканецът, и вашата осведоменост за някои тайни предизвикаха у мен най-голямото учудване, което някога съм изпитвала.

– Мога да ви обясня появата си на погребението и своята съпричастност към тайните – каза Арамис.

– Но преди всичко – прекъсна го херцогинята – да поговорим малко за нас. Ние сме стари приятели.

– Да, госпожо, и ако е угодно на Господ, ще останем приятели, макар и не за дълго. Във всеки случай до смъртта.

– Аз съм уверена в това и моето посещение е най-доброто доказателство.

– Ние вече нямаме, херцогиньо, предишните интереси – каза Арамис, без да се мъчи да съдържа усмивката си, защото в полумрака беше невъзможно да се забележи дали тази усмивка е загубила предишната си свежест и привлекателност.

– Затова пък сега имаме други интереси. Всяка възраст си има своите. Ще се разберем не по-лошо, отколкото в миналото, затова нека си поговорим. Искате ли?

– Аз съм на вашите услуги, херцогиньо. Извинете, но как узнахте адреса ми? И защо?

– Защо ли? Вече ви казах. Причината за това е любопитството. Искаше ми се да узная какъв сте бил за францисканеца, с когото имах работа и който умря толкова странно. По време на нашата среща във Фонтенбло, на гробищата до пресния гроб, двамата бяхме толкова развълнувани, че нищо не успяхме да си кажем. Като се разделих с вас, започнах да съжалявам. Винаги съм била много любопитна. Знаете ли, госпожа Дьо Лонгвил малко прилича на мен по това, нали?

– Не зная – съдържано отвърна Арамис.

– И така, аз се разкайвах – продължи херцогинята, – че не си поговорихме с вас на гробищата. Помислих си, че стари приятели не трябва да се държат така, и започнах да търся случай да ви засвидетелствам предаността си и да ви покажа, че клетата покойница Мари Мишон е оставила на земята сянка, която пази много спомени.

Арамис се наведе и любезно целуна ръка на херцогинята.

- Сигурно доста трудно сте ме намерили?
- Да – с досада отвърна тя, виждайки, че Арамис сменя темата на разговора. – Но знаех, че вие сте приятел на господин Фуке. Той ли ви направи епископ?
- Да, херцогиньо.
- Но това за вас е капитулация, прекрасни мускетарю. „Както за теб политическите интриги“ – помисли си Арамис.
- Открихте ли необходимите сведения? – добави той на глас.
- Доста лесно. Вие бяхте заедно с господин Фуке във Фонтенбло. После направихте малко пътешествие до своята епархия, струва ми се, Бел-Ил.
- Грешите, госпожо. Моята епархия е Ван.
- Точно това исках да кажа. След като узнах, че сте се върнали от Ван, се срещнах със своя приятел граф Дьо ла Фер. Но той е много потаен човек и ми отговори, че не знае адреса ви.
- „Атос е останал верен на себе си – помисли си епископът. – Хубавото не се променя лесно.“
- Тогава... Нали знаете, че още не мога да се показвам тук, защото вдовстващата кралица все още ми е сърдита.
- Да, и това много ме учудва.
- О, има си причини... Принудена съм да се крия. За щастие, срещнах господин Д'Артанян, един от някогашните ви приятели, нали?
- Сегашен приятел също, херцогиньо.
- Той ме изпрати при господин Безмо, коменданта на Бастилията. Арамис трепна. От събеседничката му не убягна тази реакция.
- Господин Дьо Безмо! – учудено каза той. – Защо Д'Артанян ще ви изпраща при господин Безмо? Какво означава това?
- Според думите на господин Д'Артанян господин Дьо Безмо ви е задължен. А хората винаги знаят адреса на своите кредитори и длъжници. Безмо ме изпрати в Сен-Манде, където написах писмо до вас.
- Ето го. То е скъпоценно за мен, тъй като на него дължа удоволствието да ви видя.
- Херцогинята, доволна, че ѝ се удаде да се докосне безболезнено до всички деликатни точки на разговора, облекчено въздъхна. Арамис обаче не въздишаше.
- Стигнахме до вашето посещение при Безмо.
- Не – засмя се тя, – този въпрос го отминахме отдавна.
- Тогава до недоволството ви от кралицата майка.
- Не, още по-нататък. До отношенията... Това е много просто.

Нали знаете, че аз живея в Брюксел с господин Дьо Лек, който ми е почти съпруг. Сигурно знаете, че децата ми ме обраха и ме разориха. Наложих ми се да придобивам средства за съществуването си, за да не изпадна в нищетата. Никъде няхах кредит и покровители.

– А колко хора сте покровителствали! – лукаво се усмихна Арамис.

– Винаги става така. Тогава се срещнах с испанския крал, който според обичая беше пристигнал във Фландрия, за да назначи генерал на йезуитския орден.

– Нима съществува такъв обичай?

– Не знаехте ли това? Трябва да го знаете. Вие бяхте толкова близък с францисканеца, с генерала на йезуитския орден... Значи срещнах се с испанския крал. Той искаше да ми помогне, но не успя. Единственото, което направи, беше, че ми даде препоръчителни писма и пенсия от средствата на йезуитския орден. При мен беше изпратен генералът, тоест, францисканецът. За да се уреди пенсията ми, беше написано, че имам заслуги към ордена. Знаете ли, че има такова правило?

Херцогиня Дьо Шеврьоз замълча и се опита да разгледа лицето на Арамис. Но вече беше съвсем тъмно.

– С една дума, такова правило съществува – каза тя, след като той не отговори. – Нужно беше да се докаже, че принасям полза на ордена. Тогава предложих да пътувам за сметка на ордена и така станах негов агент. Разбирате, това е формалност и е направено само за оправдание. По този начин получавам прилична пенсия.

– Боже мой, херцогиньо! Всяка ваша новина за мен е като удар с нож. Да получавате пенсия от йезуитите!

– Не, господине, от Испания.

– Но признайте си, че това е едно и също. От вашето предишно състояние ви остава Дампиер. Това съвсем не е лошо.

– Да, но Дампиер е заложен, обременен с дългове и разорен като неговата собственичка.

– Как може Ана Австрийска да гледа на всичко това равнодушно? – каза Арамис, опитвайки се на свой ред да разгледа лицето на херцогинята, но не видя нищо освен тъмнина.

– Да, тя е забравила всичко.

– Опитвали ли сте да си върнете нейното благоразположение?

– Да. Но по някаква необяснима случайност младият крал е наследил антипатията, която изпитваше към мен скъпият му татко. Сигурно сега ще ми кажете, че мога да внушавам само омраза, откак престанах да бъда обичана жена!

– Скъпа херцогиньо, нека преинем сега към въпроса, който ви е довел тук. Струва ми се, че можем да бъдем полезни едип на друг.

– Аз също мислех така. Тръгнах към Фонтенбло с двойна цел. Тук бях поканена от известния ви францисканец. Всъщност как се запознахте с него? Разказах ви за себе си, сега е ваш ред да направите това.

– Всичко е съвсем просто, херцогиньо. Учихме с него богословие в Парма. Станахме приятели, но работата, пътешествията и войната ни разделиха.

– Знаехте ли, че той е генерал на йезуитския орден? И по какво стечение на обстоятелствата се появихте в странноприемницата, където се събираха агентите на ордена?

– Всичко е съвсем просто – спокойно отвърна Арамис. – Пристигнах във Фонтенбло при господин Фуке, за да поискам аудиенция при краля. По пътя си срещнах бедния умиращ монах и го познах. Останалото ви е известно: той умря в ръцете ми.

– Да, но той ви остави на небето и на земята такава голяма власт, че от негово име вие давате доста важни заповеди.

– Действително той ми даде няколко поръчения.

– Включително и за мен ли?

– Вече ви казах. Трябваше да ви изплатя дванадесет хиляди ливри. Струва ми се, че сложих необходимия подпис за тяхното изпращане. Нима не сте ги получили?

– Получих ги, получих ги! Но се говори, скъпи прелате, че вие давате заповеди с такава тайнственост и с таково царствено величие, че всички ви смятат за наследник на скъпия покойник.

Арамис се размърда. Херцогинята продължаваше:

– Осведомих се за това от испанския крал, но той разсея съмненията ми. Съгласно статута на ордена генералът на йезуитите трябва да бъде испанец. Вие не сте испанец и не сте назначен от испанския крал.

– Виждате ли, херцогиньо, вие сте допуснали грешка, а испанският крал я е поправил – каза Арамис назидателно.

– Да, драги Арамис. Но ми дойде още нещо наум... Знаете, че мисля за всичко по малко. Говорите ли испански?

– Всеки участник от Фрондата знае испански език.

– Живял ли сте във Фландрия?

– Три години.

– А в Мадрид?

– Петнадесет месеца.

– Значи имате право да вземете испанско поданство, когато

пожелаете? Две години живот и знаенето на езика са задължителни за това. Вие имате всичко необходимо... Казвам всичко това, защото съм в добри отношения с испанския крал. Искате ли да го помоля да ви направи приемник на францисканеца?

– О, херцогиньо!

– Или може би вече сте негов приемник? – хитро попита тя.

– Не, давам ви дума.

– Тогава мога да ви направя тази услуга.

– Защо не сте направили това за господин Дьо Лек? Той е талантлив човек и вие го обичате.

– Да, разбира се, но нищо не излезе от това. Да оставим Лек! Искате ли да направя на вас тази услуга? Не? След този отказ не се решавам да поискам услуга от вас. Защо ще ви моля, след като нямате власт да изпълните молбата ми.

– Все пак може би ще ми се удаде да направя нещо...

– Имам нужда от пари, за да възстановя Дампиер.

– А – хладно каза Арамис. – Пари?... Колко са ви нужни, херцогиньо?

– Доста.

– Жалко. Знаете, че не съм генерал.

– Но вие имате приятел, който е доста богат. Господин Фуке!

– Господин Фуке? Госпожо, но той е почти разорен!

– Казваха ми, но не исках да повярвам, защото притежавам няколко писма от кардинал Мазарини, по-точно, не аз, а господин Лек и в тях се разказва за странни сметки.

– За какви именно?

– За продадени ренти и тиражирани заеми, не помия точно. Във всеки случай, ако се съди по писмата на Мазарини, суперинтендантът е взел от държавната хазна тринадесет милиона. Работата е сериозна.

Арамис стисна юмруци, та чак ноктите му се забиха в дланите.

– Как! – възкликна той. – Вие имате такива писма и не сте казали на господин Фуке?

– Такива неща се държат за краен случай, – възрази херцогинята. – Яви ли се необходимост, и те се изваждат на бял свят.

– Нима вече се е явила необходимост?

– Да, мили мой.

– Значи се каните да предложите тези писма на господин Фуке?

– Не, предпочитам да поговоря с вас по този въпрос.

– Виждам, че имате голяма нужда от пари, бедна госпожо, след

като сте стигнали дотук. Навремето вие малко ценяхте прозата на господин Мазарини. Освен това – студено продължи Арамис – сигурно ви е тежко да прибягвате до това средство. Жестоко средство!

– Ако исках да причиня зло, а не добро – каза херцогиня Дьо Шеврьоз, – нямаше да се обръщам към генерала на ордена или към господин Фуке за тези половин милион ливри, които са ми нужни... Възстановяването на Дампиер няма да ми излезе по-евтино. Нямаше да се обръщам към тези лица, а щях да представя писмата на своята стара приятелка – Ана Австрийска, и те щяха да ми послужат като препоръка. Щях да поискам тази дреболия, като кажа: „Ваше величество, искам да притежавам честта да ви приема в Дампиер. Помогнете ми да го възстановя.“

Арамис не каза нито дума.

– За какво се замислихте? – попита херцогинята.

– Събирам наум – каза Арамис.

– А господин Фуке ще изважда. Аз пък ще се опитам да умножавам. Какви чудесии математици сме! Колко добре можем да се разберем. Между хора като нас двамата може да се каже само да или не, и то незабавно.

„Това е клопка – помисли си епископът, – не е възможно тази жена да бъде приета от Ана Австрийска.“ Сетне каза:

– Ще бъда много учуден, ако в момента господин Фуке намери петстотин хиляди ливри.

– Тогавя не си струва да говорим за това – каза херцогинята, – нека Дампиер сам се възстановява.

– Кралицата, естествено, ще направи за вас нещо, което не е по силите на суперинтенданта?

– О, разбира се... кажете, нали не искате лично да говоря за тези писма с господин Фуке?

– Както желаете, херцогиньо, но господин Фуке или се чувства виновен, или е невинен. Ако се чувства виновен, той от гордост няма да признае това. Ако не чувства вина, тази заплаха ще го обиди.

– Разсъждавате като ангел – каза херцогинята и се изправи.

– Значи се каните да донесете на кралицата за господин Фуке? – пита Арамис.

– Да донеса?... Каква лоша дума! Не, аз няма да донасям, скъпи приятелю. Вие твърде добре сте запознат с политиката, за да не знаете как се вършат подобни неща. Аз ще предложа услугите си на страната, която е враждебна на господин Фуке. Това е всичко.

– Вие сте права.

– А в борбата между партиите всяко оръжие може да послужи. Когато възстановя добрите си отношения с кралицата майка, мога да стана много опасна.

– Сигурно знаете, че господин Фуке е в прекрасни отношения с испанския крал, херцогиньо? Ако предизвикате борба между партиите, както казвате, господин Фуке ще започне борба с вас по друг начин. Той също има право да прибегне до такова оръжие, как мислите?

– Разбира се, че има. Но вие искате да кажете, че отношенията му и с генерала на ордена на йезуитите също са добри, така ли, скъпи Арамис?

– Не е изключено, херцогиньо.

– Тогава ще ме лишат от пенсията, която получавам от ордена? Е, ще се справя някак си. Нима след Ришельо, след Фрондата, след изгнанието нещо може да изплаши херцогиня Дьо Шеврьоз, мили мой?

– Но вие знаете, че пенсията достига четиридесет и осем хиляди ливри на година. Освен това по време на борбата между партиите и вашите приятели ще имат доста неприятности.

– Искате да кажете, че ще пострада бедният Лек?

– Това е почти сигурно, херцогиньо.

– О, той получава само дванадесет хиляди ливри на година.

– Да, но испанският крал е влиятелна личност. По искане на господин Фуке може да затвори господин Лек.

– Не се боя много от това, мили мой, защото, след като се сдобря с Ана Австрийска, ще издействам Франция да поиска освобождаването му.

– Да допуснем. Но тогава ще се появи нова опасност. Вие знаете, че човек, който е агент на ордена, не може да скъса с него просто така. Тайните, в които може да бъде посветен, са опасни. Те носят нещастие на човека, който ги знае.

– Това вече е сериозно – каза херцогинята и се замисли. Въпреки пълния мрак Арамис почувства как в сърцето му се забива като нагорещено желязо погледът на неговата събеседничка.

– Нека направим изводите – каза Арамис, който от този момент застана нащрек, като пъкна ръката си под камизола, където беше скрита камата.

– Именно да направим изводите: добри сметки – добри приятели.

– Лишаването ви от пенсия... Четиридесет и осем хиляди ливри плюс дванадесетте хиляди ливри пенсия на господин Лек правят шестдесет хиляди ливри. Питам се с какво ще ги замените?

– С тези половин милион ливри, които ще получа от кралицата. Знам съвсем сигурно средство, за да ги получа – немислено каза херцогинята.

При тези думи Арамис се разтревожи. Щом тя неволно се изпусна, значи той е толкова подготвен, че от време на време надделява, а противничката му губи преимуществото си.

– Добре, дори да получите тези пари – продължи той, – вие пак ще загубите доста. Ще получавате сто хиляди франка пет години вместо шестдесет хиляди десет години.

– Не, тези загуби ще траят само докато господин Фуке е министър, а това няма да продължи повече от два месеца. Виждате ли колко съм откровена с вас?

– Благодаря ви, херцогиньо. Но напразно си мислите, че след падането на господин Фуке орденът отново ще изплаща пенсията.

– Знам средство да заставя ордена да бъде щедър, както знам и как да накарам вдовстващата кралица да бръкне в кесията си.

– В такъв случай, херцогиньо, ние всички трябва да сведем знамената си пред вас. Победата е ваша, триумфът е ваш! Бъдете милостива, моля ви. Свирете отбой!

– Как можете вие – продължи херцогинята, без да обръща внимание на иронията на Арамис, – да се запъвате за някакви жалки половин милион ливри, когато става въпрос за избавянето на вашия приятел... извинете, на вашия покровител, от неприятностите, които ще му причинят враговете?

– Ще ви кажа защо, херцогиньо. След като получите петстотин хиляди ливри, господин Дьо Лек също ще поиска своята част, нови петстотин хиляди ливри, не е ли така? А след вас двамата ще дойде ред на вашите деца, на вашите бедняци и кой знае още на кого, докато писмата, колкото и да са компрометиращи, ще струват три или четири милиона. Ей Богу, херцогиньо, брилянтените висулки на френската кралица бяха по-скъпи от тези късчета хартия, но дори и те не струваха четвърт от исканата от вас сума!

– Вие сте прав, но търговецът иска за стоката си определена от него цена. Купувачът може да купи или да се откаже.

– Искате ли, херцогиньо, да ви кажа защо няма да купя стоката ви? Защото вашите писма от Мазарини са подправени! Нали щеше да бъде най-малкото странно да продължавате да водите с кардинала интимна преписка, след като той ви скара с кралицата. Това щеше да прилича на страст, на шпионаж... ей Богу, не се решавам да изрека точната дума...

– Не се стеснявайте, кажете.

– На угодничество.

– Всичко това е вярно, но и това, което е написано в писмата, също е вярно.

– Кълна ви се, херцогиньо, че тези писма няма да ви донесат никаква полза, когато ги покажете на кралицата.

– Ще донесат, бъдете сигурен.

„Пей, птичко, пей! – каза си на ума Арамис. – Съскай, змийо.“ Но херцогинята беше казала всичко и се отправи към вратата. Арамис ѝ беше приготвил изненада... Проклятието на победения, следващо колесницата на триумфиращия.

Той позвъни. В гостната внесоха свещи, които ярко осветиха помръкналото лице на херцогинята. С дълъг ироничен поглед Арамис изгледа бледите изсъхнали бузи, очите, горящи под възпалените клепачи, тънките устни, старателно прикриващи черни и редки зъби.

Той умишлено беше оставил пред нея стройния си крак, грациозна-та си, горда глава, усмихваше се, за да демонстрира блестящите си бели зъби на светлината. Застаряващата кокетка разбра неговия замисъл. Тя стоеше точно пред огледалото, което благодарение на контраста убийствено подчертаваше старостта ѝ, толкова грижливо скривана от нея.

С неуверена и тежка походка тя побърза да си тръгне, без да отговори на поклона на Арамис, който той направи с гъвкавост и грация на едновременен мускетар. Като се поклони, той като зефир се плъзна по паркета, за да я изпрати.

Херцогиня Дьо Шеврьоз кимна на своя въоръжен с мускет едър лакей, след което напусна къщата, където двамата нежни приятели не успяха да се спогодят само защото всеки твърде добре беше отгатнал замисъла на другия.

Глава четиридесет и първа

В НЕЯ СТАВА ОЧЕВИДНО, ЧЕ АКО НЕ МОЖЕШ ДА СЕ СПАЗАРИШ С ЕДИН, НИЩО НЕ ПРЕЧИ ДА СЕ СПОГОДИШ С ДРУГ

Арамис беше отгатнал. Излизайки от къщата на площад Бодуайе, херцогиня Дьо Шеврьоз нареди да се приберат в къщи. Тя, без съмнение, се боеше, че я следят, и искаше по този начин да се подсигури.

След като се върна у дома и се убеди, че никой не я следи, разпореди да отворят градинската вратичка, която водеше към малка улица, и излезе през нея на път за улица Кроа дьо Пти Шан, където живееше Колбер.

Казахме, че вечерта беше настъпила, по-точно, нощта, и то непрогледна. Притихналият Париж великодушно скри в тъмнината и знатната херцогиня, която плетеше политическата си интрига, и неизвестната гражданка, която, закъсняла след вечерята в града, под ръка със своя любовник се прибираше под съпругеския покрив по най-дългия път. Госпожа Дьо Шеврьоз достатъчно беше привикнала към това, което можеше да се нарече „нощна политика“, вследствие на което знаеше отлично, че министрите никога не се заключват, дори у дома си, от младите и прелестни жени, бягащи от прашните служебни канцеларии, както и от опитните дами, които избягват нескромното ехо на министерствата.

Пред вратата херцогинята беше посрещната от лакей и трябва да отбележим, че приемът не беше добър. След като разгледа посетителката, той дори си позволи да забележи, че в такъв час и на тази възраст не е редно да се откъсва господин Колбер от задачите, които решава, преди да потъне в сън.

Херцогиня Дьо Шеврьоз не се разгневи, а написа на едно листче от бележник името си – достатъчно нашумяло, неведнъж неприятно поразявало слуха на Людовик XIII и на великия кардинал.

Написа името си с едър и небрежен почерк, разпространен сред висшето общество, сгъна хартията по особен, свойствен за нея начин, след което я връчи на лакея без нито една дума, но с такъв величествен вид, че този опитен мошеник, който умееше да усеща благородниците от разстояние, след като отгатна в нея знатна дама, наведе глава и се спусна да докладва на Колбер.

Не е необходимо да добавяме, че след като разгърна листчето, интендантът не се съдржа да възкликне и този отзив беше достатъчен за лакея, да разбере колко сериозно трябва да се отнася с тайнствената гостенка. Той се спусна тичешком към нея.

Тя доста трудно се изкачи до втория етаж на красивата нова къща, спря се за миг на площадката, за да си поеме дъх, след което влезе при Колбер, който сам ѝ отвори вратата.

Херцогинята се спря на прага, за да разгледа по-добре човека, с когото ѝ предстоеше да има работа.

Тежка, едра глава, гъсти вежди, неприветливо лице, сякаш натисната от воденичен камък, с брадичка, подобна на свещеническите – всичко това от пръв поглед ѝ внуши мисълта, че преговорите няма да са трудни

и че заедно с това спорът за тази или онази подробност ще бъде напълно безинтересен, защото такава груба натура сигурно е чужда на изтънчената мъст и ненаситното честолюбие.

Но когато херцогинята се вгледа внимателно в мъничките черни очи, пронизващи от упор, в дългите бръчки на изпъкналото сурово лице, в едва забележимото потреперване на устните, което за най-слабия наблюдател означаваше добродушие, тя промени мнението си за Колбер и помисли: „Това е човекът, когото търся.“

– На какво дължа честта на вашето посещение, госпожо? – попита той.

– За всичко е причина необходимостта, господине, нуждата, която имам от вас, а и вие от мен.

– Щастлив бях да чуя първата част на вашата фраза, но що се касае до втората част...

Госпожа Дьо Шеврьоз седна на предложеното ѝ кресло.

– Господин Колбер, вие сте интендант на финансите. И, естествено, искате да станете суперинтендант, нали? Не отричайте! Това ще удължи безсмислено разговора ни и няма да доведе до нищо.

– Но, госпожо! Въпреки искреното ми желание да ви доставя удоволствие, въпреки уважението, което съм задължен да проявя към дама с вашето положение, нищо не би могло да ме накара да кажа, че искам да седна в креслото на моя началник.

– Такова нещо не съм казала, господине. Освен ако без да искам съм нарушила добрия тон. Хайде вместо думата „седна“ да употребим „заменя“. Просто искам да ви кажа определено, че вие искате да заместите господин Фуке.

– Неговата Фортуна ще устои на всяко изпитание, госпожо. Суперинтендантът е Родоският колос на нашия век. Корабите плават в краката му, но не го докосват.

– Аз също охотно бих използвала това сравнение. Да, господин Фуке изпълнява ролята на Родоския колос, но спомням си, че чух – струва ми се, че от господин Конрар... академика... – че когато този колос паднал, търговецът, който го купил... да, обикновен търговец, господин Колбер, та той натоварил отломките му на четиристотин камили. Търговец! Колко далеч е от интенданта на финансите...

– Госпожо, уверявам ви, никога няма да сваля господин Фуке.

– Е, господине, след като упорствате и продължавате да проявявате чувствителност, сякаш не знаете, че се казвам херцогиня Дьо Шеврьоз и че аз съм доста стара жена, която е имала честта да бъде политически

противник на кардинал Ришельо, която няма време да го губи напразно, аз ще намеря хора, които са по-проницателни от вас и са заинтересовани да постигнат успех.

– В какво, госпожо, в какво?

– Карате ме да си разваля мнението за сегашните хора, господине. Кълна ви се, че ако по мое време някоя жена се беше появила при господин Сен-Мар, който, да бъда откровена не беше много мъдър, кълна ви се, че ако тя кажеше за кардинала толкова, колкото аз казах за господин Фуке, той веднага щеше да изкове желязото.

– Бъдете снизходителна, госпожо.

– Значи сте съгласен да замените господин Фуке?

– Ако кралят го уволни, разбира се.

– Отново казвате излишни неща. Ясно е, че щом досега не сте постигнали оставката му, значи не сте могли. Затова аз щях да съм кръгла глупачка, ако не носех със себе си това, което не ви достига.

– Отчаян съм, че съм принуден да настоявам на своето – каза Колбер след минута мълчание, – но съм длъжен да ви уведомя, госпожо, че вече шест години срещу господин Фуке идват донос след донос, но положението му ни най-малко не се е разклатило.

– Всяко нещо с времето си. Разобличителите на господина не са се казвали Шеврьоз и не са притежавали доказателства под формата на шест писма от кардинал Мазарини, неопровержимо сочещи правонарушението, което имам предвид. Или престъплението, ако това повече ви харесва.

– Престъпление? Извършено от господин Фуке?

– Именно... Странно, господин Колбер, странно... Обикновено вие имате хладно и непроницаемо лице, а сега виждам, че просто сияете.

– Простете, херцогиньо, но да се подложи господин Фуке на изгнание, арест, немилост – това е вече много!

– Знам какво говоря – хладно продължи херцогинята. – Не живея толкова далеч от Париж, за да не зная какво става тук. Кралят не обича господин Фуке и с удоволствие ще го погуби, ако има повод за това.

– Поводът трябва да е сериозен.

– Моят повод е добър и аз го оценявам на петстотин хиляди ливри. Искам да кажа, че бих разменила този повод срещу такава сума.

– Разбирам, херцогиньо. Но след като продавате нещо, аз трябва да съм запознат с него.

– Не е трудно. Шест писма от кардинал Мазарини – те, естествено, не биха стрували толкова като архивна ценност, ако не доказваха, че

господин Фуке е присвоил крупни държавни суми. Достатъчно очевидно доказателство. Искате ли да ги прочетете? Това са копия, разбира се.

Херцогинята измъкна скрития на гърдите ѝ неголям свитък, леко смачкан от кадифения корсаж, и го подаде на Колбер.

Той жадно се нахвърли на документите. Прочете го и каза:

– Чудесно! Всичко е достатъчно ясно. Излиза, че кардинал Мазарини е връчил пари на господин Фуке, а той ги е оставил при себе си. За какви пари всъщност става дума.

– Там е работата! Всъщност, ако се договорим, към шестте ще прибавя още едно писмо, седмото, което окончателно ще ви разкрие всичко.

– А оригиналите? – попита Колбер.

– Ненужен въпрос. Все едно да ви питам, господин Колбер, дали ще бъдат пълни или празни чувалчетата съд златни монети, които ще ми дадете... И така, сделката е сключена?

– Още не. Има нещо, за което нито вие, нито аз сме помислили. Във всеки случай господин Фуке може да бъде погубен само чрез един процес, придружен с публичен скандал.

– Да. Тогава какво?

– Просто няма да има нито процес, нито скандал. Става дума за генералния прокурор на парламента, защото във Франция абсолютно всичко: администрация, армия, правосъдие, търговия – всичко е свързано с верига от взаимни услуги, което се нарича корпоративен дух. Затова, госпожо, парламентът никога няма да се съгласи неговият глава да бъде даден под съд. Дори това да се случи по заповед на краля, парламентът никога няма да осъди своя генерален прокурор.

– Всъщност, господин Колбер, мен това не ме засяга.

– Зная, госпожо. Но мен, естествено, ме засяга и това сваля цената на документите, които сте донесли. За какво могат да ми послужат доказателства за престъпление, ако то не може да бъде наказано?

– Но ако върху Фуке паднат подозрения, той ще бъде отстранен от длъжността суперинтендант.

– Това е много важно! – възкликна Колбер и мрачното му лице изведнъж доби отмъстителен израз.

– Ах, господин Колбер, простете ми – забеляза херцогинята, – те знаех, че сте толкова впечатлителен. Добре, превъзходно! Щом това, което имам, ви е малко, да прекратим този разговор.

– Не, госпожо. След като цената на стоката е паднала, трябва и вие да отстъпите. Предлагам ви двеста хиляди ливри.

Херцогинята се изсмя, после внезапно добави:

– Почакайте. Имам още едно предложение. Ще ми дадете триста хиляди ливри.

– Не, не!

– Дали ще сте съгласен или не, това е... Това не е всичко.

– Още нещо ли има? Вие ставате невъзможна, херцогиньо.

– Съвсем не, защото не искам повече пари. Искам услуга. Вие знаете, че аз винаги съм била нежно привързана към кралицата. И... искам да се видя с нейно величество. Да, господин Колбер, с кралицата, която вече не ми е приятелка, наистина, но може отново да ми стане, ако ми се даде съответна възможност за това.

– Нейно величество не приема вече никого. Сигурно ви е известно, че пристъпите на болестта ѝ се повтарят все по-често?

– Точно затова трябва да я видя. Представете си, у нас, във Фландрия, заболяване от такъв род е нещо много често.

– Рак? Страшна, неизлечима, съдбоносна болест.

– Не вярвайте на това, господин Колбер. Фламандският селянин е първобитна личност. Той има не съпруга, а робиня. Докато пуши вечната си лула, жена му работи. Вади вода от кладенеца, товари мулето или магарето, носи на гръб всякакви тежести. Тъй като не се жали, постоянно се наранява, освен това често я бият. А ракът произхожда от телесни увреждания. Разбира се, фламандките не умират от това. Когато страданията им станат непоносими, те намират лек. Врачките в Брюге изумително лекуват тази болест. Те имат лековити води, настойки и мазила. Дават на болния бутилка вода и свещ и продавайки своята стока, носят приход на духовенството, а заедно с това служат на Бога. Нейно величество ще оздравее и ще запали толкова свещи, колкото реши, че са достойни за нея. Виждате, господин Колбер, че да се попречи на срещата ми с кралицата е равносилно на цареубийство.

– Херцогиньо, вие сте прекалено умна жена и ме обърквате. Но аз се досещам, че вашата велика любов към кралицата се обяснява с някаква лична изгода, която разчитате да извлечете от срещата си с нея.

– Нима се стремя да скрия това? Струва ми се, че казахте: някаква изгода. Знайте, не някаква, а много голяма. И аз ще ви го докажа с няколко думи. Ако успеете да ме вкарате при нейно величество кралицата, ще се задоволя с тристата хиляди, които ми предложихте. Ако ми откажете, ще оставя писмата при мен и ще ги дам само след незабавното изпращане на петстотин хиляди ливри.

Казвайки това, херцогинята решително се изправи, като остави Колбер с неприятните му мисли. Да се продължава пазарлъкът беше

немислимо. Да се прекрати, означаваше да се загуби неимоверно много.

– Госпожо – каза той, – ще имам удоволствието да ви изплатя сто хиляди екю. Но как ще получа от вас оригиналите?

– По най-простия начин, скъпи господин Колбер... На кого имате достатъчно доверие за това?...

Строгийт финансист започна беззвучно да се смее, неговите широки черни вежди се повдигаха и спускаха върху жълтото чело като криле на прилеп.

– На никого – каза той.

– Но сигурно правите изключение за самия себе си?

– Какво искате да кажете с това, херцогиньо?

– Искам да кажа, че ако решите да дойдете заедно с мен за писмата, те ще ви бъдат връчени лично и вие можете да ги преброите и проверите. Трябва да вземете със себе си сто хиляди екю, защото аз също не вярвам никому освен на себе си.

Колбер почервеня до веждите. Подобно на всички, които превзхождат останалите в изкуството на сметките, той беше крайно внимателен към най-малката дреболия.

– Госпожо – каза той, – аз ще взема със себе си обещаната сума във вид на два чека, които ще можете да осребрите в моята каса. Удовлетворява ли ви такъв начин на разплащане?

– Колко жалко, че всеки от вашите чекове не струва милион, господин интендант... И така, ще имам честта да ви покажа пътя.

– Позволете ми да се разпоредя да приготвят конете ми.

– Долу ме чака карета.

Колбер се изкашля нерешително. Той изведнъж си представи, че предложението на херцогинята е клопка, че може би долу го чакат врагове и че тази дама, предложила му да продаде тайната си за сто хиляди екю, я е предложила за същата сума и на Фуке.

Той толкова се забави, че херцогинята го погледна внимателно в очите.

– Собствената си карета ли предпочитате? Страхувате се да не ви вкарам в клопка?

– Херцогиньо, вие сте с капризен характер, а аз съм човек с положителен характер и се боя да не бъда компрометиран с някоя лоша шега.

– С една дума, вие се страхувате! Добре, тръгвайте с вашата карета и вземете толкова лакеи, колкото искате... Но помислете: това, което правим с вас насаме, ще се знае само от нас двамата, а види ли го трети,

ще стане известно на всички. В края на краищата аз не настоявам, нека моята карета следва вашата, а аз ще се радвам да седна при вас, за да се отправим при кралицата. Забравихте ли вече? Такова съществено условие от нашия договор и вече сте го предали на забравата! Каква дреболия е било за вас! Боже господи! Ако знаех, че е така, щях да ви поискам двойно.

– Херцогиньо, размислих. Няма да дойда с вас. Тъй като доверието ми към вас е безгранично.

– Приятно ми е да го чуя... Но как ще си получа стотен хиляди екю?

Интендантът надраска няколко думи на лист хартия и я подаде на херцогинята.

– Ето ги. Платено ви е – каза той.

– Вашият жест е красив, господин Колбер, и аз ще ви го върна.

Произнасяйки тези думи, тя се засмя. Смехът на госпожа Дьо Шеврьоз приличаше на зловещ шепот и всеки, който чувства в сърцето си трепета на младостта, вярата и любовта, накратко казано – на живота, би предпочел да чуе стон, отколкото това жалко подобие на смях.

Херцогинята дръпна корсажа си и извади оттам малък свитък, вързан с огненочервена лента. Кукичките отстъпиха под рязкото движение на нервните ръце и пред очите на интенданта, заинтригуван от тези странни приготовления, се показа безсрамно оголената почервеняла гърд, протрита от свитъка. Херцогинята продължи да се смее.

– Вземете – каза тя, – тези писма са писани от самия кардинал. Те са ваши, а освен това херцогиня Дьо Шеврьоз благоволи да се съблече пред вас, сякаш сте... не, няма да казвам имена, които може да ви накарат да се възгордеете. А сега, господин Колбер – продължи тя, бързайки да закопчее роклята си, – кариерата ви е осигурена. Водете ме при кралицата.

– Не, госпожо. Ако отново си навлечете гнева на нейно величество и в двореца узнаят, че аз съм този, който ви е въвел в нейните покои, кралицата няма да ми го прости до края на дните си. В двореца ще се намерят предани на мен хора, които ще ви въведат там, а аз ще остана настрана от тази работа.

– Както желаете, важното е да мога да проникна при нея.

– Добре. Ще заповядам на дежурния офицер на нейно величество да пусне в двореца една бегинка, монахиня, с лекарство, способна да облекчи страданията на кралицата. Вие ще получите от мен пропуск, но лекарствата и обясненията трябва сама да дадете. Аз ще призная, че съм изпратил при кралицата лекуваща бегинка, но ще се отрека от

херцогиня Дьо Шеврьоз.

– За това бъдете спокоен, дотам няма да се стигне.

Глава четиридесет и втора КОЖАТА НА МЕЧКАТА

Колбер връчи на херцогинята пропуска и едва-едва премести креслото, зад което тя стоеше като зад укритие. Госпожа Дьо Шеврьоз кимна и излезе.

Колбер, след като позна почерка на Мазарини и преброи писмата, позвъни на секретаря, като нареди да извикат парламентарния съветник господин Ванел. Секретарят отвърна, че съветникът, верен на своите навици, току-що е пристигнал, за да доложи на интенданта за най-важното в днешната работа в парламента.

Колбер се приближи до лампата и прочете писмата на покойния кардинал. Той няколко пъти се усмихна, убеждавайки се все повече и повече в ценността на документите, предадени му от госпожа Дьо Шеврьоз. После подпря тежката си глава с ръце и няколко минути прекара в размисъл.

В това време в кабинета влезе висок човек със слабо лице и хищен нос. Той влезе със скромна увереност, която показваше гъвкав и твърд характер, гъвкав по отношение на господаря, който може да осигури дивеча, и твърд по отношение на кучетата, които се осмеляват да му оспорват някой тлъст кокал.

Под мишница Ванел носеше папка с големи размери. Той я остави на бюрото, където Колбер беше склонил глава върху ръцете си.

– Здравейте, господин Ванел – каза Колбер, откъсвайки се от мислите си.

– Здравейте, монсеньор – непринудено отвърна Ванел.

– Трябва да казвате „господине“ – меко го поправи Колбер.

– Когато човек се обръща към министрите, казва „монсеньор“ – невъзмутимо забеляза Ванел, – а вие сте министър.

– Все още не!

– Аз ще ви наричам монсеньор. Вие сте мой началник и мой господар, какво повече е нужно! Ако не ви харесва да ви наричам така в присъствието на външни хора, позволете ми да ви наричам монсеньор, когато сме насаме.

Колбер вдигна глава на височината на лампата и прочете или се

опита да прочете по лицето на Ванел колко искреност има в тази проява на преданост. Но съветникът съумя да издържи погледа, въпреки че това беше поглед на министър. Колбер въздъхна: не прочете върху лицето на Ванел нищо определено. Възможно беше той да се окаже честен. Колбер си помисли, че този човек, който му е подчинен по служба, в действителност го държи в ръцете си, тъй като госпожа Ванел бе негова любовница. Докато мислеше за участието на този човек, Ванел безстрастно извади от джоба си запечатано с испански восък, напарфюмирано писмо и го подаде на интенданта:

– Писмо от жена ми, монсеньор.

Колбер се задави. Взе писмото, отвори го, прочете го и го прибра в джоба си, докато Ванел невъзмутимо четеше своите протоколи.

– Ванел – каза внезапно шефът на своя подчинен, – вие, доколкото виждам, не се страхувате от работа? Дванадесет часа на ден не ви ли докарват до ужас?

– Аз работя по петнадесет часа, монсеньор.

– Но това е невъзможно. Задълженията в парламента не ви отнемат повече от три часа.

– О, аз водя счетоводните книги на един мой приятел, чиито дела се намират под мой контрол, а освен това в свободното си време изучавам древноеврейски език.

– Вас много ви ценят в парламента, нали, Ванел. Не трябва дълго да се заседавате на съветническото място. Трябва да си купите длъжност. Нещо по-значително. Най-трудно се задоволяват скромните желания.

– Да се напълнят скромните кесии също не е лесно.

– Каква длъжност най-много би ви харесала?

– Право да си кажа, не виждам нито една, която би била за моя джоб.

– Има една добра длъжност. Но трябва да бъдеш крал, за да можеш да си я купиш без парични затруднения, а кралят сигурно няма да пожелает длъжността генерален прокурор.

Като чу тези думи, Ванел вдигна към Колбер безизразен поглед. Колбер така и не можа да разбере дали Ванел е отгатнал мислите му, или просто е реагирал на думите му.

– За коя длъжност на генерален прокурор говорите, монсеньор? Аз знам само длъжността на господин Фуке.

– Точно за нея говоря, мили мой съветнико.

– Не е лош вкусът ви, монсеньор, но стоката може да бъде купена, ако се продава.

– Мисля, че тази длъжност скоро ще се изнесе на пазара.

– Ще се изнесе на пазара? Длъжността генерален прокурор? Длъжността на господин Фуке, която го прави неуязвим, ще се изнесе на пазара? О, о!

– А може би тази длъжност ви плаши? Или не я искате?

– Господине, вие се подигравате с мен – отвърна Ванел. – Кой парламентарен съветник не иска да стане генерален прокурор?

– В такъв случай, господин Ванел... след като аз твърдя, че тази длъжност ще се продава...

– Повтарям, това е невъзможно. Никой няма да се откаже от бронята, която пази неговата чест, състояние и може би живот.

– Намират се луди, които мислят, че са в безопасност от ударите на съдбата, господин Ванел.

– Да, монсеньор, случва се и такова нещо, но подобни луди не вършат своите безумства в полза на бедните ванеловци, вегетиращи в този свят. Защото ванеловци са бедни.

– Наистина длъжността на господин Фуке струва скъпо. Колко бихте дали за нея, господин Ванел?

– Всичко, каквото имам. От триста до четиристотин хиляди ливри.

– А цената на тази длъжност каква е според вас?

– Най-малко милион и половина. Познавам хора, които са предлагали милион и седемстотин хиляди и не са успели да съблазнят господин Фуке. Но дори и господин Фуке да пожелае да продаде длъжността си, в което не вярвам, въпреки че ми казваха...

– Значи и на вас са ви казвали! Кой?

– Господин Дьо Гурвил... господин Пелисон... така, между другото.

– Но ако господин Фуке все пак пожелае да продаде длъжността си?

– Все едно, няма да мога да я купя, тъй като господин суперинтендантът ще я продаде само в брой, а кой може изведнъж да сложи на масата милион и половина?

На това място Колбер спря съветника с изразителен жест и се замисли. Наблюдавайки хода на мислите по лицето на своя господар и виждайки настойчивото му желание да продължи разговора на тази тема, Ванел нетърпеливо чакаше решението му, без да смее да подсказва нещо на интенданта.

– Обяснете ми – каза най-после Колбер – какви са привилегиите, свързани с тази длъжност?

– Право да обвини всеки френски поданик, ако не е принц по кръв. Право да анулира всяко обвинение, предявено срещу всеки французин, освен краля и принцовете от кралския дом. Генералният прокурор е дясната ръка на краля, която наказва виновните. Същата ръка може да послужи на краля и за да загаси факела на правосъдието и законността. По такъв начин господин Фуке може да прояви неподчинение пред краля, настройвайки против него парламента, затова кралят независимо от всичко се старае да е в добри отношения с него, тъй като е естествено негово величество да иска указите му да влизат в законна сила без възражение от страна на парламента. Генералният прокурор може да бъде много полезно, но и много опасно оръдие.

– Искате ли да станете генерален прокурор, Ванел? – внезапно попита Колбер, смекчавайки тона и погледа си.

– Аз? – възкликна Ванел. – Вече имах чест да ви докладвам, че за това не ми стигат повече от един милион ливри.

– Ще ги вземете на заем от ваши приятели.

– Нямам приятели, по-богати от мен.

– Вие сте честен човек!

– О, ако всички мислеха като вас!

– Достатъчно е, че аз мисля така. В случай на необходимост съм готов да гарантирам за вас.

– Но, монсеньор! Знаете ли поговорката: „Който гарантира, той ще плаща“?

– Дотам няма да се стигне.

Ванел се изпъна, развълнуван от това толкова неочаквано предложение от човек, чиито думи се възприемаха сериозно дори от най-лекомислените хора.

– Не ми се смейте, господине – каза той.

– Да побързаме с това, Ванел. Казвате, че господин Гурвил е разговарял с вас за длъжността на господин Фуке?

– Да, Пелисон също. Ето думите им: „... членовете на парламента са богати и честолюбиви и трябва да се организират, за да предложат два или три милиона на господин Фуке, своя покровител, своята светиња.“ Казах им, че ако е необходимо, ще внеса моята част в размер на десет хиляди ливри.

– Значи вие също обожавате господин Фуке! – възкликна Колбер, хвърляйки към Ванел злобен поглед.

– Ни най-малко. Но господин Фуке заема поста генерален прокурор. Той е затънал в дългове и отива към дъното. Ние трябва да спасим

честта на корпорацията.

– Значи докато е на тази длъжност, Фуке няма от какво да се опасява.

– Има и друго – продължи Ванел, – господин Гурвил добави: „За господин Фуке е унизително да приема милостиня и той несъмнено ще се откаже от нея. Нека парламентът реши и спазвайки благоприличието, да купи длъжността на своя генерален прокурор. Тогава всичко ще е наред. Честта на корпорацията ще бъде неопетнена и заедно с това ще бъде пощадена гордостта на господин Фуке.“

– Да, това действително е решение.

– Аз разсъждавах абсолютно по същия начин като вас, монсеньор.

– Ето какво, господин Ванел: веднага ще отидете при господин Пелисон или при господин Гурвил, познавате ли някой друг от приятелите на господин Фуке?

– Познавам се добре с господин Дьо Лафонтен.

– С този... стихоплетец?

– Да, с него. Когато бяхме в добри отношения с господин Фуке, той съчиняваше стихове, възпяващи моята жена.

– Обърнете се към него, за да ви уреди среща със суперинтенданта.

– С удоволствие. Но как ще стане с парите?

– В уречения ден и час парите ще бъдат на ваше разположение. За това можете да бъдете спокоен.

– Монсеньор, каква голяма щедрост! Вие засенчвате дори краля! Превъзхождате господин Фуке!

– Една минута... да не злоупотребяваме с думите, Ванел. Не ви подарявам един милион и четиристотин хиляди ливри. Аз имам деца.

– О, господине, вие ми ги заемате и това ми е повече от достатъчно. Определете процент, какъвто желаете, гаранции, каквито поискате, аз съм готов на всяко ваше условие, като ще продължа да повтарям още и още, че вие превъзхождате по щедрост кралете и господин Фуке. Какви са вашите условия?

– Ще погасите дълга в течение на осем години, ще ми дадете полица за самата длъжност...

– Превъзходно. Това ли е всичко?

– Почакайте. Запазвам си правото да откупя от вас тази длъжност за сто и петдесет хиляди ливри повече, отколкото вие ще заплатите за нея, ако при нейното изпълнение не се ръководите от интересите на краля и моите предначертания. Нима в моите условия има нещо, което не ви харесва?

– Не, не – живо отвърна Ванел.

– В такъв случай ще подпишем договор веднага щом поискате. Вървете при приятелите на господин Фуке, срещнете се със суперинтенданта, бъдете отстъпчив и щом стигнете до споразумение...

– Ще побързам да го накарам да подпише договора.

– В никакъв случай не правете това... в никакъв случай не обелвайте дума за подпис, разговаряйки с господин Фуке, нито за неустойка в случай на нарушение на договора, нито дори за честна дума, чувате ли? Иначе ще погубите всичко!

– Но какво да правя, монсеньор? Не всичко е толкова просто.

– Постарайте се само господин Фуке да сключи с вас сделката. Вървете!

Глава четиридесет и трета ПРИ КРАЛИЦАТА МАЙКА

Ана Австрийска беше в спалнята си в кралския дворец заедно с госпожа Дьо Мотвил и сенъора Молена. Кралят, когото чакаха цялата вечер, така и не се появи. Изгубила търпение, кралицата изпраща вече няколко пъти да научат дали не се е върнал.

Всичко предвещаваше буря. Придворните дами и кавалери избягваха да се срещат в приемните и коридорите, за да не говорят на опасни теми. Принцът още от сутринта беше отишъл с негово величество на лов. Ядосана на всички, принцесата седеше в покоите си. Ана Австрийска, след като прочете на латински молитвата си, разговаряше с двете си приближени на кастилско наречие. Ставаше въпрос за семейни работи. Госпожа Дьо Мотвил, която знаеше испански, ѝ отговаряше на френски.

След като трите събеседнички, в безупречно учтива форма, с недомлъвки, изказаха мнение, че поведението на краля убива кралицата – неговата съпруга, кралицата майка и цялата роднинска кохорта, след като върху главата на Ла Валиер на изискан кастилски бяха изсипани всички проклетия, Ана Австрийска увенча тези жалби и укури с думи, отговарящи на нейния начин на мислене.

– Естос хиос – каза тя, обръщайки се към Молена. Тези думи означаваха: „Ах, тези деца!“

В устата на една обикновена майка тези думи имат дълбок смисъл. В устата на Ана Австрийска, пазеща дълбоко в душата си толкова невероятни тайни, те бяха просто ужасни.

– Да – отвърна Молена, – тези деца са просто ужасни. Деца, на които всяка майка се отдава без остатък!

– Заради които – продължи мисълта ѝ кралицата – майката жертва абсолютно всичко.

Кралицата не довърши изречението си. Тя хвърли поглед към останалото сякаш без капка кръв лице на Людовик XIII, изобразен в цял ръст, и ѝ се стори, че в потъмнелите очи на съпруга ѝ се появява блясък, а нарисуваните върху платното ноздри се издуват от гняв. Той не говореше и не заплашваше. След думите на кралицата се възцари дълго мълчание. Молена започна да рови в кошницата с ленти и дантели. Госпожа Дьо Мотвил, поразена от тази мълния на взаимно разбирателство, наведе глава и се превърна в слух. Тя чу само едно многозначително „хм“ от страна на дойката, тази олицетворена предпазливост. Госпожа Дьо Мотвил веднага вдигна глава и попита:

– Добре ли сте, ваше величество!

– Нещо не съм наред.

– Господин Вало е наблизко. Струва ми се, че е при принцесата. Нервите ѝ са разстроени.

– Господин Вало напразно ходи при нея. Тя има нужда от съвсем друг лекар. Трудът, Мотвил, трудът... Ако някой действително е болен, това е моето момиче, кралицата...

– Но и вие... ваше величество...

Сякаш в потвърждение на тези думи остра болка прониза кралицата в сърцето. Тя побледня, поиска капки и се отпусна в креслото, сякаш щеше да загуби съзнание. Молена, без да бърза, се приближи до шкафчето от черупка на костенурка в златистожълт цвят, извади голям кристален флакон и го подаде на кралицата. Тя го поднесе към носа си, жадно го помириша и прошепна:

– Така някой ден Бог ще ме прибере при себе си. Да бъде волята му!

После сложи ръст на устните си, за да предупреди своята любимка да мълчи за видяното.

– Странно – каза след минута мълчание Мотвил. – Помните ли деня, когато за първи път се появи тази болка?

– Беше преди двадесет и три години. Роди се царстващият днес крал, прославеният син на ваше величество.

Кралицата извика и закри лицето си с ръце, като за няколко минути се потопа в размисъл. Дали това беше спомен, размисъл или още един пристъп на болката?

Молена хвърли към госпожа Дьо Мотвил почти свиреп поглед, до толкова приличаше на упрек. Достойната жена, която не разбираше защо я гледат така, тъкмо се канеше да иска обяснения, когато Ана Австрийска стана от креслото и внезапно каза:

– Пети септември! Да, тази болка се появи на пети септември. Велика радост и велика тъга в един и същ ден. Велика тъга – добави тя тихо, – изкупление за велика радост.

Сякаш в този момент тя изчерпа силите си, защото замълча, очите ѝ помръкнаха и ръцете ѝ увиснаха надолу.

– Време е да си лягате – каза Молена.

Госпожа Дьо Мотвил стана. Едри сълзи, блестящи и досущ като детски, се търкаляха по бледните страни на кралицата. Като забеляза това, Молена устреми своя настойчив и предпазлив поглед към Ана Австрийска.

– Да, да – промълви кралицата. – Оставете ни, вървете, Мотвил.

Това „ни“ прозвуча неприятно в ушите на любимката французойка. То означаваше, че след като тя си тръгне, ще потекат тайни и спомени. То означаваше, че разговорът е навлязъл в най-интересната си фаза и тя е излишна.

– Достатъчно ли е да остане Молена, за да помогне на ваше величество? – попита французойката.

– Да – каза испанката.

Госпожа Дьо Мотвил се поклони. Тогава старата прислужничка, облечена така, както се обличаха в испанския двор през 1620 година, се появи на прага; виждайки кралицата обляна в сълзи, госпожа Дьо Мотвил отстъпваща пред дипломатическите уловки на Молена, а последната във вихъра на своята дипломатическа мисия, прислужничката без притеснение се отправи към кралицата и радостно извика:

– Лекарство! Лекарство! За да се излекува ваше величество от болестта! От една дама... от Фландрия!

– Дама от Фландрия ли? Коя е тя? Испанка ли е? – попита кралицата. От кого е изпратена?

– От господин Колбер.

– Как се казва тази дама? Какво е положението ѝ в обществото?

– На това ще отговори тя самата. Носи маска.

– Да, ваше величество – отвърна иззад завесата решителен и заедно с това нежен глас, който накара да потръпнат и кралицата, и нейните дами.

След миг се появи маскирана дама. Преди кралицата да отвори

уста, непознатата каза:

– Аз съм монахиня от манастира в Брюге и съм донесла лекарство за ваше величество. То трябва да ви излекува. Но моля да останем сами.

Ана Австрийска даде знак на трите си компаньонки и те си тръгнаха. Тогава бегинката направи три крачки към кралицата и с уважение се поклони пред нея.

– Изглежда кралицата на Франция е много болна – каза Ана Австрийска, – щом като чак в манастира в Брюге са научили, че тя има нужда от лечение.

– Слава Богу, че ваше величество не е безнадеждно болна и че има приятели във Фландрия.

– Тези приятели ли ви изпратиха? Кажете имената им.

– Невъзможно и безполезно е, тъй като паметта на ваше величество все още не е пробудена от сърцето...

Ана Австрийска вдигна глава. Тя се мъчеше да проникне под маската, за да разгадае тайнствеността на тези думи, да открие името на тази, която говореше толкова спокойно. После, уморена от такова любопитство, което беше оскърбително за високомерието ѝ, тя запита строго:

– Госпожо, вие вероятно знаете, че с царствени особи не се разговаря с маска.

– Благоволете да ми простите, ваше величество – каза бегинката, – дала съм обет да помагам на страдащите и опеч алените, без да откривам лицето си пред тях. Бих могла да донеса облекчение на тялото и душата на ваше величество, но тъй като вие ме спирате, аз ще се оттегля. Прощавайте, ваше величество!

Тези думи бяха произнесени с такова преклонение и почит, че гневът и недоверието на кралицата изчезнаха, докато любопитството ѝ растеше.

– Вие сте права – каза тя, – страдащите не бива да пренебрегват утехата, пратена им от Господ Бог. Говорете, госпожо, и може би на вас ще се удаде да облекчите страданията на моето тяло... Уви, боя се, че Господ готви за плътта ми жестоки изпитания.

– Да поговорим за душата ви – каза бегинката, – за душата ви, която страда, аз съм уверена в това, ваше величество. Има язви, които ни разяждат невидимо. При тях кожата остава с цвят на слонова кост и по тялото не се появяват сини петна. Лекарят не е в състояние да ги види, не може да чуе как в гърдите на болния, в мускулите, под течачата кръв скърцат със зъби тези ненаситни чудовища. Нито огънят, нито желязото са способни да унищожат този смъртоносен бич. Той прониква в

мислите и чувствата и те са безпомощни. Болката се разраства в сърцето и то се пръска. Това са язвите, които са съдбоносни за кралете. Не страда ли ваше величество от такъв недъг?

Ана вдигна бялата си, прекрасна като в младостта ѝ, ръка.

– Недъгът, за който говорите – каза тя, – е неизбежно зло за нашия живот, живота на великите хора на този свят, на които Господ е възложил да се грижат за поданиците си. Когато недъгът е твърде тежък, Бог ни освобождава от него чрез покаянието. Там ние отхвърляме бремето и се освобождаваме от гнетящите ни тайни. Не забравяйте, че Бог уравни-весеява изпитанията със силите на тленните създания и силите ми са способни да издържат тегнешото над мен бреме. За чуждите тайни ми стига дискретността на Бога, а за моите собствени ми е малко дискретността на духовника ми.

– Както винаги, вие смело се биете с вашите врагове, ваше величество, но малко се доверявате на приятелите.

– Кралете нямат приятели. Ако няма какво да ми кажете, ако се чувствате вдъхновена от Господ Бог като пророчица, вървете си, защото аз се страхувам от бъдещето.

– На мен ми се стори – решително каза бетинката, – че по-скоро се страхувате от миналото.

Още не беше довършила, когато кралицата се изправи и каза с рязък и заповеднически тон:

– Говорете! Обяснете пълно и разбрано, или...

– Не ме заплашвайте, ваше величество – меко каза бегинката. – Дойдох при вас изпълнена с уважение и съчувствие, дойдох при вас като приятелка.

– Тогава докажете го! Облекчете страданието ми, вместо да предизвиквате у мен раздразнение.

– Това лесно може да се направи и ваше величество ще разбере дали съм приятел. Какво нещастие е сполетяло ваше величество през последните двадесет години?

– О... много нещастия, нима не загубих своя крал?

– Не говоря за такива нещастия. Искам да ви задам един въпрос: след раждането на краля не бяха ли причинени на ваше величество страдания от една от близките ви жени?

– Не ви разбирам – отвърна кралицата, стискайки зъби, за да прикрие обзелото я вълнение.

– Сега ще ви обясня. Естествено, ваше величество помни, че кралят се роди на 5 септември 1638 година в единадесет часа и четвърт? В

дванадесет и половина – продължаваше бегинката – дофинът, вече помазан от архиепископа в присъствието на краля и на вас, беше провъзгласен за наследник на френската корона. Кралят се отправи към часовниковата кула на стария сенжерменски замък, за да чуе „Те Деум“. Ваше величество се освободи от бременността в присъствието на покойния принц – брат на краля, принцовете по кръв и придворните дами. Лекарят на краля Бувер и хирургът Оноре се намираха в приемната. Ваше величество заспа към три часа и сънят ѝ продължи приблизително до седем, нали?

– Всичко това е вярно, но вие ми разказвате нещо, което освен мен и вас знае целият свят.

– Ще стигна, ваше величество, до това, което малцина знаят. Аз казах: малцина. Уви, бих могла да кажа: само двама, тъй като преди те бяха петима, но през последните няколко години тайната стана още по-скъпоценна поради смъртта на повечето от посветените в нея. Кралят, нашият господар, почива редом със своите прадеди. Бавачката, баба Перон, умря скоро след него, а за Ла Порт никой вече не си спомня.

Кралицата отвори уста, като се канеше да отговори, но под ледената ръка, с която докосна лицето си, тя почувства капки пот.

– Беше осем часа – продължи бегинката. – Кралят, доволен, вечеряше. Около него се носеха песни и весели викове, предизвикани от пълните догоре чаши. Народът викаше под балконите. Швейцарците, мускетарите, гвардейците обикаляха из града и пийналите студенти, като се срещаха с тях, започваха да ги подхвърлят на ръце. Този шум от народното ликуване изплаши новородения дофин и той тихичко плачеше в ръцете на дойката си, госпожа Гозак. Ако в този момент той беше отворил очи, пред погледа му щяха да застанат две корони в дъното на люлката. Изведнъж ваше величество пронизително извика и към вас бързо се приближи Перон. Лекарите обядваха в отдалечена зала. Дворецът беше опустял въпреки множеството наоколо. Нямаше нито ред, нито часови. Акушерката, след като ви прегледа, завика от учудване и като ви прегърна, вас, измъчената и обезумяла от болки, изпрати Ла Порт да предаде на краля, че кралицата желае да види негово величество. Както знаете, Ла Порт беше умен и хладнокръвен човек. Той не се приближи до краля като изплашен слуга, който чувства значителността на носената от него вест. Той не желаше да го плаши, а тази новина нямаше и да се стори на краля страшна. И ето: „Ваше величество, кралицата е изпълнена с щастие и ще бъде още по-щастлива, ако може да ви види при себе си.“ Този ден Людовик XIII за едно добро пожелание можеше да даде

короната си на първия срещнат просяк. Той стана развеселен от стола и каза със същия тон, с който би казал и Анри IV: „Господа, аз отивам при жена си.“ Влезе при вас и Перон му подаде втория наследник, също толкова здрав и красив като първия. Тук акушерката добави: „Господарю, Господ не желае във френския царстващ дом да се прекъсне мъжката линия.“ Кралят, воден от първия си порив, изтича към второто бебе, възкликвайки: „Благодаря ти, Боже!“

Тук бегинката млъкна, защото забеляза, че кралицата не се чувства добре. Ана Австрийска се беше облегла в креслото с наведена глава и втрещен поглед, очевидно беше, че чува, но не разбира какво ѝ се говори. Устните ѝ трескаво потръпваха, сякаш отправяше молитва към Бога или призоваваше проклятие върху главата на тази безжалостна жена.

– Не мислете – живо продължи бегинката, – не мислете, че ако във Франция е необходим един наследник и ако кралицата е оставила второто си дете да живурка далеч от кралския трон, не мислете, че тя е била лоша майка. О, не, не!... Има хора, които много добре знаят колко сълзи тя проля, те могат да преброят жарките целувки, с които тя обсипваше това бедно същество, утешавайки го за жалкия и скрит в мрака живот поради държавната необходимост, превърнала се в съдба за брата близък на Людовик XIV.

– Боже мой! Боже мой! – едва чуто шепнеше кралицата.

– Известно е – продължаваше леко оживена бегинката, – че след като кралят се видя баща на двама сина връстници, с еднакви права, беше овладян от тревога за съдбата на Франция и за мира и спокойствието в своето кралство. Известно е също, че извиканият в двореца Ришельо повече от час размишлява в кабинета на негово величество, докато накрая произнесе следната присъда: „Във Франция може да има само един наследник, роден, за да наследи трона на негово величество. Господ Бог ни изпрати още един, за да може да наследи първия. Но сега ние се нуждаем само от този, който пръв се е появил на бял свят. Ще скрием втория от цяла Франция, както Господ го скри отначало от неговите родители. Един наследник на престола – това е мир и спокойствие за държавата. Двама претенденти – това е гражданска война и анархия.“

С рязко движение бледната кралица стана от креслото.

– Вие знаете твърде много – произнесе тя с глух глас, – вие сте замесена в държавна тайна. – А приятелите, които са ви разказали за това, са лъжеприятели и предатели. Вие сте съучастничка в престъплението, което се извършва тук. А сега свалете маската си или ще извикам дежурния офицер да ви арестува. О, аз не се боя от тази тайна! Вие сте я

узнали и ще платите за това! Тя ще се вкамени във вашите гърди. Тази тайна и вашият живот от днес не ви принадлежат!

Ана Австрийска заплашително пристъпи към бегинката.

– Оценете верността, честта и дискретността на забравените от вас приятели – каза бегинката и свали маската си.

– Херцогиня Дьо Шеврьоз! – възкликна кралицата.

– Единствената, която споделя с вас тази тайна.

– Ах – прошепна Ана Австрийска, – прегърнете ме, херцогиньо! Така може и да убиете старата си приятелка, като си играете с нейната съдбоносна скръб.

Кралицата заплака на рамото на старата си приятелка.

– Вие още сте млада! – полугласно произнесе госпожа Дьо Шеврьоз, – щом не сте загубили щастието и способността да плачете!

Глава четиридесет и четвърта ПРИЯТЕЛКИТЕ

Кралицата погледна с достойнство към херцогинята и каза:

– Струва ми се, че вие произнесохте думата „щастлива“, говорейки за мен. А аз винаги съм мислила, че на този свят няма друго същество, толкова отминато от щастието, колкото френската кралица.

– Господарко, вие наистина сте олицетворение на всички скърби. Но заедно с тези възвишени страдания, за които ние с вас, стари приятелки, разделени от хорската злоба, току-що говорихме, заедно с тези беди има и някои неща, наистина слабо усетени от вас, но пораждащи в този свят остра завист...

– Какви са те? – попита тъжно Ана Австрийска. – Как може да се произнася думата „радост“, след като вие самата току-що казахте, че тялото и духът ми се нуждаят от целебни лекарства?

Госпожа Дьо Шеврьоз се замисли за минута, след което прошепна:

– Каква пропаст отделя кралете от всички останали хора! Те са толкова далеч от грубата действителност, че забравят за несгодите, с които трябва да се борят останалите хора. Те приличат на онези обитатели на африканските планини, които от своите зелени височини, дарени с ручей с леденостудена вода, не могат да разберат как може да се умира от жажда и глад сред изгорената от слънцето пустиня.

Кралицата едва сега разбра за какво става дума.

– Колко лошо е от моя страна, че се разделих с вас! – каза тя.

– О, господарко, казват, че кралят е наследил омразата, която изпитваше към мен покойният му баща. Кралят би ме изгонил, ако знаеше, че съм в двореца.

– Не мога да кажа, херцогиньо, че кралят изпитва към вас особено разположение – отговори Ана Австрийска. – Но аз бих могла... скришом по някакъв начин...

По лицето на херцогинята премина презрителна усмивка, която разтревожи кралицата, и тя побърза да добави:

– Много добре направихте, че дойдохте при мен.

– Благодаря ви, ваше величество.

– Дори само поради това, че ми доставихте радост с опровержение то за вашата смърт.

– Нима са казвали, че съм умряла? Моите синове не са носили траур!

– Вие знаете, херцогиньо, че дворецът непрекъснато пътува. Тъй че не виждаме често сред нас господин Далбер дьо Люин и вашите деца, а освен това толкова неща ни се изплъзват при безкрайните грижи, сред които постоянно живеем.

– Ваше величество не е трябвало да вярва на слуха за моята смърт.

– Защо? Всички, уви, сме смъртни. Виждате, че и аз, вашата по-малка сестра, както казвахме някога, вече съм с единия крак в гроба.

– След като сте повярвали в моята смърт, ваше величество, би трябвало да ви учуди, че, умирайки, не съм ви пратила вест за себе си.

– Но нали смъртта понякога идва съвсем неочаквано.

– О, ваше величество! Душите, обременени с тайни като тази, за която току-що говорихме, винаги изпитват нужда да се освободят от тегнешото им бреме и тази потребност трябва по отрано да се удовлетвори. Сред нещата, които трябва да се направят, когато се готвим за пътешествие към вечността, е и нуждата да приведем в ред книгата си. Кралицата трепна.

– Ваше величество – каза херцогинята – съвсем точно ще узнае деня на моята смърт, и то съвсем достоверно. Още на другия ден след последното ми издихание на ваше величество ще бъде връчен четирипластов плик и в него вие ще намерите всичко, което е останало от нашата стара тайна кореспонденция.

– Вие не сте изгорили моите писма? – възкликна с ужас Ана.

– О, моя кралице, само предателите горят кралските писма. По-точно, те се правят, че ги горят, а после или ги запазват, или ги продават за много пари. Верният човек ги пази колкото може по-надалеч. После, в

един прекрасен ден, се явява при своята кралица и казва: „Ваше величество, аз старея, аз съм тежко болна, животът ми е в опасност, в опасност е и тайната, поверена ми от ваше величество. Вземете тази криеща опасност хартия и сама със собствените си ръце я изгорете.“

– Хартия, която крие опасност? Що за документ е това?

– Аз имам само един такъв, но той е много опасен.

– Кажете, херцогиньо, що за документ е това?

– Това е записка... от 2 август 1644 година, с която вие ме изпращате в Ноази льо Сек, за да видя милия и нещастен малчуган. С вашата ръка е написано: „милия и нещастен малчуган“.

Възцари се пълна тишина. Кралицата мислено измерваше дълбочината на пропастта, а херцогиня Дьо Шеврьоз залагаше своите капани.

– Да, нещастен, много, много нещастен! – прошепна Ана Австрийска. – Какъв нещастен живот е живяло това сиротно дете и как трагично е завършило всичко! И сега виждам друга бедна жена да го приласкава като майка. Виждам ясно картината...

– Нима то е умряло? – възкликна херцогинята, с което успокои кралицата; тя помисли, че учудването е искрено.

– Умря в треска, умря забравено от всички като увехнало цвете, поднесено на любимата и пхнато в шкафа, за да се запази от нескромните погледи на околните.

– Значи е умрял! – повтори херцогинята с опечален глас, който несъмнено би зарадвал кралицата, ако в него не се прокрадваха нотки на съмнение. – Умрял е в Ноази льо Сек?

– Да, в ръцете на своя гуверньор, който с малко го е надживял.

– Естествено! Не е леко да преживееш такава загуба. Кралицата не обърна внимание на иронията в тези думи.

Госпожа Дьо Шеврьоз продължи:

– Преди няколко години, господарко, аз направих справка в самия Ноази льо Сек за съдбата на това нещастно дете. Там не го считаха за умряло, ето защо не изпитах скръб, както ваше величество. О, разбира се, ако бях повярявала на този слух, никога нямаше дори да намекна за това тъжно събитие, за да не пробудя естествена тъга в сърцето ви, ваше величество.

– Казвате, че в Ноази льо Сек не смятат детето за мъртво? Какво друго говореха там?

– Казаха... но, разбира се, това е плод на заблуждение... Една вечер – било в началото на 1645 година – някаква величествена, красива жена, това е било забелязано въпреки маската и мантията ѝ, без

съмнение, знатна дама, дори много знатна дама, спряла с карета на кръстопътя, същия кръстопът, на който, както ви е известно, аз чаках вести за младия принц, когато ваше величество благоволи да ме изпрати там. Гуверньорът завел момчето при дамата, а на следващия ден заедно с момчето заминал от селцето.

– Виждате ли, историята е вярна, но бедното дете умря внезапно, което често се случва с деца до седемгодишна възраст.

– Ваше величество казва истината, никой не знае това по-добре от вас и никой не вярва толкова безгранично, както аз. Но забележете, има нещо странно... Лицето, което ми събщи тези подробности, лицето, ходило да се интересува за здравето на детето...

– Вие сте поверявали някому подобна мисия? О, херцогиньо!

– Това лице е нямо като ваше величество, нямо като мен. Да предположим дори, че това съм била самата аз. Това лице, минавайки след известно време през Турен... е разпознало гуверньора и момчето... Извинете, но на това лице сигурно само му се е сторило. Двата били живи, весели и здрави, и двамата били в цветущо здраве, единият – в дните на своята бодра, пълна със сили старост, а другият – в нежните дни на първата си младост. Сега кажете, може ли след всичко това да се вярва на слухове? Но аз изморявам ваше величество със своя разказ. О, съвсем не съм искала това и веднага ще се сбогувам, поднасяйки още веднъж уверенията си в най-голяма преданост, ваше величество.

– Останете! Да поговорим малко и за вас.

– За мен? О, господарко, не свеждайте толкова ниско своя поглед.

– Но защо? Нима вие не сте най-отдавнашната ми приятелка... Нима сте ми сърдита, херцогиньо?

– Аз? Боже господи! Какво основание мога да имам за това? Нима щях да се явя пред вас, ако имах причина да ви се сърдя? Вие ме обсипвате с милост, като казвате толкова ласкави думи за нашето приятелство.

– Никой не ме обичал така, никой не ми е служил така, както вие, херцогиньо.

– Аз съм ваша с цялото си същество и днес, ваше величество!

– Но къде е доказателството за приятелството ви? Поискайте нещо от мен.

– Да поискам нещо от вас?

– Знам, че сте най-безкористната, най-възвишената и най-царствената душа!

– Не ме хвалете прекалено – каза развълнувано херцогинята. – С

възрастта, под влияние на нещастията, човек много се променя, ваше величество.

– Предишната херцогиня, прекрасната и обожавана Шевръоз би ми отвърнала с черна неблагодарност, ако каже: „Нищо не ми е нужно от вас.“

Погледът и усмивката на херцогинята се смекчиха. Тя беше очарована от кралицата и не го криеше.

– Кажете, скъпа моя – продължи кралицата, – какво желаете?

– Ами... ваше величество може да ми достави огромна, несравнима радост, ако ми окаже честта да ми гостува няколко дни в Дампиер.

– Това ли е всичко? – учуди се кралицата.

– Боже мой, нима не виждате, че ви моля за нечувано благодеяние? Ако не го виждате, значи съвсем не ме познавате. Ще приемете ли?

– Разбира се, на драго сърце.

– О, колко съм ви признателна!

– А аз ще бъда щастлива – продължи Ана Австрийска, все още не напълно уверена в искреността на херцогинята, – ако моето присъствие се окаже полезно за вас.

– Полезно! – извика през смях херцогинята. – О, не! – Приятно, сладостно, радостно, да, хиляди пъти да!

Тя хвана прекрасната ръка на кралицата и я покри с целувки. „Всъщност тя е добра жена – помисли си кралицата – и... за нея е типично душевното благородство.“

– Ваше величество – каза херцогинята, – моля да ми дадете две седмици. Знаейки, че съм в немилост, никой не искаше да ми даде на заем сто хиляди екю, които са ми нужни, за да приведа в ред Дампиер. Но сега, като стане известно, че тези пари ще отидат за това да приема ваше величество, парижките капитали като река ще потекат към мен.

– Значи това било – каза кралицата, кимвайки ласкаво с глава, – сто хиляди екю! Такава сума е нужна, за да се приведе в ред Дампиер, разбирам. Ако искате, аз ще ви я дам, херцогиньо.

– Наистина ли?

– Честна дума на кралица. Сто хиляди екю, това всъщност не е толкова много. Знам, че никога не сте продавали вашето мълчание за истинската му цена. Подайте ми онзи стол, херцогиньо, и аз ще ви напиша чек до господин Колбер, не, по-добре до господин Фуке, който е много по-любезен и по-приятен... В случай, че не плати, ще платя аз... но това едва ли ще се случи.

Кралицата написа чека, връчи го на херцогинята и се прости с нея,

целувайки я накрая.

Глава четиридесет и пета КАК ЖАН ДЪО ЛАФОНТЕН НАПИСА ПЪРВАТА СИ БАСНЯ

Разказът за всички тези интриги е изчерпан от нас и в следващите три глави на повествованието ще се разкрие непринудената игра на човешкия ум, толкова многообразен в проявите си.

Може би и занаяткар картината, която се каним да покажем, няма да може да мине без политика и интриги, но техните корени ще бъдат скрити толкова дълбоко, че читателят ще види само цветовете и разкошната живопис. Нещата ще бъдат също като на панаир, където великанът, ходещ по въже, се движи всъщност от слабите крачета и нежните ръчички на скритото под дрехите му дете.

И така, отново се връщаме в Сен-Манде, където суперинтендантът, както обикновено приемаше избраното общество на епикурейците.

От известно време за собственика на Сен-Манде бяха настъпили тежки дни.

Който влизаше при него, не можеше да не почувства затрудненията на министъра. Тук вече ги нямаше многолюдните и шумни сборища. Предлогът, който изтъкваше Фуке, беше от финансово естество, но както остроумно беше казал Гурвил, не съществувате по-лъжлив предлог от този. Тук нямаше и сянка от финанси. Наистина, Вател все още успяваше да поддържа репутацията на къщата.

Междувременно градинарите и овощарите, които снабдяваха със своите стоки кухнята, започнаха да се оплакват, че ги разоряват, като забавят сметките. Комисионерите, които доставяха испанските вина, изпращаха писмо след писмо, напразно искайки да им се плати по сметка. Рибарите, наети от суперинтенданта по крайбрежието на Нормандия, си правеха наум сметки, от които излизаше, че ако им се изплати дължимото, биха могли да оставят занаята и да се установят на брега. Прясна риба, която по-късно щеше да стане причина за смъртта на Вател, вече не се появяваше на трапезата. Все пак в приемния ден приятелите на господин Фуке се бяха събрали при него, по-многобройни от обикновено. Гурвил и абат Фуке разговаряха за финанси, а ако искаме да бъдем точни – абатът вземаше от Гурвил няколко пистола на заем. Пелисон,

сложил крак връз крак, дописваше края на речта, с която Фуке трябваше да открие парламента. Тази реч бе истински шедевър, тъй като Пелисон я съчиняваше като за приятел, което ще рече, че влагаше в нея всичко онова, заради което той, естествено, нямаше да се измъчва, ако я беше писал за себе си. Малко по-късно откъм градината пристигнаха Лафонтен и Лоре, които спореха за някакви весели стихове.

Художниците и музикантите се събираха около столовата. Когато удари осем, всички седнаха да вечерят. Суперинтендантът никога не ги караше да го чакат. Сега бе седем и половина и апетитът на всички беше доста изострен.

След като всички гости най-после се събраха, Гурвил тръгна към Пелисон, откъсна го от размислите му и го заведе в средата на гостната, внимателно затвори вратата, след което му зададе въпрос:

– Е, какво ново?

– Взех на заем от леля ми двадесет и пет хиляди ливри, ето чековете.

– Добре – отвърна Гурвил, – сега не достигат само сто деветдесет и пет хиляди ливри за първата вноса.

– За каква вноса? – попита Лафонтен с такъв тон, сякаш беше задал обичайния си въпрос: „А вие чели ли сте Барух?“

– Какъв разсеян човек! – възкликна Гурвил. – Нали вие сам ми съобщихте за малкото имение в Корбей, което се кани да продаде един от кредиторите на господин Фуке. Нали вие предложихте на всички приятели на Епикур да съберат пари, за да попречат на това. Вие казвахте също, че ще продадете част от къщата си в Шато-Пиери, за да внесете вашата част, а сега изведнъж питате: „За каква вноса става дума?“

Тези думи на Гурвил бяха посрещнати с общ смях, който накара Лафонтен да се изчерви и да разкрие ред любопитни и крайно смешни истории за това как жена му се ядосала заради продажбата и я осуетила и за това как спечелил пари от една поема в доста свободен стил. Всички се смееха неудържимо, слушайки как поетът хвали своята стока.

– Постарах се да надмина всичко писано досега от Бокачо, Аретино и други майстори на този жанр.

– Боже мой! – извика Пелисон. – Той ще си изпроси отлъчване от църквата!

– Така ли мислите? – наивно попита Лафонтен. – Кълна ви се, че го направих не за себе си, а за господин Фуке.

Този великолепен довод окончателно развесели присъстващите.

– Първото издание на тази поема – продължи той – продадох за

цели осемстотин ливри. Нали знаете, че за книги с благочестиво съдържание читателите плащат два пъти по-малко.

– По-добре да бяхте съчинили – забеляза Гурвил през смях – някои благочестиви книги.

– Това създава много грижи и не е достатъчно развлекателно – спокойно каза Лафонтен, – ето тук, в тази кесия, има осемстотин ливри.

С тези думи той връчи своя дар на касиера на епикурейците. След него даде своите петдесет ливри и Лоре. Останалите също внесоха кой колкото можеше. Когато направиха изчисленията, се оказа, че са събрали четиридесет хиляди ливри.

Още не беше секнал звънът на монетите, когато суперинтендантът влезе, или по-точно, се промъкна в залата. Той беше скрит свидетел на тази сцена. Човекът, който боравеше с милиарди, богаташът, който познаваше всички удоволствия и почести, съществуващи на този свят, този човек с необятно сърце и творчески ум, събрал в себе си материалната и духовната същност на първото кралство в света, знаменитият Фуке, стоеше обкръжен от гостите си, с просълзени очи.

Той бръкна с тънките си бели пръсти в чувалчето със злато и сребро и каза с мек, затрогнат глас:

– О, жалка милостиньо, ти ще се загубиш в най-далечния ъгъл на опустялата ми кесия, но ти напълни докрай моето сърце, а него никоой не може да изчерпи. Благодаря ви, приятели, благодаря ви!

Тъй като не можеше да разцелува всички около него, някои от които също се просълзиха, той прегърна Лафонтен и каза следните думи:

– Бедни ми приятелю! Заради мен жена ви е могла да ви убие и пак заради мен духовникът ще вземе да ви отлъчи от църквата!

– Всичко това са истински дреболии! – каза поетът. – Ако бяха почакали вашите кредитори една-две годинки, щях да напиша цяла стотница басни, всяка от тях щеше да бъде пусната в две издания и вашият дълг щеше да бъде изплатен.

Глава четиридесет и шеста ЛАФОНТЕН ВОДИ ПРЕГОВОРИ

Фуке сърдечно стисна ръката на Лафонтен и каза добродушно:

– Мили мой поете, създайте още сто басни, но не заради осемдесетте пистола за всяка, а за да обогатите нашата литература със стотина шедьоври.

– Но не мислете – надувайки се, заяви Лафонтен, – че съм донесъл на господин суперинтенданта само тази идея и тези осемдесет пистола. Тук имам милион и половина!

– По дяволите този гасконец от Шато-Пиери! – възкликна Лоре.

– Трябва да докосвате не джоба, а главата си – забеляза Фуке, – щом става дума за идея, която ми предлагате.

– Господин суперинтендант – продължи Лафонтен, – вие не сте генерален прокурор, вие сте поет! Живописец, скулптор, приятел на науките и изкуствата! Но си признайте, че в никакъв случай не сте юрист!

– С удоволствие – отвърна усмихнат Фуке.

– Ако решат да ви изберат в академията, ще се откажете ли?

– Сигурно, нека не ми се обиждат академиците.

– Но кажете, след като не искате да влизате в академията, защо позволявате да ви зачисляват в състава на парламента?

– Ето какво било! – каза Пелисон. – Почнахме да говорим за политика.

– Питам – продължи Лафонтен – отива или не отива на господин Фуке прокурорската мантия?

– Мисля – каза Гурвил, – че прокурорската мантия не е лошо нещо, но милион и половина все пак струват повече от нея.

– Присъединявам се към Гурвил! – възкликна Фуке.

– Един милион и половина! – измърмори Пелисон. – Дявол да го вземе! Знам една индийска басня...

– Кажете я – помоли Лафонтен, – аз също искам да се запозная с нея.

– Костенурката имала броня – започна Пелисон. – Тя се криела под нея, когато я заплашвали врагове. Но някой ѝ казал: „Сигурно през лялото ви е много горещо в тази къщичка и освен това ние не можем да ви видим в цялата ви прелест, а аз познавам един смок, който ще ви плати за нея милион и половина.“

– Превъзходно! – смеейки се, възкликна Фуке.

– Какво е станало по-нататък? – попита Лафонтен, – който се интересуваше повече от баснята, отколкото от нейната поука.

– Костенурката продала бронята си и останала беззащитна. Гладният орел я видял, убил я с един удар на своя клон и я излапал.

– Къде е поуката? – попита Конрар.

– Поуката се състои в това, че господин Фуке не трябва да се разделя със своята прокурорска мантия.

– Но вие забравяте Есхил – възрази Лафонтен. – Есхил, чийто череп

се мярнал пред очите на орела, летящ във висините. Кой знае, може би на същия орел, за който говорите, голям любител на костенурки; сторил му се като най-обикновен камък и той хвърлил върху него костенурката, скрита в бронята си.

– Господи Боже! Разбира се, че Лафонтен е прав – каза замислено Фуке. – Всеки орел, който иска да изяде костенурка, лесно може да разбие бронята ѝ и наистина са щастливи костенурките, за чиято броня някой смок ще заплати един и половина милиона. Нека ми дадат такъв смок и аз ще му дам бронята си.

– Рара авис ин терис – рядка птица на земята – въздъхна Конрар.

– Нещо като черен лебед, нали? – каза Лафонтен. – Съвсем черна и много рядка птица. Аз я намерих.

– Вие сте намерили купувач за длъжността генерален прокурор? – възкликна Фуке.

– Да, господине. Намерих.

– Но господин суперинтендантът никога не е споменавал, че ще я продава! – възрази Пелисон.

– Простете, но вие самият го казахте – каза Конрар.

– Аз съм свидетел – намеси се Гурвил.

– Хубави разговори водите за мен! – каза Фуке. – Но кой е вашият купувач, кажете, Лафонтен?

– Съвсем черна птица, съветникът от парламента господин Ванел...

– Ванел! – възкликна Фуке. – Ванел! Съпругът на...

– Именно, господине, нейният мъж, тя накърнява честолюбието му. Говорили са му за някаква длъжност в парламента, че се е споменавало името на господин Фуке, от този момент госпожа Ванел мечтаела само да стане госпожа генералната прокурорша. Всяка нощ, когато тя не се виждала като такава, просто умираше от мъка.

– Горката жена – каза Фуке.

– Почакайте, Конрар казва, че аз не умея да бъда делови, но вие сам ще видите как съм се държал в случая. „Знаете ли – казвам аз на Ванел, – че длъжността на господин Фуке струва много скъпо?“ – „Колко например?“ – пита Ванел. „Господин Фуке не я продаде за милион и седемстотин хиляди ливри, които са му били предложени.“ – „Жена ми – отвърна Ванел – я оценяваше приблизително на милион и четиристотин хиляди.“ – „В брой?“ – „Да, в брой, тя току-що продаде имението в Гиени и взе парите за него.“

– Хубава купчина пари, ако я превземем веднага – съобразително забеляза абат Фуке, който до този момент не беше казал нито дума.

– Бедната госпожа Ванел! – прошепна Фуке. Пелисон сви рамене и каза на ухото му:

– Демон?

– Именно... Щеше да бъде твърде забавно с парите на този демон да се поправи злото, което сам си стори един ангел заради мен.

Пелисон учудено погледна Фуке, чиито мисли сега тръгнаха в съвсем друга посока.

– Е, какво? – попита Лафонтен. – Доволни ли сте от моите преговори?

– Вие сте превъзходен, мили ми поете.

– Всичко това е така, но нерядко човек се хвали, че е готов да купи кон, а всъщност няма пари да си купи дори юзда! – забеляза Гурвил.

– Може би Ванел ще се откаже, ако се хванем за думите му – наме-си се отново абат Фуке.

– Сигурно ви идват подобни мисли само защото не знаете развързката на моята история – каза Лафонтен. – Развързката ми се състои в това, че този упорит Ванел, след като разбра, че идвам в Сен-Манде, ме помоли да го взема със себе си. И ако е възможно, да му уредя среща с монсеньор. Сега той чака на полянката Бел-Ер. Какво ще кажете, господин Фуке?

– Какво да кажа? Според мен не е прилично съпругът на госпожа Ванел да се простуди пред прага на моя дом. Изпратете да го доведат, Лафонтен, след като знаете къде се намира.

– Аз сам ще отида да го доведа.

– Ще дойда с вас – заяви абатът, – за да нося чувалите със злато.

– Моля, без шеги – строго каза Фуке. – Нещата са сериозни и тук наистина има да се върши работа. Но нека преди всичко бъдем гостоприемни. Поискайте от мое име извинение от този мил човек и му предайте колко съм огорчен, че съм го накарал да чака, тъй като не съм знаел за неговото пристигане.

Лафонтен се затича към Ванел. След него се забърза Гурвил, тъй като вследствие на изчисленията си поетът беше сбъркал пътя и беше тръгнал към Сен-Мар.

След четвърт час Ванел вече влизаше в кабинета на суперинтенданта, същия този кабинет, който заедно с всичките му допълнителни помещения описахме в началото на нашето повествование.

Виждайки Ванел, Фуке извика Пелисон и няколко минути шепна на ухото му:

– Запомнете добре, проследете в каретата да бъде поставено

всичкото сребро, съдове и скъпоценността. Вземете враните коне и нека бижутерът дойде заедно с вас. Задръжте вечерята до идването на госпожа Дьо Белиер. Вървете, приятелю.

Пелисон тръгна, без много да разбира за какво става дума, както е с преданите приятели, изпълнени с доверие към онзи, комуто са свикнали да се подчиняват във всичко. В това е силата на избраните души. Недоверието е присъщо на недостойните личности.

Ванел се поклонил на суперинтенданта.

– Седнете, господине – обърна се към него Фуке. – Струва ми се, че искате да купите моята длъжност? Колко можете да заплатите за нея?

– Монсеньор, вие сте този, който трябва да назове сумата. Зная, че вече са ви правени някои предложения.

– Споменаха ми, че госпожа Ванел оценява длъжността ми на един милион и четиристотин хиляди!

– Това е всичко, което ние с нея имаме.

– Можете ли да платите в брой?

– Не нося със себе си пари – каза наивно Ванел, който се беше приготвил за борба с прилагане на хитрости и шахматни комбинации, затова беше много озадачен от такава простота и величие.

– Кога ще ги имате?

– Щом пожелаете, монсеньор.

– Да се уговорим за утре в шест часа сутринта.

– За шест часа – повтори Ванел.

– Сбогом, господине, предайте на вашата съпруга, че целувам смилено ръчичките ѝ.

Фуке се изправи. Сякаш вече загубил главата си, Ванел произнесе:

– Господине, давате ли ми честната си дума.

– По дяволите, а вие? – Фуке обърна глава към него. Ванел се смути, трепна и накрая неуверено протегна ръка.

Фуке с благороден жест му подаде своята. Честната ръка за секунда се докосна до влажната ръка на лицемера. Ванел стисна пръстите на Фуке, за да се убеди, че не сънува.

Суперинтендантът с едва забележимо движение освободи ръката си.

– Сбогом – каза той.

Ванел бавно тръгна към вратата, премина през приемните стаи и изчезна зад прага на дома.

Глава четиридесет и седма БРИЛЯНТИТЕ И ПРИБОРИТЕ ОТ СРЕБРО НА ГОСПОЖА ДЪО БЕЛИЕР

След като освободи Ванел, Фуке за минута се замисли.

„Каквото и да направя за жената, която някога съм обичал, нищо няма да бъде прекалено. Маргарита жадува да стане прокурорша. Защо да не ѝ доставя това удоволствие? А сега, когато и най-чувствителната съвест не може да ме упрекне в нищо, нека пренесем мислите си към тази, която ме обича. Госпожа Дьо Белиер сигурно вече е дошла.“

Той погледна към тайната врата. След като внимателно заключи кабинета си, Фуке я отвори, спусна се в подземния вход, който водеше към венсанския замък, и бързо тръгна по коридора към обичайното място на техните срещи.

Дори не предупреди приятелката си със звънца, тъй като знаеше, че тя никога не закъснява на срещите.

Маркизата действително го беше преварила и го чакаше. Суперинтендантът почука и тя веднага се приближи до вратата, за да вземе пъхнатата под нея бележка.

„Елате, маркизо. Чакам ви за вечеря.“

Оживена и щастлива, госпожа Дьо Белиер седна в каретата на Венсанската алея и след няколко мига протегна ръка на Гурвил, който, за да достави удоволствие на своя шеф и министър, я чакаше в двора при вратата.

Тя не забеляза как се втурна в двора потъналият в бяла пяна, разгорещен впряг на Фуке, който докара в Сен-Манде Пелисон и същия бижутер, на когото тя бе продала среброто и скъпоценностите си. Пелисон го заведе в кабинета, където вече се намираше Фуке.

Суперинтендантът благодари на бижутера, че е запазил – сякаш е ставало дума за залог – съкровищата, които е имал право да продаде. Хвърли поглед към общата сума. Тя достигаше един милион и триста хиляди ливри. След това Фуке се настани зад бюрото си, където написа чек за един милион и четиристотин хиляди, подлежащ на изплащане в брой от неговата каса на следващия ден до обяд.

– Цели сто хиляди печалба! – извика бижутерът. – Ах, монсеньор, колко сте щедър!

– Не, не, господине – каза Фуке, като го потупа по рамото, – понякога проявената деликатност просто не може да бъде заплатена.

Печалбата е приблизително същата, както ако бяхте продали тези неща, но аз също ви дължа лихва.

С тези думи той свали от дантеления си маншет обсипаните с брилянти копчета за ръкавели, които същият ювелир неотдавна оценяваше на три хиляди пистола, след което се обърна към него:

– Вземете ги за спомен. Довиждане. Вие сте изключително честен човек.

– А вие, монсеньор – възкликна дълбоко трогнат бижутерът, – вие сте славен благородник.

Фуке изпрати достойния бижутер през тайната врата и тръгна да посрещне госпожа Дьо Белиер, която вече беше заобиколена от неговите гости.

– Не намирате ли, господа, че маркизата тази вечер няма равна на себе си? – каза Фуке. – Знаете ли защо?

– Защото госпожа Дьо Белиер е най-красивата жена поначало – каза някой от гостите.

– Не, защото тя е най-добрата от жените. Само че... всички скъпоценности, които носи тази вечер, са фалшиви.

Госпожа Дьо Белиер се изчерви.

– Тя? Която притежава най-красивите брилянти в Париж? – чуха се възклицания.

– Какво ще кажете? – Фуке се обърна тихичко към Пелисон.

– Най-последно разбрах. Постъпката ви е прекрасна.

– И аз казвам така – засмя се Фуке.

– Вечерята е сложена – тържествено обяви Вател.

Вълната от поканени се устреми към столовата доста по-бързо, отколкото бе прието на министерски приеми. Очакваше ги великолепно зрелище. Върху бюфетите, на поставки и на масата, сред цветя и свещи блестеше най-богатата златна и сребърна колекция от съдове. Това бяха остатъците от старинните съкровища, изваяни и отлети от флорентинските майстори, докарани от Медичите в онези времена, когато във Франция е имало достатъчно злато. Тези чудеса на изкуството, скрити или заровени в земята по време на гражданските войни, плахо се бяха появявали на бял свят при настъпване на пауза във войните, които се водеха от хората на добрия тон и които се наричаха Фронда. Сеньорите се сражаваха помежду си, избиваха се, но не си позволяваха грабежи. Върху всички съдове беше сложен гербът на госпожа Дьо Белиер.

– Какво виждам! – извика Лафонтен. – Навсякъде буквите П и Б!

Най-голямо възхищение предизвика приборът на маркизата, който

беше поставен по нареждане на самия Фуке. Пред него се издигаше пирамида от брилянти, сапфири, изумруди и антични камеи. Рубини, сечени от малоазиатските гърци върху златна мизийска основа, изумителна древноалександрийска мозайка от сребро, тежки египетски гривни от времето на Клеопатра лежаха в огромно блюдо – творение на Полиси, поставено върху триножник от позлатен бронз – работа на Бенвенуто Челини.

Щом маркизата видя пред себе си всичко, което вече не се бе надявала да види, лицето ѝ се покри с мъртвешка бледост. В учудената и разтревожена зала се възцари дълбоко мълчание, което винаги е предвестник на силни душевни сътресения.

Фуке дори не даде знак да отстрани лакеите, които сновяха като работливи пчели около грамадните маси и бюфети.

– Господа – каза той, – съдовете, които виждате, принадлежат на госпожа Дьо Белиер. Веднъж, като узнала, че един от нейните приятели е изпаднал в нужда, тя изпратила всичкото това злато и сребро заедно със скъпоценностите, лежащи сега пред нея, на своя бижутер, за да ги продаде. Толкова великодушна постъпка трябва да бъде оценена достойно от такива истински приятели като вас. Щастлив е този, който внушава такава любов! Да прием за здравето на госпожа Дьо Белиер!

Силни викове заглушиха думите на Фуке. Онемялата маркиза се беше отпуснала в креслото ни жива ни умряла. Още малко и бедната жена щеше да загуби съзнание досущ като птиците на древна Елада, когато прелитали над арените на олимпийските зрелища.

– А сега – каза Пелисон, който винаги се трогваше от добродетелта, а красотата го караше да изпада във възторг, – сега да прием за човека, заради когото маркизата е извършила такава прекрасна постъпка, тъй като този, за когото става дума, наистина е достоен за любов.

Доиде ред на маркизата. Тя се изправи бледа и усмихната, протегна с трепереща ръка чашата си и пръстите ѝ докоснаха ръката на Фуке, докато все още замъгленият ѝ поглед жадуваше за любовта, която гореше в благородното сърце на великия ѝ приятел.

Вечерята, започнала по толкова знаменателен начин, скоро се превърна в истинско пиршество. Никой не се мъчеше да бъде остроумен, но и никой не страдаше от липса на остроумие.

Лафонтен беше забравил за любимото си вино и позволяваше на Вател да го сдобрява с вината от Рона и Испания.

Абат Фуке бе заприличал толкова на добряк, че Гурвил му прошепна на ухото:

– Вие сте станали толкова крехък, господине, че внимавайте някой да не ви изяде.

Часовете течаха неусетно и радостно, сякаш обсипваха пируващите с рози. Въпреки навиците си суперинтендантът не стана от масата преди обилния десерт. Той се усмихваше на приятелите си, завладени от това опиянение, което обикновено обзема всеки, чието сърце се опиянява по-бързо от главата му. За пръв път през цялата вечер той погледна часовника.

В същата минута към парадния вход се приближи карета и се случи нещо удивително: звукът на колелата се чу в залата въпреки шума и песните. Фуке се ослуша, после обърна поглед към входа. Стори му се, че там се чуват крачки и че не стъпват по земята, а по собственото му сърце.

Инстинктивно той се отстри от госпожа Дьо Белиер, до чието бедро стоеше допрян в продължение на два часа.

– Господин Дербле, ванският епископ – обяви с цяло гърло лакейт.

На прага се появи мрачният и замислен Арамис, чиято глава изведнъж бе украсена от двата края на гирляндата; тя току-що се беше разпаднала на части, тъй като пламъкът на свещта беше подпалил съединяващите я конци.

Глава четиридесет и осма РАЗПИСКАТА ОТ КАРДИНАЛ МАЗАРИНИ

Фуке несъмнено би посрещнал с шумно приветствие този новопристигнал гост, ако леденият вид и разсеяният поглед на Арамис не бяха накарали суперинтенданта да спазва типичната за него сдържаност.

– Ще ни помогнете ли да се преборим с десерта? – все пак се пошегува Фуке. – Не се ли ужасявате от нашето безгрижно пиршество?

– Монсеньор – с уважение каза Арамис, – ще започна с извинение, че нарушавам вашето искрящо, весело тържество, но ще ви помоля, след като завършите вашия пир, да ми отделите няколко минути, за да поговорим делово.

Думата „делово“ разтревожи някои от епикурейците. Фуке стана от мястото си.

– Винаги делови, господин Дербле – каза той. – Добре че работите се появяват след краха на вечерята.

С тези думи той предложи ръката си на госпожа Дьо Белиер, която

го гледаше с известно безпокойство. Той я изпрати до гостната, която се намираше наблизко, като я остави на грижите на най-благоразумния от сътрапезниците си.

Той самият взе под ръка Арамис и се изолира с него в кабинета си. Тук прелатът веднага забрави за етикета. Седна и попита:

– Можете ли да отгатнете с кого се срещнах тази вечер?

– Драги приятелю, всеки път, когато започнете с подобно встъпление, очаквам да ми съобщите нещо неприятно.

– И този път, приятелю, не сте сбъркали – каза Арамис. – Срещнах се с госпожа Дьо Шеврьоз. Старата вълчица в плът и кръв.

– Без зъби?

– Възможно е, но не без нокти.

– Какво може да иска тя от мен? Аз не съм стиснат по отношение на не особено целомъдрените жени. Това качество винаги се цени от тях, дори когато вече не могат да се надяват на любов.

– Госпожа Дьо Шеврьоз отлично е осведомена, че вие не сте стиснат, тъй като иска да измъкне от вас пари. И предлози не й липсват. По всяка вероятност притежава някакви писма от Мазарини.

– Това не ме учудва. Прелатът беше известен със своето безгрижие.

– Да, но по всяка вероятност това не са любовни писма. В тях става дума за финанси. Не сте ли чували, че ви обвиняват в присвояване на държавни пари?

– Сто пъти! Хиляди пъти! Откакто съм на тази служба, драги Дербле, аз само това чувам. Както вие като епископ постоянно чувате упреци в липса на вяра или като мускетар сте чували обвинения в страхливост. Министърът на финансите е обвиняван безкрайно, че краде от тези финанси.

– Добре. Но нека внесем яснота в тази работа, тъй като според думите на херцогинята Мазарини в писмата ясно и недвусмислено назовава сума от тринадесет милиона приблизително, за която ще ви бъде трудно да дадете отчет.

– Тринадесет милиона – повтори суперинтендантът, опъвайки се в креслото, за да може по-удобно да повдигне глава към тавана. – Тринадесет милиона... Господи, оставете ме да си спомня кои милиони са тези от всичките, в кражба на които ме обвиняват!

– Не се смейте, скъпи приятелю! Много е сериозно! Без съмнение херцогинята има писма и тези писма са истински, тъй като тя иска да ги продаде за петстотин хиляди ливри.

– За такива пари може да се купи добра клевета – отвърна Фуке. –

Ах, да, сещам се за какво говорите. – Суперинтендантът се засмя от сърце. – Спомням си тези тринадесет милиона. – Да, разбира се, сигурен съм, че за тях става дума! Представете си, приятелю, веднъж сеньор Мазарини, мир на праха му, получи тринадесет милиона за отстъпката на спорни земи във Валтелин. Той ги зачеркна в приходните книги, прехвърли ги при мен и след това ме накара да му ги превода за военни нужди.

– Много добре. Значи вие можете да се отчетете за тяхното изразходване?

– Не. Кардиналът ги записа на мое име и ми даде разписка.

– Пазите ли я?

– Естествено! – каза Фуке и спокойно се отправи към голямо бюро от черно дърво със златни и седефени инкрустации. – Моят ред е следствие на мързела ми. Аз го въведох, за да не губя време. Например зная, че разписките от Мазарини са в третото чекмедже в графа М4. Отварям го и намирам веднага нужния ми документ. Дори нощем и без свещ ще я открия... – Той уверено напипа връзката книжа в отвореното чекмедже. – Нещо повече – продължи Фуке, – аз помня тази разписка, все едно че сега я виждам пред мен. Тя е много плътна, грапава, със златно ръбче и дата. Върху датата има мастилено петно, направено от Мазарини. Знаете ли каква е работата: като че ли документът чувства, че е нужен някому, че го търсят, затова се крие и се бунтува.

Суперинтендантът надникна в чекмеджето. Арамис също.

– Странно – каза Фуке. Взе връзката документи, прегледа я още веднъж и побледня. – Досега не съм бъркал. Никой освен мен не докосва тези книжа, никой не отваря това чекмедже, което, както виждате, е със секрет и само аз зная шифъра. Разписката от Мазарини е открадната. Госпожа Дьо Шеврьоз е права. Аз съм присвоил държавни пари, аз съм крадец. Аз съм присвоил тринадесет милиона от държавната хазна, господин Дербле.

– Не се горешете и не се вълнувайте!

– Как да не се вълнувам? Причини имам повече от достатъчно. Чудесен процес, чудесна присъда – и вашият приятел ще се отправи към Монкофон след своя колега Ангеран дьо Марини и своя предшественик Самбланс.

– Не толкова бързо! – каза Арамис.

– Защо? Защо не толкова бързо? Какво според вас е направила Дьо Шеврьоз с тези писма? Нали вие сте се отказали от тях?

– Да. Аз действително отказах. Предполагам, че тя ще тръгне към

Колбер, за да му ги продаде. Наредих да я проследят. След като се раздели с мен, тя се върна у дома си, после излезе през черния вход и се отпрати към дома на италианеца на улица Кроа дьо Пти Шан.

– Значи процес, скандал и безчестие и всичко това като гръм от ясно небе: сляпо, безжалостно и жестоко!

Арамис се приближи до Фуке, който трепереше от безсилие пред отворените чекмеджета. Той сложи ръка на рамото му:

– Не забравяйте никога, че положението на господин Фуке не може да се сравнява с това на Самбланс и Марини. Срещу тези министри беше възбуден процес и присъдата беше приведена в изпълнение. А с вас това не може да се случи.

– Защо – питам отново. Нали крадецът на държавни пари във всички времена се обявява за престъпник?

– Престъпник, който има възможност да се укрие в убежище, никога не е такъв.

– Да се спасявам?! Да бягам?!

– Не говоря за това. Вие забравяте, че такива процеси могат да бъдат възбудени само от парламента, че воденето им се възлага на генералния прокурор и че самият сте такъв. Значи, ако вие самият не пожелаете да се осъдите...

– О! – възкликна Фуке, удряйки с юмрук по бюрото.

– Какво още има?

– Това, че аз вече не съм прокурор.

Дойде ред на Арамис да побледнее. Той стисна юмруци така, че пръстите му изпукаха. Изненадано погледна Фуке и разчленявайки всяка сричка, каза:

– Вие по-вече не сте про-ку-ро-р! Откога?

– От четири или пет часа.

– Пазете се! – хладно каза Арамис. – Струва ми се, че не сте на себе си.

– Казвам – продължи Фуке, – че неотдавна се появи човек, който ми предложи един милион и четиристотин за моята длъжност. Аз я продадох.

Арамис замълча. По лицето му, саркастично и умно, се мярна сянка на ужас. Това подейства по-силно от всички викове и думи на този свят.

– Значи сте имали голяма нужда от пари?

– Беше въпрос на чест.

Фуке разказа накратко за великодушното на госпожа Дьо Белиер и за начина, по който той бе намерил за необходимо да отговори на този

жест.

– Много красиво! Колко ви струваше?

– Милионът и четиристотинте хиляди, връчени ми за моята длъжност.

– Които, естествено, сте получили веднага? О, неразумни приятелю!

– Още не съм ги получил, но утре и това ще стане.

– Значи не всичко е приключено?

– Трябва да приключи, тъй като бижутерът получи от мен чек, който ще му бъде осребрен утре в дванадесет от моята каса, в която сумата трябва да бъде внесена между шест и седем сутринта.

– Слава богу! – възкликна Арамис и плесна с ръце. – Нищо не е свършено, щом не е платено.

– А бижутерът?

– В дванадесет без четвърт вие ще получите от мен милион и четиристотин хиляди.

– Почакайте, в шест аз трябва да подпиша договора.

– Гарантирам, че няма да го подпишете. Ще си вземете думата обратно. Това е всичко.

– Какво говорите? – възкликна дълбоко потресен Фуке. – Да си взема обратно дадената дума?

На почти негодуващия поглед на министъра Арамис отвърна с поглед, изпълнен с гняв.

– Господине – каза той, – струва ми се, че аз с достатъчно основание мога да се нарека порядъчен човек, нали? Под войнишкия плащ петстотин пъти съм рискувал живота си, като свещеник съм оказвал още по-важни услуги на Бога, държавата и приятелите. Честната дума не струва повече от човека, който я е дал. Когато той я съдържа, тя е от чисто злато, но тя е сразяваща стомана, когато той не желае да я удържи. В този случай той се защитава с нея като с оръжие на честта!

Фуке наведе глава:

– Аз съм беден бретонец, прост и прям, и моят ум се възхищава от вашия, и се бои от него. Не казвам, че държа на думата си от добродетелност. Ако щете, това е просто навик. Но простите хора са достатъчно простодушни, за да се възхищават от този навик. Това е единствената ми добродетел. Оставете ми славата, която ми се полага за нея.

– Значи най-късно утре вие ще подпишете акт за продажба на длъжността, която ви защитава от враговете?

– Ще подпиша.

Арамис се огледа, сякаш търсеше нещо да счупи от ярост, и каза:

– Ние разполагаме само с едно средство и вие, надявам се, няма да откажете да го употребите!

– Разбира се, ако е благопристойно... като всичко, което предлагате, скъпи ми приятелю.

– Няма нищо по-благопристойно от това да накараме вашия купувач да се откаже от сделката. Кой е той?

– Ванел.

– Ванел! – извика Арамис, ставайки от креслото си. – Ванел! Мъжът на Маргарита Ванел! Вашата бивша любовница?

– Именно, приятелю. Иска й се да стане генерална прокурорша. Поне това съм длъжен да дам на бедния Ванел, а освен това печеля, като доставям удоволствие на неговата мила жена.

Арамис хвана Фуке за ръка:

– Знаете ли името на новия възлюблен на Маргарита Ванел? Казва се Жан Батист Колбер! Той е интендант на финансите! Живее на улица Кроа дьо Пти Шан, там, където тази вечер беше на посещение госпожа Дьо Шеврьоз с писмата от Мазарини, които тя иска да продаде!

– Боже мой! Боже мой! – прошепна Фуке, изтривайки струящата по челото му пот.

– Вече започвате да разбирате?

– Свършено е! Свършено е с мен! Да, разбрах това!

– Не намирате ли, че трябва да държите на думата си по-малко твърдо от Регул?

– Не – отвърна Фуке.

– Упоритите хора – измърмори Арамис – винаги намират начин да се самовъзхищават.

Фуке му протегна ръка. В този момент разкошният часовник от черупка на костенурка, инкрустиран със злато, удари шест. Някъде изскърца врата и приближилият се до кабинета Гурвил каза:

– Господин Ванел пита дали монсеньор желае да го приеме? Фуке отмести очи от Арамис и отвърна:

– Поканете господин Ванел да влезе.

Глава четиридесет и девета ЧЕРНОВАТА НА КОЛБЕР

Разговорът беше в разгара си, когато Ванел влезе в стаята. За Фуке

и Арамис неговото появяване не беше нищо повече от точката, с която свършва изречението. За Ванел обаче присъствието на Арамис в кабинета на Фуке означаваше много.

Едва престъпил прага на стаята, купувачът започна да се оглежда, след което устреми изпитателен поглед към решителното лице на ванския епископ.

Що се касае до Фуке, той като истински политик беше заличил от лицето си следите от вълнението, което му бяха причинили думите на Арамис. Тук нямаше вече нещастен й търсец изход, отчаян човек. Той вдигна глава и протегна ръка на Ванел, канейки го да влезе. Отново беше първият министър и домакин.

Арамис познаваше до най-малките подробности характера на суперинтенданта. Нито деликатността на душата му, нито широтата на ума можеха да изненадат бившия мускетар. Отказвайки се временно от разговора, за да се включи по-късно в него, той взе върху себе си трудната роля на страничен наблюдател, който се стреми да узнае и да разбере всичко.

Ванел беше видимо развълнуван. Той застана в средата на кабинета, като се кланяше на всичко и на всички.

– Аз се явих... – започна той с поклон.

– Вие сте точен, господин Ванел – кимна Фуке.

– В деловите отношения, монсеньор, точността е добродетел.

– Извинете – каза Арамис, сочейки към Ванел с пръст и обръщайки се към Фуке, – извинете, това ли е господинът, който желае да купи вашата длъжност?

– Да, аз съм – отвърна Ванел, поразен от високомерния тон, с който Арамис му зададе въпроса. – Как трябва да се обръщам към този, който ме удостоява?...

– Наричайте ме монсеньор – сухо го прекъсна Арамис.

– Да прекратим церемониите, господа – намеси се Фуке. – Да преминем към деловата част.

– Монсеньорът вижда – каза Ванел, – че очаквам заповедите му.

– Напротив, мисля че аз съм този, който очаква.

– Какво чака монсеньорът?

– Помислих, че може би ще искате да ми кажете нещо.

„О, той е променил решението си и аз съм свършен!“ – каза си Ванел. После събра сили и продължи:

– Не, монсеньор, няма какво да добавя към това, което казах вчера и което съм готов да потвърдя днес.

– Бъдете искрен, господин Ванел, не са ли твърде тежки за вас условията на нашия договор. Какво ще кажете?

– Естествено, монсеньор, милион и четиристотин хиляди ливри – това не е малка сума.

– До такава степен, че си помислих... може би тази покупка не е във вашите възможности.

– О, монсеньор!

– Успокойте се, господин Ванел, не се тревожете. Няма да ви осъждам за неизпълнение на думата, тъй като вие очевидно не сте в състояние да я удържите.

– Не, монсеньор, вие без съмнение бихте ме осъдили и щяхте да бъдете прав – отвърна Ванел, – защото само един безразсъден човек или безумец може да поеме задължение, което не е в състояние да изпълни. Що се отнася до мен, то уговарянето, мисля, е равносилно на приключена сделка.

Фуке почервения. Арамис измърмори едно нетърпеливо „хм“.

– В тези неща, господине, не трябва да се стига до крайност – каза суперинтендантът. – Човешката душа е променлива и са й свойствени малки, напълно разбираеми, а понякога и съвсем обясними капризи. Нерядко се случва днес страстно да желаетш нещо, а утре да се разкайваш за същото.

– Монсеньор!... – промълви смутено Ванел.

Арамис, изключително доволен от точността, с която Фуке започна разговора, се облегна на мраморната камина и започна да си играе със златно ножче с малахитова дръжка. Фуке каза:

– Слушайте, господин Ванел, позволете ми да ви обясня как стоят нещата. Вие сте порядъчен човек и ще ме разберете както трябва. Вчера аз желаех да продам своята длъжност.

– Монсеньор, вие не само желаете да я продадете, а направихте нещо повече – вие я продадохте.

– Нека е така! Но днес аз имам намерение да ви помоля за голяма услуга – да ми върнете дадената дума.

– Вие ми дадохте тази дума – повтори като неумолимо ехо Ванел.

– Знам. Ето защо ви умолявам, господин Ванел, чувате ли, умолявам ви да ми върнете дадената от мен дума...

Фуке замълча. Думите „аз ви умолявам“, както той се убеди, нямаха желанието ефект и заседнаха в гърлото му. Арамис все така си играеше с ножчето, после спря върху Ванел поглед, с който сякаш се стремеше да проникне до самото дъно на тази тъмна душа. Ванел се поклони и

каза:

– Монсеньор, трогнат съм от честта, която ми оказвате, съветвайки се с мен за станалото, но...

– Не казвайте „но“, уважаеми господин Ванел.

– Уви, монсеньор, помислете за това, че нося парите, искам да кажа – цялата сума.

Той разтвори дебелия си портфейл.

– Виждате ли, монсеньор, тук е договорът за продажба на земята, принадлежаща на съпругата ми и току-що продадена от мен. Чекът е в пълен ред, снабден е с необходимите подписи и парите могат да бъдат изплатени без забавяне. Това са все едно пари в брой. Накратко казано, работата е свършена.

– Драги господин Ванел, на този свят всяка свършена работа може да се развали, колкото и важна да изглежда тя – ако позволите да се изразя по този начин – за да се окаже услуга...

– Разбира се... – смутено измърмори Ванел.

– За да се окаже услуга на човек, който благодарение на това ще стане ваш приятел – продължи Фуке.

– Разбира се, монсеньор...

– Той толкова по-скоро ще стане ваш приятел, господин Ванел, колкото по-голяма е оказаната услуга. И така, господине, какво е решението?

Ванел мълчеше. Междувременно Арамис теглеше черта под своите наблюдения. Тясното лице на Ванел, хлътналите очи, извитите като в дъга вежди – всичко това говореше на ванския епископ, че пред него стои типичен изнудвач и честолюбец. Да се унищожи една страст, като се вика на помощ друга – такова беше правилото на Арамис. Той видя сломения и паднал духом Фуке и се хвърли в боя с новото си оръжие:

– Простете, монсеньор, забравихте да кажете на господин Ванел доколко отказът от покупката ще накърни неговите интереси.

Ванел с учудване погледна към епископа. Той не чакаше от там поддръжка. Фуке се намери да каже нещо, но замълча, вслушвайки се в думите на епископа.

– И така – продължи Арамис, – за да купи вашата длъжност, господин Ванел е продал земята на своята съпруга, а това е сериозна работа. Не е възможно да се преместят милион и четиристотин хиляди ливри, а той точно това е направил, без сериозни загуби и сериозни затруднения.

– Безусловно – каза Ванел, от когото Арамис със своя огнен поглед изтръгваше истината от дълбочината на сърцето му.

– Затрудненията – продължи Арамис – се изразяват в загуби, а когато губиш пари, това заема първо място сред грижите ти.

– Да, да – Фуке започваше да разбира намеренията на Арамис.

Ванел мълчеше – той също беше разбрал. Арамис си отбеляза наум неговата студенина и нежеланието му да отговаря.

„Добре – помисли си той, – ти мълчиш, мръсна муцуно, докато още не ти е известна сумата, но почакай, аз ще те засипя с такава купчина злато, че ще бъдеш принуден да капитулираш.“

– Трябва да предложим на господин Ванел сто хиляди екю – каза Фуке, подавайки се на своята природна щедрост.

Офертата беше доста солидна. Дори принцът би се зарадвал на такава печалба. В тези времена дори кралската дъщеря получаваше като зестра сто хиляди екю. Ванел дори не се помръдна.

„Това е мошеник – каза си епископът, – трябва да закръглим сумата до петстотин хиляди ливри.“ Той даде знак на Фуке.

– Виждам, че губите повече от триста хиляди, скъпи господин Ванел, – каза суперинтендантът. – О, тук, изглежда, работата не е в парите! Вие сте направили жертва, продавайки тази земя. Къде ми беше умът досега? Ще ви подпиша чек за петстотин хиляди ливри, освен това ще ви бъда признателен от все сърце.

Ванел не прояви и най-малък проблисък на радост или алчност. Лицето му беше непроницаемо и нито един мускул не трепваше по него.

Арамис хвърли отчаян поглед към Фуке. После се приближи до Ванел и с жест на човек, заемащ високо положение, го хвана за яката:

– Господин Ванел, вас не ви тревожат нито притесняващите обстоятелства, нито преместването на вашия капитал, нито продажбата на земята ви. Вас ви владеят по-високи замисли. Аз ги виждам. Запомнете добре моите думи!

– Да, монсеньор. – Нещастникът потрепери.

– И така, от името на суперинтенданта аз ви предлагам не триста хиляди, не петстотин хиляди, а милион. Милион, разбирате ли? Милион!

Той нервно разгърси Ванел.

– Милион! – повтори Ванел, бледен като платно.

– Милион! Което ще рече, шестдесет и шест хиляди ливри годишен доход.

– Е, господине? – каза Фуке. – От такива неща човек не се отказва. Отговаряйте – приемате ли предложението ми?

– Това е невъзможно... мърмореше Ванел.

Арамис стисна уста и сякаш облак затъмни лицето му. Зад този облак се чувстваше буря. Той все така държеше Ванел за яката.

– Вие купихте длъжността за милион и четиристотин хиляди ливри, нали? Ще ви се дадат отгоре още милион и петстотин хиляди. Вие печелите един милион и половина само защото сте посетили господин Фуке и той ви е протегнал ръката си. Ето ви заедно и чест, и изгода, господин Ванел.

– Не мога – глухо отвърна Ванел.

– Добре! – произнесе Арамис и внезапно разтвори пръсти. Ванел, който не бе очаквал това, отхвъркна назад. – Добре, сега поне е ясно защо сте дошли тук!

– Да, сега е ясно – каза Фуке.

– Но... – започна Ванел, опитвайки се да почерпи смелост от слабостта на тези благородни хора.

– Мошеникът, изглежда, иска да надигне глас! – каза Арамис с тон на властелин, който заповядва на целия свят.

– Мошеник? – повтори Ванел.

– Исках да кажа негодник – добави Арамис, който си възвърна хладнокръвието. – Хайде, измъквайте вашия договор. Сигурно някъде го държите подръка, в някой от вашите джобове, както убиецът държи пистолета или ножа, скрит под плаща си.

Ванел измърмори нещо неясно.

– Достатъчно! – извика Фуке. – Дайте тук договора.

С трепереща ръка Ванел започна да търси в джоба си. Измъкна портфейла си, но в момента, когато подаваше на Фуке договора, оттам изпадна лист хартия. Арамис бързо я вдигна, тъй като позна почерка, с който беше изписана.

– Извинете, но това е черновата на договора! – каза Ванел.

– Виждам – каза Арамис с усмивка, която нараняваше по-силно от удар с камшик, – виждам и съм възхитен от това, че тази чернова е написана от ръката на господин Колбер. Погледнете я, господине.

Той предаде черновата на Фуке, който се убеди в правотата на Арамис. Този надълго и нашироко писан договор, с множество добавки, с почернели от поправки полета, беше живо доказателство за интригите на Колбер и окончателно отвори очите на неговата жертва.

– Е? – прошепна Фуке.

Зашеметеният Ванел беше готов да се провали вдън земя.

– Е? – каза Арамис. – Ако не носехте името Фуке, ако вашият враг не се наричаше Колбер, ако срещу вас беше само този нищожен крадец,

бих ви казал – откажете... Подобна гнусота ви освобождава от вашата дума, но тези хора ще помислят, че вие сте се изплашили, те ще започнат по-малко да се страхуват от вас. Подпишете, монсеньор!

Той му подаде перото.

Фуке стисна ръката на Арамис, но вместо копието, което му подаваха, взе черновата.

– Простете, не този документ – спря го Арамис. – Той е твърде ценен. Вие трябва да го оставите.

– О, не – отвърна Фуке, – аз ще поставя подписа си под документа, собственоръчно написан от господин Колбер. И така, аз пиша: „потвърждавам с подписа си“. – А след като подписа, каза: – Вземете, господин Ванел.

Ванел взе документа, подаде чека и забърза към изхода.

– Почакайте – каза Арамис. – Уверен ли сте, че тук всичко е наред? С парите трябва да се внимава, господин Ванел, особено когато господин Колбер ги подарява на жени. Той не притежава безграничната щедрост на господин Фуке, вашият достопочтен господин Колбер.

Арамис започна да произнася всяка дума на висок глас, като изливаше целия си гняв, цялото насъбрало се у него презрение върху негодника, и той в продължение на четвърт час понасяше това изтезание. После му заповяда да се маха, но не с думи, а с жест, както бързат да се избавят от някой нагъл простак или лакей.

След излизането на Ванел прелатът и министърът, гледайки се право в очите, запазиха няколко мига мълчание. Арамис го наруши пръв:

– С кого ще сравните човека, който преди да се срази с разярен, окован в броня и добре защитен враг, разголва гърдите си, хвърля оръжието на земята и изпраща на противника си любезни въздушни целувки? Прямотата, господин Фуке, е оръжие, което често се използва от мерзавците против честните хора, и това понякога им носи успех. Ето защо и честните хора понякога трябва да използват измама и нечестност, щом имат работа с мошеници. Тогава вие ще можете да се убедите колко по-силни ще станат тези хора, без да загубят при това своята порядъчност.

– Но техните действия ще бъдат мошенически.

– Ни най-малко, може би някой ще ги нарече своеволни, но те са напълно честни действия. След като приключихте с този Ванел, след като се лишихте от удоволствието да го унищожите, като се откажете от вашата дума, след като сам му дадохте единственото оръжие, което може да ви погуби...

– О, приятелю мой – тъжно каза Фуке, – напомняте ми онзи учител по философия, за когото преди време разказваше Лафонтен... Той вижда едно дете, което се дави, и вместо да го спаси, произнася пред него цяла реч по всички правила на риториката.

Арамис се усмихна.

– За философа съм съгласен, за учителя съм съгласен, за давещото се дете – също, но тепърва ще поговорим за детето, което ще трябва да бъде спасено! Нека преди това поговорим делово.

Фуке го погледна недоумяващо.

– Вие ми разказахте за някакво празненство във Во, което сте мислили да устроите?

– О – каза Фуке, – това беше в доброто старо време!

– На това празненство, изглежда, кралят се е самопоканил?

– Не, мой мили прелате. Колбер посъветва краля да се самопокани на празника във Во.

– Да, защото празненството щеше да излезе толкова скъпо, че вие щяхте да се разорите окончателно.

– Точно така. В доброто старо време, както казах, аз се гордеех с възможността да покажа на моите неприятели неизчерпаемостта на средствата си. Считах за чест да ги хвърля в смут, сеестки милиони пред тях точно когато очакват моето разоряване. Сега трябва да си уредя отношенията с хазната, с краля, със самия себе си. Трябва да стана скъперник. Аз ще съумея да докажа на всички, че разполагайки с грошове, ще постъпя така, сякаш разполагам с чували злато, и започвайки от утрешния ден, когато ще бъдат продадени моите екипажи, заложили – принадлежащите ми къщи и орязани – разходите ми...

– Започвайки от утрешния ден – спокойно го прекъсна Арамис, – вие ще се занимавате, приятелю мой, без умора с приготовленията за прекрасното празненство във Во, за което някога ще говорят като за едно от неописуемите великолепия на нашето добро старо време.

– Вие не сте с всичкия си, приятелю.

– Аз ли? Вие сам не вярвате в това.

– Знаете ли колко може да струва най-скромното празненство във Во? Четирипет милиона.

– Аз не говоря за скромно празненство, драги суперинтенданте.

– Но тъй като празненството се дава в чест на краля – отвърна Фуке, който не разбра добре Арамис, – то не може да бъде скромно.

– Естествено, то трябва да бъде разкошно.

– Тогава ще трябва да изхарча десет-дванадесет милиона.

– Ако трябва, ще изхарчите и двадесет – каза съвършено безстрастно Арамис.

– Но откъде да ги взема? – възкликна Фуке.

– Това е моя грижа, господин суперинтендант. Няма защо да се безпокоите за това. Парите ще бъдат във ваше разпореждане преди да сте успял да съставите плана на вашето празненство.

– Приятелю, приятелю! – възкликна Фуке, на когото главата се замая. – Накъде ме водите?

– Встрани от пропастта – отвърна ванският епископ, – в която едва не паднахте. Хванете се за моята мантия и не се бойте.

– Защо преди не сте ми говорили за това? Имаше време, когато можехте да ме спасите, предоставяйки ми само милион.

– А днес... днес ви давам двадесет милиона – каза прелатът. – И така да е, причината е много проста, приятелю мой. В деня, за който споменавате, аз няхах на разположение този милион, докато днес лесно мога да получа двадесет милиона, ако са необходими.

– Нека Бог ви чуе и ме спаси!

Арамис се усмихна със загадъчната си усмивка.

– Бог винаги ме чува – каза той – и това става може би защото достатъчно високо се обръщам към него с молитва.

– Напълно съм във ваша власт – каза Фуке.

– О, не, аз гледам на това съвсем по друг начин. Аз съм този, който е във ваша власт. Именно вие като най-финият, най-умният, най-изисканият и изобретателен човек, именно вие ще уредите празненството до най-малките подробности. Само че...

– Само че? – попита Фуке като човек, който разбира значимостта на тази дума.

– Само че, предоставяйки ви възможността да измисляте различни подробности на празненството, аз си запазвам наблюдението за тяхното осъществяване.

– Как трябва да се разбира това?

– Искам да кажа, че за този ден вие ще ме превърнете в свой управител, в главен распоредител, така да се каже, във ваша дясна ръка. Аз ще бъда едновременно и началник на охраната, и майордом. Ще ми бъдат подчинени всички ваши хора и ще имам ключове от всички врати. Наистина, вие сам ще давате заповедите, но ще ги давате чрез мен. Те ще трябва да се повторят от моята уста, за да бъдат изпълнени, разбрахте ли ме?

– Не, не разбрах.

- А приемате ли условията?
- Естествено!
- Нищо друго не ми е нужно. Благодаря ви. Правете списък на гостите.
- Кого да каня?
- Всички!

Глава петдесета

АВТОРЪТ МИСЛИ, ЧЕ Е ВРЕМЕ ДА СЕ ВЪРНЕ КЪМ ВИКОНТ ДЪО БРАЖЕЛОН

Нашите читатели видяха, че в тази повест паралелно се развиват приключенията на младото и по-старото поколение.

Едните имаха отблясъка на стара слава и горчив жизнен опит. Те имаха покой, който изпълваше сърцата им и успокояваше кръвта в белезите, останали от жестоки рани. Другите имаха двубой на гордостта и любовта, мъчителни страдания и неизказани радости. Извиращ от извора живот – вместо спомени.

Ако в епизодите на нашето повествование има известна пъстрота, която учудва внимателния взор на читателя, причината е в богатите отсенки на нашата двойна палитра, която дарява с боя двете развиващи се рамо да рамо картини, в които се смесват и съчетават строги тонове с радостни и ярки. Във вълненията на едната ние намираме ненарушавания от нищо мир на другата. Разсъждавайки в обществото на старците, с удоволствие преминаваш към безумствата в обществото на младите.

Затова, ако нишките на нашата повест не са достатъчно здраво свързани с главата, която току-що съчинихме, и с главата, която сега пишем, това толкова малко ни смущава, както не е смущавало Рюиздал обстоятелството, че започва да рисува есенно небе, когато едва е завършил пролетния пейзаж. Ние предлагаме на читателя да постъпи точно така и да се върне към Раул, към виконт Дьо Бражелон, и ще го намери на същото място, където се разделихме с него последния път.

Възбуден, изплашен, изпаднал в отчаяние, или по-точно, загубил разсъдъка си, без воля, без предварително обмислено решение той бягаше след сцената, чийто завършек бе видял у Ла Валиер. Кралят, Монтале и Луиза, тази стая, странният стремеж да се избави от него, тъгата на Луиза, уплахата на Монтале, гневът на краля – всичко му предвещаваше

нещастие, но какво?

Той бе пристигнал от Лондон, защото му бяха съобщили за надвисналата опасност и почти веднага бе видял нейния призрак. Достатъчно ли беше това за влюбения? Да, разбира се. Но това беше съвсем недостатъчно за едно благородно сърце.

Раул не тръгна да търси обяснения там, където без заобикалки ги търсят ревнивите или по-решителните влюбени. Той не отиде при господарката на сърцето си и не попита: „Луиза, не ме ли обичате вече? Друг ли обичате?“ Мъжествен, способен на най-предана дружба, както беше способен на беззаветна любов, свято пазещ дадената дума и вярващ на думата на другия, Раул си каза: „Дьо Гиш ми писа, за да ме предупреди. Той знае нещо. Ще отида да го попитам какво знае и ще му разкажа какво видях с очите си.“

Пътят, който трябваше да измине Раул, не беше дълъг. Почти оздравял, Дьо Гиш се беше преместил от Фонтенбло в Париж преди два дни. Беше започнал да ходи без болки.

Виждайки Раул, той извика радостно. Така той обикновено проявяваше бурните си приятелски чувства. Раул на свой ред извика от огорчение, виждайки бледия, отслабнал и опечален Дьо Гиш. Две думи и един жест, с който Дьо Гиш отмести ръката му, бяха достатъчни на Раул, за да разбере истината.

– Значи така – каза Бражелон, сядайки до приятеля си. – Тук обичат и умират.

– Не, не умират – отвърна с усмивка Дьо Гиш, – след като съм на крака и мога да ви прегърна. Вие сте убеден, че съм много нещастен, но аз съм най-щастливият между хората, Раул! Страда само тялото. Сърцето и душата ми са щастливи. Ако знаете! Аз съм най-щастливият смъртен!

– Толкова по-добре... толкова по-добре, само да е за по-дълго!

– Всичко е решено. Имам достатъчно любов до края на дните си. Но, приятелю, сега съм на ваше разположение, целият съм ваш и веднага...

– А пък аз веднага искам да ви кажа, че не затова сте ме откъснали от илюзиите ми и сте ме подхвърлили на немилостта на краля, защото това завръщане е нарушение на волята му, не затова сте пуснали в сърцето ми змията на ревността, за да ми кажете: „Всичко е добре, спете спокойно!“

– Не ви казвам „спете спокойно“, Раул, но разберете ме добре, не искам и не съм в състояние да ви кажа нещо повече... Вярно е, виновен

съм пред вас. О, аз се разкайвам, Раул, Богвиж да, че се разкайвам! Да напишеш на приятеля си „пристигай“ е нищо. Но да видиш този приятел пред себе си, да почувстваш как той трепери, как се задъхва в очакване на думите, които не смееш да му кажеш...

– Ще посмеете... Аз имам мъжество, ако на вас ви липсва! – отчаяно възкликна Раул.

– Колко сте несправедлив и колко бързо сте забравили! Забравихте, че имате работа с обезсилен, ранен човек... Успокойте се! Аз ви написах: „Пристигайте!“ Вие дойдохте. Не искайте повече от бедния Дьо Гиш.

– Вие ме посъветвахте да дойда, като се надявахте, че сам ще видя и ще разбера. Ето че видях смутената Ла Валиер... изплашената Монтале... краля...

– Краля?

– Да... Вие се обръщате настрани... значи тук се крие опасността? Злото е тук, нали? Кралят!

– Мълча.

– С мълчанието си вие казвате хиляди пъти повече, отколкото с думи. Дайте ми факти, моля ви, факти! Приятелю мой единствен, говорете! Сърцето ми кърви и аз ще умра от отчаяние!

– Щом е така, Раул, вие облекчавате положението ми и аз ще си позволя да говоря, след като се уверих, че ще ви съобщя нещо, което е по-утешително от отчаянието, в което сте изпаднали. Но това можете да научите от първия срещнат. Кълна ви се, става въпрос за съвсем невинни неща. За разходка... По време на буря кралят вместо да се скрие, стоял без шапка пред Ла Валиер. Но... кралят се отличава със своята вежливост.

– О, Дьо Гиш, Дьо Гиш, вие ме убивате!

– В такъв случай ще замълча.

– Не, продължавайте. След тази разходка са последвали и други, нали?

– Не... тоест да, имаше и приключение при дъба. Впрочем аз не зная нищо за това.

Раул стана. Дьо Гиш въпреки слабостта си, също се изправи.

– Слушайте ме добре – каза той, – няма да добавя нито дума. Аз казах твърде много или твърде малко. Другите ще ви осведомят повече, ако могат или ако поискат. Бях длъжен да ви предупредя да се върнете и го направих. Оттук нататък сам се грижете за вашите работи.

– Какво да правя? Да разпитвам навсякъде? Уви, вие повече не сте

ми приятел, щом разговаряте така с мен – каза съкрушено младият човек. – Първият, когото започна да разпитвам, ще се окаже или клеветник, или глупак. Клеветникът ще излъже, за да ме измъчва, а глупакът ще направи нещо може би по-лошо. Ах, Дьо Гиш, и два часа няма да минат, и аз ще съм нарекъл десетина придворни лъжци и ще съм предизвикал десетина дуела! Спасете ме! Не е най-доброто да знаеш за своята беда.

– Но аз нищо не знам, повярвайте. Аз бях ранен, боледувах, бях в безсъзнание и за всичко имам съвсем мъглява представа. Но дявол да го вземе! Ние не търсим там, където трябва, подходящият човек е досами нас. Господин Д'Артанян ви е приятел. Идете при него. Той ще ви разкрие истинското положение на нещата и няма умишлено да измъчва сърцето ви.

В този момент на вратата се появи лакей:

– Господин графа го очакват в порцелановия салон.

– Добре. Ще позволите ли, мили Раул? Откакто започнах да ходя, съм много горд.

– Бих ви предложил да се облегнете на ръката ми, ако не бях сигурен, че тук е замесена жена.

– Струва ми се, да – усмихвайки се, каза Дьо Гиш и остави Раул сам.

Раул застина неподвижен, смазан като рудокопач, върху когото е паднала галерията. Той е ранен, кръвта му изтича, мислите му са объркани, но се мъчи да се съвземе и да спаси живота си с помощта на разума. Няколко минути бяха достатъчни на Раул, за да се справи със сътресението, предизвикано от двете съобщения на Дьо Гиш. Той вече успяваше да свърже мислите си, когато изведнъж зад вратата на порцелановия салон дочу глас, който му заприлича на гласа на Монтале.

„Тя е! – възкликна наум той. – Това, разбира се, е нейният глас. Ето една жена, която може да ми разкрие истината. Струва ли си обаче да я разпитвам тук? Тя се крие от всички, дори и от мен. Сигурно е изпратена тук от принцесата... Ще я потърся в стаята ѝ. Тя ще ми обясни уплахата си и своето бягство, както и неловкостта, с която се опита да се избави от мен. Тя ще ми разкаже всичко... след като господин Д'Артанян, който знае всичко, подкрепи сърцето ми. Принцесата е кокетка... да, кокетка, но и тя понякога е способна да обича. Кокетка, която има своите странности и капризи, но накара Дьо Гиш да се почувства най-щастливия човек. Той поне най-после лежи върху постеля от рози. Напред!“

Раул напусна графа, като се упрекваше през целия път, че е говорил

с Дьо Гиш само за себе си. Пристигна при Д'Артанян.

Глава петдесет и първа БРАЖЕЛОН ПРОДЪЛЖАВА ДА РАЗПИТВА

Капитанът изпълняваше служебните си задължения като дежурен. Той беше седнал в дълбоко кожено кресло, забил шпори в паркета, с шпага между краката. Четеше купчина писма, натрупани пред него, като сучеше мустаци. Забелязвайки сина на стария си приятел, Д'Артанян измърмори нещо зарадван.

– Раул, мили мой, по какъв случай те е извикал кралят? Тези думи неприятно изненадаха младежа и той отговори, сядайки на стола:

– Всъщност аз нищо не знам за това. Знам само, че се върнах.

– Хм! – измърмори Д'Артанян, прибирайки писмото, което четеше, и хвърляйки учуден поглед към своя събеседник. – Какво разправяш, мили мой? Че кралят въобще не те е викал, а ти все пак си се върнал? Нещо тук не разбирам.

Раул беше бледен и с притеснен вид въртеше в ръка шапката си.

– Какви са тези кисели физиономии и какъв е този задгробен глас? – каза капитанът. – В Англия ли си придобил такива навици? Дявол да го вземе! Аз също бях в Англия, но оттам се върнах весел като лалугер. Ще разказваш ли? Как се чувства баща ти?

– Скъпи приятелю, извинете ме, аз исках да попитам същото.

Проникващият във всяка тайна Д'Артанян каза:

– Неприятности ли имаш?

– Предполагам, че сте отлично осведомен, господин Д'Артанян. Много добре знам, че не мога да се състезавам с вас нито по хитрост, нито по сила и че вие с лекота ще ме надвиете. Виждате ли, сега съм една безкрайно глупава, жалка и нищожна твар. Умът ми се е изпарил, ръцете ми са безпомощни. Не ме презирайте, а ми помогнете! Аз съм най-нешастният сред смъртните!

– Това пък защо е? – попита Д'Артанян, като разхлабваше пояса си, а изразът на лицето му се смекчи.

– Защото госпожица Дьо ла Валиер ме мами! А аз я обичам безумно, повярвайте ми, безумно!

Д'Артанян надзърна в най-скритото място в душата на Раул.

– Това е немислимо! И ти си като всички твои връстници. Ти не си влюбен, а просто обезумял.

– Ами ако не е така?

– Няма разумен човек, който може да повлияе на безумец, на когото се е завъртяла главата. През живота си стотици пъти съм се парил така. Ти можеш да ме чуеш, но няма да го направиш. Ще ме слушаш, но няма да ме разбереш. Ще ме разбереш, но няма да послушаш съвета ми.

– Все пак опитайте, моля ви да опитате!

– Ще кажа нещо повече: ако имах нещастията наистина нещо да знам и да съм толкова нечувствителен, че да споделя с теб това, което знам, тогава щях да се скарам с теб. Ти никога няма да ми простиш, че съм разрушил твоята илюзия, както се казва за любовните работи.

– Господин Д'Артанян, вие знаете абсолютно всичко, а ме оставяте в неведение, в пълно отчаяние, в агония. Това е ужасно!

– Дръндръндрън!

– Вие знаете, че аз никога от нищо не се оплаквам. Но тъй като Господ и баща ми никога не биха ми простили, ако си тегля куршум в челото, то аз сега ще си тръгна оттук и ще накарам първия срещнат да ми разкаже това, което не желаете да ми съобщите. Ще го обвиня, че е лъжец...

– И ще го убиеш, нали? Чудесно! Моля! Какво ме интересува това? Убивай, мили мой, убивай, щом това ти доставя удоволствие. Прави както страдащите от зъбобол. Те ми казват: „О, как страдам! Готов съм от болка да гриза желязо.“ А аз им отговарям: „Гризете го, приятели, гризете го, може би наистина ще се избавите от гнилия зъб.“

– Не, аз никого няма да убивам, господине – каза мрачно Раул.

– Да, вие днешните млади хора, умирате за подобни пози. Ще оставите да ви убият, така ли? Колко мило! Да не мислиш, че ще съжалявам за теб? О, не, аз целия ден ще си повтарям едно и също: „Що за нищожен боклук е това пеленаче Бражелон, що за глупак! Цял живот съм загубил, за да го науча как да държи шпагата, а този глупак се остави до го промушат като кокошка.“ Вървете Раул, вървете и оставете да ви убият, приятелю мой.

Раул мълчаливо закри лицето си с ръце и прошепна:

– Няма на света приятели! Има само присмехулници и равнодушни!

– Глупости! Аз не съм присмехулник, макар че съм чистокръвен гасконец. Не съм и равнодушен. Ако бях равнодушен, щях да ви пратя по дяволите още преди четвърт час, защото дори обезумелият от радост човек щеше да бъде натъжен от вас, а натъжения щяхте да уморите. Нима, млади момко, искате да предизвикам у вас отвращение към вашата

мила и да ви науча да проклинате жените, когато те са честта и щастие-то на човешкия живот?

– Господине, кажете ми какво знаете и ще ви бъда благодарен до края на дните си!

– Мили мой, нима си въобразявате, че аз ще си тъпча главата с всичките тези истории за дърводелци, за художници, за стълби и портрети и още сто хиляди такива басни. Та аз ще откача от това!

– Дърводелец? Какво прави тук дърводелец?

– Наистина не знам. Но ми разказваха, че някакъв дърводелец про-дупчил някакъв паркет.

– При Ла Валиер?

– Мили мой, скоро ще стане един час, откакто ви повтарям, че за нищо не съм осведомен.

– Но художникът? И този портрет...

– Казват, че кралят поръчал портрет на една от придворните дами.

– На Ла Валиер ли?

– Ти май друго освен това име не знаеш! Кой ти казва, че става дума за Ла Валиер?

– Но ако не става дума за нея, защо предполагате, че това може да представлява интерес за мен?

– Аз и не искам да представлява интерес за теб. Ти питаш, аз отговарям. Искаш да знаеш скандалната хроника и аз ти я разказвам. Извечи от нея всичко, което можеш.

Раул отчаяно се хвана за главата, скочи и се нахрани да си тръгне.

– Къде отиваш? – попита Д'Артанян.

– При едно лице, което ще ми каже истината. Госпожица Дьо ла Валиер, нали? – каза с ирония Д'Артанян. – Чудесна мисъл! Искаш да получиш утешение и ще го получиш веднага. За себе си тя нищо лошо няма да каже. Върви.

– Грешите, господине – отвърна Раул, – жената, към която искам да се обърна, ще каже за нея доста лоши неща. Тя е Монтале.

– Приятелката, а? Жената, която по тази причина силно ще преувеличава в едната или в другата посока. Не говорете с Монтале, мили мой Раул.

– Защо?

– Защото по този начин ще разгласиш тайната си. И от нея ще се възползват. Почакай, ако можеш.

– Не мога.

– Толкова по-зле! Виждаш ли, Раул, ако беше ме осенила някоя

щастлива мисъл... но тя не се появява...

– Позволете ми, приятелю мой, да споделям с вас само моята скръб и сам да се измъквам от цялата тази каша.

– Така ли? Да ти позволя да затънеш окончателно, това ли искаш? Сядай на масата и вземай перото.

– Защо?

– За да пишеш на Монтале и да поискаш среща от нея.

В този момент вратата се отвори и приближилият се до Д'Артанян мускетар каза:

– Господин капитан, тук е госпожица Дьо Монтале, която желае да говори с вас.

– С мен ли? – избоботи Д'Артанян. – Нека влезе и веднага ще разберам дали с мен иска да говори.

Хитрият капитан добре бе отгатнал. Монтале влезе и като видя Раул, извика:

– Господине, господине, вие сте тук! Простете, господин Д'Артанян.

– С удоволствие ви прощавам, госпожице – каза Д'Артанян, – зная, че съм в такава възраст, когато ме търсят само при най-остра нужда.

– Търсех господин Дьо Бражелон – отвърна Монтале.

– Какво щастливо съвпадение! Аз също исках да ви видя.

– Раул, не желаете ли да излезете с госпожица Монтале?

– От все сърце.

– Вървете.

Той мълчешком изведе Раул от кабинета, след което взе Монтале под ръка и прошепна на ухото ѝ:

– Бъдете добро момиче. Пощадете и него, пощадете и нея.

– Ах – отвърна тя също така тихо, – не аз ще разговарям с него. Принцесата го търси!

Изтича след Раул, който я очакваше далеч зад вратата разтревожен и озадачен от този диалог, който не предвещаваше нищо хубаво за него.

Глава петдесет и втора ДВЕТЕ РЕВНОСТИ

Влюбените са нежни с всички, които имат отношение към тяхната любов. Щом Раул остана насаме с Монтале, той започна жарко да ѝ целува ръка.

– Добре, добре – тъжно каза девойката. – Лошо влагате капитала си, скъпи господин Раул, аз ви гарантирам, че тези целувки няма да ви донесат проценти.

– Как?... Какво? Обяснете ми, мила Ора...

– Принцесата ще ви обясни всичко. Водя ви при нея. По-тихо... и не ми хвърляйте такива изплашени погледи. Тук прозорците имат очи, а стените – дълги уши. Бъдете любезен да не гледате повече към мен, разказвайте ми за дъжда, за времето и какви развлечения има в Англия. Аз ви предупреждавам, че някъде не знам къде, но някъде при принцесата, има едно око, което ни наблюдава, и ухо, което ни подслушва. Разберете, че съвсем не ми се иска да ме изгонят или да ме хвърлят в затвора. Хайде да поговорим за времето или по-добре да помълчим.

Раул стисна юмруци и тръгна по-бързо. Той си даде вид на безгранично храбър човек, но храбрец, когото водят на екзекуция. Пред него стъпваше леко и внимателно Монтале.

Веднага въведоха Раул в кабинета на принцесата.

„Цял ден ще мине, а аз още нищо не знам – помисли си той. – Дьо Гиш ме съжали, той се е наговорил с принцесата и двамата заговорничат приятелски, като отдалечават решението на този болен въпрос. Ах, защо не се сблъскам тук с някой открит враг, например със змията Дьо Вард. Той, разбира се, няма да пропусне да ме ухапе... Затова пък аз нямаше да се колебая. Да се съмняваш... да размишляваш. Не, по добре смърт!“

Раул влезе при принцесата.

Хенриета, по-очарователна от всякога, беше полуизлегната в креслото, поставила прелестните си крачета върху кадифена възглавница. Играеше си с пухкаво ангорско коте, което я хапеше по пръстите и се закачаше за дантелата, спускаща се от шията ѝ. Принцесата беше потънала в размисъл. Само гласовете на Монтале и Раул я извадиха от нейните мисли.

– Ваше височество е изпратила да ме повикат – каза Раул. Принцесата тръсна глава, сякаш току-що се беше пробудила.

– Добре дошъл, господин Дьо Бражелон, да, аз изпратих за вас. Значи вие се върнахте от Англия.

– На услугите на ваше височество.

– Благодаря ви. Оставете ни, Монтале. Придворната дама излезе.

– Имате няколко минути за мен, нали господин Дьо Бражелон?

– Целият ми живот принадлежи на ваше височество – любезно отвърна Раул, който усещаше нещо мрачно зад всичките тези любезности на принцесата. Но тази мрачност повече му беше по душа, тъй като бе

убеден, че чувствата на принцесата имат нещо общо с неговите. Всъщност всички умни хора в кралския двор знаеха за капризния характер и за прекаления деспотизъм, които ѝ бяха свойствени.

Принцесата беше прекалено поласкана от вниманието на краля, на кара да говорят за нея и успя да внуши на кралицата смъртна ревност, която като червей разяжда всяко женско щастие. С една дума, принцесата искаше да изцери оскърбената си гордост, като си въобразяваше, че сърцето ѝ ще се пръсне от любов.

Ние с вас добре знаем как постъпи тя, за да върне Раул, отдалечен от краля. Той обаче не знаеше за писмото ѝ до Чарлз II. Единствено Д'Артанян се досещаше за него.

Кой може да обясни това необяснимо съчетание от любов и честолюбие с тази несравнима с нищо нежност и с това неவிждано коварство. Никой, дори демонът, който разпалва кокетство в сърцата на жените. След като помълча още малко, принцесата каза:

– Доволен ли се върнахте, господин Дьо Бражелон? Бражелон я погледна и видя, че лицето ѝ се покрива с бледнина. Явно беше, че я мъчи тайна, която досега е пазила за себе си и която страстно иска да сподели.

– Доволен? – повтори въпроса Раул. – От какво мога да бъда доволен или недоволен, ваше височество? Оставих моя добър приятел в добро здраве, а завръщайки се, го намирам болен...

– За господин Дьо Гиш ли говорите? – попита спокойно и невъзмутимо принцесата. – Казват, че сте много големи приятели с него.

– Да, ваше височество.

– Вярно, той беше ранен, но вече се поправя. Не жалете господин Дьо Гиш – каза тя бързо. После сякаш се сепна и продължи: – Нима трябва да го жалим. Нима той се оплаква. Нима е тъжен от нещо, което не ни е известно...

– Говоря за неговата рана, ваше височество, за нищо друго.

– Тогава няма нищо страшно, защото по всичко личи, че господин Дьо Гиш е много щастлив. Той непрекъснато е в много добро настроение. Знаете ли, господин Дьо Бражелон, аз съм уверена, че вие бихте предпочели да ви нанесат телесна рана, както на него... Какво е една телесна рана!

Раул трепна: Тя пристъпва към главния въпрос. Горко ми! Той нищо не отвърна.

– Казахте ли нещо? – попита тя. – Не казвате нищо? Значи не одобрявате моите думи или може би сте удовлетворен от създаването се

положение?

Раул се приближи към принцесата.

– Ваше величество желае да ми разкаже нещо, но естественото великодушие кара ваше височество внимателно да мери думите си. Аз моля ваше височество нищо да не скрива, тъй като имам достатъчно сили и съм готов да ви слушам.

– За какво намекувате всъщност?

– За това, за което ваше височество иска да ме постави в известност.

Произнасяйки тези думи, Раул не можа да сдържи своя трепет.

– Да – прошепна принцесата, – това е жестоко, но след като съм започнала...

– Да, след като стигнахте дотам, ваше височество, не се спирайте и завършете.

Хенриета стана бързо и нервно се разходи из стаята.

– Какво ви каза Дьо Гиш? – внезапно попита тя. – Нищо ли не ви е казал? О, колко добре го познавам!

– Той несъмнено е искал да ме пощади.

– И това се нарича приятелство! А господин Д'Артанян, при когото току-що бяхте, какво ви каза той?

– Нищо повече от Дьо Гиш.

Хенриета направи нетърпеливо движение:

– Но на вас не може да не ви е известно какво говори целият двор!

– Нищо не ми е известно, ваше височество.

– Нито сцената по време на бурята?... Нито срещата насаме в гората?... Нито бягството в Шайо?

Раул, който се люлееше като цвете, досегнато от сърпа на жетваря, направи свръхчовешко усилие да се усмихне и отвърна с трогващо простодушие:

– Имах честта да съобщя на ваше височество, че абсолютно нищо не зная. Аз съм беден, забравен от всички изгнаник, току-що пристигнал от Англия. Между вас и мен се простираше бурното море и мълвата за всичко, което вие разказахте сега, не можеше да достигне до мен.

Хенриета беше трогната от мъжеството на този млад човек.

Но сърцето ѝ в този миг жадуваше да чуе от измамения влюбен, че той както преди помни тази, която му причинява толкова страдания.

– Господин Дьо Бражелон – каза тя, – това, което вашите приятели не са пожелали да направят за вас от уважение или от любов, ще направя аз. Аз ще бъда ваш истински приятел. Вие високо държете главата си

като истински порядъчен човек и аз не искам да я наведете под град от насмешки след седмица – трябва да ви кажа това – сред всеобщото презрение.

– Ах! – прошепна смъртно бледният Раул. – Нима дотам се е стигнало?

– Ако не сте осведомен – каза принцесата, – виждам, че все пак се досещате. Вие бяхте годеник на госпожица Дьо ла Валиер!

– Да, ваше височество.

– След като сте неин годеник, аз съм длъжна да ви предупредя: съвсем скоро ще я изгоня...

– Ще я изгоните!? – извика Бражелон.

– Без съмнение. Нима мислите, че аз вечно ще се съобразявам със сълзите и молбите на краля? Не, не, моят дом няма дълго да служи за подобни истории. Но вие едва се държите на крака...

– Не, простете, ваше височество – каза Раул, правейки огромно усилие над себе си. – Стори ми се, че умирам. Ваше височество каза, че кралят е плакал, кралят е молил...

– Да, но напразно.

Тя разказа на Раул за сцената в Шайо и за отчаянието на краля след завръщането му в двореца. Разказа за своята снизходителност и за ужасните думи, с които разгневена и унижена бе надвила гнева на краля. Раул наведе глава.

– Какво мислите за това? – попита тя.

– Кралят я обича – отвърна Раул.

– Но вие като че ли искате да кажете, че тя не го обича.

– Уви, аз все още мисля за времето, когато тя ме обичаше, ваше височество.

Хенриета за миг се възхити на това възвишено недоверие, но после сви рамене и каза:

– Вие не ми вярвате? О, колко я обичате! Вие се съмнявате, че тя е отдала своята любов на краля?

– Докато не получи доказателства. Простете ми, но тя ми даде дума, а тя е благородна девойка.

– Доказателства?... Е, какво, да вървим!

Глава петдесет и трета ОБИСК

Принцесата поведе Раул през двора към онази част на двореца, където живееше Ла Валиер, изкачи се по стълбата, по която същата сутрин той се беше качил, и се спря пред вратата, където младият човек бе срещнал толкова странен прием от страна на Монтале.

Моментът беше добре избран. Нищо не пречеше на принцесата да пристъпи към изпълнението на своя план. Замъкът беше пуст. Кралят, придворните дами и кавалерите бяха заминали за Сен-Жермен. С тях не бе заминала само Хенриета, която беше разбрала за завръщането на Бражелон и беше решила как да използва това. Като се позова на неразположение, тя остана в двореца.

Принцесата беше уверена, че нито в стаята на Ла Валиер, нито в апартаментите на Сент-Енян няма да завари никого. Тя извади от джоба си ключ и отвори вратата за стайте на придворните ѝ дами.

Погледът на Бражелон обгърна стаята, която той веднага позна, и това накара сърцето му да трепне. Беше само началото на мъченията, които го очакваха.

Принцесата внимателно го погледна в очите и опитният ѝ поглед разбра какво става в сърцето на младия човек.

– Вие искахте от мен доказателства – каза тя, – не се учудвайте, ако ви ги представя. Впрочем, ако не чувствате в себе си достатъчно сили, още не е късно и ние можем да излезем от тук.

– Благодаря ви, ваше височество, но аз дойдох да се убедя. Вие обещахте да ме убедите, направете го.

– Тогава влезте и затворете вратата.

Бражелон се подчини, обърна се към принцесата и въпросително я погледна.

– Знаете ли къде се намирате? – попита принцесата.

– По всичко изглежда, ваше височество, че се намирам в стаята на госпожица Дьо ла Валиер.

– Да, вие се намирате в нейната стая.

– Позволявам си да забележа, че това е само стая, а не доказателство.

– Почакайте.

Принцесата приближи до кревата, отмести паравана и каза:

– Наведете се и вдигнете капака на този отвор.

– Отвор! – повтори поразен Раул. Той си припомни срещата с Д'Артанян, който като че ли също бе произнесъл тази дума.

Раул затърси с очи нещо, което да го насочи към отвора в пода, или халка, с която да вдигне капака, но търсенията му се оказаха напразни.

– Наистина – смеейки се, каза Хенриета, – забравих за скрития механизъм. Четвъртият лист от орнамента на паркета. Трябва да се натисне върху клончето. Следвайте това указание. Натиснете, виконт, там, натиснете!

Раул, бледен като смъртта, натисна с пръст върху показаното му от принцесата място и в същата секунда механизмът надигна парчето от паркета.

– Всичко е сторено много умно – каза принцесата, – архитектът очевидно е предвидил, че с това устройство ще боравят нежни ръчички. Вижте колко леко се отваря!

– Стълба! – учуди се Раул.

– Да, и много красива – забеляза Хенриета. – Вижте, виконт, тази стълба има дори перила, да не би въздушните създания, които се осмеляват да се спускат по нея, случайно да капнат. Ето, аз също се решавам да слеза. Следвайте ме, виконт, следвайте ме.

– Бих искал първо да зная къде води тази стълба.

– Наистина, забравих да ви кажа. Може би знаете, че граф Дьо Сент-Енян до неотдавна живееше близо до кралските покои...

– Да, ваше височество, известно ми е. Преди заминаването си, и то неведнъж, съм имал честта да посещавам графа.

– Тогава ето какво: кралят му разреши да смени много удобно направеното и красиво жилище, което вие сте посещавали, с две малки стаи, към които води тази стълба. Стаите са два пъти по-малки от предишните и десет пъти по-далеч от апартаментите на краля, съседството с когото обикновено не пренебрегват господа придворните кавалери.

– Много добре, ваше височество, но моля, продължете, тъй като все още нищо не разбирам.

– Така се случи, наистина съвсем случайно, че новите стаи на граф Дьо Сент-Енян се намират под стайте на моите придворни дами, по-точно, под стаята на Ла Валиер.

– Но за какво са този отвор и тази стълба?

– Наистина не зная. Не искате ли да отидем заедно при Сент-Енян? Може би там ще намерим отговора.

Принцесата започна първа да се спуска по стълбата. Раул въздъхна и тръгна след нея.

Всяко стъпало, което изскърцваше под краката на виконт Дьо Бражелон, го приближаваше към тайнственото убежище, където все още витаеше гласът на госпожица Дьо ла Валиер и беше стаен сладкият аромат на дрехите ѝ. Трескаво вдишвайки въздуха, Раул веднага разбра, че младата девойка, без съмнение, е минавала по тази стълба.

После, след невидимите доказателства, той видя любимите ѝ цветя и книги, които тя беше подбрала. Ако у Раул беше останало и капчица съмнение, то щеше да изчезне при вида на тази непостижима хармония на нейните вкусове и наклонности с намиращите се тук предмети за всекидневна употреба. Ла Валиер невидимо присъстваше в обстановката, в тъканите, дори в квадратчетата на паркета.

Ням и смазан, той разбра всичко докрай, но продължаваше да следва безжалостната си водачка, както обреченият на смърт следва своя палач. Принцесата, жестока като всяка изгнчана и нервна жена, не го щадеше и не скри нито една подробност. Трябва да кажем, че въпреки апатията, която го беше обхванала, нито една от тези подробности нямаше да му се изплъзне, дори той да бе тук сам със себе си. Щастието на любимата жена, когато ѝ е подарено от съперник, е изтезание за ревнивия. Но за такъв ревнивец, какъвто беше Раул, за такова сърце, което за пръв път поемаше отровата на ревността, щастието на Луиза означаваше безславна смърт, смърт на душата и тялото.

Пред неговия взор премина абсолютно всичко: сплетените в обятията си влюбени, доближавашите се лица, устните, слети в страстен порив пред огледалото, тази толкова сладка клетва на влюбените, които жадно разглеждат своето отражение, за да може по-силно да запечатат в паметта си пленителната картина... Той мислено виждаше милувките, скрити зад непроницаемата завеса, която, люшкайки се, издаваше прегръдките на упоените любовници, а красноречието на леглото, скрито в създадения от тази завеса полумрак, му причиняваше страшни мъки.

Този разкош, тази изисканост, пълна с опиянение, това старание да се ограда възлюбената от всяко неудоволствие или да ѝ се подари прелестна изненада, това могъщество, порази Раул смъртоносно. Ако има смекчение на острите мъки на ревността, то идва от съзнанието за превъзходство над човека, който е бил предпочетен пред нас. И обратно, ако има ад, пъкъл, изтезание, нямащо име на човешкия език, това е всемогъществото, дадено от Бога на съперника заедно с младостта, красотата и обаянието. В такъв миг изглежда, че сам Бог се е опълчил срещу изоставения любовник.

Последният удар на Раул беше нанесен от принцеса Хенриета,

която повдигна една копринена завеса, и зад нея той видя портрета на Ла Валиер. Това не беше портрет, а самата Ла Валиер, млада, прекрасна, радостна, поемаща в себе си живота с цялото си тяло, тъй като за осемнадесетгодишните животът – това е любовта.

– Луиза! Луиза! – прошепна Бражелон. – Значи е истина? Ти никога не си ме обичала, тъй като никога не си ме гледала по този начин!

Сърцето му се сви в жестока мъка.

Принцеса Хенриета, наблюдавайки неговите страдания, изпита странна завист към Ла Валиер, макар да знаеше, че няма за какво да ѝ завижда и че Дьо Гиш я обича толкова горещо, както Бражелон обича своята Луиза. Раул усети погледа на принцесата и каза:

– О, простете ми, простете ми! Зная, че трябваше по-добре да се владея във ваше присъствие. Но не дай Боже някога да се стовари върху вас такъв удар, какъвто този ден ми беше нанесен. Простете ми, аз съм само един беден благородник, докато вие принадлежите към тези щастливи, тези всемогъщи... към избраните.

– Господин Дьо Бражелон – прекъсна го Хенриета, – сърце като вашето заслужава грижите и вниманието на самата кралица. Аз съм ваша приятелка, виконт, и затова не искам животът ви да бъде отровен от веруломство и осквернен от безпощадни насмешки. Аз съм по-храбра от вашите приятели, не говоря за граф Дьо Гиш, аз ви извиках от Лондон, представих ви доказателства, безспорно мъчителни, но нужни, които ще ви донесат изцеление, ако умеете да обичате като мъж. Впрочем вие наистина сте мъж, а не вечно хленчещият Амадис. Не ми благодарете. По-добре се сърдете на съдбата си и служете на краля не по-лошо отпреди.

Раул се усмихна тъжно:

– Да, това е истина, забравих, че кралят е мой господар.

– Става дума за вашата свобода! За вашия живот! Ясният и прям поглед на Раул показа на Хенриета, че тя се заблуждава и че последните ѝ доводи не могат да му въздействат.

– Бъдете предпазлив, господин Дьо Бражелон – каза тя, – ако не си мерите добре постъпките, ще си навлечете гнева на негово величество, който не умее да се подчинява в такива случаи на гласа на разума, и ще хвърлите в скръб вашите приятели и вашето семейство. Покорете се, примирете се и се излекувайте.

– Благодаря ви, ваше височество, ценя съвета, който ми давате, и ще се постарая да го следвам. Но кажете ми още няколко думи, моля ви.

– Говорете.

– Ще бъде ли нескромно, ако попитам по какъв начин тайната за

тази стълба, за този отвор и, накрая, за портрета ви станаха известни?

– О, няма нищо по-просто. За да наблюдавам поведението на моите придворни дами, аз държа при себе си по един втори ключ от техните стаи. Стори ми се странно, че Ла Валиер толкова често се заключва в стаята си, стори ми се странно, че граф Дьо Сент-Енян смени стаите си, стори ми се странно, че кралят е ежедневен гост на Сент-Енян, макар че и преди бяха близки, и, накрая, ми се видя странно, че всички тези неща станаха след вашето заминаване и че прекалено много навици в двора изведнъж се нарушиха. Аз не искам да бъда играчка в ръцете на краля и не искам да служа за параван на неговите любовни романи. Нали след Ла Валиер, която не пропуска случай да поплаче, ще дойде ред на Монтале, която винаги е готова да се смее, или на Тоне-Шарант, която вечно пее. Не ми отива да играя подобна роля. Пренебрегнах приятелството и открих тайната... Аз ви нанесох рана, простете ми, още веднъж ви моля за това, но трябваше да изпълня дълга си. Сега всичко е свършено, вие знаете необходимото. Светкавиците и гръмотевиците няма да закъснеят, пазете се!

– Все пак има нещо недоизказано, ваше височество – твърдо каза Бражелон. – Нали не мислите, че аз безмълвно ще понеса позора и измяната.

– Постъпете както намерите за необходимо, господин Раул. Само не разкривайте източника, от който сте научили истината, това е единственото, което искам от вас като възнаграждение за услугата.

– Няма от какво да се опасявате, ваше височество – каза с горчива усмивка Бражелон.

– Подкупих дърводелеца. Това е толкова просто. Нали и вие можете да направите същото?

– Да, принцесо. Значи ваше височество не ми дава никакъв съвет и не иска от мен нищо, освен обещанието да не компрометирам ваше височество?

– Нищо освен това.

– В такъв случай аз ще помоля ваше височество да ми разреши да остана тук още минута.

– Без мен ли?

– О, не, това не е важно. Това, което искам, мога да го направя и във ваше присъствие. Моля ви за тази минута, за да напиша дветри думи на един човек.

– Това е опасно, виконт! Пазете се!

– Никой няма да узнае, че ваше височество ми е оказала честта да

ме доведе на това място. Впрочем аз ще подпиша своето писмо.

С тези думи Раул извади бележника си и като откъсна един лист, бързо написа следното:

„Графе!

Не се учудвайте, като намерите тук тази подписана от мен бележка, преди един от моите приятели, когото скоро ще ви изпратя, да има честта да ви обясни причината за моето посещение.

Виконт Раул дьо Бражелон“

Той сгъна листчето и го пхна в ключалката на вратата, която водеше към стаята на двамата любовници. След като се убеди, че писмото се вижда добре и Сент-Енян не може да не го забележи, той тръгна след принцесата, която вече беше успяла да се изкачи по стълбата.

На площадката те се разделиха. Раул си даваше вид, че е безкрайно благодарен на нейно височество, Хенриета искрено или престорено още веднъж изказа съчувствие на нещастника, когото току-що бе обрекла на такива ужасни мъки.

„О! – прошепна си тя, виждайки как той се отдалечава, бледен, с налети с кръв очи. – О, ако знаех, бих скрила истината от този беден юноша!“

Глава петдесет и четвърта МЕТОДЪТ НА ПОРТОС

Изобилието от действащи лица, които въведохме в тази дълга повест, води до това, че всеки от тях е принуден да се появява само тогава, когато му дойде редът и в зависимост от хода на разказа ни. По тази причина читателят нямаше възможност да се срещне с нашия стар приятел Портос още при завръщането му във Фонтенбло.

Кралските почести не бяха променили спокойния и добродушен нрав на достойния благородник. Той само държеше главата си малко по-високо отпреди и откакто му беше оказана честта да обядва на кралската маса, в маниерите му бе започнало да прозира нещо величествено.

Залата за хранене на негово величество краля остави у Портос незабравимо впечатление. Владетелят на Брасие и Пиер фон обичаше да си спомня как по време на този паметен обяд цяла тълпа слуги и голям брой офицери стояха зад поканените, като придаваха на обяда изключително тържествен вид и запълваха с присъствието си залата.

Портос реши да награди Мушкетон с някакво подходящо за

положението му звание, да установи йерархия сред останалите слуги и да си направи нещо като малък двор. Подобна постъпка не беше чужда на големите пълководци и в миналия век подобен разкош си бяха позволили господата Дьо Тревил, Дьо Шомберг, Дьо ла Вьовил, а да не говорим за Ришелю, Конде и Буйон-Тюрен.

Защо Портос, приятел на негово величество краля и на господин Фуке, барон и кралски инженер, да не се наслади на всички тези удоволствия, свързани с богатство и големи заслуги?

Портос започна да забравя Арамис, който беше зает, както знаем, с работите на господин Фуке. До известна степен го беше забравил и Д'Артанян, погълнат от своята служба. Трюшен и Планше успяха да му станат скучни и се улавяше на моменти в някакви неясни и за самия него мечти. Всеки, който би го попитал дали усеща, че нещо му липсва, той, без да се замисли, би отговорил твърдо: „да“.

Един следобед, когато Портос, малко развеселен от добрите вина, но измъчван от честолюбиви мисли, се мъчеше да си припомни всичките подробности от кралския обед и се канеше да си подремне, камердинерът му докладва, че с него иска да разговаря виконт Дьо Бражелон.

В съседната зала Раул стисна ръката на Портос, който се учуди от мрачния му вид, но все пак му предложи да седне.

– Скъпи господин Дьо Валон, искам да ви помоля за една услуга – каза Раул.

– Чудесно – отвърна Портос, – днес получих от Пиерфон осем хиляди ливри и ако са ви нужни пари...

– Не, не става дума за пари, благодаря ви, приятелю.

– Много жалко! Неведнъж съм слушал, че това е най-рядко срещаната услуга, но заедно с това тя най-лесно се оказва. Това ме учуди, а аз обичам да си повтарям думите, които ме учудват.

– Вие имате толкова добро сърце, колкото и здрав ум.

– А вие сте твърде добър към мен. Може би ще желаете да обядвате?

– Благодаря, не съм гладен.

– Така ли? Каква ужасна страна е Англия...

– Не много, но...

– Ако там нямаше превъзходна риба и хубаво месо, щеше да е съвсем нетърпимо.

– Да... Аз съм дошъл...

– Слушам ви. Позволете ми само да утоля жаждата си. В Париж ядат много солено. Пфу!

Портос се разпореди да донесат бутилка шампанско. Той напълни чашата на Раул, след това своята, отпи голяма глътка и възобнови разговора:

– Това ми беше необходимо, за да мога по-внимателно да ви слушам. Сега целият съм на вашите услуги. Какво ще желаете, мили мой Раул? Кажете!

– Какво е мнението ви за кавгите? Портос прокара пръсти по челото си.

– Искам да кажа: как се чувствате, когато стане кавга между някой от вашите приятели и трето лице?

– О, прекрасно както винаги.

– Много добре. Но какво правите тогава?

– Когато моите приятели се карат, аз се придържам към своя основен принцип: загубеното време не може да се върне и всяко Нещо бързо се заглажда, докато хората още не са изстинали.

– О, такъв ли е вашият принцип?

– Да. Затова бързам да свържа противниците един с друг.

– Мислех – каза учудено Раул, – че напротив...

– В никакъв случай. Представете си, през целия си живот съм имал някъде около сто и осемдесет или сто и деветдесет истински дуела, без да броим случайните сблъсквания.

– Това се казва цифра! – каза Раул, като неволно се усмихна.

– О, това е нищо, аз съм дяволски спокоен човек. Друго нещо е Д'Артанян – неговите дуели наброяват стотици. Наистина, той е суров и вискателен и аз нерядко съм го укорявал за това.

– Значи като правило, вие се стремите да изглаждате недоразуменията на приятелите си?

– Не е имало случай да не ги изглежда – отвърна Портос толкова уверено и добродушно, че Раул едва не скочи от креслото.

– Но в крайна сметка помиряването сигурно е имало достоен завършек?

– О, гарантирам това. Почакайте минута и ще ви обясня в какво се състои вторият принцип, към който се придържам. Щом моят приятел ми разкаже за кавгата, аз действам по следния начин: въоръжен с изключителна любезност и хладнокръвие, което безусловно е необходимо за това, незабавно отивам при неговия противник и му казвам: „Господине, невъзможно е да не си давате сметка до каква степен сте оскърбили моя приятел.“

„Никак не ми върви – помисли си Раул. – Дьо Гиш ме възпря със

своята студенина, Д'Артанян се подиграва с мен, а Портос е твърде мек – никой не иска да уреди нещата. А аз се обърнах към Портос с надежда да срещна най-последно шпага вместо разсъждения и увещания... колко не ми върви!“

Портос си пое дъх и продължи:

– Та казвам: „Господине, сега, когато сте убеден, че сте нанесли оскъбление, ние можем да бъдем уверени, че няма да откажете да отговорите за вашите действия. От днес между моя приятел и вас са възможни само безупречно любезни отношения. Предвид на това аз съм упълномощен да ви съобща размерите на шпагата на моя приятел.“

– Какво?

– Почакайте, това не е всичко. „Размерите на шпагата на моя приятел... долу ме чака резервен кон. Моят приятел ви очаква там и там. Ще ви заведе, а по пътя ще вземем и вашия секундант. Така работата е уредена.“

– Значи вие помирявате противниците на мястото на дуела? – попита Раул, бледен от досада.

– Как? – учуди се Портос. – Да ги помирявам? Това пък защо?

– Но нали казвате, че нещата са уредени!

– Разбира се, след като моят приятел чака.

– А щом той чака...

– Той чака, за да може предварително да загрее тялото и краката си. А неговият противник е напрегнат след ездата. Те заемат позиция и моят приятел убива своя враг. Това е всичко.

– Ах, той го убива – възкликна Раул.

– Естествено! Нима ще избирам за приятели такива, които ще се оставят да ги убият! Аз имам сто и един приятели, начело на които са вашият почтен баща, Арамис и Д'Артанян, а за тях, както ми се струва, не може да се каже, че са покойници.

– О, мили бароне! – възкликна възторжено Раул и разцелува Портос.

– Значи вие одобрявате този метод? – попита великанът.

– Одобрявам го, толкова го одобрявам, че ще се обърна към вас за помощ веднага, още тази минута. Вие сте точно човекът, който ми трябва.

– Много добре! Аз съм на вашите услуги. Вие желаете да се биете?

– На всяка цена.

– Това е напълно естествено... с кого?

– С господин Дьо Сент-Енян.

– Познавам го... Той е очарователен млад човек и беше много любезен с мен, когато имах честта да обядвам с краля. Естествено, аз също ще му отвърна с любезност дори това да не влиза в моите навици. Значи той ви е оскърбил?

– Смъртоносно.

– Дявол да го вземе! Мога ли да употребя думата смъртоносно?

– Дори нещо по-силно. Значи нещата са уредени? – усмихвайки се, каза Раул.

– Разбира се... къде имате намерение да го чакате?

– О, простете, това е сложно. Граф Дьо Сент-Енян е близък приятел на краля.

– Чувал съм за това.

– И ако се наложи да го убия...

– Вие несъмнено ще го убиете. Но трябва да се погрижите и за своята безопасност.

– Мили приятелю, вие не ме разбрахте. Искам да кажа, че този дуел няма лесно да се уреди. Дьо Сент-Енян е приятел на краля и кралят може да узнае предварително.

– О, не! Нали знаете моя метод: „Господине, вие сте оскърбили приятеля ми...“

– Да, зная.

– А после: „Господине, конят е долу.“ И аз го извеждам, без да му дам възможност да размени с когото и да е дори една дума.

– Но той ще се съгласи ли толкова лесно да бъде отведен?

– Дявол да го вземе! Бих искал да го видя! Той ще бъде първият. Наистина, съвременните млади хора... но пък, ако трябва, ще го отнеса на ръце.

Портос реши да покаже как и вдигна Раул заедно със стола.

– Много добре – каза със смях младият човек. – Сега остава да изясним последния въпрос.

– Какъв въпрос?

– Въпросът за обидата, която ми е нанесъл Дьо Сент-Енян.

– Но тук повече няма за какво да се говори.

– Не, драги господин Дьо Валон, между съвременните хора, както вие се изразявате, съществува правило, съгласно което причините за поканата трябва да бъдат обяснени.

– В такъв случай разкажете ми някои подробности.

– Ще ми направите голяма услуга, ако предадете на граф Дьо Сент-Енян – той ще разбере – само това, че ме е оскърбил първо със своето

преместване.

– Преместване... добре – каза Портос и сгъна един пръст на ръката си. – По-нататък?

– По-нататък, че е направил отвор в новото си жилище.

– Разбирам, отвор... Дявол! Това е съществено! Разбира се, че това ще предизвика ярост у вас. Как е могъл този безделник да прави отвори, без да вземе съгласието ви! Хиляди дяволи! Дори аз нямам нищо подобно, ако не смятате подземния ми затвор в Брасие.

– Ще добавите, че последното основание да се смятам за оскърбен, е портретът, който е добре познат на Сент-Енян.

– И портрет ли имало? И таз добра! Преместване, отвор и портрет. Но, приятелю, само едно от тези основания е достатъчно половината благородници на Франция и Испания да си прережат гърлата!

– Значи, мили мой, вече сте осведомен за подробностите.

– Взимам със себе си втори кон. Избирайте място за двубоя и докато чакате, се поупражнявайте в плие и атаки, това придава гъвкавост на тялото.

– Благодаря ви. Ще чакам във Венсанската гора до манастира на Малките братя.

– Прекрасно... Но къде да търся този граф Дьо Сент-Енян?

– В кралския дворец.

Портос звънна с гигантски звънец. Появи се слуга.

– Придворната ми дреха – заповяда той – и конят ми... и още един кон.

Слугата се поклони и излезе.

– Баща ви знае ли за това?

– Не, но ще му пиша.

– А Д'Артанян?

– Господин Д'Артанян също не знае. Той е много предпазлив и щеше да ме уговаря да се откажа от дуела.

– Но Д'Артанян е умен съветник – каза Портос, учуден поради благородната си скромност, че могат да се обръщат към него, когато на света съществува Д'Артанян.

– Скъпи господин Дьо Валон – продължи Раул, – умолявам ви, не ме разпитвайте повече. Аз казах всичко, което можех. Жадувам за действия и искам те да са сурови и решителни, такива, каквито вие умеете да ги направите благодарение на предварителната подготовка. Ето защо се обърнах към вас.

– Ще бъдете доволен от мен – каза Портос.

– Помнете, приятелю, че освен нас двамата никой друг не трябва да знае за дуела.

– За това не се мисли, докато не намерят мъртвеца в гората. Ах, мили приятелю, обещавам ви всичко на света, само не това, че ще крия покойника. Той ще бъде тук, ще го видят, това няма да се скрие. Имам принцип да не го заравям в земята. Да не мирише на убийство. Всеки риск трябва да е премерен, както казват нормандците.

– Храбри и скъпи приятелю, на работа!

– Доверете ми се – каза великанът, довършвайки бутилката, докато лакеят слагаше на креслото елегантния костюм с дантели.

Раул си излезе от Портос с тайна радост в сърцето.

„О, коварен крал! О, предател! Не мога да те накажа – кралете са свещени. Но твоят съучастник и сводник, който те представлява, той ще заплати за твоето престъпление. В негово лице ще убия теб, а после ще помислим и за Луиза.“

Глава петдесет и пета ПРЕМЕСТВАНЕ, ОТВОР И ПОРТРЕТ

Портос, изключително доволен от възложеното му поръчение, което до известна степен го подмладяваше, се облече в придворния си тоалет, като загуби за това половин час по-малко от обикновено.

Като човек, движил се из големия свят, той първо изпрати лакея си да разбере дали граф Дьо Сент-Енян си е у дома. Отговориха му, че графът е имал честта да съпровожда краля в Сен-Жермен заедно с целия двор и че току-що се е върнал. Портос завари Сент-Енян точно когато му смъкнаха ботушите.

Разходката беше превъзходна. Кралят, все по-влюбен, все по-щастлив, беше очарователно любезен с всички. Той раздаваше наоколо неравними милости, както се изразяваха по-късно поетите.

Нашите читатели не са забравили, че граф Дьо Сент-Енян беше стихотворец, който намираще, че е доказал това при достатъчно паметни обстоятелства, осигуряващи му това звание. През целия път като неуморим любител на римата той засипваше с двустипшия, четиристипшия и мадригали краля, а по-късно и Ла Валиер.

Кралят също беше във форма и съчини дистих. Що се касае до Ла Валиер, тя като всяка влюбена жена съчини два мили сонета.

Както вижда читателят, денят за Аполон не беше лош.

Връщайки се в Париж, Сент-Енян, който знаеше, че стиховете му ще се разпространят из целия град, се зае вече с по-голяма възискателност със съдържанието и формата на своите творения.

Затова като нежен баща, на когото му предстои да покаже рожбите си на бял свят, през цялото време си задаваше един и същ въпрос: ще види ли публиката в неговите произведения стройни, изящни и гладки плодове на въображението му.

За да свали от душата си това тежко бреме, Сент-Енян каза на глас маdrigала, който по памет бе рецитирал на краля и който беше обещал да му даде преписан:

Ирис, аз видях лукавия ви поглед, от сърцето той не дава отговор подсказан, от съдбата тъжна аз жестоко съм наказан – туй, което ме измамва, да обичам само.

Този маdrigал, макар и много изящен за устна рецитация, сега не удовлетворяваше напълно Сент-Енян.

– Не, последният стих все още не е добър. Над мен ще издевателстват моите събрата драскачи. Ще ги нарекат стихове на велможа и ако кралят чуе, че съм слаб поет, може да му хрумне сам да се увери в това.

Унесен в подобни мисли, Сент-Енян се събличаше. Той току-що бе свалил ризата и се канеше да надене халата, когато му съобщиха, че го търси барон Дьо Валон дьо Брасие дьо Пиерфон.

– Що за букет от имена. Не познавам такъв.

– Това е благородникът, който има честта да обядва с краля и господин графа по време на пребиваването на негово величество във Фонтенбло – каза лакеят.

– При краля във Фонтенбло? – извика Сент-Енян. – По-скоро извикайте този благородник.

Лакеят побърза да изпълни заповедта. Портос влезе.

Сент-Енян имаше дворцова памет. Той веднага позна провинциалния благородник с малко смешна репутация, който независимо от усмивките на офицерите около масата беше приет добре от краля. Дьо Сент-Енян помнеше това и посрещна Портос с израз на дълбоко уважение, което той прие като нещо съвсем естествено.

Графът заповяда на лакея да донесе стол за посетителя. Портос не видя нищо лошо в това и седна. После се изкашля. Размениха обичайните приветствия, след което графът като домакин попита:

– Господин барон, на каква щастлива случайност дължа вашето посещение?

– Именно това исках да обясня, господин графе, но Простете...

– Какво има?

– Чувствам, че столът ми започва да се разпада.

– Съвсем не, бароне, съвсем не – каза Сент-Енян.

– Все пак усещам, че се чупи, господин графе, и ако не стана, ще падна и ще се окажа в положение, несъответстващо на поръчението, с което съм дошъл.

Портос се изправи съвсем навреме, защото краката на стола се бяха подвили и седалката бе хлътнала с няколко дюйма. Сент-Енян потърси с поглед някое здраво кресло, за да настани госта си.

– Съвременната мебел – каза Портос, докато графът търсеше кресло, – стана смешно неустойчива. В моята младост сядах далеч по-енергично, отколкото сега, но не си спомням да съм чупил някога стол, ако не се броят онези случаи в пивниците, когато ги чухех с ръце, за да ги използвам в ръкопашен бой.

Дьо Сент-Енян му отвърна с усмивка.

– Но за нещастие – продължи Портос, сядайки на кушетката, която застрашително изскърца, но издържа, – работата не е в това.

– Как така, за нещастие? Нима, бароне, идвате с лоша вест?

– Лоша вест за благородник? О, не, господин графе! – вежливо отвърна Портос. – Явих се тук, за да ви кажа, че вие жестоко сте оскърбили един мой приятел.

– Аз ли, господине? – възкликна Сент-Енян. – Аз съм оскърбил ваш приятел? Но кой, кажете ми!

– Виконт Раул дьо Бражелон.

– Аз съм оскърбил господин Дьо Бражелон! Наистина, господине, не съм могъл да направя това, тъй като господин Бражелон, когото аз познавам съвсем слабо, дори съвсем не го познавам, се намира в Англия. Не съм го виждал отдавна и не съм му нанасял оскърбление.

– Господин Бражелон е в Париж, господине – каза невъзмутимо Портос, – а що се отнася до оскърблението, аз гарантирам, че сте го оскърбили... щом той ми каза това. Да, графе, вие сте го оскърбили жестоко, смъртоносно, повтарям: смъртоносно.

– Но това е невъзможно, бароне, кълна ви се, това е напълно невъзможно!

– Впрочем – добави Портос – вие не може да не знаете, тъй като Бражелон ви е предупредил с бележка.

– Не съм получавал никаква бележка. Давам ви дума.

– Учудващо! А Раул казва...

– Сега ще се убедите, че действително не съм получавал никаква

бележка.

Дьо Сент-Енян позвъни.

– Баск, колко бележки са донесени в мое отсъствие?

– Три, господин графе.

– От кого са?

– От господин Дьо Фиеск, от госпожа Дьо ла Фер и от господин Де лае Фуентес.

– Това ли е всичко?

– Всичко, господин графе.

– Пред господин барона трябва да казваш истината, цялата истина!

Заради теб аз ще отговарям...

– Имаше още записка от...

– От кого? Казвай по-скоро!

– От госпожица Ла Ва...

– Достатъчно – прекъсна го Портос, воден от деликатност. – Вярвам ви, графе.

Дьо Сент-Енян сам изпрати лакея и сам затвори вратата след него. Връщайки се при своя гост, като гледаше право пред себе си, той изведнъж забеляза, че от ключалката на съседната врата стърчи бележка – същата, която беше сложена там от Бражелон.

– Това пък какво е? – учудено възкликна той.

– О, о – присъедини се към него Портос.

– Бележка в ключалката!

– Може би това е нашата бележка, господин графе – каза Портос. –

Вижте я.

Сент-Енян измъкна хартиятата.

– Бележка от господин Дьо Бражелон!

– Виждате ли! Аз се оказах прав. Като твърдя нещо...

– Донесена тук от самия виконт Дьо Бражелон – промълви, пребледнявайки, графът. – Но това е възмутително! Как е проникнал тук?

Сент-Енян позвъни отново. Появи се Баск.

– Кой е идвал тук, докато аз бях на разходка с негово величество краля?

– Никой, господин графе.

– Това е невъзможно. Някой е идвал.

– Не, господин графе, никой не е могъл да влезе, тъй като ключовете са в джоба ми.

– Въпреки това в ключалката намерих тази бележка. Някой я е сложил. Не е могла сама да попадне там.

Баск вдигна ръце недоумяващо.

Дьо Сент-Енян прочете бележката и я смачка.

– Тук се крие нещо – замислено каза той.

– Не желаете ли да се върнем към нашия разговор? – попита Портос, когато лакеят си тръгна.

– Виконт Дьо Бражелон пише, че ще бъде посетен от един негов приятел.

– Този приятел съм аз. Излиза, че той ви е предупредил за моето посещение.

– За да ми предадете поканата.

– Именно.

– Той твърди, че аз съм го оскърбил?

– Жестоко, смъртно!

– Но по какъв начин, обяснете ми, моля ви. Неговите действия са толкова тайнствени, че трудно мога да намеря в тях някакъв смисъл.

– Господине – започна Портос, – моят приятел сигурно има достатъчно причини. Що се касае до действията му, които наричате тайнствени, то обвинявайте за това само себе си.

Последните думи Портос произнесе с такъв уверен тон, че ако човек не го познаваше, щеше да помисли, че са пълни с дълбок смисъл.

– Тайна! Да допуснем. Нека се ориентираме в нея – предложи Сент-Енян.

– Преди всичко – започна Портос – вие сте се преместили от старата си квартира.

– Вярно е. Преместих се.

– Значи признавате това? – попита Портос с видимо удоволствие.

– Дали признавам? Разбира се, че признавам. Защо ще отричам?

– Значи признавате. Много добре – Портос сгъна един пръст.

– Вижте, господине, по какъв начин моето преместване може да нанесе обида на виконт Дьо Бражелон? Отговорете ми! Нищо не разбирам от вашите тълкувания. Портос го спря и каза важно:

– Господине, това е първото обвинение на господин Дьо Бражелон. Щом го предявява, значи се чувства оскърбен.

Сент-Енян нетърпеливо тропна с крак по паркета.

– Това прилича на неприлична кавга – каза той.

– Не може една кавга да е неприлична, когато имате работа с такъв порядъчен човек като виконт Дьо Бражелон. Нищо ли няма да добавите за преместването?

– Нищо. По-нататък?

– По-нататък? Но забележете, господине, че вече има едно обвинение, на което вие не отговорихте, а по-точно, отговорихте зле. Как така, господине? Вие се премествате, това обижда господин Дьо Бражелон, а вие не му поднасяте извиненията си. Много добре!

– Как! – възкликна Сент-Енян, раздразнен от флегматичността на събеседника си. – Аз трябва да се съветвам с господин Дьо Бражелон дали да се местя или не? Какво говорите, господине?

– Непременно, господине, непременно! Но ще видите, че това е нищо в сравнение с второто обвинение – Портос си придаде суров вид на лицето. – А за отвора какво ще кажете? За капака, господине?

Сент-Енян побледня. Той така рязко отблъсна стола си, че Портос, колкото и да беше по детски наивен, разбра силата на удара си.

– За капака? – промълви графът.

– Да, господине – каза Портос, тръскайки глава, – обяснете, ако можете.

Дьо Сент-Енян наведе глава и прошепна:

– О, аз съм предаден! Всичко е известно. Абсолютно всичко!

– В края на краищата всичко се разкрива – каза Портос, който всъщност не знаеше нищо.

– Вие виждате, че съм поразен. Толкова съм поразен, че губя ума си!

– Нечиста съвест, господине, нечиста съвест! Това не е хубаво.

– Милостиви господине!

– Когато светът узнае и тръгнат приказки...

– Господине, такава тайна не се казва дори пред духовник.

– Ще вземем мерки и тайната няма да отиде далеч.

– Но, господине – продължи Сент-Енян, – узнавайки тази тайна, господин Дьо Бражелон дава ли си сметка за опасността, която го заплашва, както заплашва и другите?

– Господин Дьо Бражелон не се излага на опасност, господине, не се бои от нищо и с божия помощ ще се убедите в това.

„Той е луд! – помисли си Сент-Енян. – Какво иска от мен?“ После продължи на глас:

– Хайде да забравим за всичко това, бароне.

– Вие забравяте за портрета – обяви гръмко Портос, от чийто глас кръвта на графа се смрази.

Тъй като ставаше въпрос за портрета на Ла Валиер и в това нямаше никакво съмнение, Сент-Енян почувства, че започва да му се прояснява.

– А-а! – извика той. – Спомням си, господин Дьо Бражелон беше

неин годеник!

Портос се направи на важен. Любимото прикритие на незнанието.

– Нито вас, нито мен ни засяга – каза той – дали моят приятел е бил годеник на тази особа. Освен това аз съм изненадан, че си позволихте непредпазлива дума. Това може, господине, доста да ви навреди.

– Господине, вие сте самият разум, самата деликатност, самото благородство, събрани в едно лице. Най-после разбрах за какво става дума.

– Толкова по-добре.

– Вие ми дадохте да разбере това по най-точния начин. Благодаря ви, бароне, благодаря ви.

Портос се наду като пуяк.

– Но сега – продължи Сент-Енян, – когато всичко ми стана ясно, позволете ми да ви обясня...

Портос поклати глава като човек, който не желае да слуша, но графът продължи:

– Аз съм отчаян, напълно отчаян от случилото се, но какво бихте направили на мое място? Между нас казано, какво бихте направили?

Портос вдигна глава.

– Работата не е в това, млади човече, какво бих и какво не бих направил. Вие сте осведомен за трите обвинения, нали?

– Що се касае до първото, господине, аз се обръщам към вас като към човек на разума и честта. След като беше изказано кралско пожелание да сменя стаята си, какво можех да направя?

Портос отвори уста, но Сент-Енян не му даде да проговори.

– Значи моята откровеност ви трогва – каза той, обяснявайки си по своему жеста на Портос. – Вие сте съгласен, че съм прав?

Портос мълчеше.

– Минавам към този проклет отвор – продължи Сент-Енян. – Към този отвор, причина за всички злини, направен за... Вие знаете за какво. Нима мислите, че аз по собствена воля и желание ще разпоредя да направят отвор, предназначен за... О, вие също не вярвате в това, защото чувствате и отгатвате. Виждате волята, стояща над мен. Разбирате, че тук има увлечение, не говоря за това непреодолимо безумие – любовта. Боже мой! За щастие, имам работа със сърдечен човек, с чувствителен човек, иначе... Какво нещастие и позор за бедното момиче!... И за този, когото не искам да назова...

Портос, объркан и проглушен от красноречието и жестикулациите на Сент-Енян, беше застинал на мястото си и правеше нечовешки усилия да се ориентира в този поток от думи, от които той не разбираше

нищо.

Дьо Сент-Енян се беше увлякъл в думите си, като придаваше все нова сила на гласа си и жестикулираше все по-отсечено и стремително.

– Що се отнася до портрета – разбирам, че той е главното обвинение – помислете, нима аз съм виновен? Кой поиска да има този портрет? Аз ли? Кой я обича? Аз ли? Кой я желае? Аз ли? Кой я овладя? Аз ли? Не, хиляди пъти не! Аз зная, че господин Дьо Бражелон е отчаян, знам, че такива нещастия се преживяват много мъчително. Аз също страдам. Но съпротивата е невъзможна. Той ще се бори? Но те ще му се изсмеят. Ако упорства, ще се погуби. Ще ми кажете, че това е отчаяние, че е безумие, но вие, вие сте благороден и ме разбрахте! Виждам по вашето съсредоточено, по вашето замислено, дори бих казал, загрижено лице, че сериозността на положението ви е обезпокоила. Върнете се при виконт Дьо Бражелон, благодарете му от мое име, благодарете му, че е избрал за посредник човек с вашите достойнства. Повярвайте, от своя страна аз ще съхраня вечна признателност към човека, който така тънко, с такова разбиране е уредил спора ни. Ако злата съдба е решила тайната да стане известна не на три, а на четири същества, тайната, която може да направи щастлив и най-честолюбивия човек, радвам се, че вие сте един от тези пазители, радвам се от цялото си сърце. От тази минута аз съм изцяло на ваше разположение, разполагайте с мен. Какво мога да направя за вас?

Фамилиарно-приятелски, по обичая на придворните от онези времена, Сент-Енян прегърна Портос и го притисна до себе си. Портос, невъзмутимо спокоен, го остави да прави каквото иска.

– Кажете – повтори Сент-Енян, – какво ще искате?

– Господине – каза Портос, – долу ме чака кон за вас. Благоволете да го възседнете, той е чудесно животно и няма да ви причини никакво безпокойство.

– Да възседна кон! Защо?

– За да отидем там, където ни чака виконт Дьо Бражелон.

– Да, той иска да говори с мен. Разбирам. За да узнае подробности.

Уви, това е деликатна тема! Но сега не мога, чака ме кралят.

– Кралят ще почака – невъзмутимо каза Портос.

– Но къде ни чака господин Дьо Бражелон?

– При „Малките братя“, във Венсанската гора.

– Вие се шегувате, нали?

– Не, не се шегувам. – Придавайки на лицето си суров израз, Портос добави: – „Малките братя“ – това е място, където се срещат, за да се

бият.

– Но какво ще правя аз там?

Портос, без да бърза, извади шпагата си.

– Това е дължината на шпагата на моя приятел.

– Дявол го взел! Този човек е луд! – възкликна Сент-Енян. Лицето на Портос стана пурпурночервено.

– Господине – каза той, – ако нямах честта да съм на гости у вас и да изпълнявам поръчение на виконт Дьо Бражелон, щях да ви изхвърля през собствения ви прозорец. Но този въпрос ние ще отложим за в бъдеще. Вие няма да загубите от това. Тръгвате ли за Венсанската гора, господине?

– Е, е...

– Ще тръгнете ли с добро?

– Но...

– Ще ви завлека насила, щом не искате с добро. Пазете се!

– Баск!!! – завика Сент-Енян. Баск влезе и събщи:

– Кралят вика при себе си господин графа.

– Това е друга работа – каза Портос. – Кралската служба е преди всичко. Ще ви чакаме до вечерта, господине.

Той се поклонил вежливо на Сент-Енян. След което си тръгна доволен, че е свършил всичко както си му е редът.

Сент-Енян го изгледа как си тръгва и бързо облече парадните си дрехи. Той хукна към краля, като си повтаряше:

– Във Венсанската гора, във Венсанската гора!... Ще видим как кралят ще се отнесе към това предизвикателство. То е отправено към самия него! Дявол да го вземе!...

Глава петдесет и шеста ПОЛИТИЧЕСКИ СЪПЕРНИЦИ

След толкова доходна разходка за Аполон, по време на която всеки участник даде своята дан на музите, както казваха по онова време поетите, кралят завари да го чака Фуке. Незабавно влезе и Колбер, който дебнеше краля в коридора и сега го следваше по петите като бдителна и ревнива сянка, все същият Колбер със своята квадратна глава, със своята груба, разкошна, но лошо стояща дреха, придаваща му сходство с фламандски велможа, който се налива с бира.

При вида на своя враг Фуке остана невъзмутимо спокоен. През

цялото време той се стараше да не издаде истинските си чувства, макар че това не беше лесно за благородник, изпълнен с презрение и опасяващ се да не го покаже, считайки, че това ще бъде твърде голяма чест за неговия противник.

Колбер не скриваше своята радост, толкова оскърбителна за Фуке. Според него Фуке беше изиграл лошо партията си и макар че още не е завършена, положението му е безнадеждно. Колбер принадлежеше към тази школа политически деятели, които се възхищават единствено от ловкостта и са способни да уважават само успеха.

В добавка на това той беше не само завистник и честолюбец, но и човек, дълбоко предан на интересите на короната; отличаваше се с онази особена честност, която е типична за хората, обрекли живота си да служат на цифрите. По този начин, като мразеше и тласкаше към гибел Фуке, той можеше да намира оправдание за себе си, а то е крайно необходимо за всеки, който мрази.

Нито една от тези тънки подробности не се изплъзна от пронизателния поглед на Фуке. Под надвисналите вежди на своя враг, въпреки непрекъснатото мигане на клепачите му, той четеше по очите на Колбер, проникваше в дълбините на сърцето му и виждаше всичко, което таеше в себе си то, виждаше и ненавистта, и тържеството.

Но като проникваше със своя поглед навсякъде, Фуке искаше да остане непроницаем за другите. На лицето му бе изписано пълно безгрижие. С очарователна, мила усмивка, както единствено той умееше да се усмихва, и придавайки на своя поклон благородна и изящна непринуденост, каза:

– От веселия ви вид, ваше величество, правя извода, че разходката е била много приятна.

– Очарователна, господин суперинтендант, очарователна. Напразно отхвърлихте предложението ми и не дойдохте с нас.

– Господарю, аз работех.

– Ах, природа, село, господин Фуке! – възкликна кралят. – О, Боже, колко хубаво би било да си живееш постоянно на село, на чист въздух, сред зеленина!

– Надявам се, че ваше величество още не се е уморил от трона? – попита Фуке.

– Не, не съм се уморил, но тронове от зеленина са толкова красиви!

– Като казва такива думи, ваше величество наистина изпреварва моите упования. Трябва да ви предам една молба, ваше величество.

– От кого, господин суперинтендант?

– От нимфите, които обитават Во.

– Ах!

– Кралят ме удостои с височайше обещание – каза Фуке.

– Да, да! Помня.

– Празненството във Во, знаменитото празненство във Во, нали ваше величество? – опита да се вмъкне в разговора Колбер, като се стремеше да покаже с тази намеса, че се ползва с разположението на краля.

Фуке, пълен с презрение, не удостои Колбер с отговор. Той се държеше така, сякаш другият не съществуваше, все едно че не беше казал нищо.

– Ваше величество, вие знаете, че аз избрах имението си във Во, за да приема най-любезния от господарите и най-могъщия от кралете.

– Господине – каза, усмихвайки се Людовик, – аз съм обещал, а кралската дума не се нуждае от потвърждение.

– А аз, ваше величество, дойдох, за да ви кажа, че съм изцяло на вашите услуги.

– Обещавате ли ни много чудеса, господин суперинтендант? Людовик погледна Колбер.

– Чудеса? О, не, ваше величество, не се наемам да ви поразявам с чудеса. Но се надявам, че мога да обещаая малко веселие и може би малко отдих за краля.

– Не, господин Фуке, настоявам на думата „чудо“. Вие сте вълшебник и ние знаем вашето могъщество. Знаем, че вие ще намерите злато дори когато то се свърши в целия свят. Не напразно народът казва, че вие го правите.

Фуке почувства удари от две страни. Стрелата идваше не само от лъка на краля, но и на Колбер. Фуке се разсмя.

– О, народът отлично знае от кого аз взимам това злато. Той го знае може би прекалено добре. И освен това – добави гордо – мога да уверя ваше величество, че златото за празника във Во няма да струва на народа нито кръв, нито сълзи. То ще струва пот, но тая пот ще бъде заплатена.

Людовик се смути. Той искаше да погледне към Колбер.

Колбер искаше да отговори, но орловият, благороден и почти кралски поглед, хвърлен към него от Фуке, спря думите на устата на интенданта.

В това време кралят се отърси от смущението си и като се обърна към Фуке, каза:

- Значи вие ни каните?
- Да, господарю.
- За кога?
- Когато сметнете за удобно, ваше величество.
- Говорите като вълшебник, който, стига да поиска, и всичко ще бъде свършено. Аз не бих се решил на подобен отговор, господин Фуке.
- Когато ваше величество пожелае, всичко може да бъде достъпно за него.

Колбер се опита да погледне суперинтенданта в лицето, за да разбере дали не означават тези думи завой към по-малко неприязнени чувства, но Фуке дори не погледна своя враг. Колбер за него не съществуваше.

- В такъв случай искате ли след седмица? – предложи кралят.
- Добре, след седмица.
- Или не. Днес е вторник. Нека отложим за следващата неделя, искате ли?

– Отсрочката, която благосклонно ми предоставя ваше величество, много благоприятно ще се отрази на работите, които ще предприемат моите архитекти, за да угодят на ваше величество и вашите приятели.

– Кого имате предвид, господин Фуке, като говорите за моите приятели?

– Кралят е господар навсякъде, където е той. Кралят прави списъка и дава своите заповеди. Който е удостоен от неговата покана, ще бъде мой уважаван гост.

– Благодаря ви – каза кралят, трогнат от благородното чувство, изразено по благороден начин.

Като поговори още малко за различни неща и се прости с Людовик, Фуке се поклони. Той чувстваше, че Колбер ще остане при краля, че те ще говорят за него и че нито единият, нито другият ще го пощади.

У него възникна желание да нанесе на своя враг един последен, страшен удар, който би го възмездил за всичко, което тепърва ще търпи от него. И ето, вече на вратата, Фуке се върна бързо на предишното място и обръщайки се към краля, каза:

- Простете ми, ваше величество!
- За какво да ви прощavam, господине? – любезно попита кралят.
- Направих тежка грешка, без да искам.
- Грешка! Вие? Ах, господин Фуке, в какво сте сгрешили?
- Наруших приличието, ваше величество. Забравих да ви съобща за едно много съществено обстоятелство.

– Какво?

Колбер трепна. Той помисли, че ще стане дума за доноса и че маската му е смъкната. Една дума на Фуке, едно доказателство, и младежкото благородство на Людовик XIV ще натежи над разположението, което изпитва кралят към него – Колбер. Обхвана го страх да не би смелият удар на врага да разруши хитрите му планове. Ходът беше толкова добър, че дори ловкият играч Арамис нямаше да пропусне да се възползва от него.

– Ваше величество – каза невъзмутимо Фуке, – след като бяхте толкова милостив да ми простите, аз с чисто сърце мога да си призная. Тази сутрин продадох една от своите длъжности.

– Една от длъжностите, които заемате! – възкликна кралят. – Коя?

Колбер побледня като мъртвец.

– Тази, ваше величество, която ми даваше право на дългопола мантя и суров облик – длъжността генерален прокурор.

Кралят извика неволно и погледна към Колбер. По челото на Колбер изби пот. Стори му се, че още малко и ще получи удар.

– На кого продадохте тази длъжност, господин Фуке? – заинтересува се кралят.

Колбер се облегна на камината.

– На един парламентарен съветник, ваше величество, нарича се господин Ванел.

– Ванел?

– Един от приятелите на интенданта на финансите господин Колбер – добави Фуке толкова небрежно и безразлично, толкова непринудено, че един художник, актьор или поет би трябвало завинаги да се откаже да възпроизведе поведението му с четка или с жест, или с перо.

Произнасяйки тези думи, след като смаза Колбер със своето превъзходство, суперинтендантът се поклони отново на краля и си излезе, отмъстен наполовина от учудването на властелина и наполовина от унижението на фаворита.

– Възможно ли е това? – каза на себе си Людовик, след като Фуке си тръгна. – Да продаде длъжността генерален прокурор?

– Да, ваше величество – отсече Колбер.

– Той е полудял! – каза кралят.

Този път Колбер нищо не отговори. Той прочете мисълта на своя господар и тази мисъл пък беше неговото отмъщение. Към неговата омраза се присъедини височайшата завист. Докато неговият план беше да докара суперинтенданта до разорение, сега над Фуке надвисна и

опасността от неблагоклонност.

От днес – Колбер почувства това – неговата враждебност към Фуке нямаше да среща повече противодействие от страна на Людовик XIV и първият пропуск на Фуке, който би могъл да се използва като предлог, щеше да доведе след себе си безпощадно наказание. Фуке изтърва от ръцете си оръжието. Омразата и завистта току-що го вдигнаха.

Кралят покани Колбер на празненството. Той се поклонил като уверен в себе си човек и прие кралската покана като израз на дължимо внимание.

Кралят започна да прави списък на гостите. Тъкмо бе стигнал до името на Сент-Енян, и лакеят доложи за пристигането на графа. При появата на кралския Меркурий Колбер се измъкна скромно.

Глава петдесет и седма СЪПЕРНИЦИ В ЛЮБОВТА

Не бяха минали повече от два часа, откакто Людовик XIV се бе разделил със Сент-Енян. Но обхванат от огъня на любовта, той изпитваше необходимост непрекъснато да говори за Ла Валиер, когато не я виждаше. Единственият човек, с когото можеше да си позволи подобен разговор, беше Сент-Енян. И така той му стана напълно необходим.

– Ах, вие ли сте, графе! – възкликна кралят, зарадван, че вижда Дьо Сент-Енян, а не Колбер, чието намръщено лице неизменно му разваляше настроението. – Ще участвате ли в нашето пътуване?

– Какво пътуване, ваше величество?

– Пътуването, което ще предприемем до Во, където суперинтендантът организира за нас празненство. Ах, Дьо Сент-Енян, ще видиш най-после празненство, в сравнение с което нашите развлечения във Фонтенбло ще ти се сторят като детска забава.

– Във Во! Суперинтендантът устройва за ваше величество празненство във Во? Това ли било?

– Това ли било! Ти си очарователен, като се правиш на равнодушен. Знаеш ли, че щом се извести за това празненство във Во, още на другия ден всички наши придворни ще започнат да си прегризват гърлата, само и само да получат покана за там. Повтарям ти, Сент-Енян, ти ще участваш в това пътуване.

– Да, ваше величество, ако преди това не направя едно по-далечно и по-малко привлекателно пътуване.

– До къде?

– До бреговете на Стикс.

– Къде? – възкликна, смеейки се Людовик.

– Говоря съвсем сериозно, ваше величество. Принуждават ме да замина за тези места, и то толкова решително, че не зная как да откажа.

– Не те разбирам, мили мой приятелю. Знам, че днес не си във форма, но не се спускай от върховете на поезията в обгърнатите от мъгла долини.

– Ако ваше величество благоволи да ме изслуша, аз няма повече да ви мъча.

– Говори тогава!

Помни ли кралят барон Дьо Валон?

– Естествено! Той е незабравим слуга на краля, моя баща, и, честна дума, не лош сътрапезник. Нали говориш за този, който обядва при нас във Фонтенбло?

– Именно за него. Но ваше величество забрави да упомене още едно негово качество – той е внимателен и любезен убиец!

– Какво? Господин Дьо Валон иска да те убие?

– Или да направи така, че да ме убият, а то е едно и също.

– Хайде сега пък!

– Не се смейте, ваше величество, казвам ви самата истина.

– Значи казваш, че той желае твоята смърт?

– В момента този достоен благородник мисли само за това.

– Бъди спокоен. В случай на нужда аз ще съумея да те защитя, ако той не е прав в тази работа.

– Ваше величество благоволи да употреби думата „ако“?

– Разбира се. Отговори ми, мой мили Дьо Сент-Енян, какво си му направил?

– На него нищо. Но по всяка вероятност на един от неговите приятели.

– Тогава все едно че на него самия. Неговият приятел от четиримата знаменити мускетари ли е?

– Не, син на един от четиримата, само син.

– Но какво си му направил?

– Помогнах на едно лице да му отнеме възлюбената.

– Признаваш ли това?

– Трябва да призная, след като е истина.

– Значи си виновен.

– Ах, така ли отсъдихте, ваше величество?

- Значи не си доволен от моето решение?
- Намирам, че е твърде прибързано.
- Съд бърз и справедлив, както казваше моят дядо Анри IV.
- В такъв случай нека кралят веднага напише помилването на моя противник, който ме чака близо до „Малките братя“, за да ме убие.
- Неговото име! И ми дайте пергамент.
- Ваше величество, пергаментът е на масата ви, а що се отнася до името... Виконт Дьо Бражелон, ваше величество.
- Виконт Дьо Бражелон! – извика кралят и внезапно стана сериозен. После, като помълча около минута, избърса потта, избила по челото му, и повтори: – Бражелон!
- Самият той, ваше величество.
- Бражелон, годеникът... Но нали той беше в Лондон?
- Да, но ви гарантирам, ваше величество, че вече не е там, а близо до манастира „Малките братя“, където, както имах честта да ви кажа, чака мен.
- Като знае абсолютно всичко?
- И много друго извън това! Може би ваше величество ще хвърли поглед на посланието, което ми е оставил?
- Сент-Енян извади от джоба си познатата ни вече записка.
- Когато ваше величество я прочете, аз ще имам честта да ви съобщя по какъв начин съм я получил.
- Кралят, явно развълнуван, прочете бележката и попита:
- Е?
- Ваше величество познава известна ключалка, майсторска изработка, която заключва известна врата от черно дърво, която пък отделя известна стая от известно синьо-бяло светилище?
- Разбира се, от будоара на Луиза.
- Да, ваше величество. Та така, в ключалката на тази врата намерих бележката. Кой я е поставил там? Виконт Дьо Бражелон или дяволът? Но тъй като бележката мирише на амбра, а не на сяра, реших, че е направено не от дявола, а очевидно от господин Дьо Бражелон.
- Людовик склони глава и се замисли тъжно. Може би в този момент в сърцето му се промъкна нещо като разкаяние.
- Ах – въздъхна той, – значи тайната е разкрита!
- Ваше величество, аз ще направя всичко, което зависи от мен, тя да умре в гърдите, които я крият – с чисто испанска смелост каза графът и направи една-две крачки към вратата. Но кралят го спря с жест:
- Къде отивате?

– Където ме чакат, ваше величество.

– За какво?

– Сигурно, за да се бия.

– Да се биете! – извика кралят. – Почакайте за минута, графе. Дьо Сент-Енян поклати глава като дете, недоволно, че му пречат да падне в кладенец или да си поиграе с остър нож.

– Кой ви каза, че господин Дьо Бражелон е проникнал в тази стая?

– Бележката, която намерих в ключалката. За това вече имах честта да ви докладвам, господарю.

– Какво те кара да мислиш, че той я е пхнал там?

– Кой друг би се решил да изпълни подобно поръчение?

– Ти си прав. Но как е могъл да влезе при теб?

– Това е много съществено, тъй като всички врати бяха заключени и ключовете се намираха в джоба на Баск, моя лакей.

– Значи твоят лакей е подкупен.

– Това е невероятно, ваше величество! Ако беше подкупен – а той щеше да им е нужен още неведнъж в бъдеще – те нямаше да погубват бедния човек, показвайки толкова явно, че са използвали именно него.

– Правилно. Остава една единствена възможност.

– Да видим, ваше величество, дали моята мисъл ще съвпадне с вашата.

– Той е проникнал при теб по стълбата.

– Уви, ваше величество, това ми се вижда най-вероятно.

– Значи все пак някой е продал тайната за нашия отвор?

– Продал или може би подарил.

– Защо употребявате тези две различни думи?

– Защото известни лица стоят толкова високо, че не могат да продават. Те могат само да подаряват.

– Какво искаш да кажеш?

– О, ваше величество притежава достатъчно тънък ум, за да се досети сам и да ме избави от затруднението да назовавам...

– Ти си прав. Принцесата! Принцесата, обезпокоена от твоето преместване.

– Принцесата, която разполага с ключове от стаите на всички свои придворни дами и която има достатъчно власт, за да открие това, което освен ваше величество и нейно височество никой не би могъл да открие.

– Значи мислиш, че моята сестра е сключила съюз с Бражелон?

– Да, ваше величество, да...

– Дори му е съобщила всички подробности?

– Може би е направила и нещо повече.
– Повече... Доизкажи се.
– Може би сама го е завела.
– Къде? Долу? При теб?
– Мислите, че е невъзможно? Слушайте, ваше величество. Знаете, че принцесата обича парфюми...
– Да, този навик е възприела от майка ми.
– И по-специално аромата на върба.
– Да, той е любимият ѝ.
– Тогава ето какво: при мен благоухае на върба. Кралят се замисли, помълча известно време и каза:

– Защо принцеса Хенриета ще застава на страната на Бражелон и ще проявява враждебност към мен?

Произнасяйки тези думи, на които Сент-Енян лесно би могъл да отговори: „женска ревност“, кралят изпитваше своя приятел, като се опитваше да проникне в дълбините на душата му, за да узнае дали е стигнал до тайната на отношенията му с принцесата. Но Дьо Сент-Енян не беше обикновен придворен и не се решаваше да се намесва в семейните тайни.

Освен това той беше достатъчно близък приятел на музите, за да не се замисля, и то доста често, над скръбната съдба на Овидий, чиито очи бяха пролели толкова сълзи, за да изкупят една вина, която се състоеше в това, че случайно зърнал нещо в двореца на Август. Показал вече своята проникателност, доказвайки, че заедно с Бражелон в стаята му е била и принцесата, той трябваше сега да плати с лихва за собственото си честолюбие и да отговори на поставения пряко и определено въпрос: „Защо принцесата е застанала на страната на Бражелон и проявява враждебност към мен?“

– Защо? Ваше величество забравя, че граф Дьо Гиш е най-добрият приятел на виконт Дьо Бражелон.

– Не виждам връзката.

– Простете, ваше величество! Но аз мислех, че господин Дьо Гиш е също така голям приятел на принцесата.

– Вярно! Всичко е ясно. Ударът е нанесен от там.

– А за да го отразим, не смята ли кралят, че трябва да се нанесе насрещен удар?

– Да, но не такъв, каквито се нанасят във Венсанската гора – каза кралят.

– Ваше величество забравя, че аз съм благородник и че съм

предизвикан на дуел.

– Това не засяга теб.

– Но мен чакат близо до „Малките братя“, ваше величество. Ето вече час и тъй като аз сам съм виновен за това и никой друг, аз ще се покрия с безчестие, ако не се отправя за там, където ме очакват.

– Честта на благородника се състои преди всичко в подчинение към краля.

– Ваше величество!...

– Заповядвам ти да останеш!

– Ваше величество...

– Освен това аз искам да разследвам докрай тази история. Искам да разбера как са се осмелили на такава нечувана дързост, как са посмели да проникнат в светилището на моята любов. И не ти, Дьо Сент-Енян, ще наказваш онези, които са се осмелили, тъй като те не са посегнали на твоята чест, а на моята! Тя е засегната!

– Умолявам ваше величество да не си излива гнева на виконт Дьо Бражелон. В тази история той може би не е бил достатъчно благодарен, но във всичко останало поведението му е честно и благородно.

– Достатъчно! Аз ще съумея да отлича кой е крив и кой прав! За това няма да ми попречи дори най-неудържимият гняв. Но нито дума на принцесата!

– Какво да правя с виконт Дьо Бражелон? Той ще ме търси и...

– Аз ще поговоря с него днес или лично, или чрез трето лице.

– Още веднъж моля ваше величество за снизходителност към него.

– Бях снизходителен достатъчно дълго, графе – намръщи се Людовик XIV. – Но дойде време да покажа на някои хора, че все пак господар в моя дом съм аз!

Едва кралят беше произнесъл тези думи, от които с цялата очевидност се виждаше, че към новата обида са се добавили спомени за стари обиди, когато на прага на кабинета му се показва лакей.

– Какво има? – попита кралят. – Защо влизат, когато не съм викал никого?

– Ваше величество – каза лакеят – ми е заповядал да пускам винаги граф Дьо ла Фер, когато иска да говори с вас...

Кралят и Сент-Енян размениха погледи, в които имаше повече безпокойство, отколкото учудване. Людовик за миг се поколеба, но бързо взе решение, като се обърна към Сент-Енян:

– Иди при Луиза и съобщи за всичко, което се крои против нас. Не скривай от нея, че принцесата подновява своите преследвания и че се е

обединила с хора, за които щеше да е по-добре да останат неутрални.

– Ваше величество...

– Ако тези вести я изплашат, постарай се да я успокоиш. Кажи, че любовта на краля е непробиваема броня. Ако тя вече знае за всичко, а аз бих предпочел да не е така, или вече е била нападната от някоя страна, кажи й, Дьо Сент-Енян – добави кралят, като трепереше от гняв и възбуда, – кажи й, че този път няма само да я защитавам от нападите, а ще отмъстя, и то толкова сурово, че вече никой няма да дръзне дори да я погледне накриво!

– Това ли е всичко, ваше величество?

– Да. Иди при нея веднага и запази верността си, ти, който живееш с този ад и нямаш като мен надежда за рая!

Дьо Сент-Енян се престара да показва предаността си. Накрая целуна ръка на краля и сияещ излезе от неговия кабинет.

Глава петдесет и осма КРАЛЯТ И ДВОРЯНСТВОТО

Людовик се съвзе, за да посрещне приветливо Дьо ла Фер. Той се досещаше, че графът не е дошъл случайно, и смътно долавяше значимостта на това посещение. Не му се искаше човек с такива безупречни маниери и с такъв тънък и изискан ум като Атос от пръв поглед да забележи у него нещо, което да направи неприятно впечатление или да издаде, че кралят е разстроен.

Едва след като се увери, че вече е напълно спокоен, младият крал нареди да въведат графа. Атос се появи след няколко минути в дворцовото си облекло, с всички ордени, които единствено той имаше право да носи във френския двор. Той влезе с такъв тържествен и величав вид, че кралят веднага можа да отсъди дали е бил прав в предчувствията си.

Людовик направи крачка към Атос и с усмивка му протегна ръка, над която той се наведе в пълна с преклонение поза.

– Граф Дьо ла Фер, вие сте толкова рядък гост при мен, че да ви вида за мен е голяма сполука.

Атос се поклони още веднъж:

– Бих желал да имам щастието винаги да се намирам при ваше величество.

Този отговор и особено тонът, с който беше изречен, означаваше напълно очевидно следното: „Бих искал да съм сред съветниците на

краля, за до го предпазвам от грешки.“

Кралят почувства това и реши да си осигури освен преимуществото на положението и допълнително преимущество, пораждащо се от спокойствието на духа, и произнесе с безстрастен и равен глас:

– Виждам, че имате нужда да поговорите с мен.

– Ако не беше това, не бих се решил да застана пред ваше величество.

– Говорете, господине, нямам търпение да ви удовлетвори колкото може по-скоро.

Кралят седна.

– Ваше величество сигурно си спомня, че имах честта да беседвам с вас преди заминаването на херцог Бъкингам. Ставаше дума за разрешението, което исках от вас, ваше величество, за брак между виконт Дьо Бражелон и госпожица Ла Валиер.

„Стигнахме до същината!“ – помисли си кралят и каза:

– Да, спомням си.

– Тогава – продължи Атос – кралят отвърна на моята молба с отказ, като се позова на това, че годеницата няма достатъчно високо положение в обществото.

Людовик се принуди търпеливо да слуша.

– Че... тя няма състояние...

Кралят се намести по-дълбоко в креслото.

– Че няма достатъчно знатен произход... Последва нетърпелив жест от страна на краля.

– И не е много красива – безжалостно завърши Атос. Последното убождане в сърцето накара влюбения да излезе от рамките, които сам си беше поставил.

– Господине – прекъсна той графа, – имате прекрасна памет!

– Паметта ми винаги е добра, когато имам високата чест да разговарям с краля – отвърна Атос, без да се смути.

– Да, действително казах всичко това! Какво по-нататък?

– Аз благодарих на ваше величество за тези думи, тъй като те доказваха вашата благосклонност към господин Дьо Бражелон.

– Вие, разбира се, помните също – кралят натъртваше на всяка дума, – че самият вие не бяхте много разположен към този брак.

– Вярно е, ваше величество.

– Спомняте ли си, че молбата ви към мен беше отправена с неохота?

– Да, ваше величество.

– Накрая, спомням си, защото аз също имам добра памет като вас, господин графе, че вие казахте следните думи: „Аз не вярвам в любовта на госпожица Дьо ла Валиер към виконт Дьо Бражелон.“ Нали така?

Атос усети удара, но го издържа.

– Ще ви припомня, че ваше величество казваше, че отлага сватбата за доброто на господин Дьо Бражелон.

Кралят мълчеше.

– Сега господин Бражелон е толкова нещастен, че не може да чака повече, и ви моли да произнесете окончателното си решение.

Кралят побледня. Атос внимателно го погледна.

– За какво моли... господин Дьо Бражелон? – нерешително каза кралят.

– Все за същото, за което аз молих краля последния път: за разрешение от ваше величество за този брак.

Кралят отново мълчеше.

– За нас не съществуват повече прегради. Госпожица Дьо ла Валиер не е богата, не е знатна и не е красива, но все пак е единствената приемлива партия за господин Дьо Бражелон, защото той обича тази девойка.

Кралят здраво стисна ръце.

– Ваше величество се колебае? – попита графът все така учтиво и настойчиво.

– Не се колебая... Аз просто отказвам.

Атос се замисли за миг, после много тихо каза:

– Вече имам честта да доложа на краля, че никакви прегради не могат да спрат господин Дьо Бражелон и неговото решение е окончателно.

– Струва ми се, че моята воля е преграда!

– Това е най-сериозната преграда. Ще ми бъде ли позволено най-смирено да попитам ваше величество: Каква е причината за този отказ?

– Каква е причината?... Това какво е? Разпит ли? – възкликна кралят.

– Молба, ваше величество.

Кралят се подпря с юмруци на масата и каза глухо:

– Вие забравяте правилата на дворцовия етикет, господин Дьо ла Фер. В двора не е прието да се разпитва кралят!

– Истина е, ваше величество. Но ако не е прието да се разпитва кралят, все пак е приемливо да се изказват известни предположения.

– Да се изказват предположения! Какво означава това, господине?

– Почти винаги предположенията на поданиците възникват вследствие неискреността на монарха...

– Господине!

– Както и на недостатъчното доверие от страна на поданика – уверено продължи Атос.

– Струва ми се, че вие се забравяте – повиши глас кралят, поддавайки се на неудържим гняв.

– Аз съм принуден да търся на друго място това, което се надявах да намеря при вас, ваше величество. Вместо да чуя отговора от вашата собствена уста, съм принуден да се обърна към себе си.

Кралят стана и каза рязко:

– Господин графе, аз ви отдадох цялото си време. Тези думи бяха равностойни на заповед.

– Ваше величество, не успях да кажа всичко, за което съм дошъл. Толкова рядко виждам ваше величество, че съм длъжен да използвам случая.

– Вие направихте вашите предположения. Сега преминавате към оскърбления.

– О, ваше величество, да оскърбя краля! Никога! През целия си живот съм твърдял, че кралете стоят по-високо от другите хора не само със своето положение и могъщество, но и с благородството на душата си и с мощта на своя ум. Никога не бих повярвал, че моят крал крие зад думите си някаква задна мисъл.

– Какво означава това? Каква задна мисъл?

– Ще обясня – безстрастно рече Атос. – Ако ваше величество, отказвайки на виконт Дьо Бражелон ръката на госпожица Дьо ла Валиер, е имал друга цел освен щастието и благополучието на виконта...

– Нали разбирате, господине, че вие ме оскърбявате?

– Ако предлагайки на виконт Дьо Бражелон отсрочка, ваше величество е искал само да отдалечи годеника на госпожица Дьо ла Валиер...

– Господине!

– Чувам това от всички страни, ваше величество. Навсякъде се говори за вашата любов към госпожица Дьо ла Валиер.

Кралят разкъса ръкавиците си, които от няколко минути нервно халеше, мъчейки се да се овладее, и закрещя:

– Горко на тези, които се месят в моите работи! Аз взех решение и ще срина всички прегради!

– Какви прегради? – попита Атос.

Кралят внезапно се спря, като кон, измъчван от своя мундшук, мятан се в устата му и късащ устните му, и изведнъж каза с благородство,

толкова по-безгранично, колкото по-голям беше гневът му.

– Аз обичам госпожица Ла Валиер.

– Но това не би могло да ви попречи, ваше величество – прекъсна го Атос, – да я дадете за съпруга на господин Дьо Бражелон. Такава жертва би била достойна за монарха. Тя би подобавала на заслугите на господин Дьо Бражелон, който отдавна служи на краля и може да се счита за доблестен воин. По такъв начин кралят, принасяйки в жертва своята любов, би могъл да докаже пред всички, че е пълен с великодушие, с благодарност, а освен това е отличен политик.

– Госпожица Дьо ла Валиер не обича господин Дьо Бражелон – глухо каза кралят.

– Ваше величество уверен ли е в това? – каза Атос, като внимателно гледаше краля.

– Да, аз зная това.

– Значи от неотдавна? Иначе ваше величество щеше да го знае още при първото ми посещение и щеше да си направи труда да ме извести.

– Да, от неотдавна.

– Не разбирам – като помълча известно време, попита Атос – как кралят е могъл да изпрати господин Дьо Бражелон в Лондон. Това изгнание предизвиква справедливо учудване у всеки, който държи за честта на своя крал.

– Кой говори за честта на своя крал, господин Дьо ла Фер?

– Честта на краля, ваше величество, е честта на цялото благородничество. Когато кралят оскърбява един от своите благородници, когато му отнеме дори частица от неговата чест, той отнема същата частица и от самия себе си.

– Граф Дьо ла Фер!

– Ваше величество, вие изпратихте виконт Дьо Бражелон в Лондон, преди да станете любовник на госпожица Дьо ла Валиер или след това?

Кралят окончателно загуби самообладание, още повече че чувстваше правотата на Атос; опита се да го прогони с жест, но упоритият граф продължаваше.

– Ваше величество, аз ще се изкажа докрай. Няма да си тръгна отук, преди да бъда удовлетворен от вас или от собственото си поведение. А ще бъда удовлетворен, ако вие ми докажете, че сте прав, ще бъда удовлетворен и в случай, че аз ви представя доказателства за вашата вина. О, вие ще ме изслушате, ваше величество! Аз съм стар и държа на всичко, което е истински велико и истински силно в кралството. Аз съм благородник, проливал съм кръв за вашия баща и за вас и никога нищо

не съм искал за себе си нито от вас, нито от покойния крал. Не съм причинил зло на никого на този свят и съм оказвал на кралете само услуги! Вие ще ме изслушате. Аз искам от вас отговор заради честта на един от вашите предани слуги, когото измамихте съзнателно, прибягвайки до лъжа, или просто поради липса на характер. Знам, че тези думи дразнят ваше величество, но нас, нас ни убиват делата! Аз знам, че вие сега ми измисляте наказание за откровеността, но аз знам също за какво наказание за вас ще моля Господ Бог, когато му разкажа за вашето веруломство и за нещастieto, постигнало моя син!

Кралят започна да ходи с едри крачки от ъгъл в ъгъл: едната си ръка притискаше до гърдите, главата си държеше напрегнато изправена, очите му горяха.

– Господине – неочаквано каза Людовик XIV, ако аз се държах към вас само като крал и нищо повече, вие вече щяхте да бъдете наказан, но сега пред вас е само един човек, който има право да обича тези, които го обичат. Това е рядко щастие!

– Сега вече вие нямате право на това нито като човек, нито като крал. Ако искахте честно да разполагате с това право, трябваше да предупредите господин Дьо Бражелон, а не да го изпращате в Лондон.

– Считам, че ние с вас се занимаваме с обикновени препирни – кралят прекъсна Атос с израз на такова величие в погледа и гласа, на което единствено той беше способен в такива критични моменти.

– Надявах се, че все пак ще ми отговорите – каза графът.

– Вие ще узнаете моя отговор, господине, и то много скоро.

– Моето мнение за това ви е известно, ваше величество.

– Вие забравяте, господине, че пред вас е кралят и че вашите думи са престъпление.

– А вие забравяте, че разбивате живота на двама млади хора. Това е смъртен грях, ваше величество!

– Вървете си незабавно!

– Не преди да ви кажа нещо: Вие, синът на Людовик XIII, лошо започвате своето царуване, защото го започвате като съблазнител на чужда годеница, започвате го с веруломство. Моят род и аз самият от днес сме освободени от онази привързаност, от онова уважение към вас, в които аз накарах сина си да се закълне в гробището Сен-Дьони, пред гробниците на вашите велики и благородни прадеди. Вие станяхте наш враг, ваше величество, и от днес над нас е само Бог, нашият единствен повелител и господар. Пазете се!

– Заплашвате ли?

– О, не – тъжно каза Атос, – в моето сърце има толкова малко гняв, колкото и страх. Бог, за когото говоря, ваше величество, и който ме чува, знае, че за неприкосновеността, за честта на вашата корона аз и сега съм готов да пролея кръвта, която е останала в моето тяло след двадесет години външни и вътрешни войни. Затова приемоте моите уверения, че аз не заплашвам нито човека, нито краля. Но ви казвам: вие губите двама предани слуги, защото убихте вярата в сърцето на бащата и любовта в сърцето на сина. Единият не вярва повече на кралската дума, другият не вярва повече в честта на мъжа и чистотата на жената. У единия умря уважението към вас, а у другия подчинението пред вашата воля. Сбогом!

Казвайки това, Атос си свали шпагата, пречупи я на коляно, бавно остави отломките на пода, поклони се на краля, който се задушаваше от бяс и срам, и излезе от кабинета. Людовик прекара няколко минути, навел глава над масата. После се овладя, бързо се изправи и нервно позвъни.

– Извикайте кавалера Д'Артанян – заповяда той на изплашените слуги.

Глава петдесет и девета БУРЯТА ПРОДЪЛЖАВА

Без съмнение, нашите читатели се питат как стана така, че Атос, за когото отдавна не бяхме чували, се озова при краля, и то точно навреме. Но занаятът на писателя според нас се състои главно в това: като ниже събитията едно след друго, да го прави с желязна логика, ето защо сме готови да разсеем недоумението.

Верен на дълга си на „разпоредител“, Портос напусна кралския дворец, след което се среща с Раул, както беше уговорено, близо до „Малките братя“ във Венсанската гора. Предаде на Раул разговора си с граф Дьо Сент-Енян с всички подробности и завърши с предположението, че кралят по всяка вероятност скоро ще освободи своя любимец и той няма да се забави за срещата.

Раул не беше толкова лековерен, колкото старият му предан приятел, и от разказа на Портос направи извода, че ако Дьо Сент-Енян е тръгнал към краля, той ще му съобщи за случилото се, а ако това действително стане, кралят ще му забрани да отиде на мястото за дуела. С тези съображения той остави Портос във Венсанската гора: ако случайно,

макар и малко вероятно, Дьо Сент-Енян пристигне там, да го посрещне. Разделяйки се с Портос, Раул го убеждаваше да чака на тази поляна не повече от час и половина – два, но Портос решително отхвърли този съвет, разположи се на мястото на предполагаемия дуел така, сякаш се канеше да пусне корен. Освен това той накара Раул да обещае, че след като се види с баща си, незабавно ще се прибере, за да може лакеят на Портос да знае къде да търси виконта в случай, че Дьо Сент Енян се появи на мястото за дуела.

Бражелон тръгна право към Атос, който от два дни се намираше в Париж. Графът беше осведомен за всичко от писмото на Д'Артанян.

Най-после Раул застана пред баща си. Като му протегна ръка и го прегърна, графът му предложи да седне и каза:

– Знам, виконте, че сте дошли при мен, както се отива при приятел, когато човек страда и плаче. Кажете, какво ви доведе тук?

Младежът се поклони и започна своя тъжен разказ. На няколко пъти гласът му пресекуваше от сълзи, а сподавените ридания му пречеха да говори. Но все пак той разказа всичко, което искаше да разкаже.

– Раул, аз не вярвам на това, което говорят – каза графът. – Не вярвам на това, от което вие се опасявате, защото душата и съвестта ми говорят, че е невъзможно кралят да оскърби благородник. Гарантирам за краля и ще ви донеса доказателство за своите думи!

Раул, който беше раздвоен между това, което бе видял със собствените си очи, и непоколебимата си вяра в човека, който никога не беше лъгал, се преклони пред него и се задоволи със следния отговор:

– Вървете, графе, аз ще почакам.

Той седна и закри лицето си с ръце. Атос се облече и тръгна към двореца.

Какво стана при краля ние току-що разказахме. Читателят видя как Атос влезе при краля и как излезе. Когато се върна у дома, той завари Раул в същата отчаяна поза. Шумът на отварящата се врата и бащините стъпки накараха младежа да вдигне глава. Атос беше бледен, сериозен, гологлав. Той даде плаща и шапката си на лакея и седна до Раул.

– Е, графе? Уверихте ли се сега?

– Да, Раул. Кралят обича госпожица Дьо ла Валиер. И признава това.

– Но кралят говори ли за нея? Какво каза?

– Каза, че и тя го обича.

Бражелон направи жест, пълен с отчаяние.

– Раул – отново заговори графът, – повярвайте ми, аз казах на краля

абсолютно всичко, което сам бихте могъл да му кажете, и ми се струва, че го изложих в проста, но достатъчно категорична форма. Казах му, че между нас и него разривът е пълен, казах, че от днес вие няма да му служите. Казах, че и аз ще се отдръпна в сянка. Остава да ви попитам само едно – взехте ли някакво решение относно вашата любов и... отмъщение, защото се страхувам, че жадувате за отмъщение.

– О, любов!... Може би по-късно ще ми се удаде да я изтръгна от сърцето си. Надявам се да го направя с божията помощ, опирайки се на вашите мъдри съвети. Що се отнася до отмъщението, то аз го жадувам само под влияние на лоши мисли, лоши и глупави, и тъй като не мога да отмъстя на истинския виновник, аз се отказах от мисълта за мъст.

– Значи повече не търсите спречкване с господин Дьо Сент-Енян?

– Не, графе. Изпратих му покана. Ако господин Дьо Сент-Енян я приеме, дуелът ще се състои, ако ли не, аз няма да я подновя.

– А Ла Валиер?

– Нима можете сериозно да предположите, графе, че ще мисля да отмъщавам на жена? – каза Раул с такава печална усмивка, че Атос, който толкова бе преживял и беше свидетел на толкова чужди страдания, почувства, че очите му парят.

Той протегна ръка на Раул. Младежът бързо я хвана и попита:

– Значи вие сте уверен, графе, че положението е безнадеждно?

– Мое бедно момче! – поклати глава Атос.

Мислите, че все още изпитвам надежда и ме пожалихте. Най-ужасното за мен е да презирам тази, която толкова обожавах и която сега заслужава презрение! Ако бях виновен в нещо пред нея, щях да бъда щастлив и щях да ѝ простя.

Атос тъжно погледна сина си. Думите, които той току-що изрече, сякаш се бяха изтръгнали от собственото сърце на стария мускетар... В същия момент съобщи за пристигането на Д'Артанян. Неговото име прозвуча по различен начин за Раул и за Атос.

Мускетарят влезе с тайнствена усмивка на уста. Раул млъкна. Атос се приближи до своя приятел.

– Изглежда, утешаваме момченцето?

– А вие, неизменно отзивчивият, сте дошли да ми окажете помощ в тази нелека задача?

Атос с две ръце стисна ръката на Д'Артанян. На Раул се стори, че това ръкостискане крие някакъв особен смисъл, който няма пряка връзка с думите на баща му.

– Да – отвърна капитанът на мускетарите, засуквайки мустак с

лявата ръка, тъй като дясната беше в ръката на Атос, – да, аз пристигнах тук и за това...

– Безкрайно се радвам, кавалере, безкрайно се радвам не само на утешението, което ни носите, но и на вас самия. О, аз вече съм утешен! – възкликна Раул.

Той се усмихна с такава тъжна усмивка, че тя беше по-печална от най-горестните сълзи, които някога бе виждал гасконецът.

– Много добре – одобри Д'Артанян.

– Вие пристигнахте в момента, когато графът ми разказваше подробности за срещата си с краля. Нали ще позволите да продължи своя разказ?

Очите на младежа сякаш се стремяха да проникнат в душата на мускетаря.

– Среща с краля? – попита Д'Артанян с най-искрено учудване.

– Вие сте видели краля, Атос?

– Да, видях се с краля – усмихна се Атос.

– Не знаехте ли, че графът се е срещал с негово величество?

– попита успокоеният се наполовина Раул.

– Разбира се, че не знаех.

– Сега ще бъда по-спокоен – каза Раул. – Знаейки привързаността ви към мен, аз се опасявах, че може би твърде рязко сте представили пред негово величество моите нещастия и вашето негодувание и че кралят...

– И че кралят... – повтори Д'Артанян. – Довършете, Раул.

– Простете ми и вие, господин Д'Артанян. За част от секундата ме завладя страх, признавам си, че сте дошли тук не като наш приятел, а като капитан на мускетарите.

– Вие сте полудял, мой бедни Раул! – извика Д'Артанян и започна да се смее, но в този смях внимателният наблюдател можеше да търси и по-голяма искреност. – Знаете ли какво ще ви посъветвам? След вашето пътешествие, след посещенията ви при господин Дьо Гиш, при принцесата и при Портос, след вашата разходка във Венсанската гора ще ви посъветвам малко да си починете. Легнете, спете дванадесет часа и като се събудите, изпотете хубаво един жребец.

Той привлече Раул към себе си и го целуна с такова чувство, както би целунал собствения си син. Атос също прегърна Раул. Лесно беше да се забележи, че целувката на бащата е по-нежна и прегръдката му по-силна, отколкото на приятеля.

Младежът отново погледна към двамата, мъчейки се с всички сили

да проникне в душите им. Но той видя само усмихнатото лице на Д'Артанян и спокойното и ласкаво лице на граф Дьо ла Фер. Долови във всеки жест на двамата приятели пълно спокойствие и невъзмутимост, затова каза къде да бъде търсен при нужда, и излезе, понесъл само личната си мъка, без никаква друга тревога.

„Слава богу! – каза си той. – Сега мога да мисля само за своите неща.“ Загърна се с наметалото си, за да скрие от минувачите тъжното си лице и тръгна към дома си.

Двамата приятели с еднакво съчувствие изпроводиха нещастния младеж.

– Бедният Раул! – въздъхна Атос.

– Бедният Раул! – повтори Д'Артанян, свивайки рамене.

Глава шестдесета ТЕЖКО НА НЕЩАСТНИКА

Раул, който предизвика състрадание у толкова силни хора, беше наистина много нещастен. Останал сам със себе си, той си спомни за признанието на краля, признание, отнело му неговата Луиза, и почувства, че сърцето му се разкъсва.

„О – прошепна си той, – всичко е свършено. Нищо повече не ми остава в живота! Няма какво да чакам и на кого да се надявам! За това говореше Дьо Гиш, говореше баща ми, говореше Д'Артанян. Значи всичко на този свят е празна мечта. Празна мечта е било и моето бъдеще, към което се стремих десет дълги години! Съюзът на нашите души също е мечта. Жалък безумец, ето какъв съм бил, безумец, бълнувал на глас пред всички, пред приятели и неприятели. Мъката ми, моето нещастие утре ще ми донесе немилост, за която навсякъде ще шушукат и която ще се превърне във всеобщ скандал. Утре ще започнат да ме сочат с пръст и ме очаква само позор.

О, ако бях Дьо Вард! – продължаваше да нарежда на ума си Раул. – И заедно с това да имах ловкостта и силата на Д'Артанян, щях да се усмихвам и да уверявам всички жени, че тази коварна Ла Валиер, която удостоих с любовта си, не е оставила у мен никакви други чувства освен досада към самия себе си.

Всъщност какво е бил животът за мен до този час? Студен, безплоден пясък, върху който съм воювал винаги за другите и никога за самия себе си. Ту за краля, ту за женска чест. Кралят ме измами, а жената ме

пренебрегна! О, нещастен аз!... Жените! Нима не бих могъл да ги накарам да изкупят вината на една от тях? Какво е нужно за това?... Да нямаш сърце или да забравиш, че имаш, да вървиш напред през трупове, дори когато чувстваш, че всички и без това ти правят път. Какво е нужно, за да постигнеш това? Да бъдеш млад, красив, силен, храбър и богат? Аз имам всичко това или в скоро време ще го имам! А честта? Какво е чест? Понятието, което всеки тълкува по своему. Баща ми казва: «Честта е уважение, което се дава на другите и преди всичко на самия себе си.» Но Дьо Гиш, Маникан и особено Сент-Енян биха ми казали: «Честта се състои в това да служиш на страстите и наслажденията на своя крал.» С такава чест аз мога да запазя своята придворна длъжност, да стана камерюнкер, да получа отличен във всяко отношение полк. С такава чест аз мога да стана херцог и пер на Френското кралство. Сянката, хвърлена върху мен от тази жена, страданията, с които тя разби сърцето ми, сърцето на Раул, приятеля от детинство, не трябва да засягат господин Дьо Бражелон, добрия офицер и смелия воин. Той ще се покрие със слава в първата битка, ще се издигне сто пъти по-високо, отколкото госпожица Дьо ла Валиер, любовницата на краля.

Но останалият път ще трябва да извървя сам. Господи Боже, колко съм самотен и отчаян, и сломен! О, нещастен аз!...“

Раул все още се намираше под властта на тези тъжни мисли, когато краката му машинално прекрачиха прага на неговия дом. Той дойде тук, без да забележи улиците, по които е минал, без да знае как е стигнал. Бутна вратата и също така несъзнателно продължи нататък и се изкачи по стълбите.

Както в повечето къщи по онова време по стълбището беше тъмно. Жилището на Раул беше на първия етаж. Той спря и позвъни. Излезлият при позвъняването Оливен взе от ръцете му шпагата и плаща. Раул отвори вратата към богато обзаведената гостна. Благодарение на старанието на Оливен, който познаваше вкуса на своя господар, тя тънеше в цветя. Трябва да добавим, че слугата малко се интересуваше дали младият господин ще забележи този знак на внимание от негова страна.

В гостната имаше портрет на Ла Валиер, рисуван от самата нея и подарен на Раул. Този портрет, който висеше над голям, покрит с тъмна коприна диван, веднага привлече вниманието на клетия младеж и тръгна право към него.

Загледа се в това обожавано лице. Всичко, което досега бе премислил, отново нахлу в главата му, всичко което бе изстрадал, отново разтърси сърцето му и след дълго мълчание той за трети път прошепна: „О,

нешастен аз!“

В отговор на тези думи зад гърба му се раздаде жална въздишка. Той бързо се обърна и видя в ъгъла на гостната някаква жена, която седеше наведена и лицето ѝ беше скрито зад воал. Влизайки, той я беше закрил с вратата и не бе забелязал присъствието ѝ.

Приблужи се към жената, за която никой не му беше казал. Наведената глава се изправи, воалът падна и той видя бледо лице, изразяващо дълбока скръб.

– Луиза! – извика той с отчаян глас и беше трудно да се повярва, че човешкият глас може да издаде такъв ужасяващ вик, без да се пръсне сърцето на този, който го издава.

Глава шестдесет и първа РАНА ВЪРХУ РАНАТА

Госпожица Дьо ла Валиер направи крачка напред.

– Да, аз съм – прошепна. – Помолих Оливен да не ви казва...

Тя замълча. Раул също не бързаше да започне разговор, възцари се мълчание, в което можеше да се чуе биенето на двете сърца; те не биеха заедно, но достатъчно силно!

Луиза трябваше да започне. Тя надви себе си и каза:

– Необходимо ми беше да поговоря с вас насаме, но нека това остане в тайна, никой освен вас, господин Дьо Бражелон, не може да го разбере.

– Госпожице – промълви виконтът, разстроен и задъхващ се, – аз самият въпреки доброто ви мнение за мен... признавам...

– Моля ви, бъдете така добър и седнете – каза Луиза, – изслушайте ме и не ме прекъсвайте...

Бражелон я погледна, после тъжно поклати глава и седна, поточно рухна на стола:

– Говорете.

Тя се огледа крадешком. Погледът ѝ беше пълен с молба и красноречиво изразяваше страха ѝ от разгласа на тайната за нейното идване.

Раул стана, отвори вратата и каза:

– Оливен, който и да ме търси, няма ме в къщи!

Луиза допря до очите си кърпа, за да избърше непокорна сълза, замисли се за миг и каза:

– Раул, не отвърщайте от мен честния си и добър поглед. Вие не сте

от хората, които могат да презрат една жена само защото е отдала някому сърцето си. Вие няма да сте толкова лош, дори това да е засегнало лично вас и вашата гордост.

Младият човек мълчеше.

– Уви – продължи Ла Валиер, – трудно ми е да се защита пред вас и не зная с какво да започна. Почакайте, по-добре да ви разкажа честно и безпристрастно какво се случи с мен. Ще ви кажа самата истина и дано сред мъглата от колебания, сред безкрайните препятствия, които ще трябва да преодолявам, да намеря правия път, за да облекча сърцето си, жадуващо да се излее пред вас.

Раул мълчеше. Ла Валиер го погледна, сякаш искаше да каже: „Ободрете ме поне с една дума... от съжаление...“ Но Бражелон упорито мълчеше и тя продължи:

– Преди малко при мен дойде Сент-Енян с поръчение от краля и каза, че вие знаете всичко.

Тя се опита да го погледне, него, който след толкова удари трябваше да понесе и този, но не успя да улови погледа му.

– Той каза, че вие сте разгневен, и то напълно основателно. Сега Раул я погледна и устните му се разкривиха в презрителна усмивка.

– Умолявам ви, не казвайте, че сте почувствали нещо друго освен гняв! Раул, позволете ми да се изкажа докрай!

Бражелон направи волево усилие и прогони бръчките от челото си и гънките около устата.

– Освен това – каза тя, молитвено склучила ръце – моля ви да ми простите, моля ви като най-великодушния и благороден човек на света. Ако аз ви бях казала какво става с мен, никога нямаше да ви изменя. Умолявам ви, Раул, умолявам ви на колене, отговорете ми, дори с проклетие! По-добре проклетие от устата ви, отколкото подозрение в сърцето ви.

Раул направи усилие да остане спокоен.

– Господине, аз дълго време мислех, че ви обичам повече от всичко на света, и докато вярвах, ви казвах, че ви обичам. В Блоа – кралят беше там и аз продължавах да ви обичам. Мога да се закълна в това. Но един ден разбрах заблуждението си.

– В този ден, госпожице, знаейки, че ви обичам, трябваше да ми кажете, макар и от чувство за порядъчност, че сте ме разлюбили.

– В този ден, Раул... в този ден, когато за пръв път прочетох в дълбините на сърцето си, когато видях, че вие не го изпълвате, когато видях друго бъдеще пред себе си, освен да бъда ваша приятелка, ваша жена, в

този ден, уви, вие не бяхте до мен.

– Вие знаехте къде съм и можехте да ми пишете.

– Не посмях. Изплаших се. Какво искате от едно бедно момиче! Аз ви познавах, знаех, че вие ме обичате, и треперех при мисълта, че мога да ви причиня страдание. Повярвайте ми, Раул, казвам ви самата истина, повярвайте ми сега, когато произнасям тези думи.

Раул се опита да се усмихне.

– Не – каза девойката с дълбоко убеждение в гласа. – Вие не можете да ме оскърбите с това преструване. Вие ме обичате, вие бяхте уверен в своето чувство към мен, вие не сте ме мамили, вие не сте лъгали сърцето си, както аз тогава...

Побледняла, тя закърши ръце и падна на колене пред него.

– Когато ми казахте, че ме обичате – каза Раул, – вие сте обичали друг.

– Уви, така е! Уви, аз обичам друг и този... Господи Боже! Дайте ми да се доизкажа, Раул, защото това е единственият начин да се оправдая. Този друг аз обичам повече от живота си, повече от самия Бог! Простете вината ми или накажете измяната, Раул! Аз дойдох не за да търся оправдание, а да ви попитам дали знаете какво е любов? Ето аз обичам така, че мога да дам живота си и душата си на този, когото обичам. Ако той престане да ме обича, аз ще умра от отчаяние, освен ако Бог не ми изпрати подкрепа, ако Спасителят не се смили над мен. Аз очаквам вашата дума, Раул! Тук съм, за да умра, ако пожелаете смъртта ми! Убийте ме, Раул, ако в сърцето си ме считате виновна за всичко!

– Проси смърт само жена, която може да даде на любимия си единствено кръвта си – и нищо повече.

– Вие сте прав.

– Значи не можете да се откажете от тази любов?

– Не. Аз обичам и не искам никаква друга любов освен тази.

– Добре. Вие ми съобщихте всичко, което бих искал да зная. Сега аз на свой ред, госпожице, ви искам прошка, защото едва не станах пречка в живота ви. Виновен съм, че като грешах, ви помагах да грешите!

– Толкова много не искам от вас, Раул! – възкликна Луиза.

– Вината е изцяло моя – продължи Раул, – аз по-добре от вас познавам живота и бях длъжен да ви отворя очите. Аз трябваше да внеса пълна яснота в отношенията между нас. Трябваше да накарам сърцето ви да заговори, а аз едва успях да накарам устата ви да мълвят. Повтарям ви, госпожице, моля да ми простите!

– Това е немислимо! Немислимо! Вие се подигравате с мен! Не може да сте толкова добър, толкова непорочен!

– Почакайте! – каза с горчива усмивка младият човек. – Още малко и ще кажете, че не съм ви обичал като мъж!

– Вие ме обичате, вие ме обичате с нежна, братска любов, Раул. Позволете ми да запазя тази надежда!

– Братска любов! Не се самозалъгвайте, Луиза! Аз ви обичам като любовник, като мъж, аз ви обичах по-нежно от всички, които могат да обичат на този свят!

– Раул! Раул!

– Братска любов! О, Луиза, аз ви обичах така, че бих дал за вас капка по капка кръвта си, плътта си парче по парче, вечността, която ме чака там, на небето – миг след миг. Всичко! Обичах ви така, че моето сърце сега е мъртво, вярата ми е разколебана, очите ми угасват. Обичах ви така, че сега всичко за мен е пустиня – на земята, както и на небето!

– Раул, Раул, пощадете ме! Ако знаех.

– Всичко е свършено. Много е късно, Луиза! Вие обичате, вие сте щастлива. Виждам изпълващата ви радост през сълзите, нахлули в очите ви. Зад тези сълзи, които пролива вашата порядъчност, аз усещам въздишките, родени от вашата любов. Луиза, Луиза, вие ме направихте най-нещастния между хората. Вървете си, заклевам ви! Сбогом! Сбогом!

– Простете ми, умолявам ви, простете ми!

– Нима не направих нещо повече? Нима не ви казах, че ви обичам?

Ла Валиер покри лицето си с ръце.

– Да ви кажа това, което току-що ви казах, да ви го кажа по този начин, все едно да прочета във ваше присъствие смъртната си присъда.

Тя щеше да закрещи, но той затвори устата ѝ с длан. Тя целуна ръката му и загуби съзнание.

– Оливен – извика Раул, – вдигнете тази дама и я свалете до портсеза, който я чака долу.

– Оливен я вдигна. Раул направи крачка, за да я целуне, да я целуне за пръв и последен път, но овладя порива си.

– Не, това не е нещо мое. Аз не съм кралят на Франция, за да присвоявам!

И се затвори в стаята си.

Глава шестдесет и втора ЗА КАКВО СЕ ДОСЕТИ РАУЛ

След като Раул си тръгна, Атос и Д'Артанян останаха сами. Върху лицето на Атос се появи изражение на човек, готов на всичко.

– Е, драги приятелю, какво ще ми съобщите?

– Аз ли?

– Ще ви помогна, приятелю. Кралят е бесен, нали?

– Да, трябва да призная, че е недоволен.

– Вие сте дошли... да ме арестувате?

– Попадението ви е в целта!

– Е, друго и не съм очаквал. Да вървим!

– Чакайте! Къде бързате, по дяволите!

– Не искам да ви задържам – усмихна се Атос.

– Имам достатъчно време. Нима не сте любопитен да узнаете какво се случи при краля?

– Ако желаете да разкажете, с удоволствие ще ви послушам. Атос посочи на Д'Артанян масивно кресло и той се разположи удобно.

– А аз с удоволствие ще го направя – каза Д'Артанян, – защото разговорът ни беше доста интересен. Кралят ме извика при себе си. В същото време вие вече сте слизали по стълбите, както ми казаха мускетарите. Аз отидох. Приятелю мой, той не беше червен, той беше морав на цвят. Аз още не знаех какво е станало между вас. Видях само пречупената на две шпага, която лежеше на пода. „Господин Д'Артанян! – извика кралят, като ме видя. – Тук току-що беше Дьо ла Фер! Той е нахалник!“

– Нахалник? – казах аз, с такъв израз на лицето, че той млъкна веднага.

– Господин Д'Артанян – продължи със стиснати зъби кралят, – готов ли сте да ме изслушате и да се подчините на заповедта ми?

– Това е мой дълг, ваше величество.

– Пожелал да избява този благородник от позора да бъде арестуван в кабинета ми, защото пазя за него някои добри спомени. Но... вие ще вземете карета и...

Аз се отправих към вратата.

– Ако ви е неприятна тази задача, ако ви е неприятно да го арестувате, изпратете началника на моята лична охрана.

– Ваше величество, няма нужда от началника на охраната, щом аз

съм дежурен.

– Не исках да ви възлагам такава неприятна задача – каза мило кралят, – но вие винаги безупречно сте ми служили, господин Д'Артанян.

– Няма нищо неприятно, ваше величество. Аз изпълнявам служебните си задължения.

– Но аз мислех – каза учудено кралят, – че графът е ваш стар приятел?

– Дори дами беше баща, аз съм на служба.

Кралят ме погледна, но очевидно моето безстрастно лице разсея съмненията му.

– Значи вие ще арестувате граф Дьо ла Фер?

– Разбира се, ваше величество, ако ми дадете подобна заповед.

– Заповед! Давам ви такава заповед! Аз се поклоних:

– Къде се намира графът, ваше величество?

– Вие ще го намерите.

– Да го арестувам, където и да се намира?

– Да...но се постарайте това да стане у домаму. Ако е тръгнал към имението си, настигнете го по пътя.

Аз се поклоних, но не се помръднах.

– Какво има още?

– Чакам, ваше величество.

– Какво?

– Заповед с вашия подпис.

Кралят остана недоволен от отговора ми. Наистина, това беше нова проява на власт, необузdana от нищо, проява на произвол, ако е уместно да употребя тази дума, когато става въпрос за краля. Той с неудоволствие взе перото. Малко се забави, но все пак написа:

„Заповядвам на капитанлейтенанта на моите мускетари господин Д'Артанян да арестувам граф Дьо ла Фер, където и да се намира той.“

После се обърна към мен. Чаках съвсем невъзмутимо. Сигурно в спокойствието ми е видял някакво предизвикателство, защото побърза да се подпише и подавайки ми заповедта, извика:

– Вървете! Подчиних се и ето ме тук.

– Ами тогава да вървим! – Атос стисна ръката на стария си приятел.

– Нима няма да приведете в ред нещата си, преди да напуснете дома си при такива обстоятелства?

– Аз? Не, няма нужда. Господи Боже! Вие знаете, Д'Артанян, че винаги съм гледал на себе си като на обикновен пътник на този свят,

винаги готов да се отправи накрай света по заповед на краля, готов да премине в отвъдния свят, ако Бог е повелил така. Какво му трябва на човек, който предварително е готов? Пътната торба или ковчег? И днес, както винаги, аз съм готов. Водете ме!

– А Бражелон?

– Аз съм го възпитал в духа на същите принципи, от които съм се ръководил цял живот. Сигурно забелязахте, че когато ви видя, веднага се досети за целта на посещението ви. Ние успяхме да го заблудим за известно време, но той е достатъчно подготвен за очакващата ме немилост, тъй че тя не може прекалено да го изплаши. Да вървим!

– Да вървим – каза спокойно Д'Артанян.

– Приятелю, аз счупих шпагата си пред краля и я захвърлих в кратката му, затова съм свободен от задължението да ви я връча.

– Прав сте. Всъщност за какъв дявол ми е вашата шпага?

– Как да вървя? Пред вас или след вас?

– Трябва да вървите с мен под ръка.

Д'Артанян взе под ръка граф Дьо ла Фер и заедно слязоха по стълбите. Така стигнаха до изхода.

В преддверието Гримо ги изгледа с безпокойство. Той достатъчно беше живял на този свят, за да не усети нещо тревожно.

– Ти ли си, Гримо? – попита Атос. – Ние заминаваме...

– Да се разходим с моята карета – прекъсна го Д'Артанян.

Гримо отвърна с гримаса, която трябваше да означава усмивка. Когато каретата излезе на крайбрежната улица, Атос наруши мълчанието:

– Виждам, че ме водите към Бастилията.

– Аз ли? – учуди се Д'Артанян. – Не, аз ви вода там, където пожелаете. Дявол го взел! Прекрасно разбирате, скъпи графе, че се нагърбих с това поръчение на краля само за да ви дам възможност да постъпите по ваше усмотрение. Да не мислите, че хей така, без да мисля, ще ви откарам в затвора? Ако не бях предвидил всичко, щях да изпратя началника на охраната.

– И какво сега? – попита Атос.

– Повтарям ви, ще отидем там, където вие пожелаете.

– Знам си добрия приятел – каза Атос и прегърна Д'Артанян.

– Дявол да го вземе! Всичко ми се вижда съвсем просто. Кочияшът ще ви закара до заставата Ла Рен, там ще намерите кон, който съм поръчал да държат готов, ще минете транзит през трите пощенски станции. Що се касае до мен, аз ще се върна при краля, за да съобщя за заминаването ви, и ще го направя тогава, когато вече не биха могли да ви

настигнат. После от Хавър ще се прехвърлите в Англия. Там ще намерите една уютна къща, подарена ми от моя приятел Мънк, а да не говорим за гостоприемството, с което ще ви посрещне Чарлз II. Не ви ли харесва този план?

– Карайте направо към Бастилията – усмихна се графът.

– Какъв инат сте! Първо помислете, че вече не сте на двадесет години. Повярвайте ми, аз се поставям на ваше място, затова говоря така. Затворът е гибелен за хора на нашата възраст. Само при мисълта за това главата ми пламва.

– Приятелю, за щастие, аз съм толкова силен телом, колкото и духом. Повярвайте ми, тази сила ще ми стигне до последния миг.

– Това не е сила, това е безумие!

– Не, Д'Артанян, това е самият разум. Повярвайте, моля ви, че обсъждайки този въпрос с вас, аз не се замислям дали заради моето спасяване ви заплашва гибел. Аз щях да постъпя също като вас и щях да се възползвам от възможността, ако считах бягството за прилично решение. Щях да приема от вас тази услуга, която при подобни обстоятелства и вие щяхте да приемете от мен.

– Но защо тогава не ми позволите да действам по моя замисъл, ще накарам краля да ви гони доста дълго!

– Все пак той е крал, скъпи мой!

– За мен това е безразлично и макар че е крал, преспокойно бих му казал: „Заточавайте, гонете, изтребвайте, ваше величество, всичко живо във Франция и в Европа! Можете да ми заповядате да арестувам или да понижа с кинжал когото искате, дори принца, вашия брат! Но в никакъв случай не докосвайте някого от четиримата мускетари, или, дявол да го вземе...“

– Мили приятелю – каза спокойно Атос. – Ако ме бяхте пуснали, аз доброволно щях да се явя в затвора. Искам да покажа на този младеж, заслепен от блясъка на короната си, искам да му докажа, че може да бъде пръв сред първите само ако е най-великодушният и най-мъдрият от всички. Той ме наказва, праща ме в затвора, обрича ме на мъки – добре. Но той злоупотребява с властта и аз искам да го накарам да разбере какво е угризение на съвестта, докато Господ не му покаже какво е възмездие.

– Приятелю мой – отвърна на тези думи Д'Артанян, – много добре знам, че вашето „не“ е окончателно. Не настоявам повече. В Бастилията ли искате да ви закарам?

– Да!

– Към Бастилията! – извика Д'Артанян на кочияша. Облегна се на възглавницата в каретата и яростно започна да хапе мустаците си, което, както добре беше известно на Атос, бе признак за взето решение или сериозно обмисляне на проблема. В каретата, която продължаваше равномерно да се клатушка, се възцари мълчание. Атос хвана мускетаря за ръката и каза:

– Нали не ми се сърдите, приятелю?

– Аз? За какво да се сърдя? Това, което вие правите от героизъм, аз щях да направя от инат.

– Но нали сте съгласен, Д'Артанян, че Бог ще отмъсти за мен?

– Познавам хора на тая земя, които ще му помогнат в това дело! – отвърна капитанът на мускетарите.

Глава шестдесет и трета ТРИМА СЪТРАПЕЗНИЦИ, КРАЙНО ИЗНЕНАДАНИ, ЧЕ СА СЕ СЪБРАЛИ НАВЕЧЕРЯ

Каретата спря пред първата врата на Бастилията. Дветри думи на Д'Артанян бяха достатъчни, за да я пуснат вътре.

Докато се движеха под широката сводеста галерия, водеща към двора на коменданта, Д'Артанян, който с рисовите си очи виждаше всичко, неочаквано възкликна:

– Но какво виждам!

– Какво, приятелю? – невъзмутимо се обади Атос.

– Я погледнете натам.

– Виждам карета, с нея сигурно са докарали друг нещастен арестант като мен.

– Погледнете още веднъж, за да видите кой ще слезе от нея.

Точно в този момент вторият часовой спря Д'Артанян и докато траеха формалностите, Атос успя да разгледа от стотина крачки човека, когото сочеше капитанът на мускетарите.

– Виждам човек в сива дреха и нищо повече.

– Готов съм да се обзаложа, че това е Арамис.

– Арамис арестуван? Невъзможно!

– Не твърдя, че е арестуван. Той е сам и никой не го съпровожда.

Освен това пристига със собствени коне.

– Тогава какво прави тук?

– Той се познава с господин Безмо, коменданта на Бастилията – казва Д'Артанян и в тона му се почувства досада. – Май сме дошли точно навреме.

– Защо?

– За да се срещнем с него.

– Колкото до мен, аз дълбоко съжалявам. Защото Арамис ще се огорчи, първо, че ме вижда при тези обстоятелства, и, второ, че сме го видели тук.

– Разсъждението ви е безупречно.

– За нещастие, в тази крепост не можеш да се скриеш от никого, колкото и да ти се иска.

– Слушайте, Атос, дойде ми наум как да избавим Арамис от неудобството.

– Как?

– Сега ще ви кажа... Впрочем позволете ми да обясня нашето идване в крепостта по мой начин. Не ви карам да лъжете, защото за вас ще бъде непоносимо.

– Какво трябва да направя?

– Знаете, че аз ще лъжа за двама. С характера и навиците на гасконец никак няма да ми е трудно.

Атос се засмя. Каретата спря на същото място, където преди малко бе спряла и каретата на Арамис, тоест, пред вратата на коменданта.

– Значи решено? – полугласно попита Д'Артанян.

Атос кимна. Започнаха да се качват по стълбите. Часовоят веднага ги пусна. След няколко минути се озоваха в столовата на коменданта и първият, когото Д'Артанян видя, беше Арамис, седнал с Безмо в очакване на обед, докато наоколо се носеха вкусни миризми.

Ако Д'Артанян се престори на изненадан от срещата, на Арамис не се налагаше да се прави на учуден. Смайването му беше съвсем искрено. При вида на двамата приятели той трепна и издаде очевидното си възмущение.

Атос и Д'Артанян се здрависаха съвсем спокойно с коменданта на крепостта и Арамис.

– Да не влизаме и тримата в затвора? – весело възкликна епископът.

– Да! Да! – присъедини се Д'Артанян. – От тези стени действително лъжа на затвор. Господин Безмо, вие сигурно си спомняте, че ме поканихте на обед?

– Аз ли? – учуди се Безмо.

– Дявол го взел! Вие да не падате от небето? Нима сте забравили за поканата си?

Безмо бледнееше и се червеше, после погледна към Арамис, който внимателно го наблюдаваше, накрая смотолевя:

– Разбира се... аз съм във възторг... но... честна дума... не помня... Не се обиждайте, драги капитане. Аз имам най-слабата памет в цялото кралство. Като ми вземете гълъбите и гълъбарника, няма да струвам дори колкото последния новобранец.

– Най-после, изглежда, започвате да си спомняте – каза заядливо Д'Артанян.

– Да, да – отвърна нерешително комендантът, – спомням си.

– Това беше при краля. Вие ми разказахте за сметките си с господата Лувьер и Трамблу.

– Да, да, разбира се.

– За благоволенieto на господин Дербле към вас...

– А! – възкликна Арамис и се втренчи в нещастния комендант. – А вие се оплакахте от паметта си, господин Безмо!

Комендантът започна да се оправдава:

– Да, разбира се! Прав сте. Наистина бяхме заедно с вас при краля. Хиляди извинения! Но забележете, драги господин Д'Артанян, и сега, и в бъдеще, канен или неканен, вие сте господар в моя дом, вие и вашият приятел господин Дербле – каза той, обръщайки се към епископа, – както и вие, господине – добави той с поклон към Атос.

– Винаги така съм мислил – отвърна Д'Артанян. – Затова дойдох. Тази вечер съм свободен от служба в кралския дворец и реших да намина, а по пътя срещнах графа.

Атос се поклони.

– Графът, който току-що беше посетил негово величество, ми връчи заповед, която изисква срочно да бъде изпълнена. Това стана съвсем близо до вас. Реших да се срещна с вас, макар и само за да ви стисна ръката и да ви представя графа, за когото вие толкова похвално се отзовахте при краля онази вечер, когато...

– Прекрасно, прекрасно! Граф Дьо ла Фер, нали така?

– Той самият.

– Добре дошли, графе.

– Той ще остане с вас да обядва. А аз, бедната хрътка, трябва да тичам по служебни работи. Какви щастливи хора сте вие за разлика от мен! – Д'Артанян въздъхна с такава сила, с каквато сигурно само Портос можеше да въздъхне.

– Значи тръгвате? – извикаха в един глас Арамис и Безмо, зарадвайки се от тази приятна изненада.

Това не се изплъзна от вниманието на Д'Артанян.

– Оставям вместо себе си този благороден и любезен сътрапезник!

Той леко докосна рамото на Атос, който също беше учуден от това внезапно решение и не можеше да скрие своята изненада.

– Значи се лишаваме от вашата компания – отново каза комендантът.

– Ще отсъствам час, най-много час и половина. За десерта отново ще бъда при вас.

– В такъв случай ще почакаме – каза Безмо.

– Не трябва, моля ви. Поставяте ме в много неудобно положение.

– Но нали все пак ще се върнете? – попита Атос със съмнение в гласа.

– Разбира се – каза Д'Артанян, като многозначително му стисна ръката.

После едва чуто добави:

– Чакайте ме, Атос, бъдете непринуден и, за Бога, не говорете за това, което ни доведе в Бастилията.

Ново ръкостискане потвърди на графа, че трябва да бъде мълчалив и непроницаем. Безмо изпрати Д'Артанян до вратата.

Арамис беше решил да накара Атос да се разприказва, обсипваше го с любезности, но твърдостта на графа беше от най-висока проба. Ако се наложеше, можеше по красноречие да се нареди до най-добрите оратори в света, но можеше също да умре, без да каже гък.

Д'Артанян тръгна. Не бяха минали и десет минути, когато тримата останали сътрапезници насядаха около маса, отрупана с най-разкошни ястия. Печени меса, соленки, най-различни вина се редуваха на тази маса, заплащана от кралската хазна толкова щедро, че Колбер можеше лесно да ореже две трети от средствата и никой в Бастилията да не отслабне от това.

Безмо яде и пи с най-голяма охота. Арамис не се отказа от нищо, опитваше от всичко по малко. Що се отнася до Атос, след супата и три леки блюда той повече не се докосна до нищо.

Разговорът беше както между трима събеседници с толкова различна душевна нагласа и с толкова различни мисли и грижи.

Арамис отново и отново се връщаше към въпроса, по каква странна случайност Атос остава у Безмо, когато Д'Артанян си отива, и защо Д'Артанян оставя Атос. Графът пък познаваше начина на мислене на

Арамис, знаеше, че неговият стар приятел вечно нещо организира или замисля, вечно кове някакви интриги. Като се вгледа в епископа, разбра, че и този път Арамис е зает с много важни планове. Атос също се задълбочи в размисъл за себе си и току се питаше защо Д'Артанян толкова неочаквано и бързо напусна Бастилията, а остави тук докарания от него затворник, без да изпълни необходимите формалности.

Но не на тези действащи лица от нашата повест ще спрем сега нашето внимание. Ще ги оставим на масата с остатъци от риба, дивеч и месо, обезобразени от ножа на ловкия Безмо. Ще се отправим по следите на Д'Артанян, който, скачайки в каретата, извика в ухото на кочияша:

– При краля. И нека паветата се запалят под нас!

Глава шестдесет и четвърта КАКВО СТАВАШЕ В ЛУВЪРА, ДОКАТО В БАСТИЛИЯТА ВЕЧЕРЯХА

Както видяхме в една от предишните глави, Дьо Сент-Енян изпълни поръчението, което кралят му беше дал за Ла Валиер, но въпреки цялото си красноречие не можа да убеди младата девойка, че в лицето на краля има достатъчно могъщ закрилник и че тя не се нуждае от ничия помощ.

Още при първите думи на кралския фаворит, съобщаващ ѝ за разкритата тайна, Луиза се разрида и се затвори в своята скръб, която кралят можеше да сметне оскърбителна за себе си, ако можеше дори с крайчеца на окото да я наблюдава. Дьо Сент-Енян, изпълнявайки поръчението на пратеник, се обиди вместо господаря си и се върна при него с отчет за всичко, което беше видял и чул. Тук ние го намираме развълнуван пред още по-развълнувания крал.

– Но какво реши тя най-после? – попита Людовик. – Какво реши? Ще я видя ли поне преди вечеря? Ще дойде ли? Или аз сам трябва да отида при нея?

– Струва ми се, господарю, че ако ваше величество желае да се види с нея, трябва да направи не само първата крачка, но и да извърви целия път отново.

– Значи за мен не остава нищо! Излиза, че този Бражелон ѝ е много по-скъп на сърцето? – изсъска Людовик XIV през зъби.

– О, ваше величество, това не може да бъде. Госпожица Дьо ла

Валиер ви обича, обича ви от все сърце. Нали знаете, че Бражелон принадлежи към онази сурова порода хора, които се правят на римски герои.

Кралят се усмихна. Той знаеше какво означава това, нали току-що се беше разделил с Атос.

– Що се касае до госпожица Дьо ла Валиер, тя е възпитавана при вдовстващата принцеса, което ще рече, в уединение и строгост. Годеникът и годеницата са се клели под луната и звездите и сега, господарю, само дяволът може да разруши този съюз.

Дьо Сент-Енян се надяваше да развесели краля, но постигна обратното. Усмивката на Людовик се смени със сериозност. Той вече започваше да чувства онова, за което Атос говори пред Д'Артанян: разкаяние. Замисли се, че младите хора са се обичали и са клели един на друг във вярност. Младежът беше съдържал думата си, девойката, прекалено честна и пряма, се измъчваше от своята изневяра.

Заедно с разкаянието и ревност прониза сърцето на краля. Той не каза нито дума повече и вместо да отиде при майка си, при кралицата или при принцесата, за да се поразсее и да размее дамите, както сам беше казал, се отпусна в широкото кресло, където неговият баща, Людовик XIII беше сучал с Барада и Сен-Мар в продължение на няколко дни.

Дьо Сент-Енян разбра, че сега е невъзможно кралят да бъде развеселен. Той се реши на последен опит и произнесе името Луиза. Кралят вдигна глава.

– Как ваше величество мисли да прекараме вечерта? Трябва ли да предупредим госпожица Дьо ла Валиер?

– Дявол да го вземе! Струва ми се, че тя е предупредена.

– Да устроим ли разходка?

– Току-що се върнахме от разходка – отвърна кралят.

– Какво ще правим тогава, ваше величество?

– Ще мечтаем, Дьо Сент-Енян. Ще мечтаем всеки за своето. Когато госпожица Дьо ла Валиер се наплаче (в сърцето на краля все още говореше разкаянието), тогава може би ще благоволи да ни изпрати вест за себе си.

– Ах, ваше величество, как можете толкова невярно да съдите за толкова предано сърце?

Кралят се изчерви от досада, а ревността отново започна да го гложди. Дьо Сент-Енян разбираше, че положението се усложнява, когато изведнъж гънките на завесата до вратата се размърдаха. Кралят рязко

се надигна. Първата му мисъл беше, че са донесли писмо от Ла Валиер. Вместо пратеник на любовта обаче той видя капитана на мускетарите си, който мълчаливо беше застинал на прага.

– Господин Д'Артанян – каза той, – вие ли сте?... Какво стана? Д'Артанян погледна към Сент-Енян. Очите на краля също се насочиха нататък. Тези погледи бяха ясни за всекиго, още повече за Сент-Енян. Придворният се поклони и излезе. Кралят и Д'Артанян останаха сами.

– Значи всичко е направено? – попита кралят.

– Да, ваше величество – отговори Д'Артанян сериозно. – Направено е.

Кралят мълчеше, тъй като не намираше необходимите думи. Все пак неговата гордост не му позволяваше да свърши дотук. Ако кралят е взел някакво решение, дори да е несправедливо, той трябваше да докаже на всеки, който е присъствал, че е бил прав. За това имаше само едно безотказно средство – да се измисли вина на жертвата.

Людовик, възпитаник на Мазарини и Ана Австрийска, владееше кралския занаят по-добре от всеки друг монарх. И този път пак го доказа. След кратко мълчание той небрежно попита:

– Какво каза графът?

– Нищо, ваше величество.

– Нима мълчаливо се остави да бъде арестуван?

– Той каза, че е бил готов за това, ваше величество. Кралят вирна глава и надменно рече:

– Уверен съм, че граф Дьо ла Фер е престанал да се прави на бунтовник.

– Ваше величество, кого определяте като бунтовник? – спокойно попита мускетарят. – Нима в очите на краля този, който не само се оставя да го затворят в Бастилията, но и се съпротивлява на тези, които не искат да го закарат в крепостта, е бунтовник?

– На тези, които не искат да го закарат в крепостта? – възкликна кралят. – Капитане, какво чувам? Полудял ли сте?

– Не мисля, ваше величество.

– Кои са тези хора?

– Очевидно същите, на които ваше величество е възложил това.

– Но то беше възложено на вас, капитане! – извика кралят.

– Да, ваше величество, на мен. Но аз предложих на графа да вземе коня, който бях наредил да му приготвят в заставата Конферанс.

– С каква цел?

– За да може, ваше величество, да стигне до Хавър и от там да се

прехвърли в Англия.

– В такъв случай вие сте ми изменили, господине! – възкликна кралят в порив на неукротима ярост.

– Да, господарю!

На думи, произнесени с такъв тон, нямаше какво да се отговори. Кралят срещна толкова упорита съпротива, че това го поразя.

– Имахте ли някакво основание да се държите по този начин, господин Д'Артанян? – величествено попита Людовик.

– Аз никога не действам без основание, ваше величество.

– Но това основание не е било приятелството? Единственото, което би могло да ви извини, единственото, което би могло да има някаква тежест. Вашето положение в случая беше изключително благоприятно. Решението беше предоставено на вас?

– На мен ли, ваше величество?

– Нали имахте избор – да арестувате граф Дьо ла Фер или да откажете поръчението?

– Той все едно щеше да бъде арестуван или от мен, или от началника на вашата охрана.

– Значи такава е вашата преданост, господине!... Преданост, която разсъждава, която си позволява да избира! Господине, вие не сте войник!

– Чакам ваше величество да благоволи да каже кой съм аз.

– Вие сте фрондър.

– Тъй като Фрондата вече не съществува, все пак, господарю, кой съм аз?

– Ако това, което казвате, е истина... Искам да знам за какво сте дошли.

– За да кажа на краля: господарю, граф Дьо ла Фер е в Бастилията!...

– Оказва се обаче, че вие сте непричастен към това.

– Вярно, но след като той е там, важното е ваше величество да бъде осведомен за това.

– Господин Д'Артанян, предупреждавам ви, че прекалявате с търпението на своя крал.

– Напротив, ваше величество.

– Какво означава – напротив?

– Явих се тук, за да заповядаме и аз да бъда арестуван.

– Да бъдете арестуван?

– Разбира се. Моят приятел ще скучае в затвора и аз дойдох да

помоля ваше величество да разрешите да му правя компания.

Кралят се хвърли към бюрото си и грабна перото, за да напише заповед за затварянето на Д'Артанян в Бастилията.

– Имайте предвид, господине, че това е завинаги! – закани се той.

– Ваше величество, аз дойдох спокойно да поговоря с краля. За нещастие, кралят избухна, но аз ще му кажа всичко, което считам за свой дълг да му предам.

– Оставка, господине, оставка! – извика кралят, захвърляйки перото и листа.

– Вие знаете, ваше величество, че оставката не ме плаши. Веднъж вече, в Блоа, когато отказахте на крал Чарлз милиона, който след това му даде моят приятел граф Дьо ла Фер, аз исках да си подам оставката.

– Добре, говорете, но по-кратко.

– Не, ваше величество, сега няма да стане дума за оставка.

Вие взехте перото, за да ме изпратите в Бастилията. Защо променяте решението си?

– Д'Артанян, каква гасконска глава сте вие! Кой от нас е крал – вие или аз?

– За нещастие, ваше величество, вие!

– Какво означава вашето „за нещастие“?

– Да, господарю, за нещастие, защото ако аз бях крал, бих казал на своя капитан на мускетарите... бих му казал, гледайки го с човешки очи, а не с горящи въглени: „Господин Д'Артанян, аз забравих, че съм крал. Слязох от трона, за да оскърбя благородник!“

– Господине, нима мислите, че като превъзхождате своя приятел в нахалството, ще намалите вината му?

– О, ваше величество, аз ще отида много по-далеч от него и затова сте виновен вие сам. Ще ви кажа нещо, което този деликатен човек не би ви казал. Господарю, вие обрекохте на заклание неговия син, а той го защитаваше. Вие обрекохте на заклание и него самия. Той говореше с вас за честта, религията и добродетелта, а вие го отблъснахте, прогонихте и хвърлихте в тъмница. Аз ще бъда по-рязък от него и ще ви кажа: избирайте, ваше величество! Искате ли да имате около себе си приятели, или предпочитате лакеите? Воини или влечуги, които раздават поклони? Благородни хора или паяци? Честно ли искате да ви служат, или искате само да превиват гръб пред вас? Какво предпочитате: да ви обичат или да се боят от вас? Ако вие предпочитате низостта, интригите и страхливостта, то направо си кажете, ваше величество. Ние ще се отстраним, единствените останки от миналото, ще кажа нещо повече –

единствените живи примери на доблестта на миналото време, ние, които служихме и може би надминахме по мъжество и заслуги хората, които са завоювали слава за потомството. Избирайте, ваше величество. Не бавете избора си. Пазете истинските благородници, които са останали при вас, а придворни ще имате повече от достатъчно. Побързайте и ме изпратете в Бастилията при моя стар, изпитан приятел. Защото, щом не съумяхте да изслушате граф Дьо ла Фер, най-мъдрият и благороден глас на благородническата чест, щом не желаете да вникнете в това, което ви говори Д'Артанян, тоест най-откровеният и груб глас, но искрен и пряк, значи вие сте негоден за нищо крал, а утре ще се превърнете в жалък и безсилен крал. Лошите крале са мразени, а жалките крале – прогонвани. Ето какво исках да ви кажа, ваше величество. Сам сте виновен, че извикахте тези думи на бял свят.

Смъртно бледният крал се облегна в креслото. Дори мълния да паднеше в краката му, щеше по-малко да го учуди. Сякаш не му стигаше въздух. Той просто се задушаваше. Грубият глас на искреността, за който говореше Д'Артанян, го прониза в сърцето като острие на шпага.

Д'Артанян каза всичко, което беше длъжен да каже. Разбирайки гнева на краля, той свали шпагата си и се приближи внимателно до Людовик XIV, постави я пред него на масата. Кралят я бутна с гневен жест, шпагата падна на пода и отскочи към краката на Д'Артанян.

Макар че мускетарят умееше да се владее както никой друг, този път и той побледня и треперейки от негодувание, рече:

– Кралят може да хвърли войника в немилост, може да го осъди на изгнание или смърт, но и сто пъти да бъде крал, той няма право да му нанесе такова тежко оскърбление – да предаде на безчестие неговата шпага. Никога крал на Франция, господарю, не е отблъсквал от себе си шпагата на човек като мен! След като тази шпага е поругана – помислете за това, ваше величество – тя не може да има друга ножница, освен вашето сърце или моето. Аз избирам своето, господарю. Благодарете на Бога и на моето безкрайно търпение!

После вдигна шпагата си и възкликна:

– Нека моята кръв падне на вашата глава, ваше величество!

Със стремителен жест той опря острието на шпагата в гърдите си, а дръжката – в пода. Но кралят с още по-стремително движение на дясната ръка прегърна през шията славния мускетар, хвана с лявата ръка лезвието и в пълно мълчание го върна обратно в ножницата.

Д'Артанян, бледен и треперещ, все още непреодолял вцепенението, в което беше изпаднал, допусна кралят да направи всичко това.

Людовик спокойно се върна до масата, взе перото, написа няколко думи, подписа се отдолу и подаде документа на Д'Артанян.

– Какво е това, ваше величество?

– Заповед до господин Д'Артанян незабавно да освободи граф Дьо ла Фер.

Д'Артанян хвана ръката на краля и я целуна. После сгъна заповедта, пъхна я под кожената си куртка и излезе. Нито кралят, нито капитанът казаха нещо.

„О, човешко сърце! О, компас на монарсите! – прошепна, оставайки сам, Людовик. – Кога ще се науча да чета твоите съкровени извивки така, сякаш пред мен лежи отворена книга! Не, аз не съм лош крал, не съм жалък крал, но съм още истинско дете.“

Глава шестдесет и пета ДЪРЖАВЕН ПРЕСТЪПНИК

Д'Артанян беше обещал на Безмо да се върне за десерта и съдържа думата си. Едва бяха сервирали питиетата, които бяха гордостта на комендантската изба, когато в коридора се чу звън на шпори и на прага се появи капитанът на мускетарите.

Атос и Арамис изключително тънко водеха своите игри, но нито на единия, нито на другия се удаде да проникне в тайната на събеседника си. Те пиха, ядоха, говориха за Бастилията, за последното пътуване до Фонтенбло, за празненството, което Фуке искаше да уреди във Во. Разговорът през цялото време се въртеше около общи теми и никой освен Безмо не засегна нито веднъж нещо, което да представлява личен интерес за присъстващите.

Д'Артанян нахлу сред общата беседа все още бледен и развълнуван от срещата си с краля. Безмо побърза да му предложи стол. Д'Артанян на един дъх пресуши предложения му от коменданта бокал с вино. Атос и Арамис забелязаха, че Д'Артанян не е на себе си. Единствен Безмо не виждаше нищо, защото Д'Артанян за него беше само капитан на мускетарите на негово величество и нищо повече. Затова той всякак се стараше да му угоди. Да принадлежиш към обкръжението на краля, означаваше според Безмо да разполагаш с неограничени права. Макар че Арамис видя външението на Д'Артанян, той не можеше да отгатне причината за него. Единствено Атос предполагаше, че я знае. Връщането на Д'Артанян и особено възбуденото състояние на този винаги невъзмутим човек

сякаш му казаха: „Аз току-що се обърнах към краля с молба и кралят отказа да я изпълни.“ Убеден в точността на своята догадка, Атос се усмихна, стана от масата и направи знак на Д'Артанян, сякаш искаше да му напомни, че те имат и други работи, освен да вечерят заедно.

Д'Артанян го разбра и също му отвърна със знак. Арамис и Безмо забелязаха този ням диалог и въпросително ги изгледаха. Атос реши, че е дошло време да се изясни действителното положение на нещата, и каза с любезна усмивка:

– Истината, господа, се заключава в това, че вие, Арамис, току-що вечеряхте в компанията на държавен престъпник, който освен това е и ваш затворник, господин Дьо Безмо.

От коменданта се изтръгна възклицание, което изразяваше учудване и същевременно радост. Добрият Безмо се гордееше със своя затвор. Като не се смята изгодата, която получаваше от своите затворници, той беше щастлив, колкото повече са те и по-знатни – това го изпълваше с гордост.

Що се отнася до Арамис, той с подобаващ за ситуацията израз каза:

– Скъпи Атос, простете ми, но аз бях убеден в това. Има някаква история с Раул или с госпожица Дьо ла Валиер, нали?

– Уви! – въздъхна Безмо.

– А вие – продължаваше Арамис, – вие като истински благородник, забравяйки, че в нашия век има само придворни, сте отишли при краля и сте му казали всичко, което мислите за неговото поведение.

– Отгатнахте, приятелю мой.

– Значи – започна Безмо, изтръпнал при мисълта, че приятелски е вечерял с човек, навлякъл си гнева на негово величество, – значи, графе...

– Значи, драги коменданте – каза Атос, – моят приятел господин Д'Артанян ще ви предаде документа, който се подава от куртката му и не е нищо друго освен заповед за моето затваряне.

Безмо протегна ръка към капитана.

Д'Артанян действително извади от пазвата си двете кралски заповеди. Той подаде едната на коменданта. Безмо разгъна документа и започна полугласно да го чете, като поглеждаше от време на време към Атос:

– „Заповед да се задържи в моята крепост Бастилията...“ Много добре... „моята крепост Бастилията... господин граф Дьо ла Фер.“ Ах, господине, каква печална чест за мен е да ви държа в Бастилията.

– Ще имате търпелив и непретенциозен затворник, господине – каза Атос със своя мек и спокоен глас.

– Но няма да изкара при вас и месец, драги коменданте – продължи Арамис, докато Безмо държеше пред себе си заповедта и преписваше в книгата кралската воля.

– И ден няма да изкара, или по-точно, няма да изкара и нощ – довърши Д'Артанян, предявявайки втората заповед на краля, – защото сега, драги господин Дьо Безмо, трябва да препишете и този документ и незабавно да освободите графа.

– Ах! – извика Арамис. – Вие ме избавяте от грижи, скъпи Д'Артанян.

Той с многозначителен израз стисна ръката на мускетаря, а след това на Атос.

– Как! – учудено попита Атос. – Кралят ми връща свободата?

– Четете, скъпи приятелю – каза Д'Артанян. – Не се ли сърдите?

– О, не, напротив! Аз не желая зло на краля, а най-голямото зло, което може да им се пожелае, имам предвид кралете, е да вършат неправди. Но това не е било лесно, признайте си приятелю!

– За мен ли? Съвсем не – отвърна, смеейки се, мускетарят. – Кралят изпълнява всяко мое желание.

Арамис погледна Д'Артанян в лицето и разбра, че не е истина. Що се отнася до Безмо, той не сваляше очи от него, толкова беше възхитен от човека, който кара краля да изпълнява всяко негово желание.

– Кралят в изгнание ли праща Атос? – попита Арамис.

– Не, кралят не каза нищо – отвърна Д'Артанян, – но аз мисля, че за графа ще е по-добре... освен ако не се кани да благодари на краля...

– Да си кажа право, не се каня – усмихна се Атос.

– Тогава считам, че за графа е най-добре да се оттегли за известно време в замъка си – продължи Д'Артанян.

– За мен няма нищо по-приятно от това – отвърна Атос – да се върна в моята самота под клонестите дървета на брега на Лоара. Ако Бог е най-добрият лекар за душевните рани, то природата е най-доброто лекарство за тях. Значи, господине – обърна се Атос към Безмо, – аз съм свободен?

– Да, графе – каза комендантът, като въртеше на всички страни двата документа, – при условие, разбира се, че господин Д'Артанян няма в запас трета заповед.

– Не, драги господин Дьо Безмо, не – засмя се мускетарят, – трябва да се придържате към втората заповед и с нея ще сложим точка на всичко.

– Ех, графе – каза Безмо, – знаете ли от какво се лишавате? Щях да

ви определя дневна издръжка от тридесет ливри като на генералите, не, какво говоря, петдесет като на принцовете и всеки ден щяхте да вечеряте като днес.

– Позволете ми, господине, да се задоволя с моята скромна рента.

После Атос се обърна към Д'Артанян:

– Ще ми доставите ли удоволствие да бъдете мой спътник?

– Само до вратата. Там ще ви кажа, както казах на краля: „Аз изпълнявам служебните си задължения.“

– А вие, драги Арамис? – усмихна се Атос. – Мога ли да разчитам, че ще пътуваме заедно? Ла Фер е на пътя за Ван.

– Тази вечер имам среща в Париж – отвърна прелатът, – не мога да я пренебрегна, без да предизвикам сериозни неприятности.

Като прегърна Арамис и си взе сбогом с Безмо, Атос, придружен от Д'Артанян, потегли.

Нека сега разкажем какво се случи в дома на Атос, докато наблюдавахме в Бастилията развързката на историята, започнала в кралския дворец.

Гримо съпровождаше своя господар в Париж и, както вече казахме, той присъства при неговото тръгване. Той видя как Д'Артанян хапе мустаци, видя как господарят му седна в каретата, вглеждаше се внимателно в лицата на двамата и понеже ги познаваше добре от много, много време, разбра, че въпреки външната им невъзмутимост се е случило нещо важно. По тона, с който графът се обърна към него и произнесе думата „сбогом“, Гримо почувства, че той заминава за дълго.

След като не бе получил никакви указания и не бе намерил нищо, с което да подкрепи или отхвърли съмненията си, той започна да размишлява. Въображението е убежище, или по-точно, наказание за сърцата, пълни с привързаност. Наистина, трудно можем да си представим човек, привързан към някого, винаги да вижда във въображението си своя приятел весел и щастлив.

Тревогата на Гримо премина в страх. Той възстанови по памет последователността на събитията. Писмото от Д'Артанян, което много беше огорчило Атос, посещението на Раул, след което Атос поиска дворцовите си дрехи и ордените, срещата с краля, среща, след която графът се прибра мрачен, обяснението на бащата със сина, Раул, който си тръгна тъжен и, накрая, появата на хапещия мустаците си Д'Артанян. Всичко това представляваше драма в пет действия, достатъчно ясна и прозрачна дори за по-слаби наблюдатели от дългогодишния слуга.

Гримо прибягна до решителни средства. Той претърси дворцовия

костюм на господаря си, за да намери писмото от Д'Артанян. То беше останало в един от джобовете. Ето какво прочете Гримо:

„Скъпи приятелю, Раул поиска от мен сведения за поведението на госпожица Дьо ла Валиер по време на неговото пребиваване в Лондон. Аз съм само капитан на мускетарите и моите очи и уши наблюдават и слушат по цял ден казармени и любовни сплетни. Ако бях съобщил на Раул всичко, което съм чул и видял, бедното момче нямаше да го понесе. Освен това аз служа на краля и не мога да обсъждам неговото поведение. Ако сърцето ви подсказва да действате, действайте! Нещата засягат повече вас, отколкото мен, по-точно: колкото засягат Раул, толкова и вас.“

Гримо изскубна от главата си половин кичур косми. Ако имаше, може би щеше да изскубне повече.

„Ето къде е разгадката – каза си той, – госпожицата е направила нещо недобро. Нашият млад господин е измамен. Той навярно е научил за това. Графът е отишъл при краля и му е казал всичко, каквото мисли. Боже мой! Та графът се върна без шпага!“

От това откритие слугата се изпоти. Той спря да размишлява. Нахлупи шапката на главата си и се затича към Раул.

След като Луиза си тръгна, младият човек успя да укроти в гърдите си ако не любовта, то страданието. Той мислено виждаше опасния път, по който го бе увлякло възмущението и безумието, видя баща си в неравна борба с краля, борба, подета от самия Атос. В този миг на прозрение младежът си спомни тайнствените знаци на баща си, неочакваното посещение на Д'Артанян и си представи как би могла да завърши борбата между крал и поданик.

„Д'Артанян е дежурен, значи е прикован към своя пост – помисли си Раул, – той не би отишъл при графа за удоволствие. Отишъл е само защото е имал да му съобщи нещо важно. Може би тук се крие заплаха и дори пряка опасност.“

Раул потрепера при мисълта, че се е държал като явен егоист и е забравил баща си заради своята нещастна любов. Търсил е забрава в горчивата подслава на отчаянието, когато е трябвало да застане в защита на Атос и да отблъсне удара, насочен към него.

Мисълта за това го стресна. Той препаса шпагата си и се затича към дома на Атос. По пътя се сблъска с Гримо, който от другия край със същата жар беше тръгнал да търси истината. Те се прегърнаха. Двамата се оказаха в една и съща точка на кривата, описана от въображението им.

– Гримо! – извика Раул. – Баща ми взе ли със себе си пари?

– Не.

– А шпагата?

– Не.

– Гримо! Струва ми се, че господин Д'Артанян е дошъл...

– За да арестува графа ли?

– По кой път тръгнаха?

– По крайбрежната...

– Към Бастилията!

– Боже Господи! Да!

– Побързай! Да тичаме! Първо при господин Д'Артанян, може би там ще узнаем нещо.

– Не, щом той скрие от мен истината, когато беше у дома, и сега ще я скрие. Да идем... О, господи, днес съвсем съм обезумял! Забравих за господин Дьо Валон – Портос... който все още ме чака. Уви! Нали ти казах, че напълно съм обезумял!

– Но къде ви чака?

– При „Малките братя“ във Венсанската гора.

– Господи Боже!... За щастие, недалеч от Бастилията.

– По-скоро! По-скоро!

– Господарю, ще наредя да оседлят конете.

– Да, приятелю, погрижи се за конете.

Глава шестдесет и шеста ПОРТОС БЕШЕ УБЕДЕН, НО ТАКА И НЕ РАЗБРА ЗА КАКВО СТАВА ДУМА

Достойният Портос, верен на законите на рицарството, реши да чака Сент-Енян, докато се стъмни. Но тъй като Сент-Енян не можеше да дойде на мястото на срещата, а Раул не можеше да предупреди секунданта си и тъй като чакането ставаше досадно, Портос нареди на пазача, който стоеше недалеч до вратите на манастира, да намери няколко бутилки добро вино и повече месо, за да има в крайна сметка с какво да се разтуши, пускайки през гърлото си по един сладък залък заедно с по една сладка глътка. Вече привършваше мръвките и виното, когато Раул и Гримо, препускайки с всички сили, се озоваха при него.

Когато видя на пътя двама конници, Портос нито за миг не се усъмни, че това са противниците. Бързо се изправи на поляната, където се бе

разположил удобно и започна да маха с ръце и крака, за да раздвижи кръвообръщението си.

„Какво значи да имаш стари бойни навици! Този негодник все пак посмя да се яви. Ако бях тръгнал и той не завареше никого, щеше да получи преимущество пред нас“ – мислеше си Портос.

Изпъчи гърди и зае най-войнствената си поза, като демонстрираше прекрасно атлетично телосложение. Но вместо със Сент-Енян той се сблъска с Раул, който отчаяно жестикулираше и викаше, идвайки към него.

– Ах, скъпи приятелю! Простете ми! Колко съм нещастен! Нали не ми се сърдите?

– Аз? Но за какво?

– Че ви забравих. Но наистина си загубих ума!

– Какво се е случило?

– Ако знаехте, приятелю!

– Убихте ли го?

– Кого?

– Дьо Сент-Енян.

– Уви! Сега не ми е до него!

– Какво тогава?

– Мисля, че граф Дьо ла Фер е арестуван.

Портос направи движение, с което можеше да събори каменна стена.

– Арестуван! От кого?

– От Д'Артанян.

Портос се обърна към Гримо, сякаш търсеше потвърждение на казаното. Слугата кимна.

– Къде е сега?

– Вероятно в Бастилията.

– Кое ви кара да мислите така?

– По пътя питахме разни хора. Едни са видели каретата да минава, а други – да влиза през вратите на Бастилията.

– Ох! – въздъхна Портос. После направи две крачки встрани.

– Какво решавате? – попита го Раул.

– Аз ли? Нищо. Но не искам Атос да стои в Бастилията. Раул се приближи до него.

– Знаете ли, че арестът е по заповед на самия крал? Портос го погледна. Погледът му говореше ясно: „А мен какво ме интересува?“

– Да изработим план за действие – каза Раул.

– Да, разбира се, да изработим нашия план – съгласи се Портос.

Раул внезапно клюмна.

– Какво ви става? – попита Портос. – Безсилие?

– Не. Тримата не можем да превземем Бастилията.

– Ако Д'Артанян беше тук, можехме да опитаме.

Раул изпадна във възторг от тази митична вяра във всемогъществото на Д'Артанян. Ето ги тези знаменити хора, които са нападали цели армии четиримата и са обсаждали крепости. След като наплашиха смъртта и преживяха този век, който сега лежеше в руини, те си бяха останали по-силни от сегашните юначаги.

– Господине – каза Раул, – вие ме подсетихте, че трябва да се видим незабавно с Д'Артанян.

– Разбира се.

– Сигурно след като е откарал баща ми до крепостта, се е прибрал.

– Да попитаме първо в Бастилията – предложи Гримо, който се обаждаше рядко, но на място.

Забързаха се нататък. По странна случайност – с такива случайности Бог дарява само хората със силна воля – Гримо забеляза карета, спряла пред подвижния мост на Бастилията. Това беше Д'Артанян, който се връщаше от краля.

Напразно Раул пришпори коня, като се надяваше да я настигне и да види кой пътува с нея. Конете спряха от другата страна на масивната врата, тя се затвори след тях и конят на Раул опря муцуна в дулото на мускета на часовоя.

Раул се върна назад доволен, че е видял поне каретата, с която е докаран баща му.

– Сега каретата е в наши ръце – забеляза Гримо.

– Трябва да почакаме, тя несъмнено ще се върне обратно, нали така, приятелю мой? – обърна се Раул към Портос.

– Ако и Д'Артанян не е арестуван – каза Портос.

– Тогава всичко е загубено.

Всичко можеше да се допусне. Той посъветва Гримо да остави конете в тихата уличка Жан Босир, за да не бъдат подозрение, а сам остана да дебне излизането на Д'Артанян от Бастилията или на каретата, която току-що бе видял.

Последното решение се оказа правилно. Не бяха минали и двадесет минути и вратата отново се отвори. Показа се каретата. Раул и този път не успя да види кой се вози в нея. Гримо обаче се кълнеше, че са двама и единият е неговият господар. Портос гледаше ту Раул, ту Гримо, като

се мъчеше да отгатне мислите им.

– Ясно – каза слугата, – ако графът е в тази карета, значи или го освобождават, или го преместват в друг затвор.

– Сега ще узнаем това. Въпросът е кой път ще изберат – каза Портос.

– Ако освобождават господаря ми, ще го закарат у дома – каза Гримо.

– Каретата тръгва в друга посока – каза Раул. Действително, каретата тръгна към предградието Сент-Антоан.

– Да тръгваме – предложи Портос, – ще нападнем каретата и ще дадем възможност на Атос да избяга с нас.

– Метей! – прошепна Раул.

За няколко мига конниците догониха каретата. Те язدهа толкова близо, че диханието на конете им овлажняваше задната ѝ стена.

Д'Артанян, който винаги беше нащрек, чу тропота на конете. В същия момент Раул извика на Портос да заобиколи каретата и да види кой придружава Атос. Портос пришпори коня и се изравни с вратичката, но не видя нищо, тъй като завеските бяха спуснати.

Раул изпадна в гняв и нетърпение. Той едва сега разбра с каква тайнственост е обкръжен Атос, и се реши на крайност.

Д'Артанян беше познал Портос. Зад кожените завеси той видя и Раул. Незабавно сподели откритието си с Атос. На двамата много им се искаше да видят дали на нападателите докрай ще им стигне смелостта.

Така и стана. Раул, с пистолет в ръка, стигна до челния кон и извика на кочияша да спре. Каретата бавно спря. Портос смъкна кочияша от мястото му. Гримо се хвана за дръжката на вратичката.

Раул отвори прегръдки и завика:

– Графе! Графе!

– Вие ли сте, Раул? – попита Атос, опиянен от радост.

– Не е лошо, не е лошо! – смееше се Д'Артанян. Двамата прегърнаха младежа и великана.

– Храбри ми Портос, предани приятелю! – извика Атос. – Вие винаги сте там, където е нужно.

– Той все още е на двадесет години – каза Д'Артанян. – Браво, Портос!

– Дявол го взел, а ние мислехме, че сте арестуван! – каза Портос.

– Просто се разходихме с каретата на Д'Артанян – прекъсна го Атос.

– Ние ви следим от самата Бастилия – отвърна Раул, като в думите

му се четеше недоверие и упрек.

– А ние бяхме на вечеря при добряка Безмо. Помните ли Безмо, приятелю Портос?

– Разбира се. Помня го много добре.

– Видяхме там Арамис.

– В Бастилията?

– Да. На вечеря.

– Ох – облекчено въздъхна Портос.

– Той ви изпраща хиляди поздрави.

– Благодаря.

– Къде отива господин графът? – попита Гримо, на когото графът вече беше благодарил с признателна усмивка.

– Отиваме в Блоа, в къщи.

– Как? Право от тук?... Без багаж?

– Така ще пътуваме. Тъкмо ще помоля Раул да ми изпрати вещите или да ги донесе, ако пожелае да дойде.

– Ако нищо не го задържа в Париж – каза Д'Артанян и прониза Раул с остър като стоманено острие поглед; този поглед също можеше да причинява болка, той отвори раната на младежа, – най-добре е да ви придружи, Атос.

– Вече нищо не ме задържа в Париж – каза Раул.

– Значи ще пътуваме заедно – зарадва се Атос.

– А господин Д'Артанян?

– Канех се да изпратя Атос до заставата. Оттам с Портос ще се върнем обратно.

– Отлично – обади се Портос.

– Елате тук, сине мой! – промълви графът, като ласкаво прегърна Раул и го настани в каретата. – Гримо, ти ще се върнеш в Париж, без да бързаш, като водиш за поводите коня на господин Дьо Валон. Що се отнася до мен и Раул, ние ще се прехвърлим на ездитни коне, а каретата ще оставим на Д'Артанян и Портос, за да се върнат в Париж. – Като се прибереш у дома, ще събереш вещите ми и заедно с писмата ще ги изпратиш в Блоа.

– Но когато се върнете отново в Париж – забеляза Раул, старейки се да накара графа да каже нещо повече, – вие ще останете без бельо и вещи, което ще бъде неудобно за вас.

– Мисля, че заминавам за дълго, Раул. Последното ми пребиваване тук не поражда у мен особено желание да се връщам пак.

Раул наведе глава и замълча.

Атос слезе от каретата и възседна коня, с който беше дошъл Портос. Животното видимо беше безкрайно доволно, че е сменило ездача. Приятелите се прегърнаха за сбогом, стиснаха си ръцете и си обещаха вечно приятелство. Портос обеща да прекара у Атос, щом намери свободно време, поне месец. Д'Артанян също обеща да отиде в Блоа, щом получи отпуск. Прегръщайки Раул, той му каза:

– Ще ти пиша, скъпи мой!

Това беше толкова много за човек като Д'Артанян, който не пишеше никому, че Раул бе трогнат до сълзи. Измъкна се от обятията на мускетаря и препусна.

Д'Артанян седна в каретата, където го чакаше Портос.

– Ама че ден, а? – каза той.

– Да, да – потвърди Портос.

– Сигурно сте доста уморен?

– Не бих казал, че много. Но ще си легна по-рано, за да бъде утре бодр и свеж.

– Позволете да запитам, за какво?

– За да довърша започнатото днес.

– Безпокоите ме, приятелю. Виждам, че сте разтревожен от нещо. С каква дяволия сте се захванали, та трябва да я довършвате?

– Вижте, Раул не се дуелира. Излиза, че аз трябва да го направя.

– С кого? С негово величество краля ли?

– Как така с краля? – възкликна слисан Портос.

– Ами да, разбира се, мое голямо дете, с краля.

– Не, уверявам ви. Имам среща с господин Дьо Сент-Енян.

– Вижте какво, Портос. Като вадите шпагата си срещу този благородник, все едно че я вадите срещу краля.

– Какво говорите? – облещи се Портос. – Уверен ли сте в това?

– Естествено.

– В такъв случай как да уредим тази неприятна работа?

– Първо с вас ще си похапнем добре. Трапезарията на мускетарите не е лоша. Ще видите на вечеря красавеца Сент-Енян и ще пиете с мен за негово здраве.

– Аз ли? – ужаси се Портос.

– Как? Отказвате да пиете за здравето на негово величество?

– Но аз, дявол да го вземе, имам предвид не негово величество, а господин Сент-Енян!

– Повтарям ви, че това е едно и също.

– Щом е така... Е, какво пък... – измуча победеният гигант.

– Разбрахте ли ме, драги?

– Не, но сега това няма значение.

– Наистина няма значение. Да вървим да вечеряме, мой скъпоценни
Портос!

Глава шестдесет и седма В ОБЩЕСТВОТО НА ГОСПОДИН БЕЗМО

Читателят не е забравил, че като напуснаха Бастилията, Д'Артанян и Атос оставиха там Арамис и Безмо.

Безмо не усети как след излизането на двамата му гости разговорът незабелязано повехна. Той беше убеден, че отличните десертни вина от Бастилията са достатъчен стимул порядъчният човек да стане по-приказлив. Слабо познаваше епископа, който ставаше най-непроницаем след десерта. Що се отнася до Арамис, той също разчиташе на това, което Безмо считаше за най-ефикасно.

Въпреки, че още продължаваше, разговорът беше станал безинтересен. Говореше само Безмо, и то за странното арестуване на Атос, последвано от заповед за освобождаването му.

Безмо не се съмняваше, че и двете заповеди са написани от една и съща ръка, от ръката на краля. Само в изключителни случаи кралят си правеше труда да пише подобни заповеди. Всичко това беше интересно и загадъчно за Безмо, но тъй като беше напълно ясно за Арамис, той не му придаваше същото значение, както почитеният комендант.

Когато Безмо стигна до главната точка на своите разсъждения, Арамис внезапно го прекъсна:

– Кажете, скъпи господин Дьо Безмо, нима в Бастилията няма други развлечения освен тези, на които бях свидетел два или три пъти като ваш гост?

Въпросът беше толкова неочакван, че комендантът млъкна наред думата и заприлича на ветропоказател, спрял при внезапна промяна на вятъра.

– Развлечения ли? – повтори комендантът, учуден от въпроса. – Но те вървят едно след друго, монсеньор.

– Слава богу! А в какво се състоят?

– О, имам най-разнообразни развлечения.

– Навярно гости?

– Гости? Не. Гости не посещават Бастилията често.

- Все пак се случва.
- Рядко. Много рядко.
- Дори хора от вашето общество?
- Кое наричате мое общество?... Затворниците...

– О, не вашите затворници! Зная, че ги посещавате, но не мисля, че те ви отговарят със същото. Наричам ваше общество, драги ми господин Дьо Безмо, обществото, чийто член сте вие.

Безмо спря върху Арамис внимателния си поглед. После, като реши, че подозренията му са неоснователни, каза:

– О, моят кръг от познати е доста тесен. Признавам си, драги господин Дербле, че квартирата ми в Бастилията е доста унила и мрачна. Що се отнася до дамите, те винаги изпитват отвращение, с което не ми е лесно да се преборя. Как да не се ужасяват горкичките при вида на тези мрачни и навъсени кули, при мисълта, че в тях са затворени нещастни затворници и че тези затворници...

Колкото повече погледът на Безмо потъваше във внимателния поглед на Арамис, толкова по-бавно се обръщаше езикът му и накрая съвсем се вцепени.

– Не, не ме разбрахте. Аз нямам предвид тази дума в общоприетия смисъл. Говоря за особено общество, чийто член сте.

Безмо едва не изтърва пълната чаша, която поднасяше към устните си.

– Тайно! – промълви той. – Аз – член на тайно общество?

– Естествено – повтори безстрастно Арамис. – Тайно, или ако предпочитате, тайнствено.

– Ох, господин Дербле...

– Слушайте, господин Дьо Безмо, аз казвам, че сте член, а вие – че не сте. Един от нас не говори истината. Сега ще изясним това.

– По какъв начин?

– Изпийте муската си. Но дявол го взел, вие имате съвсем уплашен вид!

– Ни най-малко, ни най-малко!

– Тогава пийнете вино. Безмо пийна, но се задави.

– Значи – продължи Арамис – ако въпреки моето твърдение не сте член на тайно или тайнствено общество, вие няма да разберете нито дума от онова, което ще ви кажа. Това е всичко.

– О, бъдете уверен, че няма нищо да разбере.

– Много добре.

– Опитайте, моля ви.

– Ще се съгласите, скъпи господин Дьо Безмо – продължи Арамис със същия безстрастен тон, че е недопустимо да си член на такова общество и ползвайки се от предоставените привилегии, да не оказваш незначителни услуги.

– Разбира се, разбира се – промълви Безмо. – Вие сте прав... ако съм, разбира се... ако членувам.

– Съществува едно правило, задължително за всички коменданти и началници на крепости, когато са членове на ордена.

Арамис произнесе следните редове от устава на ордена, сякаш бяха запечатани в главата му:

– Началникът или комендантът на крепостта е задължен да допусне до затворника, ако това е необходимо или го поиска самият затворник, принадлежащ към ордена духовник!

Той млъкна. Безмо трепереше и бледнееше.

– Монсеньор! – възкликна Безмо. – Не се глумете над моя беден разум, в сравнение с вас аз съм дребна риба и ако искате да измъкнете някои тайни от моето учреждение...

– Ни най-малко! Вие се заблуждавате, драги господин Дьо Безмо. Не ме интересуват тайните на вашите учреждения, интересуват ме тайните, пазени от вашата съвест.

– Добре, тъй да бъде! Интересуват ви тайните, пазени от моята съвест. Но проявете поне малко снизходителност към моето до известна степен особено положение.

– То наистина е необичайно – продължи неумолимият епископ, – ако вие принадлежите към обществото, което имам предвид. Нямах да има нищо изключително, ако не носехте отговорност пред него, а само към негово величество краля.

– Да, господине, да! Аз се подчинявам само на краля. На кого друг, Господи Боже, трябва според вас да се подчинява благородникът във френското кралство, ако не на своя крал?!

Арамис замълча. После каза със своя натрапчив глас:

– Колко приятно е един благородник и епископ на Франция да слуша толкова лоялни думи от човек с вашите достойнства, драги господин Дьо Безмо, и след като ви изслуша, да вярва само на вас и никому друго.

– Господин Дербле, вие все още ми се надсмивате, нали така?

– Готов съм да призная, че е много по-трудно да имаш над себе си няколко властелини, отколкото един, но за това сте си виновен сам, господин Дьо Безмо, и аз нямам нищо общо...

– Не, разбира се, не – отвърна нещастният комендант, който окончателно беше загубил ума си. – Какво ще правите? Вие ставате... Тръгват ли си?

– Да, тръгвам си.

– Колко странно се държите с мен, монсеньор! Решили сте да ме измъчвате.

– Разберете, драги господин Дьо Безмо: „Началникът или комендантът на крепостта е задължен да допусне при затворника, ако това е необходимо или го поиска самият затворник, принадлежащ към ордена духовник.“ Аз дойдох тук, вие не разбирате какво ви говоря, така че се връщам, за да кажа на онези, които са ме пратили, да ми посочат друго място.

– Как!... Вие?... – извика Безмо, гледайки към Арамис почти с ужас.

– Духовник, принадлежащ към ордена – каза епископът спокойно.

Но колкото и смирени да бяха тези думи, те разтърсиха клетия комендант като мълния, паднала до него. Безмо посиня и му се струваше, че очите на Арамис проникват в него като две нагорещени остриета право в сърцето.

– Духовник – мълвеше той, – духовник. Монсеньорът е духовник от ордена?

– Да, аз съм духовник от ордена, но ние с вас няма за какво повече да говорим, тъй като вие нямате никакво отношение към нашия орден.

– Монсеньор... аз исках само да се уверя...

– В какво сте искали да се уверите? – попита Арамис, излъчвайки с целия си вид най-дълбоко презрение.

– В нищо, монсеньор.

Безмо сниши глас и направи дълбок поклон пред прелата:

– По всяко време, на всяко място и на разположение на властващите над мен, но...

– Много добре! Така много повече ми харесвате, господин Дьо Безмо.

Арамис отново седна в креслото и протегна чашата си към Безмо, но на него ръката му толкова силно трепереше, че не можа да я напълни.

– Вие казахте „но“ – възбнови разговора Арамис.

– Но... като не съм предупреден, не можех да очаквам...

– Нима не се казва в Евангелието: „Бодърствайте, тъй като срокове-те са известни само на Господа.“ А нима предписанията на ордена не

гласят: „Бодърствайте, тъй като това, което аз искам, трябва да ви се иска и на вас.“ Защо не сте чакали духовник, господин Дьо Безмо?

– Защото сега сред затворниците в Бастилията няма болни. В отговор Арамис само сви рамене:

– Откъде знаете?

В този миг на прага се показва слугата на Безмо.

– Какво има? – попита Безмо.

– Господин комендант, нося ви рапорта на крепостния лекар. Безмо го прочете и като вдигна глава, учудено каза:

– Във втората Бертодиера има болен!

– А току-що твърдахте, драги ми господин Дьо Безмо, че във вашата странноприемница всички гости са с отлично здраве – небрежно забеляза Арамис.

Той отпи глътка мускат, без да откъсне очи от Безмо. Комендантът освободи с кимване човека, който беше донесъл рапорта на лекаря, и той излезе.

– Мисля – каза Безмо, който все още не се беше успокоил, – че в цитирания от вас параграф се казва: „и ако това поиска самият затворник“.

– Да прав сте, именно така гласи интересуваният ни параграф. Но я вижте, отново ви търсят, драги господин Дьо Безмо.

Действително, в този момент през открянатата врата се подаде главата на сержант от караула.

– Какво има? – ядосано извика Безмо. – Няма ли да ме оставите на мира поне десет минути.

– Господин комендант – каза войникът, – болният от втората Бертодиера е поръчал на надзирателя да ви предаде молбата му: да изпратите свещеник.

Безмо едва не припадна.

Арамис сметна за излишно да успокоява коменданта, както досега считаше за излишно да го заплашва.

– Какво трябва да отговоря? – попита Безмо.

– Каквото пожелаете – усмихна се Арамис, като хапеше устни, – решавате вие, комендант на Бастилията сте вие, а не аз.

– Кажете – бързо извика Безмо, – кажете на затворника, че молбата му ще бъде изпълнена!

Сержантът изчезна.

– О, монсеньор, монсеньор! – замънка Безмо. – Нима съм могъл да предположа?... Нима съм могъл да предвидя?

– Кой ви е разрешил да предполагате, кой ви е разрешил да предвиждате? Ордентъ – ето кой предполага, знае и предвижда. Нима за вас това не е достатъчно?

– Какво ще заповядате?

– Аз? Абсолютно нищо. Аз съм само един беден свещеник, обикновен духовник. Няма ли да заповядате да навестя заболелия затворник?

– О, монсеньор, по никакъв начин не мога да ви дам подобна заповед, а ви моля за това.

– Превъзходно. В такъв случай ме заведете при затворника.

Глава шестдесет и осма ЗАТВОРНИКЪТ

След като разбра, че Арамис е духовник от ордена, Безмо се преобрази напълно.

До този момент за достойния комендант Арамис беше прелат, към когото той се отнасяше с уважение, приятел, към когото изпитваше чувство на признателност. Но едва Арамис се бе открил пред него, и всичките му обичайни представи се превърнаха на прах – той стана подчинен, Арамис стана началник. Безмо сам запали фенера, извика надзирателя и обръщайки се към Арамис, каза:

– Ваш покорен слуга, монсеньор.

Арамис само кимна с глава, което означаваше „отлично“, допълнено от жест: „вървете напред“.

Беше прекрасна звездна вечер. Крачките на тримата мъже глухо отекваха по каменните плочи и дрънченето на ключовете, висящи на колана на надзирателя, стигаше до горните етажи на кулите, сякаш за да напомни на нещастните затворници, че свободата е извън предела на техните възможности.

Промяната, настъпила у Безмо, изглежда, засегна всички и всичко. Същият надзирател, който при първото посещение на Арамис беше толкова любопитен и настойчив с въпросите си, стана не само ням, но и безстрастен. Той вървеше с наведена глава и сякаш се боеше да чуе дори дума от разговора между Арамис и Безмо.

Така, в пълно мълчание, те стигнаха до подножието на Бертодиерата и бавно се изкачиха на втория етаж. Безмо както преди във всичко се подчиняваше на Арамис, но не проявяваше никакво особено настъргване в това.

Най-после стигнаха до вратата на килията. Не се наложи надзирателят да търси ключа, защото предварително го беше приготвил. Вратата се отвори. Безмо искаше да влезе при затворника, но Арамис го спря на вратата.

– Никъде не е казано, че затворниците се изповядват в присъствието на коменданта!

Безмо се поклони и пусна пред себе си Арамис, който взе фенера от ръцете на надзирателя и влезе вътре. После с жест ги накара да затворят вратата след него.

За няколко секунди той замря, ослушваше се дали се отдалечават Безмо и надзирателят. Отдалечаващите се крачки го убедиха, че те излизат от кулата, тогава остави фенера на масата и се огледа наоколо. На кревата, покрит със зелено одеяло, също като всички други в Бастилията, само че по-ново, под широка и наполовина спусната завеса лежеше младият човек, при когото веднъж вече довеждаха Арамис.

В съответствие с правилника на затвора в килията нямаше светлина. При сигнала „Да се загаси светлината!“ той трябваше да духне свещта. Впрочем нашият затворник се намирал в особено благоприятни условия, тъй като му беше предоставена рядката привилегия да запази осветлението до сигнала. На другите затворници въобще не се даваха свещи.

До кревата, на голямо кожено кресло с извити крака, имаше нова и доста елегантна дреха. Масичка без пера, без книги, мастило и хартия самотно стоеше до прозореца. Няколко чинии с недокосната храна свидетелстваха, че затворникът едва е опитал вечерята.

Юношата, когото Арамис видя на кревата под завесата, беше закрил лицето си с ръце.

Посещението не го накара да промени позата си. Той чакаше или може би беше унесен в дрямка. Арамис запали свещта от фенера, безшумно премести креслото и се приближи до леглото със смесено чувство на уважение и любопитство.

Юношата вдигна глава и попита:

– Какво искате от мен?

– Вие сте искали духовник!

– Да.

– Болен ли сте?

– Да.

– Много ли сте болен?

Юношата впи в Арамис проницателния си поглед:

– Благодаря ви.

След минута мълчание той каза:

– Аз вече съм ви виждал.

Арамис се поклони. Студеният, лукав и властен характер беше оставил своя отпечатък върху лицето на ванския епископ и разгадан веднага от затворника, не предвещаваше нищо утешително.

– По-добре ми е! – добави той.

– Значи?

– Значи, след като се чувствам по-добре, не изпитвам предишната необходимост от духовник.

– Дори за онова, което ви съобщиха с бележката в хляба? Младият човек трепна, но преди той да отговори или да почне да отрича, Арамис продължи:

– Не се ли нуждаете от духовник, от когото ще чуете важно за вас съобщение?

– Това е друго нещо – произнесе юношата, като отново се облегна на възглавницата, – аз ви слушам.

Арамис внимателно го погледна и остана поразен от спокойното, непринудено величие на този младеж. Такова величие не може да бъде придобито, ако Господ Бог не го е вложил при раждането в сърцето и кръвта.

– Седнете, господине – каза затворникът. Арамис се поклони и седна.

– Как се чувствате в Бастилията? – попита епископът.

– Превъзходно.

– Не страдате ли?

– Не.

– За нищо ли не съжалявате?

– За нищо.

– Дори за изгубената свобода?

– Какво наричате свобода, господине? – запита затворникът с тон на човек, който се готви за борба.

– Аз наричам свобода цветята, въздуха, светлината, звездите, радостта да отидете там, където ви понесат младите ви нозе.

Младият човек се усмихна. Трудно можеше да се определи какво съдържаше тази усмивка – покорство пред съдбата или презрение.

– Вижте – каза той, – ето тук, в тази японска ваза, има две прекрасни рози, откъснати като пъпки вчера вечерта в градината на коменданта. Тази сутрин те се разтвориха и ми показаха алените си чашки. Като

отваряха едно по едно листенцата си, те все повече и повече ми разкри-
ваха съкровищницата на своето благовоние. Цялата ми стая е напоена с
техния аромат. Те са по-прекрасни от всички рози на света, а розите са
най-красивите цветя. Защо – погледнете ги – да жадувам за някакви дру-
ги цветя, след като имам най-хубавите от тях?

Арамис го погледна с учудване.

– Ако цветята са свобода – тъжно продължи затворникът, – излиза,
че аз съм свободен, щом имам цветя.

– А въздухът – извика Арамис. – Въздухът, толкова необходим за
живота?

– Приближете се до прозореца, господине, той е отворен. Между
земята и небето вятърът гони своите знойни и студени вихри, топли из-
парения и едва забележими струи въздух и той гали лицето ми, когато
се покача на гърба на креслото, обхвана с ръка решетката и си въобразя-
вам, че плувам в безкрайното пространство.

Арамис ставаше все по-намръщен, докато затворникът говореше.

– Светлина! – продължи той. – Аз имам нещо повече от светлината
– имам слънцето, приятел, който ме посещава всеки ден без разрешение
от коменданта, без да го съпровожда надзирател. То влиза през прозоре-
ца, рисува в моята килия широк и дълъг правоъгълник, който започва от
прозореца и стига до завесата над моето легло. Този светещ правоъгъл-
ник се увеличава от десет часа до пладне и намалява от един до три,
бавно, бавно, сякаш след като е бързал да ме посети, не иска да се разде-
ля с мен. Когато изчезне и последният лъч, аз още четири часа се нас-
лаждавам на слънчевата светлина. Нима това не е достатъчно? Разказва-
ли са ми, че има нещастници, които дълбаят камъка в каменоломната, и
рудокопачи, които не виждат слънцето.

Арамис избърса челото си.

– Що се касае до звездите, толкова приятни за гледане, те всички са
еднакви и се различават само по големина и блясък. Аз току-що имах
това щастие и ако не бяхте запалили свещта, вие също можехте да види-
те една прекрасна звезда, която гледах, преди да дойдете, от леглото.

Арамис наведе очи. Той почувства, че го заливат горчивите вълни
на тази мрачна философия, която всъщност е религията на
затворниците.

– Това е всичко за цветята, за въздуха, за светлината и звездите –
каза все така спокойно младият човек. – Остава разходката! Но не се ли
разхождам аз всеки ден в градината на коменданта при хубаво време и
тук, когато вали дъжд? На чист въздух, ако е горещо, и на топло, когато

на двора е студено, при топлината, която ми предоставя моята камина. Повярвайте ми, господине – добави затворникът с израз, в който имаше доста тъга, – хората са ми дали всичко, на което може да се надява и да желае човек.

– Хората, нека бъде така! – каза Арамис и вдигна глава. – Но Бог? Струва ми се, че вие забравихте за него.

– Аз действително забравих Бога – също безстрастно произнесе затворникът, – но защо ми говорите за него? Защо говорите за Бог с тези, които се намират в заточение?

Арамис погледна лицето на този странен юноша, у когото смирението на мъченика се съчетаваше с усмивка на безбожник.

– Нима Бог не е във всяко от нещата около нас? – прошепна с упрек Арамис.

– Кажете по-добре: на повърхността на всяко нещо – твърдо отвърна младежът.

– Тъй да е! Но да се върнем към началото на нашия разговор.

– С удоволствие.

– Аз съм ваш духовник.

– Да.

– И така, на изповед се говори само истината.

– На драго сърце ще говоря само истината.

– Всеки затворник е извършил престъпление и именно за това го затварят в тъмница. Какво престъпление сте извършили вие?

– Вече ме питахте за това, когато ме посетихте за първи път.

– Тогавата отклонихте отговора, както и сега го отклонявате.

– Защо си помислихте, че днес ще искам да ви отговоря?

– Защото днес аз съм ваш изповедник.

– Ако искате да знаете какво престъпление съм извършил, обяснете ми какво се нарича престъпление. Тъй като аз не зная да съм извършил нещо, за което бих могъл да се упрекна, казвам, че не съм престъпник.

– Понякога човек е престъпник в очите на силните на този свят не защото е извършил престъпление, а защото знае за престъпления, извършени от други.

Затворникът го слушаше напрегнато.

– Да – каза той след кратко мълчание, – разбирам ви. Да, господине, вие сте прав. Може би аз съм извършил престъпление в очите на силните на този свят именно поради това.

– Значи знаете нещо подобно? – попита Арамис, на когото се стори, че вижда в бронята на затворника ако не пукнатина, поне малък шев,

съединяващ мястото на спойката.

– Не, абсолютно нищо не зная. Понякога мисля мъчително и тогава си казвам...

– Какво си казвате?

– Че ако продължавам да мисля по-нататък, ще полудея или ще се досетя за много неща.

– И тогава?

– Тогава спирам да мисля.

– Спирате?

– Да, главата ми натежава, мислите стават тъжни и чувствам, че ме обгръща някаква мъгла. Тогава искам...

– Какво?

– Сам не зная.

– Боите ли се от смъртта?

– Да – отвърна с усмивка младият човек.

Арамис почувства студа на тази усмивка и потръпна.

– Щом изпитвате страх от смъртта, значи знаете повече, отколкото казвате.

– А вие – в отговор произнесе затворникът, – вие, който ме заставихте да ви извикам и след като направих това, идвате с обещание да ми разкриете цели купища тайни, защо мълчите, а само аз говоря? Ако носим маски, трябва да останем с тях или и двамата да ги свалим.

Арамис почувства силата и справедливостта на това разсъждение и помисли: „Имам работа с необикновен човек.“

– Имате ли честолюбие? – обърна се той към затворника, без никакъв преход към темата.

– Какво се нарича честолюбие?

– То е чувството, което кара човека да иска повече, отколкото има.

– Казах ви, господине, че съм доволен, но възможно е да греша. Не зная какво се нарича честолюбие, но сигурно имам такова. Обяснете ми го и аз с удоволствие ще ви изслушам.

– Честолюбец – каза Арамис – е който жадува да се възвиси над своята съдба.

– Ни най-малко не жадувам за това – уверено заяви младият човек и тази увереност още веднъж накара прелата да трепне.

Затворникът мълчеше. По горящите му очи, по бръчките, появили се на челото, и по съсредоточената поза се виждаше, че той очаква всичко, но не мълчание. Арамис прекъсна тишината.

– При първата ни среща вие ме излъгахте – упрекна го Арамис.

– Излъгал съм! – младият човек скочи от кревата с искрящи от гняв очи и Арамис неволно отстъпи.

– Исках да кажа – поклони се Арамис, – че вие скрихте от мен някои обстоятелства от вашето детство.

– Тайните на човека принадлежат на него, а не на първия срещнат, господине.

– Вярно е – Арамис се поклони още по-ниско, отколкото първия път, – това е истина, простете ми, но нима и днес за вас съм все още първият срещнат? Умолявам ви, отговорете ми, монсеньор!

Тази титла леко смути затворника, но той явно не се учуди, че към него се обърнаха по този начин.

– Аз не ви познавам, господине.

– О! Ако смеех, бих се докоснал до вашата ръка и бих я целунал.

Младият човек направи движение, сякаш искаше да протегне на Арамис ръката си, но мълнията, светнала в погледа му, тутакси угасна и той я отдръпна.

– Да целувате ръка на затворник! – възкликна той и поклати глава. – Защо?

– Защо ми казахте – попита Арамис, – че сте доволен тук? Защо ми казахте, че нищо не желаете и че към нищо не се стремите? Защо, най-после, като казвате всичко това, ми пречите да бъда на свой ред искрен докрай?

Същата мълния вече за трети път блесна в очите на младежа, но пак угасна веднага.

– Вие не ми вярвате? – каза Арамис.

– О, не, защо, господине?

– По много проста причина. Ако действително знаете всичко, което трябва да знаете, вие не трябва да се доверявате на когото и да е.

– В такъв случай не се учудвайте, че не ви се доверявам. Защото вие подозирате, че знам това, което не знам.

Арамис беше възхитен от тази толкова енергична съпротива.

– Вие ме хвърляте в отчаяние, монсеньор! – възкликна той, като тупна с ръка по креслото.

– Не ви разбирам, господине.

– Опитайте се, опитайте се да ме разберете, моля ви. Затворникът внимателно погледна Арамис.

– Струва ми се понякога – продължи епископът, – че пред мен е човекът, когото търся... а после...

– А после... този човек изчезва, така ли? – каза, усмихвайки се,

затворникът. – Е, толкова по-добре.

Арамис стана.

– Монсеньор, аз решително нямам какво да кажа на човек, който се отнася към мен с такова недоверие.

– А аз – отвърна му със същия тон младежът – няма какво да кажа на човек, който не иска да разбере, че един затворник трябва да се страхува от всичко на този свят.

– Дори и от старите си приятели? О, това е прекалена предпазливост.

– От старите си приятели? Вие сте един от моите стари приятели? Вие?

– Помислете, не си ли спомняте, че някога, в същото това село, където сте израснали, като дете сте виждали...

– Известно ли ви е името на това село?

– Ноази льо Сек, монсеньор – твърдо каза Арамис.

– Продължавайте – каза младият човек, без да покаже дали потвърждава или отхвърля казаното от прелата.

– Монсеньор, ако упорито искате да продължавате тази игра, нека прекратим разговора. Дойдох наистина с намерение да ви съобща за много неща, но и вие от своя страна трябва да изявите желание да ги научите. Преди да говорим, преди да ви открия толкова важни тайни, които пазя за себе си, аз се нуждая ако не от откровеност, то поне от известна помощ от ваша страна, ако не от доверие, то поне от известна доза симпатия. А вие сте се затворили сякаш в пълно неведение и това ме спира...

– Обещавам ви търпеливо да ви изслушам, но ми се струва, че имам право да повтора въпроса, който вече ви зададох: кой сте вие?

– Помните ли, минали са може би петнадесет или осемнадесет години оттогава. В Ноази льо Сек сте виждали ездач, който идваше заедно с дама, облечена обикновено в рокля от черна коприна, с огненочервени ленти в косите.

– Да, веднъж попитах за името на този конник и ми отвърнаха, че това е абат Дербле. Аз се учудих защо този абат има вид на воин, отвърнаха ми, че в това нямало нищо чудно, защото бил бивш мускетар на Людовик XIII.

– И така – каза Арамис, – бившият мускетар, тогавашният абат, сегашният вански епископ и вашият днешен свещеник – всичко това съм аз.

– Да. Познах ви.

– В такъв случай, монсеньор, след като си спомняте, остава ми да добавя само това, което сигурно не знаете. Ако за посещението във вашата килия, направено от мускетаря, епископа и духовника, узнае кралят днес или утре, този, който пренебрегна всичко, за ви посети, ще види святкащата брадва на палача в подземие по-тъмно и по-тайно от вашето.

След като чу тези изречени с решителен тон думи, младият човек стана от леглото и впи жаден поглед в Арамис. А на него му се стори, че затворникът започва да изпитва доверие към своя посетител.

– Да – прошепна той, – много добре си спомням онова време.

– Жената, за която говорите, веднъж дойде с вас и два пъти с другата жена...

– Другата жена, която ви посещаваше всеки месец?

– Да.

– Знаете ли коя е тази дама?

Очите на затворника заблестяха и той каза:

– Знам, това е дама, близка до двора.

– Помните ли я добре?

– Спомените ми за нея са много ясни. Виждал съм тази жена веднъж с човек на около четиридесет и пет години, друг път с вас и с дамата с черна рокля и с ленти с цвета на пламък. После я виждах още два пъти – и двата пъти със същата дама в черно. Тези четиримата заедно с моя гуверньор, старата Перонета, моя надзирател и коменданта, са единствените хора, с които съм говорил през целия си живот, и почти единствените, които съм виждал през това време.

– Значи там също сте били в затвор?

– Ако тук съм в затвор, то за там може да се кажа, че съм бил на свобода, макар и доста ограничена. Къща, в която живеех, без да излизам, обширна градина, обкръжена от стени, извън които не можех да се движа, такова беше мястото, което обитавах. Всъщност вие го знаете, тъй като сте били там. В края на краищата, след като привикнах да живея зад тези стени, аз никога не съм поискал да изляза извън тях. Сега разбирате, господине, че като не съм виждал света, не бих могъл да желая каквото и да е и ако искате да ми разкажете за някои неща, знайте, че ще трябва на всяка крачка да ми давате разяснения.

– Така именно ще направя, монсеньор – каза Арамис и се поклони, – това е мой дълг.

– Да започнем от това: Кой беше моят гуверньор?

– Достоен благородник и честен човек, монсеньор, възпитател на

тялото и душата ви. Нима някога сте били недоволен от него?

– О, не, господине, напротив. Но този благородник ми е казал неведнъж, че баща ми и майка ми са умрели. Лъгал ли е или е казал истината?

– Той против волята си е бил длъжен да изпълнява дадените му указания.

– Значи е лъгал?

– Само за едно. Баща ви действително беше умрял.

– А майка ми?

– За вас тя беше мъртва.

– Но за другите е жива и днес, нали?

– Да.

– А аз – младият човек погледна внимателно към Арамис, – аз съм обречен да живея в мрака на тъмницата?

– Уви, да.

– И всичко това е, защото моето присъствие на този свят би разкрило велика тайна?

– Да, велика тайна.

– Моят враг изглежда е достатъчно силен, за да може да затвори в Бастилията малко дете, каквото съм бил тогава?

– Да, така е.

– По-силен от майка ми?

– Защо?

– Защото майка ми би ме защитила. Арамис се поколеба.

– Да, по-силен от вашата майка, монсеньор.

– След като ми отнеха дойката и гуверньора и бях безжалостно разделен от тях, означава ли това, че аз или те сме представлявали за моя враг голяма опасност?

– Да, опасност, от която вашият враг се избави, отстранявайки ги и двамата.

– Отстранявайки ги? По какъв начин?

– По най-изискания начин, те са мъртви.

Младият човек побледня. Той прокара по лицето си трепереща ръка.

– Отрова ли? – попита той.

– Да, отрова.

Младежът се замисли за момент.

– Тъй като тези напълно невинни същества, единствената ми опора, са били умъртвени в един ден, стигам до извода, че моят враг или е

много жесток, или е бил принуден от крайна необходимост. Този достоен във всяко отношение благородник и тази бедна жена през целия си живот не бяха причинили никому и най-малкото зло.

– Да, монсеньор, във вашия род цари суровата необходимост. Това ме кара, за голямо съжаление, да ви потвърдя, че гуверньорът и дойката са били действително умъртвени.

– Вие не ми казвате нищо ново – каза, мръщейки се, затворникът. – Аз имах известни подозрения.

– Какви?

– Ще ви разкажа.

В този момент младият човек се облакът, приближи плътно лице-то си до това на Арамис с израз на такова достойнство, самоотричане и дори смелост, че епископът почувства как искри на въодушевление се издигат от едно вече неспособно за бурни преживявания сърце към глава, студена като стомана.

– Говорете, монсеньор! Аз вече ви казах, че разговаряйки с вас, излагам живота си на опасност и колкото и малко да струва този живот, моля ви да го приемете, ако той е необходим, за да спаси вашия.

– Добре – продължи младият човек, – аз действително подозирах, че е било извършено убийство на дойката и гуверньора ми...

– Когато вие наричахте татко?

– Когато наричах татко, като при това добре знаех, че не съм негов син.

– Какво ви накара да се усъмните?

– Така както вие сте прекалено почтителен за приятел, така и той беше прекалено почтителен, за да бъде баща.

– Що се отнася до мен, аз не съм опитвал да се крия – каза Арамис.

Младият човек кимна с глава:

– Аз не бях, без съмнение, предназначен да остана во веки веков затворник, в което сега се убеждавам, тъй като грижите, които проявявах към мен, водеха към това – да възпитат един безупречен светски кавалер. Благородникът ме учеше на всичко, което знаеше той самият: аритметика, основи на геометрията, астрономия, фехтовка и езда. Всяка сутрин фехтувах в залата и яздох из градината. Веднъж – това се случи в разгара на лятото – беше много горещо и аз бях заспал в същата тази зала. До този момент нищо не беше у мен подозрение. Единственото, което ме учудваше, беше почтителността на моя гуверньор. Аз живеях като децата, като небесните птици, като растенията, живеях със слънце и въздух. Малко преди това бях навършил петнадесет години.

– Значи преди около осем години.

– Да, приблизително. Впрочем аз вече не броя годините.

– Простете, но какво ви говореше гуверньорът, за да ви накара да се трудите?

– Той казваше, че човек трябва да се стреми да си извоюва известно положение, което му е отказано по рождение от Бога. Добавяше, че беднякът, сиракът, безродният може да разчита само на себе си и че никой никога няма да се интересува от мен. Бях в залата, където преди това фехтувах, и уморен от урока, бях задрямал. Моят гуверньор беше в стаята си на първия етаж точно над мен. Изведнъж до мен достигна слабият му вик. После той повика дойката: „Перонета, Перонета!“

– Да, знам – каза Арамис, – продължавайте, монсеньор.

– Изглежда, тя е била в градината, тъй като благородникът бързо се спусна по стълбата. Разтревожен от неговия вик, аз се събудих. Отваряйки вратата към градината, той отново няколко пъти извика Перонета. Долната зала също гледаше към градината, но капациите бяха затворени. Аз се залепих до прозореца и през пролука между дъските видях как гуверньорът ми се приближи до големия кладенец, който се намирал почти под прозорците на неговия кабинет. Той се наведе над кладенеца, надникна вътре, извика отново и изплашено замахна с ръце. Както стоях зад капациите, аз не само виждах, но и чувах. При вика на гуверньора дочух Перонета. „Вижте, вижте какво нещастие!“ – викаше той.

– Какво ви става, успокойте се! – каза Перонета. – Какво е станало?

– Писмото – викаше гуверньорът ми, – не го ли виждате! Той сочеше с ръка към дъното на кладенеца:

– Писмото, което виждате там, е последното писмо на кралицата! При тези думи аз трепнах. Значи, помислих си, гуверньорът, когото смятах за мой баща и който непрекъснато ме учи на скромност и смирение, си кореспондира със самата кралица!

– Но как е попаднало там? – възкликна Перонета.

– Случайно, Перонета, странна случайност! Като влязох, вратата остана отворена и тъй като прозорецът също беше отворен, стана течение. Виждам една хартия, която лети през стаята. Познавам я – писмото на кралицата, викам с все сила и тичам към прозореца, но хартията се върти във въздуха и след това като камък пада право в кладенеца.

– Е, нищо – каза Перонета, – като е паднало в кладенеца, все едно че е изгоряло. И тъй като кралицата гори писмата си всеки път, когато идва...

– Всеки път, когато идва тук. Значи жената, която идва всеки

месец, е била кралицата – каза след късо мълчание затворникът.

– Да – кимна с глава Арамис. Затворникът продължи:

– разбира се, разбира се – така каза гуверньорът. – В това писмо бяха инструкциите. Как сега ще ги изпълнявам?

– Напишете незабавно на кралицата и ѝ разкажете всичко, както си беше. Тя ще ви прати друго писмо.

– Да пиша на кралицата! Но тя никога няма да повярва в такова не-обикновено произшествие. Ще си помисли, че искам да запазя писмото за себе си, вместо да го върна като всички останали. Тя ще реши, че искам да го използвам като оръжие, а кардинал Мазарини до такава степен... Този италиански дявол е способен на всичко, той е способен при първото появило се у него подозрение да заповяда да ни отровят.

Арамис се усмихна и едва-едва кимна с глава.

– Нали знаете, Перонета, колко недоверчиви стават, когато се отнася до Филип. – продължи затворникът. После добави по-високо: – Филип е името, с което те ме наричаха. В такъв случай няма какво да мислим – каза Перонета. – Трябва да намерим някой, който да се спусне в кладенеца.

– Да, но този, който слезе за писмото, като се изкачва, и ще го прочете.

– Тогава ще намерим в селото някой, който не знае да чете, и така ще бъдете напълно спокоен.

– Да допуснем. Но който се съгласи да слезе в кладенеца, ще се досети колко важен е този документ, заради който рискувам човешки живот. Все пак, Перонета, вие ми дадохте добра идея, да, да... Някой трябва да слезе в кладенеца и този някой ще бъде самият аз. Като чу тези думи, Перонета се разплака. Тя настойчиво молеше стария благородник да не прави това и в края на краищата изтръгна от него обещание, че ще потърси достатъчно дълга стълба, за да може да се спусне в кладенеца. А тя незабавно ще се отправи към фермата и ще намери там някой смел младеж, ще му каже, че в кладенеца е паднала скъпоценност, увита в хартия, и тъй като хартията, като се намокри, се разгъва, за младежа няма да е изненада, че ще намери писмото разгънато. Може би дотогава мастилото ще се е размило – добави Перонета.

– Това не е важно. Само веднъж да се върне в нашите ръце. Ще го дадем на кралицата и тя ще се убеди, че не я мамим. Кардиналът също няма да заподозре нищо, така че няма защо да се безпокоим от него. Взимайки такова решение, те се разделиха. Аз притворих капака, зад който стоях, но като видях, че гуверньорът се кани да влезе в залата при

Виконт дьо Бражелон, или десет години по-късно – Луиза дьо ла Валиер

мен, се хвърлих на възглавницата с объркана глава от чутото току-що. Гуверньорът отвори вратата, помисли, че спя, и тихичко я затвори. Аз веднага скочих на крака и чух шум на отдалечаващи се стъпки. Тогава отново се приближих до капациите и видях как моят гуверньор и Перонета излизат от градината. Останах сам в цялата къща...

ТОМ III

Глава първа
ПИСМОТО

— След като те излязоха, скочих през прозореца, без да се мъча да излизам по нормалния начин, изтичах до кладенеца и се наведох над него. Той ме мамеше с разиналата си паст и със студеното си дихание. Нещо бяло и блестящо се люшкеше по трепкащата, разлюляна зеленикава повърхност. Хипнотизираше ме и ме привличаше. Очите ми не виждаха нищо друго. Струваше ми се, че чета по него огнените букви, написани от ръката на кралицата. Без да знам какво правя, воден единствено от инстинкта си, който понякога ни блъска в пропаст, завързах края на въжето към основата на кладенчовия кош и пуснах ведрото на около три фута от повърхността. Треперех от страх да не размърдам скъпоценната хартия, която беше променила цвета си от бяло към зеленикаво. Това беше признак, че тя ще започне да потъва. После взех мокър парцал, за да не нараня ръцете си, и се плъзнах по въжето в зейналия кладенец. Когато видях, че вися над бездната и небето над мен започна да намалява, ме обхвана трепет и се замаях. Косите ми се изправиха, но волята ми надделя над този ужас и над обхващащата ме слабост. Достигайки до повърхността, аз се потопих в нея, без да се пускам от въжето, и със свободната ръка трескаво се опитвах да достигна скъпоценното писмо. Хванах го, но то се скъса на две в пръстите ми. Скрих половините в пазвата си и започнах да се изкачвам. Подпирах се с крака на стените на кладенеца и използвах въжето. Бях ловък, силен, прищпорван от необходимостта да бързам. Достигнах края на кладенеца и излизайки от него, го облях със стичащата се от мен вода. Сетне с плячката си започнах да тичам по осветената от слънцето пътека и стигнах до дъното на градината, където имаше горичка. Смятах да се укривя в нея. Но едва бях влязъл и удари камбаната. Това означаваше, че вратите се отварят, моят гуверньор се връща и аз съм стигнал до убежището си тъкмо навреме. Разчитах, че ще минат поне десет минути, докато ме намери, и то при условие че се сети къде съм. Трябваша му поне десет минути, ако знаеше къде съм, или може би двадесет, ако се наложеше да ме търси. Това време ми беше достатъчно, за да прочета скъпоценния документ. Доближих

двете му половини. Буквите бяха започнали да се размиват, но все пак текстът се четеше.

– И какво прочетохте там, монсеньор? – запита дълбоко заинтересуваният Арамис.

– Достатъчно, за да разбере, че моят гуверньор е дворянин, а Перонета, без да бъде важна дама, не е обикновена прислужничка. Накрая разбрах, че моят произход не е толкова тъмен, та нали Ана Австрийска и Мазарини се бяха грижили за мен с такова внимание!

Младият човек млъкна. Беше доста развълнуван.

– Какво стана по-нататък? – подкани го Арамис.

– Стана така, господине, че работникът, естествено, не намери нищо в кладенеца, макар че го претършува доста щателно. Стана така, че кошът на кладенеца, който беше облян с вода от мен, привлече вниманието на моя гуверньор. Перонета забеляза мокрите ми дрехи. Заболях от простуда след студената баня и от треска вследствие на породеното от моето откритие възмущение. Болестта ми се придружавала от бълуване, при което съм разказвал за всичко случило се, така че, ръководейки се от собствените ми признания, моят гуверньор намерил под възглавницата двете парчета от писмото, написано от ръката на кралицата.

– Аха – каза Арамис, – сега разбирам абсолютно всичко.

– Останалото са само догадки. Изглежда горките хора не са посмели да скрият случилото се, написали са на кралицата и са й изпратили скъсаното писмо.

– След което – каза Арамис – са ви взели и са ви затворили в Бастилията.

– Както виждате.

– А обслужващите ви хора изчезнаха, нали?

– Уви!

– Да не мислим повече за мъртвите – каза Арамис, – да видим дали не можем да направим нещо за живия. Вие казахте, че сте се примирили със своята участ. За вас са непознати честолубието, съжалението, както и мисълта за живот на свобода...

Арамис се стегна. Лицето му придоби тържествен вид. Чувстваше, че се приближава към най-важния момент в ролята, която беше длъжен да изиграе в тъмницата пред затворника.

– Моят първи въпрос – започна той – е: в дома, в който живяхте, нямаше нито едно огледало, нали?

– Какво означава тази дума? Не зная значението й, никога не съм я чувал.

– Огледало се нарича предмет от обзавеждането, който отразява в себе си всички останали предмети. Когато стъклото се обработи по съответен начин, можеш да видиш чертите на собственото си лице по същия начин, както сега виждате с очите си моето лице.

– Не, в къщата нямаше огледала – отвърна младият човек. Арамис се огледа:

– Тук също няма огледало, взети са същите предпазни мерки, както и там. Сега ще разберете защо. Простете ми за въпроса: казахте, че са ви обучавали по математика, астрономия, фехтовка, езда на кон, но не споменахте история.

– Понякога моят възпитател ми разказваше за живота на Свети Людовик, Франциск I и Анри IV.

– Да, тук виждам същата пресметливост. Както са ви лишили от огледала, които отразяват заобикалящите ви предмети, така сте бил лишен и от запознанство със самата история, която отразява миналото. Откакто сте затворен, са ви забранили книгите, като по такъв начин за вас са останали неизвестни много събития, познаването на които би могло да обедини в нещо цялостно вашите откъслечни спомени и прозрения на душата.

– Така е.

– Изслушайте ме. Накратко ще ви разкажа какво се е случило във Франция през последните двадесет и три или двадесет и четири години, тоест от момента, в който вероятно сте се появили на Божия свят. Знаете ли кой е синът на Анри IV?

– Знам в крайна сметка кой е бил негов наследник. Нали върху монетата от 1610 година е изобразен Анри IV, а върху монетата от 1612 година е вече Людовик XIV. Тъй като втората монета е отделена от първата само с две години, направих извода, че очевидно Людовик XIII е бил наследник на Анри IV.

– И така – продължи Арамис, – вие сте осведомен, че последният крал, царувал преди нашия крал, е бил Людовик XIII. Той беше владетел с благородни намерения, с големи планове, но тяхното изпълнение постоянно се отлагаше заради различни нещастия и борби, които неговият пръв министър Ришелю се налагаше да води с френските благородници. Той, говоря за Людовик XIII, беше слабохарактерен човек. Умря млад и в тъга.

– Да, знам това.

– Дълго беше измъчван от грижата за престолонаследник. За владетелите това е много мъчителна грижа, тъй като те трябва да мислят не

само за това – да оставят за себе си добър спомен, но и за възможността идеите им да останат да живеят, делата им да бъдат продължени.

– Нима Людовик XIII е умрял бездетен? – попита с усмивка затворникът.

– Не, но дълго време беше лишен от радостта да бъде баща. Прекалено дълго се терзаеше от мъка, че ще умре, без да остави наследник. Когато тази мъка се беше превърнала в отчаяние, неговата съпруга, Ана Австрийска, внезапно...

Затворникът потрепери.

– Знаехте ли – прекъсна мисълта си Арамис, – че съпругата на Людовик XIII се е казвала Ана Австрийска?

– Продължавайте – младият човек не отговори.

– Изведнъж – продължи разказа си Арамис – Ана Австрийска обявя, че очаква дете. Тази новина предизвика всеобща радост и всички се молеха за щастливо освобождаване на кралицата от бременността. Най-после, на 5 септември 1638 година, кралицата роди син. Сега ще чуете история, която в наше време биха могли да ви разкажат съвсем малко хора, тъй като се счита за тайна, погребана заедно с мъртвите или изчезнала в бездънните дълбочини на изповедта.

– И вие ще ми откриете тази тайна? – попита пребледнял младият човек.

– О – каза Арамис с насмешка, – не мисля, че се излагам на опасност, като я доверявам на затворник, който не изпитва никакво желание да напусне Бастилията. И така, кралицата роди син. Но в същото време, докато целият двор ликуваше при това известие, докато кралят показваше наследника на народа и на благородниците, а после седна на масата, за да отпразнува радостното събитие, за кралицата, която беше оставена сама, отново започнаха родилни болки. И се роди още един син.

– О! – произнесе затворникът, давайки да се разбере, че е осведомен по-добре, отколкото можеше да се допусне от думите му. – Аз мислех, че братът на краля...

– Да – прекъсна го Арамис, – братът на краля бе поет от Перонета, акушерката на кралицата.

– Перонета! – прошепна младият човек.

– Веднага изтичаха при краля. За станалото му съобщиха на ухо и той, ставайки от масата, побърза към кралицата. Този път върху лицето му имаше не радост, а ужас. Вие, естествено, не знаете, че във Франция тронът се предава на най-големия син след смъртта на бащата.

– Това ми е известно.

– А според лекарите и юристите съвсем не е безспорно, че по-голям син по законите на Бога и природата е този, който пръв е излязъл от майчината утроба.

От гърдите на затворника се изтръгна приглушен вик. Той стана по-бял от чаршафа, с който се беше завил.

– Сега ще разберете – продължи Арамис – защо кралят беше обхванат от отчаяние, след като разбра, че има двама наследници и че този, който се е обявил на бял свят втори и чието рождение не беше известно, може би ще започне да оспорва правата на другия, роден два часа по-рано и смятан за законен престолонаследник. Един Бог знае какво би станало в бъдеще, например вторият син, отговаряйки на интересите или капризите на някоя партия, да посее в кралството раздори и братоубийствена война, подкопавайки династията, която трябва да се укрепва.

– О, разбирам, всичко разбирам! – прошепна младежът.

– Ето защо единият от синовете на Ана Австрийска по най-подъл начин беше отделен от своя брат, по най-подъл начин беше лишен от наследство и обречен да се крие в пълна неизвестност. Ето защо този втори син изчезна така, че никой във Франция днес не знае съществува ли той. Никой освен неговата родна майка...

– От която е напуснат! – отчаяно извика затворникът.

– Освен нея, дамата в черно с огненочервените ленти – продължи Арамис – и, накрая...

– Вие. Нали? Вие дойдохте тук, за да ми разкажете. Явихте се, за да възбудите в душата ми любопитство, омраза, честолубие и, кой знае, може би и жажда за отмъщение. Ако вие сте този, когото очаквам, ако вие сте човекът, обещан, ми в писмото, ако сте човекът, изпратен от самия Господ, то у вас трябва да се намира портрет на крал Людовик XIV, който в момента седи на френския трон.

– Ето го този портрет – епископът подаде на затворника великолепно изпълнена върху емайл миниатюра с изображението на гордия и прекрасен Людовик XIV, който изглеждаше съвсем като жив.

Младият човек взе бързо портрета и впи поглед в него, сякаш искаше завинаги да го запечата в сърцето си.

– А сега, монсеньор, ето ви огледало.

Арамис остави на затворника време, за да може той да се ориентира в хаоса на мислите си.

– Удивително! Поразително! – младежът поглъщаше с очи портрета на Людовик XIV и своето собствено отражение в огледалото.

– Какво мислите за това? – попита Арамис.

– Мисля, че съм свършен – каза затворникът, – мисля, че кралят никога няма да ми прости моето раждане.

– Що се касае до мен – каза епископът, устремявайки към затворника пълен с преданост поглед, – то аз не знам кой е кралят – този, който е изобразен на портрета, или този, чието лице се отразява в това огледало.

– Кралят, господине, е този, който седи на трона – тъжно произнесе младият човек, – кралят, господине, е този, който не се измъчва в тъмница и който може да затваря по своя воля другите. Кралската власт – това е могъщество, това е огромна сила, а аз, както виждате, съм съвсем безсилен.

– Монсеньор – каза Арамис с такова преклонение, с каквото още не се беше обръщал към своя събеседник, – крал, забележете, ще бъде този, който, излизайки от затвора, съумее да се задържи на трона, на който ще го възкачат предани приятели.

– Господине, не ме изкушавайте – въздъхна тъжно затворникът.

– Монсеньор, не изпадайте в отчаяние – продължи да настоява Арамис. – Аз ви представих доказателства за вашия кралски произход. Вникнете в тях, уверете се сам, че сте син на крал. И крал!... И ние ще започнем да действваме!

– Не, не! Това е немислимо!

– Всъщност може би е така – продължи с ирония ванският епископ, – ако за вашия род действително е предопределено от самата съдба кралските братя, отстранени от престола, да бъдат всички до един принцове, лишени от смелост и чест, като например Гастон Орлеански, вашият чичо, който стоеше начело на десет заговора против Людовик XIII, против своя брат...

– Чичо ми, Гастон Орлеански, е заговорничил против своя брат? – извика ужасен принцът. – Той е заговорничил с цел да го свали от престола?

– Именно с такава и с никаква друга цел.

– Не ви вярвам.

– Казвам самата истина.

– И той... Гастон Орлеански, е имал предани приятели?

– Да. Но всеки път търпеше неуспех и всеки път това ставаше по негова вина. За да си купи живот, не, не живот, тъй като животът на кралския брат е свещен, за да си осигури свобода, вашият чичо жертваше живота на своите приятели, пращайки ги на заколение един след друг. Сега той е позор за нашата история и проклетие за стотици

благородни семейства в нашето кралство.

– Разбирам ви, господине – обади се принцът. – Но отговорете ми, моля ви, моят чичо е убил своите приятели от слабост или просто ги е предал?

– От слабост. А слабостта на владетелите винаги е предателство.

– Но нима не може да се претърпи неуспех по незнание или от неспособност, нима мислите, че беден затворник, какъвто съм аз, възпитан не само далеч от двора, но и от целия свят, нима мислите, че такъв затворник има сила да окаже помощ на тези свои приятели, които биха решили да му помогнат?

Преди Арамис да успее да отговори, обхванат от неудържим порив, който показваше с каква сила може да кипи кръвта му, младият човек извика:

– Говорим за приятели! Но откъде аз, за когото не знае нито една човешка душа, мога да имам приятели? Аз не разполагам нито със свобода, нито с пари, нито с власт, с нищо, което може да привлече приятели!

– Но на мен ми се струва, ваше височество, че аз имах честта да се поставя на ваше разположение.

– О, не ме величайте с тази титла, господине! Това е подигравка, това е нечувана жестокост. Не ме карайте да мисля за друго освен за тъмницата, в която съм затворен. Позволете ми да обичам или поне безропотно да понасям моето затворничество и забравата в пълна неизвестност.

– Монсеньор, монсеньор, ако още веднъж повторите тези малодушни думи, ако и сега, след като сте получили доказателства за кралския си произход, останете безволев и пасивен, аз ще се подчиня на вашето желание и ще изчезна. Ще се откажа от мисълта да служа на господар, комуто жадувах да окажа помощ и в случай на нужда да отдам живота си.

– Господине! – възкликна принцът. – Преди да ми кажете всичко това, би трябвало да се замислите струва ли си завинаги да разрушите покоя на моето сърце.

– Но аз точно това се стремя да направя!

– Нима за да ми разказвате за величие, за могъщество, за това, че ме очаква престолът, на вас ви беше необходимо да изберете затвора? Вие искате да повярвам в моето блестящо бъдеще, но нима ние с вас не се спотайваме тук в мрака? Вие ме съблазнявате със слава, но не треперим ли от страх нашите думи да не проникнат през вратата на тази

жалка килия? Вие ми показвате всемогъщество, но не чувам ли в коридора крачките на надзирателя и не се ли страхувате от тях повече от мен? За да можете поне малко да разсеете недоверието ми, измъкнете ме от Бастилията, дайте свободен въздух на моите дробове, дайте шпори на краката ми, поставете меч в ръката ми и тогава... тогава ще почнем да се разбираме.

– Да ви дам това и още много друго! Но дали то ще отговаря на вашите желания, монсеньор?

– Слушайте, господине – каза принцът. – Знам, че във всяка галерия на Бастилията има стража, че на всяка врата има ключалка, на всяка кула – войници и оръдия. По какъв начин вие можете да обезвредите стражата и да затъкнете оръдията? Как ще разбиете ключалките?

– А по какъв начин, монсеньор, вие получихте записката, която ви известяваше за моето посещение?

– За това е достатъчно да се подкупи надзирателят.

– След като може да бъде подкупен един, ще може същото да се направи и с десетина.

– Добре! Допускам, че да се измъкне нещастният затворник от Бастилията не е съвсем невъзможно. Допускам, че може да се намери за него някакво потайно място, където няма да го хванат кралските слуги. Допускам, че може да се осигури на нещастния беглец прилична издръжка в някое надеждно скривалище, да се намери човек, който да направи всичко това, макар че се изискват сили, които надвишават човешките възможности. Но тъй като вие твърдите, че аз съм принц с кралска кръв, че съм брат на краля, по какъв начин можете да ми върнете положението и могъществото, отнети ми от моята майка и моя брат? Тъй като ми предстои живот, пълен с борба и омраза, по какъв начин можете да ме направите победител в нея, да ме направите недосегаем за множеството мои врагове? Ах, господине, размислете над това! Не, по-добре ме оставете в някоя мрачна пещера, някъде в лоното на планините. Доставете ми радостта да слушам на свобода шума на реките и дърветата, да виждам слънцето на лазурното небе или небето, забулено с дъждовни облаци, и това ще ми е достатъчно. Не ми обещавайте повече, тъй като не можете да ми го дадете. Ще бъде престъпление да се утешавам с измама, тъй като вие се наричате мой приятел.

Арамис слушаше с голямо внимание.

– Монсеньор – каза той след минута размисъл, – възхитен съм от толкова искреност и толкова непреклонно чувство в тези думи. Щастлив съм, че веднага разпознах моя господар!

– Почакайте, почакайте малко!... Смилете се над мен! – принцът притисна изстиналите си пръсти към челото, което се беше оросило с пот. – Не ме измъчвайте! Няма защо да бъда крал, за да съм просто най-щастливият от хората...

Вие, монсеньор, трябва да бъдете крал за благо на всички хора!

– Ах – каза принцът, – в какво хората могат да упрекнат моя брат?

– Забравих да ви кажа, монсеньор, че ако благоволите да ми предоставите да ви ръководя и се съгласите да станете най-могъщият монарх на света, вие ще служите на интересите на всички, които съм привлякъл за успешния завършек на нашето дело, а те са много. И силни! Ще ви обясня всичко най-подробно, къдна се пред Бога, който ме чува, в деня, в който ви видя на френския престол!

– Но какво ще стане с брат ми?

– Сам ще решите съдбата му. Или може би ви е жал за него?

– За него? Който ме е заточил в тази тъмница? О, не, нямам жалост към него!

– Толкова по-добре.

– Той би могъл да дойде тук, да ме вземе за ръка и да каже: „Братко мой, Господ ни е създал, за да се обичаме един друг, а не за да се борим помежду си. Дойдох, за да ви протегна ръка. Дивият предразсъдък ви осъди да угаснете далеч от хората, в пълен мрак, без да вкусите от човешките радости. Искам да седнете до мен, искам да ви опаша меч, който ни е наследство от нашия баща. Ще използвате ли тази близост, за да ме убиете или да се борите против мен? Ще се възползвате ли от този меч, за да пролеете моята кръв?“ „О, не – бих отвърнал. – Аз гледам на вас като на свой избавител и ще ви се подчинявам като на свой господар. Благодарение на вас ще бъда освободен, благодарение на вас ще имам право да обичам този свят и да бъда обичан.“

– И вие бихте съдържали думата си?

– Къдна се в живота си, да!

– А сега?

– Сега чувствам, че виновните трябва да понесат наказание! Какво ще кажете за моето сходство с брат ми, подарено ми от Господ Бог?

– Ще кажа, че в това сходство може да се види пръстът на провидението, което кралят не е трябвало да пренебрегва. Ще кажа, че вашата майка е извършила тежко престъпление, като е отредила такава неравностойна частица щастие и толкова неравностойна участ на този, когото природата е създала в нейната утроба. Ще направя оттук извод, че наказанието няма да бъде друго освен възстановяване на равновесието.

– Какво означават тези думи?

– Означават, че когато ви върна на трона вместо вашия брат, той ще заеме вашето място в тъмницата.

– Уви! В затвора изпитваш толкова страдания! Особено ако дотогава чашата на живота е била пълна докрай!

– Ваше височество може да постъпи както намери за добре. След като накажете, може да простите, ако пожелаете това.

– Добре! А сега остава да ви кажа още едно нещо. От днес ще разговарям с вас само извън стените на Бастилията.

– Аз сам исках да ви уведомя, ваше височество, че в бъдеще ще имам честта да се срещна с вас само единединствен път. В деня, когато моят принц напусне тези мрачни стени.

– Нека Бог ви чуе! Но как ще ме предупредите?

– Ще дойда тук сам. Не напускайте тази стая, принце, с никого освен с мен или, ако ви принудят в мое отсъствие да я напуснете, помнете, че това е направено без мое знание.

– И така, нито дума никому освен на вас.

– Да, нито дума на никого освен на мен.

Арамис се поклони ниско. Принцът му протегна на прощаване ръка и каза с искреност, която идваше от самото му сърце:

– Господине, още една дума. Ако вие се явите при мен, за да ме погубите окончателно, ако не сте нищо повече от оръдие на моите недоброжелатели, ако нашият разговор, в който научихте най-съкровения ми тайни, ми донесе нещо по-лошо от затвор, а то може да бъде само смърт, то и тогава аз ще ви благославям, тъй като вие сложихте край на моите съмнения и грижи и след трескавите мъки, които терзаеха душата ми през последните осем години, внесохте успокоение в нея.

– Мосенъор! Не бързайте да ме съдите!

– Казах, че ви благославям, че съм простил вината ви пред мен. Но ако вие сте се явили тук, за да ми върнете мястото, приготвено ми от самия Бог, място, огряно от слънцето на щастието и славата, ако благодарение на вас мога да оставя след себе си следа в човешката памет, ако след като извърша велики дела и окажа услуга на народа, на моето кралство и чест на моя род, ако от тъмницата, в която гасна, се издигна, подкрепян от вашата благородна ръка, към върховете на почитта, тогава ще ви благословя и ще ви поднеса своята признателност и благодарност, ваша ще бъде половината от моето могъщество и слава. Това ще бъде една нищожна отплата и аз винаги ще мисля, че не съм изплатил вашата част, тъй като вие никога няма да можете до такава степен, като мен, да се

наслаждавате на щастието, което сте ми подарили.

– Монсеньор – каза Арамис, развълнуван от бледото лице на младежа и от неговия порив, – монсеньор, благородството на вашето сърце ме изпълва с радост и възхищение. Не вие трябва да ми изразявате благодарност. На мен ще ми благодарят народите, които ще ошастливите, и потомците ви, на които ще оставите слава. Да, да... аз ще ви дам нещо повече от живот, ще ви дам безсмъртие!

Младият човек отново протегна ръката си към Арамис. Епископът я целуна, застанал на колене.

– О! – извика принцът със смущение, което трогна Арамис.

– Това е първата дан на почит към моя монарх. Когато отново ви видя, ще кажа: „Здравейте, ваше величество.“

– А дотогава – възкликна младият човек, притискайки бледи, отмалели пръсти към сърцето си, – дотогава никакви мечти, никакви сътресения, иначе животът ми ще пресекне! О, господине, колко е тясно в моя затвор. Колко е малък моят прозорец и тясна вратата! Как можа да проникне през нея, как можа да се събере тук толкова гордост, толкова блясък и щастие!

– Тъй като твърдите, че всичко това е донесено от мен, вие изпълвате сърцето ми с радост, ваше височество! – поклони се Арамис.

Произнасяйки тези думи, той почука. Вратата веднага се отвори. Зад нея стоеше надзирателят и Безмо, който, разяждан от безпокойство и страх, беше започнал неволно да се вслушва в идващите от килията гласове.

– Това се казва изповед! – комендантът се помъчи да изобрази усмивка на лицето си. Не можех и да предполагам, че един затворник, половин покойник, ще се кае в толкова грехове и ще ви отнеме толкова време.

Арамис мълчеше. Искаше му се по-скоро да напусне Бастилията, където тегнещата върху него тайна усилваше гнетящото впечатление, идващо от стените на крепостта. Когато стигнаха до жилището на Безмо, Арамис прошепна:

– Да поговорим сега делово... Не трябва ли да ме попитате за разписката относно сто и петдесетте хиляди ливри?

– И да заплатя първата третина от тази сума – добави тъжно бедният Безмо, като направи няколко крачки към своя железен шкаф.

– Ето ви разписката – подаде документа Арамис.

– А ето ви и парите – въздъхна три пъти комендантът.

– Разпоредено ми е да ви връча разписка за петдесет хиляди ливри

– каза Арамис. – За пари не съм получавал никакви разпореждания.

Той си тръгна, оставяйки Безмо напълно объркан пред този истински кралски подарък, поднесен му толкова непринудено.

Глава втора КАК МУСТОН НАДЕБЕЛЯ, БЕЗ ДА УВЕДОМИ ЗА ТОВА ПОРТОС, И КАКВИ НЕПРИЯТНОСТИ ЗА ДОСТОЙНИЯ БЛАГОРОДНИК ПОСЛЕДВАХА ОТ ТОВА

Откакто Атос замина за Блоа, д'Артанян и Портос се срещаха рядко. Единият имаше трудна служба при краля, а другият се беше увлякъл да купува мебели, които искаше да изпрати в своите многобройни имения. Той беше решил да постигне нещо, напомнящо за придворния разкош, който беше видял при краля и който го беше заслепил.

Д'Артанян, който беше запазил неизменна вярност към старите приятели, една сутрин, в свободно от служба време си спомни за Портос и обезпокоен, че вече две седмици нищо не е чувал за него, потегли нататък и го завари току-що станал от сън.

Достойният барон беше явно погълнат от някакви неприятни мисли. Нещо повече, той изглеждаше опечален. Провесил крака от кревата, баронът разглеждаше цял куп дрехи, украсени с кадифе, екселбанти, с грозни цветя. Всичко беше натрупано пред него на пода. Печален и замислен като заека от баснята на Лафонтен, Портос не забеляза влизания д'Артанян, заслонен от мощната фигура на Мустон, който беше толкова едър, че можеше да закрие с тялото си всеки. В този момент размерите му се бяха удвоили, защото държеше пред себе си халат с разперени ръкави, за да може господарят му да го разгледа по-добре.

Д'Артанян спря на прага, за да разгледа по-добре загрижения домакин, въздишаш тежко пред купчината дрехи. Той реши, че е време да го откъсне от мъчителното занимание, и се изкашля, възвестявайки за пристигането си.

– А! – възкликна Портос и лицето му се озари от радост. – д'Артанян е тук! Най-после ме споходи щастлива идея!

Мустон чу тези думи и се обърна с приветлива усмивка към приятеля на своя господар, като избави Портос от преградата, която му пречеше да прегърне приятеля си. Портос бързо скочи от кревата, протегна

се, изпука с всички стави, пресече стаята си с две крачки и поривисто прегърна д'Артанян. Струваше му се, че обича все повече стария си приятел.

– Ах, скъпи мой – повтори той няколко пъти, – ах, драги д'Артанян, тук винаги сте желан, но днес повече от всякога!

– Така, така. Значи имате неприятности. Разкажете какво има, ако не е тайна.

– Първо – каза Портос, – вие знаете, че нямам от вас никакви тайни, и, второ... второ, огорчава ме това...

– Почакайте, дайте ми възможност да се измъкна от този куп сукно, атлас и кадифе.

– Крачете, крачете по-смело! – каза жално Портос. – Това не е нищо друго освен боклук.

– Дявол го взел! Сукно за двадесет ливри лакътят и вие наричате това боклук? Великолепен атлас и кадифе, които биха били достойни за самия крал, а ги наричате боклук! Та те са блестящи, скъпи Портос. Готов съм да се обзаложа, че в цяла Франция вие единствен притежавате такова количество от тях. Ако предположим, че от днес не поръчате нито един повече, а живеете още стотина години, което не би ме учудило ни най-малко, то и в деня на вашата смърт ще имате нов костюм и дотогава нито един шивач няма да си покаже носа тук.

Портос поклати глава.

– Послушайте, приятелю – каза д'Артанян. – Това мрачно настроение, което не е типично за вашия характер, ме плаши. Драги Портос, хайде да свършим с това и колкото по-скоро, толкова по-добре.

– Да, да свършим – отвърна Портос, – да се избавим, ако въобще е възможно. Виждате ли, аз получих покана за празненството във Во...

– Какво се оплаквате тогава? Кралят е бил причина за повече от сто скандала, породили непримирими вражди, и то само защото на този или онзи придворен е отказана покана. Значи вие наистина сте поканен във Во? Това значи било! Предстои ви да видите приказно великолепие.

– Едва ли ще ми се удаде да го видя... Нямам костюм. Д'Артанян зяпна от изненада.

– Нямам костюм? Но вие имате най-малко стотина пред вас!

– Стотина! Това е вярно. Но нито един, който да ми е по мярка. Помните ли времето, когато Мустон беше слаб?

– Разбира се. Това беше, когато се наричаше Мускетон.

– А кога започна да дебелее?

– Не, не бих могъл да кажа. Извинявай, мой мили Мустон.

– Ходенето на проби – продължи Портос – е напразно губене на време, та макар и само веднъж на две седмици. Освен това може да се окажеш на път тъкмо когато искаш да имаш седем нови костюма... и после, аз не мога да търпя да ми вземат мярка. Или съм благородник, или не съм благородник, дявол да го вземе! Да позволиш на някакъв мошеник да те мери от главата до петите, това е крайно унижително. Тези хора ви намират или много изпъкнал тука, има много вдлъбнат там, като научават всички ваши достойнства и недостатъци. Знаете ли, когато излизаш от ръцете на шивача, се чувстваш като крепост, която е добре изучена от шпиони.

– Наистина, Портос, вашите мисли са много своеобразни.

– Нали разбирате, че след като съм инженер...

– Който е укрепил Бел-Ил...

– Дойде ми в главата мисъл и тя щеше да се окаже превъзходна, ако не беше небрежността на Мустон.

Д'Артанян хвърли поглед към слугата, който само вдигна рамене, сякаш искаше да каже: „Сам ще видите дали съм виновен за това, което се случи.“

– И така, аз много се зарадвах – продължи Портос, – като видях, че Мустон започва да дебелее. Нещо повече, доколкото можех, му помагах да трупа тлъстини. Хранех го с най-вкусна храна, като се надявах, че ще може да се изравни с мен по обем и тогава ще мога да го накарам да се разправя с шивачите и така да се избавя от вземането на мерки и други скучни неща.

– Аха! – извика д'Артанян. Разбрах... Това би ви спасило от губене на време и от унижения.

– Дявол го взел! Представете си моята радост, когато една прекрасна утрин открих, че Мустон трябва да се обърне настрана, както аз самият се обръщам, за да мина през тайната врата, която тези дяволски архитекти направиха у нас, в Пиерфон, в стаята на покойната госпожа Дьо Валон. Та за тази врата, приятелю мой, искам да ви задам въпрос, на вас, който знаете всичко на този свят, за какъв дявол тия мошеници архитекти, които трябва да имат добър окомер, са измислили врати, които са годни само за слабаци.

– Тези врати – каза в отговор д'Артанян – са предназначени за влюбени, а влюбените в по-голямата си част са с нежно и слабо телосложение.

– Госпожа Дьо Валон не е имала любовници – каза величествено Портос.

– Без съмнение, приятелю, без съмнение – побърза да се съгласи с него д'Артанян, – но може би тези врати са били измислени от архитектите за случай, че вие се ожените повторно.

– Това действително е възможно – забеляза Портос. – Сега, когато получих от вас разяснение за тези твърде тесни врати, да се върнем към натрупването на тлъстини от Мустон. Но забележете, че първото има пряко отношение към второто. Аз неведнъж съм наблюдавал как нашите мисли се привличат. Вижте какво се случва, д'Артанян, говорех за Мустон, който започна да дебелее, а завърших с това, че си спомних за госпожа Дьо Валон...

– Която е била слаба.

– Нима това не е учудващо?

– Приятелю, един от моите учени приятели, господин Костар, е направил същото наблюдение като вас, но го е нарекъл с някаква гръцка дума, която не запомних...

– Излиза, че моето наблюдение не е откритие! – извика Портос, учуден от думите на д'Артанян. – А аз мислех, че пръв съм направил това.

– Приятелю, този факт е известен още отпреди Аристотел, или казано по друг начин, още отпреди две хиляди години.

– Но от това той не става по-малко достоверен – каза Портос, изпадайки във възторг от съвпадението на собствените му мисли с мислите на философите от древността.

– Безусловно. Но нека се върнем към Мустон. Ние го оставихме в този момент, когато започна да дебелее пред очите ви, нали така?

– Точно така, господине – намеси се Мустон.

– Продължавам – каза Портос. – Мустон дебелееше толкова успешно, че оправда всичките ми надежди. Той достигна моите размери и аз можах да се убедя в това със собствените си очи, виждайки го един прекрасен ден облечен в моя собствен камизол. Тази дреха ми струваше доста скъпо, само за шев дадох стотина пистола.

– Аз го облякох, за да го пробвам, господине – каза Мустон.

– Значи – продължи Портос – аз реших, че от този ден с шивачите ще се разправя само Мустон. На него ще му вземат мярка и той напълно ще ме замени.

– Добре измислено! Просто чудесно! Но Мустон е фут и половина по-нисък от вас.

– Прав сте. Но аз наредих да се шие така, че на Мустон костюмът да е по-дълъг, а на мен ми ставаше по мярка.

– Какъв щастливец сте, Портос! Такива неща се случват само на вас.

– Да, да. Завиждайте ми, има за какво! Това беше по времето, кога-то заминах за Бел-Ил, тоест преди две години и половина. Преди това поръчах на Мустон, за да имам постоянно прилична модна дреха, да поръчва по един костюм на месец.

– Мустон е изпълнил заповедта ви. Или май не е? Не е хубаво, Мустон, не е хубаво!

– Напротив, господине, напротив!

– Не, той не е забравил да поръчва костюми, но е забравил да ме предупреди, че продължава да дебелее.

– Господи, Боже мой! Аз не съм виновен. Вашият шивач нито веднъж не ме предупреди за това.

– За две години този нехранимайко се е разширил в талията ни повече, ни по-малко с цели осемнадесет дюйма и последните дванадесет костюма са ми широки с фут до фут и половина. А предишните са излезли от мода и ако ги облека, ще имам вид на човек, пристигнал от Сиам и не припарвал две години в двора.

– Сега разбирам вашите грижи. Колко нови костюма имате? Тридесет и шест? И всъщност нито един. Излиза, че трябва да си ушиете тридесет и седми и останалите тридесет и шест да подарите на Мустон.

– Ах, господине! – каза доволен Мустон. – Вие винаги сте били добър към мене.

– Дявол да го вземе! Нима мислите, че подобна мисъл не ми е идвала в главата или че ме спират разходите? Но до празненствата във Во остават два дни. Получих поканата едва вчера и незабавно повиках тук Мустон заедно с гардероба ми, но забелязах постигналото ме нещастие едва днес сутринта. Къде ще се намери горе-долу свестен шивач, който да ушие дреха за толкова време?

– Тоест костюм, общит надлъж и нашир със злато, нали? Ще уредим това. Имаме още три денонощия на разположение. Вие сте поканен в сряда, а днес е неделя, и при това сутрин.

– Вярно. Но Арамис настойчиво ме моли да пристигна във Во един ден по-рано.

– Как така Арамис?

– Тази покана беше донесена от него.

– Разбирам. Вие сте поканен от господин Фуке.

– Не. Аз съм поканен от краля. На бележката пише ясно: „Господин Дьо Валон се предупреждава, че кралят е наредил да бъде включен в

списъка на поканените.“

– Прекрасно. Все пак тръгвате с господин Фуке, нали?

– Само като си помисля – Портос откърти парче от паркета, – като си помисля, че нямам костюм, иде ми да се пръсна от яд. Искам да удуша някого или да счупя нещо.

– Не душете никого и не чупете нищо. Аз ще уредя всичко. Облечете един от тридесет и шестте костюма и да вървим при шивача на краля Персерен.

– Да, да, разбира се – Портос си даде вид, че шивачът на краля му е добре известен, макар че чуваше за пръв път името му.

– При Персерен, шивача на негово величество? Да, разбира се. Но аз мислех, че той е претрупан с работа.

– Естествено, че е претрупан с работа, но бъдете спокоен. Той ще направи за мен това, което не би направил за никого друго. Само че ще трябва да ви вземат мярка, скъпи мой.

– Ах, това е ужасно! Но какво да се прави?...

– Ще постъпите като всички. Ще постъпите като краля.

– Нима на краля също му вземат мярка? И той търпи това?

– Кралят, драги мой, е конте. Вие също, каквото и да казвате. Портос се усмихна с победоносен вид.

– Да вървим при шивача на негово величество. Щом той взема мярка на краля, и аз ще му позволя да ме измери от глава до пети.

Глава трета КАКВО ПРЕДСТАВЛЯВАШЕ ГОСПОДИН ЖАН ПЕРСЕРЕН

Шивачът на краля господин Персерен заемаше доста голяма къща на улица Сент-Оноре, близо да улица Арбър Сек. Беше човек, който разбираше от красиви тъкани, красиви инкрустации и кадифе, тъй като фамилията Персерен от поколения се занимаваше само с това – шиеше за кралете. Тази професия идва от времето на Карл IX, който често се предаваше на трудно осъществими фантазии.

Първият Персерен беше хугенот, като Амброаз Паре, но наварската кралица, прекрасната Марго, както я наричаха в онези времена и в литературните произведения, го беше пощадила, тъй като той учудващо добре шиеше костюми за езда, скривайки някои недостатъци на

телосложението, и бе особено ценен заради това. След като бе спасила от гибел Персерен, тя се мръщи известно време, че беше шил красиви и много евтини черни телогрейки за кралица Екатерина, но накрая все пак беше доволна от спасяването му. Персерен беше благоразумен човек. Чул беше, че няма нищо по-опасно за хугенота от усмивката на Екатерина, и като забеляза, че тя му се усмихва по-често от обикновено, той се прекръсти на католик заедно с цялото си семейство. Ставайки по този начин безупречен, той достигна високото положение на главен шивач във френския двор. При Анри III, най-суетния от кралете, положението му стана толкова високо, че беше уместно то да се сравнява с най-високите върхове на Кордилерите. През целия си живот Персерен беше прочут като ловък играч и за да запази репутацията си и в гроба, се беше погрижил да изиграе и самата смърт. Той умря точно когато въображението му бе започнало да пресъхва, и бе оставил след себе си син и дъщеря, достойни за неговото име. Синът му беше крояч, точен като пергел, а дъщерята – шивачка и художничка, създаваща прекрасни дантели за украса.

Сватбата на Анри IV и Мария Медичи, прекрасните траурни дрехи на кралицата и няколкото думи, изтръгнали се от господин Дьо Васомпьер, краля на контетата от онова време, осигуриха процъфтяване и на второто поколение от рода Персерен.

Кончино Кончини и неговата жена Галигари, които блестяха по това време във френския двор, пожелаха да италианизират френския костюм и за целта си доведоха шивачи от Флоренция. Персерен, на когото бяха засегнати патриотизмът и самолюбието, направи на нищо чужденците със своята неподражаема гладка бродерия. Работата завърши с това, че Кончини пръв се отказа от услугите на своите съотечественици и така високо оцени таланта на френския майстор, че си шиеше само при него. В деня, когато Витри го застреля на мостчето в двора на Лувъра, той бе облечен с костюм, ушит от Персерен. Този костюм парижани с удоволствие бяха разкъсали на части, ведно с прикриваната от него плът.

Въпреки благоволенieto, с което се ползваше Персерен при Кончини, Людовик XIII не го наказва, великодушно му прости и му запази длъжността. По времето, когато Людовик XIII Справедливи бе станал велик пример на безпристрастие, Персерен вече беше успял да възпита двама синове. Единият от тях изпробва силите си за сватбата на Ана Австрийска, като изработи за кардинал Ришельо известния испански костюм, с който кардиналът танцуваше сарабанда, и приши към плаща на

херцог Бъкингам бисери, на които беше съдено да се разсипят върху паркета на Лувъра.

Той шиеше на херцог Бъкингам, Сен-Мар, госпожица Нинон, Дьо Бофор и Марион дьо Лорм. Когато баща му умря Персерен III беше в апогея на славата си.

Същият Персерен III, стар, прославен и богат, обличаше и Людовик XIV. Нямахме син и това беше нещастieto на живота му, тъй като заедно с него угасваше династията, но разполагаше с няколко надеждни ученици. Имаше също карета, имение, най-яките в цял Париж лакеи и със специално разрешение на краля – сюроя хрътки. Шиеше и на Дьо Лион и Летелие, като им оказваше своеобразно благоволение, но тъй като беше израсъл сред държавни тайни, не можеше да направи сполучлив костюм на Колбер. Това бе необяснимо, но не пречеше да бъде факт. Талантите на великите хора, в каквото и да се проявяват, имат неуловими и тайни за очите на другите подбуди. Те действат, без да знаят сами какво именно ги тласка към тази или онази постъпка. Великият Персерен с вдъхновение кроеше пола за кралицата, измисляше особен фасон на наметалото за кралския брат или бродерия за някой ъгъл на чорапите на принцеса Хенриета, неговата съпруга, но въпреки всичките си таланти не можеше да запомни мерките на Колбер.

– Този човек – често казваше той – положително ми се изплъзва, сигурно никога няма да го видя в добре ушит костюм, и то излязъл изпод моята игла.

От само себе си се разбира, че Персерен шиеше за Фуке, и той много високо ценеше майсторството му.

Персерен приближаваше осемдесетте, но все пак беше пълен със сили, а заедно с това и толкова слаб, та придворните шегобийци говореха, че имало опасност да се счупи. Славата и състоянието му бяха толкова внушителни, че братът на краля, който беше некоронован крал на контетата, често го вземаше под ръка и беседваше с него за модата. Най-малко склонните да плащат придворни не се осмеляваха да забавят плащането при Персерен, който шиеше на кредит най-много по един костюм и никога не започваше втори, докато не му заплатят първия.

Лесно е да се досетим, че подобен шивач не можеше да търси клиенти, напротив, беше почти недостъпен за онези, които се обръщаха към него за първи път. Персерен отказваше да шиe на третото съсловие и на новоизпечени благородници. Говореше се, че от благодарност за подарената от Персерен парадна кардиналска дреха Мазарини му бил пхнал в джоба благородническа грамота.

Персерен беше остроумен и с остър език. Говореше се, че бил голям женкар и че въпреки осемдесетте си години с достатъчно твърда ръка вземал мярка за дамски корсаж. Ето при този шивач д'Артанян заведе отчаяния Портос. Домът на производителите на платове бе една от най-красивите сгради в Париж.

– Гледайте, драги д'Артанян, да опазите знатността на човек като мен – казваше Портос по пътя към този дом – от стълкновение с наглостта на този Персерен, който изглежда не е много учтив. Считам за необходимо да ви предупредя, че ако си позволи да бъде невежлив с мен, ще му хвърля един хубав бой, дори да се срещнем в двореца.

– След като сте препоръчан от мен – отвърна д'Артанян, – можете да не се тревожите за нищо, дори да не бяхте това, което сте. Може би все пак Персерен нещо е виновен пред вас?

– Струва ми се, че веднъж...

– Какво се е случило веднъж?

– Бях изпратил Мускетон при един безделник, който се казваше така. И той отказа да шие за мен.

– Тук има нещо неясно и това недоразумение трябва да бъде изяснено. Мустон без съмнение е обърнал нещо. Сигурно имената.

– Възможно е. Този мошеник Мустон никога не помни имена.

– С една дума, вземам тази работа изцяло върху себе си.

– Отлично.

– Разпоредете се да спрат каретата, Портос. Пристигнахме.

– Но ние сме при централния пазар, а вие казахте, че Персерен живее на ъгъла на улица Арбър Сек. Ще отменим ли Дома на производителите на платове?

– Ще слезем от каретата, ще се промъкнем през тълпата пажове и лакеи и ще влезем в къщата на Персерен. Давам ви за това честната си дума, особено ако пръв тръгнете вие.

Слязоха от каретата и тръгнаха към дома на шивача.

Отвън се бяха струпали хора, защото вратата на Персерен беше заключена, а стоящият пред нея лакей обясняваше на знатните клиенти, че в момента господин Персерен не може да приеме никого. Същият лакей съобщи поверително на някакъв благородник, че господин Персерен е зает с пет костюма за краля и обмисля в кабинета си украшенията, цвета и кройките на тези костюми.

Някои се задоволиха с този отговор и си тръгнаха към къщи, доволни, че могат да разпространят новината, други, по-упорити и настойчиви, искаха да им отворят незабавно и сред тях се открояваха трима

кавалери със синя орденска лента, на които предстоеше да участват в балета на празненството във Во. Балетът, естествено, нямаше да се състои, ако те нямат костюми, скроени от ръката на великия Персерен.

Д'Артанян пусна пред себе си Портос със сила и се промъкна през тълпата, където учениците шивачи се отбраняваха както могат от клиентите. Забравихме да упоменем, че Портос също не беше пуснат в къщата, но д'Артанян излезе отпред и каза: „В името на краля!“ – след което те безпрепятствено влязоха в къщата.

Опашката от недоволни велможи представляваше картина, любопитна в много отношения.

Капитанът на мускетарите, който се отличаваше с бързо и точно око, веднага я оцени. След като бегло огледа отделните групи, погледът му се спря върху човек, който седеше на табуретка точно пред него. Беше на около четиридесет години с меланхолично и бледо лице, с добри, умни очи. Той разглеждаше д'Артанян и всички останали, подпрял брадата си с ръка като спокоен и любознателен наблюдател. След като забеляза и позна нашия капитан, той нахлупи шапката на главата си.

Може би този жест привлече вниманието на д'Артанян. Ако нашето предположение е правилно, човекът с нахлупената шапка бе постигнал резултат, който явно не отговаряше на намеренията му. Костюмът на този човек беше съвсем обикновен, перуката на главата също и дори не много наблюдателните клиенти биха могли да го вземат за обикновен чирак, седнал на табуретка и усърдно шиеш сукно или кадифе.

Но той доста често навеждаше глава, за да може успешно да работи с ръце. Д'Артанян не се остави да бъде измамен и веднага разбра, че ако този човек работи, то не е над някаква тъкан.

– Ето какво било – обърна се капитанът към този човек, – значи вие сте се превърнали в шивач, скъпи ми господин Молиер?

– Тихо, тихо, господин д'Артанян! Тихо, за Бога, мълчете! Ще ме издадете и ще ме познаят.

– Какво лошо има в това?

– Лошо няма, но...

– Искате да кажете, че и хубаво няма?

– Уви, прав сте, тъй като аз, уверявам ви, бях зает с разглеждането на много интересни фигури.

– Продължавайте, господин Молиер, продължавайте. Напълно разбирам колко интересно е това за вас... Няма да ви преча, но при едно условие: кажете къде е господин Персерен?

– Ще ви кажа с удоволствие. Той е в кабинета си, само че...ме

доведе в тази стая, за да мога да върша спокойно наблюденията си, след което се усамоти в кабинета си, недостъпен.

– В такъв случай, скъпи ми господин Молиер, идете и му кажете, че аз съм тук, искате ли?

– Аз? – извика Молиер с тон на честно куче, на което искат да отнемат получения на законно основание кокал. – Искате да се откъсна от моята работа? Ах, господин д'Артанян, колко лошо се отнасяте към мен!

– Ако веднага не отидете да предупредите Персерен, че аз съм тук, драги господин Молиер – полугласно каза д'Артанян, – то и аз няма да ви покажа един от моите приятели, който е тук с мен, предупреждавам ви.

– Ето този, нали?

Молиер обгърна Портос с поглед, който проникваше в сърцата и умовете и изглеждаше многообещаващ, след което той веднага стана и отиде в съседната стая.

Глава четвърта ОБРАЗЦИТЕ

В този момент тълпата започна да се разотвива с мърморене и заплахи: напомняше океан по време на отлив, който оставя по крайбрежния пясък водорасли и пяна.

Десет минути по-късно се появи Молиер и направи знак на д'Артанян зад завесата. Д'Артанян побърза нататък, увличайки със себе си Портос. По доста криволичещите коридори Молиер ги въведе в кабинета на Персерен. Старецът, засукал ръкави, прехвърляше отрязъци разкошна материя с вътъкани в нея златни цветя, искаше да разбере как отрязва тъканта при едно или друго осветление.

Забелязвайки влизация д'Артанян, той остави настрана плата и тръгна да го посрещне, без да показва особен възторг и излишна любезност, но с необходимата доза уважение:

– Господина капитан на мускетарите, моля ви да ми простите, но съм страшно зает.

– Да, господин Персерен, чух и разбрах – костюмите на краля! Казват, че шиете три нови за негово величество, нали?

– Пет, господине, пет!

– Три или пет, това ни най-малко не ме безпокои. Аз знам, че те ще бъдат най-красивите на този свят.

– Да, да така мислят всички. Когато ги завърша, ще бъдат най-красивите на този свят, по това няма спор. Но първо трябва да бъдат ушите, господин капитан, а за това е нужно време.

– О, вие имате още два дни и това време е повече, отколкото ви е необходимо, господин Персерен – д'Артанян си даде съвсем равнодушен вид.

Персерен вдигна глава като човек, който не е свикнал да му противоречат по каквото и да е повод, но д'Артанян не обърна никакво внимание, че прославеният чародей започва да въси чело. Той продължаваше:

– Скъпи господин Персерен, довел съм ви клиент. Господин барон Дьо Валон дьо Брасие дьо Пиерфон!

Персерен се поклони, без това да предизвика някаква симпатия у намръщения Портос, който, откакто бе влязъл в кабинета, не преставаше да гледа накриво шивача.

– Един от моите най-близки приятели – добави в заключение д'Артанян.

– На услугите на господина съм, но не сега. Малко по-късно!

– Приятелю мой – наставнически рече Портос, – когато искаш, време се намира.

Персерен стана морав, което при старците винаги е опасен симптом:

– Господине, можете да си поръчвате дрехи където пожелаете.

– Почакайте, Персерен, почакайте – произнесе с помирителен тон д'Артанян, – днес не сте много любезен. Тогава ще ви кажа нещо, което ще ви направи по-сговорчив. Баронът е приятел не само с мен, но е и един от приближените на господин Фуке.

– Така, така! – смекчи тона си шивачът. – Това променя нещата, да, променя ги. – После се обърна към Портос и попита: – Господин баронът е привърженик на господин суперинтенданта?

– Аз съм сам за себе си – извика Портос и в същия момент завесата се вдигна, позволявайки да влезе още един свидетел на тази сцена.

Молиер наблюдаваше. Д'Артанян се смееше, а Портос наум раздаваше проклетия.

– Драги Персерен – поклони се д'Артанян, – моля ви да ушиете костюм на господин барона.

– Щом е заради вас, нямам нищо против, господин капитан.

– Но това все още не е всичко, вие трябва незабавно да ушиете този костюм.

– По-рано от една седмица е невъзможно.

– Но това е все едно да ни откажете въобще, дрехата е необходима за празненствата във Во.

– Повтарям ви, че е невъзможно!

– Почакайте, драги господин Персерен, не бързайте да отказвате, особено ако аз ви помоля за това – чу се ласкав глас, който накара д'Артанян да се обърне. Беше Арамис.

– Господин Дербле! – възкликна шивачът.

– Арамис! – измърмори д'Артанян.

– Ах, нашият епископ! – приветства го Портос.

– Здравейте, д'Артанян! Здравейте, мили Портос! Здравейте скъпи приятели! – каза Арамис. – И така, любезни господин Персерен, ушийте костюм на господин барона и аз ви гарантирам, че с това ще доставите удоволствие на господин Фуке.

Произнасяйки тези думи, той направи знак на Персерен, който означаваше: „Приемете поръчката и се сбогувайте с тях.“ Беше очевидно, че Арамис има по-голяма тежест от д'Артанян пред Персерен. Шивачът се поклони в знак на съгласие, после се обърна към Портос и каза сухо:

– Идете при моите ученици – те ще ви вземат мярка. Портос се изчерви, а д'Артанян разбра, че всеки момент ще избухне буря, и обръщайки се към Молиер, каза:

– Драги господин Молиер, вие виждате пред себе си човек, който счита, че ще засегнат честта му, ако позволи да вземат мярка върху плътта и костите, дадени му от Господ Бог. Вижте тази интересна личност и използвайте своите наблюдения.

Молиер нямаше нужда от този съвет, защото и без това не сваляше очи от барон Портос.

– Господине – каза Молиер, обръщайки се към него, – ако благоволите да дойдете с мен, аз ще направя така, че кроячите ще ви вземат мярка, без нито веднъж да се докоснат до вас.

– Но как ще стане това, приятелю?

– Твърдя, че като ви вземат мярка, няма да ви тормозят с лакти, футове или дюймове. Това е нов начин, измислен от нас за знатни господа, които са толкова чувствителни, че не могат да позволят на някакви недожълани селяни да се докосват до тях и да ги опипват. Ние сме се сблъскали с хора, които не понасят да им вземат мярка. Наистина, тази процедура оскърбява естественото достойнство на човека и ако вие, господине, случайно принадлежите към тези хора...

– Дявол да го вземе, мисля, че да.

– Отлично, господин барон. В такъв случай всичко ще стане

възможно най-добре и вие ще бъдете първият, който ще изпита върху себе си измисления от нас начин.

– Но все пак ще ми вземат тази дяволска мярка?

– Господине – Молиер се поклони, – ако благоволите да дойдете с мен, ще се убедите лично в това.

Арамис наблюдаваше тази сцена с неотслабващо внимание. Той си мислеше, че и д'Артанян ще тръгне с Портос, за да не изпусне края на забавната сцена. Въпреки цялата си проникателност обаче Арамис грешеше. Излязоха само Портос и Молиер. Д'Артанян остана в кабинета на Персерен. Може би от любопитство, а може би за да прекара няколко допълнителни мига с Арамис, своя стар приятел. След като Портос и Молиер излязоха, д'Артанян се приближи до епископа, което явно не влизаше в плановете на последния.

– Вие също ли имате нужда от нова дреха, приятелю?

– Не – усмихна се Арамис.

– Нали ще отидете във Во?

– Ще отида, но без нови дрехи. Забравяте, драги д'Артанян, че ванският епископ не е толкова богат, че да си шие нова дреха за всяко празненство.

– А не пишем ли вече поеми – попита, смеейки се, мускетарят.

– О, подобни глупости отдавна не ме занимават.

– Така, така – каза д'Артанян със съмнение в гласа. Персерен се беше задълбочил отново в огледа на своя плат.

– Не мислите ли, драги д'Артанян, че с присъствието си притесняваме този славен човек.

„Ето какво било – помисли си мускетарят, – значи аз те притеснявам.“

После каза на глас:

– Да вървим тогава. Ако сте свободен като мен. Или искате да поговорите насаме с Персерен?

– Насаме – каза Арамис. – Да, разбира се, насаме, разбира се, но вие не влизате в сметката. Повярвайте ми, никога не съм имал тайни от приятел като вас.

– О, не, аз си тръгвам – настояваше д'Артанян, макар че в гласа му се долавяше любопитство.

Смущението на Арамис, колкото и тънко да бе замаскирано, не убягна от гасконецата, а той знаеше, че в непроницаемата душа на този човек абсолютно всичко, дори и най-дребното наглед, е подчинено на предварително набелязана цел. Макар че целта не беше известна на

д'Артанян, като имаше предвид характера на своя приятел, той разбираше, че във всеки случай тя не е маловажна.

Арамис забеляза подозрение у д'Артанян и настоя:

– Останете, моля ви, ето в какво се състои работата... Той се обърна към шивача и каза:

– Драги господин Персерен... аз съм безкрайно щастлив, че и д'Артанян присъства тук.

– Така ли? – възкликна капитанът на мускетарите, вярвайки в искреността на Арамис още по-малко отпреди.

Персерен не се помръдна. Арамис насила взе от ръката му парчето плат и го върна в реалната действителност:

– Драги господин Персерен, тук е господин Льобрен, един от художниците на господин Фуке.

„Чудесно – помисли си д'Артанян, но какво общо има тук Льобрен?“

Арамис погледна към д'Артанян, който си даваше вид, че разглежда гравюрите с изображението на Марк Антоний.

– Вие искате да му ушим такъв костюм, какъвто си поръчват епикурейците? – попита Персерен.

Произнасяйки разсеяно тези думи, достойният шивач направи опит да си вземе парчето плат от Арамис.

– Костюм за епикуреец? – попита д'Артанян със следователски тон.

– Наистина – каза Арамис, усмихвайки се със своята чаровна усмивка, – наистина, от самата съдба е предназначено д'Артанян тази вечер да проникне във всичките наши тайни. Вие, разбира се, сте чували за епикурейците на господин Фуке, нали?

– Разбира се. Това е нещо като кръжок на поети, който се състои от Лафонтен, Лоре, Пелисон, Молиер и кой знае още колко от заседаващите в Сен-Манде.

– Вярно. Та ето какво, ние обличаме нашите поети в униформа и ги зачисляваме на кралска служба.

– Превъзходно. Досещам се, че това е изненада, която господин Фуке готви за краля. Бъдете спокойни! Ако тайната на господин Льобрен се състои само в това, няма да я издам.

– Вие сте очарователен както винаги, скъпи приятелю. Не, господин Льобрен няма нищо общо с това. Тайната, към която той е причастен, е по-значителна от тази.

– Тогава предпочитам да не бъда посветен в нея – д'Артанян даде вид, че се кани да си тръгне.

– Влезте, Льобрен, влезте – каза Арамис, като отваряше с дясната си ръка вратата, а с лявата удържаше д'Артанян.

– Честна дума, нищо не разбирам – изломоти Персерен. Както се казва на театрален език, Арамис направи пауза.

– Драги господин Персерен – започна той, – вие шите пет костюма на негово величество, нали? Един от коприна, един ловен от сукно, един от кадифе, един от атлас и, най-накрая, един от флорентински плат.

– Вярно е, но откъде монсеньорът знае всичко това?

– Много просто, господине: предстоят лов, празненство, концерт, разходка и прием. Петте изброени от мен костюма са предвидени от етикета.

– Монсеньор, вие знаете решително всичко на този свят.

– И много друго в добавка, бъдете спокоен – промърмори д'Артанян.

– Но – извика, тържествувайки, шивачът – това, което не знаете и няма да узнае никой – знаем го само кралят, госпожица Дьо ла Валиер и аз – това са цветът на материята, видът на украсата, кройката и съотношението на частите. С една дума – целият костюм!

– Точно с това – каза Арамис – бих искал с ваша помощ да се запозная, драги господин Персерен.

– Никога! – побледня изплашеният до смърт шивач, макар че Арамис произнесе с меден глас последните си думи.

Исканията на Арамис изглеждаха за Персерен толкова неуместни, толкова смешни и прекалени, че той отначало се засмя тихичко, после все по-силно и завърши с взрив от неударим смях.

Д'Артанян последва примера на шивача, но не защото намираше молбата му за смешна, а защото искаше да разпали повече въображението на Арамис. Последният им остави възможност да се насмеят до насита и когато смехът спря, каза:

– На пръв поглед наистина може да ви се стори, че съм си позволил нещо нелепо, нали? Но д'Артанян, който е олицетворение на благоразумието, естествено, ще потвърди, драги господин Персерен, че аз не мога да постъпя иначе, длъжен съм да се обърна към вас с такава молба.

– Как така? – учуди се мускетарят, превръщайки се в слух. Благодарение на своето изключително шесто чувство той разбра, че до този момент са действали единствено разузнавачите, а истинското сражение те първа предстои.

– Как така? – недоверчиво каза Персерен.

– Ами господин Фуке – продължаваше Арамис – дава

празненството в чест на краля. Прави го, за да му достави удоволствие! С внимание, любезност, забавни изненади, с цял ред сюрпризи като този, за който току-що говорихме... имам предвид зачисляването на поетите на кралска служба. А присъстващият тук господин Льобрен е живописец, който рисува изключително точно...

– Да, да – каза Персерен. – Виждал съм картините на господин Льобрен и съм си отбелязал, че костюмите при него са нарисувани много щателно. Ето защо веднага се съгласих да му направя костюм, дори от тези, които се шият на епикурейците, или някакъв друг.

– Драги господин Персерен, вашето обещание за нас е скъпоценно, но ние ще си спомним за него малко по-късно. Сега господин Льобрен има нужда не от нов костюм, който вие ще му ушите в близко бъдеще, а от костюмите, които ще пригответе за краля.

Персерен подскочи, а д'Артанян, който беше спокоен и търпелив човек, свикнал да размишлява над това, което вижда, никак не се учуди от реакцията на шивача. Действително молбата, с която Арамис се обръщаше към него, беше странна и необикновена.

– Костюмите, пригтовени за краля? Да дам на някого да копира костюмите на негово величество!? О, господин епископ! Простете ми, но ваше преосвещенство с ума си ли е? – извика побледнял и окончателно загубил главата си шивачът.

– Помогнете ми, д'Артанян – Арамис се усмихна широко, без да изрази с нещо своята досада, – помогнете ми да убедя този господин. Надявам се, че вие разбирате за какво става дума, нали?

– Да си призная, не особено.

– Как! И вие ли не разбирате, че господин Фуке иска да направи изненада на краля, която се състои в това: пристигайки във Во, кралят да види там своя нов портрет! На портрета, който ще бъде нарисуван с изумителна прилика, той трябва да бъде със същия костюм, с който е този ден.

– Ето какво било – извика мускетарят, който почти повярва на думите на Арамис – толкова правдоподобно беше разказано то, – да, да драги Армис, вие сте прав. Вашата мисъл е просто великолепна. Готов съм да се басирам, че идеята е ваша.

– Не знам – отвърна небрежно ванският епископ, – моя или на господин Фуке...

После, забелязвайки нерешителност върху лицето на д'Артанян, той се наведе към Персерен:

– Какво ще кажете за това, господин Персерен? С нетърпение

чакаме решението ви.

– Ще кажа, че...

– Искате да кажете, че ваше право е да откажете. Сам зная това и нямам намерение да ви насилвам, ще ви кажа нещо повече: много добре разбирам деликатността, която ви пречи да се съгласите с идеята на господин Фуке. Вие се страхувате да не би да излезе, че се подмазвате на негово величество. Това е благородство на душата, господин Персерен!

Шивачът промърмори нещо неясно.

– Наистина това би било очевидно подмазване пред нашия млад господар – продължаваше Арамис. – Но ако господин Персерен откаже да изпълни вашата молба, каза ми господин суперинтендантът, кажете му, че от това той нищо няма да загуби в моите очи, аз и занаят ще се отнасям към него с уважение. Само че...

– Само че?... повтори обезпокоен Персерен.

– Само че – продължи Арамис – ще трябва да кажа на краля: „Господарю, имах намерението да предложа на ваше величество вашето изображение, но господин Персерен със своята деликатност, наистина малко преувеличена, но достойна за уважение, се възпротиви на това.“

– Възпротиви се?! – извика шивачът, изплашен от отговорността, която му се възлагаше. – Да се противя на това, което иска господин Фуке, когато става въпрос да се достави удоволствие на краля? Ах, господин епископ, каква лоша дума се откъсна от вашата уста. Да се противя! Благодаря на Бога, че не съм произнесъл тази дума. Призовавам за свидетел капитана на мускетарите на негово величество. Нима се противя на нещо, господин д'Артанян?

Д'Артанян замахна с ръце, показвайки, че иска да остане неутрален. Той чувстваше с всяка fibra на тялото си, че тук се крие неизвестна интрига. Проклинаше се, че е толкова недосетлив, но в очакване на по-нататъшните събития реши да се въздържа.

Персерен, уплашен от мисълта, че може да бъде казано на краля, че се е възпротивил на изненадата, която са искали да му направят, поднесе на Лъобрен кресло и извади от шкафа четири блестящи от обшитото злато, великолепни костюма. Петият все още се намираше в ателието. Той слагаше тези произведения на шивашкото изкуство едно след друго върху манекени, донесени някога от Бергамо по времето на Кончини и подарени на Персерен Втори от маршал Данкър. Това се случи след поражението на италианските шивачи, разорени от успешната конкуренция на Персереновци.

Художникът започна да скицира, после да оцветява своите

рисулки.

Арамис, който стоеше до него и внимателно наблюдаваше всяко движение на четката, внезапно спря Лъобрен:

– Струва ми се, че вие не сте уловили добре тона, драги господин Лъобрен. Вашите бои ще ви излъжат и върху платното няма да се постигне пълното сходство, което ни е необходимо. Очевидно е, че за да бъдат предадени нюансите с по-голяма точност, трябва да се работи по-дълго време.

– Това е вярно – каза Персерен, – но времето ни е много малко и аз, господин епископ, тук съм свършено безсилен.

– В такъв случай – спокойно забеляза Арамис – нашата идея е обречена на провал и това ще стане заради невярното предаване на нюансите.

Междувременно Лъобрен беше нарисувал тъканта и кройката много точно и Арамис го наблюдаваше с нескривано нетърпение.

„Що за дяволска комедия се разиграва тук?“ – продължи да се пита мускетарят.

– Така нещата няма да тръгнат – каза Арамис. – Господин Лъобрен, събирайте си четките и сгъвайте платната.

– Вярно, вярно! – извика разочарованият художник. – Осветлението тук е ужасно.

– Това е идея, Лъобрен, при това много точна! А ако ние с вас имахме образец от всяка тъкан, време и подходящо осветление...

– О! – възкликна Лъобрен. – Тогава съм готов да гарантирам, че всичко ще бъде наред.

„Така, така – каза си д'Артанян, – тук изглежда е взелът на цялата интрига. Нужни са му образци от всеки плат. Но дявол да го вземе, дали Персерен ще му даде тези образци?“

Последните позиции на Персерен бяха предадени и той, измамен от престореното равнодушие на Арамис, отрязва пет парчета от тъканите, които даде на епископа.

– Така ще бъде по-добре. Нали? – обърна се Арамис към д'Артанян. – Какво е вашето мнение по този въпрос?

– Моето мнение, драги Арамис – каза д'Артанян, – е, че вие никак не сте се променили.

– Следователно си оставам ваш приятел – каза епископът със своя очарователен глас.

– Да, да, разбира се – високо отвърна д'Артанян.

После си каза: „Ако ти, свръхйезуите, успя да ме измамиш, това не

означава, че ще ти стана съучастник, и за тази цел трябва навреме да си тръгна.“

– Прощавайте, Арамис – продължи д'Артанян, обръщайки се на висок глас към епископа, – сбогом! Ще ида да потърся Портос.

– Почакайте за минутка – каза Арамис, като слагаше в джобовете си образците. – Почакайте, свърших си работата и ще бъда отчаян, ако не разменя за довиждане няколко думи с нашия скъп приятел.

Любрен си прибра боите и четките. Персерен прибра кралските костюми в същия шкаф, от който бяха извадени. Арамис опипа джоба си, желяйки да се увери, че образците няма да изпаднат оттам, и всички заедно излязоха от кабинета на шивача.

Глава пета

КАК У МОЛИЕР МОЖЕ БИ ЗА ПЪРВИ ПЪТ СЕ ПОЯВИ ЗАМИСЪЛЪТ ЗА НЕГОВАТА КОМЕДИЯ „БУРЖОАТА БЛАГОРОДНИК“

Д'Артанян откри Портос в съседната стая, но това вече не беше предишният загрижен Портос, а радостно възбуден, сияещ, любезен, очарователен Портос. Той оживено разговаряше с Молиер, който никога не бе виждал нещо по-забележително и въобще нещо подобно.

Арамис тръгна към Портос и му протегна тънката си бяла ръка, която веднага потъна във великанската лапа на стария приятел. Към тази операция Арамис винаги пристъпваше с известен страх, но този път приятелското ръкостискане не му причини особени страдания. После ванският епископ се обърна към Молиер:

– И така, господине, тръгвате ли с мен към Сен-Манде?

– С вас, монсеньор, ще тръгна навсякъде.

– В Сен-Манде! – възкликна Портос, поразен от отношенията между непристъпния кански епископ и никому неизвестния шивач-ученик. – Вие, Арамис, вземате този господин в Сен-Манде?

– Да – отвърна с усмивка Арамис, – да, вземам го в Сен-Манде и ние имаме много малко време.

– Освен това, мили мой Портос – каза д'Артанян, – господин Молиер съвсем не е това, което изглежда. Господи Молиер е един от главните клиенти на Персерен и него го чакат в Сен-Манде, където трябва да пробва костюмите, поръчани от господин Фуке за епикурейците във

връзка с предстоящото празненство.

– Да, да! Съвършено вярно! – потвърди Молиер.

– И така – каза Арамис, – ако сте свършили вашите работи с господин Дьо Валон, да тръгваме, драги господин Молиер.

– Ние свършихме – обяви Портос. – И съм доволен. Напълно. Молиер се поклони на Портос няколко пъти и стисна ръката, която капитанът на мускетарите му протегна крадешком.

– Господине – каза Портос с преувеличена учтивост, – моля ви преди всичко да бъдете абсолютно точен.

– Още утре ще получите вашия костюм, господин барон – отвърна Молиер. И тръгна с ванския епископ.

Д'Артанян хвана под ръка Портос и го попита:

– Какво направи с вас този шивач, че така го харесахте?

– Какво е направил с мен ли? – извика възторжено Портос. – Това, което досега не е правил нито един от представителите на цялата шивашка порода. Той ми взе мярка, без нито веднъж да се докосне до мен! Накара да потърсят, вече не знам къде, цял отбор манекени с различна големина, надявайки се, че може би сред тях ще се намери нещо подходящо за мен. Но и най-големият, манекенът на тамбурмажора на швейцарците, и той се оказа два дюйма по-нисък и половин фут по-тънък от мен. Вместо да ме разделя на части, да ме кара да се навеждам, да ми извива ръцете и краката и да прави всевъзможни удивителни и унизителни движения, той ми каза: „Господине, благородният човек трябва сам да си взема мярка. Бъдете любезен да се приближите до това огледало.“ Аз се приближих до огледалото. Трябва да призная, че не разбирах добре какво иска от мен този Молиер. И тъй като все още се опасявах, че ще започнат да ми вземат мярка, му казах: „Действайте по-внимателно, защото имам гъдел.“ Но той ми отвърна ласкаво и учтиво: „Господине, за да ви стои добре костюмът, трябва да бъде направен по вашата фигура. А вашата фигура е отразена точно в огледалото. Ние ще вземем мярка не от вас, а от огледалото.“

– Не е лошо – одобри д'Артанян, – вие сте се видели в огледалото, но кажете ми, приятелю, къде намерихте огледало, в което да се побере-те цял?

– Драги мой, това беше огледалото на краля!

– Но кралят е фут и половина по-нисък!

– Не зная как става това при тях, мисля, че се подмазват на краля, но огледалото беше доста голямо. Наистина, беше направено от девет венециански огледала, по три хоризонтално и вертикално.

– О, какви поразителни изрази използвате! Къде сте ги научили?

– В Бел-Ил, приятелю, в Бел-Ил. Там ги чух, когато Арамис даваше указания на архитекта. Но да се върнем към нашето огледало. Този славен Молиер започна да чертае с тебешир по огледалото, нанасяйки линии, които съответстваха на моето тяло, като си повтаряше през цялото време правилото, което аз намирам прекрасно: „Необходимо е дрехата да не притеснява този, който я носи.“

– Да, великолепно правило! Но не всякога се използва в живота.

– Ето защо аз го намерих още по-учудващо, когато Молиер започна да го развива.

– Молиер.

– Да, да, Молиер! „Например, продължаваше Молиер, ако се наложи да извадите шпагата си, когато сте облечен официално, как ще постъпите? Дрехата трябва да стои свободно, така че да не притеснява движенията ви, ако се наложи да измъкнете шпагата. Заемете отбранителна позиция!“ Аз направих два прекрасни удара, след което излетяха две стъкла от прозорците. „Това са дреболии, каза той, останете си в същото положение като сега.“ Вдигнах лявата си ръка и изящно я сгънах, така беше протегната наполовина напред и защитаваше гърдите с китка, а талията – с лакът.

– Да – съгласи се д'Артанян, – това е истинската отбранителна позиция, може да се каже класическата.

– Именно, приятелю... вие намерихте подходящата дума. В това време господин Волиер...

– Молиер.

– Вижте, д'Артанян, бих предпочел да го наричам с онова, другото име... как беше?

– Поклен.

– Нека по-добре да бъде Поклен.

– Защо мислите, че ще запомните това име по-лесно от първото?

– Разбирате ли, щом се казва... Поклен, ще си спомня за госпожа Кокнар. Ще променя КОК с ПОК, НАР с ЛЕН и ще излезе Поклен вместо Кокнар.

– Чудесно! – възкликна д'Артанян, зашеметен от думите на Портос.
– Но продължавайте, приятелю, аз ви слушам с възхищение.

– Значи този Коклен рисува върху огледалото ръката ми.

– Извинете, но името му е Поклен.

– А аз какво казах?

– Казахте Коклен.

– Да, прав сте. Та този Поклен рисуваше върху огледалото ръката ми, за което отиде немалко време... Той доста дълго ме гледа. Аз наистина бях великолепен. „Това не ви ли уморява?“ – попита ме той. „Пополека“, казах аз в отговор, като сгънах коляно едва едва. „Мога да стоя така час, не повече“. „Не, аз никога няма да допусна това! Ние имаме услужливи момчета, които ще сметнат за свой дълг да държат ръцете ви, както едно време са държали ръцете на пророците, когато са се обръщали с молба към Бога.“ „Отлично“, отвърнах аз. „Нали няма да приемете подобна помощ като унизителна за себе си?“ „О, не, мили мой, казах му в отговор, мисля, че да позволиш да те подкрепят и да позволиш да ти вземат мярка, са много различни неща.“

– Вашето разсъждение е извънредно дълбокомислено.

– След това – продължи Портос – той даде знак, при което се приближиха двама шивачи новаци. Единият започна да ми крепи лявата ръка, докато другият безкрайно внимателно поддържаше дясната. „Третият новак – тук“ – извика той. Третият се приближи. „Подкрепяйте в кръста господин барона.“ Новакът ме прихвана в кръста.

– Така ли позирахте? – попита д'Артанян.

– Така, докато Покнар чертаеше по огледалото.

– Поклен, приятелю.

– Вие сте прав... Поклен. Слушайте, д'Артанян, аз предпочитам да наричам този човек Молиер.

– Добре, нека да бъде по вашему.

– През цялото време Волиер чертаеше по огледалото.

– Не е лошо измислено.

– Естествено! Мене много ми хареса този начин! Поставя всекиго на мястото му.

– Как завърши всичко това?

– Така, че никой не се докосна до ме. И по всяка вероятност аз съм първият, на когото са вземали мярка по този начин. Някои знаци, които си разменяха Волиер и новациите, ми дадоха тази увереност.

– Но, скъпи приятелю, това никак не ме учудва, след като сте имали работа с Молиер.

– Волиер!

– О, не, дявол да го вземе! Наричайте го Волиер, ако искате, но за мен той и занапред ще си бъде Молиер. Та аз казах, че никак не се учудвам, след като сте имали работа с Молиер. Той е доста схватлив, а вие сте му внушили блестяща мисъл. Мисля, че тя и в бъдеще ще му служи, и то доста добре. Защото, драги мой Портос, от всички наши известни

шивачи не някой друг, а именно Молиер знае да шие тъкмо по мярката на нашите барони, нашите графове и нашите маркизи.

След като произнесе тези думи, които ние не се каним да обсъждаме нито откъм остроумната страна, нито откъм тяхната дълбочина, д'Артанян помъкна със себе си Портос от дома на Персерен и заедно се качиха в каретата. Тук ние ще ги оставим и ако читателят желае, ще тръгнем към Сен-Манде след Арамис и Молиер.

Глава шеста КОШЕРИ, ПЧЕЛИ И МЕД

Банският епископ, доста недоволен от срещата си с д'Артанян у Персерен, се върна в Сен-Манде в твърде лошо настроение. Молиер, напротив, беше възхитен от това, че му се бе удало да направи превъзходна скица, която винаги ще може да превърне в картина. Той се върна в най-радостно разположение на духа.

Цялата лява страна на първия етаж на къщата беше пълна с епикурейци. Тук се бяха събрали всички знаменитости, с които Фуке беше близък. Усамотили се всеки в своя ъгъл, те се занимаваха като пчели в килийките си с приготвяне на меда за кралската баница, с която Фуке се канеше да угости Людовик XIV на предстоящото празненство във Во.

Пелисон беше подпрял глава на ръката си и нахвърляше прурога към „Непоносимите“ – приятна комедия, която предстоеше да представи Поклен дьо Молиер, както казваше д'Артанян, или Поклен дьо Волиер, както казваше Портос. Лоре с цялото си простодушие, присъщо на занаята на журналиста, (журналистите винаги са били простодушни), съчиняваше описание на още несъстоялото се празненство във Во. Лафонтен преминаваше от едни към други като загубена, разсеяна, нахална и непоносима сянка, която шуми и нашепва на всеки на ухото всякакви поетически щуротии. Той толкова пъти попречи на Пелисон да се съсредоточи, че последният накрая вдигна глава и недоволно помоли:

– По-добре, Лафонтен, да бяхте ми намерили добра рима, нали твърдите, че се разхождате в горите на Парнас.

– Каква рима ви е нужна? – попита баснописецът, наречен така от госпожа Дьо Севийе.

– Трябва ми рима за свети.

– Клетите – отвърна Лафонтен.

– Но, драги мой, къде се пххате с вашето „клетите“, когато става

въпрос за прелестите на Во? – намеси се Лоре.

– Освен това – каза Пелисон – то не е рима. Вие имате един отвратителен навик, който ще ви попречи да станете първокласен поет. Римувате небрежно. Знайте, че всяка рима е лоша, щом може да се намери по-добра.

– В такъв случай от днес ще пиша само проза – каза Лафонтен, който възприе упрека на Пелисон сериозно. – Аз и без това неведнъж съм си мислил, че съм шарлатанин, а не поет, ето какво съм аз! Да, да, да, това е чистата истина! За начало ще изгоря стотина стихове, които току-що съчиних. И са още в главата ми.

– И как ще ги изгорите, след като са в главата ви?

– Първо ще ги запише на хартия – каза влизаният в стаята Молиер, – после ще ги изгори.

– Колко просто! Никога не бих се сетил за това! Какъв дявол е този Молиер! – каза Лафонтен. След като се удари по челото и добави: – Ти завинаги ще си останеш магаре, Жан дьо Лафонтен.

– Какво казвате, приятелю мой? – попита Молиер.

– Казвам, че завинаги ще си остана магаре, драги събрате – отвърна Лафонтен. – Оказва се, че римувам лошо, че съм негодник.

– Кой каза това?

– Пелисон. Не е ли така, Пелисон?

Пелисон, погълнат от заниманието си, не отговори.

– Но ако Пелисон е казал, че сте негодник – възкликна Молиер, – излиза, че ви е оскърбил! Драги мой, съветвам ви, след като сте негодник, да не оставяте такова оскърбление ненаказано. Вие някога изливали ли сте на дуел?

– Единединствен път, мой противник беше един лейтенант от лека кавалерия. Мисля, че беше съблазнил жена ми.

– А! И какво излезе от този дуел? – Молиер преbledна леко.

– Излезе, че противникът изби оръжието от ръцете ми, след което ми се извини и каза, че кракът му няма да стъпи у дома. Вдигнах шпагата и казах твърдо: „Чуйте, господине, аз се дуелирах с вас не защото сте любовник на моята жена, а защото ми казаха, че трябва да се дуелирам. Тъй като никога не съм бил толкова щастлив, както от момента, когато станяхте неин любовник, бъдете любезен както преди да идвате у нас или, дявол да го вземе, да възобновим дуела.“ Така на него му се наложи да остане любовник на моята скъпа съпруга, а аз продължавам да бъда най-щастливият човек на земята.

Всички се засмяха гръмогласно. Само Молиер прекара ръка по

очите си. Може би за да изтрие сълза или да сподави въздишка. Уви, всички знаеха, че беше моралист, но не и философ.

– Все едно – каза той, – Пелисон ви е оскърбил.

– Ах, да! Забравих го вече, а и Пелисон е хиляди пъти прав. Не това ме огорчава истински, скъпи мой. Сигурен съм, че нашите епикурейски костюми няма да бъдат готови.

– С вашия костюм ли разчитахте да бъдете на празненството?

– И на празненството, и след празненството. Моята прислужничка ме осведоми, че костюмът ми вече не изглежда както преди. Виждате ли, аз го оставих на пода в кабинета си и моята котка... да, моята котка се е окотила върху него...

Молиер се разсмя гръмко. Пелисон и Лоре го последваха.

В този момент се появи ванският епископ със свитък чертежи и листове пергамент и сякаш ангелът на смъртта повя с леден хлад и смрази непринуденото и игриво въображение. Бледото му лице изплаши грациите, на които принасяше жертвени дарове Ксенократ. В стаята се възцари мъртва тишина.

Арамис раздаде на всички присъстващи покани за предстоящото празненство и им предаде благодарност от името на Фуке. Суперинтендантът, каза той, е зает с работа в кабинета си, лишен от възможност да се види с вас, но той моли да му изпратите плодовете на дневния си труд и по такъв начин да го разтушите след неговите тежки нощни занимания.

При тези думи всички наведоха глави. Дори Лафонтен седна и започна да пише върху лист тънка хартия. Пелисон окончателно оправил епилога си. Молиер съчини петдесет нови стиха, за които го беше вдъхновило посещението при Персерен. Лоре написа статия-пророчество за изумителното празненство и Арамис, натоварен с плячка като господаря на пчелите, като голям черен стършел, украсен с пурпур и злато, мълчалив и загрижен, се отправи към определените му стаи. Но преди да си тръгне, той се обърна към всички:

– Ще дойде ли някой с мен? Аз поемам за Париж след четвърт час след като говоря с господин Фуке. Предлагам своята карета.

– Отлично – обади се Молиер. – Приемам предложението ви и идвам веднага.

Смехът на епикурейците долетя до кабинета на Фуке в момента, когато Арамис влезаше в него.

Що се отнася до Молиер, Арамис го прати при каретата, докато той замени няколко думи със суперинтенданта.

- О, как се смеят там! – въздъхна Фуке.
- А вие, монсеньор, не се ли смеете вече?
- Загубих тази способност, господин Дербле.
- Денят на празненството приближава.
- А парите си отиват.
- Не ви ли казах, че това е моя грижа?
- Вие ми обещавахте милиони.
- Ще ги получите на следващия ден след пристигането на краля.

Фуке обърна към Арамис проникателния си поглед и прекара ледената си ръка по влажното чело. Арамис разбра, че суперинтендантът се съмнява в него или мисли, че не е по силите му да добие обещаните пари. Можеше ли Фуке да повярва, че един беден епископ, бивш абат, бивш мускетар, ще може да намери подобна сума?

– Драги Дербле – каза Фуке, – ако падна, то ще бъде от такава височина, че ще стана на парчета. – После тръсна глава, сякаш искаше да прогони тези мисли, и попита: – Откъде идвате сега, приятелю мой?

– От Париж. Направо от Персерен.

– Защо сам ходите при Персерен? Не мисля, че придавате толкова голямо значение на костюмите на нашите поети.

– Не, но готвя изненада, която да поднесете на негово величество краля.

– Скъпо ли ще струва?

– Някакви си сто пистола, които ще дадете на Льобрен.

– А, значи това е картина! Толкова по-добре! А какво ще изобразява тя?

– Ще ви кажа по-късно. Освен това използвах случая, за да разгледам костюмите на нашите поети. Те са възхитителни. Малко от благородниците имат костюми като техните. Всички ще видят разликата между придворните, които дължат своя блясък на богатството, и тези, които са обвързани само с приятелство.

– Вие както винаги сте остроумен и благороден, скъпи мой прелате.

– Вашата школа! – отвърна ванският епископ. Фуке му стисна ръката.

– Къде отивате сега?

– В Париж, веднага след като ми дадете писмо до господин Лион. Искам да подпише заповед.

– Заповед за арест ли? Искате да затворите някого в Бастилията?

– Напротив, искам да освободя едно бедно момче, млад човек, почти дете, който седи затворен почти десет години само заради два стиха

на латински, които съчинил против йезуитите.

– За два стиха на латински! За два стиха на латински да лежиш в затвора десет години? О, нещастният! Как се казва?

– Селдон.

– Не, това е ужасно! Вие сте знаели и нищо не сте ми казали.

– Майка му се обърна към мен едва вчера, монсеньор. Изпаднала е в крайна нищета.

– Господи Боже, ти допускаш понякога такива несправедливости и аз разбирам защо има нещастници, които се съмняват в твоето съществуване! – Фуке взе перо и написа бързо няколко изречения.

Арамис пое от ръцете му писмото.

– Почакайте – спря го суперинтендантът, отвори чекмеджето и извади от него десет банкноти, които връчи на Арамис. Всяка беше по хиляда ливри. – Вземете. Върнете свободата на сина, а на майката дайте това, само не й казвайте, че е с десет хиляди ливри по-богата от мен. Иначе ще каже, че нищо не струвам като суперинтендант. Вървете! Надявам се, че Господ ще благослови тези, които не забравят бедните!

– Аз също се надявам на това – Арамис стисна с чувство ръката на Фуке.

Излезе бързо, носейки писмото за Лион и банкнотите за майката на бедния Селдон. Вземайки със себе си Молиер, който беше започнал да губи търпение, той отново забърза към Париж.

Глава седма ОТНОВО ВЕЧЕРЯ В БАСТИЛИЯТА

От часовниковата кула На Бастилията удари седем. Този знаменит часовник, както и цялата обстановка в това ужасно място, бяха изпитание за нещастните затворници, защото им напомняха за страданията, които им предстояха през следващия час. Часовникът на Бастилията, украсен по вкуса на онова време, изобразяваше Свети Петър в окови.

Беше час за вечеря. Като скърцаха с огромните си панти, тежките врати се отваряха да пропуснат подноси и кошници с различни ястия, качествата на които, както знаем от самия Везмо, се намираше в пряка зависимост от званието на затворника.

Вече са ни известни теориите, които сподели с нас почтеният Безмо, пълновластен разпоредител на гастрономическите удоволствия и главен готвач на кралския затвор. Изкачваните по стръмните стълби,

пълни с ядене кошници криеха на дъното си добре напълнени бутилки с вино – известна забрава за затворниците.

В този час вечеряше и комендантът. Днес той имаше гост и шишът в неговата кухня се въртеше по-бавно от обикновено. Печени гъски, маринован заек, пилета в собствен сос, свински бут, полят с бяло вино, разни супи представляваха вечерята на коменданта.

Безмо седеше зад масата, като потриваше ръце, без да откъсва поглед от ванския епископ, който крачеше из стаята с високи ботуши като кавалерист, целият в сиво, с шпага на кръста. Той непрекъснато повтаряше, че е гладен, и показваше явни признаци на нетърпение. Господин Безмо не беше свикнал с откровеността на негово преосвещенство ванския епископ, а тази вечер Арамис, изпаднал в игриво настроение, му правеше признание след признание. Прелатът отново бе заприличал на мускетар. Епископът се шегуваше. Що се отнася до Безмо, той с лекомислие, свойствено на вулгарните натури, в отговор на по-голямата от обикновено непринуденост в обноските на своя гост започна да се държи недопустимо разпуснато.

– Господине – обърна се той към Арамис, – тази вечер не се решавам да ви наричам монсеньор.

– Много добре – каза Арамис, – казвайте ми „господине“, нали съм с ботуши.

– Ето какво, господине, знаете ли на кого ми приличате сега?

– Не, честна дума, не знам! – отвърна ванският епископ, като си сипваше вино. – Надявам се, че ви напомням за някой приятен гост.

– Не за един, а за двама. Франсоа, приятелю, затворете прозореца да не духа на негово преосвещенство господин епископа.

– Вечерята е сервирана – добави Арамис, а с яденето ще се справим и без лакеи. Обичам да седя в малка компания с приятел. Ще можем сами да се погрижим за себе си.

– Вървете, Франсоа – разпореди се Безмо. – И така, аз казах, че ваше преосвещенство ми напомня не един, а двама: единият е доста знаменит, това е покойният кардинал, великият кардинал, който превзе Ла Рошел. Той имаше същите ботуши като вас.

– Да, кълна се в честта си – каза Арамис. – А кой е вторият?

– Вторият е един мускетар, много красив, много дързък, който от абат стана мускетар и от мускетар – абат. От абат – епископ, а от епископ...

– Ах, смилете се над мен – каза Арамис, – спрете!

– Казвам ви, господине, че виждам във вас бъдещия кардинал.

– Да оставим това, любезни господин Безмо. Макар, както забелязахте, да съм с кавалерийски ботуши, не искам да се карам с църквата дори за една вечер.

– Но все пак вие имате лоши намерения, монсеньор.

– Признавам, че са лоши, както на всички миряни.

– Вие бродите из града с маска, нали? И както преди, пускате в ход вашата шпага?

– Естествено, но само когато ме принудят. Извикайте Франсоа, моля ви.

– Виното е пред вас.

– Не става въпрос за виното. Тук е много топло, а прозорецът е затворен.

– Когато вечерям, винаги затварям прозореца, за да не чувам патрула или идващите куриери.

– Така ли?... Значи ако прозорецът е отворен, ги чувате?

– Твърде добре, а това е неприятно. Разбирате, нали?

– Но тук можеш да се задушиш! Любезни ми Франсоа, отворете, моля ви, прозореца – каза Арамис. – Нали разрешавате, господин Безмо?

– Монсеньор, тук вие сте у дома си – каза комендантът. Франсоа, появил се незабавно, отвори прозореца.

– Знаете ли – каза Безмо, – след като граф Дьо ла Фер се върна в своето огнище, вие сигурно се чувствате съвсем самотен.

– Знаете това не по-лошо от мен. Нали бяхте мускетар едно време, Безмо?

– С приятели не броя нито бутилките, нито годините.

– Вие сте прав. Но аз изпитвам към граф Дьо ла Фер не само обич, а огромно уважение.

– Аз, колкото и странно да изглежда, предпочитам пред него кавалера д'Артанян. Това е човек, който пие много и добре. Такива хора не крият мислите си.

– Безмо, напойте ме тази вечер. Хайде да пируваме като едно време. Обещавам, че ако имам на сърцето си тъга, вие ще можете да я видите като брилянт на дъното на чашата си.

– Браво! – извика Безмо и си сипа пълна чаша вино, изпи я, радвайки се при мисълта, че грехопадението на негово преосвещенство не става без негово участие.

Погълнат от своите мисли, той не забелязваше, че Арамис се ослушва за всеки звук, идващ от двора на крепостта.

Около осем часа, когато Франсоа поднасяше петата бутилка вино, в двора влезе куриер и макар че пристигането му се съпровождаше с изряден шум, Безмо не чу нищо.

– Фрасоа, вино... И то от най-доброто! – извика той.

– Слушам господине, но... там е дошъл куриер.

– Нека предаде каквото има на дежурния. Утре ще видим. Утре, на светло, ще видим – Безмо почти изпя последните думи.

– Ах, господине, господине... – измърмори Франсоа.

– Бъдете внимателен! – каза Арамис.

– За какво, драги Дербле? – попита полупияният Безмо.

– Писмо до коменданта на цитаделата понякога е заповед. А нима заповедите не се изпращат от министри? Нима министрите не подписват писмата, вземайки заедно с това подписа на краля?

– Може би сте прав. Но всичко е толкова досадно, когато седиш на хубава трапеза насаме с приятел. Забравих, господине, че ви гощавам и че сте бъдещ кардинал.

– Да оставим това, любезни Безмо, и да се върнем към нашия войник на име Франсоа.

– Какво е направил?

– Мърмореше. Така мърмореше, че там става сигурно нещо необичайно. Може би Франсоа не е виновен, а ние сме виновни, защото не го изслушахме.

– Виновен! Аз – виновен пред Франсоа? Това е прекалено.

– Виновен в отклоняване от служебните си задължения. Простете, но счетох за свой дълг да ви направя забележка, която е доста сериозна.

– Възможно е да не съм прав! – заеквайки, каза Безмо. – Заповедта на краля е свещена. Но заповед, която идва на вечеря, дявол да...

– Бихте ли си позволили такова нещо при великия кардинал, а, Безмо? Особено ако тази заповед е спешна...

– Направих го, за да не безпокоя епископа, нима това не е оправдание?

– Не забравяйте, Безмо, че аз също съм носил униформа и съм свикнал със заповеди. Желая, приятелю, да изпълните дълга си. Да, моля ви да го изпълните най-малкото за да не ви осъди този войник.

Франсоа все още чакаше.

– Да донесат заповедта на краля! – прозина се Безмо. После прибави шепнешком: – Знаете ли какво пише в нея? Нещо такова: „Бъдете внимателен с огъня близо до барутния склад.“ Или: „Следете едикого си. Той тича бързо.“ Ах, монсеньор, ако знаехте колко пъти са ме

будили от най-сладкия, от най-безметежния сън. Колко пъти презглава са летели насам куриери, за да ми донесат записка със следното съдържание: „Какво ново, господин Безмо?“ Вижда се, че хора, които пращат подобни писания, никога не са ношували в Бастилията. Щяха да са наясно за дебелината на стените, за бдителността на офицерите и броя на патрулите. Но какво да се прави, монсеньор? Това е истинският им занаят. Да ме измъчват, когато съм спокоен, и да ме тревожат, когато съм щастлив... – добави Безмо, като се кланяше на Арамис. – Да ги оставим да се занимават с техния занаят.

– А вие се занимавайте с вашия – усмихна се епископът и устреми към Безмо своя остър поглед, който накара коменданта да почувства, че е изречена заповед.

Франсоа се върна. Безмо взе изпратения му от министъра плик. Той го разпечата бавно и бавно го прочете. Арамис се правеше, че пие, но не спираше да наблюдава домакина си през кристалната чаша.

– Какво ви казвах! – измърмори Безмо.

– Какво има?

– Заповед за освобождаване. Кажете ми, заслужава ли си да ни безпокоят заради нея!

– Тя е добра за този, за когото се отнася, и против това няма да възразите, драги коменданте.

– В осем часа вечерта!

– Това е от милосърдие.

– Нека да е от милосърдие, но то се оказва на един негодник, който се чуди какво да прави от скука, а не на мен, който се развличам в добра компания – каза сърдито Безмо.

– Нима освобождаването е загуба за вас? Да не би този затворник, когото освобождават, да се държи при особени условия?

– Как ли пък не! Нищожество, жалък плъх, издръжката му е пет франка на ден!

– Покажете ми – помолите Арамис, – или може би това е нескромно?

– Ни най-малко, четете. „Спешно!“ Човек, който лежи при мен цели десет години! Бързат да го освободят, и при това днес, че и в осем часа вечерта!

Безмо сви рамене и с израз на царствено презрение хвърли заповедта на масата, после отново започна да се храни.

– Случват се такива неща – каза той с пълна уста. – В един прекрасен ден хващат човек, хранят го десет години подред, а на мен непрекъснато ми пишат: „Следете негодника!“ или „Дръжте го по-строго.“

После, когато свикнеш да гледаш на затворника като на опасен човек, изведнъж, без всякакъв повод и причина, ми съобщават: „Освободете го.“ Че пишат и на писмото: „Спешно“. Съгласете се, монсеньор, че не ти остава друго, освен да вдигнеш рамене.

– Какво да се прави! – въздъхна Арамис. – Възмущаваш се, но все пак изпълняваш заповедта.

– Естествено! Разбира се, че я изпълнявам!... Възмущавам се, но все пак изпълнявам заповедта. Но може да почака малко!... Да не мислят, че съм им роб!

– Боже мой, любезни господин Дьо Безмо, кой мисли за вас нещо подобно! На всички е известна вашата независимост!

– Да благодарим на Бога!

– Но известно е и вашето добро сърце.

– Какво да говорим за това!

– Също и вашето подчинение пред висшестоящите. Виждате ли, Безмо, който е бил войник, той си остава такъв цял живот.

– Ето защо аз проявявам безпрекословно подчинение и утре сутринта затворникът ще бъде свободен.

– Утре? Но защо не днес, след като на плика и на самата заповед пише „Спешно“?

– Защото ние с вас сега вечеряме и за нас това е също така спешна работа.

– Драги ми Безмо, макар че днес съм с ботуши, все пак не мога да не се чувствам духовно лице и чувството за милосърдие е по-важно, отколкото утоляването на глада или жаждата. Този нещастник е страдал достатъчно дълго. Вие сам току-що казахте, че десет години сте го хранили. Съкратете поне малко страданията му! Щастливата минута го чакат, дайте му по-скоро да се наслади на нея и Господ ще ви възнагради за това с дълги години блаженство в рая.

– Такова ли е вашето желание? Сега, наред нашата вечеря?

– Умолявам ви, една такава постъпка струва десет благословии!

– Нека бъде по вашему. Ще трябва после да дояждаме вечерята си студена.

– Това да не ви смущава!

Безмо се облегна на креслото, за да позвъни на Франсоа, и обърна глава към вратата. Заповедта лежеше на масата. Арамис се възползва от тези няколко мига, докато Безмо не гледеше към него, и светкавично подмени документа с друг, сгънат по същия начин, който той извади от джоба си.

– Франсоа – каза комендантът, – нека да изпратят при мен господин майора и надзирателите от Бертодирата.

Франсоа се поклони и тръгна да изпълнява заповедта, като остави събеседниците сами.

Глава осма ГЕНЕРАЛЪТ НА ОРДЕНА

Настъпи мълчание. Арамис не сваляше очи от коменданта, който не искаше да прекъсва вечерята си и търсеше някаква основателна причина, за да я продължи поне до десерта.

– Ах! – възкликна той, явно намерил такъв предлог. – Но това е невъзможно! Невъзможно е в такъв късен час да се пуска затворник. Като не познава Париж, къде ще отиде? Все едно да пуснеш слепец на свобода.

– Аз имам карета и ще го откарам където иска.

– Вие винаги имате готов отговор на всичко... Франсоа, предайте на господин майора да отвори килията на господин Селдон – номер три в Бертодирата.

– Селдон? – равнодушно попита Арамис. – Вие изглежда казахте Селдон?

– Да. Така се казва този, когото трябва да освободим.

– О, сигурно искахте да кажете Марчиали?

– Марчиали? Какво говорите! Не, не, Селдон.

– Струва ми се, че грешите, господин Безмо.

– Нали прочетох заповедта.

– Аз също.

– Нека да изясним – каза увереният в правотата си Безмо, – ето заповедта, достатъчно е да я прочетем още веднъж...

– Ето чета: Марчиали – разгъна хартията Арамис. – Вижте. Безмо надникна и ръката му трепна.

– Да, да! – произнесе той окончателно изумен. – Действително е Марчиали. Така пише!

– Аха!

– Но как така? Човекът, за когото толкова говорихте и за когото ежедневно напомняхте! Признавам, монсеньор, че абсолютно нищо не разбирам.

– Трябва да се вярва, след като го виждаш със собствените си очи.

– Поразително! Все още виждам тази заповед и името на ирландеца Селдон. Виждам го. Нещо повече, помня, че под името му имаше мастилено петно.

– Не, петно не се вижда – забеляза Арамис.

– Как не се вижда? Аз дори изстъргах пясъка, с който беше посипано.

– Както и да е, драги господин Дьо Безмо, каквото и да сте видели, в заповедта се казва да се освободи Марчиали.

– Да, казва се да се освободи – машинално повтори Безмо.

– Вие трябва да освободите този затворник. Ако вашето добро сърце ви подсказва да освободите заедно с него и Селдон, то аз ни най-малко няма да ви преча за това.

Арамис подчерта тази фраза с иронична усмивка, която окончателно отвори очите на Безмо и му вдъхна храброст.

– Монсеньор – каза той, – Марчиали е онзи затворник, когото напоследък така тайнствено и настоятелно се канеше да посети един свещеник, духовник от нашия орден.

– Не знам за това, господине – отвърна епископът.

– Но това не беше толкова отдавна, драги господин Дербле.

– Вярно, но при нас има такъв ред: днешният човек да не знае какво е правил вчерашният.

– Във всеки случай – забеляза Безмо – посещенията на духовника йезуит ощастливи този човек.

Арамис не възрази и отново се зае с яденето и пиенето. Безмо вече не се докосваше до нищо от нареденото пред него на масата, взе заповедта и внимателно започна да я разглежда.

– Е, как, ще освободите ли Марчиали? – попита Арамис. – Но вие сте имали отлежал херес с отличен букет, любезни коменданте!

– Монсеньор – отвърна Безмо, – ще освободя затворника Марчиали само след като видя куриера, който ми донесе заповедта, и след като го разпитам и се уверя...

– Заповедите се изпращат запечатани и за тяхното съдържание куриерът не е осведомен. В какво можете да се уверите?

– И така да е, монсеньор, пак ще го върна обратно в министерството и нека господин Дьо Лион отмени или потвърди тази заповед.

– А на кого е нужно това? – студено попита Арамис.

– Нужно е, за да не изпаднем в грешка, монсеньор, нужно е, за да не ме обвинят в липса на уважение, каквото всеки подчинен трябва да проявява към висшестоящите, нужно е, за да се изпълняват

задълженията, които произтичат от службата.

– Прекрасно, вие говорите с такова красноречие, че ви се възхищавам. Прав сте, подчиненият трябва да уважава висшестоящите, той е виновен, ако сбърка, и подлежи на наказание, ако не изпълни своите задължения или си позволи да престъпи закона, който службата му повелява да спазва.

Безмо учудено погледна епископа.

– Оттук следва – продължи Арамис, – че за успокоение на съвестта си вие имате намерение да се посъветвате с началството?

– Да, монсеньор.

– А ако лице, което стои по-високо от вас, ви заповяда да изпълните това или онова, вие напълно ли ще му се подчините?

– Можете да не се съмнявате.

– Добре ли познавате кралския почерк, господин Дьо Безмо?

– Да, монсеньор.

– Нима на тази заповед за освобождаване няма подпис на краля?

– Има, но може би тя е...

– Фалшива? Това ли имате предвид?

– Случвало се е...

– Вие сте прав. Какво ще кажете за подписа на Дьо Лион?

– И него виждам на този документ, но след като може да се подправи кралският подпис, то с още по-голямо основание може да се предположи, че и подписът на Дьо Лион е фалшив.

– Вие постигате наистина гигантски успехи в логиката, драги господин Дьо Безмо – каза Арамис, – и вашите аргументи са неоспорими. На какво основание обаче считате подписите върху тази заповед за фалшиви?

– Имам много сериозно основание за това: отсъствието на тези, които са го писали. Нищо не доказва, че подписът на негово величество е истински, и господин Дьо Лион не е тук, за да удостовери, че това е наистина кралският подпис.

– Е, господин Дьо Безмо – каза Арамис, като измери коменданта с орловия си поглед, – аз толкова присърце взех вашите съмнения, че сам ще взема перото, ако ми го подадете.

Безмо се подчини.

– Също и лист хартия – добави Арамис. Безмо подаде хартия.

– Ето, аз сам, във ваше присъствие, без да ви давам повод за съмнение и колебание, ще ви напиша заповед, на която мисля, че ще окажете подобаващо доверие, колкото и да сте недоверчив.

Безмо побледня пред тази непоколебима увереност. Стори му се, че гласът на усмихващия се допреди миг и весел Арамис стана зловещ и мрачен, че восъчните свещи, които осветяваха стаята, се превръщат в погребални, а чашите с вино са пълни не с вкусната напитка, а с кръв.

Арамис започна да пише. Безмо вцепенен се наведе над рамото му и зачете дума по дума. „АМДР“ – написа епископът, като начерта кръст под четирите букви, които означаваха: „ад мажорем Деи глориам“ (за истинската слава Господня). После продължи: „Ние желаем заповедта, донесена на господин Дьо Безмо дьо Монлезен, кралски комендант на крепостта Бастилията, да бъде призната за действителна и незабавно приведена в изпълнение.“

Подпис: „Дербле,
с Божия милост генерал на ордена“

Безмо беше толкова потресен, че чертите на лицето му се измениха до неузнаваемост. Той стоеше с полуотворена уста и със замръзнали очи, без да помръдне. В обширната зала се чуваше само бръмченето на муха около свещите.

Арамис, без дори да погледне към този, когото обричаше на такава жалка участ, извади от джоба си малка кутия с черен восък, запечата писмото с печат, който висеше на гърдите му под ризата, и когато процедурата беше завършена, мълчаливо го даде на Безмо.

Комендантът погледна печата с угаснал и безумен поглед. Ръцете му трепереха. По лицето му се мярна последен проблясък на съзнание, след което като ударен от гръм рухна на креслото.

– Хайде, хайде – каза Арамис след дълго мълчание, по време на което комендантът малко по малко идваше на себе си, – не ме карайте да вярвам че присъствието на генерала на ордена е толкова страшно, колкото присъствието на самия Господ Бог, и че хората, щом го видят, умират. Бъдете мъж! Станете, дайте ми ръка и се подчинете.

Ободрен, но не напълно успокоен, Безмо се подчини на заповедта на Арамис, целуна му ръка и стана:

– Незабавно ли?

– Най-добре да окажем първо чест на този чудесен десерт.

– Монсеньор, аз не мога да се съвзема след този удар, аз се смях, шегувах се с вас и се осмелих да бъда равен с вас.

– Мълчи, стари приятелю – възрази епископът, който почувства, че струната е опъната докрай и че има опасност да се скъса, – мълчи! Нека всеки от нас живее собствения си живот, ти имаш моето покровителство и приятелство, а аз твоето безпрекословно подчинение. Да платим

честно нашата взаимна дан и да се отдадем на веселие.

Безмо се замисли: той си представи всички последствия, които щяха да паднат върху него заради това, че се е поддал на шантаж и по фалшива заповед е освободил затворник. Официалната заповед на генерала на ордена оцени като недостатъчно убедителна.

Арамис отгатна мислите, които измъчваха коменданта.

– Драги мой Безмо – каза той, – вие сте глупав човек. Оставете навика си да мислите, след като аз сам си давам труд да мисля заради вас.

– Какво да правя сега? – поклони се отново Безмо.

– Как освобождавате вашите затворници?

– Имаме си правилник за това.

– Тогава действайте според правилника, драги мой.

– Ако е важна личност, аз отивам в килията заедно с майора и лично я освобождавам.

– Нима този Марчиали е важна птица? – небрежно попита Арамис.

– Не зная – отвърна комендантът. Той произнесе тези думи с такъв тон, сякаш искаше да каже: „Това ви е известно по-добре, отколкото на мен.“

– След като е така и вие не знаете какъв е рангът на затворника, постъпете с Марчиали като с дребна риба.

– Добре. Според правилника надзирателят или някой от младшите офицери трябва да го доведе в моята канцелария.

– Това е съвсем разумно. После?

– После на затворника се връщат вещите, иззети му при затварянето в крепостта, дрехите, а също и документите, ако заповедта на министъра не съдържа никакви други указания.

– Какво се казва в заповедта на този Марчиали?

– Нищо. Този нещастник е дошъл тук без ценности, без документи, без нищо.

– Виждате ли как всичко се нарежда? Браво, Безмо! Вие правите от мухата слон. Оставете тук и наредете да доведат затворника в канцеларията.

Безмо се подчини, извика своя лейтенант и му предаде заповедта, която последният, без да се замисли, предаде по предназначение. След половин час от двора се чу звук на затваряща се врата. Беше вратата, която пускаше на свобода своята многогодишна жертва.

Арамис духна свещите. Остави една-единствена да осветява стаята. Премести я зад вратата. Треперещата светлина не позволяваше на човек да се съсредоточи върху предметите и хората в стаята. Тя ги променяше

по обем и очертания. Чуха се приближаващи стъпки.

– Посрещнете подчинените си, Безмо – каза Арамис. Комендантът се подчини. Сержантът и надзирателите си тръгнаха.

Безмо се върна със затворника. Арамис стоеше в сянка. Той виждаше всичко, без да помръдне или да произнесе и дума.

– Заклевате ли се – каза Безмо – при никакви обстоятелства да не разгласявате това, което сте видели зад стените на Бастилията?

Затворникът зърна разпятieto на стената и се закле.

– Сега господине, след като сте свободен да разполагате със себе си, къде смятате да отидете?

Затворникът се огледа, сякаш търсеше покровител, на когото да се опре.

Арамис излезе напред от закриващата го досега сянка:

– аз съм тук и ще ви окажа услугата, която бихте поискали от мен.

Затворникът се приближи до Арамис и го хвана под ръка.

– Да ни пази Господ под своята свята длан! – произнесе той с твърд глас, който накара Безмо да потрепери.

Арамис стисна ръката на Безмо и попита:

– Няма ли да ви навреди моята заповед? Не се ли боите, че в случай на обиск могат да я намерят?

– Бих искал да остане у мен, монсеньор – отвърна Безмо. – Ако я намерят, това ще е предвестник на гибелта ми, но в такъв случай вие ще бъдете мой могъщ и последен съюзник.

– Като ваш съучастник, нали? – вдигайки рамене, каза Арамис. – Сбогом, Безмо!

Чакащите в двора коне нетърпеливо риеха с копита. Безмо изпрати епископа до вратата. Арамис пусна в каретата първо своя спътник, качи се след него и каза на кочияша да тръгва. Каретата затрополи по паважа на двора. Пред нея вървеше офицер с факел, който даваше на всяка караулна будка нареждане да я пуснат. През цялото време, докато пред нея една след друга се вдигаха бариерите, Арамис седеше, едва дишайки. Можеше да се чуе как бие сърцето в гърдите му. Затворникът, свил се в ъгъла, не даваше признак на живот. Най-после един по-силен тласък извести, че са преминали последната отточна канавка. Зад каретата се захлопнаха последните врати към улица Сент Антоан. Нито отдясно, нито отляво имаше стени. Навсякъде – небе, свобода и живот. Конете, сдържани от силна ръка, вървяха ходом до средата на предградието. Оттук преминаха в галоп.

Малко по малко се разгорещяваха и набираха все по-голяма

скорост. Достигнаха Берси и вече летяха. Без да забавят ход, стигнаха до Вилньов Сен Жорж, където ги очакваше подкрепление. Оттук, вместо два коня, към Мелен теглеха четири.

За миг спряха наскре гората. Заповедта да спрат изглежда беше дадена предварително, защото Арамис не беше проронил нито дума.

– Какво има? – попита затворникът все още замаян.

– Монсеньор, трябва да поговорим с ваше височество.

– Да почакаме по-удобен случай, господине.

– По-удобен случай едва ли ще има. Ние сме сред гората и сме съвсем сами.

– А кочияшът?

– Кочияшът е глухоням. Трябва да вземем само още една предохранителна мярка. Ние сме на главен път и покрай нас могат да минат карета или ездачи и ако помислят, че се е случило нещо, да се приближат до нас, което ще е много неприятно.

Като се докосна до глухонемия, Арамис със знак му показа какво да прави. Той слезе от капрата, хвана конете за юздите и ги отведе по тревясалата пътека навътре в гората. Над тях цареше непрогледна тъма.

– Слушам ви – каза принцът на Арамис. – Но какво правите?

– Изпразвам pistolетите, тъй като няма да ни трябва вече.

Глава девета ИЗКУСИТЕЛЯТ

– Мой принце – започна Арамис, – макар че съм жалко, немошно създание, макар че умът ми е посредствен, макар че съм едно от низшите създания на този свят, въпреки това винаги ми се е удавало, говорейки с хората, да прониквам в техните съкровени мисли, да ги прочитам върху лицата им, тези живи маски, поставени върху нашия разум, за да скриват истинските му намерения. Но сега, в тази непрогледна тъмнина, при тази съдържаност, която срещам у вас, аз нищо не мога да прочета във вашите черти и предчувствам колко трудности ще срещна, за да предизвикам у вас искреност. Затова ви моля, не от любов към мен, тъй като поданикът няма тегло върху везните, които държи кралят, а от любов към самия себе си да запомните всяка моя дума, всяка интонация на моя глас, тъй като при сериозните обстоятелства, в които скоро ще се окажем с вас, те ще добият изключителен смисъл и значение.

– Слушам ви – каза принцът с решителност в гласа, – слушам ви,

без да искам нищо от вас и без да се страхувам, каквото и да кажете.

Той седна по-дълбоко сред меките възглавници в каретата. Беше непрогледна нощ, стелеше се гъста и непроницаема мъгла. В каретата цареше пълен мрак.

– Монсеньор – продължи Арамис, – известна ви е историята на днешните управници на Франция. Кралят прекара детството си в същото затворничество като вас, в същата беднота и неизвестност. Само че вместо робството на затвора, неизвестността, самотата и бедността да са скрити от хорските погледи, той трябваше да търпи всички обиди, нещастия и унижения под лъчите на безпощадното слънце, чието име е кралска власт. Тронът е осветен с такова сияние, че дори най-малкото петно върху него изглежда като неизмиваема кал. И всеки ореол на славата на неговия фон изглежда само като петно. Кралят е страдал, той е злопаметен и ще отмъщава. Ще бъде лош крал. Не се наемам да твърдя, че ще пролее толкова кръв, колкото Людовик XI или Карл IX. Той не е изпитал в миналото толкова оскърбления, колкото те двамата, но все пак ще лее кръв, ще погълне държавната хазна и състоянието на своите поданици, защото навремето е познал униженията и нуждата. Като сравнявам достойнствата и недостатъците на краля на Франция, аз преди всичко се старая да успокоя съвестта си и тя да ме оправдае.

Арамис направи пауза, спря не за да чуе дали не е нарушена тишината на гората, а дълбоко в душата си още веднъж да провери изказаната от него мисъл и да ѝ даде време да се запечати в ума на събеседника му.

– Всичко, което върши Бог, е за наше благо – продължи ванският епископ, – аз съм убеден в това. Ето защо отдавна съм приветствал неговия избор, който е паднал върху мен и ме е направил пазител на същата тази тайна, която помогнах да разкриете. На Бог, който осъществява висшата справедливост и който предвижда решително всичко, за изпълнение на великото дело му е потрябвало остро, издръжливо, неспиращо се пред нищо оръдие. Това оръдие съм аз. Аз имам и необходимата острота, упорство и издръжливост и управлявам един обгърнат с тайна народ, който е приел за свой девиза на самия Боп „Търпелив, защото е вечен.“

Принцът погледна своя събеседник.

– Отгатвам ваше височество – забеляза Арамис, – че вие току-що сте повдигнали глава и че народът, за който ви говоря и който управлявам, ви учудва. Вие не знаехте, че имате работа с крал. Да ваше височество, вие имате работа с крал, но с крал на един смирен и ограбен народ.

Смирен, защото цялата сила е в неговото унижение, ограбен, защото никога, или почти никога, моят народ не жъне това, което е посял, и не вкусува плодовете, които е отгледал. Той се труди заради висшата идея, събира частица по частица своето могъщество, за да го даде на избраница си, и събирайки капка по капка своята пот, създава около себе си облак, който геният на този човек на свой ред трябва да превърне в ореол, позлатен от всички лъчи на короните от християнския свят. Такъв човек сега стои до вас, мой принце. Сега виждате, че той ви е измъкнал от пропастта, изпълнявайки един велик замисъл, и че заради този замисъл той иска да ви въздигне над всяка земна власт и над самия себе си.

Принцът леко докосна ръката на Арамис:

– Вие говорите за религиозния орден, начело на който стоите. От вашите думи правя извод, че в деня, когато решите да свалите този, когото сам сте издигнали, това ще стане много лесно и този човек ще се окаже във ваши ръце.

– Грешите, монсеньор – каза Арамис. – Никога не бих взел върху себе си такова тежко бреме, за да изиграя на ваше величество подобна жестока и непочтена шега, ако нямах предвид моите интереси заедно с вашите. Когато бъдете издигнат, това ще бъде завинаги. А издигнете ли се, подножието ще остане толкова далеч от вас, че вие няма да го виждате и нищо няма да ви напомня за някаква признателност.

– О, господине!

– Душевното ви състояние издава искрената ви душа. Благодаря ви, ваше височество. Повярвайте ми, аз се стремя към нещо повече от вашата признателност. Уверен съм, че след като достигнете избраната от нас цел, ще ме прецените като по-достоеен за вашето внимание и дружеско разположение. Тогава двамата с вас ще извършим такива дела, че споменът за тях ще остане във вековете.

– Изкажете се по-ясно, господине. Открийте ми кой съм аз сега и кой ще стана в бъдеще.

– Вие сте син на Людовик XIII, брат на краля Людовик XIV, пряк и законен наследник на френския трон. Ако кралят ви беше оставил до себе си като по-малкия ви брат, той щеше да си запази правото на царуване. Само лекарите и Бог биха имали право да оспорват властта му. Но лекарите винаги обичат този, който е облечен във власт, а не този, който я няма. Що се касае до Бог, който е допуснал вашето изгнание, то е за да може в края на краищата да ви възкачи на френския престол. Вашето право да царувате се оспорва, значи вие имате право на него. На вас са ви отнели трона, значи вие имате право на него. Не са се осмелили да

пролеят вашата кръв като тази на слугите ви, значи в жилите ви тече свещена кръв. Сега погледнете колко щедро ви е дарил Господ, когото толкова сте обвинявали. Той ви е дал чертите на лицето, ръста и гласа на вашия брат, всичко, което е накарало вашите врагове да ви преследват. Всичко това ще помогне за триумфалното ви завръщане. Утре или вдругиден, когато това стане възможно, царственият призрак, живата сянка на Людовик XIV ще седне на неговия трон, откъдето по волята на Бога, поверена за изпълнение на човешките ръце, той ще бъде свален отнине и векове.

– Надявам се, че кръвта на моя брат също е свещена? – произнесе се принцът.

– Вие сам ще решите съдбата му.

– Тайната, която обърнах срещу мен...

– Вие ще обърнете срещу него. Какво направи той, за да я скрие? Той скри вас. Жив портрет на краля, вие бихте разобличили заговора на Мазарини и Ана Австрийска. Вие също ще имате основание да скриете този, който – след като стане затворник – също ще прилича на вас, а вие, станал крал, ще приличате на него.

– Връщам се към това, което казах. Кой ще го охранява?

– Този, който ви охраняваше.

– Вие знаехте тази тайна и се възползвахте от нея в мой интерес. Кой друг я знае?

– Кралицата майка и херцогиня Дьо Шеврьоз.

– Какво може да се очаква от тях?

– Нищо, ако това е вашето желание. Как ще ви познаят, ако вие не пожелаете да бъдете познат.

– Вие сте прав. Но има и други препятствия. Моят брат е женен и аз не мога да живея с жената на брат ми.

– Ще издействам от Испания съгласие за развод. Това се изисква от интересите на нашата нова политика и на човешкия морал.

– Но попаднал в затвора, кралят ще говори, това е вън от съмнение.

– С кого? Със стените? Освен това Бог не оставя замислите си недвършени. Всеки значителен план е подобен на геометричните изчисления и трябва да доведе до резултат. Затвореният в тъмница крал няма да бъде такава пречка за вас, каквато бяхте вие за него, докато той властваше. Бог е създал душата му нетърпелива и горда. Нещо повече, Бог я е обезоръжил, като я е направил податлива към почести и неограничена власт. Желаяйки в края на тези геометрични изчисления, за които ви споменах, да има резултат, възкачването ви на престола и гибелта на

всичко враждебно към вас, Бог е решил да прекрати в скоро време страданията на победения, може би едновременно с вашите. Той е подготвил душата и тялото да не изпаднат в дълга агония. Попадайки в затвора като частно лице, насаме със своите съмнения, лишен от всичко, но привикнал към скромен и умерен живот, вие можахте да издържите изпитанието. Друго нещо е вашият брат. Като стане затворник, забравен от всички зад стените на затвора, той няма да преживее горчивината на поражението и Господ ще приеме душата му, когато дойде волята му, тоест в непродължително време.

Скръбен вопъл на птица прекъсна зловещата изповед на Арамис.

– Бих предпочел сваленият крал да бъде изпратен в изгнание, това би било по-човечно – каза Филип.

– Този въпрос ще бъде решен от самия крал след възкачването му на престола – отвърна ванският епископ. – Сега ви моля да ми кажете ясно ли изложих вашата цел? Съгласувано ли е нейното решение с вашите предварителни сметки и желания, ваше височество?

– Да, господине. Вие сте помислили за всичко с изключение на две неща. Да поговорим за тях със същата откровеност... Да поговорим за причините, които могат да доведат до крушение на нашите надежди, за опасностите, които ни очакват.

– Те биха били огромни, безчислени, ужасни и непреодолими, ако обстоятелствата, за които имах честта да ви говоря, не бяха благоприятствали да ги сведем почти до нула. Не съществува ни най-малка опасност за вас или за мен, ако тази прилика, с която ви е надарила природата, е равна на вашата смелост и настойчивост в бъдещите действия. Повтарям, опасност няма, има само препятствия. Тази дума, която намирам във всички езици, никога не е била разбираема за мен и ако имах власт, бих я премахнал от всички речници като нелепа и ненужна.

– Има препятствия от изключителна важност, почти непреодолима опасност и вие забравяте за нея. Това е съвестта, която вика, и разкаянието, което гложди.

– Да, вие сте прав – отвърна епископът, – има слабост на сърцето и вие ми напомнихте за нея. Да, вие сте прав, това е едно от най-трудните препятствия. Конят, който се страхува от рова, пада в средата му и се размазва и човек, който с трепереща ръка кръстосва оръжие с врага, загива. Това е вярно. Да, вярно е.

– Вие имате ли брат? – попита младият човек.

– Аз съм самотен – отвърна Арамис с глас, подобен на изстрел.

– Няма ли някой на земята, към когото да изпитвате любов?

– Няма. Впрочем аз изпитвам любов към вас, ваше височество.

Младият човек потъна в мълчание, и то толкова дълбоко, че собственото му дихание се стори на Арамис прекалено шумно.

– Монсеньор – каза той, нарушавайки тишината, – още не съм казал на ваше височество всичко, което исках, още не съм ви дал всички добри съвети, не съм ви запознал с някои полезни мисли, които съм приготвил. Не трябва да се ослепява с мълния този, който обича тъмнината. Не трябва да се оглушава с великолепия грохот на оръдията този, който обича полето и селската тишина. Монсеньор, аз знам какво ви трябва за вашето щастие.

Слушайте ме внимателно и се опитайте да запомните думите ми. Вие обичате небето, зелените поля и оздравителния чист въздух. Знаем възхитителни места, един загубен рай, земен кът, където насаме със себе си, свободен, непознат за никого сред реките, цветята и струящите води да забравите за всичко, което, забравило за Господ Бог, сега ви предлага човешкото безумие. Изслушайте ме, принце: не се подигравам с вас. Аз също имам душа и отгатвам в какъв смут е вашата. Няма да се възползвам от вашата слабост, за да укрепя моята воля или моето честолюбие. Или всичко, или нищо. Вие сте потиснат, болен, изнемогвате от напрежението, което е изтискал от вас този единствен час свобода. За мен това е точен признак, че няма да издържите дълго време. Да се ограничим с по-скромен и по-подходящ за вас живот. Бог ми е свидетел, че стремежки се да ви спася от това тежко изпитание, аз мисля само за вашето щастие.

– Говорете! Говорете! Слушам ви! – каза живо принцът.

– В Долно Поату – продължи ванският епископ – знам място, за което никой във Франция не подозира. На деветдесет левги се простират езера, обрасли с тръстика и трева. Сред тях има гористи острови. Тези огромни блата с тръстика са като мантия, тихи и дълбоки. Те спят под лъчите на слънцето. Няколко рибарски семейства живеят на салове, свързани от дънери на тополи и бор. Движат се само по каприза на вятъра. Ако случайно опрат до брега, дори спящият не се събужда, толкова неусетен е ударът. Понякога рибарят по собствено желание се приближава към брега. Това става, когато види някоя от многобройните птици, за да я убие с мускет или лък. Рибата сама идва в мрежите му и той избира по-едрата. Нито гражданин, нито войник стъпва в този край. Под ласкавото слънце там зрее грозде и черните и бели зърна се наливат с благодатен сок. Ще живеете в този край, както са живели древните хора. Ще бъдете всемогъщ властелин на кучета, примки и пушки. Ще живеете

дълги години в безопасност и изобилие, без никой да ви познае или да ви безпокои. Принце, в тази кесия има хиляда пистола. Това е повече, отколкото е нужно да се купят всички блата, за които говоря, и да преживеете толкова години, колкото ви е определила съдбата, най-богат и щастлив от тамошните жители. Приемете предложението ми така, както ви го правя – радостно и леко. Ние ще отвържем два от конете и немият кочияш, мой верен слуга, ще ви отведе в този благословен край. Вие ще пътувате през нощта, а през деня ще си почивате. И аз ще бъда удовлетворен, че услугата, която съм ви оказал, отговаря на желанията ви. Ще направя един човек щастлив. Това е по-трудно, отколкото да го направя могъщ. Какво ще кажете, монсеньор? Ето парите. Не мислете дълго! В Поату не ви грози никаква опасност. Освен да заболеее от треска. Местните знахари ще ви излекуват за вашите пистоли. Ако заложите на другата карта, рискувате да бъдете убит на трона или удушен в подземията на тъмницата. Кълна се в душата си! Като преценявам сега едното и другото, и аз на ваше място бих се поколебал.

– Господине – каза принцът, – преди да взема това или онова решение, бих искал да сляза от каретата, да похода по твърда земя и да се вслушам в гласа, който по волята Божия говори природата. След десет минути ще ви дам отговор.

– Вървете, принце – каза Арамис и се поклони ниско. Толкова тържествено му прозвуча гласът, произнесъл тези думи.

Глава десета КОРОНА И ТИАРА

Арамис слезе пръв от каретата и отвори вратата пред младия човек, като застана до нея. Видя как принцът стъпи на земята, цял треперещ, и как направи първите си, неуверени стъпки, сякаш се беше отучил да ходи.

Беше петнадесети август около единадесет часа вечерта. Тежки облаци, които предвещаваха лошо време, застилаха небето, но след като привикнеше малко, окоото започваше да различава границата между пътя и заобикалящата го растителност. Всичко наоколо беше черно и само пътят се виждаше тъмносив. Но миризмата на трева и още по-силният мирис на дъбове, топлият наситен въздух за първи път след толкова години обгърна тялото на принца. Неизмеримата наслада от свободата сред поля и гори говореше на толкова пленителен език, че въпреки

сдържаността си, стигаща почти до тайнственост, за която се опитахме да уведомим бегло читателя, принцът си позволи да се отдаде на нахлулите у него чувства и да въздъхне леко и радостно.

После бавно, повдигайки все още тежката си глава, той започна жадно да лови струите въздух, напоени с аромат и живителни за неговото лице, току-що започнало да се освобождава от сковаността. Той скръсти ръце на гърдите, сякаш за да не им позволи да се пръснат под наплива на непознато досега блаженство, с възторг вдишваше новия за него въздух, веещ тази нощ под дървесния свод. Небето, което той гледаше, шумът на водата, живите същества, които усещаше, че мърдат наоколо, нима това не бе самият живот? Как можеше да мечтае за друго?

Пленителните картини на съществуване сред природата, съществуване, което не познава нито грижи, нито страхове, нито притесненията, налагани от чужда воля, щастливи, неизменно появяващи се пред юношеското въображение – ето наистина примката, в която можеше да падне нещастният затворник, линиял сред каменните стени на своята килия, сред задушната атмосфера на Бастилията. Такава примамка му показва Арамис, предложил хиляда пистола, сложени наготово в каретата, и възшебния Едем, скрит в Долно Поату.

С неописуема тревога Арамис следеше тази безмълвна вълна от радост, която обхващаше Филип, и виждаше, че той все по-дълбоко се отдалечаваше в света, роден от неговото въображение. Действително принцът, погълнат от своите мисли, само с крака оставаше върху тази земя, докато неговата душа, извисила се до подножието на Престола Господен, се молеше да му бъде подарен макар и само лъч светлина, за да може той накрая да разреши своите колебания, от които зависеше животът или смъртта му.

За ванския епископ тези мигове бяха ужасни. Никога досега той не бе се изправял лице в лице срещу миг, изпълнен с толкова значими последиствия. Нима тази стоманена душа, свикнала с това, че няма непреодолими препятствия, и справяща се като на шега с всяко от тях, не знаейки какво значи да бъдеш слаб и победен, нима на нея ѝ беше отсъден неуспех в такъв велик замисъл само защото не беше предвидено какво въздействие могат да окажат върху човешката плът листата на дърветата, измити от струи свеж въздух?

Арамис, който беше прикован на място от своето отчаяние и своите съмнения, следеше напрегнато борбата, от която се раздираше Филип, която водеха двата враждебни един на друг тайнствени ангела. Това изтезание продължи точно десет минути – колкото си бе изпросил

младият човек от Арамис. Докато траеха те, Филип не откъсваше очи от небето и те бяха ужасени и умоляващи. Виждаха страхотна борба на боговете с титаните. За какво се водеше тя? В чие име? Арамис също не откъсваше очи от Филип и очите му бяха жадни, горящи и изпепеляващи.

Изведнъж главата на младия човек се наклони, неговите мисли се върнаха на земята. Виждаше се как погледът му става все по-твърд, как челото става все по-намръщено, а устата – решително сурова, след което погледът му стана отново неподвижен, изпълнен все така с битката на боговете и титаните. Но този път в него се отразяваше сиянието на светско величие, този път той приличаше на погледа на Сатаната, сочещ от върховете на планината земното царство и земната власт, за да съблазни Исус. Единствено Исус. Погледът на Арамис просветля. С бързо и нервно движение Филип го хвана за ръката.

– Да вървим – каза той, – да вървим за короната на Франция.

– Това ли е вашето решение, принце? – попита Арамис.

– Да.

– Непреклонно ли е?

Филип не го удостои с отговор. Той погледна епископа, сякаш го питаше: нима може да се отстъпва от вече прието решение?

– Поглед като този, който току-що ми хвърлихте, с огнени черти обрисова характера – каза Арамис и се наведе над ръката на Филип. – Вие ще бъдете велик монарх, монсеньор, повярвайте ми.

– Да се върнем към нашия разговор, моля ви. Струва ми се, че искам да изясня за себе си две доста съществени неща: първо, какви опасности и препятствия трябва да очакваме, на което вие отговорихте, второ, какви условия ми поставяте. Надявам се, че няма да ме оскърбите с предположение, че съм толкова наивен да повярвам в пълната ви заинтересованост от нашето дело. Затова ви моля без клопки и без опасения да споделите с мен вашите мисли по този повод.

– Аз съм готов за това, принце. Ставайки крал...

– Кога?

– Утре вечер, или по-точно през нощта. Но ви моля да ми разрешите първо да ви задам един въпрос. Изпратих при ваше височество верен човек, комуто наредих да ви предаде тетрадка с някои бележки. Тези бележки бяха съставени така, че ваше височество да получи възможност основно да изучи лицата, които са или ще бъдат при вашия двор.

– Прочетох тези записки. И ги знам наизуст. Но питайте, ще бъда ученик, който отговаря пред своя учител върху зададения от него урок.

– Да започнем с вашето семейство, мой принце.

– С майка ми Ана Австрийска, с всичките ѝ нещастия и съдбовната ѝ болест? О, аз я знам, познавам я!

– Вашият втори брат?

– Към тези бележки бяхте допълнили портрети, нарисувани толкова изкусно, че по тях познавах историята и хората, чиито характери и нрави ми описвахте. Принцът, моят брат, е красив, бледен брюнет. Той не обича жена си Хенриета, тази, в която аз, Людовик XIV, бях малко влюбен и в която и сега съм влюбен, макар и малко, нищо че тя ме накара да проливам горчиви сълзи в деня, когато искаше да изгони госпожица Ла Валиер...

– Трябва да се пазите от очите на тази госпожица, принце мой – казва Арамис. – Ла Валиер искрено обича управляващия днес монарх. А очите на любещата жена трудно могат да бъдат измамени.

– Тя е с руса коса, има светли очи, нежността на които ще ми помогнат да позная душата ѝ, тя накуцва едва едва, ежедневно ми пише писма, на които аз карам да отговаря господин Дьо Сент-Енян.

– Добре ли го познавате?

– Сякаш го виждам с очите си. Последните стихове, който той написа за мен, зная не по-лошо от онези, които аз му съчиних в отговор.

– Отлично. Познавате ли вашите министри?

– Колбер има грозно, намръщено, но заедно с това умно лице. Челото му е космато, главата – голяма и тежка. Смъртен враг е на господин Фуке. За Колбер може и да не говорим. Предполагам, че вие ще поискате да го изпратим в изгнание, нали така? Възхитеният Арамис се задоволи да отвърне:

– Вие действително ще бъдете велик монарх, принце мой!

– Виждате ли – усмихна се принцът, – аз знам урока си както трябва и с Божията помощ, а също и с вашата, ще се справя с всичко.

– Има още един чифт очи, от които ще трябва да се пазите, принце мой.

– Да, от очите на господин д'Артанян, вашия приятел.

– Трябва да си призная, че е мой приятел.

– Този, който съпровождаше Ла Валиер в Шайо, докара Мънк на крал Карл II в сандък и толкова добре е служил на моята майка. Френската корона му е толкова задължена, че всъщност му дължи всичко. Ще искате ли неговото заточение?

– Никога, принце мой. На д'Артанян, когато му дойде времето, аз сам ще разкажа всичко. Сега трябва да се пазим от него, защото, ако той

ни проследи, преди да му се разкрием, и вие, и аз ще бъдем хванати и убити. Той е професионалист.

– Ще го имам предвид. Нека сега поговорим за господин Фуке. Какво според вас трябва да направя за него?

– Простете, но може би съм недостатъчно внимателен към вас, като ви задавам през цялото време въпроси.

– Това е ваше задължение и засега ваше право.

– Преди да преминем към господин Фуке, трябва да ви напомня за още един мой приятел.

– За господин Дьо Валон, Херкулеса на Франция? Що се касае до него, съдбата му е осигурена.

– Не, исках да говоря не за него, а за граф Дьо ла Фер. За него и неговия син, който стана наш общ син, на четиримата.

– А, за онзи малчуган, който умира от любов към Ла Валиер и на когото така подло я отне моят брат! Бъдете спокоен, аз ще направя така, че тя да се върне при него. Кажете господи Дербле: лесно ли се забравя оскърбление от човек, когото обичаш? Прощават ли на жената, която е изменила? Какво е това? Свойство на френската душа или закон, заложен в човешкото сърце?

– Човек, който обича толкова дълбоко като Раул, в края на краищата забравя грешката на своята възлюблена. Но що се отнася до него, не съм сигурен, че той ще забрави.

– Аз ще се погрижа за това. Да преминем към господин Фуке. Какъв трябва да бъде той?

– Беше суперинтендант, нека си остане такъв.

– Добре! Но сега е пръв министър.

– Не съвсем.

– На такъв неосведомен и нерешителен крал като мен е крайно необходимо един такъв пръв министър.

– Ще има ли нужда ваше величество от приятел?

– Моят единствен приятел сте вие и само вие.

– Ще имате и други приятели, но толкова предан, толкова ревнив към вашата слава сред тях мисля, че няма да имате.

– Мой пръв министър ще бъдете вие.

– Но не веднага, принце мой. Това ще породи излишни клюки и подозрения.

– Ришелю, първият министър на Мария Медичи, моята баба, беше само епископ на Люсон, докато вие сте епископ на Ван. Впрочем благодарение на покровителството на кралицата той стана кардинал.

– Ще бъде по-добре – каза, кланяйки се, Арамис, – ако аз стана пръв министър чак след като ме направите кардинал.

– Вие ще бъдете такъв най-късно след два месеца, господин Дербле. Но това е малко. Няма да ме оскърбите, ако поискате нещо повече, и ще ме огорчите, ако се задоволите с това.

– Аз действително се надявам на нещо повече, принце.

– Говорете, искажете се!

– Господин Фуке няма да може дълго да работи. Той скоро ще се състари, обича удоволствията, наистина съвместими с възложената му работа, тъй като той и днес е запазил нещо от своята младост. Но тези останки още при първата тъга или болест, които могат да достигнат господин Фуке, ще изчезнат безследно. Ние ще го избавим от мъката, защото той е честен човек с благородно сърце и достоен във всяко отношение, но да го спасим от болестта сме безсилни. И така, хайде да решим. Когато изплатите дълговете на господин Фуке и уредите държавните финанси, Фуке ще си остане крал, който властва над своите придворни – поети и художници. Ние ще го направим достатъчно богат за това. Едва тогава, ставайки пръв министър при ваше кралско величество, аз ще мога да помисля за вас, за вашите и за своите интереси.

Младият човек погледна в упор своя събеседник.

– Кардинал Ришельо, за когото говорихме – продължи Арамис, – допусна непростима грешка, упорито управлявайки само Франция. На един трон постави двама крале, Людовик XIII и самия себе си, докато можеше преспокойно да ги постави на два различни трона. Помислете, кардинал, пръв министър на Франция, опиращ се на поддръжката и милостта на най-християнския от кралете, кардинал, на когото кралят, неговият господар, му връчва своите съкровища, своята армия, своя съвет, такъв кардинал ще сгреша двойно, ако използва всички тези възможности в една-единствена Франция. Освен това, принце мой – добави Арамис, гледайки Филип право в очите, – вие няма да бъдете крал като вашия баща, изнежен, вял и уморен. Вие ще бъдете умен и предприемчив крал. Вашите владения няма да стигат, с мен ще ви бъде тясно. А нашето приятелство не трябва да бъде – не искам да кажа нарушено – ни най-малко накърнено от каквато и да е тайна мисъл, лелеяна от някой от нас. Аз ще ви подаря трона на Франция, вие ще ми подарите трона на Свети Петър. Когато съюзник на вашата честна, твърда и добре въоръжена ръка стане ръката на такъв папа като мен, то и Карл V, комуто принадлежаха две трети от света, и Карл Велики, който владееше целия свят, ще изглеждат нищожни в сравнение с вас. Нямам нито семейни

връзки, нито предразсъдъци, няма да ви тласкам към преследване на еретици, нито към войни на династии, просто ще кажа: „Вселената е наша, на мен – душите, на вас – телата.“ И тъй като аз ще умра преди вас, ще ви остане моето наследство. Какво ще кажете за този план, принце?

– Ще кажа, че съм щастлив и горд само поради това, че разбрах вашия замисъл, господин Дербле. Вие ще бъдете кардинал и аз ще ви назнача за пръв министър. След това ще ми кажете какво трябва да направя, за да ви изберат за папа, и аз ще го направя. Искайте от мен всякакви гаранции.

– Това е излишно. Всички мои постъпки ще бъдат с оглед на вашата изгода. Няма да изкача нито едно стъпало, без да издигна и вас със себе си. Винаги ще бъда достатъчно далеч, за да не възбудям у вас завист, и достатъчно близко, за да бдя над вашите интереси и да пазя вашето приятелство. Всички договори в нашия свят са нетрайни и се нарушават, тъй като обикновено имат предвид само интересите на една страна. Нищо подобно между нас няма и затова не са ми нужни никакви гаранции.

– Значи... моят брат... ще изчезне?

– Да. Ще го похитим в леглото му. Достатъчно е само с пръст да се натисне и подът в стаята, която му е отредена във Во, ще пропадне. Заспивайки под сянката на короната, той ще се събуди в Бастилията. От този момент единственият повелител ще бъдете вие. Единственият стремеж на вашия живот ще бъде да ме запазите близо до себе си.

– Това е истина! Ето ръката ми, господин Дербле.

– Позволете ми, ваше величество, с уважение пред вас да подвия коляно. В деня, когато короната украси вашето чело, тиара – моето, ние ще си разменим целувка.

– Целунете ме сега, днес, бъдете повече от велик, изкусен и възвишен гений, бъдете добър към мен, бъдете мой баща.

Арамис го слушаше почти с нежност. Стори му се, че в сърцето му се появи някакво непознато чувство, но то скоро се изгуби.

„Негов баща! – помисли си. – Да, да, свят баща!“ Те отново седнаха в каретата, която бързо се отправи по пътя към Во льо Виконт.

Глава единадесета ЗАМЪКЪТ ВО ЛЬО ВИКОНТ

Замъкът Во льо Виконт, разположен на една левга от Мелен, беше

построен от Фуке през 1653 година. Пари по това време във Франция нямаше. Всичко беше погълнал Мазарини и Фуке харчеше остатъците. Впрочем у някои хора дори слабостите са плодотворни, дори пороците са полезни и Фуке, влагайки в този дворец милиони, бе успял да привлече към неговия строеж три знаменитости: архитекта Льо Во, специалист по парковете Ленотр и декоратора на вътрешни помещения Льобрен.

Ако замъкът Во има някакъв недостатък, това е неговата прекалена величественост и изключителен разкош. Построен за поданик, приличаше повече на дворец, отколкото дворците, които Уолси, страхувайки се да не предизвика ревност у своя господар, беше принуден да му подарява. Ако нещо можеше да се предпочете пред великолепието на обширните покои, разкошната позлата, изобилието на картини и статуи, това бяха единствено градините на замъка Во, фонтаните – истинско чудо през 1653 година. Скюдери казва за този дворец, че за да полива градините му, Фуке бил разделил реката на хиляда фонтана и после ги събрал в потоци. Този великолепен дворец беше приготвен да приема монарха, когото наричаха най-великия крал в целия свят. Приятелите на Фуке бяха докарали тук всичко, с което бяха богати: актьори и декоратори, художници и скулптори, поети и майстори на остро перо. Армия слуги, разделена на групи, сновеше из дворовете и обширните коридори, докато Фуке, пристигнал едва сутринта, спокоен и внимателен към всичко, обикаляше замъка и даваше последните си разпореждания на управителя.

Беше 15 август. Върху плещите на бронзовите и мраморни богове падаха отвесни слънчеви лъчи. В чашите на басейните се нагриваше водата и в градините зрееха великолепни праскови.

– Ах, вие не сте опитали прасковите на господин Фуке, твърде млад сте за това! – щеше да каже великият крал петдесет години по-късно.

О, човешка памет! О, фанфари на мълвата! О, слава на този свят! Оня, който отлично си знаеше цената, комуто щеше да остане в наследство цялото състояние на Фуке, който щеше да вземе от него Ленотр и Льобрен, който щеше да изпрати самия Фуке до края на неговите дни в държавна тъмница, същият този щеше да си спомня единствено за прасковите на своя повален, забравен и удушен враг! Тридесет милиона щяха да се хвърлят с ръката на Фуке в неговите басейни, в леярните на неговите скулптори, в мастилниците на неговите поети, в папките на неговите художници и въпреки това щяха да се окажат напразни надеждите на човешката памет. Достатъчно щеше да бъде великият крал да види червена и сочна праскова, за да възкреси в паметта си печалната сянка

на последния суперинтендант на Франция.

Уверен, че Арамис е приготвил всичко за посрещането на толкова значителен брой гости, че се е погрижил да провери охраната при всички врати и порти и да обзаведе необходимите помещения, Фуке се занимаваше с програмата на празненствата. Гурвил показваше къде ще бъдат фойерверките и илюминациите. Молиер го заведе в театъра. След като разгледа часовниковата кула, гостните и галериите, умореният Фуке срещна, спускайки се по стълбата, Арамис. Прелатът го спря със знак.

Суперинтендантът се приближи към своя приятел, който го отведе до голяма, набързо завършена картина. Живописецът Лъобрен, потънал в пот, омазан с бои, уморен и вдъхновен, слагаше с бързата си четка последни мазки. Работеше върху портрет на краля в параден костюм, същия който Персерен бе благоволил да покаже на Арамис.

Фуке се спря пред картината. Тя сякаш беше жива, свежест и топлина лъхаше от изобразената върху нея човешка плът. Той разгледа портрета, оцени майсторството и не намирайки с какво да възнагради този Херкулесов труд, прегърна с чувство художника. Суперинтендантът бе развалил костюм, струващ хиляда пистола, но бе влял бодрост в душата на Лъобрен.

Това мигновение достави радост на художника, но хвърли в меланхолия Персерен, който съпровождаше с другите Фуке и се възхищаваше от картината най-вече заради костюма, ушит за негово величество. Тази му мъка бе пресечена от сигнал, даден от покрива на замък. Зад Мелен, в откритата равнина, наблюдателите бяха забелязали кралската колона. Негово величество влизаше в Мелен. Подире му следваше дълга опашка от карети и конници.

– След час – обърна се Арамис към Фуке.

– След час – отвърна той, въздишайки тежко.

– А народът пита за какво са тези кралски празници! – Банският епископ се разсмя искрено.

– Уви, макар че аз не съм народът, също си задавам този въпрос.

– След двадесет и четири часа, монсеньор, ще ви отговоря на него. А сега се усмихвайте, днес е радостен ден.

– Знаете ли, Дербле, ако искате, вярвайте, ако не искате – недейте – разгорещено каза суперинтендантът, показвайки с пръст към виждащия се в далечината кортеж на Людовик, – той не ме обича и аз не горя от любов към него, но сега, когато се приближава към моя дом, не мога да си обясня защо личността му за мен е свещена, той е мой крал и почти

ми е скъп.

– Скъп! Вярно е! – повтори Арамис, като си играеше с думите.

– Не се смейте, Дербле, знам, че ако той поиска, бих го обикнал.

– Трябва да кажете това не на мен, а на Колбер. Защото след като стане суперинтендант, ще ви определи пенсия от личните средства на краля.

Като подхвърли тази шега, Арамис се поклони.

– Къде отивате? – попита помрачнял Фуке.

– Монсеньор, трябва да се преоблека. Отивам в синята стая на втория етаж. Тази, която се намира над покоите на краля!

– Защо сте се настанили на толкова неудобно място? Там не можете дори да помръднете!

– Нощем, монсеньор, аз спя или чета в леглото. При мен има само един човек. Никой освен четец не ми е нужен. Прощавайте, монсеньор. Не се преуморявайте, приятелю. Пазете силите си за пристигането на негово величество краля.

– Ще се видим по-късно с вас. Къде е вашият приятел Дьо Валон?

– Настанил съм го до мен. Облича се.

Фуке се сбогува с усмивка и тръгна като главнокомандващ, който оглежда постове преди приближаването на неприятеля.

Глава дванадесета МЕЛЕНСКО ВИНО

Кралят влезе в Мелен с намерение само да мине през него. Младият монарх гореше от жажда за удоволствия. По време на пътуването той видя само два пъти бегло мярналата се Ла Валиер и предвиждайки, че ще му се удаде да говори с нея насаме едва през нощта, в градината, след завършването на всички полагащи се церемонии, бързаше да заеме запазените за него покои във Во. Като си правеше тези сметки, той забрави за капитана на своите мускетари и за Колбер...

Както нимфата Калипсо не могла да се успокои след заминаването на Одисей, така и нашият гасконец не можеше да се успокои и непрекъснато се питаше: „Защо Арамис искаше от Персерен да му покаже новите костюми на краля? Във всеки случай моят приятел, ванският епископ, нищо не прави току-така.“

Д'Артанян, който беше обиграл ума си сред безкрайните дворцови интриги, д'Артанян, който знаеше положението на Фуке по-добре от

самия него, като чу за предстоящото празненство, разорително дори за свръхбогаташ, бе обзет от известни подозрения. Накрая, присъствието на Арамис, който напусна Бел-Ил и когото Фуке беше направил главен разпоредител, неговото непрекъснато участие в работите на суперинтенданта, пътуването му до Безмо, всичко това мъчеше от няколко седмици д'Артанян.

„Можеш да преодолееш човек като Арамис само с шпага в ръка – мислеше си той. – Докато Арамис беше войник, имаше някаква надежда да се справя с него. Но сега, когато бронята му стана двойно по-дебела, тъй като носи епитрахил, работата е загубена. Но какво иска да направи Арамис? Ако в плановите му влиза да свали Колбер и нищо друго, какво в края на краищата ме интересува мен? Но какво още би искал?“

Д'Артанян се чешеше по челото – този неизчерпаем източник на идеи. Той си помисли, че не би било зле да поговори с Колбер, но приятелството и тесните връзки с Арамис в миналото го накараха да изостави това намерение. Освен това той мразеше финансиста. Искаше да разкрие подозренията си пред краля. Но кралят нищо нямаше да разбере, тъй като в тях нямаше до момента никаква правдоподобност и замисъл.

Д'Артанян реши при първа възможност да се обърне към самия Арамис: „Ще се обърна с директни въпроси, изненадващо, смело и нахално, ще съумея да засегна сърцето му и той ще ми каже... Но какво ще ми каже? Нещо ще ми каже, защото, дявол го взел, тук наистина нещо се крие!“

Като се успокои, д'Артанян се зае с приготовления за пътуването, особено за кралския конвой. В онези времената конвоят бе все още малоброен, но добре екипирай и с надежден командир. В резултат на старанията на своя капитан кралят влезе в Мелен начело на отряд мускетари, швейцарци и гвардейци. Кортeжът приличаше на малка армия. Колбер наблюдаваше войниците с истинска радост. Той обаче смяташе, че числеността им трябва да бъде увеличена поне с една трета.

– Защо? – попита го кралят.

– За да окажем чест на господин Фуке – отвърна Колбер. „За да го докараме по-скоро до пълно разорение“ – помисли Д'Артанян.

Отрядът приближи до Мелен и спря. Знатните граждани поднесоха на краля ключовете на града и го поканиха в кметството да изпие чаша меленско вино. Кралят не очакваше такова забавяне и процеди през зъби, докато градският кмет произнасяше своята реч:

– На кой глупак дължа това забавяне?

– Не на мен – каза д'Артанян. – Сигурно на господин Колбер.

Колбер чу името си:

– Какво иска господин д'Артанян?

– Искам да узная дали вие сте се разпоредили кралят да бъде почерпен с меленско вино!

– Да, господине, аз.

– Значи вас кралят удостои с титла.

– Каква титла, господине?

– Почакайте... нека си припомня... тъпак... не... глупак... да, глупак, именно с тази дума негово величество удостои този, който предизвика това забавяне заради меленското вино.

След тази атака д'Артанян потупа коня си по шията. Широкото лице на Колбер се наду като мех, в който са налели вино. Мускетарят видя, че той бе разгневен, и реши да не спира наполовина. Ораторът все още говореше, а кралят ставаше все почервен.

– Ей Богу – флегматично каза д'Артанян, – кралят всеки момент ще получи удар. Как можа да ви дойде наум подобна идея, господин Колбер? Наистина не ви върви!

– Господине – изправи се на седлото финансистът, – тази мисъл ми бе внушена от моето усърдие. Мелен е чудесен град и плаща добре, не трябва да го обиждаме.

– Я виж ти! Аз не съм финансист и да си призная, изтълкувах мисълта ви съвсем другояче. Реших, че искате да подразните господин Фуке, който ни чака...

Ударът попадна право в целта. Колбер унило се оттегли. За щастие, речта на кмета свърши. Кралят изпи виното и кортежът потегли. Кралят хапеше устни, защото се свечеряваше и заедно с това изчезваше надеждата за разходка в компанията на Л а Валиер. На двора, за да се добере до Во със спазване на всички церемонии, щяха да му бъдат необходими най-малко четири часа. Кралят изгаряше от нетърпение, караше кралиците да бързат, тъй като искаше да пристигне по светло. Но когато всички бяха готови да тръгнат, възникнаха нови пречки.

– Нима кралят няма да остане да ношува в Мелен? – съвсем неуместно, като всичко, което правеше този ден, Колбер се обърна към командира на мускетарите.

Д'Артанян се досещаше, че краля не го свърта на едно място. Той не искаше кралят да влезе във Во без прилична охрана, считаше, че е абсолютно необходимо кралят да пристигне съпроводен от конвоя в пълен състав. От друга страна, явно чувстваше раздражението на краля от забавянето. Как да се излезе от това затруднение? д'Артанян се хвана за

думите на Колбер и го сблъска с краля.

– Господарю – каза той, – господин Колбер пита дали няма да останете да ношувате в Мелен.

– Да ношувам в Мелен? Защо? Кой измисля подобни глупости, когато Фуке ни чака тази вечер?

– Аз се страхувам, че ще пристигнете във Во твърде късно, ваше величество – живо възрази Колбер. – Нали според етикета ваше величество не може да пристигне където и да е, освен в своя дворец, преди квартириерите да разпределят помещенията и да бъде разквартируван гарнизонът.

Д'Артанян започна да хапе мустаците си. Двете кралици също слушаха разговора. Бяха уморени, спеше им се и главно, искаха да попречат на вечерната разходка на краля с дамите и със Сент-Енян, тъй като етикетът изискваше принцесите след пристигането да останат в покоите си, докато придворните дами можеха да подишат чист въздух.

Всички тези на пръв поглед дребни причини се събираха като облачето, което рано или късно предизвиква буря. Кралят нервно хапеше края на камшика си. Как да се излезе от това положение? Д'Артанян гледаше краля с умиление, а Колбер се наостряше.

– Да чуем какво казва кралицата – поклони се Людовик. Това внимание проникна в сърцето на Мария-Терезия, на добрата и великодушна кралица, и разполагайки със свобода на избор, тя отвърна:

– Аз с удоволствие ще се подчиня на волята на негово величество.

– За колко време можем да стигнем до Во? – попита Ана Австрийска, като се запъваше на всяка сричка и притискаше ръка към болната си гръд.

– За каретите на техни величества е нужен не повече от час по достатъчно добри пътища – съобщи Д'Артанян и добави, след като улови погледа на Людовик, – четвърт час за краля.

– Бихме могли да пристигнем по светло – каза кралят.

– Но разквартируването на конвоя – обади се меко Колбер – ще отнеме толкова време, че кралят нищо няма да спечели от бързата езда.

„Двоен глупак – реши за себе си Д'Артанян, – ако исках да подкопая твоя кредит, можех да го направя за десет минути.“

– На мястото на краля – забеляза той, – отправяйки се към господин Фуке, когото знаем като порядъчен човек, аз бих оставил охраната в Мелен и бих пристигнал като приятел, придружен само от началника на гвардията. От това моята особа би станала още по-величествена.

В очите на краля светна радостен пламък:

– Това е добър съвет, госпожи. Ще тръгнем, както се отива при приятел. Поемайте, без да бързате! А ние, господа, напред!

„Ще се огранича с това, че тази вечер ще разговарям с Арамис – казва си д'Артанян, пускайки коня в галоп. – После, Фуке е порядъчен човек, дявол го взел! Казал съм го и трябва да се вярва на това!“

Ето по какъв начин към седем часа вечерта, без тръби и литаври, без изпратена напред гвардия, без мускетари и войници, кралят се показа пред оградата на Во, където от половин час, заобиколен от слуги и приятели, гологлав го чакаше Фуке.

Глава тринадесета НЕКТАР И АМБРОЗИЯ

Фуке помогна на Людовик да скочи от коня. Людовик изящно стъпи на крака, още по-изящно протегна ръка, която въпреки леката съпротива на краля Фуке целуна с преклонение.

Кралят изяви желание да почака в първия двор пристигането на каретите на кралиците. Това очакване не трая дълго. По заповед на Фуке пътищата бяха приведени в пълен ред и от Мелен до Во нямаше нито един камък, по-голям от яйце. Каретите докараха дамите към осем часа вечерта, като по килим. Бяха приети от госпожа Фуке. В момента на появата им ярък, почти слънчев лъч озари откъм дърветата статуите и вазите. Докато техни величества не влязоха в двореца, това очаровашо сиение не загасна.

Всички чудеса, които летописецът описва, рискувайки да съперничи на романиста, натрупва, или по-точно, запечатва в оставения от него разказ, всички вълшебства на победената нощ, цялото удоволствие и разкош, които въздействат върху ума и сърцето, всичко това Фуке поднесе на своя крал в този вълшебен дворец, с какъвто не можеше да се похвали нито един от тогавашните монарси в Европа.

Няма да разказваме за великолепно пиршество, дадено от Фуке на техни величества, нито за концертите и феериите, ще опишем само лицето на краля, което от весело, отворено и щастливо стана мрачно, напрегнато и раздразнено. Той си спомни своя жалък разкош и своя дворец, който беше собственост на кралството, а не негов. Големите лувърски вази, старинната мебел и съдовете на Анри II, Франциск I и Людовик XI бяха само паметници на историята. Те бяха само ценности, имущество, собственост на държавата. Всичко, което кралят видя у Фуке,

имаше стойност не само като материал, но и като изработка. Фуке се хранеше в златни съдове, изковани за него от известни художници. Фуке пиеше вино, чието название не беше известно на краля на Франция, и то от такива чаши, че всяка една от тях поотделно струваше колкото цялата изба на краля заедно със съдовете. Какво да кажем за залите, тапетите, картините и цялата прислуга? Редът заместваше етикета, удобството – заповедите, удоволствието и задоволяването на госта бяха най-висш закон за всички, които се подчиняваха на домакина. Този рояк безшумно заети с работа хора, тази маса гости, по-малобройна от обслужващите я, това безсметно количество блюда, златни и сребърни вази, тези потоци светлина, тези камари никому неизвестни цветя, цялата тази хармония, която беше само прелюдия към празненството, очарова всички присъстващи, които нееднократно показваха възхищението си не с думи или жестове, а с мълчание и внимание. Това беше отговорът на придворните, престанали да усещат на врата си юздата на своя господар.

Що се отнася до краля, очите му бяха налети с кръв и той не смееше да погледне вдовстващата кралица. Ана Австрийска, която беше най-високомерното същество на този свят, унищожаваше домакина с презрението си към всичко, което ѝ се сервираше. Младата кралица, напротив, добра и любознателна, хвалеше Фуке, ядеше с апетит и питаше за названието на някои от плодовете. Фуке отвърна, че и той не им знае названията. Макар че тези плодове бяха от собствените му оранжерии и нерядко той самият ги отглеждаше, тъй като притежаваше знания в екзотичната агрономия. Кралят почувства деликатността ѝ и това още повече го унижи. Той намери кралицата за простовата, а майка си за прекалено надменна. Самият той се стараяше да остане хладен, балансирайки между надменността и простодушната възторженост.

Фуке предварително беше наясно с всичко. Той беше от хората, които умеят да предвиждат.

Кралят обяви, че докато се намира у господин Фуке, иска да обядва, без да се подчинява на етикета, което ще рече с всички. И суперинтендантът се разпореда обядът на краля да се поднася отделно, но все пак на общата маса. Този приготвен с изискан вкус обяд включваше всичко, което обичаше кралят, което винаги му е било по вкуса. Людовик, който се славеше с най-големия апетит в кралството, не можеше да устои пред съблазънта и да се отказва под предлог, че не е гладен.

Фуке направи нещо повече. Подчинявайки се на заповедта на краля, седна заедно с всички, но щом поднесоха супата, стана и започна

лично да прислужва на краля. Госпожа Фуке застана зад креслото на вдовстващата кралица. Надменността на Юнона и капризите на Юпитер не устояха пред тази пределна любезност.

Ана Австрийска изяде бисквит, натопен в сос санлюкар, а кралят, опитал всичко, се обърна към Фуке:

– Господин суперинтендант, вашата кухня е над всяка похвала.

След това целият двор се нахвърли на ястията с такова усърдие, с каквото рояк египетски скакалци се нахвърля върху зелено поле. Утолявайки глада си, кралят отново се задълбочи в печални размисли. Той беше тъжен точно толкова, колкото беше необходимо да показва добро настроение, и особено тъжно му ставаше, като виждаше как придворните му ласкаят Фуке.

Д'Артанян ядеше и пиеше с удоволствие. Той вземаше живо участие в разговора, шегуваше се и направи редица наблюдения, които щяха да му бъдат много полезни.

След завършване на вечерята кралят не пожела да пренебрегне вечерната разходка. В парка горяха ярки илюминации. Сякаш и луната се беше отдала на господаря на Во – посребряваше езерата и върховете на дърветата с искрящи елмази. Въздухът беше приятно прохладен. Приятно беше да се ходи из алеите, посипани с пясък. Всичко беше много сполучливо, кралят дори, срещайки на едно кръстовище госпожица Ла Валиер, успя да докосне ръката ѝ и да каже: „Обичам ви“! Никой не чу тези думи освен д'Артанян, който вървеше зад краля. Фуке беше отпред.

Часовете на тази прекрасна нощ течеха неусетно. Кралят поиска да го заведат в спалнята му. След него забързаха и останалите. Кралиците се прибраха в покоите си под звуците на флейти и арфи. Изкачвайки се по стълбите, кралят видя своите мускетари, които д'Артанян беше извикал от Мелен и беше разпоредил да ги нахранят.

Д'Артанян се успокои и забрави своите подозрения.

Беше уморен, вечерял отлично и искаше поне веднъж да си откъдне добре при един истински крал. „Фуке – каза си той, – ето човек, който е по вкуса ми!“

Тържествено, с церемонии, поведоха краля към покоите на Морфей. Струва си да разкажем за покоите. Това беше най-красивата и най-голямата стая в двореца. На купола, който я увенчаваше, бяха изобразени от Лъобрен сънищата, които Морфей изпраща на краля и подчинените му. Всичко мило и приятно, което ни навестява в сънищата, медът и благовонията, цветята и нектара, наслаждението и покой, които сънят влива в сърцето, всичко това художникът беше вдъхнал на своите

фрески. Но ако от едната страна на купола беше нарисувана толкова сладостна картина, от другата страна тя беше ужасна и мрачна. Чаши, от които се излива отрова, стомана, бляскаща над главата на спящия, вещици и призраци в отвратителни маски, полумрак, по-страшен от пламъка или от дълбоката нощ, ето контрастите, които художникът беше противопоставил на своите изящни и нежни образи.

Престъпвайки прага на тези наистина великолепни покои, кралят потрепери. Фуке попита дали не го безпокои нещо.

– Искам да спя – каза побледнелият Людовик. – Но първо да поговоря с Колбер. Наредете да го повикат.

Фуке се поклонил и излезе.

Глава четиринадесета ГАСКОНЕЦ ПРОТИВ ДВА ПЪТИ ГАСКОНЕЦ

Д'Артанян никога не губеше времето си напразно. Той се осведоми за Арамис и го намери. Откакто кралят беше пристигнал, Арамис се беше уединил, очевидно за да измисли нещо ново, което да прибави към програмата на негово величество. Д'Артанян нареди да доложат за него и завари епископа в красива стая, която тук наричаха синя, по цвета на тапетите. Вътре бяха Портос и няколко епикурейци. Арамис прегърна приятеля си и му предложи най-доброто място. Тъй като беше очевидно, че мускетарят иска да говори с Арамис насаме, епикурейците се сбогуваха и излязоха. Портос не се помръдна. След сития обяд той мирно спеше в своето кресло, така че никой не можеше да попречи на беседата им. Той хъркаше равномерно и под този басов акомпанимент можеше да се разговаря без пречки. Д'Артанян почувства, че трябва да започне разговора. Схватката, заради която бе дошъл тук, обещавахе да бъде упорита и дълга, затова започна направо:

– Ето ни във Во – каза той.

– Да, д'Артанян. Харесва ли ви тук?

– Много ми харесва господин Фуке, нашия домакин. Той е очарователен. В най-висша степен.

– Казват, че кралят бил отначало хладен с него, но после омекнал.

– Защо „казват“? Нима ние сами не видяхме това?

– Аз не съм видял нищо, защото бях зает. Заедно с тези, които токущо излязоха от тук, обсъждахме някои подробности около представлението и въртележката, които ще бъдат устроени утре.

– Така ли? Значи вие сте главен разпоредител на увеселенията?

– Както знаете, приятелю, аз винаги съм бил привърженик на всякакъв род измислици. Винаги съм бил в известна степен поет.

– Помня вашите стихове. Някои бяха прелестни.

– Аз пък ги забравих. Но се наслаждавам на стиховете на другите, на Молиер, Пелисон, Лафонтен...

– Знаете ли каква мисъл ми дойде днес, на вечерята? Помислих си, че истинският крал на Франция е не Людовик XIV, а Фуке.

– Вие сте съвсем като останалите: завиждате – Арамис си пое дъх и се усмихна. – Обзалагам се, че тази фраза сте чули от господин Колбер.

Д'Артанян, за да достави удоволствие на Арамис, му разказа за нещастията на финансиста със злополучното меленско вино.

– Нищожен човек е този Колбер! – каза Арамис.

– Ако говорим истината, така си е.

– Като си помисли човек, че този подмазвач ще бъде ваш министър след някакви си четири месеца и вие ще му служите толкова усърдно, както служихте на Ришелю и Мазарини...

– Както вие служите на господин Фуке – добави д'Артанян.

– С тази разлика, приятелю мой, че Фуке не е Колбер.

– А защо смятате, че Колбер след четири месеца ще бъде министър?

– Защото Фуке няма да бъде такъв. Ще бъде окончателно разорен.

– В такъв случай защо устройва празненства? Защо не го разубедихте?

– Работата е там, че той иска да угоди на краля, като се разорява заради него!

– Странна сметка!

– Необходимост.

– Не ви разбирам, драги Арамис.

– Както и да е, но вие виждате, че омразата надделява у господин Колбер, тя се усилива от ден на ден. Той подтиква краля да се раздели със суперинтенданта. И това е очебийно за всички. Това е заговор против господин Фуке. Кое то също е общоизвестно.

– Нима може да се обясни защо кралят действа против този, който е похарчил цялото си състояние само за да му достави удоволствие?

– Вярно е – каза бавно Арамис, съвсем неубеден от своя събеседник. Той искаше да се приближи към темата на разговора им от друга страна.

– Какви ли безумия няма – продължи д'Артанян, – но вашите ако си

говорим истината, аз по никакъв начин не одобрявам. Вечеря, бал, концерт, представление, въртележка, водопади, фойерверки, илюминации и подаръци, всичко това е много добре, превъзходно, съгласен съм с вас, но нима не ви стигаха тези разходи? Трябваше ли всички ваши хора например да са облечени в нови дрехи?

– Да, прав сте. Същото казвах и аз на господин Фуке, но той ми отговори, че ако беше богат, би построил, за да приеме краля, напълно нов дворец, нов от подземията до покрива, със съвършено нова мебелировка и сервизи, и след заминаването на негово величество би се разпоредил всичко това да се изгори, за да не може то... да не служи вече другиму.

– Но това са чисти бълнувания и нищо повече.

– Същото казах и аз, но той ми заяви: „Който ме съветва да бъда пестелив, в него ще виждам враг.“

– Но така можеш да полудееш! А портретът?

– Какъв портрет?

– На краля, изненадата...

– Каква изненада?

– Тази, заради която взехте от Персерен мостри от платовете. Д'Артанян млъкна. Пусна стрелата, оставаше да се разбере дали точно бе стрелял.

– Това беше любезност – отвърна Арамис.

Д'Артанян стана, приближи се до приятеля си, хвана двете му ръце и като го гледаше в очите, каза:

– Арамис, обичате ли ме все още, макар и малко?

– Разбира се, че ви обичам.

– В такъв случай направете ми една услуга. Кажете, защо взехте мострите от Персерен?

– Елате с мен и ще попитаме бедния Льобрен, който се труди над този портрет две денонощия, без да мигне...

– Арамис, бъдете честен с мен. Кажете истината, нали не искате да ми се случи нещо много, много неприятно. Вярвате ли в моя инстинкт? По-рано вярвахте в него. Той ми нашепва, че имате някакви тайни помисли. Готов съм да се закълна, че съм прав.

– Вие ме огорчавате, д'Артанян. Ако имах някакви помисли, които трябва да крия от вас, аз, разбира се, бих замълчал за тях, нали така? Ако моите помисли бяха от такъв род, че трябваше да ги разкрия пред вас, щях да го направя и без вашето напомняне.

– Не, Арамис, не, има помисли, които могат да бъдат открити едва в подходящия момент. А този човек, който стои пред мен, който би

отдал живота си за мен, не желае да ми открие едно миниатюрно ъгълче от своето сърце. О, приятелство, повтарям още веднъж, ти не си нищо повече от сянка, от примамка като всичко, което пръска около себе си лъжлив блясък!

– Не говорете така за нашето приятелство – отвърна епископът с твърд и уверен тон. – То не е от тези, за които току-що говорехте.

– Погледнете, Арамис: ние сме трима от нашата четворка. Вие ме мамите, аз ви подозирам, а Портос... Портос спи. Хубаво трио, нали? Славни останки от миналото!

– Мога да ви кажа само едно, д'Артанян. И съм готов да се закълна пред Евангелието: обичам ви както преди. Ако понякога не съм достатъчно откровен с вас, то е само заради другите, а не заради себе си или заради вас. От всичко, в което постигна успех, вие ще получите вашия дял. Обещайте ми същата благожелателност.

– Приятелю мой, думите, които току-що произнесохте, изглеждат пълни с благородство. Вие правите заговор против Колбер. Ако става дума само за това, кажете ми направо. Имам инструмент, с който да извадя този зъб.

– Ако правя заговор против Колбер, какво ужасно има в това?

– То е твърде дребно за вас. Не за да свалите Колбер искахте мострите от Персерен. О, Арамис, та ние не сме врагове, ние сме братя! Кажете ми какво сте решили да правите и ако аз не мога да ви помогна, кълна ви се, ще остана неутрален.

– Нищо не съм решил да предприемам.

– Арамис, някакъв глас ми подсказва и просветлява ума ми... този глас никога не ме е лъгал. Вие замисляте нещо срещу краля! Вашето лице не може да ме разубеди! Да, срещу краля, повтарям ви!

– И вие ще ми помогнете? – каза Арамис, като се усмихна иронично.

– Арамис, ще направя нещо повече, ще остана неутрален и ще ви спася!

– Вие сте полудял, д'Артанян.

– От нас двамата аз имам повече здрав разум.

– Вие ме подозирате в желание да убия краля?

– Кой е казал такова нещо?

– В такъв случай да внесем в разговора пълна яснота. Какво според вас може да се направи на краля, на нашия законен, истински крал, без да се посяга на живота му?

Д'Артанян нищо не отговори.

– Освен това тук има гвардия мускетари – добави епископът. – Вие сте у господин Фуке, вие сте у дома си. Имате господин Колбер, който в този миг сигурно съветва краля да предприеме против господин Фуке всичко онова, което може би на драго сърце бихте го посъветвали сам, ако не принадлежахте към противната партия.

– Арамис, за Бога, нека вашите думи бъдат думи на истински приятел.

– Думите на приятеля са истина. Ако аз замислям да се докосна дори с пръст до нашия крал, сина на Ана Австрийска, истинския крал на нашата родина Франция, ако аз нямам твърдото намерение да се простра пред неговия трон, ако утрешният ден в замъка Во за мен не е най-славният ден в живота на моя крал, нека ме поразят гръм и мълнии, съгласен съм на това!

Арамис произнесе тези думи, като се обърна с лице към алкова. Д'Артанян, който се беше облегал на същия този алков, не можеше да заподозре, че нещо се крие тук. Чувството, с което бяха казани тези думи, тяхната последователност, тържествеността на клетвата, всичко това окончателно успокои мускетаря. Той хвана Арамис за двете ръце и сърдечно ги стисна.

Арамис понесе упреците, без да побледнее, но сега, когато мускетарят го хвалеше, той се изчерви. Да измами д'Артанян беше чест за него, но да вдъхне доверие на д'Артанян беше неловко и срамно.

– Тръгвате ли? – той го прегърна, за да не се види зачервеното му лице.

– Да, служба, няма как. Трябва да получа паролата за тази нощ.

– Къде ще спите?

– В преддверието на кралските покои. А Портос?

– Вземете го с вас, хърка като мечка.

– Така ли... значи той не е настанен при вас? – попита д'Артанян.

– В никакъв случай. Той си има тук някъде свое помещение.

– Превъзходно! – мускетарят се успокои съвсем, след като беше осведомен, че двамата приятели живеят отделно. Рязко докосна рамото на Портос: – Да вървим!

– А! д'Артанян, вие ли сте, скъпи приятелю? По какъв случай? Да, да, та аз съм на празненството във Во...

– И с вашия прекрасен костюм.

– Този господин Коклен дьо Волиер... много, много мило от негова страна, нали?

– Тихо! Така тропате, че ще продъните паркета – каза Арамис.

– Вярно – потвърди д'Артанян, – тази стая е над купола.

– Не съм я заел, за да правя от нея фехтовална зала – добави епископът. – На тавана в кралските покои са изобразени прелестите на съня. Помнете, моят паркет е точно над този таван. Лека нощ, приятели, след десет минути ще бъда в леглото!

Арамис ги изпрати дружелюбно усмихнат. Но едва бяха излезли и той бързо затвори вратата с всички резета, а пускайки щорите на прозореца, извика тихо:

– Монсеньор, монсеньор!

В същия миг иззад алкова, отваряйки подвижната врата, която се намираще до кревата, излезе Филип:

– Интересно какви подозрения има кавалерът д'Артанян?

– Познахте ли го?

– Още преди да се обърнете към него по име.

– Това е нашият капитан на мускетарите.

– Той ми е дълбоко предан – отвърна Филип, като натърти на „ми“.

– Верен е като куче, но понякога хапе. Ако д'Артанян не ви познае, преди да изчезне другият, можете да разчитате на него навеки. Ако не види нищо със собствените си очи, ще остане верен. Ако види прекалено късно, никога няма да признае, че е сгрешил. Той е истински гасконец!

– Така си и мислех. На какво ще посветим сега времето си?

– Ще заемете наблюдателния си пункт и ще наблюдавате как кралят си ляга. Вие лягате, с малката церемония според етикета. Седнете на съгваемия стол. Аз ще преместя квадрата на паркета. Ще гледате през отвора, направен във фалшивите прозорци на купола. Виждате ли сега?

– Да, виждам Людовик – Филип трепна при вида на своя враг.

– Какво прави сега?

– Кани някакъв човек да седне.

– Спомнете си, принце мой, бележките, портретите. Кой е той?

– Човекът, когото кралят иска да накара да седне до него, е Колбер.

– Колбер в стаята на краля? – извика Арамис. – Немислимо!

– Погледнете!

Арамис погледна през направеното в пода отверстие.

– Да – каза той, – вие сте прав! Това е Колбер. О, монсеньор, какво ли ще чуем сега и какво ще излезе от тази среща между тях?

– Без съмнение нищо хубаво за господин Фуке. Принцът не грешеше. Людовик бе извикал Колбер и той се бе явил при него.

– Седнете, Колбер – каза кралят.

Интендантът, който неотдавна се боеше, че ще му поискат оставката, се зарадва на тази невиджана чест, но отказа да седне.

– Приема ли кралската покана? – запита Арамис.

– Не, той не седна.

Бъдещият крал и бъдещият папа започнаха жадно да подслушват разговора между двамата простосмъртни, намиращи се под краката им.

– Колбер – започна кралят, – днес непрекъснато ми противоречавате.

– Ваше величество... знам това.

– Много добре. Отговора ви ми харесва. Да, вие знаехте това. Трябваше да притежаваш мъжество, за да настояваш на своето.

– Рискувах да предизвикам неудоволствието ви, ваше величество, но ако действах другояче, бих ви оставил в неведение относно истинските ви интереси. Можеше да получите стомашно разстройство, ваше величество, тъй като такива пиршества се дават, за да се задуши кралят с тежестта на изисканите блюда.

Шегувайки се грубо, Колбер зачака напрегнато отговора. Людовик XIV, най-гщеславният, но и най-изтънченият човек в своето кралство, прости на Колбер дебелашката шега:

– Вярно е, Фуке ме нагости щедро. Кажете, Колбер, откъде той взема средства, за да прави такива разходи? Осведомен ли сте?

– Да, ваше величество, аз съм осведомен. Може да се каже, че знам всичко с пълна точност.

– Известно ми е, че вие смятате отлично.

– Това е първото качество, което се изисква от интенданта на финансите.

– Но то не е свойствено за всички. Да, Фуке е богат, много богат и това е известно на всички.

– Както на живите, така и на мъртвите.

– Какво искате да кажете, господин Колбер?

– Живите виждат богатствата на господин Фуке, те виждат, така да се каже, следствието и ръкопляскаат. Мъртвите, които знаят по-добре източника на богатството му, обвиняват. Длъжността интендант на финансите нерядко облагодетелства този, който я изпълнява...

– Говорете с мен откровено, не се бойте, ние сме сами.

– Аз никога не се боя от нищо. Моята опора са съвестта ми и подкрепата на моя крал. – Колбер се поклонил ниско.

– А ако мъртвите заговорят?

– Понякога те говорят, ваше величество. Прочете това.

– Ах, монсеньор – прошепна Арамис на ухото на принца, който, намирайки се до него, гледаше да не пропусне и дума, – вие сте тук, за да се учите на вашата кралска професия. Оpozнайте и чисто кралската подлост. Вие присъствате на сцена, която само Бог, или по-точно, самият дявол би могъл да замисли и изпълни. Слушайте, това ще ви потрябва в бъдеще.

Принцът удвои вниманието си и видя как кралят взе подаденото му от Колбер писмо.

– Почеркът на покойния кардинал! – възкликна кралят.

– Ваше величество има превъзходна памет – забеляза Колбер.

Кралят прочете писмото на Мазарини, което е известно на читателя още от караницата между Арамис и госпожа Дьо Шеврьоз.

– Не ми е много ясно – каза кралят.

– Ваше величество няма навиците на чиновник от интендантството.

– Виждам, че става въпрос за пари, дадени на господин Фуке.

– Съвършено вярно. За тринадесет милиона. Сумата си я бива.

– Така. Значи сметките няма да излязат с тринадесет милиона? Това не мога да разбера. Как и защо е възможен подобен недостиг?

– Не казвам, че е възможен. Казвам, че е налице. Не достигат тринадесет милиона. В писмото на краля се сочи предназначението на тази сума и нейният пазител?

– Както виждате, ваше величество, господин Фуке не е върнал тези пари, следователно ги е присвоил. Тринадесет милиона – това е четири пъти повече от разходите, които ваше величество си позволи във Фонтенбло, където, ако помните, ние изразходвахме три милиона.

Да се възкреси в душата на краля споменът за този празник, по време на който от една-единствена дума на Фуке той за първи път почувства, че суперинтендантът го превъзхожда в известно отношение, беше ловко подхвърлена подлост от един неловък човек. Настройвайки по този начин краля, Колбер можеше да спре дотук. И той го чувства. Кралят стана по-мрачен от облак. В очакване на следващите думи Колбер изгаряше от нетърпение, както Филип и Арамис на своя наблюдателен пост.

– Знаете ли какво следва от всичко това, господин Колбер? – каза кралят, като помисли малко. – Това, че ако фактът за присвояването на тринадесетте милиона стане всеобщо достояние...

– Мисля, че това може да се направи още утре, ако кралят...

– Не беше гост на господин Фуке – с достойнство отвърна Людовик.

– Кралят навсякъде е у дома си, ваше величество, особено в тези къщи, които се издържат с негови пари.

– Струва ми се – каза тихо Филип на Арамис, – че архитектът, който е строил този купол, ако беше знаел как ние с вас ще го използваме, щеше да го направи подвижен, та да падне върху главите на такива негодници като този Колбер.

– Аз също си помислих това – каза Арамис, – но Колбер е толкова близо в този момент до краля!

– Вярно, щеше да възникне въпрос за престолонаследника.

– От това би се възползвал за своите интереси вашият по-малък брат. Но нека помълчим и послушае.

– Ако аз бях крал, нямаше какво да добавя към това, което беше казано. Бих отложил решението си до утре.

Людовик XIV най-после вдигна очи и виждайки чакащия Колбер, рязко смени посоката на разговора:

– Господин Колбер, вече е късно и аз ще си лягам. Довиждане. Сутринта ще ви съобщя решението си.

– Много добре, ваше величество – съгласи се Колбер, който се почувства оскърбен, но се постара да не издава истинските си чувства пред краля. Отправи се заднишком към изхода.

– Слугите ми! – извика кралят. В спалнята влязоха слугите.

Филип искаше да напусне наблюдателния си пост.

– Само минута още – каза Арамис с обичайно ласкавия си тон, – всичко, което току-що стана, е дреболия и утре ние вече няма да мислим за това. Събличането на краля обаче е церемония преди сън, малка, но извънредно важна, монсеньор. Учете се, учете се по какъв начин ВАС ВИ слагат да лягате, ваше величество. Гледайте, гледайте!

Глава петнадесета КОЛБЕР

Историята ще разкаже, или по-точно, историята вече ни разказа за събитията, станали на следващия ден, за тези великолепни развлечения, устроени от суперинтенданта за краля. И така, на следващия ден имаше веселие и най-различни игри, имаше разходка, разкошен обяд, представление, в което за своя голяма почуда Портос позна господин Коклен дьо Волиер, който играеше във фарса „Непоносимите“. В крайна сметка така наричаше господин Дьо Брасие дьо Пиерфон тази комедия.

В течение на този толкова богат на неочаквани събития, наситен и блестящ ден, когато на всяка крачка възникваха чудеса сякаш от „хиляда и една нощ“, кралят, загрижен след вчерашния си разговор с Колбер, заразен от налятата в него отрова, беше студен, сдържан и мълчалив. Нищо не можеше да го накара да се засмее, чувстваше, че дълбоко заседналото раздражение идва някъде отдалеч и малко по малко се усилява, както става с ручей, който се превръща в могъща река, събирайки в себе си хиляди хранещи го с вода притоци. Едва към пладне кралят малко се развесели. Изглежда беше взел някакво решение.

Арамис, който следеше всяка крачка на Людовик, така както и всяка негова мисъл, усети, че събитието, което очаква, няма да закъснее.

През целия този ден кралят, който без съмнение искаше да се освободи от измъчващата го мрачна мисъл, с такава настойчивост търсеше компанията на Ла Валиер, с каквато избягваше среща с Колбер и с Фуке. За миг само зърна Ла Валиер, седнала самичка и дълбоко замечтана сред виещи се храсти, сякаш в образа ѝ се бе събрала женствеността на всички красавици по света.

Вечерта настъпи. Кралят изрази желание за игра на карти, спечели хиляда пистола, сложи ги в джоба си и ставайки от игралната маса, каза:

– Да вървим, господа, в парка.

Там той се срещна с дамите, бе спечелил хиляда пистола, както току-що съобщихме, но Фуке съумя да загуби десет хиляди и по такъв начин за придворните останаха сто и деветдесет хиляди ливри и техните лица, както и лицата на офицерите от кралската охрана, сияеха от радост.

Съвсем друго изразяваше лицето на краля. Въпреки печалбата, която никак не му беше безразлична, лицето му сякаш беше забулено с тъмен облак. Зад завоя на една от алеите го чакаше Колбер. Кралят го избягваше през целия ден, но сега му даде знак и двамата тръгнаха навътре в парка.

Ла Валиер също видя намръщеното чело и горящия поглед на краля, но тъй като в душата ѝ нямаше нито едно кътче, където не би могла да проникне нейната любов, тя разбра, че този сдържан гняв таи зад себе си заплаха за някого, и застана като ангел милосърден да прегради пътя на отмъщението. Развълнувана, смутена и тъжна след дългата раздяла с любимия, тя се яви пред краля с толкова печален вид, че той изтълкува настроението ѝ неблагоприятно за себе си. Бяха сами, или почти сами, тъй като Колбер, виждайки младото момиче, изостана на десет крачки. Кралят се приближи към Ла Валиер, взе я за ръка и попита:

– Ще бъде ли нескромно, госпожице, да се осведомя какво става с вас? Вие въздишате, очите ви са влажни...

– О, ваше величество, ако аз въздишам и очите ми са влажни, ако съм печална, то причина за това е вашата печал...

– Грешите, госпожице. Изпитвам не печал, а унижение.

– Унижение! Какво чувам? Възможно ли е?

– Казвам, госпожице, че там, където съм аз, никой друг не може и не трябва да бъде господар. А погледнете сега, няма мен, краля на Франция, не ме затъмнява със своето сияние кралят на тези владения? О – продължи той, стискайки зъби и свивайки ръката си в юмрук, – о, когато помисля, че този властелин, този крал е неверен слуга, който се е извисил и възгордял, заграбвайки моя собственост... Да, аз ще превърна този безсъвестен министър и неговото празненство в траур и нимфите на Во, както се изразяват поетите на Фуке, дълго ще помнят това!

– Ах, ваше величество!

– Да не би госпожицата да е на страната на Фуке?

– Не, само ще попитам: достатъчно добре ли сте осведомен? Ваше величество знае от опит цената на придворните сплетни и козни.

Людовик нареди на Колбер да се приближи.

– Говорете, господин Колбер, тъй като аз смятам, че госпожица Дьо ла Валиер се нуждае от вашите думи, за да повярва на своя крал. Обяснете на госпожицата какво е направил Фуке, а вие, госпожице, бъдете така добра да изслушате господин Колбер, моля ви.

Защо Людовик XIV така настойчиво искаше Ла Валиер да изслуша Колбер? Причината е много проста: сърцето му не беше спокойно. Умът му не беше докрай убеден, той се досещаше, че някаква мрачна, тъмна, объркана и непонятна за него интрига се крие зад тази история за тринадесетте милиона, и му се искаше чистата душа на Ла Валиер, възмутена от кражбата, да одобри, макар и само с една дума, решението, което беше взел и което се колебаеше все още да приведе в действие.

– Говорете, господине – каза Ла Валиер на приближилите се към нея Колбер, – говорете, след като кралят желае да ви изслушам. Кажете, в какво се състои престъплението на господин Фуке?

– О, то не е много сериозно, госпожице – отвърна мрачната личност, – той си е позволи да злоупотреби с доверието...

– Говорете, говорете, Колбер, а когато разкажете всичко, ни оставете и предупредете господин д'Артанян, че трябва да му дам нареждания.

– Господин д'Артанян! – възкликна Ла Валиер. – Защо ще викате господин д'Артанян? Умолявам ви, ваше величество, отговорете ми!

– Той ще арестува този възгордял се титан, който, верен на своя девиз, се кани да се изкачи на моето небе.

– Тук? В дома му?

– Защо не? Ако е виновен, той и в дома си е виновен, както на всяко друго място.

– Господин Фуке, който напълно се разорява, за да окаже чест на своя крал?

– Струва ми се, госпожице, че този предател е намерил във вас ревностна защитница.

– Ваше величество, аз не защитавам Фуке, а вас. Вие се безчестите с подобна заповед.

– Аз да се безчестя? – кралят побледня от гняв. – Наистина, госпожице, вие влагате в думите си непонятна страст.

– Влагам страст не в думите си, а в службата към вас, ваше величество! – промълви благородното момиче.

Колбер се изсмя тихо, после измърмори нещо. Ла Валиер, се изправи гордо пред него и с огнен поглед го накара да замълчи:

– Господине, когато кралят постъпва правилно или когато не е прав пред мен или пред моите близки, аз мълча, но когато кралят дори оказвайки услуга на мен или на тези, които обичам, постъпва зле, аз му го казвам.

– Но на мен ми се струва, госпожице – реши да каже нещо Колбер, – че аз също обичам краля.

– Да, господине, ние и двамата го обичаме по своему – отвърна Ла Валиер с такъв глас, че сърцето на младия монарх затуптя по-силно. – Но аз така го обичам, че всички знаят и всичко е толкова чисто, че дори самият крал не се съмнява в силата на моята любов. Той е мой крал и мой господар, аз съм само една смирена слугиня, но този, който нанася удар върху неговата чест, удря по моя живот. Повтарям, хората, които съветват краля да арестува господин Фуке в неговия дом, лишават от чест негово величество краля на Франция!

Колбер наведе глава. Той почувства, че кралят вече не е на негова страна. Макар и с наведена глава, прошепна:

– Госпожице, остава ми да кажа само една дума...

– Не я казвайте, господине, защото аз няма да я чуя. Какво можете да ми кажете? Че господин Фуке е извършил престъпление? Аз го зная, защото кралят ми каза. А след като кралят е казал: „аз вярвам в това“, не е нужно и чужди уста да повтарят: „аз утвърждавам това“. Но дори господин Фуке да е последният от хората, казвам го на висок глас, той

трябва да бъде свещен за краля, защото кралят е негов гост. Дори неговият дом да е свърталище, а Во – вертеп на фалшификатори и бандити, неговият дом си остава така свят, а замъкът му – неприкосновен, защото в него живее семейството му и защото това е убежище, което не биха оскърбили дори наемните палачи.

Ла Валиер замълча. Въпреки всичко кралят и се любоваше. Той беше победен от горещите й думи и от благородната й защита. Колбер се прегъна смазан от неравната борба. Накрая кралят въздъхна, подаде ръка на Ла Валиер и каза с нежен глас:

– Госпожице, защо ме нападате? Знаем ли какво може да направи този негодник утре, ако му дам възможност да поеме глътка въздух?

– Боже мой, нима той няма да бъде винаги във вашите ръце?

– А ако се изплъзне, ако избяга? – възкликна Колбер.

– Тогава, господине, вечна слава за краля ще бъде това, че е дал възможност на господин Фуке да избяга: колкото по-голяма е вината на господин Фуке, толкова по-блестяща ще бъде в сравнение с тази низост, с петното на позора, славата на негово величество краля!

Людовик целуна ръката на госпожица Дьо ла Валиер и се отпусна пред нея на колене.

„Свършено е с мен“ – реши Колбер. Но само след миг лицето му прося: „Не, не, все още не!“

Докато кралят, скрит зад гъстите клони на липите, прегръщаше Ла Валиер с цялата страст на своята неописуема любов, Колбер потършува в портфейла си и измъкна сгъната като писмо хартия, леко пожълтяла, но изглежда доста скъпоценна, тъй като интендантът се усмихна при вида й. После той премести злобния си поглед върху открояващата се чудесна двойка – крал и млада девойка, които внезапно бяха осветени от отблясъците на приближаващите се факли.

Людовик видя светлината на тези факли, отразена от бялата копринена рокля на госпожица Ла Валиер.

– Прощавай, Луиза – прошепна той, – ние не сме сами!

– Госпожице, госпожице, идват насам! – добави Колбер иронично.

Луиза бързо изчезна зад дърветата, а когато кралят се изправи, Колбер се обърна към него:

– Ах, госпожица Дьо ла Валиер изпусна някаква хартия, писмо, нещо бяло, вижте, ваше величество.

Кралят се наведе бързо и вдигна писмото, което веднага смачка в ръката си. В този момент факлите заляха със светлина тъмната алея.

Глава шестнадесета РЕВНОСТ

Тази ярка светлина, това старание да се угоди, това ново честване, устроено от Фуке за краля, окончателно подкопаха у Людовик XIV разколебаната и без това от Ла Валиер решимост за действие.

Той дори погледна към Фуке с признателност: нали бе дал възможност на Ла Валиер да прояви толкова великодушие и благородство и да покаже своята власт над неговото сърце – на Людовик!

Дойде ред на последните чудеса. Едва Фуке беше довел краля до замъка, когато огромен сноп пламъци, съпроводени от величествен гръм, избухнаха над купола на Во и осветиха в най-малки подробности, като ослепителна утринна зоря, цветарниците около замъка.

Започна фойерверкът. Колбер стоеше на десетина крачки от краля, когото обкръжаваха и когото ухажваха уредниците на празненството. Той се стараше с напрежението на своята злобна воля да върне краля към мислите, които неотдавна го тревожеха и които днес бяха отблъснати от великолепно зрелище.

Изведнъж, в момента, когато кралят вече се канеше да протегне ръка на Фуке, той усети в нея писмото, което Ла Валиер, бягайки, по всяка вероятност беше изгървала в краката му.

При светлината на огньовете, които се разгаряха по-ярко и по-ярко, които изтръгваха възторжени викове сред жителите на околните села, кралят зачете писмото, за което отначало предположи, че е отправено към него като любовно послание. Колкото повече се задълбочаваше в четенето, лицето му побледняваше и осветено от хиляди разноцветни огънове, ставаше толкова страшно, че би накарало всеки, който би могъл да проникне в измъченото от мрачна страст сърце, да изтръпне. Нищо вече не можеше да удържи краля от ревност и злоба. От мига, в който му се разкри страшната истина, за него вече не съществуваше нищо. Той вече не познаваше нито благочестие, нито душевна мекота, нито нишките, които го свързваха с гостоприемството.

Още малко и той би извикал отчаян, би призовал на оръжие своята стража. Подхвърленото от Колбер писмо, както вероятно се досеща читателят, беше същото, което бе изчезнало заедно със стария лакей Тоби след неуспешния опит на Фуке да покори сърцето на госпожица Дьо ла Валиер. Фуке забеляза, че кралят побледнява, но беше естествено да не може да се досети за причината. Що се отнася до Колбер, той знаеше че

причината за това е гневът, и се радваше на приближаващата буря.

– Какво става с вас? – съчувствено попита суперинтендантът. – Боя се, че не сте добре, ваше величество.

– Действително не ми е добре и аз вече ви говорих. Но това са дреболии.

Без да дочака края на фойерверка, кралят тръгна към замъка. Фуке го придружи. Останалите ги последваха. Последните ракети догаряха тъжно, без зрители.

Суперинтендантът се опита още веднъж да се осведоми от краля за състоянието му, но не получи отговор. Предположи, че Людовик и Ла Валиер са спорили за нещо и този спор е завършил с кавга, поради което кралят е намразил целия свят. Тази мисъл беше достатъчна, за да успокои Фуке. Когато кралят му пожела лека нощ, той дружелюбно отвърна и съчувствено се усмихна.

Но и след това кралят не можа да остане сам. Наложил му се да изтърпи голямата церемония на вечерното събличане. Отгоре на всичко за следващия ден беше определено тръгването и гостът трябваше да изрази своята благодарност на домакина, да бъде любезен с него в отплата за похарчените дванадесет милиона за празника.

Единственото, което Людовик каза на раздяла, беше:

– Господин Фуке, вие пак ще чуете за мен. Бъдете любезен да ми изпратите кавалера д'Артанян.

Кръвта на скриващия гнева си крал забушува с удвоена сила и той беше готов да накара веднага за заколят Фуке, както неговият предшественик на френския престол беше наредил да убият маршал Данкър. Той скри тази ужасна мисъл зад една от онези кралски усмивки, които са предвестник на преврати в света на придворните, както мълнията е предвестник на гръмотевицата. Фуке целуна ръка на Людовик. Кралят потрепери с цялото си тяло, но все пак позволи на Фуке да се докосне с устни до ръката му. Пет минути по-късно д'Артанян, на когото бяха съобщили кралското желание, влизаше в спалнята на Людовик. Арамис и Филип седяха горе и слушаха толкова внимателно, колкото и предния ден. Кралят не остави своя мускетар да се приближи, а сам тръгна насреща му:

– Вземете мерки никой да не влиза тук!

– Добре, ваше величество, – отвърна капитанът, който отдавна беше забелязал изтерзаното от душевни мъки лице на краля.

Даде заповед на часовоя, който стоеше пред вратата, и връщайки се отново при краля, попита:

– Какво се е случило, ваше величество?

– Колко хора имате на разположение? – попита кралят.

– За каква цел, ваше величество?

– Колко хора имате? – повтори кралят, като тропна с крак.

– С мен са мускетарите. Двадесет гвардейци и тринадесет швейцарци.

– Колко са нужни, за да... за да бъде арестуван господин Фуке?

От учудване д'Артанян отстъпи крачка назад:

– Да се арестува господин Фуке?

– И вие ли ще кажете, че това е невъзможно? – побесня кралят.

– Никога не съм казвал, че съществуват невъзможни неща.

– В такъв случай действайте.

Д'Артанян рязко се завъртя на токове и тръгна към вратата.

Разстоянието до нея не беше голямо. Той го премина с шест крачки и внезапно спря:

– Простете, ваше величество.

– Какво има?

– За такъв арест се изисква писмена заповед.

– Защо? Откога кралската дума не е достатъчна?

– Кралската дума, когато е породена от чувство на гняв, може да се промени, ако се смени породилото я чувство.

– Не го увъртайте, господине! Вие имате нещо наум.

– Аз винаги имам нещо наум, и то такава, което, за нещастие, другите нямат – дръзко отвърна д'Артанян.

– Какво си помислихте? – възкликна кралят.

– Ето какво, ваше величество. Вие нареждате да се арестува човек, у когото сте на гости: това е гняв. Когато престанете да се гневите, ще се разкаете. Тогава бих искал да ви покажа вашия собственоръчен подпис. Ако това не помогне, поне ще ви докаже, че кралят не бива да се поддава на гнева.

– Не бива да се поддава на гнева? А нима моят баща и моят дядо никога не са се гневили? Кълна се в тялото Господне!...

– Кралят, вашият баща, и кралят, вашият дядо, са се гневили само у дома си.

– Кралят навсякъде е господар. Кралят навсякъде е у дома си!

– Думи на подмазвач, идващи сигурно от господин Колбер! В чуждия дом кралят ще бъде господар само ако изгони собственика! Нали така? Човекът се разорява, за да ви достави удоволствие, а вие го арестувате! Господарю, ако аз се казвах Фуке и ако с мен бяха постъпили по

този начин, щях да погълна съдържанието на десетина ракети и да поднеса до устата си огън, за да ме разкъса на части, мен и всички останали. Но след като го искате, нека бъде по вашemu!

– Вървете! Имате ли достатъчно хора?

– Нима вие мислите, ваше величество, че ще взема със себе си дори един капрал? Да се арестува господин Фуке е такава дреболия, че може да го свърши дори дете. Да се арестува господин Фуке е все едно да се изпие чаша абсент. Намръщваш се и край.

– А ако му хрумне да се защитава?

– Той? Какво говорите! Да се защитава, когато го възвеличават и го правят мъченик! Ако му беше останал поне един милион, в което аз много се съмнявам, той би го дал с голямо удоволствие, за да приключи всичко. Но аз отивам, ваше величество.

– Почакайте! Трябва да го арестувате без свидетели.

– Това е по-сложно. По-просто е да се приближиш до господин Фуке, заобиколен от стотици обезумели от възторг хора, и да кажеш: „Господине, арестувам ви в името на краля“, отколкото да тичаш назад-напред, за да го вкараш в някой ъгъл.

– Ах, Боже мой, нима съм заобиколен само от хора, които ми пречат да постъпвам съобразно желанията си!

– Аз не ви преца в нищо. Нима не съм ви го заявявал?

– Задръжте господин Фуке до утре и ще ви кажа решението си. Елате за заповеди при сутрешния ми тоалет. Сега си вървете.

– Дори Колбер ли не ви е нужен?

Кралят трепна. Изцяло отдаден на мисълта за отмъщение, той не помнеше вече обвиненията на интенданта срещу Фуке.

– Никого не искам! Разбирате ли, никого!

Д'Артанян излезе. Кралят собственоръчно затвори вратата и започна да обикаля из стаята като ранен бик с нанизани в гърба копия. Накрая, за да облекчи сърцето си, започна да вика:

– Ах, негодник! Не само краде пари от мен, но с тях подкупва моите лични секретари, приятели, генерали, артисти, отнема ми дори възлюбената! Ето защо тази предателка така горещо го защитаваше! Тя го е правила от признателност към него... и кой знае, може би от любов.

„Този сатир! – едва не извика той с онази ненавист, която юношите обикновено изпитват към по-възрастните мъже, които продължават да мислят за любов. – Този фавн, който преследва жените, този сластолюбец, който им дарява злато и брилянти и който си има наготово художници, за да рисуват портрети на неговите любовници в костюми на

древни богини!“

– Той омърсява всичко! Той ще ме надвие! Този човек е твърде силен за мен! Той е мой смъртен враг! Трябва да падне! Аз го мразя! Да, да, мразя го! – произнасяйки тези думи, Людовик заудря като полудял по страничните облегалки на креслото си, ту сядайки, ту скачайки от него.

– Утре, утре!... О, какъв щастлив ден! Когато слънцето се издигне високо, ще види, че негов съперник съм само аз, а той... той ще падне толкова ниско, че когато разбере на какво е способен моят гняв, той наравно с всички останали ще трябва да признае накрая, че аз съм по-велик от него!

Загубвайки окончателно всякаква власт над себе си, кралят събори с юмрук масичката до кревата и почти плачейки и задъхвайки се от бяс, се хвърли облечен върху чаршафите, за да ги хапе в безсилна злоба и да даде почивка на своето тяло.

Леглото заскърца под неговата тежест и в покоите на Морфей, ако не се смятат няколко откъслечни въздишки, откъснали се от гърдите му, се възцари гробно мълчание.

Глава седемнадесета ОСКЪРБЛЕНИЕ НА ВЕЛИЧЕСТВОТО

Яростта, която беше завладяла краля при четенето на писмото от Фуке до Ла Валиер, малко по малко се разтвори в умората, предизвикана от толкова бурни преживявания.

Пълната със сила и здраве младост се нуждае от незабавно възстановяване на онова, което губи. Зрелият човек, в разцвета на годините си, или изтощеният старец намират в нещастieto вечна храна за своите скърби. Поразен от внезапно сполетялата го мъка, юношата остава без сили от викове и неравна борба и доста скоро бива повален от незнаещия пощада враг, с който е встъпил в двубой. Но след като бъде повален, той повече не страда.

Людовик се успокои за някакъв си четвърт час. Престана да стиска юмруци и да изгаря в мислите си натрапващите се образи на своята омраза. Престана да обвинява с яростни думи Фуке и Луиза. От бяс премина към отчаяние и от отчаяние към пълно отпускане.

Известно време се мята на леглото, потръпващ в конвулсии, но най-накрая неговите безсилни ръце застинаха от двете страни на тялото.

Главата му замря върху украсените с дантели възглавници, изтошеното тяло от време на време още потръпваше конвулсивно, а от гърдите му навремени се откъсваше по някоя въздишка.

Богът Морфей, всевластният господар на покоите, наречени с неговото име, прикова към себе си подпухналите от гняв и сълзи очи на краля. Той го обсипа с макове, с които бяха пълни ръцете му, и най-накрая Людовик спокойно затвори очи и заспа.

Тогава му се стори, както често се случва в първия нежен и лек сън, в който тялото сякаш увисва над постелята, а душата – над земята, тогава му се стори, че нарисуваният върху тавана бог Морфей гледа към него със съвсем човешки очи. Нещо блестеше и мърдаше под купола. Купът мрачни сънища за миг се отмести настрана и се видя човешко лице с ръка, притисната до устните, замислено и съзерцателно. Странно нещо, този човек толкова приличаше на него, че на Людовик дори се стори, че вижда самия себе си отразен в огледало. Само че лицето, което виждаше Людовик, изразяваше дълбока тъга и скръб.

После му се стори, че куполът малко по малко се отдалечава от него и алегоричните фигури и техните атрибути, нарисувани от Лъобрен, потъмняват, като постепенно се смаляват. Мекото, равномерно поклащане, което приличаше на движение на кораб, плъзгащ се по вълните, се смени с неподвижност. Кралят по всяка вероятност мечтаеше насън и в този сън златната корона, която увенчаваше балдахина, се отдалечаваше както куполът, под който висеше, така че крилатият гений, който с две ръце крепеше тази корона, сякаш напразно викаше отдалечаващия се надолу крал.

Леглото продължаваше да се спуска все по-надолу и по-надолу. С отворени очи Людовик се беше оставил на тази жестока халюцинация. Осветлението в кралските покои започна да помръква и накрая нещо мрачно, хладно, необяснимо обкръжи от всички страни краля. Нито фрески, нито злато, нито балдахин от тежко кадифе, а единствено тъмносиви стени и все по-непроницаем мрак. Леглото продължаваше да се спуска и след минута, която се стори на краля цяла вечност той вече беше в някакво черно и мрачно пространство. Там най-накрая спря. Виждаше светлината на своята стая, но сега тя му се струваше странна, сякаш я гледаше от дълбок кладенец. „Измъчват ме кошмари! – помисли си Людовик. – Време е да се събудя. И така, аз се събуждам!“

Всеки е изпитвал това чувство, за което разказваме. Няма човек, който след задушавания го кошмар, с насочвано от светлината съзнание, неугасващо в дълбините на мозъка, когато всичките му други

способности потъват в пълен мрак, да не си каже: „Всичко това е нищо, просто сънувам.“

Същото си каза Людовик XIV, но след като прошепна „аз се събуждам“, забеляза, че не само не спи, но и че очите му са отворени. Той се огледа. Отляво и отдясно видя двама въоръжени мъже с широки мантии и маски. Единият държеше в ръка малък фенер и неговият лъч осветяваше тази толкова мрачна сцена, в която никои крал не би могъл да си представи, че е участник.

Людовик реши, че сънят му продължава и че е достатъчно да мръдне с ръка или да заговори, и веднага ще се събуди. Той скочи и забеляза, че под краката му е влажна земя. Тогава се обърна към човека, който носеше фенера, и каза:

– Какво е това, господине, и кой е измислил тази шега?

– Не е шега – отвърна с глух глас човекът с фенера.

– Вие сте хора на господин Фуке, нали?

– Не е важно на кого служим. Вие сте тук и това е всичко. Кралят, по-скоро нетърпеливо, отколкото уплашено, се обърна към втората маска:

– Ако това е комедия, предайте на господин Фуке, че я считам за неприлична и искам незабавно да бъде прекратена.

Втората маска, към която се обърна кралят, беше човек с огромен ръст и могъщо телосложение. Той стоеше прав и неподвижен като огромен къс мрамор.

– Какво искате? – попита кралят и тропна с крак. – Защо мълчите? Защо не ми отговаряте?

– Ние няма да отговаряме, любезни – произнесе великанът със звучен глас, – ние няма какво да ви отговаряме освен това, че вие сте първият от непоносимите и че господин Коклен дьо Волиер е забравил да ви извади от пиесата си.

– Но какво искате от мен в края на краищата? – извика Людовик.

– Ще разберете това малко по-късно – отвърна човекът с фенера.

– Но къде все пак се намирам? – Людовик се огледа още веднъж, но при светлината на фенера видя само сиви стени, по които туктам личаха сребристи следи от охлюви. – О, та това е затвор!

– Не, подземие.

– Къде води то?...

– Благоволете да ни последвате.

– Аз няма да се помръдна от мястото си.

– Ако се бунтувате, мой млади приятелю – отвърна великанът, – ще

ви завия в една мантия и ако се задушите в нея, честна дума, ще бъде по-зле за вас.

Произнасяйки тези думи, той повдигна мантията, с която заплашваше краля, и показа страхотното си ръчище изпод нея.

Кралят се изплаши. Разбираше, че хората, в чиято власт бе попаднал, са стигнали толкова далеч, че вече няма да отстъпят и ще доведат замисленото до край. Той поклати глава:

– Виждам, че съм попаднал в ръцете на убийци. Да вървим! Хората с маски не отвърнаха. Човекът с фенера тръгна пръв, след него – кралят, а втората маска го последва.

Така те преминаха през дълга и криволичеща галерия с толкова много стълби, колкото се срещат единствено в тайнствените и мрачни дворци на Ана Радклиф. Няколко пъти в тези пресечки и чупки кралят чуваше над главата си шум на течаща вода. Накрая стигнаха до дълъг коридор, който завършваше с желязна врата. Човекът с фенера свали един от ключовете, които висяха на пояса му и чието дрънкане кралят чуваше из целия път.

Когато вратата се отвори и нахлу свеж въздух, Людовик почувства аромат, какъвто се излъчва от дърветата след зноен летен ден. За миг се спря, поколеба се, но могъщият пазач го избута от подземния коридор.

– Питам още веднъж – каза Людовик, обръщайки се към този, който бе посмял да го докосне с ръка, – какво се каните да правите с краля на Франция?

– Постарайте се да забравите тази дума – отвърна човекът с фенера с тон, недопускащ възражения.

– За подобна дума заслужавате да ви разчекнат на колело – добави великанът и изгаси фенера, който му подаде неговият другар, – впрочем негово величество е твърде милостив.

Чувайки тази заплаха, Людовик направи толкова рязко и неочаквано движение, че би могло да се помисли, че се кани да бяга, но на рамото му легна ръката на великана, която го закова на място.

– Но къде отиваме най-после? – попита кралят.

– Да вървим – отвърна първият от неговите спътници и с известно уважение поведе своя пленник към скритата между дърветата карета. Два коня, с букаи на краката, бяха вързани за ниско сведените клони на огромен дъб.

– Качвайте се – каза същият човек, отваряйки вратата на каретата и спускайки стъпенката. Кралят се подчини и седна в дъното на каретата. В същия миг вратата се затвори и той остана в тъмното с придружителя

си. Що се отнася до гиганта, той свали букаите от краката на конете, впрегна ги в каретата и седна на капрата. Конете тръгнаха веднага в галоп и скоро каретата стигна парижкия път. В Сенарската гора ги очакваше смяна. Тук конете също бяха вързани за дървета. Човекът, който седеше на капрата, слезе, бързо подмени конете и препуснаха нататък. В Париж пристигнаха около три часа след полунощ. Каретата влезе в предградието Сент-Антоан. След като извика на часовоя: „Заповед на краля!“ – кочияшът мина през вратите на Бастилията и спря запенените коне пред вратата на коменданта. Веднага притича дежурният сержант.

– Разбудете коменданта! – каза кочияшът с гръмовит глас. В каретата както преди цареше мъртва тишина. След десет минути на прага, по чехли и халат, се появи господин Дьо Безмо.

– Какво е това? – попита той. – Кого водите?

Първият човек с маска отвори вратата на каретата и каза нещо на кочияша. Той слезе от капрата, взе мускета, който лежеше в краката му и опря дулото в гърдите на пленника.

– Стреляйте при първия опит да заговори! – добави на висок глас, като слизаше от каретата.

– Добре – отвърна вторият.

След това този, който съпровождаше Людовик, се изкачи по стъпалата, където го очакваше комендантът.

– Господин Дербле! – извика Безмо.

– Ш-шт... – спря го Арамис. – Да влезем вътре. Грешка, драги Безмо! Вие сте били прав във връзка с освобождаването на вашия затворник.

– Обяснете ми, господине, искам да кажа, монсеньор – бръщолевеше изуменият от ужас и изненада комендант.

– Нали помните, беше ви изпратена заповед за освобождаването на Марчиали.

– Аз се съмнявах, не исках да го пуснем, но вие ме принудихте да изпълня тази заповед.

– Колко неподходяща дума, господин Дьо Безмо... аз предложих, това е всичко.

– Предложихте, да, и го отведохте с вашата карета.

– Та ето какво, станала е грешка. Беше открита в министерството и аз ви донесох кралска заповед за освобождаване на Селдон... нали знаете, онзи беден шотландец!

– Дявол да го вземе! Четете сам – Арамис подаде заповедта на Безмо.

– Но тази заповед... Аз вече съм я виждал... държал съм я! Ето и мастиленото петно...

– Не зная дали е тази или друга заповед, но аз ви я връчвам. А Марчиали ще ви предам сега.

– Но това не е достатъчно. Нужна е нова заповед!

– Не говорете такива неща, драги Безмо. Разсъждавайте като дете. Къде е заповедта за освобождаването на Марчиали?

Безмо побягна към сандъка си и извади заповедта. Арамис я взе, скъса я на четири, поднесе я към лампата и я изгори.

– Но какво правите? – извика уплашен до смърт Безмо.

– Поразмислете над създалото се положение, драги Безмо – невъзмутимо каза Арамис. – Вече нямате заповед за освобождаване на Марчиали.

– Боже мой! Свършено е с мен! Да, свършено!

– Съвсем не, тъй като ви връщам Марчиали, сякаш той не е излизал от Бастилията.

– Ох – възкликна комендантът, загубил способност да мисли.

– Разбира се. Вие веднага ще го затворите.

– Естествено!

– Ще ми дадете този... как се казваше... Селдон, когото новата заповед освобождава. По такъв начин вашата отчетност няма да пострада. Разбирате ме, нали?

Безмо умолявашо склочи ръце на гърдите си:

– Но защо, след като взехте Марчиали, сега ми го връщате?

– От приятел като вас нямам тайни – Арамис се наведе над ухото на Безмо. – Нали знаете за приликата между този нещастник и... краля. Първото, което направи Марчиали, щом излезе на свобода, беше да почне да твърди, че е крал на Франция.

– Какъв негодник!

– Облякъл костюм като този на негово величество и започнал да се представя за крал Людовик. Ето защо го доведох при вас. Той е безумен и в своите бълнувания може да стане опасен.

– Какво да правим?

– Много просто, няма да му разрешавате никакво общуване. Нали разбирате, когато бълнуванията му станаха известни на негово величество, който се беше смилил над него, той изпадна в ярост. Сега запомнете добре, драги господин Дьо Безмо, тъй като това ви засяга непосредствено. Сега всеки, който му позволи да се свърже с когото и да е освен с мен или със самия крал, няма да се размине със смъртното наказание.

Чувате ли, Безмо? Смъртното наказание!

– Чувам, чувам, дявол да го вземе!

– А сега слезте и отведете този глупак в килията, освен ако не искате той да се качи тук.

Безмо нареди да ударят камбаната и барабана, всички да влязат в помещението, за да не се срещнат с тайнствения затворник. После се отпрати към каретата за арестанта. Портос, верен на заповедта, държеше мускета си опрян на гърдите на пленника.

– Ето къде си бил, негоднико – възкликна Безмо, виждайки краля.

Нареди му да слезе от каретата и го поведе, съпроводен от Портос, който не сваляше маската си (Арамис също отново беше сложил своята), към втората Бертодиера и отвори вратата на същата килия, в която осем години беше лежал Филип. Кралят влезе, без да каже нито дума. Безмо затвори вратата два пъти превъртя ключа и приближавайки се към Арамис, му пошепна на ухото:

– Наистина прилича на негово величество, но не толкова, колкото твърдите.

– Във всеки случай вас не могат да ви излъжат.

– Ха, какво говорите!

– Вие сте скъпоценен човек, драги Безмо. А сега освободете Селдон.

– Вярно... забравих... Сега ще разпоредя... Още тази минута. Опазил ме Бог, да бавя тази работа!

– Добре. Вършете си работата, а аз моята. Надявам се, разбрахте, че никой няма да влиза при затворника без заповед на краля, донесена от мен.

– Да, сбогом, монсеньор.

– Да вървим, приятелю Портос, във Во. По-скоро! – каза Арамис.

– Колко щастлив се чувстваш, когато служиш на своя крал и спасиш родината си – засмя се доволният Портос.

Освободена от пленника, който действително можеше да излезе за Арамис доста тежък, каретата мина подвижния мост, който се вдигна след нея, и се озова въвн от стените на Бастилията.

Глава осемнадесета НОЩ В БАСТИЛИЯТА

Страданието в този живот е съразмерно със силите на всеки човек.

И ние въобще не твърдим, че Бог измерва изпращаното на човека нещастие със силите на друга личност. Какво придава на човека сила? Закалката, навикът и опитът. Няма да се опитваме да доказваме това, то е аксиома както по отношение на нашата душевност, така и на нашата природа. Когато младият крал, загубил всяка представа за действителността, потиснат и разстроен, разбра, че се намира в една от килиите на Бастилията, той реши, че смъртта в много отношения прилича на съня и че е пълна с различни видения. Той си въобрази, че креватът в замъка Во е пропаднал през пода и след това той е умрял. Той си въобрази, че е вече покойният Людовик XIV, който продължава да изживява всички онези ужаси, невъзможни за него приживе, които се наричат сваляне от трона, заговор и всевъзможни оскърбления на някога всемогъщия господар.

Да се наблюдаваш като призрак, съхранил сетивата си, да наблюдаваш собствените си мъки, опитвайки се напразно да разбереш къде свършва действителността и къде започва нейното подобие, да виждаш и да чуваш всичко, да разбираш и да помниш и най-малките подробности от последните си минути – нима това не е изтезание, толкова по-непоносимо, защото може да бъде вечно?

„Не е ли това, което се нарича ад?“ – шепнеше си Людовик XIV в същия миг, когато зад него се затвори вратата и Безмо превъртя ключа.

Той не прояви ни най-малък интерес към заобикалящата го обстановка и облегнат на стената, окончателно беше завладян от мисълта, че е мъртъв. Затвори очи, за да не види нещо по-лошо.

„Все пак как стана моята смърт? – попита се той на ръба на безумието. – Дали не спуснаха кревата с помощта на някакво приспособление? Не, не – когато той започна да слиза, аз не почувствах нито сътресение, нито тласък... Дали не ме отровиха по време на обяда или, кой знае, може да са ме опушили с отровна свещ като моята прабаба Жана Далбре?“

Изведнъж студът в килията прониза раменете на Людовик.

„Аз видях – продължи мисълта си той, – видях баща си мъртъв на същия този креват, където той винаги спеше. Беше в кралски одежди. Това бледо лице със заострени черти, тези застинали, някога толкова подвижни ръце, тези изпънати, истинасти крака – нищо не подсказваше за сън, пълен с видения. А Бог трябва да му е пратил цели пълчища сънища, на него, чиято смърт беше предшествана от толкова други, тъй като той сам бе изпратил толкова хора на смърт. Бог, който му изпрати наказание, не може и мен да наказва, тъй като аз с нищо не съм нарушил неговите заповеди.“

Странен шум привлече вниманието на младия човек, той погледна и видя върху дъската на камината, под грамадна груба фреска, изобразяваща разпятие, огромен плъх, който гризеше коричка хляб и гледаше новия обитател на килията с умен и любознателен поглед.

Кралят се изплаши. Плъхът предизвика у него отвращение. Със силен вик той се хвърли към вратата. Благодарение на изтръгналия се вик разбра, че е жив, че не е загубил разума си и че чувствата му са съвсем естествени.

– Затворник!? – възкликна той. – Аз, аз съм затворник!

Потърси с очи звънец.

„В Бастилията няма звънци! Аз съм в Бастилията! Но как ме направиха затворник? Естествено, че зад това стои Фуке. Поканвайки ме във Во, ме вкара в клопка. Но Фуке не е сам... Неговият помощник, този глас... това беше гласът на Дербле, аз го познах. Колбер беше прав. Но какво иска от мен Фуке? Да царува вместо мен? Невъзможно! Кой знае?... – помисли Людовик. – Кой знае, може би херцог Орлеански, моят брат, е направил с мен това, за което цял живот е мечтал, както чичо ми е заговорничил против моя баща. А кралицата? А майка ми? А Ла Валиер! Тя ще изпадне под властта на принцеса Хенриета! Бедното дете, сигурно е затворена като мен. С нея навеки сме разделени!“

При тази мисъл нещастният влюбен започна да вика, да въздиша и риде. Настояваше да му доведат коменданта. Никой не отговори. Той хвана стола и започна яростно да удря по масивната дъбова врата. Ударът на дърво в дърво пораждаше мрачно ехо по коридорите и стълбите, но нито едно живо същество не се отзова.

За краля това беше още едно доказателство за пълното пренебрежение, което бе намерил в Бастилията. След първото избухване на неудържим гняв, след като се поуспокои, той забеляза ивица златиста светлина. Сигурно изгръваше слънцето. След това той отново започна да вика, отначало слабо, после по-силно и по-силно. И този път наоколо всичко остана безмълвно.

Нови двадесетина опита не доведоха до резултат.

Кръвта му започна да кипи. Нахлу в главата му. Привикнал към неограничена власт, той обезумя, сблъсквайки се с неподчинение от този род. Гневът му нарастваше все повече. Той счупи стола, който беше за него прекалено тежък, и използвайки едно от парчетата, започна да удря по вратата като таран. Удря с такова усърдие и толкова дълго, че целият се изпоти. Шумът, който вдигаше, се смени с непрекъснат грохот. Няколко приглушени и, както му се стори, отдалечени викове му

отвърнаха от различни страни.

Това направи на краля странно впечатление. Той прекрати опитите си, за да се послуша. Бяха гласове на затворници, до неотдавна негови жертви, сега другари в нещастieto. Тези гласове като леки изпарения проникваха през дебелите сводести тавани, през стените. Обвиняваха на висок глас този, който вдигаше шум, както въздишките и сълзите без думи сигурно обвиняваха този, който ги беше лишил от свобода. След като беше отнел на толкова много хора свободата, сега той се беше появил тук, между тях, за да им отнеме съня.

От тази мисъл едва не полудя. Тя удвои усилията му и остатъците от стола отново бяха вкарани в действие. След час Людовик долови някакво движение в коридора и силен удар по вратата прекъсна ударите, с които той самият я обсипваше.

– Вие какво, да не сте откачили? – извика някой, който стоеше зад вратата. – Какво ви става тази сутрин?

„Тази сутрин?“ – помисли си изумен кралят. Вежливо се обърна към своя невидим събеседник:

– Господине, вие ли сте комендантът на Бастилията?

– Мили мой, ако нещо сте мръднали – отвърна гласът зад вратата, – това не е основание да вдигате такъв шум. Престанете, дявол да го вземе!

– Вие ли сте комендантът?

Онзи зад вратата млъкна и си тръгна.

Когато кралят се увери, че надзирателя действително го няма, яростта му стана безгранична. Като тигър той скочи на масата, после се приближи до прозореца и започна да тресе решетката. Счупи стъклото и хиляди звънтящи парчета нападаха в двора. Викаше с глас, който с всеки миг ставаше все по-дрезгав: „Коменданта, коменданта!“ Този припадък трая около час.

Разчорлен и с прилепнали по челото коси, със скъсани и изцапани дрехи и бельо, превърнато на парцали, кралят престана да вика и да се мята едва след като окончателно остана без сили и след като разбра колко неумолими са тези дебели стени, колко непроницаеми са тухлите, от които са направени, и колко напразни са опитите да се изтръгнеш от техния плен, когато разполагаш единствено с отчаянието, когато над теб е властно единствено времето.

Той притисна чело до вратата и почака сърцето му малко да се успокои. Още един удар – и щеше да се пръсне. „Ще дойде време – помисли си, – когато и на мен, както на всички останали затворници, ще

донесат някаква храна. Тогава ще видя някого, ще попитам и ще ми отговорят.“

Кралят се опитваше да си спомни в колко часа разнасят закуската в Бастилията. Не знаеше и това. Като безжалостен и крадешком нанесен удар с нож го поразил разкаянието. Двадесет и пет години беше живял като краля щастливец, без да мисли за страданията, които изпитва нещастникът, несправедливо лишен от свобода. Кралят се изчерви от срам. Помисли си, че Бог е допуснал той, кралят на Франция, да бъде подложен на такова ужасно унижение, наказвайки в негово лице господаря, причинил толкова мъка на другите.

Нищо не можеше по-успешно от религията да склони душата му към размисъл. Людовик не се осмели да подвие колене пред Бога и да моли, да умолява по-скоро да свърши това изпитание.

„Бог твори благо и е прав. Ще бъде подло да го моля за нещо, което нееднократно съм отказвал на моя ближен.“

Той размишляваше по този начин, като се упрекваше за миналото си равнодушие към съдбата на нещастните и обезправените, когато зад вратата се чу шум, този път съпроводен от скърцане на ключ, поставен в ключалката. Кралят тръгна трескаво напред, за да разбере по-скоро кой е дошъл, но спомняйки си, че това би било поведение, недостойно за краля на Франция, се спря на половината път, прие благородна и невъзмутима, позната за него поза, и започна да чака с гръб към прозореца, за да прикрие поне малко своето вълнение от онзи, който щеше да влезе при него.

Беше пазачът, донесъл кошница с храна. Кралят разглеждаше този човек с вътрешна тревога и безпокойство, чакаше го да наруши мъчанието.

– Ах – каза тъмничарят, – вие сте счупили стола си, нали ви казвах! Побъркан ли сте или какво?

– Господине – отвърна кралят, – мерете думите си, защото те могат да имат за вас изключителни последствия!

Тъмничарят остави кошницата на масата учуден:

– Какво казахте?

– Благоволете да предадете на коменданта незабавно да се яви при мен – с достойнство каза кралят.

– Послушайте, малкия, вие винаги сте били умен, но от лудостта човек става зъл и искам да ви предупредя предварително: счупихте стола и вдигахте шум, това са постъпки, които се наказват с карцер. Обещайте, че няма да се повтори, и аз няма да докладвам на коменданта.

– Искам да видя коменданта – отвърна кралят, без да обръща внимание на думите на тъмничаря.

– Пазете се! Той ще нареди да ви поставят в карцера.

– Аз искам! Чувате ли? Искам да видя коменданта!

– Това ли било! Вашият поглед става див. Много добре. Ще ви взема ножа.

Тъмничарят взе ножа, затвори вратата и остави краля по-нешастен и самотен отпреди. Напразно бе пуснат отново в ход счупеният стол. Напразно бяха изхвърлени през прозореца чиниите и чашите. Не последва никакъв отговор.

Два часа по-късно Людовик не беше вече крал, не беше благородник, не беше човек, нито разумно същество, той беше просто един луд, който си чупеше ноктите, като драскаше по вратата, опитваше се да повдигне огромните каменни блокове, с които беше постлан подът, и издаваше такива ужасни вопли, та старата Бастилия трепереше до основите, че е посмяла да посегне на своя довчерашен властелин.

Що се отнася до коменданта, той не прояви никакво безпокойство във връзка с лудостта на затворника. Пазачът и часовите му доложиха. Какво от това? Нима лудите не бяха обикновено явление в крепостта и нима стените не бяха способни да ги задържат?

Господин Дьо Безмо вярваше свято във всичко, което му беше казал Арамис, и държейки в ръце кралската заповед, жадуваше само за едно: полуделият Марчиали да бъде достатъчно луд, за да се обеси на прътовете на своя балдахин или на затворническата решетка.

Действително, този затворник не носеше никакъв доход и освен това ставаше прекалено обременителен. Всички тези усложнения със Селдон и Марчиали, усложнения около освобождаването и повторното затваряне, усложнения, свързани с тази прилика, всичко това би намерило в една такава развръзка прекалено просто и удобно за всички разрешение. Нещо повече, на Безмо му се стори, че това не би било неприятно и за господин Дербле.

– Да си кажа правата – въздъхна Безмо пред своя помощник майора, – затворникът и без това страда достатъчно от своето затворничество. А когато страда повече, отколкото трябва, аз му пожелавам смърт от милосърдие. Още повече пък когато затворникът е полудял и когато хапе и вдига шум. В такъв случай, честна дума, би могло от милосърдие не само да му желаем смърт, но и тихичко да го довършим. Ще бъде добро дело.

След тези разсъждения славният комендант се зае със своята втора

закуска.

Глава деветнадесета СЯНКАТА НА ГОСПОДИН ФУКЕ

Под впечатление от състоялия се току-що разговор с краля д'Артанян неведнъж си задаваше въпроса дали самият той не е полудял, дали тази сцена действително е станала във Во и наистина ли той, д'Артанян, е капитан на мускетарите, а господин Фуке – собственик на замъка, където на Людовик XIV беше оказано гостоприемство. Това не бяха разсъждения на пиян човек. Наистина, във Во гощаваха както никога и никъде и вината на суперинтенданта заемаха в угощенията доста почетно място. Но гасконецът беше човек, който никога не губи чувството за мярка. Докосвайки се до острието на своята шпага, той умееше да зарежда душата си със студенината на нейната стомана, когато го изискваха важни обстоятелства.

„Сега – казваше си той, напускайки кралските апартаменти, – на мен ми предстои да изиграя историческа роля в съдбата на краля и неговия министър. В анализите на историята ще бъде записано, че господин д'Артанян, благородник от Гаскония, е арестувал господин Никола Фуке, суперинтендант на финансите на Франция. Моите потомци, ако някога имам такива, ще станат благодарение на този арест знаменити хора, както е знаменит господин Дьо Люин благодарение на гибелта на бедния маршал Данкър. Трябва да се изпълнява кралската воля, като се запази благоприличие. Всеки може да каже: «Господин Фуке, моля ви за вашата шпага», но не всеки ще съумее да го охранява по такъв начин, че никой да няма основание за оплакване. Как да стане, че суперинтендантът да свикне по възможност неусетно с мисълта, че от велика милост е изпаднал в крайна немилост, че Во се превръща за него в затвор, че след като е изпитал удоволствието на Асур, ще попадне на бесилката на Оман, или по-точно казано – на Дангеран дьо Марини.“

В този миг челото на д'Артанян се помрачи от състрадание поради нещастията на Фуке. Мускетарят си имаше достатъчно грижи. Да пратиш такъв човек на смърт, повтаряме, да пратиш такъв човек на смърт, когато мълвата го счита порядъчен, това наистина е тежко изпитание за съвестта.

„Струва ми се, каза си д'Артанян, че ако аз не съм последният подлец, трябва да известя господин Фуке за намеренията на краля. Но ако

издам тайната на моя господар и извърша веруломство, ще стана предател, а това е престъпление, което се наказва от куп военни закони. Успях да видя по време на войната двадесетина такива нещастници, които бяха обесени на клони, след като бяха направили много по-малко от това, към което ме тласка сега моята съвест. Не, благодаря. Мисля, че човек, който има ум, може да се измъкне от това положение достатъчно ловко. Може ли да се допусне, че не съм човек, лишен от разум? Съмнително е, ако се вземе под внимание, че за четиридесет години служба не съм спестил и един пистол. По каква причина господин Фуке е изпаднал в немилост? Първо, Колбер не го обича, второ, опитал се е да покори сърцето на госпожица Ла Валиер и, трето, кралят обича Колбер и госпожица Ла Валиер. Фуке във всички случаи е пропаднал. Но нима аз като мъж ще го настъпвам с крак по главата, когато той е паднал, оплетен от интригите на жените и подчинените си? Каква подлост! Ако той е опасен, аз ще го сразя като враг. Ако го преследват без достатъчно основания, тогава ще видим. Стигнах до заключението, че нито кралят, нито който и да е друг трябва да влияят на моето лично мнение. Ако Атос се беше оказал в моето положение, той щеше да направи същото. И така, вместо грубо да нахълтам при Фуке, да го арестувам и да го затворя някъде, аз ще се постарая да действам така, както подобава на порядъчни хора. Ще тръгнат приказки, съгласен съм, но за мен ще се говори само добро.“ Като оправи презраменика си по особен, свойствен само за него начин, д'Артанян тръгна направо към Фуке, който, сбогувайки се с дамите, се канеше спокойно да се наспи след своите шумни дневни успехи – току-що беше влязъл в спалнята си с усмивка на уста и полумъртъв от умора. Когато д'Артанян претъпи прага, вътре нямаше никого освен Фуке и неговия камердинер.

- Как, вие ли сте, господин д'Артанян? – учуди се Фуке.
- На вашите услуги – отвърна мускетарят.
- Влезте, скъпи д'Артанян. Искате да направите бележка за нашето празненство? О, знам, че имате много остър и язвителен ум. Може би са ви дали неподходящо помещение?
- О, не, то е достойно за всякакви похвали.
- Тогава позволете да ви благодаря за вашата любезност и да заявя, че съм ваш длъжник за всички приятни неща, които благоволихте да ми кажете.

Тези думи очевидно означаваха: „Драги господин д'Артанян, идете да спите, след като имате къде да легнете, и ми позволете да направя същото.“ Но д'Артанян не разбра мисълта на Фуке:

– Вие, изглежда, си лягате?

– Да. Нещо имате да ми съобщите? Може би искате да поговорите с мен? Човек с вашия ум не идва нощно време при някого, без да има достатъчно основания за това.

– Моля ви, не ме разпитвайте.

– Напротив, ще ви разпитвам. Кажете най-после какво ви е нужно?

– Нищо. Единствено вашата компания.

– Да отидем тогава в градината или в парка.

– О, не – живо възрази мускетарят, – не, не. Там е доста прохладно...

– Това ли било! Признайте си, че идвате от краля и вече сте ме арестували!

– Никога!

– Значи сте поставен да ме пазите!

– Като почетна стража, монсеньор.

– Почетна?... Това е друга работа. Значи ме арестуват в собствения ми дом?

– Не говорете така, монсеньор. Ако викате, ще бъда принуден да ви приканя да мълчите.

– Така! Значи насилие в моя собствен дом! Превъзходно!

– Ние не се разбираме. Тук има шах, хайде да изиграем една партия, монсеньор.

– Господин д'Артанян, излиза, че аз съм в немилост?

– Съвсем не, но...

– Но ми е забранено да се отлъчвам...

– Не разбирам нито дума от това, което ми казвате. Ако искате да се махна, кажете ми направо.

– Драги господин д'Артанян, вашето поведение ме подлудява. Искам да спя, защото падам от умора. Вие ме разсънихте.

– Никога не бих си простил това и ако искате да ме примирите със собствената ми съвест, спете колкото искате в мое присъствие. Ще бъда страшно доволен. А може и да си тръгна. Лека нощ, монсеньор.

Д'Артанян се направи, че си тръгва. Фуке изтича към него:

– Чакайте, няма да легна. Говоря съвършено сериозно. Тъй като не желаете да се държите с мен като с истински мъж, а го усуквате и хитрувате, ще ви накарам да си покажете зъбите, както се прави при лов на глиганите. Ще накарам да впрегнат коне и ще замина за Париж!

– Аха! Това вече е друга работа.

– Тогава вие ще ме арестувате, нали?

– О, не, просто и аз ще дойда с вас.

– Достатъчно, господин д'Артанян – каза Фуке с леден глас. – Не напразно се ползвате с репутацията на ловък човек, но тия пред мен не минават. Вършете си работата, господине, вършете си работата! Кажете ми защо ме арестувате? Какво съм направил?

– Но аз наистина не знам какво сте направили и не ви арестувам... Сега.

– Сега? – възкликна, бледнеейки, Фуке. – А утре?

– Утрешният ден все още не е настъпил, монсеньор! Кой може да гарантира за него!

– По-скоро, по-скоро, капитане! Позволете ми да поговоря с господин Дербле.

– Уви, това не е възможно, монсеньор, тъй като имам заповед да не ви разрешавам да общувате с когото и да било.

– Дори с господин Дербле, вашия приятел!

– Монсеньор, нима не е възможно господин Дербле, моят приятел, да е единственото лице, с което всъщност трябва да попреча да общувате.

Фуке почервеня, давайки си вид, че се е примирил с положението.

– Вие сте прав, господине, получих урок, за който не трябваше да ви давам повод. Падналият човек не може повече да разчита на нищо дори от страна на онези, чието щастие е осигурил сам. Да не говорим за другите, на които той никога не е имал удоволствието да направи някаква услуга.

– Монсеньор.

– Това е самата истина, господин д'Артанян: вие винаги сте се държали с мен изключително коректно, както подобава на човек, на когото от самата съдба е предопределено да ме арестува. Вие никога не сте се обръщали към мен дори и с най-нищожна молба.

– Монсеньор – отвърна гасконецът, трогнат от красноречието и дълбоката му тъга, – ще ми дадете ли честна дума, че няма да напускате тази стая?

– Защо, драги д'Артанян, след като вие ме пазите? Нима ще се опитам да се боря с най-доблестната шпага на кралството?!

– Не, не става дума за това, монсеньор. Работата е там, че аз ще отида да потърся господин Дербле и ще ви оставя сам.

Фуке извика от радост и учудване.

– Ще потърсите господин Дербле? В синята стая? Ах, вие просто ме спасявате.

– Ще ми стигнат ли десет минути, за да се добера до синята стая и да се върна обратно? – попита д'Артанян.

– Приблизително.

– Докато събудя Арамис, който има здрав сън, и го предупредя, ще минат още пет минути, общо ще отсъствам четвърт час. Сега, монсеньор, ми дайте дума, че няма да се опитвате да бягате и че връщайки се, ще ви заваря тук.

– Давам ви дума, господине – Фуке стисна ръката на мускетаря и той веднага тръгна.

Фуке го изгледа с явно нетърпение, почака да се затвори вратата и се хвърли към ключовете си, отвори няколко тайни чекмеджета и започна да търси някои документи, които за негово огорчение бяха останали в Сен-Манде. После бързо събра различни писма, договори и други документи и ги изгори върху мраморната поставка на камината, без дори да премести саксиите с цветя, които стояха там. Свършвайки с това, се строполи в креслото. Върналият се д'Артанян го видя в тази поза. Достойният мускетар ни най-малко не се съмняваше, че след като е дал дума, Фуке няма да я наруши. Същевременно той предполагаше, че суперинтендантът ще се възползва от предоставеното му време, за да се избави от всички документи, които биха могли да влошат и без това тежкото му положение. Затова, влизайки в стаята, той вдигна глава като куче, което е усетило наблизно дивеч, и откривайки миризма на дим, удовлетворено кимна с глава.

При появата на д'Артанян Фуке на свой ред вдигна глава и нито един жест не се изплъзна от неговото внимание. После погледите им се срещнаха и те се разбраха без думи.

– А къде е – учудено попита Фуке, – къде е господин Дербле?

– Изглежда господин Дербле обожава нощните разходки и някъде в парка, озарен от лунно сияние, съчинява стихове в компанията на някои от вашите поети. Едно е сигурно, в синята стая го няма.

– Как! Няма го в синята стая? – възкликна Фуке, лишен от своята последна надежда. Макар че не си представяше как именно ванският епископ ще съумее да му помогне, все пак той ясно разбираше, че може да чака помощ само от него.

– И ако все пак е в стаята си – продължи д'Артанян, – то очевидно е, че има причини да не отговаря на моето почукване.

– Може би не сте тропали достатъчно силно и той не ви е чул.

– Да не мислите, монсеньор, че нарушавайки заповедта на краля да не ви напускам нито за миг, ще взема да събудя цялата къща и ще дам

възможност да ме видят в коридора, където е стаята на ванския епископ, давайки по този начин на господин Колбер основание да допусне, че съм ви оставил време да изгорите документите си.

– Моите документи!

– Разбира се. В крайна сметка, ако аз бях на ваше място, не бих пропуснал тази възможност. Когато ми отворят врата, аз влизам през нея.

– Благодаря ви, господине. Възползвах се от това.

– Добре сте направили. Всеки си има свои тайни, които не трябва да стават достояние на другите. Но нека се върнем, монсеньор, към Арамис. Колкото и тихо да се вика, Арамис винаги чува, ако иска да чуе. Повтарям, Арамис не е бил в стаята или си е имал причини да не познае гласа ми, причини, които за мен са неизвестни и които може би са неизвестни и за вас, въпреки че негово преосвещенство монсеньор ванският епископ е ваш предан приятел.

Фуке въздъхна тежко, скочи, разходи се няколко пъти из стаята и накрая седна върху своето великолепно ложе.

Д'Артанян погледна към него с израз на искрено съчувствие.

– На времето съм виждал да арестуват мнозина, да, да, мнозина – каза мускетарят с тъга в гласа, – видях как бяха арестувани Сен-Мари и Дьо Шале, бях тогава много млад. Видях как беше арестуван и Конде с принцовете, и Дьо Рец, също така присъствах на ареста на Брусел. Послушайте, монсеньор, страшно е да се каже, но в момента вие приличате най-много на бедния Брусел. Още малко и като него ще си сложите салфетката в чантата и ще започнете да си триете ръцете с делови книжа. Дявол да го вземе, господин Фуке, такъв човек като вас не трябва да отпуска ръце пред неприятностите. Какво ще си помислят за вас вашите приятели, ако ви видят!

– Господин Д'Артанян – отвърна суперинтендантът с тъжна усмивка, – вие никак не ме разбирате. Именно защото моите приятели не ме виждат, аз съм такъв, какъвто ме виждате сега. Когато съм сам, преставам да живея. Сам аз съм нищо. Вижте за какво съм дал живота си. За да имам приятели, които, както се надявам, ще станат моя опора. Докато бях силен, всички тези щастливи гласове, щастливи, защото аз им осигурих това щастие, ме обсипваха с похвали и благодарности. Сполетеше ли ме някаква неприятност, всички тези гласове, но малко по-приглушено от обикновено, хармонично съпровождаха ропота на моята душа. Самота! Та аз никога не съм знаел какво е това. Бедността е призрак, който видях едва в края на моя жизнен път! Бедността е неотстъпна сянка,

която дори възпяват в поезията си, гаят я и ме карат да я обичам! Беднотта, аз се примирявам с нея, подчинявам ѝ се, приемам я като сестра, която е получила наследство, тъй като бедността не е самота, не е изгнание, не е затвор! Нима мога някога да бъда беден, след като имам такива приятели като Пелисон, Лафонтен, Молиер, с такава любима като... не, не и не, но самотата за мен, човек роден да живее в суета, за мен, който съм свикнал с удоволствията, за мен, който съществувам само защото съществуват другите!... О, ако знаете колко съм самотен сега и колко вие ми приличате, вие, който ме разделяте от всичко, към което съм се стремил с цялото си сърце, колко ми приличате на самотата, небитието и самата смърт.

– Вече ви казах, господин Фуке – отвърна трогнатият до дъното на душата си д'Артанян, – че вие преувеличавате вашите нещастия. Кралят ви обича.

– Не – поклати глава Фуке, – не, не!

– Господин Колбер ви мрази.

– Господин Колбер? О, това никак не е важно!

– Той ще ви разори.

– Това не е трудно. Няма да отричам, че вече съм разорен.

При това странно признание д'Артанян обгърна стаята с доста красноречив поглед. Макар че не каза нито дума, неговият домакин отлично го разбра и добави:

– Какво да правя с цялото това великолепие, когато в мен самия няма и сянка от него! Знаете ли вие за какво ни е нужна на нас, богатите хора, огромната част от нашите богатства? Само за да ни отвращава от всичко, което няма такъв блясък. Во! Сега ще ми разкажете за чудесата на Во, нали така? Но за какво са ми те? Какво да правя с тези чудеса? Къде, ако съм разорен, ще намеря водата, която бих могъл да наляя в урните на моите наяди, огъня, който бих могъл да поставя в моите саламандри, въздуха, за да запълня с него гърдите на тритоните? За да бъдеш достатъчно богат, господин д'Артанян, трябва да бъдеш много богат. О, знам много добре какво си мислите. Ако Во беше ваша собственост, вие бихте го продали и бихте си купили имение в провинцията. В това имение щяхте да имате гори, градини и ливади. То щеше да храни своя собственик. От четиридесет милиона щяхте да направите...

– Десет.

– Нито един, мой скъпи капитане. Няма такъв човек във Франция, който да е толкова богат, че като купи Во за два милиона, да го поддържа в такова състояние, в каквото е днес.

– Ако си говорим истината, милион... това още не е бедност.

– То е много близко до бедността. Но вие не ме разбирате, скъпи приятелю. Аз не искам да продавам Во, ако искате, ще ви го подаря!

– Подарете го на краля, така ще е по-изгодно.

– Кралят няма нужда от моя подарък. Той и така ще вземе Во, ако му хареса. Ето защо предпочитам Во да загине. Знаете ли, господин д'Артанян, ако кралят не беше под моя покрив, бих взел тази свещ, бих я доближил до двата останали тук сандъка с ракети и бенгалски огън и бих превърнал своя дворец на прах и пепел.

– Във всеки случай – сякаш между другото забеляза мускетарят – вие не бихте унищожили градините, а това е най-хубавото, което имате.

– И после – каза глухо Фуке, – какво говоря аз, Боже мой! Да изгоя Во! Да унищожа двореца! Но Во въобще не ми принадлежи. Всички тези богатства, тези безкрайни чудеса принадлежат като временно владение на този, който е заплатил за тях, това е вярно, но като нещо вечно те принадлежат на онези, които са го създали. Во принадлежи на Любрен и Лентор, Во принадлежи на Пелисон, Лево, Лафонтен. Во принадлежи на Молиер, който постави сред неговите стени „Непоносимите“. Накрая, Во принадлежи на нашите потомци. Както виждате, господин д'Артанян, аз вече нямам дом.

– Добре, това вече е разсъждение, което истински ми харесва, в него отново намирам истинския Фуке. Вие повече не приличате на бедния Брусел, аз повече не чувам стоновете на онзи стар участник във Фрондата. Ако вие сте разорен, приемоте го с душевна твърдост, вие също, дявол да го вземе, принадлежите на потомството и нямате право да намалявате вашата роля. Погледнете мен. От съдбата, която разпределя ролите сред комедиантите в нашия свят, аз получих по-малко красива и приятна роля, отколкото вие. Вие се къпехте в злато, властвахте и се наслаждавахте. Аз теглех каиша, подчинявах се и страдах. Все пак, колкото и нищожен да съм бил в сравнение с вас, монсеньор, аз ви казвам: споменът за това, което съм направил, ми заменя камшика, който не ми разрешава твърде рано да наведе старата си глава. До края ще бъда стар подкован кон и ще падна веднага, щом намеря къде да падна. Направете като мен, господин Фуке, и от това няма да ви стане по-зле. С хора като вас това се случва единствен път. Важното е да се действа, когато му дойде времето, по подходящ начин. Аз често си повтарям една латинска поговорка: „Краят увенчава делото.“ Фуке стана, прегърна д'Артанян и му стисна ръката:

– Ето една чудесна проповед!

– Проповед на мускетар, монсеньор.

– Вие ме обичате, след като ми казвате всичко това?

– Възможно е.

Фуке отново се замисли, след което попита:

– Къде ли може да бъде господин Дербле. Не смея да ви помоля отново да идете да го потърсите.

– Дори и да ме помолите, няма да го направя. Ще бъде много неразумно. За това ще се разбере и Арамис, който в нищо не е замесен, ще бъде компрометиран и също ще изпадне в немилост пред краля.

– Тогава ще почакам до сутринта. Направете ми услуга, господин д'Артанян.

– С удоволствие.

– Вие ме пазите и аз оставам. Ще изпълните заповедта, нали? И ще останете моя сянка. Предпочитам нея пред всяка друга.

д'Артанян се поклони.

– Но забравете, че сте капитан на мускетарите, а аз суперинтендант на финансите, и да поговорим за моето положение. Какво ви каза кралят? Сигурно нищо. Какво мислите за моето положение?

– Трябва да кажа направо, че положението ви не е леко. Намирате се у дома си. Нима мислите, че с другите съм също толкова откровен?

– И това вие наричате откровеност? Отказвате да ми отговорите за истински дребни неща!

– Послушайте, монсеньор, как бих постъпил, ако на ваше място бе някой друг. Бих се приближил до вашата врата и веднага щом излязат слугите, или ако още не са излезли, бих ги изловил като зайци, а самият аз бих се разположил на килима във вашето преддверие и бих ви взел под наблюдение без ваше знание, за да ви пазя до сутринта за своя господар. По този начин нямаше да има нито скандал, нито шум. Никаква съпротива. Естествено, нямаше да има и никакви предупреждения към господин Фуке, нито съдържаност и деликатни отстъпки, каквито се правят между възпитани хора в решителните моменти от живота им. Ще ви хареса ли такъв план?

– О, той ме ужасява!

– Нали! Щеше да бъде изключително неприятно да застана утре сутринта пред вас и да ви поискам шпагата. Вие доста красноречиво изразявате вашата благодарност, но повярвайте ми, не съм направил толкова много за вас.

– Уверен съм, господине, че няма да ме накарате да призная правотата на вашите думи.

– А сега, монсеньор, ако сте доволен от моето поведение, ако вече сте възстановен от удара, който се постарях да смекча колкото мога, да оставим времето да лети колкото може по-бързо. Вие сте уморен и трябва да си помислите, умолявам ви, спете или се правете, че спите върху леглото или в леглото. Що се отнася до мен, аз ще спя в това кресло, а когато спя, сънят ми е толкова здрав, че и топ не може да ме събуди.

Фуке се усмихна.

– Естествено – продължи мускетарят, – изключвам случаите, когато се отваря врата, тайна или обикновена, за влизане или за излизане. О, в такъв случай моят слух е необичайно чувствителен! Крачете назад и напред из стаята, пишете, изтривайте написаното, късайте, изгаряйте, но не пипайте ключалката, не пипайте ръчките на вратите, тъй като внезапно ще се събуди и това ще разстрои нервите ми.

– Господин д'Артанян, вие решително сте най-остроумният и вежлив човек, когото познавам, и от срещата ни тук ще остане едно единствено съжаление – че се запознахме твърде късно.

Д'Артанян въздъхна и това означаваше: „Уви, може би сме се запознали прекалено рано?“ Той седна в креслото, докато Фуке беше полуглегал на кревата и подпрял се на ръката си, размишляваше за случилото се. Така двамата, без да гасят свещите, започнаха да чакат зазоряването и когато Фуке прекалено силно въздишаше, д'Артанян започваше да хърка по-силно. Никой, дори Арамис, не наруши този принуден покой. В огромния дом не се чуваше и най-малък шум. Отвън под краката на почетния караул и мускетарските патрули пясъкът скърцаше. Това спомагаше сънят на спящите да бъде по-дълбок. И да добавим към тези звуци шума на вятъра и плисъка на фонтаните, които бяха заети с вечната си работа, без да се грижат за дребните неща и нищожните вълнения, от които се състои животът или смъртта на човека.

Глава двадесета

УТРОТО

Мрачната участ на затворения в Бастилията крал, който в отчаяние се хвърляше върху ключалките и решетките, летописците от онова време, със свойствената им риторика, нямаше да пропуснат да противопоставят на съдбата на Филип, който спеше на кралското ложе под балдахина. Без да считаме риториката за нещо лошо и без да принадлежим към онези, които са на мнение, че тя напразно разпилява цветя в

желанието си да украси историята, ние внимателно ще изгладим контрараста, за което искаме извинение от читателя, и ще обрисоваме втора картина, която ни се вижда доста интересна и предназначена да служи като допълнение към първата.

Младият принц беше пренесен от стаята на Арамис в покоите на Морфей с помощта на същия механизъм, с който кралят беше отстранен от тях. Арамис натисна някакво приспособление, куполът започна бавно да слиза и Филип се озова пред кралското ложе, което, оставяйки своя предишен обитател в дълбокото подземие, отново се издигна на предишното си място.

Заедно с разкоша, заедно с могъществото, с което от днес беше облечен, насаме с новата си роля, Филип за първи път усети хилядите движения на душата, които карат кралското сърце да тупти. Когато погледна празното легло и смачканата от неговия брат постеля, лицето му се покри със смъртна бледност. Този няма съучастник, след като изпълни своето предназначение, се беше върнал на старото си място. Той стоеше, пазейки следите от престъплението. Говореше с виновника за това престъпление с откровения и груб език, който съучастниците не се стесняват да използват помежду си. Като се наклони да разгледа по-добре кралското ложе, Филип забеляза още влажна от студената пот носна кърпичка. Тази пот ужаси Филип, както кръвта на Авел беше ужасила Каин.

„Ето, аз съм вече сам с моята съдба! – каза си той. Лицето му беше станало сиво, а очите горяха. – Дали тя ще бъде по-страшна, отколкото моята тъмница? Отдаден на мислите си, ще се прислушвам ли вечно към угризенията на моята съвест?... Е, да, кралят е спал тук. Неговата глава е смачкала възглавницата и неговите сълзи са мокрили кърпичката. Не смея да легна в това легло и не смея да се докосна до кърпичката, върху която са избродирани гербът и вензелът на Людовик!... Трябва да решим дали ще продължим да подражаваме на господин Дербле, който иска действията винаги да са едно стъпало по-високо от мисълта. Трябва да вземем за образец господин Дербле, който мисли само за себе си и който не е направил зло никому, освен на враговете си, и никого освен тях не е предал. Това легло щеше да бъде мое, ако Людовик XIV не ми го беше взел вследствие престъплението на моята майка. Тази кърпичка, върху която е избродиран гербът на Франция, също щеше да бъде моя и аз самият щях да се възползвам от герба, ако ми бяха оставили принадлежащото ми място, или както казва господин Дербле, люлката на кралете на Франция. Филипе, сине на Франция, легни на своя креват!

Филипе, единствен крал на Франция, върни си отнетия герб! Филипе, единствен законен наследник на Людовик XIII, твоя баща, бъди безжалостен към узурпатора, който дори в тази минута не се разкайва за причинените ти страдания!“

Произнасяйки на ума си тези думи, Филип, независимо от инстинктивното си отвращение, независимо от трепета и ужаса, които сковаваха мускулите на тялото му и неговата воля, се застави да легне на още топлото от Людовик XIV кралско ложе и да притисне до челото си неговата още влажна кърпичка.

Когато главата му се отметна назад, потъвайки в пухената възглавница, той видя над себе си короната на френското кралство, поддържа на, както вече казахме, от златокрили ангели.

Нека читателят си представи този самозванец с мрачен поглед и горещо в треска тяло. Той напомняше тигър, който, прекарал бурна нощ, преминал през тръстики в непозната за него местност, се спира пред напуснатата от лъва пещера, за да се разположи в нея. Тук го е привлякъл духът на лъва, заедно с влажните изпарения на обитаемото жилище. Той намира в пещерата постеля от суха трева и оглозгани кости. Влиза, вижда се в тъмнината, изпитателно я оглежда със своя горящ, остър поглед. Отръсква се и от тялото му се леят потоци вода, падат парчета кал и тиня. Накрая ляга тежко на земята и слага широката си муцуна върху огромните лапи. Той целият е напрегнат, готов за схватка. От време на време отвън блясва мълния, която догаря в дефилето с лъвската пещера, чува се шум на блъскани от вятъра клони, грохот на падащи камъни и едно смъртно усещане за заплашваща опасност го изтръгва от дрямката, в която го потапя умората му. Можеш да се гордееш, че си в леговището на лъва, но е безразсъдно да се надяваш, че в него ще успееш спокойно да заспиш.

Филип се заслушваше за всеки звук. Той си представяше най-различни ужасии. Вярвайки обаче в силата на своя дух, която се беше удвоила благодарение на решителността му, той очакваше, без да се поддава на слабост, някакъв решителен момент, за да произнесе окончателното мнение за себе си. Разчиташе, че ще се появи някаква страшна опасност и тя ще бъде за него като онези фосфорни пламъци по време на буря, които показват на моряка височината на побеснелите вълни. Наоколо всичко беше спокойно. Тишината, този смъртен враг на неспокойните сърца, смъртен враг на честолюбците, през цялата нощ обгръщаше със своето гъсто покривало бъдещия озарен от откраднатата корона крал на Франция. Едва сутринта човек, или по-точно сянка, се промъкна в

кралската спалня. Филип го чакаше и не беше учуден от появата му.

– Е, господин, Дербле? – попита той.

– Всичко е наред, ваше величество, с това е свършено.

– Как мина?

– Така, както предварително очаквахме.

– Имаше ли съпротива?

– Бясна: стонове и викове. После настъпи вцепенение. И накрая – пълна победа и абсолютно мълчание.

– Нищо ли не подозира комендантът на Бастилията?

– Нищо.

– А сходството?

– На него дължим успеха.

– Но затворникът без съмнение ще се опита да обясни кой е той. Бъдете готов за това. Можех до вчера и аз да направя същото, макар че щеше да се наложи да се боря с власт, несравнено по-силна от тази, която обладавам сега.

– За всичко съм се погрижил. След няколко дни, а може би и по-скоро, ако се наложи, ще извадим затворника от тъмницата и ще го изпратим в изгнание, като изберем някаква далечна страна.

– От изгнание се връщат, господин Дербле.

– В толкова далечна страна, както казах, че да не му стигнат нито човешки сили, нито живот, за да се върне от там...

Очите на младия крал и очите на Арамис се срещнаха пак и в двата погледа беше застинало хладното изражение на взаимно разбирателство.

– А господин Дьо Валон? – попита Филип, явно желаейки да смени темата на разговора.

– Той днес ще ви бъде представен и тайно ще ви поднесе своите поздравления за избавлението от опасността, на която сте били подложен по вина на узурпатора.

– Какво ще стане с него? Ще му дадем херцогска титла, нали?

– Да, херцогска титла – усмихна се странно Арамис.

– На какво се смеете, господин Дербле?

– Разсмива ме вашата предпазливост. Вие се опасявате без съмнение бедният Портос да не стане неудобен свидетел и искате да се избавите от него.

– Като го направя херцог?

– Разбира се. Така ще го убие. Той ще умре от радост и тайната ще си отиде заедно с него.

– Ах, Боже мой!

– Аз ще загубя един добър приятел – каза Арамис.

В разгара на този шеговит разговор, с който заговорниците се мъчеха да прикрият радостта и гордостта си от удържаната победа, Арамис чу нещо, което го накара да се осъзнае.

– Какво има? – попита Филип.

– Утрото, ваше величество. Снощи преди да си легнете в това легло, вие вероятно сте отложили някакво свое решение за сутринта.

– Казах на капитана на мускетарите – живо отвърна младият човек, – че ще го чакам в този утринен час.

– Щом сте му казали, той несъмнено ще се появи, тъй като е изключително точен.

– Чувам стъпки в преддверието... И така, нашата атака започва – решително каза Филип.

– Пазете се! Да се започне атака, и то с д'Артанян, ще бъде чисто безумие. Д'Артанян нищо не знае, д'Артанян нищо не е видял, той е на сто левги от това да подозира нашата тайна, но ако днес пръв влезе тук, сигурно ще усети, че има нещо нередно, като незабавно ще реши, че му е необходимо да се заеме с това. Виждате ли, ваше величество, преди д'Артанян да влезе тук, трябва или добре да се проветри стаята, или да влязат толкова хора, че най-добрата хрътка в цялото кралство да бъде объркана с помощта на двадесет различни миризми.

– Но как да се избавя от него, когато сам му наредих да се яви? – забеляза кралят, който желаше по-скоро да премери сили с такъв страшен противник.

– Аз се заемам с това – каза ванският епископ – и за начало ще го зашеметя с един удар.

В същия момент на вратата се почука. Арамис не беше сгрешил. Д'Артанян съобщаваше, че е пристигнал. Ние видяхме, че той прекара нощта в разговор с Фуке, видяхме, че накрая се престори на заспал, но това беше доста изморително и затова веднага щом изгревът освети със синкаво сияние разкошните гипсови корнизи на суперинтендантската спалня, д'Артанян стана от креслото, оправи шапката си като караулен войник, който се готви да застане пред своя разводач.

– Тръгвате ли? – попита Фуке.

– Да, монсеньор, а вие?

– Аз оставам.

– Много добре. Ще се отлъча съвсем за малко, само за да узная какво ще бъде разпореждането. Разбирате какво имам предвид, нали?

– Относно присъдата искате да кажете, така ли?

– Слушайте, у мен има нещо от древните римляни. Сутринта, ставайки от креслото, забелязах, че шпагата ми не е поставена както трябва и че коланът съвсем се е изместил. Това е безпогрешен признак за успех. Винаги, когато тази проклетата биволска кожа залепваше за гърба, ме очакваше забележка от страна на господин Дьо Тревил или отказ на кардинал Мазарини на молбата ми за пари. Всеки път, когато шпагата ми се оплиташе в португезя, означаваше, че ще получа някакво неприятно поръчение, което впрочем цял живот ми се случва. Всеки път, когато шпагата ме е удряла по прасците, съм бил леко раняван. Всеки път, когато без повод е излизала от ножницата, съм оставал на полесражението. Това е напълно достоверно – сетне се търкалях по два-три месеца из болниците, измъчван от хирурзите и облепен с компреси.

– А аз не знаех, че имате такава забележителна шпага – каза, едва усмихвайки се, Фуке, макар че и за тази усмивка му беше необходимо усилие.

– Моята шпага – продължи д'Артанян – всъщност е част от тялото ми както всички останали. Слушал съм от хората, че кракът им предсказва бъдещето, на други – пулсирането на кръвта в слепоочието. На мен бъдещето ми предвещава моята вярна шпага. Знаете ли какво? Тя току-що е благоволила да се спусне на последната гайка на португезя. Знаете ли какво ми предсказва това? Предсказва ми, че днес ще трябва да арестувам някого.

– Аха! – каза суперинтендантът, по-скоро учуден, отколкото изплашен от подобна откровеност. – След като вашата шпага не ви е предсказала нещо тъжно, излиза, че да ме арестувате, за вас няма да бъде тъжна необходимост.

– Вас ли да арестувам? Вие казвате да арестувам вас? Та нали сте арестуван още от снощи. Не, не вас ми предстои да арестувам днес. Ето защо се радвам и ви казвам, че ми предстои щастлив ден.

С тези думи, произнесени с най-ласкав тон, капитанът напусна Фуке, за да се отправи към краля. Вече беше успял да престопа прага на стаята, когато Фуке се обърна към него:

– Докажете ми още веднъж вашето разположение към мен. Позволете ми да се срещна с господин Дербле.

– Добре, ще направя каквото е възможно, за да го доведе тук. Д'Артанян, естествено, не мислеше толкова леко да изпълни обещанието си. Въобще от самата съдба беше отредено всички негови предсказания от тази сутрин да се сбъднат.

Както отбелязахме по-горе, той се приближи към вратата на кралската спалня и почука. Вратата се отвори. Д'Артанян видя пред себе си слабо, безстрастно лице на Арамис.

– Арамис! – учуди се той.

– Здравейте, драги д'Артанян – хладно отвърна прелатът. – Кралят помоли да ви съобща, че след уморителната нощ си почива.

– Ах – възкликна д'Артанян, който не можеше да разбере по какъв начин ванският епископ, който предния ден толкова малко беше осенен от кралската милост, само за шест часа бе пораснал като гигантска гъба, най-голямата, която бе изниквала някога по волята на съдбата, край кралското ложе.

Наистина, за да посредничи човек между краля и неговите приближени, да заповядва от негово име, намирайки се на две крачки от него, трябваше да бъде нещо повече, отколкото Ришельо при Людовик XIII.

– Освен това – продължи епископът – бъдете любезен да допуснете лицата, имащи право на това, едва на късния утринен прием. Негово величество желае да си почива.

– Но господин епископ – каза д'Артанян, готов да избухне и да изкаже подозрения, предизвикани от мълчанието на краля, – негово величество ми нареди да се явя при него рано сутринта.

– Ще го отложим, ще го отложим – раздаде се от дълбочината на алкова глас, който накара мускетаря да трепне и да замълчи.

Той се поклони, окончателно лишен от възможност да съобразява, поразен от усмивката, с която Арамис го смаза след думите на краля.

– За да ви отговоря на въпроса, с който сте дошли тук, драги д'Артанян – продължи ванският епископ, – ето ви заповед, с която трябва да се запознаете. Това е заповед, която засяга господин Фуке.

Д'Артанян взе заповедта и прочете: „Да бъде пуснат на свобода!“

– Ето какво било! – той повтори с доста по-разбиращ тон.

Тази заповед обясняваше защо бе заварил Арамис при краля. Арамис беше в добро разположение, след като му се бе удало да освободи от ареста Фуке. Същата кралска милост обясняваше невероятната самоувереност, с която Дербле даваше заповеди от името на краля. На д'Артанян му трябваше малко. Той се поклони и направи две крачки към изхода.

– Аз идвам с вас – спря го епископът.

– Къде?

– При господин Фуке. Искам да бъда свидетел на неговата радост.

– Ах, Арамис, колко ме учудихте...

– А сега, надявам се, разбирате?

– Дали разбирам? – д'Артанян процеди през зъби: – Дявол да го вземе, нищо не разбирам! Но това не е важно, заповедта си е заповед!...

Той поведе Арамис към Фуке.

Глава двадесет и първа ПРИЯТЕЛЯТ НА КРАЛЯ

Фуке чакаше с нетърпение д'Артанян. Докато го нямаше, беше успял да отпрати явилите се при него слуги и да откаже да приеме някои от приятелите, които се бяха появили преди обичайното време. Щом някой се приближеше до вратата, той питаше дали не знае къде е Арамис. Премълчаваше за надвисналата над главата му опасност.

Когато видя накрая д'Артанян и след него Арамис, радостта му беше безпределна. Тя се изравни с мъчещото го безпокойство. Да се срещне с Арамис за суперинтенданта беше нещо като възмездие за нещастие-то да бъде арестуван.

Прелатът мълчеше сериозен. Д'Артанян от своя страна беше объркан от немислимото струпуване на невероятни събития.

– Значи, капитане, вие ми доставяте удоволствието да видя господин Дербле.

– Нещо по-хубаво, монсеньор. Свободата.

– Свободен ли съм?

– Да, вие сте свободен. Такава е заповедта на краля.

Фуке успя да се овладее и погледна в очите Арамис, като се опитваше да разбере неговия безмълвен отговор.

– Да, да, вие можете да благодарите за това на господин ванския епископ, тъй като на него дължите промяната в решението на краля.

– О! – възкликна Фуке, по-скоро унизен от тази услуга от страна на Арамис, отколкото признателен за благоприятния изход на нещата.

– Монсеньор – обърна се към Арамис д'Артанян, – след като сте взели господин Фуке под такова могъщо покровителство, няма ли да направите нещо и за мен?

– Всичко, което поискате, приятелю мой – безстрастно отвърна епископът.

– Искам да ви попитам едно-единствено нещо и ще се считам напълно удовлетворен от вашия отговор. По какъв начин станяхте фаворит на негово величество? Вие сте се виждали с краля не повече от два

пъти.

– От приятел като вас нищо не се крие – с тънка усмивка каза Арамис. – Вие казвате, че съм се виждал с краля не повече от два пъти, но в действителност съм се срещал с него не по-малко от сто пъти, ако не и повече. Само че за това сме мълчали.

Без да обръща внимание, че от това признание д'Артанян стана огненочервен, Арамис се обърна към Фуке, който не по-малко от мускетаря бе поразен от думите на прелата.

– Монсеньор – каза той, – кралят ме помоли да ви предам, че той ви е още по-голям приятел отпреди и че вашето прекрасно празненство, което вие с такава щедрост устройхте за него, е трогнало сърцето му.

Произнасяйки тези думи, той толкова церемониално се поклони, че Фуке, неспособен да разбере тънката дипломатическа игра на епископа, замря на място безмълвен, вцепенен, загубил ума и дума. Д'Артанян разбра, че тези хора трябва да си поговорят на четири очи, и тъкмо се канеше да си тръгне, като се подчиняваше на изискването за учтивост, която в такива случаи гони човека към вратата, когато остроото му любопитство, подтикващо го да проникне в това множество от тайни, го посъветва да остане. Арамис обаче мило се обърна към него.

– Приятелю мой, нали не сте забравили за нареждането на краля, което отменя малкия прием тази сутрин?

Тези думи бях достатъчно ясни. Мускетарят разбра какво искат от него. Той се поклони на Фуке, после с лека ирония и на Арамис и излезе. Фуке, който изгаряше от нетърпение и очакване да настъпи този момент, се хвърли към вратата, заключи я и връщайки се към Арамис, каза:

– Драги Дербле, струва ми се, че е време да чуя някакво обяснение от вас за случилото се. Право да ви кажа, аз нищо не разбирам.

– Сега всичко ще стане ясно – Арамис седна и покани Фуке също да седне. – Откъде да започнем?

– От въпроса, защо кралят ме пусна на свобода.

– Вие би трябвало да попитате защо е наредил да ви арестуват.

– Откак ме арестувах, имах достатъчно възможност да помисля за това и стигнах до извода, че тук има голяма доза завист. Моето празненство е раздразнило Колбер и той е намерил някакъв предлог да ме обвини, например за Бел-Ил.

– Не, за Бел-Ил засега не е ставало дума. Помнете със сигурност разписките за тринадесетте милиона, които бяха откраднати от вас по нареждане на Мазарини. Вас са ви обявили за крадец! Но това не е

всичко. Помните, надявам се, и писмото от вас до госпожица Ла Валиер. Вас са ви обявили за предател и съблазнител.

– Но защо в такъв случай ми простиха?

– Още не сме стигнали до същността на проблема. Иска ми се добре да разберете същината. Обърнете внимание на следното: кралят ви смята за крадец. О, много добре зная, че вие нищо не сте откраднали, но кралят не е виждал разписките и не може да не ви смята за престъпник. Прочитайки вашето любовно послание до Ла Валиер, предложенията, които правите в него, той няма никакво основание да се съмнява в намеренията ви към тази красавица, нали така?

– Разбира се. Какъв е вашият извод?

– Стигам до неговата същност. Кралят е ваш смъртен враг, неумолим враг, враг завинаги.

– Съгласен съм. Но нима аз съм толкова могъщ, че той не се е решил, въпреки своята омраза, да ме погуби по какъвто и да е начин, като се възползва от моята слабост и сполетелите ме нещастия.

– Значи ние с вас установихме – хладно продължи Арамис, – че кралят никога няма да се помири с вас.

– Но нали ми прощава!

– Нима вярвате в това? – каза епископът, като гледеше изпитателно Фуке.

– Ако не вярвам в искреността на сърцето му, не мога да не вярвам на самия факт. Но защо той ви е поръчал да ми съобщите за неговото благоволение и благодарност?

– Кралят не ми е давал никакви поръчения към вас.

– Никакви поръчения... а тази заповед? – каза поразеният Фуке.

– Заповед? Да, вие сте прав, такава заповед има.

Тези думи бяха изречени с такъв тон, че Фуке потрепери:

– Виждам, че скривате нещо от мен.

Арамис поглади брадичката си с гледаните си бели пръсти.

– Кралят ме праща в изгнание? Говорете!

– Не се дръжте като децата в онази игра, дето търсят скрити предмети със звънец и той звъни или замлъква, когато те се приближават или отдалечават от тези предмети.

– В такъв случай говорете!

– Отгатнете!

– Вие всявате у мене страх.

– Това означава, че все още не се досещате.

– Какво каза кралят? В името на нашето приятелство ви моля да не

криете нищо от мен. Ще умра от нетърпение, Дербле. Ще ме убие. Все още ли съм суперинтендант на Франция?

– Да, и ще бъдете такъв, докато искате това.

– Но каква необичайна власт сте получили над волята на негово величество, та го заставяте да изпълнява вашите желания!? Трудно е да се повярва това.

– Така ще кажат всички.

– Дербле, в името на нашата близост и приятелство, в името на всичко, което ви е най-скъпо, кажете ми, умолявам ви! По какъв начин успяхте да спечелите доверието на Людовик XIV? Знам, че той не ви обичаше.

– Но сега ще ме обича – каза Арамис, като натърти на думата „обича“.

– Нещо особено ли се е случило между вас? Може би е тайна, която може да влияе върху привързаността на негово величество?

– Вие сте най-умният човек, монсеньор, отгатнахте. Действително открих тайна, която може да повлияе върху привързаността на краля на Франция.

– Ясно – каза Фуке, като искаше да подчертае своята сдържаност на възпитан човек, който не иска да разпитва.

– Сам ще прецените – продължи Арамис – и ще ми кажете дали греша.

– Слушам ви, щом сте толкова добър да я разкриете пред мен. Само че забележете, приятелю, не аз ви предизвиквам към откровеност.

Арамис за миг се замисли.

– Не говорете нищо! – възкликна Фуке. – Още не е късно!

– Помните несъмнено – започна епископът, като наведе очи, – обстоятелствата около раждането на Людовик XIV. Нищо особено ли не се чу за това раждане?

– Нищо освен това, че кралят не е син на Людовик XIII.

– Това не е съществено нито за вас, нито за френското кралство. Всеки, който има законен баща, е негов син, гласи френският закон.

– Това е вярно. И все пак е доста съществено по въпроса за чистотата на кръвта.

– Това е второстепенен въпрос. Значи не сте чули нищо особено. Тук започва и моята тайна. Вместо един, кралицата е родила двама сина близнаци, на които е подобавало да станат гордост за майката и надежда за Франция. Но слабостта на краля и суеверието му са го накарали да се опасява да не би между синовете му, които имат равни права върху

престола, да възникне разпра и той се е избавил от единия. Двамата братя пораснали: единият на трона... и вие сте негов министър, а другият – в мрак и самота.

– И ТОЙ...

– ... е мой приятел.

– Боже мой! Какво чувам? Какво е направил този обезправен принц?

– По-добре питайте какво е станало с него. Той е бил отгледан на село. После затворен в Бастилията. Единият е бил най-щастлив между смъртните, а другият – най-нешастен между нещастните. Майка му Ана Австрийска знае абсолютно всичко. Кралят не знае нищо.

– Толкова по-добре – кимна Фуке.

Изглежда тази реакция направи на Арамис силно впечатление. Той погледна с безпокойство събеседника си.

– Извинете, прекъснах ви – каза Фуке.

– Значи, както ви казах – продължи Арамис, – бедният принц беше най-нешастният измежду хората, когато Бог, който се грижи за всички свои чедра, му се притече на помощ. И двамата по рождение са имали право да бъдат крале. Нали сте съгласен?

– Безусловно. Близнаците – това е един човек с две лица...

– Приятно ми е, че го казва такъв опитен и познаващ законите човек като вас. Значи потвърждавате, че двамата имат еднакви права. И Бог изпраща на унижения отмъстител, или ако щете, подкрепа. Царстващият крал се оказва узурпатор... Съгласен ли сте, че спокойното и егоистично ползване на наследство, от което в най-добрия случай имаш право на половината, се нарича узурпация?

– Да, узурпация. Това е точната дума.

– Тогава продължавам. Бог е пожелал узурпаторът да има за пръв министър човек с голям талант и велико сърце – освен великия ум.

– Добре! Добре! Разбирам, вие сте разчитали на мен, за да поправим злото, причинено на нещастния брат на Людовик XIV. Не сте сгрешили. Аз ще помогна. Благодаря ви, Дербле!

– Не, не е съвсем така. Но вие не ме оставяте да завърша – безстрастно каза Арамис. – Царстващият крал намразва господин Фуке, своя пръв министър и тази омраза, подхранена от интриги, към които монархът има слабост, започва да заплашва състоянието, свободата, а може би и живота на господин Фуке. Но Бог го е изпратил за спасение на принца и с помощта на верен приятел, който знае държавната тайна, който е намерил сили да разкрие истината, след като я е пазил двадесет години,

ще извърши предначертаното.

– Не продължавайте – извика Фуке, обхванат от благородни мисли. – Разбирам и отгатвам всичко. Вие сте отишли при краля, когато сте научили за арестуването ми, молили сте го, но той не е поискал да ви изслуша. Тогава вие сте го заплашили, че ще издадете тайната, и той, ужасен, се е съгласил на това, което преди ви е отказвал. Разбирам! Вие държите краля в ръцете си!

– Нищо не разбирате, приятелю – каза Арамис, – и отново ме прекъснахте. Помните ли на какво наблегнах в началото на нашия разговор?

– Да, на омразата на негово величество към мен, на неопределимата омраза. Но коя омраза ще устои пред заплахата от подобно разобличение?

– Подобно разобличение? Тук логиката ви изневерява. Нима допускате, че разкривайки подобна кралска тайна, аз все още бих бил жив?

– Но нали сте били при него преди десет минути!

– Дори така да е! Дори да не се е разпоредил да ме убият, той пак има време да ми затвори устата, като ме хвърли в затвора да гния вечно. Разсъждавайте логично, дявол го взел!

По тези мускетарски възклицания, по тази несдържаност на човека, който никога не си бе позволявал да се забрави, Фуке разбра до каква възбуда бе достигнал спокойният и непроницаем вански епископ. Осъзнавайки това, той потрепера.

– И после, нима щях да бъда това, което съм – Арамис се овладя, – нима щях да ви бъда истински приятел, ако знаех, че кралят и без това ви мрази, и бих предизвикал у него още по-голяма ненавист към вас! Да го окрадеш е нищо, да ухажваш любовницата му също не е кой знае какво, но да държиш в ръцете си короната и честта му! Та той по-скоро би изтръгнал със собствената си ръка сърцето от вашите гърди!

– Значи не сте му казали, че знаете тайната?

– О, бих предпочел да погълна всички отрови, към които двадесет години се е адаптирал Митридат, за да избегне смърт от отравяне.

– Какво сте направили тогава?

Арамис се разходи из стаята и след като се убеди, че са съвсем сами и че наоколо е тихо и спокойно, се върна при Фуке.

– Забравих да спомена за една особеност на тези братя. Бог ги е създал толкова подобни един на друг, че само той би съумял да ги отличи, ако застанат пред него в деня на Страшния съд. Дори собствената им майка не би могла да ги различи.

– Какво говорите! – възкликна Фуке.

– Същото благородство на чертите, същата походка, същият ръст, същият глас!

– А мислите? А умът? А познанието за живота?

– В това не са равни, господине, тъй като затворникът от Бастилията стои несравнимо по-високо от своя брат, и ако този страдалец седне на трона на Франция, тя би видяла господар, надминаващ по мъдрост и благородство всички предишни владетели!

Фуке наведе глава за миг, сякаш му беше натежала великата тайна. Приближавайки се плътно към него, Арамис рече:

– Между тези близнаци има още една съществена отлика, която най-вече ви засяга, монсеньор. Вторият не познава Колбер.

Фуке скочи бледен и развълнуван:

– Разбирам ви, предлагате да сменим сина на Людовик XIII, този, който спи сега в покоите на Морфей, с другия син на Людовик XIII, който лежи в затвора? Предлагате заговор.

Арамис се усмихна и по лицето му се мярна отблясък на зловещите му мисли.

– Да предположим.

– Но вие не сте помислили – след тягостно мълчание възрази Фуке, – не сте помислили, че един такъв политически акт ще разтърси из основата цялото кралство! Помислете, ще трябва да съберем благородниците, духовенството, третото съсловие, да свалим краля, да покрием със страшен позор гроба на Людовик XIII, да погубим живота и честта на Ана Австрийска, да погубим живота и спокойствието на една друга жена – Мария-Терезия, и за да свършим дотук, ако въобще можем да свършим...

– Не ви разбирам – хладно каза Арамис. – Във всичко казано от вас дотук не виждам нито една полезна дума.

– Как така! – извика поразеният Фуке. – Човек като вас не иска да помисли за практическата страна на този акт! Вие се задоволявате с детската радост, породена от политическа илюзия, и пренебрегвате най-важните условия за осъществяване на вашия замисъл – действителността? Възможно ли е това?

– Приятелю мой – каза Арамис със снизходителна фамилиарност, – позволете ми да ви попитам как постъпва Бог, когато желае да смени един крал с друг?

– Бог! – възкликна Фуке. – Бог дава на изпълнителя на своята воля съответно разпореждане, той хваща осъдения, прибира го и поставя на

опразнения трон триумфатора. Но вие забравяте, че този изпълнител на волята Господня се нарича смърт. Боже мой, господин Дербле, нима имате намерение?...

– Кой говори за премахване на Людовик XIV? Кой ви казва да подражаваме на Господ в неговите действия? Не. Искам да кажа, че Бог върши тези неща без всякакви сътресения за държавата, без шум и без особени усилия, а хората, вдъхновени от него, успяват във всичко, за което се захванат.

– Какво искате да кажете?

– Искам да кажа, приятелю мой – продължи Арамис със същия тон, – да кажа само това: докажете ми, че при замяната на краля със затворника кралството действително е преживяло някакво сътресение и действително се е вдигнал някакъв шум.

– Какво! – извика Фуке, по-бял от кърпата, с която изтри челото си. – Вие казвате...

– Идете в кралската спалня – добави с предишното спокойствие Арамис – и дори вие, който знаете сега тайната, няма да забележите, уверявам ви, че кралското ложе се заема от затворника, а не от неговия царствен брат.

– А кралят? – промълви Фуке, ужасен от тази новина.

– Кой крал имате предвид? – попита Арамис със същия спокоен тон. – Този, който ви мрази от дън душа, или този, който благосклонно се отнася към вас?

– Този... който едва вчера...

– Който довчера беше крал? Успокойте се, той заема мястото в Бастилията, което твърде дълго бе заемала неговата жертва.

– Милостиви Боже! Кой го е завел в Бастилията?

– Аз. Похитих го миналата нощ и докато той се спускаше в мрака, неговият съперник се издигаше към светлината. Не мисля, че от това е произлязъл някакъв шум. Мълнията, щом не е придружена от гръмотевица, никога никого не пробужда. Фуке простена, сякаш поразен от невидим удар.

– И вие направихте това?

– Достатъчно ловко.

– Свалили сте краля? Вие сте го затворили в тъмница?

– Да, това направих аз.

– И е станало тук, във Во?

– Да, тук, във Во, в покоите на Морфей. Не ви ли се струва, че са построени доста предвидливо?

– И това е станало?...

– Между дванадесет и един часа след полунощ.

Фуке сякаш понечи да се нахвърли върху Арамис, но се удържа и каза глухо:

– Във Во! В моя дом!

– Да, и сега, когато Колбер не може да ви ограби, този дом е ваш повече от всякога.

– Значи това престъпление е извършено в моя дом?

– Престъпление? – възкликна учуденият прелат.

– Това потресаващо, ужасно престъпление! – продължи Фуке, като се разпалваше все повече и повече. – Престъпление, по-лошо от убийство! Престъпление, което опозорява името ми навеки и ме превръща в ужас за потомството.

– Вие, господине, блънвате – каза неуверено Арамис, – не говорете толкова високо. Моля ви, по-тихо.

– Аз ще крещя толкова високо, че да ме чуе целият свят! Фуке се обърна към прелата и го погледна право в очите.

– Да – повтори той, – вие ме лишихте от чест, извършвайки това предателство, това злодеяние с мой гост, който спокойно е спял под моя покрив. О, тежко ми!

– Тежко на този, който под вашия покрив ви готвеше разоряване и гибел, забравихте ли това?

– Той беше мой гост! Той беше мой крал!

Арамис се изправи с разкривена уста и налети с кръв очи:

– Нима аз имам работа с безумец?

– Вие имате работа с порядъчен човек.

– Вие сте луд!

– Не, аз искам да ви попреча да доведете вашето престъпление до край. Предпочитам да умра, да ви убия със собствената си ръка, отколкото да ви позволя да ме лишите от чест.

Фуке хвана шпагата, която д'Артанян му беше върнал, и решително я извади.

Арамис смръщи вежди и бръкна в пазвата си, сякаш се канеше да извади от там оръжие. Това движение не убягна от погледа на Фуке. Благороден и прекрасен в своя великодушен порив, той захвърли шпагата, която падна до кревата, и приближавайки се до Арамис, го докосна по рамото с невъоръжена ръка.

– Господине – каза той, – сладко е да умра, без да мръдна от това място, без да виждам своя позор, и ако изпитвате поне капка

приятелство към мен, убийте ме.

Арамис замря безмълвен и неподвижен.

– Вие не ми отговаряте?

Арамис отново повдигна глава и в очите му блесна надежда.

– Помислете, мосенъор – каза той, – за всичко, което ни очаква. Справедливостта е възстановена. Кралят е още жив и неговото затворничество ви спасява живота.

– Да – отвърна Фуке, – вие сте действали в мой интерес, но аз не приемам вашата услуга. Въпреки това не желая да ви погубвам. Свободно ще излезете от този дом.

Арамис сподави възмущението в разбитото си сърце.

– Аз съм гостоприемен домакин за всички – продължи Фуке с неопишуемо величие, – вие няма да бъдете принесен в жертва, както и този, чиято гибел сте замислили.

– Вие, вие ще бъдете принесен в жертва. Вие! – произнесе глухо Арамис.

– Приемам думите ви като предсказание, господин Дербле, но нищо не може да ме спре. Вие ще напуснете Во, ще напуснете Франция. Давам ви четири часа, за да можете да се укриете на сигурно място.

– Четири часа! – недоверчиво и насмешливо каза Арамис.

– Давам ви честната дума на Фуке! Никой няма да ви преследва през това време. По такъв начин ще изпреварите с четири часа потерята, която кралят със сигурност ще прати подир вас.

– Четири часа! – гневно повтори Арамис.

– Това е повече от достатъчно, за да стигнете с лодка до Бел-Ил, който ви предоставям като убежище. Там ще бъдете мой гост и вашата личност за мен ще бъде толкова свещена, колкото личността на негово величество, докато се намира във Во. Тръгвайте, Дербле, тръгвайте и докато аз съм жив, косъм няма да падне от главата ви.

– Благодаря – каза с мрачна ирония Арамис.

– И така, побързайте, стиснете ми ръка и да полетим. Вие – да спасявате живота си, а аз – да спасявам моята чест.

Арамис извади ръката си от пазвата, тя беше окървавена. С нокти той беше раздрал гърдите си, сякаш се наказваше за толкова безплодни мечти, толкова суетни, безумни и ефимерни. Фуке се ужаси. Той се изпълни с жалост към Арамис и с разтворени обятия се приближи към него.

– Аз нямам оръжие – промълви Арамис, непристъпен и страшен като сянката на Дидона.

После, без да се докосне до протегнатата ръка на суперинтенданта, той отстъпи две крачки назад. Последната му дума беше проклятие. Последният му жест беше като анатема от църковен амвон, начерта го във въздуха с окървавена ръка и опръска с кръв лицето на Фуке.

Двамата тръгнаха към тайната стълба, която ги изведе във вътрешния двор. Фуке нареди да впрегнат най-добрите коне, които имаше. Арамис се спря в подножието на стълбата, по която трябваше да се изкачи, за да отиде при Портос. Тук той стоя доста дълго, отдаден на размисъл, и докато той мъчително размишляваше над създаването се положение, каретата на Фуке беше впрегната. Тя бързо мина през главния двор на замъка и се понесе по пътя към Париж.

„Да замина сам?... – говореше си Арамис. – Да предупредя за слушането се принца?... Проклятие!... Да предупредя принца, но какво понататък?... Да взема принца със себе си? Навсякъде да влача след себе си това обвинение в плът и кръв?... Или война?... Безпощадна гражданска война?... Но за война аз нямам нито сили, нито средства!... Това е безумие!. Но какво ще прави той без мен? Ще падне като мен!... Тогава нека се изпълни предначертаното!... Беше обречен, нека и занаят си остане такъв!... Да бягам към Бел-Ил?... Но нали Портос ще остане, той ще разкаже всичко, а може и да пострада!... Не мога да допусна Портос да пострада, той е част от мен, неговото страдание е и мое страдание. Портос ще тръгне с мен. Портос ще сподели моята съдба!“

Опасявайки се от всякаква среща, тъй като неговата припряност можеше да породи съмнение, Арамис внимателно, незабелязан от никого, се изкачи по стълбата. Портос, който току-що се беше върнал от Париж, спеше като човек с чиста съвест. Неговото грамадно тяло толкова леко забравяше умората, колкото умът му – всякаква мисъл. Арамис се плъзна като сянка. Приблужи се до Портос и сложи ръка на рамото му:

– Събудете се, Портос, събудете се!

Портос се подчини, стана, отвори очи, но разумът му още спеше.

– Заминаваме – каза Арамис.

– А! – рече Портос.

– Ще яздим и ще препускаме така, както никога досега.

– А! – повтори Портос.

– Обличайте се, приятелю.

Помагайки на великана да се облече, той сложи в джобовете му собственото си злато и брилянти. Докато правеше това, вниманието му беше привлечено от лек шум. На вратата беше застанал д'Артанян. Арамис трепна.

- За какъв дявол се суетите така? – попита мускетарят.
– Ш-шт! – прошепна Портос.
– Тръгваме с важно поръчение – добави епископът.
– Върви ви! – каза мускетарят.
– Не, аз съм уморен – отвърна Портос, – бих предпочел да поспя, но няма как, кралска служба.
– Видяхте ли се с господин Фуке? – попита д'Артанян.
– Да, в каретата преди малко.
– И какво ви каза?
– Взех си довиждане с мен. Какво друго можеше да каже? Нима сега, когато всички си възвърнаха кралското благоразположение, аз означавам нещо? – Арамис прегърна мускетаря: – Послушайте, за вас се върнаха добрите времена. Няма на кого да завиждате вече. Предсказвам ви, че днес ще се случи такова нещо, че вашето положение значително ще се укрепи. Нали знаете, че съм осведомен за всичко! Готов ли сте, Портос? Тръгваме!

Бегълците се метнаха на конете пред очите на капитана на мускетарите, който държеше стремето на Портос. Той изпрати с поглед отдалечаващите се приятели, докато не се скриха от очите му.

„Аз бих казал – помисли си гасконецът, – че тези хора бягат, но днес политическият живот така се промени, че това се нарича пътуване с важно поръчение. А аз какво общо имам с това? Отивам да си гледам работата.“

С философско спокойствие той се отправи към стаята си.

Глава двадесет и втора КАК В БАСТИЛИЯТА СЕ ИЗПЪЛНЯВАХА ЗАПОВЕДИ

Фуке летеше с нечувана бързина. По пътя потръпваше от ужас, припомняйки си за онова, което току-що му бе станало известно.

„Какви ли са били – мислеше си той – тези необикновени хора в своята младост, след като дори сега ги бива да кроят подобни планове и да ги изпълняват, без да им мигне окото?“

От време на време се питаше дали не е сън всичко това, което му бе разказал Арамис, дали не е басня или клопка и дали в Бастилията няма да завари заповед за негово арестуване. Ето защо по пътя изпрати

няколко тайни разпореждания, като се възползва от кратките спирки за смяна на конете. Тези разпореждания бяха адресирани до д'Артанян и до онези войскови командири, чиято вярност беше извън подозрение.

„По такъв начин – реши Фуке, – дали ще бъде затворен в Бастилията или не, аз ще окажа на краля услугата, която честта ми изисква от мен. Ако се върна свободен, разпорежданията ще пристигнат след мен и тогава никой няма да успее да ги распечата. Ще мога да ги взема обратно, но ако се забавя, всички, до които са изпратени, ще знаят, че се е случило нещо лошо. Тогава мога да очаквам да се притекат на помощ на мен и на краля.“ Подготвяйки се по такъв начин за всякакви изненади, Фуке! прелетя край Сена и най-сетне се приближи до вратите на Бастилията. Това, което никога не се беше случвало с Арамис, се случи с Фуке. Колкото и да повтаряше името си, колкото и да ги уверяваше, упорито отказваха да го пуснат в крепостта. Фуке седеше в каретата пред вратите, ядосваше се и проклинаше непредвидената пречка и очакваше завръщането на сержанта, който беше отишъл при майора. Накрая той се появи, мрачен и зъл.

– Е – каза нетърпеливо Фуке, – какво заповяда майорът?

– Господине – отвърна сержантът, – майорът ми се изсмя в очите и каза, че господин Фуке е във Во. А дори да е в Париж, той не би станал толкова рано.

– Дявол до го вземе! Вие сте стадо глупаци! – извика министърът.

Преди сержантът да затвори вратата, Фуке се промъкна в двора през пролуката и се устреми напред въпреки виковете на сержанта. Но той го настигна и викна на часовоя:

– На оръжие, часовой, на оръжие!

Часовоят посрещна министъра с насочена пика, но Фуке, който беше силен и ловък, а освен това и разгневен, измъкна пиката от ръката на войника и го удари с нея по рамото. Сержантът, който се беше приближил повече, отколкото трябва, също получи своята порция. Дватамата започнаха да викат за помощ и на виковете им се притече караулът в пълен състав. Най-последно между тези хора се намери един, който познаваше суперинтенданта по лице. Той завика:

– Монсеньор!... Ах, монсеньор!... Господа, какво правите? Удържа онези, които се канеха да отмъстят за приятелите си.

Фуке нареди да го пуснат във вътрешния двор, но в отговор чу, че това е забранено. Поиска да извикат коменданта, който беше чул целия този шум при вратите и тичаше заедно със своя помощник майора начело на отряд от двадесет души, убеден, че Бастилията е нападната.

Безмо веднага позна Фуке и изгърва извадената шпага, която дотогава размахваше смело:

– Ах, монсеньор! Хиляди извинения!

– Господине – каза почервенял и запотен суперинтендантът, – поздравявам ви, вашата охрана служи безупречно.

Безмо прие тези думи като ирония и побледня. Фуке си пое въздух и кимна на часовоя и сержанта, които търкаха усилено натъртените си рамена.

– Двадесет пистола на часовоя – каза той – и петдесет пистола на сержанта. Поздравявам ви, господа. Ще кажа за вас добра дума пред негово величество. А сега да си поговорим с вас, господин Безмо.

Сред одобрителния шепот на войниците той последва коменданта на Бастилията. Безмо вече трепереше от срам и тревога. Последствията от утринната визита на Арамис изглежда започваха, и то така, че това ужасяваше този човек на държавна служба. Стана още по-зле, когато Фуке, гледайки коменданта от упор, го запита рязко:

– Не се ли ужасявате от престъплението, в което участвате с господин Дербле?

„Ето, започва се!“ – помисли си Безмо. И попита смирено:

– Какво престъпление, монсеньор?

– Престъпление, за което вас, господине, трябва да ви разчекнат. Помислете си добре. Впрочем сега не е време да изливам гнева си върху вас. Веднага ме заведете при вашия затворник.

– При кой затворник?

– Преструвате се, че не знаете. Превъзходно, това е най-доброто, което можете да направите. Ако си бяхте признали, че съзнателно сте участвали в този заговор, за вас това щеше да е краят. Но аз ще се направя, че вярвам във вашето незнание.

– Умолявам ви, монсеньор...

– Добре, водете ме при вашия затворник.

– При Марчиали?

– Кой е този Марчиали?

– Това е арестантът, доведен тази сутрин от господин Дербле.

– Марчиали ли се казва? – попита суперинтендантът, смутен от навнната увереност на Безмо.

– Да, монсеньор, тук е записан под това име.

Фуке проникна с поглед в душата на коменданта, на знаменитата кралска тъмница. С проникателност, типична за хората, които от много години са облечени с власт, той прочете в тази душа искрено

недоумение.

– Същия затворник ли господин Дербле взе със себе си преди два дни и сутринта го докара обратно? – живо попита Фуке, долавяйки същината на плана на епископа.

– Да, да, монсеньор. Ако монсеньорът е пристигнал, за да го вземе от мен, аз ще бъда безкрайно благодарен. И без това се канех да пиша по повод на този Марчиали. От сутринта съм изключително недоволен от него. Има такива припадъци на ярост, та ми се струва, че Бастилията няма да издържи и ще се срути.

– Аз действително ще ви избавя от него – заяви Фуке. – Водете ме в килията му.

– Ще ми дадете ли заповед?

– Каква заповед?

– Заповед от краля.

– Почакайте да я напиша.

– Това за мен не е достатъчно, монсеньор, нужна ми е заповед от краля.

Фуке се направи на много сърдит:

– Толкова предпазни мерки, когато става въпрос за освобождаването на този затворник! Я ми покажете заповедта, на основание на която вече сте го пусkali от тук!

Безмо показа заповедта за освобождаването на Селдон.

– Селдон не е Марчиали – каза Фуке.

– Но Марчиали не е освободен, монсеньор, той е тук.

– Нали казахте, че господин Дербле го взел, а после го докарал отново?

– Не съм казвал това.

– Казахте го толкова ясно, че още чувам думите ви.

– Грешка на езика.

– Господин Дьо Безмо, внимавайте!

– Не ме е страх, монсеньор, отчетността ми е в пълен ред.

– Как смеете да ми говорите така?

– Бих казал това и пред Бога. Господин Дербле ми донесе заповед за освобождаването на шотландеца Селдон и той е свободен вече.

– Аз ви казвам, че Марчиали също е бил пуснат от Бастилията.

– Това трябва да се докаже, монсеньор.

– Дайте да го видя.

– Монсеньор, който управлява кралството, знае, че посещаването на затворници без съгласието на краля не се разрешава.

– Но господин Дербле... е влизал при затворника!
– Това също трябва да се докаже, монсеньор.
– Господин Дьо Безмо, подбирайте си думите. С господин Дербле е свършено.

– Свършено! С господин Дербле! Невероятно!
– Нали не отричате, че сте се подчинили на влиянието му?
– Аз се подчинявам, монсеньор, само на правилата на кралската служба. Аз изпълнявам дълга си. Покажете ми заповед от краля и ще влезете в килията на Марчиали.

– Послушайте, господин комендант, давам ви честната си дума, че ако ме пуснете при затворника, в същата минута ще ви връча кралска заповед.

– Покажете ми я преди това, монсеньор.
– Вижте какво, господин Дьо Безмо, ако сега не изпълните моето искане, ще наредя да арестуват вас и всички офицери под ваше командване.

– Преди да извършите това насилие, монсеньор, благоволете да си припомните – каза побледнял Безмо, – че ние се подчиняваме само на краля. Защо не искате да представите заповед от краля, за да видите този Марчиали, след като ще трябва и без друго да донесете кралска заповед? За да причините само неприятности ли на един невинен човек, какъвто е вашият покорен слуга? Обърнете милостиво внимание на това, че ме плашите до смърт, монсеньор, аз треперя и още малко ще припадна.

– Ще затреперите още повече, господин Дьо Безмо, когато се върна тук с тридесет оръдия и десет хиляди войници.

– Боже мой, сега вече монсеньорът си губи ума!
– Когато събера против вас и вашите проклетни кули целият парижки народ, ще разбия вратите и ще накарам да ви обесят на ъгловата кула!

– Монсеньор, монсеньор, за Бога!
– Давам ви за размисъл десет минути – каза Фуке със спокоен глас.
– Ето, аз сядам в това кресло и чакам. Ако след десет минути продължавате да упорствате, ще изляза от тук. Можете колкото си искате да ме смятате за луд, но ще видите докъде ще ви докара вашият инат.

Безмо тропна в отчаяние с крак, но не отвърна нищо. Виждайки това, Фуке грабна перо и хартия от масата и написа:

„Заповед до господин старея на търговското съсловие да събере гражданското опълчение и да тръгне към Бастилията, за да се постави в

услуга на Негово величество краля.“

Безмо сви рамене и Фуке отново взе перото. Този път написа: „Заповед до принц Конде и херцог Дьо Булгон – да застанат начело на швейцарците и гвардията и да тръгнат към Бастилията, за да се поставят в услуга на Негово величество краля...“ Безмо започна да размишлява. Фуке продължи да пише: „Заповед до всички войници, граждани и благородници да заловят и да задържат, където и да се намират, кавалера Дербле, вански епископ, и неговите съучастници, към които принадлежи на първо място господин Дьо Безмо, комендант на Бастилията, заподозрян в измяна, метеж и оскърбление на Негово величество...“

– Спрете, монсеньор! – извика Безмо. – Нищо не разбирам, но през следващите два часа могат да се случат толкова нещастия, че дори безумието да е причина за тях, нека кралят ме съди дали съм виновен, като съм нарушил установения от него ред, за да предотвратя катастрофата. Да вървим към кулата, монсеньор, ще видите Марчиали.

Фуке изхвъркна от стаята, а Безмо го последва, като бършеше студената пот, която струеше по челото му.

– Каква ужасна сутрин! – каза. – Каква напасть!

– Да вървим по-скоро! – Фуке пришпори коменданта. Безмо направил знак на надзирателя да върви напред. Той се боеше от своя спътник. Фуке забеляза това и каза сурово:

– Стига детинщини! Оставете този човек, вземете ключовете и ми показвайте пътя. Никой, разбирате ли, никой не трябва да бъде свидетел на сцената, която ще се разиграе в килията на Марчиали. Ако кажете още веднъж „не“, ще си тръгна. И сам ще доставя по предназначение съставените от мен заповеди.

Безмо наведе глава, взе ключовете и започна да се изкачва с министъра по стълбата, която водеше към горните етажи на кулата. По тази извиваща се в безкрайна спирала стълба приглушените стонове ставаха все по-силни, чуваха се викове и ужасяващи проклетия.

– Какво е това? – попита Фуке.

– Това е вашият Марчиали, ето как кресчат лудите.

Фуке изтръпна. Той позна гласа на краля във виковете, които бяха по-страшни от всички останали. Спря се и изтръгна връзката ключове от ръцете на окончателно объркания Безмо. Той вече се страхуваше да не би този нов безумец да му пробие главата с някой от ключовете.

– Ах! – възкликна той. – Господин Дербле нищо не ми е казвал за това.

– Ключа! – извика Фуке. – Къде е ключът от вратата?

– Ето го.

Ужасен вик, съпроводен от бесни удари по вратата, предизвика още по-ужасно ехо по стълбата.

– Вървете си! – каза Фуке със заплаха в гласа.

– Нямам нищо против – измърмори Безмо. – Двама побеснели ще останат очи в очи и аз съм убеден, че единият ще довърши другия.

– Вървете си! – повтори още веднъж Фуке. – Ако стъпите на тази стълба, преди да съм ви извикал, запомнете: ще заемете мястото на последния от затворените в Бастилията.

– Сигурно ще умра, в това няма съмнение – мърмореше комендантът, като се отдалечаваше с олюляваща се походка.

Воплите на затворника се чуваха все по-силно. Фуке се убеди, че Безмо е стигнал до последните стъпала. Той пхна ключа в ключалката на първата врата. Тогава ясно чу пресипналия вик на Людовик:

– Помощ! Аз съм кралят! Помощ!

Ключът от първата врата не ставаше за втората. Наложил се Фуке да търси нужния ключ във връзката. В това време кралят, изпаднал в бяс, викаше с див, нечовешки глас:

– Фуке ме затвори в тази клетка! Помогнете ми против Фуке! Аз съм кралят! Елате на помощ на краля против Фуке!

Тези викове разкъсваха сърцето на министъра. Те се съпровождаха от ужасни удари по вратата с парчетата от стола, които кралят използваше като таран. Накрая Фуке намери нужния ключ. Останал без сили, кралят вече не можеше да произнася членоразделни звуци, а само ръмжеше:

– Смърт на Фуке! Смърт на негодника Фуке! Вратата се отвори.

Глава двадесет и трета КРАЛСКАТА БЛАГОДАРНОСТ

Двамата мъже, които се хвърлиха един към друг, внезапно се спряха и извикаха в ужас.

– За да ме убие ли сте дошли? – каза кралят, като позна Фуке.

– Кралят в този вид! – прошепна кралският министър. Действително, трудно можеше да си представи човек нещо по-страшно от вида на младия крал; дрехите му бяха станали на парцали, а разкопчаната и разкъсана риза беше напоена с пот и кръв, която капеше от издрасканите ръце и гърди.

Бледен, с пяна на устата, с шръкнали на разни страни коси, Людовик XIV приличаше по-скоро на статуя, изобразяваща отчаяние, глад и страх. Фуке беше толкова трогнат и потресен, че изтича към краля с протегнати ръце и с очи, пълни със сълзи. Людовик вдигна над него парчето от стола, с което яростно бе удрял по вратата.

– Не познавате ли най-верния от вашите приятели? – попита Фуке с трепет в гласа.

– Приятел? Вие? – Людовик изскърца със зъби.

В това скърцане се чувстваше омразата и жаждата за незабавна мъст.

– И покорен слуга? – Фуке падна на колене пред краля. Людовик изпусна оръжието си на пода. Фуке целуна коленете на краля и нежно го прегърна.

– Моят крал, моето дете! О, колко сте страдали! Промяната, настъпила в ситуацията, накара краля да се опомни. Той се погледна и като се засрами от своята обърканост, от своето безумие и от това, че му се оказва покровителство, се освободи от прегръдките на Фуке, който не разбра това неволно движение на краля. Той не разбра, че гордостта на Людовик никога няма да му прости това, че бе станал свидетел на неговата слабост.

– Да вървим, ваше величество, вие сте свободен – каза той.

– Свободен? – повтори кралят. – О, вие ми връщате свободата, след като дръзнахте да вдигнете ръка на своя крал!

– Вие сам не вярвате в това! – възкликна възмутен Фуке. – Нали не вярвате, че аз съм виновен в нещо пред вас!

Бързо и разпалено той разказа за интригата, жертва на която е станал Людовик и която е известна с всички подробности на нашия читател.

Докато траеше разказът, Людовик преживяваше страшни душевни мъки и беше толкова погълнат от собственото си състояние, че не се отнесе с необходимото внимание към такава важна тайна като съществуването на брата близък.

– Господине – внезапно каза на Фуке, – тези приказки за близнаци са лъжа и аз не мога да разбера как сте повярвали в нея. Немислимо е да се поставят под съмнение честта и добродетелността на моята майка. Моят пръв министър все още не е наказал престъпниците.

– Размислете, ваше величество, преди да се гневите. Раждането на вашия брат...

– Аз имам единединствен брат – моя по-малък брат, и вие го знаете,

както и аз. Тук ви казвам, че има заговор и един от главните участници е комендантът на Бастилията.

– Не бързайте с изводите, ваше величество. Този човек е бил подведен, както и всички останали, от поразителното сходство между принца и вас.

– Какво сходство? Какво значи това?

– Изглежда този Марчиали много прилича на ваше величество, щом всички са били въведени в заблуждение.

– Глупости!

– Не говорете така, ваше величество. Човек, готов да се срещне лице в лице с вашите министри, с вашата майка, с вашите офицери и членовете на семейството ви, трябва да е безусловно уверен в сходството си с вас.

– Да – прошепна кралят. – Къде е той сега?

– Във Во.

– Във Во? И вие още го търпите да стои във Во?

– Помислих си, че трябва най-напред да освободя краля. Аз изпълних този свой дълг. Сега ще направя каквото наредите, ваше величество. Аз чакам.

Людовик се замисли за миг. После каза:

– Ще приведем в готовност войските, разположени в Париж.

– Заповед за това вече е дадена.

– Вие сте дали тази заповед! – възкликна кралят.

– Да, ваше величество. След час ваше величество ще застане начело на десет хиляди войници.

Вместо отговор кралят хвана ръката на Фуке и я стисна горещо. Беше очевидно, че той продължава да изпитва недоверие към своя пръв министър независимо от оказаната от него помощ.

– С тези войски – продължи кралят – ние ще обсадим във вашия дом метежниците, които вероятно са успели да се укрепят и окопаят.

– Това би ме изненадало, ваше величество – отвърна Фуке, – защото техният водач беше разобличен от мен, и мисля че планът на заговорниците се провали.

– Разобличихте самозвания принц?

– Не, аз не съм го виждал. Водач на това начинание не е този нещастник. Той е оръдие и съдбата му аз виждам като вечно проклятие.

– Безусловно.

– Виновник за всичко е абат Дербле, ванският епископ.

– Вашият приятел?

– Беше мой приятел, ваше величество!

– Това е много прискърно.

– Ваше величество, аз не виждах нищо срамно в това приятелство, докато не научих за заговора. Ако съм виновен, предавам се във вашите ръце.

– Не исках да кажа това – продължи кралят недоволен. – Казвам ви, макар че единият от негодниците беше с маска, у мен се появи смътно подозрение, че това е той. Но водачът на престъпниците имаше помощник, който ме плашеше с Херкулесовата си сила. Кой е той?

– Сигурно неговият приятел барон Дьо Валон, бивш мускетар.

– Приятелят на д'Артанян! Приятелят на Дьо ла Фер! А! – възкликна кралят, произнасяйки последното име – Да обърнем внимание на връзката на заговорниците с виконт Дьо Бражелон.

– Ваше величество, не отивайте толкова далеч! Граф Дьо ла Фер е най-честният човек в цяла Франция. Задоволете се с тези, които ви назовах.

– Разбирам едно – отвърна кралят, – че явявайки се начело на нашите войски във Во, ние ще овладеем това змийско гнездо и никой няма да се спаси от него, никой! Само не ме разбирайте превратно... Минаха времената, когато убийството беше единственият и последен довод на кралете. Не, слава Богу! Аз си имам парламент, който съди от мое име, и ешафод, на който се изпълняват моите повеления!

Фуке прежълтя.

– Ще се осмеля да забележа, ваше величество, че всеки процес, свързан с този заговор, ще бъде смъртен удар за достойнството на трона. Не трябва царственото име на Ана Австрийска да се произнася с присмех от народа.

– Правосъдието, господине, трябва да накаже виновниците.

– Добре, ваше величество. Но кралска кръв не може да бъде пролята на ешафода.

– Кралска кръв! Вие вярвате в това? – яростно възкликна кралят и тропна с крак. – Историята за близнаците е измислица! Именно в това, в тази измислица, аз виждам основното престъпление на господин Дербле. Заради него заговорниците трябва да понесат по-сурово наказание, отколкото за насилието и оскърблението.

– Наказание със смърт?

– Да, господине, да!

– Ваше величество – произнесе твърдо суперинтендантът и вдигна глава. – Ваше величество, ще разпоредите, ако желаете, да се отсече

главата на френския принц Филип, на вашия брат. Това засяга ваше величество, но все пак предварително се посъветвайте с Ана Австрийска, вашата майка. Каквото и да заповяда ваше величество, ще е уместно. аз не искам повече да се меся в тези работи дори заради честта на вашата корона, но трябва да ви помоля за една милост и ще ви помоля.

– Говорете – каза кралят, смутен от последните думи на министъра.
– Какво искате?

– Да помилвате господин Дербле и господин Дьо Валон.

– Моите убийци? И... ваши приятели! Да, ваши приятели, но безопасността на моята държава изисква едно наказание за назидание на всички замесени в това престъпление!

– Не искам да ви припомням, ваше величество, че току-що ви върнах свободата! – възкликна оскърбен Фуке.

– Господине!

– Не искам да ви припомням също, че ако господин Дербле искаше да стане убиец, той просто можеше да убие ваше величество във Сенарската гора и всичко да свърши за миг. Един изстрел в главата и станалото неузнаваемо лице на Людовик XIV щеше да избави навеки господин Дербле от отговорност за извършеното от него престъпление. Ако господин Дербле беше убиец, нямаше защо да ми разказва за своя план с надежда да осигурия успеха му. Избявайки се от истинския крал, той можеше да не страхува, че фалшивият крал някога ще бъде разобличен. Дори Ана Австрийска да беше разпознала узурпатора, той пак би останал неин син. Що се отнася до съвестта на господин Дербле, за него узурпаторът щеше да остане при всички обстоятелства син на Людовик XIII и законен крал на Франция. Всичко, което казвам, би му осигурило безопасност, пълна тайна и безнаказаност. С единствен изстрел. Така че помилвайте го, ваше величество, в името на това, че сте спасен!

Кралят не само че не беше трогнат от правдиво представеното великодушие на Арамис, а, напротив, се почувства дълбоко унижен. Неукротимата му гордост не можеше да се примири с това, че някой го бе държал в ръцете си, на върха на малкия си пръст. Всяка дума, която на Фуке се струваше като солиден довод за помилването на неговите нещастни приятели, вливаше нова капка отрова в раненото сърце на Людовик XIV. Нищо повече не можеше да го омилостиви и той подхвърли рязко:

– Наистина не мога да разбера, господине, защо искате от мен да помилвам тези хора? Защо молите за нещо, което може да стане от само себе си. Къде съм аз? В Бастилията. В затвора. И ме считат за полудял,

нали така? Тук познават само Марчиали! В такъв случай оставете всичко така, както си е. Оставете лудия да гние в затвора и на господин Дербле и на Валон няма да им е необходима моята прошка. Новият крал ще ги дари със своята милост.

– Напразно ме оскърбявате, ваше величество – каза сухо Фуке. – Ако исках да кача на трона нов крал, както казвате, нямаше да нахълтвам насила в Бастилията, за да ви измъкна от тук. Това не би имало никакъв смисъл. Умът на ваше величество се е помътил от гняв. Иначе нямаше да оскърбявате безпричинно вашия верен поданик, който ви оказва такава изключителна услуга.

Людовик разбра, че е отишъл твърде далеч и че вратите на Бастилията още не са отворени пред него, а шлюзовете, зад които великодушният Фуке сдържа гнева си, започват да се отварят.

– Казах го не за да ви оскърбя, господине, вие се обърнахте към мен с молба за помилване и аз ви отвърнах така, както ми подсказва съвестта: че виновните, за които говорим, не заслужават нито милост, нито прошка. Това, което правя, е толкова благородно, колкото и това, което направихте вие, защото аз съм напълно във ваша власт, а може би дори по-благородно, защото ми поставяте условия, от които зависят свободата ми и моят живот. Да ви откажа, значи да ги пожертвам.

– Аз наистина не съм прав – съгласи се Фуке, – да, аз действително приличам на човек, който сам си изпросва милост. Разкайвам се за това и моля за прошка ваше величество.

– Простено ви е, драги господин Фуке – каза кралят с усмивка, която окончателно промени лицето му, измъчено от толкова преживявания.

– Аз получих вашата прошка – продължи упорито министърът, – а господата Дербле и Дьо Валон?

– Никога, докато съм жив, няма да я получат – отвърна неумолимият крал, – направете ми една услуга: никога повече не ми говорете за това.

– Подчинявам се, ваше величество.

– И няма да остане у вас враждебно чувство към мен, нали?

– О, не, ваше величество, аз предвидих всичко това и взех предпазителни мерки. Господин Дербле един вид се предаде в моите ръце. Господин Дербле ме дари с щастието да спася моя крал и моята страна. Аз не мога да го осъдя на смърт. Не мога и да го оставя на справедливия гняв на ваше величество. Все едно с ръцете си да го убия. Предоставих му най-добрите коне от моята конюшня и четири часа преднина пред онези, които ваше величество ще изпрати подир него.

– Така да е! – каза Людовик. – Моите слуги могат да наваксат тези четири часа.

– Да, но след добра езда, изпреварвайки потерята, той ще стигне до моя замък Бел-Ил, който му предоставих като убежище.

– Но вие забравяте, че ми подарихте Бел-Ил. Значи сега ми го отнемате.

– Така излиза, ваше величество.

– Моите мускетари ще го превземат, това е всичко.

– Нито вашите мускетари, нито цялата ви армия, ваше величество – хладно каза Фуке, – Бел-Ил е непристъпен.

Кралят позеленя и в очите му засвяткаха мълнии. Фуке разбра, че с него е свършено, но не беше от хората, които отстъпват, когато ги зове гласът на честта. Издържа огнения поглед на краля. Людовик сподави яростта си и след кратко мълчание каза:

– Тръгваме ли за Во?

– Чакам вашите заповеди – отвърна Фуке, като се поклони ниско, – но ми се струва, че ваше величество трябва да си смени дрехите, преди да се представи пред своя двор.

– Ще прескочим до Лувъра. Да вървим.

Те минаха покрай объркания Безмо, който така присъства още веднъж при излизането на Марчиали от Бастилията. Ужасен, комендантът си отскубна последните косми от главата.

Все пак Фуке му пхна в ръката заповед, върху която кралят беше написал: „Видях и одобрявам. Людовик.“

Безмо, който вече не можеше дори да свърже мислите си, в отговор се удари с юмрук по главата.

Глава двадесет и четвърта ЛЪЖЕКРАЛЯТ

В същото време кралят узурпатор продължаваше храбро да изпълнява своята роля.

Филип беше разпоредил да започне утринния прием на посетителите, така нареченият малък прием. Пред вратите на неговата спалня се бяха събрали всички удостоени с честта да присъстват на обличането му. Той беше решил да даде това разпореждане въпреки отсъствието на господин Дербле, който не се връщаше и нашите читатели знаят причината. Но принцът, предполагайки, че отсъствието не може да бъде

дълго, поиска като всички честолюбци да изпита силите и щастието си без ничие покровителство или съвет.

Към това го подбуждаше мисълта, че сред посетителите ще бъде и Ана Австрийска, неговата майка, от която той беше принесен в жертва и която беше толкова виновна пред него. Филип, опасявайки се да не прояви естествената при такива обстоятелства слабост, не искаше свидетел на това да бъде онзи човек, пред когото трябваше да се покаже силен.

Вратите се отвориха и в кралската спалня влязоха мълчаливо няколко души. Докато лакеите го обличаха, Филип не обръщаше внимание на влезлите. Предната вечер той беше видял как се държи на малкия прием брат му Людовик. Филип играеше крал и го представи така, че у никого не събуди и най-малко подозрение. Едва след като завърши обличането му в ловен костюм, той започна приема. Неговата памет и бележките, съставени от Арамис, му позволиха веднага да познае Ана Австрийска, която принцът, по-малкият му брат, държеше под ръка, позна и принцеса Хенриета, влязла под ръка със Сент-Енян. Виждайки всички тези лица, Филип се усмихна. Като позна майка си, трепна. Благородното и запомнящо се лице, измъчвано от тъга, сякаш убеждаваше принца да не осъжда великата кралица, която беше принесла в жертва на трона своето дете. Той намери майка си прекрасна. Знаеше, че Людовик я обича, и той също си обеща това да не се превърне за старините ѝ във възмездие, което да помрачи дните ѝ. Погледна брат си с обяснима нежност. Той нищо не му беше отнел, с нищо не беше отровил живота му. Като странична клонка, която не пречи на ствола неумолимо да се издига нагоре, без ни най-малко да се интересува от славата и възвеличаването на своето име. Филип реши да бъде към принца добър и внимателен като добър брат, тъй като на този млад човек му трябваше единствено злато, за да си купува удоволствията. Той любезно кимна на Сент-Енян, който се беше прегънал в поклони и реверанси, разтреперан протегна ръка на снаха си Хенриета, чиято красота го поразил. Той видя в очите ѝ студенина, която му хареса, тъй като това улесняваше бъдещите им отношения.

„Така е много по-удобно – помисли си той. – Да бъда неин брат, а не възлюблен.“

Единствената среща, от която се опасяваше, бе тази с Мария-Терезия, неговата съпруга; тя можеше да се превърне в сериозно изпитание, въпреки предварителната подготовка. За щастие, тя не дойде.

Ана Австрийска дипломатично започна разговор за приема, оказан от Фуке на кралското семейство. Тя смесваше враждебните нападки с

комплименти към краля, с въпроси за неговото здраве, майчини похвали и тънки хитрости.

– Е, сине мой – попита тя, – променихте ли мнението си за господин Фуке?

– Сент-Енян – каза Филип, – бъдете любезен да разберете здрава ли е кралицата.

При тези думи, произнесени на висок глас от него, малката разлика между неговия глас и този на Людовик не се изплъзна от слуха на майката. Ана Австрийска го погледна внимателно. Дьо Сент-Енян излезе. Филип продължи:

– Ваше величество, не ми харесва, когато се говори лошо за господин Фуке, вие знаете това и сама се отнасяте добре към него.

– Вярно е, но аз само попитах как се отнасяте сега към него!

– Ваше величество – каза Хенриета, – аз винаги съм обичала господин Фуке, той е добър човек и благородник с вкус.

– Суперинтендант, който никога не се пазари – добави на свой ред принцът – и винаги дава злато, когато се обърнеш към него.

– Всеки от вас мисли само за себе си – каза кралицата майка – и никой не се интересува от доброто на страната. Господин Фуке, това е неоспоримо, господин Фуке разорява държавата.

– Нима и вие, майко, също – каза малко по-тихо Филип – сте станала защитничка на господин Колбер?

– Какво? – попита учудена кралицата.

– Наистина, намирам, че говорите като нашата стара приятелка госпожа Дьо Шеврьоз.

Чувайки това име, Ана Австрийска стисна устни. Филип беше засегнал лъвица.

– Защо ми напомняте за госпожа Дьо Шеврьоз и защо днес сте настроен против мен?

– Нима госпожа Дьо Шеврьоз не кове нескончаеми интриги против някоя от своите жертви? Нали тя неотдавна ви направи посещение, майко – продължи Филип.

– Господи, сякаш чувам вашия баща, краля!

– Моят баща не обичаше госпожа Дьо Шеврьоз и беше прав. Аз също не я обичам и ако тя намисли да се яви тук, както вече е направила под предлог да моли за пари, а всъщност да сее омраза, тогава...

– Тогава? – надменно повтори Ана Австрийска.

– Тогава – решително отвърна младият човек – аз ще изгоня от кралството госпожа Дьо Шеврьоз, а заедно с нея и всичките ѝ тайни

сплетни.

Той не беше пресметнал силата, заключена в тези страшни думи, или може би му се искаше да изпита тяхното въздействие като човек, който страда от непрекъсната болка и се стреми да наруши еднообразието на страданието, човъркайки своята рана, за да предизвика поне остра болка.

Ана Австрийска едва не загуби съзнание. Нейните широко отворени, но вече отслабнали очи престанаха да виждат. Тя протегна ръка към по-малкия си син, който веднага я прегърна, без да се бои, че ще разсърди краля.

– Ваше величество – каза тя, – вие сте жесток към своята майка.

– Защо, ваше величество? – отвърна Филип. – Аз говоря само за госпожа Дьо Шеврьоз. А нима моята майка ще предпочете нея пред спокойствието на моята държава и моята безопасност? Аз твърдя, че госпожа Дьо Шеврьоз е пристигнала във Франция, за да намери пари, и се е обърнала към господин Фуке, за да му продаде някаква тайна, отнасяща се до злоупотреби, уж извършени от суперинтенданта, но това е лъжа – добави Филип. – Господин Фуке с възмущение я е изгонил, предпочитайки уважението на краля пред всякакъв сговор с интригантите. Тогава госпожа Дьо Шеврьоз е продала своята тайна на господин Колбер, но тъй като е ненаситна и са й малко тези сто хиляди екю, които е измъкнала от този разпоредител, тя е замислила да отиде по-нагоре, да търси по-богати източници. Вярно ли е това, ваше величество?

– Вие сте осведомен за всичко.

– Затова – продължи Филип – имам право да не обичам тази фурия, която се явява тук, в моя двор, за да очерни едни и да разори други. Ако Бог е изтърпял да бъдат извършени известни престъпления и ги е скрил в сянката на своето милосърдие, аз по никакъв начин няма да допусна госпожа Дьо Шеврьоз да получи възможност да наруши божествените предначертания.

Последните думи на Филип толкова развълнуваха кралица Ана, че той я съжали. Взе ръката ѝ и я целуна нежно. Тя не почувства, че в тази целувка, въпреки бунта и обидата, имаше прошка за осем години ужасни страдания.

Филип замълча. Той позволи на вълнението от думите му да улегне. Няколко секунди по-късно оживено и дори весело каза:

– Днес още не си тръгваме, имам план.

Погледна към вратата, надявайки се да види Арамис, чието отсъствие започваше да го безпокои. Кралицата майка изрази желание да се

прибере.

– Останете майко – каза Филип, – искам да ви помиря с господин Фуке.

– Но аз не враждувам с господин Фуке, а само се боя от неговата разточителност.

– В това ние ще въведем ред и от днес суперинтендантът ще проявява само най-добрите си качества.

– Кого търси ваше величество? – попита Хенриета, която забеляза, че кралят поглежда към вратата. Тя искаше да го засегне, тъй като мислеше, че той чака Ла Валиер или писмо от нея.

– Сестро моя – отвърна младият човек, който отгатна с учудваща проникателност тайната мисъл на принцесата, – чакам един прекрасен във всяко едно отношение човек, добър съветник, когото искам да представя на събралите се, предоставяйки го на вашата милост. Ах, д'Артанян, влезте!

Д'Артанян влезе:

– Какво ще заповядате, ваше величество.

– Кажете, къде е ванският епископ, вашият приятел? Аз го чакам, а той не се появява. Наредете да го намерят.

Д'Артанян беше учуден. Впрочем учудването му не продължи много. Той реши, че Арамис по поръчка на краля е напуснал тайно Во, а сега кралят иска да запази тайната на това пътуване.

– Ваше величество настоява да бъде намерен господин Дербле? – попита той.

– Да, настоявам! – отвърна Филип. – Той не ми е толкова необходим, но ако все пак го откриете...

„Отгатнах!“ – каза си д'Артанян.

– Този господин Дербле – забеляза Ана Австрийска, – ванският епископ, приятел ли е на господин Фуке?

– Да, ваше величество, той някога е бил мускетар. Ана Австрийска се изчерви.

– Той е един от четиримата храбреци, които навремето извършиха толкова чудеса.

Кралицата майка веднага се разкая за желанието си веднага да го ухапе. За да запази зъбите си, прекрати разговора.

– Какъвто и да е вашият избор, сине мой, аз съм уверена, че ще бъде великолепен.

Всички се поклониха.

– Ще видите – продължи Филип – дълбокомислието на Ришельо

без стиснатостта на Мазарини!

– Първи министър, ваше величество? – попита изплашеният принц брат си.

– Мили братко, ще ви разкажа за това по-късно. Но колко е странно, че господин Дербле все още не е тук!

Той нареди на лакея:

– Нека предупредят господин Фуке, че трябва да поговоря с него. О, във ваше присъствие! И не си тръгвайте.

Дьо Сент-Енян се върна с добри вести от кралицата. Тя била останала в леглото, защото си пазела силите да изпълни всички заповеди на краля. Докато навсякъде търсеха суперинтенданта и Арамис, новият крал спокойно продължаваше да държи изпита си. Всички, абсолютно всички членове на кралската фамилия, офицерите, лакеите, всички виждаха пред себе си Людовик и само Людовик с неговите жестове, глас и навици.

От днес нищо не можеше да заплашва узурпатора. Колко леко провидението бе съборило най-висшата фигура в света, за да постави на нейно място най-ниската и обезправена! Разговорът между членовете на кралската фамилия се прекрати от само себе си. Загриженият Филип забрави да освободи брат си и принцеса Хенриета. Те се учудваха на това и малко по малко губеха търпение. Ана Австрийска се наведе към сина си и му каза няколко думи на испански.

Филип не знаеше този език. Той побледня пред тази неочаквана и непреодолима трудност.

– Е, какво! Защо не ми отговорят? – каза Ана Австрийска.

– Що за шум? – Филип, се обърна към вратата, която водеше към тайната стълба.

Чу се глас, който викаше:

– Оттук, оттук! Още няколко стъпала, ваше величество!

– Гласът на господин Фуке! – каза д'Артанян, който стоеше близо до кралицата майка.

– Сигурно идва господин Дербле – добави Филип.

Но той видя съвсем не този, когото очакваше. Всички обърнаха очи към вратата, където трябваше да се появи Фуке. Там обаче не се появи той. Страшен вик се раздаде от всички страни, към него се добавиха мъчителните викове на краля и на всички свидетели на тази сцена. Никога нито един човек от двора, колкото и любопитна и чудесна да е била неговата съдба до този миг, каквито и приключения да е преживял, не беше виждал нищо подобно на това, което стана в кралската спалня. През

полузатворените щори проникваше разсеяна светлина, която се задържаше от големите кадифени завеси върху тежка атлазена подплата. Очите на свидетелите на сцената малко по малко бяха свикнали с мекия полумрак и всеки по-скоро се досещаше за присъствието на останалите, отколкото да ги вижда отчетливо. Но и при тези обстоятелства нито една подробност не се изплъзна от вниманието на присъстващите и всичко изглеждаше ярко, сякаш осветено от слънцето.

Това беше общото впечатление, когато, отмествайки завесата на тайната врата, се появи бледният и намръщен Людовик XIV. Зад него се показа строгото и тъжно лице на Фуке.

Кралицата майка, която държеше Филип за ръка, виждайки Людовик, извика като обезумяла, сякаш пред нея бе застанал призрак. На принца, брата на краля, му се замая главата и той само местеше очи от краля, когото виждаше пред себе си, на краля, който стоеше до него. Принцесата направи крачка напред, за да провери дали не вижда отражението на девера си в огледалото.

Действително такава заблуда не беше изключена.

Двамата крале, потресени и треперещи (ние се отказваме да опишем ужаса, който беше обзел Филип), със стиснати юмруци, зловни погледи и остри като кинжал се мереха един друг. Мълчаливо, задъхвайки се, наведени напред, те бяха готови да се вкопчат в яростна схватка. Невижданата прилика между двамата, техните движения, дори приликата в костюмите, тъй като по волята на случая Людовик беше облякъл в Лувъра същия костюм от лилаво кадифе като Филип, това пълно тъждество на двамата окончателно обърна сърцето на Ана Австрийска. Възщност тя все още не беше отгатнала цялата истина. Има в живота мигове, когато никой не иска да приеме за действителност това, което вижда. По-лесно се вярва в чудеса, в свръхестественото, в това, което никога не се случва.

Людовик не беше предвидил препятствия от този род. Той мислеше, че ще бъде достатъчно да влезе и всички веднага ще го познаят. Чувствайки се като живо слънце, той не можеше дори да допусне мисълта, че някой може да прилича на него. Не можеше да си представи, че би могло да съществува факел, който да не бъде затъмнен от неговото сияние. Затова, когато видя Филип, той се ужаси може би повече от всички останали и мълчанието му не беше нищо повече от предвестник на яростно избухване.

Но Фуке! Кой би могъл да предаде обхваналото го чувство, вцепенението, което го овладя при вида на живия портрет на неговия

господар! Фуке си помисли, че Арамис без съмнение е бил прав. Пришълецът е също така крал по кръв, както и другият, законният крал, и трябваше да бъдеш безумен ентузиаст, недостоен да се занимаваш с политика, за да се откажеш от участие в държавния преврат, който с такава ловкост бе извършил генералът на йезуитския орден. Освен това, мислеше си Фуке, пред паметта на Людовик XIII и кръвта на Ана Австрийска Арамис принасяше в жертва кръвта на същия този Людовик XIII и на Ана Австрийска заедно с едно егоистично честолюбие, честолюбие благородно, като се изключи правото да запазиш това, което имаш. Щом зърна претендента, Фуке разбра цялата дълбочина на допуснатата от него грешка. Всичко, което ставаше в душата на суперинтенданта, остана, разбира се, скрито за останалите. Изтеклите пет минути бяха като пет века и през това време двамата крале и членовете на кралската фамилия едва успяха да се съвземат.

Д'Артанян, който се беше облегал на стената точно срещу Фуке, наблюдаваше внимателно сцената и не разбираше нищо. Той и сега не можеше да каже кое бе породило у него подозренията и съмнения напоследък, но той ясно виждаше, че са били напълно основателни и че тази среща на двамата крале трябва да му обясни всичко подозрително в поведението на Арамис.

Тези мисли обаче все още бяха забулени от гъстата пелена на безкрайни догадки. Всички действащи лица в драмата сякаш бяха подвластни на някакви магически действия и те все още владееха пробуждащото им се съзнание. Изведнъж Людовик, по-напорист и по-властен, се хвърли към щорите и бързешком, късайки завесите, ги разтвори напълно. Ярка светлина заля кралската спалня и накара Филип да се отмести в сянка до алкова. Людовик XIV се възползва от това движение на своя нещастен брат и се обърна към Ана Австрийска:

– Майко, нима не се решавате да познаете вашия син само защото никой в тази стая не иска да познае своя крал?

Ана Австрийска потрепери цяла и вдигайки към небето ръка, засти на в молитвен жест.

– Майко! – каза тихо Филип. – Нима не познавате вашия син? Този път Людовик беше този, който потрепери.

Ана Австрийска, обзета от разкаяние, загуби равновесие, олюля се и падна със слаб стон в креслото до нея. Людовик не можеше повече да понася това зрелище и този позор. Той се хвърли към д'Артанян, който, макар че се беше облегал на вратата, също бе започнал да се замайва.

– При мен, мускетар! – извика кралят. – Погледнете двама ни в

лицето и ще видите кой е по-бледен!

Този вик сякаш събуди д'Артанян и го накара да тръсне глава. Без да се колебае, той тръгна право към Филип и слагайки ръка на рамото му, каза:

– Господине, вие сте арестуван.

Филип не вдигна очи към небето, не се помръдна от мястото си, сякаш беше прикован. Гледаше, без да откъсне погледа си от своя брат. С гордо мълчание го обвиняваше за всичките си минали нещастия и за всички бъдещи изпитания. Кралят почувства, че е безсилен срещу този няма упрек. Той наведе очи и бързо излезе от стаята, повличайки след себе си снаха си и по-малкия си брат, майка си остави простряна на три крачки от другия ѝ син, когото за втори път тя оставяше да осъдят на забрава. Филип се приближи до Ана Австрийска и ѝ каза с нежен и развълнуван глас:

– Ако не бях ваш любещ син, бих ви проклед, майко, за всички нещастия, които сте ми причинили.

Д'Артанян усети тръпки по цялото си тяло. Той се поклони на младия принц и без да вдигне глава, каза:

– Простете ми, монсеньор, но аз съм войник и съм се клел във вярност на този, който току-що си тръгна от тук.

– Благодаря ви, господин д'Артанян, но какво става с господин Дербле.

– Господин Дербле е в безопасност, монсеньор – обади се глас от дъното на стаята, – и докато аз съм жив и свободен, косъм няма да падне от главата му!

– Господин Фуке! – промълви, тъжно усмихвайки се, Филип.

– Простете, монсеньор – Фуке преднина коляно, – но този, който току-що излезе, беше мой гост.

– Това се казва приятели, това се казва вярност! – прошепна с въздишка Филип. – Те ме карат да обичам този свят. Да вървим, господин д'Артанян, водете ме там, където ви повелява вашият дълг.

Но в мига, когато капитанът на мускетарите се канеше да престъпи прага на стаята, се появи Колбер, който му връчи заповед от краля и веднага се отдалечи. Д'Артанян прочете заповедта и гневно смачка листа.

– Какво пише там? – попита принцът.

– Четете, монсеньор.

Филип прочете няколко изречения, написани набързо от Людовик:

„Заповед до господин д'Артанян да откара затворника на остров

Сент-Маргьорит. Да се закрие лицето му с желязна маска. Под заплаха от смъртно наказание да се забрани на затворника да я сваля.“

– Това е справедливо – каза Филип смирено. – Аз съм готов.

– Арамис беше прав – прошепна Фуке на мускетаря. – Този е също толкова истински крал, колкото и онзи.

– Този е по-добър – отвърна д'Артанян, – но му липсваме вие и аз.

Глава двадесет и пета ПОРТОС МИСЛИ, ЧЕ ПРЕПУСКА ЗА ХЕРЦОГСКАТА ТИТЛА

Арамис и Портос, като използваша предоставеното им от Фуке време, се носеха с такава бързина, че с тях можеше да се гордее френската кавалерия. Портос не разбираше защо го карат да развива подобна скорост, но тъй като виждаше, че Арамис прищпорва яростно коня си, и той правеше същото.

По такъв начин скоро се отдалечиха на двадесет левги от Во. Тук им се наложи да сменят конете. През този непродължителен отдых Портос реши деликатно да разпита Арамис.

– Ш-шт! – предупреди го Арамис. – Знайте само едно: нашето щастие зависи от нашата бързина.

Портос се устреми напред, сякаш все още беше мускетар от 1626 година без грош в джоба си. Магическата дума „щастие“ за човешкия слух винаги означава нещо. Тя означава „достатъчно“ за онези, които нямат нищо, и „повече“ – за другите, които имат достатъчно.

– Ще ме направят херцог! – каза Портос на глас.

– Възможно е – горчиво се усмихна Арамис.

Главата му беше пламнала. Напрежението на тялото все още не можеше да надмогне душевното напрежение. Всичко, което може да породи неудържим гняв, ръмжеше, гърчеше се и стенеше в мислите на победения прелат. По лицето му отчетливо личаха следи от тази жестока борба. Нестесняван от никого, той можеше да се отдаде на своите чувства и не се лишаваше от удоволствието да сипе проклетия при всяка грешка на своя кон и всяка дупка по пътя. Бледен, ту обливайки се в пот, ту пронизван от ледени тръпки, той прищпорваше коня си до кръв.

Виждайки това, Портос въздъхна жалостиво, макар че

чувствителността не беше от главните му недостатъци. Така те прпускаха осем часа до Орлеан. Беше четири следобед. Преценявайки още веднъж впечатленията от пътуването, Арамис стигна до извода, че засега няма защо да се опасява от преследване. Наистина, щеше да бъде съвсем невероятно отред, който е способен да се пребори с него и с Портос, да има на свое разположение толкова смени, колкото бяха необходими за преодоляването на четиридесет левги за осем часа. По такъв начин, дори допускайки възможността за преследване, бегълците изпревариха най-малко с пет часа преследвачите си.

Арамис си помисли, че един кратък отдых не би бил безразсъдство, но да се продължи пътят все пак е по-добре. Още двадесет левги такова прпускане и вече никой, дори д'Артанян, не би могъл да настигне враговете на краля. И така, за огорчение на Портос, те продължиха да прпускат до седем часа вечерта. Оставаше само един преход до Блоа. Но тук непредвидена пречка разтревожи Арамис. На пощата нямаше коне. Прелатът си задаваше въпроса какви пъклени мисли на неговите смъртни врагове го лишават от средство за придвижване.

Той, който никога не бе смятал случайността за ръка на всемогъщия Бог, който винаги беше намирал причина за следствието, сега беше склонен да мисли, че отказът да им дадат коне в такъв час и по такива места е предизвикан от разпореждане, получено от горе и имащо за цел да пресече бягството им. Когато вече бе готов да избухне, та поне да получи обяснение, ако не коне, му хрумна щастлива мисъл:

– Няма да отивам в Блоа! Нямам нужда от смяна до следващата станция. Дайте ми два коня, за да мога да навестя един благородник, мой стар приятел. Имението му е близо до вашето.

– Позволете ми да узная как се нарича този благородник? – попита собственикът на пощенската станция.

– Граф Дьо ла Фер.

– О! – собственикът свали шапка с уважение. – Това е достоен благородник! Но при цялото си желание не мога да ви дам два коня. Всичките ми коне са наети от херцог Дьо Бофор.

– Ах! – възкликна измаменият и в тази надежда Арамис.

– Впрочем, ако пожелаете, можете да се възползвате от моята малка кола. Ще накарам да впрегнат в нея старото ми сляпо конче и то ще ви закара при графа.

– Ще заплатя луидор – каза Арамис.

– Не, господине, достатъчно е едно екю. Толкова ми плаща господин Гримо, управителят на графа, когато взема от мен колата. Не искам

графът да ме упрекне, че съм накарал приятеля му да плати прекалено скъпо.

– Както обичате и особено както обича графът, когото в никакъв случай не искам да разсъдя. Вземете вашето екю, но никой не може да ми забрани да добавя луидор за сполучливата ви идея.

– Разбира се – отвърна зарадваният човек.

Той сам впрегна своя стар кон в скърцащата кола. По време на този разговор Портос представляваше любопитна гледка. Той си беше въобразил, че е разгадал тайната, и изгаряше от нетърпение да тръгнат поскоро на път. Първо, защото срещата с Атос щеше да бъде приятна за него и, второ, той се надяваше да намери там мека постеля и хубава храна.

Когато всички приготовления бяха завършени, техният домакин повика един от работниците си и му нареди да откара пътешествениците в Ла Фер.

Портос и Арамис седнаха в колата и великанът прошепна:

– О, разбирам! Сега разбирам всичко!

– Така ли? И какво разбрахте, приятелю?

– Носим на Атос важно предложение от краля. Арамис смънка нещо.

– Не ми казвайте нищо повече – каза простодушно Портос, като се стараеше да уравни колата, за да избегне излишното друсане. – Не говорете и аз ще отгатна.

– Много добре, приятелю! Отгатвайте! Отгатвайте!

Към девет часа вечерта пристигнаха в Ла Фер. Луната ярко светеше на небето. Омагьосващата ѝ светлина хвърляше Портос във възторг, но не се харесваше никак на Арамис. С някаква подхвърлена мимоходом забележка той изрази недоволствието си.

– Да, да, разбирам ви. Та нали вашето поръчение е тайно!

След тези думи, произнесени от Портос, техният кочияш обяви:

– Ето че пристигнахме, господа. Озоваха се пред вратите на малък замък.

Тук отново ни предстои среща с Атос и Бражелон, които бяха заминали от Париж, след като се бе разкрила изневяратата на Ла Валиер.

Ако има на света истина, то тя трябва да гласи следното: във всяка велика мъка има зрънце утеха. Мъчителната рана, нанесена на Раул, бе сближила бащата и сина и само Бог знае колко ласкави и нежни са били утешенията, изливачи се от устата и благородното сърце на Атос.

Раната не зарастваше. Атос, общувал тясно със сина си, постепенно

бе вдигнал завесата над своето минало и сравнявайки живота си с този на Раул, го бе накарал да разбере, че мъката от първата изневяра е неминуема в човешкия живот и това е много добре известно на всеки, който някога е обичал.

Често се случваше Раул да слуша баща си, без да чува нищо, тъй като не съществуваше нещо, което да замени на влюбеното му сърце спомените и мислите за Ла Валиер. Когато се случваше това, Бражелон казваше на баща си:

– Всичко, което казвате, татко, е самата истина и аз зная, че никой не е страдал колкото вас, но вие сте толкова умен и сте понесли толкова много, че трябва да разберете слабостта на този, който страда за първи път. Плащам неизбежната дан на страданието. Но това няма да се повтори. Позволете ми да се отдам на скръбта до самозабрана, ако ще да изгубя разсъдъка си.

– Раул! Раул! – укоряващо казваше Атос.

– Никога няма да свикна с мисълта, че Луиза, най-чистата, най-добротелната от всички жени на този свят, е могла така коварно да измами този, който е бил толкова честен с нея и толкова я е обичал! Никога няма да се помиря с мисълта, че тя под външния пласт от нежност и добродетел се е оказала всъщност двулична, безпътна и коварна. Падналата Луиза! Луиза развратницата! Ах, графе, за мен това е по-страшно от нещастния и пренебрегнат Раул!

В такива моменти Атос прибягваше до героични методи. Той защитаваше Луиза, като я оправдаваше с породилото се у нея чувство, „Жената, казваше той, която е отстъпила пред краля само защото той е крал, такава жена заслужава да бъде наречена развратница. Но Луиза обича Людовик. Двамата още са съвсем деца и за момент са забравили за положението, което заемат: той – че е крал, а тя – че е давала някога клетва. Ако човек обича, всичко му се прощава!“

След подобен удар с кинжал в отворената рана на любимия син Атос въздишаше тежко, а Раул... Раул се скриваше в гъстата гора или в стаята си, откъдето се появяваше след известно време блед като платно, но спокоен. Така минаваха дните, след онази бурна сцена, по време на която Атос толкова дълбоко бе засегнал неукротимата гордост на Людовик.

Разговаряйки с Раул, Атос нито веднъж не напомни за нея. Той не му разказа за пълното с достойнство сбогуване с краля, макар че това би могло да утеши младежа, като му покаже унижението на неговия враг и съперник. Атос не желаше оскърбеният влюбен да забравя дължимото

на краля уважение.

Когато Бражелон, разгорещен, озлобен, мрачен, говореше с презрение за стойността на кралската дума и за нелепата вяра, с която някои безумци се отнасят към обещанията, хвърлени от висотата на трона, когато той, преминавайки през цели два века с бързината на птица, летяща над проливите, за да попадне от едната част на света в другата, предкажваше, че ще дойде време и кралете да изглеждат по-нищожни от обикновените хора, тогава Атос му кажваше спокойно и убедително:

– Вие може би сте прав, Раул, и това, за което говорите, вероятно ще се случи – кралете да загубят своя ореол, както звездите губят блясъка си, когато изтече времето им. Но когато знаете за този час, нас отдавна няма да ни има. Запомнете добре това, което ще ви кажа: в нашия свят всички – мъже, жени и деца трябва да живеят с настоящето. Що се отнася до бъдещето, за него ние трябва да живеем само с Бога.

Ето как разговаряха отново Атос и Раул, като измерваха с крачки дългата липова алея в парка на замъка, когато издрънча камбаната, която известяваше за обяда или за пристигането на гост. Несъзнателно, без да обръщат внимание на камбаната завиха към дома и се сблъскаха с Портос и Арамис.

Глава двадесет и шеста ПОСЛЕДНО СБОГОМ

Раул извика радостно и нежно притисна Портос към гърдите си. Арамис и Атос се разцелуваха приятелски. Сетне Арамис каза:

– Ние сме за малко при вас, приятелю мой. Само за да ви разкажа за моето щастие – добави Портос.

Атос мълчаливо погледна към прелата, чийто мрачен вид не беше в унисон с безметежното настроение на Портос.

– Какво се е случило? – усмихна се Раул.

– Кралят ме дарява с херцогска титла – прошепна Портос тайнствено на ухото на Раул.

Атос чу тези думи и възкликна, Арамис трепна. Прелатът взе Атос под ръка и като се извини пред Портос, че трябва да поговори насаме с графа, каза:

– Скъпи Атос, голямо нещастие ме сполетя. Ето всичко с няколко думи: подготвех заговор против краля. Заговорът не успя сега след мен без съмнение са изпратени преследвачи. Аз съм загубен.

– Но Портос... Тази херцогска титла... какво означава това?

– Това ме мъчи най-много. Това ми е най-голямата болка, вярвайки в безспорния успех на моя заговор, аз въвлякох в него бедния Портос. Той се отдаде изцяло на тази работа – впрочем Вие и без мен знаете как върши Портос подобни неща – той им дава всичките си сили, без да се интересува от подробностите. Сега той е виновен толкова, колкото и аз, и е загубен като Мен.

Арамис разказа цялата известна на читателя история. На няколко пъти Атос усети, че по челото му избива студена пот.

– Грандиозен замисъл – каза той, – но и грандиозна грешка. Направо престъпление.

Ужасно. И аз го зная. Оскърбление на величеството. бедният Портос!

Но какво можем да направя? Успехът, както вече ви казах, е за моя порядъчен човек.

– А аз, глупакът, имах толкова погрешно впечатление за него – каза Арамис. – О, човешка мъдрост! Ти си гигантска мелница, която смилва целия свят и изведнъж, в един прекрасен ден, спира, защото в колелата ѝ е попаднала неизвестно откъде взела се пясъчинка.

– По-скоро елмаз, Арамис. Но нещастieto е станало. Какво ще предприемете?

– Ще взема Портос със себе си. Кралят никога няма да повярва, че този добър човек е действал несъзнателно. Той никога няма да повярва, че действайки така, Портос е бил напълно уверен, че служи на своя крал. Ако остане тук, той трябва да плати с главата си за моята грешка. Аз не мога да допусна това.

– Но къде го водите?

– Първо в Бел-Ил. Това е сигурно убежище. А по-нататък... По-нататък е морето, ще има кораб, за да се прехвърля в Англия, където имам големи приятели...

– Вие? В Англия?

– Да. Или в Испания, където имам още по-големи възможности.

– Но вземайки със себе си Портос, вие го разорявате, защото кралят без съмнение ще конфискува неговото имущество.

– За всичко съм помислил предварително. След като пристигна в Испания, ще намеря начин да се помиря с Людовик XIV и да възвърна благоволенieto му към Портос.

– Виждам, Арамис, че се ползвате с доста голямо влияние – скромно забеляза Атос.

– Да, с голямо... И съм готов да служа на своите приятели. Атос и Арамис искрено си стиснаха ръцете.

– Благодаря ви – каза Атос.

– Щом заговорихме за това... нали и вие, Атос, имате причини за недоволство от днешния крал. Вие и особено Раул имате достатъчно основания да не го обичате. Последвайте нашия пример с Портос. Елате при нас в Бел-Ил. А там ще видим... Кълна се в честта си, че най-късно след месец между Испания и Франция ще избухне война и причина за това ще бъде този нещастен син на Людовик XIII, който освен всичко е испански инфант и с когото Франция постъпва нечовешки. Тъй като Людовик XIV не иска война, която да възникне по тази причина, гарантирам ви, че той ще се съгласи на примирие, в резултат на което Портос и аз ще станем испански грандове, а вие – херцог на Франция, тъй като и сега сте испански гранд. Желаете ли всичко това?

– Не, по-добре кралят да е виновен пред мен, отколкото аз пред него. Моят род се е считал открай време за по-добър от кралския род и за нас това винаги е било предмет на гордост. Ако аз последвам съветите ви, ще се поставя в положение на човек, който е задължен на Людовик. Ще получа земни блага, но ще загубя съзнанието за своето превъзходство над него.

– В такъв случай, Атос, бих ви помолил за две неща: да оправдаете моето поведение...

– Да, оправдавам го, ако наистина сте си поставяли за цел да отмъстите на потисника за слабия и угнетения.

– Това ми е повече от достатъчно – каза Арамис. Мракът на нощта скри червенината по лицето му. Още нещо: дайте ми два коня, и то по-добри, за да стигна до следващата станция. На първата до вас ми отказаха под предлог, че всички коне били наети от минаващия из вашия край херцог Дьо Бофор.

– Ще получите коне, Арамис. Моля ви да се погрижите за Портос.

– О, за това бъдете спокоен. Имам един въпрос: считате ли, че скривайки от него истината, постъпвам правилно, както подобава на порядъчен човек?

– След като се е случило нещастieto, да! Кралят все едно не би му простил. Освен това вие имате поддръжка в лицето на Фуке, който няма да ви напусне, тъй като въпреки героичната си постъпка е силно компрометиран.

– Прав сте. Понеже да се кача на кораба и да замина от Франция ще бъде равносилно да призная, че се боя за себе си и се смятам за виновен,

реших да остана на френска земя. Бел-Ил ще бъде за мен такава земя, каквато пожелае: английска, испанска или папска, зависи от това, какво знаме ще развее над него.

– Как така?

– Аз успях да укрепя Бел-Ил и никой не може да го превземе, докато го защитавам. Освен това съществува Фуке. Бел-Ил няма да бъде нападнат, докато не излезе заповед, подписана от него.

– Вярно е, но все пак бъдете благодарен. Кралят е хитър и в неговите ръце е силата.

Атос стисна ръката на Арамис, после горещо разцелува Портос.

– А аз съм се родил с късмет, нали? – прошепна Портос.

– Да вървим, приятелю мой – подкани го Арамис.

Раул тръгна напред, за да се разпорежи за конете. След няколко минути двамата бегълци тръгнаха към конете. Атос гледаше своите приятели, готови да се изгубят в неизвестността, и в този момент почувства, че пред очите му се спуска пелена, а на сърцето му ляга непоносима тежест. „Колко е странно – помисли си, – защо имам такова неудържимо желание още веднъж да прегърна Портос?!“

В този момент Портос се обърна. Виждайки погледа на Атос, той се устреми към него и широко разтвори обятията си. Те се прегърнаха така силно, както в младите години, когато сърцата им бяха горещи, а животът – пълен с щастие.

Атос видя как белите наметала на конниците, които се мяркаха по пътя, с всеки изминат миг все повече се смалваха. Конниците се издигаха като два призрака все по-високо и по-високо, докато накрая изчезнаха, но не в мъглата, а отвъд билото. Сякаш при тази стремителна езда те бяха излетели и се бяха стопили във въздуха като пара. С натезало сърце Атос тръгна към къщи.

– Раул – каза той на сина си, – нещо ми подсказва, че ги виждам за последен път.

– Не се учудвам, само преди миг си помислих същото и аз. На мен също ми се стори, че никога вече няма да видя господин Дьо Валон и господин Дербле.

– Вие говорите за това като човек, който се тревожи от съвсем друго. Сега виждате всичко в черни краски. Вие сте млад и ако наистина не видите вече тези стари приятели, значи, че те просто няма да са вече на този свят, в който ви предстои да живеете още дълги години. Докато аз...

Раул поклати глава едва едва и нежно се притисна до рамото на

баща си. Но нито единият, нито другият не произнесе и дума повече, тъй като сърцата им бяха препълнени докрай с мъка. Внезапно тропот на множество коне и глъчка привлякоха вниманието им към пътя за Блоа. Забелязаха конници, които весело размахваха факли – светлината се мяркаше между дърветата. От време на време те задържаха конете си, за да не се откъснат от идващите след тях други конници. Огньовете, шумът, прахолякът от дузината коне с богато снаряжение контрастираха странно с глухото и мрачно изчезване на двата призрака – Портос и Арамис. Атос се прибра у дома си. Но едва беше стигнал до цветарника, когато вратите на замъка сякаш се запалиха. Факлите застинаха на мястото и осветиха пътя. Чу се вик: „Херцог Дьо Бофор!“ Атос се затича към вратите на своя дом. Херцогът вече беше слязъл от коня си и се оглеждаше.

– Аз съм тук, монсеньор – каза Атос.

– А, добър вечер, скъпи графе – произнесе херцогът с онази сърдечност, която подкупваше сърцата на всички при среща с него. – Не е ли твърде късно дори за приятел?

– Влезте, ваша светлост, влезте.

Опирайки се на ръката на Атос, херцог Дьо Бофор влезе в замъка. Раул го последва, крачейки скромно с офицерите на херцога, сред които имаше много приятели.

Глава двадесет и седма ХЕРЦОГ ДЪО БОФОР

Херцогът се обърна в същия момент, когато Раул, за да го остави насаме с Атос, затваряше вратата и се канеше да мине заедно с офицерите в съседната зала.

– Това ли е младежът, когото принцът хвалеше толкова много? – попита Дьо Бофор. – Мисля, че е истински войник. Не е излишен тук. Нека остане.

– Останете, Раул, след като монсеньорът разрешава – каза Атос.

– Колко е строен и красив! – продължи херцогът. – Ще ми го дадете ли, ако ви помоля? Дойдох да се сбoguвам с вас. Нима не знаете какъв ще стана в скоро време?

– Вероятно какъвто сте били винаги, монсеньор. Храбър принц и отличен благородник!

– Ще стана африкански принц и бедуински благородник. Кралят ме

изпраща да покорявам арабите. Странно, нали? Аз, чистокръвният парижанин и крал на предградията – наричаха ме крал на пазара – преминавам от площад Мобер към подножието на минаретата на Джиджели, от фрондър ставам търсач на приключения. Знаете ли защо приех това назначение?

– Защото славата за ваша светлост стои над всичко.

– Каква ти слава, да се отправиш по море, за да стреляш с мускет по диваци! Не, аз няма да намеря там слава, а нещо друго ме очаква. Но неизменно съм искал и продължавам да искам животът ми, чувате ли, графе, животът ми да заблести, след като петдесет дълги години е излъчвал само мъглив блясък. Кажете, нима не е странно да се родиш син на крал, да воюваш с крале, да се счита за един от най-могъщите хора на времето си, никога да не губиш достойнството си, да приличаш на Анри IV, да бъдеш велик адмирал на френското кралство и да тръгнеш към смъртта си в Джиджели, при всичките тези турци, маври и сарацини?

– Монсенъор, вие толкова упорито настоявате за това – каза Атос. – Защо сте решили, че една толкова блестяща съдба ще се прекъсне в една жалка земя?

– Нима вие, справедливи и честни човече, мислите, че ме изпращат в Африка под такъв смехотворен предлог и че аз няма да се помъча да изляза от това положение с чест? И че няма да накарам да заговорят за мен? А за да накарам да заговорят за мен, когато съществуват принцът, Тюрен и още няколко мои съвременници, аз нямам друг избор, освен да изложа челото си на куршумите. Не забравяйте, че съм адмирал на Франция и син на Анри IV, както и крал на Париж! Дявол да го вземе! Уверявам ви, бъдете спокоен! Светът ще заговори за мен. Ще бъда убит напук на света. Ако не там, то на някое друго място!

– Монсенъор, това е преувеличение! Във вашия живот в излишък е била само храбростта!

– Дявол да го вземе, приятелю, това не е истинска храброст – да преплаваш морето, за да се сблъскаш със скорбут, дизентерия, скакалци и отровни стрели като моя прадядо Свети Людовик. Известно ли ви е, че онези безделници и сега използват отровни стрели? За това мисля доста отдавна. Знаете ли за какво мисля още? И то много?

– Да напуснете Венсан, монсенъор.

– Да. Вие също ми помогнахте. Но къде е моят стар приятел Гримо?

– И днес той е ваш покорен слуга! – усмихна се Атос.

– Нося за него сто пистола. Донесъл съм ги като наследство. Моето

завещание е направено. Нали разбирате, ако видят името на Гримо в моето завещание, то...

Херцогът се размия. После се обърна към Раул, който още от началото на този разговор беше потънал в размисъл.

– Млади човече, мисля, че тук имаше вино, което, ако не се лъжа, се казваше вувре...

Раул излезе бързо, за да се разпореда да нагостят херцога. Бофор взе Атос за ръката и попита:

– Какво мислите да правите с него? Ах, да. Откакто сърцето на краля пламна по Ла Валиер, вие сте тук.

– Да, монсеньор, но засега не предприемам нищо.

– Значи всичко е истина? Мисля, че я познавах някога, тази малка, прелестна Ла Валиер. Впрочем, доколкото знам, вече не е толкова красива.

– Прав сте, монсеньор – отвърна Атос.

– Знаете ли кого ми напомня тя? Една много мила девойка, чиято майка живееше край пазара. Добри времена бяха нали?... Да, Ла Валиер ми напомня онази девойка.

– Която е имала син, нали?

– Изглежда е така – отвърна безгрижно херцогът със своя неотразим чар. – А бедният Раул е наистина ваш син, нали?

– Да, монсеньор, той наистина е мой син.

– Бедното момче е оскърбено и страда много.

– Той прави нещо повече. Сдържа поривите на душата си.

– И вие ще му позволите да вехне тук? Това не е добре. Слушайте, дайте ми го. Аз бързо ще го върна на земята. Уверявам ви, той е от същото тесто, от което са излизали маршали на Франция.

– Възможно е, монсеньор. Но маршалите ги назначава кралят, а Раул нищо няма да приеме от него.

Разговорът прекъсна, тъй като в стаята се върна Раул. След него вървеше Гримо, чиито ръце уверено и твърдо държаха поднос с чаша и любимото вино на херцога.

Виждайки този, когото покровителстваше отдавна, Бофор възкликна:

– Гримо! Здравей, Гримо! Как си!

Слугата се поклони, зарадван от срещата със знатния гост.

– Ето че се срещнаха двама стари приятели! – херцогът енергично потупа Гримо по рамото.

Гримо се поклони още по-ниско и с по-радостен израз на лицето.

– Какво виждам, графе? Защо само една чаша?

– Аз мога да пия с ваша светлост само в случай, че ме поканите – с изискана скромност произнесе граф Дьо ла Фер.

– Дявол да го вземе! Правилно заповядахте да се донесе само тази чаша. Ще пием от нея като братя по оръжие, пийте графе, пийте пръв.

– Моля, направете ми удоволствието – Атос лекичко отстрани чашата.

– Вие сте чудесен приятел – отвърна херцогът. Той отпи и подаде златната чаша на Атос.

– Но това не е всичко – продължи той, – още не съм утолил жаждата си и искам да окажа чест на този красив младеж, който стои до нас. Аз нося щастие, виконте – обърна се той към Раул, – пожелайте си нещо, преди да пиете от моята чаша, и дяволите да ме вземат, ако вашето желание не се изпълни.

Той протегна чашата на Раул, който внимателно накваси устните си и също така бавно каза:

– Пожелавам си, монсеньор.

В очите му гореше мрачен огън, а кръвта му нахлу в лицето. Усмивката обезпокои Атос.

– Какво си пожелавате? – херцогът се облегна в креслото, подавайки на Гримо бутилката, а след нея и кесията.

– Монсеньор, обещайте ми, че ще изпълните моето желание.

– Разбира се, щом съм казал.

– Пожелал си, господин херцог, да тръгна заедно с вас за Джиджели.

Атос побледня и не можа да скрие вълнението си. Херцогът погледна приятеля си, сякаш искаше да му помогне да отбие този внезапен удар.

– Това е много трудно, мой мили виконте! – добави той.

– Простете ми, монсеньор, бях нескромен – произнесе твърдо Раул, – но тъй като вие сам ми предложихте да си пожелаая...

– Да пожелаете да ме напуснете – каза Атос.

– О, графе... нима можете да мислите така?

– Дявол да го вземе! – извика херцогът. – Всъщност този хлапак е прав. Какво ще прави тук? Той ще се стопи от мъка!

Раул се изчерви. А херцогът се увличаше все повече:

– Войната е разрушение, като участваш в нея, можеш да спечелиш абсолютно всичко, а да загубиш само едно – живота си.

– Всъщност и паметта си – живо добави Раул, – което е още по-

хубаво!

Виждайки, че Атос става и отваря прозореца, Раул се разкая за своите необмислено казани думи. Той без съмнение се опитваше да скрие тягостните си преживявания. Раул тръгна към него, но Атос се беше справил със своята мъка и когато се върна отново на светло, лицето му беше спокойно и ясно.

– Е, какво? – попита херцогът. – Идва ли или не идва? Ако дойде, ще ми бъде адютант и като син, графе.

– Монсеньор! – възкликна Раул и се поклони ниско на херцога.

– Монсеньор! – обърна се графът към Бофор. – Раул ще постъпи както му диктува неговото желание.

– О, не, графе, аз ще постъпя както вие пожелаете – прекъсна го младият човек.

– Щом е така, този въпрос няма да бъде решен нито от графа, нито от виконта – каза херцогът, – а от мен. Аз го вземам със себе си. Морската служба, приятелю, е великолепно бъдеще!

Раул се усмихна толкова тъжно, че сърцето на Атос се сви и той му отвърна със суров и непреклонен поглед. Раул разбра баща си и повече не отрони нито дума. Херцогът се изправи:

– Доста бързам, но ако ми кажат, че съм загубил време в разговор с приятеля си, ще отвърна, че съм завербувал отличен новобранец.

– Простете, господин херцог – прекъсна думите му Раул, – не казвайте това на краля, тъй като аз няма да му служа.

– Но на кого ще служиш, мили приятелю? Сега вече не са тези времена, когато можеше да се каже: „Принадлежа на господин Бофор.“ Не, сега вече малки и велики принадлежим на краля.

Глава двадесет и осма ПРИГОТОВЛЕНИЯ ЗА ПЪТУВАНЕТО

Атос не губеше време да уговаря сина си да промени взетото решение и използва дадените от херцога два дни за екипировката на Раул. Той възложи тази работа на Гримо, който веднага се захвана с присъщата си енергия и опит.

Като реши по този начин въпроса за подготовката на снаряжението и изпращането му в Париж, Атос замина със сина си за Париж още на следващия ден след посещенията на херцог Дьо Бофор, за да не го кара да чака. Връщането в Париж, към обществото на познатите му, караше

сърцето на младия човек да бие по-силно. Всяко познато лице му напомняше за страданието. С приближаването към Париж на Раул му се струваше, че умира. Щом пристигнаха, той тръгна към Дьо Гиш, там обаче му отговориха, че графът е при принца, брата на негово величество. Раул нареди да го закарат до Люксембургския дворец и без да знае, че е попаднал там, където живее Ла Валиер, той чу толкова музика и вдъхна аромата на толкова цветя, чу толкова безгрижен смях и видя толкова танцуващи сенки, че ако не го беше забелязала една състрадателна жена, той щеше да прекара няколко минути унил и бледен в приемната зад кадифената завеса, след което би си тръгнал, за да не се върне никога.

Влизайки в двореца, Раул не отиде по-далеч от първите приемни, за да не се сблъска с всички тези пълни с живот и щастие хора, които се тълпяха в съседните зали. Когато един от слугите на принца го позна и го попита кого иска да види, принца или принцесата, Бражелон измъкна нещо неясно и веднага се строполи на едно канапе до кадифената завеса, гледайки към часовника с неподвижните стрелки. Слугата излезе. Появи се друг, по-осведомен от първия, който попита Раул дали не иска да види господин Дьо Гиш. Дори това име не привлече вниманието на бедния Раул. Слугата застана до него и започна да разказва, че Дьо Гиш неотдавна изобретил ново лото и сега обучавал на тази игра дамите от двора на принца, брата на негово величество краля.

Раул широко отвори очи, сякаш се намираше в някакъв друг свят, и не отговори нищо. Тъгата му стана още по-мъчителна. С отметната глава и променено лице той седеше и въздишаше забравен от всички в приемната, пред спрелия часовник, когато изведнъж в съседната гостна се чу смях и шумолене на рокля, след което млада, прелестна жена мина пред него, оживено упреквайки в нещо дежурния офицер, който отвърщаше спокойно и твърдо: беше по-скоро любовна кавга, отколкото спор между придворни. Кавгата завърши с това, че кавалерът целуна пръстите на дамата. Изведнъж, забелязвайки Раул, дамата замълча и каза на офицера:

– Вървете си, Маликорн, вървете си. Не знаех, че тук не сме сами. Ще ви прокълна навеки, ако са ни видели или чули.

Маликорн побърза да се скрие, а младата жена се приближи отзад към Раул и се усмихна:

– Господине, вие сте порядъчен човек... и разбира се... – Тя изведнъж възкликна: – Раул! – след което се изчерви.

– Госпожице Дьо Монтале! – промълви бледен като смърт Раул.

Той се изправи и залитна, готов да хукне по мозаечния под накъдето му видят очите, но тя разбра мъкмата му и възприе неговото желание да избяга като укор или подозрение. Без да губи време, реши да го спре наред галерията и да се опита да му обясни всичко.

Виконтът я погледна толкова съдържано и студено, че ако у някого бяха останали съмнения относно ролята на Монтале в историята с Ла Валиер, те щяха да се разсеят окончателно.

– Ах, господине – каза раздражено тя, – вашето поведение е недостоинно. Сърцето ми говори да се обясня с вас, а вие ме компрометирате, показвайки неучтивост към една дама. Вие не сте прав, господине! Не слагайте в един кюп приятели и врагове! Сбогом!

Раул се беше заклеймил никога да не говори за Луиза, никога да не разговаря с тези, които са я виждали. Той бе преминал в друг свят, за да не се сблъска с нищо, което бе виждала или до което се бе докосвала Луиза. След първия удар по самолюбието, след като до известна степен се бе примирил с присъствието на Монтале, приятелката на Луиза, Монтале, която му напомняше за замъка в Блоа и за неговото юношеско щастие, цялото му благоразумие изчезна.

– Простете ми, госпожице – каза той, – нямам и не бих могъл да имам намерение да бъда неучтив с вас.

– Вие искате да поговорим? – попита тя с предишната си усмивка. – Тогава да отидем някъде, защото тук могат да ни заварят.

Тя погледна нерешително часовника, помисли и каза:

– При мен, имаме цял час.

Лека като фая тя изтича към стаята си. Раул тръгна след нея. Влизайки, тя затвори вратата след себе си и като подаде пелерината си на камериерката, се обърна към Раул:

– Дьо Гиш ли търсите?

– Да, госпожице.

– Аз ще го помоля да се качи при мен, след като поговорим с вас. Сърдит ли сте ми?

Раул я погледна за миг от упор, след което наведе очи и каза:

– Да.

– Вие считате, че аз съм участвала в заговора, който доведе до вашето скъсване с Луиза.

– Скъсване... – каза горчиво той. – О, госпожице, не може да има скъсване там, където не е имало и капка любов.

– Вие се заблуждавате. Луиза ви обичаше. Раул трепна.

– Това не беше страст, зная, но все пак ви обичаше и вие трябваше

да се ожените за нея, преди да заминете за Англия.

Раул започна да се смее с такъв сарказъм, че Монтале потрепери.

– Лесно ви е да говорите така, госпожице... Нима ние се женим за човек, който ни е по сърце? Изглежда забравяте, че по това време вече кралят си беше избрал любовница, за която сега говорите.

– Слушайте – продължи младата жена, стискайки студените ръце на Раул в своите, – вие сам сте си виновен: мъж на вашата възраст не трябва да оставя самотна жена на нейната възраст.

– Значи в този свят вече не съществува вярност – каза Раул.

– Не, виконте – спокойно отвърна Монтале. – Но трябва да отбележа, че вместо студено и философски да я обожавате, трябваше да събудите в сърцето ѝ любов.

– Достатъчно, моля ви, госпожице. Чувствам, че вие сте от друг век, не сте като мен. Вие умеете да се смеете и толкова мило се присмивате. А аз, аз обичах госпожица Ла...

Раул не можеше да произнесе това име.

– Аз я обичах и ѝ вярвах, а сега сме квит. Престанах да изпитвам любов към нея.

– О, виконт! – Монтале му подаде малко огледало.

– Зная какво искате да кажете, госпожице. Изменил съм се, нали? А знаете ли защо? Лицето ми е огледало на моята душа. И вътрешно аз съм се променил така, както и външно.

– Утешихте ли се? – язвително попита Монтале.

– Не, и никога няма да се утеша.

– Вас няма да ви разберат, господин Дьо Бражелон.

– Това не ме безпокои. Важното е, че аз сам се разбирам достатъчно добре.

– Дори не сте се опитали да поговорите с Луиза, нали така?

– Аз! – извика младият човек със святкащи очи. – Аз! Може би ще ме посъветвате да се оженя за нея. Може би сега кралят ще се съгласи на това! – В гнева си той се изправи.

– Виждам – каза Монтале, – че вие съвсем не сте оздравели и Луиза има още един враг. Фаворитките при френския двор не са много за завиждане.

– Нима е малко това, че нейният възлюблен я защитава? Тя си е избрала такъв възлюблен, че враговете му не могат да го надвият. И после – добави той с известна ирония след внезапна пауза, – тя има приятелка като вас!

– Аз? О, не, аз повече не принадлежа към онези, които госпожица

Ла Валиер удостоява със своя поглед, но...

Това „но“ беше пълно със заплаха, от това „но“ сърцето на Раул се разтуптя, тъй като то предвещаваше нещастия за онази, която той обичаше, и при това многозначително „но“ разговорът беше прекъснат от доста силен шум, идващ от алкова зад дървената стена. Монтале се ослуша. Раул вече ставаше от мястото си, когато в стаята спокойно влезе някаква жена, затваряйки зад себе си тайната врата.

– Принцесата! – Раул позна снахата на краля, красавицата Хенриета.

– О, аз, нещастна! – прошепна Монтале, тръгвайки твърде късно да посрещне принцесата. – Сбъркала съм часа! Все пак тя успя да предупреди принцесата:

– Господин Дьо Бражелон, ваше височество. Принцесата извика и отстъпи.

– Ваше кралско височество – смело произнесе Монтале, – вие сте така добра, че помислихте за лотарията и...

Принцесата започна да губи присъствие на духа. Раул не се досещаше за всичко, но долавяше, че е излишен, и побърза да си тръгне. Принцесата вече се канеше да каже нещо, за да сложи край на неловкото положение, когато изведнъж гардеробът срещу алкова се разтвори и от него сияещ излезе Дьо Гиш. Принцесата едва не припадна. За да се задържи на крака, тя се облегна на кревата. Никой не посмя да я подкрепи. Така, в мълчание, минаха няколко минути. Раул го наруши пръв. Той тръгна към графа, на когото му трепереха коленете от вълнение.

– Драги графе, кажете на нейно височество, че аз съм безкрайно нещастен и затова заслужавам нейната прошка – изрече Раул. – Кажете й, че аз обичах и предателството, жертва на което се оказах, ме отвращава дори в най-невинните му форми. Ето защо, госпожице – обърна се той с усмивка към Монтале, – никога няма да разглася тайната на вашите срещи с моя приятел Дьо Гиш. Помолете принцесата – тя е толкова великодушна и милостива – да ви прости, след като ви завари заедно. Вие и двамата сте свободни, обичайте се и бъдете щастливи.

Принцесата беше обзета от неописуемо отчаяние, на нея й беше неприятно да зависи от изтънчената деликатност на Раул. Той я разбра и още веднъж й се притече на помощ. Коленичи пред нея:

– Ваше височество, след два дни ще бъда далеч от Париж. След две седмици – далеч от Франция и никой никога няма да ме види повече.

– Заминавате ли? – зарадвано попита тя.

– С херцог Дьо Бофор.

– В Африка? – възкликна Дьо Гиш. – Вие, Раул? О, приятелю, в Африка, където се умира.

Забравяйки за всичко, без да помисли, че компрометира принцесата повече, отколкото с появата си в стаята на Монтале, той каза:

– Неблагодарник! Вие дори не сте се посъветвали с мен! Той прегърна Раул. В същото време с помощта на Монтале принцесата изчезна, а след нея и самата Монтале. Раул прекара ръка по челото си и се усмихна:

– Приятелю, няма нищо да крия от вас. Вие сте избран от моето сърце. Аз отивам там, за да умра, и вашата тайна ще бъде погребана заедно с мен.

– О, Раул! Та вие сте мъж!

– Знаете ли какво си мисля, Дьо Гиш? Мисля си, че в гроба ще бъде по-жив, отколкото сега, през този последен месец. Ние сме християни, приятелю, аз не мога да отговарям за душата си, ако това страдание продължи. За мен повече нито дума. Ще ви дам съвет и това е по-важно. Вие рискувате повече от мен, защото сте обичан. На мен ми е безкрайно приятно, че мога да говоря така откровенно с вас: все пак пазете се от Монтале. Тя беше приятелка... на тази... която вие познавате, и я погуби от тщеславие. А сега, когато я погуби, тя иска да ѝ отнеме единственото, което я извинява пред мен – нейната любов. Да, да. Против любовницата на краля се крои заговор, и то в дома на принцесата. Вие, Дьо Гиш, не се бойте, вас ви обичат. Чувствате ли цената на тези две думи? Това означава, че вие можете да ходите с вдигната глава, че можете да спите спокойно, да благодарите на Бога за всеки миг от вашия живот! Вас ви обичат, това означава, че можете да си позволите да изслушате абсолютно всичко, дори съвета на вашия приятел, който иска да запази вашето щастие. Вас ви обичат, Дьо Гиш, обичат ви! Няма да познаете ужаса на дългите нощи, които прекарват със сухи очи и изтерзано сърце нещастниците, обречени на смърт. Вие ще бъдете дълго щастлив, ако постъпвате като скъперник, който настойчиво, малко по малко трупа брилянти и злато. Вас ви обичат! Разрешете ми да ви кажа приятелски как да постъпвате, за да ви обичат винаги.

Известно време Дьо Гиш наблюдава нещастния младеж, полуобезумял от отчаяние. В душата му се промъкна нещо като срам заради собственото му щастие.

Раул малко по малко се съвзе. Трескавата му възбуда се смени с типичната за него безстрастност в гласа и изражението.

– Ще я накара да страда – каза той, – тази, чието име аз вече нямам

сили да произнеса. Закълнете ми се, че не само няма да съдействате за това, но ще я защитите така, както аз сам бих я защитил.

– Кълна се – отвърна Дьо Гиш.

– В деня, когато ѝ окажете някоя важна за нея услуга, в деня, когато тя ще ви благодари, обещавайте ми, че ще ѝ кажете: „Госпожице, аз ви направих добро по молба на господин Дьо Бражелон, на когото вие причинихте толкова зло.“

– Кълна се! – прошепна трогнат Дьо Гиш.

– Това е всичко. Сбогом. Утре или може би в другиден аз заминавам за Тулон. Ако имате няколко свободни часа, подарете ми ги. Сега тръгвам към Планше, където графът и аз се надяваме да видим кавалера д'Артанян. Искам да го прегърна на тръгване. Той е порядъчен човек и ме обичаше. Сбогом, скъпи приятелю. Сигурно ви чакат. Когато искате да се видите с мен, ще ме намерите при графа. Сбогом.

Младите хора се разцелуваха. Ако някой ги видеше в този момент, непременно би казал за Раул:

– Този човек е наистина щастлив.

Глава двадесет и девета ОПИСЪТ, КОЙТО СЪСТАВЯШЕ ПЛАНШЕ

В отсъствие на Раул, който пребиваваше, както е известно на читателя, в Люксембургския дворец, Атос наистина се отправи към Планше, за да научи нещо за д'Артанян.

Пристигайки на улица Ломбард, графът намери магазинчето на Планше в пълен безпорядък. Причината за него не беше оживената търговия, каквато всъщност нямаше, нито пък доставката на стоки, които също не се виждаха. Планше не беше възседнал както обикновено своите чували и бъчви. Съвсем не. Един от продавачите – с перо зад ухото, другият – с бележник в ръка, се лутаха в безкрайните редици от цифри, докато третият продавач усърдно смяташе и мереше.

Правеше се опис на стоките. Атос не разбираше нищо от търговия и се почувства в трудно положение, защото на пътя му се изпречваше планина от материално естество и защото го плашеше величието на онези, които свещенодействаха тук. Той видя, че няколко купувачи бяха върнати с празни ръце и че той, след като не се кани да прави покупки, с още по-голямо основание може да се окаже нежелан. След известно колебание учтиво попита един от продавачите къде би могъл да види

господин Планше. Отвърнато му бе доста небрежно, че господин Планше приключва с подреждането на багажа си. Атос застана нащрек.

– Какво значи „подрежда си багажа“ – попита той. – Нима господин Планше заминава за някъде?

– Да, господине, той заминава сега.

– В такъв случай, господа, бъдете добри да му съобщите, че граф Дьо ла Фер иска да го види.

Чувайки това, един от продавачите, който беше свикнал да произнася това име с особено уважение, се откъсна от работата си и тръгна да търси Планше. Беше по времето, когато Раул след неприятната сцена в стаята на Монтале и разговора си с Дьо Гиш, се приближаваше към бакалницата. Планше, след като узна от продавача кой го търси, остави работата си и се затича да посрещне Атос.

– Ах, господин графе, каква радост! Коя щастлива звезда ви доведе при мен?

– Мили Планше – каза Атос, стискайки ръката на Раул, който в този миг бе застанал до него и чийто опечален вид той забеляза веднага, – дошли сме да разберем... но в какви грижи сте затънали! Целият сте бял като мелничар. Къде сте се изцапали така?

– Внимавайте, господине, и не се приближавайте, преди да се изтупам както трябва. Това, което виждате по мен, е отрова за мишки. Прави си запаси от нея.

– Сигурно в заведение като вашето плъховете създават немалко грижи?

– Аз не се грижа за това заведение, господин графе. Виждате, прави се опис на моите стоки. Отстъпвам заведението на един от продавачите ми. Градът ми опротивя. Може би защото остарявам, започнеш ли да остаряваш, както каза веднъж господин д'Артанян, по-често мислиш за своята младост. От известно време ме тегли към селото и градинарството. Нали някога бях селянин.

– Земя ли купувате?

– Вече купих, господине. Купих къщичка във Фонтенбло и малко земя наблизо, около двадесет арпана.

– Превъзходно, Планше, поздравявам ви.

– Но тук не е удобно, пък и започвате да кашляте от моя проклет прах. Дявол да го вземе, съвсем не искам да отрова най-достойния благородник във Франция.

На шегата, която пусна Планше, за да покаже светска непринуденост, Атос дори не се усмихна.

– Да – съгласи се графът, – да поговорим някъде на спокойствие, например у вас. Нали тук, отгоре, имате жилище!

Атос тръгна по стълбите. Раул бързо го изпревари и влезе. В същия момент се раздадоха викове. И най-високият бе на жена. Другият се изтръгна от устата на Раул, който бързо затвори вратата зад себе си. Третият вик, на ужас, се изтръгна от устата на Планше.

– Извинете – каза той, – госпожата се облича.

Без съмнение Раул имаше основание да потвърди, че Планше говори самата истина, и доказателството беше, че той отстъпи крачка надолу по стълбата.

– Госпожата... повтори Атос. – Ах, простете мили мой, но аз съм не знаех, че там горе...

– Това е Трюшен – добави почервенелият Планше.

– Който и да е бил, Планше, простете ни за нашата нетактичност.

– Не, не, влизайте, господа, сега може.

– Не, няма да влезем – решително каза Атос.

– О, ако тя знаеше за вашето идване, щеше да успее...

– Не, Планше, довиждане!

– Нали не искате да ме обидите, господа? Не може да стоите на стълбата и да си тръгнете, без дори да сте седнали за минутка.

– Ако знаехме, че у вас горе има дама – отвърна Атос с обичайното си хладнокръвие, – щяхме да поискаме разрешение от вас да я поздравим. – Той си спомни не една подобна сцена от своята младост, не едно мускетарско ухажване на приятна, макар и малко простовата дама до бъчва с хубаво вино.

Планше беше толкова смутен от тази изтънчена дързост, че бързо разтвори вратата, за да пусне графа и неговия син.

Трюшен беше завършила своя тоалет. Тя имаше вид на богата и кокетна търговка и нейните френски очи светеха с немско желание. След реверанса тя напусна стаята, за да слезе в магазина. Естествено, това не означаваше, че не е останала да подслушва зад вратата какво ще кажат на Планше за нея неговите посетители. Атос ни най-малко не се съмняваше в това и се постара да избегне тази тема. Планше, напротив, гореше от желание да изложи всички свои обяснения по темата, което Атос всякак гледеше да отклони. Но тъй като някои хора са способни да преодоляват с упоритостта си нежеланието на своите събеседници, Атос беше принуден да изслуша разказа за идилията, на която се наслаждавал Планше, разказ, предаден с език, който превъзхождаше по целомъдрие дори прославения в това отношение език на самия Лонгос.

И така, Планше разказа на Атос, че Трюшен е сладост за неговите зрели години и че тя му е донесла успех в търговията, съвсем както някога Рут на Вооз.

– Сега единствено ви липсва наследник на вашето благосъстояние – забеляза Атос.

– Ако аз имам наследник – каза Планше, – той ще получи триста хиляди ливри.

– Трябва да имате – флегматично каза Атос, – това е необходимо, за да не се разпилее вашето състоянище.

Думата „състоянище“, сякаш между другото подхвърлена от Атос, постави Планше на мястото му, както някога го правеше гласът на сержанта от Пиемонтския полк, където Планше беше настанен като копие-носец от Рошфор. Атос разбра, че бакалинът ще се ожени за Трюшен и волю неволю ще се наложи да има потомство. Това му се видя съвсем очевидно, тъй като разбра, че човекът, на когото Планше бе продал магазинчето, е родственик на Трюшен. Атос си припомни, че това беше един зачервен, къдрав и широкоплещест младеж. Той разбра, че красивите рокли на Трюшен не могат да компенсират напълно скуката, която ѝ навяваха селският живот и отглеждането на плодни дръвчета в обществото на застаряващия ѝ съпруг. И така, Атос разбра решително всичко и без всякакво предисловие попита:

– Какво прави господин д'Артанян? В Лувъра го няма.

– Но, господин графе, господин д'Артанян изчезна. И ние знаем какво означава това!

– Но аз не зная.

– Когато господин д'Артанян изчезне, това винаги е заради някакво поръчение или задача.

– Той говорил ли ви е нещо за това?

– Никога.

– Но вие знаехте предварително за неговото пътуване за Англия.

– Заради спекулата – непредпазливо се обади Планше.

– Спекула?

– Искам да кажа...

– Добре, добре, вашите работи и тези на нашия приятел не ни засягат. Но след като капитана на мускетарите го няма тук и ние не можем да получим от вас никакви сведения къде да го търсим, ще си вземем довиждане с вас. Да вървим, Раул!

– Господин графе, аз бих желал...

– Мълчете, мълчете, не съм от тези, които карат слугите да стават

недискретни.

Думата „слуга“ подразни бъдещия милионер, но уважението и вроденото добродушие надвиха на оскърбеното тщеславие.

– Няма нищо недискретно в това да ви уведомя, че преди няколко дни господин д'Артанян беше при мен. Прекара тук немалко часове наведен над географска карта, а ето я и самата нея. Нека тя бъде доказателство за верността на моите думи – добави Планше, като тръгна за картата, която висеше на една стена в стаята.

Той действително донесе карта на Франция, върху която опитното око на Атос откри отбелязан с карфички маршрут. Където бе паднала някоя карфичка, за ориентир служеше останалата от нея забележима дупчица.

Наблюдавайки карфичките и дупчиците, Атос забеляза, че д'Артанян е тръгнал на юг към Средиземно море, и по-точно – към Тулон. При Кан следите се губеха. По-нататък нямаше нито карфички, нито дупчици. Атос мъчително се напруга известно време, стараше се да разгадае защо му е трябвало на мускетаря да тръгва към Кан и какви причини са го накарали да поеме към бреговете на Вар.

Размислите на Атос не доведоха до нищо. Проницателността му изневери този път. Опитите на Раул да разгадае загадката също няхаха успех.

– Няма значение – каза младият човек, обръщайки се към баща си, който мълчаливо му показа с пръст маршрута, оставен от д'Артанян. – С положителност може да се твърди, че Божият пръст неизменно сблъсква нашата съдба със съдбата на д'Артанян. Ето, той се намира близо до Кан, а вие, графе, ме изпращате до Тулон. Бъдете спокоен, ние полесно ще го намерим по нашия път, отколкото върху тази географска карта.

След като се простиха с Планше, който строго наставляваше своите продавачи и дори братовчедата на Трюшен, своя приемник, графът и синът му тръгнаха към херцог Дьо Бофор.

Излизайки от бакалничката, те видяха колата, която трябваше да откара прелестната госпожица Трюшен и чувалчетата със злато на господин Планше.

– Всеки върви към своето щастие по път, който сам си е избрал – каза тъжно Раул.

– Към Фонтенбло! – извика Планше на своя кочияш.

Глава тридесета

ОПИСЪТ, КОЙТО СЪСТАВЯШЕ ХЕРЦОГ ДЪО БОФОР

Разговорът с Планше за д'Артанян и заминаването на Планше от Париж за село бяха за Атос и сина му сякаш прощаване със столичния шум и с преминалия в него живот.

Какво оставяха след себе си тези хора? Единият беше изчерпал славата на миналия век, а другият – цялото страдание на най-новото време. Беше очевидно, че нито единият, нито другият няма какво да иска от своите съвременници. Оставаше им само да посетят херцог Дьо Бофор, за да се уговорят окончателно за тръгването.

Парижкият дом на херцога се отличаваше с пищност и великолепие. Херцогът живееше нашироко, както бяха живели херцозите в разточителното време на Анри III. Тогава някои благородници бяха по-богати от самия крал. Те знаеха това и не се лишаваха от удоволствието да унижат при удобен случай негово величество краля. Това беше егоистичната аристокрация, която Ришельо бе накарал да плати данък с кръв, пари и поклони.

От Людовик XI, страшния косач на великите в този свят, до Ришельо колко семейства бяха вдигали глава! А колко семейства наведоха глава, за да не я вдигнат вече, от Ришельо до Людовик XIV! Дьо Бофор се беше родил принц и в жилите му течеше кръв, която се пролива на ешафода само с присъда, издадена от народа. Този принц беше запазил навика си да живее нашироко. Как изплащаше той издръжката на конете, многобройната прислуга и изисканата кухня? Никой не знаеше, а той по-малко от всички. Просто в онези времена синовете на кралете имаха привилегията никой да не им отказва кредит, едни им даваха от уважение и преданост, други бяха уверени, че все някога сметките ще бъдат уредени.

Атос и Раул намериха дома на херцога в същия безпорядък и толкова отрупан с разни вещи, както дома на бакалина. Всъщност херцогът съставяше опис на своето имущество, а по-точно раздаваше на приятелите си, които бяха до един негови кредитори, вещите, които имаха щогоде някаква стойност. Дължащ около два милиона, което в онези времена беше много пари, херцог Дьо Бофор считаше, че не може да тръгне за Африка, без да разполага с една добра сума, и за да я придобие, той бе започнал да раздава на своите кредитори оръжие, скъпоценности,

съдове и мебели. Това беше по-разкошно и по-изгодно, отколкото ако бе решил да продаде тези вещи.

Херцогът нямаше вече дом – на адмирал, който живее на кораб, той не е нужен. Нямаше колекция от оръжия вече, тъй като се намираще сред своите оръдия. Нямаше скъпоценности, тъй като можеше да ги погълне морето, но в сандъците му имаше триста или четиристотин екю. Навсякъде в дома цареше весело оживление, поддържано от хората, които смятаха, че го ограбват. Херцогът беше майстор в изкуството да ощастливява най-нещастните от своите кредитори. Към всеки човек, притеснен за пари, към всяка опустошена кесия той се отнасяше с търпение и разбиране. На едните казваше: „Бих искал да притежавам това, което притежавате вие. В такъв случай бих ви подарил всичко, което имам.“ Другите чуваха от него: „Аз нямам нищо освен тази сребърна ваза. Тя все пак струва петстотин ливри, вземете я.“

Любезността – това също е богатство в наличност. И благодарение на него херцогът не можеше да се оплаче от липса на нови кредитори.

Накрая той раздаде конете си и запасите от сено. Ощастливи тридесет души с кухненските си съдове и триста – с виното от своите изби. Всички си тръгнаха от неговия дом уверени, че поведението му е лесно-обяснимо, тъй като той разчита да придобие състояние в арабските шатри.

Разорявайки двореца му, всички си повтаряха, че кралят го изпраща в Джиджели, за да възстанови похарченото си богатство. Изглежда всички африкански съкровища щяха да бъдат поравно разделени между адмирала и краля. Там освен рудниците и елмазите, които можеха да се разработват единствено след войната, можеше да се намери, разбира се, и друга плячка – на полесражението. Херцогът би могъл да отнеме всичко, което плаващите из Средиземно море пирати са заграбили от християните, утрешните милиони на херцога вече нямаха брой и чет. Защо да пази вещите, сред които живееше сега? Той тръгваше за нови, още по-редки съкровища. От това следваше, че няма защо да се пази собствеността на този, който сам не може да я опази.

Такова беше положението в дома на херцога и Атос, с присъщата му проникателност, го установи от пръв поглед. Адмиралът на Франция беше малко замаян, тъй като ставаше от масата след вечеря за петдесет души, – по време на която обилно и дълго всички те бяха пили за успеха на експедицията. След десерта остатъците от пиршеството бяха раздадени на слугите, а празните блюда – на желаещите да ги вземат. Херцогът беше опиянен от разорението и от популярността си. Той пиеше старото

си, отлежало вино за сметка на бъдещото вино, което щеше да придобие.

Виждайки Атос и Раул, той извика:

– Ето че и моят адютант е тук! Влизайте, графе, влизайте, виконте!

Атос се опитваше да намери път между купчините бельо и съдове.

– Карайте направо!

Херцогът веднага им предложи по чаша вино. Атос го изпи, а Раул едва се докосна до своята чаша.

– Ето ви моето първо поръчение – каза херцогът на Раул. – Аз разчитам на вас. Ще тръгнете пред мен за Антиб! Вземете заповедта. Познават ли морето?

– Да, монсеньор, пътешествал съм с принца.

– Великолепно. Всички тези гемии и транспортни съдове ще чакат моето пристигане, за да ни служат като ескорт и за превоз на разните припаси. След две седмици, а може би и по-рано, войските трябва да започнат товаренето. Тази заповед ви дава право да обикаляте и да претърсват крайбрежните острови. Ако е необходимо, можете да набирате новобранци и да вземете всичко, което ще свърши работа в похода.

– Ще бъде изпълнено, херцог!

– Тъй като сте човек на действието и ще работите много, ще са ви нужни големи суми.

– Надявам се, че не, монсеньор.

– А аз съм уверен, че да. Моят управител е приготвил чекове по хиляда ливри. С тях можете да получавате пари във всеки град на Южна Франция. Ще имате сто такива чека. Сбогом, виконте.

Атос прекъсна херцога:

– Пазете парите, монсеньор. За войната с арабите ще са нужни много злато и олово.

– Ще се опитам да я водя, като използвам само олово. Вие знаете какво мисля за този поход: много шум, много огън. И аз ще изчезна, ако е необходимо, сред дима.

Произнасяйки тези думи, херцог Дьо Бофор искаше отново да се изсмее, но разбра, че в присъствието на Атос и Раул това би било неуместно.

– Ах – каза той с прикрит от любезност егоизъм, типичен за неговото положение и възраст, – вие двамата принадлежите към хората, с които не трябва да се срещам след ядене. И двамата сте студени, сухи и сдържани, докато аз съм огън, пушек и пиянство. Не, дявол да ме вземе! С вас, виконте, аз ще се срещам само на гладен стомах, а с вас, графе,

ако продължавате в този дух, въобще няма да се срещам.

С тези думи той стисна ръката на Атос, който се усмихна:

– Монсеньор, не се разпускайте само защото пред вас сега има много пари. Предсказвам ви, че след месец, когато застанете пред своята каса, вие ще бъдете съдържан, сух и студен и тогава ще ви учуди, че намиращият се до вас Раул е весел, пълен с живот и щедър, защото, разполагайки с новички екюта, той ще ги постави на ваше разположение.

– Чул ви Господ! – извика възторжено херцогът. – Графе, вие оставате с мен! Това е решено!

– Не, аз тръгвам с Раул. Задачата, която сте му възложили, е трудна. Виконтът едва ли ще може да я изпълни сам. Без да забележите, вие сте му дали, монсеньор, прекалено висок пост, и то във флота.

– Това е вярно! Но няма млади хора като него не постигат всичко, което поискат?

– Монсеньор, у никого няма да намерите толкова старание и ум, толкова истинска храброст, както у Раул, но ако при товаренето на корабите не всичко е наред, сърдете се на себе си.

– Ето пък сега вие ме ругаете!

– Монсеньор, за да снабди с провизии флота, да събере флотилията, да комплектува екипажите и новобранците, дори на един адмирал ще бъде нужна цяла година. А Раул е капитан, кавалерист, и вие му давате само две седмици за това.

– Убеден съм, че ще се справи.

– Надявам се, но аз все пак ще му помагам.

– Разчитам на вас, драги графе. Нещо повече, мисля, че след като пристигнете с него в Тулон, и по-нататък няма да го оставите сам. Търпение! Търпение!

– О! – възкликна Атос, като поклати глава.

– Монсеньор, разрешете да се сбогувам. Време е!

– Вървете и да ви помага моят късмет!

– Чудесно начало за експедиция по море! – каза Атос на сина си. Нито провизии, нито резерви, нито товарни кораби – какво можем да направим с всичко това?

– Ако всички отиват там за това, за което отивам аз – измърмори Раул, – няма да има недостиг на провизии.

– Господине – каза строго Атос, – не бъдете несправедлив и безумен в своя егоизъм или може би в своето страдание. Ако отивате на война с намерение да бъдете убит, вие от никого не се нуждаете, за да изпълните това намерение, и аз нямаше защо да ви препоръчвам на херцог

Дьо Бофор. Но след като станяхте близък на главнокомандващия, след като сте заели този отговорен пост в редовете на армията, вие вече не разполагате със себе си. Вие принадлежите на тези бедни войници, които също като вас имат душа и тяло, които ще тъгуват по родината си и ще страдат от човешка тъга и печал. Знайте, Раул, че офицерът е толкова полезен, колкото свещеникът, и че в любовта си към ближния той трябва дори да го превъзхожда.

– Графе, аз винаги съм знаел това и съм постъпвал в съответствие с изискванията, бих постъпвал така и занаят... но...

– Вие забравяте, че принадлежите към държава, гордеща се със своята военна слава. Ако искате да загинете, загивайте, но не без слава и полза за Франция. Раул, не се огорчавайте от моите думи, аз ви обичам и бих искал да ви виждам съвършен във всяко отношение.

– Приятно ми е да чувам вашите упреци – отвърна тихо младият човек, – те ме лекуват и са доказателство за мен, че все още някой ме обича.

– Да вървим, Раул. Времето е толкова хубаво, небето е толкова чисто, небето, което в Джиджели ще бъде още по-ясно и което ще ви напомня в чуждите краища за мен, както ми напомня тук за Бог.

След като се разбраха по този основен въпрос и размениха мнения за щуротиите на херцога, бащата и синът стигнаха до извода, че презморската експедиция няма да послужи на Франция, тъй като се замисля недостатъчно разумно и без необходимата подготовка. Определяйки подобна политика като „тщеславие“, баща и син тръгнаха на път, тласкани повече от своите желания, отколкото от предначертанията на съдбата. Жертвоприношението завърши.

Глава тридесет и първа СРЕБЪРНОТО БЛЮДО

Пътешествието беше много приятно. Атос и Раул пресякоха Франция, изминавайки по петнадесет левги на ден, а понякога и повече, но това се случваше, когато мъката на Раул се изостряше. За да стигнат до Тулон, им бяха необходими петнадесет дни. Още в Антиб загубиха следите на д'Артанян. Всичко говореше за това, че капитанът на мускетарите по някакви причини е пожелал да пътува инкогнито. В крайна сметка Атос, събирайки сведения за него, узна, че на излизане от Авиньон той сменил ездитните коне с карета и че прозорците на тази карета били

плътно закрити с пердета.

Раул беше отчаян, че не можеха да се срещнат с д'Артанян. Нежно-то му сърце жадуваше да се сбогува с него, жадуваше да получи утешение от този твърд като стомана човек. Атос знаеше от опит, че д'Артанян се затваря в себе си и става непроницаем, когато е ангажиран с нещо сериозно – все едно дали лично, или по кралска заповед. Той се опасяваше също, че прекалено настойчивото разпитване за д'Артанян може да го оскърби и дори да му навреди. Но когато Раул се зае с вербуване на новобранци и събиране на товарни кораби и гемии за изпращане в Тулон, един рибар случайно каза на графа, че лодката му е на ремонт, защото пострадала по време на пътуването с някакъв благородник, който бързал да отплава час по-скоро. Атос предполагаше, че човекът лъже, за да се освободи от тежката повинност, и започна да настоява за повече подробности. Рибарят разказа, че приблизително преди седмица, късно вечерта, при него дошъл непознат човек да наеме лодката му за пътуване до остров Сент-Онорат. След това се спазарили. Този благородник пристигнал с голям сандък, с нещо като карета без колела, която искал да натовари на лодката, въпреки че тя била малка, а товарът – голям. Рибарят решил да се откаже от уговорката, но благородникът бил много настойчив, опитал се да го заплашва, накрая всичко свършило с това, че благородникът нашарил гърба му със своя камшик. Сипейки проклетия, рибарят се отправил към своя старейшина в Антиб, но благородникът извадил документ, при вида на който старейшината се поклонил доземи, скастрил рибаря и му наредил да окаже пълно съдействие. След това те заминали с товара.

– Но всичко това ни най-малко не обяснява при какви обстоятелства лодката ви се е повредила.

– Сега ще ви разкажа и за това. Плавахме към Сент-Онорат, както беше заповядано от благородника, но изведнъж той промени решението си, уверявайки ме, че няма да мога да мина покрай абатството откъм юг. Наистина, срещу четиригълната кула на бенедиктинците, на юг от нея, е Плитчината на монасите, риф, който се вижда над водата и под водата. Там действително е опасно, но аз съм минавал през него поне хиляда пъти. Тогава благородникът започна да настоява да го стоваря на остров Сент Маргьорит.

– Какво стана по-нататък?

– По-нататък ли? Моряк ли съм аз, или сухопътен плъх? – извика рибарят с провансалски акцент. – Познавам ли работата си, или не я познавам? Аз се занимах и настоявах на своето. Тогава благородникът

ме хвана за шията и каза, че ще ме удуши, ако не изпълня нареждането му. С моя помощник грабнахме брадвите. Трябваше да си уредим сметките за оскърблението, което ни беше нанесъл миналата нощ. Но благородникът с такава бързина развъртя шпагата си, че не можехме да припарим до него. Аз се канех да хвърля брадвата, за да му сцеля главата на две, когато изведнъж – ако искате, вярвайте, господине, ако не искате, не вярвайте – когато изведнъж, не знам как стана това, този сандък-карета се отвори и отвътре излезе някакво привидение с черен шлем и черна маска, нещо наистина ужасно, което започна да ни заплашва с юрук. Беше самият дявол, господине! Благородникът, като го видя, завика: „Хиляди благодарности, монсеньор!“

– Странно! – графът погледна към Раул.

– Какво направихте тогава? – попита виконтът.

– Нали разбирате, господине, ние сме прости хора... Двамата скочихме в морето. Намирахме се на около седем-осемстотин фута от брега. Вятърът отнесе лодката на югозапад и тя заседна в пясъците край остров Сент-Маргьорит.

– О... а пътешествениците?

– Не се безпокойте за това. Сега ще повярвате, че единият от тях е бил дявол и че той е покровителствал своя спътник. Когато се приближихме до лодката, вместо да видим двама мъртви или ранени, тъй като лодката здраво се беше ударила в крайбрежните камъни, не намерихме в нея нищо, дори каретата без колела.

– Странно, странно! – повтори графът. – И какво направихте после?

– Оплаках се на губернатора на Сент-Маргьорит, но той ми издърпа носа и каза, че ако продължавам да говоря пред него подобни небивалици, ще ми плати с камшици за щетите.

– Губернаторът?

– Да, господине. А моята лодка е напълно разбита. За ремонт дърводелците ми искат сто и двадесет ливри.

– Добре – отвърна Раул, – освободен сте от служба. Вървете.

– Искате ли да отидем до Сент-Маргьорит? – попита Атос.

– Да, графе. Някои неща трябва да се изяснят. Струва ми се, че този човек едва ли казва цялата истина.

– Аз също мисля така. Тази история за благородника с маска и безследно изчезналата карета ми прилича по-скоро на опит от страна на този негодник да насили може би в открито море своя пътник, за да си отмъсти за настойчивостта, с която той е искал да наеме лодката му.

– Аз също мисля така, но за разлика от вас предполагам, че в

сандъка е имало някакви ценности, а не човек.

– Ще изясним това. Този благородник без съмнение прилича на д'Артанян. Познавам неговия начин на действие. Уви! Ние вече не сме ония млади и непобедими мъже, каквито бяхме някога. Кой знае дали брадвата или някое друго желязо в ръцете на този жалък лодкар не е успяло да извърши това, което не можаха да извършат за четиридесет години нито най-изкусните шпаги в Европа, нито куршумите, нито пулетата.

Същия ден те тръгнах към остров Сент-Маргьорит с едно корабче, което повикаха от Тулон. Когато се приближиха към бреговете на острова, им се стори, че пред тях е обетованата земя. Островът беше пълен с цветя и плодове. Неговата обработваема част се заемаше от губернаторската градина. Портокалите, смокините и нарвете се бяха превили под тежестта на златни и лилавосини плодове. Около градината, в необработената част на острова, червени патици щъкаха между храстите на френското грозде, а на всяка крачка Раул и Атос подплашваха до смърт някой заек и той се понасяше към своята дупка. Този блажен остров беше необитаем. Равен, само с един залив, в който влизаха всички идващи тук лодки и гемии, той служеше за временно убежище и склад на контрабандисти. Те разделяха своите доходи с губернатора и бяха поели задължението да не ограбват градината и да не избиват дивеча. Благодарение на този щастлив компромис губернаторът се задоволяваше с гарнизон от осем души, охраняващи крепостта, в която ръждясваха дванадесет оръдия. Така че губернаторът беше по-скоро преуспяващ фермер, събиращ в своите изби грозде, смокини, масло и портокали и разстилащ за сушене на слънце лимони и мандарини из фортовете на крепостта.

Тя беше опасана от достатъчно дълбок ров, а над нея като три глави се възвишаваха широки кули, свързани помежду си с обрасли с мъх тераси.

Атос и Раул бродиха известно време около оградата на градината с напразната надежда да срещнат някого, който да ги заведе при губернатора. Беше най-горещият час на деня. Всичко живо се беше изпокрило из тревата или под камъните. Небето беше разстлало огнена покривка, сякаш за да загърне в нея всяко живо същество на земята. Птиците се бяха заврели в храстите, мухите – под сянката на листата, а вълните – под небесния купол.

Всичко беше обгърнато от мъртва тишина.

Изведнъж на терасата между първата и втората кула Атос забеляза войник, който носеше на главата си нещо като кошница с провизии.

След малко човекът се показа отново, вече без кошницата, и изчезна в сянката на стражевата будка. Атос се досети, че той бе отнесъл някому обяд. Внезапно чу, че някой го вика. Вдигна глава и видя между решетките на високия прозорец нещо бяло – ръка, която махаше, после на слънцето блесна нещо като меч. Ето че блестящият предмет се мярна във въздуха и свистенето му отвлече неговото внимание от кулата към земята. Откъм рова се чу глух звук и Раул, който беше изтичал нататък, вдигна от земята сребърно блюдо, което се беше изтърколило настрани и пясъкът го беше засипал наполовина. Ръката, която бе хвърлила това блюдо, махна на двамата благородници и изчезна. Раул се приближи до Атос и двамата започнаха да разглеждат направеното при падането блюдо. Върху него с върха на нож беше надраскан следният текст:

„Аз, братът на френския крал, днес съм затворник, а утре ще бъда луд. Благородници на Франция и християни, молете Господа за душата и разума на потомъка на вашите владетели.“

Атос изпусна блюдото от ръцете си. Раул се мъчеше да схване смисъла на тези ужасни думи. В същия момент от кулата се чу вик. Раул мигновено наведе глава и накара баща си да направи същото. Над стената блесна дуло на мускет. Бяло облаче като развяваща се мантия изскочи от дулото и куршумът удари в един камък на около шест дюйма от двамата благородници. Показа се втори мускет, който започна бавно да се насочва към тях.

– Дявол да го вземе – възкликна Атос, – изглежда тукашното занимание е злодейски да се убиват хора! Слезте долу, страхливци!

– Слезте! – разяреният Раул също размаха юмрук. Вторият над стената отвърна на виковете им с възклицание, изразяващо учудване, бутна другия, който се канеше за втори път да изпразни своя мускет, и куршумът излетя към небето.

Атос и Раул видяха как стрелящите по тях изчезнаха от стената, помислиха си, че идват към тях, и спокойно зачакаха приближаването им. Не бяха изминали и пет минути, когато барабанен бой призова осемте войници в гарнизона, които се показаха с мускети в ръце от другата страна на рова. Начело на тези войници стоеше офицерът, който пръв беше стрелял по тях – Бражелон го беше познал. Този човек заповяда на войниците да заредят мускетите си.

– Нас ще ни застрелят? – извика Раул. – Да извадим шпагите си, да се опитаме да минем от другата страна на рова. Всеки от нас ще убие поне по един от тези безделници, след като изпразнят мускетите си.

Привеждайки думите си в действие, Раул и Атос вече се бяха

устремили напред, когато зад гърба им се чу познат глас:

– Атос! Раул!

– д'Артанян! – заедно извикаха те.

– Свалете мускетите, дявол да ви вземе! – заповяда на войниците капитанът на мускетарите. – Сигурен бях, че съм прав!

– Какво означава това? – попита Атос. – Стрелят по нас без предупреждение!

– Аз се канех да ви убия – отвърна д'Артанян, – и ако губернаторът не улучи, то аз, скъпи приятели, бъдете уверени, щях да улуча. Какво щастие, че имам навик да се прицелвам по-дълго време! Сторихте ми се познати! Ах, приятели, какво щастие!

Д'Артанян изтри челото си, тъй като беше тичал до тях с всички сили, а вълнението му беше непресторено.

– Какво! – каза графът. – Човекът, който стреля по нас, е бил губернаторът? Но защо? С какво сме се провинили пред него?

– Дявол да го вземе! Вие вдигнахте блюдото, което ви хвърли затворникът. А на него... затворникът беше написал нещо, нали? – Смъртно обезпокоен, д'Артанян взе блюдото, за да прочете написаното. Лицето му стана бяло като платно. – О, Боже мой! Мълчете! Към нас идва губернаторът. Ако разберат, че сте грамотни, ако заподозрат, че сте разбрали написаното... Аз много ви обичам, скъпи приятели, и бих оставил да ме убият заради вас... но...

– Но? – повториха Атос и Раул.

– Може би ще ви спася от смърт, но от вечна тъмница... никога. И така, мълчание и още веднъж мълчание!

Губернаторът вече преминаваше рова по дървеното мостче.

– В такъв случай – попита Атос – какво правим тук?

– Вие сте испанци – каза тихо капитанът, – нито дума не разбирате френски. – Е, аз бях прав – обърна се той към губернатора – тези господа са испански офицери, с които се запознах миналата година в Ипър... Те не говорят френски.

Губернаторът взе блюдото и се опита да прочете думите. Д'Артанян го грабна и заличи писаното с острието на шпагата си.

– Какво правите? – възкликна губернаторът. – Защо не мога да прочета надрасканите тук думи?

– Това е държавна тайна – твърдо каза д'Артанян – и тъй като на вас ви е известна заповедта на краля, че който я разгадае, ще бъде наказан със смърт, ще ви го дам, ако желаете, да прочетете, но веднага след това ще накарам да ви разстрелят.

Докато д'Артанян с полусериозен-полушеговит тон казваше това, Атос и Раул мълчаха хладнокръвно.

– Невъзможно е – намръщи се губернаторът – тези господа да не са разбрали нито дума.

– Оставете ги. И да разбират нещо, когато се говори, те, все едно, не могат да се справят с граматиката. Та те не могат да четат дори на испански, нали знаете, благородният испанец е принуден да бъде неграмотен.

Губнаторът трябваше да се задоволи с това обяснение, но той беше упорит и каза на д'Артанян:

– Поканете господата да посетят нашата крепост.

– Много добре, тъкмо се канех да го направя.

Всъщност на мускетаря му се искаше точно обратното, той щеше да се радва, ако неговите приятели бяха вече на сто левги оттук. Налагаше се да продължи започнатата комедия и той се обърна на испански към своите приятели с покана, която те бяха принудени да приемат. Всички тръгнаха към крепостта и осемте войници, разтревожени за кратко време от това нечувано произшествие, се върнаха към всекидневния си мързел.

Глава тридесет и втора ПЛЕННИКЪТ И НАДЗИРАТЕЛИТЕ

Те влязоха в замъка и докато губернаторът даваше някакви разпореждания, които се отнасяха до настаняването на гостите, Атос попита д'Артанян:

– Обяснете ми накратко, докато сме сами, какво става тук.

– Нищо особено – отвърна мускетарят. – Докарах тук затворник, който по заповед на краля не трябва да бъде виждан от когото и да било. Вие пристигнахте и той ви хвърли нещо от прозореца. В това време аз обядвах с губернатора и забелязах блюдото, когато падаше, а после и как Раул го вдигна. Не се нуждаех от много време, за да разбера какво става. Реших, че вие сте заговорници и по този начин се свързвате с моя затворник. Но ако аз бях първият, който се хвана за мускета, то бях и последният, който се прицели във вас, за щастие.

– Ако бяхте ме убили, д'Артанян, щях да имам щастието да умра за кралската династия на Франция. Това е голяма чест – да загине човек от вашата ръка, ръката на най-благородния и верен защитник на тази

династия.

– Какво говорите, Атос, за кралска династия? – неуверено каза д'Артанян. – Нима вие, графе, човек благоразумен и обладаващ огромен жизнен опит, вярвате на глупостите, написани от един луд.

– Вярвам.

– Още повече, драги кавалере – добави Раул, – че вие имате заповед да убивате всеки, който повярва в тях.

– Защото всяка такава басня, колкото и да е безсмислена – отвърна мускетарят, – почти винаги накрая става широкоизвестна.

– Не, д'Артанян – съвсем тихо каза Атос, – не е така. А защото кралят не иска тайната на семейството му да стигне до народа и да покрие с позор палачите на сина на Людовик XIII.

– Какво говорите, какви са тези детски измислици, престанете или няма да ви считам за разсъдлив човек. Обяснете ми по какъв начин синът на Людовик XIII може да се окаже на остров Сент-Маргьорит?

– Добавете – синът, когото сте докарали тук с маска с помощта на една стара рибарска лодка. Не е ли така?

Д'Артанян се изненада:

– С рибарска лодка? Откъде знаете това?

– Тази лодка е докарала до Сент-Маргьорит карета без колела и в нея се е намирал вашият затворник. Затворникът, към когото сте се обръщали, наричайки го „монсеньор.“ О, аз знам!

– Дори да е истина, че съм докарал тук затворник с маска, нищо не доказва, че този затворник е принц... принц от френския кралски дом. Д'Артанян хапеше мустаците си.

– Попитайте за това Арамис – хладно отвърна Атос.

– Арамис? – възкликна мускетарят. – Вие сте виждали Арамис?

– Да, след неуспешния заговор във Во аз видях бягащия, преследвания, загиващия Арамис и той ми разказа достатъчно, за да повярвам на думите на онзи нещастник върху сребърното блюдо.

– Ето как Господ си играе с всичко това, което хората наричат своя мъдрост! – д'Артанян смутено наведе глава. – Проклетата да е случайността, която ви сблъска с тази история, с мен, защото сега...

– Нима вашата тайна – каза Атос с меката си сдържаност, – нима вашата тайна е престанала да бъде тайна, след като аз съм я научил? Нима цял живот не съм крил и по-сериозни тайни? Припомнете си добре, приятелю мой.

– Никога не сте крили по-пагубна тайна – продължи тъжно капитанът на мускетарите. – Имам фаталното предчувствие, че всички които

са се докоснали до нея, умират, и то по ужасен начин.

– Да бъде волята Господня! Ето го и нашия губернатор.

Д'Артанян и неговите приятели продължиха да разиграват комедията. Суров и подозрителен човек, губернаторът проявяваше към д'Артанян учтивост, граничеща с подлизурство. Що се отнася до пътешествениците, той се задоволи да им предложи хубав обяд, по време на който не сваляше от тях изпитателния си поглед. Атос и Раул забелязаха, че той се мъчи да ги смути с внезапна атака и да ги изненада неподготвени. И двамата обаче бяха нащрек. Това, което каза за тях д'Артанян, изглеждаше правдоподобно дори и губернаторът да не го смяташе за истина.

Когато станаха от масата, Атос попита на испански д'Артанян:

– Как се нарича губернаторът? Лицето му е отблъскващо.

– Дьо Сен Мар – отвърна капитанът.

– Той ли ще бъде надзирател на младия принц?

– Откъде да знам това. Може и аз да остана на Сент-Маргьорит до края на дните си. Приятелю мой, аз съм в положението на човек, който напред пустинята е намерил съкровище. Иска да го отнесе със себе си, но не може, а да го остави, не се решава. Кралят няма да ме върне обратно, опасявайки се, че никой няма да пази затворника като мен, но заедно с това съжалява, че съм толкова далеч, разбира, че никой не може да му служи като мен. Впрочем над всичко е Божията воля.

– Попитайте тези господа – прекъсна го Сен Мар – защо са пристигнали на остров Сент-Маргьорит.

– Пристигнали са, защото знаят, че на Сент-Онорат има бенедиктински манастир, който е интересен за разглеждане, а на Сент-Маргьорит има превъзходен дивеч.

– Аз съм на техните услуги, така както и на вашите – отвърна Сен Мар. – Кога си тръгват?

– Утре.

Сен Мар отиде да провери постовете и остави д'Артанян в компанията на мнимите испанци.

– Ето – каза мускетарят – един живот и един съсед, които не са ми по сърце. Този човек ми е подчинен, а ме притеснява... Знаете ли какво, хайде да идем на лов за зайци. Една прекрасна разходка и не уморителна. На дължина островът е една голяма градина. Хайде да се поразвлечем.

– Да вървим където кажете, д'Артанян, но не за да се отдадем на развлечения, а да поговорим свободно.

Д'Артанян направи знак на войника, който веднага го разбра и

донесе за тримата благородници ловджийски пушки.

– А сега – каза мускетарят – отговорете ми, наистина за какво сте дошли на тези забравени от Бога острови?

Атос обясни накратко.

Раул с натежала глава и свито сърце беше седнал на обрасъл с мъх камък, с мускет на коленете си. Той гледаше към морето, и слушаше гласа на своята душа. Не се опита да догони ловците. Д'Артанян забеляза отсъствието му и попита:

– Все още ли страда от своята рана?

– Ще умре от мъка – отвърна Атос.

– Дявол да го вземе! – каза д'Артанян. – И защо го пускате?

– Защото иска. Знаете, че през целия си живот аз съм се страхувал от много малко неща. А сега ме преследва страшен, непреодолим, непрестанен, мъчителен страх. Страхувам се, че ще дойде ден, когато ще държа в обятията си трупа на моя син. Той ще умре, аз съм абсолютно сигурен и не искам да присъствам на неговата смърт.

– Слушайте, Атос, вие се намирате очи в очи с човека, за когото сте казвали, че е най-храбрият от всички, с предания на вас д'Артанян, който няма равен на себе си, както някога казвахте. И сега, скръстили ръце на гърдите, вие му казвате, че се страхувате от смъртта на вашия син, казвате го вие, видял през живота си всичко, което може да се види на този свят! Е, добре, да допуснем, че е така, но откъде у вас, у Атос, този страх? Докато е на тази тленна земя, човек трябва да бъде готов за всичко, без страх да върви срещу всичко.

– Изслушайте ме, приятелю. Живеейки толкова години на тази тленна земя, за която говорите, аз запазих само две чувства. Едното от тях е свързано с моя земен живот – то е чувство към моите приятели, чувство за бащински дълг. Другото има отношение към моя живот във вечността – това е любовта към Бога и благоговението пред него. Сега усещам с цялото си същество, че ако Господ допусне мой приятел или синът ми да издъхне в мое присъствие... не, д'Артанян, дори нямам сили да произнеса подобно нещо... Ще понеса всичко освен смъртта на тези, които обичам. Само срещу това няма лекарство. Този, който умира, печели, а който остава – губи. Да знаеш, че никога няма да видиш на тази земя този, когото си срещал с радост, да знай, че никога вече няма да видя д'Артанян или Раул! О!... Аз съм стар и нямам вече някогашното мъжество и моля Бога да ми прости слабостта. Ако той обаче ме порази в сърцето, аз ще го прокълна. Не подобава на християнски благородник да кълне своя Бог, достатъчно е, че прокълх своя крал...

д'Артанян, приятелю, вие обичате Раул, погледнете го! Вижте мъката, която нито за миг не го напуска. Познавате ли нещо по-страшно от това непрекъснато да наблюдаваш агонията на едно бедно сърце?

– Позволете ми да поговоря с него, Атос.

– Опитайте, но съм убеден, че нищо няма да постигнете.

– Аз няма да му досаждам с утешения, а ще му предложа помощ.

Нима това е първият случай на женска изневяра?

Атос поклати глава и продължи нататък сам. Д'Артанян се върна покрай храстите, приближи се до Раул и му протегна ръка.

– Искате ли да си поговорим?

– Искам да ви помоля за услуга, господин д'Артанян. Ще се върнете ли някога във Франция?

– Надявам се.

– Длъжен ли съм да пиша на госпожица Ла Валиер?

– Не, не сте длъжен.

– Но аз имам толкова неща да ѝ кажа!

– Тогаво говорете с нея.

– Никога!

– Защо мислите, че вашето писмо ще има сила, каквато нямат думите?

– Вие сте прав.

– Тя е изпълнена с любов към краля – каза рязко д'Артанян – и тя е честно момиче. Вас, изоставения, тя обича може би повече от краля, но по друг начин. Сърцето ѝ е недостъпно за друго чувство. Ако бяхте останали близо до нея, щяхте да бъдете и най-добрият ѝ приятел. Искате ли това?

– Но то би било страхливост.

– Ето една глупава дума, която е способна да ми вдъхне презрение към вашия разум, мили мой Раул. Не е страхливостта да се подчиниш на сила, която стои над тебе! Ако сърцето ви подсказва: „иди там или умри“ – вървете, Раул. Страхлива ли беше тя или смела, когато, обичайки ви, предпочете краля, защото сърцето ѝ властно нареждаше да му даде предпочитание? Не, тя беше най-смелата жена на света. Постъпете като нея и се подчинете на самия себе си. Знаете ли, Раул, аз съм убеден, че ако видите със собствените си очи как изглежда един ревнивец, ще забравите за любовта си.

– Вие ме убедихте, скъпи д'Артанян...

– Ще отидете ли да я видите?

– Не, ще отида, за да не я видя повече никога. Искам вечно да я

обичам.

– Право да ви кажа, не очаквах да чуя подобно решение.

– Слушайте, приятелю мой, идете при нея и ѝ дайте това писмо, което ще ѝ обясни какво става в сърцето ми. Прочетете писмото, написах го миналата нощ. Нещо ми подсказваше, че ние ще се срещнем. Д'Артанян взе писмото и прочете следното:

„Госпожице, Вие ни най-малко не сте виновна, че не ме обичате. Вие сте виновна само за това, че ми позволихте да повярвам във Вашата любов. Тази заблуда ще ми струва живота. Аз Ви прощавам вината, но не прощавам на себе си своята заблуда. Казват, че щастливите влюбени са глухи към стоновете на тези, които някога са били обичани и отхвърлени от тях. Но с Вас това едва ли е възможно, защото Вие не сте ме обичали и дори да сте изпитвали към мен някакво чувство, то се е придружавало от съмнения и душевна тревога. Аз съм уверен, че ако се стремях да превърна нашето приятелство в любов, Вие бихте отстъпили от страх да не ме убиете или да не загубите моето уважение. С радост ще умра, след като знам, че сте свободна и щастлива. Вие ще ме обикнете с истинска любов тогава, когато няма да се боите от моя поглед или упрек. Вие ще ме обичате, защото, колкото и упителна да е за Вас сегашната Ви любов, Бог ме е създал не подробен от този, когото сте избрали, а моята преданост, моята жертва, моят тъжен край ще ме поставят във Вашите очи по-високо от него. Със своята наивна доверчивост аз загубих съкровище, което притежавах. Мнозина казват, че Вие сте ме обичали достатъчно, за да ме обикнете безрезервно. Тази мисъл разсейва у мен всяка горест от обидата име кара да считам за свой враг единствено себе си. Приемете моята последна прошка и ме благословете, че се скрих в такова недостижимо убежище, където угасва всяка ненавист и има само любов.

Сбогом, госпожице. Ако момеях със скръбта си да купя Вашето щастие, с радост бих я отдал. Все пак аз се принасям в жертва на своето страдание.

Раул, виконт Дьо Бражелон“

– Писмото е написано добре – каза капитанът, – но едно нещо не ми харесва в него. Говори за всичко освен за това, което прелива като смъртоносна отрова от очите и сърцето ви: за безумната любов, която

все още ви изгаря. Защо да не напишете просто така:

„Госпожице!

Вместо да Ви изпратя своето проклятие, аз Ви обичам и умирам.“

– Така е по-добре – отвърна с мрачно задоволство Раул. Разкъса писмото и написа върху лист от бележника си:

„За да имам щастието да Ви кажа още веднъж, че Ви обичам, аз малодушно Ви пиша и за да се накажа за своето малодушие, умирам.“

Подписа се и го даде на д'Артанян:

– Ще ѝ предадете този лист, капитане, нали? В деня, когато вие поставите дата под тези думи.

Той стремително се затича към Атос, който с бавни крачки се приближаваше към тях. Излязоха вълни, които с бързината, типична за Средиземно море, се превърнаха в истинска буря. Вниманието им бе привлечено от тъмен предмет с неопределена форма, който забелязаха на брега.

– Това е лодка, която бърза към пристанището – каза Раул.

– В залива действително се вижда лодка, която правилно търси убежище тук, но това, което показва д'Артанян там, на пясъка...разбитото...

– ... е каретата, която аз изхвърлих в морето, когато слязох на сушата със своя затворник.

– Позволете ми да ви дам един съвет, д'Артанян – каза Атос, – изгорете тази карета, за да не остане от нея нито следа. Иначе антибските рибари, решили, че имат работа с дявола, ще докажат, че вашият затворник просто е бил човек.

– Благодаря за съвета, Атос. Още днес ще заповядам да се приведе в изпълнение, или по-точно, сам ще се заема с това. Да се подслоним, завая и святка.

Когато минаваха по вала, за да се скрият в галерията, от която д'Артанян имаше ключ, те видяха Сен Мар да отива към килията на затворника. По даден от д'Артанян знак се скриха зад чупката на стълбата.

– Вижте, затворникът се връща от параклиса – каза той. При светлината на мълнията, на фона на виолетовото бурно небе, те видяха бавно крачещ на шест крачки след губернатора човек, облечен изцяло в черно; на главата му имаше шлем, на лицето – стоманено забрало. Небесният огън хвърляше червеникави отблясъци върху полираната

повърхност на забралото и те приличаха на гневните погледи, които хвърляше този нещастник, вместо да изригне проклетия. Сред галерията затворникът за минута се спря. Той се загледа в далечния хоризонт, вдишваше аромата на бурята и жадно пиеше топлия дъжд. Внезапно от гърдите му се изтръгна стон.

– Хайде, господине – каза рязко Сен Мар, обезпокоен от това, че затворникът прекалено дълго гледа зад пределите на крепостните стени.
– Хайде, вървете, господине!

– Наричайте го, монсеньор! – извика от своя ъгъл граф Дьо ла Фер с такъв страшен и тържествен глас, че губернаторът трепна.

Атос както винаги искаше уважение за поваленото величие.

Затворникът се обърна.

– Кой каза това? – попита губернаторът.

– Аз – каза д'Артанян, появявайки се пред губернатора. – Вие добре знаете заповедта.

– Не ме наричайте нито господин, нито монсеньор – каза затворникът с глас, който проникна в самото сърце на Раул, – наричайте ме прокълнатия.

Той ги отмина. След него изскърца железната врата.

– Той наистина е нещастен човек – глухо прошепна мускетарят, сочейки на Раул килията на принца.

Глава тридесет и трета ОБЕЩАНИЕ

Д'Артанян едва беше влязъл с приятелите си в стаята, която заемаше, когато един от гарнизонните войници се яви с известие, че губернаторът иска да се срещне с него. Лодката, която Раул беше видял в морето и която бързаше да се укрие в залива, беше донесла бърза вест за мускетаря от Людовик: „Предполагам – пишеше кралят, – че Вие сте изпълнили моите заповеди, затова незабавно се върнете в Париж. Ще ме намерите в моя Лувър.“

– Ето че заточението ми свърши! – радостно извика мускетарят. – Слава Богу, вече няма да съм надзирател. Раул отлично може да се справи със задачата на херцог Дьо Бофор. Той ще предпочете баща му да се върне в компанията на д'Артанян, вместо да пътува сам двеста левги до Ла Фер. Нали така, Раул?

– Разбира се – каза Раул с израз на нежно съжаление.

– Не, приятелю – прекъсна го Атос. – Аз ще напусна Раул само когато корабът му изчезне зад хоризонта. Докато е тук, няма да го изоставя.

– Както искате, скъпи мой, но ние ще заминем заедно от Сент-Маргьорит. Използвайте моята лодка, тя ще закара и вас, и мен до Антиб.

– С най-голямо удоволствие. Иска ми се колкото е възможно по-скоро да съм по-далеч от тази крепост и от тази тъжна гледка.

Тримата приятели се сбогуваха с губернатора и напуснаха малкия остров след последните отблясъци на отдалечаващата се буря. За последен път погледнаха към белите стени на крепостта.

Д'Артанян се раздели със своите приятели същата нощ. Той успя да види на брега на Сент-Маргьорит ярък пламък. Гореше запалената по негово нареждане карета. Прегърна на прощаване Атос, но преди да възседне коня, д'Артанян каза:

– Приятели мои, вие много приличате на двама войници, всеки от които е напуснал своя пост. Нещо ми подсказва, че Раул ще се нуждае и по-нататък от вашата поддръжка, Атос. Искате ли да помоля краля да ме изпрати в Африка със стотина мускетари? Негово величество няма да ми откаже и аз ще ви взема със себе си.

– Господин д'Артанян – отвърна Раул, горещо стискайки ръката на капитана, – благодаря ви за предложението, което надхвърля и най-смелите очаквания на графа, както и моите. Аз трябва да се откъсна от своите мисли и физически да се уморявам, тъй като съм млад. На графа пък е нужен пълен покой. Вие сте най-добрият му приятел и аз го оставям на вас. Пазете го!

– Трябва да тръгваме, виждате, че конят ми вече е нетърпелив – забеляза д'Артанян, при когото бързата смяна на мислите и темите в разговора винаги е била признак на душевно вълнение. – Кажете, графе, колко дни Раул ще остане тук?

– Най-много три.

– А за колко дни смятате, че ще се върнете?

– О, не зная точно – отвърна Атос. – Не искам да се откъсвам толкова скоро от моя скъп Раул. Времето и без това достатъчно бързо ще ми го отнеме. Защо да се прибавя и разстоянието.

– Не сте прав, приятелю. Бавната езда увеличава скръбта, а вие вече не сте на възраст, когато човек може да си губи времето в крайпътни странноприемници.

– Пристигнах тук с пощенски коне, но сега искам да купя два хубави коня. За да бъдат свежи до дома, трябва да препускам не повече от

седем-осем левги на денонощие.

– Къде е Гримо?

– Той пристигна вчера, рано сутринта, и аз му разреших да се наспи хубавичко.

– Е, добре – каза д'Артанян. – Довиждане, Атос, и ако побързате, ще имам удоволствието скоро да ви прегърна.

Той сложи крак в стремето, придържано от Раул.

– Сбогом каза д'Артанян, настанявайки се на седлото. Конят дръпна от място и отнесе със себе си мускетаря. Тази сцена ставаше в предградието на Антиб, пред къщата, в която беше отседнал Атос. От тук започваше белият и разлят в нощната мъгла път. Конят с пълни гърди вдишваше острия, солен въздух, идващ от солниците, каквито често се срещаха по тези места. Д'Артанян пусна коня си в галоп. Атос и Раул тъжно и бавно се отправиха към своя дом. Изведнъж те чуха приближаващ се тропот на конски копита. Отначало решиха, че е просто заблуда на човешкия слух. Но това наистина беше д'Артанян, който се връщаше в галоп при тях. Те извикаха от радост и почуда, а капитанът скочи на земята с юношеска пъргавина, спусна се към приятелите и ги прегърна наведнъж. Държа ги дълго в обятията си, без нито една въздишка да се отрони от гърдите му. После, със същата внезапност, с каквата се бе върнал, замина, пришпорвайки разгорещения си кон.

– Уви... – съвсем тихо каза графът. – Уви! „Това е лошо предзнаменование! – помисли си д'Артанян, като наваксваше загубеното време. – Не можах да им се усмихна. Лош признак!“

На сутринта Гримо беше вече на крак. Задачите на херцог Дьо Бофор се изпълняваха успешно. Флотилията, събрана със старанието на Раул за изпращане в Тулон, тръгна по своя път. След нея почти в невидими над водата лодки следваха жените и приятелите на рибарите и контрабандистите, които бяха мобилизирани за обслужване на флота. Малкото време, което баща и син щяха да прекарат заедно, летеше с невиждана бързина, както ускорява своето движение всичко, което се стреми да изчезне в бездната на вечността. Атос и Раул се върнаха в Тулон, целия изпълнен вече с громолящи коли, дрънкащо оръжие и цвилещи коне. Гърмяха тръби и барабани. Улиците бяха задръстени от войници, слуги и търговци. Херцог Дьо Бофор се намираше едновременно навсякъде, подтиквайки качването на войските на корабите, както и тяхното товарене със старанието и грижите на добър военачалник. Той беше мил и грижовен дори с най-нисшите си подчинени и безпощадно ругаше дори най-важните от тях. Артилерията, продоволствието и

другите припаси бяха натоварени и прегледани лично от него. Той проверяваше екипировката на всеки отплаващ войник, както и доброто състояние на всеки заминаващ кон. Чувстваше се, че този лекомислен, егостичен и нелишен от известна доза самовлюбеност благородник се превръща във високателен военачалник и истински войник пред лицето на отговорността, която беше поел. Трябва да се признае, че колкото и старателна да беше работата по отплаването, в нея все пак се усещаше бързината и безгрижието, която прави от французина най-добрия войник в света, тъй като надали има друг войник, който да разчита в такава степен изключително на себе си, на своите физически и душевни сили. Адмиралът беше доволен или поне изглеждаше така. След като похвали Раул, той даде последните си разпореждания за излизането в открито море. Заповяда да вдигнат котва заранта на другия ден. Но преди това покани графа и Раул на обяд. Те обаче отказаха под предлог, че имат неотложни служебни дела. Връщайки се в странноприемницата, която беше разположена в сянката на дърветата около големия площад, те, без да се засаждат на масата, набързо погълнаха обяда си и Атос заведе сина си на скалите, които господстваха над града. Това бяха високи каменни грамади, от които се откриваше безкраен изглед към морето, с толкова далечна линия на хоризонта, че сякаш се намираще на една височина със скалите. Нощта, както винаги в тези щастливи краища, беше изключително красива. Луната се издигна над зъберите на скалите и заля със сребърна светлина синия килим на морето. На рейда, заели полагаемото се по диспозиция място, маневрираха в пълно безмълвие корабите от ескадрата. Морето, наситено с фосфор, отстъпваше пред гемииите, които превозваха снаряжение и припаси. Дори най-малкото поклащане на кърмата запалваше дълбочините с белезникави пламъци и всеки размах на веслата разсипваше милиони искрящи брилянти. От време на време се чуваха гласове на моряци, които радостно посрещаха щедростта на своя адмирал или запяваха своите страстни, протяжни песни. Тази гледка и тези хармонични звуци караха сърцето ту да се свива, като от страх, ту да се разтваря и издува, препълнено с надежда. От целия този кипящ живот се носеше диханието на смъртта. Атос и Раул седнаха на висок скалист нос, обрасъл в мъх и хресталаци. Над главите им напред-назад прелитаха големи прилепи в бесен хоровод, тласкани от неизтощима жажда за ловуване. Краката на Раул висяха в бездната, от която главата му се замайваше, дъхът спираше и която го канеше в небитието. Съзнанието му се изпълни с образа на [???], то цялото сякаш полетя с нея от скалите към морето, то, което означаваше самото му мечтание. Когато

пълната луна се издигна на небето, галеца със своето сияние съседните върхове, когато водното огледало беше осветено в цялата си ширина, когато малките червени огънчета, пронизвайки черните грамади на корабите се замъркаха насам-нататък в нощния полумрак, Атос събра мислите си, въоръжи се с цялото си мъжество и каза на Раул:

– Бог е създал всичко, което виждаме Раул. Той е създал и нас. Ние сме нищожни атоми, хвърлени от него в просторите на великата вселена. Ние блестим като тези огънове и звезди, ние въздишахме като вълните, страдаме като тези огромни кораби, които стареят, порейки вълните и подчинявайки се на вятъра, който ги носи към набелязаната цел, както Божието дихание ни носи към мечтаното тихо пристанище. Всички обичат живота, Раул, и всичко на този свят наистина е прекрасно.

– Гледката пред нас действително е прекрасна – отвърна Раул.

– Колко е добър д'Артанян – каза Атос – и какво щастие е цял живот да разчиташ на такъв приятел! Ето какво ви липсваше, Раул.

– Приятел? Аз ли не съм имал приятел? – възкликна синът.

– Господин Дьо Гиш е чудесен приятел – продължи хладно графът, – но ми се струва, че във ваше време, Раул, хората са заети със своите лични работи и удоволствия значително повече, отколкото в мое време. Вие се стремите към уединен живот и това е щастие, но вие разпилявате в това силата си. Ние, четиримата неразделни, може да не сме познали тази изтънченост, която ви доставя радост, но бяхме по-способни за съпротива, когато ни заплашваше опасност.

– Прекъсвам ви, графе, не за да ви кажа, че съм имал приятел като Дьо Гиш. Разбира се, той е добър и благороден и ме обича. Но аз живях под покровителството на друго приятелство също толкова здраво като това, за което говорите, и то е приятелството ми с вас, татко.

– Аз не бях за вас, приятел, Раул, защото ви показах само едната страна на живота. Аз бях тъжен и строг. Уви! Без да искам отрязях животворните клонки, които израстваха непрестанно от ствола на вашата младост. Накратко казано, аз се разкайвам, че не направих от вас емоционален, светски и шумен човек.

– Знам защо говорите така, графе. Не, вие не сте прав. Не сте ме направили вие такъв, а любовта, която ме завладя в такава възраст, когато у децата съществува само симпатия. Това е постоянство по рождение, постоянство, което у другите е единствено навик. Мислех си, че винаги ще бъда такъв, какъвто съм бил! Мислех си, че Бог ме е насочил по изпитан, прав път, от двете страни на който ще намирам само плодове и цветя. Постоянно ме закриляха вашата бдителност и сила и си мислех,

че съм зорък и силен. Не бях подготвен за трудностите, затова паднах и това падане ми отне цялото мъжество в живота. Аз пропаднах. Това е точното определение на случилото се с мен. О, не, графе, вие бяхте моето щастие в миналото и ще бъдете надеждата на моето бъдеще. Аз няма в какво да упрекна живота, който сте ми създали. Благославям ви и ви обичам с целия жар на моята душа.

– Мили Раул, вашите думи ми носят облекчение. Те показват, че в крайна сметка, поне в близко бъдеще, вие ще се съобразявате с мен.

– Ще се съобразявам само с вас и с никого друго.

– Раул, преди никога не съм правил това за вас, но сега ще го направя. Ще стана ваш приятел, от днес няма да бъда само баща. Ще заживеем с вас открито и няма да бъдем повече отшелници. И това ще стане, когато се върнете. Скоро, нали?

– Разбира се, графе, подобни експедиции са кратки.

– Значи скоро, Раул, вместо да живеем от нашите доходи, аз ще ви дам капитал, като продам моите земи. Това ще стигне за светски живот до смъртта ми и се надявам, че ще ме утешите, като обещаете, че няма да позволите нашият род да угасне.

– Ще направя както кажете – отвърна с чувство Раул.

– Не бива вашата адютантска служба да ви увлича в твърде опасни авантюри. Вие сте доказали своята храброст в сраженията, виждали са ви под огъня на неприятеля. Помнете, че войната с арабите е война на клопки, засади и коварни убийства. Да паднеш в клопка не е за завиждане и не носи слава. Случва се тези, които попаднат в нея, да не предизвикват състрадание. А за такива хора казват, че са паднали напразно. Разбирате ли мисълта ми? Опазил ме Бог да ви предпазвам от среща с неприятеля!

– Аз съм благоразумен, а и много ми върви. Не забравяйте, че съм участвал в повече от двадесет сражения. И нямам дори драскотина.

– После – продължи Атос, – трябва да се пазите от климата. Смърт от треска е нещо ужасно. Свети Людовик е молил Бога да го поразии стрела или да заболее от чума, само да не е треска.

– О, графе, при разумен начин на живот и физически упражнения...

– От херцог Дьо Бофор разбрах, че донесенията той ще изпраща два пъти седмично до Франция. Вероятно като негов личен адютант вие ще се занимавате с изпращането им. Обещайте ми, че ако нещо се случи с вас, веднага ще ме уведомите.

– Добре, графе. Няма да забравя.

– Най-после, Раул, вие и аз сме християни и сме длъжни да се

доверяваме на Христос и на нашите ангели хранители. Но ако нещо се случи, ще ме извикате! Сънувате ли ме понякога?

– Често, графе. В ранното ми детство ви сънувах спокоен и ласкав и вие слагате ръка на главата ми, затова спях толкова безметежно.

– Ние прекалено се обичаме, за да не останат заедно душите ни сега, когато се разделяме. Когато сте печален, Раул, аз го чувствам и мое-то сърце потъва в мъка, а когато се усмихнете, мислейки за мен, все едно че ми изпращате лъч радост.

– Обещавам ви да бъда винаги радостен, но бъдете уверен, че няма да прекарам нито час, без да си спомня за вас. Кълна се!

Атос не можа да се въздържи и прегърна сина си. Лунната светлина отстъпи място на сумрака преди разсъване и на хоризонта, предвещавайки зората, се появи златиста ивица.

Атос метна върху рамената на Раул своето наметало и го поведе към приличащия на мравуник град, в който вече се мяркаха носачи с товар на раменете. В края на равнината видяха тъмна сянка, която ту се отдалечаваше, ту се приближаваше към тях, сякаш се страхуваше да не бъде забелязана. Това беше верният Гримо, който, обезпокоен, бе тръгнал по следите на своите господари и чакаше тяхното връщане. Като приближи, веднага изяви желание да тръгне с Раул.

– Готов съм! – каза той, показвайки ключа от своя сандък и този на своя млад господар.

– Но ти не можеш да оставиш графа – опита се да възрази младежът, – графа, с когото никога не си се разделял!

Гримо погледна към Атос, сякаш преценяваше възможностите на своите господари:

– Господинът предпочита аз да тръгна с вас, господин Раул.

– Да – потвърди Атос с кимване.

В този момент се чува барабани и запяха роговете. От града излизаша полковете, които щяха да участват в експедицията. Бяха пет и всеки се състоеше от четиридесет ротни. Кралският полк, войниците от който се познаваха по белите мундири със сини ревери, вървеше най-отпред. Над разделените на четири лилави и жълти полета ротни знамена с извезани златни линии се издигаше бялото полково знаме с кръст от хералдични лилии. Отстрани бяха мускетарите, които държаха в ръце упори за стрелба, напомнящи рогатини, а мускетите им бяха на рамо. В центъра бяха войниците с четиридесетфутови пики, те крачеха весело към лодките, с които им предстоеше да стигнат до корабите. След кралския полк идваха пикардийският, наварският и нормандският полк, следвани

от гвардейския морски екипаж. Херцог Дьо Бофор знаеше кого да вземе за предстоящата експедиция по море. Самият той със своя щаб завършваше шествието. Преди да стигнат до пристанището, щеше да мине поне още един час. Раул и Атос тръгнаха към брега, за да заемат мястото си до херцога, когато той се изравни с тях. Гримо, пъргав като юноша, се разпореждаше за превозването на вещите на Раул до адмиралския кораб. Атос вървеше под ръка със сина си, с когото трябваше скоро да се раздели, и оглушей от шума и суетнята, беше потънал в скръбни мисли. Изведнъж един от офицерите на херцога се приближи до тях и съобщи, че херцогът е изразил желание да види Раул до себе си.

– Бъдете добър да кажете на херцога, господине – възрази младежът, – че аз го моля да ми остави този последен час. Бих искал да го прекарам с графа.

– Не, не – прекъсна го Атос, – адютантът не трябва да напуска своя генерал. Бъдете любезен да предадете на херцога, господине, че виконтът веднага ще се яви пред херцога.

Офицерът препусна да догони херцога.

– Дали ще се разделим тук или там е все едно, тъй като раздялата ни предстои – графът почисти старателно с ръка дрехата на Раул и го погали по главата. – Раул, нужни са ви пари. Херцогът обича да живее нашироко и аз съм уверен, че и вие ще поискате да купувате оръжие и коне, които в онези краища са много скъпи. Тъй като не служите нито на краля, нито на херцога и зависите само от себе си, вие не трябва да разчитате както на заплата, така и на щедростта на херцог Дьо Бофор. Искам в Джиджели от нищо да не се нуждаете. Ето двеста пистола. Изхарчете ги, за да ми доставите удоволствие.

Раул стисна ръката на баща си. От завоя на улицата се зададе херцог Дьо Бофор на великолепен бял кон. Животното сякаш отвърщаше на приветствията на жените, като правеше пред тях изящни пируети. Херцогът извика Раул и подаде ръка на графа. Той толкова дълго беседва с него, че сърцето на опечаления баща малко се утеша. Сякаш започваше кръстоносен поход, в края на който ги очаква изпитание, така се чувстваха и двамата. Дойде най-тежкият момент, когато войниците и моряците, напускайки брега, се сбогуваха със семействата си и с приятелите. Беше часът, когато въпреки безоблачното небе, горещото слънце, мириса на море, с който беше напоен въздухът, въпреки младата кръв, течаща в жилите, всичко изглеждаше черно и тъжно, всичко предизвикваше униние и караше човека да се съмнява в съществуването на Бога, макар че всичко произхожда от Бога. Адмиралът със своята свита трябваше да

се качи на кораба последен и едва като се покаже на палубата, щеше да се раздаде силен топовен гръм.

Атос забрави адмирала, флота и своето собствено достойнство на силен човек, разтвори прегръдките си и трепетно привлече към себе си Раул.

– Изпратете ни до кораба – каза трогнатият херцог, – ще спечелите поне половин час.

– Не – каза Атос, – вече се сбогувах.

– Тогава скачайте в лодката, виконте! По-скоро – херцогът искаше да избави от сълзи достойните мъже.

Гледайки ги, той усещаше как сърцето му се изпълва със съжаление. С бащинска нежност бе увлякъл след себе си Раул, ето че го настани в лодката, където по негов знак гребците се хванаха веднага за веслата. Нарушавайки церемонията, той се приближи до борда на лодката и я отблъсна от пристана.

– Сбогом – извика Раул.

Атос отвърна само с един жест. Той почувства нещо горещо върху ръката си – целувката на Гримо, последно сбогом на верния слуга, който бързо скочи в лодката, взета на буксир от ладия с дванадесет весла. Атос приседна на пристана измъчен, оглушей и напуснат. С всеки изминат миг изчезваше постепенно бледото лице на неговия син. Морето ги разделяше на такова разстояние, когато хората се превръщат в точки, а любовта в спомен. Атос видя как Раул се изкачи по трапа на адмиралския кораб, видя как се подпря на борда, като застана така, че баща му да го вижда. Макар че се чу топовен гръм и по корабите се разнесе глъчка, а от брега се чуха многочислени възклицания и макар че грохотът на оръдията трябваше да заглуши слуха на бащата, а димът от гърмежите да замъгли скъпия образ, той все пак ясно виждаше Раул до последната минута и нещо, което постепенно губеше своите очертания, отначало черно, после сивкаво, накрая бяло, след което изчезна съвсем неразлично за очите на Атос – много по-късно, отколкото изчезнаха за очите на всички останали могъщите кораби и техните издути бели платна.

Около обяд, когато слънцето поглъщаше цялото видимо за окото пространство и върховете на мачтите едва се забелязваха на хоризонта, Атос видя едва забележима, за миг появила се във въздуха сянка. Беше димът от топовния салют, с който херцогът за последен път се прощаваше с бреговете на Франция.

Когато и тази сянка се разтвори в небето, Атос се почувства съвсем опустошен и бавно се запъти обратно към странноприемницата.

Глава тридесет и четвърта СРЕД ЖЕНИ

Въпреки желанието си да прикрие своите чувства от приятелите си д'Артанян не успя. Войник, безстрастен воин, той беше завладян от страхове и предчувствия и плащаше неизбежна дан на своята човешка слабост. Накара сърцето си да замълчи и мускулите си да го слушат, сетне се обърна към своя мълчалив и изпълнителен слуга.

– Рамо, нека ти стане ясно, че трябва да минавам по тридесет левги на ден.

Той се сля ведно със своя кон като истински кентавър. Не ангажираше повече мислите си с нищо, или по-просто казано, мислеше за всичко по малко. Зададе си въпроса каква ли е причината кралят да го вика. Запита се и защо Желязната маска бе хвърлил блюдото в краката на Раул.

На първия въпрос д'Артанян не можеше да отговори удовлетворително. Той достатъчно добре знаеше, че викайки го, кралят показва нуждата си от него. Той знаеше, че Людовик XIV изпитва остра необходимост да разговаря на четири очи с тези, които поради познаването на важната държавна тайна стояха в една редица с най-могъщите благородници на кралството. Но да разбере кое точно бе накарало краля да го извика, той, естествено, не можеше. В не по-малка степен разбираше каква причина бе накарала нещастния Филип да разкрие кой е той – принадлежността си към кралския род. Филип, който беше завинаги погребан под своята желязна маска, отдалечен в краища, където хората изглеждат като роби на стихии, Филип, който беше лишен дори от компанията на д'Артанян, разбираше, че в този свят му остават единствено призрачни мечти и страдания и още – отчаяние, което започваше жестоко да го мъчи, затова изливаше мъката си в жалби и стонове и може би разчиташе, че ако открие ужасната си тайна, ще се намери отмъстител, който да се застъпи за него.

Д'Артанян размисляше върху това, че едва не бе застрелял своите най-близки приятели. По странен начин съдбата бе сблъскала Атос с държавната тайна. После си спомни за клетия Раул с неговото неясно бъдеще, което щеше да го доведе до ужасна и почти сигурна гибел. Малко по малко д'Артанян се върна към своите тъжни предчувствия и дори бързата езда не можеше да разсее мрачните му мисли. След това се сети за Портос и Арамис, които бяха обявени извън закона. Видя ги като

бегълци, преследвани като дивеч, окончателно разорени, загубили всичко създадено през годините. Тъй като кралят го викаше, преди да беше изстинал от гнева си, от жаждата за отмъщение, д'Артанян трепереше при мисълта, че може би го очаква поръчение, което отново да накара сърцето му да кърви. Понякога, когато пътят започваше да се изкачва и запъхтеният кон с издути ноздри и прибрани слабини преминаваше ходом, д'Артанян имаше по-голяма възможност да се съсредоточи и тогава започваше да мисли за удивителния гений на Арамис, гений на хитростта и интригата, възпитаник на Фрондата и гражданската война. Арамис бе войник, свещеник и дипломат, любезен, алчен и хитър, Арамис никога не беше правил нещо, без да пресметне всяко стъпало, което би му помогнало да се издигне по-високо. Благодарен ум и не съвсем безупречно сърце, Арамис твореше зло само за да си спечели още малко блясък. В края на своя жизнен път, когато изглеждаше, че е постигнал поставената цел, той бе направил както знаменитият Фиаско – погрешна стъпка по палубата на кораба – и смърт в морските дълбини.

Но Портос, този добър и простодушен Портос! Един опозорен Мускетон без златните еполети, може би затворник! Пиерфон и Брасие изравнени със земята, с осквернени градини и гори! Това причиняваше още по-голяма мъка на д'Артанян. Той потръпваше така, както потръпваше неговият кон; когато го ухапеше някое насекомо под сводовете на гъстата гора.

Умният човек никога не позволява тялото му да се умори прекалено. Здравият човек никога не намира живота тежък, ако умът му е зает с нещо. Така д'Артанян, без да слиза от седлото, вгълъбен през цялото време в своите мисли, се прибра в Париж, като атлет, който се готви за състезание.

Кралят не го очакваше толкова скоро и поради това беше заминал на лов някъде край Мьодон. Вместо да тръгне да го догонва, както би постъпил в стари времена, д'Артанян разпореди да му събуят ботушите, съблече се и се изкъпа, отлагайки срещата си с краля до идването му – той сигурно щеше да бъде уморен и потънал в прах. През следващите пет часа очакване д'Артанян душеше из дворцовия въздух и трупаше запази от надеждна броня против всички неприятности, които можеха да последват. Узна, че последните две седмици кралят е бил непрекъснато мрачен, че кралицата майка е болна и безкрайно угнетена, че принц Орлеански – по-малкият брат на краля, е станал набожен, че принцеса Хенриета е много разстроена, а Дьо Гиш е заминал за едно от своите имена. Освен това той узна, че Колбер сияе, а Фуке всеки ден се

съветва за здравето си с новия лекар, макар че болестта му беше не от онези, които се лекуват от докторите, а от съвсем друго естество.

На д'Артанян разказаха, че кралят е извънредно любезен с Фуке, че не го пуска и на крачка от себе си, но суперинтендантът, поразен в самото сърце, като дърво, в което се е загнездил червей, загива въпреки кралската милост – това животворно слънце за придворните дървета.

Д'Артанян узна също така, че кралят не може да живее нито миг без Ла Валиер и че ако не я взема със себе си на лов, то по няколко пъти на ден ѝ пише писма, вече не в стихове, а което е много по-лошо – в обикновена проза, и то на много страници.

Ето защо се случваше „първият в света крал“, както се изразяваха поетите, да отседне разгорещен коня и поставяйки лист хартия върху шапката си, да го изпише с нежни фрази, които Дьо Сент-Енян, неговият несменяем адютант, отнасяше бързо на Ла Валиер.

А в това време фазаните и сърните, които никой не преследваше, отлитаха и се разбягваха на различни страни и ловното изкуство в кралския двор на Франция рискуваше съвсем да изчезне.

Д'Артанян си спомни за молбата на бедния Раул и за онова безнадеждно писмо, което беше написал на земята, живееща във вечни надежди. Тъй като капитанът обичаше да философства, реши да се възползва от отсъствието на краля, за да поговори с Ла Валиер. Това се оказа много лесно. Докато кралят беше на лов, Луиза се разхождаше в компанията на няколко дами в една от галериите на Пале Роял, точно там, където капитанът на мускетарите трябваше да проверява охраната. Д'Артанян беше убеден, че ако му се удаде да започне с Луиза разговор за Раул, ще може после да напише на бедния изгнаник нещо приятно за сърцето, а той добре знаеше, че малка надежда или поне една утешителна дума в това състояние, в което се намираше Раул, щяха да са слънце и живот за двамата, толкова скъпи хора за нашия капитан.

И така, той тръгна направо нататък, където разчиташе да намери Ла Валиер. Откри я сред многолюдно общество. Въпреки че беше сама, на нея ѝ оказваха внимание почти като на кралица, ако не и повече.

Въпреки че д'Артанян не беше дамски поклонник, винаги получаваше от страна на дамите ласкав и любезен прием. Беше учтив, както подобаваше на истински храбрец, и неговата репутация му осигуряваше приятелството на мъжете и възхищението на жените. Виждайки капитана, придворните дами го обсипаха с приветствия и въпроси: къде е бил, откъде се връща, защо толкова отдавна не е разигравал своя чудесен кон под балкона на негово величество, предизвиквайки възторга на

любопитните. Той отвърна, че току-що се е върнал от страната на портокалите. Дамите са разсмяха. В тези времена всички пътешестваха, но пътешествие на сто левги беше нещо, което винаги се отлагаше до края на живота.

– От страната на портокалите? – повтори госпожица Дьо Тоне-Шарант. – От Испания ли?

– Не. Не познахте – каза д'Артанян.

– От Малта? – намеси се Монтале.

– Или от някои острови? – попита Ла Валиер.

– Госпожици, не искам повече да ви измъчвам. Пристигнах от там, където в настоящия момент херцог Дьо Бофор товари войските си на кораби, за да отплава за Алжир.

– Има ли там наши приятели? – попита госпожица Дьо Тоне-Шарант.

– Да – отвърна д'Артанян, – Дьо ла Гилотиер, Дьо Муши, Дьо Бражелон...

Ла Валиер пребледня.

– Боже! – възкликна коварната Атенаис. – Той е тръгнал на война?

Монтале я настъпи по крака, но това не оказа никакво влияние.

– Знаете ли какво мисля? – продължи безжалостно тя. – Струва ми се, че мъжете, тръгнали на тази война, са нещастни влюбени, които търсят при черните жени утеха от жестокостта на белите.

Някои дами се разсмяха. Ла Валиер започна да губи присъствие на духа. Монтале кашляше така, че можеше да разбуди дори мъртвец.

– Госпожице – прекъсна я д'Артанян, – напразно мислите, че жени-те в Джиджели са черни. Те не са нито черни, нито бели, а жълти. И не мислете, че това е толкова лошо. Аз никога не съм виждал по-красив цвят на кожата, съчетан с черни очи и коралови устни.

– Толкова по-добре за Бражелон! – каза многозначително Дьо Тоне-Шарант. – Там ще се излекува бедният младеж!

След тези думи се възцари мълчание.

Д'Артанян реши, че тези горделивки се отнасят една към друга доста по-жестоко от тигри и мечки. На Атенаис й беше малко Луиза да побледнее. Тя искаше да я накара да се изчерви. Каза отново:

– Знаете ли Луиза, на вашата съвест сега тежи голям грях!

– Какъв грях, госпожице? – промълви нещастницата, като напразно търсеше подкрепа у околните.

– Вие бяхте сгодена за този млад човек. Той ви обичаше от все сърце, а вие го отхвърлихте!

– Това е задължение на всяка порядъчна жена – намеси се Монтале с поучителен тон. – Когато знаеш, че не можеш да дадеш щастие на този, който те обича, е по-добре да го отхвърлиш!

Луиза не знаеше да благодари ли за защитата, или да негодува.

– Да отхвърлиш! Всичко това е превъзходно – забеляза Атенаис. – Не това е грехът на госпожица Ла Валиер. Истинският грях, в който тя може да упрекне себе си, е, че Бражелон е заминал на война и може да бъде убит.

Луиза прекара ръка по студеното си като лед чело.

– Ако той умре – продължи безжалостната Атенаис, – това ще означава, че вие сте го убили, Ла Валиер. В това се състои вашият грях.

Луиза едва се държеше на крака, но намери сили да се приближи до капитана на мускетарите, за да го хване под ръка. Лицето му издаваше необичайно за него вълнение.

– Вие искахте да поговорите с мен, господин д'Артанян – започна тя с пресекаващ от гняв и страдание глас.

Д'Артанян на свой ред я хвана под ръка и те тръгнаха из галерията. Когато бяха вече достатъчно далеч от другите, той отговори:

– Това, което се канех да ви кажа, току-що бе изречено от госпожица Дьо Тоне-Шарант. Може би грубо, но достатъчно изчерпателно.

Луиза едва чуто възкликна и след този нов удар се втурна да бяга като смъртно ранена птица, която търси убежище в храстите, за да умре там. Тя изчезна в една от вратите точно когато на другата се появи кралят: първият му поглед бе към празното кресло на възлюбената му. Като не видя никъде Ла Валиер, той се намръщи, но в същия момент зърна д'Артанян, който му се покланяше ниско:

– Ах, господине, вие проявявате истинско усърдие и аз съм много доволен.

Това беше висша проява на кралско задоволство. Доста хора биха се оставили да ги убият, стига да чуят тези думи. Придворните дами и кавалери, които бяха обкръжили краля при влизането му, се разпръснаха, като видяха, че той и мускетарят искат да останат насаме. Кралят се отправи към вратата, след като още веднъж потърси с очи Ла Валиер, но не я откри и не разбра причината за нейното отсъствие. Като се отдалечи, кралят попита:

– Значи, господин д'Артанян, затворникът...

– В затвора е, ваше величество.

– Какво говори той из пътя? Как се държа?

– Имаше момент, когато рибарите, които ни караха към остров

Сент-Маргьорит, се разбунтуваха и ни заплашваха с убийство. Пленникът ми помогна да се защита, вместо да избяга...

Кралят прежълтя, тръгна из кабинета си напред-назад:

– Бяхте ли в Антиб, когато там пристигна херцог Дьо Бофор?

– Не, ваше величество. Тръгнах по същото време.

– Извиках ви, господин д'Артанян, за да ви изпратя в Нант.

Предстои да ми подготвите там резиденция.

– В Нант? В Бретан? Ваше величество се кани да извърши толкова далечно пътешествие?

– Да, там се събират шатите – отвърна кралят. – Имам там две представяния. Искам лично да присъствам на заседанията.

– Целият двор ли взема кралят със себе си?

– Разбира се. Вземете бригада мускетари и тръгнете утре вечерта.

– Това ли е всичко?... Ваше величество няма ли други заповеди?

– Не... Всъщност, да! В Нантския замък, който е разположен доста неугодно, ще поставите мускетари пред вратите на най-главните ми савонници. Например, господин Дьо Лион. Господин Дьо Летелие. Господин Дьо Бриен.

– А на господин суперинтенданта?

– Разбира се. И още нещо, господин д'Артанян. В Нант ще се срещнете с капитана на гвардейците херцог Дьо Девър. Нека вашите мускетари бъдат разквартирувани преди неговите гвардейци. Първият пристигнал има предимство.

– Добре, ваше величество.

– А ако господин Дьо Девър започне да ви разпитва?

– Какво говорите, ваше величество! Нима той... ще ме разпитва?

Д'Артанян се завъртя рязко на токове и изчезна. „В Нант! – каза си, спускайки се по стълбата. – Защо не се реши да спомене направо Бел-Ил?“ При вратата към него се приближи някакъв служещ на Дьо Бриен:

– Господин д'Артанян, извинете, кралят нареди този чек да ви предам на ръка.

– От вашата каса?

– Не, господине, от касата на господин Фуке. Учуденият д'Артанян прочете написания лично от краля чек за двеста пистола. „Такива ми ти работи! – помисли си, след като вежливо благодари. – Значи ще накарат Фуке да плати моето пътуване! Дявол да го вземе! Това си е чист Людовик XI! Защо този чек не е написан до Колбер? Той с такава радост би го изплатил!“ Верен на принципа си веднага да получава пари срещу чекове, д'Артанян тръгна към Фуке за своите двеста пистола.

Глава тридесет и пета ТАЙНАТА ВЕЧЕРЯ

По всичко личеше, че суперинтендантът е предупреден за заминаването за Нант, тъй като даваше прощален обяд за най-близките си приятели. В целия дом от горе до долу сновяха слуги с ястия и усърдно потракваха сметалата. Всичко свидетелстваше за скорошна смяна на кухнята и касата. С чека в ръце д'Артанян се яви в кантората. Отвърна му, че вече е късно и е затворено, така че днес няма да получи пари. Той каза:

– Заповед на Краля.

Озадаченият служещ отвърна, че това е достойна за уважение причина, но обичаите на къщата също заслужават уважение, и го помоли да дойде на следващия ден. Д'Артанян поиска да го заведат при господин Фуке. Служещият отвърна, че суперинтендантът не се меси в подобни дреболии, и се опита да затвори вратата под носа на д'Артанян.

Предвиждайки това, капитанът успя да пхне крак между вратата и касата, така че ключалката не щракна и човекът отново се озова лице срещу лице със своя събеседник. Сега той смени тона:

– Ако желаете да говорите със суперинтенданта, господине, моля, минете в приемната. Тук е само кантора и монсеньорът не идва никога. Приемната е от другата страна на двора.

Д'Артанян мина през двора и се озова сред лакеите.

– Монсеньорът не приема по това време – отговори на въпроса му млад нахалник, който носеше позлатено блюдо с три фазана и дванадесет пъдпъдъка.

– Съобщете му – каза д'Артанян, – че тук е капитанлейтенантът на кралските мушкетери.

Лакеят извика от учудване и изчезна. Мушкетарят бавно тръгна след него. Влезе в приемната тъкмо когато леко побледнелият Пелисон се даваше да види каква е работата. Д'Артанян се усмихна, желаейки да го успокои:

– Нищо неприятно, господин Пелисон. Просто трябва да получа една незначителна сума с чек.

Преданият приятел на Фуке взе капитана за ръка и го помъкна към залата, където внушителен брой хора бяха обкръжили седналия в меко кресло на средата суперинтендант. Тук бяха епикуреите, които неотдавна, по време на празненството във Во, правеха чест на дома, ума и

богатството на Фуке. Весели и грижовни приятели, те не бягаха от своя покровител при приближаващата буря, въпреки заплахите от небето и въпреки трусовете те бяха тук, усмихнати, внимателни и верни в бедата, както бяха верни в щастието. Отляво на суперинтенданта седеше госпожа Дьо Белиер, отдясно – госпожа Фуке. Сякаш хвърляйки предизвикателство на законите на обществото, пренебрегвайки обикновеното приличие, двата ангела пазители на този човек се бяха събрали, за да го поддържат с удвоени усилия и преплетени ръце. Госпожа Дьо Белиер бледнееше, трепереше, пълна с уважение към госпожа Фуке, която, докосвайки с ръка мъжа си, с тревога гледаше към вратата, откъдето Пелисон трябваше да въведе д'Артанян.

Капитанът влезе. Отначало беше самата учтивост, но улавяйки с безпогрешния си инстинкт истинските чувства, които изпълваха тези хора, той започна да им се възхищава. Фуке се изправи:

– Простете, господин д'Артанян, ако ви приемам не както подобава, когато идват от името на краля.

Произнесе тези думи печално, но твърдо.

– Монсеньор – отвърна д'Артанян, – ако идвам от името на краля, то е за да получа двеста пистола по негов чек.

Уплашените лица на всички се проясниха. Фуке остана мрачен:

– Господине, вие също ли тръгвате за Нант?

– Не зная къде трябва да отида, монсеньор – усмихна се д'Артанян.

– Но, господин капитан – каза госпожа Фуке, – нали не заминавате тъй скоро, че да не можете да ни направите честта да вечеряте с нас?

– Госпожо, за мен това би било голяма чест, но аз така бързам, че си позволих просто да нахлуя и да ви прекъсна вечерята.

– Чекът ви ще изплатя в злато Фуке повика управителя и той веднага тръгна с чека, подаден му от д'Артанян.

– Не се безпокоя... Вие сте надеждна банка.

Върху побледнялото лице на Фуке се появи измъчена усмивка.

– Не се ли чувствате добре? – попита госпожа Дьо Белиер.

– Да не последва пристъп? – обърна се към него госпожа Фуке.

– Пристъп? – попита д'Артанян. – Нима сте болен, монсеньор?

– Имам треска, която ме спохожда често и от която заболях по време на празненството във Во.

– Да не би от нощната хладина някъде в пещерите?

– Не, от вълнение.

– Прекалено много чувства вложихте в това празненство – каза Лафонтен, без да съзнава, че изрича кошунствени думи.

– Когато приемаш краля, не можеш да вложиш прекалено много душа – каза Фуке, – тя никога не достига.

– Господин Лафонтен искаше да каже „прекалено много жар“ – прекъсна разговора д'Артанян с приветлив тон. – Наистина, монсеньор, никъде и никога гостоприемството не е било така безгранично, както във Во.

По лицето на госпожа Фуке можеше да се прочете, че макар съпругът ѝ да се е оказал над всички очаквания и похвали, кралят не го е оценил. Д'Артанян обаче знаеше ужасната тайна. От присъстващите я знаеха само той и Фуке, но нито единият, нито другият имаше мъжеството да изкаже съчувствие или обвинение. Когато донесоха двестата пистола на капитана, той вече се канеше да си тръгне. Фуке вдигна чаша и нареди да дадат друга на мускетаря.

– Да прием за здравето на негово величество, каквото и да стане.

– За ваше здраве, монсеньор, каквото и да стане! – д'Артанян пресуши чашата си.

След тези зловещи думи той се поклони на всички и излезе. Когато се сбогуваше, всички станаха и в настъпилата тишина се чуваха само стъпките му и звъntenето на шпорите.

– Имаше миг, когато си мислех, че той идва за мен, а не за парите ми – каза Фуке, като се помъчи да се усмихне.

– За вас! – извикаха всички негови приятели. – Но защо, Боже мой?

– Да не се заблуждаваме, скъпи приятели, не искам да сравнявам най-смирения от земните грешници с Бог, на когото се покланям, но помнете, че той е събрал близките си веднъж на трапезата и тази трапеза по-късно се нарече „Тайната вечеря“. Това е бил прощален обяд, досущ като този днес. Затворете вратите!

Лакеите изчезнаха.

– Приятели мои – Фуке сниши глас, – какво бях преди и какво съм сега? Помислете и отговорете. Човек като мен пада, защото е престанал да се издига. Какво да се каже в такъв случай? Аз повече нямам нито пари, нито кредит. Имам само могъщи врагове и безценни, но безсилни приятели.

– Като ще говорим така откровенно – каза Пелисон, – и ние трябва да кажем откровенно: да, вие сте разорен или вървите към разоряване, бързате към него, но време е да спрете! Колко пари всъщност са ви останали?

– Седемстотин хиляди ливри – отвърна суперинтендантът.

– Хляба насъщен – прошепна госпожа Фуке.

– На конете – извика Пелисон, – и бягайте!

– Къде?

– В Швейцария? В Савоя! Където и да е!

– Ако монсеньорът замине от Франция – въздъхна госпожа Дьо Белиер, – ще кажат, че се чувства виновен, че се е изплашил и затова е заминал.

– Нещо повече – ще кажат, че съм задигнал двадесет милиона.

– Ще започнем да пишем мемоари, за да ви оправдаем в очите на света – опита се да се пошегува Лафонтен, – но моят съвет е един: бягайте!

– Ще остана – твърдо каза Фуке, – нима съм виновен в нещо?

– Имате Бел-Ил – извика абат Фуке.

– Аз, естествено, ще се отбия там на път за Нант – каза суперинтендантът, – но за това е необходимо малко търпение.

– До Нант има толкова време! – каза госпожа Фуке.

– Знаем – отвърна съпругът ѝ, – но нищо не може да се направи. Кралят ме вика за откриването на щатите. Но на вас ви е отлично известно, че той прави това, за да ме погуби. Да откажа да пътувам, ще означава, че съм обезпокоен от нещо.

Намерих начин да уредим всичко! – каза Пелисон. – Вие заминете за Нант. Но с вашите приятели, с вашата карета до Орлеан и с вашия кораб – до Нант. Ще бъдете готов с оръжие в ръка да се защитавате, ако ви нападнат, и да бягате, ако над вас надвисне заплаха. С една дума, вие ще вземете всичките си пари и бягството ви ще бъде едновременно изпълнение на кралската воля. След като стигнете до морето, можете да тръгнете накъдето поискате: към Бел-Ил, към дома си, а оттам можете да изчезнете където пожелаете, като орел в безкрайните висини, когато го принуждават да напусне гнездото си.

Думите на Пелисон бяха посрещнати с всеобщо одобрение.

– Така ще стане – отвърна Фуке. – Сега, веднага.

– Със седемстотин хиляди ливри ще можете да възстановите своето състояние – каза абат Фуке. – Кой може да ви попречи да въоръжите в Бел-Ил корсари?

– Ако потрѣбва, и ние ще отплаваме да откриваме нови земи – добави Лафонтен, опиянен от ентузиазъм и фантастични проекти.

Почукване на вратата прекъсна състезанието на надеждите.

– Куриер на краля! – извика церемониалмайсторът. Възцари се дълбоко мълчание, сякаш вестта щеше да бъде отговор на току-що родилите се проекти. Всички обърнаха очи към домакина, а неговото чело се

покри с пот. За да приеме куриера на негово величество, Фуке мина в кабинета си. В стаите и по коридорите цареше такава тишина, че гласът на Фуке прозвуча ясно:

– Добре, господине. Ще бъде изпълнено.

След минута Фуке извика при себе си Гурвил, който тръгна, съпроводен от напрегнатите погледи на всички. Накрая Фуке се появи пред гостите си. Лицето му от бледо беше станало сиво, променено до неузнаваемост. Той се движеше като призрак с протегнати напред ръце, с изсъхнала уста, като сянка, дошла да навести онези, които някога са били негови приятели. Суперинтендантът погледна Пелисон в очите, подпирайки се на госпожа Фуке, и стисна ледената ръка на маркиза Дьо Белиер.

– Но какво се е случило, Боже мой! – извикаха в хор останалите.

Фуке разтвори конвулсивно стиснатите пръсти на ръката си и от там изпадна хартия, която изплашеният Пелисон прихвана във въздуха.

Той прочете следното, написано от ръката на краля:

„Любезни и драги господин Фуке, предайте за сметка на нашите пари, намиращи се във Ваше разпореждане, седемстотин хиляди ливри, които са ни нужни днес във връзка със заминаването ни.

Знаейки, че здравето Ви е разклатено, ние молим Бога да възстанови Вашите сили и да не спира свящото и безценно покровителство над Вас.

Людовик

Това писмо ще послужи за разписка.“

Шепот на ужас пробягна из залата.

– Какво ще правите? – извика Пелисон.

– Нищо, след като имам разписка... След като съм я взел, означава, че съм заплатил.

– Вие сте заплатили? – скочи госпожа Фуке. – Значи сме загубени!

– Без излишни приказки! – прекъсна я Пелисон. – След парите ще поискат живота! На коня, монсеньор, на коня!

– Оставете ни! – извикаха двете жени, овладени от мъка.

– Спасявайки себе си, вие спасявате нас! На коня!

– Но той едва се държи на крака! Вижте!...

– Монсеньор! Монсеньор! – извика Гурвил откъм стълбата. Съпровождях, както знаете, куриера с парите. Пристигайки в Пале Роял, видях

мускетари да възсядат конете си.

Госпожа Фуке се втурна да поръча коне. Госпожа Дьо Белиер я настигна и я прегърна:

– Заради неговото спасение не показвайте тревогата си, госпожо.

Пелисон тръгна да се разпореда да впрягат. В това време Гурвил събираше в шапката си всичкото злато и сребро, което плачещите хора можаха да намерят в своите бедни джобове – последен дар, милостиня за бедняка. Суперинтендантът, наполовина носен, наполовина влачен от преданите си приятели, най-после седна в каретата. Пелисон държеше госпожа Фуке, която беше загубила съзнание. Госпожа Дьо Белиер се оказа по-силна и беше възнаградена стократно. Последната целувка на Фуке беше за нея. Пелисон обясни това внезапно тръгване с кралска заповед, викаща министъра в Нант.

Глава тридесет и шеста В КАРЕТАТА НА КОЛБЕР

Както вярно беше видял Гурвил, мускетарите сядаха на седлата, за да последват капитана си. Д'Артанян, който не желаше да ограничава действията си, повери бригадата на един от своите заместници, след което, яздейки на пощенски кон, заповяда на хората си да се движат възможно най-бързо. Но колкото и бързо да се движеха, те пак не можеха да го изпреварят.

Минавайки по улица Кроа дьо Пти Шан, той видя нещо, което го накара да се замисли. Видя Колбер да излиза от дома си и да се качва в очакващата го карета. В тази карета д'Артанян забеляза женски шапки и тъй като беше по природа любопитен, реши да види лицата под тези шапки. Жените бяха седнали една до друга и си шепнеха нещо, затова д'Артанян реши да ги разгледа по-отблизо и тръгна с коня към каретата. Отиде толкова близо, че шпората му одраска една от стените ѝ. Дамите извикаха изплашени, едната едва чуто, и по всичко личеше, че е млада, а другата започна да сипе такива проклетия, че от тона и речника ѝ той разбра, че е поне на петдесет години. Шапките се разделиха. Под едната се оказа госпожа Ванел, а под другата – херцогиня Дьо Шеврьоз. Д'Артанян ги видя, преди те да го бяха забелязали, и докато той ги позна, те не успяха. Докато се смееха на страха си и си стискаха ръцете, той си каза: „Старата херцогиня очевидно не е придирчива в познанствата си. Тя ухажда любовницата на Колбер. Горкият Фуке! Това няма да му

донесе нищо хубаво.“

Д'Артанян побърза да се отдалечи. Колбер седна в каретата и благородното трио се отправи по пътя към Венсанската гора. По пътя херцогинята остави госпожа Ванел при мъжа ѝ и започна разговор по същество насаме с Колбер. Тя имаше неизчерпаем запас от теми и тъй като всяка беседа носеше зло някому, а за нея блага, то речите ѝ бяха забавни за събеседника и не без изгода за нея. Тя разказа на Колбер какъв министър ще бъде и в какво нищожество ще се превърне Фуке. Обеща му, като стане суперинтендант на финансите, да го свърже с цялата стара аристокрация, а междувременно се интересуваше живо от Ла Валиер и влиянието ѝ пред краля. Тя хвалеше Колбер, ругаеше го и го зашеметяваше с думи. Даде му ключ за толкова тайни, та той за момент реши, че си има работа със самия дявол. Херцогинята му доказа, че го държи толкова здраво в ръцете си, както предния ден държеше Фуке. Когато той наивно я попита защо така люто мрази суперинтенданта, тя му отвърна с въпрос:

– А защо вие сте изпълнен с ненавист към него?

– Госпожо, различните системи в политиката могат да доведат до разногласия. Струва ми се, че господин Фуке провежда политика, която е против интересите на короната.

– Аз не говоря за господин Фуке вече – прекъсна го тя. – Пътуването на краля до Нант ще докаже правотата на моите думи. За мен господин Фуке е свършен човек. За вас също. След завръщането си от Нант кралят, който само търси предлог, ще заяви, че шатите са се държали зле с него и са проявили прекалено скъперничество. Те ще отвърнат, че причината за това са обременителните данъци и че суперинтендантството ги е докарало до пълно разорение. Кралят ще обвини за всичко господин Фуке. Тогава... го чака немилост. Нима не сте съгласен с мен?

Колбер ѝ хвърли поглед, който казваше: „Ако се ограничат с немилост, не вие ще сте причината за това.“

– Необходимо е – забърза се госпожа Дьо Шеврьоз, – необходимо е вашето начинание да бъде решено положително. Допускате ли след падането на Фуке някое трето лице да застане между вас и краля?

– Не разбирам какво искате да кажете.

– Ще разберете. Докъде се простира вашето честолюбие?

– Аз нямам такава.

– В такъв случай не беше необходимо да погубвате господин Фуке. Най-после, свалят ли господин Фуке или не? Отговорете ми направо!

– Госпожо, аз не погубвам никого.

– Тогава не разбирам защо купихте от мен за толкова много пари писмата на Мазарини, засягащи господин Фуке, и ги предадохте на краля.

Поразеният Колбер погледна херцогинята недоумяващо:

– Аз още по-малко разбирам защо, като получихте от мен тези пари, сега ме упреквате.

– Ех, господине. Трябва да искаш нещо истински, дори когато предметът на желанията ти е недостижим – отвърна старата херцогиня.

– Там е работата – отвърна Колбер, смутен от тази груба логика.

– Значи не можете да постигнете вашите мечти? Кажете де!

– Признавам си, че не мога да отстраня известни влияния над краля.

– Влияния, защитаващи господин Фуке? Какви са те? Ще ви помогна. Ла Валиер.

– Съвсем незначително влияние. Ла Валиер не знае нищо и не притежава реална сила. Освен това някога господин Фуке я е ухажвал.

– Излиза, че защитавайки го, тя обвинява себе си. Има ли друго влияние? Може би кралицата майка.

– Нейно величество има слабост към господин Фуке, което е пагубно за сина ѝ. Твърде често съм го изпитвал на гърба си. Съвсем неотдавна, във Во, тя попречи на краля да арестува господин Фуке.

– Всеки ден мненията се изменят, скъпи господин Колбер. Ако това неотдавна е било желание на кралицата, сега може би няма да е така... Причината за вас не е важна.

– Напротив, много е важна. Ако не се боях да предизвикам гнева на нейно величество, щях да действам с развързани ръце.

– Сигурно сте чули за тайната. Сега кралицата майка ненавижда всички, които са участвали в разкриването на тази тайна, и ми се струва, че господин Фуке влиза в числото на мразените от нея.

– В такъв случай мога да разчитам на помощта на кралица Ана?

– Току-що идвам от нея и тя ме увери в това. Има още нещо, което, бих могла да ви кажа. Познавате ли един от най-близките приятели на господин Фуке – господин Дербле, ванския епископ?

– Познавам го.

– Господин Дербле, който също е знаел за тази тайна, ще бъде безпощадно преследван от кралицата майка. Тя така ще го преследва, че и мъртъв да е, ще иска да получи главата му, за да е сигурна, че няма отново да заговори за тази тайна.

– Желание на кралица Ана ли е това?

– Заповед.

– Ще търсим господин Дербле. Ще го заловим.

– Ние знаем къде е той. В Бел-Ил, при господин Фуке. Не мислете, че е толкова просто – каза с насмешка херцогинята, – не обещавайте толкова лесно. Господин Дербле не е от тези, които можете да заловите, когато си поискате.

– Значи е метежник.

– О, господин Колбер, ние цял живот сме били метежници. Но както виждате, още не сме заловени, а напротив – залавяме други.

Колбер измери със злобен поглед старата херцогиня:

– Минаха тези времена, когато поданиците се сдобиваха с херцогство, воювайки с краля. Ако Дербле е заговорник, ще свърши на ешафода. Дали това ще се хареса на враговете му, за нас е безразлично.

Херцогинята се замисли над местоимението „нас“, излязло от устата на Колбер. Тя реши, че трябва да се съобразява с този човек. След като доби превъзходство над нея, Колбер реши да го запази:

– Вие се обръщате с молба да бъде арестуван господин Дербле?

– Аз? Аз нищо не искам от вас!

– Така си помислих. Но щом греша, да оставим всичко по реда си. Кралят още не си е казал думата. Впрочем този епископ не е толкова едър дивеч. Какво представлява той за краля? Не, аз няма да се занимавам с него.

Херцогинята започна да излива омразата си пред Колбер.

– Той е едър дивеч за жените – каза тя, – а кралицата майка е жена. Ако тя желае той да бъде арестуван, значи има основания за това. А отгоре на всичко господин Дербле е близък приятел на човека, който скоро ще бъде арестуван, нали така?

– Това няма никакво значение. Него ще го пощадят, ако не е враг на краля. Това не ви харесва... Вие бихте предпочели да го видите в тъмница... да речем... в Бастилията?

– Мисля, че тайната ще бъде погребана по-сигурно зад стените на Бастилията, отколкото зад стените на Бел-Ил.

– Ще поговоря с краля и той ще ми даде указания.

– Докато чакате указания, ванският епископ ще избяга. На негово място аз бих постъпила точно така.

– Да избяга? Но къде? Ако Европа не принадлежи на Франция, то поне се подчинява на нейната воля!

– Той винаги може да намери убежище. Явно е, че вие не знаете с кого си имате работа. Не познавате господин Дербле, не знаете кой е

Арамис. Той е един от четиримата мускетари, които при покойния крал държаха в трепет кардинал Ришельо и по време на регенството причиниха толкова грижи на Мазарини!

– Но как ще избяга, след като не разполага със собствено кралство?...

– Повтарям ви, ако има нужда от кралство, той ще го има, ако вече не го притежава.

– След като намирате за толкова важно този метежник да не избяга, уверявам ви, че няма да ни се изплъзне.

– Бел-Ил е укрепен от самия него.

– Дори сам да го отбранява, ние ще обсадим острова и ще го заловим.

– Можете да бъдете уверен, господине, че готовността, с която се захващате да изпълните желанието на кралицата майка, ще я трогне дълбоко и вие ще получите своето възнаграждение. Какво да предам на кралицата относно вашите планове за този човек?

– Предайте, че след като го заловим, той ще бъде заточен в крепостта и тайната, която владее, няма да излезе от там.

– Превъзходно, господин Колбер, може да се каже, че от днес нашият съюз е здрав и аз съм на вашите услуги.

– Аз също съм на вашите услуги, госпожо. Но Дербле е испански шпионин, нали? Таен пратеник?

– По-високо...

– Почакайте... Крал Филип III е много набожен. Той... е негов духовник? Дявол да го вземе! – извика Колбер, забравяйки, че ругае пред високопоставена дама, приятелка на кралицата майка. – Какъв е той? Генерал на йезуитския орден?

– Струва ми се, че отгатнахте.

– Тогава този човек ще ни погуби, ако не го унищожим. И то бързо.

– Бях на същото мнение, но не се решавах да го кажа.

– Провървя ни, че е атакувал трона, а не нас самите.

– Запомнете, господин Колбер, господин Дербле никога не пада духом от неуспехите. Той няма да се успокои, докато не постигне своето. Ако е пропуснал възможността да си осигури покорен крал, то рано или късно ще се опита да създаде друг и мога да ви уверя, че вие няма да бъдете негов пръв министър.

– Мисля, госпожо – Колбер смръщи вежди, – че тъмницата ще реши въпроса, и то така, че ние с вас ще бъдем напълно удовлетворени.

Госпожа Дьо Шеврьоз се усмихна:

- Ако знаехте колко пъти Арамис е излизал от затвора!...
- Сега ще направим така, че повече да не излезе.
- Изглежда сте забравили думите ми. Забравяте, че Арамис е един от четиримата непобедими, от които се страхуваше самият Ришельо. Но тогава те нямаха това, с което разполагат сега. Оръжие, пари и опит.
- Тогава ще се откажем от гъмницата – Колбер прехапа устни. – Ще намерим място, от което да не могат да излязат дори непобедимите.
- На добър час, съюзнико! – отвърна херцогинята. – Вече е късно. Не е ли време да се връщаме?
- Ще се прибера с удоволствие, защото трябва да се приготвя за заминаването на негово величество.
- Към Париж! – извика на кочияша херцогинята. Каретата сви към предградието Сент-Антоан. По време на тази разходка беше сключен съюз, който обричаше на смърт последния приятел на Фуке, защитника на Бел-Ил, стария приятел на Мари Мишон и враг на херцогинята.

Глава тридесет и седма ДВЕТЕ ЛАДИИ

Д'Артанян замина. Фуке също напусна Париж. Той се движеше с поразителна скорост благодарение на приятелите си и техните усилия. Отначало това пътуване, или по-точно това бягство, се помрачаваше от появяващи се след бегълците коне и карети. Беше малко вероятно Людовик XIV да позволи на жертвата да му се изплъзне. Младият лъв беше овладял изкуството на лова. При това той имаше достатъчно хрътки за преследване. Малко по малко обаче опасенията на суперинтенданта се разсеяха. Той се движеше много бързо и разстоянието между него и преследвачите, ако имаше такива, растеше така че никой не би могъл да го настигне. Що се отнася до обясненията за внезапното заминаване, то приятелите бяха измислили отговор на всеки въпрос, който можеше да последва. Нима той не заминава за Нант и скоростта му не съответства на усърдието му?

Той пристигна в Орлеан доволен и изморен. Там намери, благодарение на изпратен напред човек, отлична ладия с осем весла, с каюта, подобна на капитанска рубка, и с помещение на кърмата, напомнящо палатка. Тези корабчета плаваха по Лоара от Орлеан до Нант и пътешествието, което сега изглеждаше дълго и уморително, би било в друг случай приятно и удобно в сравнение с друсащите пощенски карети. Фуке

се качи на ладията и тя веднага тръгна. Гребците знаеха, че имат честта да взят суперинтенданта на финансите, и се стараеха с всички сили, тъй като самата магическа дума „финанси“ им въздействаше като възнаграждение.

Корабът разсичаше вълните на Лоара. Безоблачното време и разкошният изгрев на слънцето разливаха над реката безметежност и покой. Течението и веслата носеха кораба като птица и той пристигна без приключения до Божанси. Суперинтендантът се надяваше да пристигне в Нант преди всички. Той разчиташе да се види с местните благородници и заможни хора и да си осигури поддръжката на генералните щати. Искаше да стане необходим за тях и поне да отсрочи надвисващата катастрофа.

– В Нант – каза Гурвил – ние, или вие, ще разберем замислите на нашите врагове. Освен това ще имаме коне, за да се доберем до непроходимото Поату, лодка, за да стигнем до морето, а по море Бел-Ил не е далеч. Виждате, че никой не ни следи или преследва.

Едва беше произнесъл тези думи, когато зад завоя на реката се появи друга, по-голяма ладия, плаваща като тях по течението. Гребците от кораба на Фуке я гледаха разтревожени.

– Какво се е случило? – попита Фуке.

– Ами това, че другият кораб лети като сприя – отвърна собственикът на ладията, – гребците му са дванадесет, а нашите – осем.

– Дванадесет! – учуди се Гурвил, вече излязъл на палубата – Дванадесет... просто не е за вярване!

Осем беше пределното число гребци на тези съдове и дори кралят се задоволяваше с толкова. Такава чест беше оказана на суперинтенданта на финансите, по-скоро поради бързината на пътуването му, отколкото от почит.

– Какво означава това? – Гурвил напразно се мъчеше да разгледа пътниците в другата ладия.

– Основателно бързат – забеляза собственикът на корабчето. – Само че това не е кралят.

– Защо мислите, че кралят не е там? – попита Гурвил.

– Защото го няма бялото кралско знаме с лилиите.

– И защото вчера кралят беше в Париж – добави Фуке.

В погледа на Гурвил се четеше: „Вие също бяхте там вчера.“ Собственикът на кораба забеляза безпокойството им. Гурвил, за да го заблуди, сякаш между другото подхвърли:

– Сигурно някой от нашите приятели бърза да ни настигне. Хванал

се е на бас, че ще ни догони. Я да го накараме да загуби облога, да не му дадем да ни изпревари.

Човекът още не беше отворил уста да отговори, че това е абсолютно невъзможно, когато Фуке високомерно каза:

– Ако някой иска да се приближи до нас, нека го допуснем...

– Можем да опитаме, монсеньор – неуверено каза собственикът на ладията. – Ей вие, я се размърдайте.

– Не – заповяда Фуке, – спрете веднага!

– Монсеньор, това е безумие! – прошепна Гурвил.

– Веднага спрете! – настойчиво повтори Фуке.

Осем весла спряха изведнъж и съпротивлявайки се на течението, дадоха заден ход. Ладията застина на място. Дванадесетте гребци в другата ладия отначало не забелязаха тази маневра и продължиха със силни загребвания да се придвижват напред така, че да се приближат на разстояние един мускетен изстрел. Фуке нямаше добро зрение. На Гурвил му пречеше слънцето, което блестеше право в очите му. Единствено морякът със зоркост, присъща на хората, които са свикнали да се борят с бушуващи стихии, виждаше отчетливо пътниците в другата ладия и каза, че са двама.

– А аз нищо не виждам – каза Гурвил.

– Скоро и вие ще видите, още няколко удара на веслата и между тях и нас ще останат двадесетина крачки.

Но това, което предсказваше морякът, не се случи. Вторият кораб направи същото, което по заповед на Фуке бе сторил първият. Вместо да се доближи до мнимите си приятели, той рязко спря наред реката.

Тъмен облак закри слънцето и Гурвил, който продължаваше да гледа, изведнъж се втурна към Фуке:

– Това е Колбер! Видях го!

– Колбер! – Повтори Фуке. – Нима е възможно?

– Твърдя, че е той и никой друг. Той също ме позна и се скри в кютата. Може би кралят го изпраща със заповед да се върнем.

– В такъв случай би се приближил. Какво ли иска? Не обичам неясните неща! Да отидем при него.

– Не правете това, монсеньор, там е пълно с въоръжени хора.

– Нима мислите, че ще ме арестува? Защо тогава не го прави?

Гурвил и Фуке решиха да потеглят отново, за да изсянат всичко. По даден знак от собственика гребците се заеха с греблата и корабчето се понесе бързо по реката. Не беше изминало и стотина метра, когато втората ладия се откъсна от мястото си. Състезанието трая през целия ден.

Разстоянието между двата съда нито намаляваше, нито се увеличаваше.

Привечер Фуке реши да узнае намеренията на своя преследвач. Заповяда на гребците да се приближат до брега, сякаш искаше да дебаркира. Ладията на Колбер повтори маневрата му. Сякаш случайно там, където Фуке уж щеше да слезе на брега, един коняр от замъка Ланже водеше за поводите по разцъфналата крайбрежна ливада три коня. Изглежда хората от ладията на Колбер помислиха, че Фуке тръгва към конете, за да бяга, и четирима или петима човека с мускети скочиха на брега. Доволен, че принуди врага си да разкрие намеренията си, Фуке нареди плаването да продължи. Хората на Колбер се върнаха на своята ладия и надбягването между двете ладии продължи с нова сила. Фуке каза с пророчески глас:

– Е, Гурвил, излязох прав, това е нашата последна вечеря и аз съм пред гибел.

– Изходът от това състезание – възрази Гурвил – все пак остава неясен. Вие ще застанете пред генералните щати и ще покажете на всички какво представляват. Красноречието и талантът ви ще послужат като меч и щит и ще можете да се защитите, а може би и да победите. Бретонците съвсем не ви познават. Достатъчно е да се запознаят с вас и вие ще победите. О, Колбер трябва да бъде нащрек, неговата ладия може да се обърне толкова лесно, колкото и вашата. Двете се носят с голяма бързина, наистина неговата е доста по-бърза. Но ще видим коя първа ще претърпи корабкрушение.

Фуке взе ръката на Гурвил в своята:

– Приятелю мой, всичко е решено предварително. Да си спомним поговорката: „Който е начело, той печели.“ Впрочем Колбер изглежда няма желание да ни изпревари. Той е крайно предпазлив човек.

Двете ладии плаваха до самия Нант, наблюдавайки се една друга: Когато тази на Фуке се приближаваше към пристанището, Гурвил все още продължаваше да се надява, че ще им се удаде веднага да намерят подслон и да подготвят смяна на коне, в случай че се наложи да бягат. Но при самия пристан вторият кораб настигна първия и Колбер, слизайки на брега, приближи до Фуке и му се поклонил с уважение. Този поклон беше толкова забележителен и изявата на уважение толкова подчертана, че около тях на крайбрежната се събра тълпа.

Фуке се овладя напълно. Разбираше, че в последните минути на своето величие има задължение към самия себе си и че не трябва да забравя никога за достойнството си. Считаше, че ако му е съдено да падне, трябва да падне от такава височина, че да премаже някой от враговете

си. Приближавайки се към Колбер, сви очи презрително:

– Вие ли сте, господин Колбер?

– Искам да ви поздравя, монсеньор.

– Вие сте с дванадесет гребци? Какъв разкош, господин Колбер. Известно време бях склонен да мисля, че това е кралицата майка или самият крал.

– Монсеньор... – лицето на Колбер се покри с червенина.

– Това пътешествие няма да излезе евтино на оня, който плаща за него, господин интендант – произнесе Фуке. – Но в края на краищата вие сте тук и това е най-важното. Виждате, че въпреки моите осем гребци аз пристигнах преди вас.

Той се обърна с гръб към него, оставяйки го да се съмнява дали от втората ладия са забелязали всичко. В крайна сметка не достави на Колбер удоволствието да му покаже, че се страхува от него. Колбер, върху когото беше изсипано толкова презрение, въпреки това не се смути.

– Аз пристигнах малко по-късно, монсеньор – заяви той, – защото спирах всеки път, когато спирахте вие.

– Защо, господин Колбер? – Фуке се разгневи от тази дързост. – Защо, след като имахте повече хора, не ме изпреварихте?

– От уважение – каза интендантът и се поклони до земята.

Фуке седна в каретата, която неизвестно как и защо беше изпратил градът, и тръгна към кметството на Нант, съпроводен от голяма тълпа, която от няколко дни се събираше на площада в очакване на откриването на щатите. Едва Фуке се беше настанил в кметството, когато Гурвил тръгна из града с намерение да подготви коне за пътуването до Поатие и Ван, както и лодка за Пендъф. Той вложи в тези приготовления толкова старание и благородство, обкръжи ги с такава тайна, че никога Фуке, измъчван от пристъп на треска, не е бил толкова близо до своето спасение, колкото в тези часове. Попречи му единственият рушител на човешките планове – случайността. През нощта из града се разнесе слух, че кралят идва с пощенски коне и щял да пристигне след десет или дванадесет часа. Събралите се граждани приветстваха със силни викове мускетарите, които току-що пристигнаха начело с господин д'Артанян. Бяха поставени на постовете си като почетен караул.

Тъй като беше възпитан човек, към десет часа вечерта д'Артанян, се яви при Фуке, за да му засвидетелства своето уважение. Министърът страдаше от пристъп на треска и се потеше, но намери сили да приеме д'Артанян и беше очарован от оказаната му чест, както ще види читателят от разговора между тях.

Глава тридесет и осма ДРУЖЕСКИ СЪВЕТИ

Приближавайки се към леглото, където се мъчеше от треската Фуке, д'Артанян видя човек, който се е хванал за отиващия си живот, за тънката нишка на човешкото битие, толкова слабо и уязвимо за всички удари на съдбата. Суперинтендантът сърдечно го приветства.

– Как се чувствате след пътуването, монсеньор? – попита д'Артанян.

– Както виждате, непрекъснато пия лекарства. Ще наложа на местното население контрибуция под формата на билкова отвара.

– Преди всичко трябва да се наспите, монсеньор.

– Скъпи господин д'Артанян, аз с удоволствие бих поспал... Но да не би и тук да сте, както преди в Париж, по заповед на краля?...

– За Бога, монсеньор, оставете краля на мира! Когато дойда по негова заповед, обещавам, няма да ви карам да се губите в догадки. Ще сложа ръка на шпагата си, както се полага по закон, и ще кажа с тържествен глас: „В името на краля вие сте арестуван!“

Фуке неволно трепна. Гласът на темпераментния гасконец беше толкова естествен и силен. Инсценировката на събитието беше почти така страшна, както и самото събитие.

– Обещавате ли да бъдете все така искрен към мен?

– Моята чест е гаранция! Но повярвайте, ние сме далеч от това... Наистина, вие сте много приятен човек въпреки изтощителната треска. Кралят не може и не трябва да позволява на никого да помрачава дълбоката му любов към вас.

– И господин Колбер ли ме обича така? – намръщи се Фуке.

– Не говоря за него. Той е изключение: действително не ви обича, но, дявол да го вземе, белката може да се спаси от змията, стига да поиска това.

– Честна дума, вие разговаряте с мен като с приятел и, кълна се в живота си, никога не съм срещал човек с вашия ум и с вашето сърце.

– Вие сте прекалено добър човек. Чакахте днешното утро, за да ме удостоите с този комплимент?

– Колко сме слепи понякога!

– Гласът ви пресипва, изпийте си лекарството, монсеньор... С искрено дружелюбие д'Артанян му протегна чашата с отварата. Фуке я взе

от ръката му и благодари с ласкава усмивка.

– Такива неща се случват само с мен – каза мускетарят. – Прекарах около вас десет дълги години и то беше времето, когато боравехте с купища злато, изплащяхте само пенсии по четири милиона на годината и никога не ме забелязвахте. Сега изведнъж откривате, че съществувам, откривате го в момента...

– На моето падение – прекъсна го Фуке. – Това е вярно, скъпи господин д'Артанян.

– Не съм казал такова нещо...

– Но го мислите, което е по-важно. Ако аз падна, повярвайте ми, денем и нощем ще си блъскам главата в стената и ще повтарям десетки пъти: „Безумец, безумец! Сляпо нищожество! Имал си подръка господин д'Артанян, а не си се възползвал от приятелството му! И не си го обогатил!“

– Вие преувеличавате моите достойнства и това ме кара да ви се възхищавам.

– Ето още един човек, който не споделя мнението на господин Колбер.

– Оставете този Колбер! Той е по-лош от пристъп на треска.

– Имам си причини за това. Ето чуйте. Фуке му разказа за преследването с корабчетата и за лицемерното поведение на финансовия интендант.

– Нима това не е истински знак за моята гибел?

– Вярно – д'Артанян стана сериозен, – и на такова ми мирише, както казваше понякога господин Дьо Тревил.

– Нима не е вярно, господин д'Артанян, че съм обречен? Нима не е вярно, че кралят ме доведе в Нант, за да ме отдалечи от Париж, където толкова хора са ми задължени, и освен това за да превземе Бел-Ил?

– Където се намира господин Дербле – добави капитанът. – Що се касае до мен, монсеньор, мога да ви уверя, че в мое присъствие кралят не е казал нито една враждебна дума за вас. Но истина е също така, че изпращайки ме тук, кралят нареди да не казвам нищо за това на господин Дьо Девър.

– Моя приятел.

– Да, монсеньор, на господин Дьо Девър – продължи мускетарят, очите на когото не говореха същото, което казваше устата. – Освен всичко кралят ми нареди да взема със себе си бригада от моите мускетари, което според мен е излишно, тъй като в страната е съвършено спокойно.

– Бригада? – Фуке се повдигна на лакът.

– Деветдесет и шест конници, монсеньор, колкото беше при арестуването на господин Дьо Шале, Дьо Сен Мар и Монморанси. Освен това той даде цял поменик незначителни заповеди като тези: да се охранява замъкът, да се пази всяка врата, да не се допускат гвардейците на господин Дьо Девър да носят караулната служба. Господин Дьо Девър, вашият приятел...

– А за мен – възкликна Фуке – какви бяха заповедите му?

– За вас, монсеньор, нито дума.

– Господин д'Артанян, става дума за моята чест и може би за живота ми. Нали не ме мамите?

– Аз?... С каква цел? Нима нещо ви заплашва? Почакайте... Има и заповед за каретите и лодките... но тя не ви засяга. Това са обикновени полицейски мерки. Има заповед от Нант да не излизат нито коне, нито лодки без пропуск, подписан от самия крал. Тази заповед ще влезе в сила след пристигането му, така че, както виждате, тя няма ни най-малко отношение към вас. От това, че ви съобщавам съдържанието на получените заповеди, очевидно следва, че съм благоразположен към вас и че се стремя да ви докажа следното: нито една не е насочена непосредствено срещу вас. Нека повторим: специална и строга охрана на замъка, в който вие ще отседнете, нали така? Познавате ли този замък?... Ах, монсеньор, това си е истинска тъмница. Пълно отстраняване на господин Дьо Девър, който има честта да бъде ваш приятел... Поставе при градските врати и на реката, но само след пристигането на краля... Знаете ли, господин Фуке, че ако вместо с вас, един от първите сановници на кралството, бях разговарял с човек с не толкова чиста съвест, аз щях да се компрометирам завинаги? Прекрасен случай за всеки, който иска да избяга! Нито полиция, нито охрана, нито някакви особени заповеди. Реката е свободна и пътят е открит в четирите посоки. Освен това господин д'Артанян е задължен да ви предостави своите коне, ако ги поискате от него! Всичко това трябва да ви успокои, скъпи господин Фуке. Кралят не би ми дал подобна свобода, ако имаше лоши намерения. Наистина, господин Фуке, искайте от мен всичко, каквото ви е нужно, аз съм на ваше разположение. Ще ми направите ли една-единствена услуга – да поздравите Арамис и Портос, в случай че тръгнете към Бел-Ил. Имате възможност да го направите без отлагане, незабавно, без да сваляте халата, който сте облекли.

С тези думи, съпроводени от нисък поклон, мускетарят, очите на когото продължаваха да излъчват благожелателност и съчувствие,

излезе от стаята и изчезна. Още не беше стигнал до външната врата, когато Фуке, развълнуван докрай, дръпна звънеца и заповяда:

– Конне! Лодка!

Никой не отвърна. Суперинтендантът навлече без ничия помощ първата попаднала му дреха и разклати звънеца:

– Гурвил!... Гурвил!...

Най-после бледият и запъхтян Гурвил се показа.

– Да вървим! Да тръгваме веднага! – извика суперинтендантът.

– Твърде късно е! – изрече преданият приятел.

На площада пред замъка се чуха фанфари и барабани.

– Кралят пристига, монсеньор – каза Гурвил. – Осем часа по-рано, отколкото го очаквахме!

– Загинахме! – прошепна Фуке. – Добри ми д'Артанян, ти твърде късно ме предупреди.

Действително кралят влизаше в града. Скоро от укрепленията се чу топовен гърмеж, отговори му друг от кораба, който стоеше в реката. Фуке се намръщи, извика лакеите си и нареди да го облекат с парадните дрехи. От прозореца си той видя иззад спуснатите завеси събралата се тълпа и големия военен отряд, появил се необяснимо как веднага след своя господар. Кралят беше изпратен тържествено до замъка и Фуке забеляза как той слезе от коня при барриерата пред вратите и каза нещо на д'Артанян, който държеше стремето му. Когато кралят се скри под свода на вратите, д'Артанян тръгна към дома на Фуке, но толкова бавно, спирайки се толкова пъти, за да замени някоя дума с мускетарите, които стояха в шпалир пред стените на замъка, та можеше да се помисли, че брои крачките и секундите, преди да изпълни възложеното му поръчение.

Фуке отвори прозореца. Искаше да го извика.

– Ах! – видя го д'Артанян. – Още ли сте у дома си, монсеньор? Това „още“ ясно показваше на Фуке колко полезни съвети е съдържало първото посещение на мускетаря. Суперинтендантът въздъхна:

– Да, господине, пристигането на краля ми попречи да изпълня някои мои планове.

– Значи знаете, че кралят току-що пристигна?

– Аз го видях, господине. Сега от негово име ли идвате?...

– Идвам да разбера как сте със здравето, монсеньор, и ако не сте много болен, да ви помоля да дойдете в замъка.

– Незабавно, господин д'Артанян, незабавно.

– Какво да се прави – каза капитанът, – сега, когато кралят е вече

тук, нямаме свободен избор. Сега всички сме подвластни на заповедите – вие, както и аз, аз, както и вие.

Фуке изведнъж въздъхна, седна в каретата и тръгна към замъка, съпроводен от д'Артанян, чието внимание беше толкова страшно, колкото непринудено и приятелско бе доскоро.

Глава тридесет и девета КАК КРАЛ ЛЮДОВИК XIV ИЗИГРА СВОЯТА НЕЗАВИДНА РОЛЯ

Когато Фуке слизаше от каретата, за да влезе в Нантския замък, към него се приближи непознат човек от простолудието, който със знак на дълбоко уважение му подаде писмо. Д'Артанян искаше да попречи на разговора на този човек с Фуке и го изгони, но посланието все пак беше предадено по предназначение. Фуке разпечата писмото и го прочете. На лицето му се изписа страх и това не се изплъзна от д'Артанян. Фуке прибра писмото в портфейла си и продължи към апартаментите на краля.

През прозорчетата от етажите на кулата д'Артанян, като се изкачваше след Фуке, забеляза, че човекът, който бе предал писмото, се огледа на площада на всички страни, след което даде знак на няколко души да изчезнат бързо из близките улици.

На Фуке му беше предложено да почака на терасата, от която по малък коридор се стигаше до кабинета на краля. Д'Артанян го изпревари и пръв престъпи прага.

– Изпълнено ли е? – попита Людовик XIV, като видя мускетаря, и побърза да покрие документите по масата със зеленото сукно.

– Заповедта е изпълнена, ваше величество!

– Къде е господин Фуке?

– Господин суперинтендантът идва след мен.

– След десет минути го въведете тук.

Капитанът излезе, но не беше успял да направи и крачка по коридора, в края на който го очакваше Фуке, когато звънецът на краля го повика обратно.

– Фуке не се ли учуди? – попита кралят, без да добави към името „господин“. Тази подробност убеди капитана в правотата на неговите подозрения. Д; – Не, ваше величество – отвърна той.

Людовик го освободи за втори път. Фуке не беше напуснал терасата. Той още веднъж прочете писмото:

„Нещо се замисля против вас. Може би няма да се решат за изпълнението му в замъка. В такъв случай то ще стане, когато се приберете у дома. Къщата е обкръжена от мускетари. Не влизайте. Белият кон ви чака зад еспланадата.“

Фуке позна почерка на Гурвил. Опасявайки се, че тези думи могат да издадат верния му приятел, суперинтендантът внимателно разкъса хартията на парченца и ги хвърли от терасата.

Д'Артанян го завари точно в момента, когато той наблюдаваше полета им.

– Господине – каза той, – кралят ви чака.

С решителна крачка Фуке тръгна по коридора, където работеха Дьо Бриен и Роз, докато Сент-Енян се прозяваше с трескаво нетърпение в креслото си с шпага между краката. На Фуке му се видя странно, че Дьо Бриен, Роз и Дьо Сент-Енян, обикновено толкова внимателни към него и дори сервилни, едва се помръднаха, когато той, суперинтендантът, мина край тях. Вдигна глава, твърдо решил да не я преклони пред никого, след което влезе при краля, когато звънецът му извести, че го викат. Кралят, без да се изправи, му кимна с глава и бързо попита:

– Как се чувствате, господин Фуке?

– Имам треска, но съм изцяло на услугите на моя крал.

– Добре. Утре се събират щатите. Готова ли е вашата реч?

– Не, ваше величество. Но аз ще произнеса речта и без предварителна подготовка. Познавам работата си и няма да ми е трудно. Имам към вас въпрос, ваше величество. Мога ли да го задам?

– Слушам ви!

– Защо ваше величество не благоволи да ме предупреди още в Париж?

– Бяхте болен и не исках да ви изморявам.

– Никога никоя работа и никакви обяснения не могат да ме изморят и мисля, че е настъпил моментът да ги поискам от моя крал...

– О, господин Фуке! Какви обяснения искате от мен?

– Относно намеренията на ваше величество, които ме засягат лично. Аз съм оклеветен и съм длъжен да се обърна към кралското правосъдие за разследване на хвърлените върху ми обвинения.

– Господин Фуке, аз знам това, което знам...

– Ваше величество може да знае само това, което са ви разказали другите, а аз мълча, докато те говорят...

– За какво става дума? – Кралят бързаше да свърши по-скоро безкрайно неприятния за него разговор.

– Ще премина направо към фактите, ваше величество. Обвинявам известно лице, че то ме очерня в очите ви. Върху мен се хвърля лъжливо обвинение.

– Вижте какво, много говорим за това с вас...

– Ваше величество не желае да ми предостави възможност да се оправдая?

– Повтарям ви още веднъж, аз в нищо не ви обвинявам.

Фуке се отдръпна на крачка и направи полупоклон. „Без съмнение – помисли си – кралят вече е взел решение. Такова упорство проявява само онзи, който не иска да отстъпи. Сега да не вижда опасността може само слепият. Само глупакът не би се постарал да я избегне.“ Той запита:

– Ваше величество ме повика, за да ми даде някоя работа?

– Не, господин Фуке. За да ви дам съвет.

– Внимателно слушам ваше величество.

– Починете си, господин Фуке, запазете силите си, сесията на щатите няма да бъде продължителна и когато моите секретари я закрият, искам поне две седмици във Франция да не се говори за работа.

– Кралят няма ли какво да съобщи относно това събиране на щатите? На мен, суперинтенданта на финансите?

– Не, господин Фуке, и си починете, моля. Това е всичко, което имам да ви кажа.

Фуке прехапа устни и наведе глава. Безпокойството му се предаде и на краля.

– Не сте ли доволен от предстоящата почивка, господин Фуке?

– Ваше величество, не съм свикнал да си почивам.

– Но вие сте болен и трябва да се лекувате.

– Ваше величество, говорехте за речта, която ми предстои утре...

Кралят не отговори. Този внезапен въпрос го беше объркал. „Ако сега проявя страх – помисли си Фуке, – аз съм свършен. Ако първата дума е сурова, ако той се разсърди или ако даде вид, че се сърди, как ще се измъкна? Ще действаме ли, както каза Гурвил?“

– След като ваше величество е толкова милостив, че се грижи за моето здраве и ме освобождава от всякаква работа, нека ме освободи от утрешния съвет. Ще се възползвам от този ден, за да полежа в леглото, и ще помоля ваше величество да ми предостави собствения си лекар, за да опитам действието на още едно лекарство с надеждата, че ще се

преборя с тази проклета треска.

– Така да бъде, господин Фуке. За утре ще получите отпуск и ще ви бъде изпратен лекар, за да се поправите.

– Благодаря ви, ваше величество! Ще имам ли щастието да ви видя при себе си в Бел-Ил?

Лицето на краля отново почервения.

– Забелязахте ли – каза той, опитвайки се да се усмихне, – че вие казахте „при себе си в Бел-Ил“?

– Да, ваше величество.

– Значи забравихте – продължи кралят със същия шеговит тон, – че ми подарихте Бел-Ил.

– Вярно, ваше величество, но вие не приехте моя подарък, затова ще се отправим нататък, да ви въведе във владение.

– Съгласен съм.

– Това ще отговаря на вашите и на моите намерения и аз не мога да изразя колко съм щастлив да видя, че всички войски на краля са дошли тук от Париж, за да вземат участие във въвеждането на ваше величество във владение на острова.

Кралят измънка, че взел мускетарите не само за това.

– О, аз съм уверен в това – каза бързо Фуке. – Ваше величество много добре знае, че кралят може да влезе там съвършено сам с пръчка в ръка и всички укрепления на Бел-Ил веднага ще паднат.

– Дявол да го вземе! Аз не искам да падат тези прекрасни укрепления, които струват толкова скъпо. Не, нека служат против холандците и англичаните. Но вие за нищо на света не можете да отгатнете какво искам да видя в Бел-Ил, господин Фуке. Искам да видя красивите селянки – жени и девойки, които толкова хубаво танцуват и са толкова съблазнителни в своите червени поли!

– Когато пожелаете, ваше величество, ще ви ги покажа.

– Имате ли средство за придвижване? Това може да стане още утре.

Суперинтендантът почувства в тези думи клопка, която обаче не беше добре замаскирана, и затова отвърна:

– Не, ваше величество, не знаех за вашите желания и че вие толкова бързате да отидете в Бел-Ил, затова нищо не съм предвидил.

– Но вие разполагате с кораби?

– Аз имам пет, един е в Порт, а другите са в Пендьоф и за да се доберем до тях или да ги докараме в Нант, ни трябват най-малко двадесет и четири часа. Трябва ли да изпратя за тях куриер?

– Почакайте да ви мине треската. Почакайте до утре.

– Да, вярно... кой знае дали утре няма да възникнат стотици нови планове – отвърна Фуке, който вече ни най-малко не се съмняваше в своята участ.

Кралят трепна и протегна ръка, за да вземе звънеца, но Фуке не му даде да изпълни намерението си.

– Ваше величество – каза той, – имам температура и целият треперя. Ако прекарам тук още няколко минути, може да загубя съзнание. Разрешете ми да се оттегля, за да си легна.

– Действително, доста силно ви тресе. Това е много тъжна гледка. Вървете, господин Фуке, вървете си. Ще изпратя да разбере как се чувствате.

– Ваше величество е прекалено добър. След час ще бъде по-добре.

– Искам някой да ви изпрати, господине.

– Както обичате, ваше величество, с облекчение ще се облегна на нечия ръка.

– Господин д'Артанян! – извика кралят, като позвъни.

– О, ваше величество – Фуке се размая, и то така, че кралят се почувства неудобно. – Вие искате да ме изпрати капитанът на мускетарите? Това е двусмислена чест, господарю. Моля ви, дайте ми обикновен лакей.

– Защо, господин Фуке? Понякога господин д'Артанян изпраща и мен.

– Да, но когато ви придружава, ваше величество, той го върши по ваша заповед. А ако аз се върна в къщи с него, за ваше величество веднага ще започнат да говорят, че сте наредили да ме арестуват.

– Да ви арестуват? – повтори кралят, по-бледен от самия Фуке. – Да ви арестуват? О!...

– Какво ли не се говори! – продължи Фуке, като се смееше. – Гарантирам, че ще се намерят достатъчно зловни хора, които ще започнат да измислят какво ли не.

Тази шега смути монарха и той отстъпи от замисления план. Когато д'Артанян влезе, получи заповед да определи един мускетар, който да изпрати господин Фуке до дома му.

– Това е безполезно – каза суперинтендантът, – едната шпага не се различава от другата. Предпочитам да ме изпрати Гурвил, който чака долу. Разбира се, това няма да ми попречи да се насладя на компанията на господин д'Артанян. Ще бъде много доволен, ако посети Бел-Ил и неговите укрепления: той е доста сведущ по фортификациите.

Д'Артанян се поклонил, без да разбира нищо от тази сцена. Фуке

още веднъж се поклони и излезе, стараеше се да върви бавно и спокойно като човек, който се разхожда. След като излезе от замъка, си каза: „Аз съм спасен! О, да, ти ще видиш Бел-Ил, безчестни кралю, но когато вече няма да съм там.“

Той бързо се скри. Д'Артанян остана насаме с краля.

– Капитане – заповяда Людовик XIV, – ще следвате господин Фуке на разстояние сто крачки.

– Да, ваше величество.

– Сега той отива у дома си. Ще отидете при него, ще го арестувате и ще го затворите в карета. Ще направите така, че да няма възможност да говори с когото и да е, нито да хвърли записка на някой срещнат по пътя.

– Това е трудно, ваше величество. Простете, но не мога да удуша господин Фуке, ако той пожелае да подиша чист въздух, нито да му попреча да пусне стъклата и завесите. Той може да вика и да хвърля колкото си иска бележки.

– Предвидено е предварително, господин д'Артанян. Една карета с решетки ще предотврати неудобствата, за които говорите. Тя е вече готова. И впрегната. Кочияшът с фореиторите чака във вътрешния двор на замъка.

Д'Артанян се поклони:

– Остава само да попитам къде трябва да отведе господин Фуке.

– Отначало в Анжерския замък. По-нататък ще видим.

– Добре, ваше величество.

– Още една дума, господин д'Артанян: разбира се, от вниманието ви не е убягнало, че за арестуването на господин Фуке аз не ползвам моите гвардейци, и господин Дьо Девър ще бъде бесен от това.

– Ваше величество не ползва своите гвардейци – каза засегнатият капитан, – защото не се доверява на господин Дьо Девър.

– Но това не означава, че вие се ползвате с моето пълно доверие.

– Зная, ваше величество, напразно го подчертавате.

– Казвам го, защото от тази минута, ако на господин Фуке по някаква случайност се удаде да избяга... а такива случайности, господине, е имало...

– Доста често ваше величество, но не и с мен. Беше време, когато аз исках да спася господин Фуке. Защото имах право на това, след като разгадах вашите замисли, макар че вие не споменахте за това дори и с половин дума. Намирах господин Фуке достоен за моята помощ.

– Но, господине, вие ни най-малко не ме убеждавате във вашата

готовност да изпълните заповедта ми.

– Ако го бях спасил, щях да бъда напълно чист пред вас. Ще кажа нещо повече: бих извършил добро дело, тъй като според мен господин Фуке не е престъпник. Той не пожела това, тръгна срещу съдбата си и пропусна часа на свободата. Какво да се прави? Сега имам заповед и я изпълнявам. Вече може да считате господин Фуке за арестуван и затворен в замъка Анжер.

– О, вие още не сте го арестували, капитане.

– Това засяга само мен. Всеки има своя занаят, ваше величество. Моля ви само да помислите още веднъж. Наистина ли давате разпореждане да се арестува господин Фуке, ваше величество?

– Да, хиляди пъти да!

– Тогава напишете заповед.

– Ето я. Вземете я.

Д'Артанян прочете връчения му документ, поклони се и излезе. От терасата видя Гурвил, който с доволен вид вървеше към дома на Фуке.

Глава четиридесета БЕЛИЯТ КОН И ВРАНИЯТ КОН

„Странно – каза си капитанът, – Гурвил е весел и ходи по улиците, сякаш нищо не се е случило, макар че е почти уверен, че Фуке е пряко застрашен. А може да се каже, и то с пълна увереност, че същият този Гурвил бе предупредил Фуке с онази бележка, която суперинтендантът скъса на парчета и хвърли от терасата. Гурвил потрива ръце. Това означава, че е извършил нещо доста ловко. Но откъде идва той? От улица Озербър. А накъде води тази улица?“

Над покривите на нантските къщи, тъй като замъкът се възвисяваше над тях, д'Артанян проследи с поглед очертанятията на улицата, сякаш пред него се намираще планът на града. Само че вместо мъртва, плоска, няма и глуха хартия пред неговия поглед се откриваше жива, релефна карта, пълна с движение, викове и сенки, хвърляни от хора и предмети.

Зад очертанятията на града се разстилаха зелените поля покрай Лоара и изглеждаше, че те бягат към обагрения хоризонт, изпъстрени с лазурна вода и с черно-зелените петна на обилните по тези места блата. Веднага след вратите на Нант към планините се виждаха два бели пътя, които се разделяха и напомняха пръстите на гигантска ръка. Д'Артанян, който обхвана, минавайки по терасата, тази панорама, от пръв поглед

забеляза, че улица Озербър стига до самите врати, от които започва един от откритите от него два пътя. Още една крачка и той, напусайки терасата и влизайки в кулата, щеше да започне да слиза по стълбата, за да се качи в каретата с решетките и да тръгне към дома на Фуке.

Но съдбата беше решила в последния момент, преди д'Артанян да се спусне долу, вниманието му да бъде привлечено от движеща се точка по този път, която бързо се отдалечаваше от града.

„Какво е това? – запита се мускетарят. – Бягащ, откъснал се от вължето кон? Но как препуска той, дявол да го вземе!“

Точката се отдели от белия път и тръгна през обраслите с люцерна полета.

„Белият кон – продължаваше мисълта си капитанът, забелязвайки, че на тъмния фон тази точка изглежда светла и дори блестяща, – носи на гърба си конник. Сигурно е някой нехранимайко – хлапак, чийто кон е ожаднял и сега лети към водопоая право през полето.“

Спусайки се по стълбата, д'Артанян вече беше забравил тези бързи и случайни мисли, родени в главата му от непосредствените зрителни впечатления. Няколко парчета хартия лежаха върху почернелите стъпала, откроявайки се със своята белота.

„Ето я записката, разкъсана от нещастния Фуке. Бедният! Той довери своята тайна на вятъра, а вятърът не иска да я приеме и я дава на краля. Съдбата, бедни ми Фуке, решително е против теб. Твоята карта е бита. Звездата на Людовик XIV явно затъмнява твоята. Как може белката да се мери със змията по сила и ловкост!“

Слизайки, д'Артанян вдигна едно от тези парчета. „Бисерният почерк на Гурвил! – каза си той. – Не съм сбъркал.“ Той прочете думата „кон“. Вдигна още едно парче, на което нямаше нито една буква. Още едно и още едно... Най-после намери късче хартия с думата „бял“.

„Бял кон – повтори на ума си като дете, което се учи да чете. Белият кон!“

Д'Артанян избухна като шепа барут, който, изгаряйки, заема пространство, стократно надвишаващо първоначалния му обем, изтича на терасата, тласкан от подозрения. Белият кон все така се носеше към Лоара, над която, размивайки се в мъглата, едва се виждаше малко като прашина, поклащащо се платно на кораб.

„О – каза си мускетарят, – има само един беглец, който може да препуска толкова бързо през нивите. Само финансистът Фуке може да препуска посред бял ден на бял кон... Само господарят на Бел-Ил може да препуска към морето, когато съществуват такива гъсти гори...“

Единствено обаче д'Артанян в целия свят можеше да настигне Фуке, който имаше предимство около половин час и след по-малко от час щеше да стигне до своя кораб.

Мускетарят бързо изтича по стълбата, заповяда каретата с железни-те решетки веднага да бъде закарана в гората зад града.

После избра най-добрия си бегач, метна се на гърба му и се понесе като вихър по улица Озербър. Д'Артанян не пое по пътя, по който препускаше Фуке, а по другия, който минаваше покрай самата Лоара, уверен, че ще спечели в крайна сметка поне десет минути и ще настигне беглеца, който от своя страна не очакваше преследвач там, където се пресичаха двата пътя. Бързото препускане разпалваше преследвача и го възбуждаше като по време на лов или на война, доведе го до това сам да не може да се познае – бе вече свиреп, почти кръвожаден.

Той препускаше и препускаше, а все още не виждаше белия кон с неговия ездач. Безпокойството му растеше и го завладяваше неудържим бяс. Усъмни се в себе си и беше готов да предположи, че Фуке се е възползвал от някакъв подземен път или че е сменил белия кон с някой от онези знаменити врани жребци, бързи като вятъра, на които той толкова често се любуваше в Сен-Манде, завиждайки на тяхната сила и лекота.

В тези минути, когато вятърът духаше право в лицето му, така че в очите се появяваха сълзи, когато седлото гореше под него, когато конят, изранен от шпорите, хрипеше от болка и изхвърляше с копитата си облаци от пясък и камъчета, д'Артанян се изправяше на стремето и като не виждаше белия кон нито във водата, нито под дърветата, започваше да го търси като безумен във въздуха. Струваше му се, че полудява. Завладян от жаждата на всяка цена да настигне беглеца, той започваше да мечтае за крилата на Дедал, които го бяха спасили от Критския затвор.

Глух стон се откъсна от устата на мускетаря. Той си повтаряше, завладян от страх, че ще се окаже измамен: „Гурвил ме е измамил! Мене!... Ще кажат, че старея, ще кажат, че съм дал възможност на Фуке да избяга и за това съм получил от него един милион.“

Той отново заби шпори в хълбоците на своя жребец. Сега изминаваше една левга за две минути. Изведнъж в края на едно пасище, зад дърветата, зърна нещо бяло. Ту се мяркаше, ту отново изчезваше и накрая на едно място, което беше малко по-високо от заобикалящата го местност, то се показва ясно.

Д'Артанян затрепери от радост, но веднага се успокои. Избърса потта, която струеше от челото му, отпусна колене, от което конят му въздъхна по-свободно. Едва сега огледа пътя и определи своето

положение спрямо беглеца. Суперинтендантът беше окончателно измъчил своя прекрасен кон, гонейки го през цялото време през оранта. Той беше почувствал необходимост да се добере до по-твърда почва и препускаше направо по пътя. Д'Артанян трябваше да се придвижи напред по склона на хълма, който рязко се спускаше към Лоара и го скриваше от погледа на Фуке. По този начин искаше да се озове зад суперинтенданта веднага след като той излезе на големия път. Там щеше да започне истинското надбягване. Там щеше да започне борбата.

Д'Артанян даде възможност на своя кон да си поеме въздух. Забеляза, че суперинтендантът също дава почивка на своя кон. Но и двамата бързаха прекалено, за да запазят за дълго тази скорост. Стигнал по-твърда земя, белият кон полетя като стрела. Д'Артанян отпусна поводите и неговият вран кон препусна. Сега те се носеха по пътя един след друг. Тропотът на конете и ехото, родено от него, се сливаха и образуваха неясен тътен. Фуке все още не беше забелязал д'Артанян.

Но когато той излетя изпод надвисналия над пътя насип, до неговия слух отчетливо стигна раздаващото се зад гърба му ехо – тропотът от копитата на врания кон ехтеше като гръмотевица.

Фуке се обърна. На сто крачки зад него, наведен към шията на своя жребец, препускаше неговият враг. Не можеше да има съмнение – червено наметало, бял кръст – мускетар. Фуке отпусна поводите и белият му кон се втурна напред, като увеличи разстоянието между него и преследвача с още десетина крачки.

„Внимание – помисли си мускетарят, – конят на Фуке не е обикновен! Дръж се, капитане!“ Той започна да изучава с острия си поглед телосложението и препускането на белия кон. Виждаше пред себе си заоблените хълбоци, неголямата стърчаща опашка, тънките, но здрави като сплетени от стоманени въжета крака, както и копитата – по-твърди и от мрамор. Д'Артанян пришпори своя жребец, но разстоянието между него и Фуке не намаляваше. Капитанът се послуша. Белият жребец дишаше равномерно, докато летеше като стрела, цепейки с гърди потоците насрещен въздух. Враният кон, напротив, започна да хрипти. Не му достигаше въздух.

„Ще уморя коня, но ще настигна Фуке“ – капитанът на мускетарите започна да къса с мундшука бърните на измъченото животно и да бодне с шпори окървавените му и без това хълбоци. Побеснелият от болка кон започна да настига Фуке. Сега д'Артанян се оказа на разстояние един пистолетен изстрел от него.

„Дръж се – си каза мускетарят, – дръж се! Още малко и белият кон

ще се измори. Но и конят да издържи, конникът няма да устои.“

Ала и конят, и ездачът продължаваха това невероятно състезание. Те се бяха слели един с друг, представляваха едно цяло. Разстоянието между него и Фуке отново започна да се увеличава.

Д'Артанян извика диво. Този вик накара Фуке да се обърне и конят му тръгна още по-бързо.

– Страхотен кон, неуморим кон! – капитанът извика през зъби. – Проклятие! Господин Фуке, послушайте! В името на краля!

Фуке не отговори.

– Чувате ли ме? – виеше д'Артанян. Конят му се препъна.

– Разбира се! – лаконично забеляза Фуке и отлетя нататък. Д'Артанян обезумя. Очите му се наляха с кръв:

– В името на краля! Спрете или ще стрелям!

– Стреляйте! – отвърна Фуке, като продължаваше да препуска.

Д'Артанян извади един от пищовите си и вдигна ударника, като се надяваше, че този звук ще спре врага му.

– Вие също имате оръжие – извика той, – защитавайте се! Фуке действително се обърна и гледайки мускетаря право в лицето вдигна с дясната си ръка края на дрехата си, но така и не се докосна до пищова.

Между тях оставаха двадесетина крачки.

– Дявол да го вземе! – извика д'Артанян. – Няма да ви убия. Ако не искате да стреляте в мен, предайте се! Какво е тъмницата?!...

– По-добре да умра – отвърна Фуке, – поне по-малко ще страдам.

Отчаяният д'Артанян хвърли пищова си на пътя:

– Ще ви заловя жив!

Като по чудо, на което беше способен само този нямащ равен на себе си конник, той принуди коня си да се приближи на още десет крачки към белия жребец. Д'Артанян вече протягаше ръка, за да хване настигнатата от него плячка.

– По-добре ме убийте! Ще бъде по-човешко! – извика Фуке.

– Не, жив, само жив! – отвърна капитанът.

Конят му се спъна за втори път. Фуке получи отново предимство. Невиждано зрелище беше това състезание на два живи коня, животът на които се поддържаше единствено от волята на конниците. Бесният галоп се смени с бърз кариер, после с обикновен кариер, но на тези изнемогващи от умора, настървени съперници продължаваше да им се струва, че препускат все така неудържимо. Накрая измъченият д'Артанян извади втория си пищов и го насочи към белия жребец.

– Стрелям в коня, не във вас! – извика той на Фуке и стреля.

Животното, засегнато в хълбока, изскочи встрани и се изправи на задните си крака. В същия миг враният кон на д'Артанян падна мъртъв.

„Аз съм обезчестен – помисли си мускетарят, – аз съм жалка твар.“

– Господин Фуке – извика той, – умолявам ви, хвърлете ми един от пишовите си, за да се застрелям.

Фуке отново накара коня си да се движи почти ходом.

– Умолявам ви, умолявам ви! – продължи д'Артанян. – Това, което не ми позволявате да направя сега, аз все едно ще го направя след час. Но тук, на този път, ще умра мъжки, без да загубя честта си. Направете ми тази услуга, моля ви!

Фуке не отвърна. Както преди, бавно се отдалечаваше от мускетаря. Д'Артанян започна да тича след своя враг. Хвърли на земята шапката си, после куртката, която му пречеше, после ножницата от шпагата, за да не му се пречка в краката, дори шпагата, стисната в юмука му, се оказа много тежка и той се избави и от нея. Белият кон хриптеше. Д'Артанян го догонваше. От карьер животното премина в бавен ход. То тръскаше глава. От устата му с пяната течеше и кръв.

Д'Артанян направи ново отчаяно усилие и се хвърли към Фуке. Хващайки го за крака, задъхвайки се, той произнесе със заплитащ се език:

– В името на краля, арестуван сте! Застреляйте ме и така всеки ще изпълни своя дълг.

Фуке измъкна двата пишова и ги хвърли в реката. Той направи това, за да не може д'Артанян да си послужи с тях, да се застреля, после слезе от коня и каза:

– Господине, аз съм ваш пленник. Подпрете се на моята ръка, защото ще загубите съзнание.

– Благодаря ви – прошепна д'Артанян, който действително чувстваше, че земята се изплъзва под краката му.

Той се строполи на пясъка. Фуке се спусна към реката и загреба в шапката си вода. Освежи слепоочията на мускетаря и изля няколко капки в устата му. Д'Артанян се надигна леко и се огледа наоколо с блуждаещ поглед. Явно търсеше някого или нещо. Видя Фуке, който стоеше пред него на колене с мокра шапка в ръка и се усмихваше ласкаво.

– Значи не сте избягали! – възкликна той. – О, господине! Истинският крал със своето благородство, със своето сърце, със своята душа не е Людовик в Лувъра, не е Филип на остров Сент-Маргьорит, истинският крал сте вие, гонен и съден.

– Аз загивам единствено заради една допусната от мен грешка,

господин д'Артанян. Трябваше да бъда ваш приятел... А сега как ще стигнем до Нант? Толкова сме далече от него.

– Прав сте.

– Белият кон може би ще успее да се съвземе. Той беше изключителен, възседнете го, господин д'Артанян, а аз ще ходя пеш, докато си починете.

– Бедният кон, аз го раних – каза мускетарят.

Опитаха се да се покачат на него и двамата, животното залитна, изправи се, няколко минути вървя с равен ход и отново залитна, после падна редом с врания кон на д'Артанян.

– Няма как, ще вървим пеш, щом така е решила съдбата. Разходката ще бъде великолепна – каза Фуке, хващайки д'Артанян под ръка.

– Проклятие! – капитанът се намръщи с устремен в една точка поглед и с натежало сърце. – Отвратителен ден!

Те бавно изминаха четирите левги, които ги отделяха от гората, където беше спряла каретата с конвоя. Когато Фуке видя това мрачно изобретение, се обърна към д'Артанян, който сякаш се срамуваше за Людовик XIV и наведе очи. Фуке каза:

– Ето нещо, което е измислено от нищожен човек, капитан д'Артанян. За какво са тези решетки?

– За да ви се попречи да хвърляте записки през прозореца. Но вие можете да кажете, ако не можете да напишете – рече д'Артанян.

– Да кажа на вас?

– Да... ако искате.

Фуке се замисли за минута, след това въздъхна:

– Една-единствена дума – Сен-Манде – предайте на госпожа Дьо Белиер или на Пелисон.

– Ще бъде направено.

Каретата отмина Нант и се отправи по пътя към Анжер.

Глава четиридесет и първа В НЕЯ БЕЛКАТА ПАДА, А ЗМИЯТА ОТЛИТА

Беше два часът следобед. С голямо нетърпение кралят ходеше назад-напред из своя кабинет, от време на време отваряше вратата към коридора, за да види с какво се занимават неговите секретари. Колбер седеше на същото място, където сутрин прекарваше времето си, а Дьо Сент-Енян тихо разговаряше с Дьо Бриен. Кралят рязко отвори вратата:

– За какво разговаряте тук?

– За първото заседание на щатите – отвърна, ставайки, Дьо Бриен.

– Превъзходно! – отсече кралят и се върна в кабинета си. Пет минути по-късно отекна звънец. Бе проверено дали се е върнал д'Артанян.

– Странно! – промърмори кралят. – Извикайте господин Колбер.

Колбер влезе. Той очакваше този момент още от сутринта.

– Господин Колбер – възбудено каза кралят, – трябва все пак да изясним къде се губи господин д'Артанян. Нима не знаете къде съм го пратил?

– Ваше величество нищо не ми е казал.

– Господине, има неща, за които човек се досеща, а вие сте майстор в това.

– Аз мога да се досещам, ваше величество, но не мога да си позволя да приема догадките за истина.

Едва Колбер бе изрекъл тези думи и един глас, доста по-груб от този на Людовик, прекъсна разговора между монарха и най-близкия му помощник.

– д'Артанян! – радостно извика кралят. Д'Артанян, бледен и възбуден, попита:

– Вие ли, ваше величество, сте дали заповед на моите мускетари относно дома на господин Фуке?

– Аз нищо не съм заповядвал – отвърна Людовик.

– А-а! – д'Артанян захапа мустаците си. – Значи не съм сбъркал, този господин е на дъното на всичко!

Той посочи Колбер.

– За каква заповед става дума? – отново попита кралят.

– Заповед да се обърне нагоре с краката къщата, да се пребият слугите и служещите на господин Фуке, да се разбият сандъците, да се разграби мирното жилище. Това е дивашка заповед!

– Господине! – каза побледнял Колбер.

– Господине – прекъсна го д'Артанян, – само един крал, чувате ли, само един крал може да заповядва на моите мускетари. Що се отнася до вас, то аз решително ви забранявам всичко от този род и ви предупреждавам в присъствието на краля. Благородниците, които носят шпага, не са безделници с перо зад ухото.

– д'Артанян! д'Артанян! – измърмори кралят.

– Това е унижително – продължи мускетарят. – Погазена е честта на моите мускетари! Аз не командвам наемници или разсилни от

интендантството на финансите, дявол го взел!

– Но какво е станало? Кажете най-после! – решително се намеси кралят.

– Ами, ваше величество, този господин... господинът, който не е могъл да отгатне заповедите, дадени от ваше величество, и затова, представете си, не е знаел, че на мен ми е поръчано да арестувам господин Фуке. Господинът, който е поръчал желязна клетка за този, когото до вчера е уважавал като свой началник, същият този господин е изпратил Дьо Роншер в дома на господин Фуке и под предлог за изземване на документите му е заграбил и мебелите. Моите мускетари от сутринта бяха обкръжили къщата. Такава беше заповедта ми. Кой им нареди да влязат в дома на господин Фуке? Защо сте ги накарали да присъстват при този безсрамен грабеж, като сте ги направили съучастници на подобна мръсотия? Дявол да го вземе! Ние служим на краля, а не на господин Колбер.

– Господин д'Артанян – каза негово величество, – подбирайте си по-внимателно думите! В мое присъствие подобни изрази и подобен тон нямат място.

– Действах за благото на моя крал – каза Колбер с развълнуван глас. – Много ми е тъжно, че такова враждебно отношение срещам от човек, който е офицер на негово величество, още повече, че съм лишен от възможността да отмъстя за себе си от уважение към краля.

– Уважение към краля! – извика д'Артанян с пламнали от гняв очи. – Уважението към краля се състои преди всичко в това да внушиш уважение към неговата власт, да внушиш любов към неговата свещена особа. Всеки представител на държавната власт я олицетворява и когато хората проклинат наказващата ги десница, Бог упреква за това десницата на самия крал, разбирате ли? Трябва ли войникът със загрубяла душа от четиридесетгодишна служба, свикнал с кръв и рани, да ви чете такава проповед, господине? Трябва ли милосърдието да бъде на моя страна, а свирепостта на ваша? Вие сте заповядали да арестуват, да завържат, да затворят в тъмница хора, които са абсолютно невинни!

– Може би това са съучастници на господин Фуке – започна Колбер.

– Кой ви е казал, че съществуват съучастници, кой ви е казал, най-после, че той действително е виновен в нещо? Това е известно само на краля и само неговият съд е праведен съд. Когато той каже: „Арестувайте и затворете в тъмницата този и този“, тогава вие послушно ще изпълните неговата заповед. Не ми говорете за вашето уважение към краля и

се пазете, ако във вашите думи има някаква заплаха, тъй като кралят няма да допусне лоши слуги да заплашват тези, които безупречно служат на негово величество. И ако – не дай си Боже! – моят господар не оценява своите слуги по достойнство, аз сам бих съумял да внуша уважение към себе си.

С тези думи д'Артанян зае своята горда поза: очите му горяха с мрачен огън, ръката беше легнала върху ефеса на шпагата, устните трепереха трескаво. Той представяше своя гняв по-яростно, отколкото беше в действителност. Униженият и разкъсан от бяс Колбер се поклони на краля, сякаш искаше от него разрешение да се отдалечи. Людовик, у когото се бореха оскърбената гордост и любопитството, все още се колебаеше на чия страна да застане. Д'Артанян забеляза, че кралят е в нерешителност. Не биваше да се бави, това беше груба грешка. Трябваше да възтържествува над Колбер и единственото средство да постигне това беше да засегне силно краля, за да не му остави друга възможност освен една: да избере един от двамата съперници.

Д'Артанян последва примера на Колбер и също се поклони. Но Людовик бързаше да получи точни сведения за ареста на суперинтенданта на финансите, за ареста на този, пред когото преди време трепереше от страх, и той разбра, че възмущението на д'Артанян ще отдалечи поне с четвърт час разказа за тези събития, които толкова му се искаше да узнае. Като забрави за Колбер, който не можеше да му съобщи нищо интересно, предпочете да задържи при себе си капитана на своите мускетари.

– Разкажете ми по-добре за изпълнението на възложената ви задача и едва сетне ще ви разреша да си починете.

Д'Артанян, който беше на прага на кралския кабинет, чу думите на краля и се върна, докато Колбер беше принуден да си тръгне. Лицето на интенданта беше станало лилаво, а черните му зли очи блестяха под гъстите вежди. Той забърза, поклони се пред краля, а минавайки пред д'Артанян, наполовина се изправи и излезе смъртно обиден.

Д'Артанян незабавно смекчи тона:

– Ваше величество, вие сте млад крал. По утринта един човек познава дали денят ще бъде хубав. Какво ще мислят за вашето бъдещо царуване народите, поставени от Божиата милост под властта на ваше величество, ако видят, че между себе си и тях вие поставяте злобни и жестоки министри? Но да поговорим за мен, ваше величество, да прекратим разговора, който ви се струва може би безполезен, а може би и неприличен. Да поговорим за мен. Аз арестувах господин Фуке.

– Вие загубихте за това твърде много време – жлъчно каза кралят.

Д'Артанян го изгледа.

– Виждам, че употребих неподходящ израз. Казах, че съм арестувал господин Фуке, когато трябваше да кажа, че самият аз бях негов пленник. Това е голата истина: аз бях пленник на господин Фуке.

Този път Людовик XIV се учуди. Д'Артанян веднага разбра какво става в душата на краля. Той не му остави време за въпроси. Разказа със своето красноречие и поетичен жар за бягството на Фуке, за преследването, за бясната надпревара и накрая за нямащото равно на себе си благородство на суперинтенданта, който можеше десетки пъти да избяга, който можеше поне двадесет пъти да го убие, но който въпреки всичко предпочете затвора или нещо по-лошо, за да не унижи този, който се срамуваше да му отнеме свободата.

Докато капитанът говореше, кралят се вълнуваше все повече и повече. Той жадно ловеше всяка дума, произнесена от д'Артанян, потрепвайки с ноктите на конвулсивно стиснатите една в друга ръце.

– От това е очевидно, поне аз така мисля, че човек, който се държи по този начин, е безусловно честен и не може да бъде враг на краля. Това е твърдото ми убеждение и аз го повтарям пред вас, моя господар. Аз знам, че кралят ще отвърне на това: „държавна необходимост“, и аз предварително се прекланям пред неговите думи. Е, какво пък! В моите очи това също е причина за най-голямо уважение. Аз съм войник, получих заповед и тя е изпълнена, наистина, против моята воля, но е изпълнена. Аз млъквам.

– Къде е сега господин Фуке? – попита Людовик след минута мълчание.

– Господин Фуке, господарю, се намира в желязна клетка, приготвена за него от господин Колбер, и пътува, теглен от четири силни коня, по пътя за Анжер.

– Защо не тръгнахте с него? Защо го изоставихте посред път?

– Защото ваше величество не ми е заповядал да пътувам за Анжер. Най-доброто доказателство за правдивостта на тези думи е това, че вие вече сте ме търсили... Имам още едно основание. Докато съм с него, господин Фуке никога не би направил опит да избяга.

– Какво следва от това?

– Ваше величество трябва да разбере и сигурно разбира, че най-пламенното ми желание е да узная, че господин Фуке е на свобода. Аз намерих най-глупавия сержант, когото можах да открия сред моите мускетари, като му поръчах да охранява затворника. Направих това, за да

му дам възможност да избяга.

– Вие сте полудял, д'Артанян! – кралят скръсти ръце на гърдите си; – Можете ли да говорите на глас такива неща и дори да имате нещастие-то да си ги помислите?

– Ваше величество, аз съм дълбоко убеден, че вие не очаквате от мен враждебност по отношение на господин Фуке след всичко, което е направил за мен и за вас. Не ме карайте да държа господин Фуке под ключ, ако твърдо желаете той да бъде затворен и занаят. Колкото и здрава да бъде клетката, птичката, все едно, ще намери начин да излети от нея.

– Учудвам се – каза мрачно кралят – как вие не подкрепихте този, когото господин Фуке искаше да постави на моя трон. Тогава щяхте да разполагате с всичко, което толкова жадувате: привързаност и благодарност. На служба при мен обаче вие ще трябва да имате работа с вашия господар и повелител, господине.

– Ако господин Фуке не беше дошъл да ви освободи от Бастилията – отвърна с твърд глас д'Артанян, – само един човек щеше да направи това и този човек щях да съм аз, ваше величество. Вие прекрасно знаете това.

Кралят се осъзна. Слушайки д'Артанян, той си спомни за миналото, как стоеше зад завесата на неговия креват – това беше в Пале Роял, когато парижкият народ, воден от кардинал Дьо Рец, беше дошъл да се убеди, че кралят е в двореца. Д'Артанян, който му махаше с ръка от каретата на път за църквата „Света Богородица“ при тръгването от Париж. Войникът, който го напусна в Блоа. Лейтенантът, когото той отново повика, когато смъртта на Мазарини даде в ръцете му цялата власт. Човекът, който неизменно беше честен, предан и смел.

Людовик се приближи до вратата и извика при себе си Колбер. Той беше в коридора, където работеха секретарите, и веднага се отзова на повикването.

– Колбер, направихте ли обиск у господин Фуке?

– Да, ваше величество.

– Какви са резултатите?

– Господин Дьо Роншер, изпратен с вашите мускетари, господарю, ми предаде всички документи – отвърна Колбер.

– Ще се запозная с тях... А сега ми дайте ръката си.

– Моята ръка, ваше величество.

– Аз ще я поставя в ръката на кавалера д'Артанян. Нали вие, д'Артанян – обърна се кралят с ласкава усмивка към своя изпитан войник,

който, виждайки своя неприятел, отново бе приел надменен вид, – вие всъщност не познавате този човек, запознайте се с него.

Посочи му Колбер.

– Той беше посредствен слуга във второстепенни роли, но той ще бъде велик човек, ако аз му дам достатъчно високо положение.

– Ваше величество – промълви Колбер, който беше зашеметен от удоволствие и страх пред очакващото го бъдеще.

– Разбирам защо е било така досега – прошепна д'Артанян на ухото на краля, – той е завиждал.

– Именно, а завистта го сковаваше, как би могъл да разпери крила!

– От днес той ще бъде крилата змия – изломоти мускетарят.

Но Колбер, който в този момент се приближаваше към него, вече имаше съвсем друго лице и то никак не приличаше на познатото на капитана. Видя му се добро, меко, с човешки черти, а в очите му светеше такъв благороден ум, че д'Артанян, който отлично се ориентираше в човешките лица, беше смутен и почти разколебан в неотдашните си предубеждения. Колбер му стисна ръката:

– Това, което ви беше казано от краля, доказва доколко негово величество познава хората. Ожесточената борба, която водих до този ден против злоупотребите, не против хората, доказва, че исках да подготвя на моя крал велико царуване, а на моята страна – велико благоденствие. Аз имам големи замисли, господин д'Артанян, и вие ще видите как те ще разцъфтят под слънцето на гражданския мир. И ако не разчитам и нямам щастието да заслужи приятелството на честните хора, то съм убеден, че в най-лошия случай ще заслужи тяхното уважение. А за възхищението им аз съм готов да отдам и живота си, господине.

Тази промяна, това внезапно издигане, това мълчаливо одобрение на краля накараха мускетаря сериозно да се замисли. Той учтиво се поклони на Колбер, който не сваляше очи от него. Кралят, виждайки, че са се помирили, не ги задържаше повече. От кралския кабинет излязоха заедно. Вън новият министър каза:

– Възможно ли е, господин д'Артанян, човек с такъв проникателен поглед като вас да не ме е разбрал от самото начало?

– Господин Колбер – отвърна капитанът, – слънчевият лъч, който свети право в очите, пречи да се види и най-яркия огън. Човекът, който стои при властта, излъчва сияние, вие знаете това и след като сте я достигнали, защо ще преследвате и по-нататък нещастника, когото е сполетяла немилост и който е паднал от толкова високо?

– Аз ли, господине? О, аз никога няма да го преследвам. Аз искам

да управлявам финансите и да ги управлявам сам, защото всъщност съм честолюбив и особено защото вярвам в своите достойнства. Аз знам, златото на цялата страна ще се окаже пред мен, а аз обичам да го съзерцавам. Ако живея още тридесет години, то нито едно злодеяние през това време няма да омърси ръцете ми, с това злато ще построя хамбари, величествени здания, градове. Ще благоустроя пристанищата, ще създам флот, ще подготвя кораби, които ще понесат името на Франция към най-далечните народи и племена. Ще създам библиотеки, академии. Ще направя Франция първата страна в света, и то най-богатата. Това са причините да не обичам господин Фуке, който ми пречеше да действам. А после, когато стана велик и силен, когато Франция стане велика и силна, аз също ще възкликна: „Милосърдие!“

– Вие произнесохте тази дума. Нека помолим краля да освободи господин Фуке. Той го преследва, мислейки само за вас.

– Господине – отвърна Колбер, – вие знаете, че това съвсем не е така и че кралят изпитва лична омраза към господин Фуке. Не аз трябва да ви казвам това.

– Той ще се умори и ще забрави за нея.

– Кралят не забравя нищо, господин д'Артанян... Почакайте, кралят вика дежурните при себе си и дава някакви заповеди: сега не съм му повляял, нали така? Послушайте!

Кралят действително бе повикал своите мускетари.

– Господин д'Артанян? – повика го той.

– Тук съм, ваше величество.

– Дайте двадесет мускетари на господин Дьо Сент-Енян за охрана на господин Фуке.

Д'Артанян и Колбер се спогледаха.

– От Анжер – продължи кралят – нека закарат арестувания в Париж, в Бастилията.

– Вие бяхте прав – каза д'Артанян.

– Сент-Енян – разпреди се кралят, – ще застреляте всеки, който заговори с господин Фуке по пътя.

– А аз... също ли трябва да мълча? – попита Дьо Сент-Енян.

– Вие ще говорите с него само в присъствие на мускетарите.

Дьо Сент-Енян се поклони и излезе, за да пристъпи към изпълнението на получената заповед. Д'Артанян също искаше да се отдалечи, но кралят го спря.

– Господине – заповяда той, – тръгвайте незабавно и поставете под моя власт острова и крепостта Бел-Ил ан Мер, които принадлежах на

господин Фуке.

– Добре, ваше величество. Сам ли да тръгна?

– Ще вземете със себе си толкова войска, колкото е необходимо, за да не претърпите неуспех, ако крепостта окаже съпротива.

Шепот на пресилено недоверие във възможността за нещо подобно се разнесе между придворните.

– Такива неща са се случвали – потвърди д'Артанян.

– Виждал съм със собствените си очи подобни неща като дете и не желя да ги виждам отново. Надявам се, че ме разбрахте? Вървете, господине, и се върнете с ключовете от крепостта.

Колбер се приближи до д'Артанян.

– Ето едно поръчение – каза той, – за което, ако го изпълните както трябва, ще получите маршалски жезъл.

– Защо казвате: ако го изпълните както трябва?

– Защото поръчението е доста трудно. В Бел-Ил са вашите приятели, а за хора като вас, господин д'Артанян, не е толкова просто да прекречат през трупове на приятелите си, за да постигнат успех.

Д'Артанян наведе глава. Колбер се върна в кабинета на краля.

След четвърт час капитанът получи заповед, която му предписваше в случай на съпротива да срине до основи крепостта Бел-Ил. С тази заповед му се даваше право да екзекутира местните жители и бегълците, укрили се в крепостта. Нарещаше се да не пусне да излезе от нея който и да било жител.

„Колбер беше прав – помисли д'Артанян. – Маршалският жезъл би струвал живота на моите приятели. Само че тук забравят, че те не са поглупави от птиците и няма да чакат ръката на птицелова, за да изправят криле и да отлетят. А тази ръка аз толкова добре ще им покажа, че те ще имат достатъчно време да я видят. Бедният Портос! Бедният Арамис! Не, моята слава няма да ви струва нито едно перце.“

Вземайки това решение, д'Артанян събра войските на краля, натовари ги на кораби в Пендьоф и без да губи нито минута, вдигна котва и заплава с вдигнати и пълни с вятър платна.

Глава четиридесет и втора БЕЛ-ИЛ АН МЕР

На края на вълнолома, върху който яростно налиташе вечерният прибой, се разхождаха, хванати за ръце, двама души. Те разговаряха

оживено и жива душа не можеше да чуе техните думи, които поривът на вятъра отнасяше една след друга с бялата пяна от гребена на вълните. Току-що слънцето се беше потопило в безкрайния простор на океана и сега приличаше на гигантска, излъчваща виолетова жар пещ. От време на време един от двамата се обръщаше с мрачно безпокойство на изток и сякаш разговаряше с пустинното море. Другият се вглеждаше в лицето на своя спътник и като че ли се опитваше да разгадае неговите мисли. После безмълвно, връхлетени от мрачни мисли, двамата продължаваха разходката си.

Естествено, всички вече са познали тези двама души – Портос и Арамис, преследвани от закона и укрили се в Бел-Ил след крушението на надеждите и великия план на господин Дербле.

– Каквото и да казвате, скъпи ми Арамис, – повтаряше Портос, вдъхвайки дълбоко соления въздух и напълвайки с него могъщите си бели дробове, – каквото и да казва, все пак изчезването на всички рибарски лодки, които излязоха от тук през последните два дни, е нещо съвсем необичайно. В морето нямаше буря. Времето беше спокойно. Но дори и да имаше буря, не биха могли да потънат всички наши лодки. Поне една би останала невредима. Повтарям ви, това е много странно. Подобно изчезване на лодките прекалено ме безпокои.

– Прав сте, приятелю мой Портос, без съмнение сте прав.

– Освен това – добави Портос, чиято мисъл се съживи, след като ванският епископ се съгласи с неговата забележка, – едно нещо привлича вниманието ми: ако тези лодки бяха потънали, то на брега щяха да бъдат изхвърлени парчета от тях или някакви вещи на загиналите. А нищо такова не е намерено. Обърнахте ли внимание, че двете останали на острова платноходки, които изпратих, за да потърсят другите...

Арамис внезапно прекъсна своя събеседник. Извика, съпровождайки възклицанието си с толкова рязко движение, че на Портос му секна дъхът.

– Какво казахте, Портос? Какво? Изпратили сте двата платнохода?

– Да търсят останалите, естествено – повтори простодушно Портос.

– Нещастнико! Какво сте направили! Сега сме загинали! – възкликна епископът.

– Загинали?... Какво?... Защо загинали, отговорете ми, Арамис!

Арамис прехапа устни.

– Нищо, нищо. Простете, исках да кажа, че ако ни беше дошло на ум да направим разходка по море, то сега вече не можем да осъществим това желание.

– Това ли ви измъчва! Голяма работа! Що се отнася до мен, ни най-малко не съжалявам. Не съжалявам за развлеченията на Бел-Ил, каквито и да са те, а за Пиерфон, за Брасие, за Балони, за скъпата ми Франция. Тук не е Франция, драги мой, и аз самият не знам какво е това. Мога да ви кажа напълно откровенно и вие от приятелство ще ми простите тази откровеност, заявявам ви, че в Бел-Ил се чувствам много нещастен. Да, много нещастен.

– Мили приятелю – едва чуто въздъхна Арамис, – ето защо е печално, че сте изпратили останалите ни платноходки да търсят изчезналите преди две денонощия лодки. Ако не бяхте ги изпратили, ние щяхме да заминем.

– Да заминем? А какво ще стане със заповедта, Арамис?

– Каква заповед?

– Дявол да го вземе! Заповедта, за която постоянно ми говорите и която по всеки повод ми напомняте: ние трябва да охраняваме Бел-Ил от възможно нападение на узурпатора. Вие прекрасно знаете за коя заповед говоря.

– Вярно – прошепна Арамис.

– Както виждате, не можем да заминем от тук и това, че съм изпратил платноходките да търсят изчезналите, не може да ни навреди.

Арамис замълча и неговият блуждаещ поглед, остър като погледа на летяща във въздуха чайка, дълго обхожда морето, вглеждайки се в пространството и стремейки се да проникне отвъд хоризонта.

– Освен това, Арамис – продължи Портос, като упорито се връща-ше към мисълта си, която епископът сметна за правилна, – не ми давате никакви обяснения къде биха могли да изчезнат тези нещастни лодки. А мен, където и да отида, навсякъде ме обсаждат вопли и стонове. Като виждат, че майките им са отчаяни, децата също започват да мрънкат, сякаш някой може да им върне бащите. Какви са все пак вашите предположения и какво трябва да казвам на тези нещастници?

– Можем да предполагаваме всичко, Портос, но най-добре мълчете.

Този отговор не задоволи Портос. Той се обърна и измърмори нещо, за да излее своето недоволство. Арамис прекъсна гневната му тирада:

– Спомняте ли си, приятелю, щастливите дни на нашата младост, когато бяхме доблестни и силни, вие, аз и онези двамата, които сега са далеч от нас? Помните ли, мой мили Портос, че ако искахме да се върнем във Франция, тази солена вода не би могла да бъде препятствие за нас?

– О – забеляза Портос, – това все пак са шест левги.

– Ако видите, че се хвана за първата попаднала ми дъска, бихте ли останали на брега?

– Не, кълна се, Арамис! Но коя дъска ще ме удържи сега? Владетелят на имението Брасие се усмихна гордо, като огледа своите мощни, закръглени форми.

– А вие, Арамис, няма ли да признаете с ръка на сърце, че скучаете в Бел-Ил? Нима не бихте предпочели удобствата, които ви предлага вашият дом, епископският дворец във Ван? Хайде, признайте си!

– Не – каза Арамис, но не посмя да погледне Портос в очите.

– Е, добре, в такъв случай ще останем тук – тежка въздишка се откъсна от могъщата гръд на приятеля му. – Щом е така, ще останем тук. Обаче ако ви дойде наум някаква окончателна, твърда мисъл, говоря за мисълта да се върнем във Франция, въпреки липсата на лодка...

– Забелязахте ли още едно странно нещо – прекъсна го Арамис, – откакто лодките ни изчезнаха, през последните две денонощия на острова не е пристанал нито един шлеп.

– Да, прав сте, разбира се. Аз също забелязах това, нали всеки ден пристигаха тук десетки лодки и шлепове.

– Трябва добре да се осведоим – каза Арамис, като помълча. – Дори ако трябва да построя сал... но най-добре да почакаме още.

Арамис започна да ходи напред-назад, като се опитваше да скрие все по-нарастващата си тревога.

Портос, който се умори да следи движенията на своя приятел, доверчивият и спокоен Портос, който не знаеше нищо за причините на това огромно вълнение, което се проявяваше само външно, спря Арамис:

– Да седнем на този камък. Да седнем и моля ви, моля ви по най-решителен начин, да ми обясните, за да разбера добре какво правим всъщност тук?

– Портос... – започна смутеният Арамис.

– Аз знам, че мнимият крал е искал да свали от трона истинския. Вие ми разказахте и това го разбирам. Знам, че мнимият крал се е канел да продаде Бел-Ил на англичаните. Това също е ясно. Знам, че ние като инженери и военачалници трябваше бързо да пристигнем тук, за да възглавим работите по укрепването и да поемем командването на десетте роти, които се издържат от господин Фуке и се намират в негово подчинение. С други думи, десетте роти на неговия зет. Дотук всичко е ясно.

Арамис скочи. Приличаше на лъв, когато го дразни муха. Портос го задържа за ръката.

– Но колкото и да напругам ума си, колкото и да мисля, не мога да разбера защо вместо да ни пратят войска, вместо да ни поддържат, като ни пратят хора, оръжие и провизии, те ни оставят без лодки, а Бел-Ил – без снабдяване и без помощ? Защо прекъсват всякаква връзка с нас? Отговорете ми, Арамис, или преди да ми отговорите, ме изслушайте какво мисля и какво чувствам. Аз мисля, или съм си въобразил, че във Франция са станали големи събития. Цяла нощ съм сънувал Фуке, присънваха ми се мъртви риби, разбити яйца и разхвърляни бедни стаи. Лоши сънища, Дербле, предвещават беда!

– Портос, какво е това там? – прекъсна го Арамис, като стана бързо и посочи на приятеля си черна точка на хоризонта.

– Кораб! – зарадва се Портос. – Да, това е кораб. Най-последно ще получим известия!

– Втори! – извика епископът, като видя нови мачти. – Два, три, четири...

– Пет! – извика Портос. – Шест, седем! Та това е целият флот!

– Сигурно се връщат нашите рибари – уверено каза Арамис, макар че вътрешно беше разтревожен от разкрилата се пред очите му картина.

– Тези кораби са доста големи. Не може да са рибарски лодки. Освен това не ви ли се струва, че идват откъм устието на Ло-ара? Вижте. Нашите жени и деца ги съзряха. Те тичат към брега.

В това време към тях се приближи стар рибар.

– Това нашите лодки ли са? – попита Арамис.

– Не, монсеньор, това са кораби на кралския флот – каза старецът.

– Кораби на кралския флот! – възкликна Арамис. – Но откъде знаете?

– Виждам флаг. На нашите лодки и на търговските кораби никога няма флагове. С такива големи платноходи обикновено се превозва войска.

– Аха! – възкликна Арамис.

– Ура! – извика Портос. – Това са подкрепления! Освен ако не са англичаните...

– Откъм Лоара? Това би било ужасно нещастие! Не трябва ли в такъв случай да минат през Париж?

– Вие сте прав. Това са подкрепления или може би провизии.

– Портос, обявете тревога! – заповяда внезапно Арамис.

– Тревога? Но защо?

– Нека канонирите се върнат при батареите си, прислугата да бъде при оръдията, а при бреговете топове всички да бъдат особено

бдителни.

Портос се ококори. Внимателно погледна своя приятел, сякаш искаше да се убеди, че е действително с ума си.

– Ако не тръгнете незабавно, мой скъпи и безценни приятелю – продължи Арамис със своя най-ласкав тон, – ще го направя аз и лично ще дам необходимите разпореждания.

– Отивам, отивам веднага – отвърна Портос и тръгна да изпълни заповедта. По пътя час по час се обръщаше назад, за да разбере дали ванският епископ не го вика обратно.

Изсвириха тревога. Забиха барабани. Роговете запяха. Разнесе се глухият звън на голямата камбана. За миг пристанът се изпълни с любопитни и с войници. В ръцете на артилеристите, които стояха до големи, поставени върху каменни лафети, оръдия, димяха фитили. Когато всеки зае указаното му в бойното разписание място, когато приготвленията за отбрана завършиха, Портос плахо се обърна към епископа и му прошепна:

– Позволете, Арамис, мъча се да разбера...

– Почакайте, скоро ще разберете всичко – със същия шепот му отвърна ванският епископ. – След като във Франция има двама крале, на кого от тях принадлежи този флот? Какво ще отговорите на това, приятелю мой Портос?

– О, вие ми отваряте очите!

Портос, на когото отговорът отвори очите, или по-точно на прави завесата пред тях още по-плътна, побърза към батареите, за да командва тези, които се намираха там. В това време Арамис неизменно наблюдаваше приближаването на корабите. Народът и войниците, които се бяха покатерили по скалите, различиха отначало върховете на мачтите, после платната и накрая видяха самите кораби с развяващите се флагове на краля на Франция. Настъпваше вечерта, когато сравнително малък платноход с едно голямо платно приближи на разстояние пушечен изстрел от брега.

Въпреки дрезгавината на палубата се забелязваше някаква суетня. Малко след това лодка с трима гребци, усърдно натискащи веслата, се насочи към пристанището. После спря в подножието на бастиона. Рулевият се изкачи на пристана. В ръцете му имаше пакет, който той усърдно размахваше, давайки да се разбере, че е пристигнал, за да води преговори. Много от войниците го познаха. Беше собственикът на един от двата баркаса, които Арамис пазеше и които бяха отправени да търсят изчезналите лодки. Той поиска да го заведат при господин Дербле. По

знак на сержанта двама войници застанаха от двете му страни и го поведоха към Арамис на крайбрежната улица. Пратеникът застана пред него. Беше вече тъмно, въпреки че войниците, които съпровождаха Арамис по време на неговия обход на укрепленията и които стояха малко настрани, държаха в ръцете си горящи факли.

– Как! Юнатан! Но откъде?

– От името на тези, които ме заловиха в плен. Известно ви е, монсеньор, че ние тръгнахме да търсим нашите изчезнали приятели. Много скоро след това бяхме задържани от стражеви кораб на негово величество краля.

– Какъв крал? – намеси се Портос. Юнатан го погледна учуден.

– Говори! – продължи епископът.

– Хванаха, ни монсеньор, и ни присъединиха към задържаните от предния ден.

– Днес ли ви освободиха? – попита Портос, който все така не разбърше нищо.

– Само за да ви съобщим, монсеньор, че са ни задържали. Арамис се опитваше да разбере случилото се.

– Значи – каза той – излиза, че кралският флот блокира крайбрежието. Кой го командва?

– Капитанът на кралските мускетарите.

– д'Артанян! – възкликна Портос. – И той ти връчи писмо?

– Да, монсеньор.

– Приближете факлите!

– Това е неговият почерк – забеляза Портос. Арамис прочете следното:

„Заповед на краля:

Да се превземе Бел-Ил. Да се унищожи гарнизонът, ако окаже съпротива. Да се обезоръжат всички войници!

Подписано: д'Артанян, който преди два дни арестува господин Фуке и го изпрати в Бастилията.“

Арамис побледня и смачка хартията.

– Какво има? – попита Портос.

– Нищо, приятелю, нищо – отвърна Арамис и се обърна към Юнатан: – Кажи ми... ти разговаря ли с господин д'Артанян?

– Да, монсеньор. Той каза, че би искал да говори с вас на борда на своя кораб.

- На борда на своя кораб? Портос повтори:
- На борда на своя кораб?
- Господин мускетарят – продължи Юнатан – заповяда да ви взема двамата – вас, господин Дербле, и вас, господин инженер, в нашата платноходка и да ви заведе при него.
- Да вървим! – каза Портос. – Милият ми д'Артанян!
- Вие сте полудял! – прекъсна го Арамис. – Кой може да гарантира, че тук няма клопка?
- От страна на другия крал ли? – тайнствено прошепна Портос. – Това е възможно, но какво да правим? Ако д'Артанян ни кани...
- Кой ви е казал, че това действително е д'Артанян?
- В такъв случай... но нали почеркът му...
- Почеркът може да се подправи. И неговият е подправен, вижте как е треперела ръката на този, който е писал заповедта.
- Вие и този път сте прав, но ние абсолютно нищо не знаем.
- Наистина – забеляза добродушият Портос, – всъщност няма нужда да знаем.
- Какво ще заповядате да направя? – запита Юнатан.
- Ще се върнеш при този капитан и ще му кажеш, че го молим лично да дойде на острова.
- Разбирам – каза Портос.
- Слушам, монсеньор – отвърна Юнатан. – Но ако капитанът откаже?
- Ако откаже, ние имаме оръдия и ще ги пуснем в действие.
- Дявол да го вземе! Аз наистина нищо не разбирам! – измърмори Портос.
- Сега ще разберете всичко. Времето за това действително настъпи. Превърнете се в слух и внимателно слушайте моите думи!
- О, аз ще слушам, дявол да го вземе, не се съмнявайте.
- Мога ли да тръгвам, монсеньор? – извика Юнатан.
- Тръгвай и се върни с отговор! Ей, вие там, спуснете лодката! Тя се отдели от пристана и пое към кораба. Арамис хвана Портос под ръка и пристъпи към обяснения.

Глава четиридесет и трета ОБЯСНЕНИЯТА НА АРАМИС

- Аз трябва да ви разкажа, приятелю Портос, нещо, което ще ви

учуди, но заедно с това ще ви разясни всичко.

– О, на мен ми харесва, когато нещо ме учудва – благосклонно каза Портос, – моля ви, не се притеснявайте заради мен. Не съм чак толкова чувствителен. Говорете направо.

– Много трудно е, Портос... много трудно, защото, предупреждавам ви още веднъж, трябва да ви разкажа странни, много странни неща...

– Вие говорите толкова хубаво, приятелю, че съм готов да ви слушам по цели дни. И така, говорете, моля ви... или ето какво ми дойде наум: за да облекча вашата задача и да ви помогна да разкажете тези странни неща, ще ви задавам въпроси. За какво се каним да воюваме?

– Ако вие ми задавате въпроси от този род, Портос, ни най-малко няма да облекчите моята задача и питайки ме по този начин, няма да помогнете да ви разкрия всичко. Точно в това е тук гордиевият възел. Трябва да се разсече с един замах. Знаете ли, приятелю мой, аз ви измамих. В крайна сметка за ваше добро, както ми се струва, Портос. Искрено вярвах в това.

– В такъв случай – усмихна се славният владетел на замъка Брасие, – в такъв случай вие сте ми оказали голяма услуга и аз ви поднасям благодарности. Ако не бяхте ме измамили, можех сам да сбъркам. Но в какво всъщност сте ме излъгали?

– Аз служех на узурпатора, против когото Л юдовик XIV в настоящия момент хвърля своите сили.

– Узурпатора? – Портос се почеса в недоумение по врата. – Това е... Не, не разбирам много добре.

– Това е единият от двамата крале, които си оспорват короната на Франция.

– Много добре... значи вие служехте на този, който не е Людовик XIV?

– Веднага разбрахте истинското състояние на нещата. От което следва, че ние с вас сме метежници, скъпи ми, бедни ми приятелю.

– По дяволите!... – възкликна поразен Портос.

– О, бъдете спокоен, Портос, ние ще намерим начин да се спасим, повярвайте.

– Това не ме безпокои. Вълнува ме, че думата метежник не е хубава дума.

– Уви!...

– Значи и херцогската титла, която ми обещаха...

– Тя щеше да ви бъде дадена от узурпатора.

– Но това не е едно и също, Арамис – величествено каза Портос.

– Приятелю мой, ако зависеше от мен, вие бихте станали и принц.

Портос започна механично да гризе ноктите си.

– Като сте ме измамили – отвърна той, – не сте постъпили добре, Арамис, защото на това херцогство аз много разчитах. О, сериозно разчитах на него, познавайки ви като човек, който си държи на думата.

– Бедният Портос! Простете ми, умолявам ви!

– Значи – настойчиво продължаваше Портос, без да отвърне на смирените молби на ванския епископ, – значи аз съм се скарал с Людовик XIV?

– Всичко ще изгладя, скъпи приятелю. Всичко ще взема върху себе си. Заклевам ви, позволете ми да действам. Няма нужда от неуместни самопожертвувания и безсмислено великодушие! Вие не знаехте нищо за моите планове. Вие нищо не сте правили за самия себе си. Аз съм организатор на този заговор. Беше ми нужен моя неразделен приятел и ви повиках. Вие се явихте на моя зов, като си спомнихте за нашия стар девиз: „Един за всички, всички за един“. Моето престъпление, Портос, се състоеше в това, че постъпих като пълен егоист.

– Ето една дума, която ми е по сърце – прекъсна го Портос, – и след като сте действали изключително в свой интерес, аз никак не мога да ви се сърдя. Та това е напълно естествено!

С тези думи Портос стисна ръката на стария си приятел. Сблъсквайки се с такова безхитростно душевно величие, Арамис се почувства като нищожен пигмей. За втори път му се случваше да отстъпва пред непреодолимата сила на това сърце, много по-могъщо от най-блестящия ум. С безмълвно и здраво ръкостискане той отвърна на своя верен приятел:

– А сега, когато изяснихме всичко, когато аз окончателно си дадох сметка за нашето положение спрямо крал Людовик, мисля, че трябва да ми обясните политическата интрига, жертва на която станавме, защото виждам, че зад всичко това се крие някаква политическа интрига.

– Всичко ще ви разясни д'Арганян, който сега ще дойде тук. Простете ми, но аз съм толкова измъчен, толкова съм угрижен, че имам нужда от цялото си самообладание, от целия си разум, за да поправа лъжливата крачка, която толкова необмислено ви накарах да направите. Сега нашето положение е свършено ясно. От днес крал Людовик XIV има единствен враг и този враг съм аз. Направих ви пленник и вие ме следвахте по петите. Днес ви пускам на свобода и вие летите към своя властелин. Както виждате, Портос, във всичко това няма нищо трудно.

– Мислите ли?

– Дълбоко съм убеден.

– Но в такъв случай – каза Портос, воден от своя поразително здрав разум, – ако нашето положение е толкова ясно, както вие казвате, защо приготвяме оръдия, мускети и всичко останало? Струва ми се, че много по-просто е да кажем на д'Артанян: „Мили приятелю, ние допуснахме грешка. Трябва да я поправим. Дайте ни изход, за да излезем, и бъдете здрав“!

– Има една трудност – д'Артанян може да дойде с такива заповеди, че да се наложи да пуснем в ход оръжието.

– Какво говорите! Оръжие против д'Артанян? Безумие! Против нашия любим д'Артанян?!

– Портос – Арамис още веднъж поклати глава, – ако аз наредих да се запалят фитилите и да се насочат оръдията, ако аз наредих да се бие тревога и ако повиках всички върху стените, тези превъзходни стени на Бел-Ил, които вие толкова прекрасно сте укрепили, и поставих защитниците по местата им, всичко това съм направил с известен умисъл. Почакайте, не ме осъждайте, или не, по-добре да не чакаме. На пристанището викат някаква лодка.

– Това навярно е д'Артанян – Портос се приближи до парапета.

– Той самият – отвърна капитанът на мускетарите и като скочи от лодката, започна бързо да се изкачва по стълбата към неголяма площадка, където се намираха двамата му приятели. Докато д'Артанян вървеше към тях, Арамис и Портос забелязаха някакъв офицер, който неотстъпно го следваше. Д'Артанян се спря на половината път. Същото направи и неговият спътник.

– Отдалечете вашите хора! – извика мускетарят на Портос и на Арамис. – Да не чуват това, което се говори.

След това д'Артанян се обърна към своя спътник и каза рязко:

– Господине, това не ви е корабът от кралския флот, където вие разговаряхте толкова високомерно с мен.

– Господине – отвърна офицерът, – аз не съм разговарял с вас високомерно, а просто съм изпълнявал – наистина, буквално – заповедта, която получих при заминаването си. Заповядаха ми да ви следвам навсякъде. Аз ви следвам. Заповядаха ми да не ви допускам до преговори с когото и да е било, ако не съм осведомен за тяхното съдържание, и аз го правя.

Д'Артанян се разтрепери от гняв. Портос и Арамис също трепнаха, разговорът изпълни душите им с тревога и опасения. Д'Артанян хапеше

яростно мустаците си, което издаваше негодувание, предвещаващо взрив. Той се приближи до офицера:

– Господине, когато изпратих тук лодка, вие пожелахте да узнаете какво пиша на защитниците на Бел-Ил. Показахте ми някаква заповед, аз също ви показах писмото, което бях написал. Когато се върна старшият на изпратената от мен лодка и получих отговор от тези господа – той посочи Портос и Арамис, – вие чухте разказа му от първата до последната дума. Всичко това беше предвидено във вашата заповед и изпълнено от мен без никакво противодействие. Така ли е или не?

– Така е, господине – промълви офицерът, – разбира се, че е така, но...

– Господине – д'Артанян се разгорещаваше все повече, – когато обявих намерението си да слеза от кораба, за да се прехвърля на Бел-Ил, вие поискахте да ви взема със себе си. Аз не се колебах нито минута и ви доведох тук. Нали се намирате на Бел-Ил? Така ли е или не?

– Така е, господине, но...

– Но... мен въобще не ме интересува господин Колбер, от когото вие сте получили тази заповед, нито който и да е друг, чиито указания неотклонно изпълнявате. Мен ме интересува човекът, който ме притеснява на тази стълба, в чието подножие се плиска солена вода, при това дълбочината тук е най-малко тридесет фута.

– Но, господине, ако аз ви притеснявам – смутено и почти стеснително каза офицерът, – разберете, за това е виновна службата ми.

– Господине, вие или тези които са ви изпратили, имахте нещастие то да ми нанесете оскърбление. Така или иначе, аз съм оскърбен. Не мога да отмъстя на тези, които са ви казали какво да правите, не ги познавам, а и те са доста далеч. Вие обаче сте пред мен и, кълна се в Господа, ако направите още една крачка напред, за да подслушвате какво ще кажат тези господа, ще ви смачкам главата и ще ви хвърля във водата. О! Да става каквото ще! През целия си живот само шест пъти съм изпадал в гняв, в пет от тези случаи нещата завършиха със смъртта на оня, който ме беше разгневил.

Офицерът не се помръдна. Изслуша заплахата и побледня:

– Господине, вие не сте прав, прочитайте ми да изпълня получената заповед.

Портос и Арамис, развълнувани от сцената, която наблюдаваха от горе, застанали до парапета на своята площадка, извикаха на капитана:

– Скъпи д'Артанян, пазете се!

Д'Артанян им махна да мълчат. С ужасяващо спокойствие той

вдигна крак да стъпи на следващото стъпало и с шпага в ръка се огледа, за да разбере дали офицерът го следва.

Офицерът се прекръсти и тръгна след капитана. Портос и Арамис, познаваха добре д'Артанян и се хвърлиха надолу, за да спрат удара, защото вече им се струваше, че чуват звън. Но д'Артанян премести шпагата си в лявата ръка и каза на офицера трогателно:

– Господине, вие сте порядъчен човек, навярно по-добре ще разберете това, което сега ще ви кажа.

– Говорете, господин д'Артанян, говорете – отвърна храбрият офицер.

– Тези господа, които имаме удоволствието да виждаме пред нас и против които са насочени вашите заповеди, са мои приятели.

– Знам това, господине.

– Тогава как мислите, мога ли да постъпя с тях в съответствие с дадените ви инструкции?

– Разбирам сложността на вашето положение.

– В такъв случай позволете ни да поговорим без свидетели.

– Господин д'Артанян, ако аз отстъпя пред вашата молба, ако направя това, което искате, ще наруша думата, с която съм обвързан, в противен случай ще ви се изпреча на пътя. Предпочитам първото пред второто. Разговаряйте, господине, със своите приятели и не ме презирайте, че от уважение и обич към вас... извършвам безчестна постъпка.

Трогнатият д'Артанян стремително прегърна младия човек и веднага тръгна към своите приятели. Офицерът се загърна в плаща си и седна на стъпалата, покрити с влажни водорасли.

– Ето, скъпи приятели, ето моето положение. Сами видяхте – каза д'Артанян, обърнат към Портос и Арамис.

Тримата се прегърнаха, както в дните на тяхната младост.

– Какво означава тази строгост? – попита Портос.

– Би трябвало, драги Портос, все пак да се досетите за някои неща.

– Не съвсем, драги капитане. В края на краищата нищо лошо не съм направил. Арамис също – побърза да добави добрият Портос.

Д'Артанян хвърли към прелата укоряващ поглед, който прониза дори неговото закалено сърце.

– Милият Портос! – възкликна ванският епископ.

– Виждате докъде сме я докарали. Да се прихваща всичко, което излиза от Бел-Ил или отива към него. Вашите лодки са задържани. Ако се опитате да бягате, ще ви заловят корабите, които браздят морето, за да ви дебнат. Кралят иска да ви залови и той ще постигне своето!

Д'Артанян дръпна яростно сивите си мустаци и отскубна няколко косъмчета. Арамис стана още по-мрачен, а Портос – сърдит.

– Имах такъв план – продължи д'Артанян, – исках да ви взема двамата при себе си на кораба, да сте близо до мен и да ви върна свободата. Но кой може да ми гарантира сега, че връщайки се там, няма да намеря някакъв нов началник и тайна заповед, с която да ми отнемат командването! Тайна заповед, чрез която да се разправят с мен и с вас без ни най-малка възможност за спасение!

– Трябва да останем тук, на Бел-Ил – решително заяви Арамис. – И аз гарантирам, че ще се предам само ако разбере твърдо на какво мога да разчитам.

Портос не каза нищо. Това направи впечатление на д'Артанян.

– Ще се опитам да разпитам този офицер, този храбрец, който ме придружава и чиято мъжествена съпротива ме зарадва много. Той явно е честен човек, макар и наш враг, но струва хиляди пъти повече от някой подъл угодник. Да се опитаме да узнаем какви права има той и какво разрешава или забранява неговата заповед.

– Да опитаме – съгласи се Арамис.

Д'Артанян се наведе от парапета и повика офицера, който веднага се качи при тях. След като размениха изискани любезности, както е естествено между порядъчни и изпълнени със взаимно уважение хора, д'Артанян попита:

– Господине, ако поискам да отведа от тук тези господа, какво бихте направили?

– Не бих се възпротивил, но след като имам пряка и недопускаща тълкуване заповед, аз...

– А-а! – прекъсна го д'Артанян.

– Вземете поне Портос – каза ванският епископ, – той ще съумее да докаже на краля и аз ще му помогна за това, а и вие също д'Артанян, че няма нищо общо с тази работа.

– Хм! – изръмжа д'Артанян. – Искате ли да заминете? Искате ли да ме последвате, Портос? Кралят е милостив!

– Бих искал да помисля – отвърна Портос.

– Значи оставате?

– До нова заповед! – възкликна Арамис.

– Дотогава, докато не ни осени някоя по-умна идея – отново каза д'Артанян, – и ми се струва, че няма да чакаме дълго, защото тази идея вече се е родила.

– Ами в такъв случай да се сбогуваме – въздъхна Арамис, – но

наистина, Портос, по-добре ще бъде да заминете.

– Не – лаконично отвърна Портос.

– Ваша воля – каза Арамис, обезпокоен от суровия тон на своя приятел. – Все пак се успокоявам с идеята, за която намекна д'Артанян, и ми се струва, че вече я отгатвам.

– Я да видим – мускетарят наведе ухото си към Арамис. Прелатът прошепна няколко думи, на които д'Артанян отвърна:

– Точно така!

– Значи няма грешка! – радостно извика ванският епископ.

– Използвайте суматохата, която ще предизвика осъществяването на този план, и уредете работите си, Арамис.

– За това бъдете спокоен.

– А сега, господине – каза д'Артанян на офицера, – приемоте от нас хиляди благодарности. Вие спечелихте трима приятели, които са готови да ви служат до гроб.

Като целуна нежно приятелите си на раздяла, д'Артанян, заедно с придадения му от Колбер спътник, напусна Бел-Ил. Така освен обяснението, с което бе пожелал да се задоволи достойният Портос, сякаш нищо не се беше намесило в съдбата на тримата стари приятели, озовали се във враждуващи лагери. „Впрочем – каза си Арамис – съществува още и идеята на д'Артанян.“

Капитанът, връщайки се на кораба, всестранно обмисляше тази идея, която неотдавна му беше дошла наум. Що се отнася до офицера, той пазеше мълчание, но не пречеше на д'Артанян да размишлява. Като се качи на борда на кораба, който стоеше на котва на разстояние един топовен изстрел от бастиона на Бел-Ил, капитанът на мускетарите тегли черта под своите размисли и взе да прехвърля в ума си какви средства за нападение и защита има на разположение. Незабавно след пристигането си той свика военен съвет, в който влизаха офицерите, намиращи се в негово подчинение. Бяха осем: началникът на морските сили, един майор, командващ артилерията, един инженер, познатият ни вече офицер и четирима лейтенанти.

Д'Артанян събра всички в каютата на кърмата, изправи се, свали шапката си и започна своята реч:

– Господа, аз бях на Бел-Ил и видях там добре обучен и многообразен гарнизон, готов за отбрана, която може да ни затрудни. Затова имам намерение да встъпя в преговори с двамата главни офицери на тази крепост. Като ги откъснем от войските и от оръдията, лесно ще можем да намерим приемливо за двете страни решение, особено ако си поставим

за задача да им въздействаме с разумни доводи. Съгласни ли сте с това, господа?

Артилерийският майор се обади с уважение:

– Господине, от вашето съобщение разбрах, че крепостта се готви за продължителна отбрана. Това означава, че вие с положителност знаете, че тази крепост решава да започне метеж.

Д'Артанян се раздразни, но той не беше от тези, които лесно могат да бъдат смутени от подобни дреболии, затова отвърна:

– Господине, вашата забележка съответства на истината. Но сигурно ви е известно, че Бел-Ил е васално владение на господин Фуке и че кралете на Франция в отколешни времена са предоставяли на това владение право да се въоръжават.

Майорът искаше да възрази.

– Не ме прекъсвайте – спря го д'Артанян, – вие, разбира се, ще кажете, че това е право на въоръжаване против англичаните, а не против собствения крал. Но ние нямаме работа с господин Фуке и не той в дадения момент се е затворил в Бел-Ил, тъй като преди два дни той беше арестуван от мен. Жителите и защитниците на острова нищо не знаят за този арест. Да им се съобщава за това е съвсем безполезно. Това е толкова нечувано, неочаквано и необикновено, че изобщо няма да ни повярват. Бретонецът служи на своя господар, докато не го види мъртъв. Доколкото знам, никой бретонец не е виждал трупа на господин Фуке. Затова никак не е чудно, че те се съпротивляват на всички, които не представляват господин Фуке или не носят заповед с неговия подпис.

Майорът се поклонил в знак на съгласие.

– Ето защо продължи д'Артанян – аз искам да покая на кораба си двама старши офицери от Белилския гарнизон. Те ще разговарят с вас, ще видят силите, които се намират в наше разпореждане, следователно ще разберат каква участ ги очаква в случай на съпротива. Ще се закълнем в честта си, че господин Фуке действително е арестуван и че всяка съпротива от тяхна страна може да му навреди. Ще им кажем също така, че ако дадат дори единединствен топовен изстрел, те не ще могат да разчитат на милосърдието на краля. Тогава, в крайна сметка – аз горещо се надявам на това – те няма да се съпротивляват, ще се предадат без бой и ние по мирен път ще овладеем крепостта, щурмуването на която може да ни струва доста скъпо.

Офицерът, който съпровождаше д'Артанян при посещението на Бел-Ил, се опита да каже нещо, но д'Артанян го прекъсна:

– Знаем какво искате да кажете, господине. Знаем, че има заповед на

краля, която забранява тайните преговори със защитниците на Бел-Ил, и имайки това предвид, ви предлагам да водим с тях преговори в присъствие на целия ми щаб.

Офицерите се спогледаха, сякаш взаимно да си прочетат мислите и при съвпадение на мненията мълчаливо да се договорят помежду си, а после да постъпят съгласно желанието на д'Артанян. Зарадван, той вече мислеше, че благодарение на тяхното съгласие ще може да изпрати кораб за Портос и Арамис, когато офицерът на краля извади от пазвата си запечатан плик и го връчи на д'Артанян:

– Прочетете господине.

На плика, под адреса, пишеше номер едно. Д'Артанян недоверчиво разгъна и прочете следното:

„Забранява се на господин д'Артанян да свиква съвет и да води каквито и да било преговори, докато Бел-Ил не се предаде и всички пленници не бъдат разстреляни.

Подпис: Людовик“

Д'Артанян съдържана негодуванието си и каза любезно:

– Добре, господине. Ще постъпим в съответствие със заповедта на негово величество.

Глава четиридесет и четвърта ЩАСТЛИВОТО ХРУМВАНЕ НА д'Артанян И ЩАСТЛИВОТО ХРУМВАНЕ НА КРАЛЯ

Ударът беше нанесен доста точно. Той беше жесток и съдбоносен. Д'Артанян побесня: беше му попречило хрумването на краля. Но не изпадна в отчаяние и като си спомни каква идея го бе осенила в Бел-Ил, измисли още един начин, за да спаси изпадналите в беда приятели.

– Господа – внезапно се обърна към събралите се офицери, – след като изпълнението на тайните си заповеди кралят е възложил не на мен, а на друго лице, значи аз повече не се ползвам с кралското доверие. Аз действително щях да бъда недостоен за него, ако и занаят си запазех командването, при което на всяка крачка щях да се сблъскам с толкова оскърбително за мен подозрение. Затова решавам да тръгна веднага, за да връча на краля моята оставка. Обявявайки това във ваше присъствие, заповядвам да се отстъпи към бреговете на Франция, за да не рискуваме

силите, които ми е поверил негово величество. Върнете се на своите кораби и се гответе за отплаване! След час започва приливът. По местата, господа, по местата! Предполагам – добави той, виждайки, че само бдителният офицер не е готов да му се подчини, – предполагам, че този път нямате никаква друга заповед, която да ви дава основание да възразите.

Произнасяйки тези думи, д'Артанян беше почти уверен, че е спечелил. Този план носеше спасение за нещастните му приятели. Блокадата можеше да бъде вдигната и те спокойно да отплават с издути платна към Испания или Англия. Никой нямаше да им попречи – докато те плават, той ще обяснява пред краля завръщането си и негодуванието, което го е обзело поради оказаното му от Колбер недоверие. Кралят ще го върне обратно, давайки му вече неограничена власт, и той ще завладее Бел-Ил, по-точно ще завладее един затвор, от който птичката е изхвъркнала на воля.

Неуморният офицер обаче извади нова кралска заповед с номер две. Тя гласеше:

„Ако господин д'Артанян изяви желание да се откаже от своите пълномощия, ако реши, че не трябва да бъде считан вече за началник на експедицията, заповядвам всички подчинени нему офицери да престанат да му се подчиняват, освен това гореупоменатият-господин д'Артанян, загубвайки званието главнокомандващ войските, изпратени против Бел-Ил, да се счита задължен незабавно да се завърне във Франция, съпроводен от офицера, който ще му връчи тази заповед. Този офицер да го смята за арестуван и да отговаря за него!“

Д'Артанян, смелият и безгрижен д'Артанян, побледня. Всичките му действия бяха толкова точно пресметнати с оглед на бъдещето, че той за първи път от тридесет години насам си спомни за великия кардинал, който беше безпогрешно предвидлив и неумолимо логичен.

„Ако аз сложа тази заповед в джоба си – помисли си д'Артанян, – кой ще разбере за нея и кой ще ми попречи? И преди кралят да научи, моите бедни приятели ще успеят да се спасят. По-смело, по-решително!“ Но когато вече беше готов да изпълни това решение, той видя, че всички офицери около него четат същата заповед, раздадена им от този ужасен изпълнител на волята на Колбер. Неподчинението, както и всичко останало, беше предвидено точно.

– Господине – каза приближилият се до него офицер, – аз чакам: кога ще ви бъде удобно да тръгнете заедно с мен?

– Готов съм – каза капитанът.

Офицерът веднага заповяда да спуснат лодката, предназначена за

д'Артанян. Виждайки я, д'Артанян едва не обезума от бяс.

– Но кой – измърмори той – ще поеме ръководството на експедицията?

– След вашето заминаване, господине – отвърна командирът на ескадрата, – ръководството на експедицията се поверява на мен. Такава е волята на негово величество.

– В такъв случай, господине, последната заповед, намираща се у мен, е предназначена за вас. Благоволете да предявите своите пълномощия – помоли пратеникът на Колбер.

– Ето ги – морякът показва документа с подписа на краля.

– Вземете инструкциите – офицерът му връчи пакет документи, обърна се към д'Артанян и не без вълнение в гласа добави: – Направете ми услуга, господине, да вървим!

– Сега – произнесе тъжно победеният, сваленият на земята от неутомимата съдба д'Артанян.

Той се покачи на малък платноход, който се понесе бързо към брега на Франция, гонен от прилива и свежия попътен вятър. Въпреки всичко станало мускетарят не губеше надежда, че ще може да се добере бързо до краля и ще успее, употребявайки цялото си красноречие, да го убеди да пощади неговите нещастни приятели.

Корабчето летеше като лястовица. На фона на белите нощни облаци д'Артанян вече различаваше ясно черната линия на френския бряг.

– Ах, господине – обърна се той към офицера, с когото цял час не беше разменил нито дума. Бих дал всичко, за да разбере инструкциите, дадени на новия командващ. Надявам се, че те са проникнати от стремеж към миролюбие, нали така?... И...

Той не успя да довърши. Над морето отекна далечен топовен гърмеж, след него втори, после още два или три, още по-силни.

– Срещу Бел-Ил откриха огън – каза офицерът. Корабчето пристана на френския бряг.

Глава четиридесет и пета ПРЕДЦИТЕ НА ПОРТОС

Атос и Портос, след като се разделиха с д'Артанян, отидоха в главния форт, тъй като искаха да говорят без свидетели. Загрижеността на Портос смущаваше Арамис. След срещата си с мускетаря епископът беше по-спокоен от обикновено и на сърцето му не лежеше предишната

тежест:

– Скъпи Портос, искам да ви разкажа за плана на д'Артанян – започна той, – за плана, на който ще дължим нашата свобода. Ще се осъществи не по-късно от дванадесет часа. Надявам се, че сте забелязали, наблюдавайки сцената между нашия приятел и офицера, че има известни заповеди, ограничаващи възможностите на д'Артанян. Той иска да заяви на краля за своята оставка и по време на объркването, което ще настъпи при отпътуването му, ние ще излезем в морето. Ако се окаже, че може да избяга само един от нас, това ще бъдете вие, Портос.

– Ще се спасяваме заедно или ще останем заедно! – каза Портос.

– Вие имате благородно сърце – каза Арамис, – но вашето безпокойство ме натъжава.

– Ще ви го обясня: правя своето завещание. Чувствам се уморен. Това ми се случва за първи път, а в нашия род... Моят дядо е бил три пъти по-силен от мен. Казваше се Антоан. Веднъж, приблизително на моята възраст, той почувствал по време на лов внезапна слабост в краката. Никога дотогава не му се било случвало. Все още оплаквайки се от слабостта, неочаквано се натъкнал на бизон, който бил тръгнал срещу него. Дядо ми стрелял с аркебуза, но не го улучил и бизонът му разпорил корема. Дядо ми умрял веднага.

– Но това не означава, че вие имате основание да се тревожите за себе си.

– А сега ще чуете още нещо. Моят баща беше два пъти по-силен от мен – суров войник, служил на Анри III и Анри IV. Той се казваше не Антоан, а Гаспар, като господин Дьо Колини. Беше винаги на кон и не знаеше какво е умора. Една вечер, ставайки от стола, той почувствал, че му се подкосяват краката.

– Може да е попрекалил на вечерята и затова е залитнал.

– Какво говорите! Приятелят на господин Басомпьер? Не, казвам ви, не е тази причината. Той се учудил и казал на майка ми, смеейки се: „Може би и аз ще срещна моя бизон, както покойният ми баща, господин Дьо Валон.“ Преодолявайки тази слабост, поискал да слезе в градината, вместо да си легне в леглото. На първото стъпало краката му отново се подкосили. Стълбата била стръмна. Баща ми си ударил главата в една желязна кука и умрял на място.

– Тук наистина има два случая на съдбоносно стечение на обстоятелствата. Да не правим извод, че това може да се случи за трети път. Човек с вашата физика не трябва да бъде суеверен, Портос. Освен това не се вижда нещо да ви се подкосяват краката. Вие никога не сте се

държали толкова добре и не сте имали такъв великолепен вид. Можете да вдигнете цяла къща на плещите си.

– Сега наистина се чувствам добре. Но преди малко се олюлях и краката ми се подкосиха. От известно време това ми се случва за четвърти път. Не казвам, че се плаша, дявол го взел, но съгласете се, животът е приятно нещо. Имам приятели, имам прекрасни земи, любими коне, хора като вас и като Атос, като господин д'Артанян, които много обичам...

Чудесният Портос не скриваше чувствата си към епископа.

– Ние ще живеем още дълги години – Арамис му стисна ръката, – за да запазим за света образци на редки днес хора. Доверете ми се, приятелю! Ние нямаме отговор от д'Артанян и това е добър знак. Той сигурно вече е събрал корабите на едно място и е освободил морето наоколо. Що се отнася до мен, аз вече наредих да прекарат на валяци баркаса към изхода на голямото подземие Локмария – това, което вие познавате. Колко пъти сме ходили там на лов за лисици.

– Да, помня. То излиза в малък залив, към който води тесен проход, открит от нас, когато ни се изплъзна онази превъзходна лисица.

– Точно така. В това подземие ще бъде скрит баркасът за случай на нужда. Той вече сигурно е там. Ще изчакаме благоприятен момент и тази нощ ще се измъкнем в открито море. Никой на острова освен нас и двама-трима ловци не познава тази пещера, или по-точно изхода от нея. По такъв начин, ако островът бъде превзет, противниците ни ще решат, че на него няма нито една лодка, и ще престанат да охраняват брега. Как са краката ви?

– Сега се чувствам превъзходно.

– Виждате ли, всичко ви помага да си върнете спокойствието и надеждата. Д'Артанян освобождава морето от корабите и ни предоставя възможност за бягство. Сега няма да се притесняваме нито от кралския флот, нито от десант в Бел-Ил. Ей Богу, нас ни очакват още половин век чудесни приключения! А добера ли се до испанска земя – добави епископът с небивала енергия, – кълва ви се, вашето херцогство няма да изглежда толкова призрачно като сега.

– Да се надяваме – отвърна Портос ободрен.

Изведнъж се чу вик: „На оръжие!“ Повторен от стотици гласове, той долетя до двамата приятели, предизвиквайки в душата на единия учудване, а на другия – безпокойство. Арамис отвори прозореца, видя тъпна бягащи с факли хора. Жените се отдалечаваха, а мъжете заемаха местата си.

– Флотът, флотът! – извика минаващият покрай тях войник.

– На оръжие! – ревноха в един глас Арамис и Портос. Затичаха към пристана, за да се укрят в батареята. Идваха от три посоки. Беше очевидно, че десантът се извършва едновременно на три места на острова.

– Какво ще заповядате да предприемем? – обърна се към Арамис един артилерийски офицер.

– Предупредете ги да спрат и ако не се подчинят, открийте огън.

След пет минути започна канонада. Това бяха изстрелите, чути от д'Артанян. Лодките бяха толкова близо, че гюлетата не им причиняваха вреда, тъй като прелитаха над тях. Войниците слязоха на брега и се завърза ръкопашен бой. Арамис и Портос се прицелиха. Стреляха толкова точно и така въодушевиха хората около себе си, че кралските войници се хвърлиха към лодките и отплаваха, вземайки само ранените.

– Портос, нужен ни е пленник! – завика Арамис. – По-скоро! Портос се наведе над стълбата от пристана, хвана за яката един офицер от кралската армия, който чакаше войниците му да се наместват в лодката, за да се качи последен. Ръката на гиганта вдигна тази плячка, която му послужи като щит, тъй като никой не се решаваше да стреля.

Глава четиридесет и шеста СИНЪТ НА БИКАР

Бретонците бяха горди с победата си, но Арамис не ги успокояваше.

– Кралят – каза той на Портос, след като узнае за съпротивата, ще изпадне в такъв гняв, че след превземането на острова тези славни хора ще бъдат унищожени с огън и меч.

– Значи нашите действия са безполезни? – попита Портос.

– Сега ни донесоха полза, тъй като имаме пленник – отвърна епископът, – от него ще разберем намеренията на нашите врагове.

– Да разпитаме този пленник. Ще го накараме да говори по-най простия начин. Ще отидем да вечеряме и ще го вземем с нас. Като си пийне повечко вино, няма начин да не заговори.

Така и направиха. Отначало офицерът беше разтревожен, но като видя с какви хора има работа, набързо се успокои. Не се боеше да се компрометира с прекалена откровеност, набързо разказа за събитията на флагманския кораб и за заминаването на д'Артанян за Франция. Съобщи и за това как след заминаването на капитана на мускетарите новият

командващ е наредил да се нападне Бел-Ил. Естествено, тук неговите показания прекъснаха.

Арамис и Портос се спогледаха отчаяно. Не можеха повече да разчитат на знаменитото въображение на д'Артанян, не можеха повече да се надяват в случай на поражение на помощ от негова страна. Продължавайки разпита, Арамис се осведоми от пленника за намеренията на кралските военачалници по отношение на защитниците на Бел-Ил.

– Заповедта е – каза офицерът – в боя да се убива, а сетне да се беси.

– Аз съм твърде лек за бесилката – усмихна се Арамис, – такива като мен не можеш да обесиш.

– А аз съм прекалено тежък – каза Портос, – ще скъсам въжето.

– Уверен съм – учтиво каза пленникът, – че ние бихме били снизходителни, като ви предоставим смърт по ваш избор.

– Хиляди благодарности – сериозно отвърна Арамис.

– Още по една чаша за ваше здраве – Портос се поклони.

В такива разговори те прекараха времето след вечеря. Офицерът се оказва умен човек и малко по малко се поддаваше на обаянието на Арамис и сърдечното простодушие на Портос.

– Простете ми – каза той – за въпроса, който се каня да ви задам, но хора, които допиват съвместно шестата си бутилка, имат право малко да се забравят. Вие, милостиви господа, не служехте ли като мускетари на покойния крал?

– Да, господине, ние бяхме кралски мускетари, и то превъзходни – отвърна Портос.

– Вярно е. Бих казал нещо повече, вие бяхте най-добрите сред добрите, ако не се боях да оскърбя паметта на моя баща. Аз, господа, съм Жорж дьо Бикар.

– Ах! – извика Портос. – Бикар! Помните ли, Арамис, това име? Бикар по прякор Кардинала... беше един от четиримата гвардейци, които дойдоха да ни попречат да се дуелираме в деня, когато се запознахме с шпага в ръка с д'Артанян.

– Съвършено вярно, господа.

– Това беше единственият – усмихна се Арамис, – когото ние не успяхме да раним.

– От което следва, че е бил превъзходен воин.

– Това е самата истина – едновременно казаха и двамата приятели.

– Господин Дьо Бикар, ние много се радваме, че се запознахме със сина на такъв храбър човек.

Бикар стисна ръцете на бившите мускетари. Арамис погледна към Портос, сякаш искаше да му каже: „Ето един човек, който може да ни бъде полезен.“

– Съгласете се, господине – обърна се той към офицера, – хубаво е да бъдеш честен винаги и навсякъде.

– Моят баща, господине, постоянно повтаряше това.

– Съгласете се, че е доста тъжно да се срещаш с хора, които ги чака смърт от мускет или въже, и да узнаеш, че тези хора са стари приятели на вашия уважаван баща, познати, които са ви оставени от него, така да се каже, по наследство.

– О, вие не сте обречени на такава ужасна участ, приятели – възрази младият човек. – Сега вече твърдя: вие ще я избегнете, ако пожелаете сами.

– По какъв начин? – в очите на Арамис се запали нетърпение.

– Само – каза Портос, като погледна с благородно безстрашие Бикар, – не искайте от нас нещо, което да ни унизи.

– От вас нищо няма да се иска, господа – продължи кралският офицер. – Какви искания може да се предявят към вас? Ако ви намерят, ще ви осъдят на смърт. Само трябва да не ви намерят.

– Мисля – с достойнство каза Портос, – че няма да сбъркам, ако кажа: за да ни намерят, първо трябва да проникнат тук.

– Вие сте съвършено прав, приятелю мой – Арамис все още гледаше изпитателно Бикар, който продължаваше да мълчи и явно се чувстваше неудобно. – Изглежда вие искате, господин Дьо Бикар, да ни разкажете нещо важно, да ни направите някакво съществено признание, но не се решавате, не е ли така?

– Милостиви господа, приятели! Ако си позволя да бъда напълно откровен, то ще наруша положената клетва. И все пак аз чувам глас, който отхвърля моите съмнения и ми казва да се реша на това.

– Оръдия! – възкликна Портос.

– Оръдия и стрелба с мускети – потвърди Арамис. Някъде отдалеч, откъм скалите, се чу шум от сражение, но след миг всичко стихна.

– Какво е това? – попита Портос.

– Това, от което най-много се опасявах. Атаката, извършена от вашите войници, господине – каза Арамис, обърнат към Бикар, – беше само демонстрация! Докато вашите отряди отстъпваха под нашия натиск, вие сте били уверени, че ще успеете да слезете от другата страна на острова!

– Да, в няколко точки.

– В такъв случай ние сме загубени – спокойно каза ванският епископ.

– Загубени! Вероятно – съгласи се Портос. – Но нас все още не са ни заловили и не са ни обесили!

С тези думи той се изправи до масата, приближи се до стената, хладнокръвно свали от там шпагата и пистолетите си и започна внимателно да щ преглежда като стар, опитен войник, който отива на бой и който разбира, че животът му в значителна степен зависи от качеството и състоянието на оръжието. При първите топовни гърмежи, при известието, че островът може внезапно да бъде превзет от кралските войски, тълпата се устреми към вратите на форта. Хората искаха от своите водачи помощ и съвет.

На прозореца, който гледаше към главния двор, изпълнен с очакващи заповед войници и неспокойни, молещи за помощ местни жители, между два ярко горящи факела се появи бледният Арамис.

– Приятели мои – започна тържествено той, отчетливо произнасяйки всяка дума, – приятели, господин Фуке, вашият покровител, вашият приятел и баща по заповед на краля е арестуван и хвърлен в Бастилията.

Продължителни викове на ярост и заплаха достигнаха до прозореца, на който стоеше епископът, и това предизвика у него противоречиви чувства.

– Да отмъстим за господин Фуке! – викаха най-разгорещените. – Смърт на кралските войници!

– Не, приятели, не – каза сурово Арамис. – Не е нужна съпротива. Кралят е господар в своето кралство. Крал и Бог поразиха господин Фуке. Преклонете се пред волята Господня. Не отмъщавайте за вашия господар, не се стремете да отмъстите за него. Напразно ще се пожертвате, напразно ще пожертвате вашите жени и деца, вашето имущество и вашата свобода. Сложете оръжието, приятели мои! Сложете оръжието, след като такава е заповедта на краля, и мирно се приберете по домовете. Аз ви моля за това, настоявам за това и ако то не е достатъчно, ви заповядвам от името на господин Фуке!

Под прозореца отекна негодувание, чуха се викове на гняв и ужас.

– Войниците на крал Людовик XIV проникнаха на острова! – продължи Арамис. – Сега между вас и тях ще има не сражение, а клане. Вървете и забравете за отмъщението. Говоря от името на Господ Бог.

Безмълвни и покорни, метежниците се разотидоха бавно.

– Но дявол да го вземе, какво казахте?! – възкликна Портос.

– Господине – обърна се Бикар към епископа, – вие спасявате

тукашните жители, но не спасявате себе си, нито вашия приятел.

– Господин Дьо Бикар – каза благородно и учтиво ванският епископ, – бъдете любезен да се считате от тази минута свободен. Ще ни окажете услуга, като съобщите на началника на експедицията, който представя тук краля, за покорството на жителите на острова и няма да забравите да споменете за това как това покорство бе постигнато, като по този начин спечелите за нас известна милост.

– Милост! – извика с горящи от гняв очи Портос. – Милост! Откъде взехте тая дума!

Арамис дръпна рязко своя стар приятел за лакътя, както правеше в дните на тяхната младост, когато искаше да му покаже, че е сбъркал или ще сбърка. Портос разбра и млъкна.

– Аз тръгвам – съгласи се Бикар, който също беше учуден от думата „милост“, излетяла от устата на гордия мускетар, чиито славни дела самият той преди няколко минути бе възхвалявал.

– Тръгвайте, господин Дьо Бикар – Арамис се поклони за довиждане. – Напускайки ни, приеете нашата дълбока признателност.

– А вие, господа, които имам честта да наричам свои приятели, какво ще правите? Какво ще стане с вас? – попита развълнуваният офицер.

– Ще останем тук.

– Но, Боже мой! Заповедта за вае не оставя място за съмнение!

– Аз съм вански епископ, господи Дьо Бикар, а в наши дни не разстрелват епископи, както и не бесят благородници!

– Да, да, господине, да, монсеньор, вие сте прав, разбира се, че сте прав. Вие имате и тази възможност да спасите своя живот. Отивам при началника на експедицията. Сбогом, господа, или по-право, довиждане.

С тези думи офицерът скочи на коня, оседлан за него по заповед на Арамис, и препусна по посока на изстрелите, които прекъснаха разговора на двамата приятели с техния благороден пленник. Арамис го изпроводи с очи и каза на Портос:

– Сега разбрахте ли? Не? Ще ви обясня. Нима бе необходимо целият свят да разбере за пещерата Локмария? На път, приятелю Портос! Лодката ни чака и ние още не сме заловени от краля!

Глава четиридесет и седма ПЕЩЕРАТА ЛОКМАРИЯ

От пристана до пещерата Локмария не беше близко и двамата

приятели загубиха доста сили, докато се доберат до нея. Беше късно. Във форта изби дванадесет. Портос и Арамис бяха натоварени със злато и оръжие. Вървяха по брега от пристана към входа на пещерата. Всеки шум ги караше да застават нащрек, тъй като се опасяваха от засада. Отляво се виеше път, който избягваха старателно. От време на време по него се появяваха бежанци, подгонени от страшното известие за десанта на кралските войници. Най-накрая, след успешен преход, спирайки се от съображения за безопасност няколко пъти, Арамис и Портос стигнаха до дълбоките пещери, където предвидливият епископ беше разпоредил да се прекара върху валяци баркас, способен в това спокойно време на годината да издържи плаване в открито море.

– Драги ми приятелю – Портос поемаше дъх така, сякаш някой раздуваше наблизко ковашки мехове, – струва ми се, че споменахте за трима слуги, които трябва да ни придружават. А не ги виждам. Къде са?

– Не бихте могли да ги видите, драги Портос. Те ни чакат в пещерата и сигурно си почиват след толкова измерителна работа.

Арамис спря приятеля си, който се канеше да се спусне в пещерата.

– Не, Портос! Позволете ми да мина пръв. Вие не знаете условията на знака с моите хора, а ако не го чуят, те ще бъдат принудени да стрелят или да хвърлят към вас нож в тъмнината.

– Вървете, скъпи Арамис. Вие както винаги сте пълен с мъдрост и предпазливост. Освен това аз отново усещам онази слабост в краката, за която ви говорих.

Като остави Портос да седи на един камък до входа на пещерата, Арамис започна да имитира гласа на сова. От дъното на подземния ход му отговори едва доловим вик. Арамис внимателно тръгна напред и скоро чу същия глас на сова, с който беше известил за себе си.

– Тук ли сте, Ив? – попита епископът.

– Да, монсеньор. Генек и синът ми също са с мен.

– Добре. Готово ли е всичко?

– Да. Монсеньор.

– Идете до изхода на пещерата, чудесни мой Ив. Там ще намерите господин Дьо Пиерфон. Той си почива от прехода. Ако се окаже, че не може да се придвижва, вземете го и го донесете тук.

Тримата бретонци тръгнаха да изпълнят заповедта. Но предвидливостта на Арамис се оказа излишна. Отпочиналият Портос вече се спускаше по подземния ход и тежките му крачки отекваха глухо под сводовете с естествени колони от гранит и кварц.

Щом баронът се приближи до епископа, бретонците запалиха

донесения фенер и Портос увери своя приятел, че е готов за борба.

– Да огледаме баркаса – каза Арамис, – да проверим всичко ли е на място.

– Не поднасяйте близко огън – предупреди собственикът на баркаса, когото наричаха Ив, – тъй като съгласно вашите указания поставих под скамейката на кърмата буре с барут и заряди за нашите мускети, които ми изпратихте от форта.

– Добре – съгласи се Арамис.

Той взе в ръка фенера и внимателно прегледа лодката, която беше дълга, лека, с малка водоизместимост и с тесен кил – произведение на изкуските ръце на корабостроителите от Бел-Ил. В два плътно затворени сандъка под пейките на носа и кърмата Арамис намери хляб, бисквити, сушени плодове, голям къс сланина и запас вода в бъчвички. Всичко, което беше необходимо за хора, които не се канеха да излязат веднага в открито море и в случай на необходимост имаха възможност да попълнят запасите си. Оръжието – осем мускета и толкова пистолети – се намираще в отлично състояние и беше заредено. За всеки случай имаше запасни гребла и малко платно. Като прегледа всичко и изрази удовлетворението си, Арамис каза:

– Да обсъдим, драги Портос, какво да правим с нашия баркас. Дали да се опитаме да го прекараме през неизвестното за нас устие на пещерата, като следваме наклона, или да го преместим на валячетата под откритото небе, като проправим път през тръстиките към брега, който тук образува малък скат, не по-висок от двадесет фута, а точно отдолу дъното е добро и водата достига по време на прилива двадесет и петтридесет фута.

– Работата не е само в това, монсеньор – каза Ив. – Мисля, че движейки се по наклона в пълна тъмнина, не можем толкова леко да маневрираме с нашия баркас, както под открито небе. Аз добре познавам брега, за който говорите, и мога да ви уверя, че той е гладък като тепсия. Пещерата е натъпкана с камъни. Освен това устието ѝ към морето е толкова тясно, че баркасът може и да не мине.

– Направих измервания – каза ванският епископ – и знам, че със сигурност ще мине.

– Добре, монсеньор, съгласен съм с вас, но ваше преосвещенство знае, че ако не махнем огромния камък, под който винаги минава лицата, и който загражда устието като огромна врата, ние няма да можем да прекараме лодката до водата.

– Ще го махнем – каза Портос, – това са дребни неща за мен.

– О, вярно, господинът е силен за десетима, но и за него ще бъде Трудно.

– Предполагам, че нашият домакин е прав. По-лесно е да свалим лодката по тревата.

– Още повече, монсеньор – продължи рибарят, – че не можем да се доберем до морето, преди да съмне. Толкова работа имаме още! Когато съмне, ще трябва да сложим пост, някъде горе, над самата пещера. Това е свършено необходимо, за да се следят действията на търсещите ни кораби.

– Да, Ив, действайте. Да преместим баркаса там, където решихме.

Като подложиха под лодката валячета, тримата яки бретонци се каеха да я преместят на другото място, когато в далечината се чу кучешки лай. Арамис излезе от пещерата. Портос бързо го последва. До изгрева не оставаха повече от петнадесет минути. Събудените птички предвещаваха хубав ден. Лаят, който бе прекъснал работата на рибарите и бе накарал Арамис и Портос да излязат навън, се носеше в дълбокото дефиле, приблизително на левга от пещерата.

– Това е глутница – каза Портос. – Те тичат по следа.

– Прав сте! Ей! Ей! – внезапно завика Арамис. – Ив, елате тук!

Като остави работата си, Ив се появи при вика на епископа.

– Кой е тръгнал на лов?

– Не мога да разбера. В този момент господарят на Локмария не би тръгнал на лов.

– Да се върнем в пещерата – предложи Арамис. – Лаят се приближава и скоро ще разбера каква е работата.

Върнаха се, но не бяха изминали в тъмнината и стотина крачки, когато до слуха им достигна звук, който напомняше въздишка на човек. Задъхана и заплашена, лисицата за миг се мярна пред бегълците като мълния, прескочи лодката и остави след себе си остра миризма.

– Проклятие! – възкликна епископът. – Нашето убежище е открито. Нима не знаете, че след лисицата идват кучета, а след тях хора!

В потвърждение на думите му свирепият лай на кучешката сюроя се приближи. В този миг на полянката пред входа на пещерата се появиха шест разгорещени кучета. Техният лай напомняше победни фанфари.

– Ето ги – каза Арамис, който гледеше през малък отвор между две скали. – Сега ще разберем кои са ловците.

– Ако това е господарят на Локмария – каза собственикът на баркаса, – той ще пусне кучетата си вътре, но няма да влезе. Той знае, че лисицата ще излезе от другата страна, и ще я чака там.

– Това не е собственикът на Локмария – каза побледнял епископът.

Портос залепи око на дупката и видя на хълма дузина конници, които гонеха конете си подир кучетата и викаха: „Дръж! Дръж!“

– Гвардейци! – каза Портос.

– Да, приятелю, гвардейци. Начело е Бикар на моя черен кон! В този момент кучетата се втурнаха като лавина и лаят им огласи пещерата.

– По дяволите! – извика Арамис, който се овладя и запази хладнокръвие при тази Тежка обстановка. – Знаем, че сме загубени, но все пак ни остават някои възможности. Ако гвардейците последват кучетата и видят, че пещерата има изход, не можем да разчитаме на нищо. Влязат ли тук, те ще открият лодката и нас самите. Трябва да пуснем кучетата да излязат, но стопаните им да не влизат. Разбирате, тук има шест кучета. Те ще се спрат при големия камък, под който се промъкна лисицата. Там, в тесния проход, ние трябва да ги спрем и да ги убием.

С ножове в ръце бретонците се спуснаха напред. Няколко минути по-късно се чу слабо скимтене и писък. После всичко утихна.

– Много добре – каза студено Арамис. – Сега е ред на стопаните им.

– Какво ще правим? – попита Портос.

– Ще почакаме да се появят, ще се скрием и ще ги убием.

– Да ги убием? – повтори Портос.

– Това са шестнадесет... засега само шестнадесет.

– И добре въоръжени – добави Портос с усмивка, която показваше, че поне в този факт намира утеха за себе си.

– Това ще ни отнеме около десет минути – каза Арамис. Той решително взе мускета, като стисна между зъбите си ловджийския нож.

– Ив, Генек и неговият син – продължи Арамис – ще ми подават мускетите. Ще стреляме от упор. Ще унищожим поне осем, преди останалите да разберат това. После всички заедно – ние все пак сме петима – с ножове ще довършим и останалите.

– А какво ще стане с клетия Бикар? – попита Портос. Арамис се замисли за секунда и произнесе хладно:

– Бикар ще бъде първи. Той ни познава в лице, приятелю Портос.

Глава четиридесет и осма ПЕЩЕРАТА

Въпреки пророческия си дар, който беше забележителна черта в

характера на Арамис, събитията, както и всичко подложено на превратностите на случая, се развиха не така, както предполагаше ванският епископ. Бикар, чийто кон беше много по-добър от конете на неговите другари, пристигна пръв при входа на пещерата и разбра веднага, че лисицата и кучетата са изчезнали в тази дупка. Но смазан от суеверния страх, който обхваща всеки човек при вида на всеки подземен ход, както впрочем и пред тъмнината, той се спря, реши да почака, докато се съберат и останалите.

– Какво има? – завикаха, без да разбират причината за безпокойството му, запъхтените ездачи.

– Нищо особено, само че кучетата вече не се чуват. Изглежда лисицата и цялата ни стория са погълнати от това подземие.

– Кучетата вървят по много добра следа, за да се отклонят от нея – каза един от гвардейците. – Освен това ние ще чуем как се блъскат ту в една, ту в друга посока. Може би, както казва Бикар, те наистина са проникнали в пещерата.

– Но в такъв случай – попита един от младите мъже – защо не се чуват гласовете им?

– Що за дяволия? Къде ли са изчезнали? – възкликнаха гвардейците.

Собствениците на изчезналите кучета почнаха да ги викат по име или да свиркат с уста, но нито едно куче не се обади.

– Може пък тази пещера да е омагьосана – извика Бикар. – Хайде да видим. – Скачайки от коня, той влезе вътре с думите:

– Ако след десет минути не се върна, влизайте всички заедно.

Без да слизат от конете, младите хора се събраха в кръг около входа на пещерата. В това време Бикар, сам и в пълен мрак, пипнешком се придвижваше в подземния ход, докато не се натъкна на мускета на Портос. Препятствието, с което се срещна неговата гръд, го учуди и протягайки ръка, той хвана студеното като лед дуло. Ножът на Ив вече беше вдигнат над слабия човек и той неминуемо щеше да падне от страшния удар на бретонеца, но в последния момент го спря желязната ръка на Портос. В непрогледната тъма се чу глас, който приличаше на глухо ръмжене:

– Не искам да го убият.

Бикар се оказа между неизвестния си покровител и този, който се опитваше да му отнеме живота. И двамата му вдъхваха ужас. Въпреки цялата си храброст той диво изкрещя. Арамис му затисна устата с кърпата си.

– Господин Дьо Бикар – прошепна той, – ние не искаме вашата смърт, повярвайте. Но при първата дума, която излезе от устата ви, при първия стон, при първата въздишка ще бъдем принудени да ви убием, както убихме вашите кучета.

– Да, господа, аз ви познах – с шепот отвърна младият човек. – Но по какъв начин се озовахте тук? Нещастници! Нещастници! Мислех, че сте в крепостта!

– А вие, господине, доколкото си спомням, трябваше да ни облекчите съдбата.

– Направих каквото можах, господа, но... има една заповед...

– Да се разправите с нас?

Бикар не отвърна. Беше му доста тягостно да разговаря с благородници за въже.

Арамис разбра мълчанието на своя пленник.

– Господин Бикар, вие щяхте да бъдете вече труп, ако не беше вашата младост и отколешните ни връзки с вашия баща. Вие и сега ще можете да излезете, ако се закълнете да не разказвате на приятелите си какво сте видели тук.

– Не само се кълна, че нищо няма да разказвам – каза Бикар, – но и че ще направя всичко възможно, за да им попреча да проникнат тук.

– Бикар! Бикар! – отекнаха няколко гласа отвън.

– Отговаряйте! – заповяда Арамис.

– Тук съм! – извика Бикар.

– Вървете! Разчитам на вашата честна дума.

Офицерът тръгна към светлината. В пещерата се показаха няколко силуета. Бикар тръгна срещу приятелите си, за да ги върне назад. Той се сблъска с тях в началото на подземния коридор, където те бяха успели да влязат. Арамис и Портос настръхнаха, животът им висеше на косъм. Бикар, съпроводен от своите приятели, стигна до изхода на пещерата. Докато продължаваше градушката от въпроси и закачки той успя да се съвземе.

– Какво според вас бих могъл да видя? Беше ми горещо, когато слизах, а вътре пък беше леденостудено и ето резултата.

– А кучетата? Какво стана с тях? Видя ли ги?

– Сигурно са избягали по някакъв друг път.

– Господа – каза един от младите хора, заобиколили Бикар, – във всичко това, в бледността и мълчанието на нашия приятел се крие тайна, за която той не може или не иска да говори. Според мен нещата са ясни – Бикар е видял нещо в пещерата. Любопитно ми е да видя какво е

това, дори да е самият дявол. Към пещерата, приятели, към пещерата!

– Към пещерата! – повториха след него всички останали.

Ехото донесе тези думи до Портос и Арамис, които ги възприеха като жестоко предупреждение. Бикар се устреми напред и преграждайки пътя на приятелите си, извика:

– Господа, господа! Умолявам ви, за Бога, не влизайте!

– Но какво страшно има в тази пещера?

– Ако наистина е видял там дявола, нека не бъде егоист и ни позволи и ние да го видим – завикаха от всички страни.

Край на врявата сложи един офицер, човек на по-зряла възраст от останалите. През цялото време той стоеше отзад мълчалив. Излизайки напред, каза с невъзмутимо спокоен тон:

– Господа, в пещерата се крие някой. Успял е, без да бъде дявол, да накара нашите кучета да замълчат. Трябва да узнаем какво представлява този някой.

Бикар направи последен опит да спре приятелите си, но усилията му се оказаха безрезултатни. Той напразно се хващаше за издатини на скалите, за да прегради прохода с тялото си. Тълпата нахлу в пещерата, следвайки офицера, който бе заговорил последен, но пръв с шпага в ръка се хвърли срещу неизвестната опасност. Бикар беше отхвърлен встрани. В мъчително очакване, с все още умоляващи ръце, протегнати напред, той се подслони до грапавата скална стена, като се надяваше, че и тук могат да го поразят куршумите на мускетарите на Людовик XIII. Що се отнася до гвардейците, те отиваха все по-навътре и гласовете им се отдалечаваха. Изведнъж под сводовете гръмнаха мускети. Два-три куршума се сплескаха в скалата, до която стоеше Бикар. В същия миг се чуха вопли, проклетия и стонове, след което от подземие то започнаха да излизат офицери. Някои бяха бледи като смърт, други – облени в кръв, а всички бяха обгърнати от гъст дим, който излизаше на кълба от пещерата навън.

– Бикар, Бикар! – викаха разярените офицери. – Ти си знаел за засадата в пещерата и не ни предупреди за това! Бикар, ти си причина за смъртта на четирима от нашите! Горко ти, Бикар!

– Ти си виновен, че ме раниха смъртно – изхриптя един от младите хора, събирайки в шепата своята кръв, след което я плисна в лицето на Бикар. – Нека моята кръв тежи на съвестта ти!

Той падна в агония в краката на Бикар.

– Но кажи най-после кой се крие там! – чуха се разярени гласове.

Бикар мълчеше.

– Кажете или ще умреш! – извика един от ранените, като се привдигна на коляно и насочи към Бикар безсилното си острие.

Младият човек изтича към него и подложи гърдите си за удара, но раненият падна, изпускайки последен дъх. С разрошени коси и блуждаещ поглед, окончателно загубил разсъдък, той се хвърли в пещерата, като викаше горестно:

– Да, да, вие сте прави! Трябва да ме убие! Аз допуснах да загинат мои другари! Аз съм подлец!

Той хвърли шпагата си, за да умре, без да се защитава. После, навеждайки глава, скочи в тъмното подземие. Единадесетте живи се устремиха след него.

Те също не успяха да стигнат по-далеч от първите. Прогърмя нов залп и следващите петима паднаха на пясъка. Тъй като нямаше никаква възможност да се установи откъде излитат куршумите, останалите отстъпиха в неопикуем ужас. Но Бикар, жив и невредим, не избяга с тях. Той седна върху отломък от скала и зачака по-нататъшните събития. Бяха останали едва шестима офицери. Напразно търсеха Бикар и го викаха.

Никой не им отговори.

– Добре – каза офицерът, който се беше показал толкова хладнокръвен, – той вече не ни е нужен, идва подкрепление.

Действително, седемдесет-осемдесет гвардейци, които бяха изостанали от офицерите си, увлечени от хазарта на лова, идваха в пълен ред начело с капитан. Петимата офицери изтичаха към войниците си и като разказаха с напълно обяснимо вълнение за случката, се обърнаха към тях с молба за помощ. Като прекъсна техния разговор, капитанът попита:

– Къде са останалите?

– Десет са убити, Бикар е в пещерата, а останалите пет са пред вас.

В този момент Бикар се показа на изхода на пещерата.

– Дава ни знак да се приближим – казаха офицерите, – да вървим!

Всички тръгнаха към Бикар.

– Господине – обърна се към него капитанът, – уверяват ме, че знаете кои са тези хора, които така отчаяно се защитават в тази пещера. В името на краля ви заповядвам да кажете всичко, което ви е известно.

– Господин капитан – отвърна Бикар, – току-що ме освободиха от дадената дума и аз се явявам пред вас от тяхно име. Съобщавам ви, че те са изпълнени с решимост да се сражават до последния си дъх.

– Колко са?

– Двама.

– Що за хора са? Титани?

– Нещо повече. Помните ли историята на бастиона Сен-Жерве?

– Разбира се! Четирима мускетари се биха срещу цяла армия.

– Тогава чуйте: двама от тези четирима са в пещерата. Портос и Арамис, сега се наричат господин Дербле и господин Дьо Валон.

– И за какво вършат всичко това?

– Защиават Бел-Ил от името на господин Фуке.

При произнасянето на тези две имена, прославените имена на Портос и Арамис, сред войниците се разнесе шепот на възхищение:

– Мускетарите, мускетарите!

Само при мисълта, че им предстои да се сразят с двама от най-прославените воители на старата гвардия, сърцата на тези младежи замряха от ужас, примесен с възторг. Действително, тези четири имена – д'Артанян, Атос, Портос и Арамис – бяха дълбоко почитани от всеки, който носеше шпага, както в древността бяха почитани имената на Херакъл, Тезей, Кастор и По-лукс.

– Двама! – извика капитанът. – С два залпа са убили десет мои офицери! Това е невъзможно, господин Бикар!

– Господин капитан – отвърна Бикар, – аз не съм казал, че с тях няма и други. По време на защитата на бастиона Сен-Жерве с тях имаше трима или четирима слуги. Повярвайте ми, аз видях тези хора. Знаем какво представляват те. Двамата могат да унищожат цял полк.

– Ще видим това, и то много скоро. Внимание, господа!

След този разговор никой не си позволи да пророни нито дума. Всички се приготвиха да се подчинят на своя началник. Единствено Бикар се реши да направи сетен опит.

– Господине – каза той полугласно, – повярвайте ми, по-добре е да си вървим. Тези два лъва, които ние нападаме, ще се защитават до последен дъх. Те вече убиха десет от нашите, ще убият поне два пъти повече и всичко ще свърши с това, че ще се самоубият, но няма да се предадат. Какво ще спечелим от подобна победа?

– Това ще спечелим, господине – отвърна капитанът, – че ще се спасим от позора, който неминуемо би паднал върху нас, ако осемдесет кралски гвардейци отстъпят пред двамина метежници. Ако последвам вашите съвети, ще загубя честта си, а губейки честта си, ще опозоря цялата армия. Да тръгваме!

Той пръв тръгна към пещерата. Като стигна до входа, нареди на войниците да спрат. Направи това, за да даде време на Бикар и неговите другари да разкажат подробно за пещерата. После, когато му се стори,

че е получил достатъчно информация, раздели отряда на три групи, които трябваше да се движат една след друга и да водят огън във всички посоки. При тази атака несъмнено щяха да загинат петима, дори десетима, но всичко щеше да завърши със залавянето на метежниците, тъй като според него друг изход от пещерата нямаше и беше невъзможно двама да унищожат осемдесет.

– Господин капитан – помоли Бикар, – разрешете ми да вървя начело на първата група.

– Добре! – отвърна капитанът. – Тази чест ви се пада по право. Права ви този подарък!

– Благодаря ви! – произнесе гордо младият човек.

– Вземете шпагата си!

– Ще тръгна без оръжие, господин капитан, аз не отивам да убивам, а за да бъда убит.

Заставайки начело на първата група, гологлав, скръстил ръце на гърдите, той изрече:

– Напред, господа!

Глава четиридесет и девета ПЕСЕНТА НА ОМИР

Време е да се пренесем в другия лагер и да покажем на читателя както бойците, така и обстановката на това сражение.

Арамис и Портос се бяха укрили в пещерата Локмария, където ги чакаха трима бретонци и екипираната от тях лодка. Те се надяваха да я промъкнат до морето, скривайки в тъмнината подготовката и самото бягство. Появата на лисицата и сюрята кучета ги принудиха да се откажат от първоначалния си план и да останат на място.

Пещерата беше дълга приблизително шестстотин фута и излизаше при наклонен бряг, който се издигаше над миниатюрен залив. Някога – по времето, когато Бел-Ил се наричаше Кало-нез – Локмария беше храм, посветен на езическите божества, а в нейните тайнствени подземия неведнъж се бяха извършвали човешки жертвоприношения. В първата пещера имаше малък наклон, над който ниско беше надвиснал свод от безредно отрупани скали. Тук всичко беше неравно, подът – осяан с цепнатини и дупки, със стърчащи камъни, които създаваха на всяка крачка непредвидени опасности. Пещерите, които последователно се спускаха към морето, бяха три и заедно образуваха голямото подземие Локмария.

Те се съединяваха една с друга чрез няколко груби, изсечени в камъка гигантски стъпала, за перила на които отдясно и отляво служеше скалата. В последната пещера сводът слизаше толкова ниско и проходът ставаше толкова тесен, че да се промъкне тук лодка беше почти невъзможно. Бордът ѝ щеше да опре в стените на прохода. Но когато отчаянието завладее човека, дървото отстъпва на човешката воля, придобива гъвкавост, а камъкът става податлив. На това разчиташе Арамис, когато след наложеното му сражение се реши на бягство, несъмнено опасно, тъй като не всички обсаждащи бяха убити, а и при най-благоприятно стечение на обстоятелствата бягството трябваше да стане посред бял ден, пред очите на тези, които щяха да бъдат победени, но едва ли щяха да се откажат да преследват победителите до последна капка кръв.

След като с първите два залпа бяха унищожени десет гвардейци, Арамис, който знаеше всички кътчета на пещерата, тръгна да огледа труповете на убитите. Димът все още му пречеше да вижда, но той обиколи мъртъвците един по един и по такъв начин преброи загубите на врага. Връщайки се, нареди да се мести лодката по-нататък до големия камък, който преграждаше спасителния изход към морето. Портос буташе с двете си ръце лодката напред през прохода, докато бретонците подлагаха бързо валиците. Така те слязоха до третата пещера и се добраха до камъка, който затваряше изхода. Хващайки този гигантски камък за основата, Портос го подпря с могъщото си рамо и го бутна толкова силно, че той затрещя. От свода се посипа боклук и се вдигна цял облак прах. Паднаха останките на стотици поколения морски птици, чиито гнезда толкова здраво се бяха залепили за скалата, сякаш бяха зациментирани за нея. При новата атака на Портос камъкът се заклати и отстъпи. Подпирайки се с гръб в скалата и натискайки с крака, Портос най-после го изтръгна от купищата варовик, върху които лежеше неговата основа.

След падането на камъка в пещерата нахлу ослепителна дневна светлина и пред възхитените погледи на бретонците се показа синьото море. Те веднага издърпаха с Портос баркаса през тази последна барикада. Оставаха още стотина фута и той щеше да се плъзне в океана. В това време пристигна отредът, разделен от капитана на групи за решителен щурм срещу позициите на бегълците. За да предпази приятелите си от внезапно нападение, Арамис непрекъснато наблюдаваше гвардейците.

Той видя как пристигна подкрепление и след като преброи войниците, се убеди от пръв поглед в неминуемата гибел, която заплашваше и него, и другарите му, ако бъдат въвлечени в нова схватка. Но да се

впусне в морето, откривайки на врага достъп до пещерата, щеше да бъде безсмислено. Светлината, която сега проникваше в горните части на пещерата, щеше да позволи на войниците да видят лодката, придвижвана към залива, и метежниците на разстояние мускетен изстрел. Ако първият залп на гвардейците не успееше да унищожи петимата мореплаватели, то самата лодка щеше да стане на решето. Но да речем, че тя и всички, които се намират в нея, успеяха да се изплъзнат от потерята, нямаше ли незабавно да бъде даден сигнал за тревога? Нямаше ли незабавно да бъдат алармирани за случилото се корабите от кралския флот? И нямаше ли нещастната лодка, гонена по море и дебната откъм сушата, да бъде заловена преди настъпването на нощта? Побеснял, с разрошени сиви коси, Арамис призоваваше на помощ и Бога, и дявола.

Извика Портос, който в грижите около лодката струваше повече, отколкото валяците и бретонците, взети заедно, и му прошепна на ухото:

- Приятелю, нашите врагове получиха подкрепления.
- А-ха – спокойно отвърна Портос. – Какво ще правим сега?
- Да се възобнови сражението би било рисковано.
- Естествено. Трудно може да се предположи, че един от нас няма да бъде убит, а ако това стане, другият, естествено, ще свърши със себе си.

Портос произнесе тези думи със своя естествен героизъм, който се проявяваше винаги, когато имаше повод. Арамис се почувства така, сякаш някой го бе пробол в самото сърце.

– Нито вас, нито мен няма да убият, приятелю Портос, ако вие успеете да изпълните плана, който искам да споделя с вас. Тези хора се канят да се спуснат в пещерата. Ние ще унищожим петнадесет, но не повече. А те получиха подкрепление – около седемдесет и пет души... Ако всички стрелят заедно, куршумите ще ни направят на решето. Без да смятаме това, че от грохота на изстрелите може да стане срутване.

- Току-що парче от скала ми раздра рамото.
- Ето, виждате ли! Нека бързо вземем решение. Бретонците да продължат да влачат лодката към морето, а ние двамата да останем тук и да охраняваме барута, куршумите и мускетите.

– Но ние двамата, драги Арамис, никога няма да успеем да дадем едновременно повече от два изстрела – простичко каза Портос, – само с мускети работата няма да стане. Този план не е добър. Аз имам друг! Ще се въоръжа с един железен лост и ще се скрия зад издатината. Когато те се приближат, аз, невидим и неуязвим, ще започна да ги удрям по

главите. Бих нанасял до тридесет удара в минута. Какво ще кажете?

– Великолепно, приятелю, превъзходно! Напълно го одобрявам, но вие ще ги подплашите и оцелялата половина от тях ще обкръжи пещерата, за да не ни пусне да се измъкнем. Трябва да унищожим целия отред, до последния човек. Един да остане жив, ще ни погуби.

– Вие сте прав, но кажете как да ги докараме до тук?

– Като не мърдаме, добри ми Портос.

– Как! Аз ще се вкаменя, няма да шавна дори, ама когато се съберат?

– Тогава оставете да действам аз, имам една идея.

– Ако е така и вашата идея е добра... а тя трябва да е добра, аз съм спокоен.

– Застанете в засада, Портос, и бройте влизащите. За мен не се тревожете, аз си знам работата.

– Чувам гласове.

– Това са те. Заемете своя пост! Стойте така, че да мога да ви достигна с ръка и да ме чувате.

Портос се скри във втората пещера, където беше съвсем тъмно. Арамис остана в третата. Гигантът държеше в ръката си лост, тежък поне петдесет фунта. С поразителна лекота той боравеше с него. Междувременно бретонците продължаваха да бутат лодката към ската. Арамис се наведе, старееше се да стане незабележим. Той се зае с някаква тайнствена работа в осветената част на пещерата. Чу се дадена с пълен глас команда. Беше последната заповед на капитана. Двадесет и пет човека преминаха наклона, влязоха в първата пещера и откриха огън. Ехото загърмя, куршумите засвистяха под сводовете и гъст дим изпълни пещерата.

– Наляво, наляво! – викаше Бикар, който при първата атака бе забелязал прохода, съединяващ първата пещера с втората. Възбуден от мизантропията на барут, той искаше да насочи хората си натам.

Групата тръгна наляво. Проходът се стесняваше. Бикар беше протегнал ръце напред и обричайки се на неминуема смърт, вървеше пред войниците.

– По-бързо! По-бързо! – викаше той. – Вече различавам светлина...

– Удряйте, Портос! – със задгробен глас изкомандва Арамис. Желязото падна върху главата на Бикар и той беше убит на място, без да довърши започнатото изречение. Само за десет секунди ужасният лост се вдигна десет пъти и толкова пъти падна. Пред Портос се търкаляха десет трупа. Войниците не можеха нищо да видят, чуваха викове, чуваха

предсмъртни стонове, стъпваха върху трупове, падаха, ставаха, блъскаха се един в друг, но все още не можеха да разберат какво става около тях. Неумолимият боздуган продължаваше да се стоварва върху главите на кралските гвардейци и унищожи напълно първата група. Всичко това стана толкова безшумно, че нито един звук не стигна до втората група, която спокойно се движеше напред.

Войниците от тази група, които настъпваха под командването на самия капитан, бяха прекършили една изсъхнала ела и като вързаха смолистите ѝ клони на букет, я бяха превърнали в нещо като факел. Стигайки до втората пещера, където Портос като библейски ангел отмъстител унищожаваше всичко, до което се докоснеше ръката му, първият ред отстъпи в ужас. На стрелбата на гвардейците никой не отвърна дори с един изстрел, а хората през цялото време се натъкваха на трупове. Те газеха кръв в буквалния смисъл на думата. Портос все още се криеше зад своята издатина. Виждайки при колебливата светлина от горящите клони картината на това потресаващо клане и мъчейки се напразно да разбере какво се е случило, капитанът отстъпи към издатината, зад която се криеше Портос. В същия миг една гигантска ръка се протегна от тъмнината, хвана за гърлото нещастния капитан, той изхриптя, размаха ръце във въздуха, а факлата, изпусната на земята, изсъска и угасна в локва кръв. Още един труп се прибави към купчината, която преграждаше пътя на войниците.

Всичко това стана с някаква неразгадаема тайнственост, граничеща с магия. Войниците, които вървяха след капитана, се обърнаха, като чуха неговите стонове. Те видяха само разперени във въздуха ръце и изхвъркнали от орбитите очи, а после, когато факелът падна, всичко потъна в непрогледна тъмнина.

– Огън! – инстинктивно извика останалият жив лейтенант.

Веднага затрещяха, загърмяха, звънко отразявайки се в скалите, мускетни изстрели. От сводовете започнаха да падат големи отломъци. Пещерата за един миг се освети от пламъците на изстрелите, но после стана още по-тъмно поради стелещия се дим.

Настъпи пълна тишина, която се нарушаваше само от тропота на войниците от третата група, която влизаше в пещерата.

Глава петдесета СМЪРТТА НА ТИТАНА

Портос, свикнал вече с тъмнината и виждащ в нея много по-добре, отколкото тези хора, току-що дошли от ярка светлина, докато се оглеждаше в очакване на някакъв знак от страна на Арамис, почувства как го побутват по рамото.

– Да вървим! – чу тихия като въздишка глас на прелата.

– О! – възкликна Портос.

– Ш-шт!... – още по-тихо пошушна Арамис.

През виковете на продължаващите да навлизат в пещерата войници от третата група, сред проклятията на хората, останали невредими сред стоновеите на ранените и умиращите Арамис и Портос, незабелязани от никого, започнаха да се промъкват покрай гранитните стени на подземния коридор. Арамис заведе Портос в третата, последна пещера. Тук той му показа скритото в една ниша на стената буре с барут. Докато Портос се сражаваше със своя боздуган, Арамис беше успял да закрепил към него фитила.

– Приятелю мой – каза той, – вие ще вземете това буре и когато запали фитила, ще го хвърлите върху нашите врагове. Ще можете ли да направите това?

– А как иначе! – отвърна Портос и повдигна бурето с една ръка.

– Палете!

– Почакайте, нека всички се съберат, а после, после, Юпитере мой, ще хвърлите върху тях вашата мълния.

– Палете! – повтори Портос.

– А аз – продължи Арамис – ще отида да помогна на нашите бретонци да спуснат лодката на вода. Чакам ви на брега. Хвърляйте вашето буре както трябва и – веднага при нас!

– Палете! – каза още веднъж Портос.

– Разбрахте ли ме? – попита Арамис.

– А как иначе! – гръмко се разсмя Портос без страх, че смехът му може да стигне да ушите на враговете. – След като ми обяснихте, значи съм разбрал. Давайете тук вашия огън и вървете.

Арамис протегна тлеещи кълчища, а Портос му подаде за довиждане лакътя си, тъй като ръцете му бяха заети. Стискайки с две ръце лапите на Портос, Арамис се наведе и се промъкна към изхода на пещерата, където го чакаха тримата бретонци.

Останал сам, без да му мигне окоето, Портос поднесе към фитила едва тлеещите кълчища. Тяхната малка искрица, която таеше в себе си ужасен пожар, се мярна в тъмнината като светулка, докосна се до фитила и го подпали.

С могъщото си дихание Портос раздуха огъня. Появиха се езичета от пламък. Когато димът се поразнесе, под светлината на разгарящия се фитил за една-две секунди можеше да се различи всичко, което ставаше в пещерата.

Това беше мигновено, но великолепно зрелище: бледен, окървавен великан, с лице озарено от пламъка на ярко горящия фитил. Войниците го видяха веднага. Видяха и бурето, вдигнато от този великан.

Разбраха какво ги очаква. И обхванати от ужас пред вече случилото се, ужасени от това, което щеше да стане, всички нададоха предсмъртен, смразяващ кръвта вопъл.

Едни се опитаха да бягат, но се сблъскаха с третата група, която им преграждаше пътя. Други щракаха със спусъците на своите незаредени мускети. Трети падаха на колене. Двама-трима офицери извикаха, обръщайки се към Портос, че му обещаваат свободата, ако той им подари живота. Лейтенантът на третата група упорито продължаваше да командва за стрелба, но пред неговите хора стояха обезумелите от страх техни другари, които като жива стена прикриваха с телата си Портос.

Вече казахме, че пещерата се освети за секунда-две, колкото Портос да раздуха запаления от кълчищата фитил. Но дори това нищожно време беше достатъчно, за да се открие пред погледа потресаваща картина: преди всичко великанът, очертаващ се в полумрака на десетина крачки от купчината окървавени тела, които все още туктам помръдваха в предсмъртни конвулсии, така че цялата тази маса приличаше на издъхващо в мрака на нощта безформено чудовище, чийто гръб все още се повдига от угасващо дихание.

Всяко подуване, което излизаше от могъщата гръд на Портос, оживяваше огъня на фитила и донасяше към тази окървавена грамада струя серен дим, изпъстрен с кървавочервените отблясъци на разгарящия се пламък.

Освен тази централна група тук се виждаха из цялата пещера, кой където го бе настигнал безпощадният боздуган, трупове на гвардейци със страшни рани.

Над залетия с кръв под се издигаха мрачни, грубо изсечени колони, които държаха сводовете на пещерата. Техните отчетливи форми се сливаха ведно от причудливото съчетаване на светлина и сянка.

Всичко това можеше да се види под треперливата светлина на горящия, хвърлящ искри фитил, вързан за бурето с барут, който като своего рода факел осветяваше вече настъпилата смърт и заедно с това предвещаваше нова, настъпваща смърт.

В този нищожно малък промеждутък от време един от офицерите беше успял да събере около себе си осем гвардейци, чиито мускети бяха заредени. Той им заповяда да стрелят по Портос през случайно открито в стената отверстие.

Но войниците трепереха толкова силно, че при залпа трима от тях не успяха да се задържат на крака, а куршумите на петимата изсвистяха под свода, като само поодраскаха стените.

В отговор на тази безполезна шумотевица се чу силен кикот. Веднага след това ръката на великана бавно замахна и във въздуха се мярна огнена опашка, приличаща на следа от падаща звезда. Бурето, хвърлено на разстояние тридесет крачки, прелетя над барикадата от трупове и падна сред ужасените войници, които, виждайки опасността, се проснаха на земята. Офицерът, който беше успял да съобрази къде именно ще падне този огнен сноп, искаше да прибяга до него и да изкубне фитила, преди огънят да е възпламенил барута. Но неговата саможертва беше напразна. Насрещните струи въздух раздухаха пламъка. Фитилът беше погълнат от разгорелия се огън и адският замисъл на Арамис се осъществи. Бесен вихър, съскане на селитра и сяра, неудържима лавина от огън, страшен грохот – ето какво последва експлозията, от която пещерата Локмария се превърна в убежище на зли духове с всичките скрити в недрата му ужаси.

Скалите се разцепваха като борови дъски под удара на брадва. Ураган от огън, дим и камъни се вдигна в самия център на пещерата. Издигайки се, той ставаше все по-широк и по-широк. Мощните гранитни стени бавно се наклониха и рухнаха върху пясъка, който се беше превърнал в оръдие за изтезание. Изхвърлен от своето почти вкаменено ложе, превърнал се в милиарди поразяващи песъчинки, той се впиваше в лицата на войниците. Трите части на пещерата се бяха превърнали в някаква бездънна яма, в която падаха камъни, желязо, трески и остатъци от човешки тела. Последни се посипаха, тъй като бяха най-леки, пепелта и пясъкът. Те обгърнаха този мрачен гроб на толкова хора като сив, димящ саван.

Нямаше ги вече кралските гвардейци с техните сини, общити със сребро дрехи, офицерите, блестящи от злато, оръжието, с което те се надаваха да се защитят. Единединствен човек бе превърнал в ужас трите

пещери. Те престанаха да съществуват.

Като хвърли бурето с барут сред враговете си, Портос се впусна да бяга и следвайки указанията на Арамис, стигна до изхода, който вече се виждаше и през който проникваха въздух и слънчеви лъчи. Едва беше завил зад ъгъла, отделящ последната част на пещерата, когато видя на сто крачки от себе си лодката да се клатушка до крайбрежните скали. Там бяха неговите приятели, там го чакаше свободата, там беше животът, извоюван с победа. Само с шест огромни скока той ще излезе изпод сводовете на пещерата. А щом излезеше от нея, само след няколко могъщи усилия ще стигне до заветната лодка. Но внезапно почувства, че коленете му се подгъват, че краката не го слушат.

„О-о! – измърмори учуден той. – Пак тази умора! Не мога да се помръдна. Не съм в състояние да се помръдна.“

Арамис го виждаше през процепа в стената, но тъй като не можеше да разбере какво е накарало Портос да спре, извика:

– По-скоро, Портос, по-скоро, по-скоро!

– О! Не мога! – Портос напразно напрягаше мускули. Произнасяйки тези думи, той падна на колене, но се хвана пак с могъщите си ръце и отново се изправи.

– По-скоро, по-скоро! – Арамис се навеждаше над борда на лодката към тази страна на брега, сякаш можеше да помогне на приятеля си.

– Аз съм тук – каза тихо Портос, събирайки всичките си сили, за да направи поне крачка напред.

– За Бога, Портос! По-скоро! Сега ще избухне бурето.

– Побързайте, монсеньор, побързайте! – викаха бретонците. Портос се обръщаше ту на една, ту на друга страна като насън. Беше вече късно. Раздаде се взрив и земята се разцепи на няколко места. Димът, изтръгнал се от широките процепа, закри небето. Морето отстъпи като изгонено от яростния порив на огъня, изхвъркнал от отвора на пещерата, сякаш го издухваше някакво гигантско чудовище. Лодката беше отнесена на петдесетина крачки в морето. Част от свода на пещерата излетя високо към небето. Заклатиха се, после започнаха да се накланят и накрая рухнаха скалите – взривът не можа изведнъж да ги помръдне от основата, върху която бяха лежали толкова векове. Те сякаш се поклониха едни на други като бавни и важни старей-шини и легнаха навеки в своите пясъчни могили. Ужасната катастрофа върна силите на Портос. Той се изправи на крака – гигант между гигантите. Но когато пробяга между гранитните чудовища, които стояха като непрекъснатата ограда от двете му страни, те – лишени от външна подпора – започнаха с грохот да се

рушат около този новопоявил се титан, поставен там сякаш от небето, за да запрати в него огромните скали.

Портос усещаше как под краката му трепери разкъсаната на части земя. Той простря могъщите си ръце надясно и наляво, за да удържи падащите върху него камъни. Наведе глава и в същия момент върху гърба му се срути гранитна скала. За миг ръцете му отстъпиха под неимоверната тежест, но този път Херкулес събра силите си и стените на тъмницата малко по малко се отстраниха, дадох му възможност да се изправи. Той стоеше като демон, обкръжен от хаоса на огромните гранитни плочи. Но размествайки стените, които го натискаха от страни, всъщност лиши от опорна точка гранитната скала, която лежеше върху гърба му. Тази тежест го притисна и го свали на колене. Плочите от двете му страни, разместени за кратко от нечовешкото напрежение на тялото му, отново се доближиха и прибавиха теглото си към теглото на огромната скала, която сама можеше да смачка десетина души.

Великанът падна, без дори да извика за помощ. Падна, отговаряйки на Арамис с думи на бодрост и надежда, тъй като самият за миг беше повярвал в спасението си, беше повярвал, че ще му се удаде да свали от себе си тройната тежест на огромните камъни. Арамис видя как скалата се спуска все по-ниско. Напрегнатите в последно усилие, изнемогващи ръце на Портос започнаха да отстъпват, изподраните в камъните плещи се отпуснаха.

Арамис отчаяно късаше косите си.

– Портос! Портос! – викаше той. – Портос, къде си? Отговори ми!

– Тук, тук! – шептеше Портос с угасващ глас. – Търпение, приятелю, търпение!

Едва успя да каже тези последни думи и грамадната скала с двете друга плочи окончателно падна и остави Портос в гробницата от три огромни камъка.

Чувайки предсмъртните думи на своя приятел, Арамис скочи на брега. Двамата бретонци го последваха, като взеха със себе си един железен лост. Третият остана да пази лодката. Стоновете изпод купчината камъни им показваха верния път.

Арамис, разгорещен и въодушевен като на двадесет години, се устреми към тези три скали и с нежните си ръце като по някакво чудо успя да повдигне един от тългите на огромната надгробна плоча. В мрака видя още неугасналите очи на своя приятел, на когото вдигнатия за миг товар позволи свободно да поеме въздух. Двамата бретонци веднага взеха лоста. Към тях се присъедини и Арамис. Техните усилия не целяха да

повдигнат скалата, а само да я удържат в това положение, в което я беше спрял Арамис. Всичко обаче беше напразно. Последва вик на отчаяние. Отстъпвайки бавно под непосилната тежест, те не можаха да удържат скалата и тя легна на предишното си място. Виждайки цялата безплодност на тази борба, Портос насмешливо каза последните в своя живот думи:

– Прекалено е тежко.

След това очите му угаснаха и се затвориха. Лицето му се покри с мъртвешка бледнина. И титанът, изпуснал последен дъх, остана в своето каменно легло. Върху него се спусна гранитната плоча, която бе задържал до последната минута.

Тримата хвърлиха лоста и той се изгърколи по надгробния камък.

Бледен като платно, облян в пот, задъхващ се, Арамис започна да се ослушва. Гърдите му сякаш бяха стегнати в менгеме и сърцето му щеше да се пръсне. Нищо повече не се чуваше. Нито звук! Великанът беше заспал вечния си сън. Бог му беше приготвил гробница по мярка.

Глава петдесет и първа ЕПИТАФИЯ ЗА ПОРТОС

Арамис стана от камъка безмълвен, объркан, треперейки, като дете.

Християнинът не стъпва върху гроб: той не беше в състояние да ходи. Струваше му се, че с Портос нещо е умряло в него.

Бретонците го обкръжиха, взеха го на ръце, отнесоха го до лодката и го положиха на пейката до кърмата, сетне натиснаха веслата – предпочетоха да не вдигат платното поради опасението, че може да ги издаде. Върху цялото пространство, където преди беше пещерата на Локмария, а сега смълчано плоско крайбрежие, едно-единствено възвишение привлечаше погледа на Арамис. Той не можеше да откъсне очи от него и заедно с излизането в открито море му се струваше, че тази горда и застрашителна скала се изправя, както неотдавна бе изправил раменете си Портос и прехласвайки се в смях, бе повдигал към небето своята непобедима глава.

Достойни Портос! Роден, за да оказва помощ на другите. Винаги готов да се жертва за спасението на слабите, сякаш Бог му беше дал физическа сила единствено заради това. Дори умирайки, той бе мислил само как по-добре да изпълни условията на договора, който го беше свързал с Арамис, който му беше поднесен от Арамис без негово съгласие и

за който той бе узнал по-късно, само за да се натовари с бремето на страшната отговорност.

„Благородни Портос! – мислеше си Арамис. – За какво са сега замъците, пълни със скъпоценни мебели, горите, пълни с дивеч, езерата, гъмжащи от риба, и подземията, които не могат да поберат съкровищата ти! За какво са сега лакеите с позлатени ливреи начело с Мускетон, горд от твоето доверие? О, благородни Портос, ревностен събирач на съкровища, струваше ли си да се отдават толкова сили и стремеж да позлатиш и подсладиш живота си, за да угаснеш на пустинния бряг на океана под крясъците на птиците, с раздробени от безчувствения камък кости? Нужно ли беше, благородни Портос, да събираш злато, а сега върху твоя гроб да няма дори двустиише, съчинено от беден поет?! Доблестни Портос, ти вече спиш забравен, загубен под скалата, която околните пастири ще вземат за горна плоча на долмен.

Толкова гъвкава тръстика, толкова мъх, гален от горчивите ветрове на склона, толкова лишеи ще споят тази гробница със земята, че на нито един пътник никога няма да му мине през ума, че тази гранитна плоча е могла да бъде удържана от плещите на смъртен.“

Арамис беше все така бледен, все така вцепенен, все така подтиснат. Гледаше, докато не изчезна последният лъч на слънцето, към брега, който изчезваше зад хоризонта. Нито една дума т не излезе от устата му, нито една въздишка не се отрони от гърдите му. Суеверните бретонци го наблюдаваха с трепет. Това беше мълчание не на човек, а на статуя. Когато от небето на сиви вълни започна да се спуска полумрак, те издигнаха малко платно. Бризът го погали, то се изпъна, напълни се и стремително понесе лодката далеч от брега. Обръщайки се с носа натакък, където бе Испания, тя смело се устреми напред. Но само след половин час гребците, които нямаше какво да правят и се бяха наклонили над борда, забелязаха далечна бяла точка. Тя изглеждаше неподвижна като чайка, която мирно се люшка върху невидими вълни.

Но това, което изглеждаше неподвижно за обикновения поглед, беше стремително приближаващо се за опитните очи на моряците. Това, което изглеждаше застинало на водната повърхност, в действителност пенеше насрещните вълни. Известно време, виждайки дълбокото вцепенение, в което беше изпаднал техният господар, бретонците не се решаваха да го безпокоят.

Те се ограничаваха с тревожни погледи и полугласно изказани догадки. Действително, Арамис, очите на когото бяха неизменно будни и през нощта виждаха като очи на рис – по-добре, отколкото през деня,

беше изпаднал в някакво сънено състояние. Така измина цял час. През това време беше станало достатъчно тъмно, но и корабът толкова се беше приближил, че Генек, един от тримата моряци, се осмели да каже доста високо:

– Монсеньор, преследват ни!

Арамис не отвърна. Корабът се приближаваше все повече. Тогава моряците по заповед на най-старшия – Ив – свалиха платното, за да отнемат на преследвачите единствената точка, виждаща се на повърхността на океана. На кораба обаче решиха да ускорят ход. Върху мачтите се появиха две нови платна. За нещастие на преследваните денят беше един от най-хубавите и най-дългите в годината. В добавка нощта, която щеше да смени дневната светлина, обещавахе да бъде лунна. Имаше още половин час сумрак и после цяла нощ пълнолуние.

– Монсеньор, монсеньор, ние сме загубени! – каза Ив. – Те пак топери ни ни виждат, макар че свалихме платното.

– Нищо чудно – промърмори един от моряците, – казват, че с помощта на дявола тези окаяни граждани измайсторили някакви чудесии, благодарение на които виждат отдалеч така, както отблизо, и през нощта, както през деня.

Арамис вдигна от дъното на лодката лежащата до краката му наблюдателна тръба и като я нагласи, я подаде на моряка.

Морякът я вдигна към очите си и извика. Стори му се, че корабът, който се намираще на разстояние топовен изстрел, по някакво чудо, с един скок е преодолял разделящото го разстояние. Но сваляйки тръбата, разбра, че той си остава на старото място.

– Значи – каза морякът – те ни виждат така, както и ние тях.

– О, монсеньор! – Ив погледна в тръбата. – Те са толкова близко, че аз имам чувството, сякаш ще ги докосна. Там има най-малко двадесет и пет души! А-ха, виждам отпред капитана им. Той държи същата тръба като тази и гледа към нас... Обръща се и дава някаква заповед. Ето, изкарват топ, зареждат го и го насочват към нас... Боже милостиви! Те стрелят!

Ив свали машинално от очите си тръбата. Предметите, отхвърлени надалеч в хоризонта, застанаха пред него в истинския си вид. Корабът беше на разстояние приблизително една левга. Естествено, от това действията на кораба, за които съобщи Ив, не изглеждаха по-малко страшни.

В основата на платната се появи синкаво облаче дим, подобно на цвете, което се отваря. Веднага след него на около миля от лодката гюлето отрязва гребените на няколко вълни, остави бяла следа в морето и

изчезна в края на собствената си бразда, безобидно като камъче, хвърлено от деца: едновременно предупреждение и заплаха.

– Какво да правим? – попита Ив.

– Ще ни потопят – каза Генек, – опростете ни греховете, монсеньор. Моряците застанаха на колене пред епископа.

– Вие забравяте, че ви виждат – каза Арамис.

– Наистина, монсеньор – гасконците се засрашиха от своята слабост. – Заповядайте, монсеньор, готови сме да дадем за вас живота си!

– Ще почакаме – промълви Арамис. – Нима не е ясно, че ако опитае да се скрием, както вие сами казахте, ще ни потопят!

– Но може би благодарение на тъмнината все пак ще успеем да се измъкнем незабелязано.

– О – каза Арамис, – те не може да нямат гръцки огън и няма да ни позволят да се изплъзнем.

Почти веднага, сякаш за да потвърди думите на Арамис, на кораба се издигна бавно нов облак дим, от средата на който излетя огнена стрела. Тя описа стръмна дъга и падна във водата, но въпреки това продължи да гори, осветявайки пространството в диаметър четвърт левга. Бретонците се спогледаха в ужас.

– Виждате ли – каза Арамис, – казах, че все пак е по-добре да почакаме да дойдат.

Моряците оставиха веслата и лодката спря, поклащайки се върху гребена на вълните. Стана съвсем тъмно. Корабът продължи да се приближава. С настъпването на тъмнината сякаш удвояваше бързината си. От време на време изхвърляше през борда струя от страшния гръцки огън, който падаше наред океана с ослепителен пламък. Най-после корабът приближи на разстояние мускетен изстрел. На палубата му в пълен състав се бе построил екипажът, въоръжен до зъби. До топовете бяха застинали канонири със запалени фитили. Като че ли корветата щеше да се сражава поне с фрегата, а не с лодка с четирима бегълци.

– Предайте се! – извика в рупора капитанът на кораба. Бретонците погледнаха към Арамис. Арамис кимна с глава.

Ив закачи на дългата кука бял парцал, който се развя на вятъра. От кораба отново хвърлиха ракета. Тя падна на двадесет крачки от лодката и я освети по-ярко от слънчев лъч в разгара на деня.

– При съпротива – предупреди капитанът – ще стреляме! Войниците вдигнаха мускетите за стрелба.

– Но нали се предаваме! – извика Ив.

– Вашият живот, приятели мои, не е заплашен от нищо. Заповедта

се отнася единствено до господин Дербле.

Арамис трепна. За миг погледът му сякаш искаше да премери дълбочината на океана, чиято повърхност беше осветена от последните отблясъци на гръцкия огън.

– Чувате ли, монсеньор? – попитаха бретонците.

– Да.

– Какво ще правим?

– Приемайте условията.

– А вие, монсеньор?

Арамис се наведе през борда на лодката, потопи пръстите си в зеленикавата вода, усмихна й се като на близък приятел.

– Приемаме условията ви – казаха бретонците, – но какви са гаранциите, че ще спазите условията?

– Имате думата на френски благородник – отвърна офицерът. – Кълна се в званието си и името си, че животът на всички с изключение на господин Дербле е в безопасност. Аз съм лейтенант от кралския флот и капитан на фрегатата „Помона“. Името ми е Луи Констан дьо Пресини.

Арамис, който наполовина се беше надвесил през борда, изведнъж с рязко движение вдигна глава. Изправи се в цял ръст и с нова светлина в очите и усмивка на уста произнесе, сякаш даваше заповед:

– Подайте трапа, господа.

Това беше направено. Хващайки се за въжените перила на трапа, Арамис се изкачи първи на фрегатата. Моряците, които очакваха да прочетат страх по лицето му, бяха неприятно учудени, когато той с уверена крачка се отправи към капитана и гледайки внимателно към него, му направи тайнствен знак с ръка. Офицерът побледня, трепна и наведе глава.

Без да каже нито дума, Арамис поднесе лявата си ръка към очите на капитана и му показа скъпоценния камък на пръстена, който украсяваше безименния пръст на лявата му ръка. Този жест на прелата беше изпълнен със студено, безмълвно и високомерно величие, сякаш той бе император, който протяга ръка за целувка на поданик. Офицерът повдигна за миг глава и я наведе с израз на дълбоко уважение. После, протягайки ръка към кърмата, където беше неговата каюта, се отстрани, за да направи път на Арамис.

Тримата бретонци, които се изкачиха след епископа на кораба, се

спогледаха учудено. Целият екипаж пазеше мълчание. След пет минути капитанът извика помощника си и му заповяда да вземе курс към Корон. Докато се изпълняваше тази заповед, Арамис отново се появи на палубата и седна до самия борд. Настъпи нощта. Той продължаваше да гледа в посока на Белил. Ив приближи до капитана на фрегатата, който беше заел отново поста си на командния мостик, и попита тихо:

– Накъде плаваме, капитане?

– Съгласно желанието на монсеньора – отвърна офицерът.

Арамис прекара нощта на палубата, облегнат на борда. Когато на сутринта се приближи до него, Ив реши, че нощта е била доста влажна, тъй като дървото, на което си почиваше главата на епископа, беше мокро като от роса.

Кой можеше да знае? Не бяха ли покапали първите и единствени сълзи от очите на Арамис? Каква епитафия би могла да се сравни с това, мой славни Портос?

Глава петдесет и втора ПАТРУЛЪТ НА ГОСПОДИН ДЪО ДЕВЪР

Д'Артанян не беше свикнал с такава съпротива, каквато току-що беше срещнал. Ето защо той пристигна в Нант крайно ядосан. Неговото раздражение се изразяваше в един могъщ натиск, на който можеха да устоят много малко хора, дори да бяха крале й титани. Побеснелият мускетар, треперещ от гняв, веднага се появи в замъка и заяви, че трябва да види краля. Беше около седем часа сутринта. Откакто бе дошъл в Нант, кралят ставаше рано.

Стигайки до познатия ни коридор, д'Артанян се срещна с господин Дьо Девър, който го спря възпитано и го помоли да говори тихо, за да не събуди краля.

– Кралят спи? – попита д'Артанян. – Няма да го безпокоя. Как предполагате? В колко ще се събуди?

– Приблизително след два часа. Кралят работи цяла нощ. Д'Артанян се върна след два часа и половина. Кралят закусваше.

– Чудесно! Тъкмо ще поговоря с негово величество на масата.

Господин Дьо Бриен събщи на капитана, че кралят не желаела го безпокоят, докато се храни, и е разпоредил никой да не влиза, преди да е

станал от масата.

– Но вие сигурно знаете, господин Дьо Бриен, че имам разрешение да влизам при негово величество по всяко време на деня и нощта.

Секретарят хвана меко капитана под ръка.

– Само не и в Нант, скъпи господин д'Артанян. По време на това пътуване кралят промени установения от него ред.

Мускетарят попита кога ще стане кралят от масата.

– Неизвестно – отвърна Бриен.

– Как така? Какво значи това? Да не се знае кога кралят ще свърши да се храни! Обикновено той прекарва на масата около час. Но ако въздухът на Лоара изостря апетита, готов съм да допусна, че той ще продължи да се храни около час и половина. Предполагам, че е достатъчно. Ще почакам тук.

– Простете, скъпи господин д'Артанян, но е наредено в този коридор да не пускам никого. Затова дежурия тук.

Д'Артанян почувства, че кръвта му за втори път се качва в главата. Излезе бързо, за да не усложнява обстановката с неочаквано избухване.

Навън започна да размишлява: „Кралят не иска да ме види. Това е безспорно. Той се сърди, този младеж. Бои се от думите, които ще трябва да изслуша от мен. Да, но в този момент обсаждат Бел-Ил. Залавят и може би убиват моите приятели... Бедният Портос! Що се касае до достопочтения Арамис, той има достатъчно хитроумни решения и за него аз съм спокоен... Но все пак Портос не е инвалид, а Арамис не е останал без ум, изкуфял старец... Единият със силата си, другият с хитростта си ще създадат доста работа на кралските войници. Кой знае, може би тези двама храбреци ще устроят за назидание на най-християнския монарх втори бастион Сен-Жерве?... Не, не се отчайвам! Те имат оръдия и гарнизон. И все пак, струва ми се, за тях би било по-добре, ако успее да прекратя тази борба. Ако това засягаше лично мен, не бих изтърпял нито грубостите, нито измяната от страна на краля. Но заради приятелите съм готов на всичко. Дали да не отида при Колбер? Ето един човек, когото трябва да държа в постоянен страх. Какво пък, да отидем при него!“

Д'Артанян решително се отправи нататък. Но пристигайки, узна, че финансистът се намира при краля в нантския замък. И възкликна:

– Превъзходно! Отново настъпиха времената, когато с крачки мерех безкрай парижките улици от Дьо Тревил до кардинала, от кардинала до кралицата, а от кралицата до Людовик XIII. Това е вече нормално! Старейки, хората се превръщат в деца. Към замъка!

Той се върна обратно. Оттам тъкмо излизаше господин Дьо Лион. Той протегна на мускетаря двете си ръце и му съобщи, че кралят ще бъде зает цялата вечер и дори през нощта, че е дадена заповед да не пускат никого при него.

– Дори капитана – извика д'Артанян, – който приема и дава пароли-те! Но това е нечувано!

– Дори капитана, приемащ паролите – отвърна Дьо Лион.

– Щом е така – каза възмутеният до дъното на душата си д'Артанян, – щом капитанът на мускетарите, който винаги е имал достъп до спалнята на негово величество, е загубил правото да влиза в трапезарията или кралския кабинет, това означава, че или кралят е умрял, или той е в немилост. Бъдете любезен, господин Дьо Лион, да отидете при краля и без предисловия да му доложите, че моля да приеме оставката ми.

– д'Артанян, пазете се! – опита се да го вразуми Дьо Лион.

– Вървете! От приятелство към мен!

Той го побутна към кралския кабинет. В очакване д'Артанян закрачи нервно из коридора. Лион се върна.

– Какво каза кралят? – попита капитанът.

– Каза: „добре“.

– „Добре“? – избухна д'Артанян. – Значи приема оставката ми? Отлично! Ето че и аз съм свободен! Вече съм обикновен гражданин и като такъв ви казвам до скоро виждане, господин Дьо Лион! Сбогом, замък, сбогом, коридор, сбогом, приемна на краля! Гражданинът ви приветства и най-последно може да си отиде свободно!

Д'Артанян изскочи на стълбите, същите, където беше открил парченцата от писмото на Гурвил до Фуке. Няколко минути по-късно вли-заше в странноприемницата, където беше наел стая, както всички висши военни чиновници, разквартирувани в замъка. Вместо да се съблече обаче, прегледа pistolетите си, изсипа наличните си пари в голяма кожена кесия, изпрати да доведат конете му и даде разпореждане да се приготвят за заминаване към Ван, където искаше да стигне преди настъпването на нощта. Всичко бе изпълнено съгласно желанието му. Но когато в осем часа се канеше да яхне коня си, пред странноприемницата се появи господин Дьо Девър с дванадесет гвардейци. Д'Артанян ги забеляза, но се престори, че не е видял нищо, продължи да се намества на седлото. Дьо Девър се приближи.

– Господин д'Артанян, изглежда се каните да пътувате?

– Да, дори съм вече на коня.

– Добре, че ви заварих!

- Търсите ли ме?
- Боже мой... да!
- Басирам се, че ме търсите по заповед на краля! Както аз преди два-три дни търсех господин Фуке!
- О!
- Нима ще се церемоните с мен? Излишни грижи! Кажете веднага, че ме арестувате.
- Да ви арестувам? Боже мой, не!
- Защо в такъв случай се явявате при мен с дванадесет конници?
- Но това е моят патрул!
- Не е лошо! И покрай този патрул ме вземате със себе си?
- Не ви вземам, а ви посрещам и ви моля да дойдете с мен при краля.
- Прекрасно! – насмешливо каза д'Артанян. – Значи кралят е свободен от служебни дела? Да вървим. Арестуваните трябва да вървят между първите шест и вторите шест конвойни!
- Но тъй като аз не ви арестувам, вие можете да вървите където си изберете.
- От ваша страна, господине, това е много любезно и вие сте прав. Ако трябваше да яздя с патрул около вашата квартира, щях също да бъда учтив с вас. Мога да ви уверя в това. Сега ми окажете една услуга. Какво иска от мен кралят?
- Кралят е бесен!
- Но след като кралят е изпаднал в ярост, той ще се опита да се успокои. И сигурно ще ме изпратят да правя компания на господин Фуке! Дявол го взел! Господин Фуке е порядъчен човек. Ние ще се разберем с него, кълна се!
- Ето че пристигнахме – каза Дьо Девър. – За Бога, капитане, запазете спокойствие!
- Колко сте любезен, господине! – усмихна се д'Артанян, гледайки Дьо Девър в лицето. – Казвах ми, че искате да присъедините моите мускетари към вашите гвардейци, и моментът е много подходящ.
- Опазил ме Бог да се възползвам от него. Ако аз заема вашето място след вашия арест...
- Значи признавате, че сте ме арестували?
- Не, не...
- Добре, нека бъде по вашему – посрещнали... Ако заемете моето място, след като сте ме посрещнали с патрула...
- Вашите мускетари при първата учебна стрелба ще ме застрелят

по погрешка...

– Не отричам това. Те доста ме обичат...

Дьо Девър помоли капитана да мине напред, като го поведе към кабинета, където кралят очакваше мускетаря. Тук те спряха. Девър застана зад гърба на колегата си. Чуваше се ясно как кралят разговаря с Колбер. Така преди няколко дни Колбер слушаше от преддверието разговора на краля с д'Артанян. Гвардейците на Дьо Девър останаха пред замъка и изфада плъзнаха слухове, че капитанът на мускетарите е арестуван. Мускетарите на д'Артанян се развълнуваха, като чуха това. Всичко напомняше доброто старо време на Л юдовик XIII и Дьо Тревил. Събираха се групи разтревожени хора. Мускетарите се тълпяха пред стълбата. От двора се чуваше ропот, който стигаше до горните етажи на замъка.

Дьо Девър беше очевидно разтревожен. Без да спира, той наблюдаваше гвардейците, засипвани с въпроси от развълнуваните мускетари. Гвардейците се построиха и се отместиха встрани. Те също започнаха да проявяват безпокойство. Естествено д'Артанян се вълнуваше много по-малко от Дьо Девър. Влизайки в приемната, той седна до прозореца и наблюдаваше с орловия си поглед всичко, което ставаше в двора, без да помръдне дори вежда. От него не убягна вълнението, обхванало мускетарите при слуха за арестуването му от гвардейците. Той предугаждаше момента, в който ще избухне взривът, а предвижданията му винаги се отличаваха с голяма точност.

„Дявол го взел, наистина ще бъде забавно, ако моите преторианци вземат да ме провъзгласят за крал на Франция – помисли си с усмивка д'Артанян. – Бих се посмял от сърце.“

Но в най-напрегнатия момент всичко утихна. Гвардейците, мускетарите, офицерите, войниците, ропотът и възбудата – всичко изчезна. Нито буря, нито заплахи, нито бунт. Няколко думи успокоиха насъбралите се. Кралят нареди на Дьо Бриен да извика:

– Тихо, господа, вие пречите на краля! д'Артанян въздъхна.

„Естествено – каза си той. – Сегашните мускетари не са същите, както при Людовик XIII! Естествено!“

– Господин д'Артанян, при краля! – обяви лакеят.

Глава петдесет и трета КРАЛ ЛЮДОВИК ЧЕТИРИНАДЕСЕТИ

Той седеше в кабинета си с гръб към вратата. Пред него имаше

огледало, в което, без да се откъсва от книгата си, можеше да вижда влизащите.

Когато влезе д'Артанян, той с нищо не даде да се разбере, че го е видял. Все пак покри документите пред себе си със зелено сукно, което му служеше да прикрива своите тайни от външни очи.

Д'Артанян разбра, че кралят умишлено не го забелязва, и замря на място. Людовик не усещаше каквото и да било движение зад гърба си и виждаше само частично своя капитан. Наложил му се да запита:

– Тук ли е господин д'Артанян?

– Да, тук съм – мускетарят се приближи.

– Е, господине – кралят устреми към него своя внимателен поглед, – какво можете да ми съобщите?

– Аз ли, ваше величество? Аз няма какво да ви съобщавам, освен че съм арестуван и се намирам пред вас.

Кралят понечи да му каже, че не е арестуван, но реши, че това ще прилича на извинение, и премълча. Д'Артанян запази мълчание.

– Господине – каза кралят, – защо според вас ви изпратих в Бел-Ил? Моля ви да отговорите!

Д'Артанян се зарадва. Кралят му отстъпваше инициативата:

– Ваше величество, аз нищо не зная за това. Вие би трябвало да попитате не мен, а тези офицери, на които са били дадени многобройни заповеди от най-различен характер, докато на мен, като командващ експедицията, такива нареждания не бяха дадени.

– Господине, заповедите са били дадени на онези, на които ние се доверяваме – кралят се почувства засегнат.

– Затова, ваше величество, бях учуден, че един капитан на мускетарите, който по старшинство е равен на маршалите на Франция, се оказва под началството на пет-шест лейтенанти и майори, които може би са добри като шпиони, но не са способни да поведат войската след себе си. Точно във връзка с това исках да бъда приет от ваше величество, но ми бе отказано. Това беше последното оскърбление, нанесено на един безупречен воин, то ме накара да поискам да приемете оставката ми.

– Господине – каза кралят, – на вас ви се струва, че все още живеете във времето, когато кралете, както неведнъж сте казвали, са били зависими от своите подчинени. Вие изглежда сте забравили, че кралят дава отчет за действията си единствено на Бога.

– Аз нищо не съм забравил, ваше величество – каза мускетарят, явно засегнат от този укор, – но не мога да разбера как един честен човек, който пита краля в какво се е провинил, му служи лошо.

– Да, господине, вие ми служите лошо, защото сте в съюз с моите врагове и действате с тях против мен.

– Кои са тези врагове, ваше величество?

– Тези, срещу които ви изпратих, господине.

– Двама души! Врагове на вашата армия! Това е невероятно, ваше величество!

– Не вие ще съдите за това!

– Да, но за приятелството си мога да съдя сам.

– Който служи на приятелите си, той не служи на господаря си.

– Разбрах добре това, затуй най-почтително ви представих оставката си, ваше величество.

– И аз я приех. Но преди да се разделим, искам да ви дам доказателство, че умея да държа на думата си.

– Ваше величество не само удържа на думата си – произнесе д'Артанян със студена насмешка. – Ваше величество е наредил да ме арестуват, а това не влизаше в обещанията.

Кралят пусна покрай ушите си тази забележка.

– Виждате ли, господине, какво ме принуди да сторя вашето непослушание?

– Моето непослушание?! – извика д'Артанян, почервенял от гняв.

– Това е най-деликатната дума, която открих. Моят план беше да заловим метежниците и да ги накажем. Трябваше ли да се интересувам дали са ваши приятели или не?

– Но, ваше величество – отвърна д'Артанян, – да ме изпращате да залавям моите най-близки приятели, за да ги доведе до вашите бесилки, това е жестоко от ваша страна!

– Това би било изпитание за моите мними слуги, господине. За тези, които ядат хляба ми и са задължени да пазят моята особа от посегателства! Вие не издържахте изпитанието, господин д'Артанян!

– Срещу един лош слуга, ваше величество, ще се намерят десет, които вече са доказали верността си и са преминали през изпитания! – каза горчиво д'Артанян. – Изслушайте ме, ваше величество. Аз не съм привикнал на такава служба. Аз съм чувствителен войник, когато от мен се искат непочтени дела. Да се преследват до смърт двама души, за които молеше господин Фуке – този, който спаси живота и трона на ваше величество, според мен е непочтено. Освен това тези двама души са мои приятели. Те не представляват опасност, но слепият гняв на краля ги преследва. Защо да не им се разреши да се скрият? Какво престъпление са извършили? Допускам, че вие не ми давате право да съдя за тяхното

поведение. Но защо трябва да ме подозирате, преди да съм извършил нещо нередно? Защо трябва да ме обкръжавате с шпиони? Да ме позорите пред армията? Защо да ме докарвате – мен, който вярно съм ви служил и в когото вие имахте безгранично доверие, който съм служил тридесет години на кралския дом и съм дал хиляди доказателства за своята вяност, да ме докарате дотам, че да наблюдавам как три хиляди войници тръгват на бой срещу двама?

– Вие като че ли вече не помните какво направиха с мен тези хора! – каза глухо Людовик. – Ако зависеше от тях, то аз вече нямаше да съм между живите.

– Изглежда, ваше величество, вие сте забравили как аз се държах по време на тези събития.

– Достатъчно, господин д'Артанян! Стига с тези властни навици! Аз няма да допусна лични интереси да се противопоставят на кралските. Аз създавам държава, в която ще има само една власт – кралската! Аз някога ви обещах това. Дойде време да изпълня своето обещание. Вие искате да сте свободен в постъпките си, като се ръководите от навичите и вкусовете си, като пречите на осъществяването на моите планове и на наказването на моите врагове. Е, добре. Остава ми или да ви съкруша, или да се разделя с вас. Търсете си по-удобен господар. Аз зная, че друг крал би постъпил иначе и би ви позволил да властвате над него, за да може при случай да ви прати при господин Фуке и много други, но аз помня и доброто, а за минали услуги един човек има право на безнаказаност и благодарност. Единственото наказание, което ще ви наложи за нарушаване на волята ми, ще бъде този урок, нищо друго. Аз няма да подражавам на предците си в своя гняв, както не им подражавам в милостта си. Има и други причини, които ме карат да бъде мек с вас. Вие сте преди всичко умен човек, умен, решителен и благороден и ще бъдете отличен слуга на онзи, който съумее да ви подчини на своята воля. Само тогава ще имате основание да се подчинявате. Вашите приятели са победени или унищожени от мен. Опорните точки на вашата чувствителност не съществуват вече. В сегашния момент мога да твърдя, че моите войници са пленили или унищожили метежниците.

– Взети в плен или убити! – д'Артанян побледня. – О, ваше величество, ако вие обмислено произнесохте тези думи, ако вие сте уверен, че това е истината, аз съм готов да забравя всичко казано дотук от вас и да ви нарека крал варварин, бездушен и жесток. Но аз ви прощавам вашите думи. Прощавам ги на младия крал, който не знае и не може да разбере какво представляват хора като господин Дербле, като господин

Дьо Валон, като мен! Взети в плен или убити? Ах, ваше величество, кажете ми, моля ви, дали това съобщение е вярно и колко хора и пари ви е струвала тази победа? Ще пресметнем дали играта си е струвала залога.

– Господин д'Артанян, така може да говори само метежник. Бъдете любезен да отговорите кой е крал на Франция? Може би познавате още един крал?

– Ваше величество, помните ли, че във Во вие зададохте този въпрос в едно ранно утро и че освен мен никой друг не можа да отговори на този въпрос? Ако аз познах тогава своя крал, което никак не беше лесно, мисля, че няма смисъл да ме питате сега, когато ние с вас сме насаме, ваше величество.

Людовик XIV наведе очи. Стори му се, че между него и д'Артанян се мярна сянката на нещастния му брат Филип. В този момент влезе офицер. Той връчи на Людовик бърза вест. Прочитайки я, кралят промени цвета на лицето си. Това не убягна от окоето на капитана. Прочитайки повторно вестта, Людовик беше замрял. Така той седя известно време в креслото си и после внезапно каза:

– Господине, това, което ми съобщават, ще узнаете след малко, и то не от мен, затова по-добре аз да ви го съобщя сега. В Бел-Ил е имало сражение. Аз съм загубил сто и шест души.

Очите на д'Артанян заблестяха от радост и гордост.

– А метежниците?

– Метежниците са се скрили – отвърна кралят. Д'Артанян не можеше да скрие радостта си.

– Но моят флот – добави кралят – е обкръжил Бел-Ил, така че през обръча не може пиле да прехвъркне.

– Значи – продължи мускетарят, споходен отново от мрачни мисли, – ако господата Дербле и Дьо Валон бъдат заловени...

– Ще бъдат обесени – хладно каза кралят.

– Те знаят ли за това?

– Разбира се, тъй като вие трябваше да ги известите. Знаят, както знаят и всичко останало.

– В такъв случай те няма да бъдат заловени живи.

– Така ли? – небрежно подхвърли кралят и отново взе полученото съобщение. – В такъв случай ще ги заловят мъртви, господин д'Артанян, а това е все същото, тъй като аз бях наредил да ги заловят, за да ги обесят.

Мускетарят избърса потното си чело. – Някога ви бях обещал, господине – продължи Людо-вик XIV, – че ще стана за вас любящ,

великодушен и внимателен господар. Вие сте единственият човек от миналото, достоен за моя гняв и моето приятелство. Аз няма да ви отмервам нито едното, нито другото в зависимост от вашето поведение. Бихте ли могли вие, господин д'Артанян, да служите на крал, в чието кралство има още дузина подобни на него крале? Бих ли могъл при подобна слабост да осъществя замислите си? Моля да ми кажете. Виждали ли сте художник, който да нарисува картина с непослушни нему четки и палитри? По дяволите, господине, тази стара закваска на феодално своеволие! Фрондата, която искаше да унищожи кралската власт, всъщност я укрепил, тъй като свали от нея оковаващите я вериги. Аз съм господар у дома си, господин д'Артанян, и моите слуги може да нямат вашите качества, но ще възвисят предаността и покорството към своя господар до степен на героизъм. Господ е дал на дарованията глава, а на главата, както знаете, се подчинява всичко останало. Тази глава съм аз!...

Д'Артанян трепна. Людовик продължи да говори, сякаш не бе забелязал нищо, макар че той отлично бе видял какво впечатление правеха на събеседника му неговите думи.

– Нека сега сключим договора, който ви обещах в Блоа, когато ме видяхте достатъчно нещастен. Оценете и това, господине, че аз не карам никого да плаща за пролетите тогава сълзи. Огледайте се и ще видите, че всички велики глави се скланят пред мен. Склонете и вие... или си избирайте изгнание по душа. Може би, след като размислите, ще признаете, че вашият крал има благородно сърце, тъй като, разчитайки на вашата честност, той се разделя с вас, макар че вие владеете важна държавна тайна. Вие сте честен човек и аз зная това. Защо започнахте толкова рано да ме съдите? Съдете ме считано от днес и бъдете строг, но справедлив съдия.

Д'Артанян беше зашеметен и занемя. За първи път в живота си изпитваше нерешителност. Във всичко казано от краля имаше не хитрост, а тънко и точно пресмятане, нямаше насилие и гняв, но имаше воля, нямаше хвалба, имаше разум. Този млад човек, почти юноша, бе смазал Фуке и сега можеше просто да мине без д'Артанян. Този младеж събаряше всички недобре обосновани и малко дръзки сметки на стария воин.

– Кажете, какво ви спира? – каза меко кралят. – Вие подадохте оставката си, господине, искате ли да не я приема?

– О! – меланхолично отвърна д'Артанян. – Аз съм стар редом с вас и имам навици, от които ми е трудно да отвикна, затова се колебая да си взема обратно оставката. От днес вие ще имате нужда от придворни, които да ви забавляват, и от безумци, готови да дават живота си за това,

което наричате велико царуване. Тези дела ще бъдат наистина велики, аз го предчувствам. А ако не ги оценя като такива? Виждал съм войната, ваше величество. Виждал съм и мира. Служих при Ришельо, служих и при Мазарини, заедно с вашия баща горях в огъня край Ла Рошел и надупчен от куршуми, много пъти сменях кожата си като змия. След обидите и несправедливостта, най-после получих военна длъжност, която имаше в стари времена някакво значение, тъй като даваше право свободно да говоря с краля. Но от днес вашият капитан няма да бъде нещо повече от пазач на тайните врати. Ако действително тази длъжност бъде такава, направете всичко, за да ме освободите от нея. Това ще съответства на вашето желание, а и на моето. Не мислете, че съм затаил злоба към вас. Вие ме укорихте, както казвате, но същевременно, вземайки надмощие над мен, вие ме смалихте в собствените ми очи и превивайки ме, показяхте на всички моята слабост. Ако знаехте колко е хубаво да държиш главата си високо изправена и колко жалък вид ще имам, дишайки прахта от вашите килими! О, ваше величество, искрено съжалявам – вие също заедно с мен ще съжалявате – за тези времена, когато приемните на краля на Франция вечно са били пълни с тълпи от нахални, изтощени, зли, свадливи и недоволни благородници, които обаче в деня на битката захапваха врага с мъртва хватка. Тези хора са най-добри придворни за този, който ги храни, но който ги бие, трябва да се пази от зъбите им. Ако се украсят наметките им с малко злато, ако им се добави малко тлъстинка, за да не им падат панталоните, и се ръсне малко сребро по твърдите им коси, какви великолепни маршали, перове и херцози биха излезли от тях! Кралят е мой господар. Той иска да съчинявам стихчета, да лъскам с атлазените си обувки паркета на неговата приемна. Дявол да го вземе! Това е трудно, но аз съм вършил и по-трудни неща. С това също ще се справя. За пари? Не, имам ги достатъчно. Заради честолюбиви замисли? Но моите възможности са ограничени. Защото аз обожавам двора? Ни най-малко! Оставам, защото тридесет години съм свикнал да идвам при краля за вечерната парола и да чувам от неговата уста: „Добър вечер, господин д'Артанян“, свикнал съм да чувам тези думи с благосклонна усмивка, която не съм изпросвал. Какво пък, сега ще я прося. Доволен ли е ваше величество?

Д'Артанян склони побелялата си глава, върху която кралят сложи с усмивка своята ръка.

– Благодаря ти, мой стари слуга, мой предани приятелю – каза той.
– Щом от днес във Франция аз нямам повече врагове, остава ми да те изпратя на някое бойно поле извън пределите ѝ, за да можеш да

заслужиш маршалския си жезъл. Разчитай на мен. Аз ще намеря подходящ случай. А сега яж моя хляб и спи, без да знаеш грижи.

– На добър час! – каза трогнатият д'Артанян. – А тези бедни хора там в Бел-Ил? Особено един толкова добър и храбър?

– Помилване ли искате за тях?

– На колене, ваше величество.

– Добре. Ако вече не е късно, идете и отнесете на тези хора моето помилване. Но вие ще отговаряте пред мен за тях!

– С живота си.

– Вървете. Утре тръгвам за Париж. Връщайте се бързо, защото не искам да се лишавам от вашите услуги за дълго време.

– Бъдете спокоен, ваше величество – извика д'Артанян, целувайки ръка на краля.

С радост в сърцето той изхвъркна от замъка и полетя като стрела по пътя за Бел-Ил.

Глава петдесет и четвърта ПРИЯТЕЛИТЕ НА ФУКЕ

Кралят се върна в Париж. Едновременно с него се върна и д'Артанян. Той прекара в Бел-Ил двадесет и четири часа, като събираше сведения за станалото на острова, но нищо не узна за тайната, погребана под нямата скала на Локмария, и за героичния подвиг на Портос. Капитанът разбра единствено за извършеното, с помощта на тримата верни бретонци, от неговите доблестни приятели, които бяха дали отпор на цяла армия и чийто живот той толкова горещо желаше да спаси. Видя труповете на брега и кръвта по камъните сред тръстиките. Научи, че далеч в океана е бил забелязан баркас и че след него като хищна птица е тръгнал да го преследва кралски кораб, че хищникът е настигнал и уловил клетата птичка въпреки усилията ѝ да се изплъзне. Тук точните сведения на д'Артанян свършваха. По-нататък всичко навлизаше в областта на догадките. Какви предположения можеха да възникнат? Корабът не се завърна. Наистина предния ден беше бушувала буря, но корветата беше бързоходна, здрава и добре снабдена с всичко необходимо. Бурята не беше страшна за нея и д'Артанян предполагаше, че или е закотвена в Брест, или е влязла в устието на Лоара. Такива бяха доста неопределените, но за д'Артанян почти утешителни новини, които съобщиха на Людовик XIV, когато той с целия си двор се завърна в Париж. Людовик,

доволен от постигнатите успехи, Людовик, който беше станал по-мек и по-общителен, почувства, че притежава пораснала мощ и по целия път блестеше до каретата на госпожица Ла Валиер.

Междувременно придворните правеха всичко възможно да развличат кралиците и да ги накарат да забравят за синовната и съпругеска измяна. Всички живееха с бъдещето. Никой не се интересуваше от миналото. Но за няколко чувствителни и предани души това минало беше мъчителна, кървяща рана. Едва завърнал се, кралят получи трогателни доказателства за това. Току-що беше седнал да закуси, когато капитанът на мускетарите се яви пред него развълнуван.

От пръв поглед кралят забеляза промяната в иначе толкова невъзмутимото лице на своя капитан:

– Какво се е случило с вас, д'Артанян?

– Голямо нещастие, ваше величество. В Бел-Ил съм загубил един от моите стари приятели, господин Дьо Валон.

Произнасяйки тези думи, д'Артанян погледна изпитателно към Людовик, за да долови с какво чувство ще приеме той съобщението.

– Знаех това – отвърна кралят.

– Знаели сте и сте мълчали? – повиши глас мускетарят.

– А защо да ви казвам? Вашата скръб, приятелю мой, е достойна за дълбоко уважение. Аз трябваше да ви пощадя. Да ви съобщя за сполетялото ви нещастие, означаваше да тържествувам пред очите ви. Да, знаех, че господин Дьо Валон се е погребал под камъните на Локмария. Знаех и това, че господин Дербле е превзел моя кораб заедно с целия екипаж и се е разпоредил да го закара в Байона. Аз исках за тези събития да узнаете не от мен и така да се убедите, че уважавам своите приятели, че те за мен са нещо свято, а също така, че човекът у мен винаги ще се жертва за хората, докато кралят нерядко е принуден да принася човешки души в жертва на своето величие и на своето могъщество.

– Но как узнахте за това, ваше величество?

– А как вие, д'Артанян, разбрахте за това?

– От писмото, господарю, което Арамис, намиращ се на свобода и в безопасност ми е изпратил от Байона.

– Ето го писмото – каза кралят, като извади от чекмеджето точно копие от писмото на Арамис, – Колбер ми го връчи осем часа преди да го получите вие... Виждам, че не ми служат лошо.

– Да, господарю, вие сте единственият човек, който се оказва способен да надвие на силата на тези хора. Вие се възползвате от своята мощ, но няма да злоупотребите с нея, нали така?

– д'Артанян – каза кралят с доброжелателна усмивка, – аз бих могъл да се разпоредя господин Дербле да ми бъде доведен жив, за да го изправа пред правосъдието. Бъдете уверен, че няма да се поддам на това първо, съвсем естествено желание. Той е свободен и нека си остане свободен.

– О, ваше величество, струва ми се, не винаги ще бъдете толкова милостив. Ще се намерят около вас съветници, които ще ви излекуват от подобна слабост.

– Не, д'Артанян, вие грешите, когато обвинявате моите съветници, че ме подтикват към суровост. Съветът да бъде пощаден господин Дербле не идва от никой друг, а от Колбер. Що се отнася до вас, то аз съм длъжен да ви съобща няколко добри новини, но вие ще ги узнаете, скъпи ми капитане, когато окончателно приключа с моите сметки. Аз казах, че искам да ви осигурия подобавашо положение и ще го направя!

– Хиляди благодарности, господарю! Но аз мога да почакам, моля ваше величество да се заеме с онези нещастници, които отдавна обсаждат вашата приемна и чакат смирено да паднат в краката ви и да изложат своята молба.

– Кои са те?

– Враговете на ваше величество. Приятелите на господин Фуке. Господин Гурвил, господин Пелисон и един поет – господин Жан дьо Лафонтен. Потопени са в скръб и плачат.

– Нека влязат – каза кралят намръщен.

Д'Артанян се въртна на токове, повдигна завесата пред вратата на кралския кабинет и извика към съседната зала:

– Въведете ги!

Когато тримата тръгнаха, се възцари гробно мълчание. Придворните – признаваме това – се отстраняваха от тях, сякаш се бояха да не се заразят от опасна болест. Д'Артанян се приближи към тях с бърза крачка и ги заведе до кралското кресло. Първи към Людовик се приближи Пелисон. Беше пресушил сълзите си, за да може кралят по-добре да го изслуша. Гурвил хапеше устни, за да престане да плаче от уважение към краля. Лафонтен беше покрил лицето си с кърпичка и ако не беше конвулсивното потръпване на раменете му, които се тресяха от ридание, трудно би могло да се предположи, че е жив човек.

Кралят запази величав вид. Лицето му остана невъзмутимо. Той направи жест, който означаваше: „Говорете“. Пелисон се поклонил до земята, а Лафонтен падна на колена като в църква. Това упорито мълчание, прекъсвано единствено от въздишки и тъжни стонове, започна да

предизвиква у краля не съжаление, а по-скоро нетърпение.

– Господин Пелисон – каза той с рязък и сух глас, – господин Гурвил и вие, господин...

Той не произнесе името на Лафонтен.

– Ще бъда много недоволен, ако идвате тук да ходатайствате за един от най-големите престъпници, когото трябва да накаже моето правосъдие. Кралят може да бъде трогнат само от сълзи или от разкаяние, от сълзите на невинните и от разкаянието на виновниците. Но аз не вярвам на разкаянието на господин Фуке и на сълзите, проливани от неговите приятели. Защото първият е порочен до мозъка на костите си, а вторите трябваше да се страхуват, че могат да ме оскърбят в моя дом. Ето защо, господин Пелисон, господин Гурвил и вие, господин... моля, не казвайте нищо, ако то не е безусловно доказателство за уважението ви към моята воля.

– Ваше величество – Пелисон потрепери, – ние се явихме, за да ви изкажем единствено искрено уважение и най-дълбока любов, каквато поданиците са задължени да изпитват към своя крал. Съдът на ваше величество е страшен. Всеки е длъжен да се преклони пред присъдата му и ние правим това с уважение. Ние сме далеч от мисълта да защитаваме този, който е имал нещастieto да оскърби ваше величество. Този, който си е навлякъл вашия гняв, може да бъде наш приятел, но той е враг на държавата. Ние с тъга ще го предадем на строгия съд на краля.

– Впрочем – прекъсна го кралят, успокоен от този молец тон, – присъдата ще произнесе моят парламент. Аз не наказвам, без да премеря тежестта на престъплението. На първо място са взните, мечът идва след това.

– Ето защо, изпълнени с доверие към безпристрастието на краля, ние се надяваме, че когато удари часът, ваше величество ще ни позволи да издигнем нашите слаби гласове в защита на обвинения приятел.

– За какво молите, господа? – попита величествено кралят.

– Господарю – продължи Пелисон, – обвиняемият има жена и семейство. Неговото нищожно състояние едва стигна, за да се изплатят дълговете. Откакто нейният мъж е в затвора, госпожа Фуке е изоставена от всички. Ръката на ваше величество поразява също така безпощадно, както Божията десница. Когато Бог наказва някое семейство, като му изпраща чума или проказа, всеки страни или бяга от дома на прокажения и чумавия. Но се случва често някой благороден лекар да се реши да престъпи прага, белязан от проклятието, за да се пребори със смъртта, излагайки на опасност своя живот. Той е последното упование на

умирация и оръдие на небесното милосърдие. Господарю, ние ви молим на колене, ние ви молим, както се моли Божията поддръжка: госпожа Фуке няма вече нито приятели, нито кредит, нито хляб, нито каквато и да е надежда.

Сърцето на д'Артанян се разкъсваше от жал. Той се обърна с лице към ъгъла на кабинета, хапейки мустаците си.

Очите на краля оставаха сухи, но по страните му избиха червени петна.

– Какво искате? – попита той.

– Ние дойдохме смирено да молим ваше величество – каза Пелисон с още по-голямо вълнение – да ни позволите, без да хвърляте върху нас вашия гняв, да предоставим на госпожа Фуке на заем две хиляди пистола, събрани сред приятелите на нейния мъж, за да може вдовицата да преживява някак...

При думата „вдовица“, макар че Фуке беше още жив, кралят видимо побледня. Високомерието му изчезна, а в сърцето се надигна съжаление:

– Нека Господ не допусне да престана да различавам виновни от невинни. Лошо ме познават тези, които се съмняват в моето милосърдие към слабите. Аз ще наказвам само дръзките. Направете така, господа, както ви подсказва сърцето. Можете да си вървите.

Тримата молители се изправиха със сухи очи, нямаха сили дори да благодарят на краля, който рязко прекъсна техните тържествени поклони и бързо се отдалечи към креслото си. Той и д'Артанян останаха сами.

– Отлично! – каза д'Артанян възторжено, приближавайки се към младия монарх, който сякаш го питаше с поглед. – Отлично! Ако нямахте за девиз вашето слънце, щях да ви предложа един и щях да накарам господин Конрар да го преведе на латински: „Снизходителен за слабите, страшен за силните!“

Кралят се усмихна и тръгвайки към съседната зала, рече:

– Давам ви отпуск, от който вие по всяка вероятност се нуждаете, за да приведете в ред работите на вашия приятел, покойния господин Дьо Валон.

Глава петдесет и пета ЗАВЕЩАНИЕТО НА ПОРТОС

В Пиерфон всичко беше потънало в траур. Дворовете бяха пусти,

конюшните – затворени, а цветарниците – изоставени. Предишните шумни, блестящи и празнични фонтани бяха спрели сякаш от само себе си. По пътищата, водещи към замъка, можеха да се видят намръщените лица на хора, които се клатушкаха върху мулета или кончета. Това бяха съседи, свещеници и разсилни, които живееха в близките до замъка земи. Всички те мълчаливо влизаха в двора на замъка, оставяха своя кон или муле в ръцете на един унил коняр и съпроводени от слуга, облечен в черно, се отправяха към голямата зала, на прага на която ги посрещаше Мускетон. За два дена Мускетон беше отслабнал толкова, че дрехите му висяха като на чучело. По лицето му непрекъснато се стичаха сълзи.

Всички посетители се бяха събрали, за да изслушат завещанието на Портос. При отварянето му искаха да присъстват доста хора. Някои от корист, други от приятелство към покойника, който нямаше никакви родственици. Новопристигналите сядаха смирено в голямата зала, която се затвори, след като часовникът удари дванадесет – часа, определен за отваряне на завещанието. Нотариусът на Портос, естествено, приемник на господин Кокнар, започна бавно да развива дългия пергаментен свитък, върху който с мощната си ръка Портос беше записал последната си воля. Печатът беше разчупен, очилата бяха сложени и предварителното покашляне – извършено. Всички се приготвиха да слушат. Мускетон седна в ъгъла, за да може по-свободно да плаче и по-малко да слуша.

Изведнъж току-що затворената врата на голямата зала сякаш по вълшебство се отвори широко и на прага застана мъжествена фигура, огряна от яркото обедно слънце: д'Артанян! Той бе стигнал с коня си до входната врата и след като не бе намерил никого, който да му хване стремето, сам бе завързал коня си за чукалото на вратата и бе тръгнал сам да съобщи за себе си.

Слънцето, което внезапно нахлу в залата, шепотът на присъстващите и особено инстинктът на вярно куче откъснаха Мускетон от тъжните му мисли. Вдигайки глава, той позна стария приятел на своя господар. С тъжен вопъл се хвърли към него и прегърна, коленете му. Д'Артанян вдигна клетия управител и на свой ред го прегърна като брат, учтиво се поклони на всички присъстващи, които също така по поздравиха и заповтаряха шепнешком името му. Той седна на другия край на голямата, украсена с дъбова резба зала, като държеше за ръката задъхващия се от ридания Мускетон. Тогава развълнуваният нотариус започна да чете.

Като се изповядваше във висша степен по християнски, Портос молеше своите врагове да му простят за злото, което може някога да им е причинил.

При четенето на тези редове в очите на д'Артанян заблестя неизразима гордост. Той си спомни стария войник. Прекарвайки през ума си образите на всички онези, които бяха врагове на Портос и бяха повалени от неговата мъжествена ръка, той си каза: „Добре, че Портос не е приложил списък на враговете и не е описал подробно причинените им вреди. Четецът на завещанието щеше доста да се потруди.“

След това се изброяваха богатствата на Портос:

„С божията милост сега в мое владение са:

1. Имението Пиерфон, а именно земя, гори, ливади и води, заградени със здрава каменна ограда.
2. Имението Брасие, а именно замък, гори и орни земи, разделени на три ферми.
3. Малкият участък Вален.
4. Петдесет ферми в Турен, представляващи петстотин арпана земя.
5. Три мелници на река Шер, носещи всяка по шестстотин ливри доход.

6. Три езера в Бери, носещи всяко по двеста ливри доход; Що се отнася до движимото имущество, наречено така, защото не е в състояние да се движи, както ми разясни моят учен приятел, ванският епископ...“

Д'Артанян трепна при произнасянето на това име. Нотариусът продължи невъзмутимо да чете:

„... това имущество се състои:

1. От мебели, които аз не мога подробно да изчисля и да изброя поради недостиг на място и които се намират във всички мои замъци, а също и къщи. Списъкът е съставен от моя управител...
2. От двадесет ездитни и впрегатни коня, които се намират в замъка Пиерфон и носят имената: Баяр, Роланд, Шарлеман, Пипин Дюноа, Лагир, Ожие, Самсон, Милон, Мемрот, Урганд, Армида, Фалстрада, Далила, Ребека, Йоланта, Финета, Гризела, Лизета, Мюзета.
3. Шестдесет кучета, които представляват шест сюрри, предназначени, както е казано по-нататък: първата – за лов на елени, втората – за вълци, третата – за бизони, четвъртата – за зайци, а двете последни – за носене на караулна служба и охрана.
4. От бойно и ловджийско оръжие, събрано в моята оръжейна зала.
5. От анжуйски вина, събрани за Атос, който някога ги обичаше. Тези бургундски, шанпански, бордоски, а също и испански вина, се намират в осем подземия и двадесет изби в моите къщи.
6. От картини и статуи, които, както казват, представляват голяма ценност и са толкова много, че могат да уморят зрението на човек.

7. От моята библиотека, която се състои от шест хиляди свършено нови и никога неотваряни томове.

8. От моето сребро за хранене, което малко се е поизтрило, но трябва да тежи от хиляда до две хиляди фунта, тъй като аз едва вдигнах сандъка, в който то се пази, и само шест пъти успях да обиколя стаята, но всеки го на гръб.

9. Всички тези предмети, а също така и бельо, покривки за легла и за маси, разпределени между къщите, които аз най-много обичах...

Тук четецът спря, за да си почине. Всеки от присъстващите на свой ред си пое дъх, изкашля се и удвои вниманието си. Нотариусът продължи:

„Аз живях бездетен и сигурно вече няма да имам деца, което ми причинява голямо огорчение. Впрочем греша, тъй като все пак имам син, който е и на всички останали мои приятели: това е господин Раул Опост Жюл дьо Бражелон, роден син на граф Дьо ла Фер. Този млад господин ми се струва, че е достоен наследник на тримата смели благородници, чийто приятел и покорен слуга съм аз.“

При тези думи се разнесе силен звук. Шпагата на д'Артанян се изпльзна от колана и падна на каменния под. Всички видяха как голяма, блестяща сълза се изтърколи от гъстите ресници на д'Артанян покрай орловия му нос.

„Ето защо – продължи нотариусът – аз оставям цялото си гореупоменато имущество, движимо и недвижимо, на господин виконт Раул Опост Жюл дьо Бражелон, син на граф Дьо ла Фер, за да го утеша в мъката, която той видимо преживява, и да му дам възможност с чест да носи своето име...“

В залата се разнесе продължителен шепот.

„Аз поръчвам на господин виконт Дьо Бражелон да даде на кавалера д'Артанян, капитан на кралските мускетари, всичко, което гореупоменатият кавалер д'Артанян пожелае да вземе от моето имущество. Поръчвам на господин виконт Дьо Бражелон да отдели добра пенсия за господин Дербле, моя приятел, ако му се наложи да живее в изгнание, извън пределите на Франция. Поръчвам също на господин виконт Дьо Бражелон да издържа тези мои слуги, които са служили при мен десет години или повече, а на всеки от останалите да даде по петстотин ливри. Оставям на моя управител Мускетон всичките си дрехи, цивилни, военни и ловни, на брой четиридесет и седем костюма, като съм уверен, че той ще ги носи, докато се изхаят, от любов и в моя памет. Освен това аз завещавам на господин виконт Дьо Бражелон своя стар слуга и

верен приятел, вече упоменатия от мен Мускетон, и заръчвам на господин виконт Дьо Бражелон да се държи с него така, че Мускетон, умирайки, да може да каже, че никога не е преставал да бъде щастлив.“

Чувайки тези думи, Мускетон, бледен и треперещ, направи нисък поклон. Широките му плещи потръпваха конвулсивно. Всички видяха как се препъва, спира се неуверено и искайки да напусне залата, не може да съобрази накъде да тръгне.

– Мускетон – каза д'Артанян, – добри ми приятелю Мускетон, излезте от тук и се гответе за път. Ще ви отведе при Атос, където ще отиде от Пиерфон.

Мускетон не отговори. Едва дишаше. Всичко в тази зала сякаш беше станало чуждо за него. Той отвори вратата и излезе бавно. Нотариусът завърши четенето. Повечето от явилите се да изслушат последната воля на Портос си тръгнаха разочаровани, но изпълнени с дълбоко уважение към нея. Що се отнася до д'Артанян, който остана сам в залата, след като нотариусът му се поклони с уважение, той беше възхитен от мъдростта на своя приятел, който поръчваше на Раул дьо Бражелон да му даде на него, на д'Артанян, всичко, каквото сам пожелае. Портос отлично знаеше, този достоен Портос, че д'Артанян никога няма да поиска нищо.

Портос оставяше пенсия на Арамис, а думата „изгнание“, употребена без каквато и да е задна мисъл, не беше ли най-меката, най-ласкавата критика на поведението на Арамис, станало причина за смъртта на Портос!

Накрая, в завещанието на покойния Атос не беше споменат с нито една дума. Можеше ли Портос да допусне, че синът няма да даде най-добрата част на баща си? Безхитростният ум на Портос беше премерил всички обстоятелства, беше уловил всички нюанси по-добре, отколкото би могъл да го направи законът, по-добре от царящия между хората обичай, по-добре от тънкия и добър вкус. „Портос имаше велико сърце“ – каза си д'Артанян и му се стори, че някъде отгоре се чу стон. Той веднага си спомни за Мускетон, който трябваше да бъде негов спътник. Д'Артанян излезе от залата, тъй като слугата все още не се виждаше. Изкачвайки се по стълбата на първия етаж, видя в стаята на Портос куп дрехи от най-разнообразни тъкани и най-различни цветове, върху които беше проснат Мускетон. Това беше делът на верния приятел. Тези дрехи му принадлежаха, те му бяха оставени като дар. Ръката на Мускетон лежеше върху тези реликви. Той ги беше покрил с цялото си тяло, сякаш ги целуваше за сбогом. Д'Артанян се приближи:

– Боже мой, той не помръдва! Той е в безсъзнание!

Д'Артанян грешеше. Мускетон беше умрял. Умрял като куче, което, загубвайки своя господар, се връща, за да посрещне смъртта върху неговите дрехи.

Глава петдесет и шеста СТАРОСТТА НА АТОС

Докато ставаха тези събития, които разделиха завинаги четиримата мускетари, свързани някога, както им се струваше, с най-здравите възможни възли, Атос, който беше останал след заминаването на Раул сам със себе си, започна да плаща дан на тази неудържимо настъпваща смърт, която се нарича мъка по обичания син. Като се върна у дома си в Блоа и като нямаше край себе си Гримо, който го посрещаше със своята постоянна усмивка, когато влизаше в цветарниците, Атос започна да чувства как от ден на ден си отиват силите му, които толкова дълго изглеждаха неизчерпаеми. Старостта, с която до този момент беше прогонвана от присъствието на любимия син, изведнъж нахлу, съпроводена от цял куп болезки и огорчения, които са толкова по-многочислени, колкото по-дълго е карана да чака.

Все още красив, но прегърбил се, благороден, но винаги печален, отслабнал и залитащ, с посивели коси, той си търсеше полянка, където слънцето да свети през гъстите листа на дърветата. Беше зарязал всички свои навици, забравил ги бе след заминаването на Раул. Слугите, които бяха свикнали да го виждат на крак по всяко време на годината още с първите лъчи на слънцето, се учудваха, когато в седем сутринта, в разгара налятото, техният господар продължаваше да спи в леглото с книга до възглавницата.

Няколко пъти се случи заобикалящите го да се разтревожат, като го виждаха часове наред потънал в ням размисъл, сякаш забравил за действителността. Той не чуваше стъпките на слугите. Случваше се да не забелязва и как е минал половината ден, да не забелязва, че е минал не само часът за закуска, но и за обяд. Накрая той се събуждаше, ставаше, слизаше в любимата си сенчеста алея, след което се показваше за кратко време на слънце, сякаш за да прекара минутка сред топлина, която да раздели със спомена за отсъстващия син. После отново започваше еднообразната тъжна разходка, докато накрая, окончателно останал без сили, той се връщаше в стаята си и лягаше в леглото, което беше започнал да

предпочита пред всичко останало. В течение на няколко дни не беше промълвил нито дума. Отказваше да приема посетители. През нощта, както бяха забелязали слугите, той палеше лампата и в продължение на много часове пишеше, четеше и прехвърляше стари документи. Едно от написаните през нощта писма Атос беше изпратил във Фонтенбло, а друго – във Вал. Нито на първото, нито на второто пристигна отговор. Знаем каква беше причината. Арамис беше извън пределите на Франция, а д'Артанян пътуваше от Нант за Париж и от Париж за Пиерфон. Камердинерът на графа забеляза, че липовата алея беше станала доста дълга за графа. Скоро дори сто крачки станаха много за него. Атос вече не искаше да става. Той отказваше да се храни и макар че не се оплакваше от нищо и продължаваше да разговаря със същия благ тон, слугите му повикаха разтревожени стария лекар на херцог Орлеански, който живееше в Блоа, и без да уведомят за това Атос, му го показаха тайно. За целта те вкараха лекаря в стая до тази на болния и го помолиха да не излиза, за да не обидят своя господар, който не беше проронил нито дума за лекар. Старият човек се съгласи. Атос беше почти образец за благородниците от този край. Те се гордееха, че сред тях все още диша една свещена реликва на старофренската слава. Атос беше истински, чист благородник в сравнение с новите, които кралят произвеждаше, докосвайки се със своя скиптър до изсъхналите хералдични дървета на провинциалните родове.

Лекарят забеляза румянец по бузите на графа, появяващ се внезапно и явно признак на треска, бавна и безжалостна, гнездяща се в самото сърце, криеща се зад преградата на тялото, растяща за сметка на страданието, което пораждаше. Графът вече не разговаряше с никого. Боеше се от шума, сякаш не принадлежеше вече на земята, макар че още не принадлежеше на Бога.

Така премина първата половина на деня. Като смел и твърд човек, докторът беше взел решение. Той внезапно напусна скривалището си и влезе в спалнята на графа. Седна до него. Атос не прояви и най-малко учудване.

- Графе, простете ми – каза докторът, – но трябва да ме изслушате.
- Какво има, докторе? – след минута мълчание с мъка попита Атос.
- Вие сте болен и не се лекувате.
- Аз? Болен? – изсмя се Атос.
- Треска, изтощение, слабост, отпадане на жизнените сили... И не хитрувайте, господин графе. Нали сте добър християнин?
- Мисля, че съм.

– Тогава няма да се самоубивате, нали?

– Никога.

– Но вие умирате... това, което правите, е самоубийство.

– Не, докторе. Аз, никога не съм се чувствал толкова добре.

Никога небето не е изглеждало толкова прекрасно, а цветята не са ми доставяли толкова радост.

– Но вас ви разяжда някаква тайна скръб!

– Тайна? Не, докторе, това е отсъствието на моя син...

– Графе, вашият син е жив и здрав. Живейте за него, защото пред него е бъдещето, открито за хора с неговите достойнства.

– Но нали живея, докторе... О, бъдете спокоен – Атос се усмихна тъжно, – добре зная, че Раул е жив, защото, докато той е жив, и аз ще живея.

– Какво говорите?

– Нещата са много прости, докторе. Аз спирам часовника на моя живот, защото той без Раул е безсмислен, непотребен. Чакам, надявам се и живуркам. Помните ли, докторе, войниците, които често сме наблюдавали на брега, как чакат да ги натоварят на корабите? Наполовина на сушата, наполовина в морето, с пригответни торби и вещи гледат надалеч и... чакат. Умишлено повтарям всичко това, за да се разбере по-добре моето състояние. Лежейки като тези войници, аз се прислушвам в долитащите до мен звуци и искам да бъда готов за отлитане при първия зов. Кой ще ме повика пръв? Бог или синът ми? Моите вещи са пригответни, душата ми е подготвена и аз очаквам знак... Чакам, докторе, чакам!

Лекарят познаваше душевната сила на Атос и крепкостта на тялото му. Той реши, че думите ще бъдат излишни, а лекарствата безсмислени, и затова си тръгна, като нареди на слугите нито за минута да не оставят своя господар сам.

След като лекарят си тръгна, Атос не изрази нито гняв, нито досада, че е бил разтревожен. Той не поиска да му бъдат връчвани незабавно всички пристигащи писма. Знаеше, че всичко, което можеше да му достави развлечение, беше радост и надежда за неговите слуги, които биха платили с кръвта си, само и само да му доставят някакво удоволствие.

– Какво става с вас, татко? – нежно го попита насън един ден Раул.

– Страдам заради гибелта на Портос, нашия добър приятел – каза Атос, – страдам при мисълта за мъката, която изпитвате далеч от мен.

Видението изчезна и Атос се събуди. Сутринта един от лакеите приближи до своя господар и му подаде писмо от Испания. „Почеркът

на Арамис“ – помисли си графът.

– Портос е мъртъв! – извика той, като хвърли поглед на първите изречения. – О, Раул, Раул, благодаря ти. Ти изпълняваш своето обещание, ти ме предупреждаваш!

Обливайки се в пот, Атос изгуби съзнание от слабост.

Глава петдесет и седма ВИДЕНИЕТО НА АТОС

Като дойде на себе си, Атос се засрами от слабостта, на която се беше поддал, отстъпвайки пред призрачните сънища; облече се и нареди да оседлаят коня му. Той искаше да отиде до Блоа и да се опита да осигури по-редовни връзки с Африка, с Арамис и с д'Артанян.

Писмото на Арамис известяваше графа за печалния изход от битката за Бел-Ил. В него се описваше подробно смъртта на Портос и то потресе нежното и любящо сърце на Атос. На графа му се искаше за последен път да посети своя покоен приятел. Като се канеше да му отдаде последна почит, искаше да съобщи на д'Артанян за своето намерение и да го убеди да направят заедно това тъжно пътуване до Бел-Ил.

Но когато слугите го облякоха и беше оседлан най-кроткият и смирен кон в цялата графска конюшня, бащата на Раул почувства, че главата му се замайва и краката не го слушат. Той разбра, че няма да може да направи нито крачка без чужда помощ. Помоли да го занесат на слънце, на неговата любима скамейка. Като поседя на нея около час, той се почувства по-добре. Тази слабост беше естествено следствие от пълното обездвижване през последните дни. За да подкрепи силите си, графът изпи чаша бульон и вкуси от любимото си анжуйско вино, споменато от славния Портос в неговото завещание. Като се съвзе, той отново нареди да доведат коня, но за да го възседне, се наложи един от лакеите да му помогне. Едва беше изминал и сто крачки, когато започна силно да го втриса.

Той отпусна поводите. Но конят вместо да продължи, внезапно спря. Атос несъзнателно дръпна юздата:

– На някого не е угодно да вървя по-нататък. Дръжте ме – той протегна ръка към слугата, – по-скоро, по-скоро, ще падна от коня!

Лакеят бе усетил какво ще стане, преди да чуе заповедта на господаря си. Бързо се приближи до него и го задържа. Тъй като те не се бяха отдалечили от дома, слугите, които бяха излезли да изпратят графа и

които стояха пред вратите, се притекоха на помощ.

Едва конят беше направил няколко крачки към къщата, когато Атос се почувства по-добре. Стори му се, че силите му се възвръщат, и пак реши да тръгне на всяка цена за Блоа. Обърна коня обратно. Но при първото движение отново изпадна в същото състояние на полусъзнание.

– Явно е – прошепна, – на някого е нужно да не пътувам никъде.

Притичалите слуги свалиха графа от коня, внимателно го отнесоха в къщата и го сложиха на леглото.

– Помнете – той се обърна към тях, – днес чакам писмо от Африка!

– Господарю, вие сигурно ще останете доволен, след като узнаете, че синът на доктора от Блоа е тръгнал за града, за да донесе пощата цял час по-рано от куриера.

– Благодаря ви – отвърна Атос с усмивка.

Заспа и неспокойният сън изглежда му донесе страдание. Слугата, който дежуреше в стаята, забеляза как върху лицето му няколко пъти се появи израз на ужасна мъка. Може би на господаря нещо му се присънваше.

Така премина денят. Синът на доктора се върна и съобщи, че куриерът не е минал през Блоа. Графът се безпокоеше много. Той броеше минутите и потрепваше, когато тези минути се превръщаха в цял час. За миг му мина през ума, че там, зад морето, са го забравили. Сърцето на графа болезнено се сви.

Никой в дома вече не се надяваше, че закъснелият по някаква причина куриер все пак ще достави очакваните писма. Времето му отдавна беше минало. И четиримата пратеници се върнаха с отговор, че за графа няма никакви писма.

Атос знаеше, че пощата идва веднъж в седмицата. Значи трябваше да се преживеят още седем безкрайно мъчителни дни. Ето в такава гнетяща увереност започна безсънната му нощ. Всички мрачни предположения, с каквито един болен, изтерзан от непрекъснато страдание, можеше да обремени своето тъжно битие, всички тези предположения Атос ги трупаше едно върху друго в първите часове на тази нощ.

Треската го връхлетя. Тя обхвана гърдите, където веднага избухна пожар, според израза на доктора, извикан от Блоа. Скоро температурата стигна до главата. Лекарят два пъти му пуска кръв. Това донесе известно облекчение, но заедно с него настъпи трайна слабост. Силен и бодър оставаше само мозъкът. Малко по малко острата треска започна да спада и към полунощ съвсем утихна. Виждайки несъмненото подобрене, докторът даде няколко указания и си тръгна, като обяви, че графът е във

от опасност. След неговото заминаване Атос изпадна в странно, неподдаващо се на описание състояние. Мисълта му беше свободна и тя се усреди към Раул, неговия горещо обичан син. Въображението на графа се понесе към африканските земи, към Джиджели, накъдето херцог Дьо Бофор се беше отправил със своята армия. Край бреговете се виждаха сини скали, позеленели на места от морската вода, която ги връхлиташе по време на прибоя и лошото време. На неголямо разстояние, сред маслинени дръвчета и кактуси, амфитеатрално се беше разположило селище, изпълнено с дим, шум и тревожна бъркотия. Изведнъж над дима се издигна пламък, който плъзна по цялото селище. Малко по малко той се усилваше, докато погълна в своите огнени вихри всичко наоколо. От този ад се чуваха стонове и викове, виждаха се ръце, вдигнати към небето. За няколко секунди се възцари невъобразим хаос. Рушаха се колони, изкривяваше се желязо, камъните се нагорещиха до червено, дърветата пламтяха като факли. Но беше много странно: макар че различаваше вдигнати ръце и чуваше викове, ридания и стонове, Атос не виждаше нито един човек. Някъде далеч гърмяха оръдия, чуваха се изстрели от мускети, морето ревеше, полудели от страх стада се носеха по зелените склонове на хълмовете. Но странно, не се виждаха нито войници, които да поднасят фитил към топовете, нито моряци, изпълняващи сложни маневри по корабите, нито овчари при стадата. След като бяха разрушени всички къщи на селището и прикриващите го фортове, пламъкът изчезна, но все още се виждаше гъст черен дим, който постепенно избледня и накрая съвсем изчезна. После се спусна нощта, непрогледна на земята и ярка на небето, огромните африкански звезди сияеха, без да осветяват нищо със своето сияние. Мъртвата тишина донесе със себе си малка почивка за въображението на Атос. Той обаче чувстваше, че това, което вижда, не е всичко, и щеше да съсредоточи своите сили, за да не изпусне нищо от зрелището, което му носеше въображението.

Действително, африканското селище отново се появи пред него. Над стръмния бряг се беше издигнала нежна, бледна луна, прокарала по морето трепкащата си пътека. Сивите скали приличаха на мълчаливи и любопитни призраци. Те сякаш вдигаха глави, за да разгледат по-добре осветеното от луната полесражение. Атос забеляза, че полето, което преди беше съвършено пусто, сега изглежда осеяно с трупове. Ужас обхваща душата му, когато позна бялата, украсена със синьо униформа на френски войници, техните пики със светлосини дръжки и мускетите с лилии, гравирани на приклада. Тези отворени рани, обърнати към лазурното небе, сякаш искаха да извикат душите, излетели от тленното тяло.

Атос видя страшни подути коне с провесен между оголените зъби език, а когато най-накрая зърна белия кон на херцог Дьо Бофор, коня, който така добре познаваше – той лежеше с разбита глава в първата редица на бойното поле – Атос прокара ледената си ръка по челото и се учуди, че не усети топлина. Това докосване го убеди, че треската е преминала и че всичко, което вижда, го вижда като зрител отстрани. Тази потресаваща картина действително се разкри в деня след сражението на брега край Джиджели. Тук беше воювала експедиционната армия, тази, която при отплаването ѝ от Франция той бе удостоил с присъствието си и която беше изпращал с поглед, докато корабите не изчезнаха зад хоризонта.

Кой би могъл да опише мъките, с които неговата душа минаваше от труп на труп и търсеше дали някъде не е заспал навеки сред падналите Раул? Кой би могъл да изрази безумната радост, с която Атос благодари на Бога, че не е намерил този, когото е търсил сред мъртвите. Действително, тези застинали покойници, се познаваха лесно, тъй като се обръщаха към граф Дьо ла Фер с готовност, за да може сякаш да ги види по-добре.

Графът беше много учуден, че никъде не се вижда нито един останал жив след тази касапница. Илюзията беше толкова силна и ярка, че сякаш той самият беше пътувал до Африка, за да получи сведения за любимия син. Уморен от скитането по море и суша, той спря да си почине в построена до скалите палатка, над която трептеше бялото, обшито с лилии знаме. Атос търсеше какъвто и да е войник, за да го заведе при херцог Дьо Бофор.

Докато погледът му блуждаеше из полето и се обръщаше ту на една, ту на друга страна, той видя фигура, която се появи иззад дърветата в офицерска униформа. В ръката си този офицер държеше пречупена шпага. Той бавно тръгна към Атос, който, устремил поглед към него, не можеше да се помръдне, не можеше да проговори и беше вече разтворил обятия, защото бе познал в този бледен и ням офицер Раул.

Графът искаше да извика, но от гърлото му не излезе нито звук. Раул беше сложил пръст на устните си, принуждавайки го да мълчи. Той започна да се отдалечава, макар че Атос не можеше да забележи дали краката му действително стъпват по земята.

Графът беше станал по-бледен от Раул и треперейки цял, следваше своя син, с труд се промъкваше през храстите, през камъните и дупките. Раул сякаш не докосваше земята и нищо не пречеше на неговата лека, плъзгаща се походка. Изморен от тежкия път, графът спря напълно

изтощен. Раул продължаваше да го вика.

Нежният баща, комуто любовта беше придала сила, направи последен опит да последва младия човек, който го мамеше с жестове и усмивка към върха на хълма. Накрая той стигна до върха и видя върху побелелия от луната хоризонт да се очертава фигурата на Раул.

Атос протегна ръце, за да се докосне до сина си, но изведнъж младият човек, сякаш увлечен от някаква сила, започна да се отдалечава от него и внезапно се издигна над земята. Атос видя под краката на Раул осеяно със звезди небе. Той незабелязано се издигаше все по-високо и по-високо в простора, все така усмихвайки се, все така викайки баща си. Сякаш ангели отнасяха към Бога всичките сълзи на човечеството в съсъд, какъвто Атос не бе виждал. Той извика и погледна надолу. Там се виждаха разрушеният лагер и белите неподвижни трупове на войниците от кралската гвардия.

Когато отново вдигна глава нагоре, той видя небето и в него своя син, който все така го викаше след себе си.

Глава петдесет и осма АНГЕЛЪТ НА СМЪРТТА

На това място страшното видение на Атос беше прекъснато от силен шум от вълн. След него се чу тропот на коне, които препускаха по алеята към къщата. Тропотът утихна и до стаята, в която се намираще графът, долетяха необичайно гръмки възклицания. Атос не се помръдна. С мъка обърна глава към вратата, за да може по-ясно да чува какво става навън. Някой се изкачваше тежко по стълбите. Вратата се отвори и Атос едва чуто попита:

- Африканската поща ли е?
- Не, господин графе – чу се глас, който накара Атос да трепне.
- Гримо! – прошепна той, облян в студена пот.

Гримо застана на прага. Но това не беше предишният Гримо, подмладен от своето мъжество и преданост, не беше онзи Гримо, който пръв бе скочил в лодката, закотвена на пристана, за да откара Раул до кралския кораб. Това беше суров и бледен старец с прашни дрехи и оредели, побелели коси. Той трепереше, облегнат на рамката на вратата, и едва се удържа на крака, виждайки отдалеч, при мъждукащата светлина на лампата, лицето на своя господар. Живели заедно толкова години, те бяха свикнали да се разбират с един поглед, скъпернически да изразяват

мислите си и безмълвно да си казват много; тези двама стари войници, в еднаква степен благородни, макар и неравни само по произход и положение, впериха един в друг очи и за един миг успяха да прочетат това, което се таеше дълбоко в сърцата им. Върху лицето на Гримо беше заситинал отпечатък на дълбока скръб. Атос веднага разбра какво значи това. Със същия тон, с който бе разговарял в съня си със своя син, попита:

– Гримо, Раул е мъртъв, нали?

Зад гърба на Гримо се бяха събрали слугите. Те жадно ловяха всяка дума и не сваляха очи от болния. Всички те чуха този страшен въпрос, след който последва тягостно мълчание.

– Да! – отвърна старецът, успявайки да изтръгне от себе си този кратък отговор заедно с една глуха въздишка.

Жални стонове избухнаха сред слугите и стаята се изпълни с молитви, а умиращият баща в това време търсеше с очи портрета на загиналия син: за него това беше желано завръщане към прекъснатите сънища. Без стон, без да пролее нито сълза, търпелив и пълен със смирение, като свят мъченик той вдигна очи към небето, за да види още веднъж възнасящата се над планините на Джиджели толкова скъпа за него сянка, с която се беше разделил в момента на пристигането на Гримо. Гледайки упорито нагоре, той без съмнение отново се беше върнал към своите видения, беше изминал целия път, по който го водеха тези страшни и заедно с това сладки сънища, защото върху лицето му, когато за минута отвори очите си, светеше усмивка. Слагайки ръце на гърдите си, Атос се обърна с лице към прозореца, откъдето идваше нощна прохлада, носеща към неговото легло аромат на цветя и гора. Той потъна, за да не се върне никога към действителността, в съзерцание на този рай, скрит за погледите на живите. По пътя го водеше чистата и светла душа на неговия син.

След около час, потънал в този екстаз, той едва едва повдигна своите бледни като восък, отслабнали ръце. Усмивката не напускате лицето му и той прошепна тихо, толкова тихо, че едва можеше да се чуят последните му две думи, обърнати към Бога или към Раул:

– Аз идвам.

След това ръцете му бавно се отпуснаха върху леглото.

Смъртта беше милостива и ласкава към този благороден човек. Тя му спести мъките на агонията и последните конвулсии. Тя беше отворила с благосклонна ръка вратите на вечността и беше пуснала да влезе през тях тази велика душа, достойна дори в нейните очи за дълбоко уважение.

И след като заспа вечния си сън, Атос запази своята спокойна усмивка. Безметежността на неговата смърт заблуди слугите и те още дълго време се надяваха, че макар и в унес той все пак е жив. Хората искаха да отведат Гримо, който не сваляше очи от своя господар. Въпреки чене можеше да се държи на крака от умора, той отказа да тръгне и седна на прага като бдителен часовой.

В къщата всичко беше утихнало. Всеки пазеше мнимия сън на своя господар. Едва след като се послуша, Гримо забеляза, че графът вече не диша. Той се изправи, за да види дали няма да трепне тялото на Атос. Нищо, ни най-малък признак на живот. Обхванат от ужас, Гримо чу в същия миг стъпки откъм стълбата. Разнесе се звън на шпори, подрънкване на шпага и един войнствен, познат нему звук го спря, когато той се канеше да тръгне към леглото на Атос. Чу се звънлив и силен глас на няколко крачки от него.

- Атос! Атос! Приятелю мой! – викаше гласът през сълзи.
- Господин д'Артанян! – промълви Гримо.
- Къде е той? – попита мускетарят.

Гримо хвана ръката му със своите костеливи пръсти и му посочи леглото. На бялата възглавница се открояваше лицето на заспалия навеки граф. Д'Артанян не изрази мъката си нито с ридания, нито с въздишки. Виждаше се, че не му стига въздух. Стараейки се да стъпва безшумно, с болка в сърцето той се приближи на пръсти до леглото, сложи ухо до гърдите му, после доближи лице до устата му. Сърцето беше безмълвно, дишането беше спряло. Д'Артанян се изправи.

Гримо, който напрегнато следеше с очи всяко движение на д'Артанян, неуверено се приближи до леглото на покойния, наведе се над него и целуна чаршафа, който покриваше истиналите крака на господаря. От очите на верния слуга потекоха едри сълзи. Д'Артанян, който беше преживял живот, пълен със сътресения, никога не беше виждал по-трогателна картина. Наблюдаваше неподвижно усмихвания се покойник, който сякаш продължаваше да мисли как от отвъдната страна на живота да приеме ласкаво своя най-обичан след Раул приятел.

Д'Артанян затвори очите му с трепереща ръка и го целуна по челото. После седна до възглавницата. Тяното приятелство беше продължило тридесет и пет години и през цялото това време д'Артанян не беше видял от него нищо друго освен нежност и искрена благожелателност. Д'Артанян потъна в спомени, които на вълни нахлуваха в душата му. Едни бяха безгрижни, пълни с очарование като усмивката върху благородното лице на покойния граф, други – мрачни, потискащи и студени

като тези затворени навеки очи.

Внезапно потокът от преживявания, който всяка минута нарастваше, сякаш го задави. Останал без сили да съдържа вълнението си, той стана и се насили да излезе от стаята. Избухна в сърцераздирателни ридания и слугите, сякаш само това бяха чакали, започнаха да му пригласят с плач и нареждане, а кучетата започнаха жално да вият.

Единствено Гримо беше останал ням както преди. Дори в безкрайното си отчаяние той се боеше да не оскверни със своя глас смъртта, боеше се да не разтревожи съня на своя господар.

На разсъмване д'Артанян, който цяла нощ измерва с крачки залата на долния етаж, още веднъж се изкачи в спалнята на Атос и като изчака Гримо да обърне глава към него, му направи знак да излезе. Верният слуга се подчини безмълвно като сянка. Отвън д'Артанян взе ръката на стареца и каза:

– Гримо, аз видях как умря бащата, сега ми разкажи как загина синът.

Гримо извади от пазвата си дебело писмо, върху което беше написано името на Атос. Познал почерка на херцог Дьо Бофор, капитанът счупи печата и при светлината на изгряващия ден, крачейки назад-напред по засадената със стари липи сенчеста алея, се задълбочи в четене на писмото.

Глава петдесет и девета ПОСМЪРТНО

Херцог Дьо Бофор се обръщаше към Атос. Писмото, което беше предназначено за жив човек, пристигаше при мъртвец.

„Скъпи мой графе – пишеше херцогът със своя едър, неравен почерк, – голямо нещастие помрачи голямата ни радост. Кралят загуби един от най-храбрите си войници, аз загубих приятел, а вие загубихте господин Дьо Бражелон. Той умря, спечелвайки слава, такава слава, че на мен не ми достигат сили да го оплаквам, както бих искал. Приемете моите съболезнования, скъпи графе. Небето ви изпраща изпитание, което е равно на величието на вашата душа. Това изпитание не може да се измери, но то не превишава вашето мъжество.

Ваш приятел херцог Дьо Бофор“

Към писмото имаше няколко страници, написани от един от секретарите на херцога – трогателен и правдив разказ за мрачни събития. Д'Артанян, който беше свикнал с битките, а сърцето му беше недостъпно за сантименталност, не можа да сподави мъката си, четейки името на Раул, неговия любимец, нещо повече – неговия син, станал, както и баща му, само една безплатна сянка.

„Сутринта – пишеше секретарят на херцога – господин Дьо Бофор беше определил да се атакува. Нормандският и пикардийският полк бяха заели позиция сред сивите скали в подножието на хълма, над който се извисяват бастионите на Джиджели. Топовете откриха огън. Завърза се сражение. Изпълнените със смелост полкове тръгнаха напред. Херцогът внимателно следеше тяхното движение, готов да ги подкрепи със своя резерв. До него бяха старите му капитани и адютанти. Дьо Бражелон беше получил заповед да не се отделя от негова светлост. Топовете на противника, който отначало откри огън напосоки, сега започнаха да се насочват по-точно и изстреляните гюлета убиха няколко души близо до херцога. Полковете, които вървяха в колони към укрепленията, понесоха също известни загуби. В редовете ни настъпи объркване, тъй като артилерията не поддържаше достатъчно настъпващите. Действително, батареите, които бяха разположени още в навечерието на атаката, стреляха слабо и неуверено поради лошо избраната позиция. Посоката отдолу нагоре намаляваше обсега на стрелбата и точността на огъня. Разбирайки колко несполучлива е позицията, заета от обсадната артилерия, монсеньорът заповяда корабите, които стояха на вътрешен рейд, да започнат методически обстрел по крепостта. Господин Дьо Бражелон пожела да занесе тази заповед, но монсеньорът му отказа. Монсеньорът беше прав, тъй като обичаше и пазеше този млад човек. Случилото се по-нататък показва колко основателни са били страховете му. Задачата бе възложена на един сержант, но щом той стигна до брега, два мускетни изстрела откъм крепостта го убиха на място. Сержантът падна на пясъка. Виждайки това, херцогът каза:

– Ето, мой мили виконте – аз спасих живота ви. Предайте това на графа, за да може да ми благодари.

– Вие сте прав монсеньор – виконтът се усмихна тъжно. – Ако не беше вашето благоволение, аз щях да бъда убит вместо този беден сержант и щях да се успокоя навеки.

Господин Дьо Бражелон произнесе тези думи с такъв тон, че херцогът му отвърна рязко:

– Боже мой, млади момко, човек може да си помисли, че ви текат

слюнките от завист, но кълна се в душата на Анри IV, аз обещах на вашия баща да ви върна здрав и читав и ако е рекъл Бог, ще изпълня обещанието си.

– Монсенъор, простете ми, моля ви – Дьо Бражелон се изчерви. – Аз обичам риска и освен това е приятно да се отличиш пред своя командващ, особено ако това е херцог Дьо Бофор.

Херцогът омегна и обръщайки се към своите офицери, започна да им дава нови заповеди. В това време командващият флота господин Дестре, който видя опита на сержанта да се доближи до корабите, разбра, че трябва да открие огън, без да чака заповед, което и направи. Тогава арабите, обсипани с гюлета от корабите и камъни, падащи от пробитите и разрушени стени, започнаха да викат за разплата. Техните конници, наведени върху седлата, се спуснаха в галоп от височината и атакуваха нашата пехота, която се обгради с остриетата на пиките си и отблъсна този натиск. Отхвърлени от волята на батальона, арабите се устремиха яростно към щаба, който в този момент беше останал почти без охрана. Опасността беше голяма. Херцогът извади шпагата си. Неговите секретари и офицери от свитата направиха същото. Офицерите се хвърлиха в бой. Ето кога на господин Дьо Бражелон се удаде да задоволи желанието, което изпитваше от началото на сражението. Той се сражаваше редом с херцога и със смелостта на древен римлянин прободете трима араби със своята къса шпага. Виждаше се обаче, че неговата храброст не идва от стремеж да победи врага. Не, тази храброст беше малко изкуствена, почти насилена. Той се мъчеше да се опияни от бъркотията на сражението и от настъпилото кръвопролитие. Виконт Дьо Бражелон дотолкова беше загубил власт над себе си, че херцогът му заповяда да спре. Виконтът обаче не спря и продължи да препуска към вражеските укрепления. Тъй като той беше офицер във висша степен дисциплиниран, това неподчинение учуди всички шабни офицери, а господин Дьо Бофор още по настойчиво завика:

– Бражелон, стойте! Накъде препускате? Спрете! Заповядвам ви! Заклевам ви във вашия баща!

Очаквахме, че ще спре и ще обърне коня си, но Дьо Бражелон продължаваше да се отдалечава. Чувайки заклинанията, се обърна. По лицето му бе изписано страдание, но той продължи да лети напред. Тогава помислихме, че конят го е понесъл. Предполагайки, че конят е станал неуправляем, монсенъорът извика:

– Мускетари, стреляйте! Убийте коня под него! Сто пистола на този, който убие коня!

Но как да се убие конят, без да се улучи конникът? Никой не се решаваше. Най-после от редиците излезе най-добрият стрелец в целия пикардийски полк на име Люцерн. Той взе на мушка животното, стреля и очевидно го беше улучил, тъй като белите хълбоци на коня се обагриха в кръв. Само че вместо да падне на място, този проклет кон препусна още по-яростно. Виконтът се приближи до укрепленията на разстояние един пистолетен изстрел. Раздаде си залп и той изчезна сред облаци огън и дим. Когато димът се разсея, го видяхме, че стои на крака. Конят му беше убит. Арабите предложиха на виконта да се предаде, но той поклати глава отрицателно и продължи упорито да върви към укрепленията. Това беше безумие, но цялата армия го одобряваше: той не бягаше от опасността, нито пък се криеше от нея. Виконтът направи няколко крачки напред и двата наши полка го поздравиха възторжено. В същия момент се разнесе втори залп и господин Дьо Бражелон отново изчезна сред огъня и дима. Когато димът се разсея отново, той лежеше върху склона на хълма така, че главата беше на по-ниско от краката. Арабите започнаха да изпълзват от укрепленията си, за да му отсекаат главата и да я вземат, какъвто е обичаят на неверните. Херцог Дьо Бофор следеше непрекъснато всичко ставащо пред очите ни и виждайки арабите да пробягват сред дърветата като бели призраци, започна да вика:

– Гренадири мои, нима ще позволите?... Той размаха над главата си шпагата и сам препусна към врага. Полковете се устремиха с яростен вик след него, но дивите викове на противника го заглушаваха. Над тялото на господин Дьо Бражелон се завърза упорит бой. Той беше толкова жесток, че сто и шестдесет араби паднаха заедно с петдесет наши. Един лейтенант от нормандския полк вдигна на раменете си тялото на виконта и го донесе до нашите позиции. А междувременно успехът на нашите войски се развиваше по-нататък. Полковете увлякоха след себе си резервите и укрепленията на противника бяха завзети. Към три часа стрелбата на арабите утихна. Ръкопашният бой обаче продължаваше. Към пет часа победата навсякъде беше наша. На върха на хълма бе забито бялото кралско знаме. Едва тогава можеше наистина да се прояви грижа към господин Дьо Бражелон, върху тялото на когото се наброяваха осем дълбоки рани. Той все още продължаваше да диша и това достави голяма радост на херцога, който пожела да присъства на първата превръзка и огледа на хирурзите. Двама от тях казаха, че виконтът ще оживее. Херцог Дьо Бофор ги прегърна и обеща на всеки по хиляда луидора, ако спасят младия човек. Виконтът чу тези възторжени възклицания на херцога и дали от отчаяние, че е останал жив, или от страдание

от раните си, но на лицето му се изписа отчаяние, което накара един от секретарите на херцога да се замисли, особено когато чу това, което ще последва в нашия разказ по-нататък... Третият посетил ранения беше брат Силван от манастира Свети Козма. Той също прегледа раните на виконта, но не каза нищо. Господин Дьо Бражелон внимателно го наблюдаваше и следеше всяко движение на този отличен хирург, който в отговор на въпросите на херцога каза, че от осемте рани според него поне три са смъртоносни. Но раненият е толкова здрав, неговата младост е толкова всепобеждаваща и Божието милосърдие толкова неизповедимо, че може би господин Дьо Бражелон ще се оправя. Само в случай обаче, че остане в пълна неподвижност. Обръщайки се към своите помощници, брат Силван строго добави: «Само с пръст да го пипнете, ще го убиеете.» Излязохме от палатката с известна надежда. На секретаря, за когото споменах по-горе, му се сторило, че върху устните на господин Дьо Бражелон, когато херцогът каза: «О, виконт, ние ще те спасим», се мярнала едва забележима тъжна усмивка. Вечерта, след като реши, че болният вече е отпочинал, един от лекарските помощници влезе в палатката му, но веднага изскочи с викове.

Втурнахме се разтревожени в палатката с херцога. Помощникхирургът ни показа господин Дьо Бражелон проснат на земята, близо до леглото. Лежеше в кърви. Явно болният беше получил конвулсии или се е мятал в треска, затова бе паднал. Това падане беше непосредствена причина за смъртта, както и предположи брат Силван. Виконтът беше вдигнат, но изстинал, мъртъв. Дясната му ръка държеше рус кичур коса, притиснат до сърцето.“

По-нататък следваха подробности за експедицията и победата над арабите.

Д'Артанян спря да чете.

– О, нещастно дете – прошепна той, – беден самоубиец! Като обърна поглед към онази част на замъка, където беше стаята на граф Дьо ла Фер, той си каза тихо:

– Те удържах дадената един другиму дума. Сега мисля, че са щастливи. Завинаги заедно!

Глава шестдесета ПОСЛЕДНАТА ПЕСЕН НА ПОЕМАТА

На следващия ден започнаха да пристигат благородници от

околността а също и от провинцията, отвсякъде, където пратениците бяха успели да занесат тъжната новина. Д'Артанян се беше затворил и не искаше да разговаря с никого. След гибелта на Портос тези двама покойници бяха потиснали душата му, която досега не знаеше какво е умора. Освен Гримо, който влезе единствен път при него в стаята, той не забелязваше нито лакеите, нито останалите. По суетнята в къщата и по шума се досети, че се правят приготовления за погребението на графа. Тогава написа до краля молба за продължаване на отпуската му.

Както казахме вече, Гримо влезе при д'Артанян, седна до вратата с вид на човек, потънал в дълбок размисъл, след това стана и направи знак на д'Артанян да го последва. Капитанът мълчаливо се поклони. Гримо слезе в стаята на графа, показа на капитана с пръст празното легло и красноречиво вдигна очи към небето.

– Да – каза д'Артанян, – той е със своя син, когото толкова обичаше.

Гримо излезе от спалнята и тръгна към гостната, в която по обичая в този край беше положено тялото на покойния, преди да се пренесе във вечното му жилище. Д'Артанян се смая, като видя там два ковчега със свалени капаци. Следвайки нямата покана на Гримо, той се приближи и видя в единия Атос, а в другия Раул със затворени очи и усмивка върху посинелите устни.

– Раул е тук?! – прошепна капитанът. – О, Гримо защо не си ми казал?

Гримо поклати глава и без да каже нито дума, взе д'Артанян за ръка и повдигайки тънкия саван, му показа черните рани, през които беше отлетял младият живот. Капитанът се обърна и като реши, че е безполезно да задава въпроси на Гримо, който все едно нямаше да отговори на тях, си спомни, че в писмото от секретаря на херцог Дьо Бофор имаше приписка, която не бе успял да прочете. Писмото завършваше със следните думи:

„Херцогът се разпореди да балсамират тялото на виконта, както е прието у арабите. Херцогът се разпореди също така да бъде уреден транспорт, за да може слугата, отгледал младия виконт, да откара останките му на граф Дьо ла Фер.“

„Значи – помисли си д'Артанян – аз, вече стар и нищо не струващ в този живот мускетар ще тръгна след твоя ковчег, скъпо мое момче, и ще хвърля шепа пръст върху твоето чисто чело, което целувах два месеца преди този тъжен ден. Така е пожелал Бог. Така поиска и ти самият. Нямам право да те оплаквам. Ти сам си избра смъртта. Тя ти се струваше

по-желана от живота. “Настъпи часът, когато останките на бащата и сина трябваше да бъдат предадени на земята. Беше такова струпане на военни и на обикновен народ, че целият път от града до мястото за погребение, близо до една камбанария в открито поле, беше задръстен от конници и пеши в траур. Атос беше избрал за последно свое жилище място зад оградата на тази камбанария, построена на границата на неговите владения. Беше наредил да се пренесат тук камъни, докарани от средновековния замък в Берн, където беше преминала неговата ранна младост. По този начин камбанарията с часовника беше пренесена и построена отново, заобиколена от тополи и смокинови дървета. Всяка неделя в параклиса служеше свещеникът от съседното селище, на когото Атос плащаше на година по двеста ливри. Така селяните, които бяха във васална зависимост от него, на брой около четиридесет, а също така работниците и фермерите със своите семейства идваха тук да слушат богослужение, без да трябва да ходят за това в града. Тук бяха докарани двата ковчега, заобиколени от мълчалива и съсредоточена тълпа. След заупокойната меса, след последното сбогом с мъртвите присъстващите започнаха да се разотиват, разговаряйки по пътя за добродетелите и тихата смърт на бащата, за надеждите, които даваше синът, и за неговия тъжен край на далечния африкански бряг. Малко по малко всичко утихна. Загасиха лампите под скромните сводове. За последен път свещеникът се поклонил пред олтара и пред още пресните гробове. После, съпроводен от клисаря, който звънеше с камбанка, се прибра бавно у дома си.

Останал сам, д'Артанян забеляза, че вечерта вече е настъпила. Мислейки за мъртвите, той беше загубил представа за времето. Той се изправи от скамейката, на която седеше, и се нареди като свещеника да се прости за последен път с гроба.

Някаква жена се молеше на колене до хълмчето от още влажна пръст. Д'Артанян спря на прага на камбанарията, за да не пречи на молитвата на тази жена и за да се опита да разбере коя е и защо така предадено, с такова благоговение и усърдие изпълнява свещения дълг на приятелството. Тя закриваше лицето си с ръце, бели като алабастр. По изящната кройка на нейната дреха се отгатваше, че е жена с благороден произход. Малко по-далеч беше спряла карета и няколко слуги я очакваха на коне. Д'Артанян не можеше да разбере коя е тя и защо е тук. Тя продължаваше да се моли все така усърдно и често прокарваше кърпа по лицето си. После се удари в гърдите с безжалостната мъка на вярваща християнка. Няколко пъти тя повтори едни и същи думи, които отекнаха като вик на болно сърце: „О, прости ми! Прости ми!“

Тъй като тя наистина бе отдадена на своята мъка, д'Артанян, трогнат от тази проява на любов към покойните му приятели, направи няколко крачки, за да прекъсне мрачното покаяние.

Пяскът заскърца под краката му и жената вдигна глава. Д'Артанян видя добре познатото, обляно в сълзи лице на госпожица Дьо ла Валиер.

– Господин д'Артанян! – прошепна тя.

– Вие?! – мрачно произнесе капитанът. – Вие тук? О, госпожице, бих предпочел да ви видя под сватбен венец в замъка на граф Дьо ла Фер. Тогава щяхме да плачем по-малко и вие, и аз!

– Господине! – възкликна тя, разтърсвана от ридания.

– Тъй като вие – продължи безпощадният приятел на покойните, – вие вкарахте в гроба тези двама мъже!

– О, пощадете ме!

– Да ме пази Бог, госпожице, да оскърбявам жена или да я карам незаслужено да плаче. Но все пак аз съм длъжен да кажа, че мястото на убийщата не е при гроба на нейните жертви.

Тя поиска да отговори, но той я прекъсна:

– Това, което ви казвам – добави той с леден глас, – го казах и на негово величество краля.

Тя молитвено вдигна ръце:

– Аз знам, че причина за смъртта на виконт Дьо Бражелон съм аз! Вестта за нея пристигна снощи в двора. Тази нощ за два часа дойдох тук от Париж. Летях насам, за да видя графа и да го моля за прошка. Не знаех, че той също е умрял. Летях насам, за да моля Бог тук, върху гроба на Раул, да ми изпрати всички заслужени от мен наказания. Сега знам, че смъртта на сина е убила бащата и аз трябва да се упреквам за две престъпления. Заслужила съм двойното Божие наказание.

– Повтарям ви, госпожице – каза д'Артанян, – това, което ми каза в Антиб господин Дьо Бражелон. Той още тогава жадуваше смъртта: „Ако тщеславието и кокетството са я увлекли по порочния път, аз ѝ прощавам, но я презирам. Ако тя е паднала, водена от своята любов, аз също ѝ прощавам и се кълна, че никой никога не би могъл да я обича така, както я обичах аз.“

– Вие знаете – прекъсна го Луиза, – че заради своята любов аз се готвех да се принеса в жертва. Вие знаете как страдах, когато ме срещнахте объркана, нещастна и изоставена. Но аз никога не съм страдала толкова, колкото днес, защото тогава се надявах и желях, а днес вече няма какво да желая, защото този мъртвец отнесе в гроба цялата ми радост. Аз повече няма да мога да обичам без разкаяние, защото чувствам,

че този, когото обичам, ще ми се отплати с мъка за мъката, която съм причинила на другия.

Д'Артанян не отговори, той прекалено добре знаеше, че в това тя безспорно има право.

– Умолявам ви, господин д'Артанян, не ме осъждайте. Аз съм като клонка, откъсната от ствола. Мен повече нищо не ме задържа и самата не знам накъде ме влече мъката. Това е по-силно от мен. Моята любов е безумна, толкова безумна, че е кощунство да се говори за това над този свещен за мен гроб, но аз не се изчервявам и не се разкайвам. Тази любов за мен е като религия. Но понеже не след дълго ще ме видите самотна, забравена и отхвърлена, понеже ще ме видите наказана за всичко, за което имате право да ме обвинявате, пощадете ме в моето мимолетно щастие, оставете ми го поне още няколко дни, още няколко минути. Може би вече съм го загубила! Боже мой! Може би вече съм изкупила това двойно убийство.

Тя продължаваше да говори, когато д'Артанян изведнъж чу гласове и тропот на копита. Господин Дьо Сент-Енян, изпълнявайки поръчението на своя повелител, когото, както той съобщи, измъчвала ревност и безпокойство, беше пристигнал за Ла Валиер.

Полускрит зад кестена, хвърлящ сянка над двата гроба, д'Артанян остана незабелязан от Сент-Енян. Луиза благодари на пратеника и с жест го помоли да се отдалечи. Той излезе извън оградата.

– Виждате ли – тъжно се обърна капитанът към Луиза, – вашето щастие все още продължава.

Младата жена се изправи с достойнство.

– Ще дойде ден – каза тя, – когато ще се каете, че толкова лошо сте мислили за мен. В този ден, господине, аз ще моля Бога да забрави колко несправедлив сте бил към мен. Аз толкова горчиво ще страдам, че вие пръв ще ме съжалите. Не ме упреквайте, господин д'Артанян, за моето мимолетно щастие. То ми струва прекалено скъпо и аз още не съм платила всичко, което трябва да платя за него.

С тези думи тя отново, трепетно и с дълбоко чувство, коленичи:

– Прости ми за последен път, прости ми, мой обичен Раул! Аз прекъснах нашата верига. Ние двамата сме обречени на смърт от тъга. Ти си отиде пръв, бъди спокоен, аз скоро ще те последвам. Ти виждаш, че не съм страхлива и дойдох да се сбогувам с теб. Господ ми е свидетел, Раул, че ако трябваше да дам живота си, за да спася твоя, без да се колебая, бих го дала. Но аз не можех да пожертвам своята любов. Още веднъж прости!

Тя отчупи клонче и го заби в земята, после избърса очите си, плунали в сълзи, поклони се на д'Артанян и си тръгна. Той погледна след заминаващите конници и каретата и като скръсти ръце на гърдите, дишайки тежко, каза на ума си: „Кога ли ще дойде моят ред да тръгна в същото дълго пътешествие? Какво остава на човек след младостта, след любовта, след славата, след приятелството, силата и богатството... Остава една скала, под която спи Портос, а той имаше всичко, което аз изброих. Остават чимове, под които спят Атос и Раул...“

За миг д'Артанян сякаш се смали, погледът му се замъгли, той се изправи и се обърна към самия себе си:

„Все пак трябва да се върви напред и напред! Когато настъпи часът, Бог ще ми каже това, както го казва на всички други.“

С върховете на пръстите си той докосна леко влажната от вечерната роса земя, прекръсти се и сам, навеки сам, тръгна по пътя към Париж.

ЕПИЛОГ

Четири години по-късно, след току-що описаната от нас сцена, двама конници минаха в една ранна утрин през Блоа и се разпоредиха да се подготви всичко за лов със соколи. Кралят беше пожелал да ловува в тази хълмиста равнина, която се пресича на две от Лоара и от едната страна опира в Мен, а от другата – в Амброаз.

Бяха началникът на кралската кучкарница и кралският соколар – длъжности, много уважавани по времето на Людовик XIII, но при неговия наследник доста пренебрегнати.

Двамата конници, след като огледаха местността и обсъдиха необходимите подробности по предстоящия лов, връщайки се към Блоа, забелязаха малки групи войници. Техните сержанти им определяха места на известно разстояние един от друг, там, където се предполагаше, че ще се състои ловната хайка. Това бяха кралските мускетари. Зад тях на хубав кон яздеше техният капитан, който се отличаваше със златните ширити върху мундира си. Той имаше бели коси и посивяла брадичка. Беше леко прегърбен, но съвсем леко яздеше и оглеждаше дали всичко е наред.

– Господин д'Артанян остаря – каза началникът на кучкарника на соколаря, – той е десет години по-стар от нас, а когато язди, изглежда съвсем млад.

Офицерът грешеше. За четири години д'Артанян се бе състарил

поне с дванадесет. Той се приближи към двамата офицери и ги поздрави с оттенък на приятелска снизходителност, която отличава вишестоящите в общуването с по-нискостоящите. В отговор на своята любезност той получи два изпълнени с дълбоко уважение поклона.

– Ах, колко е добре, че се срещнахме, господин д'Артанян! – възкликна соколарят.

– По-скоро аз би трябвало да кажа тези думи, господа, тъй като в наши дни кралят безпокои по-често мускетарите си, отколкото птиците.

– Да, не е като в добрите стари времена – въздъхна кралският соколар. – Спомняте ли си, господин д'Артанян, как покойният крал беше свраки из лозята над Божанси... Ах, дявол да го вземе! Вие не бяхте тогава капитан на мускетарите, господин д'Артанян.

– А вие бяхте ефрейтор по птиците – шеговито забеляза д'Артанян. – Все едно, беше добро време, тъй като младостта винаги е хубава. Не е ли така, господин началник на кучкарите?

– Вие ми оказвате твърде голяма чест, господин графе – поклони се той.

Д'Артанян ни най-малко не възрази, тъй като графската титла беше получил преди четири години.

– Не се ли уморихте от дългия път, господин капитан? – продължи кралският соколар. – От тук до Пинерол са най-малко двеста левги.

– Двеста и шестдесет и толкова обратно, господине – невъзмутимо отвърна д'Артанян.

– А как се чувства той?... Нашият беден господин Фуке? – произнесе шепнешком кралският соколар.

От предпазливост началникът на кучкарника се отдалечи. – Не особено добре – отвърна д'Артанян, – бедният, сериозно е огорчен. Той не разбира как така тъмницата може да бъде милост. Той казва, че след като парламентът го е изпратил в изгнание, с това му е произнесъл оправдателна присъда и че изгнанието е свобода. Той не може да си представи, че там са се заклели да се разправят с него и че за спасението на своя живот от яките нокти на парламента трябва да благодари на Бога.

– Да, клетият човек! Едва избегна ешафода! Казват, че господин Колбер е дал съответните разпореждания на коменданта на Бастилията и екзекуцията е била предварително решена.

– В края на краищата какво може да се направи? – каза д'Артанян със замислен вид, сякаш искаше да прекрати разговора.

– В края на краищата – повтори приближилият се началник на кучкарника – господин Фуке е в Пинерол, и съвсем заслужено. Той имаше

щастieto да бъде закаран там лично от вас. Достатъчно е окрал негово величество.

Д'Артанян хвърли към началника на кучкарника един от своите изпепеляващи погледи:

– Господине, ако на мен ми бяха казали, че вие сте изяли това, което се дава за вашите хрътки, аз не само не бих повярвал, нещо повече – ако бяха ви затворили в тъмница, щях да ви съчувствам и нямаше да позволя да се говори лошо за вас. Само че, господине, колкото и честен човек да сте, аз твърдя, че вие не сте по-честен от бедния Фуке.

След този рязък упрек началникът на кучетата на негово величество краля провеси нос и изостана на две крачки от соколаря и от д'Артанян.

– Той е доволен – каза събеседникът на мускетаря – и има защо: днес хрътките са на мода. Ако беше кралски соколар, нямаше да говори така.

Наблюдавайки как недоволството, породено от накърняването на частни, нямащи никакво значение за държавния живот интереси, влияе върху решението на голям политически въпрос, д'Артанян се усмихна меланхолично. Той си спомни още веднъж за безметежното съществуване, което дълго беше привилегия на бившия суперинтендант на финансите, за неговото разоряване, за мрачната смърт, която го очакваше, и за да приключи с тази тема, попита:

– Обичаше ли господин Фуке да ловува със соколи?

– О, да, страстно! – отвърна кралският соколар с горчиво съжаление в гласа и с въздишка, която прозвуча като надгробно слово за Фуке.

Д'Артанян даде възможност да се разсее лошото настроение на кучкаря и тъгата на соколаря, като смушка коня си. Далеч, в края на гората, се показаха ловците. На поляната като падащи звезди прелетяха наметките на ездачките и белите коне като призраци се мяркаха през храсти и дървета.

– Е, как, дълго ли ще продължи вашият лов? – попита д'Артанян. – Ще ви помоля по-скоро да пуснете птицата, тъй като съм много уморен. На какво се ловува днес: на чапла или лебед?

– И на двете, господин д'Артанян – отвърна соколарят, – но вие не се безпокойте, кралят не е познавач. Той не ходи на лов заради себе си, неговата цел е да достави развлечение на дамите.

Думата „дами“ беше толкова подчертана, че д'Артанян наостри уши. Кучкарят, за да си спечели благоволенieto на мускетаря, се поклонил угоднически.

– Смейте се, смейте се, господине – усмихна се д'Артанян, – аз действително не знам нищо. Отсъствах цял месец и едва вчера се завърнах. Оставих двора опечален от смъртта на кралицата майка. След като прие последната въздишка на Ана Австрийска, кралят не желаше да се развлича, но всичко на този свят един ден свършва. Престанал е да скърби? Толкова по-добре!

– И също така започва... – каза с груб смях началникът на кучкарника.

– А!... – д'Артанян изгаряше от любопитство, но считаше, че ще е под достойнството му да разпитва. – Виждам, че има нещо, което започва... Скоро ли ще видим негово величество?

– В седем часа, господине, аз ще наредя да пуснат птиците.

– Кой ще съпровожда краля? Как е самочувствието на кралицата?

– По-добре, господине.

– А нима тя е боледувала?

– Откакто за последен път беше огорчена...

– За какво огорчение говорите? Не се страхувайте от моето любопитство, разказвайте. Та аз нищо не знам, току-що пристигам.

– Казват, че кралицата, позабравена след смъртта на своята свекърва, се оплакала на негово величество и той ѝ отвърнал: „Нима аз, госпожо, не прекарвам при вас всяка нощ? Какво още искате?“

– Ах, горката жена! Сигурно мрази от цялата си душа госпожица Дьо ла Валиер – каза д'Артанян.

– О, не, съвсем не госпожица Дьо ла Валиер!

– А кого в такъв случай?

Звукът на рог прекъсна техния разговор. Той викаше соколите и кучетата. Соколарят и неговият спътник веднага пришпориха конете и напуснаха д'Артанян, без да успеят да му обяснят. Отдалеч се показа кралят, обкръжен от придворни дами и кавалери. Ходом, в строг порядък, под звуците на тръби и рогове, които възбуждаха конете и кучетата, се придвижваше по полето тази пищна кавалкада, това шествие, примесено със звуци, блясък, игра на цветове, за които нищо в наши дни не може да даде дори отдалечена представа, освен може би измамното богатство и фалшивото величие на театралното зрелище. Макар че зрението на д'Артанян беше отслабнало до известна степен, той забеляза че след кавалкадата идват три карети. Първата беше празна, предназначена за кралицата. Като не видя Ла Валиер близо до краля, д'Артанян започна да я търси с очи и я забеляза във втората карета. В нея имаше и две прислужнички, които скучаеха не по-малко от своята господарка.

Отляво на краля, върху разгорещен кон, удържан от умела ръка, яздеше жена с ослепителна красота. Кралят ѝ се усмихваше и тя му отговаряше със същото. Щом тя кажеше нещо, всички започваха неударно да се смеят. „Някъде съм срещал тази жена – помисли си мускетарят, – коя беше тя?“ Наведе се към соколаря и му зададе този въпрос. Той понечи да отговори, но в същия момент кралят забеляза д'Артанян:

– А, ето че се върнахте, графе! Защо ние с вас още не сме се видели?

– Защото, ваше величество – отвърна капитанът, – вие спяхте, когато пристигнах, и не се бяхте събудили, когато поех дежурството.

– Той си е останал все същият! – високо каза доволният Людовик. – Починете си, графе, заповядвам ви! Днес ще обядвате с мен!

Около д'Артанян зашепнаха възторжено. Всеки се стараше да се приближи до него и да му каже някоя приятна дума. Да обядваш с краля беше голяма чест и негово величество не я раздаваше така, както правеше Анри IV. Кралят отмина напред, а д'Артанян беше спрял от нова група придворни, сред които блестеше Колбер.

– Здравейте, господин д'Артанян – обърна се към него министърът благо и вежливо, – надявам се, пътуването е минало добре?

– Да, господине – д'Артанян се поклони, но към шията на своя жребец.

– Чух, че кралят ви покани на обяд. Там ще се срещнете с един стар приятел.

– Стар приятел? – повтори въпроса д'Артанян, като се потопи в тъмните вълни на миналото, които бяха успели да погълнат толкова приятели и толкова врагове.

– Херцог Даламеда, току-що пристигнал от Испания – продължи Колбер.

– Херцог Даламеда – опитваше се да си спомни, ровейки в паметта си, д'Артанян.

– Това съм аз! – произнесе един съвсем белокоп, прегърбен старец, заповядвайки да отворят вратата на каретата. Слезе от нея и се отправи към мускетаря.

– Арамис! – извика смаян д'Артанян.

Все още неподвижен и вцепенен, той позволи на треперещите ръце на високопоставения старец да обгърнат шията му. Колбер погледна двамата приятели, след което мълчаливо се отстрани, за да останат насаме, кое. Значи – каза мускетарят, хващайки под ръка Арамис, – вие, изгнаникът и метежникът, сте отново във Франция?

– Да, и ще обядвам с вас при краля – каза усмихнато някогашният вански епископ. – Сигурно си задавате въпроса, защо трябва да бъдеш верен в този подлунен свят? Хайде да пуснем каретата на бедната госпожица Ла Валиер, вижте как се вълнува, вижте как разплаканите ѝ очи следят краля, който разиграва коня си.

– Коя е дамата с него?

– Госпожица Дьо Тоне-Шарант, която стана госпожа Дьо Монтеспан – отвърна Арамис. – След като Луиза ревнува, значи е измамена?

– Още не, д'Артанян, но това няма да закъснее.

Те разговаряха, като се движеха след ловците, и кочияшът на Арамис караше толкова ловко, че пристигнаха на мястото за сбор точно тогава, когато соколът беше налетял на птицата и я натискаше към земята. Кралят бързаше, госпожа Дьо Монтеспан също. Те се намираха пред самотна камбанария с часовник, закрыта от големи дървета, доста обрулени от есенния вятър. Зад кулата се виждаше ограда с вратичка. Соколът накара своята плячка да падне зад оградата до самия часовник и кралят пожела да влезе там, за да вземе, както изискваше обичаят, първото перо от уловената птица. Всички се бяха стълпили около оградата. Пространството зад оградата беше толкова малко, че не можеше да побере участниците в кралския лов. Д'Артанян спря Арамис, когато той изяви желание да напусне каретата и да се присъедини към останалите.

– Известно ли ви е, Арамис, къде ви е довел случаят?

– Не! – отвърна херцогът.

– Тук почиват хора, които познавах някога – каза развълнуван от тъжния спомен д'Артанян.

Арамис все още не се сещаше за нищо и мина през тясната врата, която му отвори д'Артанян, в часовниковата кула.

– Къде са погребани?

– Тук, до тази ограда. Виждате ли кръста под младия кипарис? Този кипарис е посаден върху техните гробове. Но не отивайте там. Паднала е свалената от сокола чапла и кралят се отправя към нея.

Арамис спря и се скри в сянката. Без да бъдат забелязани от никого, те видяха бледото лице на Ла Валиер. Забравена в каретата, тя отначало тъжно гледеше през прозореца, после, водена от своята ревност, влезе в кулата и облягайки се на колоната, следеше с поглед намиращия се зад оградата усмихнат крал, който направи знак на госпожа Дьо Монтеспан да се приближи. Госпожа Дьо Монтеспан се приближи и се облегна на предложената ѝ от краля ръка. Като изскубна перо от чаплата, която току-що беше убита от сокола, той го забодя на шапката на своята

възхитителна спътница. Усмиввайки се, тя целуна нежно ръката, която ѝ направи този подарък. Кралят почервения от удоволствие, погледна госпожата пламенно и любовно.

– Какво ще ми дадете в замяна? – попита той.

Тя отчупи клонче от кипарис и го предложи на краля.

– Тъжен подарък – каза тихо Арамис на д'Артанян. – Този кипарис расте на гроб.

– Да, и това е могилата на Раул дьо Бражелон – тъжно произнесе д'Артанян, – Раул, който спи редом с Атос под този храст!

Зад гърба им се чу стон и те видяха как госпожица Дьо ла Валиер падна безчувствена на земята. Тя бе видяла и чула всичко.

– Клетата жена! – д'Артанян помогна на прислужничката, притичала до господарката си, да я заведе до каретата. Ла Валиер остана там да страда в самота.

Същата вечер д'Артанян седеше на кралската трапеза с Колбер и с херцог Даламеда. Кралят беше весел и оживен, безкрайно внимателен към кралицата и също толкова нежен с принцеса Хенриета, която седеше от лявата му страна. Можеше да се помисли, че са се върнали предишните спокойни времена, когато кралят търсеше в очите на своята майка одобрение или неодобрение на всяка своя дума. За фаворитката никой не спомена по време на обяда. Два или три пъти кралят се обърна към Арамис с „господин посланик“ и това още повече увеличи учудването на д'Артанян, който без друго измъчваше мозъка си с въпроса: как така неговият приятел метежник бе в такива чудесни отношения с френския двор. Ставайки от стола, кралят предложи ръка на нейно величество кралицата, като направи знак на Колбер, очите на когото търсеха погледа на владетеля. Колбер отведе настрана д'Артанян и Арамис. Кралят започна разговор със своята снаха, докато обезпокоеният принц разсеяно разговаряше с кралицата, като хвърляше тревожни погледи към брат си и жена си. Разговорът между Арамис, д'Артанян и Колбер се да, въртеше около най-безобидни теми. Те си припомнях министрите от едно време. Колбер разказваше любопитни неща за Мазарини и слушаше спомени за Ришельо. Д'Артанян не можеше да се начуди, виждайки толкова здрав смисъл и весел хумор у този човек с гъсти вежди и ниско чело. Поразен беше от лекотата та, с която този сериозен човек успяваше да отлага с изгода за себе си по-значителния разговор, за който никой от присъстващите не намекна нито веднъж, макар че и тримата събеседници чувстваха неговата неизбежност.

По лицето на принца личеше колко не му харесва разговорът на

краля с принцесата. Очите ѝ бяха зачервени, разплакани. Нима тя ще започне да се оплаква? Нима няма да я спре скандалът пред очите на целия двор? Кралят я отведе настрана и се обърна към нея с такъв нежен и мек глас, че това неизбежно трябваше да напомни на принцесата онези дни, когато тя бе обичана от него заради нея самата.

– Сестро моя, защо вашите възхитителни очи са разплакани?

– Но, ваше величество... – опита се да каже нещо тя.

– Принцът е ревнив, нали така, скъпа сестро?

Тя погледна към съпруга си и той разбра, че говорят за него.

– Да... – потвърди тя.

– Вижте – продължи кралят, – ако вашите приятели ви компрометират, то за това принцът не носи никаква вина.

Той каза тези думи толкова нежно, че принцесата, която в последно време беше толкова огорчена, едва не избухна в ридания. Толкова беше изстрадало и измъчено нейното сърце!

– Кажете ми какво ви тежи, скъпа сестро. Като брат ще ви съчувствам, а като крал ще го отстраня.

Тя повдигна очарователните си очи към Людовик и каза тъжно:

– Не ме компрометират моите приятели, те са далеч или се крият от всички. Но те са очернени и са в немилост пред ваше величество. А са ви толкова предани, толкова благородни!

– Вие говорите за Дьо Гиш, когото, отстъпвайки пред желанието на принца, изпратих в изгнание?

– Откакто той незаслужено е изпратен в изгнание, ежедневно си търси смъртта.

– Незаслужено ли, сестро моя?

– Толкова незаслужено, че ако не изпитвах към ваше величество уважение и привързаност... щях да помоля моя брат Чарлз, върху когото имам голямо влияние... да ви уведоми, че принцът и кавалерът Дьо Лорен, неговият фаворит, не могат безнаказано да бъдат палачи на моята чест и моето щастие.

– Кавалерът Дьо Лорен? Тази мрачна личност?

– Той е мой смъртен враг. Докато този човек продължава да седи в моя дом, където му е предоставена пълна власт и го държи принцът, моя съпруг, аз ще бъда най-нешащната жена в цялото кралство!

– Значи – бавно каза кралят – вие считате вашия брат, английския крал, за по-добър приятел от мен?

– Делата говорят най-добре за себе си, ваше величество.

– И бихте предпочели да се обърнете за помощ...

– Към моята страна – гордо каза тя, – да, ваше величество.

– Вие, внучка на Анри IV, както и аз, скъпа моя, сме първи роднини, все едно че сме брат и сестра. Защо да не сключим съюз? Казвате, че незаслужено съм изпратил Гиш в изгнание. Обещавам ви, че той ще се върне. По-нататък. Казвате, че разрешавам във вашия дом да пребивава Дьо Лорен, който настройва против вас принца, вашия мъж! Ще ви избавя и от неговото присъствие, обещавам ви!

– Щом е така, ние сключваме с вас съюз, ваше величество, и аз съм готова да подпишем договор... Но вие внесохте своята част, кажете ми аз какво трябва да направя?

– Вместо да ме скарвате с вашия брат Чарлз, трябва да се постараете да ни направите приятели, каквито досега никога не сме били. При една обикновена дружба хората се прегръщат и си разменят любезности и това струва само някоя и друга целувка или прием, което не изисква прекалено големи разходи. При политическото приятелство обаче... вместо прегръдки и пиршества ще трябва да си даваме един на друг живи, добре обучени и екипирани войници, да си подаряваме военни кораби с топове и провизии. Но случва се така, че сандъците от кралската хазна нямат възможност да оказват приятелски услуги от този кое род... На вас, скъпа сестро, на вас, която имате толкова голямо влияние върху вашия брат, може би все пак ще се удаде да постигнете онова, което никога няма да постигне един посланик... Реших, че едно пътешествие до Лондон ще ви развлече малко.

– Само че – прекъсна го принцесата – възможно е да претърпя неуспех. Английският крал има съветници, и то много опасни.

– Искате да кажете съветнички?

– Именно. Ако ваше величество желае да помоли Чарлз II за съюз, необходим, за да може да води война... тогава съветничките на краля, които сега са седем, а именно: госпожица Стюард, госпожица Уелс, госпожица Гуин, госпожица Орчи, госпожица св Цунг, госпожица Даус и графиня Кестълмен, ще убедят краля, – че войната струва скъпо и че е по-добре да се дават балове и и вечери в Хемптън Корт, отколкото да се екипират кораби в Портсмут.

– И тогава вас ви очаква неуспех?

– О, тези дами са способни да провалят всякакви преговори, ако не се водят от тях.

– Знаете ли какво ми дойде наум? Струва ми се, че ако се огледате добре около вас, може би ще откриете съветничка, която да ви придружи при краля и със своето красноречие да победи злата воля на седемте.

– Това действително е сполучлива идея, ваше величество и аз вече мисля за изпълнението на тази роля.

– Необходимо е тя да бъде красива. Все пак красивото лице струва повече от грозното, нали така? Освен това е нужен бърз, смел и находчив ум. Трябва да бъде знатна... но не много, достатъчно е спокойно да може да се приближи до краля. И... все пак малко да говори английски. Боже мой! Някоя... като госпожица Дьо Керуал например...

– Ами да, ето че я открихте... сестро моя – каза Людовик. – Ще я упълномоща да бъде официална прелъстителка и ще добавя към това няколко имена. Вече ви виждам в пътна карета, напълно утешена от всички болки и разочарования.

– Ще замина при две условия. Първо, трябва да знам какъв вид преговори ще вода.

– Веднага ще ви кажа. Нали знаете, че холандците всеки ден ме ругаят в техните вестници. Нямам намерение да търпя повече републиканските им маниери. Аз не обичам републиките. Виждам с досада, че тези владетели на моретата, за каквито са се обявили сами, пречат на френската търговия с Индия и техните кораби скоро ще ни изгонят от всички европейски пристанища. Подобно присъствие толкова близо до нашите граници не ми е по сърце, скъпа сестро.

– Но нали те са ваши съюзници?

– Ето защо те постъпиха доста неразумно, като изсякоха метал, който изобразява Холандия как спира като Исус Навин слънцето. Добавиха надпис: „Слънце, спри се пред мен.“ Това не е по братски, нали така?

– А аз мислех, че вие вече сте забравили тази дреболия.

– Аз никога нищо не забравям. Ако моите истински приятели, като вашия брат Чарлз, пожелаят да се присъединят към мен... моретата могат да се поделят и след като Англия търпи подобно разделяне, с какво аз съм по-лош от холандците?

– Този въпрос с Чарлз ще обсъжда госпожица Дьо Керуал.

– А второто условие?

– Да имам съгласието на принца, моя съпруг.

– Ще го получите.

– Тогава отивам, братко мой.

Като чу тези думи, Людовик се обърна нататък, където бяха Колбер, Арамис и д'Артанян, и направи уговорения знак на своя министър. Колбер веднага прекъсна разговора и се обърна към Арамис.

– Господин посланик, нека поговорим по служба.

Д'Артанян веднага се отдалечи. Той отиде до камината, откъдето можеше да чуе всичко, което кралят ще говори със своя брат, приближаващ се доста обезпокоен към него. Лицето на Людовик се оживи. Върху него личеше непреклонната воля, на която във Франция никога вече не се противопоставяше и която вече нямаше да срещне отпор и в цяла Европа.

– Принце – заяви кралят на своя брат, – аз съм недоволен от кавалера Дьо Лорен. Тъй като вие сте негов покровител, посъветвайте го да се отпрати на пътешествие за няколко месеца.

Тези думи се стовариха върху принца, който обожаваше своя фаворит и му отдаваше цялото си внимание, като снежна лавина.

– С какво Дьо Лорен е разгневил ваше величество? Той хвърли яростен поглед към принцесата.

– Ще ви съобща за това, когато той тръгне – отвърна невъзмутимо кралят. – И когато принцесата, вашата съпруга потегли за Англия.

– Принцесата за Англия!? – промълви слисано принцът.

– След седмица, братко мой, а къде ние с вас ще заминем, ще ви уведомя малко по-късно.

И след като удостои принца с една усмивка, за да подслади горчивината от двете изненадващи съобщения, кралят се завъртя на токове и се отдалечи. В същото време Колбер каза на херцог Даламеда:

– Господине, дойде време да внесем пълна яснота в отношенията между нашите страни. Аз ви помирих с краля и не можех да постъпя иначе с такъв виден човек като вас. След като вие също проявихте приятелски чувства към мен, то сега имате възможност да докажете тяхната искреност. Впрочем вие сте повече французин, отколкото испанец. Отговорете ми откровено: можем ли да разчитаме на неутралитета на Испания, ако предприемем известни действия спрямо Холандия.

– Господине – отвърна Арамис, – интересите на Испания са във всякакво съмнение. Да се настройва Европа против Холандия, към която в моята страна съществува стара омраза заради извоюваната от нея свобода, – такава е нашата политика, вече традиционна. Но Франция е в съюз с Холандия. После, вие знаете, естествено, че войната с тази страна ще се води предимно по море, което, струва ми се, не е по силите на Франция.

В този момент Колбер се обърна и видя д'Артанян, който си търсеше събеседник, докато кралят разговаряше с брат си. Колбер каза шепнешком на Арамис:

– Можем ли да продължим в присъствието на господин д'Артанян?

– Разбира се! – отвърна испанският посланик.

– Току-що говорихме с херцог Даламеда, че една война против Холандия би била морска война.

– Това е очевидно – съгласи се мускетарят. – Аз мисля, че за да се води морска война, ние трябва да имаме силна сухопътна армия.

– Какво казахте? – попита Колбер, защото му се стори, че не е чул добре.

– Защо сухопътна? – учуди се Арамис.

– Защото, ако кралят бъде победен в морските битки и англичаните не му помогнат, той бързо ще бъде лишен от пристанищата, които ще бъдат завзети от холандците, а в кралството ще нахлуят испанците – каза д'Артанян.

– Ами ако испанците останат строго неутрални? – попита Арамис.

– Те ще бъдат неутрални, докато кралят е по-силен от противника си – отвърна д'Артанян.

Колбер беше възхитен от тази прозорливост. Арамис се усмихна. Той знаеше, че д'Артанян няма нужда от учители по дипломация.

Колбер, който като всички тщеславни хора беше обсебен от фантазии и уверен, че те ще завършат успешно, продължи с въпроси?

– А отде знаете, господин д'Артанян, че кралят няма силен флот?

– Не съм запознат в подробности с кралския флот. Аз не съм добър моряк. Не обичам морето, но мисля, че щом Франция има морски граници, би създавала моряци, ако има достатъчно кораби.

Колбер извади от джоба си тетрадка с разделени на две листове. От едната страна бяха записани названията на корабите, а от другата – броят на топовете на тях и числеността на екипажа.

– Тъй като и аз си помислих същото – обърна се той към д'Артанян, – наредих да направят списък на корабите, които неотдавна придобихме, всичко тридесет и пет.

– Тридесет и пет? Но това е невъзможно! – извика д'Артанян.

– Това са около две хиляди оръдия – продължи Колбер. – Това е, което притежава кралят. Тридесет и пет кораба – значи три силни ескадри, но аз искам да имаме пет.

– Пет? – учуди се Арамис.

– Те ще бъдат спуснати на вода, господа, до края на тази година. Тогава кралят ще има петдесет големи бойни кораба. С такива сили може да се воюва, нали?

– Да се строят кораби – каза д'Артанян – е трудно, но възможно. Що се отнася обаче до тяхното въоръжение, не зная как ще стане това.

Във Франция няма нито леярни заводи, нито арсенали.

– Ха! – весело се усмихна Колбер. – През последната година и половина аз построих някои неща. Нима не знаете? Не познавате ли господин Динфревил? Това е човек, когото аз открих: той има много добра специалност. Умее да накара хората да работят. Започна да лее топове в Тулон и да добива дърво в Бургундия. Може би, господин посланик, вие няма да повярвате, но ми хрумна нещо.

– О, господине – поклони се Арамис, – аз ви вярвам винаги и във всичко.

– Представете си, че размишлявайки за характера на нашите съюзници, достопочтените холандци, аз си казах: те са търговци, те са приятели на краля и ще бъдат щастливи да му продадат това, което правят за себе си. Така че, колкото повече купуваш... ах, трябва да добавя, че аз си имам Форан... познавате ли Форан, д'Артанян?

Колбер се забравяше. Той нарече капитана просто д'Артанян, също както кралят. Но мускетарят се усмихна:

– Не, не го познавам.

– Това е още едно мое откритие. Този Форан закупи за моя сметка триста и петдесет фунта гулета, двеста и петдесет хиляди фунта барут, дванадесет кораба с дървесина от север, фитили, гранати, смола, нефт и доста други дребни неща седем процента по евтино, отколкото ако бяха купени в нашата Франция.

– Това е идея – каза д'Артанян, – да накараш холандците да лее гулета, с които да се воюва срещу самите тях.

– Нали? И то с голяма загуба! Възхитен от собственото си остроумие, Колбер се изсмя високо.

– Освен това – продължи той – същите холандци строят сега по най-добрите си образци поръчаните от краля шест големи кораба. Детуш... извинете, изглежда вие не познавате и господин Детуш, той има изключително точно око, може безпогрешно да определи какви са достойнствата и недостатъците на кораба, който се пуска на вода. Това е скъпоценно и рядко качество. Така че този Детуш ми се стори човек, който може да донесе неопенима полза на корабостроителницата, и сега той наблюдава строежа на шестте кораба, поръчани в Холандия за нашия кралски флот. От всичко това следва, господин д'Артанян, че ако кралят би пожелал да воюва с Холандия, то той би имал доста добър флот. А дали сухопътната армия е добра, на вас ви е известно по-добре, отколкото на всеки друг.

Възхищавайки се от огромната работа, извършена от този човек за

няколко години, д'Артанян и Арамис се спогледаха. Колбер разбра и останата поласкан от толкова ценното за него одобрение.

– Ако ние не знаем това във Франция – каза д'Артанян, – то извън нейните предели се знае още по-малко.

– Ето защо казах на господин посланика, че ако Испания запази неутралитет, а Англия ни помогне...

– Ако Англия ви окаже помощ, то аз отговарям за неутралитета на испанското кралство – потвърди Арамис.

– В такъв случай всичко е ясно – побърза да каже Колбер. – Що се отнася до неутралитета на Испания, виждам, че вие нямате още ордена Златното руно, господин Даламеда. Наскоро чух кралят да казва, че ще му бъде изключително приятно да види на гърдите ви лентата на ордена Свети Михаил.

Арамис се поклони.

„О! – каза си д'Артанян. – Жалко, че не е тук Портос. Толкова лакти лента от най-различен вид би стигнала и до него при тази щедрост! Горкият, добър Портос!“

– Господин д'Артанян – отново се усмихна Колбер, – това нека си остане между нас. Уверен съм, че вие няма да възразите да тръгнете със своите мускетари към Холандия. Знаете ли да плувате?

– Като секира – отвърна д'Артанян.

– Работата е там, че всичките тези канали и безкрайни блата са трудни за преминаване и дори най-добрите плувци нерядко се давят по тези места.

– Това влиза в моята професия – да дам живота си за негово величество. И тъй като на война е рядкост да има много вода без огън, то отсега ви предупреждавам, че ще направя всичко възможно да избира огъня. Аз старея, водата изстудява кръвта ми, господин Колбер, докато огънят сгрява.

Произнасяйки тези думи, д'Артанян беше толкова изпълнен с решителност и юношески плам, че Колбер на свой ред му се възхити.

Капитанът забеляза направеното от него впечатление. Той си спомни, че е добър онзи търговец, който умее да вдигне цената на стоката, когато тя се търси.

– Значи – каза Колбер – вие нямате нищо против една кампания срещу Холандия?

– Не – отвърна д'Артанян. – Но във всичко, което споменавате, са замесени лични интереси и самолюбие. Заплатата на капитана на мускетарите е голяма, тук няма спор, но забележете: сега има кралска гвардия

и лична охрана на негово величество. Капитанът на мускетарите трябва да командва всички тези хора и да изразходва най-малко сто хиляди на година за представителни...

– Нима допускате, че кралят ще се пазари с вас?

– Вие не ме разбрахте, исках да кажа че аз, старият капитан на мускетарите, някога началник на кралската охрана, имайки предимство пред маршалите на френското кралство, веднъж забелязах, че имам двама равни на себе си по положение – командващия охраната и полковника, командващ швейцарците. Това не бих изгърпял. Аз си имам навици и твърдо се придържам към тях.

Колбер усети накъде бие д'Артанян.

– Помислил съм вече за това, което казахте. Говорехме за канали и блата, при преодоляването на които хората се давят. Това се случва поради липса на лодки, дъски и тояги, най-сетне...

– Дори на такава малка тояжка като маршалския жезъл.

– Безспорно – отвърна Колбер. – Аз не знам случай маршал на Франция да се е удавил.

д'Артанян побледня от радост и каза неуверено:

– В моя край сигурно биха се гордели с мен, ако стана маршал на Франция. Но за да получи маршалски жезъл, човек трябва да командва армия, водеща военни действия.

– Господине – каза Колбер, – тук, в тази тетрадка, вие ще намерите план на кампанията, която ви предстои да започнете през пролетта. Кралят ви поставя начело на своите войски.

д'Артанян протегна ръка към бележника. Треперещите му пръсти се срещнаха с тези на Колбер. Министърът силно му стисна ръката.

– Господине – каза той, – отдавна трябваше да си дадем един на друг дължимото. Аз започнах, сега е ваш ред.

– Ще ви се отплатя, господине – отвърна д'Артанян, – и ви моля да кажете на краля, че първата битка, в която ще участвам, ще завърши или с победа, или с моята смърт.

– А аз – заяви Колбер, – ще заповядам още днес да започнат да бродират златните лилии, които ще украсят вашия маршалски жезъл.

На следващия ден Арамис, който тръгваше за Мадрид, за да преговаря за неутралитета на Испания, пристигна в дома на д'Артанян, за да го прегърне на раздяла.

– Сега трябва да се обичаме за четирима, нали сме само двама – въздъхна д'Артанян.

– А ти може би повече няма да ме видиш, скъпи ми д'Артанян –

отвърна Арамис. – Само да знаеш колко те обичам! Сега аз съм стар, угаснал, почти мъртъв.

– Приятелю мой, ти ще живееш повече от мен. Твоята дипломация ти нарежда да живееш, докато моята чест ме обрича на смърт.

– Хайде, стига, господин маршал – усмихна се Арамис, – хора като нас умират само като се наситят на слава и радост.

– Ах – с печална усмивка произнесе д'Артанян, – работата е там, че аз нямам апетит за нищо вече, господин херцог.

Те се прегърнаха и след два часа се разделиха завинаги.

СМЪРТТА НА Д'АРТАНЯН

Противно на това, което обикновено се наблюдава в политиката и морала, всички честно съдържаха своите обещания. Кралят върна граф Дьо Гиш и изпрати в изгнание кавалера Дьо Лорен. Това толкова разстрои принца, че той се разболя от мъка. Принцеса Хенриета замина за Лондон и положи толкова усилия да убеди своя брат Чарлз II да последва политическите съвети на госпожица Дьо Керуал, че съюзът между Франция и Англия беше подписан и английските кораби, носещи баласт под формата на няколко милиона френско злато, проведоха ожесточена кампания срещу холандския флот. Чарлз II обеща на госпожица Дьо Керуал, че за добрите съвети, ще ѝ се отблагодари с малък знак на признателност. Той удържа обещанието си и я направи херцогиня Портсмут. Колбер беше обещал на краля кораби, екипировка и победа. Както е известно, той удържа обещанието. Накрая, Арамис, на чиито обещания най-малко можеше да се разчита, написа на Колбер по повод преговорите в Мадрид следното писмо:

„Господин Колбер,

Изпращам Ви преподобния отец Долива, временен генерал на ордена на Исус, мой бъдещ приемник. Той ще Ви обясни, господин Колбер, че аз запазвам за себе си управлението на всички дела на ордена, които засягат Франция и Испания, но не желая да запазя титлата генерал на ордена, тъй като това би хвърлило прекалено много светлина върху хода на преговорите, които сами поверени от Негово католическо величество краля на Испания. Аз отново ще взема тази титла по волята на Негово величество краля, когато предприетите от мен усилия, в съгласие с Вас,

бъдат доведени до благополучен край за неувяхващата слава на Господа и Неговата църква.

Преподобният отец Долива ще Ви уведоми също за съгласието на Негово величество относно подписването на договор за неутралитет в случай на война между Франция и Холандия. Този договор ще остане в сила дори ако Англия вместо активни действия се ограничи с неутралитет. Що се отнася до Португалия, за която ние с Вас разговаряхме, то мога да Ви уверя, господине, че тя ще извърши всичко зависещо от нея, за да окаже на най-християнския от кралете помощ в предстоящата война.

Моля Ви, господин Колбер, да ме дарявате и занаяпред с Вашето приятелско разположение, като Ви уверявам в моята дълбока преданост и дълбокото си уважение към Негово християнско величество.

Херцог Даламеда“

По такъв начин Арамис изпълни повече от обещаното. Остава ни да разберем с читателя дали удържаха на думата си Колбер, д'Артанян и кралят.

През пролетта, както беше казал Колбер, започнаха военни действия и по суша. След армията в безупречен ред следваше дворът на Людовик XIV. На кон, обкръжен от карети с придворни дами и кавалери, той водеше на това кърваво празненство избраниците на своето кралство. Наистина, офицерите от армията слушаха друга музика. Тази на грохота на холандската крепостна артилерия, но за много от тях, намерили в тази война почести, звания, богатство или смърт, и това беше достатъчно.

Д'Артанян настъпи начело на корпус от дванадесет хиляди души кавалерия и пехота, като получи заповед да завладее различни крепости, представляващи възли от стратегическата отбрана, наречена Фрисландия. Никога досега армията не беше тръгвала в поход под водителството на толкова гризлив военачалник. Офицерите знаеха, че техният командващ е не по-малко внимателен и хитър, отколкото храбър, и няма да пожертва без нужда нито един човек и нито педя земя. Той имаше своите стари военни навици: да живее за сметка на вражеската страна, да поддържа войниците весели, а врага – тъжен.

Д'Артанян считаше, че е въпрос за чест да се покаже майстор в своята професия. Дотогава никой не беше виждал толкова успешно замислени сражения, по-добре подготвени и своевременно нанесени удари,

по-умело използване на грешките, допуснати от обсадените. Само за месец армията на д'Артанян превзе дванадесет крепости. Той обсаждаше тринадесетата и тя се държеше вече пет дни. Д'Артанян беше наредил да се изкопае ров, давайки си вид, че и през ум не му минава, че хората му може да са уморени. Земякопачите и работниците в армията на този човек бяха енергични, умни и старателни, защото той се отнасяше с тях като с войници, умееше да представи работата им като почетна и ги пазеше от опасности. Трябваше да се види с какво настървение те преобръщаха бластистата почва на Холандия. Войниците се шегуваха, че глината и торфът се топят пред тях като маслото в тиганите на холандските готвачки. Д'Артанян изпрати куриер до краля със съобщение за извоюваните от него победи. Това подобри настроението на краля и усили желанието му да развлече е дамите. Победите на д'Артанян придаваха толкова величие на краля, че госпожа Дьо Монтеспан го наричаше вече Людовик Победоносни.

Очите на госпожица Дьо ла Валиер често бяха разплакани, а за непобедимия няма нищо по-неприятно от любовница, която плаче, когато всички наоколо се усмихват. Звездата на госпожица Дьо ла Валиер залязваше, забулена в облаци и сълзи.

Веселото настроение на госпожа Дьо Монтеспан нарастваше с всеки нов успех и това утешаваше Людовик за всички неприятности и неудобства. За това кралят беше задължен на д'Артанян и на никой друг.

Негово величество реши да признае тези заслуги и написа:

„Господин Колбер, ние трябва да изпълним обещанието, дадено на господин д'Артанян от мое име. Своите обещания той изпълнява безупречно. Всичко, което е необходимо за това, Вие ще получите в съответното време.

Людовик“

За изпълнение на кралската воля Колбер задържа при себе си офицер и го изпрати при д'Артанян с писмо и с инкрустирано със злато ковчеже от черно дърво. Ковчежето тежеше доста и към офицера бяха придадени петима души охрана, за да помогнат да се пренесе. Групата се добра до обсажданата от д'Артанян крепост едва преди залезслънце и веднага тръгна да търси своя генерал.

Беше им казано, че предната вечер комендантът на неприятелската крепост, един изключително упорит човек, е предприел акция, по време на която обсадените са затрупали изкопите на французите, убили са

седемдесет и седем души и са започнали да запълват пробивите в крепостната стена.

Д'Артанян, ядосан от тази дързост, бе излязъл с девет роти гренадери, за да поправи нанесените от врага щети. На пратеника си Колбер нареди да търси д'Артанян във всеки час на деня и нощта, където и да се намира той. Съпроводен от своята охрана, офицерът потегли на кон към траншеите. Конниците видяха д'Артанян на открито от всички страни място. Той беше с шапка и мундир, обшити със злато, със своята дълга пръчка в ръка. Хапеше сивите си мустаци и от време на време с лявата си ръка изтръскваше от дрехите си прахта, която падаше върху него от взривяващи се наблизко гюлета. Под този смъртоносен огън, сред нетърпим вой и свистене, офицерите неуморимо работеха с кирка и лопата, докато войниците караха колички с пръст и поставяха решетки, изплетени от пръти. Пред очите на всички израстваха насипи, които прикриваха окопите.

Към три часа повредите бяха отстранени и д'Артанян беше станал по-мек с обкръжаващите го подчинени. Той съвсем се успокои, когато с гола глава към него се приближи началникът на сапъорите и му доложи, че окопите отново са годни да приемат войниците.

Едва човекът завърши доклада си, когато едно гюле откъсна крака му и той падна в ръцете на д'Артанян. Генералът вдигна своя войник и спокойно, ободрявайки го, го отнесе до укритието. Това стана пред очите на цялата армия и войниците приветстваха своя командир с шумни възгласи. От този момент въодушевлението, което цареше в армията на д'Артанян, се превърна в неудържим порив. Две роти по собствена инициатива се хвърлиха към неприятелските предни постове и ги прегазиха за миг. Техните другари, удържани с голям труд от генерала, видяха войниците на крепостните бастioni и също се устремиха напред. Скоро започна ожесточеният шум на контрескарпа, който беше ключ към крепостта. Д'Артанян разбра, че само по един начин може да спре своята армия. Трябваше да й даде възможност да завземе крепостта. Той хвърли всички свои сили към двата пробива в стената, които обсадените в това време запушваха. Ударът на войниците на д'Артанян беше страшен. Осемнадесет роти взеха участие в него и сам генералът ги съпроводи на разстояние половин изстрел от крепостните стени, за да подкрепи шурма със своите резерви.

Ясно се чуваха виковете на холандците, унищожавани сред укрепленията от гренадирите на д'Артанян. Обсадените отчаяно се съпротивляваха. Техният командващ се бореше за всяка педя от позицията си. За

да сложи край на съпротивата на неприятеля и да го накара да прекрати стрелбата, д'Артанян изпрати към крепостта нова колона шурмуващи. Тя проби дупка във вратите и скоро върху укрепленията, сред езиците на пламъците, се видяха отстъпващи в безредие холандци, преследвани от французите. В този момент зарадваният генерал чу до себе си някакъв глас:

– Господине, известие от господин Колбер. Генералът счупи печата върху писмото и прочете:

„Господин д'Артанян, кралят ми възложи да Ви уведомя, че вземайки под внимание Вашата безупречна служба и честта, която правите на неговата армия, Ви назначава за маршал на Франция.

Кралят, господине, изразява своето възхищение от победите, които сте постигнали. Той нарежда да се завърши започнатата от Вас обсада благополучно за Вас и за неговото дело.“

Д'Артанян стоеше с разгорещено лице и сияещ поглед. Той вдигна очи, за да проследи придвижването на своите войски, сражаващи се върху крепостните стени сред огъня и облаци дим.

– Тук всичко привършва, крепостта ще капитулира след не повече от четвърт час – каза той на пратеника на Колбер и се зае да дочете писмото от Колбер.

„Ковчежето, което ще Ви бъде връчено, е мой личен подарък. Мисля, че няма да се сърдите, след като узнаете, че докато Вие и войниците защитавате с шпага краля, аз карам мирните занаятчии да създават достойни за Вас знаци за нашата признателност.

Като Ви предлагам приятелство, господин маршал, умолявам Ви да повярвате в искреността на моите чувства.

Колбер“

Задушавайки се от радост, д'Артанян направи знак на пратеника и той се приближи с ковчежето. Но тъкмо когато маршалът се канеше да види съдържанието му, откъм укреплението се чу оглушителна експлозия, която отвлече вниманието му.

– Странно – каза той, – странно, до този момент не виждам върху стените бяло знаме и не чувам сигнал, който да извести, че врагът се предава!

Той хвърли срещу крепостта още триста свежи войници, водени от решителен офицер, който беше получил заповед да направи в крепостната стена още един пробив. След това, успокоен, отново се обърна към пратеника на Колбер. Офицерът все още стоеше до него с ковчезето в ръце.

Д'Артанян вече беше протегнал ръка, за да го отвори, когато неприятелско гюле изби ковчезето от ръцете на офицера и удари в гърдите д'Артанян, като го отхвърли към близкия хълм. Маршалският жезъл, който беше изпаднал от ковчезето, се търколи към отслабналата ръка на маршала.

Д'Артанян се опита да го хване. Обкръжилите го войници се надяваха, че макар гюлето да го беше отхвърлило, той не е смъртно ранен. Тези надежди обаче не се оправдаха. Сред изплашените офицери се чуха тревожни възгласи. Маршалът беше целият окървавен. Смъртна бледност бавно покриваше неговото благородно, мъжествено лице. Подкрепян от обкръжилите го офицери, той погледна към крепостта и съгледа върху главния бастион бялото кралско знаме. С отслабващия си слух долови удари на барабани, възвестяващи победата.

Тогава, стискайки с изстиваща ръка маршалския жезъл с извезани върху него златни лилии, той наведе очи. Вече нямаше сили да погледне към небето и падна, мълвейки странни думи, които се сториха на войниците като бълнуване на умиращ. Тези думи някога означаваха толкова много, а сега никой освен умиращия не можеше да ги разбере:

– Атос, Портос, до скоро виждане! Арамис, сбогом навеки!

От четиримата смели мъже, чиято история разказахме, остана единствено прахът им. Душите им бяха повикани от Бога.

КРАЙ

© 1991 Владимир Гергов, превод от френски

Alexandre Dumas
Le Vicomte de Bragelonne ou Dix ans plus tard, 1847

Сканиране, разпознаване и редакция: Сергей Дубина, 11 февруари 2007 – том I, 22
февруари 2007 – том II, 25 март 2007 – том III

Публикация:

Поредица „Избрани приключенски романи“

АЛЕКСАНДЪР ДЮМА
ВИКОНТ ДЪО БРАЖЕЛОН
ИЛИ ДЕСЕТ ГОДИНИ ПО-КЪСНО
Част втора в три тома
ЛУИЗА ДЪО ЛА ВАЛИЕР
ПЪРВО ИЗДАНИЕ

Превод Владимир Гергов
Редактор Иван Трнев

Илюстрация за корицата Емилиян Станкев

Художник редактор Лили Басарева

Коректор Магдалена Атанасова

Графично оформление Стефан Узунов

Гравюри:

Том I – Шлит, П. И. Гелер, Е. Патри, В. Фогавгарт

Том II – Арменизе, Ижакевич, Антоан Фабр, М. Левис, Камил Верно, Титбейн,

Дзярковски, А. Гогенберг

Том III – Г. Прел, В. Менцлер, Я. Мещерски, Ф. Брют, В. Я. Котарбински

Формат 32/84/108

Цена на всеки том: 17.98 лв.

Том I и том II – 1991 г., том III – 1992 г.

Всяко препечатване само с разрешението на „ТРЕНЕВ & ТРЕНЕВ“
с/о Jusator, Sofia

„Трнев & Трнев“ С-ие

София 1463, България

ул. „Свиленица“ 1, тел./факс 51-35-68

филиал – гр. Ст. Димитров

ул. „Димо Хаджидимов“ 1, тел. 0701/2-78-20

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/2819>]